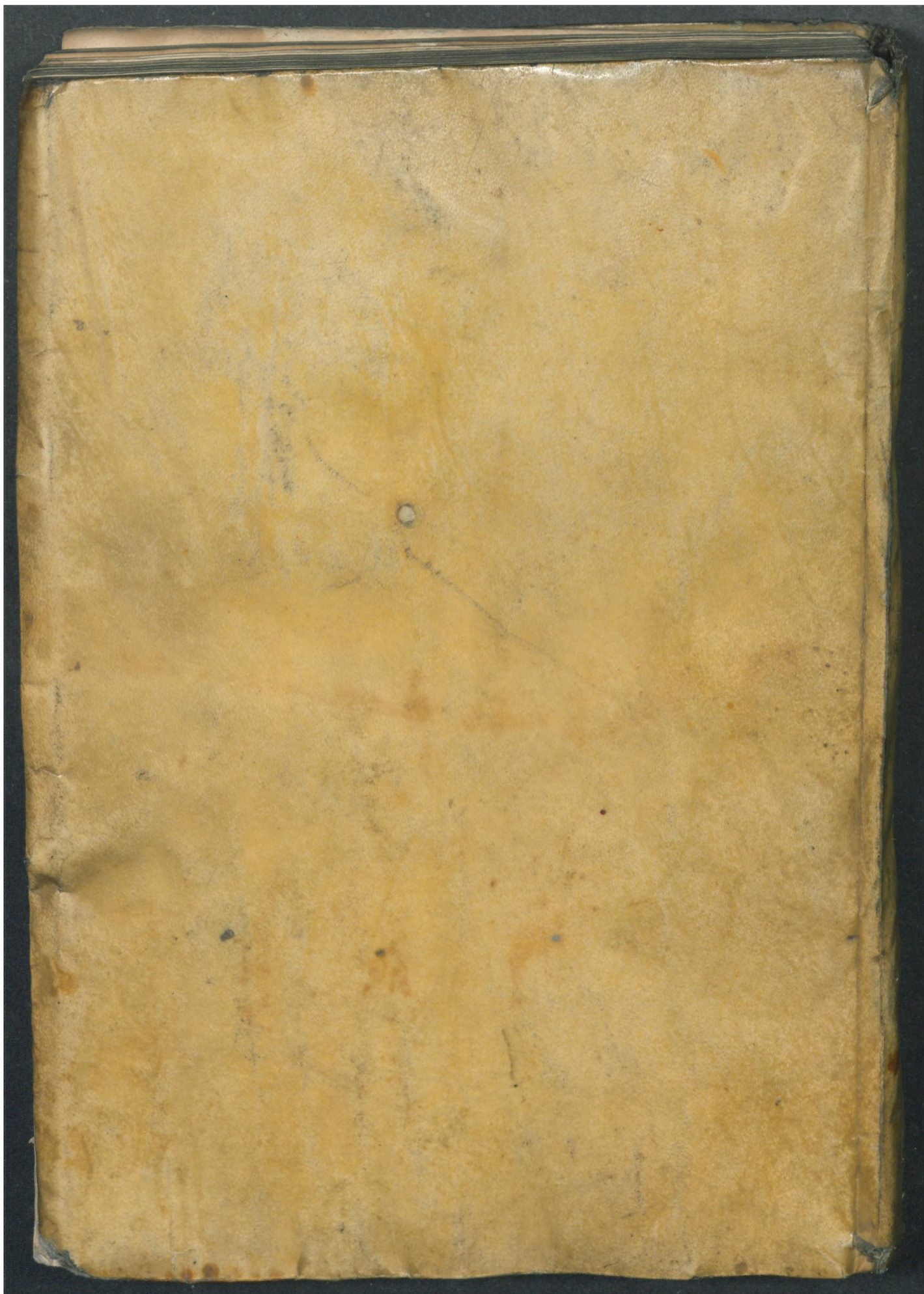


Deo D. Proprietatibus reru. 22





Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
694/D



Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
694/D



Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
05410

C.245.

5.15

N.1x Boy

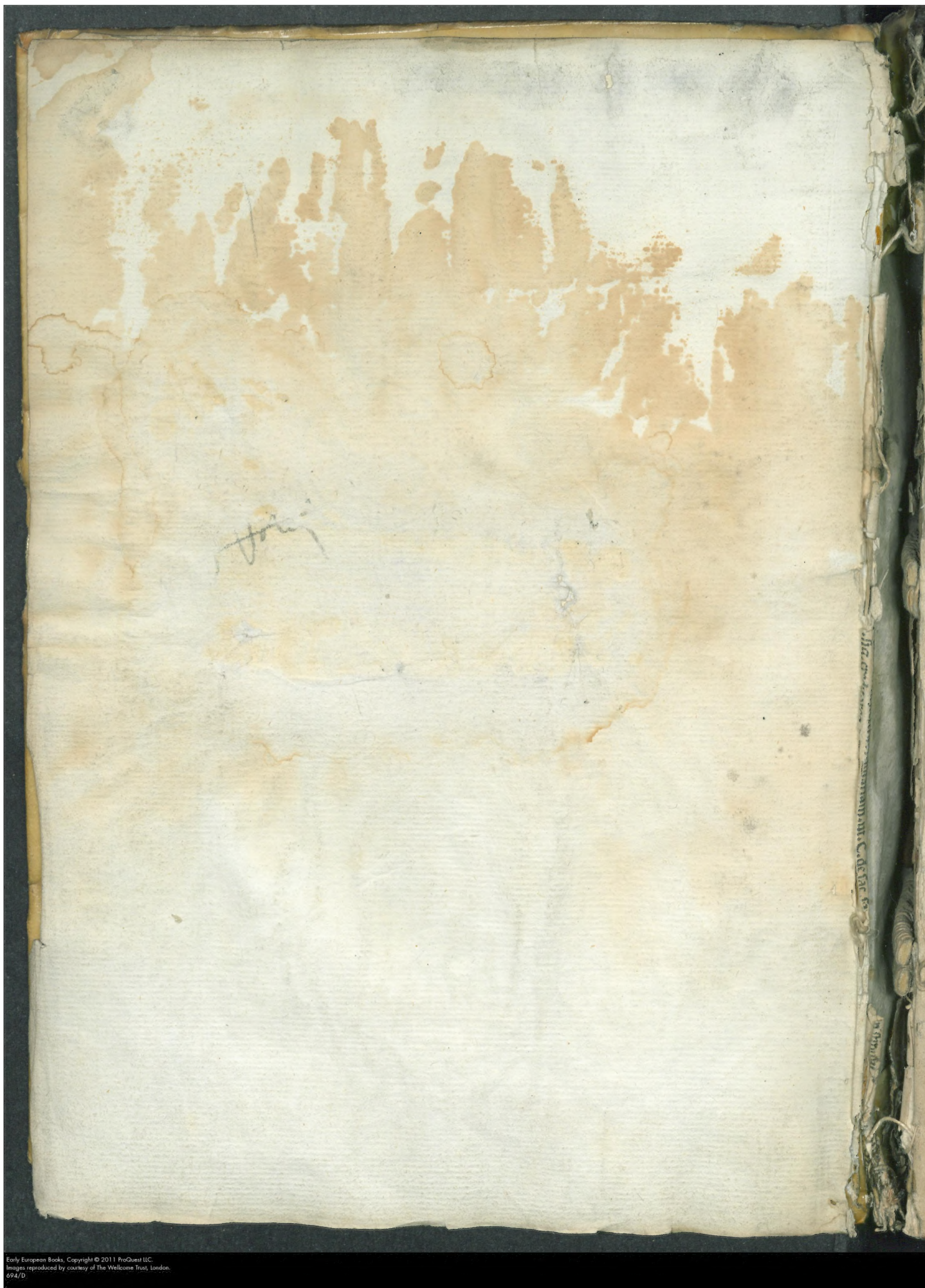
£2.15

694

Proctor 10003

V
3 950-05

33 C. 14013



206

14013

Liber de proprietatibus
rez Bartholomei Angli
ci Ordinis Rinoꝝ.

de libris

782

de libris
de naturis et libris
de compositione membrorum et

Registrū

Incipiūt titu

li librorum et capitulorū ves
nerabilis Bartholomei ang
lici de proprietatibz rerum

Liber. I.

Proemiu de ppetatibz rez.
Unus immēsus z incōmū
tabilis deus dicit. caplm. j.
De essentie vnitare z psonaz
pluralitate ij
Quicqd dicit de deo aut est
eēntia aut notio aut psoa. iij
De notidiūbus iij
Quod deus cognoscitur in suo
effectu v
Quid notificet noia de do.
De nominibz essentialibz. (vj)
num distinctionibz vj
De nominibz cōcretis. viij.
De nominibz medijs. ix
De noibz adiectiuis q pure
significet diuinā essentia. x
De illis que ad aliqd cōno
rant posituē. xj
De his q pnotat respectie. xij
De nominibz adiectiuorū sup
inductione. xij
De nominibz psonalibz. xij
De notioniū subdistictōe. xv
De ppetatibz diuie eēntie. x
Quō Bernardus de
scripsit deum xvij
De nominibz que notificant
deum in suis operibz. xvij
De nominibz appropat. xix
De noibz trāsumptiuis. xx.
De diuersis christi nominibz
bus quibz nūcupat. xxi

Liber. II. De proprie

tatibz angelorum.
De interpretatione angeli. j
Quid sit angel' fm Dam. ij
Quō angeli in effigie corpo
rali depingant iij
Quō angeli describant iij
Quō angeli compant mate
rialibus v
De ordinibz angelorū: hie
rarchijs et eoz officijs vj.

De triplici hierarchia. vij
De ordine Seraphin viij
De ordine Cherubin ix
De ordine Thronoz x
De media hierarchia xj
De ordine dominationū. xij
De ordine Principatū. xij
De ordine Potestatū. xij
De tertia hierarchia xv
De ordine Virtutū. xvj.
De ordine archangelorū. xvij.
De ordine angelorū. xvij
De malis angelis xix
De angelis pueris xx.

Liber. III. De proprie

tatibus anime rationalis
De hois descriptione. La. j.
De hoie interiori. s. anima. ij.
Adhuc de anima iij
Quō ania a philosophis sit
Quō ania a gē. (descripta. iij)
tibo nomē accepit v
De potentijs anime vj
De triplici potētia ante vj
De anima vegetabili. viij
De anima sensibili ix
De sensu cōi siue interiori. x.
De pte sensitiua xj
De pte sensibili motiua. xj
De anima rationali xij
De pte aie qb potēs est
suas opatōes exercere. xij
De virtute vitali cui' inituz
est cor xv
De virtute animali xvj
De pte visibili xvij
De auditu xvij
De olfatu xix
De gustu xx.
De tactu xxj
De his que erigunt ad pfe
ctionē nature. xxij
De pulsibus xxij
De varietate pulsū xxij

Liber. IIII. De proprie
tatibus substantie corporee.
De quattuor elemētaribus
qualitatibz. La. j.
De frigiditate ij
De siccitate iij.

De humiditate iij.
De cibo et potu v
De humoribz z eoz genera
tione effectū z opatōe. vj
De sanguine viij
De sanguinis ppetate. viij
De fleumate ix.
De cholera x
De melancholia xj

Liber. V. De dispositōe

membrozū
De membrozū proprietatibz
in generali. cap. j.
De ppetatibus capitū. ij.
De cerebro iij
De caluaria iij
De oculis iij
De dispositione oclorū. vj.
De pupilla viij
De cilijs viij
De supcilioz ppetatibz ix
De fronte x
De timporibus xj
De auribus xj
De naso xij
De genis xij
De barba. xv
De mandibulis xvj
De labijs xvij
De mento xvij
De ore. xix
De dentibus xx
De lingua xxj
De saline proprietatibz. xxj
De voce xxij
De gutture xxij
De collo xxv
De humeris xxvj
De brachijs xxvj
De manibus xxvij
De digitis xxix
De yngula xxx
De latere xxx
De dorso xxxj
De pectore xxxij
De māmilla xxxij
De pulmone xxxv
De corde xxxvj
De anbelitu xxxvj
De stomacho xxxvj
De epate xxxix

Zabula

[illegible]

Tabula

lo. Capitulū	viii	De martio	x	De tonitruo.	liij
De zodiaco	ix.	De aprili	xj	De coruscatione.	liij
De signo arietis	x	De quinto mense	liij.	De fulmine	xx
De signo tauri	xj	De mense sexto	liij	De aura	xxj
De signo geminorū	xij	De septimo mense	liij.	Liber. XII. de anibz in ge	
De signo cancri	xij	De octauo mense	xx.	nerali z in speciali.	
De signo leonis	xij	De septembri	xxj	De aquila. Cap.	j.
De signo virginis	xx	De decimo mense	xxj	De accipitre	ij.
De signo libe	xx	De vndecimo mense	xxij	De alieto	ij.
De signo scorpionis	xxij	De decembri	xix.	De apibus	liij.
De sagittario	xxij	De hebdomada z dieb.	xx.	De bubone	v
De capricorno	xix	De auroza	xxj	De columba	vj
De aquario.	xx	De meridie	xxij	De coturnicibz	vij
De signo pisciū	xxj	De vespera	xxij	De ciconia.	vij
De duplici motu planetarū	xxij	De nocte	xxij.	De cornice	ix
capitulū	xxij	De sabbato	xxv.	De coruo	x.
De saturno	xxij	De neomenia	xxvj	De cygno.	xj
De ioue	xxij	De septuagesima	xxvij.	De culice	xij
Flatura de marte	xxv	De quinquagesima	xxvij	De cicada	liij
Flatura de venere	xxvj.	De quadragesima.	xxix	De fenice	liij.
De mercurio	xxvij	De pascate	xxx	De grue	xx
De sole	xxvij	De pentecoste	xxxj	De gallo	xxj
De luna	xxix	De scenophagia	xxxij	De gallo gallina cio	xxij
De quibusdam proprietatibz	xxx	De encenia	xxxij.	De gallina	xxij
bus lune malis	xxx	Liber. X. De materia et			xix
De capite et cauda dracois.	xxxj	forma			xx
Capitulū	xxxj	De forma. cap.	j	De herodio	xxj.
De cometa	xxxij	De elemento	ij	De Jundine	xxj.
De stellis fixis	xxxij.	De igne.	ij	De kaladrio	xxij.
De polo	xxxij.	De flamma.	liij	De laro	xxij.
De arcuro	xxxv.	De fumo.	v	De locusta	xxij.
De orione	xxxvj	De carbone.	vj	De mergulo	xxv
De hyadibus	xxxvij	De scintilla.	vij	De miluo	xxvj.
De pliadibus	xxxvij	De fauilla.	vij	De nycticozace	xxvij
De canicula	xxxix	De cinere	ix	De onocracalo	xxvij
De luce z ei ⁹ ppetatibz	xl	Liber vndecimus de			xxix
De splendore	xlj	aere z passionibz eius			xxx
De lumine	xlj.	De igne ppēdiculari. cap.	j	De perdice	xxxj
De radio	xlj.	De vētis in generali	ij	De pauone	xxxj
De umbra	xlj.	De vento orientali sub solaz	ij	De passeribus	xxxj.
De tenebra	xlj	no. capitulum.	ij	De strutione	xxxij.
Liber. IX. De tempore z		De nubibus.	liij	De turture	xxxij.
de partibz temporis.		De iride	v	De vulture	xxxv.
De tempore Cap.	j	De roze	vj	De ylula	xxxvj.
De anno solari z eqnoctiali.	ij	De plumia	vij	De vpupa	xxxvij
De anno lunari	ij	De gutta.	vij	De vesperatione	xxxvij.
De tempore vernali	liij.	De pruina.	ix	Liber. XIII. de aqua z	
De estate	v	De grandine	x	eius ornatu.	
De autumnno	vj	De nibe	xj	De puteo Cap.	j.
De hyeme	vij	De nebula	xij	De flumio	ij
De mense	vij			De amne	liij.
De februario	ix			De gion qet nilus dicat.	liij.
				De tigni	v

Tabula

De eufrate	vij	De hoz. Cap.	xxvij.	De africa	xl.
De dorice	vij	De oliveto	xxvij.	De asturia	xx
De iordane	vij.	De olympe	xxij.	De arrogonia	xxij.
De gazar	ix	De oreb	xx.	De babylonia	xxij.
De lacu in generali.	x	De parnasso	xxij.	De bractria	xxij.
De asphalti.	xj	De alpibus	xxij.	De braciana	xxij.
De lacu tyberiadis	xij	De rupibus	xxij.	De brabantia	xxv.
De stagno genesar	xij.	De sophora	xxij.	De belgica	xxvj.
De piscina	xij.	De segor	xxvj.	De bithinia	xxvj.
De riuo	xx.	De monte sinai	xxvj.	De britania	xxvij.
De fluctu	xxj.	De monte sion	xxvij.	De boecia	xxix.
De gurgite	xxvj.	De monte selmon	xxvij.	De bohemia	xxx.
De tramite	xxvj.	De monte sophin	xxix.	De burgundia	xxix.
De allunione	xx.	De monte seon.	xl.	De cappadocia	xxix.
De abyssio	xx.	De monte semeron	xlj.	De chaldeia	xxix.
De mari	xxj.	De monte seir	xlj.	De cedar	xxix.
De mari magno siue medis	xxj.	De monte taboz	xlj.	De cancia	xxix.
terraneo	xxij.	De ziph	xlj.	De cantabria	xxix.
De pelago	xxij.	De collibus	xlj.	De chananea	xxix.
De gutta	xxij.	De valle	xlj.	De campania	xxix.
De spuma	xxvj.	De campo	xlj.	De cauda	xxix.
De piscibus	xxvj.	De agro	xlj.	De cilicia	xl.
		De pdio	xlj.	De cipros	xlj.
		De pzo.	l.	De creta	xlj.
		De deserto	lj.	De cycladibus	xlj.
		De heremo	lj.	De choa q̄ alio noie dicitur	xlj.
		De antro	liij.	choes	xlj.
		De fossa	liij.	De corfica	xlj.
		De spelunca	lv.	De dalmacia	xlj.
		De cauerna	lvj.	De dacia	xlj.
				De delo	xlj.
				De dedan	xlj.
				De europa	l.
				De euilath	lj.
				De ethiopia	liij.
				De egypto	liij.
				De ellade	liij.
				De eola	lv.
				De franconia	lvj.
				De franca	lvij.
				De flandria	lvij.
				De fenicis puincia	lix.
				De frigia	lx.
				De frisia	lxj.
				De fortunarum insulis.	lxj.
				pitulum	lxj.
				De galilea	lxij.
				De galacia	lxij.
				De galicia	lxvj.
				De gallia	lxvj.
				De gadis insula	lxvj.

Liber. XIII. de terra et partibus eius

De terra	La. j.
De monte	ij.
De ararath	liij.
De bethel	liij.
De caucaso	v.
De hebal	vj.
De hermon	vij.
De hebron	vij.
De montibus ethiopie	ix.
De etna	x.
De monte esau	xj.
De monte effraim	xij.
De monte phasga	xij.
De monte gofor	xij.
De monte galaad	xv.
De monte garisim	xvj.
De monte gelboe	xvj.
De monte golgata	xvij.
De gaas	xix.
De monte ephron	xx.
De montibus israel	xxj.
De montibus hypbozeis	xxij.
De carmelo	xxij.
De libano	xxij.
De moria	xxvj.
De nebo	xxvj.

Liber. XV. De puitijs.

De orbe. Capitulu	j.
De asia	ij.
De assyria	ij.
De arabia	liij.
De armenia	v.
De aradia	vj.
De albania	vij.
De attica	vij.
De achaia	ix.
De archadia	x.
De alania	xj.
De amazonia	xij.
De alemania	xij.
De anglia	xij.
De aquitania	xv.
De andegauia	xvj.
De aluernia	xvj.
De apulia	xvij.

Zabula

Tabula

De cre. cap.	xxxvij.	De sardio	lxxxix.	De calameto	xxxvij.
De electro	xxxvij.	De sardonio	xc.	De carice	xxxv.
De ecchite	xxxix.	De sole	xcj.	De carduo	xxxvj.
De emathite	xl.	De silenite	xcij.	De carica	xxxvij.
De eliotropia	xlj.	De stanno	xcij.	De cimino	xxxvij.
De enidro	xlj.	De sulphure	xcij.	De coriandro	xxxix.
De episte	xlj.	De sale	xcv.	De colognida	xl.
De exoliceto	xlj.	De ropazio	xcvj.	De croco	xlj.
De ferro	xlj.	De turchoge	xcvj.	De cepa	xlj.
De ferrugine	xlj.	De terra sigillata	xcvij.	De cepe	xlj.
De gleba	xlj.	De tartaro	xcix.	De cucumere	xlj.
De gemma.	xlj.	De vitro	c.	De cucurbita	xlj.
De gagate	xlj.	De idachite	cj.	De celidonia	xlj.
De galactile	l.	De ierarchite	cij.	De cetaurea	xlj.
De gelacia	lj.	De zimiech	cij.	De daphni	xlj.
De geratice	lij.	De zignite	cij.	De diptano	xlj.
De iaspide	lij.	Liber. XVII. de arboribus et herbis et eorum proprietatibus.			xlj.
De hyacintho	lij.	De arboze. cap.	j.	De dragato	xlj.
De iude	lvj.	De arboze aromatica	ij.	De ebeno	xlj.
De ienia	lvj.	De amygdalo	ij.	De edera	xlj.
De kame	lvj.	De abiete	ij.	De eliotropio	xlj.
De kabrate	lix.	De aloa	ij.	De elleboro	lvj.
De kalcophano	lix.	De aloa	v.	De esula	lvj.
De ligurio	lxj.	De aloa	vj.	De cruca	lvj.
De liparea	lxj.	De arundine	vj.	De enula	lvj.
De margarita	lxj.	De amomo	vij.	De eptichimo.	lix.
De magneti	lxj.	De anhetio	ix.	De ebullo	lix.
De melonite	lxv.	De aniso	j.	De fico	lix.
De menophite	lxvj.	De allio	j.	De fraxino	lix.
De myrite	lxvj.	De absinthio	j.	De fago	lix.
De medo	lxvj.	De apio	j.	De faba	lix.
De merochite	lxvij.	De aristologia	j.	De frumeto	lxvj.
De marmore	lxix.	De agnocasto	j.	De farre	lxvj.
De nitro	lxx.	De artemesia	j.	De farina	lxvj.
De noset	lxxj.	De auena	j.	De fermeto	lxvj.
De onycino	lxxj.	De balsamo	j.	De fumoterre	lxix.
De oprallio	lxxij.	De bdellio	j.	De feniculo	lxix.
De ozire	lxxij.	De burco	j.	De ferula	lxix.
De petra	lxxvj.	De balaustia	j.	De feno	lxix.
De pario	lxxvj.	De berba	j.	De flagellis	lxix.
De prassio	lxxvj.	De cedro	j.	De fructu.	lxix.
De pyrite	lxxvij.	De cyssio	j.	De germine. caplin.	lxix.
De pionite	lxxix.	De cypro	j.	De gramine. ca.	lxix.
De pantero	lxxx.	De cinnamomo	j.	De galbano. ca.	lxix.
De plumbo	lxxxj.	De casia	j.	De gutta. ca.	lxix.
De pulvere	lxxxij.	De casia fistula	j.	De gariophyllis	lxxx.
De quirin	lxxxij.	De calamo	j.	De genesta. ca.	lxxx.
De quadros	lxxxij.	De calamo vsuali	j.	De grano. cap.	lxxxj.
De rabri	lxxxvj.	De calamo scripturali	j.	De gith. caplin.	lxxxij.
De rosten	lxxxvj.	De cappare	j.	De ilice. caplin.	lxxxij.
De sapphyro	lxxxvij.	De cardamomo	j.	De iunipero. ca.	lxxxij.
De sinaragdo	lxxxvij.			De isopo. ca.	lxxxvj.

Registrū

De hyacinto. ca.	lxxxvij	Deramno	cxlvij.	De vinaria	cxv
De insquiamo	lxxxvij	Derestina	cxlvij.	De viola	cxvj.
De castanea	lxxxvij	Derubo	cxlv.	De vltimo	cxvj.
De lauro	lxxxij.	Deruta	cxlv.	De vrtica	cxvj.
De lentisco	xc	De saltu z ei ^o ppetatib.	cxlv.	De zizania	cxvj.
De lilio	xcj.	De salice	cxlv.	De zinzibere	cxvj.
De lactuca	xcij.	De sambuco	cxlv.	De zeduario	cxvj.
De lupa	xcij.	De saluica	cxlv.	De zucaro	cxvj.
De lapate	xcij.	De stacte	cxlv.		
De legumine	xcv.	De storace	cxlv.		
De lente	xcvj.	De sicomoro	cxlv.		
De lino	xcvj.	De spina	cxlv.		
De malo	xcvj.	De lignis sethim	cxlv.		
De malogranato	xcvj.	De sentice	cxlv.		
De moro. cap.	cx.	De sepe	cxlv.		
De myrto	cxj.	De fide	cxlv.		
De myrrha	cxj.	De filiqua	cxlv.		
De myrro	cxj.	De synapi	cxlv.		
De mādrazora	cxj.	De semine	cxlv.		
De millio	cxj.	De stipula	cxlv.		
De menta	cxj.	De simila	cxlv.		
De malua	cxvj.	De scopa	cxlv.		
De nucce	cxvj.	De stupa	cxlv.		
De nucce auellana	cxvj.	De taxo	cxlv.		
De nardo	cxvj.	De tabula	cxlv.		
De olea	cxvj.	De trabe	cxlv.		
De oleo	cxvj.	De terebinto	cxlv.		
De oleastro	cxvj.	De tina	cxlv.		
De olere	cxvj.	De tirsio	cxlv.		
De ordeo	cxvj.	De tigno	cxlv.		
De palma	cxvj.	De tritico	cxlv.		
De palmitre	cxvj.	De tisana	cxlv.		
De propagine	cxvj.	De tribulo	cxlv.		
De platano	cxvj.	Da tymo	cxlv.		
De populo	cxvj.	De tymiamate	cxlv.		
De pino	cxvj.	De thure	cxlv.		
De pinea	cxvj.	De vimine	cxlv.		
De pice	cxvj.	De virga	cxlv.		
De pyro	cxvj.	De virgulto	cxlv.		
De pruno	cxvj.	De vite.	cxlv.		
De papyro	cxvj.	De vite agresti	cxlv.		
De paliuro	cxvj.	De vitulamine	cxlv.		
De papauere	cxvj.	De vinea	cxlv.		
De plāragine	cxvj.	De vua	cxlv.		
De petrosilino	cxvj.	De vua imatura	cxlv.		
De pipere	cxvj.	De vuapassa	cxlv.		
De pulegio	cxvj.	De vino	cxlv.		
De porro	cxvj.	De vino rubeo	cxlv.		
De quercu	cxvj.	De vino nouo.	cxlv.		
De quiquilys	cxvj.	De vino condito	cxlv.		
De rosa	cxvj.	De vino acetoso	cxlv.		
De radice	cxvj.	De vinacio	cxlv.		

Liber. XVIII. de animalibus

bus primo in generali.	j.
De animalibus in speciali.	j.
De arietē	ij.
De agno	ij.
De agno agniculo	ij.
De agna	ij.
De apro	vj.
De asino	vj.
De angue	vj.
De aspidē.	ix.
De aranea.	ix.
De ape	ix.
De Bone. cap.	ix.
De bubulco	ix.
De bubalo	ix.
De basilisco	ix.
De botrace	ix.
De bufone	ix.
De bombice	ix.
De camelis	ix.
De cameleopardo	ix.
De cameleonte	ix.
De caprea	ix.
De capreolo	ix.
De capra	ix.
De cane	ix.
De caniculo	ix.
De alijs proprietatibus canū.	ix.
De catulis. cap. xvj.	(vj)
De castore	ix.
De ceruo	ix.
De ceraste	ix.
De cornu	ix.
De cocodrillo	ix.
De colubro	ix.
De damula	ix.
De dromedario	ix.
De dipside	ix.
De dracone	ix.
De equo	ix.
De equa	ix.
De poledro	ix.

Tabula

De elephante.	xlj	De serpente	xcij.	De syrico	xciiij
De naso elephātis.	xlj	De simia	xciiij.	De minio	xcv
De elephātibz	xlj	De syrena	xcv	De cinobrio	xcvj.
De edo	xlj	De scorpione	xcvj	De prassino	xcvij.
De eruca	xlj	De sue	xcvij.	De sandararcha	xcvij.
De faunis z satyris	xlvj	De tauro	xcvij.	De arsenico	xcix
De feminis	xlvj	De tragelapho	xcix	De occa	ccc
De frante	xlviij	De talpa	c.	De indico	lxxij
De fetu	xlviij	De taro	cj.	De atramēto	lxxij
De ficario	l.	De tinea	cij.	De melino colore.	lxxij
De formica	l.	De tinea	cij.	De stibio	lxxij
De formicaleone	li	De tinea	cij.	De cerusa	lxxv
De fūco.	liij	De tinea	cij.	De purpurea	lxxvj
De griphe	liij	De tinea	cij.	De odore	lxxvij.
De glire	lv.	De tinea	cij.	De effectu odor.	lxxvij.
De grillo	lvj	De tinea	cij.	De fetore	lxxix.
De hinnulo	lvij	De tinea	cij.	De sapore	cl
De hirco	lvij	De tinea	cij.	De pura dulcedine z eius ef	cl.
De biēna	lvij	De tinea	cij.	fectu	clj.
De hericio	lvij	De tinea	cij.	De sapore dulci	clj.
De herinacio	lvij	De tinea	cij.	De sapore vinctuoso	clij.
De iuneca	lvij	De tinea	cij.	De sapore falso	clij.
De leone	lvij	De tinea	cij.	De sapore amaro	clv.
De leena	lvij	De tinea	cij.	De sapore acuto	clvj.
De leopardo	lvij	De tinea	cij.	De sapore aceroso	clvj.
De lepore	lvij	De tinea	cij.	De sapore pōtico	clvij.
De lynce	lvij	De tinea	cij.	De sapore itipico	clvij.
De limace	lvij	De tinea	cij.	De sapore insipido	clx.
De lupo	lvij	De tinea	cij.	De liquore	l.
De mulo	lvij	De tinea	cij.	De liqre in speciali, z pmo d	li.
De mure	lvij	De tinea	cij.	melle	liij.
De mustela	lvij	De tinea	cij.	De fauo	liij.
De migali	lvij	De tinea	cij.	De mulso	liij.
De murilego	lvij	De tinea	cij.	De medone	lv.
De noctiluca	lvij	De tinea	cij.	De clareto	lvj.
De onagro	lvij	De tinea	cij.	De pigmento	lvij.
De onocetauro	lvij	De tinea	cij.	De oximelle	lvij.
De orice	lvij	De tinea	cij.	De cera	lx.
De oue	lvij	De tinea	cij.	De cereo	lx.
De panthera	lvij	De tinea	cij.	De lacte	lxj.
De pardo	lvij	De tinea	cij.	De lacte camelino	lxij.
De pilosis	lvij	De tinea	cij.	De lacte vaccino	lxij.
De pigargo	lvij	De tinea	cij.	De lacte capno	lxij.
De pigmeis	lvij	De tinea	cij.	De lacte pecorino	lxvj.
De porco	lvij	De tinea	cij.	De lacte asinino	lxvj.
De pediculo	lvij	De tinea	cij.	De lacte caballino	lxvij.
De pulice	lvij	De tinea	cij.	De lacte porcino	lxvij.
De rhinocerōre	lvij	De tinea	cij.	De lacte animaliu	lxix.
De rana	lvij	De tinea	cij.	De sero	lxx.
De salamādra	lvij	De tinea	cij.	De butyro	lxxj.
De sanguisuga	lvij	De tinea	cij.	De caseo	lxxij.
De stellione	lvij	De tinea	cij.	De veteri caseo	lxxij.

Liber decimus non^o de co
loribz: odoribz: saporibz z li
quoribus

De materia coloris i.
De materia coloris nigri ij.
De generatōe coloris albi. iij.
De gradibz int'albedinē z ni
gredinem. iij.
De actiōe calidi z frigidi v.
De speciebz coloris qe sūt vj.
De opiniōe illoz q ponūt lu
ce esse de suba coloris vij.
De coloris mutatiōe viij.
De colore in ocul' ix.
De coloribz in piculari x.
De colore glauco z flauo xj.
De pallido colore xij.
De rubeo colore xij.
De croceo colore xij.
De colore croceo xij.
De colore minio xij.
De puniceo colore xij.
De viridi colore xij.
De colore limido xij.
De colore limido xij.
De colore indico xij.
De nigredine xij.
De synopi, xij.

Tabula

De coagulo	lxxiij.	De denario	ccxiiij.
De diuersis ptutibz rez.	lxxv.	De numero dimiuto.	ccxiiij.
De putredine	lxxvj.	De scda diuisione totius nu-	
De ouis et eius proprietati-		meri	ccxv.
buz	lxxvij.	De tertia diuisione totius nu-	
De ouis aspidu	lxxvij.	meri	ccxvj.
De ouis araneaz	lxxix.	De mesura z pōdere	ccxvij.
De ouis aqlaz	lxxx.	De figura triaguli	ccxviij.
De ouis ansez	lxxxj.	De mesura corporu	ccxix.
De ouis anetaz	lxxxij.	De mesura spacij locali	ccxx.
De ouis alaundaz	lxxxij.	De pōderibz	ccxxj.
De ouis bubonu	lxxxiiij.	De modulatiōe cant.	ccxxij.
De ouis coruoz	lxxxv.	De tuba	ccxxij.
De ouis cygnoz	lxxxvj.	De buccina	ccxxiiij.
De ouis cocodrilloz	lxxxvij.	De tibia	ccxxv.
De ouis colubaz	lxxxvij.	De calamo	ccxxvj.
De ouis colubz	lxxxix.	De sambuca	ccxxvij.
De ouis draconu	xc.	De symphonia	ccxxviij.
De ouis herodioru	xcj.	De armoniaca	ccxxix.
De ouis fornicaru	xcij.	De tympano	ccx.
De ouis gruu	xciiij.	De citara	ccxi.
De ouis griphu.	xciiij.	De psalterio	ccxij.
De ouis gallinaru	xcv.	De lyza	ccxiiij.
De ouis irudinū	xcvj.	De cymbalo	ccxiiij.
De ouis cācrozu	xcvij.	De sistro	ccxlv.
De ouis locustaz	xcviij.	De tintinabulo	ccxlvj.
De ouis lacertaru	xcix.		
De ouis milui	c.		
De ouis merguli	cj.		
De ouis nisi	cij.		
De ouis coturnicis	ciiij.		
De ouis onocrocali	ciiij.		
De ouo panonis	cv.		
De ouis perdicis	cvj.		
De ouis passeru	cvij.		
De ouis quiscule	cvij.		
De ouis rinatricis	cix.		
De ouis strutionis	cx.		
De ouis turturis	cxj.		
De ouis vpupe	cxij.		
De ouis vulturis	cxij.		
De numero pōdere z mensu-			
ra. z pmo d vnitare	cxiiij.		
De dualitate	ccv.		
De numero ternario	ccvj.		
De nūero qternario.	ccvij.		
De qnario	ccviij.		
De senario	ccix.		
De septenario	ccx.		
De octonario	ccxi.		
De nouenario	ccxij.		

Explicit tituli libroru et
capitolor Bartholomei Ana-
glici de proprietatibz reru.

Tabula Auctorum

a Auctores de quibus scriptis
hic tractat sunt isti

Augustinus
Adamantius
Alcuinus
Ambrosius
Anselmus
Basilus
Beda
Bernardus
Cyprianus
Chrysostomus
Damascus
Damascenus
Dionysius
Efricius
Eusebius
Episcopus
Fulgentius
Gregorius
Hilbertus
Haymo
Herodotus
Hieronymus
Isidorus
Innocentius
Leo papa
Michael scotus
Nazarzenus
Origenes
Orosius
Petrus
Pamphilus
Patricius
Rabanus
Rupertus linconiensis
Richardus de sancto vico
Simon coram
Stephanus
Strabus

Inter Philosophos autem
hi sunt auctores

Aristoteles
Avicenna
Auerrois
Albumazar
Algazel
Apollonius
Alfredus anglicus
Asclepiades magus

Boetius
Cicero
Cato
Constantinus medicus
Demosthenes
Democritus
Diascorides
Donatus grammaticus
Eratosthenes
Epitaphus
Euclides
Egidius medicus
Galenus medicus
Hali medicus
Jozar chaldeus
Jpartus
Juvenalis
Joannicius
Kalixtus grecus siue atheniensis
Leucippus
Macrobius
Marcianus
Mercurius
Myselath astrologus
Ninus delphicus
Ovidius
Orbasius medicus
Papias
Plato
Physiologus
Platarius medicus
Plautus medicus
Persius
Plinius iunior
Priscianus
Pythagoras
Plotinus
Rafis
Rufus medicus
Salustius
Galernitanus
Scipio africanus
Secundus philosophus
Seneca
Solinus
Simonides
Termegistus
Theophrastus
Titus liuius
Tullius

Theophilus de vrinis
Ptolomeus
Varro
Virgilius
Vigintio pisanus
Guilhelmus comites
Hippocras
Ysaac
Zeno
Zoroastes magus

Istorum et multorum aliorum
in istis libellis verba in diuersis
locis summam et breuiter
recitantur. vt patere potest
diligenter intuenti.

Proemium et Divisio huius libri

Proemium Libri De Proprietatibus rerum
fratris Bartholomei Anglici de Ordine
fratrum Minorum incipit

In proprie-

tates rerum sequuntur substantias:
secundum distinctionem et ordinem
substantiarum erit ordo et disti-

ctio proprietatum: de quibus adiu-
torio divino est presens opusculum compilatum,
utile mihi et forsitan alijs (quod naturas rerum et
proprietates per scriptorum libros: necnon et philosophorum di-
versas non cognoverunt) ad intelligenda eni-
ginata scripturarum que sub symbolis et figuris prop-
rietatum rerum naturalium et artificialium a spiritu sancto se-
tradite et revelate (alibi velate) quemadmodum
ostendit beatus Dionysius in hierarchia angelica di-
cens: Non est nobis aliud lucere divinum radi-
um nisi varietate sacrorum velaminum anagogi-
ce circumvelatum. quoniam neque possibile est animo
nostro ad immortale celestium hierarchiarum ascen-
dere preterlatum nisi ea que sunt ipsi est materiali
māductio utatur: etc. Non potest animus nisi
ad inuisibilem preterlatum ascendere nisi per vi-
sibilem considerationem dirigatur. Inuisibilia enim
dei per ea que facta sunt intellecta percipiuntur: ut
dicit apostolus. Et ideo theologia perinde sacra
et poetice in formam utitur: ut ex (alibi et)
rerum visibilibus filitandibus: allegorice locutiones
et mystici intellectus transumptores formetur: et
sic carnalibus et visibilibus spiritualia et inuisibilia
coaptentur. Huius rei gratia prius offero (alibi et)
ficio opusculum ad edificationem domus domini que
est deus gloriosus sublimis et benedictus in secu-
la seculorum. In quo agitur de quibusdam proprietatibus
rerum naturalium. Quarum alia est incorporea. Alia
corporea. Et primo de proprietatibus sube incorporee
secundum sui differentias. Quarum alia est corpori inibi-
lis ut anima rationalis: sensibilis et vegetabilis. Alia
non inibi- corpori: ut angelus. Et angelorum alij
sunt boni. Alij mali. In bonis pro angelis
est ordo secundum trinam multiplicationem trinitatis
Unum a beato Dionysio distinguunt tres hierar-
chie celestes. quarum quilibet trium ordinum preter
posiciones. Nonedecim itaque sunt de quibus in
hoc opusculo adinuare deo per ordinem est agen-
dum. et huius tria in comuni que in speciali. Primo
igitur agitur de deo et nominibus divinis. que dicitur de
deo: vel que ad essentiam vel personam. siue que ad effe-
ctum siue appropriationem. Secundo de pro-
prietatibus angelorum tam bonorum quam malorum

rum in generali et speciali. Tercio de prop-
rietatibus anime rationalis. Quarto ad nature siue
simplicitatem. et Quo ad virtutum suarum diversita-
tem. et De eius unione et operatione in corpore
potest conferre ei formam et perfectionem.

Quarto de proprietatibus substantie corporee.
Sed De elementis et elementaribus qualita-
tibus. ex quibus componitur omne corpus. et De
quatuor humoribus ex quibus componitur corpus
tam hominis quam brutorum. Quinto de corpore ho-
minis et singulis eius partibus. de quibus sacra scriptura
facit mentionem. Sexto de etatibus. Septi-
mo de infirmitatibus et venenis. Octavo
de mundo et corporibus celestibus. Nono de tpe
et partibus tpeis. Decimo de materia et forma et
eius proprietatibus et elementis. Undecimo de aeris
et passioibus eius. Duodecimo de animalibus ge-
nerali et in speciali. Tertiodecimo de aqua et
eius differentiis. et eius ornatu. si de piscibus

Quartodecimo de terra et eius partibus. Qui-
todecimo de putridis. Deciosexto de lapidi-
bus et metallis. Decioseptimo de herbis
et plantis. Deciooctavo de animalibus. Decio-
nono de accipitribus. Sed de coloribus: saporibus
et. In istis. xix. libellis rerum naturalium pro-
prietates summam et breuem continent: prout ad
manus meas spem que effugerunt manus metes
tunc perungere potuerunt. In quibus de meo pau-
ca vel quasi nulla apposui. sed omnia de li-
bris authenticis sanctorum et philosophorum excipiens
sub breui compendio pariter compilavi. si-
cut per singulos titulos poterit legentium in-
dustria experiri.

Liber primus De Deo: et nominibus di-
uinis.

De proprietatibus

bus itaque naturis rerum rationis spi-
ritualium quam corporalium elucidare
aliqua cupientes ab illo summa-
mus exordium que est alpha et omega

principium et finis omnium bonorum. In principio
patris luminis: a quo procedit omne datum opti-
mum et omne donum perfectum implorantes auxilium. ut il-
le que illuminat oculos hominum veniet in hunc mundum.
et reuelat profunda de tenebris. et abscondita producit
in lucem: Huius opusculo quod ad ipsius laudem producit
utilitatem de diuersis scriptorum et philosophorum dictis
non sine labore recolligere iam incepti: felices
dignetur impendere summationes.

Unus inessus et incommutabilis deus dicitur.

Capitulum I.

Et igitur ut dicit Innocentius tertius solus et verus deus eternus inessus et incommutabilis omnipotens et ineffabilis pater et filius et spiritus sanctus. Tres quidem persone sunt una essentia: substantia vel natura simplex omnino. Sed a nullo. Filius a patre solo. Spiritus sanctus ab utroque et ab utroque. Sed ab utroque sine. Sed generans. Filius nascens. Spiritus sanctus a patre et filio procedens. Hec tres persone sunt substantiales: coeternae omnipotentes: coequales: unum universorum principium. creator omnium visibilium et invisibilium: spiritualium et corporalium creaturarum. Qui sua virtute omnipotens: filius ab initio temporis utriusque de nihilo produxit creaturas: vias angelicas et mundana. ac deinde humana quae communem ex corpore et spiritu constituta. Duculq; Extra. c. j.

De essentiae unitate et personarum pluralitate
Capitulum II.

Et autem sancta trinitas secundum coequentiam est individua. et secundum personales proprietates est discreta in natura suae simplicitate non admittens divisionem. nec in personali proprietate recipiens unitatem. Sed spiritus in essentia unitas. et in personis pluralitas inuenitur. a qua omnis confusio et mutua commixtio remouetur. quia cum alius sit pater. alius filius. alius spiritus sanctus: pater non potest esse filius nec spiritus sanctus: Sic nec e converso spiritus sanctus non potest esse pater vel filius: Nec filius pater vel spiritus sanctus. Sed quibus istorum est una essentia vel (essentialis) natura: quae sola est universorum principium propter quod non est aliud repere. Et hec essentia neque est generans neque genita neque procedens: Sed est pater qui generat. filius qui gignitur. et spiritus sanctus qui procedit. ut simplex distinctio sit in personis. et in natura unitas teneatur. Unde licet alius sit pater. alius filius. alius spiritus sanctus: non tamen aliud. sed id quod est pater est filius et spiritus sanctus. Sed propter generationem totam substantiam suam ei dedit sine divisione: tamen totam retinuit sine diminutione. Et sic una et eadem res est pater gignens: et filius nascens. et spiritus sanctus ab utroque procedens. Duculq; Innocentius. iij. Extra. c. j.

Quod quid dicitur de deo autem est essentia aut notio aut persona
Capitulum III.

Tante dicta et dictenda aptius elucescant. Notandum est iuxta sanctorum traditionem quod quid in deo est aut de deo dicitur. Aut est essentia aut notio aut persona. Una est enim indivisibilis essentia: personae tres. Et he tres persone sunt una essentia. et unus deus.

et quibus eorum est una essentia et unus deus. Sed a nullo. filius a patre nascendo. spiritus sanctus a patre et filio procedendo. Pater filium generat. filius gignitur. et pater cum filio spiritus sanctum spirat. Et quod filius spiritus sanctum spirat habet a patre. Quicquid enim persona habet vel facit habet a persona a qua est. Et ideo quod filius est a patre: ab ipso omnia habet. Quia spiritus sanctus est a patre et filio: ideo quod habet: contra habet ab utroque. Sed propter huiusmodi nascibilitatem vel processibilitatem: pater non est filio maior nascere vel spiritus sancto procedere: quia veritas divine essentiae equaliter est in ipsis et in patre. Hec omnia habentur a Boetio in libro de Trinitate et Hugone ne et etiam Augustino et Richardo.

De Quibus notionibus
Capitulum III.

Notiones autem sunt quae secundum Hugonem et Augustinum. scilicet. Trinitas. Innascibilitas. Filiatio. Processio. et Coispiratio. Et dicuntur hec quaeque. Aliquando notiones: quia personae distinguuntur. Aliqua relationes: quia personae quibus persone ad se invicem referuntur. Dicuntur etiam proprietates: quia personis proprie insunt.

Istae autem notiones tres dicuntur personales proprietates. scilicet. Trinitas. filiatio. processio: eo quod personae faciunt. Nam istae quaeque notiones tres sunt personae. Scilicet. Innascibilitas. Trinitas: et Coispiratio. Et due filii. scilicet. Filiatio et Coispiratio Una pro spiritus sancti terminum. scilicet. Processio. Nec aliquid derogat spiritus sancto quod tamen habet unam notionem. Nec filio supercreatur quod habet duas. Nec pater est maior alijs personis duabus quibus tribus notionibus specialiter ab alijs discernatur. Regulariter enim de istis notionibus tenendum est quod nulla est alia predicatur. et quod quibus est divina essentia. et unus deus et una essentia. Item nulla notio inest divine essentiae. sed tamen personae. quia essentia nec distinguit nec distinguitur. sed sole persone ab invicem distinguuntur.

Quod deus cognoscitur in suo effectu
Capitulum V.

Vanis autem divina essentia a mortali libo non potest cognosci ad plenum nec comprehendere hic in via: cognoscitur tamen in suo effectu: in quantum est omnium principium sine causa. quia Deus esse: vix inspicere dubitatur: et tamen quid sit secundum maiestatis magnitudinem nullius creature intelligentia investigatur: ut dicit Damasus. Et ideo positum non potest cognosci nisi per effectum suorum operum. quibus divinitus et per abnegationem multiformiter in scripturis describatur et nominetur.

diuinorum multiforūmi distinctione

Quid notificet noia de deo La. VI.

De uidentia aut oim (als noim) q̄ de
um nob manifestat aliq̄le notādū ē
i q̄dā simplici r rudi p̄sideratōe: q̄
ōmē nomē dictū ē r eo. Aut manifestat eēti
am. aut notōez: aut psonā. Nā noia q̄ notā
ficat eētiā dicūt eētiālia. Que psonā: pso
nalia. Que notōne: notōalia. Nomē at ef
fentiale sonat in q̄d: r p̄dicat in q̄d. Persōa
le significat quē et p̄dicat i quē. Notionale
pō nomē fcat i quā: r p̄dicat i quā. Un ista
p̄dicata i diuīs sepi p̄dicat v̄l ponūt. s. q̄s.
q̄: q̄d. Quis: q̄z p̄z v̄l fili? v̄l spūscūs. Que:
p̄cessio: filiatio: p̄ritas rē. Qd: suba: essen
tia r hmoi. q̄ mere q̄ditatē rei significat r di
uinā eētiā simplr r abstracte representant.

Hec autē nomina sic distinguunt.

De nominibz essentialiū distinctionū. Et
p̄mo de abstractis. La. VII.

Via nomē essentialē Aut ē substā
tiū: aut adiectiū. Si substātiū
Aut ē abstractū: Aut p̄cretū: Aut
mediū. Abstracta autē dicim? vt Aug. dicūt
q̄ absolute diuinā eētiā significat: vt essen
tia: bonitas: diuinitas r hmoi: q̄ sp̄ supponūt
r fcat diuinā eētiā: Nec p̄nt trahi p̄ aliq̄d
p̄iūctū ad supponēdū p̄ psonā. Un talia no
mina supra cū p̄positōibz: p̄bis noibz r p̄t
cipijs psonalibz v̄l notionalibz reddūt. p̄po
sitōes falsas i q̄b̄ ponūt. Un hec ē falsa. Es
sentia generat v̄l generat. Eētiā ē d eētiā.
Un Eētiā ē ap̄d eētiā r hmoi. De istz at
noibz q̄ pure sunt eētiālia generalit̄ ē tenē
dū: q̄ De nomē q̄d ē pure eētiāle: p̄dicat
de qualibz psona p se: r de oibz isil singular
it̄ r non plalit̄. Verbi grā. P̄r est deitas.
Fili? ē deitas. r spūscūs ē deitas. r sūl sūt
vna deitas: r nō deitates.

De noibz Concretis La. VIII.

Omia p̄creta sūt q̄ ad modū p̄creto
rū significatiū formas i supposito si
gnat q̄si formā i subiecto. vt Deus:
Creator r filia: que generalit̄ significat diui
nā eētiā. Sed q̄q̄ supponūt p̄ eētiā.
q̄q̄z p̄ psonā.

De noibz Medijs

Omina p̄o media di La. IX.

cū q̄ hnt modū r formā r significati
onē abstractorū: s. v̄sū r officiū p̄cre
toz. vt Lumē: Sapia: et hmoi. Ista enī lz
abstractiua se alī supponūt p̄ psonis. vt cū
dī. Lumē de lumē. sapia d sapia. p̄ncipiū
de p̄ncipio. r filia. Et hec noia sic abstracta

p̄dicant de q̄libet psona p se: r d oibz simul.
nō pluralit̄ sed singularit̄.

De nominibz adiectiuis que pure signifi
cat diuinā eētiā La. X.

Diectiua noia Alia fcat pure diuinā
nā eētiā nibil p̄notādo: vt ens: bo
nus r hmoi. Alia aliq̄d p̄notat po
sitū. Alia aliq̄d p̄notatū. vt eētiā: imēsus:
imortal: r hmoi. Etern? ei p̄ncipalit̄ fcat di
uinā eētiā. r secundario p̄notat eētiā p̄n
cipij r finis. Un cū dī etern?: sensus ē. De
est r caret p̄ncipio r fine. Et sūl imēsus: p̄n
cipalit̄ fcat diuinā eētiā. r p̄notat abnega
tionē mēsure local. Sūl dī Incircūscriptus
p̄ abnegatōez loci r vbi. Et d sūl sic est in
telligēdū. Et hec nomia p̄dicat de oibz pso
nis simul et diuīsim. singularit̄ r nō plurali
ter. vt pater est etern?. fili? etern?. spūscūs
eternus. r hi tres sunt vnus etern?.

De ill? q̄ aliquid cōnotat positū.

Diectiua noia q̄ aliq̄d cō La. XI
notat positū Quedā p̄notat effectū
in creatura: r Quedā respectū. For
aut q̄ p̄notat effectū Quedā p̄notat i habi
tu. vt Iust?: Misericors et hmoi. Quedam
in actu: vt Iustificas Miserator: et hmoi.
Que at p̄notat effectū i actu p̄dicant de deo
ex tpe. Un de? inceptū esse miserator: q̄n in
cipit misereri. Sz ea q̄ p̄notat in habitu p̄
dicant de deo ab etno. vt Deus ab etno fu
it iustus et misericors rē.

De his que p̄notat respectū La. XII

Omia p̄o q̄ p̄notat respectū Que
dā p̄notat respectū creatoris ad cre
aturas. vt De? est refugium. r hmoi.
Quedā p̄notat respectū psonē ad psonā. vt
filiis: eq̄lis. Sūlis ei p̄ncipalit̄ significat di
uinā eētiā. secundario aut cōnotat distins
ctōem psonalē. Un hmoi p̄o noia licz eētiā
significent: tū rōne p̄notati p̄dicant de p̄sōis
sil sumptis pluralit̄ r nō singularit̄. Un nō
dī. P̄r r fili? sūt filis: sed dī. sūt similes

De adiectiuis nominibz partitiuis.

Capitulum XIII.

Diectiuoz etiā nominū Quedā sunt
partitiua. vt aliq̄s: ali? r filia. Que
dā p̄o sūt numeralia. vt vn?: duo: tres. Et
omnia i neutro genere substātiua significat
diuinā eētiā: r p̄dicat de psonis oibz sing
ularit̄ et nō pluralit̄. vt pater r fili? sūt
vnum. Sed in genere masculino r feminis
no substātiua sūt psonalia. Un hec ē p̄a.

Pater et filius sunt duo: si huiusmodi duo sit masculini generis. Si sit neutri tunc est falsa. Immo autem notitia adiective refertur sequitur naturam suam substantiarum. Unde si substantia sunt entia: et ipsa adiectiva sunt. et si sunt personalia: sunt et ipsa adiectiva. Unde hec est falsa. Pater et filius sunt unus. Sed hec est vera. sunt unus deus.

De nominibus personalibus Cap. XIII.

Quoniam personalius. Quedam predicantur de vna persona tantum. ut pater et filius et spiritus sanctus. Quedam de duobus: ita quod utraque ut principium spiritus sancti. Nam pater est principium spiritus sancti. et filius est principium spiritus sancti. Unde cum dicitur. Pater et filius sunt principium spiritus sancti. id principium supponit per duobus personis. sed fecit vnam notitiam. scilicet communem spirationem. Quedam vero predicantur de duobus personis: ita quod neutra per se. ut Pater et filius sunt duo. ita quod ly duo sit masculini generis: et non neutri. Quedam predicantur de tribus. ita quod de nulla per se. ut trinitas. Nam ut dicitur. Ili. li. vj. etymol. Trinitas est appellata: eo quod fiat totum unum ex tribus. quasi trium unitas. nam dum tria sunt. tres persone: unum sunt. quia singula in se manent et omnia in omnibus. Pater ergo et filius et spiritus sanctus sunt trinitas et unitas. Idem enim in natura. Unde quod est in eentia. tria in persona. Unde pro maiestate et communionem. tria pro personarum proprietate. Quedam etiam notitia predicantur de singulis personis: ita quod non de omnibus vel pluribus singulariter: sed tamen pluraliter. ut hypostasis seu persona. Pater enim et filius et spiritus sanctus sunt tres hypostases seu persone: et non vna.

De notionum subdistinctione Cap. XV.

Omnia vero notionalia. Quedam sunt abstracta. ut Paternitas. natiuitas. processibilitas. spirabilitas: et huiusmodi. Quedam vero preterita et adiectiva: ut Innascibilitas. generas. nascens. spirans. procedens. Quia autem abstractiva predicantur de eentia. Unde hec est vera. Eentia est paternitas et ecounterio. Eentia est innascibilitas et ecounterio. ita et de alijs. Locutione vero nunquam de eentia predicantur: siue sint notitia siue principia. et ideo omnes tales propositiones sunt falsae. Eentia generat vel generatur. Vel Eentia est generas vel generatur (alibi generatur) et ita de alijs. Item nomen notionalium quod predicantur de vna persona tantum. ut Generas de patre. Genitrix vel nascens de filio. Procedens de spiritu sancto. Quedam vero utraque duarum. ut spirans de patre et filio. quia pater et filius spirant spiritum sanctum. Quedam etiam predicantur de quibus ut distincte. Pater et filius distincte est ab alijs personis. scilicet filius et spiritus sanctus.

De proprietatibus diuine eentie Cap. XVI.

Proprietates vero diuinas diuine. scilicet eentis. Pater et filius et spiritus sanctus. Quedam sunt in quantum sunt principia. principium primum creatum. ingenitum. imperitibile. immortale. eternum. infinitum: et circumscribitur. indeterminatum. potens ad infinitum. simplex. incompositum. inmutabile. impassibile. inuicibilis (alibi inuicibile) inalterabile. fons bonitatis et iusticie. lumen intellectuale. perfectio accessibilis et inestimabilis. et tamen omnia mensurat per personam voluntate. creaturarum omnium effectiva. omnium preterita et futurativa. omnium prouidua. omnia implens in suo regno. omnibus dominans et imperans. et nullum contrarium habens. omnia incommutabilitate continens. omnibus substantijs eminens. et super omnia creaturas spiritus bona. spiritus bona. spiritus plena. principat et preteritus ordinans: deum namque ac disponens. Super omnem substantiam vitam rationem et intelligentiam erigens. Per se enim est lux. per se vita. per se suba. per se existens fons eentie bis que sunt. bis que viuunt vite. bis que principat rationem rationis. Omnibus omnium bonorum causa est. Vna substantia. vna perfectio. vna voluntas. vna operatio. vnum principium. vna preteritus. vna duratio. vna diuinitas in tribus perfectis hypostasibus seu personis patris et filij et spiritus sancti. vna ratio creditur colitur et adoratur. Vna ipsa trinitas est inconfusa unitas et indistincta diuinitas. Indistinctas enim sunt de personis ne et ab inuicem inseparabiles non perfuse ab inuicem peruenibiles. quia ad inuicem non commiscuntur. nec pariter confunduntur. Nam pater est in filio et in spiritu sancto. et spiritus sanctus in patre et in filio. et filius in patre et spiritu sancto. nulla facta commixtione vel peruersione unum in alterum sine mutua perfusione: Immo ipse persone suis proprietatibus ab inuicem sunt distincte. et secundum identitatem eentie indiuisibiliter sunt unitate. Unde diuinitas simplex imperitibilis existens: varia dona suis distribuit creaturis. Sed multiplicata per dona imperitibilis permanet. et ad suam simplicitatem creaturas suas peruenit et prouidit. Quia imperitibiliter preteritus sit. Per ipsam autem simplicitatem cognitionem omnia cognoscit: tam presentia quam preterita vel futura. Qui potest omnia que vult: sed non vult omnia que potest. Potest enim perdes mundum: non vult autem. Dicit etiam ad huiusmodi Dion. li. i. c. xvj. De immaterialiter creatis: ita circumscribitur est. quia loco non continetur. Ipse sui ipsius locus est. omnia implens. super omnia creaturas. omnia continens. vniuersumque naturam imperitibiliter preteritus: omnibus suam operationem secundum susceptam virtutem tribuens. Et cum sit tota imperitibilis. tota est totaliter ens vbiusque et non per se in parte partialiter diuinitas. sed tota in omnibus. et tota super omne

diuinorū multiformi distinctiōe

Un totus (als ipe sol) incōphēibil est z in
terminabilis. z a nullo pterq; a semetipō
gnitus. Nā ipe sol sup̄ maxim⁹ ptepla
tor est. Un ad ei⁹ totale cōphēsiōē nlla p̄
ptigere creatura: cū sit infinit⁹ i se. p̄tute tñ
sua infinita finit et terminat vniuersa. Pro
pter qd Termegist⁹ describēs deū put po
tuit ait sic. De⁹ ē intellectual sphaera: cui⁹ cē
trū est vbicq; circūferētia pō nūq; Diuina ei
cēntia i se p̄siderata pfecta ē ad modū sphe
re. qz nō habz pncipiū neq; finē. Sz put cō
siderat vt cā deducēs res in esse: z eas limi
tās z finies: sic dō cē centrū. qz sic centrū fi
nit lineas: z ab ipō lineē deducit. ita deus
deducit creaturas: z limitat et finit eas

Quō Bernard⁹ describit deū

a Lio mō describit Ber. **Ca. XVII**
deū tāq; cām p effectū dicens. De⁹ est
volūtas oipotēs: benivolētia: lumē et̄nuz.
incōmutabil⁹ rō: creās mētē ad se. p̄cipanz
dū. yūificās ad sentiēdū. afficiēs ad optan
dū (als aptādū) dilātās ad cupiēdū. iustifi
cās ad p̄merēdū. accēdēs ad zelū. fecūdās
ad fructū. p̄mouēs ad bonitatē. dirigēs ad
eq̄tatē. roborās ad p̄tutē. formās ad bent
molentia. moderās ad sapiāz. visitās ad cō
solationē. illuminās ad p̄gnitiōē. p̄petuās
ad īmortalitatē. implēs ad felicitatē. circū
dās ad securitatē. amat vt charitas. nouit
vt p̄itas. sedet vt eq̄tas. dñat vt maiestas.
regit vt pncipiū: medet vt salus. reuelat vt
lux. assistit vt pietas. Hucusq; Bern

De noibz q̄ notificāt deū i suis opibz.

e T̄quis indiuisibilia **Ca. XVIII**
sūt opa b̄tissime trinitatis: tñ a san
ctis distinguunt qdam noia p q̄ no
tificat de⁹ in opibz suis. q̄ innoābilis est z
innotificabil in se q̄ ad intima maiestatis.
Sūt autē qdā noia appropata. et quedam
sunt transumpta et translata.

De noibz appropatis **Ca. XIX.**

n Omia pō appropata sūt decē. de
q̄bz J̄s. in li. vi. c. j. dicit sic. Apud
Heb. x. noibz de⁹ nūcupāt. Primū est El si
ue kiros (als hyschiros). i. fortis. qz nulla i
firmitate opprimit. sed fort⁹ est z sufficiens
ad omnia p̄petrāda. Scdm nomē ē Eloē.
i. theophelos. i. timor. eo q̄ de⁹ a cūct⁹ ipm
colētibz sit timēdus. Tertiū nomē ē Saba
oth. i. pnceps exercitū. eo q̄ oēs exercitus
celi ei⁹ dominio sunt subiecti. Quartū no
men est Elion vt Ramathel. i. excelsus de⁹.

qz excelsus deus z sup celos glia ei⁹. Quā
tū nomē Eiel. i. q̄ est. de⁹ enī q̄ est et̄n⁹ p̄e est
q̄ tñ nouit esse. Fuisse autē z mō nō ēē vt fir
turū ēē nō nouit. Sextū nomē est Adonai
id ē dñs. qz ei⁹ dñatōi subijcīt tot⁹ mūdus
Septimū nomē est Ja. i. spūs alim⁹. de⁹ enī
spūs ē. Octauū nomē ē tetragrāmātō. i. no
mē q̄tuor l̄raz. Scribit ei q̄tuor l̄ris apd
hebreos qd ineffabile p̄nūciāt. siue f̄cāt no
men dei. Qd dō ineffabile: nō qz dici nō p̄t
sed qz ei⁹ significatio ab hūano cor de nō p̄t
cōphēdi. Nonū nomē est Sadai. i. oipotēs
qz oipotēs ē nomē ei⁹. Et dō oipotēs a faci
endo oē qd vult. z nō a faciēdo qd nō vult.
q̄ si alter tñ ei accideret oipotēs neq; ei
set. Decimū nomē est eloim. z ē nomē trini
tatis. z p̄inet ad p̄ez z filiū z sp̄m sc̄m. z iō
plurale ē apd hebreos z singlare. Significa
cat enī diuinā cēntiā cū suppositiōe triū p̄lo
naz. vñ dō trinitas q̄l triū vnitas

De noibz trāsumptis **Ca. XX.**

s Unt autē qdā noia trāsumpta a cre
aturis q̄bz vñ creatura q̄ intendit
aliq; exponere p̄ditōes creatoris.
Damas. li. j. c. xiiij. Quia inq̄t multa i diui
na sc̄ptura symbolicē sūt dicta z figuratiue
z trāsumptiue. sc̄ire oportet q̄ hoies carne
grossa iduti excelsas z inaturales (als imor
tales) diuitat⁹ opatōes itelligere nō p̄nt. ni
si q̄busdā formis et imaginibz z nos q̄bz ho
mines sepi⁹ sunt sueti. Un oia corpalia q̄
de deo dicūt nō p̄pē s; symbolicē itelligūt.
Simplex enī de⁹ est z nō figurabil. oculos
tñ z palpebras et vīsum h̄re dō. qz vniuerso
rū h̄ns p̄tutē p̄sideratiuā: eū nihil p̄t latere.
nihil p̄t subterfugere suā notōēz. Silt rōē
aures et auditū h̄re d̄scribit. qz apd ipm p̄
pitiatōem fore z dep̄catōis susceptōes a fle
rere nō timem⁹. Per hūc ei⁹ sensū nos mites
oīdim⁹ q̄n dep̄catibz aures familiar⁹ iclia
mus. Sz os et labia z fauces h̄re d̄f. qz ali
q̄n (als illa) velut loq̄ndo p̄ inspiratōz nob
reuelat. qd (als q̄) hoim cogitatō p̄ h̄mōi or
gana exp̄mit et oīdit. Suttur etiā h̄re d̄f. qz
gustū. qz i n̄re iusticie opibz tanq; i gustu de
lectat. Nares et olfactū h̄re d̄f. qz tāq; odor
suauissim⁹ dño placet: q̄cqd deuorōis affe
ct⁹ sibi exhibz. Faciē ipm h̄re cōmemorat.
qz p̄ ipi⁹ opa ei⁹ p̄tutē z p̄ntiā diuin⁹ sermo
māifestat. Nā p̄sone p̄sencia i faciē declarat
Dan⁹ z brachia rep̄ntāt ei⁹ subtilē z iuicis
bile opatōēz. qz nos digīt ac manibz z bra

Liber. I. De diuersis noibus christi

chris subtiliora et fortiora opamur. Quia de
 etera dei comendat: certiora et digniora dei
 insinuat. Un et surare p dextera sua dr qn in
 trasmutabile p e? filiu phibet. frequenter
 paupibz subuenit et indigentibz auxiliat: et io
 pedes bres dr. Sepe eni on dit i effectum: qd
 solent opari hoies pedibz yl incessu. Pecc?
 et cor hie dr p cognitoz inge recordatoez
 Uere et viscera ppe illa qua i nob on dit mi
 sericordia et copassione. Irasci dr et furere
 ppe odiu malicie. et iusta qua infert peccati
 bus vltiorem. Et dormire dr et obliuisci ppe
 iniurie dissimulatiorem et vindicte retardati
 onem. Un qz tot modis p sua bnficia nostra
 supplet indigentia: more huano dr hie di
 uersa mebra. Un btus Dionysius effectus dei
 multiplices sic describit. De? inqt e omniu
 causa et pncipiu: eoz q sunt: suba est viuendi
 vita. rocinantiu ro. est excidentiu ab eo suo
 catio. et rez (als resurrectio) corruptiui. qd
 fm natura e renouatio. et eoz q mouet sz ex
 ecrabile ipetu reformatio. sacru firmamentu
 min? stantiu: et ipoz q (als q) ad ipm reducu
 tur via et reordiatissima manu ductio. Et se
 qtur p? pauca. Ipe e eoz q (als q) ab ipo se
 p pncipalior: qz ipi q eos genuerunt. Na et
 ipi ceperunt ab ipo esse et generare. Eoz aut
 q ipm sequuntur ab ipo pascunt pastor e. illuz
 minatoru est splendor. pfectoz pfectio. deifi
 catoz deificatio. distantiu (al discordantiu)
 par. simplicius simplicitas. et vnitoz vnio.
 superprincipale et substantiale principium
 occultu sue cognitiois. fm q fas est et possi
 bile vnicuiqz bona traditio et. Nec verba
 Dion. recitat Damas. c. iij. Et qbz oibz piz
 q oia corpalia de deo dicta sunt ad figura
 tiu intellectui mystice referenda.

De diuersis christi noibz qbz nuncupat.
 Capitulu. XXI

Ant iter quedā alia noia q ad signi
 ficatoez illoz q de hoie assupro chro
 scz dei filio itelligit: a similitudibz rez artifi
 cios traslūpta. sicut piz in Irido. li. vij. ca. ij.
 vbi dr. Hic mltis modis in scriptura voca
 ri puenit. Di eni ibide q chrs a chrismate
 vocat? e. Ipe eni p cunctis suis pfortibz oim
 gratiaz plenitudie e delibut. Qui Iesus
 hebraice. sother grece. saluator po latine dr.
 eo q cunctis getibz saluator e trasmissus. p
 pe qd ipe messias hebraice dr. eo q ois p
 phetal sacerdotat et regal dignitat pulegio
 sit diuinit? isignit. Na messias dr vnct. Dr
 et emanuel. i. nobiscu de? eo q de? p pginē

nat? i carne apparēs nob se pūxit. Dr et d
 bu caro factū. qz pū ē inqtū nascit a pūli
 cēnitate. sz caro dr inqtū a mfe nascit i tpiis
 mutabilitate. Silt dr vnigēit? et pmoget?
 qz pūis et mris fuit fili? vnic? an que nul
 l? et p? que nō erat ali? Alit et alijs modis
 pfigurāt i rebz creatis. Di et pncipiu. qz pū
 ipm oia fecit. Dr et finis. qz i ipo et p ipm de
 us oia finit. Dr et os dei. qz p ipm de? mō
 loqt. Dr et man? qz p ipm rez vniuersitas
 pūct. Di via. qz p ipm ad brauiū pūct. Ci
 ta qz in ipo viuūt. Vteritas qz nec fallit nec
 fallit. Di et fons. qz ois boni e origo indefi
 cēs. et reficet sitietes. Et mltis alijs figuris
 inuerabilibz et ifinitis dat nob itelligi i septu
 ris. sic ibi ponit Ista. mltipli in exemplis.

Sic pū et fili? ppe varios effect? i creatur
 ris varijs noibz nuncupat. sic spūssctus patri
 et filio i simplicitate nate pūbal et coeternus
 diuersis vocat noibz et diuersis rebz multis
 farie ppat. Propt qd dr in. vij. Sap. q est
 Sctus. i. ois scz create scitificatoe. Est etiā
 mltiplex i charismatū et donoꝝ distributoe
 Vnic? i pūis et fili? vniiformi pnerioe. nec
 nō et i sctoz charitativa vnioe. Subtil i co
 gitatiōū et affectōū pscrutatoe. Modest? i
 discretat i moderata actiū hoim (al affectu
 um hūanoꝝ) ordiatōe. Discret? i faciliē
 ue eloqntie administratoe. Inconquāt? sine
 macle ptagioe. Suauis i pceptis. suauioꝝ i
 pūlijs. suauissim? i pūijs. Amās bonū i as
 cruiis q suauis ē i pteplatis. Hūan? hūanā
 diligit societate. Benign? inatā hūis i se bo
 nitatē. Stabil? lassis et ifirmis pferēs firmi
 tatē. nullā pūsus hūis i se vicissitudis muta
 bilitatē. Securus: ill? qd ptegit auferēs for
 midulositatē. Dēz hūis pūte: oibz pferēs p
 tutū pfectōez. Dīa pspiciēs. oēz hūis cogni
 tōez. Lapiēs oēs spēs itelligibiles (al spū
 itelligibile) Dīs spūs rōnal? motū inestis
 gās et affectōz. Hūid? i se et ab alijs auferēs
 ifectōz. Vlt? et alijs noibz nuncupat. Di ei di
 git? ppe ei? discretā et subtile opatoez. Colū
 ba ppe simplicitat? amorē. Flubes ppe estu
 antiū refrigeratoez. Vē? ppe occulta grāz i
 spiratoez. Ignis ppe grē enaporatoz. Ros
 siue pluuia ppe aie fecundatoez. Vēl ppe dū
 cistūa hois intiois imutatoez. Oleū ppe i
 terioze aie ipinguatōez et exbilaratoz. Vul
 tis alijs compāt diuin? spūs. sz ista sufficiā
 ant p exemplo. Hunc ad angeloz ppetas
 tes adiuuante dño manū apponam?

Lib. II. De Angelorū proprietatibus

Incipit liber secundus de proprietatibus angelorum.

De proprietatibus

bus angelicis diuina adiutorio aliq̃ in mediū platurū Primo incipiendū ē ab eisde in generali. Deinde in sp̃ali ubi singulorū ordinū dispositiōes et officiorū diuerse mīstratiōes put p̃nti p̃gnit opus sculo p̃ ordinē declarabūt.

De interpretatiōe angeli. Caplm I.

Angelus itaq̃ grece: hebraice malach, latine p̃o nūci⁹ interpretat. eo q̃ p̃ angelos diuina volūtas p̃lo nūciat. Un angel⁹ nomē est officij nō nate. Sp̃us autē est angelus. sed q̃ a deo mittit: tūc p̃mo p̃pe angelus nūcupat. Qui sc̃z angelo licētia pictorum alas tribuit: in q̃ subito motu: celere angelorū opatiōem: figuratiue p̃dicta pictoralis licētia simplicib⁹ postendit. sic et poetis ventis alas ascribere antiq̃tas nō phibuit: sic dicit Isido. li. vii. c. vii.

Quid sit angel⁹ s̃m Damas. Cap. II.

Si igit angel⁹ s̃m Damas. suba itellectual: sp̃ mobil: arbitrio libera. i. corporea. deo mīstrans. s̃m gr̃as et nō naturā: princeps imortalitatis (al imortalitatis p̃cipiēs) Et hac angelice nature descriptiōne multiplex nobis resultat p̃p̃etas angelorū. Dī enī suba itellectual: q̃ rōe sp̃ualitatis sue sube et singulari sp̃ualitatis oēs formas itellectibiles i se p̃cipit (als p̃cipiat) et sp̃es cōgscibiles app̃hēdit. Et q̃nto a terestris matie coartatiōe remotior: tāto i p̃tēplatiōe imaterialiū ē p̃fectior. sic exp̃sse dī i libro causarū. Nā itelligētie plene sūt formis. et iō oēs sp̃es cōgscibiles eis subijcibiles i ip̃is reucent: sic ibidē dī p̃leq̃nt. Preter s̃ angelica natura oēm antecedit creaturā corpream in eētie subtilitate. i simplicitate. in itellectus p̃spicacitate. in liberi arbitrij habilitate. q̃z hec angelica natura nullā h̃z depēdētiā a matia. iō corruptio imaterial ei nō pōt alit̃ qlit̃ puenire. Un sensual cognitio ei itellectus enī deiformē nō i pedit. Angel⁹ ei deiformē habz itellectū. et iō sup̃ tps est. et totū itellectū sū. et nō vnū post aliō. aut vnū ex aliō. sic ex p̃missis p̃dōne. sic hūan⁹ itellect⁹ q̃ est vnū ex aliō collectiū (als collatiū) Un qlis est comparatio simplicis ad p̃positū: et p̃ūcti ad lineā i eēdo: talis est comparatio ange

lici itellectus ad hūanū in itelligēdo et iudicando. Nulla malicia angelicū affectū a creatoris sui obsequio retrahit vlt auertit. Un q̃nto angelica suba ē simplicior. et ab oī p̃ditiōe matie distātiō. tanto dei similitudo i ea relucet exp̃ssior. et in ip̃a velut speculo clarissimo splēdor diuine sapie relucet exp̃ssior. Et tāto ē dignior influētia glie. q̃nto p̃fectius adhesit incommutabili p̃tati ex libera et p̃p̃ia volūtate: vt dī Bre. Dīre inq̃t deus oīpōtēs naturā sūmōz sp̃um bonā s̃z mutabile p̃didit: vt q̃ p̃manere vellēt mererēt. et eo maior⁹ meriti ap̃d deū fierēt: q̃ imutabilitatis sue votū: voluntatis studio deficiis sent. Dicit etiā idē. Angelus in p̃tēplatiōe sui creatoris immutabil p̃manet. cū i (als rti) eo q̃ creatura est: vicissitudine mutabilitatis h̃z. In angel enī tria p̃siderant. vt ait Dion. Essentia q̃ subsistit. Vir⁹ q̃ possunt. Operatio q̃ pagunt. Eorū essentia ē simplex et imaterial: pura: distincta seu discretā. Eorū p̃tus ē libera. itelligens: diligēs: idē fessa. Hūit enī p̃tate libere eligēdi: itelligēdi et diligēdi: et dō incommutabil adherēdi. Insup hūit p̃tate opandi. q̃z oīa faciūt sine more dilatiōe. oīa aduersa coerēt sine resistētia et p̃dictiōe. Semp nobis assistūt: et nobis seruiūt sine intermissione. Unde eorū opatio est volūtaria: subita: vtil et honesta. Nā deo seruiūt sine coactiōe. subito et in instanti iussa p̃ficiūt sine p̃crastinatiōe. Oīa p̃ficua et vtilia. p̃curāt summa attentōe. licit⁹ et honestis vacāt q̃ sunt sine reprehēsiōe Patet itaq̃ q̃ triplex p̃tus est in angelo. i. Eorū gnoscedi: Operadi et Persistendi. Cogscit enī deū supra se i speculo et nitat sine aliq̃ interpositiōe. Sp̃ enī videt facie p̃ris. Dat. rviij. Extra se app̃hēdit oīa sine collatione (als collectiōe) Intra se retinet app̃hēsa sine obliuīōe. Sic etiā habz p̃tate opandi potēter: celerit: vtilit: incessant. Habent etiā virtutē p̃sistendi in nature sue simplicitate: q̃z mortalitatis vicissitudine nō alterant. passibilitatis p̃trarietate nō afficiunt. mole carnea nō retardant. Persistūt etiā in gr̃e et glie firmitate. q̃z diuini legib⁹ subiecti nulla affectione vel actiōe ei p̃trariant. Cum sint i beignigni nullo inuidie stimulo torquent. Cum sint puri: nulla affectione turpi contamināt. Persistunt etiā in officij dignitate. Nā cuz sint iusti nullo modo sibi inuicē iniuriant. Qui subsunt nullo. p̃temptu subijciūt. et q̃

Liber. II. De Intellectualiū rerū

plunt sine tyrannide alijs pncipat. Preterea angelica natura pme luci. i. deo vicini? e co iuncta. z iō copiosiori lumie repleta. z tāto de vite fonte pfundi? haurit qnto pteplan do pmo lumini vicini? se subiūgit. Et tan to pncipaliores theophantias. i. illuminatō nes diuinas pūne recipit. qnto pfecti? ad summū bonū p amorē inflexibile se puerit. Un illa lux etna pmo sup angelos influit. z ipis mediātibz ad nos descēdit. z iō lex p angelos ad hoies pcessit. Un pte itā pma a pte luminū illuminatōes ad āglos descen dētē vocāt angeli a Dioñ. agalmata. i. spec ula clarissima diui lumis receptacula. Un in li. de diuis noibz c. vii. dī sic. Angelus ē imago dei. manifestatio oculi lumis. specu lū pur. splēdidissimū. imaculatū. icōramia tū. recipiēs totā (si fas ē dicere) speciositatē. bñformate deiformitatis. z pure declaratiō nis i seipo sic possibile ē bonitatē q ē i ab dit? zē. Imago dei dī. pte deiformem itelle ctū. q sic de oīa videt sine deliberatiōe et collectōe. ita angeli. qz nec vidēt p mediūz. nec apphēdūt p sensū. Dī etiā. z occulti lus minis manifestatio. qz diuinitat? lumē qd in se incōphēbile ē z occultū. p influētiā reci piēdo z alijs trāsmittēdo inferioribz manifest itat. Dī z speculū pte lumis receptibilitatē. Et dī speculū pur. pte naturalē sue sube pu ritatē. Nil enī habz corpeē feditat. imacla tū. sine macula culpe origial. Incōramiatuz sine ptagio culpe mortal. incoīnqnatū sine infectōe culpe venial. Dī etiā. recipiēs spe ciositatē deiformitat. qz in specie z mō cog scendi sūlis est diuinitat. q declarat inferiori bus abdītā et ineffabile ac occultā diuine bo nitat. suauitatē. Nam qd pteplādo z gustā do diuine? pceptit. inferioribz notificat et trās fundit. Angeli enī fm Damas. li. ii. cap. iij. sūt lumina qdā itelligibilia. ex pmo lumine lumen habētia. nō lingua vl auribz indigen tia. s. sine sermōe z sine voce suas volūtatē z itelligētiās sibi inuicē tradētia z expmētia Loco corpali nō pte. nō parietibz vl clau stris corpaliē circūscpta. triplicē dimensio nem nō habētia. sed intellectuāl assunt et operant? ybiqz eis fuerit impatiū. Sūt et hi spūs naturalit? fortes et veloces ad diui ne volūtat. expletōes. z ybiqz cito inueniunt? ybiqz diuin? iusserit nut?. Et q circa nos sūt dispēlantes. z auxiliātes nob fm diuinā volūtatē sup nos entel. z mī circa deū exntel

Ad malū difficile mobiles. qz oīno imobi les ex grā. qz nō nāta. deū qntū possibile ē pteplātes z i ipo delectātes. z cū sint incorz peti z spūales nō sūt nuptijs idigētes. hucusqz Quō angeli in effigie corpali (Damas. depingant? **Caplm. III.**

Unū ē at angelica nāta ab oī matia q z lineamētis corpis sit aliā. tū i es figie corpali depigūt angeli. z varia mēbra z figuras hie diuerfas i septura sepi us mēorāt. s. p denotatōes mēbroz visibis lū itelligūt inuisibiles actōes celestīū aīoz. Nā cū lōga coma z reflectis capill? ybiqz an geli depigūt. i. qbz vtiqz eoz mōe affectiōes z ordiate cogitatōes itelligūt. Nā capilli ca pit? designt cogitatōes et affectiōes q oriūt? ex radice mēt. Aures hie dicūt. qz diuinā inspiratōes accipiūt. quā vtiqz diiudicat et discernūt. Nares eis pictores atebunt. Et merito. qz vicia velut fetida refugūt. s. pte res qsi qdā odorifera diligūt. z in mūda z imūda. ferida z aromatica sagacissime diui dūt z distinguūt. Ora līguas z labia hie sepi us mēorāt. qz diuina secreta qsi loqndo nos bis pferūt. z diuini laudibz pūne ibiāt z in tēdūt. Imberbes pictoz licētia depigūt eos qz eoz pte qsi inuenilē itatū plderās eos nec viribz nec senio deficere sic oñdūt. Dētē hie dicūt. qz grāz quā diuin? accipiūt alijs cōicare et qsi cōmolēdo diuidere pūne. Un in dētibz eoz pās actiua z cōicatiua merito designt. Iō etiā brachia z man? hnt. qz pte sua actiua z pmanūia ifirmitates nfas sustinēt. z vsqz i finē ab electoz defesi one z suppoztatōe nō desistūt. Cor z pectus hie fingūt. qz cū deiformē hnt vitā ad susce prēm deiformis vite z vital grē nob mani festissime coopāt. Costas z lata hnt. qz oīa grāz munera i se tuta possidēt. z p ipoz cur stodiā i elect? hoibz oīa tuta manēt. Zūbos z femora hie dicūt. s. vestibz occultata. qz g tiaz. z pte i se hnt semia. q oibz carnalibz sūt occulta. Pedes hnt sed qsi generalit? de nudatos. qz liberos hnt affectōnū mor? in deū ab oī mortali pcupia penit? seqstratos

Quō angeli describant? **La. III.**

Escribūt etiā angeli sub figura mul tiplici mirabilē alterati. sicut tangit Dioñ. i. sine angelice hierarchie. Nā describūt penati z alati. qz a ptagiōe etna pēit? alieni. pteplātōis raptu ad diuinā amor is itima itellectu et affectu se penit? eleua

proprietatibus. s. De Angelis bonis

ti. vestibz occineis siue igneis sūt vestiti. qz lumine diuine cognitionis et diuina dilectionis flama sūt amicti. Ps. Amicti lūie sic vestis mēto. Zonis aureis accingūt. qz p̄tutū habitū talit̄ sūt accincti qz nullaten⁹ ad alia vicia dilabunt. Virgas et scepra i manibz gestāt. qz post deū diffinūt oīa recta. et vniuersa q̄ sūt i mōdo sensibili iuste regūt. Tela etiā et gladios i manibz portāt. qz p̄tute sibi tradita demonū et rebellīū conamīa destrūt et obellāt. Trullā et p̄pēdiculū alias mēsuras opariōz istrumēta vīsī sūt hīc. qz dñs p̄ angeloz puidētīa solz malos ad bonū puertere et vt ip̄sū cū sūt habitatio p̄mouere. Calamos mēsuras et funiculos i manibz portant. qz singuloz merita et demerita discutiūt mēsurāt et pōderāt. Psibillas cū aromatibz hīc dicūt. qz p̄ eoz mīsteriū n̄ra vulnera ad sanitatē grām pducūt. Succincti et q̄si p̄ati ad eūdū legunt. qz iusti ad p̄iam eoz p̄trocīnio q̄tidie deducūt. Altramētarīa et sceporū iustīa portare dicūt. qz p̄ eoz mīsteriū diuine voluntatis abdita sepissime describunt. Armis bellicis ornati dicūt. qz boni eoz ad iustitiam i bello spūali p̄tinue p̄tegūt. Lūtharas resonare faciūt. qz illi q̄ merent̄ eoz p̄solari p̄trocīnio desperatiōis tristitiam non incurrūt. Tubas i manibz portāt. qz vt in bono p̄ficiam⁹ nos incitāt et innitāt. Puluerem talia de habitu et gestu angelico i scriptura referunt. in quibz eoz opera mīstifica designantur.

Qualiter angeli cōpan̄ rebz martialibz Laplin. V.

Ompant etiā alijs rebz trāssūptis a naturalibz ad eoz exp̄mēdas mysticas opatiōes. Verbi grā. ventz affilant. qz ad oīa agēda subito trāsuolant et circūferunt. Flabes dicunt. qz p̄ raptū p̄tēplatiōis suspēsi i deū rapiunt. Igni cōpan̄ qz diuini amoris incēdio totalit̄ inflāmant. Flā ad modū ignis cognitiōe lucet et dilectione ardet. Flūe autz. nūc argētū. nūc electrū noīant. qz splēdore hñt puz et luciforini dei sapia illustrant. Carbūcul. sapphyz et alijs gēmis solidis et trāslucidis affilant. qz i dei grā stabiles effecti in glā p̄firmant. et eoz grata p̄ntia oīa q̄ i celo sūt et i terra mirabiliter decorant. Dicunt etiā leones qz demonibz et peccatoribz sunt terribiles. Ut iō vt dicit cōmētator sup hierarchiā angelicā

quia quādo ad p̄templādū deum aspirāt quod prius per cognitionem inherēbat: a memoria tergit qñ in concupiscētibz animis desiderata claritas est manifesta. Flaz leo cum cauda delere. p̄pria vestigia consue nit. Dicunt et boues. quia bos terrā sulcās ipam innouat et ad fructum eaz aptat. Sic angeli mētes hominū disponūt ad recipiēdū germīna virtutum et donozum. Aquile vocant. quia immediate inflexibiliter et recte deum qui est sol iusticie irreuerberatis oculis contemplantur. Dicuntur etiā equi quia lege obediētie deo qui eis p̄sident sūt subiecti. Et etiā qñqz albi p̄pter lucidam dei cognitionē. Qñqz nigri p̄pter diuine maiestatis incōprehensionē. Flā nigredo color est sed obscurus et occultus. qñqz rubei qz indicant terrorem iusticie et equitatis. qñqz varij p̄pter varium vsuz susceptē potestatis. Nam in vario extremi colores vniunt et p̄ angeloz p̄tutem perfectiōis: p̄ma secundis et secundis primis p̄uertibiliter cōuertuntur et in amorem mutuū cōuertunt. Flumina ignea dicunt. qz effusiōes diuine gratie suscipiunt. et copiosam ac indeficientē influentiā viuifica fecunditate ad alios transfundunt. et iō fluuiō igneo assimilant. Dicuntur et currys. in q̄ multa copulata parit̄ deferunt. qz ipi grata societate et iocunda pariter sociati siue copulati cōmuni assensu i diuina extollunt. Dicunt etiā rote. qz sicut rota in se voluit et reuoluit. et circa idem cētū semper mouet. sic angeli circa deum qñ circa intelligibile cētū cōtemplādo circūmouent. qz eoz desiderū est inextinguibile et qd desiderat est incōprehensibile. Iō etiā curribus et rotis igneis cōparāt. qz ad subditos descēdūt eos illuminādo. et itez redēūt ipos per cōtemplatiōē ad superiora reducēdo. Sanctoz etiā orōnes et vota corā dño representant. et defunctorz aīas ad patriā in sinū abrae deferunt et transportant. Dicunt etiā medici. qz aīas curāt. Dicunt et fabri. qz arma spiritualia nobis parant. Dicunt et vigiles et custodes. quia nullo ignorātie somno depressi imminentia pericula annunciant. Dicunt etiā mēsores. qz electozum populum in horreum regni celozz coacervāt. Dicuntur et milites. quia p̄ nobis cōtra demones dimicant et concertant. Dicuntur duces. cum quia modum pugnandi cōtra hostes spirituales. nobis indicant. tuz. etiā

Liber. II. De Intellectualiū rerū

qz via ad priam manifestat. Itē: z multis alijs figuris angelice putes qd ad eoz subas pte z opatiōes nob insinuat z dant intelligi scripturis. Sz pauca q exēpli cā sunt hic dicta ad pns nūc sufficiāt.

De ordibz angeloz hierachijs z eoz officijs. Capitulum. VI.

Exerminat ex pre ppteratibz angeloz d i generali put h opusculuz pmet ad singulos angeloz ordinū hierarchias accedēdū est: vt singulorū ordinū officia cōuenientias z differentias p pdiciōes prias cognoscām.

De triplici hierarchia Ca. VII

Riplex autē ē hierarchia sic scrīptim? t tradit Dion. s. sup̄ celestis q p̄sistit i tribus psonis. scda celestis q cōplet i san

ctis angel. tertia sub celestis q p̄ficiat i platis. Est at hierarchia sic ibidē asserit Dion. rex sacraz z rōnaliū ordiata p̄as in subdit de bitū retinēs pncipatū. Hierarchia autē celestis q est triplex. s. supior q grece dicit epiphania. z describit sic a Dion. Epiphania est i calestis affectiōis incēdio. altiorū intellectu fastigio. iudiciū liba resultatio distributa. Hāc hierarchia tres p̄tinet ordies. s. seraphin q amorū incēdio p alijs feruent z cherubin q cognitiōis puilegio gaudent. z thronos q iusticie p̄diculo alijs p̄minēt. De duabz alijs hierarchijs dicit isra i locz suis. In oī at hierarchia exigitur necessario. Ordo scia z Actio. Hāc vt idē dicit Dion. Hierarchia ē ordo diuin. scia z actio dīfor me q̄ntum possibile simulās z adiudicās ei diuine illuminatiōes p̄portionalit in dei fili tudine ascēdēs zc. Ecce tria ponit i hierarchie descriptiōe. s. ordinē. sciam. z actiōez. qz si horū triū aliq̄ defuerit nō erit hierarchia iō dicit hierarchia ordo diuin. i. p̄as ordiata z fm deū disposita. Vñ in ordie notat officiū. in sciētia discretio. i actiōe mīsteriū. sine ordine p̄sumptio est actio. z sine actiōe negligētia est ordo. sine scia autē z actio est rep̄bēbilis z ordo inutilis. Et iō tā in ordine q̄ in sciētia z actiōe oīs hierarchia dei p̄for mitatē imitat. z fm modū z mēsurā sue illuminationis in ordine suo p̄ficiat z recte discer nēdo z bñ opando ad dei imitatiōez q̄ntuz possibile est ascēdit. Talis est at int angelos hierarchica ordinis dispositio. q̄ āges li supior ordinis copios. diuinum lumen hauriūt. z ad eos q se ordine sunt inferiores

receptū cōmunicādo posttransfundūt. Hāc hec lex in angelico ordine custodit. vt in gte et glie p̄cipatōe aliq sunt p̄mi. aliq secūdi. z aliq vltimi. vt illi q ordine et naturalius participatōe sunt impares: sunt etiā i glie p̄ceptiōe inēgles. Vñ dicit Dion. Optz supiores angelos semp esse ductores z manu ductores aliorū inferiorū: vt eos adducāt ad diuinā illuminatiōez. adductōez et cōcariōez z inductiōem per p̄uersionē. in illuminatiōem p cognitiōem. in cognitiōem p p̄ceptiōem. Hāc vt dicit Bre. j. moral. Alij deo assitūt p cōtemplatiōem. aliq ad exteriora exēit. z tñ ab interiori cōtēplatōe nō recedūt. qz illū semper p̄spiciūt q p̄ns ē vbiq̄qz vadūt. Excellens etiā autē ordinis assignat fm p̄minētā bonorū qz fm differētē eēntie simplicitatē z naturalis sapie p̄spiciat. et differētē arbitriū libatē recipiūt ordis diuersitatē. Qui ei natura magis se subtilez sapia magis p̄spiciat in apliorū gte mūere se cetis digniores. Vñ singli hierarchiaci ordies p̄ba hñt dona sz q opant z qd p̄pos fm q̄s suas opatiōes moderant. Nō ei fas ē vt q̄s opari p̄sumat qd ad suū ordinē z officiū nō expectat. In h ei p̄sistit hierarchiaci ordis p̄fectio. vt q illuminat illuminet. z q purgat purget. et q p̄ficiūt p̄ficiat. Unde tal est ordo vt q p̄mo purgant postea illuminent et p̄ficient. Hāc purgatiōem sequit illuminatio. z illuminatiōes p̄fectiōis p̄sumatio. Vñ supiores ordies i mediate recipiunt a deo purgatiōem vt sine clari. et p̄fectiōem vt sint p̄fecti. Et itēz ab illis fm ordinē diuine dispositiōis inferiores purgant illuminant z p̄ficiūt. Nec intelligit hec purgatio a corruptione vicij: sz poti⁹ ab inspectiōe boni. Nam fm Dio. opter angelicos spūs ad illiū similitudinē q oī caret cōtagio z dissimilitudinē mūdōs eē ab imūdiicia z p̄fusiōe. lucētes p̄itate: p̄fectos bonitate.

In istos itaqz sacratissimos ordies qdā sunt p̄mi. qdā mediū. qdā p̄o infimi. Vñ p̄mi illumināt. vltimi illumināt. mediū vero illumināt vltimos. z a p̄mis illumināt.

De ordine Seraphin Ca. VIII

Primo q ordine velut a digniori est a incipit. s. a seraphin. de q dicit Isai. li. vij. Seraphin est angelorū multitudo q ardentes vel incēdentes interpretant eo q int eos z deū nulli angeli sunt internūcij. z ideo q̄nto ei vicini? collocāt: tāto magis charitate diuini lumis inflāmant. z iō

proprietatibus. s. De Angelis bonis

faciē dñi z pedes velare dicunt. qz ceteri an-
geli diuinā maiestātē nequaquā istis pfecti⁹ i-
tuer. z iō tāto maiori claritate illustrant qm
to ardētiori motu dilectiōis itime inflāmā-
tur. *Un istoz angeloz officiū est ppiū z ar-
dere i se z alios ad diuine dilectiōis incēdiūz
pmouere. Propetates at hui⁹ ordis pncis
pales z spales clicere possum⁹ ex pbis Di-
ony. sic dicēs. Pulcre inq^r pma celestū hie
rarchiaz excellētissimis centijs scificat⁹ oz
dinē hñs altiorē oibz circa deū immediate
collocatū. Et iō pme opatiōes theophanie
in ipm tāqz deo pñm. deferunt. Et seq^r Est
aut seraphin mobile sp circa diuinā z incessa-
bile calidū. acutū. z supersubidū. intēte z iste
ribilis semp motiōis. suppositoꝝ reductiū.
actiue exēplificatiū. recalificans ea z resus-
citās in similit⁹ caliditatē. z igneum celitus
z holocaustomat⁹ purgatiūz. circūelatū.
inextinguibile. habens luciformes z illumi-
natiuam ppietatem. omnis tenebrose ob-
scuratōis psecutricez z manifestatricem zē.
Dec verba diuinissima sunt z oim mortaliū
um sensum q ad significatiōis mysteriū ex-
cedentia. Prout tñ potero qñis balbutiē-
do aliq explanabo. *Vide^r aut diffinire Di-
ony. q cognitiō seraphin ppietatis z of-
ficii discretionem z varie grē picipatiōem
in angelis manifestat seraphin nūcupatis.
Nā appellatio seraphin docet mobile. Doc-
forfan d^r ppter naturā ignei amoris. q ange-
licus affectus in deū rapit z mouet. Hicve-
ro motus est qetis causatiū⁹. augmētatiū⁹
z cōpletuius. Docet etiāz incessabile. qz ta-
lis amor nūqz excidit. nūqz ab appetitu az-
mati req^rescit. Docet z calidū. qz ad modū
caloris accensū animū excitat vis amoris.
Et iō subdit acutū. qz vis amoris penetrat
ad intima p^rditōis. *Un acutū d^r qndā vio-
lentia amāris q intrat z penetrat ad rē ama-
tā. Dic^r etiā supersubidū. qz qñis ad intio-
ra diuinitat⁹ amor se extēdat affectu. tñ cir-
cūire nō cessat vt qd intellectu nō capit p^re-
platōis tñ gustu a liq^ritē pphēdat. sic illō qd
ebullit caloris vehemētia vndiqz se iactitat
z diffundit. sic affect⁹ angelic⁹ nūqz incōside-
ratū relinq^r. imo qnto pl⁹ cōgiscit tanto am-
pl⁹ scire cupit. Addit etiā inflexibil⁹ motio-
nis. qz amor angelic⁹ qñis in deū moueat
inflexibil⁹ tñ est ne amatū aliqliter amittat.
*Un simul mobilis est z incessabilis. et hoc
intente z intime. qz ad dei interiora tendit.****

vn mobilis est sp z nūqz in se sūst⁹ z intente
vt in deū tendat. sed intim⁹ vt ad exteriora
nō effluat. oīno aut inflexibilis: vt ad aliud
p^rter ipm z extra ipm nō diuertat. Dic^r etiā
suppositoꝝ reductiūz. qz amor angelic⁹ sp
ad supiora se extēdit. z tñ ab amore inferio-
rū nō excedit. imo ad diuine illuminatiōis
picipatiōes reuocat inferiores ordies z re-
ducit. Dic^r etiā docere actiū z exēplificas-
tiū. qz nō solū incēdit inferiores ad aman-
dū. v^retia formā z exemplū p^rbet inferioris
bus qliter summū bonū sit sup oia diligen-
dū z qlit sit p amorē redeūdū i deū. z fm ipi
us bñplacitū incēdēdū. *Id etiā d^r q amor
eoz sit calificās z resuscitās i silem calidita-
tē. qz ad h laborāt vt inferiores zñ nō eq^rlit
tñ differenter ardeat z feruescant. Nec h d^r
cit q inferiores angeli fuerūt frigidī vl⁹ mor-
tū. sed h dicit qz subiecti ordines p ipsoz
ad ampliorē amoris affectū p^rinue excitā-
tur. Propter qd sequit^r. Ignē celit⁹ z holo-
caustomatis purgatiū. qz ignis diuin⁹ p^r-
mos angelos accendit vt alios incendat. il-
luminat vt illuminent. purgat vt purgent.
Ignis em diuin⁹ suauit⁹ ardet. nec cōburnit
vel psumit ad lesionē sed pot⁹ ad purgatiō-
nē. Et iō d^r holocausti purgatiū. qz sic ex
toto illuminat. ita ex toto purgat. nec ab in-
fectiōe alicui⁹ vicij: s⁹ ab impfectione boni.
qz illa est purgatio pfecta vbi oīs correctiō
abest. z oīs pfectiō adest. Dic^r etiā p^rus se-
raphin multimoda z multificā. multimoda
inq^rntū multiformit⁹ mouet appetēdo z opā-
do. multificā inq^rntū beatificat possidēdo.
multimoda inq^rntū pergit scrutādo. multifi-
cā in eo q inuenit penetrādo. Per multas
em vias z affectiones varias pgit z puenit
ad vnū bonū z vna vita simul cuncta appre-
hēdit. Docz etiā notatio seraphin incircūue-
latū. qz sine oī velamē figure vl⁹ creature in-
terposito diligit videre deū z a plenitudine
font⁹ luc⁹ etne sine medio aliq illūiat vt illūi-
net. accēdit vt accēdat. *Un i h sūt angeli il-
li⁹ ordis alijs digniores. qz sue pfectiōis iō
fluētiā immediate sine inpositiōe a deo recia-
piūt sine diminutiōe eadē alijs picipando
tribuit illā possidēt z custodiūt sine amissiō-
ne. Nūqz tepescūt a dilectiōe. nec flectunt
ab incōuertibili ad deū intētiōe. nec labore
nec tedio desistūt ab inferiorz ad deū g^ruata
reductione. Nec de ppietatiō seraphin d^r
cta sufficiāt.**

Lib. II. De Intellectualiū rerū

De ordine cherubin **Cap. IX**

Secundus ordo est cherubin, quod interpretatur scientie plenitudo. Sunt enim secundum Ieremiam, vii. sublimiora agmina angelorum per seraphim, eo quod vicinius diuine sapientie suppositi, ampliori scientie diuine dono sunt repleti. Et ideo merito ordo cherubin post seraphim ordinatur, quod post donum charitatis a quo denotatur seraphim excellentissimum est donum sapientie et cognitionis diuine voluntatis vel preteritis a quo cherubin denotatur. Nam in angelis huius ordinis principaliter relucet radii diuini luminis quantum ad participatos preclares diuine cognitionis, unde preterites et effectus angelorum istius ordinis innuit beatus Dionysius, c. vii. ubi dicit quod cognoscitio cherubin docet eorum cognoscibile re. Et est sensus istorum quod angeli istius ordinis dicunt cognoscere, quod in dono diuine sapientie sunt ceteris magis excellentes. Desideri etiam ab ipso nuncupantur, in quo dei visio quam eis videtur intelligitur, quod dei maiestatem ceteris magis contemplantur. Dicuntur etiam altissime dationis luminis accepti in quo innuit quod cherubin ordo diuine illuminationis excellentia per ceteros adimplet. Sunt etiam illi angeli diuine pulcritudinis in prima opatrice preterite prelati, quod per lumen diuine sapientie diuinam pulcritudinem prestant. Per hanc etiam innuit quod in eis et per eos prima operatrix preterite, scilicet dei clarissime intuetur. Dicuntur etiam sapientifici traditione repleti, quod per sapientifici creatoris traditionem alijs per alijs minus donum sapientie diuine impertunt. Dicuntur etiam coicari, quod lumen sapientie quod in eis copiose diffunditur per ipsos ad ordines illuminandos copiose derivatur, nam plenitudine lucis quam suscipiunt alijs coicant et transfundunt. Dicuntur etiam prelati pure et simpliciter ac immediati fulgoris suscepti, fulgoris vocat illuminationem per quam puenit ad meram et puram preteritionem, ubi prout diuina non in imagine vel figura vel aliquo mediate creatura, sed per semetipsam et in semetipsa prelati. Dicuntur etiam diuino alimento domestica atque viuifica unitate diuine refectiois, repleti, quia in hoc quod replent lumine cognitionis reficiuntur dulcedie dilectionis. Non enim multum potest illuminare per cognitionem nisi per comitatem alimenter spiritus, scilicet refectio per dilectionem. Ista autem refectio est domestica viuifica et vna. Domestica: quod amicus et domesticus solummodo per se viuifica: quod viuum efficit quolibet quod ex tali cibo satiat. Unica est et singularis, quod delectatione cum extranea, scilicet carnali dulcedie non gustatur. Quamvis autem vnica sit refectio, multiplex tamen sa-

tietas inuenitur in huius vnico alimento, unde cum huius solum percipitur plena et vera satietas inuenitur.

De ordine thronorum **Cap. X**

Etius ordo est thronorum, et est hic ordo a thronis dictus a dono iudicii, eo quod dei eis sedeat et iudicia sua discernat, et circa subiecta per illos disponat: unde dicit Ieremias. Unum preterite equat throno igneo in Dan, comparat, scilicet per perspicuitatem cognitionis, quod deus singula diiudicat per ipsos vniuersa prudenter discutit, et per impetuositatem cui nihil obuiat vel resistit. Illi autem angeli in quibus singulariter relucet rectitudo diuini iudicii throni nuncupantur, Ieremias. Et ideo a beato Dionysio sedes altissime dicuntur, quod alte per diuinam autoritatem quasi ad iudicandum ordinantur, altiores quia diuine iusticie regulam in iudicio imitantur. Sed altissime: quod immediati altissimo dono dispositione hierarchica collocantur. Sedes coepacte: quod aperte et puenienter iusticie quod ad iusticiam et puenientiam diuini iudicii. Puenient enim est et aptum ut ex culpa pena et ex iusticia gloriam, ex qualitate operis qualitate retributionis quilibet fortia, unde puenienter et aperte coheret pena culpe et gloria iusticie, quod si culpa et gloria, pena et iusticia non pueniret, coaptata sedes inuicem non haberent. Coaptatio itaque sedis unum equat est iudiciorum sedes ab omni ignominiosa subiectione libere, quod quanto sibi per dei deo sunt subiecti, tanto per ipsum et in ipso merentur amplius sublimari. Sedes deifere, quia deum sibi presidere ferunt: et deificam preterite per diuina iudicia in subiectis creaturis iudicant ostendunt. Sedes diuini supaduentur susceperunt immaterialis et supernadane, quod notitia diuinitatis sine studio et fatigatione percipiunt et impassibiliter et sine diminutione ad inferiorem transfundunt in quod nos spiritualiter intrant ut ab re materiali et terrena nos euacuantes, nos ad ethorum susceptores coaptent. Sedes etiam ab omni extremitate sunt remote, quod ei quod sine extremis est, principio et fine immediatissime sunt preterite, Nam in deo cui inheret non est inuenire principium vel extremum. Throni itaque diuina preterite assumunt: et eandem ad inferiora derivant et transfundunt. Obediunt se deo subijciunt, et nec ex aliquo necessitate sed mera liberalitate in agendis omnibus subijci se ostendunt.

De media hierarchia **Cap. XI.**

Etiam hierarchia secundum Ieremiam, tres preterite ordines, scilicet principales preterites et dinationes. Hec autem hierarchia a Dio, vocatur epo-

proprietatibus. s. De Angelis bonis

phonomia. i. diuina illuminatio sui p̄ncipes
inſcalari reuerētia iſignies. vſū dñandi es
docēs arcēſq̄ ſrūi. p̄ua dīa dī p̄ p̄ncipa
tus q̄ p̄ ceteris poſſidēt donū reuerētie. q̄rū
officiū ē docere t̄ exercere t̄ exhibere reuerē
tiā reuerēdis ſm diuerſos ſūp̄ platōis. iur
pta illō Cui honorē. honorē. Rho. iiii. Vt
vero dñandi ſpectat ad dñatōes. q̄ docent
ſubdijs dñari. n̄ ſm libidinofas peſſendi cu
piditatē. ſ̄ ſm dei volūtatem. Hāc de⁹ vult
ho iēs peſſe hoibz. vt p̄ficiat nō vt ſugbiat.
vt eos in fide t̄ moribz inſtruat. nō vt de li
brat⁹ dominio inſoleſcāt. Artario ſo p̄at⁹
ſſert ad ordinē p̄tātū q̄ poteltatiue a nobis
coercēt demōes ne nob̄ rātū nocēat q̄ſū de
ſiderāt vl̄ affectāt. Et talī poſit̄ diſpoſitio
medie hierarchie q̄ſui alio mō videat ordi
nari ſm. Jſid. t̄ Bre. ſ de hoc ad preſens
opusculi nihil ſpectat.

De ordine dominationū. La. XII

¶ Vlti^o ordo ē dñationuz q̄ fm̄ Jho. p̄ p̄rāibz p̄rūtibz p̄sūtz p̄mūnēt. q̄ p̄ eo q̄ ceteri angeloz agminibz p̄sūnt siue dñant dñatōes nūcupāt. Vñ ordis ē officiū fm̄ h̄re. i. bello spūali nōs instruce. q̄lit op̄re at hoīes p̄latōis officiū exercere. Docēt ē p̄latos q̄lit siue tyrānidē z subditoz oppres- sione in regimē debeat se h̄re. Hoz āgeloz mūlteriū est fm̄ Dion. serulū timore depo- sito in deū moueri: z absq̄ reflectiōe ad com- modū tpale ei incessant famulari. que singu- lari excellētia inuisibile ānnūciatōes i subie- ctis ordisi solo impio formāt. Sūt angeli istius ordis ab omni oppōitiōe liberi vt libe- re ad sumū elenēt. z nulli ista sumū subijciāt. Vñ ita dō sub sūt q̄ nulli inferiori subijciūt. Per vniuersalē excellētiā sup̄ oēs subiectōs elenāt. ita tñ q̄ p̄ nullā violētiā aut tyrānidē ad oppōitiōē inferiori inclinat. Vñ d̄t Dion. q̄ fm̄ dissilitudinē tyrānidis dominiū exer- cēt. seueritatē habēt in p̄rāte. z cū seueritate liberalitatē i benignitate. z dū a dñatiōibz po- testas exerceēt liberalitas circa inferiores n̄ tol- lit. Per istā tñ liberalitatē eoz p̄rāi nullo modo minozat. imo deo se p̄formātes regulā z les- gē sue p̄sidiētie q̄ntū possibile ē imitat. Nun- q̄ ad aliq̄ vana se p̄uertit. s̄ p̄tinue ad bo- nū sumū. qd̄ Dion. ondit z vniuersale vo- cat. oculos dirigūt. z ab illo q̄ oibz dñat mē- tis aciō nō auertit. vñ deiformitatis z diui- ne silitudinis put p̄nt sē p̄icipes: fm̄ Dion. Itaqz dñatoes p̄me sūt in lcoā hierarchia.

De ordine Principatuum

Laplin. XIII.

¶ *Unus ordo dicitur principatus, et huius ordo est
q̄ sanctos docet homines inferiores, quod exhi-
bere reuerentiam maioribus ecclesiasticis in sta-
tu aliorum dignitatem, ut puta: regibus principibus
et patribus. De angelis istius ordinis dicitur Dio. Ad prin-
cipatus pertinet vniuersaliter ducere et regere du-
centium ad dei silendum. q̄ isti angeli habent ex
officio ut alios inferiores ordinalem reducant
ad dei doctrinam ipsam reuerentiam seipsum et prius
specialiter in plato. q̄ secundum Dionysium ideo dicitur principa-
tus, quia habent alios reducere vel convertere ad pa-
trē in principalem principium, scilicet deum, quē ipsi put-
tibile est imitari, et quantum fas est in se habere
officio principum assimilari. Dicit et Iulius. viij.
Principatus sunt qui angelorum agminibus prestant
quod pro quod subditos angelos ad explendum dicit
vniuersum ministerium ordinare et disponunt: principa-
tus vocabulum acceperunt. Nam alij sunt qui
administrant alij qui assistunt. Milia enim milia
ministrabant ei, et decies cetera milia assistunt
ei. Dan. viij.*

De ordine Potestatiū.

Capitulum. XVIII

Et ordo est potestatis. Et dicitur p[ri]m[us]
s[ecundus] fin[is] I[stius] q[uod] eis p[ro]utres aduers[us] s[un]t
subiecte. z i[tem] p[ri]m[us] no[m]i[n]e n[on]cupant[ur]
q[uod] maligni sp[iritus] eor[um] p[ro]p[ter]e co[n]c[er]ent ne tantu[m]
noceat q[ua]ntu[m] cupiunt z affectat. H[oc] angelo
ru[m] officiu[m] est fin[is] B[ea]t[us] Reg[is] illos q[ui] bello sp[irituali]
desudat p[ro]fortare z ne ab aduersarijs viole[n]ter
superent defendere. z vt boni victoriam
obtieat viriliter adiuuare. Huic p[ro]cordat Di[eu]s
o[n]y. d[icitur]. P[ro]p[ter]u[m] m[ul]teru[m] e[ss]e cauere ne aliq[ui]d
adu[er]su[m] possit bonis obistere v[el] nocere. Dic[itur]
etia[m] B[ea]t[us] Reg[is]. P[ro]p[ter]es in suo ordine ceperunt
potenti[us] vt eor[um] dispositioni aduers[us] p[ro]p[ter]es
subijciant. q[uod] ne tantu[m] hominib[us] noceat q[ua]n-
tu[m] desiderat potestatu[m] ministerio refrenant[ur].
De his potestatib[us] dicit Dio[n]is. I[ps]e sancte
potestates habent equipotentem. i. e. equales
cum dominati[o]ib[us] potestatem. q[uod] eadem di-
uina munera in suo ordine z gradu humilis-
ter suscipiunt z custodiunt sine confusi[o]e. Ni-
hil em[en] tyrannice p[ro]cipiat p[ro]p[ter]a inferiores. ni-
hil violentia z fortitudine attentat. sed potius
us deifortiter. i. ad diuinam similitudine ange-
los inferiores ordinate reuocat. z ad p[ro]p[ter]e-
tificam z causale p[ro]p[ter]etiam. i. ad deum qui
omnia p[ro]p[ter] z o[mn]i est causa sup[er]m[un]dane z in-
tellectualiter reducere non cessant. vt per

has deformes proprietates medie celestium animarum dispositiones illuminant purgant et perficiunt. Sic et ipsi principes mediantibus superioribus ad dei similitudinem convertuntur, ita mediis ipsi participati b? inferiores sunt ad deformitatem reduci, ut sic omnes superiores medij et inferiores ordines mysticarum purificationum illuminationum et perfectionum principes efficiant.

De tertia hierarchia **Ca. XV**

Etia hierarchia que dicitur ephonia tres continet ordines inferiores, scilicet, putres, archangelos, angelos. Et secundum hanc inferior hierarchia est divinum principium nature legibus occurrentes secreta velas per capacitatem discretam nature legibus occurrentes. Hoc pertinet ad putres qui participant hanc faciendi miracula et curandi morbos et languores. Secreta revelant. Hec pertinet ad archangelos et angelos. Pro capacitatem discretam. Hec refert ad archangelorum differentiam et angelorum, quia maiores ut archangeli maiora, minores ut angeli maiora revelant. Per archangelos enim revelantur prophetis maiora secreta, ut illud: Ecce ego accipiam te. Per angelos autem ministeria, ut illud David. Episcopatum ei accipiet alter etc. Et dicitur ephonia, ab ephi quod est sub et phanos quod est apparitio, quia inferiori modo quod in alijs resultat dei similitudo in ordinibus huius hierarchie.

De ordine putrum **Ca. XVI.**

Primum ordo est putrum. Virtutes eius sunt angelorum agmina, ministeria habentes ad putres et miracula facienda, in quibus potissime relucet spiritus divinus, propter quod et putres noverant ut dicit Iheronimus. Isti ordines angeli ab ordinibus medie hierarchie recipiunt illuminationem, purificationem et perfectionem. Unde secundum Dionysium, putres habent virilitatem ad operationes forte incommutabilem, secundum dei formam eis indicatam. In hunc enim deo sunt similes in deformes, quod ad omnia agenda incommutabile putres vigore acceperunt, et ideo istorum spirituum operum putres perstringit, Dionysius sic dicens. Ipsa sanctarum putrum cognitio ministeria forte quandam incommutabilem docet vigorem secundum indicatam eis deformitatem ad nullam susceptionem divinarum illuminationum imbecilliter infirmam etc. Quasi diceret, si huiusmodi angeli putres sunt vocati deformes et similes deo dinoscuntur. Nam divinus putres fortis est ad agendum ut non fragat alicuius operis difficultate, et incommutabilis est ad perseverandum ut non languescat seu infirmetur alicuius spatij seu temporis di-

urnitate. Sic angeli isti similes sunt, quia ad omnia agenda robusti et incommutabiles invenerunt. Unde virtuosus sunt non solum operando: verum etiam in illuminationes suscipiendo. Nam horum angelorum virtus: est infirma videatur divine participatione parta, non tamen infirma est ad eadem per gratiam confirmata. Infirma est nature participatione: sed non infirmatur aliquo corruptione quando precipit totum quicquid creature est debiti, fortitudinem seque sufficientem et sue nature congruentem. Et ideo dicit Dionysius, qui habent deformem mortem firmiter se ferere. Insuper essentialis et potestativam dei virtutem, quia propria virtute in deum moventur, et unde eorum proprias officas in superessentiali virtute creatoris sustollunt, inde deformis imaginis similitudo in eis reperitur. Deformitatem autem quam recipiunt: ad inferiores angelos transfundunt. Accipiunt quidem per donum: sed alijs retribuunt per exemplum. Horum angelorum est officium secundum Dionysium, docere platos: platos officium exequi feliciter et constanter, et ut ipsius onus sustineant patienter. Secundo Bre. pro in. iiii. moral. Istorum officium in his qui virtutem habent est docere qualiter imaginem dei in se reparare et reformare: ac reformatam viriliter custodire ac conservare. Unde per istorum angelorum ministerium virtus miracula faciendi perfecti conceditur: ut reducti ad primum statum in quo deus fecit hominem ad suam imaginem per huiusmodi miracula ostendant. Angeli istius ordinis divinam virtutem continue aspiciunt, et in ipsa contemplatione premissum. Sed iste timor penalis non est: cum potius sit admiratio quam horrore, put Bre. dicit in moral. li. iiii.

De ordine Archangelorum **Ca. XVII**

Secunda ordo est archangelorum: qui secundum Iheronimum summi nuncij vel nuncios eorum principes interpretantur. Nam primum tenet inter angelos. Sunt enim duces et principes: sub quorum ordine unicuique angelorum officia deputata sunt. Nam archangelis angeli prestant, ut patet in Zacharia ubi angelus maior dicit minori. Unde et doce per istum. Si ei in istis angelorum officiis superiores inferiores non disponderet, nullo modo huiusmodi diceret angelus ab angelo cognovisset. Hi archangeli sepe propriis nominibus designantur, ut per ipsorum vocabula ipsorum condiciones et opera ostendant. Nam Gabriel virgini mittitur ut illum denuntiaret venturum qui contra aereas potestates obtinere debuit victoriam et triumphum, Gabriel enim dei fortitudo

proprietatibus. s. De Angelis bonis

Interpretat. sic et raphael qui interpretatur medicina dei ad Tobiam missus fuit qui eius oculum curaret adhibuit et cecitatem abstulit et detersit. et sic de alijs. Hucusque. Ipsi. li. vii. c. v. Horum angelorum officium est hoc. Scilicet his qui ad promotionem fidei pertinent. ut ad aduentum filij dei et eius gestis et dictis fideles promovere. Archangelorum etiam est secundum Dionysium prophetas prophetis reuelare. demones hominibus dominantes arcere ne ulterius populum ledant. sic potestatem est eos compellere ne dominum sibi usurpent aut accipiant. Archangeli etiam angelis suppositis eis sunt digniores et annuntiatione potiores. certe terribiles sunt perfectiores. Nam secundum Dionysium inferiorum res pertinent ad principale principium suum. et quantum eis possibile est angeli inferiores ipsis median tibus ad ipsum informant. Insup vniificant. id est angelos ad unitatem illius principij colligant et adu nant. docendo angelos sibi subditos secundum ducem inuisibiles et ordinatos quibus habent ducere et doce re sequentes alios et subiectos. Ipsi et archan geli inter ordines inferiorum hierarchie sunt interme dii. et ideo a superioribus illuminationes percipiunt et eas de angelis inferioribus participatas comunicant et annun tiant. in quibus angelorum omnium angelorum dispositio hierar chica ex triplici ternario celestium ordinum perfe ctissime est completa.

De ordine angelorum. **La. XVIII**

Quoniam ordo et vltimus est angelorum. Angelus autem grece malach hebraice dei. latine dei nuncius interpretatur. eo quod voluntate domini populo annuntiare consuevit. Angeli autem vocabulum nomi nis est officij non nature. Nam angelus est spiritus. sed qui mittitur tunc primo angelus nuncupatur. Angelis quoque pictorum licentia penam fingit ut eorum discursum celere significet sic et iuxta poetarum fabu las veteri penam habere dicunt. sic dicitur. Quiambu lat super penas veterum. Hucusque. Ipsi. li. vii. c. v. Secundum Dionysium. autem angeli inferiorum ordinis non percipiunt ordinem superiorum illuminationum. Non ei percipiunt cum ipsis sed ex ipsis. Nam angeli superio res primo loco diuinas illuminationes suscipiunt. et illas postmodum ad aliorum noticiam et cognitionem deferunt. qui per primi nuncij dicunt. Alii autem posteriores sunt et vltimi. Angeli etiam secundum eundem Dionysium. homines ad diuinam cognitionem adducunt et subleuant. et ut iuste viuunt instruunt et in formant. Unde quoniam angeli si non habent angelos alios sub se inferiores quibus prestant. habent tamen sub se inferiores hominum ordines quibus prestant quos ordinant et disponunt. Sursum erigunt per dilectionem dei. in semetipsis formant per custodiam suam. sed se pergre dunt per eorum tutelam. quod misterio deputant. Ipsi

sunt itaque angelorum multiplex est effectus. Nam angelus nostre custodie singulariter deputatur nos stimulat ad bonum. et excitat ne in vicijis dormiamus. Act. xij. Item spiritaliter nos reficit. ne sub onere vite in patria succubamus. iij. Reg. xix. Item arcet demones ne ab ipsis ledamur. Tob. viij. Item instruit in ambiguis ut certis fitemur. Dan. ix. et x. Item adducit ne in vijs de niemus. Tob. v. et Ezo. xxiij. Item nobis in arti sticia positis assistit ut prosolemur. Luc. xxiij. et Gen. xvi. ubi dicitur de angelo qui portauit scelerem Agar. Item nobis peccatis compatiuntur ne despe rimus. Esa. xliij. et Iud. ij. Item velociter nobis as sistunt ne cadamus. Esa. xliij. Item angeli. Item adiunant homines ne vicamur. Gen. xxxij. et ij. Macha. penult. Item vulnera nostra sanant ne moriamur. Tob. ij. Item peccata nostra ad memoriam reduciunt ut erubescamus. Josue. ij. Item voluntate domini annuntiant. ut ei adhaeramus. Lu. ij. Item impedimenta auferunt ut diuinis liberi seruiamus. Exod. xxiij. Precedetque te et. Item frequenter nos visitant et nobis precauent ne offendamus. Esa. lx. Sed penas et. Item deo semper assistunt ut contemplantur. Lu. j. et Dan. vii. Decies centena milia et. Item orando nobis merent. Job. xxxij. si fuerit. Item a diuina laude non retardantur. Esa. vi. et Apoca. v. Non habebat requiem et. Item deum sine velamine facie ad faciem contemplantur. Mat. xvij. Angeli eorum et. Item nullius corpulente mole in sua substantia vel virtute aggrauantur. Luce. vi. Spiritus carnem et ossa et. Item supra tempus existens in tempore operatur. Angelus enim intellectus cum sit deiformis ut dicit Dionysius. est instantaneus. et ideo sine colle ctione vniuersi ad aliud subito intelligit. et in presenti tate sue sube in instanti omnia agenda agit. Unde de angelo qui vocatur a philosopho intel ligentia dicitur quod sit creatus in orizonte temporis et eternitatis. ut patet in primo libro de causis. Item homines ex subita angeli presentia territos. bonus angelus blandiendo aspectu suo consolatur. ut dicit Ambrosius. Lu. j. ibi. Ne timeas Zacharia et. Sed demon e contrario quod sua presen tia teritos facit. ampliori horrore percutit. ut dicit idem. Item angelus qui vult apparere. et quod vult ab humanis aspectibus occultare. ut dicit idem ibidem. Item corpus per suo beneplacito operatur sue congrui ut appareat assumit. et peracto suo officio idem corpus assumptum deponit. Iud. xxiij. Enauit et. Item assumpto corpore per aliqua necessitate non vegetat illud

corp⁹ nec vivificat s; tñ monet. Un⁹ qñz vi
det comedere z bibere vt hō. z tñ nō come
dit nec bibit. s; p^{re}te sua cibū anihilat z plu
mit. vtz. Tob. xij. vbi d^r angel⁹. Videbar q
dē tē Angel⁹ ei nō comedit aliq⁹ necitate. s;
solū p^{re}te. qz vt d^r Aug. sup⁹ Luc. vi. q⁹ radi
us p^{re}sumit aquā p^{re}te. s; tra absorbet neces
sitate Unde fuit ibi comestio p^{re}atiua. q⁹ ad
masticatōez z cibi p^{re}sūptōez nō tñ necessa
ria q⁹ ad icorpatōez. Nec itaqz leuia z plana
de p^{re}betatib⁹ bonoz angeloz ad vtilitatē p^{re}
uuloz dicta ad p^{re}s sufficiāt

De malis angelis.

Caplin. XIX

Icut bon⁹ angel⁹ hoib⁹ dat ad subli
s diū z p^{re}servationē. sic mal⁹ angel⁹ da
tus est vnicuiqz ad exercitiū z p^{re}batis
onē Un⁹ hoz malig⁹ spiritū caput z dux ē
lucifer. q⁹ fm d^rre. sic ē dicit⁹ p^{re} eo q⁹ alijs ange
lis clarior ē creat⁹. Un⁹ d^rre. p^{re}im⁹ angel⁹
tō oī lapide p^{re}cioso ornat⁹ extitit. qz cū cūct⁹
angeloz agminib⁹ p^{re}fuit ex eoz cōparatōe cla
rior fuit s; p^{re}tra p^{re}ditore suū sup^{re}bies lucē et
claritatē p^{re}didit. z formā d^rformē z obscurā
apostasie sue merito add^rsiuit De h⁹ d^r Da
masce. li. j. ca. xvij. Et his angelic⁹ p^{re}tutib⁹
q⁹ alijs p^{re}erat cui terre custodia cōmissa est
nō natura mal⁹ fact⁹. sed bon⁹ existēs neqz
q⁹ ab ipō p^{re}ditore malicie semitā in se h⁹is.
nō ferēs illuminationē z honorē quē ipē cō
ditoz largitus fuerat. electiōe liberī arbitrii
sui p^{re}sus ē ex eo qd⁹ est fm naturā in id qd⁹ ē
p^{re}ter naturā. vñ dō rebellare volēs z a p^{re}mo
bono deficiēs in malū venit. Et infra. Lu
men igit⁹ creat⁹ a p^{re}ditore. p^{re}pria volūrate te
nebra fact⁹ ē. Sil⁹ at cū eo euulsa ē z p^{re}secu
ta āgeloz q⁹ sub ipō ordinati erāt īfinita m⁹
tutudo z volūtariē facti sunt mali: de bono
ad malū d^rclinātes. Itē d^r ibi q⁹ nō habent
p^{re}atē neqz p^{re}tutes s; aliquē nisi a deo p^{re}missi
ne z dispositiue p^{re}cedat. sed diuina p^{re}missio
ne trāffigurāt in q⁹cūqz voluerit imaginem
seu figurā. Dis igit⁹ malicia z immūde pas
siones et ipis cogitate sūt q⁹s qdem immū
tere. i. suggerere p^{re}nt sed violētiaz inferre nō
p^{re}ualet. Itē qd⁹ hoib⁹ est mors angelis ē la
p^{re}sus. Post casum em nō ē eis p^{re}ntia quēad
modū post mortē hoib⁹ nō est vita. Ducit
qz Damas. Itē d^r d^rre. A g^{re}a desert⁹ obstis
nat⁹ in malicia p^{re}masit: ita q⁹ nihil bona vo
lūtate velut. Liber⁹ siq⁹ de h⁹ arbitriū: s; de p^{re}s
sum z ad malū incessantē inclinatur. ita q⁹ sp

bonū refugit. malū p^{re}o eligere nō desistens.
Et ideo accidit vt dicit Lashios. volebat z
cupiebat rapere diuinitatē z amisse felicitā
tē. Item qz altitudinē sibi incōueniētem in
debite appetijt: ideo iusto ordine ad ima ru
it. vt q⁹ se iuste nō tenuit in summo fm iusti
cie ordine se teneat nūc in imo p^{re}ter qd⁹ dia
bolus. id est. deoz sum fluens a scis est d^rca
Bult⁹ alijs noib⁹ nūcupat⁹ q⁹z sua malicia
p^{re} noīm silitudinē intimat⁹. Dicit ei demon
imo fm plato. i. Timeo cacodemō. i. mala
scies. Demō em scies interpret⁹ Sic autē d^r
p^{re}ter sciētie q⁹ riget naturalis p^{re}spicacitatz.
Viget em: sensu nature. experientia t^{re}pis Vi
get intelligētia scripture sic d^r Beda z d^r
Damascē. c. xvij. De h⁹ d^r Jfi. li. vij. ca. xl.
Demonēs vocant greci p^{re}stos. i. scientes
p^{re}sciūt em multa futura. Un⁹ solent dare
rūsa aliq⁹. In illis em est cognitio rez plus
q⁹ in hominib⁹ p^{re}im subtilioris sensus acci
mine. existētia lōgissime vite. p^{re}im p^{re}dei inf
sum angelica reuelatiōe. Vi corpoz aereoz
rū natura vigeat. ante trāsgressiōē celestia
corpa gerebāt Lapi p^{re}o in aerea q⁹litate cō
uersi sunt. Et ista aeris caliginosa spacia te
nere permissi sunt. qui eis carcer est vlsqz ad
iudiciū. Vi sunt p^{re}uaricatores angeli q⁹ru
diabol⁹ p^{re}nceps ē. Itē d^r sathan. i. aduersa
ri⁹ qz ex corruptela malicie dō q⁹ sūme bon⁹
est p^{re}tinue aduersat⁹. vt d^r Hiero. Precipita
ta audacia magis p^{re}sumit q⁹ possit. vt dicit
glo. Esa. xvj. Maior est arrogātia eius zc.
Sicut em dicit idem. potius vult esse q⁹ nō
esse vt pugnet p^{re}tra deū. q⁹uis sūū ex h⁹ sciat
crescere nocumētū. Item vocat⁹ beemoth
Job. xl. Ecce beemoth. Beemoth bos vcl
animal interpret⁹. demō sic bos comedere fe
nū appetit. qz suggestiōis sue dente p^{re}terere
spūaliū viroz vitā mūdā q⁹rit. Carnalia em
desideria amat demon. Itē d^r leuiathan. i.
additamentū. Job. xl. qz vt dicit d^rre. mas
lum malo addit z penam pene addere non
desistit. Sicut em sua z suoz crescit culpa.
sic z pena. Itē d^r appollion grece. i. exterminā
tor latine. vtz Apoc. xv. qz bona p^{re}tutū q⁹ de
us in ecclia siue aīa plātāt malicia ipm stis
mulāte exterminare d^r esiderat sic d^r in p^{re}s.
Exterminauit eā aper de silua zc. Itē dicit⁹
cōmuniē diabol⁹ q⁹ hebraice d^r deoz sū Aus
ens. qz q⁹tus in celi culmine stare p^{re}temp^{re}sit
sup^{re}bies sue pōdere deoz sum cadere meruit.
grece p^{re}o d^r criminatoz. eo q⁹ v⁹l ad crimina

angelorū malorū.

allicit et inflāmat, vel q̄ electorū innocentia
falsis crimibz inficit et accusat, vt dicit Apoē,
xij. Proiect⁹ et accusator zc. Et sic dicit, Iſo
etymol. li. viij. Ite p̄ter ista nota multipliciter
i scriptura ei⁹ malicia denotat. Di em serpēs
vl draco p̄t ei⁹ vīulētā altitiaz Apoē, xij.
Leo p̄t ei⁹ aptā violētā. j. Pe. vlt. Tanq̄
leo rugies. Cecis p̄t ei⁹ obstinatā duriciā.
Iſa. xxv. Coluber tortuos⁹ p̄t ip̄e in isto
aere caliginoso latētā. Et iō ab Augu. reci
tat opio Platonis de cacodemōibz sup Ben.
ad lfrz. li. viij. z hē l. v. siue dī. viij. c. j. De
mones aerea dicūt aīalia, qz corpū aereorū
vigēt nafa, nec p̄ morte dissolūit, qz p̄ualer
in eis elemētū aptū ad pariedū pōt q̄ ad a
gēdū. Ite dicit Aug. i. li. d. ci. d. l. c. viij. Demo
nes sūt aīalia aīo passiua mēte rōnalia tpe
ad duratiōe etna corpe aerea zc. Hec q̄dem
ab Aug. opinatiue et recitatiue sūt dicta. vo
lēte insinuate q̄liter demon a loco summe il
luminoso, scelo empyreo sūt expulsi et in h
aere caliginoso intru⁹ vt ibi parlat z inde aīo
sumat corp⁹ qū a deo p̄mittit vt hoīm vita p̄
ip̄e mīteriū exerceat, p̄t qd ab Esa. faber co
flans prunas et formās vas in op⁹ suūz dicit,
qz ei⁹ exercitio vita electorū q̄ vasa sūt gfe z p
bat. Esa. lv. Creauit fabz zc. His itaqz noibz
et mltis alijs modis demō noiat, q̄v vīu
lenta ei⁹ rabies demōstrat. Dicit em Beda i
glo. sup illū locū. j. Pe. vl. Circūit q̄res quē
denozet zc. Circūit em tāq̄ hosti obsidens
muros clauſos explorās vt p̄ inferiōrē p̄tez
ad interiōra penetret. Offert et oculis for
mas illicitas vt visu destruat castitatē. Au
res p̄ canora tentat vt molliat chīlāpū vigo
rez. Liguā pūcio puocat. Danū inlurijs
laccēssitibz ad vīdētā puocat vt ad cede z in
stīgat. Honores tēnos p̄mittit vt ānibiles
celestes, et cū latēt nō p̄t falle aptos addit
terrores. i pace subdol⁹ in p̄secutiōe violēt⁹
p̄t quē aīm⁹ dicit esse tantū pat⁹ ad resistendū
q̄rum ille est parat⁹ ad impugnādū. Huc
usqz glo.

De angelis pueris. Caplm. xx

Alii igit angeli p̄sentētes volūtati
m luciferi cadēs irrecupabīlī i h aere
caliginoso velut i carcere sūt reclusi
Ceciderūt aut de luce in tenebras, de scia in
ignorantiā, de dilectiōe in odiū z inuidiam.
de sūma felicitate in sūmam miseriā. vt dicit
Bre. Ite demones p̄sūt demōibz fm malos
rez sciaz z inīnoze, alijs sub sūt vt dicit Amb.

sup Luc. Quāuis em obstinati sūt in malo
vīuaci tū sensu nō sūt penit⁹ spoliati. Nā vt
dicit Iſi. triplici acumie vigēt demōes. Nā
q̄daz scīlūt subtilitate nafa, q̄dā exp̄tencia tē
porū z diuturnitate, q̄dā scōz sp̄rituū reue
latiōe. Ite demones vt dicit Aug. in ei⁹ vīua
citate ingēnī cogitāt semiales rerū p̄tutes
nobis occultas, q̄s p̄ p̄gruas et p̄p̄tas elē
mentorū p̄mixtiōes spargūt, et sic diuerſas
rez ip̄s p̄ducūt, qd em p̄sset p̄ se facere na
tura successiue h pōt diabol⁹ facere p̄ acce
ratiōez opez nafa. vñ p̄ artē demonū magi
pharaonis serpētes et ranas subito p̄duce
runt sic sup Ero. glo. dicit. Ite demonū intē
tio tota est ad malū ad fatigatiōez bonorū.
et iō elemēta sepe p̄urbāt, tēpestates i mari
et i aere p̄citāt, fruct⁹ tēre corrupūt et deuastāt.
vt p̄z Apoē, vij. c. et lōge p̄tiora facerēt si ho
ni angeli nō cohiberēt, et ideo qz p̄tinue pec
cāt q̄cūqz vadūt penā suā p̄tinue secūz por
tant, vt dicit Bre. Ite Bre. li. moral. xxxij. des
mones sp̄ afflictīōez iustorū exp̄tūt, sed si a
deo p̄tatem nō accipiūt ad tētatiōis artē
lum nullaten⁹ p̄ualescūt, vñ qū vñ maluz
intulerūt: ad faciēdum aliud subito se accin
gūt, vñ exētes ab obsessio porcos intrare pe
tērūt. Nā vt suā agāt maliciā etiā bruta le
dere appetūt, qū cohibēt eos diuina potētia
hoies ledere nō p̄sumunt. Ite in li. xliij. fm
diuerſas diuerſorū p̄plexiōes varias diuers
sis parāt tētatiōnū illa q̄antes deceptiōes,
nā letos tentāt de luxuria, tristes de discor
dia, timidos de desperatiōe, supbos de pre
sūptiōe Ite in li. xliij. p̄mo antiqu⁹ hosti ten
tans q̄si cōsulēdo blāda et illicita aīo sugges
rit: post ad delectatiōez p̄trahit: ad extremū
p̄ cōsensu possidēs, violētā p̄suetudīe p̄mit
t vñ d̄ ip̄o dicit. Job. xij. Strīgīt caudā zc. Ite
idē li. xxxij. Nequaq̄ hosti callid⁹ quēplaz
p̄mit, et calliditate p̄stifere p̄suasiōis et frau
dulētis p̄silijs inficit, qz dū dulcia resonāt,
ad notā cor inclināt. Ite idē li. viij. sic est
p̄dit⁹ humanis sensibz se obijcit, mō q̄si an
gelū lucis se ostēdit. Ite li. xxxliij. in fine mū
di tāto seruētor erit ad seruiciā q̄ro se sentit
viciōrē ad iudiciū et ad penā. Item ibidē
Tūc q̄cūqz nequē voluerit callid⁹ exquirat,
tūc supbis cernicē quā alit⁹ eriget et p̄ illum
damnatus hoies quē gestabit oē qd poterit,
tūc neq̄ter ostēdet. Ite ibidē li. xxxliij. Appa
rēte iudicio cūcto assistēte celestī curie mīste
rio: antiqu⁹ ille hosti diabol⁹ belia crudelis

Lib. III. De proprietatibus aie rōnalis

et fortis in medio captiu⁹ adducet. et cū suo
toto corpe cēne gebenne incendijs mācipa
bitur. vbi vtiq; inauditū erit spectaculū qñ
h̄ imānissima belua electoz ocul⁹ oñdetur.
Hec pauca de infinitis p̄p̄t̄atib⁹ malignoz
spirituū et eoz effectib⁹ dicta sufficiāt causa
breuitat⁹. als p̄o sp̄s sathane p̄p̄t̄ates opa
tōes et occultas machinatōes siq; scire des
siderat liberos. Bre. sup Job plegat et p̄curs
rat marie in duob⁹ ca. penl. s. xl. et. xli.

Incipit liber tertius de proprietatibus
anime rationalis.

Diuinate iesu

a chio in p̄cedentib⁹ aliq; p̄
p̄t̄ates de suba penit⁹ in
corporea: diuina. i. natura et
angelica q̄tum ad h̄ spectat
opusculū breuiter introducim⁹ nūc cū ciu⁹
dem interueniente auxilio ad creaturā cor
poreā stilū p̄uertam⁹ a dignissima creaturā
scz boie q̄ natam et p̄p̄tatem sapit tam cor
poz q̄ spiritū inchoantes

De boie descriptione. Capitulum. I.

c Um igit hō fm J̄sū. sit aīa deīfor
me māfuetū nata fm legē rōis disci
plie susceptibile: diuiaz h̄ns imāgi
nē i potētia cognoscendi. et similitudiez in po
tentia diligēdi. Ad h̄ vt rudib⁹ et paruul⁹
bois p̄p̄tates manifesti immotescāt a p̄tib⁹
et ex q̄bo est p̄posit⁹ est breuiter inchoandū. et
p̄mo a nata digniori. hab aīa. fm quā cum
suba angelica p̄uenit ac p̄cordat. q̄ fm illā
sup natāz corpoz hō ad celestia eleuat. Nā
sic dī. J̄sū. hō abusiue ab hūo est dīc⁹. cuz ex
societate nō tm corpoz s̄z anīe sit p̄cretus.
Et iō grece antropos. i. sursum erect⁹ appellat⁹
eo q̄ ab imo ad p̄templatōz fut artificis sp̄s
regimie subleuat. vñ poeta p̄ronaq; cū spe
ctat aīalia ceta terrā. Os boi sublimē dedit
celūq; vidē Jussit. et erectos ad sidera tolle
vult⁹. Hō itaq; celū q̄rat et nō tāq; pec⁹ ven
tri obediēs mentez in t̄ra figat. Cū etiā fm
J̄sū. duplex sit hō. i. interior et exterior. p̄mo
ab interiori. scilicet aīa est tractandū

De boie interiori. scilicet aīa. Ca. II.

p Rūmo igit vidēdū ē qd sit aīa rōnal
s̄z rem et s̄z diffinitōz. et qd dicat s̄z
etymologiam. et nois impositiōem
Deinde qd fm potētiāz et p̄tatem. Tertio
qd fm effectū et operatōez. Quarto qd fm

sui perfectib⁹ p̄p̄tōez. s. q̄ sit et p̄p̄tates qñ
cū corpore p̄iungit. et q̄ ab eo sepat. Anīa
p̄o rōnal de q̄ h̄ intendim⁹ a q̄buidā scis et
p̄his diffinit⁹ vt sp̄s. a q̄buidā vt aīa. a qui
buidā vt aīa et sp̄s. Inq̄ntuz at aīa h̄z na
turā sp̄s diffinit⁹ ab Augustino in libro de
motu cordis.

Adhuc de anima. Ca. III.

a Alma ē suba incorporea intellectual
illūiatōis a p̄mouitāia relarōe p̄cep
tūa. Et q̄ diffinitōe p̄māz p̄cipuaz
cōscim⁹ rōnal aīe p̄p̄tate. sp̄s em hūan⁹
imēdiate p̄ agelos ē dīne illūiatōis recepti
uus. Itē inq̄ntū est aīa diffinit⁹ dupl⁹. Quia
vnit⁹ corpi. i. vt motor mobil⁹ et nauta nauti.
et fm h̄ diffinit⁹ a Remigio sic. Aīa ē suba i
corporea regēs corpi. Et ab Aug⁹. de aīa et
sp̄s. Aīa est suba qdā rōis particeps corpo
ri regēdo accōmodata. Et q̄ diffinitōe aīa
sp̄s p̄p̄tates elicit. s. qdā nēcitate amoris
et gubnatōis ad regimen corpoz sibi vniti
natalit inclinat. Et q̄ etiā p̄z q̄ aīa i corpore
regendo nō p̄ dimensionēz loci spaciū i cor
pore extendit. s̄z ei⁹ p̄tute corpi vndiq; regit
et mouet sic ponit Laldid⁹ exemplū i cōmē
to super Timē de aranea q̄i medio tele ei⁹
residēs sentit q̄lēcūq; motū interius vl̄ exte
ri⁹ factū. sic aīa in centro cordis residēs sine
sul distēsiōe totū corpi vniūficat et omniūz
membroz mot⁹ dirigit et gubnat. P̄mouet at
p̄parat corpi sibi vnito vt forma et p̄fectō
diffinit⁹ a p̄ho i li. d aīa sic Anīa ē endelicia
id ē. act⁹ p̄m⁹ siue p̄fectō corpozis p̄physici or
ganici potētia vitā h̄ns. Et q̄ diffinitōe p̄z
q̄ q̄nūz corpi sit vnib⁹ nō tm oī s̄z solū or
ganizato corpozis p̄physico. i. natāl ad susce
ptōez aīe rōal dispositio ifundit et vnit. Itē
inq̄ntū ē aīa et sp̄s qd dupl⁹ diffinit⁹. p̄mo in
p̄paratōe ad creatas generalit sic ait Aug⁹.
in li. de aīa et sp̄s. Aīa est oīm similitudo. Et q̄
p̄z q̄ aīa ex sui natā ad suscipiēdū in se oīm
rez similitudines ē apta nata. vt dī i li. d anima
et sp̄s. aīa ad similitudinē tot⁹ sapie scā i se oīz
rez gerit similitudinē. q̄ silis t̄re ē p̄ eēntiā. aq̄
p̄o p̄ imaginatōz. aeri p̄ rōnez. firmamēto p̄
intellectū. celo empyreo p̄ itelligētiā. Sexto
at mō diffinit⁹ i p̄paratōe ad deū tāq; ad suaz
cām efficientē sic. Aīa ē deīforme sp̄raculū
vite Et q̄ p̄p̄tates aīe qñ ex traduce. nec
ex semīnali rōe p̄pagat. s̄z ad vniūficatōz cor
pozis a deo infundit et creat. Itē septimo mō
d̄scribit in p̄paratōe ad deū sic ad finē suū sic

quo ad nature sue simplicitatē

Alia est spūs intellectual' ad bñtudinē i se et in corpe ordiat'. Et ex h' relucet aīe p'p'etas h' q' aīa nō solū sepata beatificat' cū angel' sic angel' imo in corpe glorificato spūs felicitas iplicat' ampliat'. Has oēs dīas z dīf' finitōes sub qdā generali desc'ptōe p'phen dit Jo. dām. hom. xxvj. Alia est subavīnēs simplex z incorporea. corp'is ocul' fm p'p'ia nātāz iūstibil' z immortal' rōnal' intellectualis ifigurabil' organicor'ēs corpe. z huic. s. cor porū vīte augmētātōis sensus z generatōis tributū n' aliū hñs p'ter seip'z intellectū. s. z p'ē sup'p' purissimā. Sic etem ocul' i corz pore. ita ē i aīa intellect' arbitrio liba z volū taria z opatiua volūtate p'ribil' qm creabil' Alia h' ex c'p' g'ra q' eāz didit suscipiēs. ex q'z eē z nātāz suscepit. Hucusq' Jo. dām. in c. sup'dicto. Cōsiles etiā p'p'ietates describit Be' sic dī. O aīa i' signū dei imāgie deco rāta silitudie: despōsata fide: dōtata spūs: re dēp'ta ch'ī sāguie: deputata cū angel'. capar bñtūdis. heres salut'. p'iceps rōis. qd' tibi cū carne vñ pater'. Ex ist' mlt' diffinitōibz z desc'ptōibz varijs varie p'p'ietates aīe rōa lis q' ad eē nature et etiā g'ra relucet.

Quō aīa sit a physies desc'pta Ca. III.

Uīd tñ fm rem sit aīa. plūz ē icertū

q' Nā circa h' antiq' legunt' p'p'ietates variās z q' si p'rias sūtasptulisse. Recitat cū

Arist. i. līd' aīa. q' Plato posuit eē aīaz eēn tīa se mouētē. Zeno p'o d'r aīam eē nūcz se mouētē. Pythagoras armoniā. Paphū nominis ideā. Alēp' p'o d'icit aīam eē qn qz sensuū exercitiū sūe cōsonū. Hypocras at spm tenuē p' oē corp' dīspersū. Eraclius p'hs lucēl' scintillā eēntie aīaz vocat'. Democrit' spm inserrū atomis. vñ p'p' facilitā tē mor'. totū corp' aīe p'uit asserit. Perme nides d'r eā ex t'ra z igne eē. Epicur' d'r aīaz qndā spm ex igne z aere eē. Iper' d'r aīaz qndā vīgore eē igneū. Iuxta illō Ignē ē ill' vīgor z celest' origo Cū g' tot z tā diuersa d' suba aīe a sapientibz sint relata. h' solū sufficit at q' ad pñs q' fm sc'ptōz dicta Anima ē qdā spūal' z intellectual' rōnal' suba ad viuificā dū z p'ficiendū corp' hūanū a deo ex nīllo sic creatā. vñ q' suba: ē p'rioz suscep'ta Su sc'ptib' em est scier' ignoratīe: p'itūz z malī cie. z h' sine suba sūe imutātōe seu dep'ditōe ne Irē qz incorporea ē nō ē s'fuit corpalī p' uīa. neqz fm dīmēssionē extēsiua. Irē qz sim plex est in nātā iō nec augmēt' nec dēstīnē

ti est in sua eēntia receptiua. z iō nec i corpe maiori ē maior. nec in minori minor. vt dīc' Aug. Itēz q'uis simplex sit z inuariatibilis in suba sua. est tñ i potētia sua mltiplex. Nā mltitudo in p'ente z in potētia nō ponit ma ioritatē i nātā v' minoritatē. s. q' ad vātos effectus ē potētia mltitudo in aīa. vñ nō est maior in tribz q' in vna. nec minor in vna q' in tribz. Patz itaqz mltiplex anime p'p'ietas fm rem z dīffinitōem. lucidius at p'arebit anime p'ditio p' nominis spūs imz positionem.

Quō anima a gentibus nomen accepit.

Capitulum. V.

Alma igit' fm Jñ. a gentibz nomē accepit. p' eo q' fm corz opīnionē vē tus sit. qz aerē ore attrahētes viuere vīdemur S; illō aptissimē falsū est. qz mlt' pus anima corpi infundit' qz aer ore ca? piat. qz in genitricis vtero statim viuūt qñ a dño infundit' z creat'. Anima igit' d'r eo q' vī ut. z corpus cui infundit' animat' viuificat' Spūs p'o d'r. qz vīta in se hz spūales anima lem z nātalem. z qz spirare facit ipm corp'. Idē etiā in eēntia est anima et animus. sed anima d'r vīta fm rōem. animus p'sillū. vñ dīcūt p'bi animā. i. vīta sine animo. i. sine cō silio pmanere. D'r etiā anima mēns. qz tāqz caput eminet. v' qz meminit. vñ hō fm mē tem d'r imago dei. Item multa nomina aīe sunt ita p'uncta q' vñ. p' alio sepe ponit. et p' diuersa nomina anima diuersis respectibz nominat'. Anima em d'r dū animat' z vīuifi cat. Mens inq'ntū recolligit Animus dūz vult. Ratio dūz rectum iudicat. Spiritus dum spirat. Sensus dum aliqd' sentit Vñ z p' his anīme p'p'ietatibz scia q' anime qua litas est a sensu nomē accepit. Hucusq' Jñ dorus li. xj. c. ij.

De potētijs anime. Ca. VI

Alma p'o plures hz potētiās cuz sit in suba vna mltiplicē hz p'parōz fm quā oportuit diuersā potētiāz sp' dīdēre p'itōne. Compat' em ad corp' z ad finē suū. z ad actū suū. Scd; p'parōez p'o ad corp' qnqz hz potētiās. qz p'ma ē fm Aug. Sensualitas q'vīs est aīe q' mouet' z tendit in corpi sensus atqz appetit' rez ad corp' p'inentiū. Hac potētia mouet' anīal ad appetendū delectabilia. f'fugitqz nociua Scda potētia est Sen'. i. vīs anime qua cognoscit res sensibiles z corpales qñ sunt

Lib. III. De Proprietatibus aie rōnalis

pūtes. Tertia est Imaginatio q̄ aia intuet
formas rer. corporaliū cū sūt absentes. Quar
ta est Rō: q̄ in bonū z malū: verū z falsū dis
cernit. Quinta est Intellectus: q̄ res nō mate
riales s; intelligibiles pphēdit. vnde dicitur z an
gelū. z hūmōl. Tres p̄me potentie. s; sensuali
tas sensus z imaginatio sunt in anima. put
est corpi vñsibil. z ei influit vñsā z sensu inte
riorē z extiorē ad sp̄m corpis pfectiōz. Et be
potētie hoib; z brutis sunt cōes. Due vero
alie. s; rō z intellectus sūt i caput a corpe ē sepabil
z remanet sepata sic angelus. z h; duplicez
aspectū Respicit nāq; supiora. z sic intellectus
nūcupat. r̄spicit et inferiora z sic rō dicitur Pro
ut ait aia ppar ad finē suū. Eplicē h; pōm s;
rōnalē q̄ (als q̄) rēdit i verū. p̄cupiscibilem
q̄ rēdit i bonū. irascibile q̄ rēdit i arduū z et
nū. In rōnalē ē cognitio verū. p̄cupiscibili
volūtas z desiderū bonū. i irascibili ē fuga
trij. s; mali. Ois itaq; potētia sic p̄siderata
est cognitūa siue apphensūa verū affectūa
bonū vel mortua ad fugā malū. Devi igit ap
prehensūa siue rōnalē: ois sensus orit. Devi
ar mortua p̄cupiscibili z irascibili nascitur
ois affectio siue affectus. Que affectiōes sūt
q̄tuor. s; gaudiū. spes. timor. z dolor. p̄ime
due nascūt de p̄cupiscibili. nā d re quā p̄cu
piscim⁹ gaudem⁹ z gaudendo speram⁹ Due
p̄o alie. s; timor z dolor oriunt de irascibili.
qz de eo qd odimus iā dolem⁹ z dolendo ti
mem⁹. Hi itq̄dem q̄tuor affecti: p̄tutū ois
z vicior qdā sūt substrata materia sic als ē
ostensuz. Et h; p; p Aug. i li. de aia spūrbī
bec omia declarant.

De triplici potētia aie. Ca. VII.

Rōnt p̄o p̄siderat aia in pparōe ad
p suū actū triplex potētia occurrit. s; ve
gerabilis. sensibil. rōnalis. imo in di
uersis subiectis triplex dicitur aia. s; Vegetabil q̄
ē i plāris z radicib; Sensibil q̄ ē in brutis
aialib; Rōnalis in hoib; Vñ aia; vegetabi
lē cōparat p̄hs triangulo. qz h; tres sunt po
tes. generatiua. nutritiua. augmētatiua. vñ
h; potētia seu aia p̄ma est sūtis triangulo i
geometria. Aia; sensibilē ppar q̄drangulo
qz q̄drangul⁹ ducta linea ab angulo ad an
gulū duos facit triangulos et anima sensi
bilis duos facit triangulos potētiar. Vbi
cūq; em̄ est sensibil ibi z vegetabil inuenit.
sed nō ē ecōuerso. Anima aut rōnalē cōpat
circulo rōne sue pfectiōis z capacitat. Dim
em̄ figurar s; operimetrarū. s; cōles ambū.

habentū maxm⁹ est circulus. Quāuis em̄
aia pfectibilis facta sit in scia z virtutib; vt
dicitur in li. de aia. pfectissima est z capacissima
instar circuli q̄tum ad potētiās natura
les. vñ supposita anima rationali p̄suppo
nitur potētia vegetabilis z sensibilis. sed
nō cōuertitur.

De anima vegetabilis. Ca. VIII.

Alma igit vegetabilis potētia ha
bet generatiuā: necessariā ad multas
plicatiōes speciei. potētiā nutritiua
ad p̄uarōz individuū. s; potētiā augmēta
tiua ad pfectōz subiectū. Hūc aut p̄tutū ve
gerabili q̄tuor defuit. s; p̄tutū appetitiua que
fuit necessaria in nutrimento. Digestiua que
sepat p̄uentens ab incōuenienti nutrimento.
Retentiua que transmittit ad singulas par
tes in animalibus: et ad singulos ramos
in plantis quod conueniens est in alimēto
et p̄iungit eis vt restauret deperditio tam i
animalib; q̄ in plantis. Expulsiua q̄ expel
lit illud qd nature est incōueniens z noci
uum. Sunt z alie p̄tutes potētie vegetabi
li admiſtrātes vt imutatiua. z informatiua
assilatiua. p̄forabilis. aspera. lentis. qz diffe
rentias nō itendimus p̄seq. qz in libro Jos
annicij p se patent. Ex p̄dictis igit breuit
recolleget q aia p potētiā vegetabilē i plā
tis de similib; similit. pducit. z pducta i esse
multiplicat z custodit. Item q sunt necessa
ria ad nutrimentū appetit. recipit. incorporat
atq; vñt. Item que incōuenientia sunt abij
cit z excludit. Item p generatiuā p̄tutē cui
defuit pascitiua multiplicat spēm et ad esse
pducit. Item p nutritiua spēm multiplica
tam refovet atq; nutrit. Item p augmenta
tiua subiectū dilatat in debita q̄ntitate p
fict z pducit. Item sentio z p̄tis mutabili
tate deficit z tādē pereūte corpore ipa perit.
Hec de aia vegetabilis h; dicta sufficiant

De anima sensibilis. Cap. IX.

Alma autem sensibilis q̄tum ad
potētiar suar differētiās aliqua
paucā breuitē sunt dicenda Nam
p̄tus sensibilis in subtilissimis cerebri ven
triculis sedē habet. Ab ipō aut cerebro per
nervos z arterias per singulas partes aia
lis se diffundens motū z sensum volūtariū
in singulis membris operat. Duplicem ita
qz h; anima sensibilis potētiatem. s; app̄he
suam z mortuam. Apprehensūa p̄o diuisa
dicitur in sensum cōm siue interlozem et in

quo ad viriū diuersitatē

Sensus particularē siue exteriorē Sensus po-
teriorior p̄tinet visum: auditū: gustū: odorā-
tū et tactū. et iste sensus i suis organis p̄du-
cit talit̄ ad effectū. Quidā neru⁹ q̄ ab ana-
thomia d̄r obtit⁹ d̄scēdit a cerebro ad oculi
los seu ad oculoꝝ pupillas: et ramificat̄ in
duas pres. et ali⁹ q̄ dē ad aures. terti⁹ ad na-
res. q̄rt⁹ ad linguā et palatū. q̄nt⁹ ramificat̄
ad organa tact⁹ p̄ totū corp⁹. Per istos itaqz
neruos spūs sensibil⁹ vbiqz diff. idit̄ p̄ corp⁹
et p̄tute totū sensibile et mobile reddit. ex
cui⁹ spūs diffusio ē p̄ neruos arterias et mu-
sculos tota corpis cōpago ad motū habil⁹
inuenit̄.

De sensu cōi siue interiori. **Ca. X.**

Sensus po cōis siue interior diuidit̄ i
tres pres s̄z tres cerebri regiones.
Nā in cerebro sūt tres cellule. s. antes-
rior. in q̄ p̄tus imaginatiua opat̄. q̄ dē ea q̄
sensus extrinsec⁹ apprehēdit iter⁹ ordiat et
cōponit. vt d̄t Joani. Est et media cellula. s.
logistica i q̄ rō sensibil⁹ v̄l estatiua p̄ d̄nat̄
Est itēz et tertia et postreā q̄ ē mēoratiua q̄ ea
q̄ apprehēsa s̄ p̄ imaginationē siue rōnē in
thelatro memorie retinet et custodit.

De p̄tute sensitua. **Ca. XI.**

Sensus itaqz siue sensitua p̄t q̄ ab aīa
sensibili p̄cedit ē potētia q̄ aīa de co-
loribz saporibz et alijs sensuū obiectis
inducat et discernit. Imaginatiua po ē p̄t q̄
formas p̄t a particularibz receptas q̄uis ab-
sētes apprehēdit. vt p̄t q̄ mōtes aureos
cogitat. v̄l q̄ p̄t silitudinē alioꝝ mōtiū
de mōte parnasso sōniam. Vis at̄ estima-
tiua siue rō sensibil⁹ ē s̄z quā i p̄cauēdis mal⁹ no-
bis: v̄l i delectabilibz d̄scēdis: prudētes s̄
hoies et sagaces. et h̄ estimatiua nob cōis est
et brut⁹: vt p̄t i canibz et i lupis. rōnē tū p̄
peloq̄ndo nō vtunt̄. sed q̄dā forti et solerti
estimationē. s̄z de h̄ als. Mēoratiua po ē vis
p̄suatiua siue recordatiua p̄ quā spēs rerū
ne i obliuionē veniāt reponim⁹ et refuam⁹.
Vñ d̄t q̄dā: Mēoria ē arca siue cistula ra-
tionis.

De p̄tute sensibili motiua. **Ca. XII.**

Itē at̄ sensibil⁹ motiua diuidit̄ i natā
v̄l vitalē et aīalē. Vñ at̄ natā ē mo-
tiua hūoꝝ in corpore aīal p̄venas. et h̄z
sedem suā p̄ncipalit̄ i epate. eo q̄ibi p̄ncipa-
lit̄ opat̄. Vñ at̄ q̄z vital⁹ h̄z motū suū p̄ arte-
rias in q̄bz mouet spūs a corde p̄cedētes.
nā hec p̄t sedē suā h̄z i corde. vñ oriū arte-

rie sic ex epate vene nascūt̄. tantū em̄ calozis
est cor q̄ nisi frigidū aere attracto et us calor
mitigare et vtiqz i semetipso suffocaret. p̄ro-
pter qd̄ p̄ arterias et pulmonē necesse ē aerē
attrahere et ei⁹ incēdūz mitigare. Vñ at̄ aīal⁹
motiua q̄ p̄ncipalit̄ sedē h̄z i v̄tricul⁹ cerebri
a q̄ oriū oēs nerui mediāte nucha. s. medul-
la spinali q̄ ē in sp̄dilibz dorsū mouet om̄ia
mēbra. p̄rio ei⁹ mouet neruos et musculos
et lacertos. q̄ moti mouēt et alia mēbra motū
volūtario i oēm p̄tē. s̄m po q̄ mouet man⁹
d̄r p̄t opatiua. s̄m po q̄ se extēdit ad pedes
et mouet ad ambulandū d̄r p̄t p̄gressiua eo
q̄ s̄z cā mouet aīalia motū p̄gressiua. Re-
collige itē breuē aīe sensibil⁹ p̄terates hūc
tractatū congruentes. Est itē aīa sensibil⁹ q̄
dā spūal⁹ suba vegetabili nobilitior dignior.
rōali po longe indignior et ignobilior. Nāz
ei⁹ esse et opatio depēdet a materia siue sub-
iecto cui⁹ est p̄fectiua. vñ p̄uente corpore perit
ei⁹ eētia et opatio nec p̄manet a corpore sepa-
ta. Quādiū tū ē i corpore nobilior h̄z opatiōes
Est em̄ corpore aīaliū sensuū. et i sp̄is
sensuū interior et exterior s̄m organoꝝ extē-
gētā p̄lectia. Itē oīm mēbroꝝ s̄m oēs p̄tē
est motiua. Itē p̄ singlas pres corpis ē siue
p̄tus distributiua v̄l diffusiuā. Itē s̄m ma-
iore nobilitatē organoꝝ et mēbroꝝ ē nobilitior
actiua p̄ductiua. Itē somniet et v̄gilit̄ i aīali-
bus est effectiua. Itē p̄tute ei⁹ ad interiora
reuocata in interioribz corpis fortit̄ actiua
Itē diffusa p̄ exteriores sensus et circa d̄ia
uersa occupata debilit⁹ i singul⁹ opat̄. Vñ ei⁹
actualit̄ intēdit̄ in visu debilitat et remittit̄ i
auditu. et sic de alijs. Vñ d̄r Singul⁹ intē-
minior est ad singla sensus. Itē in extremis
et nimis excellētibz ei⁹ virt⁹ obtūdit̄. s̄z in me-
dijs delectat̄. Itē ei⁹ p̄tus et opatio impedi-
tur q̄ p̄t oppilatōz meatūz et poroꝝ i mēbz
spūal⁹ sensibiliū seu trāsū denegat̄. vt i para-
lyticis epilepticis et alijs patz. Itē ex nimio
calore dissolvente et poros dilātate p̄t et us
dissoluit sic ex nimia frigiditate p̄stringēte
ne se diffundat coarctat̄. Item ex odoriferis
p̄t animal⁹ dep̄dita restaurat̄. sic ex fetidit̄
corrūpit et granat̄. Sed hec de p̄tute sensu-
bili tam sufficiant.

De anima rationali. **Cap. XIII.**

Alma po rōnal siue vis intellectiua
aīa idē est qd̄ intellect⁹. Vñ diuidit̄ s̄m
duos p̄ncipales actus. s. intellectū
speculatiū et intellectū practiū. Intellect⁹
b 3

Liber. III. De viribus aie rōnalis

ctus cū speculatiu⁹ exerceat i⁹ p⁹teplatōe. Intellect⁹ p⁹ p⁹ctus in opatōe. Et fm hāc radicē dūdit vīa actiuaz p⁹teplatīua. Aīa igit⁹ rōnalis p⁹petua est z i⁹corruptibil⁹ ac im mortal⁹: p⁹ q⁹ z ei⁹ p⁹ncipal⁹ ac⁹ s. i⁹elligere nullaten⁹ depēdet a corpe. z i⁹ p⁹fecte viuītz i⁹elligit a corpe sepata. Imo q⁹nto pl⁹ se cor porū i⁹merferit tāto tardī⁹ z i⁹ p⁹fect⁹ i⁹elligit. z q⁹nto se mag⁹ a carnalib⁹ necib⁹ subtraherit tāto facili⁹ z clar⁹ p⁹prehēdit. Uoco autem h⁹ i⁹merfionēvl p⁹phāsticā i⁹magiatōz vl p⁹delectatōz carnis siue spaliū dilectōez. vū d⁹ Bre. Nō sic in medio creat⁹ est vt eēt i⁹ns ferioz angelo sup⁹lozq⁹ i⁹umēto. ita h⁹ aliqd q⁹ necesse est p⁹uenire cu⁹ sumo. z aliqd cū infimo. Imortalitatē q⁹dē h⁹ spūs cū angelo. mortalitatē p⁹o corpi⁹ cū i⁹umēto. Aīa igit⁹ si ad deū rōne p⁹uertit⁹: illūiat i⁹ meliorat⁹ z p⁹fect⁹. Si p⁹o p⁹ affectōes ad creaturas cō uertit⁹: obscurat⁹ corripit⁹ z deteriorat⁹. Quā uis em⁹ aīa in se p⁹siderata i⁹mortal⁹ sit z p⁹petua. passibil⁹ tū eī ex colligatōe corpi⁹ cū eī p⁹uicta. Vū Aug. i⁹ li. de aīaz spū. Aīa i⁹ cor porib⁹ viuētes p⁹ dilectōez rez sētibilib⁹ cor poralib⁹ i⁹magiatōib⁹ afficiūt⁹: a corpi⁹bo exe untes i⁹ eīdē i⁹magiatōib⁹ tormēta patiūt⁹. Proptēa ei⁹ corpalib⁹ passib⁹ib⁹ i⁹bidē dēfine ri p⁹nt. q⁹ h⁹ mūdare a corruptōe corporū nō fuerit. Et q⁹ p⁹z q⁹ aīa q⁹uis sit purissīma in sui natā i⁹puritatē tū p⁹bit a carne q⁹ origial⁹ ē corrupta. Sic vīnū lāl⁹ q⁹ciq⁹ liq⁹ ex vase corrupto p⁹bit i⁹fectōz. z i⁹o exuta a corpe q⁹ q⁹ ex colligatōe corpi⁹ sēcū sordes dēfert. et i⁹o necesse ē vt purget⁹ sic gēma d⁹ luto nonit emūdada. Hec oīa d⁹ dīct⁹ Aug. sē excerpta Recollige igit⁹ ex p⁹dīct⁹ q⁹ aīa rōnal⁹ i⁹nt oēs creatas diuīe i⁹magis z silitudis ē exp⁹ssius rep⁹ntatiua. z q⁹ trīna ē i⁹ potētia. q⁹uis vni ca z simplex sit i⁹ natā. Itē oīz rez silitudies est i⁹ se p⁹etīua. Et i⁹o d⁹ oīm rez silitudo vt d⁹ Aug. Itē sēl⁹ creatā i⁹ corpe l⁹ extra corpi⁹ ē i⁹ eē p⁹petuo p⁹imāsiua. Itāz vt d⁹ Cassiod. nūq⁹ ad diuinā i⁹maginem creatā dīceret⁹ si mox terminio clauderet⁹. Itē endelicia ē cor poris organici p⁹hiciz i⁹o ip⁹ corpi⁹ i⁹ pre z i⁹ toto est p⁹fectīua. Itē ex natā sibi i⁹ndita ē naturalit⁹ bonū z malū verū z falsū dījudicatiua z libe electīa. Itē s⁹z diuersas potētias for maz p⁹peciez diuersaz rez p⁹ntūz absentiū ē app⁹hēsiua. Itā res materiales p⁹ suas na turales formas p⁹ntes vl absētes dīscernit. Res p⁹o i⁹matiales p⁹ sui p⁹ntā p⁹phēdit. vt

d⁹ Aug. Itē p⁹ p⁹fectōz sūp⁹ p⁹ sē sūp⁹ p⁹ ē cognitīa. vt d⁹ p⁹hs. Itā vidēdo z i⁹elligē do cōgicīt se zē. Itē illūinatiōnū z i⁹psionū diuersaz formaz ad motūz tabule ē natāl⁹ receptīa Itē cū natāl⁹ i⁹corpariz corpi⁹uiri appetat⁹: vniōis cū corpe natāl⁹ ē affectīua. Itē natāl⁹ ē appetitīa bōiz malicie fugitiua. Quāuis ei⁹ ex d⁹fectu libiārbītiū q⁹q⁹ malū eligat⁹: nihilo min⁹ tū ex natura malo s⁹murat vt d⁹ Aug. Vū aīa Uegerabil⁹ appe tit eē Sētibil⁹ app⁹rit b⁹ eē. Rōnal⁹ at affect⁹ erat optīm eē. Et i⁹o nūq⁹ q⁹escit. nisi cū opti mo p⁹uigat⁹. Loc⁹ ei⁹ aīe rōnal⁹ ē d⁹ ad quēz mouet⁹ vt i⁹eo q⁹escat. n⁹ p⁹ dīstēsiōne s⁹z potē⁹ p⁹ desiderīū z amorē. Hec itaq⁹ aīe p⁹petates cū alijs sūp⁹positis i⁹ā sufficiūt.

De p⁹utib⁹ aīe q⁹ potēs est suas opati ones exercere. **Ca. XIII.**

Dīct⁹ dīctū⁹ d⁹ p⁹petatib⁹ aīe in se z p⁹ i⁹ suo corpe p⁹siderate. restat videre d⁹ ip⁹ p⁹utib⁹ q⁹ potēs ē suas opatio nes i⁹ corpe exercere. Hec at⁹ p⁹ p⁹ potētia aīe ei⁹ entīal⁹ attributa ad suas pagēdas i⁹ cor pore actōes. Itā mediāte hac p⁹utē corpi⁹ viuīficat cor z arterias p⁹stīgit p⁹uīue z dī latat sensū z motū volūtariū oī aīato corpi⁹ admīstrat. vt d⁹ Cōstā. li. xij. Hec itaq⁹ est triplex Natural⁹ q⁹ ē i⁹ epate Vital⁹ siue spūa lis q⁹ i⁹ corde Aīal⁹ q⁹ i⁹ cerebro sedē h⁹. Aīo igit⁹ p⁹ut⁹ natural⁹ q⁹ i⁹ aīalib⁹ z i⁹ plāz cōis ē q⁹ generat nutrit z augmētāt. vt idē d⁹ Con stan. Et at⁹ generatio pur⁹ h⁹ sumit subē hūo ris vel rōnis seminal⁹ in subaz plāte vel aīal⁹ opatōe nature scā mutatio. z hec p⁹ i⁹cipit opati at⁹pe generatōis vlq⁹ ad p⁹fectionem plāte vl aīal⁹. Huic at⁹ generatōi natālī due p⁹utēs. s. i⁹mutatiua z i⁹formatiua sūmīstrāt Itā p⁹utis i⁹mmutatiua ē illa q⁹ subam semis trāsmutat z p⁹uertit i⁹ subam singulaz priuz plāte vl aīal⁹. z hec p⁹ i⁹stā fac trāsmutatōez mediātib⁹ q⁹trūoz q⁹lūatib⁹ p⁹mis. s. calido: frigidū hūido z sicco. nā p⁹ calidū z hūidum opat⁹ subam molliorē vt carnē i⁹ aīalib⁹. flo res z medullā i⁹ arborib⁹. p⁹ calidūz sicco i⁹lope ra⁹ radices i⁹ uegetabilib⁹ cor i⁹ aīantib⁹. per frigidū z humidum opat⁹ i⁹ plāraz folijs z aīalū pilis. p⁹ frigidū z sicco opat⁹ i⁹ neruis z ossib⁹ aīalū in trūcis z corticib⁹ arborū. et plāraz Vīrt⁹ p⁹o secūdaria. s. i⁹formatiua acti one nature in generatōib⁹ est necessāria. q⁹ ordiat z dīstīnguīt formā z spēm ip⁹ genera to p⁹ p⁹es singlas p⁹gruētēs. Itāz hec p⁹utis

quibus operationes exercet in corpore

pforā dā pforat, vacua dcauat, aspera lenifi-
cat, et nimis lenta asperat, et vnicuique pscu-
le supficie pficit et figurat. De ar due pntes
scz imutativa et iformativa nō dīrē opant
nisi qusqz ipa res generata vt aial vl' planta
in esse nate ppleat. Et iō necesse fuit vt p-
nutritiva ad pferuatōez generatōis p-
sequet, est enī ip- generatiue pntis a diutrix
mītra, qz i lōgitudine latitudie et pfunditate
augmētat et exēdit ipm generatū. Pascitū
ua qz p- nutritiua adiunat et mīstrat, qz cī
bū ab aialibz assūptū in mēbris assūmilat et
solidat, et qd dissolutū ē ac depeditū vi calor
ris vl' aliqz passiōe aeris reparat et restaurat,
et iō nata mīrabīl' pascitūa pntē nutritiue
fecit adiutricē et vtrūqz subiecit mīsterio vī-
tutis generatiue. Huic qz pascitūe pnti q-
op- pntes pntēdres submīstrāt, h. appetitiua
qz nutritiua pueniēs attrahit ipis mēbris, vt
ad nutrimentū carnis attrahit tpmētū san-
guis, ad nutrimentū cerebri et pulmonis tpa-
mentū flumatis, et sic de alijs. Itē et coopat
p- digestiua qz pueniētia ab icōueniētibz i
nutrimento separat dīuidit puz ab ipuro. Itē
p- refectiua qz, puz nutrimentū custodit, et
qd iā actōe nate excoctū ē singul' mēbris in
corpore assūmilat atqz vnit. Itē expulsiua qz su-
pflua a mēbris attracta eis nllatē assūmil-
lāda necario expellit. Et iō sic vis appetitiua
opat cū calido et sicco, et digestiua cū calido
et humido, et refectiua cū frigido et sicco, sic ex-
pulsiua cū frigido et hūido operat.

De pntē vitali

Ca. XV

Itutē at nafalē seqt p- vital qz vī-
ficat, cui fūdamētū suūe pntū domis
cūlū ē cor a qz pcedit vīta ad oīa mē-
bra vīuificāda. Itē pntis opatōi coopatur
vis volūtariē motiua qz cor et arterie dilatāt
et pstringunt. Et dīr h dilatatio mot' cordis a
medlo i oēs extremitates. Sic ecōuerso cō-
strictio dīr mot' ab extremitatibz ad ipm me-
dlū sic ē i fabroz follibz videre. Vīr' g vīta
lis cor dilatādo medīante pulmone ad cor
aerē attrahit et a corde ad alia mēbra p arte-
rias trāsmittit. Et ista p- pntē dilatatiua
cordis et pstrictiua, anhelitū i aiali opat qz
mouet pect' motū pntūo, nerutū mōsp
mūt' et lacertis. Itē at flat' suūe anhelit' neces-
sari' ē ad caloris nafal' mīstgātōz et ad spūs
vital' nutrimentū necnō ad spūs aial' genera-
tione Custodia ei nafal' caloris ē frigiditate
aer' tpat' attract' et custodia vital' ex cuius

tpamēto generat' spūs aial', z iō ad vīte pfer-
uatōz nīhil ē mag' necariū qz anhelit' bene
disposit' in oībz et bñ ordiat'. De oīa hñt a
Constā. in pntē. Sine cibo ei et potu ad ho-
rā pōt p-istere aial', sine attractōe pō aeris
nec ad mōmētū p- aial' i debita p-istētia per
manere. Corruptū tū h anhelit' siue aer attra-
ctus multis modis et seqt necario destructō
aial', p-io ex cerebri mala dispositōe, nā ces-
rebzo qz cūqz mō i suo officio ipe. Itō p- des-
fectū influēte spūrituū, deficit cordis dila-
tatio et debita p-strictio, vñ seqt necario aial'
suffocatio, vt pz i apoplexia et alijs caus' cō-
sistibz. Itē idē accidit ex cordis lesiōe qz hu-
mor' tbi nafal' ecōctū sit euacuatiōz p p-ns
spūrituū exinanitō, qz sic aer' attractio nō bz
locū. Itē idē accidit ex subita caloris nafal'
ad iteriora cordis repulsiōe vt pz i timoro
sū et p-pleboromis qz aliqū deficiuntz synco-
pizāt. Itē idē accidit ex epas' iectōe, nā cor-
ruptio epas' generatōis aufert purū sanguis
qz calor nafal' nutrit', qz ablato spūs vital' des-
ficet p p-ns anhelit' p-icularit' vel vīr impe-
dit. Itē idē accidit ex pulmonis pforatione
vt pz in p-ssic, i qz vēr' attract' p oculos
poros euanesct et ad tpmētū calore cordis
nullaten' satisfiat. Itē idē accidit i oī et mar-
me iterioris vacuitatis corpis subita p-pletōe
vt pz i summeris, i qz por' oppilat' anhelit'
tus itercludit et simplr ipedit. Itē ex nimia
aeris corruptōe, vt pz i pestilētiā corrupto
aere qz spūs vital' suū pntū fugiēs i iteriori
bz cordis se itcludit ex corrupto aere tā op-
pressus, cor et alia corpis mēbra regere nō suf-
ficat, imo deficit i se et qz subito euanesct, ex
tūc mors sequitur. Item ex humorz thos-
racts et pectoris corruptōe, vt pz i leprosis
Itē ex vīaz canaliū pulmonis obstructiōe
vt pz in asmaties et anhelosiaz et alijs. Itē ex
sbal' cordis corruptiōe, sic ex morū alit' ve-
nenosi reptil', cui' venenū ad cor penetrans
nafalē calore vīnct, et sic anhelit' vīa iterclu-
dit. Itē ex nimia calidi aer' rarefactōe, sic cō-
stigit ex balneo nimis calido vl' sole feruētis
simo poros nimis rarefaciēter aperitēte, vñ
fit nimia calor' nafal' exhalatio, et sic nō suffic-
aer frigid' attract' ad caloris accēdētū mīst-
gātōez, et sic anhelit' impedit. Item idē accē-
dit ex aere nimis frigido lacertos et neruos
pectoris pstringēte, vñ et vis attractiua aer'
ipedit, vt pz i dormiētibz sup nluē, Itē idē
qz p-igit ex vene cordis qz dīr p-ua vena

Liber. III. De viribus aie rōnalis

opplatoe q̄ opplata z interclusa denegatur
trāstī? siue via s̄guis ab epate ad cor ad vi
tal spūs nutritiū. An calore inteso z hūo
re subtracto anial suffocat. qz nō sufficit aer
ad cor refrigerādū. Itē Sile accidit ex ch o
lere vl' alteri? hūoris in subtilissimis venis
cordis incessioe. vt pz ī acutis febribz ī q̄bo de
fict anbelit? Itē ex gutturis z alioz meatuū
exteriorz nimia z violēta p̄stricōe vt ē vide
re ī suspēsis z suffocat. an q̄bo intercepto an
belitū cor subito incendit? sic anial subito
morit. His z mltis alijs mōis vital p̄p de
fectū anbelit? impedit. Et p̄tute spūali pce
dūt. ira. pugna. indignatio. emulatio. z p̄s
miles passionēs q̄ q̄dem surgūt in brui ex
motu spūal p̄tut cū impetu z sine discretio
ne. Sed in hoibz ordināde sūt regēde sub
certa animi rōe. Nec de spūali siue vitali vir
tute sufficiant

De p̄tute animalī Capitulum. XVI

Itus aial sedē z locū hz in supiori
p̄te hois s̄z in cerebro. Et h̄ ē triplex
Ordinatio. Sensitiua. z Motiua
Ordinatio p se solū cōplet cerebrū. Nā in
p̄ma p̄te sui ī anteriori cellula ordiat phāta
illā siue imaginatōz. Medīa cellula ordiat
estimatiua z rōem. z itēz in posteriori cellu
la p̄ficat memoriā z mēoratiua actōem. Nā
p̄t imaginatiua illō qd format z imaginat
trāsmittit ad iudiciū rōis. Ratio qd ab
imaginatiua recipit q̄si iudex iudicat z dis
finit ad memoriā trāsmittēdo. Theoria ea
q̄ fuerūt in intellectu posita recipit. z donec
illa ad actū reducat p̄seruat firmē z custo
dit. Secda p̄t. s. Sensitiua sic hz format.
Nā spūs anial ab interioribz vētricul' cerebri
mediatibz neruis q̄busdā (q̄ s̄ mollissimū) p
gredit. ex q̄bo sensus format. exinde qdā di
rigūt cū p̄tute (als spū) aial ad oculos vt ibi
formet visus. qdā ad nares vt formet olfas
tus. z sic d̄ alijs. Sēsus igit visus subtilior
ē cū sit nafa el' ignea. Sēsus audit' ē aere
qz p̄cussū aeris sonit'. Deinde subtilior ē olfa
tus cū sit nafa el' fumea. Deinde gustus cū
sit el' nafa aquea. postremo sēsus tact' gros
sior est omibz. qz nafa sua cū sit terrea in dus
ris. s. in ossibz in neruis in asperis lentibus
frigidis z calidis est necessaria. Dōz sensu
um singuli hnt sua officia vt immutati z in
formati a suis obiectis q̄ sentiūt vt sua sensa
ta intellectu repūrent.

De virtute visibili.

Ca. XVII

Sensus igit visus cū sit igne' est sim
plicissimus vñ z remotissima subitō
p̄hendit. Sensus aut visus sic for
mat. In medio q̄ppe oculi s̄z in pupilla est
quidā humor purissim' z lucētissim' q̄ cry
stallodes a phis ē vocatus. eo qz more cry
stalli ad suscipiendas colorū formas subitō
to coaptatur. Visus em̄ est sensus colorū
figurarū z formarū p̄p̄ietatū exteriorz sulce
ptius z discretiū. An ad visū p̄ficiēdū se
h̄ necaria. s. Ea efficiēs. Organū siue istrū
mētū pueniēs Exterior res opans siue aer
deferēs. Aie intēto z mot' mediocritas. Ea
efficiēs est p̄t aialis. Instrumētū ē humor
crystallin' ī vtroqz oculo collocat' clarus z
rotundus. Clar' est vt sua claritate sp̄m z aer
rē p oculos irradiet. Rotund' vt minus sit
passibilis. qz forma rotunda in lateribz elisa
angulos nō hz in q̄bo p̄tineat supfluitas p̄
stima lesione. Exterior res coopans ē aer.
siue q̄ mediātē visus nō pōt p̄fici. Ut em̄ vi
sus p̄ficiat in q̄busdā aialibz aeris claritas
erigit. In q̄busdā p̄o obscuritas. In q̄bus
dā at mediocritas. Nā in murlegis erigit
obscuritas. ī vespertilionibz. Et in q̄busdā
alijs volatilibz mediocritas. vt p̄ patebit.
Itē attritio etiā aie est necaria. Dū em̄ circa
rem aliquā inuestigandā alio sensu est in
tenta. oculus minus p̄fecte videt. qz d̄ re vi
sa nō iudicat. Itē necessarius est mot' me
diocritas. Sē em̄ moneret res visa vehemēt
ex multo impetu visus p̄funderet. z ex motu
nimio z p̄tinuo dispgeret. vt pz in remone
(als remo) fracto apparere in aq̄. p̄t morūz
aq̄ velociter. Sic etiā aliq̄ lignū oblongū
velocit' motū apparet rotundū. De visu p̄o
q̄lter fiat fuerūt apd veteres varie opinio
nes. Sit at fm̄ p̄m vt pz ex p̄mo caplo p̄
spectiue triplict' visus. Vno mō p̄directas
lineas sup q̄s venit spēs rei vise ad visum.
Alio mō sup reflectas q̄s s̄z p̄mo multipli
cant species a re ad speculū. et a speculo fit
reflectio ad visum. Tercio mō fit p̄ lineas. q̄
licer nō sint reflecte ab aliq̄ sed dirigūtur in
ter rem et visum. nō tū vadūt incessu recto
sp̄. sed aliq̄ diuertūt a via recta. q̄s s̄z me
diū multiplex interponit. Et sūt ista media
diuersaz d̄saphaneitātū. vt q̄n vñ dēst' ē
z aliud rarū. s. minus densum et rarū. Alio
q̄n em̄ occurrit medū alter' nature s̄z fran
gitur radi' siue spēs radiosa nisi veniat sup
lineā cadentē ppendiculariter sup illō me

quibus operationes exercet in corpore

diuz sibi occurrēs. Et voco lineam cadere
ppendicularit sup corp^o planum ad angu-
los rectos. Sup corp^o p^o sphericū qñ ca-
dit in e^o centrū. Ad visum at pmo mō dis-
ctū nouē p^ocipue erigunt sicut habet ibidē
Primū est sanitas siue bona dispositio or-
gani visus. Scdm ē oppositio visibilis cō-
tra visum, qz visus tali mō videndi non vi-
det nisi rem illam a cu^o p^oribz venit species
sup lineas rectas cadētes in centrū oculi q
omnes linee duce a singulis partibz rei fa-
ciūt vnam pyramidem cuius conus est in
pupilla et basis in re visa, vt patet in bacfi-
gura. A enim et B sunt A B
ares qñ vidēs directe intuet
punctū. c. Quādo p^o intuet
punctū. d. tunc ille due. b. c.
exētes ab ocul^o dicunt axes D C
qz exeunt imediate ab oculi
medio ad re visā. Tertiū est distācia p^oor-
tionalis Quartū. d. c. est situs determinat^o
nō nimis ab arc visuali elōgat^o. qz illd. f. qd
multum clongat ab ipō arc licz visui oppo-
nat, tū distince non cognoscit. Aris visua-
lis est radius ille siue linea q intelligit duci
a medio visus ad punctum rei vise directe
ad oppositum in medio visas. vt patet in
bacfigura. Quintum est solidi A B
tas seu densitas rei vise, quia qd
est omnino pūum nō videmus
vñz aer nō videt eo q est in fine
diaphancitatis. et nō hz densitatem vt dīc
autor scientie p^ospectiue. Sextū est magni-
tudo debita rei visibil^o. qz res p^o esse ita p^o-
ua q nō videbit in aliq distācia. qz visus nō
est nisi p pyramidē ad oculū venientē. q si
fuerit valde parua occupabit partē visus
valde parua. Sed visus non sentit visibile
nisi quādo pars sup^oficiē sue immutata fu-
erit quantitate visibili. Septimum est ras-
ritas mediū interiacentis quoniam mediū
um si fuerit densum: impediētur multipli-
catio speciei vt non veniat debito modo et
de facili ad pupillam. Octauum est lux, qz
species visibilis nō immutat visum nisi cū
luce. Nonum est tēpus, quia visio fit in tē-
pore sicut pbat in p^ospectiua. Quis enim vi-
sibile subito ostendat visui: non tū discrete
cognoscere. nec distince nisi aliqua habis-
ta anime deliberatione, que mora indiget et
tempore. Et ideo attētio anime est etiā ne-
cessaria in predictis, vt supra dictū est. Pre-

terea fm p^ohm nō soluz venit species rei vi-
se ad visum fm pyramidem visuale. sed spe-
cies visus ad rem super p^osimilem pyrami-
dem extensam in eodē loco: Dicit em Aris-
sto, in. cit. li. de animalibz. qz nihil aliud est vis-
sum videre qz visus exeat ad rem visam.
Et idem vult Aug. j. li. sup Gen. 2. vj. musi-
ce. A re at visa nihil aduenit nisi spēs eius.
neqz a visu ad rem venit aliq q species ei^o.
Nihil em erit ab oculi sub^otācia: qz corūz
p^oref. sed erit ab oculo con^o pyramidis et di-
latat eius basis sup totam sup^oficiem rei vi-
se. Itē pbat autor p^ospectiue in li. j. qz nihil
videt nisi p lucem orientē sup rem visā. ab
eadem vsqz ad oculum multiplicatā. Vñd
necessario erigit tertia pyramis. s. ip^o lucis.
et omniū istarum trium pyramidū con^o sūt
in oculis. et bases in re visa. Quando ergo
visus habz species veniētes super has tres
pyramides. tunc transit species lucis et co-
loris per medium tunicarū et humorū oculi
li vsqz ad humorem crystallinum. et ibi inci-
pit anima facere iudiciū de re visa p spes-
ciem illam. sed ibi nō cōpletur. imo vlt^ori^o
multiplicatur species vsqz ad neruū ob^oiticiū
siue concauū qui latet in superficie cerebri.
et ibi est p^otus visua in radice. et ideo pmo
p^oncipali et vno. Aliter ei vna res semper vi-
deret due ppter duos oculos nisi p^otinuaret^o
tur ad vnum organum: in quo sit vna p^otus
fontalis deriuata ad pupillas. Hec omnia
ostendit autor p^ospectiue. Aliā rōnem visus
ostendit et assignat Consta. li. iij. ca. ij. Dicit
em spm visibile oculū et aerem corpa eē cla-
ra q irradiatione qdam sese inuicē irradiā-
do immutat. Aer em q est iuxta rem viden-
dam ab ei^o p^orietatibz immutat. et sic immu-
tat^o oculo se offert: a q spūs visibilis imu-
tatur. nam ista p^otus visua vsqz ad extrēas
partes pupille se diffundens: aerī immuta-
to adiungit. et quasi vnū cum illo efficitur
et color mediante aere delat^o aīe iudicio p^o-
sentat. Aer em ex varietate formarū sibi ob-
iectarū facile imutat. sic videm^o ex obiecto
pāni rubei ad solis radiū vicinū aerē color
rari. vñ nō est mirū si oculū clarū et diapha-
nū sibi immediate p^ounctū q^olitate et forma
p^osimili afficiat et immutet. Quāto igit
sufficit ad p^osens opusculum breuiter recol-
lige q visus vel virtus visibilis ceteris sen-
sibus est subtilior et viuacior. vnde a vinas-
citate visus nomen accepit. vt dicit I^osid^o.

Liber.iii. De viribus aie rōnalis

Itē ceteris sensibz est dignior. et tō fm sitū alijs est supior. Itē in effectu tāqz quedam ignea vis alijs est potētiōr. qz alijs sensus ppi qdora. h po suapte remotiōssima apphēdit sub angulo recto et pyramidalī vīa dīudīcat et discernit. fm nobiliōrē natāz et dīpositiōem organi facilitōr mō in vīdēda dīstīnguit. Unde dī Arist. li. xij. aīaliū qz vīsus boz nus et acut' erit ex hūore tpatō. vñ et aues vt ad leuēcorz vngulū it acut' vīsus. et hīpē purū et subtilē hūorē et tpatū in organis vīsus existēte. et tales aues a remotis et altissimis locis vidēt cibū. et tales aues alt' se eleuāt qz alia volatilia. Aues po in terra manētes non sunt acut' vīsus. vnde ppe et non de longe vidēt cibū suū. Itē Idē li. xij. Oculi glauci non sunt acut' vīsus de die. neqz nigri de nocte. Propter paucitātē at humoz oculi glaucus mouet motu maiorē. vñ et vīsus vīsus debilitat. Nigri autē oculi mouentur min' ppter multitudinē humozis. et lumen noctis est debili'. et humor in nocte est nāsaliter grauis motus Et tō spūs vīsus in tercluditur p humozē et impedit. Itē Idē vīsus senum nō est acutus qm senum cutis est rugosa. ex quo patz qz ex bonitate organi vī debilitate debilitatur et forificatur vis videndi. Unde dī ibidē. Cū oculi anī malium habent coopertozium et fuerit humor in pupilla mūdus et temperatus et motus etiā temperatus. et cutis super pupillā tenuis. tūc vīsus est acutus et videt a remotis. sed tamē nō perfecte dīstīnguit a remotis iter colores et dīfferētiās corpis. Vīsus tamen talium animalū melior est vīsus eoz quoz humor in oculis est multus et nō habent coopertozīū oīno. Nā ppter cōtinuam apertionē (als opatōem) pūs vīsus dīstīnguit et pupilla etiā de facili ledit. et sic vīsus impedit. In habētibz vero palpebras et coopercula pater causa pparia. Dicit etiam ibidē qz cū vīsus acut' in vīdēdo a remotis est ppter situm oculoz. Nam oculus emīnens est parū vīsus et nō videbit bene a remotis. sed oculus profundus videt a remotis Nam motus eius nō dīuiditur nec consumit. sed exī ab eis recte vīsus vīsus et vadit directe ad res vīsus. vnde cū ex tra oculum non fuerit cooperculum. necesse sario debilitat vīsus. nec videbit a remotis nisi dībiliter. Hucusqz Arist. li. xij. et. xij. Et hec sufficiant que de vīsus proprietatibz ge

neraliter iam dicta sunt. Nam alia patebūt infra vbi de natura et proprietate oculi tractabitur.

De auditu Caplm. XVIII.

Itus audibilis in aurium organū suū sortitur effectū. Est autē auditus sensus ppi sonoz perceptiuis. Vñ ad pfiendum auditū quattuor ad minus sunt necessaria. scz Causa efficiēs. Organū pueniens. Mediu ordinatē sonū deferēs. Anīme intētiō de his pferēs vel de his intēdēns. Causa efficiēs est virtus animālis audibilis. Instrumētū cōueniens est quoddam os petrosū sine cartilaginōsū auribus suppositum Quod quidem est cōcauuz: siccū: tortuosū: et durum. Cōcauū est siquidem auditus organū vt in sul cōcauitate spūs et aerem contineat. Tortuosū est ne stupor ex subita et vehemētī allīsiōe natus spūs audibilis ledat. et tō orz ganī cīrclāritate sonus temperate suscep' spīritū audibilem non reuerberat sed perficit et delectat. Durum etiā est et siccū. vt sic eo melior et fortior fiat aeris allīsiō. et sic sonitus maior fiat. vt pater de tympanis qz melius resonāt flante borea. vento scz frīgido et sicco qz austro humido atqz lēto. vt dīcit Consta. et etiā Arist. Mediu vero deferens est aer percussus qz aurium foramina subintrat. et allidit os petrosū qd est pmiū auditus instrumētū. Est etiā necessarie anīme intētiō. qz qdū sollicita est et intēta ad diuersa min' vīget ad pfiendā pūus audibilis actionem Sicut vīdem' a multis vīdīqz cīrclāritas. qz fere nīl audīūt. cū mens ad singula suā nō habeat attentōem et ideo nīl pīpīt tunc auditū Sī autem auditus h mō. Duo neruī ab īteriori parte cerebri exeuntes in ossibus petrosīs aurībz īfīgūt per qz spūs animalis ad ossa dīfert pīdicta. qbus exterior aer formam allīciūsoni referens. et īmēdiate cōiūngit. vnde aer percussus ossa illa allidit. et spūs in eis exīstēns fm pīrietatem aeris ibi exīstētis et neruos allīdētis īmutat. Spūs sic īmutatus recurrens ad suā cellulā phantasticā īmagīnatōē (als īmutatōē) anīme rep' sentat. et sic auditus pīcitur Pater igitur qz auditus merito dī aeris eo qz p aerē percussū semp habet generari Inde est qz natura posuit sensum auditus in medio rotū dī capīt. vt dīcit Arist. li. xij. quia auditus

quibus operationes exercet in corpore

circularit' et nō directe sonū aeris percussū vñ
dīg apphēdit. Hic etiā sensus sic et ceteri cō
tristat, qz corūpīf in extremis, et medijs de
lectat et saluat, vñ dī Amb. i. heram. Incoz
las regionis vbi orīf nilus auditu esse pen
tus puatos ppter fragorem et strepitū horri
bile, quē idē fluit' de mōf pcpitio corru
ens incolaz auribz icutere p̄suevit. Hic etiā
sepi' fieri ceteri mltis sibiacer passiōibz, qz qñqz
tor' aufert, et tūc surditas vocat, et qñqz mī
norat, et tūc grauitas audit' noīat, qñqz aut
curfū suū egredit. Cā at passiōis qñqz est ex
vicio cerebri siue nerui q est via audit', et h
qz oppilat, vñ qz aliq morbo officiali aggra
uat, Itē ex vicio spaz aurium, qz qñqz a di
uersis humoribz corrumpit, qñqz putredi
nes in suis p̄cauitatibz coadunant, qñqz la
pides vel alia q transitū aeris ad spm audi
bilem impediūt immittūt, qñqz ex tūlla
tione vermiū et corrosione nerui audibiles
molestantur, qñqz etiā ex aere corrupto ca
lido vel frigido instrumenta audit' inficiū
tur et ledunt, qñqz etiā ex grossa ventosi
tate in poris neruoz sensibilibz interclusa
via audit' impedit, vt patet in illis in quibz
videtur qz audiāt fistulas: cornua aut cam
panas, ex quibz omnibz virtus auditua le
ditur vel aufert' sicut in tractatu aurū post
dicitur.

De olfatu

Caplm. XIX.

Olfatus siue odorat' est sensus pro
prie odor' perceptiuus, ad quē per
ficiendū exigitur spūs animalis tan
qz causa efficiens. Necessariū aut est orga
num expediens scz nartuz pfecta dispositō
in quibz sunt caruncule ad modū māmilla
rum dependentes, q sunt ppta organa odo
ratus, et recipiunt spm animale m p qsdam
neruos a cerebro descendentes. Nares em
non sunt ppte instrumenta olfatus, q sunt
cartilaginose, et ideo sūt insensibiles, qd p
qz eis absctis nō puatur aīal odoratu. Si
mliter nos p fetida loca trāseuntres si flatū
repserim' subintrātem nares aerē fetidum
nō sentim', et h est qz ille carūcule oppilate q
si quodam motu volūtario sunt obstruite.
Sūt etiā he carūcule p̄caue et spongiose
ideo p̄caue in sua p̄caua porositate fumū
a re odorabili recipiāt resolutū, ideo etiā
sunt spongiose vt in eis vigeat p̄ attractiua
et ideo necessaria est exterior aeris coopera

tio, vt scz aere fm fumositatē a re odorāda
resoluto: imutat' in ipis carūculis incorpo
raref. Vñ sic hz fieri odorat' Spūs aīalis
p quosdā neruos q dicūt odorabiles ad p
dictas carūculas a cerebro transmittuntur
Fumus at corpis odoriferi resolutus aerē
admisceatur, quē cerebri vtrīculi p illas du
as carūculas sibi attrahūt et in suā similitu
dinem mutāt et p̄uertūt, et sic p illā immu
tatōem in spū aīali factā: odoris discretio p
creatur. Odoratus aut spectat ad fumolaz
naturā (al's materiā) q habet fieri per eam.
Odor em nībil aliud est qz aerea seu fumo
sa suba a corpe resoluta. Hūcaerē fumosus
seu vaporem sibi necessariū et amicabile at
trahit cerebri sic cor anhelitū, et hūc attra
ctu cerebri tpat et p̄fortat sicut calor cor
dis anhelitus attractione mitigat. Vapor
em si fuerit maliciosus fetid' et corrupt' spū
ritū aīalem corūpīf, et sepi' pestiferos mor
bos generat et inducit. Vñ olfat' in suo ef
fectu sepi' impedit. Qñqz ppter cerebri ma
lā cōplexionē. Qñqz ppter humor' crudozū
vel corruptozū in neruis odorabilibus nā
miā repletōem, vt in patientibus fluxū na
rium seu catarrū. Qñqz ppter prauaz instru
mentoz olfatus dispositōem, qñ scz nimis
dilatant vel nūtiū pstringunt. Qñqz p̄su
perfluam carnis supercrefcentis oppilatōem
vt p̄z in poliposis. Qñqz ppter apostematū
siue cutisūqz humoris corrupti infectōez.
Quādoqz ppter alicuius humoris calidi et
sicci corrosionez, vt patet in crancosis, et hu
iusmodi. Hic sensus ppter suū subtilitatem
quando bene disponit virtutem aīalem cō
fortat et a fumositatē superflua euacuat. Et
econuerso quando corruptus est aliquo ca
su vel infectus virtus animalis: leditur et in
suis actionibus impedit. Dicit etiā Arist.
li. xij. qz sensus olfatus nō est nisi p actionē
aeris in animali habenti nasum q est mebz
in medio alioz sensuuz: positū in anteriori
parte capitis ppter inuamentū anhelit'. De
em aīal habens pulmonem habet nasū vñ
aliqd loco nasci propter anhelitus inuamē
tum. Vñ patet qz organum olfatus nō so
lum est in animalibus ad decentiā et deco
rem verū etiā ad perficiendā virtutē spūs
animalis et ad tribuendū virtutē vitālī in
corde adiutorū et vigorem. Dec virtus scz
odoratiua vigeat in quadrupedibus. Vñ et
solo odore discernūt inter herbas salubres

Liber. III. De viribus aie rōnalis

et venenosas et p̄cipue i sūmīs q̄ eque l' ma
gis discernūt inē cibos et cibos p̄ olfactū q̄
p̄ gustū. Deinde i canib' viger marie illa p̄
q̄ sol' odor' ducit ad sciendū aialū vestigia
vīuacitate olfact' ineffabilē dephēdūt. Viger
etiā in volatilib' p̄cipue in vulturib'. q̄ p̄m
Amb. in heramic. et Jsid. li. xij. c. vi. ita se vī
uacis olfact' q̄ vltra maria cadauera sciūt.
In his q̄ et alijs opatōis nate p̄ditōib' ad
intrādā ē diuina sapia. q̄ p̄ istaz talia sūta dat
nob' q̄dā mō intelligere q̄lit p̄ ista scāra ma
terialia ad intellectū eoz q̄ se sup' sensū sine
paulatim cordis interiora ad intelligētiā spī
ritualū p̄mouēda. et p̄t' b' ista simplici est i b'
opusculo mea interior finis me'. Hec d' ol
factu dicta sufficiant.

De gustu Capitulum. XX.

Ult' est p̄p̄e sēnsu sapor' p̄ceptū
g Ad quē gustū sensibilē p̄ficiendū ne
cessaria sūt illa causalia effectia ma
terialia et informatia q̄ et alijs sensib' laz
sūt dicta. Nam p̄ aial' est cā efficiēs. cā mate
rial' et istrumētā' est lingua p̄pā cū suis arte
rijs. spm̄ aialē ad p̄fectōz p̄tūz gustabil' p̄fi
ciēs. Que q̄dā lingua p̄m sue subēplectōz
est p̄caua porosa hūida et insipida. Cōcaua
q̄dē ē vt sūt p̄cauitate hūorositatē rei gusta
bil' solutā i se suscipiat. Porosa vt qd' esset
grossū vel subtile de re gustāda. ad nervos
lingue libere subintraret. et vt p̄t' attractiua
ad p̄ficiendū ea pl' vigeret. Hūida q̄dē ē vt
cooparet ad acceptōz dissolutōez. vt si aliq̄
siccat dura forsan lingue vlt' palato applicarē
tur hūiditate lingue ad digestōz siue q̄lēcū
q̄z resolutōz facili' aptaret. Erat etiā et insi
pida vt eēt cuiuslibet rei et saporis facili' re
ceptiua. sic aqua q̄ si determinatū saporē ha
beret. alter' q̄litatē p̄cipē nō valeret. Fit ac
gust' b' mō Duo nerui medio lingue ifigū
tur q̄ postmodū i multos ramos i extremi
tarib' lateralib' lingue dispertunt. et p̄ eos
spūs aialis i linguā deferit. Lū g res gustā
da subintrat linguā vel poros nervoz spūs
aial' existens ibi imutat p̄m ei' p̄p̄erates q̄s
postea iudicio aie repūtat. gust' ḡ tāto olfa
ctu grossior est q̄nto sum' aqua subtilior in
uenit. q̄ odorat' nasa ē fumosa. Gustus ac
sensibilitas humectatio est aquosa. vt dicit
Constan. Hic sensus aial' putilis est ad in
diuiduā p̄seruatōez. gustu cū corrupto vel
ablato vis nutritiua deficit. et sic suba aialis
paulatim perit. Gust' ac corrupt' q̄ sua in

strumēta ledunt. vel q̄ corrupti hūores in
ipīs dñant. et b' fit q̄ nō saporāda sentit. vlt'
q̄ saporāda sub p̄pā q̄litatē nō apprehēdit
Et b' accidit q̄ singular' humor in lingue
suba dñat. verb' ḡra. si domiat cholera ruz
bea oīa: sentit amara. et si saluz fleuma: sen
tit salia. et sic de alijs. vt patet in febricitantē
bus in q̄b' dominū corrupti hūoris gustū
inficit et corrupti. Immutat etiā q̄ leditur
p̄ maliciā rei q̄ gustat. vt p̄z i aloet et alijs ni
mis amaris. q̄z horrore gust' asperat. Dele
ctat aut' gust' in dulcib' p̄pter illā quā habz
cum dulcedine assimilatiōem. quia dulce
do que fundatur super calidū et humidū
similis est omnibus membris que dulcib'
maxime nutriunt. Dulcia cū multi sūt nu
trimenti et de facili membris assimilantē sic
dicit Isaac in diet.

De tactu. Ca. XXI.

Actus est sensus speciez tangibilū
t p̄ceptiū. Nam p̄tute tact' aia apprehē
dit calidū et humidū frigidū et siccū
molle et durū lene et asperū. Vel p̄m Aulicē.
Tact' ē vis ordinata in nervis tot' corporis
ad apprehendendū qd' tāgit. Dicit aut' sensus
licet sit in omnib' partib' p̄ncipali tū viger
in volis manū et in plantis q̄s natura res
paratas ista composuit rōne. vt scilz calida
et frigida facili' percipiant. Sunt autē he
partes Cōcaue vt tāgēdo meli' percipiant
et tenēda melius et fortius teneant. Nervos
se vt vbi vigeat sensibilis. q̄z omīe nervos
sum sensibilē ē. Temperate vt a qualibz re
temperata facilius immutet. Obiectū itaqz
siue sensatū tactus dici potest cōpositio p̄
maz qualitatū et qdā puentētia ad illas
vt asperum lene. durum molle. Item hoz
extremis sensus tactus leditur. vt p̄z in ni
mis calido et nimis frigido in medijs natu
ra delectat. vt in tepido. Ad istuz aut' sensū
p̄ficiendū erigunt ista scz Causa efficiēs.
et hec est deriuatio spūs animalis ad organa
na tactus. Item Instrumētū puentens. et
hoc est duplex scz nerui de cerebro egredies
tes singulis membris spūm animalē des
ferentes. Secundariū vero instrumentum
est caro in qua nerui inuoluti sunt et infixi.
per quos virtus tangibilis operatur. Nam
ipīs mediantib' species rei tangibilis ante
me iudicio deportat. Item tertium erigit.
scz exterior cooperatio que est necessaria vt
res tangenda organo tactus appropinquet

quibus operationes exercet in corpore

ex cuius appropinquatio spiritus animalis in carne et nervis exhi inuicem et inuicem per se rei tacte reputet, et sic sensus iste in sua actioe fit completus, ut dicitur Costan. Hoc autem est proprius sensus tactus quod omnes alij sensus habent singulare membrum organum sine actioni specialiter deputatum. Solus autem tactus est generalis in membris omnibus: exceptis pilis et crinibus: et pedibus ac manuum unguitibus, in quibus non est nervus, et per quos neque sensus. Hic sensus per omnibus aliis magis est cretistris atque grossus et ideo aspera et dura et ceteras huiusmodi cretistres passiones: sensibus alijs similitudinis gratia perfectius comprehendit. Hic sensus quous alijs sensibus ratione obiectorum non videatur esse grossior subiecto: tamen alijs iudicatur esse utilior, quia quous alij sensus possint aliquid esse sine tactu: tamen huius et complete esse sine tactu est impossibile, ut dicitur philosophus. Unde generalior est tactus ceteris, tamen quia per omnes particulas corporis diffunditur, tamen quia omnibus alijs sensibus corporis precipue gustui. Hi enim duo sensus: scilicet gustus et tactus sunt magis coniuncti cum ipso corde et ideo sunt magis de esse animalis et de suis sensatibus iudicatur expressius et obiectis. De eis membris habet unum nervum vel duos quibus ob sensum tactus et motus voluntarij perficitur et complete sicut in anatomia Costantini inuenitur. Leditur autem iste sensus tactus et quousque sit in superiores. Quousque autem ex toto auferatur: ubi sensus et motus voluntarij penitus amittuntur ut contingit in membris paralyticis et fractis. Item quousque minor sit sicut quousque aliquid membrum ob dormire dicitur quousque, propter aliquam oppilationem vel membrum restrictionem: spiritus sensibilis libere transire per membrum non permittitur. Leditur etiam a mala cerebri complete, ut per in epilepticis quibus hora accessionis et tactum ignis non aduertitur. Sepe etiam patitur ab extrinseca aeris inuicem ut in digitis nimio frigore strictis, in quibus motus voluntarij impeditur, unde unde alij restringere non possunt. Item quousque ex parte corporis scissioe. Nam membrum a corpore abscissum nihil omnino sentit etiam si sensus in fuerit penitus vel combustum. Item membrum etiam manens in corpore si fuerit aliquo casu mortuum vel putrefactum sensu ratiabili omnino privatur. Tamen etiam sensus tactus grauius patitur quanto profundius in nervis sensibilibus vulneratur. Item cum dolor sensus sit rei nocive contingens ex parte discorinuatione, res inferens dolorem membro maxime ledit tactum, et maxime infert corpori passionem: et quousque efficit inuicem. Nam de sensatibus inuicem fieri organo sensibili sui, ut dicitur philosophus. Item plures inuicem faciunt sensata tactus quousque aliorum sensuum grossiorum et materia

lior ceteris sensibus, et ideo fortius retinet impressiones quousque et inuicem. Item quia tactus est sensus vltis adherens singulis partibus animalis, ad vltimam de structioem tactus destruit subiectum totum animalis. Non sic est de alijs sensibus. Destructio enim sensus visu alie virtutes animalis propter non destruit. Imo quousque in suis actioibus fortius intrinsecus. Sed destructio tactus destruit omnes sensus. Unde per quod Sensus tactus est substratum (alio subiectum) omnium aliorum sensuum et fundamentum. Item cum quousque tuor sensus alij singuli singulare proprium sensatum habeant et obiectum, sed quod sit casus in vno sensu quod non in alio. Sic color in visu, sapor in gustu et. Solus tactus est quod omnibus alijs organis sensuum suas imponit passiones. Est enim coe omnibus sensibus quia propria habent obiecta et sensata in quibus non errat nisi casu. Propter quod etiam accidit ut contingit sensum particularem errare, quia ut dicitur Aristoteles, huiusmodi sepe faciunt phantasia mentiri, ut per in visu quod iudicat stellas magnas esse paruas, propter magnam distantiam sitas, et gustu: quod dicit amara dulce et econuerso propter palati infectionem, et sic de alijs contingit. Commune igitur est et generale quod omnes sensus particulares exteriiores a communi sensu inferiori rationis linee quedam a centro particulariter exeunt, et secundum varias eorum passiones organa sensitiva perficiunt, et suorum sensatorum fortius mas et similitudines ad sensum communem singulariter reducant, quo mediante de proprietatibus singulorum et differentijs quousque ad eorum actionem cognoscunt iudicant et discernunt. Et hec dicta de proprietatibus virtutum et sensuum iam sufficienter.

De Spiritu Capitulum. XXII

Sicut ad regimen nature exigunt sensus et virtutes ita ad perfectionem eiusdem exigunt necessario spiritus quidam quousque rum beneficio et motu continuo tam sensus quousque virtutes in animalibus moderantur ut suas peragant actiones. Dicitur autem spiritus, put hic sumitur quedam subtilis aerea virtutes corporis excitans ad suas peragendas actiones. Vnde dicitur in libro de anima spiritus et anima. Spiritus est quoddam corpus subtile vel caloris generatum et in humano corpore per venas corporis viuificans et per arterias pulsatiles anhelantem vitam atque pulsum animalibus administrans: sensum et motum voluntarium mediantibus nervis et musculis operans in corporibus animatis. Hic spiritus secundum medicos sic habet generari, duos

Liber. III. De Spiritu et Pulsum

per calorem agere in sanguine fortis in epate fit ebullitio sum? quodam resoluunt quod ex venis epatis subtrahitur et depuratur in quodam subtili et spirituale substatia siue aerea naturam mutat. quod spiritus naturalis de eo quod sua parte naturalis sanguis subtrahitur et a leuitate sua ipsum ad singula membra impellit et agitatur. et ideo iste spiritus est spiritus naturalis per regitorem ipsum. ut dicitur Cōst. Hic ideo spiritus per venas quidam ad cor mittitur. ubi per collisionem et motum primum cordis ad iunctam magis operatur et in naturam subtiliorem conuertitur. et tunc spiritus vitalis a phisicis natura cupatur. eo quod a corde per arterias. ad totum corpus membra se diffundit. et spirituale spiritus autem generatur et operatur resificat et custodit. Nam quodam arteria a sinistro cordis ventriculo exiens in suo ortu motu in duos diuiditur ramos. quod vnum tendit ad inferiora in plurimos diuisus ramos quod mediantibus spiritus vitalis ad omnia inferiora membra viuificanda in corpore deportatur. aliter per ramos tendentes ad superiora diuiditur iterum in tres ramos. quod dexter ad dexterum brachium sinister ad sinistrum equale se diffundit. arteria sic diuersimode bifurcata transiit spiritus vitalis per totum corpus et vitale in arteriis pulsum operatur. Hic dicitur per ramos ad cerebrum se extendit superiores presens viuificans vitale spiritum in omnibus partibus circumsundit. Itaque spiritus ad ventriculos cerebri ulterius penetrat ibidem per digeritur subtiliatur et in eandem aial spiritus quod subtilior est ceteris transmutatur. Iste igitur spiritus aial in anteriori ventriculo cerebri generatur particulariter diffundit per organa sentiendi. nullo modo tamen per remanet in eis de ventriculo ut sensus cōs et in imaginatiua spiritus perficiatur. deinde transit ad medium ventriculum. id est ad cellulam logicam ad perficiendum intellectum. foris materiam autem intellectum transit ad puppim siue ad cellulam memoriam impensioes in alijs cellulis factas ut secum deferens in thalamo memorie reponatur a puppi per. id est a posteriori parte capitis. id est cerebri per medullam spinalem dorsum quod a phisicis nucha de penetrat ad nervos motuos ut sic motus voluntatis in omnibus partibus corporis inferioris generetur. Unde igitur id spiritus corpore subtili et aere per diuersa officia in diuersis membris diuersimodo evocat. nam spiritus naturalis est in epate. spiritus vitalis in corde. spiritus autem animalis put in capite operatur. hunc quodam spiritum non debemus credere huiusmodi naturam siue rationale animam. sed potius ut dicitur Augustinus. eius de ventriculo per primum instrumentum. mediante enim tali spiritu anima corporis igitur sine tali spiritu ministerio nulla anima actio perficere in corpore exercetur. unde spiritus spiritibus lesis et in suis effectibus quilibet

quod impedit resoluta corporis et anime armonia rationalis spiritus in cunctis suis operatibus in corde impeditur ut per in manifestis et in freneticis et alijs in quibus visus rationis sepius non habet locum. et hoc est quod per dictorum spirituum humore vel vulnere leditur instrumentum. Iste igitur spiritus per foras anima per foras et istis debilitatur vel deficientibus ipsa anima quo ad regimen corporis deficit vel in suis actionibus minuat. ut plane dicitur Constantinus. Et hec de istis spiritibus sufficiat quantum ad partem primum tractatum.

De pulso Caplm. XXXII

Am pulsus spiritus vitalis sit effectus? restat ut de pulso et eorum proprietatibus aliquid dicatur. Est itaque pulsus secundum diastole et systole. id est secundum dilatationem et contractionem cordis et arteriarum motus. Cum igitur cor in continuo motu exiens a centro usque ad circumferentiam in sanguinis et caloris motu ac in pulsu spiritus vitalis continue moueatur et tali motu usque ad extremitates dilatatur. quoniam per e contrario ab extremis partibus ad centrum mouetur et stringitur. cordis igitur dilatatio ad frigidum aerem attrahendum et contractionis ad aerem fumosum expellendum sunt causa pulsu. Ad hoc autem necessarium est pulsus ut dispositio spiritualis spiritus intelligatur et operatio cognoscatur. Hic itaque pulsus a corde incipit per arterias et ad extremitates corporis se diffundit. unde persistens in cordis et eius actionem ostendit. Solent autem a medicis non in omnibus partibus corporis sed in brachialibus per arteriarum motus pulsus cōter inueniri. quoniam in quibusdam non posset bene discerni propter earum a centro cordis elongationem. In quibusdam autem propter cordis regentis occultationem. In quibusdam autem propter ossium contractionem. Et ideo antiqui sapientes ad discernendum pulsum arterias brachii elegerunt et hoc siquidem fuit facilius vilius et honestius. Facile quod carnosae partes arteriam non occultant. vtilius quod brachiales arterie cordi magis approximantur. Honestius quod nec egro nec medicus aliquam verecundiam generat seu ministrat. Indecens enim esset et verecundum occultare membra corporis denudare. Discernunt autem pulsus propter per digitorum appositionem super locum pulsatilem. quod fieri consuevit cum medius cri impressione: aliter in forti: aliter in debili quod in forti et carnosum fortius. In debili et carnis bus denudato: remissius et leniori pressione fieri consuevit. Ad hoc est sciendum ut dicitur Constantinus. multe sunt pulsuum diuersitates quae tamen ad decem referuntur vel reducuntur. Primus

Substantia et diuisione

attēdit fm diuēssionis q̄ritatē z h ē triplex.
Magn⁹ qm p longū latū z pfūdū arterie se
diffūdit puenit iste puls⁹ fort⁹ z grossus ex
fortitudine spūs q̄ dilatat⁹ pulsus. z est pul-
sus ex nimio calore q̄ indiget infriigidatōe
z ex mollicie mēbz obediēt dilatatōi. Dī z
Paru⁹ occult⁹ z stric⁹ qm ad cētū redit. et
hoc fit ex defectu p̄tus z puitate calor⁹. Dī z
Mediocr⁹ eq̄l z tpat⁹ qm nec cētū nec ex
tremitatib⁹ est vicin⁹ hec mediocr⁹ ex
mag⁹ z puo pcedit. Itē p̄siderat fm tps mo-
tū. z dī velox tard⁹ z medi⁹. **Velox** dī. qz
puo tps īntuallo sepi⁹ mouet. et h p̄git ex
forti calore et p̄tute. **Tard⁹** qz magnū p̄iet
tps īntualū v̄l spaciū ad sui mor⁹ p̄lemē-
tū. et h accidit ex defectu p̄tus et calor⁹ mē-
noratōe. **Medi⁹** itē hos laudabilē habed⁹.
Tertio p̄siderat puls⁹ fm tēorez p̄tus. et f3
h ē fort⁹ debil⁹ medi⁹. **Fort⁹** ē qm qdā p̄tute
a se videt expelle digitū tāgēt. z h accidit ex
fortitūdie p̄tus z mollicie organi facilis ad
mouēdū. **Debil⁹** ē qm obilit digitū pcutit. z
h ē ex ibecillitate p̄tus z duricia organi tobe-
diēt. **medi⁹** ab vtroqz tpat⁹. **Quarto** attēdit
fm p̄sistētā orgā. z tūc dī dur⁹ z moll⁹ me-
di⁹. **Dur⁹** ē qm cū qdā a sp̄itate z duricia r̄fi
stere videt. z h puenit ex valoz suoz siccitate
Moll⁹ ē qm digitū cū mag⁹ suauitate sentit. et
ita vt videat ab eis penetrari. et h puenit ex
hūiditate. **medi⁹** ineb⁹ duos ē tpat⁹. **Quinto**
inducat f3 plenū z vacuū z mediū. **Plen⁹** ē
q̄ qdā hūiditate redundare videt. et h puenit
ex nimia sāguis et spūs p̄pletōe. **Vacu⁹** ar ē
qm apparz ītat⁹. f3 cū tāgēt q̄ vacuis digit⁹
pforat. **medi⁹** ab his ē tpat⁹. **Sexto** indicat
puls⁹ fm q̄litate arteriaz. et diuidit ī calidū
frigidū z mediū. **Calid⁹** ē cū digitoz extrē-
mitates sentiūt calidā arteriaz s̄baz. et h pue-
nit ex materia itra hita. s̄. ex spū et calore. i.
calido sāgne. **Frigid⁹** ecōtrario mō ē itelligē-
d⁹. **medi⁹** p̄o ab his duob⁹ tpat⁹. **Septio** in-
dicat ex ope q̄et. et h diuidit ī spissū rar⁹ z ī
mediū. **Spiss⁹** ē q̄ ī sua dilatatōe digitoz
extrēmitates sepe pcutit et subito recedit. et h
accidit ex fortitudine calor⁹ et defectu p̄tus.
fortitudo ei calor⁹ ī mediū q̄rit īfrigeratōis.
defect⁹ p̄o p̄tus cū n̄ valeat. s̄. l̄ bis l̄ter ī ap-
petēdo laborat. **Rar⁹** p̄o e puer⁹ ex f̄ra cā
puet. s̄. ex tarditate calor⁹ et fortitudine p̄tus
medi⁹ itē hos erit tpat⁹. **Zī** septē puls⁹ s̄su
sē notabiles et ad discernēdū certis faciliores
Alij p̄o tres puls⁹ q̄z fm⁹ diuidit ī pōdus

laudabile et n̄ laudabile. **S̄cōs** q̄ diuidit ī
p̄cordē ī n̄ eq̄le. **Et t̄t⁹** q̄ fm p̄cussione ma-
iorē l̄ miorē diuidit ī ordiatū z ī nō ordiatū
vix valēta p̄tissimis medic⁹ d̄phendit. z tō
de eis ad p̄ns sup̄idēdū ē. siqz tū eas scire
voluerit ī. vñ. l̄. p̄antegū. **Cōstānti. ca. t̄ij. d̄**
q̄ h extraxim⁹ iueiet determinata sufficiētissī
me oia z exp̄ssa. ibi de pulsu capzante mar-
cellino ferrino p̄micloso formidāte estuāte
et tremite diffusi⁹ disputat. d̄ q̄b⁹ nihil ad p̄-
sens. tū p̄tē difficultatē. tū etiā p̄tē singula-
rū pulsiū mltiplicitatē. tū etiā qz p̄nti opu-
sculo multū necessaria nō vident.

De varietate pulsū Ca. XXXIII

Ariat at pulsus p̄tē mltā. **P̄tio** p̄tē
v̄ sex discretōz. nā ī mascul⁹ q̄ validio-
ris et fortior⁹ sūt nate. fortior est pul-
sus q̄ ī feis q̄ sūt nate mag⁹ debiles. et h est
qz nate sepe iterādo nitit sup̄plere ī feis q̄d
p̄ fortiorē pulsū s̄l ī mascul⁹ opat. **Item** va-
riat pulsus p̄ p̄plexiōz. qz si fuerit calida fa-
cit pulsū fortiorē maiorē z velociorē. si p̄o frī-
gida facit paruū debile atqz tardū. si at hūmi-
da mollem reddit spissū. si sicca asper atqz
durū. **Item** diuersificat p̄tē variā corporis
dispositōez. qz ī macilēt generalr ē pulsus
fortior z viuacior q̄ ī crassis. z h fortitū p̄-
pter minorē arterie p̄r molē carneā occult-
tatōez. v̄l p̄tē maiorē calor⁹ nasal q̄ abun-
dat ī macilēt intensiōe. q̄ qdē calor⁹ pulsus
efficit fortiorē. **Itē** p̄tē etat⁹ diuersitatem.
qz pueri hūt velociorē pulsū ad inatī calo-
ris refrigeratōz. qz ī talib⁹ pl⁹ abūdat. nā ve-
locitatē facit magnitudo calor⁹ z debilitas
p̄tus q̄ ad attrahendū frigidū aerem semel
nō suffic. vt sup̄ dictū ē. **Iuuenes** p̄o p̄tē
abūdatē ī eis p̄tute pulsū hūt fortē z velocē
Senes p̄o ecōuerso paruū tardū debilez et
rar⁹. z h qz eoz p̄pletio appropinqt frigidita-
tē. vñ nō est necesse mltū attrahere aerē frī-
gidū cā refrigeratōis. **Alie** at etates his af-
fines fm eā cui mag⁹ approximant pulsū s̄-
miliozem sunt hñtes. z h rar⁹ ī mascul⁹ q̄ ī
feis. **Item** p̄tē temporis imutatiōem. nā
ver p̄tē temperatiā frigiditatē z caliditatis
pulsū facit fortē. s̄l r̄ autū. **Qm̄** ei tem-
peramentū p̄turi nasal adhibet incrementū
Estas p̄o qz calidissima est debilem pulsū
reddit z paruū p̄tē nimia p̄cor⁹ dilatatōez
p̄tē quā euanesct p̄tē z debilitat. et tō puls⁹
debilitatū n̄ sufficit vt magn⁹ efficiat. byem⁹
aurez quia frigidā est facit pulsū tardum

sed et multum forte tarditas ac puenit ex h q
no oportet multum refrigerari. foris at est. q
calor naturalis ad interiora refugit corpis.
vñ puenit et pulsu pfortat qñ no excedit Ca
lor pō estual' vñ qñ dissoluit. Itē ppter diuer
for climati et regionis inhabitatoz. qz in ca
lida regioe habitates vt in ethiopia pulsu
habēt velocē qñ est inū. habitates pō in frī
gida pulsu hñt siles byemali. Inhabitates
pō sub linea eqnoctiali pulsu hñt mediocre
sic i tpe pñali et autñali. Silr aer calid' frī
gid'. et sic' sine tpat' pulsu variat et imutat.
Itē ppter impregnatoz. nā pregnantēs in
pulu sūt mutabiles. qz in pñcio vñqz ad
fextū mēsez pulsu hñt forte spissuz et velocē.
qz calor calozē augmentat nafalem et vñres
mulier' vñqz ad h tps sūt mediocres. et fet'
adhuc pu'. vñ paz nutrimentū abstrahit ab
eaz corporibz. et ideo est pulsu ad h tpat'.
In septio pō mēse fet' maiorat. et iō malus
nutrimentū requirit vñ nafa gnat. et p psequis
pulsus debilitat. Itē ppter somni et vigiliāz
alteratioz. qz tpe somni pu' esse solet et tar
dus. s; post somnū fit fort' et magn'. qz tunc
calor nafalis pfortat. veruntū si somn' nō
mis plōget pulsu rarefit et debilitat. Pro
pterea siqs a somno excitef subito nafa dis
cutit et pulsu veloc' spissus tremet et inordi
nat' subito inuenit. sed cū qescit itez reuertit
tū in pñtū statū. Itē ppter labore et corpo
ris exercitatioz q si fuerit tpara pulsu facit
forte magnū velocē et spissuz. qz calor nafal'
post huiusmōi exercitaf. si pō exercitiū exue
rit tparamēti accidit ecōtra pulsu pu' dur'
tard' et rarus. qz in fine laboratibz p' deficit
et calor nafal' dissoluit. et pulsu p pñs mē
nora. Itē ppter balneoz assuefactioz. Nā
in aq calida balneates tpatē pulsu hñt for
tem et magnū et spissuz. et h ppter nafa pforta
tioz. et ppter supfluitatū hūidarū pñptōem
sed in nimis moratibz hñt pulsu debilis
efficit. remanet tñ sic pus velocitas et spissu
tudo. Silr balneantes in aq frīgida tpatē
pulsu hñt forte et velocē. et h ptingit ppter ca
loz nafal' coadunatōem et pfortatōem vir
tus puenit ex tparamēto exteriori frīgida
tōis. s; nūnta mora in tali balneo pulsu de
bilitat pture. et h ptingit in macilēis pl' qñ in
crassis. ppter frīgditates ad exteriora nimis
subito. et qñ sine obstaculo penetrat. et qñ p
cordia pl' debito pstringente. Item ppter ei
bi et pot' variā sumptioz. Cibi em supflu

et indigest' pulsu debilitat. moderat' vero
digestusqz ac p mēbra diffusus excitata vir
tute pulsu augmētat. Silr et pot' moderat'
tus et digest' pulsu facit forte magnū et velo
cem. frigid' aut raru et tardū. Itē ppter passi
onū aie variatioz. Nā ira facit pulsu velocē
forte et spissū. leticia mediocre. Tior silr pul
su efficit velocē iordiatū et tremet. silr et do
lor. et ita d alijs ptingit. Nec ar dicta d aie et
ei' potētiāz ppteratibz et effectibz qñtū spe
ctat ad h opusculū itaz sufficiat. Nūc aut
de ppteratibz hūa nī corpis cui' aia vñt' est
et pfectio adiuvante dei gratia aliqua sunt
dicenda.

Incipit liber quartus de ppteratibz sub
stantie corporee.

E humani ita

qz corpis et pñi e' ppteratibz
bus tractatur ab elemētari
bus qualitatibus et humo
ribus ex quibz cōstat corp'

est pñtū inchoandum.

De quattuor elementaribz qualitatibus
Capitulum I.

Quattuor itaqz sunt elemēta et elemē
tares qñtates ex quibz constituitur
omne alatum corpus materialē po
cipue corp' hūanū qd int oia elementa est
nobilissimū et nobilissime int oia cōposita
ordinatū vtputa pñtū aierōnal' organum
ipsi' opatoz itaz naturalibz qñ voluntarijs
deputatū. Est itaqz corpus hōis ppositum
ex qñtuor elemētis. s; ex terra. aqua. igne. et aē
re. quoz qdlibz hñt pñas qñtates. Sūt aut
qñtuor pmez pñcipales. s; caliditas. frīgidi
tas. siccitas. humiditas. qd dicit pmez. qz pñ
mo labūt ab elemētis i elemētata. Dicit etia
pñcipales. qz ab eis oēs secundarij effect' or
runt. Hāz qñtatu due sūt actiue. s; calidi
tas et frīgditas. alie pō due. s; siccitas et hū
ditas sūt passiue. vnde ab istaz qñtatu pñ
ualetia et dñto dicit elemēta actiua vñ passi
ua. Dicit aut pmez due pñcipalit' actiue. nō
quia ille tñ agāt. qz passiue silr agūt. Nūc
la em qualitas est ociosa in corpē. s; be ideo
dicuntur actiue. quia p actiones earū alie
habent induci et conservari. Nam calidi
tas qñqz humiditatem quandoqz siccitatem
inducit et custodit vt potest videri in carne
falsa. calor enim solis terrestres partes dis

De qualitatibus elementaribus

soluit et aquas et aereas. et sic relaxando et res molliendo a calore inducit humiditas. siccitate autem inducit quod calor agens in humiditate pus eam dissolvit et dissoluta consumit. et sic siccitas quod est lima caloris inducit et etiam consumit. Caliditas igitur est elementaris qualitas summe activa quod per se effectum dum in agat in re aliquam. Primo effectus dissolvit quod dissolvit res debiliores efficitur quod per prius coherenti. fortior fuit. et ideo actio rei agens minus resistit. Item caliditas est omnis generabilium artister et causa generatiois totius. Principalis effectus. Est autem duplex caliditas. caliditas solaris sive celestis generans. et haec est salutaris generativa. Cum quod generat rane ex celesti calore in aere. alia est elementaris et generata. et haec est corruptiva et consumptiva sive quod fit coadunatio fractorum radiorum in puncto alioque corporis perspicui si fiat coadunatio radiorum in speculo per incendi stupam ex reflexione radiorum et comburi. Item inferiorum ad superiora reductionem faciendo enim motum a centro ad circumferentiam dissolvit terrestria in aqua et aqua in aerea et illa in ignea. et sic inferiora et media reducit in sua superiora. Item eorum quod dure sunt compactio est remolliens. agendo enim in grossam subam eam mollicat dissolvendo. ut prius in metallis calore liquifacit. dissolvendo enim terrestria in aqua remollit. Item mollius in liquido riu est indurativa. ut prius in ovo igni apposito quod liquidioribus et subtilioribus prius resolutis terrestribus prius remanentibus indurescit. Item densior est subtiliativa. dum enim motum a centro ad circumferentiam habet vi sua rem in quas agit dissolvit et sive actio idonea reddit. vii cum rem ad simplicitatem reducere laborat per prius subtiliat. nam simplicitas grosse rei subtilitas est quod nascitur per minorem prius compactioem ut prius in glacie quod calore soluta subtiliat. Item potestate sua est depurativa metallorum et rubiginis ipsorum consumptiva. Nam agendo in subas ipsi metalli illa dissolvit. et si quod inuenit feculentie rubigis separat et consumit. si autem fuerit aurum omnino purum violenter calorem quod dissolvit. si non consumit. vii aurum perfecte depuratum quibus per calorem dissolvit non tamen in suo potestate minorat. Item caliditas est accidentaliter corruptiva. ut est videre quod calor per se dissolvit quod consumit. ipsi humores putrescunt et corrumpunt. ut prius in cumulo frumenti aqua aspersa. ubi calor interclusus aqua resolvit in fumositatem quod inclusa et retenta grana remollit et putrefacit ac corrumpit. Item naturaliter est generans allentativa. dum enim

humiditas per calorem resoluta consumitur potest minores. et sic sub rei leniat. propterea calore agente in humiditate sumus generat. quod sumus allentatur et depurat. et in spiritu. s. subtilitate lenit et aere ream mutat et ream quod potest reddit leniore. Hic est quod corpora animalium vivientium incorpabiliter sunt leniora quam corpora mortuorum. propterea calorem et spiritum continent in arteriis et in venis. Sic enim corpora animalium sunt leniora post pradium quam ante. propterea caloris confortatio. Item accidentaliter est caliditas aggrauativa. Agendo enim in subas rei subtiliores et leniores presumit. et remanentibus prius grossioribus fit compactio et per prius aggrauatio. Per poros etiam aptos et vi caloris fit spiritus evaporatio. ex quo prius corpus leniat. quod evaporat per ipsorum abscentiam aggruat. Item caliditas est coloris rubei generativa. agens enim in materia pres terrestres res solvit in aquas et illas in aereas et in igneas. vii ex circumscriptione igneae prius imitantium rei superficie. color ignis. s. rubens generat. sive est videre in rosis. Propterea dum per calorem calidi humores in corpore generantur ex eorum diffusionem per corporis superficie calor rubens generat. Item accidentaliter est discolorativa. quod per caliditatem poros apertum exhalant humores et spiritus evanescent. ex quorum prius. fiebat coloratio. eorum abscentia color discolorat. sive est videre de rosa quod de fumo sulphuris albescit. Item nimis intensa naturaliter est mortificativa. quod dum ultimum moris caloris agit in subas. ea ad ultimum resolvit. resolvendo in fine destruit et consumit. Item accidentaliter est vivificativa. quod per caliditatem potest motum cordi in spiritibus fit spiritus in corpore restauratio. et nunc meti mediorum fit competes administratio. et sic per consequens corpus regit et vivificat. Recolligit itaque et per dicitur quod caliditas est elementaris. per petas summe activa. penetrativa. summe mobilis et motiva. generata ex motu radiorum. superius multiplicativa sive coactiva. illorum in quod subas agit in sua specie. transformativa. aliorum quod frigiditate mortua sunt et destructa vivificativa et renovativa. ut in radicibus et in plantis quod hyemali frigore mortificate finali calore reuiuiscunt. inferiorum ad superiora reductionem. attractiva. superius consumptiva. et forditum purgativa. in materiis diversis diversorum. imo oppositorum est effectum. productiva. et ideo nunciat. uenit rarefactiva et mollicativa. liquifactiva et aperta et e converso. nunc condensativa et indurativa. strictiva et oppilativa. nunc et salutaris.

Liber. III. De Quattuor

nunc corruptiua. Est etiam pte propria saporu
immutatiua. Nam acetosa et agrestia puerit in
dulcia, ut est videre in fructibus et iuuis, p ni
miam autem intensionem et excessum dulcia puer
tit in amara et in salia. Nam ex calore inteso ex
urere sanguinis sanguis in cholera puerit.
et p eundem aq p forte ebullitionem subtiliores
pres aerias consumere terrestribus manentibus
in salis substantia transmutat. Est etiam calidi
tas quodam et indigestorum maturatiua et ma
turitatis in fructibus celeris pfectiua. Un in
regionibus calidis fructus citius maturescunt q in
frigidis et plius dulcescunt. Est et formaz et spe
cies potetia in materia latenter exstitit ad actus
eductiua, ut in mineralibus. Nam p calor acti
one aurum argentum et cetera metallice spes
de lapidibus educunt. et forma nobiliori ve
stunt. Per calorem etiam dissolueret subas cine
rum et depuraret cineres in vitrum puerunt.
Un p q calor aeris et nature est mister. quia
mediate calore nobilissime spes et forme tan
naturales q artificiales d potetia ad actum
educunt. Est insup caliditas impulsiva in aere:
plurimaz passionum, ut puta nubium: corusca
tionum: fulgurum: imbrum: et hmoi generatiua
Nam vi sua actiua attractiua vapores vari
os siccos et humidos ad diuersa aeris iterabilis
cia eleuat. qbz aggregat et pdesat in nubes
calor inclusus eas aliat in varias spes et tras
mutat: qbz diuersimode eadem dissoluit. et dis
solutas nunc in spes nimis vel gradis. nunc in
spem pluue seu imbris ad terras vndiqz circu
spgit. Est preterea caliditas suorum obiecto
rum a centro ad circumferentiam eleuatiua. ut p q in
elementis in quibus dnat. in aere et in igne: q su
ma distantia a centro terre elongat. Hoc etiam
patet in oleo quod supenatur. et in alijs oibz in
quibus naturaliter calor vincit. Est insup dis
positionum sine qualitatibus sui obiecti ostensi
ua. ut p q in corpore ubi dnat calor. Nam vt dicit
Costen. li. j. ca. xvj. Corpus si fuerit calidum
erit caro multa: pinguedo pauca. color ru
bens. pili multi. nigri vel surrubei. tactus cali
dus. intellectus bonus. homo facilius. multum mobi
lis. audax. iracundus. amans. libidinosus et multis
appetibus: et cito digerens. asperum vocem et per
cundus. fortis et velocis pulsus. Hec et multis
alia ponit Costen. signa q calidi corporis
sunt indicia. Et de calore dicta sufficiat.

De Frigiditate Ca. III.

f Rigiditas est elementaris qualitas que
da actiua ppetas: debilio: in actioe

q caliditas. Ipsi est e moueri a circumferentia
ad centrum. et ideo partes subiecti in quod agit facit si
bi vicinis adherere. et ideo tardus et difficilis
pficit in ipso effectu suo. Quauis etiam natura
liber habeat refrigerare: tamen accidentaliter calefacit
Videmus enim in hyeme q ex frigiditate pstrin
gete poros corporis calide fumositates inie
ra perit. et non habentes liberem exitum qz intus
sunt retente se pculcat et calefaciunt. vñ extior
frigiditas inter accidentaliter calefacit. Item
frigiditas est condensationiua. qz frigiditate mo
tum faciente ad centrum partes p vicinis coheret.
partes enim prius erat p interpositos humiditates
separate a centro et seuiute: sed pdesata humidita
te ad centrum pstrigunt. Item quis reducendo
pres ad centrum sit naturaliter pinctiua: tamen acci
dentaliter est dissoluiua et ptiu diffusiua. sic
a videre in cerebro frigiditate alius compellit:
vi compellitis humiditas in eo retenta expmi
tur dilabit: et p diuersa cerebri emictoria
disperit. ut patet in patientibus catarrhus ex causa frigi
da. Item naturaliter ingrossatiua. qz dum per
actionem frigiditatis partes prius vicinis coad
herent: totum grossius efficit. preterea partes ignee
p frigiditatem compmet pdesant in acreas. aces
ree in aquas. et aquee in terrestres. et sic tota
grossior efficit. Est tamen frigiditas accidenta
ter subtiliatiua. qz quicquid p frigiditate pstrin
gete multa sit humiditas: oppositae educio. qz hu
miditas preterea in poris subas ingrossabat: ex
h q humiditatis sit educio: sequit accidentali
ter sube subtiliatio: sic p in pelle lota et exposita
sa. Item quis ex pstrictione ptiu et ex pte p
mete: facta euacuatio spirituum sit frigiditas
naturaliter grauatiua: accidentaliter tamen leuiat.
qz facta educio humiditatis q quabat totum
sube sit alleniatio. Item frigiditas repa et vi
te rei pparatiua. qz dum p frigiditate humiditas
condensat: caliditatem inteso retardat. Un sic
paulatim humiditas p poros resoluit ita flo
luta paulatim psumit. et sic ne calor dissoluat
subas rei impedit. et res ne fereat frigiditatem bñ
ficio custodit. Un in locis frigidis et antrosiss
cadauera paulatim sine fetore frigiditate re
sistunt. sumunt Claudunt etiam pori frigiditate
pstrigete: vñ vapores putridi ne exhalent ex
terius ad interiora repmunt. frigiditas tamen acci
dentaliter corruptiua est et destructiua. Nam dum di
gestio ex frigiditate in stomacho impedit: tunc
impedita caloris naturalis actio debita: cor
rupti humores generantur a quibus sequit
corporis corruptio dum corrupti humores corpi

qualitatibus elemētaribus

incorporant. Et h̄ est videre i vulneribz qbus
frigida nimis appositā poros restringit, vñ
retente humositates inel⁹ carne remolliunt: et
eā corrodetes vñ corripētes putrefaciunt.
Itē naturalē ē discoloratiua sic videm⁹, qz
i hyeme calor corpis l' cordis fugiēs suū
rū: hūiorē spm̄ ad ietora secū reducū, et sic ex
teriorē cutē supficiē calore d' paup' at i disco
loratā facit, vt pz i labijs et i genis: verū
accīdaliē ē coloratiua, qz p frigiditatē fit po
rorū pstrictio: et spūz ac hūoz retētio: qz
pntia fit supficialiē cutē coloratio. Itē frigi
ditas nimis intesa ē natural: mortificatiua
qz dū p eā fit nimia pstrictio i corde: spūs
deficiūt oīno, et sic corde mortificato a q. p
cedit alioz viuificatio: seqt^r illoz necaria
mortificatio. Et frigiditate ēt nimis dñan
te calor debil' extinguit. et sic vital' spūs n̄ ha
bēs fomētū suffocat. Accīdali: tñ ē frigi
tas viuificatiua sic ē videre i auibz qbus dñ
q ex arboribz pcreant, q vice fructuū tāqz q
dā tuberositates ex arboze nascūt, s; qz dñ
se i arboze nlaten⁹ viuificant, et h̄ accidit si
cut dñ Comētor sup li. vegetabilū: ppter
porositatē ligni et humositatē a cortice exha
late, s; qñ ille tuberositates rupts renacul' in
aquā cadūt: frigiditate poros erit⁹ pstrige
te humositates iteri⁹ retinēt, q. calcate ad
uicē depurāt ac subtiliāt, et dū iteri⁹ detinēt
i spm̄ quertūt, ex cui⁹ multiplicatōe et diffusi
one p singlas ptes ille tuberositates viuifi
cāt, et postea i q. adā auiū spēs trāformāt, q
q. de ab alijs auibz i natura et cōplexiōe mī
tū sūt diuerse. Pz enī hūit d carne et min⁹
de sūgnē: et iō ad elū n̄ sūt apte: vt dñ idē cō
mētor, m. v. a tñ diuīe laudis plderātibz
admitrāt. Jlos ei spūal: repñtāt qz ad li
gnū crucis diuin⁹ spūs i aq baptisimat: gñat
i qz carnis et sanguis desideria n̄ abūdāt,
q viuificati spū volare ad celestia torz viris
bus desiderāt et aspirāt. s; d h̄ als. Itē frigi
ditas mī ē albedis et palloris, sic caliditas
mī ē nigredis et ruboris, vñ i calidis regio
nibz nascūt nigri hoies et fusci, sic apd mau
ros, vt dñ Aris. li. d. ce. et mū. et affig. r. d. e.
qz ex dñio frigiditatis i frigidis regionibus
matrices mīlīez ad talē ferū disponūt, vñ p
creāt albos filios s; cutē et lōgos ac fluos
et molles et lācos crines habētes. Ecōtra
rio autē est i calidis regionibz vbi paritū fili
os nigros crispōs et paucos crines hātes.

vt apparet i ethiopiis. Est igit frigiditas i
suo dñio i subiecto sui spm̄ manifestatiua, nā
i ill' corpibz vbi dñat ē color albus, capillus
moll' et lax⁹, itellec⁹ dur⁹ et obliuio sus, ap
petit⁹ paus: et somn⁹ mlt⁹, incessus quies et
tard⁹ vt dicit Lōstā. li. j. c. xvij. Hecāt nō
simpliciter sūt intelligēda s; i oī frigido iesse
necario, s; i pparatōe ad caliditatis dñantes cō
plexiōē, i p pōtione regiois calide ad frigi
dā regionē, Talia auctores retulerūt: et i suis
scptis postea reliquerūt. Hecāt d ppetari
b⁹ frigiditatis dñā sufficiant ad pñs, qz alie
patēt p oppositiū eoz q dñā se sup⁹ d calore

De Siccitate. Capitulum III.

Siccitas ē qdā elemētaris ppetas:
passiua q̄litas: quā nunc caliditas:
nāc frigiditas itroducit, pl⁹ tñ se bz
ad calozē qz ad frigiditatē: cū siccitas sit h̄
ma caloris. Dñ at siccitas qñ sine succo, i.
hūore, qz hūoz et siccitas opponūt, cui⁹ effe
ctus pncipal' ē desiccare: sic hūiditatis hūez
ctare. Scōarios at eff: et bz mltos: sic ē in
spūllare: exaspere: motū retardare: psumere
dñ uere: mortificare. Siccitas itaqz illa q
bz desiccare pncipal' ptes hūidas: a circū
ferētia ad cētrū retrahit, et ne infimābilē flux
ibilitate sue iube res hūida se diffūdat qñ
obice se oppōit. Hoc videm⁹, qz i litoribz
maris arene siccitas ē minū pōit maris, et vbi
dñat ēre natural' siccitas: fluxibiles maris
ipet⁹ vber⁹, pcedere n̄ pmittit, sic exp̄ssē dñ
Sic sup Jod. xxxvij. Quis posuit mari ē
minū rē. Sic enī idē Hiero. Hierem. v. vbi
Posuit arenā ē minū maris, Idē ei exp̄ssē
pōit pñs. Siccitas igit qñ pccēmiat i p
pō cētro ē q̄litas hūorose male i se tñiabil
terminatiua, et sic iternābilitatis finis imoz
bil', pat ptes ad sensū sue fluxibilitatis repcul
sina, et i pteyl' totalē i extēritatibz psumptua
Est itaqz siccitas hūiditati tria tā i eff: qz
i nāa. Accīdaliē tñ pteē a liqñ hūectatōis
eductiua. Nā cū sit lūma calozis excitat⁹ et icē
dit caloris motū sine actū, q excitat⁹ dissol
uit actualē vel potētiōnālē quā inuēit hūi
ditatē, que siqz de dissoluta et diffusa p mē
bra: hūiditatē elicit seu humore. Siccitas
enī qñ dñat qz habz motū ad cētrū: mēbra
coartat et pstrigit, et sic p constrictōem edu
cit humiditas que pñs fuit p corp⁹ diffusa
vñ videt corp⁹ humectari quod pñs siccū
fuit. Sic enī videm⁹ i motibz siccissimis:
herbas spēaliē hūidas pcreari, sic ē herba

que dicitur crassula, cymbalaria, pomicularia et
 Nec h̄ ē mixta, q̄ siccitas q̄ naturaliter intēdit
 p̄suare mōre i sua siccitate, et h̄ p̄ suū sile, p̄
 siccu: vi actiua ad sui nutrimentū attrahit oē
 siccu. Humidū p̄o fugiēs et abhorres tāq̄
 suū p̄riū d̄ se repellit vsq̄ ad radices herba
 rū: q̄ in superficie mōre tāq̄ supflue ab intēio
 r̄ mōre suba sunt reiecte, vñ hūore sic reies
 cū radices attrahūt, et inde nutriunt herbe
 hūide et crasse fiūt. Eadē rō videt eē Lōmē
 tatoz sup libz merheozoz: vbi d̄t q̄ fōtes
 et flumia nascūt de mōtibz, q̄ cū mōres sint
 cauernosi et spōgioli et plūmū ē p̄rineat: cas
 lidi: fit a mōtibz maḡ attractio et rōneyacui
 et rōe etiā calidi aeris iclusi. Qd̄ igit̄ attrahit
 sile mōri i siccitate: sibi incorpat. Qd̄ p̄o dis
 sile ē vtpote i hūiditate repellit: et aggregat
 in vñ locū, qd̄ tādē expellit et foras p̄ capi
 ta fontū ad flumia p̄ficiēda p̄tinue deriva
 tur. Siccitas igit̄ ē attractiua sibi necessa
 rioz: et sibi qd̄ siliū ē icorpatiua, supfluoꝝ
 p̄o aut dissimiliū sibi expulsiua. Item siccitas
 naturalis ē attenuatiua, q̄ siccitas duz
 dūat p̄sumit hūiditate quā inuenit i subiecto
 q̄ p̄sumpta seq̄t extenuatio. Itē siccitas est
 sube iduratiua, p̄sumēdo ei hūiditate i ma
 teria efficit ipaz durā sicut i luto est videre
 q̄ siccitū duz fit. Itē siccitate agēte i rē s̄b
 tilē vt i aereā subam siue aqueā subtilioꝝ ef
 ficat et rarioꝝ. Sic videm⁹ q̄ flātē boꝝega a
 et desicat et rarefcit et subtiliat. Itē accidē
 talit̄ p̄r eē f̄mollitū. Qñ ei siccitas p̄sumit
 hūiditate (q̄ p̄riū ē p̄glutinatio) seq̄t p̄ p̄is
 p̄riū sepatio et mollificatio. Sic ē videre in
 liḡ vetustissimo, q̄ hūiditate p̄ siccitate cō
 sup̄a sic molle reddīt, et i puluere mollē ta
 ctui cedētē redigīt. Itē naturalis est asperas
 tiua, nā agēs i subiectū hūiditate quā inēit
 p̄sumit i superficie, et quā nō p̄t p̄sumere idu
 rat, et ita iducit qd̄ i superficie ieq̄litas ex va
 cuitate op̄ssa: et duricie elenata, ex q̄ fit aspe
 ritas q̄ nihil aliō ē q̄ ieq̄litas f̄m duz. Ac
 cidētalit̄ tñ qñq̄ lenificat. Sicut qñ ex sic
 citate acuit calor: q̄ suo acumine dissoluit
 humores: q̄ dissoluti et p̄ aliquā arteriā dis
 stillātes: eā leniūt et hūectant. Itē siccitas ē
 mōe tardatiua. Nā p̄ dominū siccitat̄ nio
 mie: ptes aeree et aq̄le in terrestres īspissant̄
 et sic suba grossior effecta et gūioꝝ: tardior ē
 ad motū. Per nimia etiā siccitate spūs exis
 nanunt, q̄z mltitudie corp⁹ mouet veloci⁹
 vñ eoꝝ facta diminutioe p̄ siccitate: mouet

difficili⁹. Tñ ē siccitas aliqñ accidētalit̄ mo
 tus adiunctiua, q̄ siccitas faciēs motū ad
 cētꝝ eq̄līt ducit circūferētie p̄es ad mediū
 et fit p̄riū circūflexio eq̄līt et rotundatio. Vñ
 q̄ rotundū nō h̄z āgulos i q̄b possit īpedi
 ri: volubilitate sua: mobili⁹ reddīt. P̄teea
 Siccitas p̄sumēdo hūidas supfluitates:
 spūs subtiliat et op̄urat et velocioꝝes reddīt
 eos. Nā supfluitatibz op̄urati q̄b corp⁹
 quabat ad motū habilitat corp⁹ ipm. Itē
 Naturalis ē p̄sumptiua, q̄ p̄ h̄ p̄sumit hūores
 corp⁹ euacuat: et a suo nutrimento depauperat
 et ē necario inanit̄. Itē Naturalis ē destruc
 tiua, q̄ hūiditate subale q̄ naturalis (als ma
 tialit̄) subiectū nutrit et ptes rei copulat: p̄t
 destruit et p̄sumit: cā ē, q̄ res aiata vñ aiata
 dissoluit et destruit. Itē aiata corpa spēalr
 destruit, q̄ spūs naturales q̄stāt ex fumo
 hūido dissoluit: qñ illā hūiditate p̄sumit. Vñ
 deficiēte matia et spūs corp⁹ necessario mor
 tificat, vñ pessima ē q̄litas et mortificatiua
 dū excedit. Vniūficat tñ accidētalit̄. Nā hu
 mores rheumatizātes ad spūalia: et meatus
 spūs op̄ilātes: pati sūt subducere suffoca
 tōes Siccitas at supuentēs vñ medicia sic
 ca: agēs i illos hūores p̄sumit eos: et spūs
 tuū vias aperit, vñ rei q̄līt pus mortue seq̄t
 vniūficatō. Quāuis igit̄ siccitas sit necaria
 i oī corpe elemētato: ad supfluitatis hūide
 p̄sumptōes: et ip̄ hūiditat̄ coartatiōes: ilup
 ad ip̄ calor̄ remissi exiccatiōes: mortifera
 tñ ē et pessima q̄litas: qñ excedit obitū i cor
 pore, p̄portiōes. Nā pessimas infirmitates
 solet i corpibz iducere a nocuias vt p̄is
 et ethica, et h̄mōi, q̄b vñ p̄t medicie bñficio
 subuēiri. Insup p̄ nutrimental̄ hūoz: p̄sumpti
 onē corp⁹ exiccat: cutis superficie h̄bit et cor
 rugat, senū accelerat, corp⁹ superficialit̄ dis
 colorat et deformat, siri imoderatā p̄nocat,
 arterias exasp̄at et vocē īpediūt rarificat: ca
 put a capill̄ spoliāt et decaluat: articl̄os ma
 nuū et pedū h̄bit et icuruat: vt ē videre in les
 prof. S; hec dē de siccitate effectibz nunc
 De humiditate: Ca. iiii. (sufficiat.
 b Amiditas ē elementar̄ passiua q̄litas
 tas: actiua et q̄litatū imp̄siōibz obe
 diēs: et subdita actionū: caliditat̄ et frigidit̄
 tat̄ susceptiua. Est at hūiditas oīm corp⁹
 et p̄cipue aīa toꝝ nutritiua, augmētatiua: cō
 seruatiua: dep̄ditōz i corpibz restauratiua. Nā
 hūore et calore oīa generant̄: vt d̄t phus, et
 generata nutriunt: vt est videre i radicibz et

qu alitatibus elemētaribus

semibonā gñū terre cōmissas pmo optz pñū
di humiditate aq̄a z aerea, z p̄ iclusū calozē
natālē rarificari z dilatarī: z eadē actōe calo
ris hūiditas resoluta grossiorē sui pte tē/
striorē ēre iferi? transmittit, quā qdē terra i
suis recipit visceribz z calore icluso coagu
lar z i radicē subz p cōmixtōez hūidiz siccī
puertit, hūiditas at illa radical dēdicta z i
radice sic pcreata hūozē quē iuenit i terra si
bi silem rōne silitudis z in via attractiua in
terclusi caloz sibi attrahit z attractū qñtūz
sibi sufficit in sui nutrimentū puertit, qd at
sibi nō est necessariū p calozē illā hūidita
tē dissoluentē z subtiliantē ipaz superi? trās
mittit, z pmo in subam germis, deide i sub
stātiā stipit, vltimo in subam flor? fruct? et
frōdis: sic trāsmissas coagulat z puertit, qz
igū hūiditas oīm illozq̄ vegetant nutrime
tū ē materia, manifestū ē q oīm vegetabilis
liū ē nutritiua, z p sui diffusionē z incorpa
tionē in latū z in longū z in spissum augmē
tatiā. Itē hūiditas depdētōz i corpibz ve
getabilibz z animar? ē restauratiua, nā p caloz
re agentē p̄tinne intrinsec? z extrinsec? corpa
psumunt z cito p̄rēt nisi p restauratōez hūi
di reparent: z iō necāria fuit p̄tinna hūidiz
tat? attractio, vt p̄tinna fieret depdēt repa
tiōz p p̄is cibi restauratio vlt p̄suatō. Est
p̄terea hūiditas iferior? p̄suatiua, nā et ag
gregatōe radiōz p̄tinna i aere z i tra tāta fie
ret caloz? generatior siccitat? iductio q aer
iāmarēt z terre superficies p̄burerēt, nisi p̄t
caloz? actiua p aer? z aq̄ hūiditatē actiōi ei?
resistētē p̄ortioē debita ad tēperie reducere
ret, z iō vt dī Macrobi. Opposuit de? fontē
caloris fontē totū? hūozis vt p hūoz? p̄ticiā
calori opposita ei? violētia rep̄merēt, et sic
mōi machina i esse debito p̄suaret, alioqñ
a calore nimio subito soluerēt Itē hūiditas
ē p̄tū terre p̄iunctiua, Tāte ei siccitat? est ter
ra q nisi hūiditate aq̄ hūectaret q̄libet ei? p
ticula ab alia dissoluerēt, z iō fecit natā spō
giosos mōtes z terrā cauernosā i multis loc?
z porosā vt sic fieret rōnē vacui aer? z aque
fort? attractio adiūante siccitat? mitigatiōe
z p̄tū tēre sepabiliū vnioe. Qu qd facit sanz
guis currēs p venas i corpē idē facit hūidi
tas i venis tēre, Rigat ei tēre siccitatē z eā dis
pōit z habilitat ad fecunditatē. Itē at hūidiz
tas q̄sdā p̄p̄tates z effect? p̄mas et natāles
q̄sdā p̄o fecundarias et q̄dāmō casuales sic
et alie q̄litates Est ei hūiditas natālē labil

z fluxibilis male i se termiabil: s; tñ sūstīt ē
mīno alieno: vt dīc p̄hs. A cētro enī ad cū
cūferētiā est motiua vñ et se diffundēdo sū
iectū suū totalitē defluēdo dissolueret si ali
ud ei nō obfisteret qd ei? fluxibilitatē p res
ductōem p̄tū ad cētrū termiaret. Qu vide
m? flux? mar? arene siccitate i maris litori
bus a suo fluxu cōpesci, z in se qdāmō reuo
cari. Itē naturalitē mollicitiua ē, ptes enī mas
terie duras z cōpactas p sui subtracciōnez
z diffusiōnez relaxat z rarificat et remollit.
Est tñ duratiua accētiālē, sic videm? i gib
bis z etiā apostematibz q̄busdā, i q̄bz p̄flu
unt hūozes frigidi, z ex frigiditate ptes hu
midas ad cētrū rep̄cūtiētē z p̄densante idu
rāt, z i sclerosiz, i duriciā sepe p̄mutāt. Idē
etiā p̄rigit ex nimio calore ptes liq̄diores
cōsumētē, q̄bz cōsūptis ptes grossiores cō
pingūe parit z indurāt. Itē naturalitē ē mū
dificatiua, nā sua remollitōe et p̄tū p quas
diffundit ab inice latatōne ptes sordidas
diuidit: et diuisas lubrificando remouet z
abstergit, vt patz maxime in ipa aqua que
substātiālē hūectat, z maxime sordidū pur
gatiua, z hoc maxime si substātiālē hūidita
ti caliditas coopet, vt patz in tritico z furō
fure in radice brione, z etiā in sapone, z i me
dulla fabē, z i p̄silibz, q̄ oia sordes faciei et
totū? corpis mūdificāt et depurāt. Itē qz d
se motū bz a cētro suū medio ad extēriā: cū
ille mot? ex se nō sit fort? multū, s; respectu
caloris sit obfusius. Est siquidē sui in latū
principalitē diffusiua, in altū vero sine cas
lore nō est multū q̄stūm est de se extēsiua.
Sed quādoqz calor in ipa dñat: et in ipsa
obediēte materia humida op̄rat tūnc in
omnē partē, sed maxime in altū et in longū
vi caloris sursum eleuante et vsqz ad extēz
mitates diffundētē erigit et p̄telat, corpoz
ra vero in quibz p̄dominat calor et humor
tēpat? naturalitē z gñālē sūt altiora et lōgior
ra z etiam graciliora q̄ illa: in q̄bz exstēte
humiditate multa et dñante calore p̄tū re
miss? opante causa p̄traria inuenit. Et iō
hoies calidit? cholericī obediēte humore
substātiālē caloris actiōi sūt alijs, s; leuema
tic? lōgiores, z i oibz extēmitatibz corpis
alijs p̄tibz et circūstātijs concurrētibz hinc
inde: equaliter in gracilitate et longitudie
aptiores. Vbi autē ē calor multus z hūoz
multus: nō tamē actioni ignee vīrtutis sur
perfluus aut diminutus sed congru? et cō

mensurat? corpora i dimensioe sunt magis longa et
lata. Alta ei sunt propter calorem: subtiliores partes
humiditas ad summitatem deferret. Lata autem sunt
et spissa propter humiditatem calorem. partes grossiores hu
miditas ad singulas partes inferiores sed sui ex
igentia vndique diffundetur et preter prius congrueti
am nature vndique adunatur. Item humiditas est
naturalis lenificativa. Nam sui circumsusioe per
extrema rei omnes partes vacuas replendo ad equi
tatem producit. et sic rei superficie complanando et ad
equando calorem facit. Accidentaliter tamen quicquid erat
spatium sicut quicquid aliquid casu sit calidius frigidius hu
mores ad aliquem locum fluunt et concurrunt.
Calidi quidem superficie rei eleuantur. Frigidi quidem de
primuntur. et sic ex hiis humoribus frictas et in
equilibras cum asperitate quadam corporis in superfi
cie generantur. Item humiditas si fuerit sed natura
re exigentia i corpore commensurata: omnino actio
nulla aie et corporis est adiuuatiua. Nam ex humoribus
bus spiritus regimini corporis generantur et esse con
seruant. Spirituum quidem partes suos effectus in
singulis organis corporis sensitiuis et motiuis
per humorum ministerium operantur. ut patet i parte visus
na quod mediante humoris crystallino visu i oculo
operatur. Sicut vultu gustatio nunc sine humoris sa
linali inter sapores discernere arbitrat. et sic de
alijs. Nam humiditas subali destructa i corpore
vel corrupta: tota actio animi per eam impeditur.
Si enim fuerit i toto corpore vel in aliquo parte cor
poris superfluitas humida sic abundans quod non possit
regi a natura: principium est et materia putrefactis
omnis: et generat i corpore grauissimas passiones.
ut patet i apoplexia in qua superflua humiditas sic
occupat omnes ventriculos cerebri quod non permittit
per nervos sensibiles: spiritum animalem ad sensum
cadu corporis et mouendum deferretes animas i cor
pore suas peragere actiones. Imo aufert corpori
ri subito sensum atque motum. et tunc inducit suffo
cationem atque mortem. sic Galenus i commento super Afo
ris. exponens illud verbum Hypocra. Soluere
apoplexia forte impossibile. debile vero non fa
cile. et cetera. Fleumatica est humiditas occupans
totam cerebri regionem oppilat meatus nervorum
Unde non potest duci spiritus animalis ad inferiora. imo in
tercludit anhelum et vltra finit. Hec autem humidi
tas peccat quicquid i quantitate. quicquid in qualitate.
et hanc a causa intrinseca. quicquid a causa extrinseca.
A causa intrinseca: sic a mala complexionis. quicquid
do nociua humiditas radicat in membris. et non
per a calore naturali dissolui et consumi. nec a
sua malicia immutari. Talis itaque humiditas in
primis per locum corporis diuersas inducit infirmitates

tes. ut patet i epilepsia quam preceedit ex vicio capi
tis et in hydropissi quam ex mala complexionis gene
rat epat. Item a causa extrinseca sicut a reboqua
Jo. et Galenus vocant res non naturales: quales sunt
aer ciborum potus: somni: vigilia inanimatio reple
tio exercitium atque quies. Hec ei omnia si fuerint as
supra finem exigentia nature humiditatem subales
generant ac perseruant et producant reparant et restau
rant Si per a proprio modo supra fuerint: prius ef
fectum habent. Nam humiditas innaturalis gene
rant et augmentant: aut naturalis corrumpunt: al
terant et immutant ut patet. Nam ut dicit Galenus in
Aforismis. hyp. per. aij. super locum illum. Immutati
ones repositum maxime generant morbos et cetera. Te
pora inquit anni non sunt causa morbi sed mutatorem
complexionum ipsius temporis. quicquid. s. complexio aeris que
deberet congruere temporis in oppositam commutat
Sicut quicquid complexionis aeris que deberet esse ca
lida et humida: efficitur frigida et humida. Et
ecouerso sicut in autumno. et sic de alijs. Nam
si fuerit aer vernalis: generalis frigidus et siccus.
et precesserit aer i hyeme quicquid finalis. s. calidus et
humidus: necesse est multos in vere egrotare
re et etiam mulieres parituras occasione faci
li abortire. Et hec est ratio Galieni quam affigit
quod ex humiditate et caliditate hyemis prece
den tis multa fiebat humiditas i corpore gene
ratio et fleumatis coadunatio. Aer per se i ini
tio veris si fuerit frigidus et siccus claudit poros
et non sinit humos exhalare. vnde. reueto calore
dissoluit humiditatem istam superflua in hyeme ge
neratur. et cum calor sit debilis et non possit eam per
te digerere nec ex toto consumere. transmittit
eam sic indigestam nunc ad superiora membra:
nunc ad inferiora vbi coadunata: fit causa di
uersarum passionum. Ut si ascenderit ad caput
potest esse causa reumatis et catarrhi. Si per ad
intestina et si fuerit fleuma falsum morifica
do intestina: inducit disenteriam. et sic de alijs.
Illa eadem potest esse ratio abortus i mul
ieribus. quod humiditas illa defluens ad matricem:
grauat eam: et remolliendo retinacula fetu
ac relaxando est causa abortiendi. Alia autem
causa ibi assignat Avicenna. Et sic de alijs pas
sionibus aeris et temporis est intelligendum quod nunc
tatem humiditatem qualitatem: vel calore immoder
ate nimis dissoluen do vel nimis consumen
do. siue calore remisso superfluitates eius non
evacuando. Et sic intelligendum est de aere nimis
frigido poros claudere humoresque plus
debito perstringere. Sed de aere frigido ad
prius hec dicta sufficiant.

generatiōe et operatione

De cibo et potu Ca. V

De cibo et potu patz. Nam p de
biti nutrimenti cibi, s. et pot⁹ subtra
ctōez humiditas subtrahit, et calor
inducta siccitate intensior effectus: nō inue
niēs in qd agat: ad substantiale humiditatē
se puerit, in quam agendo ipaz nimis atte
nuat vel cōsumit. Et ecōverso: si cibus vel
potus fuerit imoderatus: hūiditas nimis
intenditur, et calor natural⁹ debilitat: qz nō
sufficit ad digerendū, facit tñ calor qd pōt.
Nā aliqd resoluit ex illo supfluo cibo sum
pto. Illud autē resolutū cū sit fumositas gros
sa et indigesta perit cerebz, et pcutiēs ei⁹ mi
ringas seu tuniculas gūiter eas ledit: et ali
qn emigraneā vel aliā capitis pessimā passi
onē excitat et iducit. Aliqn etiā radices ner
uorū sensibiliū illa fumositas maliciosa tā
git: et suo acumine sine furiositate ad itima
ipoz nervoz penetrās: spm animale ibi exi
stentē impedit atqz ledit. Unde et substantiā
et rationis vsū p̄turbat, et linguam ratōnis
interpretē: titubādo contrahit et puerit, vt
patz in ebrijs. Potū etiā voluntariū se
pius retardat vel penitus destruit, vt patet
in tremulis et paralyticis. Hec mirū qz p
tus corpis regitiua q̄ sita ē in nervis et i mu
sculis a natura: nervū siue mēbz qdlibz sic
deplūm regere et erigere satagit et intēdit, s
pualēs ille acut⁹ sum⁹ et resitens virtutem
naturalē vincere cupiens membrū deorsus
deprimere nitit⁹ et cōtēdit. Unde ex isto du
plici motu p̄tuario, vno, s. elevāte et alio de
primente: membrorū tremor sepius generat⁹
et tandē victa totaliter p̄tute regitiua: mors
vel p̄alysis i talibus generat⁹. Et ideo opti
mum est consiliū sapiētis q̄ dicit. Ne te es
fundas inquit super omnē escā, qz in mul
tis escis infirmitas grauis rē. Idem itaqz
malū generat in corpe sompnus immodera
tus. Nā in somno remittit⁹ virtutes et acti
ones naturales: interius atales intendūt.
vñ clausis poris forinsecis: calor intrīsec⁹
p̄fortat⁹ multos hūiores attrahit. q̄s q̄dez
nec digerere (als dirigee) p̄t: nec p̄sumere, et
tūc p̄ualēte s̄fluitate tāta quā n̄ p̄t natura
regere: sequit⁹ n̄cario moroz suffocatio. Si
cut ē videre sepi⁹ in dormiētibz p⁹ acceptaz
medicinā: et etiā in minutis. In vigilan
tibus autem nimis causa cōtraria operat⁹.
in quibus nimia fit et humorū et spirituum
p̄suptio, vnde et mors iterū comitat⁹. Itēz

eadem ratio suffocatiōis est in nimis reple
tis, et eadē ratio defectōis est in ieiunanti
bus sup vires et nimū inanitis. Item q̄ ni
mis se exercitant per nimā caloris intensi
onē humores nimis cōsumētē se destruūt
et consumūt. In nimis pō quiescētibz cau
sa est contraria, quia in ipis magna est et im
moderata hūiditatis attractio, et nulla su
pfluitat⁹ euaporatio: nec spūz subtiliatio.
Et ideo necessario hūiditas supflua dispo
nitur ad putrefactionē et corruptionē. Itēz
et alijs modis infinitis qualitates elemen
tares in suis naturalibus effectibus impe
diuntur, sicut patet in rationibz sup dictis.
quas de verbis Cōstān. in pantegū. et Sal.
i cōmēto Alfoz. Hypocras. epidimiaz suc
cincte cōpilauim⁹. Iō de his supsidiam⁹.
Vñ ad describēdas p̄tates humorū q̄ ex
his q̄litatibz cōponūt man⁹ apponam⁹, et
q̄b⁹ p̄stituit omne corpus, qd spū sensibili
vel rationali animatur.

De humoribz et eoz generatione effe
ctu et operatione. Cap. VI.

St igitur hūoz qdā substantia actu
e aliter liquida ex cōiunctōe elemēta
rū qualitātū p̄ digestionē i animas
lis corpore generata, apta mēbra nutrire, et
eoz actōnes confortare naturaliter vñ acci
dentalit⁹ impedire. Nā hūoz est corpore sen
sibiliū materiale p̄ncipiū, et p̄mū ac p̄cipuū ra
tōe nutrimenti i suis pagēdis actōibz iuuamē
tū. Sūt autē hūiores vt dī Cōstā, vocati ele
mētoz filij, eo q̄ vniūscz eoz ex eoz vñ illoz
origialit⁹ p̄stet q̄litate. Sūt at̄ q̄ttuor hūo
res, s. sanguis, fleuma, cholera et melācho
lia. Qui quidē respectu mēbroz dicunt⁹ sim
plices, q̄nis respectu elementoz: qz sunt fi
lij cōpositi inueniant⁹. Hi quattuor humo
res in quāritate et qualitate equalitates, p̄
portōne debita obseruantes omnia corpo
ra sanguinē habentia p̄ficiūt et nutriunt ac
custodiunt in debita p̄sistētia sanitat⁹. Si
cut ecōverso ex eoz inequalitate siue isecti
one: infirmitatē generat et iducit. Fuerūt au
tē hi necessarj ad corpis p̄stitutiōez: ad ipi⁹
regimē et p̄natōez: ad p̄tūne dep̄ditiōez in
corpe restauratōez, sicut dīc Sal, sup Alfo
ris. Corpus ei subiacet fluctui, vt patz i su
doribz et spūz, et hmōi: Alterationi, s. de fris
giditate i caliditate, et ecōverso, et Corrupti
oni: q̄ ex fluxibilitate nimia seq̄t, et ex altera
tione diuturna. Ut ergo quod supfluum est

Liber. III. De Quattuor

in corpore durat et deperditur repetitur et mala alteratio in bona transmutetur. et per consequens corruptio potius aliquot obuiet: necessaria fuit quattuor humorum puritas ut corpus aiale in vigore ipsis mesochoribus icolumine pueret. Horum autem humorum generatio sic habet fieri: recepto ei cibo in loco decoctionis primo, si in stomacho, subtilior est per se et liquidior: quod a physicis pristinaria vocatur per quam dant venas ad epas trahitur: ibi per calorem naturalis actio: quod quattuor humores transmutat, quorum generatio simpliciter in epate fit et incipit: sed non sibi finit. Primum est calorem actio quod frigidum est et humidum in naturam fleumatis peruertitur. Secundo quod calidum et humidum est in naturam sanguinis transit, quod per calidum et siccum naturam cholere constituit. Sed quod frigidum et siccum: in subas melancholie se propit. Tercio igitur per processum, primum siquidem generatur fleuma tamquam humor semicoctus. Secundo sanguis cuius decoctio est perfecta. Tercio cholera cuius decoctio temperamenti excedit. Ultimo autem melancholia quam per se est restrior et aliorum ferax esse percedit. Unde talis ordo ut dicit Avicenna, quod elementorum recta et reciproca est generatio, quod dicitur aere fit ignis et e converso. Humor autem generatio quod dicitur est recta: sed non reciproca, de fleumate enim per decoctionem fit sanguis, sed non e converso. Sicut dicitur sanguine fit cholera per calorem interius siccatur humor et subtiliatur, sed non e converso. Sicut modo per adustiones et cholera fit melancholia et non e converso. Sic enim accidit in generatione humorum sic accidit in generatione vini ex musto: sic dicitur Constantinus, Nam feruente musto generatur quod dicitur spuma superflua petes, et quod dicitur suba terea ad fundum descendit, et alia est aqua secundum cuius augmentum vinum in suba est magis debile et minus calidum. Et quanto magis antequam: tanto magis fit calidum, per huiusmodi adustionem resolutionem, et quanto maior est vini puritas: tanto coctio est perfecta. Sicut in humoribus est per lenitate sua superiora petes, scilicet cholera. Alia velut ferax deorsum tendens, scilicet melancholia. Alia per in cruditate manens, scilicet fleuma. Quarta per est sanguis in sua puritate permanens: a ceteris humoribus depuratur. Nullum tamen sanguis est ita purus quam alijs humoribus sit permixtus. Unde eorum communis commixtio spiritum variat et colores. Nam per commixtionem cholere appetit rufus, a melancholia niger, a fleumate aquosus et spumofus.

De sanguine Capitulum VII.

Sanguis ut dicitur Iulius a greco nomine sumptus: eo quod sustentat viget et vivat, vitam perfrinet. Nam siccum confirmare est. Dicitur autem sanguis dum est in corpore, effusus

sus per os et cruor, eo quod effusus currendo corrumpatur. Alij autem vocant sanguinem quasi suavitatem: eo quod gustu et tactu sit suavis. Non enim est sanguis purus et integer nisi in iuvenibus. Nam dicitur philosophici sanguinem minui per etatem. Unde in senibus tremor est ex defectu. Proprie autem sanguis animi possessio est. Inde genas la cerare in luctu mulieribus mos est. Unde etiam purpuree vestes et purpurei flores ponuntur super mortuos, animositate mortui dum erat in suo sanguine representantes. Vnde Iulius, lib. x. c. iiij. Sanguis autem secundum Constantinum, inter quattuor humores subtilior et nature amabilior est propter eam qualem et perfectam coctionem quam efficit calor temperatus ex materia pura et aerea ad corporis nutrimentum. Est per sanguis secundum eundem Constantinum, alius naturalis, alius inaturalis. Naturalis autem alius est contentus in arterijs: alius est in venis. Qui per est in arterijs calidior est et subtilior: rubicundior clarius et in sapore dulcis. Est autem calidior propter cordis et spiritus vicinitatem, subtilior propter cordis calorem subtiliorem et rarificationem, et hoc ut resumendo per spissas tunicas arteriarum facile non possit in alia membra labi. Rarior autem est propter virtutem cholere in ipso. Rarior est autem propter augmentum caloris. Sanguis per in venis preterea est calidus et humidus, inter grossum et subtile mediocris, in sapore est valde dulcis: omni malo carens odore, cito coagulat cum exierit. Unde talis sanguis epas desigat temperatum. Si per fuerit subtilis aquosus non boni odoris: nec dulcis saporis commixtionem alius humoris ipsum inficietis indicat. Jam enim degenerat in sanguinem innaturalem: quod sic dicitur, vel quod a sua generatione est: ut in leprosis corruptus, aut propter inconuenientem materiam ex qua est generatus, et propter extraneum humoris cum quod est commixtus. Vnde dicitur autem cholere vel alterius inficietis humoris mixtum cum puro sanguine ipsum inficit, et in sue qualitatis similitudinem ipsum trahit. Vnde Constantinus, panegyrici, ix. c. iij. Alius sanguis proprietates ponit Aristoteles, in libro animalium, iij. Dicit enim, Quod animal habens sanguinem habet epas et cor. Unde omnia animalia carentia sanguine sunt minoris corporis et potius animalibus habentibus sanguinem, et cum absciditur caro exit sanguis, nisi illa mortua fuerit et corrupta. Item in omni animali bone dispositionis est sanguis mediocris, quia non nimis multus: sicut sunt potantes vinum novum, nec nimis paucus: sicut corporis crassi, quod animalia nimis crassi corporis

generatiōe et proprietatibus

sūt pauci sanguis: q̄ q̄nto augmētatur p̄gu e
do: tāto mioratur sanguis. Itē oē corp⁹ san⁹
guineū putrescit cito: t̄marie circa ossa. Hō
enī h̄z sāguinē subtilē valde resp̄cū alior⁹ a
nimaliū. q̄z sanguis ē nigrior ⁊ spissior san
guie hoīs. ⁊ marie tauri ⁊ asini. Et sāguis
ī inferiori pte corpis spissior ē et nigrior q̄
ī supiori. Itē sanguis q̄n generatur valde erit
cū egritudine. q̄m attenuatur ⁊ fit aq̄suis. Et p
pter h̄ forsan sudat hō sāguinē. Qd̄ q̄dē est
vt puto p̄t supflūā liq̄di sāguis abūdātia:
a q̄ se īnedit exonerare natura. vñ cūcīt ei⁹
ptes aq̄sas ad supficiē cutis. ⁊ eas expellit p
sudore. Itē cū hō dormierit erit sanguis in
māifesto modic⁹. Nec miz: q̄ tūc reuocat
a natura ad tēiora ī adiutorii p̄tut⁹ natura
lis vt ip̄i bñficio suas pagat actōes. Vñ
q̄ se tūc p̄ūdat (als p̄fudit) ad tēiora: ex
tremitas corpis pallida reman⁹ ⁊ exanguis
Et p̄t h̄ forsan accidit q̄ si corp⁹ dormiētis
pūgat: nō erit idē tātū sāguis q̄tū si esset vigi
lās. Itē d̄r ibidē q̄ si sanguis fuerit bñ co
ct⁹ ⁊ digest⁹: bñ fit ex eo sepū. ⁊ h̄ forte q̄ ei⁹
vinctuositas p̄ tparā decoctōez coagulat⁹. ⁊
dealbata ī sepū ⁊ p̄guedinē trāsmutat⁹. Itē
cū alēat sāguis a cursu nature sue: ⁊ fuerit
corrupt⁹: exibit a stomacho ⁊ a narib⁹ Itē
cū putrescit sanguis ī aliq̄ mēbro nisi edu
cat arte vlt natura: efficit ex eo vñ: ⁊ ī sanie
cōmutat⁹. Hucusq̄ Lōtān. li. iij. Itē dicit
ibidē li. iij. Vene sunt vasa sanguinis. Ex
quo pat⁹ q̄ sanguis est cibo vltim⁹ aīal h̄z
tis sanguinē. Itē ibidē. Itā ē sanguis ami
cabilis nature q̄ etiā aīal carēs sanguie: cis
bat p̄ illud qd̄ cōuenit cū sanguie. vt p̄z in
p̄mibo et mufc: q̄ carnib⁹ insident ⁊ sangui
nē sugūt. ⁊ inde sibi attrahūt nutrimentū.
Propt̄ h̄ si aīal nō nutrit cibo iltō efficitur
macilentū et male dispositū. et q̄n bñ cib⁹
crescit et fit bone dispositōis p̄ talē cibi nu
trimentū. Et si ille sanguis vñ fit cibo fuerit
clar⁹ et bon⁹: erit corp⁹ sanū. Et si mal⁹: erit
corp⁹ infirmū. Itē sanguis terrestr⁹ coagu
lat⁹ cito p̄t p̄uatiōez hūiditat⁹. Vñ oē aīal
h̄z subtilē sanguinē ⁊ mūdū atq̄ calidū.
alijs aīalib⁹ habz meliore sensū. Sāguis ei
mūd⁹ subtil⁹ et calid⁹ ⁊ maioris motus: ins
tellectui cōueniētior est. Itē Qd̄ aīal carēs
sanguie ē maioris timoris aīali habētī san
guinē. p̄t h̄ habēs mūdū sanguinē et cali
dū ⁊ leuē nō mouet nisi modicū p̄pter timo
rem. Itē Sanguis tauri congelatur citius ⁊

coagulat⁹ sanguie oīm animalū alior⁹. Sā
guis enī oīm aīaliū coagulat⁹ p̄m magis et
min⁹ p̄ter leporis ⁊ cerui ⁊ sibi filius ī natu
ra. q̄z sanguis nō coagulat⁹ vt dicit Aristō.
Sāguis taurin⁹ vt dicit idē li. iij. et. xij. ma
xime est coagulatōis et veloc⁹. et hoc forsis
tan p̄t excessū caloris ⁊ siccitat⁹. Vñ hau
stus crud⁹ interficit sicut venenū. Vñ d̄ qd̄ a
pho d̄r q̄ haulto sāguie tauri se gemit. Itē
Idē li. iij. Sāguis in pte dextra calidior ē
q̄ in sinistra. Et ideo p̄pter vigorē calidi sā
guinis in parte illa man⁹ dextra vlt p̄rior
est ad operandū et habilior q̄ sinistra. Vñ
dicit Aristō. li. j. q̄ leo p̄us mouet pedē de
xtrū q̄ sinistrum. Et sup Afor. d̄r q̄ mlier
portās masculū subito vocatā ab aliq̄ p̄rio
mouet pedē dextrū. qd̄ facit calid⁹ sanguis
q̄ in p̄cipiēte masculū p̄plet⁹ opat⁹. Itē i eo
dē li. d̄r q̄ sanguis p̄ma et p̄cipua est mate
ria cordis et epatis. Vñ cor p̄cūus est ad
sanguinē copiosius recipiendū et spissum
ad eundē diligenter custodiendū. ⁊ in nullo
mēbro est sanguis sine venis nisi in corde
tm̄. et de corde erit p̄ quasdā venas ad alia
loca corporis. et non venit aliunde sāguis
ad cor. q̄m fons est ⁊ principū sanguis mē
brum primū recipiēs sanguinē. Et hoc ma
nifestatur ex anatomia et modo generati
onis. quia prima creatio cordis apparz sā
guinea. Vñ fm Arist. Cor ē primū sangui
nis receptiū: et ideo in medio ponit⁹ vt cū
trāsfundat tāq̄ a medio et a cētro ad oīa a
lia mēbra. Unde dicit q̄ Cor est medium
toti⁹ animal⁹ a q̄ p̄cedit mor⁹ ⁊ sensus et via
ta totius aīalis. Et ideo cor est in oībo h̄z
tibus sanguinē: q̄m necessario principū sā
guinis est ⁊ nō epar. Nec oīa apte dicit Arist.
li. iij. q̄z de p̄ncipio sanguis alio mō fit
scriptū in libris medicor⁹. S; de ista p̄roa
uerlia nihil ad nos: q̄ vtrāq̄ positio vlt op̄i
nio nobis deseruit q̄ ad n̄fam intētionem.
Ex predictorū igit autorū sententijs breui
ter recollige q̄ Sanguis naturalis: est pur
us et calidus: subtilis: dulcis: animalis
nutribilis: virtutis naturalis cōseruat⁹.
sedes aīe et ip̄ius p̄tēti⁹: inuentutis perfe
ctiū. complexionis alteratiū. vigoris
cordis et spiritū cōseruat⁹: letificati
uus: amor⁹ excitatiū: sui diffusiōe ī sup̄fia
cie corpis ip̄i coloratiū: san⁹ et tpar⁹: sani
tat⁹ p̄uatiū: corrupt⁹ corruptiōis iducti
uus: vt p̄z in lepra q̄ est sanguis corrupt⁹.

Liber .iiii. De Humorū

in fontibz et cū alijs hūoribz admixt⁹ malis
cie eoz et patiu⁹ sua pte dolor⁹ oculo⁹ mi
tigatu⁹, vt d^r Lōstāt, q^d sanguis colūbe v^t
hūidū de ala dextra extract⁹ ocul⁹ calidus
instillat⁹ maculas abstergit oculo⁹. San/
guis enī tal⁹ valde ē ignitu⁹ et dissolutu⁹,
sic ibidē dīc Cōmētor: i viatico in tracta
tu de pānis et maculis oculo⁹ in fine

De sanguis mala p^rietate La. viii

¶ Vnt etiā sāguis qdā p^rietates mi
nus laudabiles alijs sup^r dīc^r, Nā
q^uto bñ disposit⁹ nature ē amīcabi
lior et vtilior tanto cū corrup⁹ fuerit eidē ē
nociuor et g^ruior ēfert corpi passiōes, Nā
alioz hūoz malicia sāguī admixta ppter
amicabilitatē eius ad naturā nō se ita subi
to manifestat, et ideo ab eozū lesione sibi na
tura min⁹ p^rcauēs latente ipozū maliciā nō
formidat, vt patz in febrib⁹ hemitricis et
alijs mictis, in quibz cholera rubea v^t ad
ulta sāguī admixta nō ita cito se nature
v^t medici iudicio manifestat, vt d^r Gal. sup
aforisū. Itē sāguis si fuerit in corpe sup^r
flu⁹, mōstruosas in hoībo generat passiōes
nisi nature vel medicine bñficio euacuetur
cit⁹, vt patz i sāguīe mēstruali, qdā sup^rab
undantiā hūiditatē et calozis indigētiā in
mulieribz existēs: si vltra debitū retineatur:
pessimarūz causa est et occasiō passionum.
Inducit enī qūqz spūaliū suffocatiōem, qū
qz hydropisim, qūqz etiā frenesim: siue mā
festa passiōe, put ille sāguis corrup⁹ nimis
diū retet⁹ ad diuersas trāsfundit corpi re
giones, sic in passionaz li. Gal. exp^rsius cō
tinet. Vñ ē talia pīcula summū remediū ē
talīs sāguis corrupti euacuatiōez citius p
create. Nec mirū si sāguis sic corrup⁹ p
priū subiectū sic molestat qd aliēū etiā mis
rabili⁹ inficit et molestat siue immutat. Nā
vt dīcit Jsid⁹, li. x. c. ij. sāguis mēstrual cō
tactu fruges nō germināt, acescunt multa,
moriunt herbe, arbores amittunt fructus,
ferrū rubigo corrupit, nigrescunt era et mez
talla, q^d si canes inde comederēt in rabie ef
ferunt, glutinū aspalti: quod nec ferro diss
soluit, nec aq^z: i⁹ pollutū: sponte dissipat:
vt ibidē dīc Jsid⁹, Hic sāguis ex sup^rflua
hūiditate et debili calore in corpi multū
generat, et iō ne nata ex eo gūct in matrice re
colligit tanq^z in sentina, a qua si debito mō
expulsus fuerit corpus totū mollificando
alleniat, et ipam matricem ad cōceptionem

disponit et habilitat. Vñ d^r Arist⁹, li. ix. mē
struū: in fine mēsis i mulieribz maxime vis
get, et iō tūc vtilit⁹ expellit sāguis talis, qz
sicut Jsid⁹, li. xj. sāguis mēstrual nō h^z cer
tam t^rpis reuolūtiōē sed in maiori pte ac
cidit in diminiūtiōe lune, et ē est rectū, qz
corpa animalū sunt tūc t^rpis frigidiora et alte
rat sāguis et efficit ex eo sup^rfluitas mē
strual, q^d si tūc expellit talis euacuatio lau
dabilis est et natural, qz si vltra t^rps v^t ppter
grossiciē sāguinis: vel ppter latitudinē mē
cis: vel ppter defectū expulsiōis p^rutis retis
neat multis molestijs pīculof corpi mulie
ris aggrauat, qd qdē generaliter est yez. a
q^rto decimo anno vsqz ad qūqzagesimū, qz i
iuneculis meat⁹ sunt angustī et p^rutis debili⁹.
A qūquagesimo p^ro anno in antea sāguis
minorat et frigescit, calor destruit et tepescit.
Vñ iste due etates a tali imundicia sunt is
munes, i. senect⁹ et iuuent⁹ puella
ris, retinet tū natura sāguīe mēstrualē p
mulierū imp^rgnationē ad nutrimentū fē^r et
pcept⁹ pseruationē. Vñ Arist⁹, lib. xj. mē
struū est sāguis nō pur⁹ sed indiget diges
tione opatiua, hic sāguis mictus cū sper
mate cibest animalū, vñ mulier post pceptio
nē frequē paties fluxū mēstrualē solet faces
re abortiuū, aut em debilitat fē^r aut mori
etur, et hoc ppter nutrimentū subtractionem,
vñ retentio sāguis mēstrual signū est im
p^rgnationis et iam dicta cā, qd aut sup^rfluit
de sāguīe mēstruali destrahit ad māmillas
vt inde lac generet, materia em lac^r est sā
guis decoct⁹ i māmillis: vt dī, Arist⁹, li. xj.
et xviij. Lac inq^r est sāguis digest⁹ nō cor
rupt⁹. Itē optet vt flux⁹ sāguis mēstrual
actualiter sit i corpe anteq^z mulier imp^rgne
tur, sic dī Arist⁹, li. xj. et Lōstāt, sicut oportet
arbozem pmo florere qz fruct⁹ facere, Itē
qūvenit talis fluxus naturalē semper acci
dit in etate lune: etati etiā mulieris cōue
nienti. Item aues et animalia non patiuntur
talem fluxum, qz totalis sup^rfluitas transie
i plumas et in pilos: vt dī Arist⁹, Itē dī Ruf
fus: mulieres nimis se exercētes et sepi⁹ mo
uentes nō multū mēstruant, sed qd qdē et
multū comedunt suauit⁹ viuunt tales mē
ta purgatione indigent. Item quando sā
guis talis v^t frigiditate vel crassicie ora ve
narum constringente debito modo nō erit
ad excundū alias vias querit vt venas naz
rū et emorroidaz: quas si clausas iuenerit

generatiōe et proprietatibus

ad alia mēbra se diffundit. et quē nature isert
passione. Nā tales vt dicitur viatico Cōstan.
defectū appetitū patiunt. Nā cibaria bona
abhorret. puluerē po carbonū et laterē silis
um appetit. Nā sanguis retet i maliciofū
fumū terrestrē et potū cū puertit. q raptō ad
ozificiū stomachi appetit. rōnal subuertit
et irrōnal generat. Vñ oia talia corpa sunt
maximis morbis apparatus.

De fleumate Capitula IX

Fleuma fm Joān. est humor semis
coctus actōne caloris imperfecti ex
frigida et humida natura genera
tus. Et Arist. dicit lib. xv. Fleuma ē cibi su
auitas q n digerit. Eadē ei ē matia sanguis
nis et fleumat. s. differūt fm decoctōez ma
iorē v. l. miorē. vñ d fleumate fit sanguis p am
pliorē caloz agēt. intēsiōe. n tñ ecōuerso.
Sanguis et i fleuma nūq. trāsmutat. sic cho
lera mutat i melācholā. s. n ecōuerso vt dicit
Auer. Est enī fleuma humor natural. fri
gid. hūid. et insipid. quā natura mādāt p mē
bra vt digerāt. et ex ipō digesto corp. nutri
at. Florādū q fleuma aliū ē frigidū hūidū
id inatural. Naturale at ē frigidū hūidū
i colore albū. in suba fluidū. in sapore par
dulce v. l. total. insipidū. in epate tñ gñat vbi
sedes ē caloz. Est tñ habile vt i sanguines
trāsmutet. et facta cōpleta trāsmutatōe corz
p. ide sustēret. Fleuma ei q. uis d se fit gros
sum et insipidū. p tēsiōez tñ caloz. ipm im
mutat. s. formet sapor. sanguis q ē dulc. ē sus
ceptiuū. vt patz i fleumate qd dicitur ēē dulce.
Vñ p. p. vicinitatē et similitudinē quā h. cū sā
guie indiget eo oia mēbra corpis. et iō natu
ra puida fecit illū cū sanguine p venas to
tius corpis transire ppter necessitatē et etiaz
propter vtilitatē. Nā vt dicit Cōstan. defi
ciētē sanguie caloz digerit fleuma. qz inde i
tēdit mēbra reficere et nutrire. Vñ i h nobi
l. est fleuma cholera et melācholā. qz recti
ficari nō pnt vt ex eis fiat sanguis. cū bñ
ficio vigent et nutriūt mēbra corpis vniuer
sa. Est etiā ei pntia cū sanguie necia vt ei
frigore sanguis ferior tpetur. et liquiditas
te fleumatis spissitudo sanguinis in tempe
rie cōseruet. et sic facilius et expedit. ad fin
gula mēbra nutrimentū sanguinis depoz
tet. Vtile etiaz ē vt iūcture mēbrorū et alie
partes mobiles sua liqda hūiditate hūme
ctent. ne ex calore mor. vel ex sanguie calis
do casu aliq. a suo officio stardēt. ac siccita

te ilup inducta ipediant. Fleumat. at ina
turalis quattuor sūt species. Est ei Acetos
sum frigidum et siccum ppter melancholie
admixtōez. Salsū calidū et siccū ppter cholere
rubei infectōez. Dulce ppter sanguis p. apati
onē. Vitreū sic dictū ppter caloz viti affila
tionē. tale enī oimino elōgat a calore. et iō ce
teris ei. spēs cōpact. ē illud et difficilius
ad digerendū et in sanguine puertēdū. Hic
humor si corrupt. fuerit. diuersas generat
in corpore infirmitates. cui. supabūdātia
vt dicit Cōstan. cognoscit p diuersa. nam
vere fleumaticus est corpe deses gnis et tar
dus et sensu hebes. mēte obliuiofus. carne
mollis et fluidus. colore linid. albid. in fa
cie. corde timidus. spiritus et excreatōibz mē
tis plenus. piger et somniculosus. parui ap
petitus. parue sitis nisi sit salsū fleuma. qz
tūc salsus sapor in ore sentitur ppter calidi
humoris admixtionē. crine mollis ē flau.
et latus. cū. pulsus ē mollis grossus et raro
dus. vrina alba spissa cruda et discolorata.
statura pignus et grossa. i extremitatibz bre
uis et curta. cuius cutis superficies plana et
lenis. ac a pilis denudata. somniat d aq. i
niuiū et pluiarū inūdatiōe. nauigatōne in
aquis frigidis et etiā natatiōe. Talis pple
riōis hoies solēt frigidū morbū sepi. cur
rere et ipō fatigari. et p. p. tpe hyemali. qz
tūc tps q. lites fleumat. s. frigiditas et
humiditas intendunt. vt dicit Constant.
Quere supra de proprietatibus frigiditatis
et humiditatis.

De cholera

Ca. X.

Cholera fm Ildorū dicta est. eo q
in humore cholerico caloz tempera
ramētū excedat. Cholera alia natu
ralis. alia innaturalis. Naturalis est q na
turaliter ē calida et sicca. et in substantia sub
tilis. in colore rubea clara. in sapore amara
cum quodā acumine. que quanto est calidi
or tanto est in colore rubicūdiōr et in sapo
re amariōr. q cū in corpe generatur in duz
as partes diuidit. Quarū vna trāsit cū san
guine. et alia trāsmittit ad cistifellis Illud
aut qd vadit cū sanguie penetrat cū ipō cā
necessitatis et inuamēt. necessariū enīz fuit
vt sanguini admisceret ad aptificādū sāgui
nem ad mēbra cholerica tēperāda et nutrie
da. quoniā in hoc sanguie oportz esse chole
ram rubeam actualit. fm debiti pportioez
hmoi membrorum. Inuat etiā vt sanguis

subtiliter ut facilius trāseat p angustos meat⁹
ad interiora corp⁹is nutrienda. Alia p^o p^o q^o
ad cūctā fell⁹ trābit trāsmittit ad ipam eā ne
cessitatē z etiā inuamētū. Hec enī fuit ppter
mūdicatōez totū corp⁹is: z ppter nutrimentū
ip⁹ fellis, inuaret etiā stomachū z itēstia cale
faciēdo z pūgēdo: vt a supfluis se exoneret
ideo enī sepe accidit torsio et vētr⁹ dolor z
cholericā passio, q^o via oppilat q^o ē inē felz i
testina. Imatural cholera ē q^o egredit a na
tura ppter aliq^o extraneū sibi cōmixtū. Nam
cōmixtio cū cholera rubea fleumate aquos
so generat cholera citrina q^o p ceteris est ni
mis calidat nociua, sūp^o fuerit fleuma gros
sior⁹ cēntie z spissioris inde cholera vitellis
na, iste due spēs sūt note Tertia spēs ē cho
lera q^o dā prassua in colore viridis et ama
ra acuta, sic herba q^o prassua, i. marrubiū vel
porrus nūcupat. Nascat aut i stomacho il
loz q^o p^ontue vtūt herbis nimis calidis: vt
porris, cepis, allijs et valstratijs et hmoi, z
forsitan a talib⁹ herbis viridib⁹ et crudis i
colore hbit virore, et sic Sal. visū ē, Quicē,
aut visū fuit q^o prassua generat ex cholera
vitellina q^o nimis adurif, cū enī adurif ad
uitio in ea facit nigredinē ex q^o cū citrinitaz
te mixta viriditas introducit. Eruginosa
p^o cholera ē q^ota spēs: q^o p vltiorē adustio
onē generat ex prassua, q^o enī tantū aduri
tur q^o et⁹ humorositas desiccāt tūc declarat
color et⁹ ad albedinē qualis est color ciner
is. Nam calor in hūido corp⁹e p^omo nigre
dinē efficit, deinde cōsumpta totalit⁹ humidi
tate alborē quendā introducit, vt est videre
in lignis q^o p^oq^o cōuertant in cinerē pueritū
tur in carbonē. Frigiditas p^o ecōuersio in
humido facit albedinē, in sicco aut nigredi
nē opat, sed hec vltima i oib⁹ alijs peior est
z venenosior, cui⁹ venenosa qualitas pessis
mas et mortiferas inducit in corp⁹e passio
nes, sicut herisipillam: et Noli me tāgere, et
cetera hmoi. Humor igit⁹ choleric⁹ natura
lis nō excedēs terminos nature est aliorū
humorū subtiliatū: digestiōis pfortatiū,
fecis et putredis mūdicatiū: corporis
fūm dimensionē longitudinis z latitudinis
z intensiūis, animositatis et audacie gene
ratiū, mobilitatis z leuitatis effectiū, ad
irā et ad appetitū vindicte excitatiū, venes
rei appetitū puocatiū, p^ont⁹ et p^ont⁹ue ad
iunatiū, m^otie grosse attrēnatiū, z a cen
tro vsq^o ad circūferētiā diffusū: fūm citrini

tatē vel nigredinē supficieī substantie i color
re mutatiū. Vn choleric⁹ generalit⁹ solēt ef
se iracūdi aīo, i mūfici leues et instabiles;
ipertiosi: in corp⁹e lōgi tenues et macilēti,
colore fusci, in crinib⁹ nigri et crispī pili his
spidi z hirsuti tactu calidi, pulsus fort⁹ z ve
locis, eoz yrina in suba est tenuis et subtil⁹:
in colore ignea rutilās et clara. Hec chole
ra si in aliq^o pte corp⁹is fuerit corrupta: mor
lestissimas infert corp⁹i passioes. q^ota hec sē
generalia signa. Sicut enī dicit Cōstan⁹ in
Pantegni, li. ix. c. ij. Si corp⁹i dñet cholera
corrupta: erit cutis glauca vel citrina, z erit
defect⁹ appetitiue p^ont⁹, amaritudo sentit⁹
ore, ita q^o dulcia vident amara, z sapida ins
sipida, pūctura et ardor in stomacho ex cas
lido fumo pūgente nervos stomachiz mor
dicante, abominatio cū vomitū cholericō
cum sit lingue siccitas ex fumo calido tras
cheam arteriā desiccāt, z humorem salina
lem circa nervos lingue cōsumētē, oculo
rum cōcauitas cum humido aspectu, pul
sus subtilis et veloc⁹ et spissus, yrina rubea
et intensa, dolor capitis grauis, vigilia z ali
enatio mentis, horribiles visioes i somnis
Tales enim somniant de igne et fulgure: z
stupenda aeris inflāmatiōe, q^o fit ex igneo
fumo petēte cerebr⁹, et imaginatiuā imutās
te. Et tantū de cholera z specieto eius: diui
se fūm Sal, et Quicē, ad presens dicta suf
ficient. Sequitur vltima proprietas
substantie corporee quarti libri que dicit⁹
Melancholia.

De Melancholia Capitulu⁹ XI.

Melancholia ē humor spissus z gros
sus, et fece et turbulētia sanguinis
generat, z d^o a melan q^o est niger, z
cholim q^o ē humor. Inde d^o melancholia q^o
si niger humor. Vn a phisicis cholera mē
gra nūcupat, nā color et⁹ declinat ad nigre
dinez. Est aut melancholia alia natural⁹, alia
innatural⁹. Natural⁹ ē frigida z sicca, q^o fit in
sanguie, sic fec⁹ i vino hz generari, cui⁹ suba
est spūsa et terrestr⁹, cui⁹ sapor inter dulcedi
nē et ponticitatē exilit vicinus accipienti.
Hec melancholia i duas ptes habet diuidi
Quaz vna remanet cū sanguie z penetrat
se cū ad mēbra cā z necessitatis z inuamētū,
fuit enī necesse vt cum sanguine misceretur:
vt apificaret sanguinē ad mēbra melācho
lica nutrienda. Iunat etiam sanguinē: quia
inspissat ne sua liq^oiditate subterfugiat diges

generatiōe et proprietatibus

stione. Scda po ps trāsmittit ad splenē et
pncēatē et iuuamētū. Hecē enī fuit h ppe
mōdificatōes totū corpis et ppe nutritiū ipi
us splenis. Iuuamētū po ē vt pfluat i os sto
machi. vt. lāpō fortificet i spissē vt ibi priuri
tū faciat. et sic excitet famē. et coopet ad defi
deriū nutrimenti. Illō at melācholie qd ē sup
fluū sāguis trāsmittit ad splenē. et qd a sple
ne egredit ē illō q n̄ indiget splenē ad sui nutri
mentū. Et sic cholera rubea iuuat stomachū
ad expellēda supflua i feri. sic et melācholia
iuuat pntē appetitiuā sup. Dī at fer sāgu
nis poti. q cholere l'fleumatis. qz f'fudat et
sepat a sāguie sic d'scedit hypostaf vrial si
ue sedimen i liqre. De fleumate po nihil re
fudat nec d'scedit ppe ei? viscositate. silz nec
d cholera ppe ei? subtilitate. et iō fer cholere
v'fleumatis nō vocat. Melācholia at q ē i
natural n̄ ē ad modū hypostaf siue f'fidētie
et fec. s; p modū adustiois et cineritatis. Et h
accidit iis modis. Agēs ei calor nimis in
subz fleumatis ipaz adurit et p adustioes ni
miā i cholera adusta pntit. et si fuerit hūor p
mo sbal' et aq? qn̄ adurit. efficiat sal'. et si fue
rit gross' trahit ad a credinē v' pōticitatē. si
po p'igat sāguinē aduri l' cinerari cinis ei?
fir salis cū qdā dulcedie pauca. S; qn̄ p'ri
git melācholiā naturalem aduri illa adus
tio seu cinis erit acris sic acetū. et cū cadit in
supficiē ēre ebullit. cū odor ē gūis et acris
sic acetū. qd mufce fugiūt ppe odor. horris
bilitatē. et illa si qdē q mag' ē acris d'etior est.
Si po melācholia qn̄ adurit grossior sit
ibe. erit cinis ei? mior. acridis cū pōticitate
pauca. q cadēs s' ērā min' ebullit et min'
i ymbra penetrat. nec ē min' maliciosa et ve
nenosa. s; ita cito pimit sic pma. Hec chole
ra nig nate iūmīca et pessimas hz ac mortife
ras qlitates. morbos ei i ducit icurabiles.
sic cācz et leprā et hūmōi. Et admixtiōe i g' p
adustioes nimia i cinerati fleumatis. sāguis.
et melācholie nat' al'. melācholia inatural et
pessima gnat. Et cū ex fleumate p decoctōz
gnet sāguis. et ex sāguie p incētiōes gnet cho
lera. ex colera po melācholia. i possibile ē ex
ea hūorē v' l' g' hāri. s; tūmō i cinerati. et ex il
la i cineratiōe nat' ale hūorē i ficiēte. ille hūor
pessim' accētiat. pcreat vt d' Lōstāli. j. c.
pūti. Jt' hūorē d'nant. i aliq corpē hec se
fig. pūo qz color cut' mutat i nigredinē v'
liuorē. i oze sentit acidū saporē pōticū et ēre
stre s; hūorē qlitatē. paties aīo ē. timid' sū

ne cā. vñ Bal. Si timor alicui' miorē sine
cā. passio ei? ē melācholia. Vñ oēs hāc pas
sionē hūtes sine cā se timidi sepi' atz tristes.
et h et melācholico hūore cor p'f'igere. Vñ
sic tristes interrogati qd timeāt l' p q doleant
n̄ hnt qd rīdeāt. Alij tū sibi mortē iminere
putāt irōnabilt. alij iūmiciās alic' formi
dāt. alij mortē diligūt et desiderāt. vñ Bal. i
li. passionū. Hō ē mīz. inqt si paties chole
ra nigra. triticiā l' mortē suspitōz patiat. cū
erit i corpe obscuritate nihil sit timidi'. vñ
qn̄ aliqd obscur' vt ē fum' melācholie opit
cerebri. necē ē vt paties timeat. qz cāz vñ tū
meat secū portat. et iō sōnat ēribilia et teneo
brosa et vīfui pessima. et i odore fetida l' i las
pore acetosa. ex qbo oībo gnat melācholica
passio. Jtē maniacē et melācholicē dispōis
est qn̄ tles d' tristabili gaudēt et ridēt. d' re po
exultāt plāgūt atz dolēt. Jtē tales p'rinacie
tacēt vbi est; loqndū. et iolēt loquūt vbi es
set tacēdū. Jtē ali' putāt se cē vas fictile ter
reū. et timēt tāgi ne rūpāt atz frāgant. Jtē q
dā putāt se pugno mōz claudere. et oīa i ma
nibz p'f'ere. et iō man' ad cibū nō excedūt. ti
met enim q si man' excederēt. ptes mundi
defluerēt p'vēr. Jtē qdā putāt angelū tene
re mūdū et p tedio velle mōz derelinqre et dī
mīrre cadere. et iō mā' erigūt et hūeros volē
tes mōz corruētē sustinere. et mltū recalcitrāt
qn̄ man' et hūeros a medic' sup'p'mere p'pel
lūt. Jtē aliq' v' d' q caput n̄ hēant. l' si pu
tēt se hē caput putāt illō eē plūbē v' a sinī
nū seu alit' mōstruōsū. Jtē ali' audiētes gal
los cātare brachia erigūt et sele pcutiūt. et cā
tātes se eē gallos credūt. et tāde nimis clāmā
tes ranci i clamādo v' mūtū fiūt. Jtē ali' in
suspitōz pessiaz irēuocabilt i cidūt ppe qd
aīcos odiūt vitupāt et d'fūdūt. imo qn̄z pcuti
ūt et occidūt. Has et mltas alias iānt
mirabiles melācholie passioes. put f'fert Ba
lie. Alex. et mlti ali' auctores. qz qdē lōgū eēt
p singla enarrare. et h q'ridic ad oculū expō
mur. Sic nup accidit qndā nobile ad tārā
desipiētiā melācholie vicio deuēisse q mor
dis oībo murilegū se putabat. vñ als qz sub
lect' vbi cati iūdiāt muribz d'escere n̄ vale
bat. Forte tū pēa pctis suis erigētibz pcut
sus fuit Nabuchodonosor. q put d' i hū
storijs bestia triforme. i leonē aqlā et bonē
sepre ānoz spacio se putabat. Hec at d' mes
lācholia et alijs hūoribz nat' alibz et n̄ nat' alibz
b' g' p'z. ad h opusclz dixisse nūc sufficiat

Liber. V. De Mēbroꝝ proprietatibus

Incipit Liber Quintus de partibꝫ huius
mani corporis.

Acto de pro-
prietatibꝫ hūorū restat aliqꝫ
dicere de proprietatibꝫ mem-
broꝝ et dispositōe qꝫ ex pꝫ
et hūoribꝫ cōponūt. Et pri-

mo de proprietatibꝫ eozꝫ i genere, deinde sꝫ sin-
gulꝫ eozꝫ in specie aliqꝫ dicēdū est.

De mēbroꝝ proprietatibꝫ in generali
Capitulū. I.

Am vt dicit Auiē. Mēbra sūt corꝫ
pa ex pꝫ hūorū cōmixtiōe pꝫreas-
ta. Ut vt dicit Jo. Mēbrū ē firma
ps et solida aīalꝫ et sūt bꝫ vt dicit bꝫ pꝫposita
ad aliqꝫ spꝫle officiū dꝫputata. Per bꝫ qꝫ dꝫ
firma ps: dꝫt mēbrꝫ a pꝫe qꝫ n ē firma: vt est
spꝫa. Per bꝫ āt qꝫ dꝫ: et sūt bꝫ vt dicit bꝫ cō-
positū: sꝫnuat mēbroꝝ duplex diuersitas.
Simplicia sꝫne pꝫsilia. et cōposita sꝫne offi-
cialia. Nā pꝫsilia mēbra dicūt et simplicia qꝫ
rū pꝫes eiꝫde nate sūt cū tōro. vt qꝫlibꝫ ps sꝫ
guis ē sꝫguis. et sic dꝫ alijs. Et hūmōi mēbra
sꝫ sꝫilia organica et officialia mēbrꝫ: nātaliē
sūt pꝫra. vtputa ea cōponētia. sic pꝫcipiꝫ
pꝫponēs ē cōposito pul. Organica sꝫne offi-
cialia mēbra dicūt ex pꝫsilibꝫ gēnata et statū-
ta qꝫ ad pꝫpletōē sꝫsūs et morꝫ aīe sūt i sꝫfꝫ: vt
manꝫ pes oculꝫ et pꝫsilia. Fuit ei nēcariū qꝫ i
qꝫlitate et qꝫritate diuersa eēnt vt actio anie
pꝫplere. Nā ei corpꝫs fecit i sꝫfꝫ pꝫtuti aīe
pꝫgnētia. Virtutes ei aīe sūt diuerse. et iō mē-
broꝝ diuersitates sūt nēcariē. vt pꝫ i mātibꝫ i
qꝫbꝫ sūt mlti dꝫgiti i qꝫritate et i qꝫlitate diuer-
si. vt pꝫ eos possint magꝫ sic mima retieri. Lū-
gē sūt triplex aīe actō. sꝫ aīalꝫ nātālꝫ et spꝫalꝫ. sꝫ
mēbra i sꝫ opatōibꝫ aīe nēcariā. Nā mēbra
aīalꝫ pꝫtutē sꝫgēntia dicūt aīata. qꝫ sūt nēcā-
riā ad sꝫnsus formādū. et motū volūtariū in
oibꝫ aīalibꝫ sic cerebrū: nerui: oculi: et alia i sꝫ
i sꝫfꝫ sensuū. Mēbra pꝫ pꝫtuti vitali obedie-
tia dicūt spꝫalia vitalia: qꝫ scā sūt pꝫt anhe-
lū et vitalꝫ spꝫs attractōē et calorꝫ mitigā-
tōē et vitē pꝫuatiōē. vt corꝫ: pulmo et hūmōi
Mēbra āt pꝫtuti nātali deficiētia dicūt na-
turalia et nutritiua. Quozꝫ qꝫdā sūt nutritiua
qꝫ. sꝫ cibū i mēbroꝝ subaz trāsmutāt. sic epar
stomachꝫ et hūmōi. Quedā pꝫ sūt generatis
ua ad pꝫuatiōē spꝫi. vt. sꝫ. sꝫspecificantē gene-
ralia et indiuiduaret specificata. Cū ei oīa
idiuidua cōsumant: nēcē est vt pꝫ vim gene-

rativā ne penitꝫ pꝫeant reparent: et sic i esse
specifico saluet. Hūc āt hēc mēbra sibi aīa
lia deficiētia et ipā adiūtiua. Mutuo enī
mēbra sibi iūice sūmistrāt. Hēc āt mēbroꝝ
subseruiētū utilitas ē mltiplex. sꝫ pꝫpatoria.
purgatoria: defensoria: depōrtatoria. Pri-
ma itaqꝫ sūt pꝫpatoria: sic organa sensuū de
fuiūt cerebrū: cordi: pulmoni: epari. stoma-
cho: et cetera i sꝫfꝫ cibabilia. Scda sūt depōr-
tatoria. sic sūt nerui qꝫ suscipiūt spꝫm aīalem
a cerebro et deferūt ad singla mēbra ad mo-
tū et sensum faciēdū. Silt et arterie defen-
sunt corꝫ et rene epari. nā spꝫm suscipiūt ar-
terie a corde et dferūt ad pulsū faciēdū. et ve-
ne sꝫguinē ab epare ad corꝫ nutiēdū. Ter-
tia sūt purgatoria. sꝫea qꝫ expellūt supflua et
nocua. sic foramina nariū i capite et meatꝫ pꝫ
qꝫ cor emittit supflua fumositatē pulmōi vt
emittat. Silt cultus fellis et splen purgant
epar a supfluitatibꝫ cholericis et melancholicis:
sic renes mūdificāt ab aqꝫs. Quarta sūt dfe-
soria: sic duo pānicli cū craneo defendūt ce-
rebꝫ a nocumēto et lesiōē. et dicit a phisicis
dura mater et pia mꝫ. Silt ossa pectoris de-
fendūt corꝫ et lacerti et teneritudines (als res
studices) costaz defendūt epar. Int mēbra
pꝫ spꝫalia corꝫ ē pꝫncipalissimū. qꝫ totꝫ vitē
aīalꝫ ē pꝫncipiū et calorꝫ naturalꝫ fundamētū
Cū adiūtiua sūt pulmo: pānicli: lacerti:
et arterie. qꝫ motū aer ad cordis refrigeras-
tiōē attrahit. et fumosus calor supflū ab
ipō remouet. Cū defensiva inē sūt sui pā-
niculi diafragma et hūmōi. Mēbroꝝ natura
liū et nutritiū pꝫncipale ē epar i qꝫ sanguis
digerit vñ corꝫ nutrit. cū mltitudo vicina
sibi mēbra deputāt. Et pꝫdictꝫ pꝫ qꝫ Quedā
sūt mēbra pꝫncipalia: qꝫ alioꝝ mēbroꝝ sꝫferio-
rū sūt pꝫncipia et radicalia fūdamēta. Quedā
pꝫ sūt officialia qꝫ i sꝫuētia pꝫtutē recipiūt a
pꝫdictꝫ. et ad pꝫuatiōē aīalꝫ sibi iūice admi-
strāt. Quedā pꝫ sūt sꝫilia qꝫ a Costā. vocant
homogenea. i. simplicia. et bꝫ ab homoz qꝫ ē
vñ. et meros qꝫ ē ps. qꝫ vñ generꝫ sūt cū
pꝫtibus suis qꝫ ad naturā. qꝫ qꝫlibꝫ ps carnis vi-
sibilꝫ ē caro. et qꝫlibet pꝫguēdis ē pꝫguēdo. et
sic dꝫ alijs. Recollige igit et pꝫdictꝫ qꝫ mem-
bra nātē artificio ordiata: sūt corpꝫs aniatū
pꝫfectiua. sunt etiā i sꝫuētie et pꝫtutē ab aīa re-
ceptiua. Itē qꝫdā mirabili pꝫportōē armonis
aca parit sūt pꝫdicta. Nā minora maioribꝫ
et maiora minoribꝫ neruis et alijs ligamētis
pariter coaptāt. Item sibi mutuo sūt admi-

in generali

nistratia, et suarū virtutū et opationū mutuo
cōmunicatiua. Nā supiora inferioribz admi-
strat influentiā et gubernatōez: inferiora su-
pioribz supportatōez. Media pō vtriusq; i-
pendūt copulā et coopatōez. Ocli enī inferi-
ora mēbra dirigūt et rectificāt. Pedes pō et
crura pōd' alioz sustētāt et supportāt. s; ma-
n' et brachia vtriusq; adinuāt et defecāt. Itē
mēbra q̄dīu regūt ab aīa sana pmanēt. s; ad
ppletōez sue actiōis et pfectōez corpis se
vtilia, s; puata a reginie ipuūz residuo cor-
pī sūt nociua. Itē mēbra pure et īpturbate
cōplexiōis ad obediēdū actōi spūs sē habi-
liora. Vñ dī Arist. li. xviij. q. caput iō ē par-
te carnis et etiā pignedis ppe meliōre sensu
sum et intellectū. Et s; forsā iō ē q. spūs in
neruis sensibilibz p carnis grossiciem i suo
trāsitu nimis īpedit. Itē tāta est pnerio in
mēbra q. ppe mutua ad inice colligatiā sibi
mutuo ppatiūt. Vñ mēbrū mīn' paties cō-
dolet ampli' patiētē, et iō si vñ mēbrū lesū
fuerit: ad locū doloris cōfluūt humores ali-
orū mēbroz: sic dī in Aforz. Dolor mēbrū
maior supueniēs: dolorē alit' mēbrū denis-
grat, et ei' dīminuit sensibilitatē, vt pz i fre-
neticis: q̄b; si forte brachia ac crura pstrin-
gūt: dolor capitis minuit, qz ad pstrictū mē-
brū pfluūt spūs et hūiores ex q. sup' caput
alleniat. Itē mēbra q̄nto se nobilioris sube-
re ppositiōis: tāto vehemēt' et cit' sentiunt
molestiā cuiuslibz lesiōis: vt pz in octo, q.
grau' ledit modico puluere q̄ man' v' pes
mag' vulnere. Et s; accidit ppe ocli nobilita-
tē, qz i eo spūs sensibīl' apli' dīnat: Vñ lesio
q̄ntūcūq; modica i iūctur' mēbroz: i sensu
bilibz neruis: maxie ē nociua, qz p īpedimē-
tū taliū mēbroz potissime et citissime īpedi-
tur ppe sensibīl' et motiua, et dissoluūt totius
corpis armonia. Itē i mēbrozū pcreatōne
ex errore nature aliā accidit q. mēbra sunt
supflua et mōstruosa, sic dī li. aialiu, xviij. Q.
sepe se visa aīalia hūia vñū corp' et mltā ca-
pita, sic appuit serpes vñ' duo hūs capita.
Nec h; ē mix: nisi qz itaz, qz vñū ouū aliū
bz duo vitella, q. tñ ad inice vna tela sūt dis-
tincta. Et s; accidit ppe pcurū diuersoz
spematiū: q. diuerso tpe tñ ppinq' mutuo se
pūgūt. Et dī idē q. ex tali ouo accidit mē-
brū mōstruosū, sic pull' hūs vñū corp' vñū
caput et q̄tuor pedes et q̄tuor alas hie ē
visus. Et s; Arist. ibid' h; error mōstruosus
maxie bz locū i ouibz et i capris et i aialibus

mltoz filioz. Et iō dī q. visus ē caper hūs
i cruribz cornua i antiqz tpiibz. Itā ar mō-
struositas i mēbris supfluis gñalt' accidit
ex supfluitate matie et defcū pnt' īformati-
ue, vt dī ibidē i eodē. Vñ dēm' estimare q.
ista mōstruositas i mēbris accidit ex matia,
qñ pō forte ē ppe opatia et matia ē modica:
v' occasiōe aliq' diminuta, tē qdē pūgit m' l-
ta appere mēbra, s; i oibz icōpleta, qz ppe p-
pter defectū nate pplete nō potuit qd ītēdit,
sic dī idē: ppe opatiua forte opans opat' ni-
hil pfee, s; v' pplete. Aug. at recitat i li. d. ci.
dei, c. viij. Enocephalos ē hōies mōstru-
osos capita canina hūtes et voc' loco latra-
t' emittētes, alios at sine ceruice oculos hū-
tes i hūer'. Narrat et idē q. tpiis suis nat'
est puer q. i supioribz mēbris erat duplex, i in-
ferioribz simplex. Nā duo erāt capita et duo
pectora, q̄tuor man', vter at vñ' et pedes
duo, mltā a lia recitat ibi Au. i q̄b; oibz er-
ror nature dīgit. Itē in ipa mēbra q. ad di-
gnitatē et ordinē mag' dīa ē. Nā qdā se tri-
buētia ex se et aliūde nō suscipiētia, sic cor qd
nihil ab alijs suscipit s; Arz, et tñ alijs vitā
et motū distribuit et diffūdīt. Et se qdā q. se
distribuetia et suscipiētia, sic epar et cerebrū
suscipiūt vigore a corde, et se pncipia pntū
qz alijs admīstrāt mēbris. Sūt et mēbra nec
distribuetia nec suscipiētia, s; sūt inīta ppa
pntē p m' opitōne medicorū, sic sūt mēbra
pīlia. Et sunt mēbra suscipiētia et nō tri-
buētia: sicut sunt mēbra instralia q. fciunt
a cerebro pntē sensitiue v' motiue et qñq;
vtriusq; s; suscepta pntē ad alia mēbra qñ
tū ē d se vlt' nō diffūdūt, qz ocul' nō pnt vir-
tutē visiuā quā recipit a cerebro dare pedis
bus v' manibz v' alicui mēbro, nec aur' au-
dientia, et sic de alijs. Et tñ ista mēbra cor-
pori maxie sūt necaria, qz p officia sibi ap-
proparata sūt oīm alioz mēbroz corpis regi-
tiua: nisi forsā in suis actiōibz fuerint casu
aliq' īpedita, sic qñ lesa se v' corrupta. Hoc
at ppiū hūit oīa officialia mēbra, vt p pnci-
palibz mēbris pcko se exponāt, vt ē videre:
qz man' p defecōe capitis v' cordis sine oī
delibatōe naturā se oppōit. Itē mēbz bñ
sanū etiā mēbro infirmo subuenit, et ma-
teriā morbi ad se attrahēdo purgare v' alle-
uiare mēbrū morbidū pfueuit. Vñ memo-
brū sanū p nō sano sepi' lesū fuit. Mēbrū
pō si putridū fuerit aut mortuū: sibi: nō, et
toti corpori ē nociuū. Et iō nō restat nisi vt

Liber. v. De Membroz officialiū

absidat, ne corūpat et destruat totū cor-
pus. Et hec de membris in generali dicta
nunc sufficiant.

De proprietatibz capitis Cap. II.

De membra principalia hoīs pmo a
i. proprietatibz capitis choādū ē. Est at
caput pma et pncipal ps hoīs inter
oīa mēbra corpis extiora: q ad sūm effcū
obtinēs pncipatū. Est at caput a capiedo
dēm vt dī J. li. i. c. ij. eo q oēs sen^{ti} et ner-
ui ide initū capiāt, atq ex eo q oīs vigēdi
cā et sentiēdi rō oriāt. In capite ei oēs sēp
apparēt. Vñ et ipō aīe q pūlit corpi qdā
mō psonā gerit. J. li. Et igit caput sedes sē
suū: pncipiū z origo oīm sensuū orgācorū,
aīal pntis pūi domiciliū, diffundēs z trāf-
mittēs ad oīa mēbra īferiora sensūz motū,
hīs septē foramiā q sunt sensuū īnfra. Et
hec sū aliqz septē planetaz orbibz corūp-
dēt. Caput itaqz dignū et nobilū ē oībz mē-
brz, qz regimē est z gubernaculū totū corpis,
īfūs ei pfectōez pntis ad suas pagēdas sē-
sibiles actōes. Et iō a nāta caput sitū bz i
corpis sūmo: vt regat ordiet et dispōat oīa
q sū nature ordinē sū sub ipō. Sic ei dīc
Zali sup regū. B. li. Dispositio totū capitis
scit ex tribz, scilicet qntitate et ei figura qd est
ex ipō, z ex capill. Nā caput bz esse mediūz
z mediocre int magnū z pūi, z ad alia mem-
bra i qntitate proportionatū. Caput enī si fue-
rit nimis pūi est illaudabile. Sīgī enī defe-
ctū matie et dōilitatē pntis īformatiue. Si
milit si fuerit nimis magnū: nō erit laudabi-
le. Nam ex defectu pntis opatiue et supflui-
tate matie h. pcedit, vt dī Zali. Itē figura
capitis est rotūda, et h. ppter passibilitatis z
lesiōis amorōez, et ppter receptōez medul-
le cerebri ampliorē. Est tñ caput aliqntulū
oblōgū: z circa tempora aliqntulū planum.
Nā pfectio hōi capitis ē qñ i rotūditate dis-
pōit ad silitudinē globi tñ in manū vñ lig-
duo cōpōsi. Tal ei globus est rotūdū, z tñ aliq-
ntulū in vtroqz latere erit planū. In pte ei
anteriori aliqntulū ē acutū et eleuātū: hoc
ad retinēdū vētriculū cerebri i proza capis-
tis ex q. pcedūt nerui qnqz sensus faciētes.
Siliū mo pax acutū a pte posteriori ppter rece-
ptōem vētriculū i puppi et q. pcedūt medul-
le spōdiles z nerui motū faciētes volūtariū.
Tertū signū bōitatis capitis ē qñ pfcē dispo-
sitiōis sē illa q ex ipō sē. z sibi īmediatū pūi
gūt, vt si collū fuerit forte et mediocritē gros-

sū z oēs nerui fortes z magni fuerit et boni
mor. Sili ex capill de capite pcedētibz nō
scit caput, nā sū corū qntatē et qntatē: res
locitatē siue raritatē crescēdi, de pplexiōe
z īnfiori eius dispōne iudicat. Nā si capilli
multi spissi, crispī: et cito nascētes fuerit p-
pūi: calorē significāt capitis z hūiorē, et ecō-
uerso: sic dīcēt īferi d. capill. Capilli ei bene
dispositi qñ diu adberēt capiti ipm custodi-
unt: decorāt z defendūt. Ablati pō a capite
z pāsi: ipm turpe reddūt, vt p. i alopecia z i
dcaluat. Itē Caput ex mltz ossibz pntis
z h. ppter cerebri defectōez. Nā suba cerebri
tenera ē z moll: z iō d. facili lederet nisi p in-
terpositōez cranei z alioz ossū a lesiōe extri-
seca tueret. Itē Caput aliqd bz carnositatē
z h. fuit necē ad tpmētū ossū et neruoz ne
forte frigiditate nimia ossū tēneritudo ces-
rebri occasionalr lederet. Caput tñ i sua cō-
positiōe pax habz carnositatē z pignedis re-
spectu alioz mēbroz, z h. ppter sēp vīnā cita-
tē z īnuamētū ītellectū. Aris. li. xij. Itē La-
pur qñis i pūi suaz ppositiōe mltā videat
hic duriciē: et potissime in ossibz mltū tñ in-
terī bz de mollicie et medulla, qz mollicie
ipō cerebri int ossa capitis inclusi tota cor-
pis machina irrigat. Itē Caput ex sua pri-
ma ppositiōe mltū ē neruosū, z h. fuit necē p-
pter ossū dissiliū pūctōez, et etiā ppter sensū
z volūtariū morō opatiōē. Nā per neruum
aīa sensum et motū in corpe opatur, et siue
neruo descēdēt a capite mēbz mēbro nul-
laten copulat, imo si īpēdiat ppter efflūēs
a capite p neruoz viciū et corruptelā: totū
uo corpis dissoluit vnitas et cōpago. Itē
Caput totū corpis est caminū siue rectū sū
ue coopculū, z iō mltaz fumositatū ascēdē-
tū d. toto corpe ē i se receptiū. Fecit itaqz
nāta totā subz capitis porosā ocelte z mās
feste. Ocelte vt p oceltos poros ocelte fumo-
sitatū supfluitates euacuarēt. Vñ feste vt
p emūctoria z foramiā manifesta grossiora
ne caput lederet purgarēt. Itē Sūt aliq
capitis ppetates qndā defectū nāte repntā-
tes: sic p. i capitis mōstruos. Dīc ei Aris.
li. xij. q. alij pūgīt vnū esse cor i aīali, z tñ
apparēt duo esse capita vel plā mēbra. Et
etiā ecōuerso aliqñ vident duo esse corda z
alia mēbra, et tñ nō ē vnū caput: s. h. totūz
est mōstruosū, et h. nō accidit nisi ex errore
nāte l. et supflua matia vñ ex pte defectiā.
sic dī Aris. li. xviij. vbi dicit: causa mōstruo-

principaliū proprietatibus

fiat, et tal' nō ē nisi in marīa. Et scđt. Tal' monstruositas inuenit in animalibz generatibz multos filios. s. i. mliaribz raro: nisi i mlieribz b^o egypti q̄ multos parit filios pl^o q̄ i alijs regionibz v. q̄s aliaz regionū mliercō, nisi v. bialic mliercō mliercō egyptiacs sūt siles. Itē caput cū sit radix totius corporis et oīm corpaliū p̄tū p̄mū et p̄ncipale fundamētū: ipso bñ dispositoz bñ ordiato: oīa q̄ sibi subit i meliori p̄sistētia disponit. Et ipso p̄sa vice corrupto: et corruptōis syptomata patiēte, oīa lēriora corporis mēbra necario patiūt. Patit autē caput alū ex cā int̄ illeca, sicut ex ill' passioibz q̄ nascūt ex ipso cerebro et aduēt ei^o. vt p̄z i cephaties, freneticis, epilepticis, et hmoi. Alij p̄o ex cā ext̄ illeca, sic ex aeris frigidis et calidis siue alteri^o distēparie immutacōe, siue qualicūq; alia rōe. Itē qñ qz ex alioz mēbroz colligātia et associacōe vt patet. Nam ex stomacho corruptis hūoz ribz repleto: sumositates resolute rōe vicini tatis cerebz petūt, et p̄cavitates siq; inueniunt vacuas replētes: pelliculas cerebz cōp̄mūt et distēdūt. Et sic pūgēdo cerebz pellicul' dolores iferūt et eludūt. Itē idē accidit ex nimia inanitōe et abstinentia, vt p̄z in nimis abstinentibz erigilātibz, qz vt dī Gal. Lōga vigilia gnat dolorē capitis. Itē idē p̄z ex nimia repletōe, sic accidit ebriof qui ex nimio et sup̄fluo fumo a vino r̄soluto cerebz petēte et pūgēte: matias infert capiti passioēs. Dīc et Cōsūq; oīs dolor capitis q̄ ex stomacho: allemiat qñ stomach^o erinasit. Augmētāt autē qñ stomach^o replet cib^o, et in malas q̄litates imutāt. Itē sic dīc Ar^o li. ij. Natura ordinauit in capite sensus et instrumenta sensui s. m corū dignitatem et s. m animal' necessitatē. Et ideo posuit oculos in anteriori parte capitis et superiori, quoniā aīal debz videre qd ē antē^o, qz sensus vis^o ceteris subtilior est et nobilior. Organa autē audir^o posuit natura i medio capitis rotūdi, quoniā audir^o nō audir^o directe s. circūqz. Sensū p̄o olfāt^o posuit natura post oculos quasi medium inter visum et gustū. Nā ille sensus visū est grossior: gustu p̄o subtilior. Vltimo ponit lingua: q̄ est instrumentū gustus et tactus, quoz operatio est circa substantiā magis grossā. Unde sensibus sic ordinat^o caput est p̄fectū: et totius corporis p̄fectio et ornāmētū. Et sicut dīc Ar^o ibidē. Non fuerit ita bene posita instrumē

ta sensuum in capitibz quadrupedū et brutorū, quoniā articulo talū aīalū sunt i sup̄iori p̄te capitis: et apparēt ita: qz tale aīal nō est rectū neq; eleuati corporis: s. ad terram declinatū. Deuiat etiā quādoq; natura et errat in quibz dā monstruosis hominibz qui totū habent corpus hominis p̄ter caput. Nam beluina habēt faciē siue caninam: vt narrat Solinus. Similiter errat natura in quibz dā animalibz monstruosis, sicut patet in lamia: que s. m Glo. super Thren. caput virginē habz, corpus beluinum. Et dīc qz qñ lamie volūt aliqū hominē comprehendere p̄mo muliebri faciē ei blandiunt, et secū cōre cōpellūt vsq; ad delectū, et qñ vlt^o earū libidī nō pōt satisfaccere ipm dilamant: moribus interficiūt et manducant.

De Cerebro Capitulū III

Cerebrū vt dīc Constant. i. p̄ntegū. li. ij. c. ij. est corp^o albū et sine sāguine de spiritu et medulla habens multū. In cellulis tribus est distinctū. Nervi totius corporis est principiū. Infra duas pelliculas, s. piam matrē et durā est contētū. In summitate capitis rāq; excellētiore loco corporis collocatū. Fuit autē cerebrū naturaliter album: vt similitudinis cuiuslibz corporis esset facile susceptiū. Habuit multum spiritū: vt multus in eo esset mor^o. Habuit etiā multū de medulla, vt calor acuiet grauatū ex motu temperaret. Parū vero habuit de sanguine: ne eius colore inficeret, et sic omne app̄hensum rubeū esset deretur. Ideo etiā fuit sine sanguine humis dū vt cito in naturā sentiendi mutaret: vt dīc Constant. Ex tribus autem cellulis est distinctū, quia cerebrū tres habet concauitates: que ventriculi a phisicis nuncupantur. In anteriori cellula siue ventriculo format imaginatio. In media ratio. In posteriori memoria siue recordatio. Cogitatur autem pars anterior proza. Posterior pars puppis vocatur. Puppis mior est: quia pauci nervi ab eo p̄cedunt. Et ē puppis dura, vt nervi motui motū facilius patiant. Frigida etiā ē et sicca vt in ea meli^o fieret retētiō. Parū habuit dī spū vt fieret q̄stis generatio. Parū habuit de medulla respectu anterioris vt esset mediocrit^o dura, et sic forme im̄p̄ssio diut^o i ea teneret. Proza p̄o, s. pars anterior ē maior: mollior: calidi

Liber. v. De Mēbroꝝ officialiū

or et liquidior. **H**aior: ut nervi sensibiles ab eo pcedāt. **S**ollior: ut sensibiles nervi ad susceptōes sensus facili⁹ disponāt. **C**alidior: ut ad susceptōnem forme imaginatiue aptior redderet. **L**iquidior et humidior parz ut nervi sensibiles facili⁹ moueret. **C**ellula vero inter proram et puppim media: calida ē et hūida. **P**l⁹ habēs ceteris de spū et medulla. **D**e spū pl⁹ ut pfectior fieret in ea p rōem discretio: sicut in alijs mēbris fit p digestiōne puri ab impuro separatio. **H**ulcū habuīt de spū: ut multus fieret mor⁹: et multum de medulla ut tēperaret mor⁹ aīe ut sic melius discerneret cōcepta. **I**n istis tribus celulis sunt tres opatōes pncipales. qz i pri ma: forma ut i sensibilibus apphēsa: in phātasia siue imaginatiōe recolligat. **D**einde ad mediā trāsmissa discernat. tādē post iudiciū rōis ad vētriculū puppū trāsmittat et mēorie cōmendet. **F**uit autē cerebrū rotundū ut capaci us sit spiritū. et ne facile patiat. **A**d defēsiō nē autē cerebrū fuerūt necē: ij duo pāni. q vo cant matres cerebrū. **U**n⁹ est grossus. **S**edura mater. **H**ic craneo supponit: sed i medio cerebro ingrossat: et ad maiore fortitudine solidat. **N**ō tñ immediate cū craneo pūgit: imo pori⁹ suspendit: et huc atqz illuc circa cerebrū subam dilatat. **H**ec dura mater fūz ar necessaria: ut pia matē que ea tenerior ē a duricia crani defēnsaret. et ut venas et arterias cerebrū colligaret. et etiā siq essent ibi spacia vacua illa impleteret. **S**ecūda panz niculus dicit pia mater: que dure mfi supponit: q mollior est dura matre. unde subaz cerebrū circūvoluit: et pdictas cellas ab invicē sepat et discernit. **N**ec supfluit pia mfi qz cerebrū interi⁹ venas recolligit. et cerebrū ne sua liquiditate defluat coadunando custodit. **C**erebrū etiā coopiens et amplectens ipm a dura matre defendit. **I**nsup p venas quas habz cerebrū nutrit. et p arterias qz cōtinet spm ei trāffidit. **C**erebrū etiā ē mēbrū mouēs et regēs oīa mēbra corpis iferiora: singulū sensū largiēs atqz morū. q impedito oīa mēbra i corpe impediunt. et bene se habente oīa que sunt in corpe melius disponunt. **H**abet autē cerebrū hoc ppiū q sensit et sequit morū lune. q crescente: medulla cerebrū crescit. et decrecente diminuit i substantia et virtute. **N**am tūc seipm contrahit. et animali spiritui ita libere non obedit. **E**t hoc parz in lunaticis et in epaticis qui i no

nilunio et plenilunio potissime molestant. **E**t hoc est quod dicit Arist. li. xij. d. signis. vicz bonis et malis cerebri. **C**erebrū inqz qñ nimis ericcat vel humectat nō faciet suū opus: sed infrigidat corpus. et sibi etiā liquefacit ipm spiritū. **E**t ideo accidunt infirmitates et amissio intellectus. **I**te **A**niasia nimis magnū cerebrū habentia sūt multū somni. et hoc forsan accidit propt humilitatē multā: que inde resoluta in fumū: opilantem meatus cerebri inducit somnū. **I**tem Arist. ibidem. **C**erebrū nō habet in se sensum tactus: sicut nec sanguis nec alie superfuitates animales. et nō est in corporibus animalū nisi ad saluandū naturam. **E**t quod mirū est **C**erebrū omnibus partibus corporis sensum tribuit: et tamen de se et in se nihil sentit. **I**tem ibidez sentit idem. **O**mne animal habens sanguinē habz cerebrum: vel aliud membrū conueniens loco ei⁹. sicut animal multipes et sibi file. **E**t qz uis sit in omni animali sanguinē habente: nihil tamen sanguinis continet in medulle siue substantia: sicut dicit Arist. li. iij. **I**te **A**rist. li. xvj. **C**erebrū est frigidū substantia liter et humidū. et ideo fonti caloris animalis: scz cordi: est oppositū: ut scz humectet et tēperet supfluitas caloris et siccitas arriarū: ex quibus rete cerebri est contextum. **N**am ex corde procedunt arterie: sicut dicit **H**ali. et quibz componit rete mirabile. i quo quasi involuitur cerebrū. et in illo reti digeritur spūs animalis. et p ipm spiritum fit penetratio virtutū cerebri ad alia membra. **E**t ideo ut dicit Arist. ibide. **C**erebrū est primū membrum in creatione animalis post creationē cordis. **H**ali. tamē dicit qz cerebrum bñ cōplexionatū debet esse in qtuor qualitatibz tēperatū. **S**ed sicut ibi dicit **H**ali. **C**ōplexio cerebri naturalis mag⁹ ei⁹ se debet frigida et humida q sit calida siue sicca. qd fuit necesse ad infrigidationē pzedicti retis et ad mitigatōes caloris accidē talis cerebri q accidit ex assiduitate sui motus. **I**tem Arist. li. xvj. **H**omo inter omnia animalia siue quantitatē maximū habz cerebrū. qz cor ē maximū caloris. **U**n⁹ p caloris dñūz et bonitatē cōplexiōis ē hō boni intellect⁹: et itelligēti⁹ cūctis animalibz. **E**t n pnt infātes lōgo tpe portare caput rectū. ppter cerebrū magnitudinē et ponderositatē donec a calore cordis mediantibz arterijs a suo pō

et principalium proprietatibus

dere alieniet, Bona vero dispositio cerebri sicut et mala p suas cognoscit actōes. Nā si fuerit suba cerebri moll' clara ac puia d fa cili recipit formaz imp'ssioēs et sigillatōes. **Uñ** ppe velocitatē sigillatōis formaz renū est cām habēs bone z veloc' disciplie. **Qñ** pō ecōuerso ē n mollis vl' cū turbida effici tur: hās cāz dur' z tard' recipit imp'ssioēs. **Sed** m cū recepte fuerint: receptas diu ser nat, qd est signū siccitatis: sic fluxibilitat' z labilitat' signū ē hūiditas, vt dicit **Hali**, z sic de alijs qualitātibz intelligendū est. **Ver** bi gratia. Siq's fuerit sollicit' pueritudo: liti: mobilis: instabilis: audax: iracund': calidū cerebri videt talis habere. **Ecōuerso** pō se habens: frigiditatē p'cedit. Si pō fuerit piger, obliuiofus: somnolent': hūmī dū nimis desig'. **Et** ecōuerso, si fuerit mltū vigilat' et memoria tenax: designat siccū. Si pō excedēs fuerit cū caliditate hūmiditas: multe fiunt supfluitates et multe accidunt capiti infirmitates. **Pro**cent autē calida et hūmida, et potissime meridional' aer, et cō fert septentrional', adest somnus mult' tali, nec potest lōgo tpe vigilare. **Et** quādo dor mit accidit ei subeth, i. quies falsa, visū habet turbidū et sensus non claros. **Si** vero excesserit cū caliditate siccitas: peiora acci dunt symptomata: nisi q tot supfluitates nō generant. **Sensus** siquidē habēt tales fa tis claros z a supfluitatibz mūdōs, s. plus vigilant q alij hoies, et sunt animosi vani loqui z instabiles, z cito accidit talibz calui cium post adoleſcentiā, qñ in eis p'cesser int multi crines. **Silr** si excesserit frigiditas cū siccitate: solent tales habere claros sensus et mūdōs mear' a supfluis i iunetu te: oīno sine infirmitate. **Sed** quādo p tenditur etas de leui causa debilitat', z velo cit' senectus festinat z apparet cito i capite, qz eis adueniūt cito canī. **Et** si fortior sit sic citas q frigiditas cū canicie efficiunt calui m. **Si** pō fortior fuerit frigiditas: caluicis es non accidit. **Qñ** vero excedit frigiditas cū hūiditate: accedit p'funditas somni, z se sus ei' sunt mali, z supfluitates mltē, z si in tendat frig' aut hūiditas: paties incider in apoplexiā, vel i palyſum vl' in mortē. **Et** nō accidit habenti hāc dispositiōem caluitiū, vt dicit **Hali**, in regni, et in cōmēto diē idēz. **Hali**, **Et** hec de proprietatibz capitis et ce rebz dicta sufficiant,

De caluaria. Cap. iiii.

Aluaria est anterior ps cranei ab of sibi caluis sic dicta, ppe capilloz des fectionē, z neutraliter pnuat. **Uñ** dicit **Jsi**, li. ij. ca. j. sic. **Vertex** dicit' superio or pars capitis exteri: vbi capilli capitis col ligunt' (als colligat') z in q cesaries p'rit, vñ z nūcupat. **Sic** occiput (als occipitiū) dicit' ps capitis posterior, qñ i capitiū. **Caluaria** eas pill' spoliat cito ppe ei' siccitatē, vertex tars di', sed occiput tardissime siue nūq ppe hu morz supfluitatē. **De** capillis autē qre infra eodem,

De oculis Cap. v.

Culi vt dicit **Jsi**, li. ij. ca. ij. qñ oculi ti sunt dicti, qz eos alioz regnia oc cultat ne alicui' incidētis iniurie of fensione ledant. **Sine** etiam ideo, qz oculum lumen z secretum intus habent. **Hi** in ter omnes sensus sunt anie viciniōes. **Nā** in oculis omne iudiciū mentis est. **Uñ** anime perturbatio vel hilaritas in oculis apparet. **Similiter** amor vel odium z cetes re passiones. **Dicuntur** z lumina, quia lumē exterius accipiūt z acceptum cōmunicant z refundunt. **Sūt** autem oculi instrumenta visus vt dicit **Conſtā**. **Et** sūt duo: vt si for te vn' pateret: ei' defectus p aliez suppleretur, et qm ocul' est loco speculatorz ideo lo cuit natura oculos in eminētiōri loco cor poris. **Sūt** autē oculi decē cause subam o a culi cōponētes. **Sz** Septē tunice z Tres humores. **Inter** humores pō p'm' albugi ne', scd's crystallin', terti' vitre'. **Septē** au tem tunice sunt septē pellicule siue tele que circundāt illos humores et ab inuicē disti guunt in qbo vel in qz medio formāt visus. **Et** sunt sic a natura inuicē ordinate q qrtu or sunt a parte anteriori, quarz p'ma dicit' tela aranea, secunda vnea, tertia cornea. **Qr** ta p'unctua. **Tres** pō sunt a parte antio ri, i. retina secūdina z sclerotica, i. dura vt p patebit. **Inter** hec autē omnia vnū soluz est visus instrumentū, s. humor crystallinus a crystallo sic dictus, qz crystallo in colore al similat. **Est** igit' crystallin' humor fm **Con** stan, albus lucid' clar', in superficie planus: in medio oīm alioz collocat', z h' ideo vt ei ab alijs omnibz eq'liter seruiat. **Fuit** etiam peruius clarus z diaphonus vt citi' in op positos colores transferretur z ad oīm co loz indifferenter similitudinez immutaret,

Liber. v. De Mēbroz officialiū

Fuit et rotundus? i formaz i suba vt n facile le-
deret. nec i ei? agul supflui aliqd colligeret
vñ casualr patet. Sed ne nimia rotunditate
nimis eēt mobil' habuit aliquā planicie vt
ad moderatiā ei? velocitas duceret. nā Dis-
res pēt? rotunda elusa i sua lata istabil' ē z n
firma vt dī. Cōtā. Qāt p istū hūorē heat si-
eri vñ? pēz p h q si aliqd int ipm z spm vñ
bile includeret vt hūor vel aliqd accūs: aē?
vidēdi auferret cū spūs vñsibil' ad ipm pene-
trare pē? obstaculū n valeret. Qñt at hūor
iste a pēbz cerebri supioribz pur' pūis z di-
aphanis. et h ppe ē pupilla siue medi? oculi
pūct? vbi ē ppe vis vidēdi. vnde (als vbi)
nob ppe? vidētibz flucēt qdā imagies velut
i speculo apparēt. S; d h ista dicit. Hic at
hūor i medio alioz duoz collocat. s. vitrei
z albuginei. Vitre? at hūor ē a pte interiori
Albugine? pō a pte anteriori. Vitre? at hu-
mor ad modū vitri pur' ē z pspicu? z arabi-
ce dī gelados. Lū? iuuenē ē duplex. Pri-
mū z pncipale ē qm sanguinē nutritiū cry-
stallini hūorē. suscipit z dealbat z aprat. et
sic facile puerit i subz crystallini. Ad em
fuit pueniēs vt tā purissim? humor ipuruz
suscepit nutritiū. qd qd fieret si sanguis
rubē? idigēt? nō dealbat? nō subtiliat? cry-
stallino hūori occasiōe aliq se misceret Ali-
ud etiā ē iuuenētū. vt phibeat hūorē cry-
stallini a ptractu z asperitate tūicaz q respe-
ctu ipi? dure sē plerūq; atz grosse. Sitr pō
hūor albugine? q alio noīe dī euagaydos ē
a pte anteriori: q etiā dupl' iuuenē crystalli-
ni. Nā phibet ei? lesione z sua hūiditate tē-
perat crystallini vñ crystalloides siccitatē cū
albugine? sit hūor i oculi mag' hūid? z cry-
stalloides mag' sicc? Spissitudine etiam
sua aliqntulū ipm vñsibilē aggregat z pfor-
tat. Ite tres ptes oculi h vocet hūores n tū
fm pitate sē hūores. qz n sūt liqdi z fluribi-
les vt hūores. s; lōge maiorē hnt i se hūorē
desitātē. Sūt et corpa vegetata z hūia vir-
tutes inatas: qd alicui hūoz n pūit Dicū-
tur tū hūores ppe maiorē molliciez pspicui-
tatē quā hnt sup ceta mēbra corpis z mag'
sūt obediētia qz alia organa sensibili actioi
qñt spūs z pūti. Hi tres hūores ne pū cō-
misceant tūicis interioribz et exterioribz ab in-
uicē sepanē. Ordinant at iste septē tūice in
hūc modū. nā iuxta crystallinū hūorem a
pte interiori imēdiatē ē tunica q dī retina q
a venis et arterijs pie matris est orta z cō-

texta in modū retis portās secū cibū ad vi-
treū hūorē. z cū suis nervis sensū ad crystal-
linū trāsmittit. Post retinā pō imēdiatē sez-
quē tunica secundina ab ipa pia mfe gene-
rata. que retinā vitrei defendat ne corūpa-
tur casu aliq aut ledat. Tercio seqt tunica q
dicūt scleritica. i. valde dura. a dura mfe ce-
rebri pcedens a dūricia ossis oīa alia dese-
dēs. et est qñ ligamētū oculoz. A pte vero
anteriori imēdiatē iuxta crystallinū hūorē
est tela aranea: sic ppe sui subtilitatē dca: vt
eēt spūi pūia ex subtilioribz pēbz retine tūi-
ce generata. Hec at tunica posita ē int cry-
stallinū et albuginē hūorē: phibēs eos cō-
misceri. Hec. s. tunica aranea pūcta cū intē-
ori retina pūia facit orbē. Nā he due tūicē
ce itra se claudūt hūorē crystallinū. P? hāc
sequit tunica vnea: sic dicta: eo q vne nigre
assilat in colore. et h sano nature pūilio. Nā
oīa pdicta i cōpositiōe oculi erāt alba et clā-
ra. et spūs vñsibil' dīsgregatiua. z iō nēcāria
fuit tunica vnea: vt sua nigredie lumē i o-
culo aggregaret. Nā nigredo ē pgregatiua vi-
sus. Hec etiā tunica est qdāmō ad modum
spōgie porosa et villosa. fm Cōstā. neruo
rū pūinēs fila. vt crystallinū hūorē a supz
flua hūmiditate depuraret. et spm circūstā-
tibz alijs mīstraret. Hec tunica vnea a pte
anteriori cū tunica secundina in pte interiori
pūigūt. q pūicra secundū faciūt orbē. claudē-
tes albuginē hūorē quē illic collocavit na-
tura: vt spm claresceret: et crystallino hūo-
ri: hūiditatē naturā mīstraret. Post hāc imē-
diatē seqt tunica q ab effectū dī cornea. qz
cornu lucido est simil'. vñ et pūia est. Et spi-
ritus vñsibil' rōe sue trāsparetie: z rōe aliqñ
rule desitatis sue est aggregatōni visus ali-
qñtulū coopatiua. Rōe etiā sue fortitudis
et coadherētie a nocumētis exterioribus:
est iterioz min? fortitū defensiuā. Et hec tu-
nica q dicūt cornea cū interiori. s. scleritice cō-
iuncta aliū facit orbē. Nā he due tūicē. s. ex-
terior cornea z interior scleritica: vitreū
hūorem orbicularitē se claudunt. Ultio
aut in superficie oculi extē? ponit pūictiua: q
a craneo descēdēs nō totū tegit oculū. s; cō-
sistit in angul' oculoz. eos. s. ligans et retinē-
s: vt in debita maneāt fixione.

De Dispositione oculorum.

Capitulum. VI

a. D oculū at sic dispositū z pfecte or-
ganizatū deferē spiritus vñsibilis a

et principalium proprietatibus

hunc modum. A prozra ei, ab anteriori pte ce
rebri exeit duo nervi pcaui: q dicunt obris
ci, q i suba crystallini hūoz se ifigūt, hi duo
nervi pcaui trāsuertit p modū crues ifigūt
in ocul' z etiā tūio siue pūcto tact' pūgūt:
z higeniose fecit uatura vt alio clauso z i
pedito: spūs vital' ad alterz trāseat z ibi pfe
cti' suā cōpleat actionē. Uā tūc pupilla et
videndi actu pfortat ppter pūct' visine coa
dunationē, vt patz in lagittarijs q vno oculo
clauso directi' iaculāt z sagittāt. Itē idō
et parit' pnectit' spūs visibiles vt et mutua
sultatōe efficiāt fortiores. Itē idō etiā pue
nit i tūio tact' ne vnus duo videat, qd
etiā fieret si vtrq ocul' pūct' idoluz diuifum
videret. Uā oportet q pūct' visua pūue
tur ad vnu organū in q fit vna pūct' fontal'
deriuata in pupill' sicut dicit autor pfecti
ue vt patz in illis q digitos oculis supponit
in quib' vna depūsa pupilla: reliqua eleuat.
vū et spūs visibilis diuidit' et vna res du
plex videt. Et hec est causa, qz lūmē ab vno
oculo tendit fursum, z ab altero recedit rez
trorsum, vnde radius ab vtroq oculo exis
ens: tangens extrema rei: mediu' intercide
te aere: non penetrat, vnde quasi duo videt
corpa cū tamen non sit nisi vnum. Non ta
mē ois strabo videt sic qz ois oculi sunt in es
qles, qz radi' pyramidal' recta linea egredit'
ad supficiē rei vife sic sup dictū est de sensu
visus, li. iij. Ocul' igit' bā disposit' pūdera
tur qntū ad pfectam pūm suarum cōposi
tionem, vt patz sup. Itē qntū ad situationes
Locuz em sibi vendicat supiorem ppter sue
subtilitatis dignitatē: maximā quā bz cuz
ania vicinitatē vt dicit Jli, z Aris. Itē qn
tū ad qntitatis debitam pportionē. Nō em
debz esse nimis pminēs z erece, qz signat p
turbationē discretōis, nec nimis pfūd', qz
signat defectū nature z pūct'. Mediocrit' igit'
ē laudabil'. Dicitū Aris. in li. vii. Profund'
visus videt a remot'. Nā mor' anteqz erec
at de organo visus: nō diuidit' neqz pūmū
sed directe vadit radi' visibil' ad res visas
sicut sup patz de visu. Itē pūderat' q ad mo
tus diuersificationē. Nā in motu dz ē me
diocrit', qz si fuerit ocul' nimis mobilis: si
gnat excessum caloris z pūsticat etiā mē
tis instabilitatē: z affectionū mutabilitatem
Nimis pō tardus pūct' signat dispo
sitionē, ex excessu frigiditatis z pūct' affe
ct' z volūtat'. Mediocritas igit' mor' laus

dabilis est, qz significat facili' ment' appres
hensionem, z in apprehēsis debitā fictionem.
Uā dicit Aris. li. vii. Clausura oculi debet
ēē mediocrit' festina, qz si fuerit mltē apertio
nis z paucē clausure: inerecūdia denotat' z
stulticia, sic di. li. j. Si pō fuerit nimis tana
da apertio: significat defectū pūct' z cōpacti
onē materie in nervis: q actiōi spūs nō obe
dit vtz i lethargicis. Itē pūderant oculi
ppe q ad sue actiōis pfectiōem, si fortis
est apprehēsiōis et de facili sine reuerberati
one indicat de obiectis: fecit bonā dispositi
onē, vt patz in oculis aqlinis, q solem in sua
rota apprehendūt. Actio at oculi pūderat'
fm acutū z obtusum. Nam cui' visus sub
tilis fuerit z multus: remota z pūqua apa
prehēdit. Quia mult' videt remota. Quia
pō subtil' est: cernit ipa vifa. Ocul' em para
ui visus sicut dicit Aris. li. vii. nō bā videbit a
remot'. Spūs pō grossus z mult' remota
videt: qz mult'. Sed nō pfecte: qz grossus
pauc' pō z subtil' videt ppe z pfecte, sed nō
videt alōge ppe visibil' spūs paucitatem, qā
cū videt: pfecte videt ppe eius subtilitatem.
Pauc' pō z grossus nō videt lōge: s ppe
sui paucitatem, neqz pfecte: ppter sui grossi
tatem. Scdm pō q quis habet spm visibi
lem mag' grossum z turbidum tanto diffi
cilior est z debiliorem habet actū videndi.
Itē pūderat' ocul' fm color' variatōes
qz fm Aris. li. vii. Oculi in pūcipio genera
tiōis hūt viridem colorem. Deinde mutant'
in nigredinem vel glaucitatē vel quēcūqz
mediū colorem eis pdecentē. Nam si fue
rit humor mult' z spūs visibil' pauc' in alijs
quo accidere pūrbat' color niger in eo for
tificat'. Si pō fuerit humor pauc' z spirit'
visibil' debilis, erit color glaucus. Nā sicut
di. Aris. Glaucitas qdem oculoz motus
debilitatis est. Si aut fuerit humor medi
ocrit' z spūs fuerit pūct' ex caus' puenienti
bus ad albedinem z nigredinem: color erit
vari'. Oculi igit' si fuerint nigri: de die erūt
acuti visus ppter luminis z humoris in or
gano visus aggregatōes. De nocte pō erūt
obtusī, qz lumen noctis ē debile, z humor no
cturnus naturaliter est grauioris mor', vt
dicit Aristoteles Oculi vero glauci es
contra de die debiles est. De nocte vero for
tis, qz cū materia glaucitatis ex se sit lucis
da: adiuncta luci diurne multū disgregat, z
idō in actu vidēdi manēte luce: spūs visibil'

Liber. V. De Membroz officialiū

Debitat. De nocte po spū visibiliū i oculo
coadunato: claritate (itra hūore pauci pte
ta) nōdū fcedere: pmanet i oculo potētia vi
dēdiz ite obscura aliqūe iudicadi, vtz i muri
legz. Itē sīdērat p ptiū circūstātiū disposi
tōez sic ex alijs z sup alijs. Qz si fuerit oculi
(s. cilia) cooptoria int^o carnosaz hūore sup
suo fpleta visū ipediūt, qz hūoi cilia aerez
grossū ppe sui puitatē mor^o nō itēdūt. Dī et
li. j. Si lachrymale qd seq^r ad āguli oculi
fuerit mltē carnositatē sic accidit oculi mlti
ui sīg^r altitūia z formatio mala. Alias ppe
tates oculi qre s i tractatu d sensu vis^o. Et h
de oculi cōpositiōe, z effectū dicta sufficiāt.

De pupilla Caplm. VII.

p Pupilla fm Jf. li. ij. c. ij. ē modicus
(als medi^o) pūct^o oculi vbi ē vis vidē
di. In qz pue imagies vidē pupilla appel
lat. Paruuli ei pupilli appellāt. Vocat aut
pupilla eo qz pura sit z impolluta vt puella
Dicūt āt phisici easdē pupillas qz vidē^o i
ocul^o. p tridūū morituros nō hē: qz nō vī
certa dīperatio ē. Hī āt circa se qndā circu
lū qz corōnā dī, qz dīscēro p nīgredinē albe
ptes oculi a pupilla sepāt. Hec corōnā rotūdi
tate sui circūū (als ornat) dībitū pupille z in
ipā pstitit matia oculi pulcritudo. Hucusqz
Jf. Sic āt dī Hali. Pupilla ē in qz format
imagies eoz qz vident i oculo. Dīa āt qz se in
oculo ex tūnc^o z hūozibz aut sūt imātia pu
pillā: aut ei fīnētia, z iō sedz i medio oīm vt
regia. Parua sīqdē ē pupilla i qntitate, mas
tima tā ē int^o oīa mēbra i pte, z iō matia
sic z mīma cōphēdit iter^o a spū de cerebro
venīere, exteri^o pō a lumīe imitat. Vū me
diāre luce rei obiecte spēm i se recipit: z res
ceptā aīe trāsmittit iudicio. Nā a singul^o pti
bus rei vīse sūūit lineē qz faciūt pyramidē
Cui^o con^o est i pupilla, z bāz in re vīsa sicut
sup de vīsu ē ostēdūz, qre ibi. Hec pupilla
oīm colorz: z figurarū rerum supficiem exp
mentūū est dīstīctīna z dīiudicatīa. In me
dijs coloribz figuris siue formis delectat^o
Corrumpit aut in extremis: aut saltez ppe
discōuenientiam pcrīstāt, vt dī phis. Itēz
omīa qz extra ipā sibi sunt obiecta videt
z dīiudicat, scīpaz āt nūqz videt p lineas re
ctas sup qz venit spēs rei vīse ad vīsu. Sī
qū se videt, h accidit p radioz reflexiōez, s.
qū pmo mltīplicat spēs rei a se vīse ad spēs
culū z a speculo fit reflectiō ad vīsum sicut
dicit aītoz pspēctīue: Et ideo forsan spūs

visibilis in aspectu speculi delectat, qz p ra
dioz reflexiōē quasi in se reuerfus fortis
cat z qdāmodo roborat. Itē pupilla omīa
sub angulo cōphēdit, qz siue radij a pu
pilla exeat ad rem vīsz: siue a re vīsa ad pu
pillam redeant: semp in pupille medio siue
cētro tanqz in cono angulariter vniunt. Nā
angul^o duaz lineaz alteri^o ē pcrīct^o, z iō qz
oēs lineē p qz format vīsus vniunt z quas
si angulant in pupille cono, z iō bñ z pprīe
dī a pho qz ocul^o omīa videt sub angulo:
Itē int^o oēs ptes corpis maxime est sensī
bilis, z ppter nobilitatem sue complexiōis
maxime est passibilis. Et ideo cūssime les
dit, sed difficilime reparat. Et ideo dīdit ei
natura defendendi tunicas z cooptoria vt
sic resistat facili^o causis interi^o vel exteri^o in
ferentibz lesiōez. De his aut oculi z pupil
le passiōibz quere infra in tractatu specias
lib. vj.

De cilijs Ca. VIII.

c Cilia sūt oculo tegmina a celādo sic
dicta: eo qz oculos ceient z tegant tu
ta custodiat: vt dicit Jfido. li. j. ca. ij. Sūt
aut cilia in substantia neruosa z tenuia ppe
facilitatem motus: quia suo motu cōtinuo
aerem intercīdūt: z sic a lesiōe aeris custo
diūt oculos z defendunt. Hec cilia palpez
bre dicunt, qz palpitādo semp mouent. Al
sidue em ad īnuicē pcurrūt: vt assīduo mo
tu reficiant obtutū, vt dicit Costan. et
Jf. Sūt munite palpebre villis piloz vt
apris oculis sīqd incidit vt etiā occurrē
rit repellat z vt īnuolūt oculi i ipis: securi^o
z qet^o dormiat. Itē vt aerē mediocrit^o intē
cidēdo mītificēt z sic vīsu serenū custodiāt
z pseruent. Hucusqz Jfido. ca. ij. si p dicto
Scōm Costan. āt palpebre hnt pilos non
oīno rectos sed in extremitatibz mediocrit^o
reflexos z h īgeniata ē natura vt habil^o se
clauderēt: z fort^o si qd īpeditūū occurrē
reret ei efficacius obuiarent. Itēz hec cilia
in crescendo determinatā hnt qntitatē a na
tura, et iō eoz pili nō se extēdūt nec crescūt
vt capilli sī determinatā hnt pportione. Et
ideo fm Costan. Palpebre nō sunt porose
nec molles, sed pot^o dure: vt pili crescētes
sint duri z reflecti z nō nimis i crescēdo se ex
tēdāt. Sicut herba crescēs i terra dura mo
dica fit et erecta z nō illa que in terra molli.
Has palpebras z cilia fecit natura vt eēt
corporei ornamenta z oculis īuāmenta.

principaliū proprietatibus

Uñ dicitur Arist. li. ii. q. de animal generas solū hz pilos in palpebris. z Omne animal q̄ dicitur per claudis oculū p palpebrā supiorē. Quis at hz loco palpebre q̄ dā cooproziū ad cuius stodiā sensus visus. z claudis oculū p telas quā dāz appropatam extremitatibz oculoz et quia natura oculi est aquea z humida iō indiget tali custodia. Itē Omnis auis claudis oculū palpebra inferiori. Item Q̄ animal carens palpebris est debilis visus: vt pz in piscibz: leporibz: z hñdī. vt dicit Ar. lib. iij.

De supcilijs Cap. ix.

Supercilia se dicunt eo q̄ cilijs sūt supposita. q̄ ideo piloz multitudinem se velita vt iñt oculū munimēta (als iñ namēta) id depellēdū hñoz vel sudorez de capite influentē. Itē ciliū pō ē illud mediū spaciū qd est iñt supcilia sine pilis. vt dicit Arist. li. i. Sunt aut supcilia ciliōz iñnamēta ēm Constant. neqd nociuū extrinsec⁹ adueniat phibentia. Sunt et honestantia: qz nullus sine eoz pñtia decorat. Habent aut supcilia qdā vim latentē passionū anie indicatiua ēm Arist. qz cū fuerint supcilia recta sicut linee: pñdūt femineā mollicitē vl aie leuitatē. Itē Supcilia demissa z nimis pñsa vel debilla significāt inuidiū. sicut dicit Arist. li. i. Item Supcilia eleuata z i pilis spissa animositatē pñdūt. dpaugata pō a pilis z obloāa timiditatē Itē si fuerit obloāa pili z spissū visum qdāmodo obumbrātes excessum caloris signant. Itē si fuerint mīsa te carnis z pauce pilositate sensum durū signant z obtusum: z frigiditatē iñ mēbris principalibz dominante. Item si fuerint pilis spoliata: Aut interiorē signant sanguinis corruptionem vt patz iñ leprosis. Aut natural' humoris psumptionem. vt iñ ethicis. z lib. i. Aut meatuū z viarū humorū opilationē vt patz iñ castratis. Et dicunt crescere circa senectutem. intantū q̄ visum impediūt nisi rescindant vt dicit Arist. li. iij. Item dicit idē lib. iij. In frequentatibz coitum nimis: cadūt pili supciliōz vel albedescunt. qd q̄ dēz accidit ppter humiditatis psumptionem z ppter defectū pñtis z ppter frigiditatē cerebri augmētationē. Hāz nimia siccitas caluiciē generat. supabūdās pō frigiditas caniciē introducit. sicut sup dictū est.

De fronte Cap. x.

Rons ab oculoꝝ foramibz ē notia: ta. vt dicit Arist. li. i. Hec enī q̄ dā anī imaginatoꝝ z indicii mētē sua specie expmīt dū leta vl tristi ē. Scd̄ at pñtis te cēntialē frōs ē vt dicit Costā. os semicirculāre nec multū durū. nec multū molle Qd iō sūt necariū vt est: epamētū ne ledere vicinital' oculoꝝ. Pelle at extrinseca tuta ē: ad sui defēsiōē: ad alioꝝ organoꝝ sensibiliū pñtis ardeꝝ. z ad toti⁹ capiti⁹ decoratōē. Toti⁹ ei aīal' pñtis potissime i frōre lucz. Frōs ei vt dicit Phz sedes ē pñtis die z honoris. z h qd ē pñtis vicinitalē imaginatiue pñtis. ē pñtis trutia vel leta: dēctia vel idēctia rōnis iudicio subito deferūt vbi vtiqz discerunt. Frōs itaqz oīm nernoꝝ a cerebro descendētū ad sensū pñtiendū qdāmodo turtis ē et defēsiaculū iñtra (als iñfra) cui⁹ cōcāuitatē descendūt nerui ad oīa iñ iñfra sensū iñferiorū qz mīterio dē oībz obiect' sensum apud rōis domiciliū sit iudiciū. Uñ ēz Scd̄. Frōs est dignissima ps capiti⁹ exterioris vbi impmīt character' signū. s. signū iusticie et salutis vt signaculū crucis. qd q̄ dā erat supciliū mō locū habz i frōtibz iñpatoꝝ. Frōs igit bñ disposita oīa pñtis mantētar. sed si fuerit a medio citate degeneras: alia ēm pñtis pñtis et figurat. Dicit ei Arist. li. i. qñ frōs scz fuerit magna: signat pñtis declinantē ad stulticiāz. et qñ fuerit iñt medio citatē pñtis sige bonitatē virtutis. Sed qñ nimis eleuat et qñ si iñ supficie rotūda: excessum signat cholete et fernoꝝ. Et tales sepe dispositi sūt ad cholericas passiōes. sic ad frenesim et furoꝝ rē. Frōs at respē alioꝝ mēbroꝝ faciei mō dice ē carnositas et piguedis. Qui⁹ cā ē pñtis hali. z Ar. qz carnositatis z piguedis supfluitas ipedit intellectu. Et iō nimia carnositas iñ fronte cū qdā relucētia et extēsiōe cutis signū est corruptōis. vt patz iñ leprosis. Itē Flumia frontis attenuatio et supfcialis pellis corrugatio interiorē designat cerebri defectū. et hñoris subalis finalē cōsumptōem. vt patet iñ antiq̄s senio vl mōbo longissimo tpe inanitis.

De Temporibus Capitulum xi.

Impus vel tempora dicuntur illa capiti⁹ mēbra: ad dēctā sinistrāqz capiti⁹ adla centia. Que sic dicunt. quia sui mobilitate cōtinua quasi intervalis tempoꝝ immutant. vt dicit Arist. li. i.

Liber. V. De Mēbroꝝ officialiū

ca. ij. Sūt at timpora fm Cōstān, ossa vtri qꝫ posita, i lateribꝫ oculoz ꝑstituta. Que qꝫ dē aliqñtū sunt mollia z neruosa, et h̄ fuit necessariū ꝑpter sensuz z motū oculoz ꝑficiendū. Nā ꝑ timpora ad instrumēta sensu um mediātibꝫ neruis spūs aialis deferz z ꝑ eadē fm anatomia spūs vitalꝫ ꝑ qꝫdam arterias a corde ad cerebz demādat. Vñ ꝑpter neruoz sensibiliū ꝑpter arteriaz z venaz pulsantūz in loco timpoz colligātā: timpora sunt passibilia z faciliōza ad lesionē, vñ ani mal ꝑcussus in loco timpoz de facili moriū, qꝫ sicut dicit Aris. li. xij. Percussio qꝫ cadit sup ossa timpoz mortal est, qꝫ si in eis ꝑtin git vulnꝫ aial ꝑclitāt. Et h̄ accidit: qꝫ hūz mor qꝫ est in timpozibꝫ cito exiꝫ ꝑpter offiūz tenuitatē Et timpa citꝫ canescūt ꝑpter hūoz paucitatē z siccitatē i eis dñāntē ꝑpter dñer tibilitatē ad natāz frigiditatē. Itē timpa in terꝫ villosa sūt aliqñtū, vñ humozē a cerebro venientes recipiūt z somnū oculꝫ indus cunt. Et si illi villi fuerint cōꝑressi ꝑer cliqꝫ tionem cōtēnti humoris: oculos lachryma ri faciunt.

De auribꝫ Cap. xii.

a Uris est instrumentū auditꝫ, z ē dca aurꝫ a vocibꝫ hauriēdis. Aur qꝫ gre ci ipaz vocē audēsidē vocāt, vñ dicit aures qꝫ audes, Vox em̄ repulsa ꝑ eaz anfractu sonum facit, qꝫ sensuz excipiūt audiēdo di. Sūma aurꝫ ꝑticula dꝫ pinnula. Pinnū ei antiqꝫ acutū vocāt, Hec Ili. Est at aurꝫ ꝑ ꝑe qꝫdaz suba cartilaginea qꝫ duabꝫ cauꝫ fu it necessaria. Defendūt em̄ neqꝫd nociuū in auditū cadat, sicut oculos defendūt cilia, ꝑꝑea auditū adiunāt. Nā vox ꝑculsi aeris cū venerit ad cartilagīnē ibi fortit coaduz nat, vñ intrat foramiā qꝫ sunt auditꝫ ꝑꝑa in strumēta. Sūt aut hec foramiā in petroso osse ꝑstituta, in qꝫo nerui descēdētes a cerebro sunt infici, sensum z motū auribꝫ inferē tes: z imutatiōez vocꝫ a foramibꝫ receꝑraz iudicio aīe deferētes. Et sūt hec foramina sicut torcular trāsuersa, z h̄ ne frigus aer ni mis cito intret, z infiores panniculos siue nervos ledat, z ne aliqꝫd nociuū incidat qꝫ auditꝫ ꝑꝑediat instm: vt dꝫ in ꝑāegni lib. iij. c. xv. Patit aurꝫ mltipliciter, qꝫ aliqñ ex apostemate in aure exiꝫre vñ z sanies egres dit ab aure. Item ex ꝑmibꝫ foramen ab ex trinseco intrantibꝫ vel ex putridis humoribꝫ intrinsecꝫ nascētibꝫ, qꝫ signū ē prurigo

intra aurichas et titillatio, et sentit eoz mo tio. Itē ex supflua carne atꝫ ꝑruca patit qꝫ mali humores in ea adunantur. Itē patit ex mala dispositiōe nerui aurē ingredientis, sicut pater in sonitu z tinnitu z hmoi. Que ꝑtingūt ex ventositatē in panniculis cereo bri se claudente in parte nerui auricularis. Itē patitur ex grossis humoribꝫ illis se mo uentibus, et tunc sentitur grauitas capitis cum sonitu et tinnitu. Item deficit auditꝫ ex defectu virtutis audibilis ex corrugatio one vñ ex ꝫctōe nerui sensibilis: sic i senibꝫ cō tigare cōsuevit. Itē aliqñ fit surditas cum puer ꝑcreat i vto qꝫ natura negligit instm auditꝫ ꝑꝑore, et h̄ est ꝑꝑe sui defectꝫ vel ꝑ ꝑter materiā quā inuenit sibi natura iobedi entē. Itē patit ex acuta egritudine: cū chole rici humores ad cerebrū ascendentes audis tū impediūt. Hos adiunat si ꝑ digestiōez cholera purgetur. Vñ dꝫ i Afroz, Surdis si solutio cholericā supuenerit surditatē tol lit. Hucusqꝫ Cōstā. Itē dicit Aris. li. xij. (als ꝑꝫ), instrumentū auditꝫ plenu est spū natu rali, qꝫ sic spūs naturalit facit in venis mo tū pulsatile, sic i aure facit virtutē auditus. Et ꝑpter h̄ addiscūt res ꝑ sensum auditus. Et dꝫ ibi qꝫ creatio aurū fuit manifesta tes la z ꝑtines fuit tenuis, z ꝑpter subtilitatē ipius auditꝫ. Debilitat aut auditꝫ ꝫꝑos ribus hūide cōꝑlectiōis, et ꝑꝫꝑue in frigore coeūtibꝫ, et hoc ꝑpter ꝑꝫꝫbatōem spiritū qꝫ ꝑꝫficiunt auditum. Nam vt dꝫ idē Aris to, Frēqꝫs nimis coitꝫ corꝫ et corꝫd nos cet. Itē dicit Gal. Itē fm Ar. li. xij. In rō nali aiali aures ponūtur naturalit i medio capitis rotūdi, qꝫ auris nō in vna ꝑte recte sed potius vndiqꝫ vocū et sonozū differē tias cōꝑhēdit. In animalibꝫ ꝑo qꝫdrupes dibo qꝫ caput habet incliatū ad terrā: z nō se eleuati corꝫis: sūt aures i superiori ꝑte cao pitis, vt ꝑꝫ in bobus: a sinis et eqꝫs. Et mo tus auriculaz hmoi animalū sunt mlti ꝑ ꝑter eleuatōes sui loci, et qꝫ multū mouēt i ꝑtes diuersas: recipiūt sonū repercussione multa. Item idem Aris. ibidē. Nullus ani mal ouans habet aurichas expꝫas, nūbilo minus tñ habet talia aialia quas dā vias oc cultas. Et etiā volatilia carēt auribꝫ exteri oribus. Habēt tñ foramē māifestū z viā ap tā ꝑ quā auditꝫ ꝑꝫfectissime celebrat. Item homo inter omnia aialia habz aures minꝫ mobiles: et ē ꝫ ꝫ dimensionē sitꝫ breuiōres

et principalium proprietatibus

Sed quod ad audientiam maxime sunt efficaces, ut dicitur in libro de sensibus et appetitu bonitatem complexionis, unde quoniam nimis est excessus in auribus hominis in magnitudine alius signis, et currendum signum est stoliditas et tarditas intellectus, ut dicitur Aristoteles.

De naso Cap. XIII.

Nasus est instrumentum olfactus secundum philosophum in libro de sensibus et appetitu. Nasus autem dicitur a naribus, quod dicitur a naribus. Nares autem sunt sic vocantur, quod per eas odoriferum spiritum aliam quam odorem, et refectum, et odoriferum discernamus. Unde quod odorifera nobis per eas manant, nares dicitur. Sic per spiritum in se habet rudes aciepti ignari, quod sine nari dicitur. Nasus autem duo habet foramina, scilicet Costum, quod dicitur per quodam subas carillagi nosa ad invicem sunt distincta. Et horum foraminum unum ad percipiendum palati tendit. Alter per superius ad pelliculas cerebri vadit, ut aerem attrahat cerebro, et deferat ipsis naribus spiritum aialem ad sensum odoratum, perficiendum adducat. Primum ergo foramen fuit necessarium ad ejectionem superfluitates a cerebro venientes. Aliud per ad spiritum attrahendum, et odoratum perficiendum. Sunt enim propria instrumenta odoratum, due caruncule, quod dependunt a naribus in modum mammillarum, quod primo aerem attrahunt in se recipiunt, deinde ad interiora per tres cerebri transmittunt. Istis autem carunculis subseruiunt nares exteriores, aerem scilicet attrahendo, et intra se includendo, subtiliando, ut ratio facilius, et perfectius immutetur in organis odoratum. Nares autem ei a cerebro veniens, illa duo verba nari subintrat, eis aialem spiritum admittit, ut dicitur Costum. Fumus igitur mediate aere per nasum attrahitur spiritum aialem se associat, quod immutatur, illa immutatio in cerebro aie iudicio reputatur. Nasus igitur secundum philosophum in libro de sensibus et appetitu, fuit necessarius. Ad aerem tempore attrahendum. Ad cerebri per sua emictoria expurgandum, et ad calorem inatum in ventriculo cerebri temperandum, necnon ad discernendum fumum a quocumque suba resolutum redolentem suavitatem ac fetentem. Et ideo secundum Aristotelem in libro de sensibus et appetitu, scilicet sensus olfactus est divinus, sic sensus auditus, et si ita non esset non faceret oportet proportionatum, et sensus olfactus non esset nisi per attractionem aeris in aialem hunc nasum. Et habet membrum, nasus in medio est, anteriori parte capitis. Et per se posuit natura nasum in medio trium inferiorum sensibilibus, quod trutinam posuit, per motum ab eis, alius sensus boni necessarius. Recollige igitur breviter ex predictis, quod Nasus est membrum siue officiale organum aeris attractivum, et emissivum. Inter odores discretivum, grossum, superfluitatum, cerebri purgativum, spiritum aialem ministrativum, per attractionem aeris pulmonis dilatativum, et co-

strictivum. Et ideo secundum philosophum in libro de sensibus et appetitu, nares possunt se ex transverso, et non ex opposito pulmone, ut si frigidus aer quicquid subeat pulmone, subito non ledatur, et si quid cum aere sicut pulvis vel cinis intraverit, pulmone obesse non possit. Est etiam nasus, ut dicitur Bre, super Caput, faciei maxime ornamentum, ita quod eius carentia tota facies refidua dehonestatur. Sed autem dispositio nasi esse mediocris, ita quod in longitudine latitudine altitudine modum debitum non excedat. Nam si nares fuerint nimis tenues vel late multi aeris attractione, ferocitate aie prehendunt, et mente indignantur. Et dispositio ei membrorum corporis summi, pronostica iudicia de affectibus mentis, sic dicitur in principio physiognomie. Nam accidentia mentis sepe immutantur secundum accidia corporis, sicut vinum albi ex vitro rubeo cui infunditur, colore rubet, et rubore. Et ideo mediocritas dispositionis mediocritate designat bonitatem, sic dicitur physio in libro suo, in principio. Impedit autem nasus in suo effectu, sic dicitur Galenus, super pronostica, ibi, Nares: acuti oculi percipiunt, et per vehementiam caloris humiditatem presumunt, unde et acuti nares et profundant oculi, acuti et est signum mortis, et accidit idem naribus, sic dicitur Galenus, quoniam calor naturalis debilis, quod non potest se expandere ad exteriora, et ideo coheret quod spiritus et sanguis non currunt ad extremum. Et ideo per frigiditatem mortificationem destruitur membrum, et cor alteratur, et accidit acumen nasum, quod est signum pessimum, et mortiferum in patientibus acutis. Item impedit nasus, ut dicitur Costum, in libro de sensibus et appetitu. Aliquod ex mala cerebri dispositione. Aliquod ex nervi odorabilis opilatione. Aliquod ex humorum fetiditate, et corruptorum, et carunculis narium repletione, quoniam quod ex carnis superflue corruptione in foraminibus nasi generatione, et poliporum, et leprosum, et hec lesio non solum ledit olfactum, verum etiam facit minoratorem vocem. Aliquod patitur ex nimio fluxu humorum, in ventriculo cerebri defluens, et habet vel ex caloris dissolutione, vel ex frigiditate, et nimia strictione, sic patet sepe in catarrho. Aliquod ex nimia repletione, et acumine sanguis ora venarum nasi apertis, unde de naribus fluit sanguis. Tunc fluxus maxime per nares in multis egritudinibus causa est dissolutionis morbi, et certum indicium convalescentie salutis, ut patet in acutis febribus, quod per fluxum sanguinis narium sepe terminantur. Et in libro de sensibus et appetitu, vii. Mulieri deficiente menstruis sanguine ex naribus fluere est bonum.

De genis. Cap. XIV.

8 Ene sunt inferiores oculorum partes, unde barbe inchoant, ut dicitur in libro de sensibus et appetitu, in libro de sensibus et appetitu, in libro de sensibus et appetitu.

Liber. V. De Membroz officialium

Genos em grece barba dicitur. Eadem ei partes dicuntur maxille: quod diminutio a maxilla dicitur. Vale autem sic eminetes dicuntur oculi partes ad eorum protectores suppositi. Vocantur autem sic male siue quod in rotunditate prominent infra oculos: quas greci mala appellant, siue quod sunt super maxillas. Quia et a malis diminutio dicitur maxille sic a palo parillus videtur. Item. Sunt autem maxille siue generum. Costant, ex nervis et ossibus iterum compositi, et hanc ossa cranei cerebri sunt constituta. Que sunt de variis et multis frustulis composita sunt, ne alia lederent, si unum aliquid patitur. Exterius autem sunt calide et carnosae ut frigiditate ossium et cartilaginum aurium et narium repararet et ut organum sensibilibus sibi videntibus adiacentibus suo calore formam administraret. Et ideo maxille oculis supponuntur ad eorum protectores. In medio se invicem posita sunt nutritum administratores. Calide sunt nervorum et per frigiditatem infirmitatibus se invicem mitigant. Calide sunt et rubicunde propter ornatum faciei et vultus propositos. Maxilla ei pulcritudo hominibus (alio hominibus) refertur in genis et maxillis. Maxille sunt de Costis, poris sume hominis ostendunt propter rationem. Que si fuerit multum rubicunda: mixta tamen cum terga albedine, et suba non nris crasse sunt medio autem carnosae, calida et humidum preter dunt propter rationem et ipsam partem. Si pro fuerit in colore albide sine alio rubedis admixtione, et in suba pingues et molles et fluidae: frigiditatis et humiditatis ostenduntur diffusum et excessum. Si pro fuerit fusce in colore aut citrine, in suba autem tenues et macilentes: dunt designant siccitatem nimiam et calorem ut per cholericum. Si pro fuerit quasi livide in colore, et in suba a carnibus de paupere excessum signant frigiditatem et siccitatem: sic in melancholicis videri potest. Nec solum declarat complexionum diversitatem verum etiam affectuum notificat qualitate. Nam secundum animi affectus, ex subito timore vel gaudio pallescunt vel rubescunt subito, ut dicitur Constantinus.

De barba Capitulum. XV.

Barba ut dicitur Constantinus, faciei viri est ornamentum. Unde apparatus et coopertes maxillas in vna parte est ad ornamentum. in alia ad maxillam adiutorium siue famulatum. Nam sua villositate nervos maxillares tuetur a nimia aeris frigiditate, et ideo maxillam est necessarium tegumentum. Barba vigoris et caloris naturalis est indicium. Et hoc est causa quare virum non mulier barbescit, quod masculi feminis naturaliter sunt calidiores, et ideo in masculis fumus (quod pilorum est materia) magis augmetur, quae quod natura non sufficit

bat fumere expulsi per duo loca, scilicet per caput et per barbam. Unde accidit aliquando in mulieribus calide et humide propter rationem quod videtur barbescere. Et e converso fit in masculis frigiditas et siccitas quod barbescit parum, unde et in eunuchis non crescit barba, quod perdiderunt illam materiam calidiora: quod calidi humoris et fumus (quod pilorum est materia) sunt generatissima. Et quod per quod barbe spissitudo caloris et humoris subalac vigoris est indicium et differentie sexuum certum exprimitur. In pueris autem non crescit barba: quod pueri sunt calidi et humidum quod fumosa suppositas (quod pilorum et capillorum est materia) transit in augmentum et nutrimentum puerorum. Hucusque Constantinus. Secundum Aristoteli. Licet. Pili barbe sic et capilli in sua dispositioe repugnant qualitate vaporis vel pinguis humoris ex quo generantur. Quia si fuerit humor fumosus calidus et siccus: erunt pili barbe sic et capilli crispi reflexi involuti. Et hoc accidit quod per duas vias. Primum vadunt, quod per reflexum mouet ad partes inferiores, et calor mouet ad partes superiores, et sic involuti pili erunt pili crispi propter debilitatem suam. Et hoc accidit propter paucitatem humiditatis, et multitudinem pinguis humoris, unde ex iteso calore corrugantur involuti. Si pro fuerit vapor multum humidus, erunt pili lenes et longi. Nam humor occurrat lubricando donec perveniat ad pilos. Et propter hoc pili et barbe eorum quod morantur in Thracia sunt lenes, Nam eorum complexionem humidam: et aer continens eos est humidus. E contrario accidit hominibus cerebri siccum humum et habitantibus in regionibus calidis propter siccitatem aeris continens. Item. Idem. Ibidem. Alterat color pilorum barbe secundum etiam varietatem, et ideo canescit in senectute propter debilitatem caloris et abundantiam frigiditatis. Desunt autem quod pili barbe propter calorem et humoris iterceptos ut in castratis. Quia ex corruptioe humoris ut per leprosis. Nam sic dicitur Aristoteles. Lasus pilorum silis est fluxus foliorum arborum, et causa ista est diminutio humoris calidi et pinguis. Et ideo non fluunt folia arborum in quibus est humor pinguis. Hucusque Aristoteles. Licet. aliter.

De mandibulis Cap. XVI.

Mandibule a manducando sunt dicte, ut dicitur Iulius. Mandibularum autem quod dicitur est superior in quod dentes superiores insigunt. Queda pro inferior in quod dentes inferiores radis cant. Et est proprium mandibule superioris quod in os aialia fixa est et immobilis, excepto centeaculo, coco drillo quod mouet mandibulam superiorem in naturam omnium animalium et fixa et immobilis tenet inferiorem ut dicitur Aristoteles. Sunt autem mandibule ex diversis duris ossibus compositae, nervis et lacertis variis

et principalium proprietatibus

snere. Et si fuit necessarium propter motum continuo-
tatem, et propter clausuram necessitatem, ut dicitur. Co-
stan. Sunt enim quatuor due mole, continue ad preter-
itum et molendum cibum se mouentes, vnde totum cor-
poris nutrimentum mandibule sumitur. Ma-
dibule autem quibusdam praeconuolunt carnosis et nervos
et gingine dicuntur circundant vndique et velant.
et propter fortiores dentium in maxillarum fundamens
radicationem, et propter nutrimentum nervis dentium
admiratorem, et frigiditatem dentium modera-
tionem. Et dicuntur gingine, ut dicitur. Ista de tribus
gignendis, quod in eis dentes gignuntur et nutriuntur.
Facte enim sunt ad decorum dentium pariter et ne-
cessitatem: ne nudi post horridi (als horroz)
existerent et decorum. Pelluculis etiam labiorum cir-
cundant, quod fecerunt nata ut tamen dentes et maxillas
non solum in se invicem iunget, verum et a lesione extrin-
seca defendat. Corrigunt autem ginginas corrumpi
in aialibus. Aliquando ex negligentia et quicquid ex pu-
tridis humoribus infici et corrumpi, et tunc diuer-
sas inferunt molestias et passiones, ut fetores
dentium, casum vel relaxationem.

De labijs Ca. XVII.

Abia secundum Iulianum a labedo sunt dicta, quod
autem superius est labium dicitur quod pro inferius est
labium nuncupatur. Sunt autem labia ne-
cessaria secundum Constantium, quod dentes muniant atque re-
gunt. Sunt etiam nervosa et ex diuersis laceris co-
posita, ut sic ad sensum et motum eent habilitiora.
Nam ad vocis formatorem necessarium se aptant
vel claudunt, quod illi abscissis vel per aliquam oppila-
tionem vel scissuram aliquam impedunt: quia pretere-
non possunt formari. Item labia mollia sunt et carno-
sa, et propter duriciem dentium etiam tamen sunt necessa-
ria. Dentes igitur et eorum nervi cum ex nata sunt
frigidi: nimis lederet aeris frigido expositi: si
non labiorum tegmine tuerentur. Item labiorum extre-
ma sunt rubicunda, quod accidit secundum Constantium, propter
cursum labiorum subtilitatem: quod facilius colore la-
guineo recipit quodammodo roseam qualitatem. Vnde ru-
bedo labiorum signum est puritatis complexionis et
impermixtionis turbati sanguinis et interiorum humorum.
Sic e contrario: labiorum liuiditas signum est defe-
ctionis humorum et caloris naturalis. Item labia tenuia sunt
in subar subtilia, ut sunt flexibilia ad motum
et habilitiora ad aerem nutriendum (als imitendum)
et iterum edendum ne subito attrahantur interioribus suis
frigiditate iterum lesionem. Et ideo labia aeris frigi-
gido se opponunt, et ipsum recipiendo: depuratum
reddunt: ut suauiter et vtiliter ad interiora attraha-
tur. Hec omnia secundum Constantium. Consiles proprietates re-
ferat Aristoteles, libro xij, circa finem ubi dicitur. Labia hominis

mollia sunt et carnosia, et separantur propter salutem
et custodiam dentium, et ut veniant ad exitum ser-
monis. Vnde labia dupliciter habentur, scilicet lingua
Cuius creatio est ad gustum dum habundant, et ad ser-
monem preteritum sic dicitur Aristoteles, expressit dicitur. Et ideo
oportet quod labia sint habunda, quod si creatio lin-
gue non esset talis dispositio, ad labia non posset
lingua pergere ad dicendum multos modos fra-
rum. Quia quodam ex eis dicitur per percussionem lingue:
et quodam per percussionem labiorum, et ideo necessaria fuit
labiorum creatio ut optima esset nase operatio. Et
propter hoc fuit caro hominis valde mollis quam homo est bo-
ni sensus, tactus, et gustus magis quam alia animalia.
Hec omnia Aristoteles, libro xij. Recollige igitur quod labia
sunt quodam regimine: dentium custodit, mollicie sua
duriciem dentium et partium, vocis articulationem et linguae
te formativam, aeris frigiditatem calidi iterum acceptam
sua rubicunditate vel liuiditate obfecit vel vigo-
ris designativam, prout interpretatur per organa
na passionum atque odium et amicitie doloris vel
tristitie expressivam. Vnde dicitur quod tremor labiorum in
frenesi et acutus morbis morte preedit, ut dicitur in
prophetia. Et hec de labijs sufficiunt.

De mento Ca. XVIII.

Entium est dictum quod mandibularum funda-
mentum eo quod inde oriatur, ut dicitur. Ista de
tribus dicitur. Constantium, duo sunt ossa et ipsa iun-
cta sunt in medio ubi dentes superiores firmant
quod dupliciter atque pares. Horum ossium extremitas
duas habet furculas. Una est acuta, cuius acumine
quoddam ligamentum insertum, quod a latere riporum pre-
dit, per quod et bucca clauditur et aptatur. Altera
pro furcula grossa est et rotunda cuius rotunditas
te mentum fit mobile, ut dicitur. Constantium, quod si me-
ntum fuit necessarium propter originem mandibularum
et dentium inferiorum radicationem, et propter volun-
tariam aeris clausuram et aptationem. Fuit etiam co-
uertes propter faciem completionem (als completionem)
et perfectam ipsius vultus summationem. Quod si fuerit
proportionatum fronti: tota honestat faciem et
decorat. Hec omnia dicitur Constantium. In mento autem
aialis marcia est fortitudo, propter ossis duriciem,
et nervorum propagationem, et propter fortiores dentium
radicationem, et ideo bruta animalia se tamen per me-
tum de facili non permittunt. Nam mento fracto
tota eorum feritas (als ferocitas) quasi armis po-
ditis enervatur, ut patet in Regum, libro vij, ubi dicitur. Co-
fregit David mentum viri et eruit os eius de ore
eius. Hec omnia pro mentum tractat amoris et fi-
delitatis est, ut patet in Regum, libro vij. Tenuit ioab me-
tum amase quasi de osculans cum re.

Lib. v. De Rembroz officialium

De ore Capitulum XIX.

S est dictū ex eo qd p ipm qd p ostiū
o cibos imititū. z iputū forz euectū.
Al eo qd qsi d ostio fmdes egrediūt
vt di. Jsi. Os ē vt dī idē aīe nūc? ē. qz illd
ore expmim? qd pus in mēte pceptū. Est
at os vt di. Bre. multis circūseptū custodijs
scz dētibz z labijs vt tot itēmedijs mēs p?
discernat qd pferat siue dicat. vt pus verbū
trāseat p limā qd p linguā. Fuit at oris iſtru
mentū necessariū sz Lōst. in. ppe nutrimentū
susceptōz. Nullū ei mēbz in aīal nutrītū nī
si pus nutrimentū i ore recipiat. Os em pzo
cibū recipit. z mastica dō z imutā dō apruz
digestōi stomacho trāsmittit. z ppe h nafa fe
cit os hūidū iſtrinfec. vt cibi siccitas ei hu
miditate facili? imutet. Fecit etiā os neruo
sum z mediocritē dūz z pcauū. Ne uosū vt
saporositas cibi facili? sentiet. Dūz ne cibi
aspitate lederet. Nec tū nīs fcm ē dūz sz me
diocritē ne nimia duricia sēualitas gustū im
pediret. Cōcauū at z rotādū fuit iſtrinfecus
vt cibi assūpt? hic inde facili? moueret z per
dētes sine ipedimēto spūs traduceret. Itēz
necessariū ē os ppe aeris z spūs attractiōem.
Aer ei attract? p os. i. spūs pcanitate imutā
ōpurat z subtiliat. z sic ad cordis ffrigeratō
nē p canale pulmonis trāsmittit sine cul? re
frigerio cor p nimij caloz iſcedio vreret et
destrueret. Itē est necessariū ppe vocē iſfor
matōz. ad hē est palatū oris pcauū vt plez
etrū ligne moueret facili? z ad vocē formā
dā: expedite eleuaret z depmeret. Itē vtile
ē ad grossaz supfluitatū a cerebro z pulmo
ne veniētū crebrā electōz. qd p ostiū oz eie
ct: vital spūs i corde: z aīal i cerebro: suas
pplēt actōes expedite? Itē vtile est ppe mem
broz nutrimentū a supfluis exoneratōz. Quā
ei stomach? a uis hūoribz onerat: nafa p
vim expulsiuā opante. p oris orificiū expur
gat vt d. psta. z Hal. sup illd afoz. Inuomi
tibz z purgatōibz qd spōre fuit si qūa optuit
fiāt: pferit z bñ ferūt. Si pō n. 5. Partit at
os vt di. Lōst. in viatico. Quāz solū ex alijs
mēbris sibi vicinis iſtrūmātibz. Partit at pu
stulas. vlcera. z h mōi. ex corruptis hūoribz
aliūde ad buccā defluētibz. Si rubeat ita qd
nigredini attineat z caleat dōleat: aut arde
at. matia sāguinea ē z cholertica. Si pō ml
tū nigrescat: raro molest? ē z timid? ne forz
san ad cancrū deueniat. Accidūt at vlcera i
ore lacrimū puuloz. pueniētia ex acumie la

etis z el? corruptiōe. Hucusqz Cōstā. in vīa
tico particula secunda.

De dentibus Caplin. XX.

Entes fm grecos dicunt odentes q
d si oia apposita diuidētes z inclētes
vt di. Jsi. Et sūt dētes fm Lōstā. q
dā plātaria i ossibz maxillaz z mēti qd bus dā
radicibz iſtrinfert. Et sē i maribz fm psta. xxxij
Sedecim em i maxillaribz sūt positi. quoz
q̄tuor i anteriori pte pares vocant z q̄dru
pli. Et bi lati sūt et acuti incisores l? p̄siores
a medic? nūcupant. ad inc sīdes cuiuslibet
cibi sūt apti. z q̄cūqz eis accipit in ore pterit
z morde. Sūt itēz z duo q̄ canini sūt dīcti
collaterales q̄drupli z i sumitate acuti du
ris cibis tū molēdis apti. Et dicūt fm Jsi.
canini. qz ad silitudinē can? noz pstitūt. rea
nes p ipos ossa rodūt. p̄siores ei dētibz sūt
fortiores acutiores lōgiores z rotūdiores. z
tō a qd bus dā colūnelle vocāt. z qd p̄ores p̄cl
dere nō pūt. itz tāqz fortioribz ad p̄srigēdū
trādūt. Sūt z decē alijs exvraqs pte supioz
mādbule qd sūt collaterales q̄drupli. z bi sūt
lati atz grossi. bi molares sūt vocati z ad mo
lēdū cibū sūt apti. nā qd p̄sila z p̄sracta sūt a
poribz more mole subigūt. vt di. Jsi. Sūt
igit i supioz mādbula. xv. dētes. s. q̄tuor
q̄drupli atz pares. z duo canini. z nouē mo
lares. z tot i sē etiā dētes numero collocant
in inferiori mādbula seu in mēto. Dentes
igit q̄tū ad sūt nūcz z etiā ad officiū q̄dr
farie diuidūt. Quidā em sūt incisui. z bi sūt
q̄tuor. duo supiores z duo inferiores qd p
aspectū se offert. Quidā pō sūt pares. z hē
sūt q̄tuor. duo supiores z duo inferiores
q̄ alterutrz iuxta icisuios positi mutuo se cō
tingūt. Quidā pō dicūt collaterales seu can
ini z bi q̄tuor. s. duo supiores z duo iſto
res se mutuo collidēt. Quidā pō sūt mola
res z bi. ex. scz. x. sup? z totidē iſfer? mutuo
se tāgēres. z qd ab alijs inchoata sūt quasi
mole. p̄tinue p̄cidētes. Bi omēs sūt i mādi
bul radicati z qdāmodo furcati Sz diuer
simode quia anteriores. s. q̄drupli et pares
vnā hūt furculaz seu radicē. Canini pō mo
lares tres vel q̄tuor hē dicunt. vt di. Con
stanti. Dentium qz numez discernit q̄ltas
sexuū. nam in viris ples. in feminis paucio
res inueniūt. vt di. Constan. et Jsi. Distin
guunt etiā dentes fm p̄cessū etatis. qm sic
di. Arist. l. ij. qd dentes senū generaliter sūt
nigri z nō acuti. vt z i canibz. qz etas p dētes

et principalium proprietatibus

noscent. qz dentes iunentū sūt albi z acuti. Se-
nū pō ecōtrario. Excipit tñ Ar. ibid ab hac
generalitate dētes eqz qz dicit hie ppiū. q
pcedēte etate magis albeciūt. Dī etiā ibidēz
Ppter vtiqz scire qz aīalla q sūt mltōz den-
tū z pūctōz sūt vite lōgioris. q pō paucōz
sūt dētiū separator sūt vite breuior. Itē dī
ibidē. Omē aīal qdrupes generās aīal sibi
silebz dētes. Itē hō ejcit dētes in iunēte
anteriores. nō molares. z hō pūctit forsan pte
furculaz z radicū debilitate. Molares at nō
ejcit pte cām. Itē Ar. li. xij. Dē
aīal carēs dētibz i supiori mādibula ē siccū
z terrestris nāte. Omē aīal hūs dētes i vtra-
qz mādibula est pūguedint sile. Itē idē li.
xiiij. Nāta nō facit aliqd nisi qd mclt z pfe-
cit. z iō necesse est vt materia pte terrestris
declinet a qbusdā aīalibz ad pte supiorē scz
in dētes z culmos p mīnētes. z i qbusdāz in
cornua. Erpē hō nō pte hie dētes in vtraqz
mādibula aīal hūs cornua. Itē ibidē li. xvj.
Dētes solūmodo int alta ossa crescūt dum
remanet aīal. z hō est manifestū in dētibz sup-
ercrecētibz declinātibz a locis suis pūgen-
tibz se inuicē. Et cā incrementū illōz ē pte ope-
ratōem eoz. Si em nō crescerēt cito psume-
rēt. z pte hō terunt cito dētes aīalū comedē-
tū multū z carentū dētibz magnis. Et p-
pter hō ingentata ē nāta z aggregauit dētes
ad iūctē pte senectutē z finē. Aliiter sūta du-
rarēt p mīllenariū: sp dētes ples eēt qz in
pma creatōe. Itē dī idē li. ij. Dētes q oriūt
itra ginginā nō oriunt in vīris et mulieribz
nisi post vīginti annos. z forte in qbusdā
mulieribz post. lē. z origo eoz erit cū maris
dolore. Itē Idem li. xij. Dētes acuti oriūt
ante latos. qm dētibz acutis indiget ad ab-
cissionē cibi pus. qz pte est abscondere qz mor-
lere. iō etiā cito crescūt. qz mīnores sunt. qz
origo mīnoris rei est ex calore aīal originem
rei maioris. Item calor lactis facit oriū dē-
tes cito. z pte hō est qz pueri lactētes lac ca-
lidē nascūt i eis dētes citius. Itē Idē ibidē.
Anteriores dētes nascunt in osse tenui
z etiā debili. z pte hō sūt velocius casus. Huc
usqz Ar. Ad hō pstan. in vīatico ptecula. ij.
Dentū magnū est iuvamentū. z cum iuua-
mentū magnū corpis ornamentū: i pōz inqz
nō patientiū. qm in patientibz actio corripit
Quoz passio diuersa est. Cul p diuersitatis:

ps est visus manifestus. sic se putredies. fetores
rupture. pforatōes. mortōes. casus. lūnos-
tates. z sūta. Pars pō nō apparēs ē z occul-
ta sic qm dētes nīmū dolent. z tñ exteri sūt
apparet. Cā aut tal' doloris sūt hōiores a cā-
pūte descendētes: l' a stōacho medīare fumosi-
tate ascendētes: v' hōiores acuti i ginginis.
z tñ dolores nīmū cū saltu z pulsu sentit
pte maliciā hūoz z acumen. Si pō dolor ē
a capite: grauitas sentit in capite. z dolor i
facie rubor ex sanguine cholera ad radices
dentū descendēte. Si pō fuerit a stōacho:
dolor sentit in stomacho. z assidua eructa-
tio egredit z corripit dētes. Et aliqñ pfo-
rat. z aliqñ rūpūt. aliqñ ex pte in citrinū
viridē seu nigrū colorē mutant. Que oīa ex
corruptis z pessimis hūoribz. ex malis cibis
p nervos ad ligamētū dentū descendētibz
accidere dīnoscent. Dētes etiā aliqñ mor-
uent. z cā mor' hūiores sūt. Qz si sūt i dentū
radicibz acuti: necesse est in dētibz foramina
effici ac fetores z putredies generari. Qz si
pimes fuerint in cā. dolor maxim' gignit. qz
nervū sensibile corrodendo penetrat. Ob-
stupescūt etiā dētes z exacerbant ex hūore
acido int' vel extra nervos sensibiles infic-
ente. Dormitare etiā vidēt ex causa nīmū
frigida. sic ex nīue vel glacie nervos dentū
pstringere. Itē ptes Quoz cadūt ex nīmū
būiditate. ligamēta dentū relaxate. Quoz ē
ex nīmū siccitate. vt pz in sētibz. qz dētes p-
pter subtractōz būiditatis nutritibil' dilabūt.
Has z mltas alias dentū fctat psta. passi-
ones. qz hō sufficiāt. Recollige igit ex pte
qz dētes i mādibul' tāqz in fūdamētis ppijs
radicāt ex frigiditate dīante albiōres cetis
ossibz efficiūt. pte sui duriciē de facili nō le-
dunt. Suba ei dētiū ex se ē ipassibil'. cū nō
sit sensibil'. vt dī. psta. Quā dens rupt' nullū
dolorē patit. Dī tñ pati z dolere pte nervūz
sensibilē q i ei' radicibz sepe ledit z gnat. Dē-
tes em intrinsec' nervis colligāt. Terminos
carnis dētes excedūt. z tñ in carne radicant.
Nihil itra se nec in se ē patiunt. Clausi sūt
labijs nevideant. Indecens est em cū appa-
rent nisi forsan pte risum. Itē supiores ad i-
feriores reuertunt. z sibi inuicē mutuo cor-
aptant. z si inferiores aliqñ moueant. supio-
res tñ fixi z immobiles repliunt. Ordinate at
ad inuicem componunt. Ad informatōem
articulare vocis maxie coogan. Toto cor-
pori obsequunt.

Liber. v. De Membroy officialium

De lingua. Ca. XXI.

Lingua a lingēdo cibū ē dicta. vñ q̃a
 l p eā articulat son⁹ p̃ba ligat. Sic ei
 plectrū chordis. sic allidit lingua dēt
 bus. vñ d. Jñ. Et at ligna instrū gust⁹ z lo
 cutiōis vt dī. pstan. z pponit de suba molli
 carne porosa z spōgiola. Et at nervosa. p̃p
 sēti z motū. Porosa vt facil⁹ sapor penetret
 ad neruū faciētē gustū ad quē veniūt multe
 vene sanguis plene. vñ rubicūda ē i colore.
 Nec eis dē opit p̃anticul. q̃bo spaciū bucce et
 palatū idulz z vestit. a supiori pte ps tota.
 ab iseriori at pte pz vsqz ad ligamēta q̃bo ner
 uo est connexa. vñ de radices lingue z sensu
 biles nerui q̃bo recipit sensū z motū a spīr
 tibus se occulti. In q̃bus dā at hoibz vt dī. p̃st.
 p̃bif lingua pl⁹ q̃s optz itatū q̃ nec i diuersas
 ptes moueat vñ oz icidit ligamēta vt sibi mo
 tus p totū bucce spaciū āpliet. Passiōes ei
 multē accidūt lingue vt in suba spī⁹ l i neruis
 ad illā veniētibus. vñ i viatico pstan. Lingua
 aialis p̃dit motū volūtariū. vñ z vsū amīz
 est fūdiōis cul⁹ cā est ex defectu p̃tūz mortue
 ex cerebro vñ ēteyl ex nerno opilato p quē
 p̃trāsīt aial. Aliqñ ex apostemateyl ex pu
 stulis i lingua acciderit. Aliqñ sūt p̃p̃ia vt
 cia in suba lingue sic p̃plexio mala ex q̃ ē sēsi
 bil distēperatā ex nimio calore l frigiditas
 teyl hūiditateyl siccitateyl apostemateyl tu
 mor z silia. q̃ si ligua videt nimis tumida
 excessū caloris desig̃t. si p̃o alba frigiditate.
 si moll hūiditate. si sicca et aspa siccitatez. et
 oīa talia lingue ipediūt vsū vel tollūt in toto
 vñ i pte. Si at ligua sanavideat nullas ha
 bēs maculas loq̃la tñ sit ablata. ex cerebro
 est defect⁹ vñ ex neruis sēsi bilibus opilatis. ali
 qñ est p̃ditio loq̃le ex p̃ditā mēte vñ i frenesi
 vñ lethargia. Buculqz p̃stā. i viatico. Alios
 desig̃t defect⁹ lingue p̃stā. in pantegni. vbi dī.
 Accidūt pustule late z exrese i pellicul exte
 rioribz lingue sic accidūt puer⁹ malū lac fugē
 tibus. z sūt qñqz albi qñqz nigri colorz. Acci
 dūt at apostema lingue. cā nimis magni sūt
 cās z ab ore exte faciēs. Et vocatur exiliū
 lingue. Alio etiā gen⁹ apostematis lingue ē qd
 rana vocat. eo q̃ sic rana nascit sub lingua. et
 aufert vsū lingue. z ita rana muta dē ab effe
 ctu. Et etiā aliō apostema lingue sanguino
 lētū vñ tota ligua parit loq̃la vna cū gustu
 impedit. Et viscosis ei hūoribz i ligua do
 minātibz sensus gust⁹ corripit z imutat. ita
 vt dulcia amara. z insipida iudicēz. z ecōtras

rio vt dī. Sal. Jñ dī Sal. sup afoz. q̃ acci
 dūt lingue balbuties ex nimia hūiditate qñ
 lacerti lingue p nimia hūiditate i extremis li
 gue nequeūt dilatari. sic ē videre i ebrioz. q̃
 balbutiūt qñ i cerebro hūore nimio p̃fūdūt
 Vñ dī ibidē Sal. Naq̃ali at balbutiētes.
 Vñ p̃t nimia cerebri hūiditate balbutiūt.
 vñ p̃t lingue hūectatōez. vel p̃t vtrūqz. Illa
 ē ista hūiditas ē cā q̃re aliq̃ efficiūt dīau
 li q̃ aliq̃s lras pferre n̄ p̃nt. scz r. p. n. l. c. p. t.
 p̃fert z h̄ p̄z i istatibz q̃ multas lras corripūt
 z eas pferre n̄ p̃nt. Nec oīa dī. Sal. sup. illū
 afoz. Jpodrauli. a diaria marie capiti. qz
 nimia hūiditas talū q̃ est cā dīauisatōis
 redit ad stomachū z intestina sepe lubrificā
 do inducit diariā vñ dissenteria. l. fluxū venēz
 sic dī. Sal. Jñ dī Costā. i pantegni. q̃ in la
 teribus ligamētoz lingue sunt quedā vene
 que salua lingue administrāt. Nec ab into
 tio lingue incipiūt. a q̃bus emanat qdā hū
 mectatio rheumatica q̃ salua appellat. vñ il
 le vene vocant a medicis saluales siue ha
 bitatio salualis. Initiū aut lingue vñ exor
 unt he vene est caro glandulosa et alba spī⁹
 salue generatiua q̃ humectat linguā z tem
 perat ciboꝝ siccitate. z augmētat eoz succo
 sitatē vt post dīcet Jñ dī Ar. in. vñ. q̃ oues
 aliqñ hūt sub lingua venas albas. z ille fas
 ciūt fer⁹ albos. z aliq̃ hūt nigras. z ille faciūt
 fer⁹ nigros. z aliq̃ varlas. z ille p̃creāt fer⁹ va
 rios z c. Recollige igit breuē ex tā dīctis q̃
 ligua ē suba carnosa sanguinea z porosa. in
 fluentie spūs receptiua. i p̃plexione calida
 z hūida. i dispositōe tenuis z obloga. anteri
 ori pte gladio sillis i cono. in colore rubicū
 da. in loco p̃cauo z hūido sita ad motū facil
 lima. vocuz informatiua. sapor discretiua.
 p emissionē salue oris hūectatiua. p̃ceptio
 nū aīe interpretatiua. dentibz z labijs q̃ mu
 ro duplici circūsepta. In diuersis aialibz q̃
 ad figurā varia. Nā i q̃bus dā breuē ē z gros
 sa. In q̃bus dō p̃o ecōuerso. Quisq̃ hūc ligua
 grossiore hūt vocē guloz. z ecōuerso. Que
 dā etiā aialia hūt liguas mediciales z salu
 tiferas. z h̄ vel ex nate bonitate. vel ex ocul
 ta aliq̃ p̃petate vt ligua canis: vt dī. Cassio
 dor⁹. Quedā at hūt liguas mortiferas p̃p
 maliciā z furiositatē hūoris in eis dīnantis
 sic ligua serpentis. draconis. z rabidi canis.
 cui⁹ morsus est sūme venenosus: cui⁹ ligua
 apparet sp̃ extra os. z distillat venenūz istat
 aquā in quā cadit. de q̃ q̃ biberit efficiē ras

et principaliū proprietatibus

blosus. vt dicit Auicenna. et Constan. in tractatu de venenis et venenosis animalibus. An etiam serpenti lingue sunt nigre sicut sine limide sine furtive et maculose. acute. et in motu velocissimi me. Et hoc patet per hoc quod furiosus et venenosus. quod tamen velociter lingua agitatur ut vna numero bifurcata videatur. Lingua tamen aspidis quousque cor poris videretur serpenti plena sit veneno mortifero separata tamen a corpore et desiccata venenū patitur. et venenū si prius fuerit patitur. vnde in puncta venenū sudore prurgetur. An talis lingua velut visus per speciem reputatur in thesauros regios per ciosa. quousque prius fuerit venenosa etc.

De saline proprietatibus Ca. XXII

Salina est humor rheumaticus ex nasalibus venis lingue generatur. vt dicitur. Et est aut salina nasaliter humida. in colore alba et ex similitudine motus lingue. et istorum spiritualium spumosa. in sapore insipida. quod potest aliter ois saporis se receptura. Si ei esset aliter saporis determinati. non esset alteri susceptura. Est etiam in eundem. salina in gustu et obiectum media. Huius est sensu gustus percipitur. nisi est sapor medietate salina gustus organo patitur. An ipsa est qualitate saporis rei gustare imitatur. Fuit autem necesse salina vt dicitur. ad humectandos oris. vt saline beneficio irrigaret. Item per digestionem preparatur. Libet ei sicut in ore autem in velle mittere stochos. nisi salina media per humectaret. quod sine saline mediorum administratione res sicca non daretur transglutiret. Item velle est ad facilitatem suffluationis cerebri et pulmonis euacuandos. quod tales emissiones calore vel frigore iduratur. aut inscant. quod non ita daretur per ostium oris eijceretur (alio extraheretur) nisi primo cum humoris salina ad ductorio. lubricando ad exitum prepararent. Item salina humoris ieiunij habet quidam vnum latius. et fecit vnde et sanguine animalis ledit. si in aliquo vulnere aliquid sanguinis admisceatur vt dicitur per dictos autores in tractatu de venenis. Et hoc forsan est vt dicit Auicenna. rōe cruditas. Humor enim crudus sanguinis perfecte digesto in suis qualitatibus repugnat. et in vnde dicitur autores per turbat temperamentum. Hic est etiam vt dicitur sancti. et habet a Plinio quod salina sine spiritu humoris ieiunij iterum sit serpentes. et venenosus animalibus et venenū. sic dicit Basilus in heramero super illud. Ipsa preter caput tuum. et in calca. et Beatus. Item sic dicit. Sal. super afor. libi. In sanies spuro sit pressis et fluxus et vbi salina tenet moriuntur etc. Per se vel vltus pulmonis semper cussit. et a suffluatione sanies vltus spiritum

se eronerat. put patitur. si tamen mors iminet quoniam spiritum. quod reuera est salina cum sanie vltus spiritus inter claudunt. et sic pressis suffocati moriuntur. Item sic dicit. Sal. in libi. dicitur. In spiritum et salina est differentia. Nam salina est suffluatione naturalis nutrimenti pectoris et generatur digesta. Spiritum hoc est illud quod ad pectus aduenit per diuersitatem cursus nasal et cursus per naturam. nec est spiritus digestus. Et tamen spiritum in aenis febribus apostematibus si leuit flat cum signis digestionis et sine tussi laboriosa. fortitudinem fecit prout. et defectum morbi. sic dicitur in pnoctis. et e converso. Dicitur enim Sal. et alios commentatores ibidem. In salina sine in spuro consideratur tria generalia. Color. odor et sapor. Quia si spiritum fuerit in colore lundum. cordis et spiritum lundum fecit lesionem. Si per sanguinem cum sanie admixta. pulmonis desit vlcera. Si etiam fuerit in odore fetidum. iterum significat corruptionem. Item si in sapore fuerit amarus aut acidum. humoris corrupti in stochos et pulmone seu in suba lingue signum distentionis. Item in spiritus abundare signum est phlegmaticae co-plexionis. Vnde in sensu solent spiritus abundare grossa et viscosa finem in tensionem frigiditatem et resolutos vel dissolutos humiditatem substantiam etc.

De voce Ca. XXIII.

Or est aer tenuissimus. plectro lingue formatur vt dicitur. Item. et Priscianus. Organa autem vocis sunt in ista multa sunt vt dicitur. Constan. scilicet pulmo arterie. guttur. vula. os. dentes. labia atque lingua. Sine eis istorum instrumentorum vox non formatur. Et hoc quod sunt vocis receptura sic pulmo cum suis receptaculis et canalibus. Queda per sunt vocis ordinationis sic vula que finem Constan. pulcrum reddit et forte. quoniam ad alia se habet proportionabiliter. Aer enim introeunt per. et ne nimis impetiose exeat cohibet et refrenat. A receptio etiam pulueris guttur et arterias prohibet et coheret. Queda enim sunt vocis emissiva. vt canales pulmonis et arterie que sunt quasi quedam fistule. Que si fuerint lenes munde et tepate. dulces ac tepate et equale reddunt vocem. Si per aspe fuerint et per debito fuerint late et stricte aut distorte. nimis que vel exilis dissona aut ineqle emittunt vocem. Ad formationem igitur vocis aer in folliculo pulmonis recipitur et per ordinatum arteriarum motum per os emittitur. Vnde ex veloci aeris commotione et organorum vocis extensio sonus redditur. quod in ore animalis placet et plectro lingue for-

Liber. v. De Membrorum officialium

matus vox a sapiētibz dicitur. Hucusq; p̄sta. in
pantegū. vñ. Ar. li. iij. Pulmo ē p̄mū vocis
receptaculū. Et iō om̄e aīal carēs pulmōe:
carer̄ z voce ac loq̄la. Loq̄ em̄ est distīgue
re vocē. Qñ oē aīal nō hñs linguā absolū
tam nō hz vocē. vt dicit idē. Apes vñ mulce
carer̄ voce. faciūt tñ crepitū in volādo extē
dendo z sbendo alas p aerē cadentē inter
corp⁹ z alas. z sic faciūt locuste Et hui⁹ pba
tio est q nūq; faciūt sonū in sedendo. s; tan
tūmodo i volādo. Rana autē hz vocē p̄p̄iā z
anteri⁹ lingue sue applicat ori suo z qd ex li
gua p̄p̄inuat carne pulmonis absolūtū ē
z p̄p̄ hz vocē p̄p̄iam. z est coar nec facit h
nūl i aqua n̄m. z p̄p̄ masculus tpe coit⁹ qñ
clamat feminā p vocē cognitā Rana p̄o m̄
tiplicat vocē qñ popit mādibulā inferiores
in aquā z extendit sup̄iores. z p extensionem
duarū mandibularū vociferant. z p̄p̄ nūmū
conatū extensionis lucent ear. oculi sic can
dele. Cantāt z vociferant pl⁹ de nocte q̄ d
die. qz tūc est sepl⁹ coitus earūdem zē. Itēz
ibidem. Aues parui corpis pl⁹ vociferāt z
garrūt q̄ magni z marie tpe coit⁹. qm̄ vo
ciferatio aīu marie est in illo tpe. Itē idēz
Ball⁹ vociferat post bellū z victoriā. Itē in
aīubz est q mascul⁹ dat vocē. z nō fēia. sicut
gall⁹. z mas coturnicū. Loq̄ autē appropriat
hoī. Qui autē nascitū sunt muti. sunt surdi. et
hñt vocem. sed oīno indistinctā. vt dīc idēz
Itē Idem in eodem libro. Om̄es femine
sunt subtilioris vocis z acutioris q̄ masculī
p̄ter vaccā. qz vox femine est grossior. Itēz
Ibidē. Er̄i⁹ spermat⁹ est in maribz apd al
teratōem vocis. z h̄ est in termino duorum
septennū. Aliqñ tñ mutat vocē cū i q̄bus
dā. Et est signū mor⁹ ad luxuriā. Itē Ibidē
Qñ equi capiūt coire. erit eoz vox maior. si
militer z femie. Vox tñ femie clarior ē. Itē
Ibidē Voces masculoz mutant qñ emuti
lant. Itē dīc li. viij. Voces oīm qdrupedūz
mutant. z efficiunt sic voces femiaz. qñ ca
strant. Et li. xij. dīc. q cā acuminis z altera
tiōis vocis est fm̄ alteratōez eratū. qm̄ vox
iuuenū aīalū est acutior vocē senum. z mu
lier q̄z viroz. z voces oīm aīalū sūt acutio
res in iuuentute. Itē Idē. Vulre femine
z multi iuuenū vociferant voce acuta. qm̄
p̄p̄ debilitatē mouent paucū aerez. z qd est
paucū. mouet veloci⁹. z vox. veloci⁹ ē acuta
Bravitas autē vocis sequit tarditatem. z aer
multus mouet tarde. Hares autē z senes

mouent multū aerem. z ideo sunt grauiorē
vocis. Huius em̄ arterias hñt fortiores
masculi q̄ femine. z senes q̄ paruli. z nō
castrati q̄ castrati. Propter debilitatē ḡ ner
uoz erūt voces castratoz siles vocibz fēiaz.
Hucusq; Arist. Vox igit fortis eq̄lis clara
flexibilis inf̄ acutū z gūc mediocris est lau
dabil. Sic ecōuerso Vox tremula rauca z
aspa debilis z dissōna. nimis gūis vñ acuta
est vīrupabilis. Nā vox rauca dissōna z in
ordibilis multaz p̄fundit vocū armoniāz.
Vox itaq; p̄sona dulcis z ordiata est letifi
catua amoris excitatiua. passionū aīe expt
sua. vīgoris z virtutis organoz spūaliū pre
testatiua. puritas z bone dispositiōis carū
dē oīnsua. laborz subleuatiua. cetij seu fa
stidij ablatiua. etatis z sex⁹ discretiua. p̄coni
z laudis adq̄sitiua. affectiōis audientū mu
tatiua. Sic de Ophēo dīc in fabulis q vo
cis sue modularōe arbores z nemora mon
tes z sara demulcebat. Ita est etiā vox p̄po
sita nase p̄sona. z amica q nō solū delectat
hoīes. v̄p̄etā bruta aīalia. Qd pz in bebo
q̄ cantu bubulci dulcisono poti⁹ q̄ iaculo
ad laborādū excitant Volucres etiā in dul
cis vocis modulo delectant inratū q sepe
p̄ dulces sonos ad laq̄os z picula ab aucup
pe puocant. Iuxta illd poeticū Fistula dul
ce canit volucrē dū decipit auceps. Item p
dulces voces z cantilenas z armonias mu
sicas infirmī z maniaci z frenetici ad sensuz
mētis z sanitatē corpis sepi⁹ reuocant. Qñ
Constan. in viatico particula. ij. ca. d amor
re q̄ dīc Heroes sico. Dicit aliq qz ophēus
dicit. Impatores ad conuiuiū me inuitant
vt et me se delectet Ego tñ delector ex ip̄is
cū q̄ velim anīmos eoz flecte possim. dīc
ad mansuetudinē. de tristitia ad leticiāz.
de auaricia ad largitatē. de timore ad auda
ciā. Nec est ordinatio musicoz q̄ circa suā
uitatē aīe esse dīnoscat. Et cū dulcisona mes
lodīa demones aliqñ coartāt. z exire de cor
pibz p̄pellūt. vtz in Saule a q̄ spūs malus
voce dauidica recedere cogebat. vtz. ij. Re.
xvij. Et q̄bz oībz dīc. iā. pz q̄z vñ sit locū
da vox atq; dulc. Ecōtra p̄o de voce inoz
diata z horribil. qz nō letificat s; p̄ristat et
aures ac mentē gnat. Qñ Constan. iij. ca.
plo sup̄ dicto. Interrogat⁹ qdā phs. Quare
hō horribil grauior est q̄ qdlibet pōd⁹. rā
liter respōdisse fert. Homo inq̄t horribilis
pond⁹ anīmi est. zē. Nec de voce bona z ma

et principalium proprietatibus

la nunc sufficiat. Nam de his quae voces impediunt super dictum est in tractatu de lingua, et adhuc etiam dicet infra 28.

De gutture Ca. XXIII

Utur est extremitas canalium pulmonis, ut dicitur Constantinus. Et est duplex iuxta mentem. Una enim est et prima ut aer et trahatur et emittatur. Secunda est ut cibos interius transierat et ut vocem faciat. Hec canalis sub cartilaginosa est atque dura, ut conveniens exeat vox emissa clara fiat. Nam raucitas vocis fit ex humiditate canalis pulmonis. Locum autem guttur a tribus cartilaginibus. Prima est anterior, gibbosa exteri, cavata interi. Secunda cuncta parte est maior, et recte iuxta os stomachi collocata. Tertia cartilago est media inter primam et secundam. Ex istis cartilaginibus quoniam quidam compositio guttur componitur ut dilaretur et restringatur. Induit tota sub gutture eiusdem panicula quibus lingua induitur et palatum. Cavitas autem gutturis quia aer intrat et exit huiusmodi quidam corpus per lingue filum: compositum ex glacie et pinguedine et pellicula, et vocatur a medicis lingua gutturis sine catarracta. Et est prima vox ut dicitur in strumetu. Non enim vox potest aliter esse nisi claudatur ista catarracta, quod si via gutturis fuerit aperta, impossibile est vocem esse, quod aer paulatim exit. Unde gutturis catarracta ad flatum restringendum fuit necessaria. Quia pro gutture quibus partibus humoribus a capite descendit huiusmodi raucitas generatur et tussis. Quibus ab attractu corrupti et siccis aeris. Quibus etiam ab iniecta pulveris, id est huiusmodi viulula per obitaculo ne pulvis et huiusmodi aliquid pulmonem valeat subintrare: quod fuit necessaria ut vocem faceret pulcrum forte et expediret. Alleviat autem aerem introeuntem et quod temperat frigiditatem. Unde quidam moritur quoniam radicitus eis incidit, quia nimium recipiunt aerem: guttur et pulmonem in frigiditatem. Est igitur guttur organum vocis informationi necessarium. Cibi et potus in primis digestionis locum, in stomachum inductum, quod idem locum est et rotundum ut amplioris aeris ad in frigidationem calorem cordis sit facilitas attractum et expulsum. Est autem in utraque extremitate magis cavata, et in medio magis stricta, ut sic sit vox magis informatum. Est etiam ex diversis cartilaginibus more cyphi se coequentibus compositum ut fortius excitat, et ita ut ex teneritudine cartilaginis ad vocis variationem facilius se reflectat. Ingenerata natura circa guttur, ut sit duplex officium

animali necessarium, duplexque vis habeat cavitatem. Habet enim viam canalem ad aerem attrahendum et anhelitum perficiendum. Habet etiam et viam manifestam ad cibum recipiendum. Et hec quidem duplex via quidam corpus operculo quod epiglottis dicitur distinguit. Habet enim se in superficie gutturis ad modum vestis ad utrumque foramen gutturis equaliter se habentis. Cum enim natura cibum appetit clauso foramine anhelitus: ad susceptionem nutrimenti aliud foramen oino se aperit. Et e converso, cum natura attractionem aeris desiderat aliud foramen gutturis se claudit et obturat. Inter contingit guttur multipliciter pati. Scilicet per extrinsecas compressiones sine qualicunque lesionem. Item quandoque per incautam cibi vel potus sumptionem. Si enim cibum intraverit meatum per quem attrahitur aer: via spiritus de facili intercluditur, et animal suffocatur. Quibus per humorum fluxum et reumationem. Contingit autem humores a capite ad canales gutturis confluere et ibidem facere apostema. Quod si materia cholericum fuerit et furiosa cito mortificat animal et suffocatur. Nam ut dicit Constantinus, angustat flatum ita quod infirmus vix cibum vel potum sumere possit vel recipere, dolorem partium nimium. Si autem sit materia sanguinea: infirmus apparet plenus corpore: rubet in facie, vena sunt plene, plenus pulsus, tumor calidus, et dulcis et superabundantia sanguinis sentitur gustus. Si vero ex cholera rubra dolor est fortis angustia nimia, calor cum sit maxima et vigilia, amaritudo in gustu est. Si autem sit ex fleumate, non tamen dolet sed tumet lingua et mollescit. Si ex salso sit fleumate, omnia saporat in gutture tanquam salsa, vox partem efficit sicut parvulorum catulorum, quia ex siccitate salis fleumatis trachea arteria coartatur, ut dicit Constantinus. Contingit autem istam materiam malam quandoque totam recolligi interius in pellicula que dividit viam aeris: (que dicitur trachea arteria) via per quam transit cibum quod dicitur isophagus, et facit squinantiam, que in vno die interficit. Ex compressione enim trachee arterie denegatur aeri liber transitus ad cor. Ex compressione pro isophagi: ciborum transitus denegatur. Quandoque colligitur materia partim intra et partim extra, et tunc iteque dicitur squinantia, et non est ita mortifera. Quibus tota materia est extra et dicitur synactia: et est adhuc minus mortifera: tamen et periculosa. In

Liber. v. De Membroz officialium

oibz his ē ēchemas dolor gutturis, s; p̄cipue
i p̄ma cū suffocatiōe vocis, ē et difficultas
spirādiz spirādiz ita ēt p̄plet̄ nerui ex squina
tia, z ita ēt maxille spasimāt q̄ vix cū malleo
p̄nt dēres aliq̄n ap̄iri, z ita accurtat lingua
q̄ vix v̄l nūq̄ p̄t extrahi In oibz istis morib;
guttur p̄mētibz bonū signū ē; velox aspiratio
anhelit̄ z spiratio, q̄ trachea artia nō
nimū ē cōp̄ressa. Q̄ nō ita timet̄ suffocatio
rō, nihil ei ita timet̄ i hac passiōe sic amissio
aeris, a q̄ nō p̄t aīal p̄ vicesimā p̄t vni hore si
ne p̄cto abstinere. Nec z mīta alia vt d̄t Cō
stā, patit̄ gutturis, s; vlceratōes z inflatōes, sicut i
moderata, vocis raucitatē ex humiditate ni
mia, arteriā gutturis, īfūdētē z vocē īpediētē
v̄l q̄nq̄ extingūtē vocē aspiratē ex siccitate
aeris v̄l corp̄is sine cibi p̄puleris īfūm lo q̄n
di exasp̄ate. S; de gutture dēā sufficiāt.

De collo Ca. XXV

Ollū ē dictū eo q̄ rigidū sit z rotūdū
caput baiulās z sustentās Cur̄ ps an
terior gula, posterior p̄o ceruix vos
cat̄ vt d̄t Jsi. Ceruix at̄ ē dēā eo q̄ p̄ illā p̄t
ad medullā spine cerebz dirigit̄ Q̄n ceruix
q̄si via (alī vis) cerebz d̄t vt d̄t Jsi. Est igit̄
collū mēbz rotūdū inē caput corp̄ medū
z ē ossē et mlt̄ ossibz z neruis p̄positū. Os
seū qdē ē vt for̄ sit ad caput sustentādū.
Pernosi at̄ ad motū volūtariū faciēdū z ad
sensū īferiores p̄tes corp̄is deferēdū. Col
lū ei īfluētiā p̄tut̄ motiue recipit a cerebro
z etiā sensitiue: z receptā ad īferiores p̄tes
corp̄is neruis mediātibz trāffūdīt Debz at̄
collū h̄c p̄uiciētiā q̄ndā z p̄portione cū capi
te, nā si forma capitis fuerit sp̄ate maḡ z cer
uix aliq̄ntulū grossa: bōitatē s̄ḡt cōplexiōis
z dispōis, vt d̄t Cōstā. Si p̄o fuerit caput
p̄uū z collū magnū q̄ntitati illi p̄n p̄portiona
tū; abūdiātiā des̄ḡt matie sup̄flūā z p̄tut̄ in
formatiue defectū, z eiusmodi caput sup̄ ce
phalica infirmitate z auriculaz dolore sati
gat̄ vt d̄t Cōstā. fm at̄ Aristoteli, cūq̄. Colli
dispositio variat̄ ī aīalibz z volatilibz Nā ī
q̄drupedibz sp̄issi corp̄is z cruriū mediocri
um collū: curtiū z grossū, z h̄mōi aīaliū ī col
lo plima ē fortitudo, vt ī bobus z bubalis
z v̄lis z lupis q̄z matia ī sp̄odilibz collī for
titudo ē, z iō solēt bones p̄ colla īngoz vin
cul alligari, aīalia p̄o lōgior̄ crur̄ z grossi
oris corp̄is solēt esse lōgior̄ collī z h̄ p̄pter
necitatē pass̄ vt ī eq̄s camelis ceruis: et
h̄mōi. Dap̄ia at̄ eq̄ pulcritudo ē ī collo, nā

fm et p̄erectōz z sp̄issitudine z extēsiōe estis
maī a pl̄ibz aīosis. Jtē Ar̄, ī eodē. Aues
h̄ntes curtiū rostrū h̄nt collū curtiū, vt ī ac
cipitrībz, aq̄lis z nīsis, q̄ p̄o sūt h̄ntes rostrū
lōgū z rectū h̄nt collū lōgū, vt ī grūibz,
ardetis, anseribz, z h̄ ē q̄z ad q̄runt cibū de p̄
fundo. Jtē Jdē ibidem. Om̄es aues lons
gorū cruriū: h̄nt collū grossū z sp̄issū, z vo
lant extēto collo, z si habuerit collū lōgū
z habile ad declinādū, declinant illud, z q̄si
complicāt ī volando. Item Jdē si quod
aīal fuerit longi cruris, erit longi collī, et si
curti: curti. Item om̄e aīal h̄ns collum, ha
bet pulmōnē, tale p̄o qd nō anhelat aerē ī
terius, collū nō h̄z. Aīalia aut̄ annullosi cor
poris non h̄nt collum distinctū a corp̄e sic
nec p̄sces, z h̄ quia nō h̄nt scapulas, q̄ nō
vocatur collum nisi membrum quod est īn
ter caput z scapulas, vt d̄t Aristoteles ibi
dem.

De humeris Capitulum XXVI

Amert dicit̄ sunt q̄si armī ad distīn
ctiōem hoīs a pecudibz mutis. Q̄n
nos humeros, illi p̄o armos h̄c d̄is
cunt, vt d̄t Constan. Sūt aut̄ h̄ueri ex vas
rijs ossibz p̄positi, q̄z p̄cipue ista duo spatū
le d̄icunt, q̄z ad modū sp̄ate late, Spatiū ei
latū d̄t. Fuerit aut̄ ossa necessaria vt d̄t Cō
stan, duabz de causis Aut vt defendant pe
ctus neq̄ d̄ retro patet̄ ab exterioribz Aut
vt armoz ligent ossa q̄ inter p̄sūt p̄caua, ex
terius p̄o gibbosa. Erat at̄ it̄ra p̄cūitas vt
p̄deser̄ costis, q̄ ossa sūt habētiā nodos q̄s
medici vocant spatulaz oculos, qd nomen
ex officio assūperunt Sicut em̄ oculi totū
corp̄is antētores sūt defensores, ita ista a
posteriori pectora, z eoz costas z ossa defen
dunt z custodiūt. Sūt aut̄ istī ideo oculi
cōcaui vt armoz acūmina possint īngredi.
Habz aut̄ spatula duo acūmina retro. Q̄n
corui rostro assimilāt. p̄ qd eadē spatula fur
cule est p̄nera ne a superiori locū suū creat
inter. Ad hoc natura posuit altēz ne sub
tus exiret acūmē armoz. Furcule at̄ fuerit
ad hoc necessarie vt armos ligarent z a pes
ctore differre facerēt. Boz ossa exterior̄ sūt
rotunda, inter p̄o concava z cū teneritudo
dine pectoris aī colligata, retro p̄o cū corui
rostro. Sūt at̄ eoz ligamēta ossa cartilagin
osa q̄ vocant spatulaz capita ad hoc posita
tū, vt concatenationem facerent armos
rum. Ex tam dictis patet q̄ humeri z armī

et principalium proprietatibus

necessarii. Sicut etiam ad spiritualium membrorum des-
fensione. Item ad brachiorum siue costarum siue
pectoris ossium catenarum et colligatorem. Item
ad ossium et spodilium colli supportatorem. Item
necessarii sunt ad pedum diversorum sustentatio-
nem, nam ratione sue ossificationis et nervositas mas-
simam habent fortitudinem et vigorem. Item post cas-
puit et collum maxiam habent in corpore elevationem.
Alijs et membrum supereminet sub capite constitu-
tis ut in oiali. Item patiuntur hueri quicquid ab
extrinseco ut vulnera siue quicquid lesiones, si
ne propter nimiam laboris et oneris continuitatem, et tunc
potissime curantur per quod et alicuius vnguenti ap-
positum. Unde dicitur Aristoteles libro vii. quod iuncture elephanti
et solent iungi oleo oliue propter facilitatem oneris et
laboris tolerantiam ut dormiat melius. Item quicquid
quod ex causa infirmitatis, sicut fluxu humorum et currentium
ad iuncturas et nervos humorum, et quod nervi quicquid
nati, et in suo effectu impediunt. Quicquid et ipse iun-
cture superfluis humoribus replentur ex quibus acumie
dolor insensibilis nervo generatur.

De brachijs. Ca. XXVII.

Rachia a fortitudine sunt dicta. Barim
b enim grece forte dicitur latine, ut dicitur Ipsi. In
brachijs et thori lacertorum sunt et insi-
gne robur existit. Hi thori dicuntur musculi.
Et dicuntur thori eo quod illuc quicquid viscera tota
videantur ut dicitur Ipsi. Brachium autem ut dicitur Costas,
ex duobus constat ossibus, unus est superior, et appellatur
cubitus superior, alter inferior et dicitur cubitus inferior.
Est autem os inferius porum maius, quod portans porta-
to maius est dicitur, et firmius. Concatenatur autem brachium
cum superiori armamento, et connectitur nervis fortissimis
quod mediatis sensum et motum voluntarium recipi-
unt et ad manum pertransmittunt. Sunt brachia ro-
tunda propter maiorem ad operationes et motus habili-
tatem et maiorem impassibilitatem ut non facile patiantur.
Sunt et flexibilia in iunctura tribus, scilicet circa
manum: cubitum et armum, ut motui voluntario
sint habiliora et ad obediendum voluntatis imperio
promptiora. Preterea brachia respectu aliorum
membrorum minus sunt carnosa, et habent sub hamis nervos
uos ossium, ex quibus ponuntur propter roborem et virtutem as-
pliatorem. In brachijs et maxia est hominis forti-
tudo ad portandum ad elevationem, ad stringendum ad
repellendum, ad pugandum et ad operandum. Item brachia
chiorum ossa sunt grossa dura: et caua: et medullis
plena. Grossa quod dicitur sunt et dura ne de facili rumpantur.
Et caua ne nimia soliditate nimis
ponderosa redderentur. Medullis plena ut ossa siccata
et dura medullarum pinguedine irrigarentur, et
ut spiritus a nervis et veis fluere medullari

temperie suarent et nutrentur. Certe musculi et
lacerti inmixta carne reguntur ne ab aliquo extrin-
seco de facili lederentur. In iunctura et propter
cartilagine vestimenta, ne nimia duricie ossium
mutuo se collidentium nervi sensibiles aliquam
molestiam paterentur. Et ut ipsa ossa in suis iunctu-
ris planicie et mollicie cartilaginea expedirentur
moverentur et nullius asperitatis occursum tardas-
rent. Item brachia propter vicinitatem quam habent cum
regione cordis pulsum per quendam arterias re-
cipiunt et variam ipsius mutationem et consistantiam: dese-
ctum et perfectum: veis et arterijs pulsantibus ma-
nifestatur. Item brachia propter vicinitatem cerebri
familiariter habent vicinitatem cum capite, et ab eo
recipiunt virtutis influentiam. Et ideo propter defensionem capitis
per sensum nature et sine deliberatione
instinctu ferientium se opponunt. Item vene totius cor-
pis et maxie de regione capitis cordis et epatis
veniunt in manibus et digitis nutrimentum tribu-
unt. Et ideo quod sanguine repletos se sentiunt et
vatos: aliquam de veis brachiorum aperturam prope
venam, et sic brachia sepe vulnerantur et percutiuntur
ut alia membra sanentur bone beneficii prosequantur.
Dicunt etiam medici quod si quis in libro de plebeo-
romia, qui infirmatur in una parte corporis: debet
venam in preterito oppositam aperire. Unde quod patitur in de-
xtera: minuit de sinistra, et econverso, nisi ma-
teria fuerit venenosa vel alia furiosa. Tunc ei
sanguis ad partem oppositam non est attrahendus ne
materie venenositatis transiret per cor vel aliud
membrum nobile ipsum ledat, sicut dicitur ibidem. Bra-
chia itaque propter utilitatem aliarum partium corporis
mutuo sibi funt: vulnerari et percuti et a suo
onere minui non subefugiunt, et se percutientibus
adhescent. Hoc autem ut dicitur Galenus, brachia habent
propter ut quod cor diligit: brachia diligant, et ut
ad amplectum eorum voluntarie se extendant. Quod autem
corde diligit sentiunt: quod vicini propter applicat
cordi et stringunt, ita ut ut totum dilectum toti
amati cordi imprimetur et si valerent. Et hoc de bra-
chiorum proprietatibus sufficiat. Item denudatum et
inqueratio brachiorum mortiferum signum est in acu-
tis, ut dicitur in pronostico.

De manibus. Ca. XXVIII.

An est dicta eo quod sit totius corporis
manus, ut dicitur Ipsi. Ipsa enim cibum ori ad
ministrat. Ipsa omnia operatur ac defensas:
(alio dispensat) Per eam accipimus et damus.
Abusine enim ars vel artificium dicitur. Sicut alio
quando de aliquo scriptore vel pictore dicitur
Iste habet bonam manum, scilicet habet artem vel
artificium. Dextera a dano est dicta. Nam ut dicitur

Liber. v. De Membroz officialium

Ilido, dextra pignus pacis dat, Ipa fidelis et fa-
luta testis adhibet. Et si illud apud Tullium
fide publica iussu senatus dedit, dextram. Et
apud ad Gal, Quibus dedit dextra fidelis socie-
tatis. Sinistra autem dicitur sine dextra, sineque re-
fieri sinat, a sinendo enim sinistra est vocata
Palma autem dicitur digitis expansis manus inter se sic
tractis pugna. Pugna autem a pugillo dicitur
sine manus expansa dicitur palma, ab expansis ra-
mis. Est itaque manus magni corporis iuvamen-
tum puer et ornamentum, primum et principale
tactum instrumentum. Nulla enim pars corporis est
tactu tam sensibilis sicut vola manus ut dicitur Ili-
do, et etiam Constantinus. Manu autem finem eundem Con-
stantinus, qui ad exterioris partem sui ex nouis ossibus
pauis: medulla carentibus: diuersis et solidis
est compacta. Habuit autem tot ossa ut manus
esset mobilis. Sunt autem ossibus (alio ossa) di-
uerse forme. Alia scilicet gibbosa, alia coccinea,
alia recta, ut cum omnia iungerentur quasi unum os red-
deretur. Ista autem ossa in duobus ordinibus statuta, ex
vna parte cum uole pectus, ex alia parte cum dua-
bus brachijs concatenatis fortiter colligantur
Concatenatio ad superiora huius brachij trium vna co-
cauitate brachia subiecta, per quam manus late-
raliter extendit atque stringit. Concatenatio pro
inferior atque minor interiori extremitati brachij
iungit, ipsa acumen cauitate quique ossium sub-
intrante. Hec pro concatenatio motum facit autem
et retro. Volam: manus dicitur pars interior ubi ma-
xime viget tactus. Et ideo in illa parte est ma-
gis carnosus, et magis mollis, propter tactum bonita-
tem. Et duas huius partes. Pecten est vna pars digi-
ti Concatenatio pars altera. Componit autem pecten
ex quatuor ossibus, ut si forte unum leda: alterum
non patitur. In concatenationibus autem quatuor ossium pe-
ctinis quatuor digitus sunt inserti in eis concatenatio-
ni. Et ideo dicitur Aristoteles, et alij. Manu non est unum
instrumentum sed multa. Natura enim dedit homini
intelligenti instrumenta suis partibus prout sententia
ut pote manus in quibus sunt multi digitus et di-
uersti, ut per eos minima et maxima valeant retine-
ri. Nam ut dicitur idem, creatio manus est prout sententia
multis oppositis operatibus. Est enim diuisa et ex-
tensa in multas partes, et per hoc vix vna sola parte
et duabus et pluribus finem diuersos modos. Nam
habet enim uole manuum sibi appropriatum quod nunc
quod plurescunt, quibus exteri in alijs partibus plures cre-
scunt. Maxime autem hoc contingit in masculorum
manibus, et habet caloris abundantiam domi-
nante. Est autem manus dextra fortioris caloris
et maioris siccitatis quam sinistra, Et ideo ad

operandum dextra lenior est et habilior quam sin-
istra. Unde Aristoteles, li. ij. Animalia quadrupedia que ge-
nerant animalia, loco manuum hominis habent pedes
anteri. Et pes similiter in animalibus non est absoluta
et neque leuis motus, sicut nec sinistra manus in
hominibus, propter quod in elephante, Elephas etiam ut
dicitur Aristoteles, li. ij. vixit naso forti et longo loco ma-
nuum, et per ipsum accipit cibum et reddit ori suo.
Reddit etiam per nasum ori suo potum. Et nisi
lum animal potest hoc facere nisi ipse. Inter vola-
tilia autem vixit pede per manu plicatus et por-
phirio, s. pelicanus. Nam plicatus pede cibum ac-
cipit, et intingens in aqua cibum cum pede ori
suo porrigit sic intinctum. Sicut et porphirio
Patitur autem manus multiplex. Contractio est
Arefactio est Pustulatio est Scissio est Uer-
mum corrosio est Pruritus est Titillatio est Juctu-
ra est Dislocatio est Lethargia est Passio est.
Causa autem scissio quique ex calidis et siccis humo-
ribus nervos desiccantibus, vel frigidis et humidis
dis cordis inficiantibus, et transiit spiritum inter-
cludentibus, vix in palyricis et leprosis quod manus
ex putridis et corruptis humoribus nervos
consumuntibus et desiccantibus pertrahunt. Arefactio
scilicet etiam manus ex debiti nutrimenti suberacti-
one, ut patet in decrepitis et squalidis famela-
borantibus, et in phagocis. Quandoque ex disten-
sione caloris, et excessu totius humiditatis con-
sumente, ut patet in pruritis et tibi et in hominibus. Quia
etiam ex vicio venarum et nervorum quod oppilant.
Unde ex defectu humorum et spirituum prout regi-
mina impeditur, ex quo manus arescit et vigore et
corpulentia depauperantur. Pustule autem et vesi-
ce turgentes generantur ex pauis et corruptis hu-
moribus extrema perentibus, unde et caro interius
superficialiter corrumpitur, et cute eleuata in
vesicas vel pustulas mutatur. Scissura autem
et pruritus et huiusmodi accidunt ex humo-
ribus calidis et acutis fumis intercutaneis
qui cutem scindunt: et suo acumine carnis su-
perficiem diuidunt et incidunt, et primum
pruritus et titillatione faciunt, sed post do-
lorem non modicum superducunt. Item etiam humor
corruptus sub cute latet, qui non expellitur nec
a calore naturali consumitur paulatim plures et plures
corrumpitur et in paruos simiculos conuertitur,
qui paulatim cute corrodescentes, titillantes pro-
nuocant et pruritus. Dislocatio quique accidit ex
casu vel percussura vel compressione nimia. Unde
ex huiusmodi violenta iunctura locum su-
um exire et superinducit dolor gravis et tota
manus redditur impotens ad aliud operandum.

et principalium proprietatibus

Accidit et idē ab ītrīnsecō, s. a nimio hūoꝝ re neruof īūcture īnfrīgīdāte lubrificātez re laxāte, vñ de facili īūctura dislocat Chirag po dē eadē passio ī māibz q̄ r podagra ī pes dībz nūcupat. Generat em̄ ex hūoꝝibz gros sis z crudis īūctur̄s coadunatz z globatz vñ z articuli z īūcture idurantz q̄si nodose efficiunt. Et qñ tal īfirmitas ē lōga: arthe/ tica solet ī māibz generari, z vix curat si fu erit diuturna vt dē ī Afoz. Et mltā alia ī cōmoda solēt manū p̄cipue occupare, sic ve sicē z hmoī, z hec sufficiāt. Hoc solū adden dū ē qd dē ī Afoz. Mulier ambidexter nō fit. Sup qd p̄bū dē Gal. Vasculi ābābz māibz eq̄līe opant, qd a muliere fieri nō vi dim? nec audiūm? qd ex sue defectōe ē na ture. Air ei fortē ē ad opand ī dextra qñz eo min? ī sinistra. Vasculi autē fortes hūt neruos z lacertos ī vtrāqz pre, z calozē ha bēt mlieribz fortiorē, z iō sepi? p̄stīgit q̄ ope rant sinistra sicut z dextra.

De digitis. Ca. XXX.

Digitū nūcupatī sūt vel qz decēz sunt, vel qz decēz īuncti exstūt. Hūt īnt se numez z ordinē decētissimū, vt dē Jsi. Prim? pollex vocat, eo q̄ īnt cētos pl? p̄tute polleat z p̄ualeat p̄tate. Scōs īndex z salutaris, sicut dē demonstratū, qz illo oēs fere salutā? z oīa demonstrā. Terc? est mes di? q̄ z īmpudic? Quart? est anularis, quia eo anul? gerit. Et dicit etiā medic? vel mes dicinalis, qz eo trita collyria a medicis col ligunt. Quint? est auricularis, sic dictus, qz eo aures scalpim? vt dicit Jsi. Cōponunt autem digiti fm Constantīnū singuli ex tri bus ossibus q̄ sibi īuicem cōcatenant. Et q̄tuor digiti sūt q̄ cū pectine colligūt. Pol ler at cū brachij īteriori p̄catenatiōe īungit Sūt at noduli inferiores maiores q̄ supe riores z latiores sicut portās eo qd portat lati? z firmi? esse debet, vt dē Cōstā. Scōm aut Aris, li. iij. Mobilitas digitoꝝ, vñenī ens est ad recipiendūz retinendū. Sūt etiā digiti ī longitudine distincti, graciles īnt se diuisi, ī extremitatibz vnguībz muniti, z qñto sūt erectiores z flexibiliores, tāto sūt ad opatōes varias aptiores. Sunt modi ce carnis p̄pter mot? facilitatē z facilitōzē ta ctū, qz Nihil facili? ī corpe discernit inter obiecta tact? sicut extremitas digitoꝝ. Et h forsan ē p̄tē vīuacitatē neruoꝝ q̄ īn digi torum summitatibz reflectunt, z p̄pter cutis

īn digitoꝝ extremitatibz lenitatem, vt dicit Constan. Habent autē digiti h p̄pū q̄ anō te cibū sūt grossiores q̄ post cibum. Unde z anul? q̄ p̄pter sui contrictiōez vix ante p̄n dium diripit de facili poterit post cibūz qz moueri, sicut dicit sup Afoz. Jtē dē Aris, li. iij. Aues aq̄rice habent ītra digitos q̄ si coriū, z eoꝝ māsiō est ī aq̄. Et aues hāz bentes digitos diuīsos manent p̄prie sec? aquā z cibant eo qd crescit ī terra. Et iste nō comedūt carnem nec viuūt de rapina si cut aues habentes curuos vngues īn digi tis: q̄ comedūt omnia animalia q̄ possūt ve nari z viuūt sanguine, tamen nō comedunt se īuicem sed parciunt auibz sui generis qd non faciunt p̄sces, qz sepe comedūt alios sui generis.

De vngula. Ca. XXX.

Vngula est ps digiti extrema ī supis v ori pte digitoꝝ collocata, q̄vt dē Cō stantinus cum carne z cute sibi viciā na est coniuncta, cuius ligamenta sūt choz dola. Veniunt etiā ad vngulas vene ner ui z arterie vt eis dent sensum z naturale iu uamentum Harum incrementū longūz est z latū, quantitatē autē digitoꝝ p̄portio nātū. Qd aut supercrescit z neruoꝝ tactū tran sit nihil sentit. Et ideo sine dolore p̄scindi se p̄mittit. Nam vngule incrementū et nu trimentū est simile nutrimento piloꝝ. Et iō excedunt ī crescendo extrema digitoꝝ, vt dicit Constantīn? Generat autē ex q̄busdāz fumositatibz a corde resolutis vsqz ad digi torū extremitates circūfusus, vbi fumosita tes ingrediētes exteriori acre desiccantēz ī vngule subam cōmutantur, sicut dicit lib. p̄nosticoꝝ ī cōmēto. Et h ad extremitatū digitoꝝ subsidū q̄ de facili p̄pter sui te neritudinem lederent nisi p̄ vnguū duriciā munitentur. Unde ipoz digitoꝝz sunt vn gues iuuamentum z nō minūz ornamētū. Est aut vnguis osse mollior, carne autem z cartilagine durior, corneā qdāmmodō habēs dispositionem z naturam, z iō habz ī se qd dāmmodo corneam luciditatem z planiciem p̄pter eius supficiem politam z aliquātulūz trāsparentem. Vñ z qñdā ī se rep̄tant luz ciditatē z p̄spicuitatem (als speciositatem) Quia po vnguis ex cordis fumositatibus generat cordis ipi? vīuacitas vñ mortifica tio ī eis apertissime p̄nosticat. Calozē em̄ corāz dīficiēte vngues nigrescūt z pallescūt

Liber. v. De Membroz officialium

z iō sui mutatioe vl ſcōe extictōe caloriz
vl mortificatioe nate ſpōtāt z pēdūt vt dī
li. pnoſt. Itē Ar. li. viij. Aqlaz yngues in
curuāt z eberāt qū cubāt ſup oua z nutrit
pulos ſuos: z albescūt ale eaz z debilitant
Hoc at hz aqla pūit ſidēs ſup arborē
qelcēs ſepē ſpīcit yngues ſuos: tūmēs ne
forte hebetēt. Aī yngues hz p mucroibz z
iō ne ledāt ſi libēt ſider ſi perā vt dī idē. et
qū qelcēt ſe yngues claudīt ſſectit. vt ſic
illeſi ſuent. Hoc idē ſcō leo z aialia curui
ynguis Itē idē li. viij. Aues yncōz ynguū
n potāt oīno pter paucas. z oēs aues cur
uoz ynguū curuū hūt roſtaz z bue ac groſſ
ſū collū. z cibāt a carnez venāt. Aues tū ex
ſuo genere n comedūt: nec eaſ iperūt vl ſua
dūt cā cibi Ad iūcē tū pugnt roſtro ac yno
guibz ſedilacerāt ppe ſemias: z ē ppenidos
Variat at yngula i oibz volatilibz z aialibz
ad diſpōnē: z ē q ad vſum. Aī i boīe man
muniūt z ornāt. In volatilibz muniūt eozū
pedes atz armāt Aialibz p pedes cuſtodit
z calceāt. vñ i qbusdā aialibz yngues ſūt ro
tūdi z itegri. vt i eqs. In qbusdā ſūt lōgi z
abſciſi vt i porc. Dī ei ab Ar. li. viij. Dē
aial hūs culmoſ pminētes ſic porci: hūtn
gulas ſciſſas. Et i ynguibz pōit naſa fortis
ritudinē aialū. Un Ar. li. viij. Naſa inq
ſp pōit vigore i mēbz qbz vñt aialia. Sic
faē i dētibz q ſe qū ſerra. z ynguibz ppe vico
rē z iunamētū. De latere. Ca. XXXI

Ar. p m Jſi ē dictū eo q i iacētibz la
ter. Et ei leua ps corpis vl ſiniſtra.
In late at dextro habilior ē mor. ſi
ps leue fortior ē z oneri ferēdo accommoda
rior. Un ps leua a lenādo dēa ē eo q apū
oz ſit ad lenādo aliqd z portandū. vt dī. Jſi.
Jſa ei geſtat clypeū eſe. pharetrāz cultellū
z cetā onera vt expedita ſit dexta ad agēd
Jſi. Laſa oſſibz coſtaaz potūſſime fulciūt. et
dicūt coſte ſm Jſi. eo q ab eis iōra cuſto
diūt. z tota vētr mollicies coſtaaz mūimie
pſuet cauti z ſaluet. Coponūt at coſte late
les ex plibz oſſibz dōſi ſpōdilibz colligat: z
ex dūerſ cartilagibz oſſa pdicta pūgētibz
vt dī Coſtā. Et ſe hec oſſa ſilitudiez ſemicir
culi hūtia q dū ſil ex pte ſpōdiliū dōſi z pe
ctori iūgūt circuliū facere vident. vt dī Co
ſtā. Et at oſſa. viij. vt dī idē. ſeptēaz ſeptēa
ex vtroqz late collocata q cū ſeptē tenerſ of
ſibz cartilagibz ſpēz ptedētibz i ſurcella pecto
ri pūgūt. qz ſūmitas tēra cartilagiōſa ſic

gladi⁹ acuiſ z ori ſtomachi ſupponit ad ſul
cordis deſcēſiōz. Un i ppoſitōe coſtaaz z pe
ctoris i vñuerſo: triginta z duo oſſa pcurit
qz qtuordecim i lateribz z ppoſitōe pectoris
z decē poſteriora i dōſi cōpoſitione. z octo
oſſa cartilaginōſa oīa pdicta pūgētia puez
nūt vt dī. Coſtā. Conſit at ſepe latera pa
ti ex cā extūſeca. vt ex cā: rupta: cuſſidē: z
hmōi. Qūqz ex cā intrūſeca. vt ex ſurū hūo
rū z pcurū ipocūdriz ad locū pcuritātē
coſtaaz. Aliqū apoſtema gñat. vt pz i pleu
reſi q gñat ex apoſtema exūte i teneriū
die coſtaaz. Cū ſigna ſcō dolor laterſ. anſia.
febris acuta. Cogit at pcpue p iputū ſāo
guineū ſi ex ſāguie. p citrinū ſi ex cholera. p
albū ſi ex ſleumate. p luidū ſi fuerit ex melā
cholla Raro tū ex hūore melācholico gñat
ſic i pēcia pūneſ. Talia ei apoſtemata qū
radicāt i latere guiliū inferi dolore z ſuſ
focatoz z iſtāmarōz. z tūc i latere apoſtema
tico patēs qelcere nō pē nec iacere Un dī i
Pronoſti. q i febrilibz acuiſ egz iacere i late
re. z pcpue i dextro: bonū ſignū ē qz ſigē lo
ca vicina nō eē apoſtemata. z ſpūalia mēbra
ſūt liberiora z hūt locū i q dilatenſ. z ſic hō
mel⁹ ſpīrat z reſpīrat. qz nec ſtomach⁹ nec
alia mēbra pūmūt ſpūalia Conſit at ex alſ
i ipocūdriz i regiōe vacua ſub coſt⁹ vēroſi
tate aggregari: z coſtaaz pelliculū icludī. et
qz dūteſiōe pūctura z dolor gñat. Qūqz ē
pūgit ex hūoz groſſoz pcurū locū oppilat
z idurari. z ita loca lateralia vl idurari nīs
z ſbi vl ēt nūmū elenari. Et iō dī ipnoſti.
Hypo. In ipocūdriz ſi fuerit dolozes z ſi
molles ſunt. ſi bñ ppoſite. hīnc z inde bonū
Si po ſeruētes z dolētes. ſi ipaſmo diſtēte
idē. ſi ſcō fuerit. vt ſolet fieri i ipaſmo. ſi in
ter ſe diſſiles. ſi i aliq eaz fuerit pulſus ma
gn⁹ vt ſal⁹. malū Siqz ei anguſtiā l aliena
tōez. Qd q dēvez ē i acuiſ febrilibz. z marie
ſi fuerit viſus oculoꝝ horribil⁹ z iordiarus.
vt dicit idē pmetator. Si po fuerit ordiat⁹
mor⁹ oculoꝝ. nō eſt tant⁹ timor de futā alle
natiōe etiā in acuiſ. vt dicit idē

De dorſo Caplm. XXXII.

D Dē ſi a dūrtie ē dictū eo q ſit dūrti
oz corpis ſupſicies ad modū ſacti ad
portandū fort. z ad patiendū durabil. vt dī
Jſi. Dī ēt tergū. eo q i ea pte ſupini i tergo
(alſ tra) ſacē. Qd ſol⁹ hō pē. Nā bruta aia
lia aut i vētre aut i latere iacēt. Un dī alſ i
aialibz egz abuſiue dī vt dī Jſi. Aterēdo m

et principalium proprietatibus

prout dicitur tergum, quod varijs flagellatur, non solum dorsum aialium verum etiam dorsum hominum captiuorum ut dicitur idem. *Al'* fin Remigii, tergum dicitur potest a teros grece quod est rotundum latice, eo quod dorsum aialium quidam species prefert rotunditatem, eo quod omnia ossa corporis fundantur super dorsum, sic in carina navis. Incipit autem dorsum finem Costarum et Jussu, a puppi capitis et perducit usque ad renem vicinitatem. Est autem dorsum ex varijs ossibus et spodiis compositum. Et hoc ob quatuor causas fuit necessarium. Primo quod omnes aliorum est fundamentum super quod omnia alia ossa sunt posita, sic navis super carinam medulla est locata. Secundo quod viscerum interiorum deflexio est et cor operculum Tertio quod nervorum a cerebro ad diversas partes corporis inferuntur descendunt et ad tutorem, ut hic et inde motus voluntarius et sensus diffundatur. Quarto ut medulle descendens a cerebro sit vehiculum et ab intrinseca lesione illius defensum. Et multum autem ossibus compositum est aialium ut facilius se erigat et inclinet, et onera supposita ferat fortiter et supponat. Vocatur autem ossa dorsum spodiis, et sunt parva ut medulla spinalis quod a philosophis dicitur nucha facilius ferat ad inferiorem membra ad motum voluntarium faciendum. Eadem enim est nucha et pars cerebri et nucha, ut dicitur Costan, et ideo duplici pellicula sic cerebri est vestita, ut dicitur idem. Unde si hec medulla in spina dorsum ab aliquo causa fuerit impedita sine lesione, pars aialium leditur in suis actibus impeditur, sic et quando cerebri leditur Unde aialium lesio nucha de facili moritur, propter quod et nucha fecit ossa spodiis dura et nervosa et ideo super acutur et spinosa, propter maiorem medulle deflexionem et propter facilitatem resistendi et impulsu iuvante seque inferens lesionem. Est autem cutis sine pelle dorsum spissior et durior quam in ceteris partibus aialium, et hoc propter causas super dictas. Partitur autem dorsum multum ab interioribus et ab exterioribus, quod exterior partitur per brachia et excoarctatur et multipliciter lesio, Interior autem partitur nervorum tractibus, humorum nimiam repletio, vias et meatuum spualium oppilatio, punctura et horripilatio et multipliciter gutte infestatio et.

De pectore Ca. XXXIII.

Est ossis pars superior inter mammillas et pulpas, et ideo pectus dicitur, quod est primum inter partes eminentes mammillarum, ut dicitur Jussu finem Costarum, pectoris fundamentum est infra dorsum positum, cuius magis est cavitas ut intra posita custodiat et cor ac pulmone cum alijs membris spualibus pregat et defendat. Magnitudo autem cavitatis pectoris fuit necessaria et vultus ut pulmone huc et illuc possit dilatari ad refrigerandum calidum fumum cordis

Fuit autem osseum et nervosum propter maiorem fortitudinem et fortiore vitalium deflexione in quibusdam pelliculis interioribus Cum quidam pinguedine circumcundatur interius et munus propter calorem naturalis fomentum et pervagationem et frigiditatis ossium pectoris et humorum mitigandorum. Sunt autem in pectore finem Costarum, due cavitates a se invicem quibusdam pelliculis separet Et fuit hec divisio necessaria ut si fiat pectoris in una parte casus in alio quo amitteretur in altera parte cavitas ad vitam aialium custodiam servaretur, quod si videretur cavitas infirmaretur, anhelitu inclusio de facili moreretur Inter pectoris pelliculas cor et pulmo colligantur, et ne de loco suo exeant involuntarius ut dicitur Costan, li. ij. c. xv. Est igitur pectus mamma rui fundamentum, et hoc non solum propter ornatum verum etiam propter necessarium pectoris invicem. Nam sua carnositate cooperiuntur et eis ossium frigiditatem tepantes: ab extrinseca lesione aeris frigidi preguardant et defendunt. Nobilissimum itaque membrum est pectus humanum, quod sedes sapientie est, et domicilium caloris vitalis et frigoris: quod bene disposito cum suis partibus atque sano totius corporis vigor in suis actionibus profertur Et concilio lesio pectoris totius corporis compago deterioratur Partitur autem pectus multipliciter, Quandoque a nimia frigiditate perfrigescit, nervi et ligamenta thoracis percutiuntur et in suis effectibus impediuntur. Aliquando ex nimia caliditate et siccitate substantiale eius humorum consumente et nervos pectoris contrahente, ut patet in priscis et ethnicis calorem nimio sumptis. Quandoque ex nimia humiditate sanguinea vel etiam fleumatica meatus pectoris infundere et replere, unde et quandoque sequitur suffocatio, et quandoque raucitas et quandoque vocis ablatio, ut dicitur Costan. Quandoque ex humore corrupto in pelliculis pectoris collecto, unde et pectus apostemat, et impeditur anhelus, et aialium aliquid tunc suffocatur: aliquando partitur ex colligantia aliorum membrorum quod ledunt, Nam gutture lesio aut pulmonis aut stomacho: necesse est ut pectus doleat et patiat. Maxime autem sunt passionibus pectoris periculose: et precipue interiores, propter cordis ubi est sedes vite vicinitatem. Unde magis ledit modica punctura interius in pectore quam vulnus maximum exterius in brachio vel in crure. Variatur dispositio pectoris in hominibus et in volatilibus, ut dicitur Aristoteles, Nam homines habent pectus latum, et aliquantulum a dextris et sinistris elevatum in medio, Et ipsa elevatio est signum animositatis et proutis

Liber. III. De Rembroz officialium

Et nullū aīal hz māmillas i pectore pter hō
mīnes z elephātes, vt d, Aris. li. ij. Aīalia ei
vbera hnt aut in latere aut i vtre, vt porci
z canes, aīnī, vacce atq; oues, sic dīc idem
Plures fer⁹ generāt aīalia hnt vbera i vē
tre vt pz in canibz z in porcis, q̄ illa q̄ in pe
ctore hnt, vt i hōietz elephāte, q̄ nūq; gene
rant nisi fetū vnu, vt dicit idem li. v. Aues
āt generalr hnt pect⁹ acutū, z maxime aues
pde q̄ sūt curui rostriz acuti vnguīs et mor
dice carnis ac boni volat⁹ z acuti vīsus, qm̄
vident cibū suū a remotis valde, z iō tales
aues eleuāt se i aere valde alte pl⁹ q̄ alia vo
larilia, z h̄ ppter p̄dicta, sic dīc Aristo, lib. ij
Acutitas āt pectoris in talibz auibz aīositas
z generositas est indicīū, vt dī, Jsid. de acci
pitore, Wag⁹ aut īdēt anīmosus pectore q̄
rostro vel vngue accipiter est armatus, z iō
accipiter aīosus pectore in aere pcutit⁹ deū
cit predam suam

De māmilla Ca. XXXIII.

Amāmilla a rotūditate est dicta **Ma**
m lo em̄ grece rotundus latine, vt dicit
Jsid. Papilla pō dē caput māmille
quā infans sugit labijs z apprehēdit, Et dē
papilla qz a puero tangit⁹ z palpat⁹. Dicunt⁹
aut māmille vbera quasi lacte vbera, vel qz
lactis humore in morē vtris sūt plena, Nā
p⁹ partū si sanguis nondū fuerit nutrīmeto
psumptus: naturali meatu sūt in māmilla
las, z eaz vīrute albescens, lactis recipit q̄
līratem, vt dī, Jī. Scdm̄ Constan. aut mā
mille de glandulosa sube sūt cōposite car
ne, s. molli, z alba sic lactis est natura, Sūt
aut vne z arterie glandulosa in suba mam
millaz ītermiscere, p̄ q̄s diffundit⁹ sūguis cū
spū ad māmillas, Sūt aut māmille i pecto
re posite vt cordi essent vicine, vt per calorē
cordis decoctionē sanguis in materā lactis
facill⁹ puerteret, Nā sanguis p̄ p̄cauam ve
naz ad cor veniēs, z deīde ad pect⁹ tendēs
tandē ad māmillas penetrat, z in eaz carne
spongiosa i materā lacteā vt calorē se trās
mutat, Caro ei ip̄ māmille carnosa ē z car
uernosa, Porosa scz vt spōgla, vī ad gene
rationē lactis est ap̄ia ad cuiuslibet nutrīme
tū pueri, Habet autē māmilla h̄ p̄rū vt dē
sup afoz, q̄ muliez que facture sūt aborti
um māmille exmollescāt, vt dī, hypo. Jtē
Jdē, Si dextera māma muliez postq̄ ge
mīos cōcepit exmollescit: mascul⁹ abortiu⁹
fit, Si pō sinistra: femina abortiet, z si vtra

q̄ vterq; fer⁹ partiet abortiuū. Cui⁹ rōez affi
gnat ibi Gal. in cōmēto, Dicit em̄ q̄ gracili
tas māmille paucitātē lactis signat, Qū cū
infans debitu nō habeat nutrīmetū: necesse
est vt abortiat ip̄e fetus, Jtē Jdē Hypoc,
ibidem, Mulieribus in quibz sanguis su
perflu⁹ puerit⁹ in māmillas manā futura
significat, Cui⁹ rō est fm̄ Gal. qz cū sūguis
superfluus vel feruens ad māmillas fluxe
rit si p̄e nūmerate sūt vel calorē excessu nō
poterit in lac mutari: in sumositate acutā
resolutus caput petit et sic manā ppter p̄
turbatiōem cerebrī generat et inducit, Jtē
idem in eodē Mulierī mēstrua si voluerit
retinere sūtā maiore, h̄ ventosam debes ap̄o
ponere ad māmilla, i. sub māmillaz veniē d
matrice ascendenti, vt dī, Gal. Per attra
ctionē vētozaz sanguis supflu⁹ attrahit⁹ ad
māmillas, z sic inferior sūt mēstrui mīnos
rat sic idē recitat Gal. Jtē in eodē Si mu
lieri habenti in vtero: lac multū fluxerit ex
māmillis: fetū debile signat, Si pō fuerint
vbera dura itez debile signat esse fetū, Jdē
em̄ nō dimīnuī lac, quia fetus est debilis ad
accipiendū z pueriendū in suū nutrīmetū
vnde nūmā fluxibilitas māmillaz corrupti
onis fetus z īmpfectiōis signum est, vt dē
Gal. Si pō fuerit mediocriter dure: sanita
tē fet⁹ dīsignat, Alīmā em̄ māmillaz grac
litas z macilētia post p̄ceptū: ferum esse des
bile signat z corruptū, Nā signū est q̄ sub se
qui debeat abortiuū, vt dicit idem Jtē Si
īmpregnatō fuerit mascula: apparebit dexte
ra māmilla maior sinistra, si pō fuerit femie
erit sinistra maior, z h̄ p̄mo apparet qm̄ fet⁹
īncipiet se mouere, vt dicit Aris. li. xij. Jtē
sicut dicit idē Sepe ex lactis multitudine z
coagulationē māmille nūmīs indurescūt, et si
supcreuerit pil⁹ aliq̄s tempe induratōis: ac
cidit infirmitas magna et dē pillosa, nec ces
sabit dolor quousq; exeat putredo, sic ibidē
dicit Aristo, Item dicit idem li. vj. q̄ aīalia
multoz vberū: multoz sūt filioz, z habet
vbera a p̄e inferiori diffusa, vt in canticula
z i porca, Et cū parit porca dat p̄mo filio
suo p̄mā māmilla, scdo scdam, z sic de alijs
Aīalia āt pauca vbera habentia: paucos hnt
filios vt mulier z elephas q̄ hnt vbera aū
ri⁹ i pectore collocata, Māmilla igit⁹ ē mē
bruū nutrīmeto fetus necessariū sanguis mē
strualis ad generatōez lactis susceptiuū, z sus
cepti sūguis īmpuri opuratiū, digestiū

et principalium proprietatibus

immutatiū, dealbatiū, dulcoratiū, inspiſſatiū, pectoris et cordis defensiū, sex et etas discretiū, corruptiōis mōstratiū, rotūdiū, oblongū, meruosiū, carnosū, puulorū, dētib⁹ expositū, cauernosiū seu porosum

De Pulmone, Capitulum XXXV.

Umo cordis ē flabellū: a pleumon greco. In pulmone enī ē pneuma, i. spūs qui flādo et agitādo aerē recipit et emittit. Vel dicat^r pulmo, qz palpitāt se aperiēdo: vt flātū capiatz stringēdo emitāt, vnde in cōtinuo motu est inspirādo et respirādo: vt dī Jñ. Est autē pulmo de carne molli et aerea creat^r, spūme coagulate similis, vt dī Eōstānt. Qui inuamētū est vt cor vndiqz circūdet, et aerē frigidū ad sui tēperie admittret. Est etiā pulmo inſtrūmētū spūrit⁹ et vocis. Spūs fuit necari⁹ p^r cor: vt p attractōes aeris refrigeraret, et per ei⁹ pstrisctōne fumosa supfluitas expelleret. Et ideo pulmo in cor et guttur ē medi⁹: ne subito ad cor aer irūperet, sⁱ poti⁹ aerē receptū tpaeret. Est itaqz pulmo qdā celle ſilitudo q per aerē frigidū fuit tpaēmētū ad cordis ferno rē mitigādū, v^t calidū ad vocē necessariū v^t ad flātū. Sine pulmōe enī vox formari nō pōt neqz anhelit⁹, vt dī Ar⁹, li. xiiij. Propē p dictas g causas caro pulmōis moll⁹ ē et leuis ac pcaua, vt dī ſicili mutet aerē i sui naturā, vt ſic vital⁹ spūs facili⁹ trāseat i vtriculo cordis ad pſuatōes vite aīal. Et ē generale v^t dī Ar⁹, qz De aīal anhelās habz pulmōe, et Dīa aīalia ambulātia anhelāt, et qdā aīalia aīa anhelāt, vt delphini. Itēz De aīal generās bz nigz pulmōe, et ē mul ti sanguis p^r calozē nature. Pulmo pō a animal onāt^r ē pius et ſicc⁹, et p^r iſtari et tu melcere, vt dī Ar⁹. Et ſic dī dēli, xiiij. Quē dā aīalia nō hnt pulmōe: sⁱ brāchas loco pulmōis, Itē Jdēli, xviij. De aīal hnt pulmōe est calid⁹ aīali carēte pulmōe. Aīal enī habēs pulmōe multū sanguinē ē: respectu aīalis nō hntis. Patit autē pulmo multipl^r. Quz enī ex hūore reumatizante ad canales pulmonis, et tūc varie generant passiōes: sⁱ varias hūoz ad pulmonis pncipiū fluxiōes, ſic ſe ſquiniātia: tūſſis, ptiſis, raucedo: aſpitas vocis, et ſilia. Quz patit ex coadunatōe humoris i pēnis pulmōis vñ ſit ptiſis et alie horēde passiōes, vt pti i sanguinē et ſanie excreātibz, vt dicit Cōſtā. Itē aliquid patit ex p^rie ſube vlceraōe, et h acci

cidit ex acumie hūoris ad pulmōis ſubſtātiā deſtuet^r. Tal⁹ paſſio nō dī ſicili curat^r, qz cū ex humoris acumie ſuba pulmōis fuerit vlcera^r: propē ipi⁹ pulmōis tēneritudine et mor⁹ cōtinuatōz: nō de ſicili ſolida^r, vnde et tūc aer attract⁹ p foramē vlcera^r de ſicili euaneſcit. Vñ et ad tēperie calozis cordis nō ſufficit qn poti⁹ p^r aeris attracti paucitate cor i ſe penit⁹ marceſcit. Itē dī Ar⁹, li. xiiij. Aīal ſi anhelauerit i comedēdo: caſdit aliqd a cibo i pcauitatē pulmōis, et tūc accidit aīali tūſſis et ſtrāgulatio. Nā tūſſis nihil aliō ē niſi mor⁹ aīate ptiſis ad expellēdū ſupflua circa spūs inſtra: vt dī Eōſt.

Recollige igit breuē ex p^rdictis qz pulmō p^rū ē cordis inſtrūmētū: qz cor refrigerat ſubſilitate ſue ſube: aerē attractū alcat et immutat: vocē format, a motu neqz ceſſat: qz pſtrigit ſe mutuo et dilatat, aerē ad ſupplemētū calozis i ſuis follicul^r et poris reſuar. Vñ tādū pōt viuere aīal ſub aqz ſine ſuffocatoe qdū pōt recollectū aerē retiere Sui mor⁹ p^rinuitate aerē ad mouet et deponit v^t depurat. Spūi vitali p^rinuitū nutrimētū ad miſtrat. Cor deniqz ab inſtris ſenſibilibz ſepat, hūore ſpumoſū gñat: cordis ſubz lateralit⁹ (als localit⁹) circūdat. Qu aliq occasiōe patit mor⁹te accelerat, a cōne virtutis vitalis impedit et p^rurbat. Hec oīa dicit Cōſtānt⁹ p ordinem

De Corde Cap. XXXVI

De fm Jñ, a cura dī. eo qz oīs ſollicitudo et ſcie cā i eo manet. Qd qui de pulmōi ē vicinū: vt cū ira accēdit hūmīdi pulmōis remedio tpe^r. In medio cor animal poſitū ē, vt ad oīa corpis mēbra vīa rā iſtuat atqz motū vt dī Jñ. Est at cor fm Cōſtānt. ſuba qdā: carnea villoſa: dura, oblonga et rotūda. Fuit autem cor pcauū, p^r calozis pſuatōes. Est enī cor toti⁹ corpis ſūdamētū. Fuit at villoſū vt ſicili⁹ dilatādo et pſtrigēdo moueret. Fuit et duz ne dī facili lederet. Fuit etiā rotūdū vt maior i eo ab undātia spūuz repiret. Fuit et oblongū i forma: pincū p^r pyrenū, ſ. tēdēs in acutū vt actio calozis naſat^r ſp i cōnū tēdēs fortior reddat^r. Pōit at ſuba cordis inē ambas pcauitates pectoris i medio ipi⁹ aīal: vt a corde qī a cōtro ad circūferētiā toti⁹ corpis spūs vitalis deferret. Caput at cordis qd acutū dī i ſiniftra pte hūant corpis colloca^r. Etqz i hac pte cordis acuta p^r viger et iſtat spūs vitalis

is i sinistro brachio pulsus fortissim⁹ inest
 Vergit at cor ad sinistra pte hoīs vt ipi⁹ ca
 lore frigiditas sinistre tpe. H; aut cor duz
 as pcanitates. s. sinistra q̄ i acumē cedit: et
 dextraz q̄ intra subsistit. Et he pcanitates:
 vetrici cordis nūcupāt. Et in istos duos
 vetricos ē vnū foramē qd a qbusdā vena
 l' via pcanā nūcupat. Hoc foramē ē dextrā
 pte ē latū. s. sinistra pte ē strictū. Et h fuit
 necariū vt sanguis a dextro vetriclo veniet
 subtiliaret. et sic facili⁹ spūs vital in sinistro
 vetriculo generaret. Dicit ei Aug. li. 8 dīa
 spūs et aīe. q̄ i dextro vetriclo cordis pl⁹ ē
 de sanguie q̄ de spū. In sinistro pte ecōuer
 so. q̄ ibi spūs vital gnat ad viuificadū aīal
 p qdā arterias diffusus vndiq; dilatatur.
 Sinistra ei ps cordis duplex h; foramen.
 Vnū itra arterias vene. q̄ portat sanguinē
 a corde ad pulmonē. Alterz foramē ē vñ ex
 it arteria maior q̄ ē forma arteriaz toti⁹ cor
 pis. p quā pulsus i corde gnat. potissime in
 pte sinistra ppe eas pdictā. Sūt ps dextra
 duo h; foramina. Vnū itrat venā. q̄ dī pca
 ua. portat ab epate sanguinē i dextrā cordis
 pcanitate. De alto pte exit vena arterie vt nu
 triat pulmonē. Coopuit aut foramē a qbus
 dā pellicul' q̄ apūit: sanguinē a corde i spm
 emittēdo. Deinde claudūt reditū pibendo.
 In vtroq; aut cordis vetriclo est frustulū
 qdā eret⁹ qd auricule affilāt. Et hec duo
 frusta: cordis auricle nūcupant: i qbo vene
 z arterie radicat' z solidat'. Habz at i sua la
 titudine qdam ossa cartilaginosa: que cor
 dis sedes appellāt. Circūt at cor qdā pan
 nicul⁹ q̄ dī esse capsula cordis. et hic cū pā
 nicul' pectoris p solidat. Hic pānicul⁹ non
 nimis ppe cor iūgit. ne forte ei⁹ mor⁹ ipedi
 ret: q̄ cordi fuit necessari⁹: vt esset fundamē
 tū caloz natural' vñ aīal generat'. Hucusq;
 Constant. li. iij. c. xj. Dicit aut Ar. li. j. q̄ n
 est mēbz i q̄ sit sanguis ita infus⁹ sic i corde.
 Sanguis enī i pulmōe ē fixus: s; cordi fixi
 or est. Itē Idē li. j. Cor positū est i oī aīal
 li in medio pectoris pterq; in homie. qz cor
 hoīs decliat ad pte sinistra. Pars aut acus
 ta cordis decliat ad interi⁹ pectoris i oībo
 aīalib; pterq; in piscib; qm ps acuta i istz
 ad pte capitis depēdet in loco pūctionis
 branciaz. Itē in eodē dicūt qd oī aīal hñs
 sanguinē habet epar et cor. Itē Idē lib. xij.
 In corde enī est principiū venaz. et pma p
 tus creans sanguinē. et eius sanguis ē mū

duz: clarus. calidus: et maioris sensus: et
 cōueniēs intellectui. Itē In eodē. Princi
 piū sensus aīal ē i corde. et sensus cū corde
 sūt pcanui. Et in xij. li. dī. Cor positū in an
 teriori pectoris z i medio. qz pncipiū ē vite
 z oīs mor⁹ z oīs sensus i eo ē. Sēsus autē
 z mor⁹ nō sūt nisi i anteriori pte cordis. et p
 pter h distinguūt mediū vltimū. Et anhelu⁹
 pmo vadit ad interi⁹ cordis. Natura aut crea
 tiōis cordis ē ex venis: qz ex genere venaz.
 Et situs cordis ē pueniēs. qm est positū in
 loco supiori z in anteriori. qz nobili⁹ ordia
 tur in loco nobiliori naturalit'. Cor aut iter
 oīa mēbra nobilissimū ē. z iō positū ē i me
 dio corpis q̄ indiget necario. qz aīalū ē cō
 plenētū. Nec est aliqd mēbz ita necessariū
 ad vitā sic cor. vñ corde leso nō viuūt aīal.
 Et ideo. corp⁹ cordis ē i medio. Et creatio
 ei⁹ est i corpe spisso et natural' cōcauo. qm
 pncipiū venaz est ex eo. Et ē pcanū ad reci
 piendū sanguinē. Spissum aut ad custodi
 endū pncipiū mor⁹. Et in nullo mēbz ē sū
 guis sine venis nisi i corde tñ. qz exīe sāguis
 a corde et vadit in venas. et nō vñt sāguis
 ad cor ex alio loco. qm cor ē foris et pnci
 piū sanguis. z pma mēbz hñs sanguinē sic
 manifestat ex anatomia. qm creatio cordis
 apparet pmo sanguinea. et ē pncipiū motū
 delectabiliū et offensibiliū. Et vniuersalie
 mor⁹ cuiuslib; sensus ab (als ex) eo incipit
 unt et ad ipm redeūt. z ei⁹ pms expādīt ad
 oīa mēbra fm vnū modū. In aliqbo autē
 aīalib; iuenit os i corde ppe sustētānti ei⁹.
 sic ossa ponūt i mēbz. Et i corde aīalū ma
 gni cordis sūt tres vetricli. Et i aīali parui
 cordis sūt duo. Et iō dī esse in corde aīal'
 vent: quonā cor dī ē loc⁹ receptōis sāgui
 nis puri et tpati in qntitate et qlitate. Et ē
 valde calidus et hūid⁹: eo qz cor est mēbz
 in q est pma virt⁹. Hucusq; Ar. li. xij. vbi
 mltā dicūt de hac matia. Itē Idē li. xj. scz
 q cor aīal' pplenētū dī ē ppe h creat cor
 pus. Et ppter calozē cordis et exīe venarū
 et eo: posuit natura mēbz frigidū et oppo
 sito cordis. scz cerebrū. et ppter hoc cre
 atur caput in generatōe post creationē cor
 dis. Contingit autē cor pati Uel ex ali
 oruz membrorū (als humorū) colligātia: vt
 dicit Constant. Uel ex ppria distēpantia
 Si enī in corde dīat excedēs caliditas: ex
 bullit sanguis cordis et agitāt. et sic vitalis
 spirit⁹ ledit. Si vero nimia frigiditate cor

et principalium proprietatibus

stringit gelat sanguis vñ et mors seqt. Quis et patit ex aliq apostemate capsulā et inficiēte, et tūc aīal nōdiu viuit. Itē accidit cordi tremor, et h ex hūiditate adsa i pellicul cordis dispsa: q debitas et ipedit dilatarōes et pstrictōes. Vñ videt ifirmo q corde loco ad locū moueat. Itē accidit ei defectio ex spiritu vñ pūte spūal disfor lūde et spūus euaporatōe. Et h pūte vel ex nimia repletōe virtutē aggrauate et pūte dente, aut ex nimia inanitōe pūte dissolue te, sic pūte i cardiac, et i qbusdā pūte nimia suz dore: siue nimis acutā potōnes. Itē patit aliqñ ex fumositatē aliq corrupta et venes nola ad cor penetrāte: et cordis meat⁹ cor rūpere, vñ mors seqt indilate. Itē patitur qñs d vene pcanē oppilatōe, vñ i sāguis nu trimētū cordis et vital spūs dnegat. His et alijs modis cor patit: vt dīr Cōst. li. i. c. x. iij. Dic ad hec Bal. i. tēgn. q pūte et pplexio cordis oñdit p hec sig. i. p magnitudinē respiratōis, et velocitatē pulsus et frēqntiā ei⁹. p virilitatē ei⁹ et festinatā ad actōes, p iraz audaciā et furore: p aplitudinē pectoris et ei⁹ pilositatē. Hec oīa calozē i corde dñante si gnificāt. Quia pō sig pūte designat ei⁹ pūte. Sup quē locū dīr Hali i cōmēto q cor i boīe se hz ad modū radicis i arboze Arteria nascēs ex sinistro vetriclo filis ē trūco l' cru ri arboris. q elōgata a corde ramificat i du as ptes: qñ vna rēdit surū alia deorsū. et ille ramificat et diuidit ad modum pge ex ra mis p totū corp⁹ vsq ad arterias capilla res sparsas i cute. Et qñ dilatat cor: dilatat tur z oēs arterie fil. et qñ pstringit: pstringit et ipe fil. Et p dilatarōes eaz attrahit aer frigi d⁹ ex extioribz cordis ad intiora ei⁹. et i con strictōe expūit vilior fum⁹ i eis generat⁹. et extrahit ipm ad extiora. et p h ei⁹ caloz euē tat. et p ei⁹ euētatōnes ei⁹ pplexio adeqñ. Et vt ait idē. Vñ motiua q ē fixa i corde cur rit p arterias ad vnāq pte corpis. et defert vnicuiq pūte vitā et pūte calozē vitalem. Seruit ei pect⁹ cordi se apiēdoz frigidū ac rē attrahēdo. et se claudēdo: ac fumosū vapozē gñatū i corde expellēdo. Vñ si pect⁹ et arteria et alia vitalia ista fuerit salua obedi unt pūtes i opatiōibz suis. et qñ sūt ifirma nō obediūt. Vñ bōitas et malicia sūmistrā tiū organoz pmoet vñ ipedit cor ad suas pagēdas actōes. Vñ qñ cor ē forte: et habz mēbra sibi obediētia: bñ i dilatādo et pstrin

gēdo se bñtia: forte pcedit a corde respiratō: forte pulsus et forte opatio s3 bonitatē orga ni et pūte. Qñ pō pūte est debil et remissa nō pcedere artias i oēs dimēsiōes. vñ seqt minor respiratio et minor pulsus. Itē ibid Si cor fuerit nimis frigidū et nimis hūidū et pulsus moll: erit hō pūte virilitate et au dacia: timid⁹ atqz piger. et a pūte i pectore nu dus pūte vapor⁹ fumosi vñ generat pūte pau citatē. Si pō fuerit cor nimis sicū et frigidū: faciet pulsū asperū duz et pūte et respirat io aeris tarda ē et rara. maxie si pect⁹ pūte fu erit atqz strictū. Duculqz Hali super regnū Bal. Et hec sufficiant.

De anhelitu Ca. XXXVII

a Anhelitus cordis et pulmōis ē mo tus pūte attractōes frigidū aeris: et ad spāmētū innatū caloz cū eiusd expulsiōe ge nerat⁹. Cor enī nullo mō carētiā attrahēdi a eris pati pūte. Si enī p modici spaciū ab at tractōne aeris qdeseret: ledere vñ deficeret. Anhelit⁹ ē pūte hz mor⁹: qz dilatādo pul monē aerē trahit: et pstringendo expellit. An helit⁹ itaqz ē calozis cordis p attractōes ae ris tpatiu⁹. et expellēdo vaporē fumosū eius dē purgatiū. Est et aīal spūs et vital nutri tiuus. Itē fortitudie vñ debilitate pūte spūaliū oñsiū: sic sup⁹ de pulmōis pūte rito dictū ē. Itē in anhelādo pl⁹ d spū attra hit qz expellat. Pars ei nō modica trāsīt i vi tal spūs nutrimentū. Infra enī pulmōne se recipit: et tādū aīal sine suffocatōe viuit qz diu iter infra anhelit⁹ spūs se includit. Itē patiētibz instis anhelit⁹: spūs corūpūnt. et fm qūtatē patiētis organi imutat: vt dic Cōstan. Patit aut anhelit⁹ qñqz ex defe ctu pūte mouēt⁹ nervos et regēt⁹. Quis ex pūte pūte istoz spūs q pūte ex grossis hu moribz vñ ex grossa vērōsitate: viā anhelit⁹ oppilatē. vñ ex aliq apostemate pulmōis pā niclos cordis aggruātē. Siue ex nimio ca lore sube cordis et pulmōis dñante. ex qbz oībz debil reddīt anhelit⁹ atqz rar⁹. Si au tē fuerit veloz et pūte: calozē alienū sigt: q vir tutē suffocet et potissime vicat. Si tact⁹ fu erit calid⁹. et sūt ac ligue desiccatio subseqt. anhelit⁹ pō pūte et frigid⁹. vt i acut⁹ febribz: signū mort⁹ ē. Et ei tarditas defectū pūte caloz natat. et defectū pūte i suba cordis et istoz spūs. Itē imutat anhelit⁹ ex mēbroz rū interiorū vñ vñuersali corruptōe. vt patz in

Liber. V. De Mēbroꝝ officialiū

leprosis: i quibꝫ anhelitus fetidus est et cor-
ruptus, et aeris vicini corruptius. Quā ta-
liū status solꝫ esse appropinquantiū corrupti-
onis et infectiū. Inficit enī aerē vicinū et red-
dit corruptū. Sicur sibilꝫ reguli stando ae-
rē corrumpit: et aues volantes interficit, vt
dicit Auicē, et Cōstan.

De Stomacho. Ca. XXXVIII

Stomachꝫ grece os dicitur, eo qꝫ sit ostiū
vētris, et ipse cibū recipiat: atqꝫ ad i-
ntestina trāsmittat vt dicit Iulius. Est
autē stomachꝫ fm Cōstan, rotūdꝫ: oblongus
pauꝫ intꝫ: asper i fundo et villosꝫ: carnosꝫ
Duo hñs orificia. vñ inferꝫ: alterꝫ supꝫ.
Est autē asper et villosus vt cibū receptū me-
liꝫ retinere possit. Nō si esset lubricꝫ et i sup-
ficie planꝫ, ex sua lubicitate cibo exiret indi-
gestus. Fuit autem et carnosus in fundo:
vt digestio confortaret. Caro eius est calē-
da et humida, ex qꝫbus qualitatibus maxi-
me viget digestio in corpore animalꝫ. Rotū-
dus autem fuit vt capacitatem suā recipiat ci-
bum ampliorē. Preterea quoqꝫ si alterius
esset figure scz triangularis: vel hmōi: hñs
res mali i eo de facili ad putredinē collige-
rent: cū talis forma nō posset a supfluis pꝫ-
per angulos desiccari. Oblongus fuit: ne
nimia rotunditate sua spūalia cōprimeret:
vt tanto facilius cū superioribus et inferio-
ribus iungeret. Preterea stomachus et pꝫ-
cipue hūanus i parte superiori est stricꝫ. In
inferiori pꝫ latus. Et hoc fuit necessarium.
Quia cum homo ceteris animalibꝫ sit ma-
gis erectus: cibus eius semp ad inferiora
descendit, et ideo vtilꝫ fuit ei inferior latitudo.
vt in eo cibi possit recipi multitudo. Trē-
nervosus ē pꝫ maiorē sensibilitatē recipiē-
tis et appetitꝫ vigorositatē. Epate etiā cir-
cūdatꝫ: vt ei maior calor ad cibos decoctō-
nē ab epate mīstraret. Epar ei suis qñqꝫ fru-
stulstōachū circūcūgit: et ei calorē tribuēs:
succositatē et hñorē (vñ sanguis gñatꝫ) pꝫ qñ-
dā venas (qñs mēsericas medici vocāt) re-
cipit, et a fortiori calorē acōē i sanguinem
alterat et pꝫuertit. Adhuc dicit Cōstan, qꝫ
si stomachꝫ fuerit substantiatꝫ calidus: ci-
bos grossos bene digerit, delicatos pꝫ cō-
sumit. Et plꝫ digerit qꝫ appetit, et pꝫ filieu-
dinē calidos cibos maxime qrit, nec fameꝫ
sustinere potest. Frigidꝫ pꝫ stomachꝫ gros-
si cibi nō est bñ digestiū, et ex eis cito gñatꝫ.
et eos cito mutat i humores acidos et cor-

ruptos. Stomachꝫ pꝫ sicꝫ cito sitit: nec
par aque sufficit, qñ si supflua fuerit rugiat
in vētre facit. Qñ si fuerit hñidꝫ stomachꝫ: nō
sitit: humidū cibū appetit, sed parꝫ digerit.
Hucusqꝫ Cōstan, li. i. c. xiiij. Accidit autē
stōacho vt dicit idē li. ix. c. xviij. diuersē pas-
sioel. s. Bala digestio. Fumositas. Diana.
Vomitꝫ. Singultꝫ. Inflatio. Ructuatio:
et hec ex diuersis accidūt causꝫ. Quia qñqꝫ
ex mala cōplexiōe, qñqꝫ ex nimia inanitiōe,
qñqꝫ ex nimia repletōe, qñqꝫ ex nimio hñorē:
rū acumie, qñqꝫ ex cordis putrefactōe, qñqꝫ
ex pꝫutis digestiōe defectōe: qñqꝫ ex cibi
qualitate. Qui si sit pūgitiū: stomachꝫ pꝫ-
gigit: et ad exēdū cōpellit. Aut si viscosus lu-
bricatꝫ: et sic de facili egreditꝫ. Qñqꝫ ex pꝫutis
expulsiōe nimia debilitate. Nō solū ex se pa-
tis: verū etiā ex alioꝝ mēbroꝝ colligantia et
vicinitate. Stomachꝫ enī ē totiꝫ corpꝫis pꝫ-
familias, oim mēbroꝝ nutrimentū recipiēs,
et singulꝫ mēbroꝝ, put expedit ad mīstrās neces-
sitates, vt dicit Cōstan.

De epate Ca. XXXIX

Par siue iecur nomē hꝫ, eo qꝫ ignis
i eo sedē hꝫ. qñ vsqꝫ ad cerebz subuo-
lat, et deinde ad oculos et cetos sensus
et mēbra se diffundit, et calore suo suā
cū sibi attractū in sanguinē trāsmutat: quē
ad vsū pascēdi nutrēdiqꝫ corpꝫ silꝫ mēbris
admīstrat. Quā epar dicitur: quia talia mēbra pa-
scit. In iecore est sedes voluptatis et cōcar-
piscētie: cuius extremitates fibre vocātur,
que sunt qñ lingue eminētes: et stomachus
amplectētes, calorem ad cibos digestiōē
exhibentes. Et dicunt fibre, qꝫ ad aras phe-
bi ab ariolis deferebant, quibus oblatas et
succensis rñsa dabant. Hucusqꝫ Iulius. Est
autē Epar vt dicit Cōstan, membrū calidū
concauū et lubricosum: in dextro latere ani-
malis collocatū, stōacho suppositū vt suo
calore pꝫmā inuēt digestiōē. Est etiā sāgni-
neū: et i colore rubicundū, qꝫ succositas et
nimia caliditate i humore sanguineū ē trās-
uersa. Aliqñtū est etiā durꝫ ne de facili les-
datur. Variat enī epar in hoibꝫ in qñtitate
et pꝫtū multitudine, qꝫ in hoibꝫ est maior qꝫ
in alijs bestijs eiusdē qñtitaris. Numerus
pꝫtū eius i qꝫbusdā est duplex, et h ad minꝫ.
In quibusdā triplex vel quadruplex vel ad
maximū quintuplex inuenitꝫ. A lata autem
eparꝫ pꝫcauitate pꝫgreditꝫ qñdā vena qꝫ a medi-
cis porta nūcupatꝫ. Et hec anqꝫ exeat i qñqꝫ.

et principalium proprietatibus

diuidit venulas quoniam partes epatis intrantes
Epar enim succositate prime digestiois per quod
da venas in sua pccauitate attrahit, et per caloz
ris naturalis ebullitiones celebrata digestioe:
scdo in massam sanguineam et matiam quatuor
humoz puerit. Quod ei calidum est et humidum transiit
in matiam sanguis, cuius receptaculum sit vene.
Quod aut calidum et siccum est: in naturam cholere: cuius
ppriū receptaculum est cista fellis. Quod vero frigidum
est et siccum: in matiam cedit melancholie. Cuius pro
ppriū receptaculum est cistula splenis. Sed quod est
liquidum et aquosum: in humores transiit fleumas: cuius pro
ppriū receptaculum est pulmo. Et quod per quod epar
natura prout est principium et fundamētum: prime dige
stiois in stomacho primū inuamētum et maximū
Scdo vero digestiois in sube sue pccauitate est
perfectum. puri ab ipso separatum. singulū me
bris nutrimentum transmissum. amoris venerei
excitatum. diuersarū passionū receptum. Pa
tis enim quod ex nimia caloris intensioe: vnde per po
ri aperit in eis: ex quoz apto de virtute euanes
centes remissio opat. Quod ex nimia frigidita
te conuersione attrahit succositate in naturam
sanguineam impedire. et ex hoc contingit sepius
me hydropisum generari. Cui hydropis nū
bilis sit secundum philosophum: nisi error virtutis diges
stione in epate pccauitate. Hac enim pccauitate erran
te: et sua opatoe deficere: necesse est sanguinem
corrumpi. quod idigesto corpore quod idem nutrit itur
mescendo extēdit: vnde et hydropis gignit. Tres
partes epar ex se habet mala pccauitate. et hoc pccauitate
tuor humoz distipationis in ipso ecentia dñante. Tres
partes ex viarū ipso oppilatione. Corripit ei sepe
humore grossū et viscosū in venis epatis adius
nari. Vnde cum sanguis clausus exire non potest:
ca est pccauitate et oppilationis. Tres etiam acci
dit ex nimio calore humore sanguineū deficere
cante: et sub his venarū epatis pccauitate quod non per san
guis libere se diffundere: ad alia membra cor
poris nutrimenta. Hoc idem alii potest contingere ex
nimia frigiditate humores congelare: et meatus
epatis pccauitate. et ad membra nutrimenta discen
sus sanguis prohibere. Tres idem etiam accidit ex
apostemate subam epatis agguante. et putre
dine in ipso suba generare. Tres idem accidit
ex inclusa viscositate pelliculas ipso epatis
extēdente: et ex membrorum inordinatioe dolore
et merore inducere. Tres sepe patitur ex inmode
rato fluxu sanguinis quod accidit ex venarū ab ip
so egrediētiū apatioe. Et hoc contingit vel ex
nimio sanguis acumie. vel ex nimia repletioe.
vel ex solitudine pccauitate retēne. vel ex nimio ex

ercitio et labore: vt dicit Cost. Adhuc dicitur natura
et signis pccauitate epatis dicitur Bala regnū. Si
gnū epatis quod est calidum: est amplitudo venarū
non pulsatiliū. Super quod locū dicitur Bala: quā
do dñat et viciat calor in epate: fit epar maior
vena eius maior dilatatur et magnificata est
Magnificat omnes vene non pulsatiles in omni
mēbris: et calefit sanguis. et gignit quod cholera
citrina. et per pccauitate tempore post statū ad os
lescentie adurit cholera citrina. et fit ex ea cho
lera nigra. et diuerse aliquid ex tali cholera ac
cidit passiones. Aliquod aut nimio calore epa
tis: cordis fustit frigiditas. Nam a corde ve
lut a membro superiore et nobiliore epar in suis
actioibz moderat. Et hoc idem dicitur Aris. li. viij. vnde
bi pponit cor epatis: tunc principium eius regit
ur. Tres dicitur Bala. quod frigiditas epatis ex caloz
re cordis tpat. et signū frigiditatis et siccitas
tis epatis est strictura venarū et paucitas san
guis. sic humiditatis eiusdem signū est mollicies
venarū et sanguis multitudo. Tres dicitur idem Bala
quod epar est fons humiditatis corporis. vnde cum sit ra
dix humoris si fuerit epar siccus: non potest alio
quod membrū corpore puertere ad humorem vel humi
ditatem vt eius possit resistere siccitati. Intēdi
tur autem et remittit siccitas et humiditas epatis
secundum cordis dispositioes. Epar ergo est membrū
nobile. cuius alteratio alterat corpus: et ita
it nutrimentum et pccauitate nutritiuas: et in me
bra reliqua inferiora sine medio: ad superiora pro
mediante corde secundum iudiciū Balaem. Ecouer
so autem ponit Aris. li. viij. quod cor facit oia pccau
tate mediante epate. Que autem pccauitate sit opinio
alioz iudicio derelinquit. Et hec de proprietati
bus epatis dicta sufficiant.

De Felle Capitulum. XL

f El dicitur eo quod sit folliculus gestas hu
more ex dominio cholere rubee az
marissimū: vt dicit Isido. Est enim cistula
fellis quod pellicula super gibbum epatis collo
cata. Et habet duos furculos. per vnum depor
tat cholera rubea ad intestina. vt per ea pccauitate
pulsua pfortet. vt etiam acumie suo intestina
melius et facilius expurgat. Per alium aut deporat
cholera ad stomachum. vt sua caliditate pccauitate
adiunnet digestiuā. Est igitur fel membrū calidum
et siccū. gibbo quod epatis suppositū. et est pccauitate
um cholere rubee receptaculum. Cuius est inua
mētū vt sanguis a cholera rubea mūdificet.
Sanguis ei ex pccauitate cholere iccedere nisi in
tra cistula fellis eius supfluitas locaret. Est aut
sua caliditate decoctiois cibariorum inua

Liber. v. De Mēbroꝝ officialiū

mentū: sua subtilitate penetratiū: sua mor-
tificatiōe: et acumiē pūgitiū: et ītestinoꝝ cor-
rosiū: et ad supflua ac ferida cūcienda exci-
tatiū. Et ē et nimia caloris īfēsiōe ama-
rissimū: et p sui admixtiōe dulcedis sāgui-
nis imutatiū. Ducusq; Constant. Scōz
Aris. in li. iij. Delphū? nō habz fel. Genus
oīm volatiliū: et oīm gen? pisciū: et oē animal
ouās habz fel. Sed fm mai? et min? Et for-
te erit i vīs subtilib; extrē ab epate vīs ad
īntestiniū. Iste vie fortassis erūt fetide: et for-
te erit fel i tali īntestino. Et diuersificat: qz
qñz in supiori: qñz i medio: et qñz in īferiori.
Et qdā volatilia hñt fel occultatū i īntesti-
no: vt colūbe: coturnices et hūūdies. Et q
dā hñt fel magnū i epate et i vētre et īntestio:
sic accipiter: milu? Jte Ar. li. iij. Alia
qdā nō hñt fel oīno: sicut equus et mul? et
asinus et elephas. Camelus etiā nō habet
fel distinctū: s; habz venas quas in qbo ē fel.
Jte qdā hoies habent magnū fel i epate: et
qdā nō. Et est fel quoddā supflūū aggrega-
tū: sicut fer in ventre. Illo tamē supfluo vri-
tur natura ad aliqd iuuamentū. In illis at
qui habent materiā epatis sanā: et quorum
sanguis naturaliter est dulcis: aut nō inueni-
tur fel: aut si inuenit erit puū: et h i venis val-
de gilib; Et ppe h erit epar eoz q caret fel-
le boni coloris: et dulcius alijs. Quādo au-
tē habet aliqd animal fel: inuenit q est sub
felle valde dulce. Nam p collectiōez fell ad
locū vñū: alie vicine ptes reddunt dulcior-
res. Fel etiā ex sue sube subtilitate et acumi-
ne: ē grossoz hūoꝝ īncissiū: et sua siccitate
psumptiū. Qu i colly: h; oclōz ē necessa-
riū ad visum clarificandū et acueñdū: ad im-
pedimentū spūs vitalis remouēdū. Et ma-
xime fel accipitris et aliaz volucꝝ viuētius
et rapina: sic in viatico Constant. Et feruo-
re autē nimio et ebullitiōe fellei humoris: ad
epar tēdētis: īficiē sanguis: q infect? ad
nutrimentū mēbroꝝ transmissus immutat
vel īficiat: et cuti croceū colorem vel viridē
sine nigrum inducit. Cui? passiōis signa
sunt ista. Tortius corporis infectio: sitis ad-
est: et oris amaritudo: dolor frontis: auris
tinnitus: vrina crocea cum cōsimili spuma
continua: vomitus croceus. Aliqñ etiā
cōtingit poros cist? fellis oppilari: vñ cho-
lera īficiat ipm epar: ac cōsimilē idu cit pas-
sionē. Unde Constant. in viatico dicit. qñ
parit fellis substantia: i. cistis: et deficit vire?

eius qua solet ab epate cholera rubeam
extrahere: remanente cholera cū sanguine
tingitur et alteratur. Idem etiā cōtingit qñ
apostema est natū: in vīs p quas cholera
ad fel transit. Unde ad epar rediēs p totū
corpus cū sanguine se diffundit: quia si po-
rus inferior oppilet: ascēdit ad viā supiorē
scz ad stomachū: vnde facies fit citrina: os
amarū et siccat: in stomacho ardor et sitis.
vrina cum egestione albescit: ppter elōga-
tionē cholere ab epate et renib; vbi vrina
solet tingi. Si vero porus supior oppilet:
cholera tingit inferiora: et apparent signa q
prioribus sunt cōtraria: vt dicit idē Cōsta-
tinus. Et hec de felle dicta sufficiant rē.

De Splene Capitulū. XLII

Plen est dictū a supplēdo: qz parte
ī sinistra iecori ptriā supplet ne va-
cua existeret. Quem qdam causam
risus esse existimāt. Nam splene ridemus.
felle irascimur: cor de sapimus: cerebro sen-
timus: iecore amamus. Quibus cōstanti-
bus sanū est animal et integrū: vt dicit Jfi.
Et fm Constant. Splen in sinistra pte col-
locat. Cui? forma naturaliter est oblōga: et
parū p̄sus stomachū cōcaua: et p̄sus costas
est gibbosa. In his duob; locis quibsdā
pannicul colligata. Et dicit splen duas ha-
bere venas: p quarū vnam cholera nigram
a sanguine epatis sibi attrahit. Per aliā ve-
ro q̄tum sibi sufficit ad stomachū trāsmi-
tit vt ei? appetitus cōfortet. Splenis igit ē
iuuamentū: vt ei in sinistra pte corporis defe-
ctū suppleat: et ex opposito ad p̄fuitōez sto-
machi iecori respondeat: vt ppe mundifica-
tionē epatis sanguis feces sibi attrahat: et
q̄tum ad appetitū sufficit: ad p̄fortatōez sto-
machi trāsmittat. Est igit substantia splenis
rara et spongiosa: ppter facilitatē humoris
seculēri attractionē et emissionē: et est nigra
ppter melancholice nature (cuius est rece-
ptaculū) assimilationē. Est etiā a sinistra in-
ter costas et stomachū posita: ppter sini-
stre partis temperantiā et īfrigidatōez: ac
ppe conseruandā stomachi cui cōiungit ca-
lesfactionē. Aliqñtū est dura: ne de facili
ex qualitate humoris seculēri pbat lesiōez.
Cōtingit autē splenem pati quādoq; ex vir-
tutis contentiue defectiōe: et h qñ nō suffic-
humorē ad se attrahere vel attractū ad lo-
cū aliū destitit. Jte qñz ex oppilatōe: qñ. s.
hūiores grossi viscosi i vīs splenis oppilat

et principalium proprietatibus

radumant, vñ z eius actiones impediunt. Itē qñq; ex nimia humorū repletionē, quia humores ad splenem pfluētes ppter sui si militudinem attrahunt; z sufficient nō eua-
cuanf, vnde intuscant; z in concavitate sple-
nis indurant intantū q ipsius splenis sub-
stantia crescere videat. Sed fm sententiaz
Hypocratis Si splen sit magnus; corpus
marcescit, et si splen marcescit; corpus impin-
guescit. Vñ ipius splenis mediocritas ad
puitatē ponit q ad magnitudinē rēdes; bo-
nitatem cōplectōis designat, vt dicit Cōstantiū,
li. ix, c. xxv. q.

De visceribus Ca. XLII.

Viscera fm fido, inferiora dicuntur
v intestina, membris vitalibus subdita
z subiecta. Que qdem dicuntur inte-
stina quasi quodam interiori nervi; qñ qua-
dam familiari reuerentia sunt supior mem-
brorum culcitra; z eorundem qdam neces-
saria sunt instrumēta. Et dicunt viscera qñ
vitalia, q; locis vitalibus circa pcor dialia
vbi gignit vita; sunt interioribus circumfusa
Ducusq; f. li. Scdm Cōstantinum autem
Intestina qdam sunt membra interi⁹ mus-
culo se tenētia concava rotūda p ventris lō-
gitudinem z latitudinem collocata, quorū
compositio z substantia stomacho assimilāt
Sunt autem numero sex pncipalia intesti-
na Quorū tria sunt subtilia q superius sunt
iuncta. Tria pō sunt grossa ab inferiori in-
cipiētia. Prīmū intestiniū trium subtilium
vocat Duodenū, q; i sua lōgitudine fm mē-
suram cuiuslibet hoīs est duodecim digito-
rū. Et h sup dorsum erigit; z in nullam aliā
prem retorquet. Scdm vocat Jejunū; qā
semp est a cibus vacuū. Et dicunt sapientes
z experimētatores q mortuo animali sem-
per inuenit illud vacuū. Dicunt tamen qui-
dā q hoc dicit ab anatomicis, qā a se oīa
ejiciens nihil de acceptis ad sui retinet nu-
trimentum. Tertiū Subtile est appellatū,
scdo simillimū, s; tñ nūq; sine cibi corpulen-
tia ē inuentū. Itē grossa pō intestina Pri-
mū vocat orbu, z i subtili extremitate habz
os vñū, z est illud intestini sic vocatū, eoq;
ipm fit orbatū; z qñ viduatū ab altero oris
ficio. Cum em cetera intestina duo habeāt
orificia; illud hz vñū solū, z ideo se habet
ad modū sacci, quia multa recipit et pauca
respectu aliorū ejicit vel emittit, Scdm pō

intestini sub orbo siue sub sacco positū de-
ilion, Et hoc a dextra in sinistrā tendit, Et
dicitur ilion eo q in eo intestino iliaca pas-
sio fieri puenit. Tertiū intestiniū vocatur a
græcis colon, et hoc etiā immediate cū ifer-
riori totius corporis orificio est cōiunctū. Et
in h intestino gūissima passio, s; cholica ges-
nerat, vel ex ipi⁹ intestini nimia pstrictōne,
vel alicui⁹ grossi et frigidi hūoris coaduna-
tōe, et p pñs viarū illi⁹ intestini intrinseca op-
pilarōe; sicut narrat Cōstantiū, et etiā Galenus
Aforz. Patet igit ex pdictis ad qd sunt ne-
cessaria intestina; q; cibū immutat, et i sua
cōcavitate supflua recipiūt ad nature exor-
tationē Ad h etiā sunt nēaria viscerū rotū-
ditas z gibbositas, vt dicit Cōstantiū, vt cib⁹
transmissus a stomacho in eorū gibbosita-
te aliquantulū inhereret, et fm animalis ne-
cessitatē supflua expelleret, et necessaria reti-
neret. Sunt etiā rotūda ne a stomacho i
aliquo angulo supflue collecta remanerent
que corruptionē inducerēt intestinis. Sūt
etiā intestina duobz panniculis minimis vl-
ad minus inuoluta, et hoc fuit necessariū,
quia si vnus panniculus pateret; ab altero
panniculo subueniret. Sunt autem intesti-
na aliquantulū villosa, et eorū villi p latūz
etiā extēsi; vt feci supfluitatē expellerēt,
z necessaria nutrimento cōueniēti⁹ retinerēt
Sunt autē viscera siue intestina inuoluta
ad inuicē et connexa, ita vt minora maiori-
bus; ac gracilioz et debilioz grossioribz
et fortioribz innitāt, vt sic actōes pnt
natalis; et in expellēdo supflua; et i retinēdo
necessaria aptius pficiantur. Dicit etiā Ar-
li. ij. q fm varietatē dentū in mandibulis
animaliū variatur in quantitate et qualita-
te natura intestinorū. Unde dicit q Intesti-
num omniū animalū habentiū dentes in
vtraq; mandibula; est minus intestino non
habentiū, et Nullum animal habet intesti-
nū rectū nisi habeat dentes in vtraq; man-
dibula. Item Ibidem. Venit serpentis ē stri-
ctus, z est filis intestino amplo, q; z si fuerit
naturalit⁹ pu⁹ habz fel in intestinis, z si fuerit
magnus sup epar. Itē idem li. viij. Oīa ani-
malia ampli z recti intestini sunt gulosa val-
de, q; ppter diminutōem vsus cibi et indig-
estione ejciūt supfluitatē cibi indigestā er-
cito exit cib, z iō appetūt mltū; et ptnue q
rūt cibū Cōtingit aut pati viscera z intesti-
na multipli, vt dicit Cōstantiū, li. ix, ca. xxvi.

Liber. V. De Rebroꝝ officialiũ

quod ex cholericò hūore vlt ex malācholico sub. 13. itestinoꝝ coꝝ rodete ⁊ fluxū disenterie iducete. ⁊ hec passio pessima ē ⁊ sepe mortis fera vt dī i Afroz. Solutio vētr̃ i culm̃is tū cholera erit nigra ē mortale Itē qñq; ex ipoz visceꝝ intioꝝ pūctura ⁊ vulneratōe ⁊ h vlt ab exēioꝝ apostēate putrefactōeꝝ ⁊ pūcturā i pānicul̃ ipoz visceꝝ iducete vlt ab exēioꝝ lesiōe. Itē qñq; ex inēclusiōe vētositaꝝ (als vinctuositat̃) pāniculos ⁊ nervos eoꝝ extēdēte. Et ille dolor quīs ē ititū vt ali qñ itestina penetrari videat̃ Itē qñq; ex humore grossoz fleumatico inferiores pres ite stinoꝝ obturate ⁊ iteꝝ exēitum phibete: ⁊ iliaca passiōe vlt cholericā iducete. Vñ h morbo pestilentialē ⁊ mortālē raro sanitates suscipies. ⁊ sepe die scdo vlt etio iteficiens nisi celer⁹ succurrat. Ceteras itestinoꝝ passiōes qre infra i tractatu de infirmitatib⁹ d cholericā passiōe.

De renib⁹. Cap. XLIII.

Enes vt ait Varro sūt dicti eo qob sceni hūores ab his nascūt̃. Flāvene ⁊ medulle tenuē hūore defudāt in renib⁹: q liqꝝ rursus a renib⁹ a calore venereo resolut⁹: recurrit: ⁊ ad loca genitalia se dif fundit. vt dī Jñ. Loc⁹ at in laterib⁹ spōdili um dorsi i qbo ē sedes renū dicūt̃ lūbi. Qui fm Jñ. ob libidīs lasciviā lūbi sūt dicti. qz vñs a renib⁹ ⁊ lūbis ē cā venerece voluptas tis. De renib⁹ aut dī Cōstā. q fūct̃ facti vt ab epate aqñcū sanguinē sugētes: eū depu rarēt: ⁊ eū colamētū. s. vñā ad vesicā p me atus vñtides. i. vias vñnales trāspor:arēt Qd etiā dī Hali sup regn. Dīdinavit inq̃t creator sūm⁹ duos renes vt attrahāt aqñs tatē sanguinis ab epate. ⁊ eaz trāsmittāt ad vesicā expulsiōis grā. qz dicit Aris. lib. xij. Renes inq̃t fuerūt creati ppter vesicā vt sic operatio vesice esset melior ⁊ pfectior. quia renes sūt ad colandū supflūū humidū dcur rētis ad vesicam. Itē idem renunculus de pter altior est sinistro in omni animali habē te renes. ⁊ h: quia calor in dextera parte for tior est vlt superior. Itē Idem. In omib⁹ animalib⁹ renes habētib⁹ renūcul⁹ dexter est minor⁹ pinguedinis q̃ sinister ⁊ altior. qm natura in dextra pte lenior est ⁊ maior⁹ mo tus ⁊ caloris. Calor aut dissoluit ⁊ hūmit pinguedinē. Item renes sūt de vltimis mē bris interior⁹. ⁊ ppter hoc indigent magno calore Recollige igit q renes sūt calidi et

naturalis caloris cōseruatiui. frigiditatis ⁊ dorsi spōdili sūt tpariui. a cōcauitate es patis aqñ humoz attractiui. sanguinis co latui. p̃tutis natural⁹ pfortatiui. hūoris ses miminal⁹ generatiui. Carnosi: porosi: rotū di: pinguedie coopti. Carnosi q̃ppe sūt et porosi ppter faciliore aqñe supfluitat̃ attracti onē. Rotūdi ne colligant aliqñ hūore ad putrefactōem. Pinguedie sūt muniti ne ex frigiditate ossiū dorsi aliqñ sustineāt lesiō nē. Recipiūt autē renes qualidā venas itōa chi ab epate egredietes: qbo humor in secū da digestiōe supflūus deferit ad ipos renes Vnde oppilat̃ illis venis et in suo officio impeditis renes vna cū epate patiunt̃. Acc idunt aliquādo in renib⁹ varie passiōes: vt dī Cōstā. li. ij. c. xxxij. q si vene epatis pcludūt̃ ab humore sanguineo ad sui nu trimentū depaupant̃: vnde necessario exte nuant̃. Si p̃o meatus eoꝝ inferiores calor re et frigore cōstringant̃ et p̃sentia humor⁹ supflui eoꝝ substantiā subintrātis: nimis ex tendunt̃ et dilatant̃: et p p̃is corūpūnt̃. vlt in humores deficcari putrificant̃ ⁊ i calen lū puerūt̃. Vultis etiā alijs modis parīs untur: sicut ex apostemate. ventositatē: hū gore nimio: vel calore.

De Vesica Cap. XLIII.

Vesica fm Jñ. a venti capacitāte est dicta. Nam p venti cōtractionē a peritur et dilatā: sicut e cōuerso p venti emissiōe h̃bit et artat̃. Vocat̃ autē vesicula per diminutōem a vesica dicta q̃ dam pellicula pēdens i gutture auis sicut bursa in q volucū pmo recipiūt cibaria: q in predicta vesicula digestiōi secunde i ie core faciēde separant̃. et in eodem folliculo tanq̃ in p̃mptuario p̃rio ptra futurā esuri em reseruant̃. Sed vesica p̃t hic sumitur fm Cōstā. est pānicul⁹ dur⁹: rotūdu: cōi cauus sic sacc⁹ in omi tpe clausus. excepto solo orificio supiori. Fuit aut dura subltā. tia ei⁹: ne acumine vrine cui⁹ est recepta cū lū ledere. Fuit autē ex omi pte clausa infe rius vt liquor subito attrah⁹ inuolūtariē expelleret̃. Vñ p vñū et idē foramē vñna iō gredi⁹ per qd egreditur. vt patet in anato mia. Fuit etiā rotūdū vt i augmto colame ti sāguis dilate⁹: ⁊ ad ip⁹ suscepōeꝝ capas cior redderet̃. Dicit ei Aris. li. xij. q oē ani mal habens pulmonem multum sitit. ⁊ ppter h indiget cibo humido pl⁹ q̃ sicco. ⁊ iō

et principalium proprietatibus

fuit necessaria vesica ad recipiendum huiusmodi humiditatis superfluitatem. Itē ibidem. Nullū autē huiusmodi plūas aut squamas aut cortices: siue testas habet vesicam omnino: prout tortuam marinā aut siluestre. Nā superfluitas in huiusmodi animalibus transit in nutrimentū plūarū et squamarū et huiusmodi. Itē ibidem li. iij. De animalibus generatibus huiusmodi vesicis. Quas autē nō prout generat lacertarū: et nō erit huiusmodi ditas a vesica mortuorum. Et forte aggregat in vesica et superfluitas sicca et ex eo prout laqueis. Itē ibidem li. iij. In animalibus omnibus carere vesica est una via apparens erit: et cor: et superfluitas humiditatis. De vrina. **Ca. XLV.**

Rina finit Isaac et colamētū sanguinis et aliorū huiusmodi ex actione naturae generatū. Nā ab epate sumit initium. Et in renibus recipit subactū et colorē. Quia ei subactū sanguis per quidā vasa subtilem transmittit ad renes nutritivos. Nā cum ad finem fuerit oportuna ratio nō ubi colat: et ad modum seri liquet depurat. et ibi a calore (alio vi caloris): et patet renū tigit et colat (alio colorat): et sic defudat per poros vitidos in vesicā ipsi. Prout aduāt. Nā hec subacta hūida et liqua a vesica emissa: et vrina. sic dicta eo quod est vitiosa et mordacitua. et vt dicit Egidius. Quod tigit: mordet desiccatur et vitit. Vitiata ei et desiccatur habet naturam. vñ valet per scabiem serpiginē et ipetiginē. Prout pustulas et vesicas si paties idē se abluerit. In potu splenetico fert mūdatur vulnē putrida et loca saniosa. Cū felle et accipitur collyriata et oculi caute linuntur missa pānū corrodit: et delet maculas oculorum sic expit dicit Cōstā. et Gal. Et ideo vrina nō ē abhorreda. et in multis vtilis est et accepta. Dicit et vrina ab vtriusque greco. i. demonstratiua. Demonstrat ei interiora. et vt certificemur de interioribus vrine indicio per fultā (alio ducimur). Demonstrat ei dispoñe prout naturā et epate et in alijs membris inferioribus per vrine subactū et colorē: et maxime per eundem sive substantiā quā medici hy postasiz vocāt certificamur. Nā si fuerit illa residetia in fūdo vas alba pinea: coadunata nō diuisa fortitudine desigēt prout. et cōpletā actionē caloris naturā ipsi membris. Per mediā autē regiōem illi vrine quā medici enormiā dicunt: et mediā regiōem corporis. i. de corde sibi adiacentibus indicam. Nā si vrina in medio fuerit in colore et subacta hū disposita nō liuida: nō volubilis a obscura. vt obubrata: spūalia membra indicat esse sana. Sicut per vrine superiorem quā nephilē nūcupat: de fortitudine prout

animalis regiōem capitis pronosticam. Nā si nō fuerit nimis grossus circulus: nō igne: nō liuidus: nō viridis nō gmulosus. Et in colore et subacta reperat: cerebri et oīa alia membra animalis prout fuerit denūciat esse tuta. Si vero tria ligantur erit in vrina: tria designat corporis dispoñe.

Judicat autē prout vrina finit subactam et colorem. Nā aliud fecit quā tenuis ē in subacta. quā hūorū diuans siccitate. Aliud quā ē mediocris: quā tūc desigēt tēperamentū sive equitatem et medietatem. Sed color et aut indicat. quā multi se colores. s. r. vt dicit Isaac. et Egidius. quā quā calor: vt frigiditas: itē sione. alij remissione: et ligant medietatem prout dicit. Nā remissū calorem designat glaucū lacte et hūmōi. Intēsu vero a rufo superi. Mediocrius vero subactius et sursus. Intēsu Quidā designat mortificationem vt niger: viridis: liuidus. Quidā indigestionem: vt albus lacte glaucus. Quidā digestionis imperfecta inchoationem: vt suppalidus pallidus. Quidā perfectā digestionem. vt citrinus rufus. Quidā excessum sive excedere itē sione. vt rubicundus subrubicundus. Quidā adustionem. vt in apostolū. Quidā supadustionem et mortificationem. vt niger viridis. Nigredo tū causat quā a frigiditate calorem naturalem penitē extinguere. Et tūc pcedit liuiditas. sed quā pcedit ex vltimata adustione tūc pcedit viriditas. Istos autē colorum causas dicere nō prout ad hoc opus. Sed si quis eas scire voluerit liberos Isaac et Theophili Cōstāmini Egidij legat. i. quod tractat pfectissime de vrinis. Si vltima ad prout hū sufficiat.

De ventre. **Ca. XLVI.**

Enter vtri et alius in se differunt. vt dicit Ili. Venter ei ē qui acceptos cibos digerit et apparet extrinsecus. Et est dicit vter. eo quod per ventrem veniat cibus ad totū corpus. Alius est qui cibū recipit et purgari prout. Vterū sole mulieres hū in quā cōcipiunt. Et dicit vter eo quod fetu impleat interius: vt dicit Ili. Est igit vter nutritio totius corporis receptaculū vt dicit Cōstā. membrorum nutritibilium sedes pme digestionis: et secunde fundamentum. Cuius creatio est carnosā calida et humida. et hū prout digestionis necessitatem panniculis diuersis circūdatur prout interiorē pseruationem. Cuius dispositio est rotunda: et oblonga. Rotunda prout lieriorē ciborum nutritibilium collocatiōem. Oblonga fuit prout faciliorem ipsi: cū superioribus et inferioribus diuisiones sive colligationem

Liber. v. De Vmbroz officialiū

Mediū em locū i corpe sibi vdicat. vt nutrimentū inferioribz supioribz mēbz distri-
buar z trāsmittat. Est igit vnt int oēs ptes
corpis mollior z isfirmior: z tū ceteri ē vtilis
or. Nā tāq nutrīz corpis p oībz alēdis cor-
pis mēbz nutrimentū z alimētū scipit z dco
q: ad singla mēbra debita nutrimenta deri-
uat z trāsmittit. Supfluitates mltas ppe
alioz mēbroz nutrimentū i se recolligit. sed
eas diu ferre n sustinēs ipas a se reijcit z re-
pellit. Ex mala dispōne mēbroz nutrimentū
q intra se ptnet: diuersas isfirmitates pbit
aliqui z i currit: q qdē passioēs tāto se picu-
losiores qnto vtrū z alijs vitalibz sūt ppin-
qores. Patit siq dē sepe ppe nimia repletio-
ne: z tūc n curat nisi p pūa euacuatoēz. Et
ecōuerso qm molestas ppe nimia inanitoem:
ei succurrit p pūa repletoēz. sic d: i Afoz.
Quecūq ei egritudies ex plenitudo fuerit
euacuatio sanat. z qūq ab inanitoē: soluit
plenitudo. Itē actioēs vtrū fm diuersita-
tē tps variant. Nā in hyeme natural calor
i interioribz vtrū pclusus fortius operat
vñ appetit in hyeme magis accidit: z dīge-
stio fortior generat. qz vt d: in Afoz. Ven-
tres in hyeme zvere: sūt calidissimi natura.
z sōni lōgissimi

De vmblico. Ca. XLVII

Vmblicū mediū ē corpis locū: sic dēs
qū illioz vmbro: sic vmbro i medio cly-
peoz locū ē dēs. vt d: Jsi. Ex vmbili-
co ei itas i vtro pēdēs nutrit. Est ei vmbilicū
fm Cōstā. ex nervis venis z arterijs cōposi-
tū. q mediāte fer sūguinē subtilez attrahit z
sugit. z p ipas arterias spm recipit. Rūpif
ac vmbilicū iuxta matricē dū fer egredit: cū
fetu erit quē obstetricē ligat fm qtuor di-
gitoz lōgitudinē: z ex hac ligatura sūnt ex-
trēitates vmbilici z rotūditates. Hucusq
Cōst. Sup Eze. ar. viij. d: Hiero. sic Natu-
rale ē isatibz orz pmo vmbilicū pscidi. dei
de ad diluēdū sūguinē aq lauari. tertio hū-
more puuloz sole siccari. qto tenera cor-
pa pānis strigi ne mēbra distuāt. sic dep-
uent. Jbide ē d: glo. Bre. q vmbilicū ē q fe-
tus alit i vtero sicut arbores z p gule p radi-
ces hūore occulto tre nutriunt. In vmbilis
co at sita sūt genitalia muliez. sic i lūbis ge-
nitalia viroz. z iō vmbilici noie luxuria dī-
gnat i Job. cl. Ait: ei i lūbis ei. z fortitu-
do ei i vmbilico vtrū ei. De vmbilico at
d: Ar. i. li. iij. q oē animal generat z ouās bz

vmbilicū tēpe pē. z cū crescit pē auis latet
(atq crescit vmbilicū. z nihil oīno appet qm
ptinuat ē cū irestino p aliquā ptiū venariū.
Itē idē li. iij. Creatio vmbilici n ē nisi cor-
tex ptnēs venas z cū vmbilico ptinuat. et
currit sūguis a matrice p venas vmbilici qm
p canale ad pueri nutrimentū. Crescit q pce-
ptū p esse vmbilici. vt d: i eod

De genitalibz. Ca. XLVIII.

Genitalia sūt ptes corpis vt z nomen
ipm docet. q gignēde fobol pntē ac-
ceperūt vt d: Jsi. Hec etiā pudēda p
verecūdia dicunt. vñ i tegūt. ita qm hnt eā
dē speciem decoz: sic alia mēbra q i pms
ptu sūt locata. z iō reputat ibonesta. Itē q
vñ d: veretrū. vñ qz viri ē tū. vñ qz mēbz ē
fecundū. vñ etiā ex q vñ emittit. Nā pprie
d: vir ille humor a viri natura fluēs vt d:
Jsi. Sūt etiā alia mēbra: pntē generatiue
fundamēta scz testiculi diminutiue a testis-
bus dicti. qz numerū incipit a duobz. sine q
rū testimōio nō ē aliqz vir pfect. Nī semē
calamo admistrat qd a spine medulla z a re-
nibz suscipiūt qra pcreadi. Hucusq Jsidio.
Scdm Cōstā. suba eoz cōposita ē de carne
glādulosa. alba: molli z rara. z h fit ppe calo-
ris obfusatoēz. z sanguis imutationē in al-
bedinē. qd fit p vehemētē calozē in ipozum
suba sanguinē decoqntē. z in albedinē com-
mutantē. Et dicunt hec mēbra pncipalia.
qz pncipalis actiois pntis naturalis. sge-
neratiue sūnt pprie instrumenta. que si pā-
sa fuerint vigor virilis secus enervat z ma-
sculina completio in femineam alterat. Et
ideo fm Aristo. li. iij. Eunuchi quando ca-
strantur ante pollutionem in somno: nō ori-
tur in corpore eoz post hoc pilus. Si ve-
ro castrantur post pollutionem pter pilos
pectoris: omnes pili dfluunt: z efficiunt ef-
feminati: z molles animo: z corpore imbes-
cilles. Unde Aristo. libro. viij. Voces ho-
minum: quando castrant mutant: z efficiū-
tur sicut feminarum: z forme eozum alterās-
tur z figure. Animalia autē quando castrā-
tur in iuuentute: efficiuntur maiora. Sed
si castrantur post pfectionem non augmens-
tantur. Cerui etiā si castrantur post pfecti-
onem non augmentantur. Cerui etiā si ca-
strent ante cremenū cornuū: nō oriunt eis
cornua: etsi post ortū castrant: nō vltēre cre-
scunt cornua ampli. nec mutāt cornua nec
efficiunt ea sicut faciūt nō castrati. Dicitur

et principalium proprietatibus

etiam ibidem quod si vituli non castrant cito post annum: remanent pui. Et dicitur quod qui castrant extrahunt radices nervorum, et si acciderit in loco vulneris apostema, cremabitur testiculū abscissum: et ponitur cinere super apostema. Et quodam animalia castrantur solū propter testiculos: sicut castores: quod etiam quā psequuntur a venatoribus: ipsis dentibus trucidant testes ne ulterius a venatoribus psequantur. Dicit etiam quod onagri masculi celant filios: et eis dentibus testiculos psecidunt. Sed infans a masculo occulrat eos: et precauet eis a maribus ne castrant. Item dicitur li. xvj. quod testiculi autem post tempus sibi ad coitum a natura deputati: efficiunt puii intantum quod tunc non apparent. Sed tunc quā instat amor tempus crescit valde. Sunt igitur illi testiculi cum alijs membris sibi administratis humoris seminalis principium, et est postmodum et radicale fundamentum. Nam ut dicitur, Et dicitur. De ad animalium generatōes conveniētes: conveniētia precreant membra: quod ubi inseruit materiale principium generatōis. Quod quidē sine amoris affectu non potest produci ad effectum tale. Membris genitalibus siquidem inseruit inseparabilitatem et appetitum, ut vniuērsū quodque animal ad psequendos species et multiplicatōem sui aiares. Et hoc quod dicitur diuino nutu factum ē ne forte abominatio coitu ab animalibus generatōe evitaret. Ad generatōis autem talis ppletōis necessitas ē duo animalia puenire, scilicet masculū et feminā. Ita quod si vniuērsū generatōis, scilicet anima: eēt quāsi principium materiale et passiuū. In masculo pro formale principium et principium effectiuū. Et ideo dicitur Aristoteles, quod generatio animalium dupliciter habet principium, scilicet mare et feminā. Et mare autem principium vniuērsū ē sic forma. Anima autem ē sic materia. Ex cōmictōe autem vniuērsū fit creatura et creatio embryōis etc. Apparet igitur de membris generantium ut alter emittere seminale principium: alter recipere. Et hec membra talia a deo sapiētissimū sunt formata, ut ad opus suū nec meliora pnt esse nec pfectiora ut dicitur Cōstans. Sed certe his membris plūm abutuntur, quā ipsi ad generatōis fructum non vnuunt: sed potius propter rōnis ordinē et nature iura. Ad ad fruēdū plū: sed potius turpitudi ac libidi eadē cōpellere (als cōplere) dīnoscent. Et ideo dicitur ista materia dignū duci sub silētio pterire, ne forte spermat ex planādo originē pgressum ac finem videar carnalibus occasione cogitādi carnalia exhibere. De hoc solum admonēs vniuērsos neque abuteri pdictorum membrorum officio p libidinem abutēdū. Nam quicquid pter legitimā generatōis processum vsus volūtariē membris genitali-

bus ludibria libidis exercuerit: deū naturā re parētē et grē genitorē iam pdidit. nec in generatōe iustorum nisi p digne (als cū digne) puenit: locū in filios glē possidebit. Nam abusus generatiue facit pferi luminū iuriā: et quā nīa meret offensā tollit grāz, vulnerat naturā, pdit societate angelicā: ad quē gehēnaz, denigrat formas: euacuat subam, et spoliāc gliam sempiternā, ut dicit Ambrosius.

De matrice Cap. XLIX

Matris in secula est singulare membrum ad modum vesice dispositū ad susceptōnem humoris seminalis a natura deputatū: ad quā tāquā ad mliebris corporis sentinā pfluunt humoris menstrualis supfluitas: quod post menstrua le fluxū et refluxū menstrualis est vocatū. eo quod circuitu lunaris luminis solet accidere sibi supflui, ut dicitur Isidoro. Hec etiam mliebria nūcupant quod in mlieribus durat naturaliter quod diu visget in eis vis pceptiendi, quod totaliter deficiētibz deficit pceptōis pntus. Et dicitur muliebria: quod in solis mlieribus hec infirmitas iuenit. Nam sola mlier ē animal menstrualē: ut dicitur Isidoro. Cuius cruore ptracte fruges non germinant, moriuntur herbe, amittunt arbores fructus etc. Huius sanguis ppietate naturā grē supflui, in tractatu de humoribus. Hoc menstruum ē hūane generatōis principium, hoc nobiliū et igitur bilū est cōmune in matris vtero nutrimentū vnde ager nre natiuitatis irrigat et nutrit infantem. Quod diu in matrice cōseruat. Habet autē duas cellulas siue pcauitates. Dextra scilicet in quā masculus generatur, et sinistra quod pceptiōni femine deputat. Fetus autem inter duas cōcauitates pceptus vniuērsū scilicet dispositōem habet puenit. In anatomia autem dicitur quod matris tres hz cellulas a dextris masculo appropriatas, et tres a sinistris seīs deputatas. In medio pro nascit hermaprodita. In matre vero pceptus ferus quod a fouēdo ē sic dicitur. Cuius folliculus siue pellicula quod circūdat secundina dicitur, quod sicut cū infante nascit. Est in matrice casu aliquid post partū in vtero māserit: piculū inducit nisi si nature vel medicine remedio expellatur.

Subiacet autem matris ipsa multis passioibus. Quāquā patitur supfluo humoris retentiōe, et hoc ex viscoso humore ora venarū oppilātē, vel ex frigidityte coartante, vel ex siccitate cōsumēte, et he diversitates dīnoscent p signa propria. Item quandoque patitur nimium humorū menstrualium fluxum et effusiōe, et hoc vel ex nimia abūdātia quā natura non potest retinere.

Liber. v. De Membroz officialiū

re, vel ex nimia acumis hūoz violētia. Et
hec passio si antiq fuerit vix curat, et q̄ ei os
rificia venaz lōgo tpe sū apta difficile p̄so
lidat. Itē patit matric suffocationē, q̄ pas
sione videt mulieri deberi suffocari, matric
ce spūalia p̄mēte. Qd̄ p̄git et nimia hūo
rū p̄pletōe: matricē extēdere, v̄l ex corrupta
z venēosa fumositatē a corrupto hūore p̄so
luta: vacuitatē matricē replere z extēdente.
Vñ matricē replēta sup̄ eleuata p̄m̄it spi
ritualia: vñ mulier pene suffocat. Itē q̄nq̄
patit p̄cipitatioē q̄n̄ dextrozū v̄l sinistroz
sū p̄ debito inclināt, v̄l q̄n̄ d̄ loco suo exte
rit egredit. qd̄ accidit ex neruoz ip̄ relaxa
tōe ex sup̄fluis hūozibz ip̄az aggrauatibz. Itē
patit aliq̄n̄ apostemat̄ inf̄ior p̄cturam z
dolorē, v̄l dī, Costan, ex hūozibz collectis ad
apostema, vñ sequit̄ p̄ctura dolor quissio
m̄ z arsurā. Itē patit p̄ imp̄gnatōēz dolorē
z distēsiōē ex motu ip̄i fer̄ z marie circ
ca p̄tū, tūc em̄ mouet motu fortiori. Vñ ne
cesse ē tūc tps m̄rice p̄curi atz ledi. Partē
at̄ ledit q̄n̄ i partu se exonerare nitit, z exiit
fer̄ a casu aliq̄ impedit. Qd̄ p̄git aliq̄tēs
ex angustijs viarū ip̄ matricē. Q̄nq̄ ex ni
mia pinguedine mulieris. Aliq̄n̄ et nimia fe
r̄ magnitudie z debilitate ac defectu p̄tur
expulsiue in corpe p̄turiet. Aliq̄n̄ etiā p̄tin
git fetū esse mortuū, z iō nō se adiunat mos
uēdo ad exitū sine ad p̄tū. Et aliq̄n̄ credit se
mulier h̄re puez: z gestat in vtero aliq̄d fru
stulū monstruosum sicut narrat Ari. li. viiij
Accidit etiā mulieribz post imp̄gnationēz
infirmitas q̄ mola dicit. Putabat ei q̄dam
mulier q̄ post coitū viri esset imp̄gnata z in
flabat vter ei, z apparuerūt in ea signa im̄
p̄gnatiōis, z cū puenit tps parienti nō di
minuebat in ea tumor venter sed sic mansit
p̄ tres annos. tan dē pepit frustū carnis ita
duz q̄ vix potuit ferro diuidi, z tale frustuz
dī mola. Et h̄ q̄dem accidit sicut dicit Ari
sto. ibi. q̄n̄ sit suffocatio p̄cepti ex pauore z
humore male digestiōis, qz tūc generat fru
stū qd̄ mola dicit in matrice zē. Istis z m̄
tis alijs patit misera matric mat̄ nra.

De natibz Cap. lvi.

Atres dicunt eoq̄ ip̄is innituntur dū
n̄ sedem, dī dī, Jsi. Vñ p̄globata ē in
eis caro ne p̄m̄et mole carnis dole
ant. In natibz itaq̄ fer̄ trūcus corpis qui
a collo incipit v̄lq̄ ad nates se extendit, v̄l

dicit Jsi. Nates aut̄ s̄ Costan, sunt neruo
se: et h̄ p̄p̄ coraz et femoz cū trūco corpis
colligatōēz, z iō fuerūt carnosē ad t̄pandaz
neruoz et ossiū frigiditatē, et ad defendēdā
neruoz sensibilitatē, v̄l dī Costan, li. iij
ca. viij.

De Femoribus Cap. lvi.

f Femora dicūt eo q̄ ex illa pte cora
pis: viri a femis discernūt. Extēdūt
aut̄ ab inguibz v̄lq̄ ad genua. Et mouet se
mora i coris: q̄n̄ cōcava verrebza dicunt.
Loze p̄o q̄n̄ p̄iuncte ari dicit. Plectūt autē
femora int̄ et nō extra sub̄ scz z nō supra
sicut brachia. Vñ a q̄busdā frustagies dī
cunt: v̄l dicit Jsi. Sunt autē femora ex ma
gnis ossibz cōposita: v̄l dicit Constant. lib.
iij. c. viij. Tora q̄dem a sup̄iori pte p̄caua:
a parte anteriori gibbosa: duo habētia aca
mina. Fuit autē necessaria magnitudo: v̄l
qz totius corporis sunt ossium fundamen
ta, vel quia maiores portāt lacertos z nera
uos: p̄ quos sit pedū motio volūtaria. For
titudō aut̄ partis exterioris fuit necessaria
v̄l locū habeant lacerti z nerui, qui si essent
intrinsecus p̄ristarent et lederent. Sūt au
tē eadē intrinsec⁹ aliq̄ntulū rotunda, et hoc
fuit necessariū, qz si ex vna pte t̄m̄ tortuosū
esset: totū corpus esset tortū z nō rectū. Cō
cauitas insup̄ fuit necessaria cū gibbositas
reteriori v̄l firmior esset incessus cora. Cō
cauitas fuit necēaria: v̄l p̄cauitatē crurū ef
fent subitratia. Sūt etiā femora carne et
musculis im̄icta (als munita) v̄l ossa habea
rent tutelā ab extrinseca lesiōe, et etiā v̄l frigi
ditatē ossiū temperaret. Sūt etiā versus
partē homis superiores arossiora, ad ptes
p̄o inferiores ḡcilioza, z h̄ erat necessarium.
v̄l tanq̄ media inter extrema debita habes
rent cū v̄lq̄ p̄portōem.

De Genibus Cap. lvi.

Genia fm̄ Jsi, cōiunctōes sūt femo
rum et crurū. Et sunt dicta: eo q̄ i
vtero genis sunt cōposita. Coheret
enī sibi et cognata sunt oculis: lachrymarū
indicibz et miserie. Nam a genio genua dis
cunt. Cū enī q̄s gignit ita format v̄l ges
mua sursum sint, quoz p̄iunctiōe oculi for
mant v̄l cōcui aut̄ recoditi efficiant fm̄ p̄
bū p̄hi. Genia p̄m̄it arta gena. Inde est
q̄ cū hoies ad genua se p̄ternunt facilius
lachrymantur. Voluit enim natura eos
v̄tero materno memorare: vbi in tenebris

et principalium proprietatibus

stidebant anteq̃ ad lucē veniret. Hucusq̃
Istido. Sūt aut̃ genua fm̃ Cost̃. li. ij. c. viij.
ossa q̃dam rotūda: cartilaginosa atq̃ p̃cana.
Fuerūt etiā rotūda vt crura z coxe in ipsoz
cōcauitate facili? iūgeret. Nervosa sē vt de
facili crura a supioribz sepeñt. Propt̃ h̃ eti
am sūt nervosa vt actōes spūs aīal ad mo
tū gressibile faciendū: ad ptes inferiores trās
mitterent. Depaupant̃ at̃ genua a carnosita
te z piguedie p̃t mor? p̃tinuitatē. Si ei el
sent nimis carnosita: tūc d̃ facili oppilarēt. z
sic actōes d̃rūt sensibilibz p̃ carnis grossiciē i
pedirēt. Vñ et genua qz nervosa sūt: valde
sensibilia sūt: de facili lesione incurrūt quā
do nervi sensibiles interi? vel exteri? aggra
uant̃: vt dicit Constant. zc.

De Cruribus Ca. lmm

c Rura a currēdo: sic dicta: qz hīs cur
rimus et gressum facim? Et sunt di
cte tibie: qz tibie sunt siles siue tube i specie
z longitudie: vt dicit Isti. Sūt aut̃ crura fz
Costā. inf̃ femora et pedes inf̃ media: q̃bus
dā nervi z lacert? inferiores cōcatenata: p̃
q̃ influētia gressibilis mor? z regitine virtutis
ad pedes derivat. Sūt at̃ crura et ossibus
fortissimis p̃posita: q̃ tāq̃ colūne corpis ad
deferēdā ipi? molē sūt habilia. Sūt etiā q̃
bus dā musculi z carnositate vestita a pte su
piori: vt sic i cōplicatiōe cox cū femoribz
nec ab eis recipiunt nec eis inferret offendū
cula. Vñ tāq̃ culcitra ad molē corpis sup
portandū: carnositas ipoz crurū in pte su
piori interi? ē collocata. Sūt etiā nervosa:
vt sic ad motum velociorē essent habiliora.
Sunt etiā medullis plena: vt virt? vital? et
aīalis p̃ nervos z arterias ad tibias diffus
sa custodiret: z ossiū siccitas: medulle hūme
ctatōe irrigaret: vt dicit Constant.

De Pedibus Ca. lmm

p Es vt dicit Istid. d̃r a podos grece
Nā pedes alternis motibz solo fieri
incedūt. Est aut̃ pes extrema ps hoīs sustē
tans pond? totius corpis. Componit̃ aut̃
fm̃ Cost̃. et ossibz q̃draginta q̃ttuor: quo
rū duo sunt calcaneo: duo maniculaz: ra
ste pedū decē: digitorū triginta. Est at̃ sub
carnosus. in extremitatibz plan? i medio qz
ligulū p̃cau? Jō carnosus vt ossa: arteria
rū duricia tuerent. Plan? fuit vt supposita
facili? portarent. Jō p̃cau? fuit: vt si pes a
cuto supponeret: ad locū p̃cau? refugium ha
beret. Diuerf? ligamibz z nervis ossa pedū

colligant: qd fuit necessarium ad mai? robur:
p̃t fortiorē corpis sustentatōē: et vt pedes
motū h̃rent leniorē. Variat̃ aut̃ pedes i aīa
libz. Dic̃ ei Ar̃. li. iij. Quedā aīalia pedes
h̃ntia: h̃nt pedes ad anti? z posteri? Et qdā
in lateribz: sic aīal h̃ns sanguinē: vt multipes
Et h̃ gen? h̃z p̃pū q̃ pedes ei? sūt i antioz
ri pte corpis. Et causa illi? ē qz ps antioz z
posterior sunt adunate i loco vno. Itē ibidē
dic̃ q̃ nāta posuit loco manū i q̃rupedis
bus pedes anteriores. Pedes aut̃ posterior
res sūt necarij: vt portet pōd? aīaliū. Et su
it h̃ necessarium vt essent q̃ttuor pedes i qua
drupedibz. Nā ad trā totū cox corp? nāta
lit i suo pōdere idiat. z etiā ad trā mouet to
to brutali appetitu. Et iō necē fuit tot fulci
mēt? erigi: vt possēt habili? z facili? motu p̃
gressuuo p̃geret moueri. Jō etiā fuerūt pedes
postiores necarij (qz sic d̃r Ar̃. qz ps interi
oz oīm aīaliū q̃drupedū maior z spaciosior
(als spissior) ē pte posteriori. Et iō) vt facili
lius possent erigi et moueri posteri? sic z an
terius. Sic suo mō est d̃ pueris. si qz ps an
terior est pōderosior inferiori: p̃t hoc in
cedūt pueri sup man? incuruati: z vtūf? ma
nibz p̃ pedibz i repēdo: qz n̄ pnt eleuare cor
pa sua. qm̄ supior ps corpis maior ē inferio
ri. Cū g̃ iuuenescit hō augmentat ps inferio
rē: et attenuatur pars superior. Unde pati
lātū sursum erigit. Dispositio autē q̃drup
pedū ē ecōuerso. qz ps inferior p̃mo ē valde
magna. s̃ i iuēntute p̃ficit ps supior: z ele
uatur. Et p̃t h̃ erit eleuatio capitis z ante
rioris ptis equoz mltō maior q̃ p̃t post
rioris Signū h̃ ē sic ibidē d̃r q̃ pull? equi
nus pede posteriori tāgit caput suū: s̃ qm̄ i
trat etatē nō pōt facere idē. Idē d̃r Ar̃. li. ij.
qz pes sinister i aīalibz i pte anteriori n̄ ē abso
lut? neqz ita leuiss mor? sic sinistra man? in
hoibz p̃terq̃ i elephāte. Itē ibidē dic̃ q̃ ele
phas i sedēdo flectit pedes suos: s̃ n̄ p̃t flect
tere q̃ttuor sil? p̃t pōdū cox corpis: s̃ flectit
pedes posteriores sic homo. Itē ibidē d̃r
d̃r q̃ volatile flectit pedes suos ad posteri?
s̃ alas q̃ sē loco manū flectit ad anti? Itē
ibidē d̃r q̃ pes dexter maioris est mot? ge
neralit̃ in animalibz q̃ sinister. Et ideo aīa
lia quedā qm̄ ambulāt p̃rio mouēt pedē de
xtrū: sic leo et camel? arabic? s̃ d̃r omedan?
Aliq̃m̄ tū qdā aīalia mouēt pedē sinistru sic
vulpes z lup? q̃ h̃nt pedes et tibias sinistre
p̃t pte tria lōgiores. Et ideo sp̃ claudicat

Liber. v. De Mēbroꝝ Cōsimiliū

a dextris: a sinistris: aliter se erigēdo: et se a dextris depmēdo. Est itaq; pes dexter maioris caloris: moris: et vigoris gñalr i aialibz q̄s sinister. Et ē signū ad h qd Gal. s̄f. Aforz dī. Vlt in vfo fctū gerēs: nunctis et cōposi et pedibz: dū subito fuerit vocata: si masculū habuerit: vtero: pmo ad mōuēdū pedē dextrū admovebit. Si pō feminā gestaues: rit ecōuerso. Itē dī ab eodē li. ij. r. ij. q̄ oē aial mltroz digitorū i pedibz ē mltroz filiorū: et ecōuerso. Itē li. ij. Pedes oīm q̄drupedū sūt ex osse et neruis et modica carne. Sūt et volatiliū et bipedū p̄ter hoīes: cui? pedes sūt sub? mltre carnis. et h p̄t ossiū et neruozū multipliciū defensione. Itē sūt animātia vte tia pede loco man? vt simia i q̄drupedibz. Et p̄sira? et porphirio i volatilibz. Nā pedū adiutorio se iuuāt i cibādo. Itē idē lib. xij. Nullū aial hñs scissuras mltas i pede bz cornua. Et tū oē aial hñs culmos i ore p̄minētes h̄yngulas pedis scissas sic aper Itē li. xij. Pedes i apibz posteriores: maiores sūt q̄ mediū vel anteriores p̄t ambulationē. et vt cito eleuēt a tra qñ voluerit a uolare. Itē li. xij. De aial q̄drupes habēs mltas scissuras i pedibz: vt leo canis lup? vulpes: gñant filios cecos. De pede igr̄ recollige. qm̄ pes ē i vltio aial: ad ei? p̄fecti onē lōg? plan? et p̄cau? p̄t firmiore veligij īmp̄ssione. Digt? etiā distict? p̄t sui fortiorē detētiōes. Osse? et nerue? p̄t meliore quaratōes. In aialibz necari? ad eoz erectōes et motōes. In sup ad eoz defēsiōes. In volatilibz scissi pedis et curui vnguis: ad vice? ad q̄sūōes. In volatilibz clausi pedis ad sui regimē i aq̄s ad directōes. Et hec d̄ pedū p̄p̄tatiibus iam sufficiant et

Dep lanta Caplin. LV.

P Lanta pedis ē extrēa ps aialis a planticie sic dicta. Planticies ei i ea sic erigit vt forti? ēre īmp̄mat vt dī Jli. Duri ori cute vestit q̄s ceta ps corpis: ne a spinis vt ēt ab alijs obicibz subito patiat. Jō et a nūmātiū pedes vngul et soleis muniūt: ne d̄ facili calcādo offēdāt. Plāte etiā toti? corpis mole et pōdere opprimūt. et iō calceis et soleis indiget ne ledāt: vt dicit Jsid. rē.

De Calcaneo Cap. LVI.

C Alcanē? posterior ps pedis ē et īferi or: a calcādo dictus. qz eo ēre vestigia īmp̄rimūt: vt dī Jsid. Et est rotūd? vt dicit Cōstan. et aliqñtūlū oblōg? Rotūd?

ne de facili ledat. oblongus vt īmp̄mat firmitus. Solid? etiā fuit ne de facili p̄meret. Et mollibz ligamibz cū cauilla colligat? ē: vt sursum et deorsū facili? moueret. Vulnera sibi īmp̄ssa sunt difficil? curatiōis: tū p̄pter paucitatē carnis: tū p̄pter mor? p̄tinuatōis: vt dicit Cōstan. li. ij. c. r.

De ossibz Cap. LVII.

O Jcto d̄ p̄p̄tatiū mēbroꝝ p̄ncipaliū et officialiū: de Cōsiliū mēbroꝝ et eoz p̄diciōibz nūc dicēdū ē. Et pmo de ossibz. Nā ossa sūt toti? corpis solidamēta. vt dī Jli. In ipis ei robur p̄stitit aial. Sunt aut ossa ab vfo dēa. qz ab antiq̄s vrebant Vt vt alij dicūt: ab ore dicūt ossa: eo q̄ in ore pateāt. Nā vbiq; cute et carnibz tecta celāt: excepto solo ore i q̄ ossa dētū demfāt. Cōpago: ossa capitis sūt dicta: eo q̄ se cōpacta neruis: velut glutino quodā adhibeāt. Vertice at dicūt sūme ossium p̄tes: nodis grossioribz p̄globate. Sic dē eo q̄ ad flexiōnē mēbroꝝ p̄tū: vt dī Jli. li. ij. Scōz Lōstāt. at i li. ij. Os ē durior et siccior ps corpis aial. Et h fuit necariū. Aut qz ossa sūt corpis fūdamēta sup q̄ toti? corpis fabrica ē sita: et iō op̄ruit ea eē firmiora. Aut qz ab extioribz defēdūt īteriora. Sūt aut ossa i corpē mltā i specie diuersa. et h p̄t maiore corpis fortitudine. vt p̄t mor? leuioris facilitatē: vel p̄t cauēdā nimia corpis passibilitatē. Lanta ei ē int? mēbra corpis colligatiā q̄ vno patiēte oia cōpariūt. An nata fere oia dupli? canit mēbra. vt si vnū patet: alter cōpatef. et iō vbi op̄ruit pla cōpēgit ossa. In qñtitate sūt diuersa. qz i magnis mēb? sūt mag. i p̄uis pua. Itē sūt q̄litate diuersa. cū qdā sūt lōga. qdā rotūda. qdā p̄caua. qdam solida. Solida qdē sūt p̄t maiore firmitatē. Cōcaua pō p̄t maiore mor? leuitatē. Nā qz magna erat et mobilia fecit ea natura p̄caua Que duabz d̄ caus? medull sūt plēa. ne. scō canitate frāgeret: et vt ide nutrirēt. An et p̄ enapozatōes medulle p̄ poros ossiū: carnes q̄ sunt ipis ossibz viciniores: sūt dulciores ceteris. Sūt etiā ossa q̄busdā neruis iuicem p̄stricta. ne ex nimio motu ossiū se iūgeret: et sibi iuicē efficaci? coopet. In p̄ma at ossiū p̄iūctōe iest qdā viscosa hūiditas: vt leui? i uicē mouerent. Sūt etiā in extremitatibz cartilagiē vestita: ne ex nimia p̄fricatōe lederet. Hucusq; Cōstan. li. ij. c. ij. Scōz Aris. ei li. ij. Ossa fuerūt creata p̄t salutē corpis moll

siue Simplicium proprietatibus

qm nata est e valde dura. In aiali po care
te ossibz: e mebz puenies ossibz: z corz defez
cui supplez: sic arita i piscibz: sic z oiz vena
ru pncipiu e corz lepar. sic spodile dorzi oiz
ossiu pncipiu e sup qd fudat et radicaf oia
ossa. sic nauicla fr carina sua. Nata itaqz of
sui e ptnua cu spodilibz. qm Ossa spodilia
snt custo dictia teneritate corpuz aialium. z
Ossa q vicinant vetri snt pua vt n phibeat
tumore ventris ppe cibz aial. Itē Idē. Ossa
masculoz fortiora snt ossibz feiaz generalit
z duriora. z marie ossa leois. q ppe sui duri
cie ex se igne mittit more lapidū se iuice col
lidetiū. Ossa po aniu snt debilioza alijs. z si
milit pisciu. Itē Idē li. iij. Ossa abscisa nō
recrescūt sic nec cartilago. qz creatio illi est
ppinq creatōi illoz. Cu cornua et ungule az
nimaliū z aniu roitra possint ad igne molli
ficari: icurnari: ossa nec icurnat nec molli
ficat nec flectit s; pndit. Itē idē li. iij. Ani
mal hūs spinas loco ossiū e pauci sanguis
Itē De aial hūs dētes i vtraqz mādibula
bz ossa medullata. z ipoz medulla silis e pi
guedi. Quedā tū ossa sunt spissa z dura. vū
videt ee sū medulla. vt ossa leois z elephāt
qz medulla taliū aialiū latēs e in corpe (als
poz) aialiū (als ossiū) z occulta. Recollige
agibz breuit p p dēis q ossa snt toti corpi sū
damēta. frigida dura z sicca: z ppe dominiū
frigiditatis natalit snt alba sicciora z fr
gida z firma. intē pcaua: medull plena: liga
ment nervosis pūcta: ptnuo se supportā
tia. Nā mīora sup maiora radicaf. z maio
ra mīoribz miro nate officio coaptat. Snt
etiā cute et carne vestita. qsi vtiqz fulcimē
ta inflexibilia nervi: natali iunctura a calore
carnis z sanguis tpamētū recipiētia. Snt et
ex se inflexibilia: tū vehemētē iferūt corpi lesi
onē qū snt pūsa vī pfracta. z h ppe nervoz
vicinitatē. qz ligamēt snt iuice pūcta. Cō
tingit aut ossa pati ex cā extriseca. sic ex fra
ctōe: pūsiōe: abscisiōe: z iūcture egressiōe:
et hmoi. Qūqz ex cā intriseca. et h aliqtiens
ex matie furiose corrosiōe. vt pz in erisipilā
id ē igne sacz patietibz. Qūqz ex nimia hūo
ri z iūctur ossiū aggregatiōe et repletōe. vt z
Larterici. z Qūqz ex medulle interioris corrup
tiōe. vt pz i leproz. Qūqz ex hūoris medul
laris pūptōe. vt accidit in ethic z pūptis
Dolor aut ossiū rāto est gūior z piculofior:
qnto pūdiōibz ossiū pcauitatibz radicaf.
Uā ossa corrupta carne sibi primā paula

tim corrupit: et putrefactōem inducūt.

De medulla Ca. LVIII.

Edulla fm Jsi est appellata eo q
m madesfaciat ossa. Irrigat enī z con
fortat ossa. vt. s. corz tpet qūitate fr
gidā. Est at medulla s; zōstant. subalīe ca
li da et hūida: et ex purissimis ptibz z vinctu
osis hūoris nutritibz i ossiū pcauitatibz ges
nerata. Uā sua caliditate ossiū tpat frigid
tatē. et sua hūiditate: corz siccitate irrigat. z
sua subali ppietate virtutē aialis nutrit et
pūat. Dedulla enī influentiā spūz recis
pit a cerebro. et pēpue medulla ossiū spōdi
liū: q a physicis nucha appellat. Et hec me
dulla mediātibz qbusdā nervis: subaz z mo
tū mēbz sub collo posita admīstrat: vt dicit
zōst. li. iij. c. r. Dedulle etiā fm Jsi. sua sū
tilitate z liqda vinctuositate per ossa euapo
rāt: z liqre tenuē defudat: q liqr calore vene
reo resolut in renibz aialiū: amoris z volu
ptatis generat incentiū. Vide sup de reni
bus. Uā et aialia q hnt ossa medulla plēa
i libidine sē pna. vt dē Varro. Que po hā
bet solida z medull vacua: rari: vt pz in ele
phāte. Dedulla po vt dicit Varro natu
rā lune imitat. nā crescēte luna crescit. z des
crescēte decrescit. Uā z p occulta qdā respi
acula vim lune sentiēs: fm ei mutatiōem
minorat i sua suba vel auget. Hoc ē videre
in aialibz z etiā i arboribz. qz hūoz medulla
ris supabūdat i plenilunio: z in nouilunio
depaupat. Uā tūc arbores iferere nō ē bo
nū: qz fruct efficiunt pmiculofī: z de facili
cōputrescūt. Et h forsan accidit ppe supflu
am hūiditate: quā surcul tūc insert recipit
i medullā. cui supfluū nō pē regi z dirigi a
natura. Uā tal hūoz trāsmīssus ad fructus
est cā pmiculatiōis et celer putrefactiōis.
Itē dē Ar. li. iij. q aial hūs dētes in vtras
qz mādibula: bz medullā silis piguedi Et q
dā aialia n hnt mltū de medulla: sic leo qui
bz ossa dura z spissa: i qbz paz ē de medul
la. z iō fingit q oīno medullā nō habeat zē.
Dedulla s; Dias. medicinal ē valde. z p
cipue volatiliū et aialiū siluestrīū. Nā labi
ozū sanat excoziatiōes z corz vlcera pglutis
nat z scissuras. Aurīū dolorē mitigat. Glā
diū duriciē emollit. Pedum vesicas sanat.
Dolorē gutturis mitigat et māmilla. Pūsi
cis et ethic singlare ē remediū. Virtutē ei
resūptiūā habz. vnde et humorē depdium
in membris restaurat.

De Membroz Cōsimiliū

De cartilagine Cap. LX.
Cartilago est ossiū teneritudo: et dē
 est cartilago eo q̄ leuiatritū caret
 dolore dū plecit: vt dī Jsi, vt pz in aurib⁹
 et narib⁹: et i costaz extremitatib⁹. Nā cartila-
 ginosa duriora sūt carne: s; ossib⁹ molliora.
 Fecit autē natura talia loca dispositōis talis:
 ne forte rūperēt cū plicarent. vt dī Cōstā,
 li. ij. c. ix. Vult itē cartilago extremitates ossi-
 um: ne i suis iūctur⁹ ex nimia (alās mutua)
 pfricatōe exasperent: et vt facili⁹ ossa cū carni-
 bus iūgerēt. Dīc autē Ar. li. iij. q̄ cartila-
 go p̄cila n̄ recrescit: qz ei⁹ creatio creatōi os-
 sis ē siliis. Nec hz cartilago ex se sēsi aliqūē
 s; tūmō neru⁹ sibi pūct⁹: cā ē sensus et mo-
 tus qū sentit vlt mouet vt dī Cōstā. In me-
 dio autē cordis anial⁹ ē os cartilaginōsū i sua
 latitudine positū. et h̄ ē sedes cordis appē-
 latū: vt dī Cōstā. li. ij. c. xx.

De neruis Cap. lxi.
Nerui sūt corpis ptes q̄s greci neu-
 ros vocant. eo q̄ artūū pūctiones
 his forti⁹ coherēat. Vārim⁹ enī pūct⁹ fac-
 cere neruos certissimū ē. Q̄nto fuerit dē-
 siore: tāto p̄cili⁹ augeat firmitatē: vt dī Jsi.
 Sed; Cōstā. it fuerit necariū vt sensū et mo-
 tū deferrent membr⁹: p̄cipue ossib⁹ et carti-
 lagib⁹ et h̄mōt: q̄ ex se sensū nō hūt neqz mo-
 tū. Omniū autē neruoz p̄cipiū fundamentū
 est cerebr⁹: qz volūtariū mor⁹ et sensū est p̄n-
 cipiū. Des autē nerui aut dē cerebro pcedūt:
 aut de medullā cerebrī. i. de medullā spōdiliū
 Tale mediū fuit necariū. ne si i mediate oēs
 a cerebro: aut rūpēdo lesionē icurrerēt. aut
 ppter nimia lōgitudinē a principio sensus:
 i actu sentiēdi: et a potētia vegetādi tāta po-
 tentiā nō haberēt. Nerui ḡ a cerebro pcedē-
 tes sunt molliores. De nucha autē. i. de me-
 dulla spinali sūt duriores: S; exētes a pro-
 ra cerebrī sunt mollissimī. qz sensū portant
 alijs. Nā mollicies cito mutat inē sensibili-
 tates. Procedētes p̄o a puppi fuerūt duri
 vt motū possint pati. qz molli veloci motū
 cito rūpūt. Neruoz autē a cerebro exētiū
 ser se paria. qz p̄mū par p̄gredit ad oculos et
 alia organa sensū: vt eis dferat sensū et mo-
 tū. Hi et alijs neruis p̄caviores et mollio-
 res et maiores sūt. Et iō mag⁹ p̄cavi: vt apli-
 oī spūs p eos sēsi admistret. Sūt et maio-
 res ne eoz p̄cavitate eoz sba rūpēt. et vt ma-
 ior q̄ntitas spūs i eis icluderet. Fuerūt et
 molles: vt i eis sēsi veloci⁹ et expedit⁹ p̄fice-

ret. Hi nerui i egressiōe a cerebro se molles
 et lenes. s; q̄nto p̄l⁹ elōgāt tāto duriores ef-
 ficiunt. Scdm par neruoz incipit a posteri-
 ori pte hoz. et illd par exit p quoddā foras
 mēvicinū p̄cavitati oculoz ocul⁹ motū tri-
 buit. Par etiū incipit retro p̄ scdm: et p sedē
 capitis exies a puppi cerebrī i q̄ttuoz neruos
 p̄cīdāres se diuidit. et p diuersa loca reticū-
 laris se diffūdit. Quartū par p̄mo pari pū-
 git et ab eo diuisū p̄ m̄sem piā disp̄git vt p
 ipam sibi tact⁹ p̄beat. Quintū p̄o par i egre-
 sione sua i duas diuidit neruos. qz vn⁹ au-
 riculārū foramiā intrat: et ibi se dilatāt audi-
 tū aurib⁹ administrat. ali⁹ ad maxillas p tipo-
 ra se diffūdes mēbroz collateralū coadus
 nat(als coadiunat) actōes. Sextū p̄o par a
 puppi videt exire. Et ab vnoqz hoz triū ite-
 rū alijs exēit. et ad motū sēsi p̄ficiēdū itē p̄z
 sup̄ vniformitē se diffundit. Et adhuc p̄ter
 ista paria exit a puppi. par vnū: et ex isto nu-
 cha ortū sumit. h̄ p laertos lingue et guttu-
 r⁹ se diffūdit. et eis motū et sēsi tribuit. Pre-
 ter neruos iā dēcos: oēs alijs nerui corpis a
 cerebro qdē egrediunt. s; nucha et medulla
 spōdiliū mediāt. In vnūerso p̄o dicūt ēē
 duo neruoz paria. et p̄z. et vnū tm̄ ipar. et hi
 oēs multipliciter dēfēdiūt. et p̄catenatōib⁹ cor-
 pīs et mēbroz miro nature artificio vndiqz di-
 uidunt. Vnde s; Cōstā. i. p̄ategni. li. ij. c. x.
 Scdm Ar. li. ij. In loc⁹ ossiū ē multitudo
 neruoz. et neru⁹ natāl⁹ i lōgū fūdīt et n̄ i latū
 et ipe exēdit extēsiōe mltā et i circuitu nerui
 ē hūiditas viscosa p̄suas neruos. et dē aīal
 h̄ns sāguinē hz neruū. et neru⁹ p̄cīl⁹ n̄ recre-
 scit: nec ēt diuisus recoiūgit sic vena q̄. i. in
 cisa de facili reītegrat. Dicit etiā Jdez. li.
 x. q̄ maxia p̄tus anialū est i neruis. et ma-
 xime in tauro q̄ q̄nto senior: tāto durior est
 eius neru⁹. vñ extēdit sicut chorda Recol-
 lige ḡ ex p̄dict⁹ q̄ neru⁹ a cerebro p̄ncipiū
 sumit. et ab eo sensum et motū recipiēs alijs
 sensū tribuit. ptes corpis diuisas colligit et
 annectit in suo exitu mollē: sed in fine durū
 se odint. i. sua p̄cavitatē spm̄ recipit et custo-
 dit: sua flexibilitate ossa inflexibilia flecit.
 Diuersas passiōes i se recipit. vt dī. Cōstā.
 s; i n̄cissionē: pūcturā: p̄tractionē relaxati-
 onē: opilationē: vtz in p̄ategni. li. ij. c. viij.
 et lib. ij.

De venis

Ca. lxi.
Nerui sūt dicte eo q̄ sūt vie natantis
 sanguinis atqz riuī p totum corpus

siue Simplicium proprietatibus

diuisi, q̄b̄ vniuersa mēbra rigāt et nutriūt. vt dicit Iſid. Incipiūt at̄ vene fm̄ Cōstā. ab epate sic arterie a corde; et neri a cerebro. Et fuerit vene necessarie sic vasa sanguis: vt sanguine ab ip̄o epate ad mēbra corp̄is nutriēda deferret. Sūt aut̄ vene necēarie nature tenerioris atq; mollioris q̄ neri: id vt epat̄ nature vicinior: mutaret aliq̄ntulū sanguine ad se veniētē. Sūt at̄ vene oēs ex vna tunica facte. nō ex duab; sic arterie. Nam arterie ip̄is recipiūt et custodiūt. Vene igit̄ exētes ab epate: ab ip̄o velut a m̄re nutritiōis sanguis sugūt. et fz̄ vniuersū mēbra exigentiā ip̄m dīstribuūt. Vn̄ p̄ singlas ptes corp̄is se diffundūt. et m̄ro q̄dā naturā ingenio sibi mutuo subseruiūt. Int̄ alias aut̄ patētes et occultas ē vena q̄ etiā vocat̄ arteria: q̄ nature fuit necessaria: vt calorem naturāle a corde ad oīa alia mēbra deferret. Sūt aut̄ he arterie ex duab; tunicis v̄l pelli cul cōpositę. et sūt in forma filis. i. suba. diffimiles. Ear̄ infiora sūt villosa q̄ suba ē dura et m̄ro grossior q̄ sint extiora. Extrisec̄ aut̄ sūt villosę p̄ lōgitudinē. q̄ suba ē dura p̄tē necitātē mor̄. Dilatatiōis et p̄strictiōis. Nā dilatādo seip̄m a corde recipit. et hoc p̄ villos lōgitudis. Cōstringendo aut̄ se furmosam sup̄fluitatē expellit. q̄d fit p̄anicul̄i latitudie villosis in q̄b; retinet̄ sp̄s q̄ a corde trahit. Vn̄ duriores sūt ext̄ oīb; alijs venis: q̄d fuit necessariū. ne forte rūperentur. De aut̄ vene a corde incipiūt a sinistra cōcinitate. Ex hac enī pte dīcūt̄ due pulsatiōes. q̄ vna infior p̄aniculū h̄z mollē. et hec vena pulsatiō vocat̄. q̄ necaria fuit ideo: vt multa q̄ntitatem sanguinis et sp̄s pulmōi d̄ferret: et aerē exciperet: quē admisceret sanguini: et ei⁹ seruiorē t̄paret. Hec vena pulmōne intrat et ibi multiformit̄ diuidit̄. Altera arteria est priore maior. quam Aris. horren vocat̄. Ista a corde ascēdēdo i. duas ptes diuidit̄. Nā vna tēdit sursum deferēs sanguinē depuratū et sp̄m vitālē ad cerebr̄: vt ideo sp̄s aīal̄ generet nutritiōē et p̄fuerit. Alia p̄o descēdit inferi⁹. Et hec dextrosū et sinistrosū: antrosū et retrorsū multipliciter diuidit̄. Hucusq; Cōstan. li. ij. c. xij. Recollige igit̄ q̄ vena ē vehiculū sanguis: custodia vite aīalis. q̄tior hūiores sanguineos p̄tines i. sede puratōis. q̄b; singlas ptes corp̄is nutriūt. Insup vena ē p̄cana: vt facili⁹ sanguinē recipiat: et fz̄ nate idigentiā vena ad venā sanguinē reducat et trāssadat. Vena etiā sanitatis et infirmitat̄ ē nūcia. Nā p̄ arteriaz pulsi et venaz dispositōz debilitate cordis siue fortitudie a medico iudicat̄. Vena et si corrupta fuerit: corrupti sanguis p̄tētia: totius corp̄is est corruptiua. vt p̄t̄ i. leproz. q̄m sanguis ē corruptissim⁹ i. venis: a q̄b; mēbra nutriūt sugēdo: insanabile p̄būt et corruptā infirmitatē et corruptiōē. Vena etiā i. brachio ledit̄ p̄būt et apit̄: vt ex ei⁹ lesiōe totius corp̄is infirmitas subleuetur. Vene et nimis angustę carne v̄l p̄guedie nimis p̄fese min⁹ hūt de sanguine et sp̄s q̄ alie. Et ideo in ear̄ substantijs calor natāl̄ deficit. et vitalis sp̄s mīoratur. v̄n̄ talia aīa alia min⁹ vīuūt: vt dicit Cōstan. li. ij. c. xij. Ar̄ aut̄ dicit li. ij. Vena inq̄t si fuerit absēsa vel incisa crescit et recoingit̄: q̄d nō facit neri⁹. Itē idē li. ij. Quales sūt vene sub lingua aīal̄: tales sūt i. colore fer̄ ei⁹. Vn̄ dicit q̄ oues hūites sub lingua venas albas hūt fer̄ albos et ecōuerso. Querere sup̄ra de proprietatib; lingue rē.

De carne Capitulum LXXII.

c. Caro aut̄ fm̄ Remigiū a carie ē dīca id ē putredie. Est ei caro vt dicit Bre. gorius: alterabilis: et per consequens putribil̄. Et cum caro m̄plex sit vt dicit Bre. q̄: alia ē caro pisciū. alia volatiliū v̄l volucru: alia sp̄em. In h̄ hūana caro obiect̄ p̄iūlegiū: q̄ caro hūana forme nobilissime. s. rōnali aīe est p̄fecta. Id q̄d sup̄ oīa mirabilissimū ē: i. nouissimo tpe: caro hominis caro dei ē effecta. q̄n p̄būt caro factū ē et hītauit i. nob; q̄n caro q̄ erat ex p̄ditiōe i. fima: ex asūptiōne q̄dē a p̄bo sup̄ma oīm ē effecta: vt dicit Bre. Est at̄ caro fz̄ Cōst̄. natāl̄ calidat̄ hūida: calor̄ natāl̄ fomētū: ossiū neruorū et lacerto et coopimētū: cor̄ defesio: et frigiditat̄ cor̄ t̄pamētū. Cui tres sūt sp̄s. Quēdā ei ps muscul̄ neruis siue chordis ē admixta: q̄ dicit lacert̄. Alia ps ē inf̄ dur et molle t̄pata: sic cartilago. Tertia ps ē inf̄ h̄ glādulosa caro sola. q̄ macie ē i. dorso: et i. gūginis. Caro aut̄ q̄ i. coraz lacet pte extiori ossiū sup̄ eā descēdit: est q̄n calcitra et necessariū fulcimētū. Caro p̄o dorso tā infior q̄ extior fuit necaria duab; d̄ caus̄. Nam medullā sp̄odiliū. s. m̄chā calefacit: et p̄cinitatē inf̄ ossa replet: et custodit neruos: ne ascēdētēs et descēdētēs p̄tē vie lōgitudinē dīrūpanē. Cōtra aerē itēperie et extrisecā lesiōem dorso marcia defesio ē. Caro p̄o inf̄ dentes

eorū suat radices: nutries eas vt sint stabiles, Caro autē glādulosa ē triplex. Quedam ei hūccat: vt caro māmillaz et glādes sub lingua: que generāt salinā: ne os et lingua et maxille siccitate nimia in motu intro retraherent. Alia pō ps nodosa et glandulosa loca replet vacua: et venaz ac neruoz fouet loca et eaz recipit supflua que resudant. Tertia pō circūdat stomachū et intestina: cui admiscet neruozū et arteriarū quedā reticula motū et sensum interioribz deportat. Nec illaz via fuisset tuta nisi eis esset substrata hec glandulosa caro: vt nerui et arterie sup eaz quiescerēt suauiter. Et vt si qd eis durū occurreret forte: mollē locū ad quē fugerēt intrerēt. Hucusqz Cōst. li. ij. c. xiiij. Caro pō inē pinguedinē et maciē tpata: laudabilis est et sana: pcpue qn corrupto sanguine nō est intermixta. vlt ab eodem generata vel nutrita. qz talis caro est principiū corruptōis. sic dicit Ar. li. ij. et Constan. li. ij. c. xviij. Dicit etiā Ar. li. xij. qz caro nimis abundas impedit spūs opatoēs. Et ideo creatio capitis nō fuit ex multa carne vt esset melioris sensus et intellectus pfectioris. Itē Idē libro pzo Qn loc? circa oculos est mltē carnis: maliciā am designt dispositōis et astutiā: et maliciā consuetudinis et male formatōis. i. defectū informatiue virtutis. Vn si fuerit caro vel massa carnea multa nimis: et virt? informatiua debilis: mōstruosas generat i corpore passiones. sic dicit ibidē li. xvj. Et ponit exemplū de muliere q credidit se pcepisse fetū. et tādē pepit horridū carnis fructū. que a medicis mola dicit. Pars etiā corporis carnosissima tenera ē et mollis. et ideo impatiēs est laboris. Vn dicit li. ij. qz pedes cameli sūt mltē carnis sicut pedes vrsi. qz opē sūt carne: lo solutares de corio fortes qn debz laborare vt auferat ab eo dolor. Nec etiā caro ē sicut dicit idē li. xij. primū instm sens? nec est mēbz pueniēs se sui. s. neru? q ē organū sensus intra carnē. Et ideo caro mortua vlt pccisa nihil sentit: qz ex se nō hz pncipiū sensus: s. ex neruo. Quo corrupto vlt ex toto oppilato: fit insensibil ipa caro. vt i palyticis. Qēs autē aues curui rostri: et acuti vnguis vescunt carne. s. vt fere et eaz pda ē caro ppter necessitatē vict? vt dicit li. xij. Aues autē pde q sunt paucē carnis sunt animose et boni volat? et acuti visus: sic ibidē dicitur. Aues autē mltē pinguedis sunt tardior? mo-

tus et volatus. et pinguiorēs et carnosiores sunt in hyeme q in estate. Tum qz pō tūc claudunt: et humores in pinguedinē et carnē cōdensant. Tū etiā rōe qētis: qz d loz co ad locū minus solito tūc mouent: sic dicit Isaac in dietis.

De pinguedine Cap. LXXIII.

Inguedo est res hūida sup pelliculas et loca nervosa collocata. vt dicit Cōstan. Sanguis enī subtil? et vnu etuolus pinguedinē nō pgregat in locis calidis et sibi penetrabilibz. s. cū puenit ad loca naturalitē frigida: ibi tandem congelatur et in pinguedinē conuertit. Qd fecit natura ex necessitate magna. vt scz nerui et pellicule naturalitē sicce pinguedis humiditate tparet. et difficult? casu aliquo rūperēt. et vt ex calore et pinguedine interclusa infusa: ab exteriori frigiditate aeris mūnerēt. vt dicit Constan. li. ij. c. xiiij. et Arist. li. ij. Pinguedo ex sanguine idigesto in corpibz animalū generat. et maximē propter paruitatē motus. Et quanto magis augmentat pinguedo: tanto diminuit sanguis. Vn in hoibz valde crassis est sanguis valde paucus. Itē li. xij. Motus dissoluit pinguedinem: s. calor. vni oibz animalibz renunciat? dexter minoris est pinguedis q sinister. et ē altior. qz in dextra pte calor natural? fortior est q in sinistra. et maioris est mor?. Pingua pō corpa fm Cōstan. et nimia adiperepleta pessima sunt: et pessimis morbis appropiata. qz naturalis calor in hmoi corpibz sepi? suffocat. et via spiritūū oppila rōe pinguedinis intercludit. et ad regimē neruoz et arteriaz spirituum influentia denegat. Et dicit ibidē. qz omnia corpora pingua ppe supflūū humore in eis adunatu: prolixiorē incurrūt infirmitatē et curam tardiorē. Nā pōdere pinguedinis pressa: ad nullū se mouent exercitium. vt calor naturalis augeat. et sic pinguedo cōgelata dissoluit. Vn et calor naturalis deficit: et mors subitanea sequit. nisi forsā citius occurrat: vt dicit Cōstan. libro. xj. c. xviij. Recollige igit qz pinguedo vinctuositate sua: est ignis nutritiua sua aerea leuitate rei supficiem petitiua. neruoz et iūcturaz mitigatiua. defensiua et relaxatiua. pellis siue corij remollitiua. poroz inferiorz oppilatiua: caloris natural? cōseruatiua. vacuitatis et cōcunitatis corporis repletiua. rugarū cur? extensiua. venaz et ar-

Sine Simpliciū proprietatibus

teriarū corpōis cōpressiua, actionū aīe sensus
scz rōis speditiua, cōplementū generio-
nis aīaliū tardatiua. Dī ē i Aforz. q. muli-
er nimis piguis nō p̄cipit, si nō marcescit. H-
miz q. 37rb. (als pinguedo) vīa matricis in-
tercludit. Est et piguedo hūectatiua, de fa-
cili ei nō siccat. An dī Ars. li. iij. q. brodiū
aīal abūdāt i pinguedie nō coagulāt sicut
eq. r. porci. Itē oē aīal hīs pinguedinē: nō
separā a carne est paucē pinguedis in vētre
z cū vētres erūt parui: caro erit multe pin-
guedis Itē idē. Qd ē. ppe pupillaz oculi: in
oibz aīalibz ē multi sepi q̄uis ocul? sit dur?
Et oē aīal multi sepi est pauci semis sine sit
mas sine femia, z nō habz sepi. aīal hīs dē
tes in vtrazq. mādiabula, vt dī ibidez. Hor
āt qn a corpe extrahit aere frigido coagul-
lāt. Est ac idē fm subam pinguedo adeps z
aruina. Sz vt dī Jsi. Aruina ē pinguedo
adherens cuti. Adeps est pinguedo inter-
stina obuoluens z membra interi? custodi-
ens. Zirbo vocat pellicula cui adheret pin-
guedo illa: q. a multē alluta vocat. Et dī his
dī Jsi. In adeps aruina forz, pinguedo
sic vbi vīs, i. cōmuniter pinguedo d. omnibz
dicitur.

De cute. Ca. LXIII.

Cutis est pma ps in superficie corpōis
aīalis. Et est sic vocata fm Jsi. eo q
corpi supposita incisione patiat. Cu
tin em grece: incisio dī latine. Dicit z pellis
eoq. exteriores repellat a corpe iūrias, vē-
toz, s. z pluiariū solisq. pferat molestias et
ardores. Pellis em abstracta mor. corium
dī. Coriū at diminutiue caro dī. eo q. caro
corio tegat. vt dī Jsi. Est igit cutē exterior
corpōis superficies carnē z ossa circūplectēs:
z oīa infēiora munies atz regēs. Et fm vari-
am mēbroz necessitatē nūc se p̄rahēs: nūc
se extrēdens. Est etiam p. interiorz defensiōe
varijs aeris passionibz se exponēs. Habet
cutis naturalē tenuitatē vt dicit Cōstā. ne
corpus nimis occupet. H. z soliditates: vt
facili? qd interi? ē p̄tineat z exteriori lesiōi
obuiet z resistat. Est autē cutis mollior in
hoibz q. in alijs aīalibz. z h. ppe bonitatē ta-
ctus. Si ei dura foret z spissa sicut teste cō-
chiliū: nihil sentiret. Si pilosa sic asinor. pi-
loz massa sensum tactus attenuaret. Qnd
in volis manūz subtilior est substantia-
liter cutis superficies q. in alijs p̄tibz corpōis vt ci-
tius ad tactum immutaret. Est autē cutē tota

porosa p̄cipue cutis capitis ppe necessariā
humose supfluitatis expulsione. Per calorē
enī pori aperiūt. z ea q. inter cutē et carnē se
superflua per vapores et sudores expurgā-
tur. Cutis etiā hominis nō in omnibz mē-
bris est equalis. Nam cutis faciei est alijs
tenuior et subtilior et pfectior. z h. propter
sensus pfectionē et decoris oīlione. Si ei
fieret nimis grossa: rubori sanguis pua nō
esset. Si nimis spissa opatiōi sensui (q. vī-
gent in facie) nō pueniret. Sic autē pūgitur
cutē cū supposit? q. de facili excoziari n. p̄t.
Et potissime i volis manūz z plātis pedūz
in quibz adheret nervis cordis et lacertis.
vt dī Cōstā. Dicit autē Arist. li. iij. q. sz co-
lorem corij: variant colores vnguiū et sole
arū et piloz in aīalibz. q. si nigra fuerit cutē
z p̄dicta erunt nigra. z si alba: alba. Et oīe
aīal habēs sanguinē habet coriū. et coriū
abscissum caret sensu. Et habet hoc ppe iūz
coriū q. cum fuerit in aliq. loco carēte carne
nō recrefcit abscissum nec consolidat. vt p̄t.
in p̄pucio z in extremis palpebray. Itē li.
xix. Cutis in quibusdā animalibus est rara
in quibusdā est spissa fm dominū hūoz
grossi vel tenuis. Unde et pili grossi gene-
rant ex cute grossa. et tennes ex tenui. Item
In senectute cutis grossescit et indurescit.
Shitur et corrugat apud senectutē ppe de-
fectū caloris et cōsumptōem humoris nas-
turalis. et tūc immutat species. Patit ac
cutis sicut et alia mēbra qnq. ex causa ita is
seca: sicut ex vulnere discontinuatōez. et ca-
loze solis exustio. et frigore pallore vel lī-
uorem seu q̄lecunq. discoloratōez. qnq. ex
cā intrinseca. sicut ex cōsumptōe humidit-
atis substantialis corrugationē. vt i sen-
bu s. qnq. ex hūoris infectōe. vt in morphe-
am et in leprā patientibz. Nā natura matias
infectā expellit. ab interioribz vsq. ad cutē:
q. sub cute manens ipam immutat. z supin-
ducit ifectionē aliquādo. quādoq. squamo-
sitate. qnq. pruriginē et impetiginē. qnq.
cutis excoziatōem et multiplicē aliā passio-
nem. Pelles autē animalū infinitis vsq.
bus hominū accōmodant. vt vestiture. ars
mature. scripture: caligature et huiusmodi
que longum esset enarrare. et vix inuenitur
aīal aliqd cuius pellicula alicui vsui homi-
num non sit apta. Sed hec dicta iam suffi-
ciant zc.

Liber. VI De Rebris Cōsimilibus

De pilis Ca. LXV.

Pilus a pelle d̄ q̄ erit est dictus. vt dicit **I**sidorus. Nascuntur autem pili ex fumo calido et sicco. vt dicit **C**onstantinus. Subtilitas enim fumi dūz egreditur per poros exteriori aere exsiccat. Et dum mollicies exterioris fumi exit: aer exintem et nō se diuidentem exsiccat: et i mate ram pili puerit. Sunt autem pili inuas mentum corporis pariter et ornamentū. vt dicit **C**onstantinus libro. ij. et ultimo. Dicit etiā **A**ristoteles libro. ij. pili nō crescunt nisi in corporib⁹ animalū generantiū animalia. Variantur autem pili fm varietates corū animalis in quo crescunt. vt dicit libro. xij. Nam animalia grosse cutis grossius habēt pilum. Et hoc accidit ppter multitudinem terrestris parvis. et viarum siue poroz amplitudinem. Et cum cutis fuerit continua et spissa: erunt pili multuz tenues et subriles propter stricturam viarū. Et qñ humor fumosus q̄ est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neq; longi. Et cum fuerit gross⁹ et pinguis: erunt econtrario. Et ppter hoc elongantur capitis pili hominis valde. quia ille humor pinguis est: nec de facili desiccatur. Et ideo habitantes in regione humida: humidam habentes complexionē lenes habent pilos et molles. Sicut illi q̄ morantur in Thracia. Et econuerso. viros habent pilos et crisp⁹. qui calidaz et siccam inhabitant regionem: si cōsimilē habuerint complexionem. Nam ex calore corrugantur et obuoluntur. sicut ibidem dicitur. et efficiuntur pili crisp⁹ in nascendo de cute. quia per duas strarias vias egrediunt. Pars enī terrestris fumi calidi et sicc⁹ egrediens mouetur inferius. Pars autem calidi mouetur superius. et sic inuoluntur pili et efficiuntur crisp⁹. Et quādo senescūt animalia indurantur tunc pili plus q̄ prius. sicut indurātur plume auium. et hoc ppter paucitatem humoris. Itē **I**bidem dicitur Cum castratur homo: non crescunt i eo vterius pili. et hoc propter paucitatem humoris. Et hoc est propter caloz et humoris in membris principalibus diminutionem. Item pili quādoq; diuersificantur ex causa intrinseca. Nam vt dicitur ibidem. xij. Aque calide faciūt pilos albos: nigros frigide. Et causa illius est: quia in aquis calidis est plus spirit⁹ q̄ in frigidis. et

ideo cum aer calefacit: ex eo efficitur albedo: sicut in spuma cōtingit videre. Ista autē mutatio accidentaliter puenit in pilis sicut in capillis. s; non semper ex aque frigide vel calide alteratione.

De capillis Ca. LXVI.

Capilli dicuntur quasi capitis pili: vt dicit **I**sid. ad hoc facti vt decorem pstant. et cerebruz aduersus frigus muniant et desensent. Capillature autē incisio i masculo dicitur cesaries a cedēdo. Virum enim tonderi decet et nō mulierē. Cōme autem sunt capilli non scissi. et est grec⁹ sermo. Nam comā tōdere dicit. Crines autem proprie mulierū sunt. Et dicuntur crines eo q̄ vitis discriminēt et diuident. Unde et discriminalia dicuntur vitte quib⁹ crines diuisi recolligunt. Ducusq; **I**sidorus. Scd; **C**onstant. autem capillus ex fumo grosso et calido nascit: qui ex calidi s ignis et incensuius humoribus per poros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiam capilli conuertitur. Hoc humore crescēte crescunt capillis vtpote ab ipso generati et nutriti. **Q**ui⁹ hui⁹ materiam qui pdidit: capillos perdit et amittit. Pro qualitate igitur suam erunt et capilli. quia si fumus niger: et capilli nigri. et si mult⁹ fuerit fum⁹: multi erūt et capilli. et si pauca: pauci. **Q**ui fum⁹ si oīno defuerit: pereūt penit⁹ capilli: et sit hō calu⁹. Cū vter⁹ capilli nō pnt recrefcere: vlti⁹ nō subueniūt medicīne. Si autē talis fumus nō deficit: sed illū potius alius humor inficit aut impedit: caluities non est. pprie sed infirmitas quedā specialis: que allopecia a medicis nuncupat. ex qua infirmitate corrupto capillorū nutrimento cadunt capilli. et nudata parte capitis: anterior superficialis deturpatur. Tales enī more vulpiū. qui ex calefactiōe immoderata patiūt piloz casum casuale piloz fluxū patiūt. **A**llopes ē grece vulpes dicitur latine. Alias autē capillorū passioes et causas: quere infra i tractatu de infirmitate et d̄ casu et vicis capillorū.

De canicie ē et cāe q̄re ibidē. Quere et supra in tractatu de capite: vb i capillorū inuenies dispositiōes: naturas: et diuersitates et cōplexiōes s; **G**al. **H**ali et **H**ypo. De canicie tñ h̄ nota q̄ fm **C**onst. et alios auctores Canicies accidit ex humoris nutritiōis mentalis capillorū nimia infrigidatione

Liber. VI. De Etate hoīs

Nā dñū flenat; frigidū z hūidū ē caniciei generatiū. Ex fumo et albo z frigido albi efficiuntur. cā pili q̄ capilli. Capilli autem tiporū fm Arī. citi? canescūt q̄ alij crines. z h̄ ppter hūorū paucitatē: z ossiū ibidē exitiū p̄dominatē frigiditatē. Canicies igit̄ vite z etatis desiḡt maturitatē: z extictionē libidinē: z viciorū pueriliū: mortificatōez vite p̄nīz. z future istantē: necariā nouitatē.

De caluicie

C Aluicies ē puatio capilloz sine amissio ex defectu sumi hūidi i anteriori pre capitis puenies. vt dīr Consta. Fit aut̄ aliquā ppter abstinētiā cibiz defectū sumi humidi q̄ est materia capilloz fm Arī. li. iij. Capilli in freq̄nt coeuntibz paulatī caluicie inducūt. et si aū iuuentutē fluxerint itez oriuntur. Post iuuentutē p̄o defluentes itez nō recreascūt. Defluūt at̄ z deficiunt in pre anteriori capitis. z tūc talis flux? capilloz dīr p̄prie caluicies. Et solet accidere vel ppter nimīā cutis raritatē. z ppter hūorū paucitatem. Ab occipite nō recedūt neqz caluescūt ppter cutis sp̄silitudinē z pororū desitātē: z ppter humorū ibi existerēz viscositatē ex q̄ capilli hūit vegetari vt dīr Gal. sup. Afoz. An ibidem etiā dīr q̄ pueri z mulieres nō caluescunt: z hoc ppter abundantīā humiditatē in capitibz eoz. Si milit nec castrati. z h̄ ppter alterationēz sue cōplexiōis: z dominatē frigiditatē q̄litate q̄ poros cutis capitis p̄stringit z sumū coadunādo euaporare nō p̄mittit. Alij tū pili in mulieribz in castrat̄z defluūt vt dīr Arī. li. iij. Capilli ergo caput custodiunt. honestant z defendunt. quibz si caruerit hō magis reputat̄ inhonest? Accidit aut̄ iste defect? ppter iuuentutē. z maxime circa senectutēz ex causis sup̄ dictis.

Incipit liber sext? de Etatibz

Acto de pro

D pretariis partiū hoīs in speciali restat dicere de p̄prietatibz eiusdem: z in speciali z in generali fm etatis variationē z fm secus distinctionē z rerū naturalū ac p̄tra naturā multiplicē diuersitatē. Existis em̄ oibz diuersis hominū p̄prietates accēdunt.

De etate hoīs Ca. I.

Tas igit̄ hominū s̄ Remigīū nihil aliud ē nisi tenor s̄ntū naturalūz fm p̄trarios mot? mediū vl̄ q̄erem in mediāz p̄siderat? qz fm ista hō p̄terit et mouet: et nunq̄ i eo dē statu p̄manet. Al̄ s̄ Jsi. Etas est spaciū vite antīa cōceptione fer? incipies: post senīūq̄ deficiens seu deficiens. Sunt autē plures diuersitates etatis fm Constantē. z Isidorū. Prīma ē Infantia: dentīū s̄z plantatiua. s̄z etas nouiter genita: que vsqz ad septē durat menses. que nimis est adhuc tenera: mollis et fluita ac limosa. vnde continuis indiget fomētis. Infantia autē prout est dentīū plātatiua: vsqz ad septē extendit̄ annos. Et dicitur infans quasi n̄ fans: eo q̄ fari nō potest: neqz exprimere sermonē: dentibus nōdū bene ordinatis: vt dicit Isido. Cui succedit Puericia: que se extendit vsqz ad septenariū. scilicet vsqz ad annos quattuordecim. Est autē dicta a pubertate: vel a pupilla. qz ad huc pueri sunt puri vt pupilla: vt dicit Jsi. Huic succedit Adolescentia. Et hec fm viaticū terminat̄ in termino triū septemiorū. i. in. xij. anno. Scōz Isidorū vero vsqz ad quartum septenariū. s̄z vsqz ad annū. xxvij. extenditur. Medicus vero p̄tendit hanc etatem vltērius vsqz ad annū. xxx. vel. xxxij. Dicit aut̄ hec etas adoleſcētia: eo q̄ ad gignēdū sit adulta: vt dīr Isido. et ad crescēdū vīgorē sit magis apta. In hac etate sunt mēbra adhuc mollia vt dicit Isido. z extensibilia. Et ideo crescunt p̄tate caloris dñanztis in eis vsqz ad cōplēmentū p̄fectōez. Huic adoleſcētie succedit Iuuet? Et hec int̄ oēs etates est media. z ideo fortissima. z p̄tēdit fm Jsi. vsqz ad annū. xlv. vl̄ vsqz ad. li. q̄ finit. Est autē Iuuetus a iuuādo dicta. Est enim iuuenis in termino incrementi posit? z ideo fortis ad iuuandū. Huic succedit s̄z Isido. senectū: q̄ inter iuuentutē mediā ē z senectutē: que ab Jsi. grauitas nūcupat̄. Senioribus enī cōtingit hec etas z maturis. In hac etate est declinatio a iuuentute in senectutē. Talibus aut̄ nōdū inest senect? s̄z resistit iuuentus: vt dīr Isido. Huic succedit senect? fm quosdā anno. lxx. finitur. fm quosdā autē nullo certo annorū numero finitur. Sed post p̄dictas etates q̄ntūcumqz vite superest: senectuti seu senio d̄putat̄. Et fm Jsi. dicitur senectus a sensus diminutione. eo q̄ senes p̄ vetustate desipiāt. Dicit

em phisici vt de Jli. Hoies frigidi sanguis
stultos ee: sic prudetes ee i qbo sanguis calid
d' dnat. An r senes i qbo ia sanguis friger r
pueri i qbo nodu calet sapiunt min'. Senes
si qd de delirat p nimia senectute. pueri p' la
seuina r leuitate qd agat igrat. vt de Jli. Al
tia at ps senectutis dr seniu. Sic at dr eo q
sit emm' vite etas atz finis. De c at etas mlt
ta secu affert incomoda r et comoda: bona
s. r mala. vt de Jli. Bona qd qz nos a po
teribz r tyrannis liberat. iponit fine libidis.
fragit ipeu ire. riget sapiat i mltz. et sanio
ra dat p'ilia. emm' e miserie. r felicitat p'z
cipiu. recessus a piculo. accessus ad brauiu
pfecto i merito. r disposito ad pfectu. Ba
la po secu affert vt de Jli. qz seniu miser est
debilitate r tedio. Subeunt ei morbi tristis
qz senecr. Na duo snt qbo minuut corpis vi
res. s. morbo r senecr. In senio at calor na
tural extinguit. deficit p' r gitiua r h'oz dis
soluit. oficit p' r carnositas psumit. Phut
nerui. curi. corruat et icuruat corpe. perit
spes. r decor corpis adnullat. r hec oia i se
nio Senex ab oibz vilipedit. r g'uat onero
sus ab oibz iudicat. tustibz spurs r alijs pas
sionibz fatigat. qusqz resoluat cinis i cinere
r puluis i puluere reuertat. His ei spacijs
tpis r etas phi desc'pserut huanā vitā i qbo
mutat r ad mortis terminu defluit p' tunc.
Hucusqz Jli. r c.

De morte Ca. III.

Dis dicta e eo q sit amarv' a mar
m te q morte efficere fingit. Est aut fm
Jli. triplex mors. s. acerba. imatura.
r merita. p'ia e infantiu. scda iuueniu. t'ia na
tural atqz seniu. Dis at mortu aut est fun'
aut cadauer. Di at fun' a funibz accensis q
antiq an feret paupis cera circūdat. defes
rebat. Cadauer a cadēdo ē dictu. s. qz mors
tu cadit r p' qat i sepulch. Di tūc defunct'
qz vite officio tūc funce' ē. Dicit r sepulch.
qz seorsum pulsus. qz sub terra tumulat.
Hucusqz Jli. li. xvj. c. ij. Alias mortis p'prie
tates qre infra in fine illi. vj. lib. i. in fine de
Infirmitatibz.

Dis h' d' p'petatibz hois q ad etate i
p fantile d'cedu ē. Et pmo de genera
tione ei. qz ei creatio est tato ceteris
aialibz excellēior qnto dignio. nō solū s
mētē. v' v'etia fm tpatissimā corpis cōplexi
onē. Dicit em Arist. ij. Sic frustū auri v'
argēti se bz ad numū monetariū. sic oēs dis

positōes alioz ad hoies cū fuerit cōpate ad
hoies. An cū hō sit dignissima creaturaz is
geniata ē natura hoī pferre mēbz nobilia
r diuersa: nobilibz opatōibz varijs pueniē
tia p' qd de ei' creatōe fm corp' breuit q
dā sūt dicēda

De creatōe infantis Ca. III.

Irea creatōem itaqz infantis erigit
c Materia puenies. Locus expedit
Nature ministerium. Scz Calor ve
lut causa efficiēs. r Spūs p'utē corpi istu
ens atqz regens Materia siqdem infantis
est humor seminalis: decius p actuen gene
ratiōis ex singulis partibz vtriusqz parentis
Primo materia in loco pceptionis disper
sa: vi nature attractiua in cellulis matricis
recolligit. r p calozē opantē piter cōmifcet.
Qz nūi cōmixtio digesti sanguinis vtriusqz
qz parentis fieret: infantis creatio fieri nō pos
set. Nam materia sanguis a mare pcedēs
spissa ē et calida. An p nimia spissitudine se
nō pōt dilatare. et ex supabūdantia caloris
materia destrueret infantis nisi ex sanguis
ne mulieris p'arias q'itates habentis res
cipet tēpamentū. Hec materia in dextre p'f
cellula adunata in naturā cedit maris. In
sinistra pō in naturā cedit mulieris. Et hec
diuersitas accidit p' dominii caloris i pō
te dextera pot' qz in sinistra. Et sic dr Gal r
Cōstan. r Arist. li. xv. Si fuerit p' sanguis i
mare vīcēs. fet' patri assimilabit. r econ
uerso. Esti fuerit equalis in vtroqz. cōsimi
lis vtriqz assimilabit. Hec materia virtute
caloris excocta quadam pellicula tenuiss
ma circūdat: intra quā instar lacis coagula
tur. Et hec materia est pellicula embryo
nis: q est theca r cooptoriū vū puer tegit i
vtero matris. Et hec cū puero nascēte egre
dit rupe tenacul. qbo matricis villul adhere
bat. Si pō aliq casu i vtero māserit p' para
tū: mulier in piculo remanebit. Materie g
pcepte. r vi retētiua cōadunare: transmittit
natura sanguinem mēstrualē: ex cui' calore r
hūore fetus pcept' fomentat. Hmōi at for
mētatiōe (als fomētō) ager humane natiui
tatis irroza. Nam cū semen coagulat fm
Gal. r Cōstan. (cuz spū r calore naturali sit
plenum) p qsdam venas r arterias ex suba
semis ortas: r sanguini mēstruali pūctas
nutrimentū sibi attrahit r fomentū Et hoc
fuit necessariū vt p venas materia infantis

hoīs proprietatibus

nutrīret: et p arterias spūs ei retribuere. His duobz, s. matie seiali et hūori nutrīmentali coopat calor naturalis q̄ inclusus p̄vini informatiua nīrit formare mēbra corpis in fante. Hāc de eētia ip̄i seminis format cerebz: ossa: cartilaginez: et pelliculas: nervos venas et arterias. De sāguie mēstruali format natura epart oīa mēbra carnosā q̄z sb stātia ex sāguie pcreat. P̄rio at nāta format p̄ncipalia mēbra. s. cor. cerebz et epar. q̄ aliorū se fūdamēta. Et h̄i p̄ncip̄ q̄n seī massa sāguis sibi vicinā: s. p̄ea abinice dividunt. De his tribz fūdamētis alia tria nascūt. De cerebro nervi et muchā dozi. De corde arterie. De epate p̄o vene oriūt. His q̄li fūdamētis iā cēs format nāta ossa. s. h̄i custodiētia. sic cranēū ad defesiōz cerebz. et costas pectoris ad defesiōz cordis. et costas lateris ad defesiōnē epar. et sic de alijs. Post ista nascūt alia mēbra istz posteriora: vt man̄ pedes et p̄silia milia. Hec at n̄ s̄l p̄s paulatī format ac succellunt. Infās ei q̄tuor gēdibz pcreat. P̄rimo ē cū adhuc sit vicin̄ la cri. Scōs ē cū iā semen sāguini se p̄miscet. Tūc ei nōdū epar cor et cerebz p̄fecte format. s. se q̄daz massa sāguinea: quē gēdū Ipo. vocat fenz. Tercio gēdū ē cū cor. de cerebro et epate iā formatis: alia mēbra iformiat indistincta se. Ultimo gēdū ab Ipo. ifans vocat. Iā ei corpe organizato: et ad susceptōez aīe disposito viuificat. Iā icipit se mouere pedibz calcitrare. et sic seīa i sinistro latere p̄l mouet. r̄si est masculus p̄l i dextro vt d̄t Gal. In lacz at gēdū ē infans p̄ sex dies. In gēdū p̄o sanguinis p̄i. In gēdū p̄o masse carnee p̄i. In q̄rto at aī plenā p̄fectionē. p̄. viij. An̄ p̄lus. Sex i lacte dies: ter seī sāguie trini Bissenī carnē ter senī mēbra figurāt. A die at p̄ceptōis vsq̄ ad diē p̄letiois et viuificatiōis sex seī dies. clviij. ita q̄ p̄m̄ et vltim̄ iclusue teneant. Et q̄ p̄z q̄ i q̄dragelimosexto vin̄ et cōpleto ē seī q̄ntū ad effectū generatiōis. Et p̄m̄ istū modū cōputat Aug. edificatiōem tēpli sub nūero. clviij. ānoz. cui p̄pat p̄fectōez cor porz. Jesu ch̄i sup. Jo. xij. et li. iij. de tri. c. v. In̄ cetera iterferit ista p̄ba Quadagesies sexies senī ducēti seī. lxx. et sex dies. q̄ nūer̄ die r̄ū cōplet. it. mēses. x. vij. dies. Et seq̄t i eodē Hāc at d̄ns tradit i. viij. kal. Ianuarij. A die p̄ceptōis q̄ tradit fuisse. 8. kal. April. vsq̄ ad. viij. kal. Ianuarij. cc. lxxvij. dies reperiunt p̄putari: q̄ senariū nūer̄ q̄dragelies

sexies h̄i t. q̄ nūero tēplū ē edificatū r̄. Cōstat. aut i li. iij. c. xxxiij. d̄t q̄ masculus q̄ i mēse. viij. ē nascitur. xxx. diebz format. et lxx. cōplet. Deīde subdit. Masculus. x. mēsiū. clviij. format diebz. et nonagita p̄let. Masculus. p̄o. lx. mēsiū. format i. cl. diebz. et i. lxx. p̄let. In eodē et loco describit tps viuificatiōis et p̄letiois sex mēibz. S. de h̄i sup̄sideo cā breuitat. Hoc solū attēdēdū q̄ seīa tardius format et p̄let q̄ masculus. vt p̄z ibi. Et h̄mōi ibide affigē r̄o. q̄z semē d̄ q̄ nascit masculus. forti ē et calidius. et i calidiori loco collocat q̄z semē v̄i seīa ḡnat. Dīc etiā ibidem Cōstan. et Gal. sup. Afors. Dīc Hypocras oēs infātē i octo mēsiū motū h̄re. q̄z si adso fortz esset vt posset exire quod modo ad vitā pualescit. Si p̄o non exierit: ip̄o motu ita patit vt in seq̄nti exies mēse nullaten̄ cōualescat. Si p̄o vsq̄ ad nonū mēsem vel p̄ncipiū decimi mēsis natiuitas p̄trahat. roborat. et sine piculo nascit. vt dicit Cōst. li. p̄ategni. iij. c. xxxiij.

De infante Cap. III

i. Infans? igit ex semibz? Trias q̄litatez h̄i t. b. ḡnat. i. dextro si mas: i sinistro p̄o latere si seīa collocat: sanguine mēstruali i v̄o nutrīt et fomētāt. Ex tā vis li enī materia et i firma h̄o recipit a p̄ncipio nutrīmentū: p̄tute calor nāta coopante: et dilatare singula mēbra paulatim: nō subito informat. Solus enī ch̄ristus fuit format i vtero et distinctus q̄n in vtero est p̄ceptus: vt dicit Aug. Anima subintrāte vita p̄fuitur et sensu nature senties circūdatōez pellit cule ad ip̄ius rupturā mouet. ex cuius motu maternus vterus p̄cutit et grauāt. et complexa a cōde nature circa infantuli creatōem: si partus sit salubris. viij. v̄l. ix. v̄l. x. mēse ad exitū de vtero nīrit et conat. Exiens p̄o secūda circūdat. i cuius exitu vterus maternus dolore nimio fatigat. Et hoc accidit q̄n partus nimis p̄e anticipat. Deīde ad acere nimis frigidū vel nimis calidū veniens: calamitati et miserie exponitur: quod eius imma clamor apertissime attestatur. Caro infans tūlī recēter nati fluida ē et tenella. et ideo necessaria sunt ei varia remedia et fomēta: sic d̄t Cōstan. li. iij. c. xxxij. Infantes inq̄t vterū exeuntes in rosis cū sale tritis inuoluuntur vt eozum mēbra confortent. et a viscosa h̄iuditate liberet. Deīde palatū et gīgine cū digito melle puncto fricet. vt interiora oris

Lib. VI.

mūdicet et pfortent et i dulcedie: et acumie
mell' appetit' infatuli puocet. Freqne balne
ent. Cuz oleo myrtino aut rosaceo vngat.
oia eoz mebra fricet: pcpue masculoz: qru
mebra deuet ee ppe exercitiu duriora. Sos
mn' eis sp in loco obscuro puocet vt lumē
ipoz coadunet. Lucid' ei nimis visum dis
spertit, et tenellos adhuc oculos ledit et ses
p' luscus facit, et iō nō sūt nimis lucido aēs
ri exponēdi: ne spūs visibil' disgreget. Sup
oia cauēdū ē ne malo lacte et corrupto nūc
mēto nutriat, qz ex viscoso lacte nutriti pel
simas solēt incurrere passiōes, sic oz' vlce
ratiōes, vomitū febre, spasmū, vētris soluti
onē, et hmoi. Nec est vada medicina infans
tul' cū egrotat, sed nutrit i mūdicia et i pue
mēti diēta pcurada ē: vt sic infans defectus
suppleat p' gerule siue nutrit, sic ibidē dic
Lōtā. Et bōa āt dispōne lacte: nutritimētal
bōa fit p' sifteria plis. Et ecōuerso, et ex cor
ruptōe sanguis nutrit' necario ledit corporu
sculū pueri v' infantis, et h' ppe pueril' nature
mollicie, et ppe facili nutritimēti lactei pueri
bilitate. An mebra infantilia ppe sui teneris
tudine ad diuersaz figuraz susceptōes hnt
flexibilitate, et iō fuscis et alijs ligamibz cōs
gruis infantilia mebra sūt ligada ne torta ef
ficiat seu aliquā leuēt deformatē. Ques
re li, v, de vmbilico. Itē qz infantuli mltū nu
trimēti accipiūt sōno mltō idigēt, vt calor
natural' ad infiora reuocet: et ad nutritimētu
ipoz digēdū celebrēt. Et iō ex nature isti
ctu nutrices solēt infantulos i cunabul' posi
tos hincide mouēdo ipellere vt ex motu tē
pato calor pfortet: et sōn' mulcebz p fumo
ficatū p' solutōz i infans cerebro puocet. So
let et cū adhiberi vt sens' infantuli ex vocē
dulcedie delectet. Ad h' ot Ar, li, ij, q' i infā
cul' abūdat cerebr' et p' qntitate sui corporis
ē valde magnū. An supior ps corporis infan
tuli ē maior et pōderosior alijs p'ibz, et iō in
fans i pncipio sui mor' ābulat sup pedes et
sup man'. deide pō erigit corp' suū paulatī
qz ps anterior: dūminuit et p' pns leuior red
dit, ps pō inferior: crescit: et p' pns gūior effi
cit. Etas g' infantil' tūmū hz i inchoatiōe
erats puerilis.

De ouero

Ca. V.

Ura puritate est dēs vt ot Jido.
p Lic ei puer ppe dicat qn ab lactat
a lacte et sepat ab vberē: dolicapar
efficit, et iō disciplie susceptibil' repit, et tūc

sub tutoribz possit cogit subesse discipline.
Est at etas pueril' calide, et hūide cōplexio
nis, i q' b' mor' venerei ppe viar' angustia n
inalescit vsq' ad anū pubrat' pdu cat', et
iō a puritate natal' innocētie pueri nūcupā
tur: vt ot Jsi. Sūt igit pueri carne molles,
corpe flexibiles, ad motū habiles atz leues,
aīo dociles: sine cura et sollicitudie: et turaz
vitā ducētes, sola iocosa appciātes, nullaz
piculū mag' q' ictū pge formidātes, p' po
mū q' anz diligētē, puerili tpe nuditatē de
tegere: p' cūdiā nō hntes, laudē qn laudat:
sic nec vituperiū qn vitupant ab alijs repu
tātes. Propt' mobilitatē calor' et carnis et
hūor' o facili irascūt: et o facili placāt. Pro
pt' corpis teneritudine o facili ledūt, et labo
res difficillime patiūt. Ex motu calidi hūo
ris i eis dñant: mobiles et istabiles efficiū
tur. Propt' forte calorē mltū appetit cibū
vū ppe supfluitatē nūmēti o facili ad infir
mitates varias disponūt. A corrupt' penti
b' gēti: corruptōes p'here dinoscūt, vt in fi
lijs leprosoz et podagricoz: q' ex corrupto
hūore penti lep' et podag' sepi' ificiūt. Per
vocē et vultū pueri ab adult' dinoscūt. An
Ar, li, ij. In pueris vox n' alcat an motū
ad libidine. Qn ei vox i puer' mutat: signū
ē pubrat', et tūc ad gñandū habiles inueniūt
Itē pūli pueri malos sepe hnt mores. So
la enī pntia cogitat, et de futur' nihil penit'
curat. Ludos et vanitates amant. Lucr' et
vtilitatibz intēdere recusant. Vima maris
ma reputant, et ecōuerso: maxima modica
vel nulla putat. Sibi noxia et tria deside
rāt. Et imagines pueri p' q' viri appciant.
P' de amissiōe pomi v' puppini (als pyri)
q' o amissiōe pūmonij plāgūt et plorat, et bñ
ficiū acceptū nō reuocat ad mēoriā. Qia q'
vidēt appetūt et affectāt, et voce et māu pari
ter ea rogāt. Pueroz p' siliū sibi colloq' et cō
silia amat. Senū pō pfortia fugiūt et decli
nāt. Nullū secretū celāt: s' q'qd vidēt v' au
diūt recitāt et reuelant. Subito ridēt, subi
to plorant, cōtinne clamāt et garrūt et cas
chinnant. Paz silēt quādo dormiūt v' dor
mitāt. Loti a sordibz itez se cōmūnant et i
mūdant. Qn a m're lauant et pectinat' fcal
citāt p' viribz et repugnat. Solū ea q' vētr'
sunt cogitat, imo p' p' v' vētris mensurā i g
rant. Sp comedere: sp bibere d'siderāt et la
borant. Air de lecto surgunt et subito ci
bum petunt et.

De Etatibus

De puella Ca. VI.

Puella dicitur qui pura ut pupilla, ut dicitur in *Supra* oia ei qui diligunt in puella marie diligunt pudicitia. Sicut autem puella consideranda. Quia secundum completionem sunt calide, huiusmodi, et tenelle. secundum corporis dispositionem gales: flexibiles atque pulcre, secundum *Deus* affectus verecunde timidez iocunde. Quo ad exteriorem dispositionem: moribus disciplinate. In fine nitore caute et tacite. In vestibus delicate. Nam ut dicitur *Seneca*. Vestis decetiam pudicas decet. Est autem puella nomine etate: itegritas: et etiam honestas ut dicitur *Isidorus*. Nam perges puellas vsuallit appellat. De autem pergo ab incorruptioe quasi virago. eo quod igitur femineas passionem. ut dicitur *Isidorus*. Dis autem scia ut dicitur *Aristoteles*. huiusmodi gualiter flexibilibus et capillibus et molliore quam viri. et cernice longiore. Color multibez gualiter est magis candidus et vultu lenis (als let) mollis seren. blandus. Ab huiusmodi vsq ad vmbilicum huiusmodi corpore magis angustum. Ab vmbilico vsq ad genua etiam vsq ad pedum infima magis pluri. Nam et ois extremitates mebroz hinc flexibiliores et subtiliores. Vnde tenuis. fimo volubilis et facilis. Iesus brevis. passio breuibz et curtatis Animi solers (als isoles) ad tractandis pnis. tenax odij: misicors: iusta. laboris ipaties. docilis. subdolis. amara. i libidine pceps. Un *Aristoteles*. li. viij. Feie inq se i oibz generibz aialiu debiliores maribus. pter vsaz et leopar daz. q fortiores maribus reputat et audaciores In alijs at aialibz feie se leniores ad inuicem et astutiores et molliores. et se magis solcite circa fetu nutritum Et mlier qz est maioris pietatis qvir eticitur cist lachrymas. et magis est iusta. et magis diligit. et malicia aie magis est i mliere qz i viro. et debilis spei. et est magis medax et inuerecunda et maioris segnitiei qz viri tardioris moris. ut dicitur *Aristoteles*. li. viij

De matre Ca. VII.

Mater secundum *Isidorem*. dicitur eo quod fetui nutritio mamam porrigat. Sollicita est mater circa fetu. Fetu enim i vtero exis sanz guie nutrit. sz eo nascere. nata madat sanguinem illi ad vbera. ut nutret in lac ad puez nutritiendu. Un infantul materno lacte nutrit laudabilis qz alio. Cocipit at mli cu voluptate. sz cu angustia puitur dolore Fetu at suu tenerie diligit: amplectitur. osculat. solcite nutrit et fouet. Ite mli postqz impgnata fuerit sanguine menstrualis non emittit. qz ut dicitur *Aristoteles*.

in nutritum transsit creature. Et conceptu masculi pueri in mli. gualiter mli. et lo pulcritudo est coloris et mudiore. et etia mor lenioris qz ex conceptu femineo. ut dicitur *Aristoteles*. et etia Cost. Quia toto tpe p appropinqt pui: tato mli p affligit. et ex motu spul fetu p fatigat. Signu at impgnatois secundum *Aristoteles*. et secundum *Galienum*. sup afoz. postqz impregnate fuerit. ipe mli es res diuer simodas desiderat. colores mutat. sub oculis lineatur. vbera turgescunt. vterus paulatim intumescit: ex magnitudine fetu matricem exte detis. Hausa et vomitu sepi parit. gues et laboris impatiens efficitur. In pariendo p dolore clamare pellit. leuiter picitans p cipe iuuenes qz mebra se exilia atq strica Quato at mli p puero dolores patit gulos res tato p nata (als nati) puez diligit et diligit nutrit atq instruit. Impedimta vero mris i concipiendo. i fouedo. qre sup. li. v. vbi tagit o matricem mamilla. et ifra eodell. vbi tagit de abortu. et de causis abortiendi re.

De filia Ca. VIII.

Filia sic a filio fouedo est dicta eo quod mli ea foueat et ei matra fouedi alios derelinqt. Nam eade concupiscit prius te qua mli a penitibz acceptis. sue filie qntu ad generatois semine derelinqt. Taro at filia matris e charior qto elde i se discretioe e sumit oz. Filie at puenit eede proprietates q dicitur de puella. Quere sup eode ca. prio re.

De nutrice. Caplm. IX.

Nutrix a nutritioe dicitur eo quod ad fetu nutritum sit accommodata. Nutrix ut dicitur *Isidorus*. supplet i nutritioe pui lū vice matris Un nutrit ad modū matris pgaudet puero gauderi. et ppatit puero patiēti Subleuat puez cadere. lactat puulū plorare. deosculat puez tacere (als facere) ligat et colligat puulū se diffundere. abluat et mundificat puez se sordidare. pascat puez dgitro se renitere. Ad loqundū instruit puez nesciente. Balbutit nutrit. et qsi fragit ligna. ut sic facit instruat loquente. Dedita vti ut ad idoneitate pducatur puez egrotare. Nūc manibz. nūc huiusmodi. nūc genibz flectat subleuat puez vagiente. Cibū pmo masticat. et masticaado puero edetulo pparat. vtfacit trasglutiat cibū. et sic reficit puez esuriente. Stibilis et carilensis dimulcet puez dormiente. Fascijs et linteolis strngit mebra puerilla. et recificat ea ne aliqua phat puul curuitate ipm deformare Balneis et vnguētis refouet par

Liber. VI.

uili carnā. Quere sup eodē d infantulo rē.

De obstetrice Ca. X.

Obstetrice ar dicitur mulier q bz artē iuuā
di mulierē pientes vt facili^r pariat. z
infantul^r tpe ptius piculū nō incur
rat. Hec qbusdā vnguēt^r z fomēt^r delinire
solet vter^r partē^r vt minori difficultate fet^r
de vtero abducatur. Hec etiā puulū nascentē
de vtero suscipit. z ip^r vmbilicū lōgitudie
qutuo^r digito^r circūdat. Sanguinē puu
li aq diluit. Sale z melle ad delicatōem
hūo^r z mēbro^r pfortatōez delinit. Hebri
pānicul^r inuoluit. Quere s ll. v. d vmbilico.

De Ancilla Capitulum. XI.

Ancilla ē famula: vtor^r obsequio depu
tata. h laboriosis z villoribz officijs
deputat. grossioribz cibis reficit. viz
lioribz pānis iduit. fuit ut^r iugo pmit^r. si filiū
pcepit pū^r fu^r q nat^r reddidit. z ab vtero fuit
tutū mācipat. Ancilla etiā si fuit est p dūto
nis p libitū nubere n pmit^r. z q secū pbit
si dūmo liber fuerit. fu^r efficit p^r pēu. Pecū
nia vedit z emit sic pec^r. Ancilla sic z pūis
p^r iūgitudis viciū renocat post māmūssū
onē. puicij^r afficit. p^rgis t^rberibz atteritur
varijs z d^rijs vexatiōibz z angarijs oppri
mit^r respirare vix pmit^r. vñ tūc mīfias mī
serabilior est p dūto fuit ut^r vt d^r Rabanus
exponendo illud. Biere. h. Seruicij^r d^ris
alientis q die ac nocte requiē nō dabūt vo
bis rē. Est ar p^rtiū ancillaz et seruiliū p^ro
naz. vt d^r Rabanus d^r suas d^rias v^r d^rios
insolefcere. Et qū mer^r eos nō repmī^r z iū
pior^r imperiū tumido aīo supbire. vt p^r in
agar egyptiaca ancilla. Sare q vldēs se pce
pisse p^rep^rit d^riaz suā. Bēu. xvj. Nec ad cor
reuerfa ē h ancilla. nisi qū a d^ria sua fuit ex
posita ad flagella. Vñ z seq^r ibi. Affligēte
eā Sara d^ria sua rē. Seruiles ei p^rsonas z
ancillares timor hūillat z depmit. q^rs benis
gnus amor in supbie p^rep^rū aliq^riens ele
uat^r extollit. vt d^r ibidē. Scptū ē. Qui de
licate nutrit seruū suū in fine inueniet eum
p^rtiacē. Quere infra eodē d^r Serno nequā

De masculo Ca. XII.

Ascul^r a mare dūminutiue est dicit^r q
m i oī genere aīaliū q ad sex^r dignitates
obtinēt pncipatū. vt d^r Jū. Maior
ei est mascul^r feia: q ad p^rplexiōē. q ad opa
tiōē. z q ad sēsus discretōez. z q ad p^ratē z
d^rnarōz. Quo ad p^rplexiōez p^r q vīr siue ma
scul^r respectu feie calid^r ē z sic^r. ipa p^ro ecō

uerso. In masculo vlgēt p^rutēs formales z
actiue. in feia p^ro materiales z passiue. Vñ
d^r Arist. li. xv. q vīr se h^r ad modū forme.
mulier p modū materie patiē^r. Itē pualet
mascul^r q ad nafalē opatōz. qz nafalē opatō
pl^r vlgēt i masculo general^r qz in feia. In co
em maior est p^r. z iō vīr a vīrū eminentia
est dicit^r vt d^r Jū. Perui ei vīro^r z lacertū
maiori robore sūt fūdati. z iō fortioribz acti
onibz sūt apti. Qūa ei masculoz sūt fortio^r
ra: grossiora: z in iūctū^r solidiora. z iō ad
oīa fortiora opa: ē nafalit fortiores. In ma
sculis etiā sūt p^rtiū. sūt corda ampliora z
matoria. z iō ad receptōz abūdantiē maior^r
spūs z s^rguis sē habiliora. Et iō p^r abūdā
tiā spīritū^r z calidi s^rguis audacior ē nafaz
liter mēs vīr q mulier^r. i q cā ē p^ria. ppter
caloris fortitudinē z p^rplexiōis sicce vigorē
Nulli vīro accidit passio mēstrual^r sic mlie
ribo solet accidere. Quicqd in masculozum
corpibz supfluitat^r s^rguis. aut p intēsu caloz
rē p^rumit^r. aut in pilos resoluit^r. aut p exerci
tū enacuatur. Itē distat p dūto vīr z mulier^r
i sēsus discretōe. In oī ei genere aīaliū ma
scul^r i p^rcauēdis insidijs z in fugiēdis nocē
tis. solentiorē h^r animū feis z prudentiorē
vt d^r Arist. li. v. Vñ vīr pcedit feiaz in rōe et
itellec^rus p^rpiciuitate vt d^r Aug. Qui p^rert
vīrū mulier^r sūt aplm i imāgis diuie sili
tudie z dignitate. z ex ista dignitate pcellit
mascul^r z in auctē. z p^ratē. Autoritas ei do
cedi z p^ridēdi vīris pcedit. feis p^ro p^ruētus
dinaliter denegat. vt dicit apls. j. Cor. vj.
Mulierē i ecclia docere nō pmitto. Scri
ptū est ei. Sub vīrū p^ratē eris z ipe d^ruabit
tū. Bēu. iij. Sūt igit vīrū feis calidiores z
siciores. vīrū fortiores. aīosiores. i gentios
ores. p^rtatiores. mlier^r zelatores. Vñ z aīalia
pugnāt p vīroibz suis. vt d^r Arist. Sūt etiā
corpis durioris z h^rspidioris. vocis grossi
oris. aspect^r fortioris. in oī genere aīaliū
excepta vacca. cui^r vox est grossior. vt dicit
Arist. li. iij. Sūt etiā oēs masculi in oī ge
nere aīalium pluriū dentū qz femine. z ma
iori indigēt cibo z corporeis nutrimento. pro
pter abūdantiē fortitudinē caloris d^rnantis
in masculis. humiditatem cibi de facili p^ru
mentis. vt d^r Arist. li. iij.

De vīro Ca. XIII.

Ira virtute vīrū est dicit^r sūt Jū.
Nā in vīrū vīr mulierē pcellit. Ca
put. em mulieris est vīr. vt dicit apls

De Etatu hois proprietatibus

Uñ tenet regere vxorē suā: sic caput totius
corpis curā gerit. Hic marit⁹ qñ mēm tu
ens ē dēs. Nñ vxorē sue qñ mē ē filioz curā
suscipit ⁊ tutelā. Hic a spōdēdo, obligādo
⁊ pmitēdo spōsus dicitur. Nñ iūctū iungali fi
de intēmedia se obligat, vt ī diuina cū vxorē
sua vīte p̄suetudinē teneat, vt debet⁹ ei
reddat, ⁊ fidē thori sui custodiat: ⁊ eā p̄ alia
nō dimittat. Tāc⁹ at ē amor vīri ad vxorē vt
īpīus cā qñlibz pīclā subeat: amorē ei⁹ amo
ri mīris p̄ferat, ⁊ vt ei⁹ cohabitatio: p̄em et
mēm ⁊ p̄iaz derelinq̄t. Sic dicit dñs. Pro
p̄ h̄ relinq̄t hō p̄em ⁊ mēm suā ⁊ adheret
bit vxori sue. Hic spōs⁹ at qñ spōsalia mūer
ribz ⁊ donis ad sui amorē āplecti: spōsaz als
licit līs ⁊ mūcijs vōtū suū circa ip̄az expmīt
Vñ largit⁹ ⁊ p̄lma repromittit vt ei plas
ceat. Iudis ⁊ speculacul⁹ se expōit, frēq̄ntat ty
rocinia: robis ⁊ mutatorijs se ornat ⁊ p̄pōit
Quicqd ē rogat dare vt facere p̄ ei⁹ amore
p̄ vīribz statī fac. nulli denegat aliqd qñ sub
noīe spōse rē aliquā sibi fieri perit. Blāde eā
alloq̄t: ⁊ blādo vultu ac ardēti oculo eā facie
ad facie intuet⁹. Tādē i eādē finalit⁹ p̄sensuz
suū corā parētibz p̄bis expmīt ⁊ anulo eaz
subarrate in iūgem eā ducit ⁊ in signū rati
ficationis iūgh lā p̄tracti: dona ⁊ dotali
cia ei ip̄edere: ⁊ sub arre (als charte) vt chis
rographi testimōio p̄cedere p̄suevit. Festa
⁊ p̄lūia nuptialia celebrat: ⁊ mūera adue
nietibz donat, chorēis ⁊ cātlenis ⁊ alijs in
strumēt⁹ musicalibz p̄ntes letificat ⁊ exhila
rat. His cōplet⁹ spōsaz ītroducīt ⁊ ad secre
ta thalami recipit ⁊ admittit, sociaz mēse et
thori eā statuit, eā dñam pecunie sue ⁊ fami
lie facit. Deīde nō min⁹ vxorē sue qñ suū p̄
cām vt curā gerit et amorē ⁊ zelo ip̄am cor
rigit ⁊ custodiā circa eā adhibet ⁊ apponit,
gest⁹ ⁊ affat⁹ p̄t⁹ ⁊ aspect⁹ vxorē ip̄e (als sue)
p̄siderat, īgressus ⁊ regressus ei⁹ trutinat
atq; p̄stat. Viro aut bonā mulierē hñte nul
l⁹ ē felicioz. Qui p̄o hz vxorē clamorosom,
malā rixosaz: ebriosā luxuriosā mltiūolā, si
bi p̄riā: sup̄tuoīā: curiosā: inuidiosā: desidiō
sam, tediōsā: vagā: amarā: suspiciōsā: odiosā,
null⁹ tñ viro misabilior ē ⁊ ifelicioz. Hec
oīa ⁊ sup̄i⁹ posita tāgīt Fulgēti⁹ i ser, qdā d
nuptijs ⁊ cana galilee. Vñ cōpat chīm spō
so: eccliaz spōse bone. Synagoga p̄o spōse
male ⁊ adulter. In spōsa at ⁊ vxore bona eri
gūt iste p̄ditōes, vt sit frēq̄ns ⁊ dñota: qñ ad
di mīsteriū, hñt⁹ ⁊ sbaīta qñ ad obsequiū ma/

riti. Affabil⁹ ⁊ benigna qñ ad domesticos. Li
beral⁹ ⁊ larga qñ ad extraneos. Bificora
⁊ benigna qñ ad miseros. Bāsueta ⁊ pacifi
ca qñ ad vicinos. Circūspecta ⁊ prudēs i p̄ca
uē. Iis. Fort⁹ ⁊ patēs i sustinēdis. Sedula
⁊ diligēs i agēdis. Modesta i habitu, ⁊ sor
bīa i motu. cauta i affatu. pudica i aspectu.
hōesta i gestu. matura i īcessu. p̄cūda in pu
blico. locūda cū marito. p̄tēs i oculo. Ta
lis vxor ē laude dīq̄ qñ p̄l⁹ p̄posit⁹ moribz qñ
tor⁹ crītibz. p̄l⁹ p̄tūtibz qñ pulch⁹ vestibz. Ituz
der placere viro suo, qñ p̄l⁹ cā. plis qñ libidē
nis i bonis mīmonst⁹ p̄uerfat. qñ ex p̄lugio
pot⁹ hñe filios grē qñ nase dlectat. Et hec d
vxore bona dicta sufficiāt.

De patre. Cap. XIII

Alter ē p̄ncipiū generatōis. Nāqñ
p̄ter enī desiderat p̄ suaz spēm multū
plicare in filijs, vt naturā quā nō pos
test suare i se, custodiat in sua ple, vt dīc cō
stan. Et idō ad filioz generatōes: d̄ sua suba
p̄ generatōis officiū. diuidit ⁊ trāsfūdīt. Et
tūp̄t hāc dlectatōes nase sue d̄minuatōes nō
recipit. Generat at filii sibi simlē in specie ⁊
etiā i effigie. marie qñ p̄t⁹ i seie pan⁹ vincit
p̄tutem i seie matris, vt dī. Ar, li. viij. Et idō
p̄t⁹ circa filioz, p̄creatōes sollicit⁹ exstīt. ⁊ na
turalit⁹ fetū suū diligīt itantū vt etiā nutrī
mētū sibi subtrahat vt nutrit fetū suū. Et h̄
generalit⁹ ē vey i oī genere aīaliū, exceptis
pauc⁹, i q̄bo nāsa degenerat, ⁊ tō nō mltū so
licitat⁹ circa fet⁹ suos a se eos cūclūt. Sicut
dī. Ar, li. vi. de aqla. que eijcit pullos suos
⁊ alis et rostro ⁊ vnguibz eos fugat. Hō at
puer⁹ suū sine fetuz diligīt ⁊ nutrit. Ab lacta
tū at suū p̄mēsalē facit filiū, ⁊ i iūnetute ver
bis erudit, ⁊ p̄beribz corrigere nō d̄sistit. Sub
custodia tutor⁹ spm p̄stituit, ⁊ ne presumat
vultū hilare nō oñdit. Filiū sibi silez magis
ligit, ⁊ i spm oculū p̄suevit figere. Scōz eta
tē ⁊ p̄mogenitē dignitatē vestes ⁊ ciboz por
tōnes filijs suis diuidit. Pro filijs adq̄rere
⁊ hereditatē augere nō d̄sistit, adq̄rētā excolit,
⁊ exculat⁹ filijs hereditibz dereliq̄t. P̄t⁹ p̄o qñ a
pascēdo est dīc⁹ qñ pascit filios i eoz iūnetu
te: i senectute a filijs pascit, sic ē videre i au
bus corūm gener⁹. Nā iuuenes pascunt se
nes, sic dī. Ar, qñ p̄ sento nō p̄t adq̄rere vī
ctū suū, ⁊ tō vīte lōgior⁹, p̄mīssioz: honoratuz
p̄ntes ⁊ sustētantū ē remuneratō, vt dī. Am
broi⁹. Scptū ē cñ. Honora p̄rē ⁊ matre
tuā vt sis lōgen⁹ sup̄ terrā. Exo, xx. Eccl, iij.

Qui hōrat p̄em vīta vīuet lōglore. **U**n̄ dē
glo. q̄ Honorare p̄entes ē p̄mū mādatū in
p̄mīssioe. r̄ p̄ p̄ns magnū ē mādatū i r̄mūe
r̄atōe. r̄el̄ trāsgressio mar̄ia ē i p̄nitōe. **U**n̄
p̄is maledictio nocet filiis. v̄t̄ in **E**ham q̄
p̄p̄ paternā offensā penā meruit seruitutis.
Ben. it. **E**t itaq̄ p̄i ex filiis honorād̄. s̄ustē
tand̄. supportād̄. letificand̄. r̄ defensand̄.
magnificād̄. r̄ laudād̄. exaudiād̄. r̄ imitād̄.
dus. v̄t̄ dē glofa ibi. **S**i filiū abrae estis: opa
abrae facite. **F**iliū ex penā suba originē du
cit. r̄ ab eis fōmītū r̄cipit. r̄ sine penā ad ius
torio neq̄p̄ficiat neq̄vīuit. **Q**uāto pl̄ a p̄e
diligēti r̄tō ab eo diligēt̄ iūstrit̄. **F**requēt̄
cedit r̄ sub discipline custodiā art̄ custodit̄.
r̄ cū a p̄e mar̄ie diligit̄: diligit̄ nō vīdet̄. q̄
p̄bis r̄ p̄beribz ne iūsoleat sepī lacessit̄. **L**ā
to affectuosū a p̄e diligit̄ q̄to sua effigies
in filio s̄illor̄ r̄ exp̄ssior iuenit̄. **P**ina q̄z faci
es p̄fundit̄. q̄n̄ aliq̄d turpe de filiis subau
dit̄. **P**aternū animū ḡulter offendit̄ q̄n̄ aliq̄
ptumax rebellio in filiis p̄sentat̄. **C**irca fili
orū aut̄ educationē mar̄ia parentū cura d̄i
rigit̄. r̄ ob spem posteritatis filiis hereditas
custodit̄. **P**ropt̄ paternā offensā r̄ p̄tēptū se
pe p̄m̄ leges: ex hereditatis p̄ea filiū p̄cutit̄ r̄
punit̄. **A**lla p̄is maior ē ingratitudo q̄ p̄
uersor̄ filior̄ q̄n̄ p̄m̄ acceptū b̄n̄ficiū a p̄n̄
tibz eis nō succurrit̄. nec a filiis necessitatis
ipe s̄buenit̄. **P**ro honorificatiōe penā: filiis
sepe impedit̄ honor r̄ largit̄. **P**rimogenito
filio debet̄ maior hereditas portio a legibz
d̄ffinit̄. **P**ropt̄ p̄is insulā ius p̄mogeni
ture altq̄n̄ a p̄mogenito tollit̄. r̄ aliq̄ d̄i
gnior est p̄mogenite titulo inuestit̄. sic dicit̄
Dic̄. in glo. **B**en. xlii. **R**uben p̄mogenit̄
meū r̄c̄. **T**u inq̄t iuxta ordinē nat̄ūstas tue
hereditatē quā iure p̄mogenite h̄re d̄buit̄
regnū se r̄ sacerdotiū. p̄didisti r̄c̄. **F**iliū igit̄
q̄ p̄nat̄z d̄beret̄ eē sic p̄entes nobiles. diui
tes r̄ liberi. p̄ culpā efficiūt̄ viles pauperes
atq̄ serui. **Q**uere s̄ de malo puero

De seruo **Ca. XV.**

Seruus p̄m̄ **I**si. a seruādo est d̄ictus
r̄ **N**ā q̄ndā captiui seruabant̄ v̄t̄ vt ca
p̄ite plecterent̄. v̄t̄ vt p̄cio redimerē
tur. **U**el a seruādo sūt d̄icti. eo q̄ villoribz
officijs q̄ d̄n̄s nō p̄uentit̄ nec filiis. māct̄
pāt̄. **S**eruoꝝ at̄ triplex ē genus. vt d̄i. **I**si.
Quidā sūt p̄naculi siue originarij. s̄q̄ in ser
uitute sūt nati. r̄ tales mltis penis legalibz
subijciunt̄. q̄z sua v̄d̄ere v̄t̄ alienare nō p̄nt̄

nec p̄here. nec d̄igrat̄ officiū assumere. nec
etiā testimoniū p̄hibere nisi d̄n̄or̄ suoz vo
lūtate. **U**n̄ sine infamia existētes: sepe infā
mie pena punit̄. **A**lij sūt serui empiricij q̄ a
barbaris v̄t̄ hostibz capti v̄t̄ empiri iugo p̄u
tūz sūt oppressi. **T**erij sūt p̄ducticij q̄ nō ex
necessitate sed ex volūtate seruiūt ob ip̄ez lu
cri. **E**t h̄i p̄p̄ie famuli a famulādo sūt d̄icti
s̄. obsequendo vt d̄i. **I**si. **S**ūt itaq̄ mlt̄ v̄t̄
p̄ditōes suoz maloz de q̄bz s̄ d̄ictū ē i tra
ctatu de ancilla. quere ibi.

De seruo nequā **Ca. XVI.**

Ide seruo nequā addendū est q̄z in
b̄ mltis s̄ibz alijs est nocuū. **S**olet eī
eē ebriosus. r̄ tūc bona d̄n̄i sui l̄ nes
gligit̄ l̄ furtiue subtrahit̄ r̄ exp̄dit̄. **P**rouer.
xxx. **Q**uāto ebriosus n̄ locupletabit̄. **I**tē re
missus est r̄ ociosus. r̄ tūc t̄ps̄ p̄cessū ad la
borandū inuēit̄ p̄dit̄. **S**ic p̄uis d̄icit̄ p̄fā
miltas. **Q**uid h̄ stat̄z tota die ociosus. **E**t **E**ccl̄.
xxxij. **V**itte p̄uū in opatiōe ne vacet. **S**ic
etiā decet illū. **I**tē de bonis d̄n̄i sui p̄dignus
oia dissipat r̄ p̄sumit **L**u. xvi. **D**issipatus est
villit̄ q̄z dissipasset bona d̄n̄i sui. **I**tē piger
r̄ s̄onolēt̄ r̄ desidiosus oia negocia d̄n̄i sui
negligit̄ r̄ omittit̄ **E**ccl̄. xxxvij. d̄i. **C**ū p̄uo pi
gro tracta d̄ ope. **L**u. xij. d̄i. **F**uū piger abs
cōdit̄ talentū d̄n̄i sui i tra r̄ abiit̄. **I**tē **P**ros
teruu r̄ cernicosus etiā sup̄ d̄n̄m se extollit̄
Eccl̄. x. vidi seruos i eq̄s r̄c̄. r̄ **P**rouer. xxi.
Per seruū cū reguerit̄ r̄c̄. **I**tē **C**upid̄ ē. r̄ lu
cri aud̄. **L**u. x. d̄n̄i sui i p̄p̄u v̄t̄ p̄uertit̄. **E**x
emplū d̄ glezi p̄uo heliuel. q̄ s̄b noie d̄n̄i sui
pecuniā petijt̄. obtinuit. derulit̄. r̄ abscondit̄.
itij. **R**e. v. **I**tē **S**upb̄ r̄ p̄sup̄tiosus d̄n̄i sui
ip̄ertū p̄uip̄edit̄. **S**ic d̄icit̄ m̄p̄hiboseth de
siba p̄uo suo **S**eruū meū p̄repsit̄ me d̄n̄e m̄
rerz asinū sternere noluit̄. ij. **R**e. xvij. r̄ **J**ob
xij. **S**eruū meū r̄c̄. **I**tē **C**ū sit dur̄ r̄ malit̄
ciosus gr̄am s̄ibi fieri desiderat r̄ appetit̄. s̄
obtētā: eādē alijs n̄ ip̄edit̄. **D**at. xvij. **S**er
ue nequā oē debet̄. d̄i. r̄ ibi q̄z rogasti. **I**tē **I**n
circūspect̄ est r̄ obliuiosus ignorans q̄ de
suis excessibz sit r̄ōez d̄n̄o suo redditur̄: ad
m̄orā nō reduct̄ **L**u. xij. **S**i d̄icerit̄ d̄n̄s
meū morā facit̄ venire r̄c̄. **I**tē **I**racū d̄ r̄ ses
ditiosus totā p̄turbat familiā r̄ offedit̄ **L**u.
xij. **S**i ceperit̄ p̄uū ille bibere r̄ inebriari r̄
famillā p̄cut̄. veniet̄ d̄n̄s ei. r̄c̄. **I**tē **V**ale
dicus r̄ linguosus de oibz. r̄ p̄cipue de d̄n̄o
suo maledicit̄. **S**ic p̄z de siba seruo m̄p̄hib̄
boseth q̄ eū ap̄ d̄ regē accusauit̄. ij. **R**e. xv.

hois proprietatibus

Eccl. viij. Ne audias seruū maledicēte tibi
 Jte si fuerit delicat⁹ ⁊ deliciose nutrit⁹ ⁊ tra
 dūm suū recalcitrat ⁊ resistit. **Prover. xxiij.**
 Qui delicate nutrit filiū suū ⁊c. Et iter. **Ho**
 decet filiū delictē. Jte fraudulēt⁹ ⁊ dolosus
 insidias dño suo pōit ⁊ qñqz ipz inficit siue
 pōit. **Itij.** Re. **xxij.** Tēderūt ei insidias fili
 sui ⁊ iterfecit regē i domo sua Jte dño suo
 exis insidiosus ab eo fugit ⁊ ipm deserēs:
 aduersario suo sepūgit. **ij.** Re. **ij.** Fugerūt
 serui semel in geth ⁊c. **z. ij.** Re. **xxv.** Increne
 rūt serui q fugiūt dños suos. Jte cū sit neq
 quāz flagiciosus vir p pba de malicia cōpe
 scit. **Eccl. xxiij.** Ibi. Sic seru⁹ interrogat⁹. **Itor**
 mēz castigat⁹ frēqñt a liuore. **liuor** crīmie
 nō minuit. s; magis ad odium pūocat. **q. d.**
 Seruus inētor mēta nō meliorat s; pot⁹ pe
 iorat. Jte cū sit ingi⁹ grāz sibi factā a dño nō
 recogit. s; d iusticia plus qz d grā sibi fieri
 credit. **Eccl. xxiij.** Lapa man⁹ fuoz qret libe
 tate. Jte si fuerit crīmosus iculpat⁹ dño
 suo: siue flagell⁹ ab eo extorqri pstat⁹ pfectio
 nō valebit. **Eccl. xliij.** Seruo pessimo sanz
 guinare lat⁹. **ibi glo.** Seru⁹ q pbs nō cor
 rigit vulneribz corrigat. Jte cū sit astut⁹. et
 labor ei fuerit odiosus: vocatus ad labores
 dormire se fingit ⁊ qñ nō audies de vno la
 tere ad aliū se puerit. **Prover. xxij.** Seru⁹
 pbs nō p̄t erudiri. qz qd dñs intelligit et
 mīdere p̄tēnt. **Et Luce. ij.** Seruus sciens
 voluntatē ⁊c.

De bono seruo. **La. xvij.**

Qui at seru⁹ p̄dicto p̄sistit i diuersis
b **Nā** bon⁹ seru⁹ est docilis i gentofus
 ad itelligendū. **Prover. xxvij.** Ser
 uis sapiēs dñabit stult⁹ filijs. **Et Eccl. vij.**
 Seru⁹ sensat⁹ ⁊c. Jte hūilis ē ⁊ obsequiosus
 ad qdlibz obsequiū ipendendū. **Ps. Dñe**
 ego seru⁹ tu⁹ ⁊ fili⁹ ancille tue. **Ad Psal. ij.**
 Hūillauit se formā sui accipies. Jte hilar⁹
 ⁊ iocofus ad p̄tendū. Decet ei seruū in suo
 mīsterio cē hīlarē ⁊ iocūdū. Totū em seru⁹
 tūū displicz qñ fūles facile leta carz. **Ben. xlv**
 Et nos leti seruū regis. **Et Esa. lvi.** Serui
 mei letabūz ⁊ laudabūz p exultatōe ⁊c. Jte
 affabil⁹ ⁊ grātosus ad loqndū. qz mltū dñi
 gūt seru⁹ qñ affabiles sūt ⁊ benigni. **Et iso**
 d David q seruiebat saul dñi. **Re. xvij.** Ac
 cept⁹ erat dauid i ocul⁹ vniuersi ppli. ⁊ marie
 in p̄pectu seruoꝝ saul. **Et i eodē.** Ecce pla
 ces regi ⁊ vniuersi seru⁹ ei⁹ dilligūt te. Jte vi
 rilis ⁊ aīol⁹ se p̄ aduersarios dñi sui pōnēs

j. Reg. xvij. Nō p̄cidat cor cuiusqz i eo: ego
 fuus tu⁹ vadā ⁊ pūgbo aduersus philistē
 ⁊c. Jte fidel⁹ ē in commisso. s. negocio ⁊ stus
 diosus ad ereqndū. **Luc. xij.** Euge fue bo.
 ⁊ fi. ⁊c. **Et Aueri. xij.** Seru⁹ me⁹. **Doyle**
 fidel⁹ in oī domo mea Jte habil⁹ estz artifi
 osus ad lucz dñi pcurādū. **Pl⁹ em** intēdie
 bon⁹ fuus augmētare ⁊ mltiplicare dñi sui
 peculū qz suū. **priū.** qz i mltiplicādo dñi
 sui lucz pcurat ⁊ ipe suū. **Lu. xij.** Vocat⁹ de
 cē suis suis tradidit ill⁹ decē mnas ⁊ ait. Ne
 gociamini dñi venio ⁊c. Jte bon⁹ fu⁹ caut⁹
 ⁊ multū curiosus ad rōnē ⁊ cōpotū dñi sui
 ad p̄soluēs d dāt⁹ ⁊ accept⁹. **Nā** de bñ cōpu
 tat⁹ remuneratōz cert⁹ expectat. d nō cōpu
 tat⁹. **Jo** sp̄ dubitat ⁊ formidat. **vtz Luc. xij.**
 vbi dñ. Dñe ecce mna tua decē mnas fecit.
 Cui dixit dñs. Esto dñs hñs p̄tātē sup de
 cē ciuitates. Jte sollicit⁹ est bon⁹ fu⁹: ⁊ stus
 diosus anio pus dño suo p̄pare cōmodūz
 sicut p̄ndiūz siue lectum qz se disponere ad
 p̄adendū: siue q̄liter cūqz alias ad q̄scēs
 dum. **Alunqz em** bon⁹ fu⁹ cōmodū sibi fie
 ri putat qñ videt qz dñs su⁹ adhuc laborat
Lu. xij. Quis vīm hñs fuum: et si venerit d
 agro dicat ei p̄mo discūbe ⁊c. **Jo** cōmēdat
Urias q dixit ad David. **ij.** **Reg. ij.** Dñs
 me⁹ Joabz fui dñi mei sup faciē t̄re manēt
 ⁊ ego igrediar domum meā vt comedā ⁊ bi
 bā ⁊c. Jte fu⁹ fidel⁹ ⁊ timorosus dñi sui ad
 uentū p̄stolat⁹ nec se disponit vl⁹ deponit an
 qz veniat ad dormiēdū. nec subintrat lectus
 suū an aduentū suū. **Luc. xij.** Bñs fuus il
 le quē cū venerit dñs inuenerit vigilantem
 Jte seru⁹ q circa dñm ē sedul⁹ ⁊ amozosus
 alijs dormiētibz vigilat ad dñm suū custo
 diēdū. **Un** merito reprehēdit David abner
 ⁊ alios seruos regis Saul dormientes. **j.**
Reg. xvij. Nō erat q vigilaret sed oēs dor
 miebāt. **Et seqt.** Filij morz estz vos q nō cu
 stodit⁹ chīm dñi. Jte fu⁹ q i obsequijs dñi
 sui ē affectuosus ocul⁹ ac māibz sp̄ circa do
 minū ē intent⁹ ad suū bñplacitū pagēdū. ne
 aliqd. s. incōmodū sustineat vel d̄fectū. siue
 ad aliqd bñficiū a dño benefico recipiēdū
Ps. Sicut oculi ancille i manibz dñe sue.
 ita ⁊c. Jte bon⁹ fu⁹ nunqz a labore ē vacu⁹.
 nunqz ab vtilitate dñi sui ē ociosus. qz siue
 comedat siue abstineat siue vigilet siue dor
 miat oīa q facit ad vtilitatē dñi cui fuit or
 diat⁹ reducit. **Job. vij.** Sicut ceru⁹ deside
 rat ymbra ⁊ mercēnari⁹ p̄stolat ⁊c. Jtem
 b 3

Li. VI. De Etatū hoīs proprietatibus

bonus seruus nec in victu nec in vestitu dño suo est onerosus, imo veteri roba dñi sui alii qñ p anni circuli ē p̄sent^r Scit em̄ q̄ p̄ple to fuitio suo pla ē a dño suo bñficia recepturus, Jō in lege p̄ceptū est, vt sine vester vltico z sup̄ p̄ctū p̄ducticiō: seru^r i ano septio nullaren^r a dño dimittat^r Exo. xxi. z Deut. xv. Jte Seru^r i moribz disciplinat^r z p̄uol^r solet eē corā dño gilosus ad h̄ in oculis ē accept^r, z iō seruus sensatus ad h̄ diligit^r ad obibet vt vrbane z curialit^r z mūde dño suo admittret, qz aliqñ pl^r diligit dñs mūdicia seruicitiē qz ipaz exbilitōem futurit^r p̄s. Ambulā in via immaculata, h̄ mibi mīstra bat, Eccl. viij. Seruat^r sensat^r est tibi sit tibi qñ aīa tua zc, Jte Seru^r bon^r a dño core pul^r, z corripit eē se: nō ē murmurās neqz q̄r rās. Scit eē q̄ bon^r dñs iuste arguit ser^r uū suū Et tal^r argutio sibi accidit ad p̄fectū Eccl. x. Seruo sensato liberi fuleni, z vtr̄ disciplinat^r n̄ murmurabit correptus, imo pot^r gaudet, Qñ, puerb. li. Argue sapie tem z diligit te, Corripe stultū zc,

De bono domino sine domino

Capitulum XVIII

Item autē seru⁹ nomē est subiectiōis
s sic eōuerso dñs nomē est platiōis ⁊
prās. **U**n dño a q̄ est oīs prās ius
stū dominiū est statutiū. Sine em̄ dño nō
posset stare salua republika. nec esset hūa
na societas pacifica vl̄ q̄cta. **S**ublata nāq̄
de medio iustoz dñoz potētia : libera esset
malicia nūquā (als nūq̄) in oētia foret tur
ra. vt dē **I**st. Iusta itaq̄ dominatio p̄ tyrā
nidē suos nō opprimit. s̄ suos aduersarios rep
mit ⁊ repellit. Dñoz etiā potestas suos nō
deserit. imo p̄ subditis ⁊ ptatem aduersari
am se opponit. v̄dicit. **B**re. **U**n patetq̄ do
minus nomen est ptatis ⁊ nomen equitas
Iustus em̄ est dñs ⁊ iustitias diligit. equal
vi. vulcins. **E**t itō dñs q̄ iustus est p̄ vias
iuris. causas : lites et p̄rouersas int̄ subdi
tos dirimit ⁊ diffinit. **U**niciq̄s qd̄ suū est
tribuit. **C**ontra maliciā gladiū extrahit.
p̄ defendenda innocentia clypeum iuste porē
tie ⁊ maleficos obijcit ⁊ opponit. **P**upillos
viduas ⁊ orphanos de manu opprimentis
excutit. **P**redones maleficos ⁊ fures p̄seq̄
atos punit. **A**cceptā potestātē nō fm̄ volū
tatis imperiū. s̄ fm̄ legis imperiū ordiat
et disponit. **E**x q̄ pz q̄ dñs est nomē equitatis
Est insup nomen liberalitatis. **N**am boni et

iusti dñi liberales sunt ⁊ pñ. Et sicut dicit He
 ster. xliij. Cū inq̃et totum orbem mee dñatōi
 subiugasset, nūq̃ voluit potentie abuti ma
 gnitudine, sed clementia ⁊ lenitate guberna
 re subditos. Et idcirco dñs ad oēs pñer
 q̃ ab maleficos liberalem ⁊ affabile se ostē
 dit. Plus amari q̃ timeri diligit. Nō hōibz
 s; bestiis. i. bestiis libz ⁊ mal' dñari se cogit
 ut dicit Greg. sup illum locuz Gen. ix. Si
 terror vester sup cūcta animālia zc. Homo
 inq̃et Gre. nō rōnālibz sed irrationalibz aia
 libz est platus, vt nō ab hōibz sed a nia
 libz timeat. Omnes em hōies natura equa
 les generantur, sed p varijs meritis, alijs ali
 os iusta dei dispensatio pponit, vt humana
 formidine peccare metuāt, q̃ diuina iusticia
 am nō formidat. Et h̃ q̃ timore, dñi nō sup
 biant, nō suā gloriā sed subditoz iusticiam
 querāt. Nō em hōminibz sed bestiis domi
 nant, qz ex illa pte qua bestiis sunt, domi
 nō ipoz pferunt. Est etiā dñs: nomē nō
 blitatis, sicut dicit Deut. j, Tuli ō tribubz
 vstris viros sapientes ⁊ nobiles. et pstituit
 eos dños ⁊ pñces ⁊ tribunos ⁊ centurio
 nes. Nam dñi debent esse nobiles ⁊ gene
 rosi tam carne q̃ mente. Ideo fm Ambro.
 Natura in aialibz nobiliores ⁊ virtibz fortio
 res pposuit alioz reges ⁊ duces. At p i
 aialibz ⁊ volatilibz ⁊ etia in apibz. In quibz
 omibz illi alioz dominant ⁊ pñciuntur, in
 quibz nobiliores pñtōes fm nate bñficijs
 inueniūt. Et sic addiscat homo nobilitoz: p
 esse fm rōem ⁊ grām, ex q̃ sic aialia pñt aia
 libz nobilitate p natura. Item dñs est nomē
 honoris ⁊ dignitatis, sicut dicit apostolus ad
 Eph. vi. Serui obedite dñis carnalibus
 cū timore ⁊ terrore zc. Dñs em iuste a sub
 ditis honorē ⁊ reuerentiā accipit, ⁊ officiū
 sui merito subditos honorificentia dignos
 facit. Propter vñ em bonū regē vel dñi
 tota patria honorat frequat ⁊ timeat. Item
 dñs nomē est pacis ⁊ securitatis. Nā guer
 ras ⁊ pugnas dñs iustus sedat ⁊ discordes
 ad p̃cordiam renocat. Vñ sub bono ⁊ forti
 ac pacifico dño coloni patrie sunt securi, q̃
 nullus aucto inuadere terminos suos ac in
 fringere pacem suam

De malo domino siue domino

Слѣд. XIX

8 Icut aut bonoz iusto dño nihil res
publice vili⁹ est: ita dño malo nihil
pei⁹ Nā malus dñs subditos suos

De hoiem cōseruantīū proprietatibus

q̄s suare deberet, spoliat z opprimit, z i de
bis officiis angariat z angustat. **Mich. ij.**
Qui violēter pellē tollis de sup. zc. Propt̄
munera iusticiā violat, z paup̄ nō iudicat
Mich. iij. Attēditē p̄ncipes q̄ abominamī
iudiciū ppli. A q̄ recipis vectigalia z tribu-
tū, ab inasoribz nō defendis. **Eccl. iij.** Naz
ei i malicia sua nō p̄sentitēte cruciat z crude-
lī flagellat. **Esa. xlv.** Dabo egyptū in manū
dñorū crudeliū zc. **Hiere. vi.** Crudelē est zc.
Aliena tāq̄ p̄p̄la vēdicat, z oīa sua eē putat
i. Re. viij. Filios tuos z agros tollet zc. **Li.**
meritū p̄p̄ q̄ amarū desiderat. **Baruch. vj.**
Nitentantes metu gētibz. Videte q̄ zc. Ho-
norari ab hoibz z reuereri affectat. **Dan. ij.**
Cadētes adorare statuā zc. **Leges z statu-**
ta antiq̄z destruit z sua ordinat. Esa. x. Ne
q̄ p̄dit leges in iūq̄s. Sub specie iusticie cru-
delitate z maliciā palliat z occultat. **Esa. liij.**
Dñatores ei iūq̄, exactōibz tallijs sepe ve-
rat. **Esa. liij.** Populū meū exactores spoliā-
uerūt. **Et Dan. ix. c. et. xj. d.** Occasiones errorū
quēdi z aliq̄d rapidi capiat. **Esa. liij.** Assur
absq̄ cā calūniat ē eū. **Edaces z scelera-**
tos (als) olatores diligēt eoz p̄silijs aures
accomodat. Prouer. xlv. P̄ncipes q̄ libet
audīt p̄ba mēdacij zc. **Fidē z pactū nulli**
fuat. j. Sach. vi. Iurauit illis rex p̄nci-
pes ei z seq̄. **Udit munitōez z rupit citē**
iustitiam dñi. Epulas z delicias d̄ alienis la-
boribz sibi pat. ps. Denu. ple. meā. sic ef. pa.
Exēplū de balibasar. Dan. v. et Ezech. xlv.
Eos q̄ dūti z fideli p̄silijs p̄l remūerat,
sic voluit Laban remūerare Jacob. q̄ dixit
Asi de p̄is mei affuisset mihi. mō nuduz
forstā dūmīssis. Item nulli seruicia gra-
reputat. z ideo omīa que fiunt. sibi debito
fore putat. sicut d̄r Judith. iij. Nec ista fa-
cientes ferocitate pectoris ei iūstigare po-
uerūt. **Itē alijs laboratibz. in ludis z in po-**
stibz ip̄e vacat. Eccl. x. Uterre cul p̄r puer
est. cul p̄ncipes mane comedūt. **Et. iij. Re.**
gū. xx. Rex bibeat temulāt̄ d̄ vmbaculo
suo zc. **Hec de p̄p̄rietatibz hoīs q̄ ad mē-**
broz diuersitate z q̄ ad etatem z q̄ ad sexus
discretōem z variā q̄litate nūc sufficiant.
Nūc d̄ q̄busdā accidētibz q̄ p̄tīgūt circa
hoiem z fm naturā z p̄ter naturā aliq̄ ch̄l
aditōrio sūt dicēda. z p̄mo de cibo. deinde
de potu. tertio de vigilia et somno. deinde
de exercitio.

De cibo **La. xx.**

Itē de p̄p̄rietatibz hoīs q̄ ad illa q̄
ip̄m p̄stituit naturā. dicendūz restat
de ill. p̄p̄rietatibz rez. q̄ ip̄m fm naturā
in eē custodiūt. **Et itē fm Jo. aer. exercitatio**
q̄es. pot. cibo. vigilia. z somn. Sine istis
nō custodit hūanū corp̄. Nos at ordinē istū
hō nō seq̄mur. q̄ i loco suo de aere postea di-
cēt. **De cibo q̄ p̄mo dicat̄ q̄ hūc sufficit. q̄z**
Cibo ē fm p̄stā. suba p̄tībīl i eēntiā corp̄is
q̄ cibāt corp̄ augmētās nutritēs z sustētās
Calor em̄ forz mēbroz interioz z exteriorz. i
p̄tinua est actōe z resolutōe. cul p̄tinua de-
bet restauratio ad dep̄diti b̄nificiū faciēda
Cibo at sumpt̄ in siliu dñe corp̄is p̄tīt z in
ip̄m naturā. trāsmutat. Un̄ in cibo p̄cedit ip̄
p̄paratio. deinde ei p̄masticatio. tertio i locū
digestōis receptio. q̄rto ip̄m digestio z puri-
ab ip̄uro sepatio. q̄nto ip̄m attractio. z p̄ in
gula mēbra distributio. sexto nase mēbra af-
flatio. Si ei cibo nō assimilaret mēbz. nūq̄
i eoz naturā incorporaret. p̄ueret. vltio post
oīa ista fit ip̄m cibi incorporatio z i naturā corp̄is
p̄uersio. Nā q̄ calidū ē z hūidū trāsit in na-
turā sūguis z carnis. Qd̄ p̄o frigidū ē z siccū
in naturā nerui z i naturā ossis. z sic d̄ alijs
Cibo itaq̄ assūpt̄ z incorporat̄ adhuc i iuue-
nibz corp̄ nutrit z augmētāt. In senibz vero
calorē naturāle p̄parat. dep̄dita etiā restaurat
z custodit ne p̄eat. Liboz at sūt multē di-
uersitates. Quidā ei cito i sanguine p̄uertū
tur. p̄p̄ sua subales hūiditate z caliditate. et
illa quā hūt cū sanguine vicinitatē. Quidā
p̄o ecōtrario p̄p̄ p̄tā cām tardī p̄uertūtur
Quidā p̄o cibi mltū nutrit. q̄z mltū sūgu-
nīs generant. Quidā p̄o paz imo pot̄ one-
rant. tū aliq̄ntulū refocillāt. Et generalit̄er
omīs cibo laudabil̄ generatū sūguis mas-
gis est p̄uentēs in regenda sanitate. Labo-
rantibz tū est p̄uentēs grossior cibo. spissio-
ris sanguis generatiuus. Itē omīs cibo de
q̄ generat multus sanguis paucā habz sup-
fluitatē. Et econuerso Cibus de q̄ generat
paucus sūguis. mltas generat supfluitates
Et generalr fm diuersitates cibo. dispo-
nunt et variāt cōplectōes mēbroz z corpo-
ris q̄litates. vt d̄r Constā. li. p̄mo. Circa
cibū aut p̄siderant ista sic et circa dietam vt
dicit Gal. super afoz. scz Libi substantiali-
tas. q̄litas. q̄ntitas. sumētis necessitas. tem-
poris p̄gruitas. Oportet ei medicū cogno-
scere subam et qualitates istoz ad custodiā
z regimē corpoz hūanoz. Est em̄ q̄dā cibo

pure nutritiū metallicū et facile diuersū. et talis ē nāte p̄uatiū. Quidā ē cibū mediū. et h̄ ē fa-
cile altatiū. et nāte coadiūuatiū. Quidā p̄o ē
cibū pestilētiā et nāte corruptiū. sic cibū ve-
nenosus q̄ a tota specie mutatur destruit ip̄s
corp̄. Et tō op̄et ciboz coḡcere subam et
q̄litate ne venenū assumat loco cibi. Quali-
tas at̄ cibi attēdit v̄l fm̄ vltimā elemētariū
q̄litate remissionē. et sic ē cibū calidū et frigidū
in p̄mo ḡdu. v̄l fm̄ vltimā eandē intēsiōne
et sic i q̄ro ḡdu. fm̄ h̄az mediatōz. et sic d̄r
eē in tertio v̄l sc̄do ḡdu p̄s maiorē excessū v̄l
miorē. Hoc etiā attendēdū ē q̄ tā fm̄ subaz
q̄ fm̄ q̄litate v̄t dī. p̄stā. Aliq̄s cibū ē subtilis
q̄ sc̄z d̄ facillē digerit. cui⁹ q̄ntitas m̄lta p̄az
nutrit. q̄ fm̄ Autē. subtilis ex eo generat san-
guis q̄ cito soluit a mēbz. et tō p̄az nutrit.
v̄t dī idē. Et est cibū grossus q̄. tard⁹ dige-
rit. et p̄s modica m̄ltū nutrit. ex q̄ sanguis
grossus generat q̄ tard⁹ soluit ab ip̄is mē-
bz. Nā v̄t dī. Isaac. ex subtili cibo fit gene-
ratio subtilis sanguis. et ecōuerso. et ē cibū i suba
et q̄litate p̄p̄. Cibo at̄ pur⁹ laudabilis ē. q̄n ē
ineh̄ ip̄at. et ecōuerso. Sc̄z autē. herbe cru-
de et fruct⁹ nimis recētes m̄n⁹ sēbōi q̄ ad ei
hūp̄e hūiditate excessū. Nā sanguinē replēt
acq̄sitate et disponūt ad putrefactōz. et tō po-
t⁹ sūt medicia q̄s cibū. Cibo d̄z eē v̄niformis.
ne sc̄z i v̄na mēia sūt diuersa nutritiēia assu-
māt. q̄ p̄s Autē. Dū v̄n⁹ cibū digerit. alē cor-
rūpit. et sc̄dachū nimis extēdit et replēt. Cōsi-
derat etiā i cibo q̄ntitas dīuēsiue et extēsiue
Nā attēdit v̄l fm̄ m̄mū v̄l fm̄ n̄mū v̄l p̄s
ineh̄ mediū. Sī p̄o fuerit cibū nimis naturā
guat. sc̄dachū distēdit et inflat. rugitū et torzi-
ones generat. malos hūores et cacochymos
augmētat. nausēa et vomitū puocat. calozes
naturāle sic oleū lapadēz extinguit et suffocat.
spasimū et p̄ctiōne neruoz causat. vlcera sca-
biē et apostemata fieri p̄curat. senū et mortē
accelat. q̄ quā p̄ ciboz m̄ltitudine hō muni-
rez d̄fendere se credebatur. Qū p̄o cibū nimis
pauc⁹ ē. nafaz d̄bilitat. v̄sū zōēs sēsus bebe-
tat. Anxū capilloz et caluiciē generat. p̄sūm
et ethicā accelerat. corp⁹ extenuat. et p̄iores
infirmitates q̄s repletio nimia generat. V̄n
d̄r in afoz. In tenuibz dietis peccāt marie
egrotātes. Libo p̄o mediocri ē laudabilis. q̄
dep̄dita i corpore restaurat. p̄rute p̄seruat. san-
guinē augmētat. calozē ip̄at. ingenū acuit.
vires opandi tribuit. sanitatē corp̄is augz et
custodit. suauē sōnū mulcebrē generat et li-

ducit. V̄n si fuerit maior p̄ cibū restauratio
q̄s fuerit p̄cedēs p̄ resoluēte calozē dep̄dito
cibū corp⁹ augmētatur. v̄t i adolēscētia. Sī p̄o
fuerit maior dep̄ditio q̄s p̄ cibū sequēte restau-
ratio. corp⁹ m̄nuat et deficit. v̄t in senectute.
S̄z si fuerit eq̄lis restauratio et dissoluta:
corp⁹ p̄uatiū p̄sistēt et i statu. sic euidē i iu-
nēte. Cōsiderat cibū p̄ cibi effect⁹ respectu
cōcedēt. q̄z alē p̄uenit sano. et alē egro. Alē
iunent. alē p̄ent. Alē exercitāt. alē q̄escent.
V̄lta ei sē salubria sanitatē habēt q̄ sunt
mortalia infirmatē. Et etiā i sanis dīa ē. q̄z
alliū et p̄per q̄d alicui p̄blegmatico ē reme-
diū. alicui cholericō ē venenū. et h̄vūq̄tas
mus q̄ est mors homī. Gr̄ssūm cibū ē passē-
ri v̄l coturnici. v̄t dī. Gal. Variand⁹ est etiā
cibū fm̄ varietatē morbi. Nā aliq̄s cibū ē sa-
lubris in q̄rtana q̄ ē mortifer⁹ i acuta. Et alē
q̄s cibū q̄ est v̄l in p̄ncipio morbi: ē nocū-
uus. q̄n infirmitas ē in sumo. Nā tūc d̄z da-
ri cibū tenuis. v̄t dī. Ipo. et Gal. q̄z tūc nafaz
circa digestiōem morbi est totalitē intera. v̄t
tūc ei⁹ effect⁹ dīuēsiue et impedit si occupas-
ta circa grossa cibaria teneret. Alē etiā cibū
et alio mō dand⁹ est necario i morbo chroni-
co et dīuturno. et alē i p̄rio. Quia alē i p̄nci-
pio timet defect⁹ p̄rute. et tō est necessari⁹ ma-
ior cibū. In p̄rio at̄ morbo timet infirmitatē
augmentū. et tō d̄z tūc dari m̄n⁹. Cibatio q̄
faciēda est fm̄ diuersitatē morbi: fm̄ p̄rute
infirmitatē. et fm̄ q̄litate et subaz ip̄s cibi. et fm̄
h̄vūlitas cibi iudicat. Itē alio mō ciband⁹
est iunentis et adolēscēs. et alio mō ip̄e senex.
Nam abstinētia cibi q̄ senibz est facillē. p̄uer-
ris et iunioribz est difficilē. luxta illud hypo-
crites facillime ferūt ieiunū. sc̄do p̄sisten-
tes facillē. p̄ueri p̄o m̄n⁹. Nā in senibz de-
bilitas est caloz nafaz. In alijs at̄ est fortis. Et
tō maior cibū ad repressiōne calozis nafaz
est necessari⁹ iunentibz et p̄uulis. V̄ior p̄o il-
lis. Eadē etiā est rō q̄re m̄n⁹ cibandi sūt q̄e-
scentes q̄s se exercitātes. q̄z i illi caloz est de-
bilitor. in istis p̄o fortior ē. v̄t post patebit. Cō-
siderat autē in cibando ip̄is p̄gritas. Nāz
grossior diēta et largiori indiget homies in
hyeme q̄s in estate. sicut d̄. hypo. V̄etres in
vere et in hyeme nafaz calidissimi sūt et somni
lōgissimi. In his igit̄ horis p̄les oblatōes
sūt dande. q̄z tūc innat⁹ caloz ē mult⁹. m̄lto
igit̄ indiget nutritiōne. In hyeme ei⁹ v̄ggs
appetit⁹ et fortior est digestiō. calozē existente
fortiore. In estate p̄o p̄rium est. Caloz ei⁹ in

conseruantium proprietatibus

hyeme ingreditur ad interiora et ibi coadunatur. In estate vero suo simili gaudent et exteriora petentes dissoluit et in corpore minoratur. Eū igitur in hyeme multum digerit; multum excitat appetitum; et illud per se pueri qui sunt multum calidi; et ideo multum appetit; et multum indiget cibo. Sicut in athletis in quibuscumque exercitum augmetur calor naturalis; et ideo multum indiget nutrimento. sicut ibi exemplificat Gal. Est igitur cibo omni animalium necessarius; et maxime pueris est qui uniformis est; et in eis superfluum et diminutum tepet. Nihil autem cibi plenius sine saturitate mors aie et corporis esse possunt. Et potissime periculosa est saturitas post precedentem sterilitatem sine fame; ut dicit Auicenna. Per enim naturam tunc appetit quod digerere possit; et ideo citra appetitum et saturitatem cibo assumendum est.

De potu.

Ca. XXI.

Optus est suba liquida ad animalium nutrimentum necessaria. Potus siquidem ut dicit Constantinus. Ceterum multiplici modo causa necessaria est. Corpore si sicca hūectat; et quod humidum de corpore resoluunt; restituit cibum per ipsum et deferit ad loca finiora; quod sua grossicie non potest transire per strictos meatus et angustos. Potus etiam ut dicit Constantinus. et etiam Auicenna. diuersificatur triplici. Est ei potus qui est tunc potus; ut aqua qui non est corporis nutritiva. Et est potus qui est potus et cibum; ut vinum; quod ut dicit Constantinus. per omnes partes corporis portat cibum; nutrit et calefacit spiritum et sanguinem; et calorem confortans naturalis. Et est potus medicinalis qui non exhibet finem viam potus; sed potus finem viam et regulam medicine. Sicut syrupus orizmarum et huiusmodi. Sicut autem dicit Constantinus. In sanitate custodienda et in firmitate curanda aqua est necessaria; et ideo oportet quod medicus aquam adiciones non negligat et naturas; ut laudandas tribuat; et caueat non laudandas. Aquam autem quodam est sapida; quodam non sapida. Aqua si sapida in suba clara; fortana; orientalis levis; cito calefit; cito frigescens. Huiusmodi autem ut dicit Constantinus. in sanitate custodienda est laudabilis non grauata; cito ei erit cibum. Per hunc enim qui est clara pars quod fortibus non est intermixta. Per hunc autem qui est levis pars quod non est indigestibilis. Per hunc autem qui est cito calefit et cito frigescens pars quod est sube subtilis. Vnde si vis scire de duabus aquis quod sit subtilior in suba et laudabilior ad bibendum. intinge vnum pannum lineum bene mundum in vinum; et alium bene mundum in aliam; et expone soli; quod prius erit siccius; in aqua subtiliori est intinctus. Secundo

post hanc aquam commendabilis est aqua fontana septentrionalis quod est inter orientem et aquilonem posita fluens versus aquilonem. Per hunc enim qui libere exponitur ventis septentrionalibus; ex motu ventorum subtiliatur; est in hyeme calide nature; et frigide in estate. Frigidum enim septentrionalis fugat calores ad interiora fontium sibi obiectorum quod coadunatur frigiditati obuiat et resistit et aquam fontis aliquantulum calefacit. In estate vero e contrario calor aeris vincens fugat frigiditatem ad capita fontium. quod ibi coadunata aqua frigefacit; ut dicit Macrobius. Et Constantinus. Item aqua fluens foris de montibus super petram vel arenam lymphidissima; sicut aliarum magni fluminis; secundum gradum obtinet sanitatis. ut dicit Constantinus. Aqua vero pluvialis ut dicit Constantinus. melior est aliis aquis et sapidior; leuior et mudiore; sicut dicit Hippocrates in periconoramaton. Pluvia inquit est fumus qui quod a sole attractatur. Solis enim natura non nisi quod subtilissimum est attrahit; et ideo ceteris aquis melior est et digestibilior; tamen propter sui subtilitatem vicina est putrefactioni. Tamen ut dicit Constantinus. ex putredine non est vituperanda sed ex subtilitate sua potius est laudanda. Quoniam enim aqua corruptione cito admittens est subtilis. Ledit igitur quod est putrida. quia raucitate generat atque febres; sed non putrida optima est; et ideo a putredine est cauenda. Item dicit Constantinus. Aqua que ex tenuissima colligitur pluvia; melior esse videtur. Que vero descendit cum tonitruo melior est post hanc. Nam tonitruo suo motu pluviam ipsam subtiliatur. Dicit etiam Constantinus. qui frequenter bibit aquam frigidam; non euadit frigidus egritudines; saltem in senectute. Aqua vero calida ut dicit Constantinus. ieiunium stomachum lauat a ciborum fecibus; purgat fleuma; et omnem putredinem ventris purgat et mundificat; ventrem soluit naturam alimenat et confortat. Et tamen nimis frequens usus nocet; stomachum enim immollit; digestiuam virtutem turbat et impedit; et sanguinem de naribus manare facit. Item calida aqua laudabilior est ieiunis mane; maxime his qui de nocte crapulati sunt. Dicit etiam Auicenna. Testificati sunt inquit antiqui sapientes quod aqua cocta est minoris inflationis et faciliore pernotationis; quia corpora ei permixta actione ignis dissoluntur et descendere compelluntur. Et subiungit. Torpidi inquit medicorum estimari sunt qui subtile exhalet per decoctiones; et

b s

quod grossum est remaneat, si b. falsum est. Ex p. tribus
ei. p. lib. p. stat. aq. sub. a. tota. tñ. possit fieri
decoctio tanta q. nihil remaneret nisi fer. z. p.
f. res. v. z. i. aq. ex. q. fit. sal. p. viol. d. decoctio.
Aqueat. ex. n. u. z. gradie. resolute. ceter. s. s. s.
illaudabiliores. p. aq. s. lacuale. z. palustres.
Iste. aq. oes. se. cau. de. q. v. r. d. C. s. t. a. splen.
magnificat. epar. z. stomachu. p. sud. cutem.
horrida. faciut. varias. febres. faciut. lapides.
gignit. Si. ar. penit. vitari. n. p. t. a. u. r. o. r. i. t. a. z.
te. Anicene. bulliat. Die. ar. Ar. i. li. metheo.
q. aq. n. u. i. s. v. l. glaci. r. s. l. u. r. d. e. calo. r. ad. p. o.
r. e. s. b. i. l. i. t. a. t. e. n. f. d. i. b. i. t. Aq. p. o. i. s. p. i. d. a. e. q. d. r. u.
plex. f. z. C. s. t. a. Ali. q. ei. e. s. a. l. s. a. alia. sulphurea.
alia. alu. i. n. o. s. a. alia. metalla. s. a. l. s. a. p. o. v. r. d. e. v. e.
t. r. e. e. m. o. l. l. i. t. m. o. r. d. i. c. a. d. o. i. t. e. s. t. i. a. z. l. a. r. a. t. S. e. p. e.
t. a. b. i. b. i. t. a. d. e. s. i. c. c. a. d. o. z. p. s. u. m. e. d. o. z. d. e. s. i. c. c. a. d. o.
h. u. i. o. r. e. v. e. t. r. e. l. i. g. a. t. p. s. t. i. p. a. t. c. o. r. p. o. s. s. i. c. c. a. t. s. c. a.
b. i. e. z. p. r. u. r. i. g. i. n. e. c. u. r. a. t. d. r. o. p. i. c. o. s. i. n. u. a. t. s. i. f. o.
m. e. r. e. t. a. b. i. b. a. t. Aq. p. o. s. u. l. p. h. u. r. e. a. d. f. r. i. g. i. d. a. t.
f. a. c. i. s. f. i. r. m. i. t. a. t. e. s. n. e. r. u. o. s. c. a. l. e. f. a. c. i. t. z. i. n. e. c. u. r. a. n. e.
o. s. h. u. i. o. r. e. s. p. s. u. m. i. t. U. i. d. e. i. s. t. a. d. e. s. u. l. p. h. u. r. e.
U. b. i. p. r. u. t. e. s. e. i. p. l. e. n. i. p. o. t. e. r. s. i. n. t. u. e. r. i. Aq. a. t.
a. l. u. i. n. o. s. a. z. b. i. t. u. m. i. o. s. a. i. f. r. i. g. i. d. a. t. z. d. i. s. s. e. c. a. t. s. a.
g. n. i. s. f. l. a. r. u. i. p. s. t. r. i. g. i. t. z. s. e. d. a. t. z. e. m. o. r. r. o. i. d. e. s. c. u.
r. a. t. Aq. p. o. m. e. t. a. l. l. i. a. n. a. t. u. r. a. m. e. t. a. l. l. i. s. e. q. d. z. e. f.
f. e. c. t. u. i. N. a. t. r. a. s. i. e. s. aq. p. v. e. n. a. f. e. r. r. i. s. v. e. t. r. e. p. s. t. i.
p. a. t. m. b. r. a. p. o. r. t. a. t. s. p. l. e. n. e. d. o. p. p. i. l. a. t. a. p. o. s. t. e.
m. a. c. u. r. a. t. Aq. d. e. m. e. t. a. l. l. o. e. r. s. h. u. i. d. i. t. a. t. i. s. b. a. e.
n. i. t. s. t. r. a. g. u. i. r. i. a. i. f. r. i. g. i. t. Aq. d. e. m. e. t. a. l. l. o. a. r. g. e. n. i.
r. e. f. r. i. g. e. r. a. t. z. d. e. s. i. c. c. a. t. H. e. c. a. t. aq. m. u. l. t. i. p. l. e. p. o.
r. u. i. d. a. r. i. n. p. s. u. e. n. i. t. s. s. o. l. u. p. s. e. r. v. s. u. l. m. e. d. i. c. i. e.
E. i. t. a. r. p. o. r. q. s. i. l. e. c. i. b. o. z. p. o. r. s. i. v. i. n. u. i. D. i. u. e. r.
s. i. f. i. c. a. t. e. i. v. i. n. u. i. s. u. b. a. Q. u. e. d. a. e. i. s. u. t. g. r. o. s. s. i. o. r.
r. a. v. i. n. a. d. u. r. i. o. r. a. a. l. i. s. z. n. u. t. r. i. b. i. l. i. o. r. a. A. l. i. a. p. o.
s. e. s. b. a. l. i. a. z. p. a. z. n. u. t. r. i. e. n. t. i. a. s. t. o. m. a. c. h. u. i. t. a. t. i. e. r.
e. s. t. i. a. d. o. l. o. r. e. q. s. c. h. o. l. e. r. i. c. u. d. e. c. a. p. i. t. e. a. u. f. e. r. e.
r. i. a. v. i. n. a. p. u. o. c. a. t. i. a. A. l. i. a. p. o. s. e. m. e. d. i. o. c. r. i. a. z.
i. s. u. i. s. a. c. r. o. i. b. o. t. p. a. t. a. P. r. e. t. i. s. t. a. a. t. v. i. n. i. p. s. i. d. e. r.
r. a. t. o. e. z. q. a. d. s. u. b. a. z. p. s. i. d. e. r. a. t. v. i. n. u. i. f. z. C. o. s. t. a. q. t.
t. u. o. r. m. o. i. s. s. q. a. d. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. t. p. l. e. s. q. a. d. r. e. d. o.
l. e. n. i. a. o. d. o. r. q. a. d. s. a. p. o. r. s. s. u. a. u. i. t. a. t. e. z. q. a. d. c. o. r.
l. o. r. s. c. l. a. r. i. t. a. t. e. N. a. i. t. e. m. p. e. d. i. u. e. r. s. i. f. i. c. a. t. v. i. n. a.
Q. u. o. d. e. i. n. o. u. i. e. d. t. o. r. t. u. l. a. r. i. e. e. x. p. s. s. u. i. n. o. t. r. a. s. i. t. i.
c. a. l. i. d. i. t. a. t. e. g. d. u. p. m. u. i. s. i. c. u. t. d. e. S. a. l. l. i. d. e. s. i. m.
p. l. i. c. i. m. e. d. i. c. i. a. U. i. n. u. i. n. q. t. p. s. t. a. t. e. r. q. t. u. o. r. s. b.
l. a. t. i. s. s. a. q. u. e. a. s. p. i. r. i. t. u. o. s. a. s. e. u. a. e. r. e. a. v. i. n. e. a. s. i.
u. e. i. g. n. e. a. z. t. e. r. r. e. a. A. q. u. e. a. p. l. o. n. g. a. m. m. o. r. a. m.
p. s. u. m. i. t. z. p. s. v. i. n. e. a. p. o. r. t. a. t. U. i. n. a. i. t. a. q. v. e.
r. i. o. r. a. s. u. t. a. l. i. s. c. a. l. i. d. i. o. r. a. I. n. o. d. o. r. e. a. u. t. d. i.
u. s. i. f. i. c. a. t. v. i. n. a. q. q. d. a. s. e. o. d. o. r. i. f. e. r. a. b. n. i. n. u. t. r. i. e.
t. i. a. a. l. i. a. p. o. o. d. o. r. e. h. o. r. r. i. b. i. l. i. a. m. a. l. u. i. s. a. g. u. i. n. e. z.

capit. dolore generat. In sapore etiam magis
p. me diuersificat. v. i. n. a. q. d. a. e. i. s. u. t. d. u. l. c. i. a. a. l. i.
s. n. u. t. r. i. b. i. l. i. o. r. a. z. v. e. n. t. r. e. h. u. m. e. c. t. a. t. i. a. a. l. i. a. p. o.
s. u. t. p. o. t. i. c. a. s. t. o. m. a. c. h. u. i. p. o. r. t. a. t. i. a. v. e. t. r. e. p. s. t. i. p. a.
t. i. a. p. e. c. t. o. r. i. z. s. u. e. p. r. i. n. c. i. p. i. e. n. o. c. e. r. t. a. A. l. i. a. p. o. s. e.
a. c. e. r. b. a. q. z. d. i. u. r. e. t. i. c. a. a. l. i. a. p. o. a. m. a. r. a. z. c. e. t. e. r. s.
m. i. n. c. a. l. i. d. i. a. I. n. c. o. l. o. r. e. i. n. s. u. p. v. a. r. i. a. t. N. a. q. d.
d. a. e. s. t. a. l. b. u. m. i. n. c. a. l. i. d. u. i. q. d. a. c. i. t. r. i. n. u. i. m. a. g. s.
c. a. l. i. d. u. i. q. z. v. e. t. r. e. C. o. s. t. a. O. m. n. i. u. m. m. e. b. r. o. z. e. s. t.
p. e. n. e. t. r. a. t. i. u. i. u. s. a. g. u. i. s. c. h. o. l. e. r. i. c. i. g. e. n. e. r. a. t. i. u. i. u. z.
d. o. l. o. r. i. s. c. a. p. i. t. s. c. o. m. o. t. i. u. i. u. A. l. i. d. p. o. n. i. g. r. q. d.
c. e. t. e. r. s. m. a. g. s. e. n. u. t. r. i. t. i. u. i. u. a. l. i. d. a. t. e. r. u. b. e. n. s. u. e.
r. u. b. i. c. u. n. d. u. i. z. i. l. l. o. a. l. i. s. m. a. g. s. e. s. t. c. a. l. i. d. u. i. t. a. q. z.
t. e. r. r. e. s. t. r. e. z. g. r. o. s. s. u. r. e. s. p. e. c. t. u. a. l. b. i. v. l. c. i. t. r. i. n. i. n. o.
i. t. a. e. s. t. p. o. r. t. a. t. i. u. i. n. e. c. l. e. s. s. u. i. U. i. n. u. i. a. t. q. d. i. n.
o. i. b. o. p. d. i. c. e. s. e. s. t. m. e. d. i. o. c. r. e. p. c. e. t. e. r. s. e. l. a. u. d. a. b. i. l. e.
N. a. n. a. t. u. r. a. l. e. c. a. l. o. r. e. p. o. r. t. a. t. p. o. i. a. m. e. m. b. r. a.
a. i. a. z. r. e. f. o. c. i. l. l. a. t. g. a. u. d. i. u. i. z. a. u. d. a. c. i. a. g. e. n. e. r. a. t. p.
t. u. r. e. c. o. r. p. i. a. d. m. i. s. t. r. a. t. c. h. o. l. e. r. a. r. u. b. e. a. c. u. s. u. d. o.
r. e. z. v. i. n. a. e. u. a. c. u. a. t. c. h. o. l. e. r. a. n. i. g. r. a. t. p. a. t. m. e. m.
b. r. a. e. r. h. u. i. o. r. e. d. e. s. i. c. c. a. t. a. t. p. a. t. z. h. u. m. e. c. t. a. t. v. l. o.
r. e. s. r. e. p. a. r. a. t. z. c. o. r. p. a. i. m. p. i. n. g. u. a. t. a. p. p. e. t. i. t. u. p. o.
u. o. c. a. t. v. i. n. u. i. d. i. g. e. s. t. i. u. a. a. d. i. u. a. r. z. p. e. c. u. r. a. t. i. t. e. l. s.
l. e. c. t. u. a. c. u. i. t. o. p. i. l. a. t. o. e. z. s. p. l. e. n. i. s. z. e. p. a. t. i. s. a. p. p. e.
s. u. p. h. u. a. i. n. c. o. r. p. e. d. e. s. t. r. u. i. t. z. p. s. u. m. i. t. a. l. b. u. g. i. a.
n. e. s. o. c. u. l. o. z. z. l. i. p. p. i. t. u. d. i. n. e. s. t. o. l. l. i. t. e. l. o. q. u. i. t. e. s.
e. f. f. i. c. i. t. l. a. p. i. d. e. s. i. r. e. n. i. b. o. s. o. l. u. i. t. z. a. r. e. n. u. l. a. s. d. i. s.
s. i. p. a. t. z. e. d. u. c. i. t. s. a. n. a. d. i. s. v. u. l. n. e. r. i. b. o. p. u. e. i. t. m. e. s.
t. r. u. i. s. s. u. b. u. e. n. i. t. s. a. n. t. i. s. z. i. f. i. r. m. i. s. p. u. e. i. t. s. i. m. o.
d. b. l. i. t. o. a. b. a. l. i. q. a. s. s. u. m. a. t. S. i. p. o. i. q. u. i. t. a. t. e. z. q. n.
t. i. t. a. t. e. m. o. d. u. e. x. c. e. s. s. e. r. i. t. a. b. u. r. e. i. n. o. e. r. i. t. r. e. m. e. a.
d. i. u. i. s. p. o. r. t. m. o. r. s. e. r. i. t. z. v. e. n. e. n. u. i. s. i. c. p. z. i. n. f. r. a.
d. e. e. b. r. i. e. t. a. t. e. q. r. e. i. b. i. T. e. r. t. i. u. g. e. n. p. o. r. t. e. s. t. p. o.
t. u. s. z. m. e. d. i. c. i. n. a. s. i. c. e. s. t. o. r. i. m. e. l. z. s. y. r. u. p. N. a.
t. a. l. i. s. p. o. r. t. o. f. e. r. t. s. a. n. t. i. t. a. t. i. q. z. h. u. i. o. r. e. s. i. c. o. r. p. e. d. i.
g. e. r. i. t. d. i. u. i. d. i. t. z. e. x. p. e. l. l. i. t. Q. u. i. q. z. l. a. r. a. t. q. u. i. q. z. c. o.
s. t. i. p. a. t. q. u. i. q. z. i. n. f. r. i. g. i. d. a. t. z. d. e. s. i. c. c. a. t. q. u. i. q. z. p. o. c. a.
l. e. f. a. c. i. t. r. e. m. o. l. l. i. t. z. e. t. i. a. m. h. u. m. e. c. t. a. t. S. e. d. h. o.
r. u. m. p. o. r. t. u. u. m. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. s. m. e. d. i. c. i. s. d. i. m. i. n. u. t. a.
m. u. s. z. c.

De prandio et conuiuio.

Capit. XXII.

Ibus itaq. z. potus ad prandium et
conuiuium habet ordinacione et respe
ctu. In prandio igit pmo cibaria
preparantur. conuue pariter conuocantur.
Sedez sedilla eriguntur. In cenaculo or
dinantur. Bense z. mensalia disponunt et
ornant. Hospites cu dno in mese capite col
locant. Non pus ad mensam resident. nisi
pus man. hoipitu abluant. Seorsum filie
dne. z. seorsum. famuli pariter ad mensam

in esse cōseruantū proprietatibus

hīnāt Cochlearia, cultelli z saltaria pmit?
i mēsa ponūt. Pāes cū pocul mor fraddūt
fercla mltā z varia subsequūt. Liētes z mī
stri cū dilligētia singl'is obsequūt, se mutuo
iultātes: iocūde pter colloqntes. Aligellis
et z cithar' exhibarāt. Hūc vīna nūc fercula
fnouāt. Sibi iulce fercula apposta p dūndūt
z partiūt fruce. Tādē z spēs subīferūt. Cō
pleto pradio mēsalia cū reliquīs deferūt. z
mēse d' medīo fmonēt. Dan' abluūt itez
z tergūt. Bīz actōes dō z hospitī pfoluūt.
Exbilaratōis grā pocula itez itez offerūt.
Tur. His i pradio pplex' vl ad lectulū gētis
grā recipiūt. vl ad ppta redire pmitūt.

De cena Ca. XXIII

Ena dī: a cenon qd est cōe ppe vesce
c tū cōitāt. Apd veteres ei solitū fuz
it i pparulo velci z cōit epulārī ne sin
gularitas luxuriā gñaret. Sz mō pē cena
dici a scenos qd ēymbra, qz lā vesce ppe
pctatē qrit cenādī latibula, vt dī. Papias
Al' pont' a cynos qd ē canis ppe dfectū cha
ritatē z carēntiā. Anuq' qz ei cenā suā ppu
mī ad māducādū. j. Cor. xj. Dia āt q sup
de pradio vl pūitio dicta sūt cene puentiāt
Itā tū cenā mltā magnificāt z exaltāt, et h
oīa occurrebāt i pūitio Alueri, vt pēz Hes
ter. j. Primū ē Tpis pgrūitas. Decet ei ce
nā fieri tpe pgruo, ne i mīlis tēpestine, nec
nimis tarde. Scdm ē Loc optunitas qn
tū ad spaciōsitātē amenitatē z etiā securitātē
tē. In locis em spaciōsis amēntis z securis lo
lār nobiles facere festa sua. Jōo de Aluero
dī q fec pūitū suū i vestiblo hortī pūit. zē
Terū ē Inuitatīs liberalitas q ad vult
bilaritatē. Nihil ei valet cena vbi facies ho
spitis cernit turbulēta Hester. j. Cū icaluī
set zē. Quartū ē Fercloz mltiplicitas, vt q
nō vult d' vno: gustet saltē de alio. Hester. j.
Alijs atz alijs vasis cūbī inferebāt. Quintū
ē Vīnoz poculoz diuersitas. Vñ Hester
j. dī. Vīnū etiā qd regā magnificāt. zē. Se
xtū ē Vīltroz vrbāntas seu hōestas. He
ster. j. Preposuerat mēsis d' pncipibz suis zē
Septimū ē discubentū aīcoz grā sodetas
Hester pmo. Fecit pūitū cūctis medīs z
plaz inclūt zē. Octauū ē cantoz z cantunz
instroz musicoz iocunditas. Sine em cū
thara vl symphonā nō solēt cene nobilluz
celebrari. Lu. xvj. cū audis vocē zē. Nonū
est lumīnariū z cereoz copiosa nūerositas.
Nā in tenebris cenare dedecorōsū ē et etiā

piculosū ppe muscas z alia. Et iō cerei cāde
labz ifigūt, lucerne lāpades z cādele necas
rio accēdunt. Decimū ē Dīm appositoz sur
ma deliciofitas. Nā i cenis nō solēt cōia ci
baria apponi: sīcī pndio: sz poti' qdā spēalia
leuia z dliciosa cenātibz apponunt: maxime
in curijs dīnoz. Undecimū ē Ene dūtur
nitas. Solēt em hoīes qū expediti sūt a la
bore pprahere cenā suā Libz em nimis cito
sumpt' z noctēno cet. z iō morose ē cenanz
dū. Jō pūitūz Alueri dū durauit p dīes
cētū z. l. Duodecimū ē idēntas. qz sine dāz
mno cenāt ē qlibz ad cenā imitād'. Inho
nestū em est post cenā volūtariē oblatā cōz
pellere. aliquē ad symbolū pfoluēdū. Terz
tūdecimū ē Quier' z sopoz suauitas. p
cenā ei qesceō ē, qz tūc somn' ē valde dulcē.
Et iō erāt lecti eburneiz aurei strati p pūitū
mētū i palatio Alueri, vtz Hester. j. Nā vt
dī Cōsta. cū ciboz fum' cerebz ingredit' fa
cile dormim'.

De somno Ca. XXIII

Omī' fm Ar. est qes anīalū pūitū
f cū intēsiōe naturaliz. Nā sensibīl' et
mōtiua p' in somno ligat. Vñ' ac
naturalis tūc fortissime operat'. i. digestiua
q in sōno intēdit z pfortat. Alio mō dī Ar
g' i lide qūitate aīe. Somn' inq' est qdā
insensibilitas natural: cōis corpis z aīe pas
sio Sicut em sensus cōis est corpis z aīe
passiō: ita z ipe sōn'. Nā vt ipe dī. Sōn' ē
qdā imobilitas z inuamē sensuū. Q' at dīc
insensibilitas natural: dicit a differētiā eoz
rū q sūt i natūā. Et dī q nō est puatio vīz
giliarū, sicut cecitas puatio vīsus. qz Puā
uatio id qd est fm natūā dīminuit' destrū
it. Somn' at natūā pfortat. z est fm natū
ram sicut vigilie, quia anīma nō dīlectat in
puatione, sed in somno delectat. vñ somn'
puatio non est, sed est dispositiō naturalis.
Alio mō dīffinit' somn' sic. Somnus ē q
dam passiō mulcebz, mear' cerebz: z vias
sensuū opilās, naturalē pūitē pfortās, calo
rē naturalē ab exterioribz ad interiora renou
cans. In somno em interiora corpis cales
cunt: z exteriora frīgescunt. Unde pro fun
dato calore ligatur in somno z opilatur oz
ganum sensus cōmūnis qd est centrū oīm
sensuū pūculariū: a q omnes alij sensus pū
culares oriunt' z extendūt quē admodūz lī
nec a cētro ad circūferētiāz pprahunt. Illo
ergo ligato z opilato potentie pūculares

extendi non possunt ad organorum sensuum extremitates. Hoc autem fecit natura ut aialia motu voluntario quod esset, cum spiritus motu voluntario sit impossibile. Sonus autem ut dicitur in philosophia. Alii est naturalis, alii innaturalis, de quo nihil ad sensum. Naturalis fit ex humiditate cerebri et spiritus ut ex fumo humidioris clari a toto corpore ad cerebri ascendente. Fumus autem ille ingrossat spiritus et replet nervos, et ita vincularum ligat sensus. Augustinus in predicto libro docet quod somnus autem est ab intrinsecis extrinsecis, aut ab humore intrinsecis, et a ratione, quod cum resolutus in fumum, perit cerebri, et ibi resolutus distillat, frigidus infertur, et ibi ascendat calidus, distillando autem mittit calorem cordis et ipse dicitur processum operationum. Secundum autem Augustinus et Aristoteles. Cor est principium operationum, et omne bonum vel malum a corde procedit. In somno autem quod esset spiritus aialis, alijs manentibus sic spiritus est ipsi aialis et naturalis. Quod per pulsum et inspirationem et per digestionem. In somno enim maxime digestionem celebrat. Avicenna. et sic diffinit somnum. Somnus inquit est motus vel (alio naturalis) est reditus spiritus ab instrumentis sensuum, et motus ad principium cum quo principium instrumentum a spiritus spiritus. Et somnus inquit naturalis est spiritus reditus cum per fundationem ut digeratur nutritus, ut per somnum exercitatus. Fit enim in eis somnus profundus per superfluitatem resolutionis spiritus. Natura ei desiderans additorem in suba spiritus, profundat spiritus in interioribus, et facit ipsum latere in interioribus, unde fit somnus profundior, et plurius in ipsis. Et hoc genere somni dormiunt euacuati medicina laxativa. Resolutus enim plurimum de substantia spiritus in (alio cum) superfluitatibus, et hoc somnus plurimum profert eis. Reddit enim eos spiritibus suis ut dicit Avicenna. Et dicit Aristoteles, lib. ii. Somnus pervenit cuilibet aiali sanitatem habenti, et in quibusdam fit somnus valde levis et occultus. Et predictus per quod causa materialis somni est fumus indigestibilis a corpore resolutus. Cuius per formalis est in capite apud commune sensum, et originem omnium nervorum sensibilibus, quod operantur et ligantur, et quiescit aialis, et omnia membra recreantur. Actio autem somni secundum Constan. dupliciter variatur secundum quantitates, et secundum magnitudinem materie quam invenit in corpore. Secundum quantitates, quia si sit nimis augmentata spiritus deficit, corpus refrigeratur et humectatur, quod fit dissolutio humoris, et per consequens fit extinguitur calor naturalis. Si per sit nimis paucus, virtus digestiva deficit, corpus desiccatur

Si per sit moderatus calor bene digerit, corpus impinguatur, animum confortatur, calor naturalis augetur, humores spiritus, mens clarificatur. Item ex materia quam invenit, et actio variatur. Quod si materia fuerit multa, calor naturalis debilis per somnum fit maior humorum resolutio, quare intrans calor naturalis vincit et extinguitur. Et ideo precipue potest onatis et in multis ne dormiant, ne scilicet per somnum tanta fiat resolutio humorum quod non possint a natura regi. Si si fuerit calor spiritus sili et humores, calor naturalis per somnum interius renouatur, calorem digerit, humores tepidos reddit, corpus humectatur, calefacit et impinguatur. Recollige igitur brevis ex predictis quod somnus naturalis calore ad interiora renouatur exteriora infirigidat, et a sanguine depauperat interiora per calefacit nutrit ac fortificat. Impura et cruda decoquit et maturat, motus aialis et sensibiles recreat et quietat. Si fuerit in quantitate et quantitate spiritus egrorum allentat, figuram etiam nature victoriam contra morbum et bonam crismum denunciat. Si autem e contra somnus se habuerit, merito est suspectus ut dicit Constan.

De eis que in somno fiunt

Capitulum. XXV

A somno igitur considerat Dormientis voluntas, quod voluntate ad dormiendum se deponit (alio disponit). Nam secundum Avicennam. Somnus nihil aliud est quam in vi sensitiva quies appetit. Item Dormitionis breuitas. Hoc enim quod ad dormiendum se deponit (alio disponit) celeriter a sono surgere ordiat et apponit. Item spiritus in dormitione unitas. Nam virtus dispersa in vigiliando: aggregatur et coadunatur in corpore dormientis, ut dicit Avicenna. Item Dormientis insensibilitas, ut ex supra dictis. Frequenter enim contingit quod aliquis ita fortiter dormit et tam profundus est somnus quod vix sentit aliquid exterius, etiam si perbat. Item Quies suavitatis. Nam dulcedo quam persequitur aliquis in dormiendo facit precarioz laborum et etiam penitus obliviscit. Item Dormientis securitas, quod dum dormit etiam hostis penitus non pauescit. Item Figure dormientis mutabilitas, quod exterius videtur mortuus, et interius vix foris pallidus et intus rubet, foris frigidus et intus calet, foris tota pars in effigies quasi frigus se diffundit, sed intus totus spiritus se recolligit. Item In dormiendo attendit diversitas. Sunt enim qui dormiunt palpebris clausis ad invicem et ad se reductis. Et omnia talia aialia sunt acutioris visus quam illa que apertis dormiunt oculis

in esse custodiētū proprietatibus

et in tectis sic de Ar. An et pisces sunt debili vi
sus, qz i dormiendo n claudūt oculos. Et sic
de li. iij. Pisces qescūt i sono s3 modici: qz
subito expgiscunt et fugiūt. Quere s li. v. de
palpebra et oculo Jre soniorz phatasmā
imagiabilitas. Nā i dormiendo p p micti
onē rōis cū phatasmātibz: mltre aie occurrūt
phatasmā, qz qdem formas et similitudines aia
imaginarie apprehēdit, s3 d ipis imaginibz et
phatasmis ad plenū nō discernit, iō sepe cū
euigilauerit q i sonis vidit n aduertit. Jre
i dormiendo pcpue atēdit vtilitas. Nā qn
son? ē natural? et rpat? mltas et ifinitas pferit
corpi comoditates, sic p3 sup i phis Aui.
et Cōst. Et marie qz tūc fit digestio: et puri
ab ipuro sepatio. Nā qd purz ēz corpi sile
tūc corpi vnit. Qd pō ipuz ē et dissile vi etz
pullina a corpe sepat. De malo pō sonoz i
naturali qre infra li. iij. de lethargia

De vigilia. Ca. xxvi

Vigilia ē qdā aial digestio (als dispo)
cū diffūdūt et effūdūt spūs ad instru
mēta sensus et mot? vt eis vtāt. An
Vigilia nihil aliū ē nisi q3 liba spūs p orga
na sēp? et mot? diffūsiō aiate pnt? i corpe pa
gēs actōes, differt āt vigilia ab infōneitate
q ē supfluitas i vigiliis pueniēs ex egressu
aial pnt? a natā siue a re natāli. Et ei? qdē
cā qnq? ē caliditas et siccitas completiōis:
Qnq? pte igneitate spūs sp mouet ad extē
ra, et sic aial n qescit Qnq? ē pte malā matā
ledētē cerebz, sic accidit i disposit? ad frenē
s3 et ad manā. Qnq? ē pte vaporē malū p
turbātē cerebz et eius pueitate (als puri
tate) sicut accidit i disposit? ad melācholiā.
Qnq? ē et ex viscositate hūiditatis i cerebro
exnt?, vt i decrepitis. Qnq? ē cā dolor? taz
corpal q3 spūal? et vtūq? n pmitit spm rege
scere. Qnq? ē et i cā malicia digestiōis: et m
tūdo repletiōis opprimēs spm aialē et qe
scere n pmitit, vt i nimis iebriat? i q3bu
m? vini acut? et pūgēs nervos sensibiles et le
dens eos qescere n pmitit, et tales sepe ad
mortē vt furozē disponūt, nisi ab arte vt na
tura ad dormiēdū cit? iducāt. Vigilie āt
natāles refrigerāt intrinsec? qz calor egredit
ad extēra et iō calefaciūt et desiccāt corp?
exteri. Si ei modū excesserit: calorē augmē
tāt, corp? attenuāt et desiccāt oculos et palpe
bras nimis grauāt, vīū hebetāt et debilitāt
dolorē capis generāt, et totū corp? obilitāt
et enervāt, moderate āt exteri? calefaciunt et

humectāt, qz calor et hūiditas petūt extēra
Qn pō imoderatē sūt ex vehementi motu
spūitū: calefaciūt et desiccant, et int? et extra
psumūt et naturā ledūt, vt dōt Cōstā. Eōue
niūt igit? vigiliē moderate Laborātibz: vt
mercedē augeāt et adq̄rāt. Speculātibz: vt
insidias p̄caueāt. Expectantibz vt dñm ve
nientē gaudent recipiāt. Medicinā sumēti
bus ne se ledāt. Egrotātibz et maxie lethar
gic? vt cit? p̄ualecāt. Itinerātibz ne dietaz
dormiēdo negligāt. Regē pascētibz vt das
munz a lupis et ex alijs hostibz nō incurrāt.
Orantibz vt coronā pmissam vigiliātibz nō
amittāt.

De somnijs dormiētū Ca. xxvii

Omnū dormiētū qdā ē dispositio
s q dimeraz rez forme et similitudines
imaginarie dormiētū mētibz impri
munt. Hūc āt fieri mlt? modis vt dōt Greg.
et Macro, d sonio Scipidiōis Nā pte colo
ligātiā et vnionē quā bz ania cū carne aliqñ
disponēs et passidēs q oriūt a corpe p qndā
applicatōz carnis ad aiaz resultant i ipa mē
te, et iō mēs solet somniādo taliū rez imagi
nes itueri qles solet vigiliādo aliqñes expi
ri: sic ēt bzuta aialia soniāt, vt dōt Ar. li. iij.
qz canis soniāt qd p̄tz ex ei? latratu. Silt
et equ? qd p̄tz ex ei? binitu. Et talia somnia
causāt aliqñ ex nimia repletiōe: vt ex nimia
ignitōe, qnq? et dcedēti forti imaginationē
seu cogitatōe. An Aug. sup Gen. li. iij. Si
cur caro qñ oīno spūi subdit? spūal? d. Sic
spūs qñ oīno carni inrit? carnal? et anial? nū
cupat. An mirandū nō est si carni intēdēs
carnaliū rez imagies i se repñter. Jre Idē
ibidem In somnijs speciez et corpoz vide
mus reruz similitudines et nō ipas res, tñ
spēs rez q3 somniādo videm? rez nomibz
nūcupam? et qd rerū est. ppter solā similitudis
nē eis appropriam? Quādo itaqz rez for
mas sensu cōprehēdim? sed dormiēdo spi
ritu rerū imagines intuemur. Sonia autē
aliqñ sunt vera aliqñ falsa, aliqñ trāqlla ali
qñ pturbata. Que āt vera sūt, aliqñ sunt mi
da, aliqñ figurat? et obscur? significatiōibz
inuoluta: vt in somno Pharaonis. Tales
āut impssiōes sūt aliqñ in animo dormi
entis p diuinā inspiratiōē. Aliqñ p anges
licā administratiōē, vt in Jacob q vidit i
somnia p̄gas populeas, et angelū dicētē si
bi: tolle p̄gas rē. Gen. xxx. Aliqñ p malozū
spūitūz illusionem, vt patz in phanaticis

Lib. vii. De hominem in eum custodietur

et prophetis falsis et arrepticijs. vñ dñ Aug. libi
de. Eū spūs bon⁹ i h vñ spm hūanū assu-
mit aut rapit. nō ē dubitādū illas imagines
vñas eē rez aliqz. qñ nosse vñle ē Dei ei mu-
nus ē. Cōsiles at imagines aliqñ opat āgel⁹
sathane q se trāffigurat in angelū luc. vt cū
illi i manifest⁹ bonis creditū sit. seducat ad
sua. S3 qñ h mōi sōnta fiāt p reuelatōz. su-
dicat sobri⁹ intellect⁹ qñ diuinit⁹ p grā ē adū-
t⁹ Sōnys itaqz nō ē passim fides adhibēda
nec oīa simplr respūda. cū aliqñ certa ha-
beat d futur⁹ diuinit⁹ p sōnta piecā. Sō-
nta itaqz idifferētia causāt aliqñ ex ppterōe
vt sanguine sōntat leta. melācholic⁹ trīstia.
choleric⁹ ignea. phlegmatic⁹ pluuia. nūes
zaquica. et cetera h mōi. qñ culuqz pueniūt
ppterōi: ferui. et etati vt dñ pñt. Aliqñ ex ap-
petitu et affectōe vt famelic⁹ sōntat de cibo.
ebri⁹ sities d potu et d ei pñt. Quāto at tal-
pl sōntat cōedere vt bibere: rāto ex ppterōe
vehemēt⁹ esurire se repit vt sitire Aliqñ ex
vehemēti studioz mēs circa aliqd applicat
one At auar⁹ sp sōntat auz. sp videt q ppu-
tet pecuniā. vt q augeat vt dīminuat argē-
tū suū Aliqñ ex cerebri p̄turbatōe. vt i dñ
posis ad frenesim et mania. q mīra sōntat et
laudita Sōz ei vapore: cellula phāsticā
ificētē vt imutātē ipa sōnta imutāt. Aliqñ
ex sanguis ifectōe. Quā ei corruptū hūt s3
guinē: somniat se ambulare p loca imunda
corruptōz hūitaz ferore. Aliqñ ex aeris imu-
tatōe. Aer ei ad imutatōz dīspōsit⁹: imutat
corp⁹ ad eādē imutatōz. Vñ fumi tūc resor-
luti nouas faciūt i cerebro ipsiōes. q sūt cā-
varioz et dīsimilitū sōntoz. Jte et etat⁹ alte-
ratōe. Infantes ei nihil sōntat. Vñ Ar. libi.
liij. Hō inq̄t in oīa aīalia p̄cpue somniat
Puer at nō sōntat aū qñqz annos. Et seq̄t
In antiq̄ tpe fuerit viri et mulieres q nō so-
mniauerūt. et q dā eoz sōntauerūt postqz vene-
runt ad senectutē. et post modicū accidebat
eis mors et infirmitas zc.

De exercitio Ca. xxviii.

Exercitiū ad natē p̄uatōz ē necariū
et vt dñ in pantegū. Est at exercitiū du-
plex. Aliud em est aniāle. Aliud corpa-
le. Animale sic studiū. vīgilia. ira. trīsticia.
solicitudō. et h mōi. si fuerint natē p̄portiona-
ta multū faciūt ad corp⁹ et aīa sanitate. sicut
ifra dicet. De Aīe acciderit. In fine Ses-
primi libri. Exercitiū p̄o corpale. Aliud ē eq̄-
le aliud est ineq̄le. Equale: mediū ē ineq̄le debi-

le et forte. magnū et parū. veloci et tardum.
qō scz nō sp addit in caliditate vel siccitate
Ineq̄le ē qō ista p̄antā excedit. Est mltū
excedit: i suo p̄ncipio calefacit et desiccāt Et
si mltū vltioraret p̄p̄tū dissolutōz spūs
evaporatōz: infrigidat et desiccāt. Dicit autē
Cōstan. q triplex est vtilitas exercitiū. qz ca-
loze naturalē excitat. supflua dissoluit. mēs-
bra indurat. et eis soliditate tribuit. Ineq̄le
p̄o exercitiū. Aliud est vniuersale. Aliud p̄o
particulare Vniuersale est qō oīa membra
mouet. vt fodere. itinerare. et h mōi particu-
lare p̄o est vbi qdam membra quiescūt. et qdā
mouent. vt suere. scribere. et siliā. Hec at va-
ria exercitiū corp⁹ vñ it fm varia hominū
officia et artificia: qdā calefacit et desiccāt.
sic ars fabrilis. Vñ aer in (als a) fornace i p̄-
ratus cū sit calid⁹ et siccus eos desiccāt et ca-
lescit. Ars p̄o p̄scatoria ecōuerso infrigit
dat et humectat. Exercitiū p̄o particulare ali-
ud est forte. aliud debile. aliud mediocre. In
exercitōe igit h p̄siderāda sunt. s. qñtitas
qñtitas: ip̄us locus. Quantitas vt nō sit ni-
mis intēsa vel nimis remissa. In qñtitate ne-
nimis veloci. vt nimis tarda. S3 mediocri
vtilis est et laudāda. Tps qō matie valz: est
aū prandii vt supfluitates lubrice frigide et
resolute p exercitiū euacuent ne cibo supue-
ntēs corruptat. Post cibū p̄o cooperat vī-
tutū digestiue ad ciboz decoctōem Ita tñ si
fuerit t̄mpatū. P̄mū p̄o nō abonū. qz po-
tius est causa calefactōis mēbroz tam ete-
riorz qz interiorz. Attendend⁹ autē est loc⁹. qdā
Alius est aquosus et infrigidat et humectat
vt loc⁹ p̄scatorz. Alius est siccus et nemoro-
sus. vt locus venatorz. Et talis qñtū est de
se calefacit rōe laboris et dīscursus: ac desic-
cat et extenuat. et sic de alijs. Vñ qdā sapiēs
interrogat⁹ Ad qd exercitatio esset necessa-
ria. Respondit in hec p̄ba. Honest⁹ inq̄t la-
bor: humane vite est fida custodia. dormiē-
tis nature stimulus. sopit⁹ calorū lima. su-
perfluitatis p̄sumptio. viciōz fuga. morbo-
rum mors. languoz medicina. lucroz tem-
poris. inuentutis debitum. adolescentie dī-
sciplina. senectutis gaudium. salutis adiū-
torium. nutritis omnīz malozum est emu-
la. ocij inimica. Ille nempe solus ab exerci-
tio se abstrahat et labore q felicitat⁹ gaudio
vult carere. Verba p̄missa continent in ser-
mone Fulgentij cōtra ociosos vbi exponit
tur illud verbū: Panem ociosa nō comedit.

In q̄ finde multū cōmedat p̄ laborē exercitū. In fine tū finis labori p̄ponit deuotū p̄ceptatōis oculū dicens **V**ariā p̄pter cōtemplationis oculū minū fore int̄ ociosaz mulierū numerū cōputādā q̄nport̄ oībo p̄ponēdā. Quō em̄ panē illa ociosa comedit q̄ panē vite p̄lea alijs panē frāgit. Panē sū qdē frangit q̄ oīonis patrociniō: p̄uersatio nis exēplo: p̄ie cruditiōis p̄bo esuriētes z si tiētes iusticia refouet atq; pascit. **V**ariā q̄ oīone subuenit: p̄uersatiōe ad bonū allit̄ cit̄ p̄dicatiōe instruit: panē frāgit zc̄:

De quiete **Ca. XXIX**

Quiēs aut̄ est cessatiō ab exercitiōz labore. Sicut em̄ necessaria est ad nature p̄seruationē exercitatio sic et quies. Nam quies finis est z cōsummatio motus z laboris. Sine quiete enīz nihil finaliter est durabile. quia Quod caret alterna requie durabile nō est. Unde celum qd̄ maxime est mobile: motu suo tendit ad quietem. Similiter sol: luna: sidera. ignis: aer: aqua: z oīa alia q̄ fin naturā sunt mobilia. tendūt finaliter ad quietem. Unde dicit **Aug.** Quies naturaliter habet inclinationē ad centrum. Et iō p̄ncipium est et dispositiō aggregatiōis z adunatiōis p̄riū in loco suo. Et iō oīa q̄ sunt ordiata fin naturā ad q̄erē: mobilia iudicant̄ z digniora in quiete q̄ sūt in motu. Sicut z finis dignior ē his q̄ sunt ad finem. Quies autē p̄out opponitur exercitiō. tot modis cōsiderat̄ q̄ ad effectum: q̄t et ip̄um exercitiū. Alia em̄ est sp̄ualis. alia corp̄alis. q̄z vtraz q̄ si fuerit nature cōmensurata erit salutifera anīe z corp̄is: z sanitatis hominis p̄seruatīua. Si aut̄ nō: e cōuerso. Item quies alia q̄n est nimia. Et hec est maloz hūioz generatiua nutritiua multiplicatiua. corruptiōnis inductiua: Nā aque q̄n nimis dēscunt putrescūt. Similiter ferrū z q̄dlibet metallum rubiginat̄ q̄n min⁹ debito vsitat̄. Alia est nimis parua. z hec similit̄ viciosa. q̄z naturam lassam nō recreat: debilitatem nō reparat. p̄sumptam nō restaurat. **V**edio cr̄s aut̄ inter hec: est laudabilis. Nam calorem naturalem p̄fortat. sensum recreat. digestiōnem emendat. corpus mediocrit̄ purgat. Item q̄ ad q̄litate Quies alia est vera. et hec est laudabilis si nō nimia. alia nō vera. vt in febrībz. z hec minus laudabil̄ est. sicut post̄ dicitur.

Incipit liber septim⁹ de Infirmis.

De qua com

plenim⁹ auxiliante deo trasctatur de illoz p̄prietatibz q̄ hoīs naturā p̄ficiūt z custodiunt: dicendum est de his q̄ p̄tra natura sibi accidunt eiusq; naturam destruit z corrumpunt. **T**ria em̄ sunt que hominis naturā ledunt. Scz Causa morbi. Ip̄e morbus. z Accidens sequens morbum. Causa morbi est illud vnde puenit mala z innaturalis in corpore dispositiō. Sicut est **M**ala cōplectiō. **A**nimia replectiō v̄l inanitiō. **V**irtutis defectiō. **Q**ualitatū alteratiō. **C**ōmunitat̄ dissolutiō. **D**ia em̄ ista cā vel occasiō morborū sūt. **M**orbi fin̄ **J**oānicium est res ex q̄ accidit cōplectiōi v̄l cōpositiōi corp̄is: lesiōis nocuentū Sicut est febris: apostema zc̄. **A**ccidēs est res seq̄ns ad istā introductā i corpore passiōē. siue sit p̄traria nature vt dolor capitis in cephalica. siue nō sit p̄traria **U**t in peripleumonia rubor accidit in maxilla. **B**ona autem corp̄is dispositiō dicit̄ sanitas. per quam corpus hominis in sua complexionē z compositionē tale existit. vt suas libere z p̄fecte pagat actiōes. **A**b hac temperantia si fuerit natura lapsa. accidit necessario in egritudinem z in morbum. **N**az ex distemperantia z inequalitate humorū: accidit morbo **C**onsumilis: vt est febris h̄z dropis: et h̄mōi. **E**t mala p̄o dispositiōe mēbroz accidit morbo **O**fficialis. vt i ocululo obtalmia. vel in manu artetica **E**t mala vero dispositiōe vtriusq; puenit morbus vniuersalis. sicut est elephantia siue lepra. **N**is igit̄ morbo **U**l est **C**ōsumilis: z humores z alia mēbra p̄sumilia inficiēs: vt febris **U**el **O**fficialis q̄ mēbra impedit. **U**l est **U**niuersalis q̄ naturā iter⁹ z exteri⁹ destruit. z corrūpit.

De passionibz capitis

Capitulum. I.

Eistarum itaq; infirmitatū p̄prietates n̄bz. scilz de eaz causis: effectibus z signis: z remedijs aliqua sunt dicenda. **N**on quidem de omnibz sed solum de his que in diuina scriptura generaliter ex p̄mūtur. **E**t ideo de ordine p̄sequendi nō est hic curandum. **P**rimo igitur de passionibus capitis est inchoandum **E**late. j.

Liber. vii.

De caput liquidū rē. Dolor capitis vt dicit
 Constan. cephalē dī. Et puenit duobus mo-
 dis. Aut ab exterioribz vt ex pūssioe: vel ex
 calido aere dissoluēte: vlt ex frigido pstrigē-
 te. Scdo mō. scab interioribz puenit vlt ex cā-
 puata. vel ex timore. Ex puata q̄ aliunde q̄
 ex capite nō puenit. Ex cā remota vt a sto-
 macho. Et si sit dolor ex causa puata. Vel
 ex vicio soli? q̄litas marie frigiditas? vlt ca-
 liditas. Aut ex vicio hūoz. vtpote sanguis
 fleumatic? rē. Qui dolor si sit interpolat? mō
 venies mō recedes signū est: q̄ a stomacho
 est. Unde Gal. Si dolor est in capite nul-
 la certa causa extrinsec? veniēte: acuti humo-
 res grauat stomachum. Si pō est sine in-
 missione: est ex humoribz. Si ex sanguine:
 calorem patit in capite. grauitatē in fronte
 q̄ anterior pars capitis sedes est sanguis.
 oculi rubescūt. faciei vene sunt plene. Si ve-
 ro ex fumis cholericis: calor sentit in naribz.
 siccitas in lingua. vigilie z sitis nō desunt.
 Maior sentit in dextera dolor q̄ i sinistra.
 q̄ ibi cholere sedes est. Facies cū ocul? est
 citrina. Amaritudo sentit in ore. Si pō ex
 melacholia: in sinistra pre erit dolor intes-
 oz cū frigore. Vigilijs: q̄uitate: facies erit li-
 uida. q̄i t̄rei color? Oculi p̄cui: lippitudo.
 oris acetositas. Si pō fuerit ex fleumate:
 seq̄tur dolor gūatiū: p̄ os z nares erit (als
 erit) supfluitas: z q̄nq̄ cū tussi z gūi spūs at-
 tractioe z q̄rela. Facies pallida z subumi-
 da. oculoꝝ lippitudines. oris insipiditas:
 dolor a parte posteriori maior. Ibi em̄ est
 sedes fleumatis. *Alii Gal.* in libro institus-
 tionū. Posse oportet caput diuidi in q̄tū-
 oz partes. Nam sanguis i fronte dñat: cho-
 lera at in dextra: melacholia in sinistra. fleu-
 ma pō in occipicio dñat. Istis z alijs mo-
 dis plurimis accidit dolor capitis. Sic ex
 acumine fort? vini cur? fum? pūgit pellicu-
 las cerebri: z grauem ifert capiti passiōem.
 Hucusq̄ Cōstatin?

De Emigranea dolore capitis.

Capit. ii.

Atit at caput dolore q̄ndā intiores
 p̄ quē plurimi physici vt dicit Constan-
 tinus vocant emigraneas. Et hic do-
 lor fm Constatin. molestissimus est. Sentit
 em̄ in capite quasi malleationē z pūssionē
 nō pōt pati sonū vel vocē. nec lucē vel splē-
 dorem. Et hic dolor est ex fumo cholericō
 z calido cum ventositate. Et ideo sentit pū-

cturā. arsurā. z tinnitū. Patit aut caput
 specialiter in cute exterioris pustulas z scabi-
 em. Sanem ad modū mellis emanantē. z
 ideo talis scabies a Constan. vocat faunus.
 Habent em̄ pustule forania modica. ex q̄-
 bus lues (als sanies) egredit. Qui faunus p-
 uenit ex hūore viscoso vsq̄ ad cutis supficiē
 ptingente z vlceraute. Itē patit caput q̄ndā
 in pueris fleumatica (als familiarē) pas-
 sionē quā Constan. vocat squamā. Nos at
 dicimus eā tineā. quia ad modū tineę sup-
 ozem cutis capiti corodit subam. z q̄i inies
 parabiliter tenet eā. Talis em̄ passio pūrit-
 um in capite generat imoderatū. d̄ q̄ post
 p̄fricatōem. quedā squame dilabunt. Hec
 passio sepe euenit infantibz ppter abundan-
 tiā sanguis (als humoris) z mollitiē ipsius
 cutis z abundantia cibi amplioris. His vt
 dī Constan. cibos subtrahimus. z tūc hūo-
 re vicino sublato: vngenta z alia remedia
 adhibemus. Summū autē lactentibz dīc
 Constan. est remediū. vt apertis retroꝝum
 in auriculis venis: sanguis extrahat. z ex-
 tract? sup locū doloris: calid? inūgat. q̄ po-
 ros caliditate sua z subtilitate agit. z subtra-
 hēdo (als subintrādo) materiā diuidit z cō-
 sumit. Et q̄ capilloꝝ radicibz illa squamo-
 sitas adherere p̄uenit: sanari de facili nō p-
 niti radicibus de capite subtrahat. Que pas-
 sio si inueterata fuerit. vltē? vit curat. Vltē
 em̄ tineā sic sanitari restituit. q̄n semp post i
 capite vestigium relinquat. Itē patitur ca-
 put exterioris dispendiū in ornatu. quando
 vel capilli capitis defluunt vlt caluescūt. sic
 supra dictum est libro q̄nto. de capill? Que
 re ibi diligenter Item patitur caput in suis
 capillis quandam corrosione z indecentiā
 quā medici vocant furfuriscam. Nam aliq̄
 tiens quedā squame granis furfuris simil-
 lime oriunt iuxta radices capilloꝝ i capite.
 Et p̄ vel ex vicio cerebri: vel ex vicio fumis.
 egrediētis a capite ad nutrimentū (als nutriti-
 urā) capilloꝝ. Sz hec imūdicta mūdificat
 ablutionibz. z medicinis diligētius est ab-
 luēda. Sic et pediculi z suriones z q̄i in-
 sensibiles p̄miculi sunt q̄busdā necessarijs
 medicamentis de regione capitis amouēdi
 Capitis passionibz p̄dictis sic fm Constan-
 tinū breuiter subuenit. Si acciderit dolor
 ex humoris vicio. sic ex sanguis vel alterius
 modi humoris repletōe. sanguine d̄ cepha-
 lica extrahim? debitis z cōgruis medicinis

De Infirmitatibus et earum causis

corpus mundificamur, precipue si in stomacho materia fuerit vomitum puocamus; et conuenienter medicina educimur. Mundificato corpore caput manet pedes autem tepida perfundimur; ut pori aperiantur; et humi facilius euaporet. Si doler pars posterior; uenam latam in fronte aperimus; et sanguinem extrahimus; et predest ut dicit Constantinus. Vt tibi inferius scarificamur; et sic humor res et humi et spiritus qui causa sunt doloris a capite ad inferiores partes reuocantur. Si vero pars anterior doler; fluxum sanguinis a naribus puocamus. Et si fuerit humor calidus et cholericus; frigidis occurrimus; medicinis temperatis; nares et uenas pulsatiles autem roseacea cum lacte mulieris masculi narium ungimus; et somnum prouocamus. Si autem materia fuerit frigida et viscosa; et stomachi orificio posita; digesta materia; damus colaturam vomitum paratiuam. Si in fudo stomachi; puenienti ea educemus; medicinis; fomentis; medio criter utimur calidis et vngentibus; media medio criter calida adhibemus. et sic contraria trius curamur. Si vero fuerit dolor capitis sine humoris vicio; excessu alicuiusque humoris; tunc patiens non indiget purgatione; sed potius alteratione. Qualitatem igitur peccantibus adhibemus contrarias qualitates. Si vero fuerit dolor ex nimia cibi vel potus repletione; sic accidit nimium erapularum; optimum remedium est aqua calida bibere in maxima quantitate, et tunc in modica mora interposita vomitum prouocare. Fortioribus si vis uti medicinis recurre ad viaticam Constantinus. Sed modo sapientis idus huiusmodi sufficiant et c.

De Catarro Cap. III.

Adhuc viii. Venit est super caput Vanasse et mortuus est. Causa accelerationis mortis Vanasse; fuit immoderatus fluxus reumatismi a capite; ad interiora defluens ex violentia eius et caloris humoris capitis dissoluentis; ut tangit Besset. Talis enim fluxus a medicis dicitur catarrhus. Et fit in capite multis de causis. Quoniam ex caliditate aeris humores fluxibiles dissoluentur. Quoniam ex frigiditate eiusdem cerebri costringentur; et partes liquidiores educuntur. Quoniam ex abundantia humorum per incontinentiam effluentium ex interstitio calore dissolvente; vel ex frigiditate compimente vel ex humore. Aliquando ex humiditate lubricificante. Quoniam ex humorum liquiditate et fluxu; bilitate se diffundente. Quoniam ex debilitate virtutis retentive. Fluxus autem pueniens ex humorum nimia abundantia; talia habet signa; habitu

do corporis plectorica est et repleta; facies est subhumida; oculorum eminentia; supfluitatum oris et narium abundantia cum corporis guttate. Caloris dissoluentis hec sunt signa. Color in facie rubeus; cum rubore venarum maxime in oculis; fluxus lacrymarum calidarum; mordificationem oculorum et calefactionem ipsam cutem; calor sentitur in profundo. Frigiditas refrigerat hanc cognoscitur signis; color faciei est pallidus; lacryme frigide; frigus sentitur in profundo. Si vero fiat ex humorum liquiditate cognoscitur per multitudinem supfluitatum ab ore et naribus et eorum fluida sine cohibitione distillationem.

Si igitur supfluitas est in causa; curatur per supfluitatis educationem; materie si ad spiritalia fuerit fluxus; et per humoris fluidi restrictionem. Si enim fuerit fluxus frigidus et humidus; materie valet in contrarium calida et sicca; restrictio humorum et supfluitas. Si laudanum; thus; storax; cas storium. Si autem fuerit fluxus calidus; restringatur per frigidorum fomentationem; per rosam in aqua pluviali decoctionem et suffumigationem; et ipsam rosam ad foramina narium applicationem. Attendendum est autem quod quidam catarrhus est in vehementia fluxus; nullum epithimium est apponendum; nullum fomentum adhibendum; quia maior fieret dissolutio; ut dicit Constantinus. nec aqua debet capiti infundere; nisi forte aqua roseacea; vel salicis ubi caliditas est in causa.

De Frenesi Capitulum III.

Eutero. xviii. Percutiet te furore et amentia et stupore etc. Furorem vocat frenesim. quia sic diffinit Constantinus. Frenesis inquit calidum est apostema in quibusdam cerebri pelliculis; quae sequuntur vigilie et alienationes. Unde a frenibus id est pelliculis cerebri obvoluentibus frenesis dicitur. Accidit autem duobus modis. Vel ex cholera rubea proprio colore; et ex febrili leuigata; quae furiosa effecta rapit super per uenas nervos et arterias; et colligit ad apostema; et fit vera frenesis. Vel fit ex fumo a corpore ad cerebrum ascendente et perturbate. Et sic vocat paraphrenesis id est frenesis non vera. Patitur frenetice terribilia accidentia. Sicut nimiam siccitatem linguam; nigredinem et asperitatem; molestationes et angustiam nimiam; syncopim propter defectum spirituum et mutationes colorum nasalem in nobilem. Fit enim rubeus si sanguis; citrinus si cholera est causa. Accidit autem hec passio calidis et siccis in tempore estiuo; et hec omnia cholere cooperantur. Paraphrenesis pro qua gignatur ex aliorum membrorum colligantia; ut

Liber. VII. De Infirmitatibus

ex apostemate stomachi vel matricis: his me-
bris i statū p̄mū redeūtibz: redit cerebrz: et
parafrenes tūc curat. Sz cū apostema sit i
suba cerebri tūc frenes pessima ē z molestis-
sima, z iō piculosisima. Sig. p̄o frenes is se,
vrine discoloratio: maior febre isania: vigi-
liaz instātia: oclor mobilitas z extēsis, dis-
soluta manū piectio: capitis cōmotio: dēti-
um frēdor z collisio, sp̄ volūt surgere de les-
cto, mō cātāt: mō ridet: mō plorat, se custo-
dientē z medicatē libentē mordēt z lacerāt,
raro silēt: multū clamāt. Zi piculosisime eg-
rotāt: et tū se egrotare tūc igrāt. Lito igrāt
his subueniendū ē ne peant, z h̄ rā i diēta q̄ i
medicina. Diēta enī d̄z esse tenuissīma, s. mi-
ca panis q̄ in aq̄ plies est abluta. Medici-
na est: vt i p̄ncipio caput infirmi abrađat, z
cū tepido aceto abluat, in loco obscuro bñ
teneat vel liget: diuersi vult: z picture coras
eo nō oñdant ne insania irritef, silentiū cir-
cūstātibz indicat: stultis p̄bis suis nō iñdes-
atur, in p̄ncipio de media (als medicina) ve-
na frontis minuāt inq̄ntū p̄or testa ouī cape
Sanguis extrahat an oīa i p̄ncipio, si vt et
etras p̄miserint d̄ cephalica minuāt. Medi-
cina at ē digestio pcurāda z cholera extiguē-
da. Sup oīa vngēt: z fomēt: sōn? puocet,
cū pulmōe porcino vel pecorino: caput rasū
sepi? cataplasmet, t̄pora z frōs cū succo la-
ctuce z papaueris liniāt. Si his cōit exhibi-
tis adhuc p̄seuerat isania p tres dies cū in
somnia z vrine discoloratōe: nō ē de cō-
uālescētia spes hūda Si p̄o incipiat vrina
colorari et mala signa minui sperandū est.

De Amentia Capitū V.

Amentia idē est qd mania. Est at ma-
nia s. p̄lat. isectio anterioris cellule
capitis cū puatōe imagiatiōis, sic me-
lācholia ē isectio medie cellule capitis cū p̄-
uatōe rōis, vt dicit Cōstant. ii. de melācho-
lia. Melācholia inq̄t ē suspēctio dñans aīe
quā timor z tristitia inducēt. Et dñt pas-
sioēs iste s. diuersitate lesiōis opationū,
qz in mania p̄ncipalit̄ ledit̄ imaginatio, i. a-
lia p̄o rō. Et gñant̄ he passioēs Aliqñ ex ci-
bis melācholicis, aliqñ ex potatōe forte vini
exurētis z incinerāt hūiores. Aliqñ ex aīe
passiōibz, s. sollicitudie: tristitia: nimio stu-
dio: timore. Aliqñ ex morsu rabidi canis si
ne alci? aīalis venenosi. Aliqñ ex corruptō-
ne aeris pestiferis isecti Aliqñ ex malicia hu-
morū corrupti: dñant i corpe hoīs ad talē

infirmitatē p̄pati. Scdm autē diuersas
causas diuersa sūt sig. Nā qdā clamāt: sala-
tāt: se z alios vulnerāt: z i latebris latitant.
De qz dispositōe z vñtia sup habitū ē li.
v. vbi agit de cerebri passiōe. Horū medici-
na est vt liget vt a p̄pria vel aliozū cessent le-
sione. Maxie sunt tales recreadi: z sollici-
tudis z timoris cā z materia amouēdi: z i-
strumētis musicis letificadi: mediocrit̄ exer-
citadi: et tandē si purgatōes z electuaria iñ
sufficiūt: arte chirurgica sunt curadi.

De stupore et lethargia Cap. VI.

Eutero, xxviii. Percutiet te d̄ ceca-
tate. Alia ista stupore. Et vocat stu-
por mēt̄ s. s. Lōit. qdā cecitas rōis
q̄ ē qñ sōn? ocul claus: qñ p̄ defectū sp̄us
aīa nō iudicat d̄ vñtis sensibilibz nec discernit
Sic p̄culli fuerit sodomite i foribz loth: sic
d̄ glo. Ben. xix. et Sap. vi. Hic stupor s. m.
Lōit. sit duobz modis, qz vel accidit ex ptur-
batōe rōis nō aduertēt, vel sit ex supfluita-
te hūoris vias sp̄us i cerebro ipediēt, vt
i ebōf. l. et nimia frigiditate aeris nervos se-
sibiles p̄mēt, vt i hū q̄ gelāt i glacie vel
i niue. Fit etiā ex totū cerebri oppilatōe, vt
i apoplecticis lethargicis h̄ vident. Stupor
etiā d̄ mēbroz rigor: z extremitatū corpis
p̄strictio: qñ p̄ frigore mēbra vident p̄bi z
dormire. Alio at mō d̄ stupor s. Dam. q̄
d̄t. amiratio ē stupor d̄ re nouatē. Stupor
at put h̄ accipit ē qdā sōniclositas q̄ ē qdā
dispositio sepe ad maxias infirmitates: z ma-
rie ad lethargia: q̄ ē apopleia i posteriori cel-
lula capitis gñatū. Et d̄z a lethēs qd ē obli-
uio: eo q̄ obliuionē inducit. Fit aut frēqñtē
in senibz ex fleumate: z i hyeme. Ex se at nū-
q̄ p̄uēt s. sp̄ accidit ex p̄cedere aliq̄ egritu-
dine. Nā i q̄busdā egritudibz enutritū fleu-
ma actōe febris caloris ebullies rapit ad ce-
rebz: z i posteriori cellula recolligit rōe cō-
formitat: z generat apostema. Cui? sig sūt.
febris p̄tinua, vrina discolorata et spissa, op-
p̄ssio oculor: falsus sōn? eger vocat? vñ re-
spōds, z si p̄rigat rñdere loq̄ aliā, supin? ia-
cet, z si s̄ lat? qd ad horā p̄tat: p̄prio ipetu ite-
rū supinat, i extremitatibz notabilē ifrigidat.
Horū remediū ē vt eger i loco lucido sta-
tuat, loquētū z disputatū assit garrulitas,
p̄ pilos z barbā vehemēt? trahat, et etiā p̄
capillos, facies aq̄ frigida sepius pfundat.
pedes iferius p̄fricent, sumi fetidi inferius
apponant: vt cornu capre exultus et hmoi,

earq; causis et Medelis

cliternū sup oīa adhibeat ⁊ appōat: sternu-
ratio puocer: caput abra dat: fricet, et apti-
nis vt de sinapi et silib; somēctur. sternu-
ratio i hac cā optimū signū ē. Si pō dormi-
tatio pserauerit et tremor cum motu bra-
chij ⁊ frēdor dēniū supuenerit: mortale est.
Et ē notādū q si d frenetico fiat lethargic:
pessimū ē: si pō ecōtrario sit: bonū ē. qn d
lethargico q; in frenesim moueat. Hec oīa
extraxi de Plat. et Constant.

De Vertigine Capitulum VII

Itē dñs spm virginis. Ela. xix.
m Vertigo ē Lōst. id ē qd scotomia
visus. et spūs sensibīl corruptela.
q oīa subito vidēt voluētia ⁊ tenebrosa. Lā
āt hmoīē nimia hūoz abūdātia cū vctos-
tate mixta. Nā hūozes mouēt i capite: vē-
tositate d corpe siue stōacho ascēdēte ad ce-
rebrū. Si hec passio i capite sonitū i auditu. cor-
ruptōes i odoratu. ⁊ tal' vigo d facili nō di-
mittit. Si pō ē ex stōacho: patēs sēt abo-
minatōes i ore stōachi et dolorē. s; tal' verti-
go fcipt inepolatōes. q; ascēdēte fumo tūc
vigo icipit. qn pō nō ascēdit: tūc dimittit.
Hoz remediū ē medicā purgatiua ⁊ pble-
botomia. rsi aliud nō impediāt: pedes isir
mi in aq sunt ponēdi. A vino abstineat euz
dissoluat. ⁊ et ab istatis cib ⁊ a grossis. Vo-
mit' etiā lenis puocer: q; multū valet

De Vigilia Cap. VIII.

Vigilia est insomnitas: q ē qdā ce-
rebrū passio qsi opposita lethargie.
Prouēit ei hec passio ex nimio mo-
tu cerebri: ⁊ siccitate cholere rubeae siue ni-
gre: ex intēperato calore. ⁊ ex hūozib; nimis
salsis. Et ill' oib; nascūt vigilie inordiate: se-
quūt angustie. mutat color. intēdūt sollicit-
tudines: cogitatōes et alienatōes mēt; irro-
nabiles suspitōes: corpe subtriliat: desiccāt:
pō digestiua corripit: tota hoīs cōplexio
mutat: palpebre ⁊ facies itumescūt. ⁊ pessi-
me passioes in corpe nutriūt. His cito ne p-
eant medicādū ē. Hoz facies ⁊ tempora cū
sopiferis inūgāt: ⁊ lacte mliebri somi grā pfū-
dant. corpa hoīs cibis reficiāt. De vigilijs
qre supra li. vj.

De epilepsia siue morbo caduco. Ca. IX

Ecidit i trā spumās ⁊c. Warth. ix.
Morbo caduco Lōst. ⁊ alijs auto-
nib; epilepsia nūcupat. Et h morbus
ab antiq; ira dei vocabat. Est aut epilepsia

vt dē Lōst. hūoz hūid' q vētrici cerebri n p-
fecte oppilat. pbi bēf aiaz. i. spm aialē ad de-
clarādū actōes suā qusq; nihil ab illo hūoze
exoppilauerit cerebro viā suā. Dī at hec isir-
mitas i passionario hieramotion (als iera-
noron). i. sacra passio. q; sacra pte corpi oc-
cupat. i. caput. Dī at herculeos (als hercu-
dis) q; hec passio foris ē vt hercules. Dī et
morbo caduco ab effcū: q; opilat' neruis mē-
bra q se infra pntū: a regimie spūz depau-
pant ⁊ dstruūt. ⁊ iō hoīs i hac passioe cade-
re cōpellūt. Est at epilepsia apoplexie vicina
loci idē ē vtiq; q; ē matia ead vñ nascūt.
frigida ei ē vtiq; q; In h at dñt. q apople-
xia oīm vētricoz cerebri ē oppilatiā cū pri-
uatōe rōis et diminutōe sens' ⁊ mor'. Epile-
sia pō n oīm s; pncipaliū vētricoz cerebri
est ipeditiua. Dī at ab epi qd ē sup: ⁊ lesis:
qd ē lesio. q; supioz pcpue ē lesiua. Dicūt
morbo puerileo q puer sepe accidat. Pati-
ens at morbū istū subito cadit: obroz q os
⁊ facies cū tremore ceruicis ⁊ toti corpi. cū
pstricōe dēniū ⁊ stridore. ore spumāt ⁊ ples
supfluitates emittūt. Vocāt at medici epis-
lesiā apoplexiā puā: q ex trib; ē caus' vt dic-
tōstane. q; v ex hūozib; acumaticis: v ex
melācholicis nascētib; i proza cerebri. l' ex vē-
tositate frigida ⁊ grossa: cerebro l' alicui mē-
bro dñante: sic stōacho Est ei aliq; hūoz q
nascit' illo mēbro. ⁊ fumus ascēdit ad cere-
brū: cui' grossicie vie aial spūs oppilat. ⁊ in
de morbo caduco pcreat. Hec passio vt dic-
tōst. supuēt tpe dēmiato. Vñ dē Gal. epi-
lesiā inq; q crescēte lunavēit: sui naturā sigr
esse hūidā. Dē ei hūidū crescēte luna h; hūi-
dū icremētū. Qñ pō vēit deficiēte luna frigi-
dissima ē: s; tñ paz hūida ē. Epilepsie at tres
sūt spēs s; triplicē locoz spēs vbi fuerit. s.
Epilepsia aut fit in capite ex materia existēte
tñ in cerebro. Analepsia pō fit ex matia ex-
istēte i stōacho: n i cōcunitate: s; i neruis ei'
⁊ arterijs ipi' stōachi. p qz mediocritatem
matia ebulliens rapit' ad cerebrū. Catalepsia
pō fit ex matia exite in extremitatib; vt i ma-
nib; et pedib;: Que prijs qdez signis dino-
scit. Nam cataleptici morbū suū pferunt.
Sentiūt enī reptōes qndā quasi formicaz:
vel motū cuiusdā aure ex materia sup' asce-
dente. ⁊ sepe p pstricōe extremitatū preser-
uant a casu. Et vt testat Gal. isti sepe febris
unt quando sine caloris ebullitōe: materia
vix ab inferiorib; potest rapi ad superiora.

Liber. VII. De Infirmitatibus

Analērici autē ex repletōe stōachi laborāt: et maria indigestōe et ciborū eructuōe et ab omiatōe, et hi etiā casū suū p̄sentīūt. Epilērici autē n̄ p̄sentīūt, s; p̄mua capitis gūedie laborāt. Fuit autē he passioēs q̄z ex s̄guie: s; sepi⁹ ex fleumate, sepi⁹ et ex melācholia. Et cāe iste p̄p̄ria siḡ dīnos cū: marie p̄ cor p̄is: h̄tudinē sanguinē: v̄l fleumaticā: l̄ me lācholicā, p̄ facie rubēā l̄ pallidā seu lūidā, p̄ etatē, p̄ f̄gionē, p̄ dietā. Si autē fuerit ex melācholia: i defectu lunē ledit marie et iestat. Si p̄o ex s̄guie l̄ ex fleumate: i plenilunio marie se oñdit. He passioēs sūt marie ad herētie, et eas curare difficile ē. Cōfert tñ eis et medicina et dicta. Optz v̄t a nociuis cib̄ abstineāt, et a coitu: et a nimia frēq̄ntia horū minū, q̄ i talibz locz solet eos citi⁹ accessio occupare, bonis cibarijs et ienibz vtāt: et tē pate, p̄l⁹ de m̄e, minus aut v̄l n̄hil de vespe comedāt: vinū t̄pate bibāt, s; medicinā purgēt s̄m hūorū peccātū erigētā. Expimentū Plat. s; epiletiā. Tres s̄guis guttas dicē p̄ scarificatōz extrahēda a scapul⁹, et cū oīo corui i fine accessiois patiēti off̄redas. Dicit etiā ona corui mltū p̄ferre, Silt d̄t pio: niā potatā p̄ferre mltū. Idē p̄firmat Gal. et Cōst. Dīscorides etiā d̄t, coagulū leporū bibitū mltū ianare epilēricos, q̄ p̄hibz ne hūor dissoluat q̄ ascēdes oppilat cerebrū. Dicit etiā q̄ epar asinū allatū p̄fert si cōe datur. Caprinū p̄o si d̄t epilēticis: mouz epiletiā. V̄lta alia dicit Cōst, expimenta: s; quibz n̄hil ad p̄sens

De sternutatioe Capitulum X.

Ob. elj. Sternutatio ei⁹ tē, Sternutatio vt d̄t Cōst. ē violēta cerebri cōmotio: ad expellēdas fumosas i⁹ p̄l⁹ cerebri sup̄fluitatē. De diuers⁹ autē causis nascit. Aliqñ ei ip̄a nata opat cū fumos sup̄fluos satagat expellere a cerebro, q̄v̄l cā sūt morbi v̄l cā futuri vicij. Būanū enī cerebz hūid⁹ ē cerebz aliorū aialū, V̄l et hū mores ibi adunāt, et coopante nata ide cū sternutatōibz expellūt. Aliqñ ei sic sternutatio vi morbi poti⁹ q̄s nate expulsiōes: sic i coriza accidit, et i peripleumonia. Aliqñ etiāz habz fieri sternutatio sic. Canales nariū būanaz curte sūt: v̄n cito ad cerebz nociua ab extr̄isec⁹ veniūt: sic puluis: aer frigidus: calor solis et h̄mōi: q̄ cū ad cerebz veniant expellūt a cerebro vigore et motu suo, et in: q̄e sit sternutatio, Que si fiat i acut⁹ febribz

sine reumate: signū ē laudabile, Sigt et n̄g turā p̄fortatā i expellēdo q̄d sibi ē nociuū. Si p̄o fiat cū reumate: malū signū ē, sigt ei marie exuberatiā. V̄n syntonica ē sternutatio et augmētū reumat⁹, et iō i pleuresi et cōst m̄ilibz malū signū ē et illaudabile. Sternutatio igit cerebz cōmouet et exonerat, totū corp⁹ p̄cutit et alleuiat i suo exitu. Et violēta cōmotōe aer⁹ i canalibz nariū strepitum facit, q̄ si p̄l⁹ debito p̄ expulsiōz sup̄flui sūmi p̄māserit: ledit, q̄ nimis dissoluit, et alii graues passioēs excitat et idncit. Restigat igit p̄ medicinas sic p̄ fumigatōes p̄stigen tes spūs t̄pantes (als reparates) et sup̄fluitates cōsumētes: sic ē camamilla: mētaliz, rosa: iros: nigella et h̄mōi.

De tremore capitis, Cap. XI.

Q̄sūt dñs signū in Laia, s; tremorē capitis, s̄m glo, strabi. Omis inde Strabo q̄ iuenerit me p̄ tremorē capitis et agitatōz furiose mēt⁹: cōgscet me reuz mort⁹ eē. Tremor aut capitis q̄z iecitatio d̄t a Cōst, p̄uēit ex defectu et debilitate p̄tutis regitiue i neruis spondiliū ip̄i collis: et i las certis mēbroz. In h̄ aut morbo duo sūt motus q̄ sibi sūt oppositi, alē enī mouet sursum, alē deorsū. Supiorē p̄o nata opat, inferiorē aut morbo. Morbo aut nitiū mēbz dep̄mere ifer⁹: s; nata q̄ ip̄m a suo regimie nōdū destituit: nitiū ip̄m regere et ponere i p̄pria positōe, et ita sursum eleuare. Et ideo ex tñ motu p̄rietate surgit tremor. Cā aut i ceptōis tremoris ē defect⁹ p̄tutis cōmouētis laceratos: vt d̄t Cōst. Que p̄l⁹ q̄ng deficit causa male p̄plexiois vel accidentiū aic: sic ex tñ re p̄t spūs p̄fluetes ad cor, v̄n mēbz a pondērositate sua tēdūt ifer⁹. V̄n q̄ nata non bz sufficiētes spūs ad mēbz regimie p̄fluentes: nō et toto pōt mēbz i sua p̄sistētia d̄nere, et iō seq̄t statū tremor. Tal aut tremor q̄dā est dispositio ad palyūm: marie si acciderit dormitio frēq̄ns cū tremore, Cū causa est frigiditas substāciā neruoz coagulās et cōstipās: me p̄l⁹ sensibilis cā penetrare possit. Dis aut paly⁹ cū trēore leuior ē ad curādū q̄ illa q̄ est sine tremore, q̄ in p̄ria nō ē mēbz oīno destitūtū a nata: sic ē destitūtū p̄tutis i scdā. Talis itaqz tremor vna cū dormitio: calefactiuis et cōfortatiuis et dissolutiuis et p̄suptiuis curabit medicinis, si ē est theodorico, ieralogodion: et silia. V̄lter et balneatiōes: fricatōes: et cum calidis et

capitulum Causis et Medelis

apertius herbis suffumigatores: vt porri clau
si apiaf. vt hūiores supflui cōsumant. vt spū
ritus excitent. et nerui fortent.

De Spasmo Capitulum XII

Spasmi ē neruoz violēta p̄ctio: mo
tu volūtariū auferēs et retardās. La
lis p̄ctio p̄uēit aliqñ ex nimia reple
tōe. qñs ex inanitōe. qñs ex nimia infrigida
tōe. sic ē videre i māibz et labijs infrigida
tōe. qñ vix p̄ba formāt. vix etiā digitos cōpli
cāt aut recuruāt. Cōtractio p̄o ex tali iri
ca infrigida tōe soluit calore. et alia nō indi
get medicīa. Cauēat tñ paties ne nimis sub
ito forti calori se exponat. qz ex subita rep
cussioe frigiditatis ad neruoz extrēmitates:
dolorē nō modicū patiet. Cōtractōe p̄o fa
ctā ex inanitōe bec. si q̄ declarāt. p̄cedit enī
aliqñ flux⁹ imoderat⁹ sāguis vñ vñr⁹ vñ ma
tric⁹. Aliqñ labor vñ abstinentia sup vires la
borāns vñ abstinet. aliqñ imoderat⁹ calor
vt i corpore hoīs pacitas febres patiet. alū
p̄fiditas et dolor vulner⁹: acumē et fortituz
do assūpti medicāmis. In his oibz accidit
spasmi ex nimia nase desiccatoe et subalbu
miditaz p̄sup̄tōe. vñ corrugat neru⁹ et p̄hū
stē p̄gamentū positi i igne. et iō via spūz p
neruos intercipiūt. et vñr⁹ vite regitina ip̄e
dis. oīs tal spasmi si diu durauerit mortāl ē
Vñ dñ i Afoz. Spasmi ex cholērico (als
elleboro) mortāl. Isti tñ spasmi i p̄ncipio
p̄fert calidū lac mlier⁹ si sup musculos fāu
ciū. sup spinaz et collū et radices neruoz vn
diqz p̄fundat. Ad idē valz aq̄ cū oleo si fue
rit cū lana succida sup locū neruoz fōmēta
ta. Tercū p̄o gen⁹ spasmi. s. ex repletōe q̄ so
let accidere pinguibz et carnos⁹ et igrigitatē
ex infusioe neruoz et dilatatōe: facili⁹ soluit
qz cū vngēt. calidis balneis sternutatioibz
et gargarismis curat. vt docz Cōst. Huic p̄
ctōi si febr⁹ supuenerit sūmū remediū erit.
Vñ dñ i Afoz. Spasmo et tetano febr⁹ sup
ueniēs soluit egritudine. Isti autē spasmi
triplex ē spēs. s. epistēten⁹: qñ. s. nerui postē
riores spasmiāt. et epitrosten⁹ qñ. s. anterio
res nerui p̄sus pecc⁹ p̄hū. et tetan⁹ qñ. s. an
teriores et posteriores p̄ctiones patiūt. In
his nō est p̄fecta cura qñ accidit ex inaniti
one: vt dictum est.

De Paralyfi Cap. XIII.

Paralyfis est lesio ptis hūani corpo
ris cū diminutōe l p̄uatiōe mor⁹ l
fesus vñ vñr⁹. Fit enī qñs ex frigiditate

strigēte. qñs ex hūore oppilātē. aliqñ ex cas
lore p̄sumēte et neruos sēbiles corrugātē.
aliqñ ex vulnere neruos icidēte vel diuidē
te. Et istis enī caus⁹ et alijs denegat trāsitus
spūs aīal ad infra sensus atqz mor⁹. Vñ si
nerui sēbiles et motui ex toto sūt oppila
ti vñ icidē: efficit mēbz p̄tē immobile et insēsi
bile. Si p̄o nō fuerit p̄lea oppilatio: vñ trās
it⁹ spūz denegatio ist ibi ex matia dep̄me
te et p̄ute regitina erigēte tremor: sic dictus
est. H̄ fieri spēal p̄alyfis ex supfluitate ci
boz. et marie potui: ex q̄b nimia fit hūozū
gñatio et dissolutio: et inde neruoz p̄seq̄ nez
cessario oppilatio Fit etiā ex frigiditate ner
uos p̄strigēte. qñs ē syntoma alteri⁹ mor⁹
bi. qñ. s. minor apoplexia i p̄alyfū terminat
Est etiā p̄alyfis alia vñs: alia p̄iclar⁹ Vñ
nerual ē qñ recte mediā p̄tē occupat hoīs i
firmatis. Particlar⁹ ē qñ occupat p̄tē vñā:
vt manū vñ pedē vel linguā. Itē matia ip̄i
oppilatiois inducētis p̄alyfū: qñs ē i ori
ginē neruoz. qñs i ipo mēbro p̄alytico: Si
in originē neruoz sit cā: stupor et insensibi
litas: est circa loca vicina: vt i facie vñ i p̄nc
ipio dorfi. Si p̄o i ipo mēbro p̄alytico:
tūc ip̄m patit tñr nō supiora: vt dicit Gal
Qui dñ se amouisse ep̄lastz qd sophista ap
posuerat sup manū: et posuisse sup collū. Ex
q̄ p̄t q̄ p̄m varietate locoz morbi dñ varia
ri mod⁹ medicīe. Paralyf ex incisioe nerui
penit⁹ icurabil ē. Si p̄alyfis vñs i oibz et
marie i sensibz vñ curat. Circa iuuenēs tñ ci
tiū et efficac⁹ opat medicīa. P̄rio ḡ i p̄aly
fi ex mollificatiūis et relaxatiūis raz int⁹ q̄
exteri⁹ exhibit⁹ iustendū ē. deide desiccati
uis et p̄strictiūis. Si p̄o p̄mo desiccatiua
vehemēt: apponeret: liq̄dioribz p̄tibz p̄sum
ptis: reliquiū magis inspissaret: sic p̄pacti
us effectū dissolutōi et p̄sup̄tōi iobedienti⁹
redderet: et iō p̄dicto mō caute ē p̄cedēdū.
Cōgruis igr medicis interius purgatiuis.
p̄ueniētibz etiā vngēt exteri⁹ mēbra molli
ficent. salua et castorio in decoctōe vini vñ
tur. Alias medicinas quere in Plat. et i vñ
atico Constant.

De passionibz oculoz Cap. XIV.

Olet dolor ocul⁹ accidere aliqñ ab
exterioribz sic a vulnere p̄tinuitate
ocloz dissoluēte. a puluere teneram
subaz ocul⁹ p̄turbātē. a fumo oculos offuscantē.
vento frigido spm visibile repentiēte. ab
aere calido dissolūte. a nimia solis vel al

ter^o lucidi corporis claritate spm̄ disgregāte
 A nimia tenebrositate spm̄ visibile ꝑculcā
 te. Ab inordinata diēta et ebrietate ꝑtinua
 visus hebetate. A venerea voluptate ꝑsue
 ra spm̄ et hūore crystallinū corrūpere. et dis
 soluere. Aliquā ab interioribz. vt ab humo
 ribz calidis vlt frigidis: siccis vlt hūidis. Pri
 mus aut̄ dolor et ꝑcipu^o causat̄ ab interiori
 bus: calidū apostēa nascēs sup̄ albuginem
 oclor̄ ex humozibz ꝑfluētibz ad pupillā: et
 apostēa faciētibz. Et h̄ accidit ex debilitate
 oculi recipiētis. et ex abūdācia seu acūmie hūo
 ris ꝑfluētis: et ex cerebro descēdētis. In ta
 li itaqz apostemate ocul^o itumescit et lachry
 mat̄. rubescit: dolorē et ꝑicturā: feruorez et
 arsurā sentit: potissime qm̄ cholera est in cā.
 Tūc enī videt̄ q̄ a cubo ꝑforēt. Si ꝑo hūor
 frigid^o sit in cā vlt v̄tositatē: ocul^o distēdit:
 grauāt̄. de nocte iuuiscat̄. hūores nimij efflu
 unt. et illi sunt viscosi. Variē affligit hūore
 fleumatis. Si ꝑo sanguis sit i cā: sentit ꝑu
 ritus: multitudo lachrymar̄. et calor i exte
 riū earū. leuis ꝑictio: tumor et dolor i fron
 te maior. et maxie affligit i hozz sanguinis.
 Hec infirmitas si causat̄ ab extiori: patiens
 q̄escat. capite alto docuiat̄ ꝑ fluxū lachry
 mar̄. lūmis splēdore fugiat ad cauēdū dis
 gregatōez et dissolutōez maiorē. vocē n̄ emit
 tat: ne ex conatu vocē in cerebro dissolutio
 fortis fiat. cibo de^o frigid^o et lenis digestio
 nis: ne reumat^o flux^o augeat̄. aq̄ clara et cali
 da potet̄. qz d̄ natā sursum (alas sui) sumi
 mos ꝑsumit. neruos ꝑfortat. arsurā et ꝑu
 riturā mitigat. balneis aq̄ dulcis tepat̄. vras.
 His obſuat̄ n̄ optz aliē medicari. Si ꝑo
 sit dolor ab interioribz hūozibz purget̄ hūores
 peccātes: vlt ꝑ subtractōez sanguis: vlt ꝑ cō
 grūā medicie purgatōez. collyria mitigatia
 et sanatiua inēi^o ponāt̄. sic aq̄ rosacea cuz la
 cte femineo. vt d̄t Lōst. Lachryme cū filtri
 ctozys cōpescant. Apponāt̄ ḡ i ꝑncipio le
 uis rep̄cussiuā et mitigatiā: i statu et i augm̄
 to mediocrit̄ dissolutiuā. i fine ꝑsūptiuā. et
 sp̄ cū istz ꝑfortatiua. Circa apostēma ꝑo o
 culi nūqz sūt maturatiua apponēda. ne sub
 statia oculi q̄ est tenera destruat̄ si ad sanie ꝑ
 trabat̄. Preterea Si matēia ē multa: calida et
 dolor fortis. nō sūt apponēda fortia rep̄cuss
 iua. qz matēia subito possz rep̄cuti ad ner
 uū obtrici. et oppilādo possz ꝑpetuā idūces
 re cecitate. Ippitudo ē oclor̄ viscosa et
 glutinosa supfluitas: oclor̄ palpebr̄ adhe

rens: ex fleumaticis et melancholicis hūozibz
 i angul^o oclor̄ icipiēs: palpebras igrossās
 et inuertes. Hec oclor̄ cilia corrūpit. et ipas
 palpebras qm̄ carnes crudas facit. In lip
 pis quippe oculis: pupille sane sunt: sicut
 dic̄ glo. s̄t Lenit. ex. sed hūore defluētē pal
 pebre grossescūt: cuius crebra infusio etia
 pupille acies viciat̄. Et illos significat qm̄
 ingenū ad cognitiōem ꝑitatis emicat. sed
 opatio carnalis vite obscurat.

De Macula et albugine siue panno.

Capitulum XV.

a Lia est passio oculor̄ quā nos mas
 culā dicim^o: q̄ albugo vlt pān^o d̄t a
 Const. Et habet generari sic. Pri^o fit flux^o
 reumatis ad oculos ex quo fit obthalmia. do
 lor. et apostēa. ex qua male discussa remas
 net quedā leuis macula siue infectio: q̄ long
 go processu tēporis excrescit in telā et īspis
 satur et occupat maiorē locū. s̄. totā pupillā
 Tela vero excrescit in pannum ꝑ maiorē in
 spissationē: et maiorē locū occupatōez. qz to
 tū nigrū oculi occupat. Ad vltimum sit vn
 guis magis spissus et dur^o. Quolibz istoz i
 curabile: si fuerit ineteratū. Tū fin loci col
 locatōez debz diuidi. Si ꝑo collocat̄ circa
 crystallinū humore in ꝑfundū: ꝑ dimidium
 annū fit incurabil^o. In ꝑncipio aut̄ vit̄ cura
 bit̄. Si ꝑo colligat̄ sub ꝑunctina vlt etiā s̄t
 pra: ꝑ decē ānos pōt curari. Quā igr̄ macula
 recēs est et modica: succ^o papauer^{is} rufi susa
 ficat ad medicandū: vt d̄t Lōst. Papauer̄ ei
 rufum vel rubeū calidū est in ꝑmo gradu et
 sicciū in secūdo. et ideo habz virtutē extenu
 andi: consumendi et desiccadi. Dicunt etiā
 phisici vt dicit Constant. q̄ sanguis ex sū
 mitate dextre ale colūbe vel hyrundinis vlt
 ypupe extractus: et super maculam recens
 tem positus calidus maculaz in ꝑncipio
 potenter rumpit. Sanguis enim istaz aui
 um est valde ignitiuus et dissolutiu^o ex nas
 tura auiū ex quibus ꝑcedit.

De infectione oculi ꝑ crustulā sanguis

Capitulum XVI.

a Lia etiā accidit oculis deformitas
 et passio. s̄. sanguis infectio. quā Lō
 stantinus crustulā sanguis notat.
 qm̄. s̄. sanguis aliquo casu ad oculos defluēs
 i crustulā desiccāt. Lōtigit etiā ab arterijs
 et venis desudare ad oculos. et venulas ali
 quas rūpi vlt crepare in tunica cōiunctiua. et
 ex circūfluente sanguie talem deformitatem

capitulum de Causis et Medelis

in oculo generari. Hinc sanguine sic coagula-
tu dissoluit sanguis turtur^{is} vel colube. vt dicit
Constantinus. Idem facit lac mulieris cum thur-
re. Idem facit recens caseus sine sale melli
comictus si supponatur. Vltra alia exprime-
re dicit Constantinus.

De lachrymis inuolutarijs

Capitulum XVII.

Luxus lachrymarum inuolutarij acci-
dit oculis quibus ab exterioribus. Sic
ex percussione. Ex calidi aeris dissoluti-
one. Vel ex frigidi coarctatione. Ex summi mor-
dicatione et pulueris perurbatione. Ex cepaz
et aliorum acuminum odoratiōe. Quibus ab interio-
ribus vt ex calidis humoribus vel frigidis. Et ex
abundantia humorum per incontinentiam effluunt et de-
bilitate preteritine spiritus cerebri et fortitudine
expulsiue. Si autem humores calidi fuerint in ca-
oculi rubet et lachryme distillantes calefaci-
unt faciem et vultum. calida obsunt. frigida psumunt.
Si vero sunt humores frigidi. oculi sunt subalbidi vel
limidi. Lachryme etiam frigidi faciem non mor-
dificat. frigida obsunt. calida psumunt. Ad la-
chrymationem factam ex percussione et causa. alijs
exterioribus precipua cura est. cera pura cum pulue-
re cinini calefacta. et frequenter cataplasmata.
Dolor est enim simul remouet ac lachrymam et li-
uorem. Si sit cum vulnere cum chirurgia curet.
ad alias causas exteriores sufficit fomentum cum
aqua tepida ita quod tepor ad frigiditatem plene
accedat. Si autem fiat ex fluxu et supabundantia
humorum. purgetur de oleo libani cum vino deco-
ctionis thuris. et hoc precipuum est in hac causa. Si
autem restrictoria circa tempora et circa fron-
tem. Hec omnia valent contra fluxum ex causa
calida et frigida.

De defectu visus

Capitulum XVIII.

Effectus visus accidit oculis multipli-
ci de causa. Aliquod ex causa male complexionis
Aliquod ex summi ascendente a stomacho
cho corruptione. Aliquod ex nervi obtici oppi-
latione. ex cataracta. ex panno (alias spasio) ex
macula et humoribus. Aliquod ex diete inordinatiōe
ex egritudine longa. ex ieiunio. ex coitu nimio
et multis alijs causis. sic ex senectute et humoribus.
Distingue de igitur sunt causae propriae signa. Nam si
defectus accidat ex fumositate itoachi defectus
visus non est primum sed interpolatus. Secundo ei ci-
borum sumptuum varietate minuit vel auget.
Si autem est ex vicio cerebri. primum est defectus
ante primum et post. Si ex oppilatione nervi ipsius

oculi substantia pura est et lucida atque clara.
Alia signa per se patent. Ad istum ergo defectum
tollendum si est ex vicio humoris itoachi mundifi-
cetur. Imo totum corpus precipue caput. deinde
de apponantur remedia localia quod in viatico et in
alijs autoribus inveniuntur.

De cecitate Capitulum XIX.

Cecitas est privatio visus. Privatur
autem homo visu aliquando propter organorum
defectum. et pupillam impropor-
tionem ad spiritum visibilem. Ad hoc enim quod formetur
visus exigitur debita proportio organi spi-
ritui recipientis ad ipsum spiritum. vt supra di-
ctum est de visu libro tertio. Aliquando pro-
pter nervorum interiorum oppilationem. Si enim
fuerit nervus (qui dicitur obticus: qui est vi-
sibilis spiritus vehiculum) in suo principio
vel medio. vel alicuius carnositatis super-
crescentia. vel alicuius viscosi humoris ab-
undantia. totaliter oppilat. virtutis visive
transitus non pervenit ad pupillam. et sic cecitas
in oculo generatur. Aliquando fit propter
humorum et spirituum consumptionem. vt est
videre in senibus quorum oculi primo caligant.
et defectum visus patiuntur. Tandem defici-
ente virtute videndi. potentia penitus destrui-
tur. Aliquando fit ex causa exteriori. Sicut
per oculorum vulnerationem. per nimiam etiam et
continua lachrymarum effusionem. per substa-
ntie oculi dissolutionem. per tunicarum oculi
inspissationem et indurationem. et humorum in o-
culo compactionem. Tunc enim pupilla non est
spiritui visibili permea. Et ideo talis compac-
tio est cecitatis in oculo inductiva. per sub-
stantialis humoris subitam desiccationem. Ut
in pupilla accidit in quibusdam portionatis.
et in minutis quod ex nimia sanguinis subtra-
ctione quibus incurritur periculum cecitatis. Aliquod
propter subitam cum desiccatione substantiali humoris
ditatis spiritus visibilis disgregationem. vt pa-
tet in vriso: qui ad aspectum peluis ardentis
quasi subito excecatur. Cuius excecationis causa
est aspectus peluis ardentis et lucentis. cuius
ignea virtus tunica oculi cum crystal-
lino humore destruit et consumit. et eiusdem
luciditatem. que spiritui est impropor-
tionata. ipsum disgregat et dispergit. et sic neces-
sario cecitatis perpetue vicium introducit. In
omnes itaque sensibiles passionem miserabi-
lior est ipsa cecitas. vt dicit Constantinus. Nam
sine omni vinculo cecitas ipsa carcer est.
Decipit in apprehendendo imaginarias.

qz de albo imaginat q sit nigr. z econuerso
Impedit in iudiciado vim delibatiua. Jus
dicat em penes se z delibare ad orietes: et
decepti i suo iudicio vadit ad occidere Per
uerit z affectiua. qz oblato sibi ad eligendu
denario argeteo cu cupreco: affectat eligere
argeteu z eligit cupreu. Tota siq de se misia
vt n solu puero vl suo se subiiciat p regine
z ducatu. veru etiaz sepi ipi cani. z sepe ad
tara deducit necitate vt ad trasfendu por vl
vadi piculu pl cogat credere cani q sibi ipi
Ite sepe in picul vbi oes dubitat. qz no vis
det piculu: secur est ce. Et econuerso Ses
pissime vbi nulluz picul: marie ce timet.
Sepe in plano cespitat pedibz z offendit.
Sepe vbi pes esset eleuad depmit pedez
econuerso: vbi cet tre figed ipz eleuat z sus
pedit Andiqz palpado z strectado man di
rigit. Andiqz de itinere dubi manu z bar
culo viaz qrit. raro aliqd secur agit: sp fere
dubi z tunc erit. Ite ce qn nud iacz vl
sedet tectu se reputat. sepe etiaz qn videt ab
oibus: se latere putat. Ite facie aliqz ocu
los ad sole vl celu ce eleuat. sz ipi oculos
celest claritas n imutat Ipi ceci oculo sol p
sentet exhibz suu radiu. sz n pnt sol pnt n
pcipit z effecti. vt dt Bre. Ite cecus aliqn
puer suu ductore pberat z pcurit z offedit
sed eade pbera cito p puer luit Na puer p
bez no immemor in portis medio sine qcu
qz alio piculo ipm solu deserit: z ipm fugiet
sibi via euadendi piculu no ondit. z io miser
e ce. qz i domo nihil audet fiducialit ages
re. In itinere oferi a socio multu timet. In
hoc tu peior est: pdicio hntuz oculos q ce
cor. qz ipi oculi hostes sunt z pdones hnt
ni animi. qz pcupiscetias du seqmur seuif
simis hostibz subiicimur. sicut dicit exposi
tor sup illd Thren. Ocul mens depdat e
aiam meā. Velius at est homini ocul erui
tis ceci fieri qz hnt oculos z eozu bladicis
decipi z abduci vt dt Bre. sup illud Bar
thei. vi. Veli est tribulus ad vita ingredi
qz duos oculos habentem in gehennam i
gnis mitti.

De surditate. La. XX

Urditas est puatio sine impedime
s tum auditus Qui fm Costan. ianua
mentis est. Contingit aut aliquan
do auditu totaliter auferri. et tuc pprie dicit
surditas. Et habet fieri ex humoribz oppila
tibz neruos audibiles: z buccas aurium re

plentibz in tantu q in eis nulla pr fieri allia
sio. Qnz no ex toto auferit. sz fm diminutis
one humoris fit difficultas in sensatiōe. et
dr guttas audire. Qnz e ibi sonit et tnu
ita q putat paties q sit iuxta molendinu vl
iuxta organa. Et h bz fieri ex grossa vetosita
tate interclusa. Et hoc habz fieri aliqn sine
interpolatione. z tunc est ex priuata causa.
Qnz cu interpolatōe: z tuc est ex causa res
mota. Qnz eni nihil exterius audit prop
oppilatoem: sz auditus ab interioribus im
mutatur. ita q paties credit se audire ab ex
terioribz quod sentit ab itiori. et fm hoc
fallitur auditus. Vultus alijs modis aus
dit hois impedit. Accidit etia auri dor
lor aliqn siue apostema. z h ex calore dissol
uente: vel ex frigiditate pstrigete. Si sit ex
calore dolor e acut. locus rubet. calida ob
sunt. frigida plit. Si sit ex frigiditate dor
lor est poderosus z guatiu. loc paller: fri
gida obsit: calida plit. Aliqn e ex apostema
te calido. z tuc ex pdictis signis vehemens
est febris. Sp eni apostema aurii feb r co
comitat: sed remissior: et minori dolore in
causa frigida q in calida. Aliqn relinquit
aure vulnus ex apostemate precedere: Qd
cognoscit ex dolore: titillatiōe et sanie efflu
ente. Aliqn sunt vermes in auribz ex hūoribz
bus calidis immiscatis per interceptōz spis
ritus vniificant. Signa aut pma sunt pra
ritus z titillatio. Et aliqn videri pnt si aur
soli exponat. Aliqn fit dolor a causa extris
seca sicut aq vel lapilli subintratiōe. Aliqn
do ex pustiōe: cui signu est erit sanguis.
Aliqn tū erit sanguis ex supabundantia z is
cōtinētia eiusde. Unde Costant. Si subis
to sanguis z sine dolore ab auribz exeat: si
ne manifesta causa: signu est aliqd esse in ca
pire qd nata expellere laborat. Qptz igit q
aures a pncipio mūdificet. Alias at aurii
passiōes qre sup li. iij. de auditu. z. v. de aus
re. Ibi eni sunt multa inserta. Dolor igit au
riu si e ex calore z sine apostemate: frigidis et
alteratiuis insistentu e. Angi eni debz loc
doloris oleo rosaceo vel violaceo: z cōsili
bus. Talia eni olea tepida auribz istillent.
no ei actu frigida debet auribz istillari. Si
po fit ex frigiditate vel (als sine) apostemate:
cu calidis alteratiuis ad curam procedens
dum est: sicut oleo laurino: rutaceo z hmoi
Si vero fuerit cum calido apostemate fri
gidis maturatiuis pmo insistentu e. deide

capitulum Causis et Medelis

mudificatis, et i fira cā adhiberi dicitur medici
na fira, Rupto igitur aposteate qd cogit ex
fluu saniei: pmo mudificadū ē vln' deinde
de solidadu. Mudificat at cū vino et cum
melle sit mict' et inuissis, solidat cū pulue
re thur' et mastic' et hmoi. Si pmes ibi fue
rint succi amari sic pfici absinthij porri in
fundant. Silt' amax oleū ex amygdal' ama
ris auri patienti instillet. Talib' ei pmes oc
cidit: et putrefacti cū sanie educit. Si at la
pill' ituit: caute extrahat, qd si fieri n' p' au
r' calidis inuigat: et sternutatio puocet vl' cū
vētola sugat et extrahat. Ad surditatē pmo
uendā vl' saltē releuandā valēt mltā q' dicit
Cōst. S; int' oia solz balsamū istillatū auri
bus pualere. Surditas tñ si fuerit a nati
uitate incurabil' est. Silt' q' p' trientū dura
uerit vix curat. Tinnit' q' ex vētositate cau
sat cū ex tenuatūis vētositat' curet sic cuz
anhero calameto colato origano et cōsilib'.
qz suffumigatiōe tinnit' soluit et sanat. Et
hec d' passioib' aurii et earū remedijs dicta
sufficiat.

De polipo. Ca. XXI.

Polipus est supflua caro ex narib' ex
p' cresces: ex supfluis hūorib' generata
Hic passioē fetor' horribil' sp' con
comitat', et tñ fetor a poliposo non sentitur.
Prop' opilationē em' nerui odorabil': tal'
int' odoris et fetoris differentias nō discer
nit. Habet aut' fieri tā fetor' nariū qz polip' i
hūc modū. Humores grossi et viscosi fluūt
ad carūculas nariū et ibidē diuturnitate tē
poris et actiōe calor' p' dēlant et qñ i subam
carnea puerit: q' corrupta cū sit: ide humo
ritas resoluta et aeri imixta inspirādo et rēpi
rādo fetore facit. et ifirmitas talis polipus
d' Qñq' etiā ad nares descendit humiditas
et eam p'hibet spōgiōsa narium porositas et
ibi putrefcēs corruptionē generat et fetorez
Qñq' etiā calidi hūores acumie suo pustu
las in narib' generat: q' locū vlcera et exco
riat. Vñ tā ex corruptionē carnis et humor'
qz ex coartatōe inspirationū cū nō possit ce
reb' d'purari: fetor' necessario generat. Pri
mū igit' remediū h'c passionem est vt cas
put' forti et conuenienti medicina purget: et
post fluxus intercipiāt. deinde paties aquā
calidā narib' attrahat atqz sugat vt hūores
inuiscati dissoluant et educantur. Ad nares
purgandas valēt pillule diacaltee cū suc
co rute et vino tepido resolute si narib' sine

iniecte ad restringendū fluxū mirabil' vā
lēt g'ra thur' albi si sepi' assumant. Si po
fuerit polip' pfirmat' pcedētib' purgatiōi
bus et deopilationib' puluerib' et medicis cor
rosiuis: amoneat vl' p' incisionē sicut in chi
rurgia plenius edocet.

De passione sine fluxu nariū. Ca. XXII.

Triunt etiā nares sepi' fluxū sangui
nis. et h' sit in mascul' trib' de causis
tñ. Sit em' flux' a cerebro et tunc sit
cū sternutatione et cū dolore frontis et pun
ctiōe. Vel ab epate et tūc dolor sentit in dex
tro latere et flux' p' dextraz nares. Vel a sple
ne. et tūc a sinistro latere erit dolor et flux' p'
sinistrā partem. Preter hec etiā in mulierib'
bus sit a matrice. et tunc dolor est circa vni
bilicum. Hic fluxus qñq' ē vtilis. Qñq' ei
in febrilib' etiā acutis et in frenesi in die cre
tico solet fieri motu nature. et tūc solet bon'
esse. Nā bon' ē qñ añ diem creticū sit ex nā
mia sanguinis interioris ebullitiōe et feruo
re. vñ acumie suo venas aperit et fluxū fac
it. His et multis alijs de causis flux' san
guis. siue aut fuerit flux' cretic' siue syntor
matic'. nō i pncipio restringat flux' ne cri
sis spediāt vel ne sanguis ad alias pres ver
tat. et syntoma peius faciat: vt suffocatiōes
et hmoi. Si aut nimis augeret flux' si paties
ens esset: fortis esset in pre patiēti minuens
dus. extremitates sunt ligande et forti' con
stringende. Medicine restrictiue sunt tūc
porib' et fronti adhibende. aqua cum aceto
in facie pfundenda. Si ab epate fiat fluxus
ponat ventosa sup regionem epatis. Si a
splene super splenem. si a matrice sup matri
cē vel in amillas.

De fetore oris. Ca. XXIII.

Fetor oris qñq' causat ex dētiū et ginge
f' ginaz corruptiōe. Qñq' ex oris et pa
lati vlceratione et putredine. Qñq' ex
thoracis mala habitudine et membrorum
spiritualū viciosa dispositiōe. Qñq' ex pus
trefractione humor' stomachi. Qñq' ex vni
uersali corporis infectione. vt in leprosis qz
anbelitus est fetid' et infectiuus. Qñq' ex fe
tidōz comestiōe. vt patz in illis qui p'nuie
comedūt allii: cepas atqz porrum. Quādo
qz aut sit ex corruptione membrōz spiritua
lium. et vniuersali corruptione humor' in
fectoz. Palliari quidē pōt sed non curari.
Talis aut fetor est p'nuus: interpolatione

si accipies. Ille autem qui ex vicio stomachi in tempo-
laribus est, quod si nondum est maior, et per nondum est
pauis vel nullus, et hic bene curatur cum exsiccatis aro-
maticis et confortatiuis. Prout igitur materia que est
in stomacho, que fetor est, ea digeratur, diuidatur,
expellatur. Post comestiones sepe vomitur, puo-
cet ut villi stomachi mundificentur. A putridis
cibariis et ad putrefactos dispositos caueatur.
Vino aromaticorum aromaticis ad confortatio-
nem veniat. Si causatur fetor ab alijs, ut a gingi-
nis et dentibus putridis, dentes extrahantur que sunt
in cavum sanentur. Singine fricentur et mundificen-
tur cum decoctione rosarum. In vino vel a ceto ter-
pido abluantur cum puluere thuris et mastice et
melle, gingine et radices dentium fricentur et mun-
dificentur.

De dolore dentium. Ca. XXIII.

Dolor dentium quicquid sit vicio stomachi
quicquid vicio cerebri. Ex vicio cerebri
quicquid humores frigidit, calidi reumatizantur
tes nervos dentium inficiunt, et dolore inferunt.
Vicio autem stomachi fit ex humoribus calidis in ipso
existente, a quo humositas resoluta superora
petens nervos dentium et radices mordendo vel
aggruando, dolore infert dentibus fetore. Si ex
acutis et calidis est humoribus dolor est acutus et pu-
gitiuus cum rubore faciei, cum asperitate et siccitate
te gutturis, cum siti et amaritudine oris. Si ex
frigidis dolor est minor, cum guamie capitis, cum
subhumiditate faciei et pallore, cum acetosa
et ructuante oris insipiditate. Dolor autem veniens
ex cerebro diu durat sine aliquo interpolacione,
quod aliquando laboris est plenus. Qui hoc prece-
dit ex stomacho, iussu, tribus affligit horis et per dies. Cuius
doloris dentium ut dicitur Licta, sunt putredines et ru-
pture et perforationes mortales et casus et limosi-
tates. Perforant enim dentes et quicquid rumpunt. Ali-
qui in colore citrinum viridem nigrum mutant. Que
omnia ex humiditate putrida nascuntur que a stomacho
ad ligamenta dentium defluit et ascendit. Eadem et
causa est relaxationis et moris dentium atque casus. Nam
acuti humores in radicibus dentium dentes perforant
et sumunt sepe et relaxant. Unde causa sunt quare cum
radices deficiunt aut putrescunt, hinc in denti-
bus maxillaribus sunt ex humoribus et eorum co-
curationibus putrefacti. Et cognoscitur et pruritum
et titillationem et primum terebrationem et dentes perfo-
rationem, et fetorem emissione, et multis alijs modis que
re superius, lib. v. tractatu de dentibus. Ille dentium
dolorose passiones si sunt ex vicio humorum in cere-
bro vel in stomacho debita purgatione purgantur
sepe dentes debiles dentifricijs mundantur. De quo

libro oibis sufficienter tractat Constantinus. Vermes
dentium myrrharum opio inficiunt. Dentes relaxa-
ti thure et mastice perfirmantur. Et si idem faciat gar-
garismum de galli et malogranati cortice et bas-
laustie cum aceto peritus.

De lingua et finis ablacione

Ca. XXV.

Ingua etiam multipliciter patitur. Aliqua et
palitica, et tunc patitur voluntarium morbum
et finis versus, ut dicitur Licta. Cuius causa est
defectus motus spiritus qui excitatur per spiritum veni-
entem a cerebro, vel accidit ex nervo alio spiritus
vehiculo humore vel apostemate oppilato. Vel
accidit ex proprio sube liqueficio, ex mala co-
plexione lingue et distempantia infirmitate vel ca-
lore et siccitate vel humore. Aliqua etiam lingua
apostemat et tunc intumescit et finis impeditur.
Aliqua ex humore liquido relaxatur remollitur ner-
uus lingue et nimis mollescit, et tunc debitus
finis per nimis remollitatem linguam non formatur.
Aliqua ex humore nimis calido et sicco thi-
tur et corrugatur, et tunc toraliter finis impeditur. Ali-
qua quibus ulceribus et pustulis leditur, et tunc in gu-
stando quod in loquendo impeditur. Si lingua
suba sit sana nihil habet maculas, loqua tamen sit ab-
lata a cerebro surgit vicius, vel a nervo oppi-
to. Aliqua patitur loqua ex patita matre ut in tre-
nelivbi homo non videtur imaginari, memoria et roe
et ideo non mixtum si perit loqua que est infirma rons.
que superius lib. v. de lingua sana et infirma.

De raucedine Ca. XXVI.

Raucedo multis habet fieri causas, quod
ex siccitate vel humiditate vel ex spi-
ritu et humoris defectibilitate. Ex siccita-
te, dupliciter. Aut quod siccitas inequalitates
facit, aut perstringit meatus. Dum enim ex sic-
citate exasperatur arteria, ex asperitate sequitur
inequalitas, et ex inequalitate raucedo et vocis
impedimentum. Item ex siccitate fistulas et
pulmonem coartare, sequitur utrumque predicto-
rum. Et humiditate similiter duobus mo-
dis. Aut ex humiditate contenta in vasibus, et
maxime in sanguine. Aut ex reumate a su-
perioribus distillare. Sanguis enim superabun-
das venas distendit. Unde et meatus coartantur
et sequitur vocis impedimentum. Sicut fleu-
ma distillas in trachea arteria et fistulas pul-
monis predicta operatur. Ex defectu et spiritus et vir-
tutis impeditur vox. Quod patet: quod est fortitudo et
spiritus perficitur et virtute. Si ergo est ex siccitate, cognos-
citur ex sicca tussi que est offendiculum spiritus in

earum causis et Medelis

trachea arteria: l' p' cōpassionē qm̄ est synton
ma morbi: v' p' cōpassionē qm̄ sit ex siccitate
se exasperate v' (als q) ex frigidityte fistulas
pulmōis coartate r spm̄ offendere. Vñ ge
nerat tussis. Vñ ex hūiditate a cerebro di
stillate. Isti ei modis h' fieri tussis q̄ ipedit
ipam vocē, v' cōgiscit rauceo ex pūctura i
spūalib' qm̄ ex spūis: facta ex gēlitate colli
r toti' corp'is macilētia Sanguine pō i cā eē
cōgiscim' ex tussī aliq̄ntulū hūectata ex ru
bore faciei: venarū eminetia: dulcedie oris:
Fleuma eē i cā cōgiscim' ex tussī aliq̄ntulū
hūectata: ex oris ilipiditate r saluaz abun
dātia Defectū spiritūū eē cōgiscimus i cā ex
dōilitate r ex tenuitate toti' corp'is ex febre p
cedēte v' ex ieiunio r auru: r oib' q̄ corp' ex
tenuat. Si g' hec rauceo sit ex cā licca r ca
lida: abstinēat a salis calidis: r siccis frigidis
r assis: v' tate frigidis: r ē hūidis r me
diocritē calidis. Si ex sūguie ē passio: fiat mi
nuto. Si ex fleumate dēt purgatoēs r opi
latiue q̄ i frigida cā sē necessarie Si pō ē ex
defectu spiritūū: subueniēdū ē resūptiuis r
pfortatiuis. Eadē at ē cura rauceis r tussī
is. Vide i Plat. r Lōtā.

De squinācia r suffocatiōe gutturis.

Capitulum XXVII.

Quinācia ē gutturis suffocatio. Et p
s uicit ex aposteate i gutture. Cui' tres
sūt spēs. In pma tota matia colligit
interi' i qdā folliculo int' tracheā arteriā r iso
phagi. Et cōgiscit ex vehemēti calore (als do
lore) nullo tūore extius app' rēte. apro ē ore
tūor iteri' n' apparz, ex febre acutissima r ex
ipeditōe vocē r ex indicio patiētis. Nihil ei
pnt deglutire. Et hec spēs i curabil' ē. Inter
ficat em̄ sepi' pma die. Scda spēs est qm̄ in
minori qntitate colligit intra: r extra i ma
iori: r dō squinācia. Et h' oia signa q̄ pma s'z
fmissiora, r appet aliq̄s tumor extra: r hec
spēs vix curat. Tertia pō spēs ē qm̄ tota ma
tia colligit extra: r dō sinācia. Cui' signa sē
vehemēs tūor extra, febz lēta, dolor modi
c' sine difficultate spirādi r rspirādi. Et hec
spēs nō inficit nisi tumor ad iteriora se re
traverit. Fit at hec passio pncipal' ex sūgui
ne, secundario ex fleumate r melancholia: nū
q̄ ex cholera. Et cognoscūt he cause p sua si
gna. Isti' passiois pma cura ē sūguis extra
ctio i qntitate mltā. Incidāt etiā vene sub
lingua fiat scarificatiōes cū vērō i collo r i
scapulis, deinde apponāt lenificatiua matia

ratia et mundificatiua. Quere sup li. v. de
gutturē.

De asma vel disma. Ca. XXVIII.

Difficultas ispirādi et respirādi dī
cū asma v' disma. Et accidit dupli
ci de cā. s. Ex siccitate deartate. qz
qm̄ pulmo nō pō libere dilatari et cōstringi:
inde seqt asma. vel qm̄ ex hūore ipedit mor
tus pulmōis. Qz eni supabūdat hūor ex
teri' i superficie pulmōis: cui' mole opp'ssus
nō pō libere dilatari, r tūc est spēs asmat' q̄
dō sanguisugū a sanguisuga. qz cū violētia
attrahit acē ad cor refrigerādū. Aliq̄ ab
undat hūor interi' i fistul' pulmōis, cui' int'
positōe pulmo nō pōt libe rstrigi. r tūc dō
anbelū: qz i hac specie laborat patiēs i ex
pirādo. Aliq̄ aut abūdat hūor interi' et ex
teri', p' qd nō pōt pulmo libe dilatari nec
rstrigi. r tūc est illa spēs q̄ dō orthonia. id ē
spūs rectitudis, qz patiēs laborat eq̄lī r i
inspirādo r expirādo. Et ita sē tres species
asmat' fm̄ tres hūorū dispositōes. Si ex
siccitate et caliditate vngētis electuarijs sy
rupis frigidis r hūidis curet. et ecōuerso.
vide in Plate.

De spuato sanioso et sanguinolento

Capitulum XXIX.

Ira spuū ē accidit passioēs: v'z
i empic' in qb' ē spuū saniosū et vi
rulentū, r i emoptoicis in qb' est sanguiolē
tū. Empima eni dō passio qm̄ sanies excrea
tur: et hoc cōringit in causis reumaticis et
pleureticis et peripleumonicis, et in alijs a
postematib' stomachi pectoris vel pulmo
nis. Habet autē fieri hoc modo, qm̄ hūor a
supiorib' distillat in pulmōē: pulmo reper
cutit: et ex repulsiōe conculcat. r ex pculca
tione sanies nascit vel pulmo vlcerat, v' de
fluēs humor ad aliqū locū ad apostēa res
colligit, r ibi in sanie cōmutat: q̄ vi nate vel
sinto mat' resoluta p sanie siue saniosū spu
tū euacuat. Nō tñ qlibz spuēs sanguine dō
empic' indicari. Pleuretici eni sanguinem
spuūt r sanie r mlti aliq̄, et nō sunt empici.
S; illi q̄ ifectōe pulmōis r ex saniosa habi
tudie sē corrupti. Quorū sig sūt ista, spuū
saniosū, corp'is macilētia, colli gracilitas,
r tussī cū difficultate anbelādi, facies sub
tumida, tument et dolēt orbes oculorū.
Emoptoici sūt p os sūguine expuctes. Qd
p'rigit per alicul' vene aptōes. Per humo
rum multitudinem r eoz humositates. Per

Liber. VII. De Infirmitatibus

corrosionē vene per calorē excessū. Calore ei poros apicere sanguis emittit et erudat. Et dicitur mitti per diabolosimā, per resolutionē (als resolutionē). Et tunc sanguis emissus est purus clarus et paucus absque dolore patiens, et anhelus calidus. Ab alijs autem moribus frequenter reducat ad os sic a cerebro, et tunc est cum rubore faciei et venarum oculorum. Quoniam a pulmone, et tunc est sanguis spumosus cum tussi et dolore sinistre mamille, et sic de alijs moribus in quo sanguis cholericus vi nature vel symptomate mori nunc per nares; nunc per os emittit et purgat. Primum itaque passio, sicut spumosa sanetur dissolutionis: mudi ficat: vis et exterius. Et caueat ne in praeputio, loquū ei empima post pleuresim infra, et dies in praeputio commutat, ut dicit Hypo. Secundo passio scilicet, emproicoz sanetur modificationis et strictius medicinis, sic in vitico prinet et in Plate.

De praeputio. Ca. XXX.

Primum est presumptio naturalis humoris corporis ex ulcere pulmonis pueniens. Fit autem ex reumate a capite distillantem in pulmonem quem repercutit et repercutiens do canat, et cauendo ulcerat: sicut cutis paulatim distillando petram cauat. Fit autem ex nimia substantie pulmonis siccitate: quae ares facta de facili lacerat, sicut pampinus vitis in fine autumni desiccatus leui vento diffipatur. Fit autem aliquando ex sanguine quoniam aliqua vena rumpitur in pulmone. Sanguis talis aliquando in sanem conuertitur: et sanies inficit et ulcerat pulmonem. Unde Hypo. Ex sanguine et sputo praeputio et fluxus et ex ulceratione pulmonis sic presumit totum corpus. Primum enim per sui dilationem ab exterioribus trahit aerem quem ministrat cordi ad sui innati calorem mitigationem, quod dum ulcerat propter sensum prope lesionis cohibet motum suum nec dilatat, unde insufficientem aerem cordi administrat quod paulatim calor intendit: et paulatim corpus presumit. Febris enim ethica presumitur praeputio: quod radicale (als substantiale) presumit corporis humiditatem. Omnis enim praeputio ethica est, sed non conuertitur. Talis ei passio non de facili curatur ex quo inualecit. Et assignat Constantianus rationem. De inquit vulnere difficile sanatur nisi mudet. Vlcus autem pulmonis purgari non potest nisi cum tussi, tussis autem vulnere soludari non permittit, dilatat ei et aperit. Vnde praeterea maiores in se recolligit, dum ei par-

tim colligit: partim purgat: insanabile redit apostema dum ita circinat. Qui ergo praeputium vult sanare: primo vulnus pulmonis sanet praeputium quod putreficat. Istius autem praeputio confirmate sunt signa, calor continuus: sed lentus in volis manuum pedum acutior, rubor in maxillis, strictura inflata, sitis cum aspitante lingua, colli gracilitas: totius corporis confusio, vnguium et extremitatum constrictione, coenitas finem orbes oculorum, dolor sinistre spatule usque ad humerum, fluxus capillorum. Et si signum est mortis in primo imminens: sicut spumosa fetidum et virulentum. Et anhelus plenus fetidus consuetus: signat totalem substantie pulmonis corruptelam. Talis est nutriendus dies: et que refrigerat et solidat ac restaurat. Datur igitur mediocriter frigida caloris febrilis mitigatiua, mediocriter ventris mollificatiua. Praecipue tamen cauendum est ne nimis solutur, quia si fluxus accidit mors intrat: vitata recedit: ut dicit Egius. Valent eis humerantia: et humoris consumpti restauratiua.

De Cardiacis. XXXI.

Remor siue cardiacus est passio cordis: sic dicta: quia a defectu cordis oritur sepe. Duplex autem est cardiacus, scilicet diaforeticus, et pororum aperiens: quia pororum apertione presumitur. Alia dicitur tremens, quia cum quodam tremore sentitur motus cordis. Diaforetica est ex causa calida et caloris distempantia circa spiritualia. Vnde per porum aperiantur: humores et summi resoluuntur, qui fumus exiens per poros in sudore condensatur, et ex tali frequenti sudore hydrophitis vel ethica generatur. Et tales ex defectu praeputio sepius syncopizant. Cardiacus vero tremens fit quoniam ex frigida causa, quoniam ex melancholica, quoniam ex fleumatica. Nam talis humor abundans in pulmone opprimit (als compressit) aliquoties cordis vitraque capsulae: ipasque cordis subiacet, unde impeditur debet cordis morus, et obturantur vene per quas discurre spiritus vitalis, et tales praeputio in subita suffocatione. Et ideo talis passio dicitur tremens, quod si tenes manus super cor: non senties cor debito modo dilatari, sed cum quodam tremore parui et exilis tamen moueri. Aliquando est cum febre leui: aliquando febre forti, et tunc maius est periculum. Aliquando est sine febre: aliquando melancholica est in causa, et tales incidunt in passionem que dicitur icubus vel phalces. Aliquando accidit ex vicio epatis, a quo non mandat sufficiens nutrimentum cordi, unde

earumq; Causis et Medelis

deficit et debilitat, vt dicitur. Constan. Aliqñ ac-
cidit ex mala dispositiōe aliorū mēbroz ex q̃
rū colligantia cor patit̃. Sic qñ a cerebro vl̃
stōacho trāsmittit̃ fum⁹ vel humor noctu⁹
vñ suba cordis ledit̃: deficit vl̃ quat̃. Et tō
talibz accidit tremor cordis ex acumie funi
vl̃ materie q̃ pūgt̃z mordicat cordis subaz
vñ sit in eo tremor. Accidit et sit, p̃t̃ cordis
cōp̃sione et caloris intensiōe, vñ siccitas:
et sitis: suspitū: et alit̃ anhelit̃. q̃ cor labo-
rat ad aerē attrahendū: cū nō valeat se dila-
tare. Accidit et tremor ex fumo melācholico
ex siccitate sp̃m p̃m̃bātē. Accidit et piguedo
q̃ deficit calor naturalis: et inde torpor et pi-
gricia generat̃. Ex defectu etiā cordis et de-
bilitate sp̃m accidit syncopis, q̃ a vulgo
sp̃m̃m̃to vocat̃. Et b̃ p̃t̃it̃ aliqñ ex acci-
dentibz aīe, vt ex timore cor nimis p̃t̃rigēte.
Aliqñ ex nimio gaudio vl̃ tra cor dilatate et
sp̃s exhalat̃ et vl̃ euaporat̃ et solut̃. Aliqñ
accidit ex accidentibz corpis sic ex mala com-
plexiōe vl̃ repletiōe vl̃ nimia inanitiōe, ex ve-
naz op̃latiōe et sp̃itū cōp̃ressiōe. Aliqñ
ex nimio sudore. Ex hac aut̃ syncopi q̃dam
currūt morte subitanea, op̃ilata vena cō-
caua p̃ quā sanguis et sp̃s vital̃ ad cor trāf-
ferit̃, vel etiā op̃ilato meatu p̃ quez pulmō
frigidū aerē solet recipere et a se fumositatē su-
p̃luā remouere. Quibz et mat̃is vl̃ stoma-
chi nimis repleti cōp̃sione. In omnibz
istis piculis si humor est in cā, purget̃ debi-
to mō humor peccans. Dent̃ p̃fortatua, et
sp̃itū rep̃atua res̃ptua. Si ex nimio
fluxu vl̃ nimio sudore, flux⁹ incipiat, sudor
rep̃mat̃. Si ex nimia repletiōe, stomachus
euacuet̃. Si tremorē cordis p̃fortatua cōfer-
rant̃, sic dīamargariton et electuar̃ia, ac me-
dicine in q̃bz cū alijs cōfortatiuis iponunt̃
muscus aurū aut margarite siue perle, siue
pul. ossis de corde cerni, ambra lignū aloes
spodii. Hec ei oīa valent et cardiacā passi-
onē et syncopim, et alias p̃siles passiōes cor-
dis marie qñ accidit sine febre. In febribz
aut̃ calida nō sūt danda

De febre Ca. XXXII

Febris at̃ ex distēpantia cordis ac-
cidit et puenit̃. Quia vt dicitur. Cōst. Fe-
bris est calor nō naturalis a corde exi-
ens raptus ad oīa mēbra corpis nocens a-
ctiōi. Dicit etiā Hypo. in epid. Febris est
calor cursū nate extēs: op̃lo et eius nocens
Aulēenna aut̃ sic dicit, Febris est calor ex

trane⁹ in corde accēsus, et pcedēs ab eo me-
diantibz sp̃itibz et sanguie p̃ venas et arteri-
as in totū corp⁹ et inflāmat̃ in eo inflāmati-
o ne q̃ nocet op̃lo naturalibz. Febris etiā vt re-
stat̃ Hypo. est flāma a pectore pcedēs in to-
tū corp⁹. Diuersificat̃ em̃ febris tripl̃r fm̃
tria p̃ponentia corp⁹ humanū. Componit̃
em̃ ex subtilibz, s. ex sp̃itibz: et liquidis, s.
ex hūoribz: et solidis corpibz, s. ex sp̃is mēbz.
Est itaq; p̃ma febris sp̃es qñ distēperat̃ sp̃i-
ritus in calore, et dicit̃ ephimera. Secūda i hūo-
ribz et dicit̃ putrida. Tertia q̃ accidit i solidis
mēbris et notat̃ ethica. Et dicitur Cōstā. q̃ dicit̃
has febres bonis aptauit similitudinibz.
Ephimera in q̃t̃ febris ṽto calido videt̃ s̃s
millis eē q̃ vter replet̃ ex sui calore necesse ē vt
calefiat. Idē etiā fac̃ sp̃s calefact⁹ circa cor
et totū corp⁹. Putrida p̃o febris aq̃ calida
est s̃s. Al̃ em̃ calida cū frigidū vas inue-
nerit̃ (als̃ impleuerit) sp̃m calore suo calefacit
Sic hūores calefacti calefaciūt corp⁹ et alia
mēbra. Ethica aut̃ febris vasi calido, aq̃ fri-
gida pleno est cōpabilis. Aqua em̃ frigida
et vase calido calefit. Sic et febris ethica cū
sit radicata in mēbris calefacit cor et alios
hūores corpis distēpat et imutat.

De febre ephimera Cap. XXXIII

Ephimera aut̃ febris dicit̃ fm̃ Gal. ab
ephimeron qd̃ ē simplex, q̃ fit ex dis-
tēperantia q̃ fit in subtili suba, vt i sp̃i
vl̃ vt dicitur Isaac in li. febrilium. Ephimera ab
ephimeron marina belua dicit̃ q̃ in eodē die
q̃ nascit̃ morit̃. Al̃ fm̃ m̃g̃os dicit̃ q̃ vni⁹ dicit̃
feruor, meron em̃ dies dicit̃ apud grecos. Ra-
ro em̃ su⁹ feruor vl̃tra vni⁹ dicit̃ terminū se ex-
tendit̃. Sp̃ em̃ p̃ dicit̃ vñ deficit cito vel in
febre putrida vl̃ ethica se p̃uertit̃, vt dicitur, Cō-
stā. et Isaac. Accidit at̃ ista febris ex cā inte-
riori et etiā ab exteriori. Ab interiori aut̃ fit
dupl̃r, s. a frigore: et calore. A frigore vt ex s̃bi-
ta frigiditate aeris, s. qñ ex claus̃ s̃bito por⁹
exteri⁹ sumi calidi interi⁹ p̃cludunt̃, et ex eo
rū p̃calcatōe et multiplicatiōe calor̃ intēdit̃:
ex q̃ cordis distēpantia generat̃. Aliqñ ac-
cidit ex calore et distēpantia aeris siue sol⁹
Quibz ex radior̃ rep̃cussione sp̃s aīal̃ distē-
perat̃, et p̃t̃ colligantia sp̃itū et hūor̃: to-
tus hō distēpat̃. A cā interiori ephimera qñ
q̃ ex calore sp̃itū et humor̃ p̃plexio hōis
casu aliq̃ subito imutat̃, sicut ex nimia exer-
citatiōe p̃cedere, ex nimia calidior̃ frequētia
vt vinor̃ alboz, et h̃mōi, et q̃z nimio vsu ca-

Liber. VII. De Infirmitatibus

lor aliqñles intēdit, et febr̃ ephēmera gñat. Hec spēs febr̃ int̃ alias cit̃ et facill̃ icurr̃t s̃ difficult̃ sanari. Aliū tñ piculosa ē et gñat qñ i putridā ṽl ethica cōmutat. Accidit at̃ spēalit̃ ex q̃bus dā apostematib̃ i inguē na scētib̃, et sub ascellis, q̃ dē a medic̃ bubo nes noiant. vñ nō sine cā in afor. d̃. In bu bonib̃ q̃ dē oēs febres: male, exceptis ephē meris zc. Sīg at̃ h̃ ṽl ṽrinali nō multū distās a sana, aliqñtū intēia, et aliqñtū subtilis pulsus durus et velox et frequēs nō multū a epamēto recedēs. Reliq̃ p̃o p̃tutes vt appe tit̃ et mor̃ volūtari p̃az imutāt. Hec d̃ fa cili febr̃ curat̃, si p̃grua dicta ṽiat patēs, et si a nociuis caueat

De ethica. Ca. XXXIII

Ethica febr̃ est q̃ ledit solida mēbra. Et d̃ ab ethis qd̃ ē h̃itudo q̃i febr̃ quersa in h̃itū. Aliqñ at̃ est ethica fe br̃ et morbo p̃ se. Aliqñ p̃t aliu morbu p̃ se fit morbo Aliqñ ex cibis nimis calidis et po tibus, Aliqñ p̃t nimia exercitia, sic p̃t studiū imoderatū, vigilias, et p̃t q̃bus calefit spūs aialis, et p̃t p̃is vital̃, et ita calefit mīnorat̃ hūiditas nasal̃ et inducit ethica. Aliqñ etiā cāt ex alio morbo sic ex ephēmera ex puris da interpolata ṽl acuta, et etiā p̃t calidū apo stēa, sepe ei p̃tigit q̃ ephēmera excedit tñ die p̃tistes in vna q̃litatez apparet i cure isfir mi qdā obscuritas lūiditas citrinitas p̃tū p̃tio et tūc illa ephēmera in ethica cōmutat̃, maxie at̃ accidit ex ephēmera q̃ ē ex agustia tra, tristitia, odio, et vigilia imoderata, et p̃t mīlib̃ aie exercitijs. Ex febre interpolata sic fit q̃ calor inafal̃ calefacit mēbra et desiccāt p̃t acutā, q̃ calefacit sanguinē vel p̃dians subalem p̃sumit hūiditatē. Qñ ei extenuat̃ sanguis nō est debitū nutrimentū mēbrozū, vñ p̃t q̃t p̃tūp̃tō Sic fit i arboze q̃ desiccāt ex caliditate et siccare aeris: hūiditatē cōsu mēre i estate. Ṽl ex nutrimentū ablatōe sic ac cidit i hyeme qñ cadūt folia Ṽl ex nutrimentū corruptōe et p̃tūctōe ad malas p̃mictōes et q̃litates sic ad nitrositatē, sulphurestates, et h̃mōi Sic p̃tigit i hūanis corpib̃. Quis ei fit nutrimentū ablatio p̃t ipotentia nase i di gerēdo cibor̃ i restaurādo dep̃dita, sic acci dit i senib̃, qñq̃ calor extrane⁹ corpi dñat̃ et subale hūiditatē mēbroz̃ desiccādo destruit et p̃sumit, qd̃ solet accidere i ethica, q̃ p̃tēt ex acuta febre l̃ ex accidētio aie qñ sanguis nutrimentū mēbra radicalia mutat a sua dulces

adne et sapore, sic accidit p̃t ap̃ o stemata p̃t lica corp⁹ calefacietia et p̃sumetia q̃ sūt aliqñ cā febr̃ ethice siue habitual In generalī at̃ ista s̃t h̃ febr̃, Calor nociu⁹, eq̃līs i q̃libz̃ p̃t corp̃is. Sed signū ē q̃ calor lenis ē, et nō p̃tigit̃, vñ isfirmi pati febr̃ ṽt se putant. Tertiū signū ē q̃ eoz̃ color ē lūid⁹ et plūbe⁹ aut cētū. Quartū ē q̃ eoz̃ corpa s̃t aspa, oculi p̃caui, sicca emittētes lippitudinē. Nutritia ei eoz̃ hūiditas ab eis ablata ē. Particularia at̃ s̃t s̃t diuersa, s̃m diuersas spēs h̃ febr̃, Spēs at̃ diuersificāt̃ s̃m diuersas hūidita tes. Dic̃ em̃ Auiē, q̃ q̃tuor s̃t h̃ hūiditates. P̃ria ē i extremis p̃tūz venaz̃ subitā tū cēntia mēbroz̃ p̃tū. Qñ at̃ sup̃ accēdit̃ h̃ hūiditas fit febr̃ putrida, et nō ethica, s̃ h̃as cle generat ethica et inducit. Secda hūiditas est q̃ est i porositate mēbroz̃ p̃tūmiliū sic ros Vñ etiā et ros ab aurozib̃ appellat̃, et cū h̃ sup̃ accēdit̃, fit p̃t p̃ma spēs ethice. Tertia hūiditas ē, q̃ p̃tūa est actōne mēbroz̃ p̃tūmiliū ex p̃t nate et p̃tplexiōis ipoz̃ mem broz̃, et stat loco d̃p̃ditor̃. Vñ ab aurozib̃ cambliū nūcupat̃, et qñ h̃ sup̃ accēdit̃ suba scda spēs ethice p̃tūa. Est et q̃ta hūiditas colligās et p̃tūas oia mēbra, et ē a sp̃matica hūiditate, et h̃ d̃t glutinū p̃tū, q̃ cū p̃sumit nō repat̃, et h̃ inducit tertiā spēs ethice q̃ est icurabil̃, si ei poss̃ h̃ hūiditas repari, poss̃ fieri regressus a senectute ad iuuentutē vt d̃t Auiē, P̃ria itaqz spēs vt d̃t Isaac i li. d̃ fez br̃bo, est facill̃ ad curā, et difficil̃ ad cognitōz̃. S̃z si calor augmētet̃ desiccet hūiditatē, vici na coagulatōi, fit scda spēs. Et ē facillior ad cognoscendū, et difficilior ad curādū. Qñ p̃o intātū intendit̃ calor q̃ desiccāt hūiditatez, colligant̃ mēbra, fit tertia spēs q̃ ē facill̃ ad cognoscendū, s̃z ipossibil̃ ad curādū. In p̃ma p̃o spē cū signis generalib̃ sup̃ posit̃ calor augmētāt̃ aū p̃tūdiū, i scda p̃o p̃t p̃tūdiū pl̃ sentit̃, s̃z i tertia maxie. Cui⁹ cāz affigē Isaac i li. febr̃iū d̃tēs, hūiditas cibi s̃ria ē calori inafali. Vñ qñq̃ illū suffocat ex toto, vt i p̃ma spē q̃ ē debil̃, zido est aū p̃tūdiū maior calor, si at̃ ad suffocatōz̃ caloris nō sufficiat saltē calor interi⁹, iopit̃ exdat̃ p̃tū oppositū, et fugies s̃rū exit ad mēbra exteriora, sic qñ p̃ticitur aq̃ frigida sup̃ calcēvinā nō ex tincta. Tertia spēs vt d̃t Isaac patz sensus. Nā facies mutat̃ i lūidū colore p̃t subtile hūiditatē desiccātā et p̃tū defectū. Nares sūt subtiles et acutē et oculi p̃caui, tempora

earum q3 Causis et Medelis

aspa. q3 dūpto hūore apparet aspitas ossū
z cōpago mor⁹ palpebrar⁹ z supcillior⁹ sit g⁹
ut p⁹ oculos siccitatē. Un⁹ sine voluntate
claudūt oculos q⁹ quat⁹ a somno p⁹ p⁹ntis
defectū. Tactu sentiūt frigidit⁹ siccit⁹ p⁹ mo
rā sp⁹ ascēdit calor maior. Directi n⁹ vidēt h⁹e
viscera. z tact⁹ eor⁹ q⁹ tabule Si cur⁹ eleuet⁹
nō descēdit ad ifer⁹ p⁹ defectū hūiditatis
Pulsus debilis z spissus z dur⁹. Urina sillis
ē oleo i liqure z fusa sup⁹ petrā sonat sic oleuz
Hec infirmitas q⁹ ad p⁹mā sp⁹ cito curat ne
cadat i feb⁹z. q⁹ difficult⁹ curari p⁹. Curat at
p⁹ dietā medioritē t⁹parā. z p⁹ medicinas calo
ris rep⁹lūas z p⁹fortatias. z hūor⁹ p⁹dit res
stauratias. Et ad h⁹valer p⁹cipue electuarū
p⁹ris. Balneari at⁹ solet cū rosis violis mal
uis z alijs p⁹fortatius herbis z hūectatius
Balneū at⁹ nō d⁹ ē nūm⁹ calidū. s⁹ q⁹ t⁹pt
dū nenūm⁹ hūor⁹ p⁹sup⁹rio p⁹seq⁹. z nō fiat
i balneo lōga mora. Inūgl at⁹ solet yngētis
resūptūis infrigidatūis z hūectatūis. sic
oleo violaceo cū melle albo. z lacte mlieris
masculū nutrētis. Spāliter d⁹ Plaz. q⁹ va
let ethicis z p⁹sicis lac capnū in q⁹ lapides
fluuiales s⁹ extincti. si ieiuno stōacho z inas
nito patientib⁹ tribuat⁹.

De febre putrida. Ca. XXXV

Ebris putrida ex putridis hūorib⁹
f⁹ ex q⁹bz gignit⁹ putrida ē vocata Dicit
aut⁹ Isaac q⁹ ista putredo sic bz fieri
malis hūorib⁹ z supfluis in aliq⁹ pre corpis
coadunat⁹ ex calore extraneo z inasat⁹ q⁹cū
q⁹ casu supuenire q⁹daz sit hūor⁹ p⁹rurbarlo
Houet⁹ ei hūores p⁹ illū calorē ebullit⁹ s⁹
tū n⁹ digerūt. neq⁹ fca dīstōe (als digestōe) iē
pres laudabiles z n⁹ laudabiles mūdificāt.
s⁹ pot⁹ fca ebullitōe p⁹ p⁹missē. z iō n⁹ario
pres corrupūt. Lū igit⁹ matia grossa z visco
sa i corp⁹ coadunata moneat⁹ a calore. nece
est vt resoluat⁹ i vaporē. q⁹ vapor itrat hūor⁹
dū grossū. i se p⁹culcat (all occultat) z nō libe
erbalas z exles p⁹ grossicē matie sibi resi
stēs corrupit⁹ putreicit. Hūc at⁹ putrefacti
onī matie ē dīspōsita cōplexio iunenū z ca
lida z hūida. q⁹ū excessus ē i hūiditate z ca
lore. Cōplexio frigida z sicca non sic ad pu
tredinē ē pata. z iō grādeni raro febres pu
tridas patiūt q⁹ siccitas p⁹plexionī desiccāt
hūorē z coadunāt. z dīstōi (als digestōi) ma
terie ac dilatatōi obulat⁹ repug⁹. q⁹ sē dīspo
sītōes medie ad putrefactōz. Frigiditas ē
p⁹gelat⁹ resistit calori faciēti ebullitōz Palā

igit⁹ ē itelligere q⁹m cāe faciētes putrefactōz
sē. hūiditas disponēs. z caliditas humores
mouēs z ebullitōz faciēs i hūorib⁹. q⁹z feces
vt d⁹ Isaac n⁹ dīuidūt neq⁹ mūdificāt. imo
mutuo p⁹missē. z iō ad putrefactōz n⁹ario
disponūt. Hūc at⁹ putrefactōi coopāt mag
xime poroz corpis clausior z strictio. q⁹z cō
strict⁹ poris nō p⁹ fieri supfluitat⁹ resolutio.
neq⁹ euaporatio. z iō est necesse q⁹ maior sit
at hūor⁹ p⁹ calore p⁹morlo z corruptio. p⁹ser
tim cū tal calor sit innasat⁹ z nō sit nase regi
tūus. s⁹ pot⁹ corruptū. Hūc at⁹ caus⁹ putre
factōis coopant⁹ ē q⁹dā extrinseca. vt iord
natio dīete. exercitū. z etiā medicie z p⁹silia.
q⁹ oia iteriori corruptōi l⁹ putredini coopāt
q⁹ū mō indebitoz i tpe incōgruo corp⁹ extri
sec⁹ adhibēt. Et humiditate igit⁹ in aliq⁹ pre
corpis sic putrefacta. resoluūt fum⁹ calid⁹ et
corrupt⁹ q⁹ cor peti. ipm dīstēpat atq⁹ ledit
ac dīnde p⁹ venas z arterias se dīfundens.
febrē putridā corp⁹ iūducat. sic d⁹. Isaac. z cō
stā. Matia igit⁹ sic putrefcā q⁹ putride febr⁹
est cā aut p⁹inet⁹ i aliq⁹ p⁹canitate corpis siccī
stōacho v⁹ i epate v⁹ alijs. z tūc ē cā febr⁹ q⁹
d⁹ interpolata Aut p⁹inet⁹ i trauasā. s⁹ i venis
z arterijs. z tūc ē cā febr⁹ q⁹ ē p⁹tinua. Lū at⁹
p⁹tinuitat⁹ febris putredinalis est corruptio
hūor⁹ z coartatio vaporis iūamant⁹ i arter
ijs z i venis. Et sic p⁹ cā z rō oīm febril⁹
putridaz i generali siue p⁹tinue siue sint
dīscōtinue z interpolate

De signis putride febris. Ca. XXXVI

Signa at⁹ febrilū putredinaliū q⁹dā sē
i significatōes generales. Prima est
q⁹ matia tal febr⁹ dū p⁹manet i corpe
z supueniente cā extranea calefit⁹ putrefcit
i effectū. Scda significatio ē q⁹ tal febrē p⁹
cedit rigor⁹ l⁹ frig⁹. matie si matia fuerit itra
vasa z viciāna sensibilib⁹ mēbris. q⁹ ex mate
ria frigida resoluūt q⁹dā fum⁹ q⁹ ledit ner
uos sensibiles ex q⁹bz rigor l⁹ frig⁹ g⁹nat Ter
tia significatio ē q⁹ tal febr⁹ bz interpolatōem
verā i inepolat⁹. v⁹ decliatōz (als icliatōez)
māifestā queadmodū i p⁹tinuis. Quarta ē
q⁹ tal febris maximā generat angustā p⁹
m⁹ltitudinē z grossitudinē fum⁹ de materia
putrida generati. p⁹ quā sit ordiatio caloz
z p⁹nt⁹ ad iteriora donec nasa expedit⁹ se
a fumo illo. Et h⁹ ips dīuersificat⁹ f⁹z dīuersi
tatē matie i subtilitate z i grossicē. q⁹z si ma
teria fuerit subtil⁹ z p⁹ fort⁹. cū velocitate dī
soluit⁹ z spargit⁹ p⁹ corp⁹ z redit p⁹ ad mēbra

Lib. vii. De Infirmitatibus

Rebus. Si po materia fuerit grossa et p^o obli-
lis erit e^ouerio. Quia significatio eⁱ statu
febris. q^z tunc occurrunt accidentia signata co-
plexione putredis sic dolor capitis. malicia
anbelit^z. sitis. et sitia Sexta e^q corp^o n^o ple-
ne m^undificat ap^o q^uet^z febris. s^z remanet ad
huc i corp^o male q^uitates p^o q^us r^omanet de-
bilitas i corp^o et redeit ipe febris et accessio-
nes. Septa e^q n^o remanet i v^ulformita-
te q^uadmodu^m et e^zte febris ap^o solutio^z
s^z q^uescit o^ono interpolat^z dieb^o q^uadmodu^m
et i^o p^ou^ois i^o p^ou^ois. S^unt m^ulte alie si-
gnificatio^z q^u i febr^o p^oicularib^o denotant

De febr^o interpolat^z Ca. XXXVII.

Febr^o ar^o interpolat^z q^uda p^oueniunt
o^o ex humore simplici putrefacto extra
vasa. vt ex fleumate nat^oali. p^oa q^uidia-
na ex cholera rubea. etiana ex cholera nig-
ritiana. q^uda po^o ex h^uore p^oposito g^uant^z vt q^u
tidiana. aliq^u e^z ex fleumate acetoso. aliq^u ex ni-
trea. aliq^u ex dulci. aliq^u ex sal^o Et iste febr^o
diuersitates p^o p^oa sig^u d^uno^zcut. In ist^o ar^o fe-
br^o co^oter accidit dolor capitis. insipiditas
oris. g^uitas corp^ois. frig^u p^ocedes. calor i^o h^ues
q^ues i^o g^ul^o dieb^o accessio renouat^z. et q^uo pe-
ius est aliq^uties duplicat^z. H^ul^o febr^o mate-
ria. p^ogrua medic^o digerat^z diuidat^z expel-
lat. Dieta p^ogrua regat^z. Precaueat eti^o me-
dicus ne i^o q^urtana v^l et bica terminet^z.

De febre tertiana

Ca. XXXVIII

Tertiana fit ex cholera putrefacta ex-
tra vasa et n^o collecta ad apostema.
Fit ar^o tertiana alia ex cholera nat^oali
alia ex i^onat^oali. vt ex cholera citrina v^l vitelli-
na. Tertiane ex cholera nat^oali facit h^u sig^u
De tertia die i tertia affligit. et potissime cir-
ca hora tertia p^omo rigore. deinde calore. do-
lore fr^ois. amaritudine oris. sitis. t^untu aurtu
instantia vigili^z. vrina rubea subtilis et te-
nuis. et i^o h^uoras aut p^o p^o h^uie i^o labore. et
alias. et i^o h^uie. i^o q^uet^z Sed vari^o po^o mat^oie d^us
positio^z variant^z sig^u. Nam si materia fuerit i
ore stomachi. dolor fr^ois est maior. s^ul^o et sitis
c^u aspirate sicc^o guttur^z et oris. adest vol^utas
vomedi. vrina est nimis colorata Si fuerit
i^o intestinis. p^odicta sig^u n^o sunt ita i^ontesa. sed
dolor e^z circa v^umbilicu^m. et vrina e^z mag^u itesa
Si po^o fuerit i^o epate l^o i^o cistifell^o coloratio^z
erit vrina c^u spuma crocea. Si ar^o fuerit fe-
bris ex cholera citria l^o vitellina variat^z i^o pte
sig^u. q^u affligit p^omo rigore. deinde le^oto calore

i^o h^uora colere et fleumat^z mouet. Urina e^z
citrina mediocriter tenuis. p^o t^u accedes ad
tenuitate. horis incertis mouet. q^u m^o antici-
pat. m^o s^ooccupat. Assunt^z p^odicta sig^u. do-
lor fr^ois et s^z s^z p^ou^o remissio^z. Hec febr^o
s^z q^uidiana. aliq^u est simplex. aliq^u p^oposi-
ta. Simplex e^z q^u fit ex vna materia i^o vno t^um
loco putrefacta. C^oposita po^o siue duplex q^u
fit ex diuersis causis. i^o diuersis locis putre-
factis. S^z p^otinua fit d^upl^o q^u fleuma d^us
uersu^m i^o diuersis locis est putrefact^z. S^z
g^u ar^o talis tertiane est q^u o^o die affligit. p^o
mo rigore. deinde calore. S^z o^o tertio i^o tertiu^m
g^ul^o et i^o diuersis horis. Urina mediocris e^z i^o
tuba s^urrubea vel rufa sup^o aliq^untulu^m ob^o
umbrata. Ca^z itaq^z simplici tertiane cogni-
ta. Dieta p^omit^z ordinet^z s^um etatem s^um t^ups et
nate q^uitate. Deinde medicina debita subse-
quat^z. Primo materia c^u syrupo acetoso di-
gerat^z. digesta cu^m op^oimelle laxatiuo purget^z
c^u alia p^ogrua medicina. Si materia fuerit
i^o ore stomachi. vomit^z puocet. digesta t^u p^o
us mat^oia. q^u digesta oportet medicari et
nere. n^o cruda. vt de i^o afoz. Materie vera
digestio cogit^z p^o antici^opat^odem accessio^z
et p^o remissione^z rigoris vel frigoris. et caloris
augmentat^odem. p^o maiore afflictio^z p^olicta
te. p^o vrine inspissat^odem. q^u s^z apparent talia
sig^u digestio^z purget^z materia i^o febris siue
sit c^oposita siue simplex. Ista t^u sp^o adhibea-
tur p^ol^oderatio et cautela. vt si fuerit materia
simplex. medicina sit simplex. et vbi duplex
materia. et i^o medicina duplex fiat

De quartana

Capit^ul^u XXXIX

Quartana fit ex melancholia putrefacta
extra vasa et non collecta ad apo-
stema. Fit autem ista febris aliq^u ex
melancholia nat^oali. aliq^u ex n^o nat^oali. Quar-
tane ex melancholia nat^oali facit h^u signa:
de q^uto die i^o q^urtu affligit. horripilatio^z p^ori-
mo. deinde calore lento. et i^o h^uoras hab^z i^o
s^umo labore. et i^o h^uie. i^o q^uiet^z. In hor^o me-
lancholie affligit. s^z a nona infer^z. et f^uat cet^z
t^upa accessio^z. Urina post accessione^z citri-
na v^l subcitrina. i^o dieb^o interpolat^z q^u crua-
da pallida. s^z v^l subalbida et tenuis appar^z
et Si i^o stomacho materia fuerit adest oris acetos-
itas c^u scotomia et frigie et alijs signis pes-
simis et i^oordinatis. q^u adest tristitia. timor.
anxietas. et alie alie g^uissim^z et passio^zes. Et p^o
te corp^ois g^uitas. pigritia. indigestio. i^olatio

earum qz Causis et Medelis

latez pōderositas crurūz coraz vigiliaz i
gerudo. timor in somnis. luiditas i yngul
busz labijs maxie in tpe accessiōis. Dolor
etiā accidit lūboz z sinistrī ipocundrii cum
tumore splenis. appetit fortitudo. qz ex me
lācholico hūore gūz ponderoso cibo dep
mit ad fundū stomachi. Unde ore stomachi
remanēte vacuo. dīderit exercitā. Alle spēs
qrtane q accidit cū admixtōe alteri hūoz.
he dicūt nothe. Et i ill' murāt sig bz qrtane
hūoz. q cū hūore melācholico p̄mīcet. Sz
illaz febrū differētiās nō ē p̄nīs negotij de
clarare. Cognita igit qrtane cā z p̄pā differe
re tā a p̄ncipio dent fortia digestiua. qz spī
sa est mātia z p̄pacta. Et tō dent ea q mātē
rtā digerit z mūdificāt. sic oximel simplex et
squillitici. z hūmōi mātia digesta purget cū
sibi appropara medicina cū calidīs z aperti
uis herbis ac mūdificatiuis. balneet z suff
umiget. caueat a cibis melācholictz noc
uis. vt electuarijs z plūbo calidīs p̄fortas
tiuis. hūorīs melācholictz p̄suptiuis z alte
ratiuis z lētificatiuis. sic est dyasene. dyabo
rago leticia gal. z hūmōi. cū calidīs yngētis
z p̄fortatiuis inungat

De febre continua

Capitulum. XLII

Ebris p̄tinua. pūct ex hūore putres
f facto int' venas cul' fun' petens cor
sp̄m ledit. z febre q dī p̄tinua corpo
ri introduct. Hic humor aliqū est simplex.
aliqū p̄positus. Simplex qū putrescit san
guis in vasis. z p̄tinua iducit q synoch' dī
Qū pō nō putrescit sz qrtitate supabūdās
p̄culcat. fumositates pō p̄culcate calefiūt et
distpanē. q distpare sp̄m vitale distpanē. z se
qz febris q dī synocha inflatua. Qūqz etiā
cholera putrescit i subtilissimis venis oris
stōachi. cordis. epatis. z pulmonis. q dī cau
son. qz mēbra spūalia vīter icēdit Qūz etiā
i alijs mēbris (als venis) putrescit. z dī ter
tiana z p̄tinua. Qūqz et cholera z sāguis sū
putrescūt in vasis. z si qdē maior ps sāguis
putrescat. fit febris synochides. Si pō ma
ior ps cholere putrescat dī causonides. Pro
varietate at cāz variāt z sig Synochi itaqz
bz se sig febris p̄tinua. dolor frōis z tūporz acu
tissim'. sūz vehemēs. oris dulcedo. vrina ru
bea z spīssaz qdāmodo lūens Eadem fere
sūt sig in synocha inflatua. excepto liuore
vrine. Apparet etiā oculoꝝ emīnentia cū ve
naz plenitudine z rubore faciet z totū cor

poris gūitate. In causon pō z alijs apparet
vrina rubicūda subtilis z tenuis quada mē
gredine obumbrata. dolor frontis z tūporz
tant'. q oculi et tūpora vident clauis p̄fo
rari. color in corpe mictus cum cūrino. sūis
indeficiens. vigiliaz instātia. ligue asp̄itas
erusti o cū p̄stiparōe vētrīs. Si peccauerit
cholera in qrtitate z in qrtitate accidit vētr
rūz vomit choleric'. Eadē signa apparet
in causonide z in synochide. tū differētia il
laz discernit potissime p vrinam. In his fe
brīs p̄tinuis ex sanguine generatis dī fieri
sanguis subtractio ex vtroqz brachio vītrō
p̄mittētibz z erate Dieta talū dī ē tenuis
z frigida sicut panis i aq lora. pruna cocta.
z hūmōi. Medicina dī ē sanguis rep̄ssua
z alteratiua. vt syrup' acetosus violaceus z
hūmōi. Contra symptomata. sz vigilias z dolo
rem frontis. z hūmōi. martine insilendū est
Iste infirmitates qūqz sudore qūqz fluxu
sanguinis p nares vel aliūde salubriter ter
minantur.

De fleumate. Ca. XLIII

Leuma qūqz putrescit in vasis z fac
f qrtidiana p̄tinua. Cul' sig sunt calor
p̄tinu'. sed in nocte maior z sine aliq
typo gūedo capitis. oris insipiditas. vrina pa
rū colorata z spīssa. horas bz. xviij. in sūmo
labore. z. vij. in falsa q̄ete. Aliqū etiā melan
cholia putrescit i vasisz fac qrtana p̄tinua
Cul' sig sunt calor p̄tinu'. sz de q̄eto i q̄rtum
diē sp̄ maior. z sic sine typo gūedo capitis. ca
lor lent' nō mltū intensus. Et iste due vltie
febres nō discernūt de facili p vrinā. Qūqz
etiā putrescit fleuma extra vasa z cholera i
tra. z tūc febris inde generata dī mior hemi
trice'. Cul' sig se eadē. qz p̄tinue qrtidiane. sz
tūc i sero ill' adest frig' z maxie frigesūt tūc
extrema. adest capitis gūedo. palpebraz opo
p̄ssio. falsio somno oppmīt. xviij. horas bz i
sūmo labore. et. vij. in nō sūmo. sz illō nō sū
mū. sūm' ē qd' sūme qrtidiane p̄tinue. Qūqz
putrescit fleuma intra z cholera extra. z sic
med' hemitricē'. Cul' sig se calor p̄tinu'. sz
d' etio i etū gū' itēdit. z fit cū rigore p̄cedēs
te cū dolore capitis z sū. xxiij. horas bz i sū
mo labore. xij. i falsa q̄ete. Vrina rubea me
diocrē tenuis vī spīssa vī lūida. Aliqū pu
trescit melācholia extra z cholera itra. z sic
maior hemitricē'. i q ē maior calor. z oīa syn
tomata petora qz i p̄oribz. Vrina aliqū ē vī
ridis. aliqū nīg. aliqū lūida et discolorata.

k 3

Liber. VII. De Infirmitatibus

q̄ oīa sūt sīg mortificatōis. et horas h̄z i sūmo labore. et t̄p̄. i n̄ sūmo Ista febriū p̄po sitaz spēs z differētias vix p̄t medic⁹ p̄t dīl cernere. q̄ vt dī Hypo. in afor. Acutorum morboz nō sp̄ sūt p̄nūclatōes certe neq̄ s̄a nitatis neq̄ mori vt dī. Gal. q̄ i talibz mor bis aliq̄ p̄fect⁹ medic⁹ errat p̄t velocitatez mor⁹ materie morbi. et etiā p̄ defectū v̄l p̄t tūre patēt⁹ quā ignorat. et iō h̄ finē de illis fe brio imponem⁹. q̄ ei h̄ posuim⁹ ab Isaac et Cōstā. ab Auic. Ab Alex. certissime tradit⁹ ra regim⁹ et etiā a Gal. H̄ ar nō lateat q̄ mī nor hēmitrice⁹ curat cū difficultate. medic⁹ p̄o vix. cū aliq̄ s̄ maior nūq̄ nisi diuina ma nu vt testat⁹ Gal.

De horripillatōe. Caplm. XLIII.

Orripillatio ē q̄dā p̄ua dispositio ex b materia febrili i corpe surgēs. accessiōes febriles p̄nūclat⁹ p̄cedēt. Quisq̄ at ex frigido fumo. a frigida matia. Neuma tica v̄l melācholica resoluta. q̄ subito p̄ mē bra corpis se diffundēs neruos z mūsclos t̄agit. ex (als z) sua frigiditate cutē p̄strigit. v̄n radices piloz strigēs. poros claudit. et ipos pilos rectos z rigidos. fum⁹ frigidus facit. Vñ horripillatio fm̄ Isth. dī horrida piloz erectio. q̄ cū q̄dā horrore alie t̄mo ris grā pili capiti subito eleuāt. Timor em̄ subit⁹ calozē ad interiora reuocat. et iō corpis sup̄ficies a calore depaupata. exteri⁹ se h̄bit z corrugat. et sic p̄ p̄ns pili i sup̄ficie cursim uolūtariē erigūt. Eadē ḡ est rō z cā in febrī citatibz horripillatōis tremoris. frigoris et rigoris. vt dī Constan.

De fastidio. Ca. XLIII

Intra mēbra nutritia diuēse accidūt c passiōes. Sic circa stōachū fastidiū bolim⁹. volūtari⁹ vomit⁹ z h̄mōi. Fa stidiū est imutatio appetit⁹ vt dī. Cōstā. Est q̄ fastidiū ciboz z potuū inuolūtaria aboz minatio. p̄t uti nutritiue maximū iherēs no cumentū. Vñ dī fastidiū q̄ facies tedū. vt dī Cōst. q̄ i illo inuenit hō fastidiosus tedū in q̄ alter recipit solaciū z nate oblectamētū. Fit at tribz modis. Ex spūum defectōe. Ex neruoz sensibiliū oppilatōe. ex hūoz calido rū v̄l frigidoz nūmia repletōe. Prīmū p̄z q̄ cū spūs sūt in str̄a p̄tutū vt eas excitēt ad su as pagēdas opatōes. ex eaz defectu p̄tutis appetitiue opatio ipedit. Scōz etiā p̄z. Appe tit⁹ em̄ stōachi q̄ p̄ defectū dī a duplici p̄tute p̄ficiat. s̄a natālī appetitiua. z ab influē

te sensitiua. Cū igit neruis sensibilibz oppi lat⁹. spūs aīal nō possit dīcedere ad os itōa chī vt p̄ficiat appetitū. nō iūmerito alia cā p̄n cipali deficiēte deficiat appetit⁹. Tertiū p̄z q̄ cū rōe vacuitat⁹ fiat appetit⁹. repletōe scā ex hūore. appetit⁹ nō iūmerito ipedit. Sīg at q̄n deficiat appetit⁹ p̄ defectū spūitū sūt ista Tot⁹ corpis macilētia. ex febre p̄cedēte. ex selunto nūmio. ex vigiliis. z fluxu vētr⁹. Her uoz oppilatōz cogicim⁹. ex h̄ q̄ patēs i assū p̄t nullā pati⁹ delectatōz. et tūc maxīmā pa tiē stōach⁹ indigetōz. stomacho p̄t absen tīa spūum i frigidatō. cū etiā in trāsitū scit⁹ frigid⁹ p̄t p̄dictā cām. Calidoz hūoz cogi scimus abundantiā. et amaritudie oz. ex sic citate lique cū sūt. et ex calidis fumositatibz palatū excoctatibz. Adest et q̄nq̄ vomit⁹ cro ceus. Frigidus hūozes scim⁹ eē i cā. ex cru ctuatōibz acidis v̄l insipidis siue fetidis. ex idigestōe z stōachi gūedie. Quā igit defect⁹ spūum est in cā opandū est i illa p̄t q̄ sūt spūs i defectū. Quia si ex febre. agēdū est i febre. Si ex selunto z corpis p̄suptōe. p̄dic ta sūt cibis z electuariis repanda. z sic d̄ aro maticis rebo fiat salāmēta. spūs repantia. z ouificiū stomachi p̄fortantia. ex acetosis. i. z menta. z h̄mōi aromatica sepi⁹ nariū appo nant. Si fuerit oppilatio in cā. valet. si nihil obstitit. q̄ patēs de mediana dextri bra chī minuat. Denf calida diuina. calida et p̄fortatiua vt dyaciminū. z p̄lita. Pili nō mla caliditas sūt in cā. nūc em̄ syrupo aceto so est vtendū. z materia. p̄grua medicina est euacuāda. Si hūozes frigidī sūt in cā. pur get stomach⁹ cū bñ dicta v̄l alia p̄grua me dicina. z calidis p̄fortet. Diuēsa cibaria se offerēda. etiā si aliq̄tūlā fuerit nocina. si ea desiderauerit. vt sic i eis excitet appetit⁹. Iux ta illud Hypo. P̄az deterior cibo z potus melioribus quidē. delectabilis vero magis est apponendus.

De bollimo. Ca. XLIII.

Ollimus est imoderat⁹ z q̄ caninus b appetit⁹. H̄z at fieri ex frigiditate ozis stomachi dīnante. aut (als z) ex nte cū hūore. Frigiditas igit ihera. assūpta cibaria vt exp̄lōis trudit ad iheriora. et sic stōach⁹ inanit⁹ rōe vacuitat⁹ appetit. Stōach⁹ at ex multis caus⁹ i frigidat⁹. Sicut ex nūmis frī glida dicta. z h̄mōi. dicit Gal. q̄ bollim⁹ na scitur ex nūmfo calore mēbroz quē vne tra hūt ab epate. Ep̄at p̄o p̄ mēlatica venas

earumq; Causis et Medelis

extrahit a stōcho: q̄ subito ianit stōach⁹ ⁊ se
quif appetit⁹ q̄si p̄tinu⁹ (als canin⁹) ⁊ imode
rat⁹ ⁊ dinofat p̄ infēfione vrine, qz cito ad
uenit nec tñ p̄ eū p̄ deficit. Ist⁹ puenit frī
gida medicina ⁊ grossa diēta. Bolifini at h
se figit, q̄ hō pl⁹ obito appetit⁹ ⁊ pl⁹ solito co
medit⁹ ⁊ tñ ex affūp̄t nībīl corpi addit, s̄ at
tenuat pot⁹ ⁊ marcescit, adest frequē flux⁹
vētris. Accidit at appetitū imutari: vt appe
tat q̄s nociua, vt carbonēs trā ⁊ salē ⁊ hū
iūsmōi. Et h̄ fieri ex hūore melācholico vl
cholērico inficiēte os stomachi ⁊ q̄si q̄ndā
lanuginē inducēte, vñ stōach⁹ ifect⁹ rōne cō
formitat⁹ appetitū talia, vt in pgnatib⁹ p̄z ⁊ i
emorrhoidaz ⁊ mēstruoz retēfione patētib⁹
in q̄b⁹ sum⁹ ab imūdo sanguīe resolue⁹ inficē
neruōs sensibiles stomachi: ⁊ imutat appe
titū. Cōtra bolifinū ḡ dēt calida stomachū
pfortatā. Denē etiā cibaria vinctuosa ⁊ mul
ta pinguedie: vt vinctuositas ori stomachi
innatās fastidiū generet ⁊ inducat. Et si hu
mor frigid⁹ ac phlegmatic⁹ fuerit i cā vt fre
q̄nt⁹ accidit: stōach⁹ purget⁹. Tādē calidis
electuarijs inter p̄rngēt⁹ calidis exteri⁹ cō:
fortet⁹. Cōfili mō curet inordinat⁹ appetit⁹.

De singultu La. XLV

Singult⁹ est son⁹ violente cōmotiōis
stomachi ex spāsmosa dispositiōe ei⁹
puenēs. Fit aut duplici de cā pncī:
paliter. Sc̄z Ex nimia repletiōe: vl Ex inas
nitiōe: q̄nq; ex frigore. His em̄ de causis
neruī stomachi p̄trahūt: q̄b⁹ p̄tract⁹ fund⁹
stomachi supius eleuat⁹ Virtus aut regiti:
ua nitit ipm ad naturālē positionē reducere
Ex tali ḡ ascēsu vel descēsu vt dicit⁹ q̄dā: fit
q̄dā sonus q̄ dē singult⁹. Vel vt mihi videt⁹
dū fund⁹ stomachi eleuat⁹: aer in medio p̄tē
tus: vi expulsiōis eries: dū alteri aerī obui
ans p̄ angustū trāsīt: fac sonitū q̄ dē singul
tus. Qū fit ex repletiōe: fit cū vomitu hūoz
vl ciboz ⁊ accidūt eructuariōes diuersi. s̄
poris fm humoz abūdantiā ⁊ diuersitatez
⁊ plectrica ē corpis habitudo. Diēta ei p̄
cessit nimis larga. Qū p̄o p̄tigit ex inaniti
one: cognoscit⁹ p̄ febre vl fluxū vētris vl san
guinis: ⁊ p̄ alia q̄ extenuat corp⁹. Sc̄z qū ac
cidit ex frigiditate: cognoscit⁹ p̄ frigiditate aeris
vl p̄ diēta frigidā p̄cedētē ⁊ hūmōi. Cōtra sin
gultum ex repletiōe: vtendum est vomitu ⁊
alijs euacuarijs calefacientib⁹ ⁊ desiccati
uis. Cōtra singultū ex inanitiōe si fuerit si

ne febre: vtēdū est restauratiuis ⁊ humecta
tiuis. si p̄o fuerit cū febre piculosi⁹ est. Cō
tra singultū ex frigiditate: actualit⁹ calidis:
⁊ potētiat⁹ est vtēdū. Valet etiā sternura
tio si puocet. Valet etiā timor si ex impro
uiso incutiat⁹. Vel si aliqd valde p̄cunduz
subito obijciat⁹. Nā calor reuocat⁹ ad incō
ra: p̄t p̄cūdiā aut timorē dissoluit fumū q̄
materia ē singult⁹.

De vomitu La. XLVI

Vomit⁹ ē ciboz ⁊ humoz a stomacho
violenta reiectio. Et habet fieri istis
mōis, aut vi nature aut vi sintomat⁹
Qūq; enim superabūdant in stomacho hu
mores calidi: quandoq; frigidi. Vñ qūq;
ex caliditate ebullitiōe faciēte ⁊ humores
dissolvente fit eoz p̄ vomitū expulsiō. Sic
ei frigiditas intēsa in ore stomachi, vi p̄p̄
siōis repellit humores: ⁊ cibaria inferi⁹. Et
est causa solutiōis p̄ secessuz. Sic caliditas
dominās mouet eas aliqñ sursum ⁊ ē cā euac
uatiōis p̄ vomitū. Aliqñ fit ex ciboz ⁊ po
tū supabūdantiā, q̄ cū natura nō possit res
gere vl digerere: ea repellit a se tāq; sibi sup
flua ⁊ nociua. Aliqñ et accidit ex q̄litate ci
bi vl pot⁹ ⁊ ex ei⁹ acūmie Vñ mordicat ner
uos stomachi ⁊ puocat ad vomitū. Aliqñ
fit ex debilitate p̄tū: retētiue ⁊ fortitudine
expulsiue. Vñ stomach⁹ nō valēs assūpra re
tinere: p̄ incōtinentiā vomit ea. Aliqñ etiā ac
cidit ex fortitudine ⁊ acūmie medicie. Ali
qñ etiā fit vomit⁹: cū inferiora vētris fuerit
fortiora: ⁊ expellūt suas supfluitates ad su
piora: ⁊ nata n̄ valēs retēre ea: imo abomi
nās ⁊ abhorres: p̄ vomitū expellit Aliqñ et
fit p̄ cōpressionē ⁊ elenationē stōachi ex vi
cinitate ⁊ colligatiā alioz mēbroz qū casu
aliq̄ patiūt⁹ vt ex matce. Vñ frequē vomit⁹
est signū impgnatiōis: vt dicit⁹ Gal⁹. Vomi
t⁹ itaq; laudabil⁹ est qū fit vi ⁊ opatōe natu
re, vl qz fit sicut optet ⁊ qū optet adiutorio
medicīne, qū fit in die cretico ⁊ eger ex vo
mitu releuat⁹. Vomit⁹ ei laudabil⁹ stōachū
mūdificat: p̄tū digestiue fuit ⁊ mīltras, to
tā naturā exonerat ab ifirmitatib⁹ infinitis.
totū corp⁹ hōis alleuiat. Si at fuerit illan
dabil⁹ tria opat⁹. Dēm at vomitū naturalit⁹
p̄cedit mor⁹ ⁊ tremor labioz: conat⁹ et ang
ustia spiritaliū mēbroz. nausea ⁊ abomi
natio: oris aptio, ligue distēfio, ⁊ extēfioyes
naz arteriaz ⁊ neruoz. lachrymatio in ocul⁹

Liber. VII. De Infirmitatibus

emisso sudor. imutatio guttur. et amarica-
tio et infectio lingue palati atq. oris. Vom-
it igitur si fuerit necessarium proceat. si superfluum et
nocuum restringat. Contra vomitum autem ex frigido
da cum valeat calida et confortata cum electuaria
quibus vnguentis. Valer etiam diacytonis calidum
dyanisum. dyacuminum et hmoi. Contra calidum
pro cum valeat frigida et secca restrictiva et con-
fortativa (alibi perfricativa) ut zuchura. rosas
ceas. dyarodon tria sandali. et hmoi. Et hec de
vomitum dicta sufficiant.

De dolore ventris sine stomachi.

Capitulum XLVII.

Dolor stomachi multis de causis habet fieri. scilicet ex calore dissolvente. ex frigore coarctante. ex vicositate extendente. ex apostemate comprimente. ex humore calido vel frigido villos stomachi inuiscante. Ubi calor est cum dolore est purgativus. eructus atque calida pars pallida. urina grossa: cibaria bene digerunt. subtilia adurunt. amaritudo de oris. secessus cholericus. urina crocea. Ubi vero frigiditas cum humore est in causa doloris purgativus. dura male digerunt. lenia et subtilia melius. Solet adesse vomitus fleumaticus crudus. ventris peritipatio. eructationes acetose. Ventositas si est causa cognoscitur ex rugitu et gurgulatione et eructationibus insipidis et quorum emissionem patiens alleviatur. Apostema si sit in stomacho cognoscitur ex febre committente et pericula et ardore et indigestione et orificij extensione. Si igitur calor cum humore sit in causa humor digeratur et cum medicinis purgativis stomachi cum electuariis frigidis confortetur. cum vnguentis frigidis exteri fomentetur. Si autem frigiditas cum humore sit in causa: modo prius curetur Si autem vicositas sit in causa: curetur cum illis quibus extenuatur vicositas. ut dyamarum. dyacuminum. et hmoi. Nam et vicositas in corpore et specialiter cum est in ventre: causat torsiones quoniam se in humores inponit. ut dicitur Celsus. et ideo oportet ut si hi succurrat cum medicinis vicositatis ventris dissolutioni. Et ideo dicitur Celsus. ut viciosa sine scarificatione circūdet umbilicum ut vicositas extrahatur ab interioribus ad exteriora. quod sic dicitur idem. Plus vicositas ledit in multis causis quam humores. ut patet in hydropicis. de quibus idem in eo de capitulo dat exemplum. Quicumque igitur vult primam custodire corporis sanitatem: custodiat stomachum ne nimium sumat cibum. Summa enim et perfecta medicina est abstinentia. ut dicitur Celsus. in libro de fastidio

De cholica et iliaca passione Capitulum XLVIII.

Dicitur etiam ventris acedere dolor et torsura. ut dicitur idem Celsus. et humoribus in intestinis inuiscatis sic dolor illac cholericus. et phlegmaticus passiones. Accidit autem iste infirmitates quoniam ex interclusa ventositate. viscerum obnubilatores extendente. Nam et humorum multitudine viscerum subam aggrauante. aliquando ex alio apostemate lesionem intestinorum sube inferere. Aliquando ex lubricorum multitudine viscera inter se corrode. Aliquando ex aliorum humorum colligantia. per passionem intestinis inducere. Aliquando et humorum acumine intestinorum subam mordicare et ulcerare. Et iste passiones. phlegmaticas habent causas et significaciones. Vicositas grossa et cruda ab humoribus resoluta: quoniam cum fecibus includitur in intestinis multas generat torsiones. Et si fuerit resoluta fumositas vel ventositas a materia sanguinea: erit dolor infirmitas. ut dicitur Celsus. Si ex cholericam erit purgativus. Si ex fleumatica dicitur extensus. Si ex melancholica dicitur purgativus si ex nitreo fleumate dicitur congelatus. Nam autem sit ex sola vicositate tunc est dolor deambulatorius. Ita dicitur de phlegma ad phlegma Celsus. super Joannem. et his phlegma sepe videntur magis et auctores. Ista igitur passio curatur cum dyaporeticis medicinis. scilicet euaporativis. extenuantibus. vicositatis purgativis. Nam vero repletur intestina grossa et viscosa quissimas inferunt passiones. Ligant enim intestina et glutinant viscosa superfluitate. Unde natura non se per se superfluitatem expedire. nisi necario sequitur interiorum torsio. interiorum passio. et repugnatione fumositatum superiorum summa perturbatio. quoniam mors et subiecti destructio. ut in iliaca et cholericam passione. In tali itaque casu solet primo apponi molificationis et materiam indurare humectativa. Deinde aliquantulum mordicationis. tandem necessario purgativa. et sic exoneratur et purgatis interioribus tota natura ad persistentiam debita revocatur. Nam pro apostema occupat stomachum vel intestina. ex materia et distensionem apostematis sentitur dolor et quando in stomacho et etiam intestinis. Et cum quiescat materie et quietate apostematis intenditur vel remittitur imperio angustie et doloris. Dolor autem sepe tanto est gravior et periculosior. quanto in subtilioribus et cilioribus prebentur intestinis. quoniam minus patet locum evacuationis et evacuationis. In istis tamen interioribus confortat medicina medicamentis refrigerantibus generativa ratione febris. mitigativa ratione doloris.

earumq; Causis et Medelis

maturaturar mūdificatiā rōe apostemat. p̄solidatiua z sanatiua rōe subseq̄nt̄s vlcer̄s ne loz f̄maneat vlcerofus. z ista oīa z mlt̄a alia pat̄et i vlt̄i. z Plac̄s ista h̄ ponere eēt sup̄flūū. Qñ āt lumbrici sūt i cā marim⁹ in stat̄ dolor. Sūt āt lumbrici p̄mes qdā lōgi rotūdi z acuti. ex viscosis z crudis hūoribz inestinoz interioribz generati q̄ cū fuerit in gēlibz z lōgioribz inestinis generati. dīcūt lumbrici. qz lōgi vt d̄r p̄stā. Si p̄o in iferioribz busz grossioribz sūt nutriti ascarides dīcūt z cucurbini. qz (als h̄) p̄m diuersas mat̄ias ex qbz sūt diuersas hūc sp̄s z figuras. Nā ex salso fleumate sūt p̄miculi lōgi gēles et acuti. Nā calor illius fleumatis q̄ h̄z mortū a centro vsqz ad circūferentiā p̄trahit mater̄iā p̄mis i lōgū. Stēctas p̄o cū h̄eat mortū ad centrū z nō possit mater̄iā dilatare p̄striz gl̄t z coartat eandē i rotundū. z lō p̄miculi sic ḡnati lōgi sūt z rotūdi. Ex fleumate p̄o dulci sūt p̄mes lōgi et lati. lōgi qdē rōe caloz. qz calor p̄logat. Lati p̄o qz hūor se diluidit di latat. Ex fleumate p̄o acetoso qd frigidū ēz sicci curti z rotūdi. qz vtrāqz q̄litas cuz h̄at beat mortū ad centrū repuḡt latitudinē z longitūdinē. Ex fleumate p̄o nat̄ali cū sit frigidū z hūidū sūt breues z lati. Breues qdē ex frigiditate. Lati p̄o ex hūore. Et istī dīcūt ascarides vel cucurbini. qz semini cucurbis te assimilāt. Ex nitro fleumate. p̄ nimia frigiditate nihil viuificat. Di p̄mes gūssimas infert corruptōes. Febz adest. prurit⁹ nariū. stridor dētiū. abominatio cibi. stupor z alienatio mentis. clamor in somno. tremor corporis. emissio lingue. z masticatio. cum nihil habeat int̄ dentes. Et ista oīa sūt p̄p̄t coligantia inestinoz ad instrumēta semiū et ad maxillas. Oporiet q̄ vt d̄r Lōstan. vt cl̄tus eijciant. alioq̄n cor p̄ ab eis p̄sumit. et mēbra remollit. nec expellūt nisi mortant. Dū ciuius sūt cū inestinis inuiscati de facili nō exeūt. s̄ mortui. abhorrete natura eijciunt. tñ aliqui exeūt s̄ q̄si mortui z statim moriunt. Cū rebz em̄ amaris occidunt sic absinthio. z h̄mōl. q̄ oīa in eodē ca. recitat p̄stan. Debēt āt oīa talia amara dari cū melle vel lacte l̄ cū aliq̄ dulci. Dulcia ei p̄mes diligūt q̄ cū sibi incorporant recipiēdo amaritudinē se occidunt. Ibi ei latitat ham⁹ sub esca. Qñ mat̄r vel vesica pat̄it. z inestina p̄p̄t colligantia pat̄it. Nā collo vesice oppilato res tentā yrinā vesica distendit. q̄ distensa lites

stinū qd sibi adiacet cōp̄mit z ad fec̄s expulsiōē impedit. z iclusa v̄tositate cholericā passio generat. Hec passio generat vt dicit Lōstā. i vno inestino qd vocat cholonā. cōscauū. Et est in dextra pte vētris inferioris circūcingēs sic zona vsqz in pte sinistrā. Cā āt h̄mōi passiois est septiformis: vt d̄r idez. Prima est calor igne⁹ z choleric⁹ febr̄ibz interm̄it⁹ desiccās fec̄s hūiditate z indurans z exire nō p̄mittēs. Scda cā est cibi sicci et stiptici grossicies: egestionem exire phibēs. Tertia est fleumatis viscositas vias egestiōis occludens. Quarta est grossa ventositas cum viscosis humoribz se inuiscens z distēdēs. Quinta est apostema: cū inestino nascens: sub am̄ feculentā exire libere phibēs. Sexta multitudo ascaridūz lumbricoz mortuoz z inuiscatoz in h̄ inestino: exire nōuales. Septima est inestini insensibilitas nōcumētū fecis nō sentiens nec expellens. Hec passio q̄cunqz de cā generata: di ra infert corpi tormēta. Vñ generalia z p̄pa h̄nt accidētia. Adest em̄ generalit̄ vomitus. abominatio: tortura: z dolor intolerabil⁹ ex pte illa vētris p̄stipatio. Et si est ex calida cā: venit videt acub⁹ pūgi. Vñ z paties cito mori si nō h̄z remediū. Si ex frigida tūc nimia sentit̄ grauitat̄. Len⁹ tñ est dolor z in vno loco. Si p̄o ē ex v̄tositate: dolor est extēsiu⁹ z immutat locū cum gurgulatioe z inflatione. Si est ex apostemate sentiunt calor: dolor adest febr̄s cū siti z aspirate lingue. Si ex lumbricis: tortura seq̄r̄ dolor z abominatio. Aliqū eos p̄ os vomūt. Et breuiter morbo est pestifer z mortalis cito interficiēs nisi efficacit̄ succurrat. Prio ḡ sunt cause morbi mitigāde dissoluēde. et destruēde p̄ balneatōes calefactōes dissolutiuas z liq̄factiuas vnctiones vt est anacisōn irillion z h̄mōi. Si p̄o p̄ mitigatiuas nō cessauerit dolor: tūc ad fortiores pcedē dū ē medicinas: dissolutiuas: purgatiuas: sic in viatico p̄tinet. Huic passioni cognata est iliaca ab ilion inestino dicta. Et est in testinū gracile z longū inuoluēs circūqz alia inestina. z est carne discooptū vñ valdē est sensibile. Vñ z hec passio vocat vna de pacutis fm̄ Gal. qz vno die vl̄ duobz inestis z ideo piculiosior q̄ ip̄a cholericā. Lōsili tñ modo curat. Ex p̄similibz em̄ fere caus̄ generatur. sed maxime ex apostemate vt dicit Constantinus

Lib. VII. De Infirmitatibus

De dysenteria. Cap. XLIX.

Aliqñ etiā patit vter ex ciboz hūo
rū lubricitate z acumine vt i dysente
ria licteria z diaria. Et hec int se dis
ferūt vt dī Cōstā. z Plat. Dysenteria ē flux⁹
vtr⁹ cū excoziatiōe intestini z sanguinolēta
egestioe. Et dī a descindēdo. qz i ea icidūt
intestina. Et fit ex cholera naturali vlnatur
rali iestia corrodēte z excoziāte. Quqñ et fit
ex fleumate salso. z qñq ex melācholia adu
sta. qñq ex vicio epat⁹. z dī epatica. qñq ex
debilitate pētine. pēt⁹ sūguinē retinere. nō
valēt. qñq ex nimia sūguis abūdātia maz
pie i detruat. Sūguis ei flux⁹ trāsmittit
ad nutrimentū mēbz qñ abscisū ē mēbz cū
nō inuenit mēbz qd nutriat. supabūdātia in
epate generat. z p icōtinētia emittit. z dī p
pe dysenteria. Fit etiā sepe vicio intestinoz
z tūc se tres spēs. In pma resoluit iestioz
vinctuositatē z apparet egestio sic lotura car
nis piguis. In scda villi stomachi abradūt
z apparet qñ rasure pgameni. In tētia p frus
stula emittūt iestina. z tūc apparet carnose
z nervose z artiose resolūtōes. Pma igit spe
cies bñ curat. scda vix. etia nūq. silt epatica
vix curat. Dysenterie igit sig se sūguinolē
ta egestio: torsio vtr⁹: dolor pūgitur. Qu
qz igit fit excoziatio intestinoz supioz. qñq
medioz. qñq inferiorz. z fm h variat dolor
nunc in ventre supmo nūc circa vmbilicū
nūc in infimo. Scdm igit causāz diuersāz
rū genera diuersificari solet etiā medicina.
Pmo igit soler mūdificari humor peccat
deinde flux⁹ intercipi. z h tā syrupis qz cle
ctuaris tam emplastris. qz vnguetis stipti
cis z pstrictiuis. Intioz pō medicina inuat
efficaci qñ in supiozibz intestinis est mate
ria. exterior pō p adiuuat inferiora. Stip
tica igit z pstrictiua debet esse tā medicina
qz dicta.

De licteria. Cap. L.

Licteria est flux⁹ vtr⁹ cū indigesti
cibi vl por⁹ emissioe qñ nulla fit imu
tatio circa cibū. s sic accipit sic emit
tit. Qd ptingit aliqñ ex villoz stōachi abra
sioe. vñ stōach⁹ nō valet cibū retinere. Quqz
fit ex viscosa z fleumatica hūozositate vill
stomachi z intestinoz adherente. Aliqñ ex
apostemate. qz tūc ex abis pl⁹ grauat stōaz
chus. z iō sensu nature mouet stomachus
ad expellenda cibaria anteq digerantur.
Luretur hec infirmitas sicut supra dicta.

De diaria

Diaria est flux⁹ ventris simplex cū ei
bi digesti emissioe absq sanguinea
egestioe. Fit at aliqñ ex ciboz mltitudine et
eoz liqūitate z acumine. Aliqñ ex cholera
peccate in qñtitate pot⁹ qz i qñtitate. qz si qñ
tatie peccaret pot⁹ iducez dysenteria qz dia
ria. Quqz fit ex fluxu hūoz ad iestina a ca
pīte defluētis. z ea vel mordicātis vel lubri
cātis. z tūc emittit panēs spūmas z ampul
las. iuxta illd Hypo. Quibz spūmose egesti
ones in diaria apparēt. his a capite fleuma
defuit. Hic flux⁹ curat p diete tenuitate cur
tur refrigeratiua z hūectatiua. Si ex fluxu
hūoz a capite. denī reumas restrictiua. Et
hec de passioibz vtr⁹ tā dicta sufficiāt.

De hydropis. Cap. L.

Hydropis est error digestiue virtutis
epatis: tumorē mēbz generas
vt dī Constan. Dum em virtus di
gestiua debilitat in epate: supfluitates mul
te generantur in corpe qv vigore virtutis ex
pulsue exteri trāsmille mēbz inflatōem
generat. Fit aut tribz de causis generaliter
Ex retentioe supfluitatū pter naturam. Ex
fluxu humiditatis pter naturā. Ex pncipa
li distēpantiā qñtatum ip⁹ epatis. Dū ei
supfluitates pter naturā retinentur vt men
strua: emorroides. z h mōl. ex eaz retentione
opprimuntur virtutes: supfluitates generā
tur. ex quibz mēbz inflatio sequitur. Ex fluxu
pō hūiditatis pter naturā dissoluit spū
ritus. debilitat virtutes. supfluitates ex indig
estioe supueniētes inflatōem mēbz effi
ciūt. Ex qñtatiū distēpantiā erat pter di
gestiua in epate qdrupl fm qñtior qñtatiū
pūctōem. z sic fiūt qñtior spēs hydropisis
fm excessū qñtior qñtatiū. Pma ē leucofleu
mācia (als leucofleuma) ex distēpantiā frī
giditatis z hūiditatis. Et dī ab albo fleuma
te. leucos aut albū dī. Scda est ypposarca
vel anasarca ex distēpantiā frigiditatis z sicc
itatis. Tertia spēs ē ascites ex distēpantiā
caliditatis z hūiditatis. Quarta spēs ē tym
panites ex distēpantiā caliditatis z sicc
itatis. Fiunt autem hoc modo dum hūi
ditas z frigiditas in epate distemperantur:
virtus digestiua debilitatur. qua debilitata
supflua generantur. q pter expulsiua trās
mittit ad exteriora. vñ vehemēs accidit infla
tio. frigiditate z siccitate distēpata i epate

earum q3 Causis et Medelis

Sicut per digestiua distēpat z debilitat aliā
qntulū, sicut expulsiua, z iō supflua n̄ emittit
vīs ad cutē extēriora, s; s; carne retinent, z iō
h spēs d; hypofarca, s; carne vltima car
nē. Et distēpatia at calor z hūiditas: p dis
solutōē spiritūū: debilitat vtraq; s; p; d; di
gestiua z expulsiua, vñ supflua p totū corp^o
n̄ expellit s; int vtrē z sup hac rāūmō retē
nent, Et hec spēs d; aschites, q; venē pcul
sus fsonat s; vter. Alchis ei vter d; calidi
tate z siccitate distēpat spūs dissoluūt. Et
sic debilitata vtraq; pte, s; flua et idigēsti
one surgētia p calidū z siccū i grossā fumo:
sitate ffoluūt q n̄ expellit p totū corp^o s; cir
cavtrē retinent, z h spēs d; tympanites, q;
ad modū tympani sonat vter. In pma igf
specie inflatio ē p totū corp^o: supficies alba
z moll, digit^o carni ipress^o signū foramis fa
cit, z paulatī i se postea redit. Urina ē disco
lorata alba z spissa. In scda spē n̄ ē tāta infla
tio s; feret eor caro. Urina ē discolorata z
tenuis. In tertia spē ē venē inflat^o z sonat pcul
sus sic vter. Urina rubea z spissa. In q̄ta
spē extēdit venē z sonat sic tympanū. Urina ē
colorata z tenuis, collū z extēra efficiūt gci
lia, z nares acute: oculi pcani z rotūdi. Due
pme spēs pnt curari an pfirmatōz, due se
cūde an pfirmatōz vtr curat: s; p nūq; hy
dropic^o g ē corpe tumid^o: moll gūis z pōde
ros^o z sitibūd^o, q̄ tāto pl^o bibit tāto pl^o sinit,
z q̄ q̄nto pl^o bibit tāto pl^o paulatī deficit z
apliturgescit. Talib; diuersimode patien
tib; diuersimoda exhibet medicia. Eis tñ
valēt vrositas extenuatiua, hūorū intēcūta
nei psumptiua: z pteut digestiua i epate pfor
ratiua. De q̄b; oib; se expedit i viat, Cōstā.

De ictēria seu aurugine. **Ca. LIII.**

Ictēria siue aurugo ē cut^o defeda
tio absq; ip^o ieq̄litate. Et d; i Plat^o,
q tres s; spēs ictērie, Crocea ex cho
lera natali, viridis, nig. P̄ia vocat aurugo
q; citrinū effiē hoiez ad mod auri: Alia vo
cat peganit^o, s; viridis. Et cholera ei praxina
viridat. Tertia melāchitō, s; nig, q; ex colera
nig gignit z adusta. Fit at ex feruore z ebul
litione sūguis i cholera trāseūt, ex calore s; ab
undāte z sūguine ificiēte, vñ defert de sūgui
ne ad cutē supficiē: z ipaz ificiēz imutat Ali
qñ fit ex oppilatōe supior^o vlt iferior^o porci ci
stis fell, vñ cholera fāduat ad epat: z sūgui
nē ificit. Aliqñ fit ex apostēate vlt febre pgi
nua sūguine imutate z adurēte, aliqñ ex cor

ruptōe aer^o l' cbi l' por^o corrupti, l' ex morsu
z pūctura reptil^o venenosi, his mōis sūguis
ificit z ad nutrimentū mebroz trāsmittit ea
fm suā ifectōēz ificit z corrūpit. Ictēriciz
g marie calidā s; pcomitāt, totū corpis ife
ctio, dextre pte calefactio, s; or^o amarituz
do, dolor frōt^o, tūmēt auriū, vñ colorata
cui^o spuma ē crocea vlt viridis vlt nig. Oia
q de corpe emittūt pdicto colore colorant
(als ificiūt) ex oppilatōe supiore cāta imus
tat oia iferiora: ita vt oia sint sic valde ticta
Ecōuerso at ē si ex iferiori: tē ei oia supiora
s; mag^o tincta: z iferiora min^o. Si at fuerit
ex febre z ex vi nase: p^o, vii, diē i aliq die cre
tico: cūdiuicōe febz z alieuiatōe patiens^o z
syntomat^o remissioē bonū p̄dicit, Tal colo
ratio sigt materiā tūc purgari. Si at fuerit
vi syntomat^o sic solet accidere ante, vii, diēz
piculū p̄dicit. Sig^o ei marīa petere supiora
vlt pte sui multitudinē vlt pte sui fumositates
z acūmē sic exp̄sse d; Bal, s; Alfo, Solz ita
q; tal passio curari p sūguis mūtōēz. Per
infrigidantiū z alteratiū appositionē: marie
sup regionē epat^o, q; ibi potissime ificit ipe
sanguis s; i suo fōte, Danf itaq; iter^o z in
dicta z i medicina ea q repmūt calozē, mūs
dificāt sūguine: z alterat ipam malā sūguis
dispositioēz. Et si fuerit ex oppilatōe: danf
ea q se diuretice pteut z aptine nō tñ nimis
calide vt in viat, Cōstā.

De emorroide. **Ca. LIII.**

Emorroide sūt qnq; vne exētes in
e ano ex q̄b; diuersē passionēz fiunt, s;
Inflatio: retētiō, flux^o. Quāq; sup
fluitates vi nature trāsmittunt ad pte, z i u
ptis venis ill' emittūt Corp^o a diuers^o egriz
tudinib; liberat Si fuerit flux^o imoderat^o
varias efficiūt passioēz, Qñ pō pte p̄fuetu
dinē retinent, marie me egritudies psequūt:
vt hyd: opif, ptis mania: z melācholia zc.
Inflant at h mō supfluitates spisse z feculē
te ad venaz ora descendētes ea inspissant et
ingrossant, vñ fit inflatio. Aliqñ orificia ve
naz ex intēsa siccitate coarant z inspissant,
Qñq; p nimio fluxu vñ a chirurgic^o z cicā
trizant: z tūc aut vic aut nūq; apūnt. Aliq
qñ ex sūguis spissitudine: venaz capita op
pilant, Aliqñ ex nimio sanguinis acūmine
z liq̄ditate pl^o debito apūnt. Retētiōē ni
miā hec sequunt: grauedo capitis palloz fa
ciei, liniditas, ponderositas renū z corarū,

Liber. VII. De Infirmitatibus

dispositio ad hydropisum, et ad perispermum: nimium fluxus sequitur debilitatio et extenuatio corporis, mutatio coloris, dolor et torsio inferioris partem corporis, et si fuerit continua nimis inmoderate pessimas inde generat passiones. Si vero nimis fluat orificia venarum refrigerant refrigerantibus medicinis, paulatim tamen maxime si fuerit morbus inveteratus ne sanguis subito repressus ad aliquod membrum refundatur et peior morbo generetur. **Utrum Hypoemorrhoidas** sicut nati antiquis si urina relicta fuerit picilis erit, si vero nimis claudatur, apertius et rarefactius aperiantur.

De dolore renium. **Capitulum III.**

Dolor renium a grecis nephritis dicitur, qui dolor affinitatem habet cum cholica passione. Differunt tamen quia dolor cholice renium mutabilis est et instabilis, quid die enim mutat et vno latere ad aliud latere: nephreticorum dolor stabilis est. Patiuntur autem lumbi sive renes aliqui ex tumore, aliqui ex humorum repletione, aliqui ex vetustate, aliqui ex lapide, omnia ista gravissima inferunt dolorem, maxime si fuerit calor in causa. **Quid** signum est urinae incensae? dolor acutus et pungitivus. Si vero frigiditas fuerit in causa: cruda erit urina et lentus dolor. **Lapis et arenule** et alie suppuritates diverse in renibus generantur sepe et habentur ex potu aque hoc limose et grossa dieta. Ex his et fiunt oppilationes in renibus vel vesica, et quicquid in eentia lapidis vel arenularum per intestini calorem actio transmutantur. **Habentes lapides** comitantur multa incommoda, si difficultas urinandi, cholica. Et huiusmodi oppilatione enim lapidis oppilant vias urinales. Aliqui in parte et sit straguria quoniam quod cum difficultate et guttatum mingit. Aliqui ex toto et tunc omnino denegat: et dissuria dicitur. Ex humoribus enim viscosi in renibus in vesica coagulati fit calculus. In iuvenibus precipue in renibus. In pueris autem in vesica, quia collum vesice in eis est strictum, prohibens urinam exire unde lapis generatur, ut dicitur Constantinus. In pueris etiam urina est magis grossa ex viscosa dieta. Res autem viscosa magis est habilis ad coagulationem et conglutinationem, et ideo sepe in puero generatur. **Logis** autem quoniam lapis est in renibus vel materia lapidis per dormitionem pedis et core dextre partis: si in dextro rene sit causa. Similiter vero si in sinistro. Si vero fuerit in vesica dolor circa pectinem et periconem circa sentit. Preterea arenule venientes a renibus sunt rubee. A vesica vero albe. **Lapis autem generatur** ab humoribus viscosis dissolutis.

soluitur facilius et educitur. Ex arenulis vero difficilius soluitur et curatur. In mulieribus autem rarius generatur lapis quoniam in masculis propter meatum largiores et propter debilitatem caloris desiccantis humorum mores et putrefactionis et propter purgationes frequentiores. **Vulva** et suppuratio ab eis per menstrua educuntur. Sic infirmi sunt purgandi in caliditate et apertius, sepe balneandi, cibariis digestibilibus reficiendi potibus et medicamentis diureticis aptis et mudificationibus refouendis assuefaciendi, et aliqui arti chirurgice dimittendi marie pueri, scilicet adolefcentes. In senectute vero incisio periculosa est, quoniam vltima etiam annu hec passio non curatur, ut dicitur in aforismis. Quicquid nephretici vltima etiam annu: non sanantur. Accidit etiam involuntaria urinae emissio quod diambnes vel diabetica passio vocatur. Et hoc accidit finem Constantinus, propter defectum continentie spiritus. **Vulva** et foris fit attractio humoris ad renes, et multum fit emissio suppurat, ad vesicam quam ferre non sustinet a se rejecta per urinam. Aliqui etiam accidunt ex molliore nervorum et relaxatione lacertorum in collo vesice. Quicquid accidit propter guttatem somnium multitudinem humoris, ut in pueris, et ratiobus (als ignoratibus) et lectulo urinantibus et in bibulis ebriosis. Propter enim proprium est sustinere nati hac passione quod per sitiat, et vix etiam aqua salsari potest, ut dicitur Constantinus, unde sicut ea bibunt sic ea statim mingunt. Aliqui fit ex humoris subtilis meatus urinales stringente, et continentiam ubi huiusmodi vi oppressio educendo. **Itaque** turpe infirmitate partem necessaria sunt caloris repressiva, et stipica foratua, calorem renium extinctiva, et nervorum emolliorum ad statum debitum reuocativa. Hec fit per porcos et elecuaria, per cataplasmatodes et vnguentia. **Causa** vere tamen dicitur prudens medicus ne se apponat in casu nimis humida, quia plus remolliendo lederet, nec etiam nimis sicca quia calorem acueret. Si modo ista, modo illa, ut ex frigiditate loci patiens huiusmodi et infrigideret. Ex sicca vero coarctetur huiusmodi et morbus patiens proferet. **Super** omnia dieta sit tepida, quia calida nimis nocet renibus et lumbis. **Nimis etiam frigida** digestiva propter retardat in suba et perantate epatis. **Et** dissolutum est dare in talibus tepida et composita, quoniam talis solet esse materia atque causa.

De hernia. **Capitulum IV.**

Ernia dicitur pellicula ventris, si siphat, creasatura. Siphat enim quod dicitur pellicula est quod membrorum nutritiuorum a generantibus est dissoluta sicut diafragma dicitur pellicula quod

capitulum de Causis et Medelis

line spūalia mebra et nutritibilia ē inēposita. Quā igitur pūgit siphac: vlt p discōtinuatōz: vlt p differtatōz rūpi: vel etiā p calozē dissoluē tē: vlt hūiditate relaxatē remollit: etiā pūgit itēstina inferi labi: et ossēū testidōz: folliculū nō sine dolore recolligi et diffūdi. Fit at ista pell diuīsiō vlt relaxatiō Aliquā a cā extrīseca: sū nimia corpis exercitatio: vt i lucta et palestra. Aliquā ex pūssioē vlt ex casu et hūmōi. Aliquā ex nimia mebroz supioz distēsiōe et conatu: sic ex nimio casu: clamor et hūmōi. Aliquā ex cā intrīseca: sic ex nimia calozē intēsiōe et hūmōi calidoz acūtie ipaz pelliculā diuīdētē et icidētē. Quāq; ex nimia hūiditate nervos et lacertos relaxatē. Quōz aliq; aut mō accidat i pncipio facili curari p: et pūpue i iuvene. Si vō mag fuerit et iuenerata et cū ruptura nervi: vlt vlt nūq; cōsolidat: et difficile curat: vt dicit Lōst. Solet m curari hernia p dietā et medicinā: et aliā p icisiōē et chirurgiā. Talibz igit dicit autoz res valere scriptica et cōsolidatiua et i cibo et i medicā sic elēuaria it supia: et et fōmētati: ones et balnea extius addita pū et yngēta. Sup oia d: valere tenuitas dietē: et pūcētia marie a coitu: et et oī motu. Sup oia et a vēto: et i flatu: talibz ē cauedū: qz vt dicit Lōmētator. Vt oīstas marie nocz herniof
De artetica Capitulum. LVI
Rtetica ē dolor et passio artictōz: cū i flatōe et dolore. Que cū fit i articulo manūū chira g d: In articulo pō pedū podag: i scia d: sciatica. H: at fieri ex sanguie cholericō et hūore fleumatico. Fre quā vō fit ex cā reumatica. Sanguis cōgsci tur eē i cā et rubore loci et calozē et eminētia venaz pū patiet: et totū corpis: ex dieta calida pcedētē et hūida: ex etate et regiōe sili. ex eo q; marie mouet i vere. Cholericū hūor cōgscit eē i cā ex dolore vehēmētissimo et neruoz tēsiōe et ariditate: ac calozē et pū i flatōe et colore rubeo cū croceo iēmūto. et marie mouet i estate: et mag et dieta calidar sicca et i regiōe pūli. Sepe et emittit mltē chole rice supfluitates p vomitū et secessū. Calida obsit: frigida pūit. Fleuma etiā cōgscit eē i cā ex fleumatica hūidie: regiōe: dieta: etate pūli: ex i flatōe loci: ex dolore vehēmētissimū boze modico vlt nullo. De reumatica cā cōgnoscat ex gūedie capitis et hūmōi motu: titūlatiō et flū: p nuchā et ipatulā sentit. Pūli: male hec iūfirmas: qz artictos et nervos di

gitoz manūū et pedū pūit: subale hūorez i manibz detrahāt et pūmit: et aridas eas faci ens clausas reddit: ipotētē ad opandū eas efficiere pūenit. nodosis gibbositatibz digi toz iūcturas deformes fac. Hec iūfirmas cito curet: qz si fuerit iūcterata vix curatur. marie qn i durā pūertit duriciā et nodosaz. Hec itaq; peccas d: pmo purgari con grua medicā. Subtrahi d: sūguis et mū nui si sūguis ē i cā. Caloz et d: repenti frigidis: qn est cā hūor frigid: et tūc d: fōmētari calidis emplastr: et yngēt. A cibis grossis abstinēdū ē: et pūpue ab i flatu: nā vēto sitas sepe aggrauat morbu istū

De gutta sciatica Cap. LVII

Utra sciatica d: dolor q nascit ex hūoribz descēdētibz i neruū grossū q est iū lacertos grossos core sine hanche: vt dicit Lōst. Sepe at fit ex viscosis hūoribz i pūanitate hanche se coadunātibz. Quāq; ex hūoribz sūguinolēt cū cholera rubea iēmūit. Et hec oia cā sūt sepi dolor q dolor descēdit i crura vlt ad calcaneuz: et etiā vlt ad pūū digitiū pedis. Lō rō ē vt dicit Lōst. qz a scia p mediū corpe et tibiē dirigit neru ad cauillā pedis extiorē: et deide vlt ad parūū pedis digitiū. Et ista est cā qre iū passioibz scie dolor extēdit vlt ad illū digitiū. Inde ē q q habet calculū i renibz sentit eode loco pedis fōmicitatē et dōmicitatē: ppter neruū oppilatōē: vā nō pūit spūs debito mō currere ad illū locū. Dolor aut qz est i vna pte: qn i vtraq; sū peior ē i sinis tra qz qn ē i dextra. Lū rō est: qz i dextra pte maior ē caloz: q marie ibi collectā facili us digerit et dissoluit q i sinistra vbi ē minor caloz: et marie ē mag cōpacta. In hac passioē minor ē dolor: pullatio: pūctā et ardor: et marie i iūuēibz calide pūeritōis: māt pūe qn caloz est i cā. Et valet i illo casu iū nutio sanguis d sophena vena: sū ē sub ca uilla. Paties itaq; purgād: et sanād: sic i artetica. Lauere at d: oīs sciaticē sic et arteti cā nimia plenitudie cibi et pot: et pūpue a coitu: qz marie acuit reuma et ipedit digesti onē pū spūū et puri sanguis depeditōz: vt dicit Lōst. Pūget itaq; pmo corp iūti: et tūc localia ponāt ext: alit ei par pdest medicī na ext: nisi marie q morbi ē cā pus iūtrīn sec minuat: vt dicit Lōst. Dioscorides qz dicit Sūltū pdest sciaticē si fōmētatur fuerit lo cus doloris cū calido fimo bouis: potētē

Liber. VII. De Infirmitatibus

eni desiccet: maxime si cū galbano ⁊ thure ⁊ aceto fuerit resolutus.

De podagra Capitulū. LVIII.

Podagra fm Lōstāt. ē dolor peduz ⁊ maxie calcanei atqz plāte cū distēsiōe nerui ⁊ pullatōne. Nascit̃ at ex mal' hūoribz ad calcaneū descēdētibz. Qui si fuerit frigidus ⁊ grossus: nimia fit extēsiō atqz tumor: s; nō mltū pūgitū' dolor. nō pōtū magn' fieri tumor. qz pedes spoliati sūt et denudati a carne. ⁊ iō nō pnt mltū tumescere. Tumor ei nascit̃ i carnosus mēbrs. Hec passio nascit̃ i suauē vitā ducētibz ⁊ qerā q̄ paz se exercitāt. q̄ a supfluis hūoribz corpa nō emūdant. marie cū multā comedāt atqz bibāt. Et talibz enī generāt supflui humores q̄ reumatizāt ad pedes. ⁊ marie qñ sunt debiles. supflua matia expellere nō valētes. Et marie h̄ accidit ex nimio coitu. Totam ei ⁊ catenatōez corpi: coit' ipe mouet: vt dī Lōst. ⁊ calefacit. ⁊ iō mouet hūores ⁊ laxat neruos ⁊ rūpit. Vñ accidit q̄ eunuchi nō podagrizāt: qz nō coeūt. Sill' nec pueri nec mīeres nisi raro. ⁊ h̄ qz mēstruis expurgāt. Vñ Hypo. Vñ ieres n̄ podagrizāt nisi si forte mēstrua defecerit. Hec infirmitas adueniet iuētibz i vere. i. cl. diebz curat̃. S; si i autūno aduenerit ⁊ durauerit vsqz ad hyemē: difficile erit eā curare: vt dī i Afro. Quis rōez reddit cōmētator fm iudiciū astrologie sic. P̄ia inq̄ etas lune calida ē ⁊ hūida. scda ē calida ⁊ sicca. t̄ia frigida ⁊ sicca. q̄ta ē frigida ⁊ hūida. In p̄ia itaqz etate p̄ caliditate dissoluit̃ matia. p̄ hūiditatem diffundit̃. In scda etate et q̄ta p̄nat̃ ipa materia. In p̄ia at etate lunatōis seq̄nt̃ p̄fecte digerit̃. Vñ i scda etate lunatōis calide ⁊ sicce ex toto matia p̄sumit̃. et iſa sex septimanas: q̄ sūt. cl. dies pleā fit curatio: ⁊ maxime i estate. In autūno ⁊ i hyeme matia nimis cōpacta ē ⁊ iobediēs digestiōi. Hec ita igit̃ h̄ passiois p̄mo purget̃. deide frigidis extē' i p̄ncipio repcutiat̃. nō ei sūt calida ⁊ dissolutiua. p̄ponēda in p̄ncipio: cū sit cā reumatica. t̄si matia sit frigida ne reumatica p̄l' irritet̃. ⁊ iō vtēdum ē in p̄ncipio repcussiuis fortioribz in cā calida: et remissioribz i frigida: ne forte materia indurescat. Deide apponāt suffumigatōes: fomēta et vinctōes calide vl' frigide put matia tūc req̄rit̃. Leni dicta et t̄pata patiet̃ vtrā. A coitu sp̄ (als s̄ oīa) caueat̃. leue ⁊ medio cre exercitiū iūlgat̃

De apostemate LIX.

Apostema ē supfluo hūorū i mēbro aliq̄ collectio putrefactōez facies ⁊ tumorē: vt dī Lōst. Eōtigit aut̃ mēbz apostemari aliqñ ex cā extiori vt dicit̃ Lōst. sicut ex pcussione: vulnere: casu: fractura ⁊ cōtusione. Ab oībz enī talibz mouēt hūores ⁊ ad locū sepe p̄fluūt patietē. qui se mutuo p̄culcātes calefiūt et putrescūt. Aliqñ autē a causa intiori s; ex abūdantia hūorū corruptorū q̄ sepe p̄fluūt ad locū aliqñ et p̄currūt. Et hoc dupl' fit: qz aliqñ ex adunatiōe matie in p̄prio mēbro. Aliqñ ex fluxu materie de vno mēbro ad aliū. Et tal' flux' p̄les sūt cāe sic dī Lōst. Prima ē fortitudo membrī expellētis: qz qdā mēbra p̄ncipalia ⁊ nobilia exonerāt se a supfluis. sicut cerebrū ab hūore fleumatico se exonerat atqz fumo Scūda cā debilitas mēbz recipiet̃. Debra ei debilia recipiūt supfluitates a supioribz fortibz (als fortioribz) descēdētis: sic aut̃ caro ⁊c. Tertia cā ē mltitudo hūorū: q̄ cū sūt supflui i maioribz venis: r̄fūdūt ad mīores: mēbroz p̄siliū eēntiā subitratēs. et qd supfluit ad nutrimentū: fluūt ad mēbz. et clauduntur p̄ncipal' via: ⁊ fac apostēa. Quarta ē largitas meatuū p̄ q̄s facile fluunt hūores de mēbro ad mēbz. Quinta cā ē liq̄ditas hūorū ⁊ subtilitas q̄ de facili motu facit̃ diffundit̃. et diffusi i aliq̄ mēbro recolligūt̃. et ibi artitudine mēbz coartati p̄culcant̃: ⁊ ad putredinē disponūt̃. Sexta cā ē Suppositio mēbroz. qz naturalit̃ inferiora mēbra recipiūt supfluitates supiorū mēbroz. Sic mēbra capitis deponūt̃ suas supfluitates qñs qz ad lacertos ⁊ venas gutturis ⁊ fit squinātia. qñs ad mēbra pectoris. et fit peripleumonia et pleuresis. ⁊ sic de alijs. Fit at̃ apostema h̄ mō. dñ hūores q̄ritatū peccātes ⁊ a calore p̄sui vl' a p̄rute expelli nō valētes recepti i cōcavitatibz mēbroz ebulliūt ⁊ putrefiūt: sic pasta i furno posita ab igne dīscat̃: ⁊ i superficie crustulā qdā r̄cipit sub qua manet hūor ita collect' p̄ calore ebullitōis qndā crustulā facit sub q̄ latet hūor putridus atqz tumor. ⁊ talis tumor dī apostema Et aliqñ fit d̄ v̄eto sitate. ⁊ dī bubo. Aliqñ hūore simplici: sic ex sanguine fit fleumonia. Quī signa sunt Rubor ex colore sanguis: Duricies p̄p̄ multitudinē ⁊ calore aq̄siora cōsumētē. Pullus. i. salt' p̄p̄ ventositatē siue fumositatē ipellētē. Dolor p̄p̄ extensio

capitulum Causis et Medelis

ne. Calor ppe calidā naturā. Tumor ppropē
matie multitudinē. Fit etiā sic apostēa ex sim
plici cholera rubea. Et dicitur herispila. i. sacer
ignis p antiphrasim. Fit et aliis ex cholera
pura: et corrodit mēbrā cui insidet. et dicitur a me
dicis herpes estiomē. qñ seipm corrodens
Fit p sili mō apostēa d. rheumate. et dicitur zimīa
siue pal. qñ sic i palude est mltū supfluita:
tis et limositat. ita in h apostēate: cui si im
pseris digitū cedit impfioi. qñ p fluitabilis
tate digito dpmēti cedit. et i medio forāmē
apparet qñ signū forāminis. h postea remo
to digito dū matia fdir ad mediū: totū illū
iter adipler. Isti apostēat. sūt sig Albedo
qñ matia ē alba. Pollicies: qñ matia liqui
da. et Dolor lenē: qñ matia sua frigiditate
minuit sensibilitatē. Contraria sig sūt i apo
stemate de cholera rubea: qñ calor ē mltū:
cū matia sit valde calida. Rubor cū citrini
tate: qñ cholera nō ē rubea: s. crocea. Ha
gnitudo adest doloris et pūcture: qñ matia
est acuta. Et melacholia ē fit apostēa. Et si
matia tota fuerit extra: fit scirrhosis. Si pti
āra: pti extra: fit apostēa qd dicitur cācer: ad sili
tudinē cācri. Sic enī i cācro dorū eminet:
et brachia sūt extēsa in latibz. Ita i h aposte
mate qdā ē tumor vice dorū. Ramuseli pō
humor sūt hincide expāsi vice brachioz.
Paulatim et serpit corrodēdo carnē et ner
uos sensibilitē ad modū cācri. An sig illius
sūt Inges duricia: qñ cū matia sit terreltr
et melacholica: mltū ē cōpacta. Calor pō li
uid: qñ matia nō est ex toto nig. Dolor est
pauc aut null. ppe et insensibilitatē: qñ ma
teria duas h mortificatiuas qūitates. i. fri
giditatē et siccitatē. Corrodit aut sp car
nē sanā et corripit sps ad radices neruoꝝ. et
etiā ificit ipa ossa q attingit. et iō moribz ite
pestifer ē et durissim. ad curādū. Inē ista at
corrosiua apostēata tal ē ordo: qñ Noli me
tāgere: cācrofus ē apostēa i facie: et corrodit
paulatim s. min alijs. Cācer pō mag. ad
huc mag. lup. marie pō herispila. Fistula
pō nō corrodit s. putrefacit int: carnes
scz. et neruos hbit ad sanie: et qñq corūpen
do neruos dissoluit ossa. Accidit at frequē
ter ex vulnere male custodito qñ suppositū
os sanie ificit. An nutrimentū adueniens i sa
niē cōmutat: sicq corūpit supficies et fluit
Aliqñ at p solidat. alij itē rūpit. et si fuerit
mltū iuctata vic curat. In circūitū aut vul
neris sepi mltā orificia inueniūt et oriūt. H

ei fistula int? vuln? pñdū. i. supficie pō agni
stū et artū. Cācer pō ecōuerso ext? mltū pa
ret: itē angustat. et iō difficult? ē ad curādū.
Aliū nascit fistula ex rheumate siue vulnere p
cedēte. Aliū ex apostēate male curato: et ma
rimē qñ nūmū humectat et sūt diuersa fora
mia: aquā diuersi colorz emittētia. mō albā
mō citrinā. et si forāmia i h loco claudūt: in
alio nascūt. Sūt et alia apostēata q ex ppo
sita matia gñant. vt pti i antracē: quē Lon
stant. vocat carbūculū. qñ vrit vt carbo. Fit
aut de matia valde furiosa et venenosa. et d
matia pposita. qd p p lineas diuersoz co
loz. Hic ei pūctatā formā. et se ibi qdā rubee
linee sāguīnē. et qdā croce cholericē. qdā
subalbide et rheumaticē. qdā liuide et melana
cholice. qdā flauē a falso rheumate. et sic de
alijs hūoribz inaturalibz. Sig at antracē se
dolor intolerabil: arsurā: et pūctio i pñdū
In capite apostēat. pustula qdāni oriē siue
vesica: pcedēs colorē attestatē hūori dñāz
ei. In coloratōe at pūctatā formā diuersi co
loz lineis distinctā. Quid ē qñ trahi ad fun
dū cū qdā filo adherēte supficies vesicē i me
dio Ad curatōz itaq apostēatū solēt ap
poni i pncipio repūssiuā: nisi matia fuerit
furiosa et venenosa vt i herispila et antracē.
Hā i talibz nō sūt apponēda repūssiuā sed
poti? mitigatiua: ne matia venenosa reper
curat ad intiora mēbra. et mai? iferat noci
mentū. Deide qñ apostēa ē i statu solēt appo
ni solutiua remolitiua et maturatiua. Ap
to pō apostēate siue ruptoz educta sanie iū
stēdū ē mūdificatiis: et dē p solidatiuis. et bo
nē carnis regeneratiuis. Ad alia apostēata
qñ syntōmata sūt pēiora: ad fortiora mediz
camia pcedēdū ē. sic d cācz et fistulā et hmoi
Ibi ei ē matia peccatē paties pmo inter?
est purgād. deide localibz remedijs ifistēdū
est. Contra cācz pō vritiuis: et carnis mortue
corrosiuus ē vtendū. Contra fistulā desiccā
tiuis et pūptiuis ac sanie mūdificatiuis: q
si n. pñt chirurgie cōmittat. Tuti? ei ēvt ali
q pūctā corpis sani corrupta vrit vt pēida
tur qñ reliq ps i postēz corūpat. Contra apo
stēata pō venenosa sic p antracē cito et cau
te ē remediū apponēdū. qñ cito inefficiūt n.
si celer? succurrat. Cōsiliū igit ē vt i pnci
pio si aliō nō impediāt fiat phlebotomia i
eadē pte i ptiōri frōte loci collectōis. V
nuere ei i pte oppōsita i tali casu nō ē tutū
ne matia trahat ad corp? l ad mēbz. nobile

De Infirmitatibus

cu sit venenosa. tunc necesse est tyriaca cu vino
calido pos offerat: et sup locu dolorz linias
tur: q: si pbata fuerit tyriaca et verus fuerit
antrax: matia sicca et venenosam extrahet: et
ita desiccabit q: poris ipsam puluerizare ad
modu cinerz: et tunc recens e apponenda. sepi⁹
donec rumpat apostema, q: ru pro n e timedum.
piculu. Ide fac vitellu oui cu sale pistatu et
freqne apostemati appositu: dolor e eni mix
gat et apostema rupit: vt dicit Commentator

De vlcere Cap. LIX

v **U**lcera dicuntur qda vesicellæ q ex intus
taneo humore sepi i corpore vndiqz ori
untur. Et vocat a **U**lſa fine vtiati vlcera eo
q i supplicie cutis acumie humor facit solui
one pmutat. qm materia e subtili humiditas
sanguis vlc cholere: ab interioribz ad exteriora
vi nate vlc symptomat vlcqz ad exteriora corporis
supficie demandata: talia vlcera cutē defe
dāt: punitur et rittillatōez i carne generāt. cu
tē a carne eleuat. z aliqui si priuua sūt: lepe
piculū pconzāt. Qui ab eis liber eē deſide
rat. inēi purgari a supfluis calidis z ſecet
uis humoribz nō omittat. deē de balneis ſiccis
z medioaribz supfluiuis p qūtarē z qūtarē
humoris carne et cutē vlcenāt se expōat. a
crupula et dicta nimis laxa se pteineat. labo
ri z exercitio se nō subtrahat.

De pustula Cap. LXXI.

p **U**lcus siue papule dicitur q̄da apos-
thematice collectio supfluitates i
extiori corporis superficie minutatim z p̄ticia
rit generate: nata sibi supflua z nociua ad
extiora corporis expellere: q̄ sepe a supfluita-
te pabuli et corporis nutritiue pullulat, et iō
merito sapiētes pustulas siue papulas eas
vocāt, vt d̄t Remig⁹. Et iō dicitur pustule:
q̄ s̄t q̄da pue vesice l̄ vesice putredis viru-
lēte z vr̄et̄ i r̄is̄le? p̄tētiue, vt d̄t J̄si. z et Lō
stā. Dicitur aut̄ pustule varioles pustul. z et ali-
q̄n i adult̄. In puulāt tales pustule. sūt sa-
luficere, z sūt s̄c̄s̄at̄s̄ p̄nūcie vt d̄t cōmator
ibī. Variole de sanguis putridi nascūt cor-
ruptōe. Et si i puul v̄l in adolefcentiā nō ex-
rūpent o futa leu. ellz i postez formidādus.
Fuit enī i puul ex sanguie mēstruali q̄ i v̄ro
alebāt, q̄ vi nase expellit ad extiora, z sic a fu-
turo piculo libant. Sūt cōtigit in adult̄ z
in senibz i febre circa crism tales pustulas
erūpe vi nase mat̄ia febr̄ ad extiora expelle-
rez, iō nec in istis nec in illis debz fieri rep̄-
cussio: ne mat̄ia trāfferat inē? cū sit quodā

modo furiosa, Circa oculos tñ faciēda est in
hoc casu levis repulsio: ne sanies pustule
aliquā ledat tunc oculi vel pupillā, In oīs
his ei alijs locis caur⁹ medic⁹ trahit talem
materiā ad exteriā qñtū pōt pēq⁹ circa ocul
los: Ibi enī ē matīa repcutiēda et alias de
ducēda ne ex furiosa et violēta matīa tenera
ledat suba oculos, Eaque etiā nutrit⁹ v⁹ med
ic⁹ tā in pue qñ i adulto ne taliū pustularū
vesicule: vel pp⁹ pruritū vel pp⁹ aliō rūpanē
seu apianē ante tps: maxie circa faciē, ne p
petuo deformes remaneāt in facie cicatcel.
Alijs mltis de causis pustule i corpore oriū
tur: nūc ex materia fleumatica albe et molle
et fluidē: nūc ex matīa cholericā aspe pūgen
tes et dure, Itā choleric⁹ humor inē carnē
et cutē diffusus suo calore et acumie cutē as
perat et mordicat, et infinitas pustulas in cutē
supficie generat, s; pue sit ac modice ad mo
di grani milij, et iō tal⁹ passio sic vocat⁹ ab
autorib; herpes milij āmilosus, Undecū
q; pueriū tales pustule sit se qēntes et p
tine: pmo expedit vt matīa peccans debita
purget⁹ medicina, Deinde si corp⁹ fuerit ples
toricū phlebotome siue vētofet, debitis
bainis desiccantiis et psumis et vngen
tis cōgruis patiēti adiunet

De scabie . . . Capitulum, LXII.

Labies est corruptio cutis ex cor-
ruptis humoribus intercutaneis corporis
cum deformatio leuionem inferens.
Sepe enim ut dicit Cōst. natura malos humo-
res expellit ad superficie corporis ut mūdificet
interiora. Quod si fuerit subtilis et liq̄di de faci-
li sudore et humo dissoluunt. grossi pro sub cu-
te permanēt et corpori scabies introducūt. Vñor
pro sic inclusus int cutē et carnē sic cholericus fu-
erit et incellus: scabie iducit sicca nō saniosa
cū fissura: pruriginē et pūcta. Si pro fuerit
humor flematicus: albā: grossam et squamosā
et sine pruritu magno scabie facere p̄sueuit
Scabies autē hūda saniosa cū delectatiōe
pruriginosa: calidū sanguinē mixtū cū chole-
ra demōstrat. Freq̄nt autē accidit ex nimia
corporis repletōe. Freq̄nt et ex egritudine p̄ce-
dere vñ virtū sedē depresso et sup̄fluitatū incre-
mentū. Fit etiā quibūsdā inueterata scabies ex
splenis vicio. et talē o facili reciduat. Sca-
bies autē cū desiccatiuis et cōsumptiuīs et
mūdificatiuis intus et exterius ē curāda.

De impetigine. La. LXXIII

causq; Causis et Medelis

Ipetigo ē incutanea hūior? corru-
ptio: imutatioz cū prurigo cuti infe-
res. Cholerica enī supfluitas qdā fu-
mosa ab interioribz ad extiorē carnis supfici-
em relecta cutē iscit: z eā minutissimis pu-
stul replendo scabiosa qū fursure disp̄sa fa-
saz prurigiosa efficit. Et hec infectio dī matia
cholericā līnelācholīca nimis icēsa alīi orū
trahit, vt dī. Cōf. Et dī hec passio ipetigo
qz titillatōz z pruritū maxio cutēz carne le-
dēdo ipedit. Dī z serpigo qz ad modū sp̄ctē
serpit i cutē vndiqz atz repit. z cutē quā iscit
qbusdā squamul? scalpatōz reddit sedā.
Hec passio alīi ad modū cūgū supficiē mē-
bz vndiqz circūcigit. z talī ipetigo lī serpigo
herpes cūgū? a medicis nūcupat. Impetig-
go nī dīz a serpigie, qz fit dī magis ipetiosa
matia z ignita: qz dī cholera z iō obloza fac-
foramīa z stricātes valde pūaz. z sp̄ mouet
fursū sic ignis. Serpigō dī min? ignita: z iō
nō mouet fursū: s; circūcigit mēbz z circū
qz se diffudit. Vñ ducti (als dī) qsi serpes
p̄ gyz. Hec passio ē curāda suffumigatiōi:
b? balnei apitinis z sūptis: mūdificatis
z exterrinis, silt z vngēt. Inūgat qz succo
ebuli zābūci lappacij sumi tīre z hīoi. post
ea balneū aq̄ dulcē assuescat vt dī. Cōf. Dī
ait qz hūc passioz v; spūū hoīs qūdin ē iē
iūn? Dūc passioiū sp̄ affocāt prurigo seu
prurit? qdā imoderat? fricatōis z scalpatō-
nis appetit? falsa qndā delectatōz igerēs
ex fumo calido z acuto: mōdicante cutē iā
matia calida resoluta. Falla ē et talē delecta-
tio z nociua: qz cutē iducit vlceratōz z disp̄
cōtinuatōz. z sp̄ i fine lesioz igerit et dolore

De lepra, Capitulum. LXIII
I Epia ē vllis mēbroꝝ corruptio et
hūorū itūū hūis a vāzē pplemū in
fontibz siue extra vasa. Nā corruptio hūorē
nutrimentali dō facili corrupūt mēbra q̄ ex hu
moribz nutrūt. Qis at elephātia siue lepra
s; cōst. h; pncipiū pncipalit a corruptiōe
melācholice. Vñ dō cōst. Lep ē passio frigi
da z sicca nascēs ex cholera nigā icēla z putre
scā: appens i s; ficie corpis. Nascit ei dō q̄ttu
or hūoribz putrefact; s; icēlis et corrupt; z
i cholera nigā cōmutat; vt dō idē ibid. Pu
trefactio at hūorū q̄bz admiscet melācholia;
p̄t ei q̄ttatē frigidā z sicca putrefactiōi re
pugnāt. Nō p̄t ppleri i venis siue i vāz q̄adus
q̄s i corpē z morā faciat i mēbr; i q̄bz pple
putrefactio ex q̄ seq̄t ipa lep. Melācholice

eni hūor ppe suā duriciā z cōpactōes lōgās
morā experit ad sui putrefactōz. Si at i ve
nis aliq casu putrefcens: pot⁹ febre q̄s leprā
gnāret. Diversificat at lep q̄tuor modis
fz q̄tuor hūōz ihermiticōz. Est ei vna spēs
ex pura melācholia: z hec ppe dī elephātia.
ab elephāte aīali mātio sic vocata: ppe mor
bi mātium nocumētū q̄ iſestat patietē. Unde
hec passio durior ē cetis tāq̄ cōpactioz e
difficilior ad curādū. Scdā fit ex melanz
cholia z fleumate: z hec dī tyriā lēpētina: a
tyro spēte: q̄ sic spēs tal⁹ de facili dūmitit
spoliū: et ē iquāmo? sic paties talē leprā d
facili ecoriāz i cutē supficiet ffoliūz i q̄ndā
squāmā. Terciā spēs fit ex melācholica fā
guis ifecrōe: z dī allopicia: i. vulpina. Allo
pos ei grece vulpes dī latī. L⁹ ppetas est
ppe calefactōz sanguis i epate: estiuo tpe de
pilari: Sic paties istā lepre spēs a supcilijs
z alijs pil⁹ corpis depilari z spoliari notabi
lie cōuenit. Quarta spēs ē ex cholera rubea
corrupta i mēbrs cū melācholia: z dī leonī
na a leōe tali aīali calidissimo z ferocissimo
S; hec spēs canſat ex hūōze feruētissimo
et sup modūz malicioſo: z iō more leonino
corrodīt z destruit oīa mēbra. At i gr̄ ex me
lācholia corrupta pncipalē elephātia: ex cor
rupto fleumate tyria siue serpētia: ex corru
pto sanguie allopicia seu vulpina: et cholera
q̄o rubea pessima leonina. He q̄tuor spēs
lepre hūt qdā sig coia: z qdā spātia q̄b ab i
uices distinguūt. Alr aut hec passio talia hz
fig. Caro in eis notabilis z spēs imutā: ros
tūdant oculi: et palpebre corrūgāt. aspectus
hūt scintillāre: maxie in leonina: angustiant
nares z sbūt. vox rauca efficit: potissimē in
elephātia: tubositates crescūt i corpē: mūls
ta vlcerā minuta z dura z rotūda: crurū fit
qdā ifelibilitas z etiā alioz extreoz: vngues
ingrossāt cū qdā inequitatē et q̄si scabiosi ef
ficiūt: sbūt digitor articuli: et man⁹ q̄si ar
de efficiūt: corripit eoz anhelit⁹: et ei⁹ fetos
re lepr⁹ sani corrupūt. Carnis z cut⁹ supfici
es reddit vinctuosa in tātū: vt si aq̄ supfusa
turno madescit cutis: sed elabit q̄si a corio
madesfacto: pūritiū q̄nq̄ cū scabie q̄nq̄ si
ne scabie patiūt. macul⁹ varijs nūc rufis: nē
lunidis: nūc nigrs: nūc subalbidis in corpē
respūnt: nūc illorū maculis et pustulis p
cipue supābūndant: nūc apparent nūc dī
parent: nūc exteri⁹ erumpūt: nūc interi⁹ se
fundant. Si vērō inter pustulas tibiurū

Liber. VII. De Infirmitatibus

Ipſa vna maiorē ceteris iueneris ſignū eſt lepre
 pſumate, Signa autē lepre macie pſumate
 apparēt i extremitatibus: vt i pedibus: cruribus z i
 facie, z p̄cipue i muſculorū corpis coſumptioe
 z minoratōe. Præ iſtis lepre p̄diciones cō-
 munes: q̄libz ſpēs lepre bz ſuas p̄pas z ſpe-
 ciales. Nam patietes leonina hñt colorē ma-
 gis croceū z citrinū, z oculos magis ſcitillates
 z eminentes: z et multū mobiles. Cutē hñt az-
 lijs aſpiciozē, ſciſſā ſepe z diuiſā. Præ alijs et
 ſe puriſſiſſi z ſpicioſi, z i fine i oibz mēbris
 pl̄ corroſi. Patietes ſo allopiciā ex toto de-
 pilat̄ eoz cilia, z ſupercilia valde tumēt, z iſtā
 ocul̄ eoz, z valde rubēt, puſtulas i facie ru-
 ſas hñt, ab eoz puſtul̄ ſanguis cū ſanie ſepe
 manat, Haſ i ſtibo i groſſat̄: z oſic odorāt̄
 Feter vald̄ eoz abelit̄, z maciaz corruptōz
 ſuſtinet i giginis. Patietes tyriā tubolitas
 tes z puſtulas hñt molles, mollē z ſubalbi-
 dā hñt cutē ac tūidā: z q̄dā mō fluctēt ſqua-
 moſitate n̄ modicā, z pediclarū p̄mū mlti-
 tudinē, Haſ z alias peſſimas hñt p̄ditōes
 q̄ ex ſtēmate corrupto origine ſortunt̄, vt
 ſputa imūda viſcoſa et ſanioſa, z nares ob-
 turatas et hñt, Ocul̄ eoz lachrymāt̄ z flu-
 unt p̄p̄ ſup̄fluitat̄ hñdā reſolutōz, Putres
 factōes parit̄ labiorū z giginaz, z trachee
 arterie parit̄ aſpiratē: z efficiūt ranci, Sā-
 guis p̄ p̄blebotomiā i liq̄dā deſluit ſubaz,
 Ill̄d at̄ q̄d ē ſolidū: ē albū l̄ ſuppallidū, cuz
 lanat cito coagulāt̄, z i mltā q̄ntitate, Patie-
 tes ſo elephantiā colorē hñt emulū, facie plu-
 beā, ciliorū parit̄ opilatōz, ocul̄ eoz rotūdā-
 tur, nares p̄trigūt, muſculi p̄ſumūt, z h̄ ē cō-
 mūe i oī lep̄: i ſicca pl̄ q̄s i hñda. Inſeſibili-
 tatē maiorū digitorū p̄cipue parit̄, tarde ve-
 nit ad augmentū: ſz cū venerit i ducit ſciſſu-
 ras, Sanguis extrac̄ liuidi coloris l̄ ſubnig-
 gri cito coagulāt̄, z q̄to pl̄ fricat̄: rāto magis
 deniḡt̄ z idurat̄, In medio ſe q̄i vene albē,
 q̄i ramū neruorū, z ill̄d ē cōe i oī lep̄. Naſcit̄
 at̄ lep̄ a cāis varijs p̄q̄s ab hñoribz p̄dict̄,
 ſic ex cohabitōe z coniunct̄: z frequēti p̄fabula-
 tiōe cū leproſo, contagioſo ē morbo z aliorū i-
 ſectiū. Accidit et̄ ex aſceſſu et coitu mulier̄
 ſtati a leproſo p̄cognite, Quis accidit ex pri-
 mis gñantibz: vt ex corrupto ſanguine leproſi
 generāt̄, Alii hec contagio q̄ ſi iure hereditas
 rio trāſit ad ip̄az plē, Alii et̄ accidit q̄n p̄ci-
 piū ſe t̄p̄e mēſtruorū, l̄ q̄n ex corrupto lacte
 m̄l̄r̄ leproſe nutrit̄ ſe, Alii accidit ab ex-
 triſeco: ſic ex aere corrupto z iſecto, ex mala

dieta: vt ex cib̄ melācholicis z n̄is frigidis z
 ſiccis: vt ex carne bouina: aſinina viſina: et
 hñdā, Alii accidit ex cib̄ n̄is calidis, vt ex
 nimis diurno viſu foris alliate, piperate: z
 hñdā, Alii accidit ex cib̄ corruptis: z corruptis
 p̄d̄i obediētibz, vt ex carne porcina: gñul̄ iſ-
 ſecta z ſup̄ſemiat̄, z vino ipuro z corrupto
 Alii ex morſu alie reptil̄: hñorū z mēbrozū
 ſubaz corruptis, Iſt̄ z alijs modis ſepe vi-
 cū lepre i hūano corpore gñat̄, Sz q̄cūq̄ mō
 gñat̄ vit̄ ē curabil̄ niſi diuina manu poſtq̄
 p̄fecte pſumāt̄, Palliari tñ p̄t et p̄caneri ne
 deſtruat ita cito, Cauet itaq̄s patiet̄ a noci-
 uis: p̄cipue a cib̄ calidi ſanguis gñatiuis: et
 melācholicis, et a cib̄ i celūis ſanguis, Sz
 tili ḡdieta z quētiēti nutria: nō corruptibi-
 li neq̄s quētibili, Si at̄ ſanguis ſit i cā vt in
 allopicia: p̄rio d̄z p̄blebotomari, deide pur-
 gari debita medicā, In alijs at̄ ſp̄cō p̄mo
 d̄z p̄cedere pharmacia, z deide ſi necē fuerit
 ſeq̄ p̄blebotomia: alie non, qz alie no ceret̄,
 vt dic̄ Lōſt̄, Debit̄ ḡ z p̄gruis medicis d̄z
 vti iteri, z debet̄ eplāſtr̄ z vngētis cret̄ vt
 ſyntomatibz occurrat̄, Ad curatōes ſo le-
 pre vt ſaltē palliatōes valz macie vt d̄t Pla-
 teari ſerpēs ruſus: vētr̄ hñs albū: ſi euacu-
 ato veneno: cauda, ſp̄ciſa z capite ablato:
 coct̄ cū porz: i cibo frequēti aſſumāt̄, Eodē
 mō ſi vñū in q̄ diu putruerit patientibz ſe-
 pe p̄p̄inet̄, Hec em̄ medicina vñl̄ eſt multis
 morbis, vt p̄z i ceco de q̄ narrat̄ idem Q̄
 vroz dedit ei ſerpētē cū alijs comedere p̄o
 āguilla vt eū iſſiceret, quē appoſitū cōedit
 z mltō ſudore emiſſo viſum recupauit̄.

De morphea Capitulu LXV

Morphea eſt macula i cute: veniens ex
 m nutrimenti corruptioe, Qd̄ em̄ lep̄ ē
 i carne: ſz morphea ē i cute, Mor-
 phea aut̄ alia ē alba ex ſtēmate, alia niḡ ex
 melācolia, alia ruſa ex cholera ſiue ſanguine
 Iſta at̄ q̄ ē ex melācholia z ſtēmate difficil̄
 eſt ad curādū, Iſta ſo q̄ ē ex ſanguine: facilis
 eſt ad curādū, Tūc aut̄ morphea incurabi-
 lis eſt, q̄n cut̄ faciei pūcta acu ſanguine nō
 emittit̄, Si ſo ſanguis fuerit ſubſecur̄: cur-
 rabil̄ iudicat̄, Morphea igit̄ tota i cute ē:
 Sz lep̄ i carne z i cute, Hec eadē iſectio pa-
 rū differt a gutta roſea q̄ iſſicit facie q̄buſ-
 dā puis z mollibz puſtul̄ q̄ ex viſcoſo humo-
 ribz ſanguineis z cholericis iter cutaneis ge-
 nerant̄ Hec paſſio primo ſanguis ſubtrac-
 tione minuat̄ z interiorū hñorū mūdificatione

De Venenis.

curef. deinde suffumigatōe et balneatōe faci
es fomētes. et poris aptis matia iter cutanea
cuaporef. deinde mūdificatis et deficcatis
locis partes abluat. vngēt et debet iungat.
Dic ēt Cōst. qd ista ifectio vāz vnetio ca
lidi sanguis leporini. Nā sāguine iter cuta
neū diuidit. reprecutit et pūit. Sup oia at q
hmōi passio nē hūoz itecutanei valere dē. fu
m^otre i balneis suffumigatōibz i apozūma
tibz et syrupis. Potui ei dat scabiē pustillas
et pruriginē mūdāt. hūozes supfluos it car
nē et cutē dīccat. Et ad leprā dispositos iuuat

De veneno Cap. LXVI.

P Reter passioes sup^o notatas acci
dit homi granissima et piculissima
mors et passio p venenū. Venenū at cū ex to
ta sua spē plectioi hoīs sit pūi. subito intē
ficat nisi remediū cit^o appōat. Venenū
at aliis accidit ex corruptōe ciboz et potūz.
aliis ex morsibz reptiliū. vt spētū. et qūdā
at aliis. qz hūozes et dētes sūt hūano corpoz
ri venenosi. Venenū at aliis ē calidū et siccū.
sic venenū tyri et vipe. et hmōi. Qdā at frī
gidū et siccū. vt scorpiōis. Qdā frigidū et
hūidū sic arance. Venenū at spēz variat in
malicia. sic dē Anic. cōde venenū. Nā vene
nū masculinū fort^o ē et acut^o qz femininū. tū
femininū spētes ples hūit dētes qz masculini
et iō putat dēiores vt dē Anic. Itē venenū
senū pei^o ē qz iuuenū. et magnoz qz curto p.
Et eodē gne et pei^o et acut^o ē illoz qz hūit in
mōtibz et i siluis qz illoz qz hūit iuxta litōza
et iuxta aqz. Itē pei^o ē venenū qd effūdīt a
vacuis et a ieiunis qz replet. Itē dēti^o ē et a
cut^o i estate qz i hyeme. Liti^o ei et facili^o pū
gūt spētes i meridiē qz i māt. et i die qz i no
cte. qz calore ffoliūt venenū vsqz ad extrēa.
qd i frigore et i frigido tpe qz i vno loco pge
lat. Venenū at tyrit vipe et alioz qūdā spē
tū qz sit calidū. accidit tū morsis ab eis
stupoz et frigiditas ppe mortificatōz et extē
ctōz calorū inati p prietatē venenū. Calor ei
natāl sua sparsioe et inflamatōe calefac cor
p^o. qz repūus et qz vi venenū extēct. extrēta
tes n calefac. Vt venenū calidū n aggregat
sāguine cordis calidū. s ffoluēdo calore i
natū mortificat ipz. Venenū at regl^o i ba
silisci tātē et violentie qz adhuc extē i corpe
adurit totū s qz icidit. Cū i circuitu cauer
ne ei^o nihil crefcit nec virefcit. Aues volan
do et opposito cauernē suē subito itēficat.
et omē aīal sibi appropinquans stupescit. nec

mouet. s solo venēoso aspū ei^o l flatu sine
sibilo cadit et morit. Et ille quē mordz ligat
et i flat et emittit vī^o et subito morit. Tātē et
fortitudis evēnū fglī qz si balta eū tāgeret
et p balte lōgitudinē venēi sētiēret vi olētā si
cut narrat Anic. d qdā militei qz cū lāca te
tigat p mē talē i india et statū cecidit mortu^o
cū aīali suo Signū autē lesiois basilisci ē
subita trāsmutatio corpis i viridē colore. et
mors iopīata. In loco vbi regul^o cōmorat
venū aspidis pnciosissimū ē. Infcit ei sepe
iūra duas horas l tres. L^o mor^o sig sē ita.
Coloz cūz subita altatio. singulē mltipli
catio anebroz spētiā ifrigidatio. d ozmītio
et palpebray pūda clausio. sūi pūocat imo
deratā. qz videt patiēti qz moriat sola sūi.
Venenū et cūiūsdā aspidis qz dē spuēs. cō
qz inficit p spūi suū ita ē violētū qz itēficat
oē vīū qd tāgit illō spūi. itēficat ei p^o qz se
tiat. Sēti tū lesus dolore i pncipio circa
viscera. Et accidit veneficato tenebrositas
ocloz et clausio et pūditas sōni cū spāsmo. et
torzioe collis et pulsu inordinato. Nec v3 s il
lud venenū aliqz medicā nisi sola cōbūstio
mēbz i qz cū pūcio mēbz. qz cōbūstio extūit
et pūstigit meat^o ne venenū valeat ad cor pe
netrare Venenū et dracōis mltū ē veneno
sū et maliciosū. Venenositas marie ē i cau
da et i felle. Illo venenū sedqz marie gūitas
corpis. i flat labia et accidit pigo et tenebro
sitas ocloz et destruit rō. mor^o sit iordiat. et
debilitas pūit subscqz. Venenū scorpi
onis ē mortifer nisi cit^o occurrat. arsurā et
pūcturā generat circa mēbz vbi ē pūctura.
et cū pūenerit ad cor. partes syncopizat. et re
soluit i sudorē. Tādē pūstigit cor et sua frigi
ditate pgelat. et qz sedqz mors et destructio
aīal. Quere infra de scorpiōe. li. penul.

De morsu canis rabidi Cap. LXVII.

Morsus at rabidi canis ē mortifer et
i venēosus. Nā vt dē Cōst. Canis fri
gid^o ē et sic^o. cū cholera nig dīat.
qz mutata et putrefacta et dīanis corpi cānes
effic rabiosū. Fūositas ei ffoluta et nig cho
lera iā icēla ificit cērebz. vñ cū dīscūrit ad
diuersas ptes eas ificit et efficit venenosas.
vñ cū aliqz momozderit et salina veneno
sa subitrate locū mortisiois ificiūt hūozes et
spūs. et pūit venenū ificiūt ad locū pūiles sue
generatōi. s. ad cērebz. et efficit hō rabios^o.
qz si aliū momozderit eū ificit et etiā rabidus
illū facit. Cū tale venenū ē sūme piculosus

Liber. VII. De Venenis. et eorū

tū qz diu latet. tū qz se multiplicat. Aliquē et
latet vsqz ad āni reuolutōz. z tūc easdē die z
hora q̄ fuit inficū: caput petit z frenesim fac.
Hāc venēositate sēsu nase p̄cipiūt alij canes
z fugiūt rabiosi z latrāt s̄r ip̄z ad trēdū euz.
vt d̄r Lōf. qz sētiūt eū sibi d̄rū z nociuū. Ac
cidit at̄ hec venēosa rabies maxie i autūno.
qz tē melācholia rōe silitudis multiplicat. et
et̄ i vere. qz p̄ calore t̄pis dissoluit z n̄ p̄sistit.
z ita p̄ p̄culcatōz itēdit z egredit̄ p̄ter nāfāz.
Zāre ē venenositatē ē lingua canis rabidi q̄
fac̄ canē nutare sic ebriū: z apto ore lingua de
pēdēter saluā p̄tinue emittēte icēdētē: q̄ ca
dēs i aq̄s ip̄as infic̄. z bibētes ex eis hydro
picos efficit et furiosos. Alias p̄p̄erates cas
nis rabidi q̄re i s̄ra d̄ cane. Hosi at̄ a canis
b̄ vidēt i s̄onis tribilia z sētiōzosi: stupidi:
sinē cā i s̄ra s̄cūt. ab alijs videri timēt: z etiā sic
canes latrāt. z sup̄ oīa timēt aquā z abhor
rēt. tē hec passio vir curat. Duculqz Lōf.
Sūt et̄ mltā alia venēosa z venenoz picla.
s̄ d̄ his sp̄cali: mēto b̄r i diuina sepe nra. z iō
de alijs sup̄fide dū ē q̄ ad p̄ns opusculū ista
vice. Hoc solū h̄ arbitroz aduertendū q̄
venenū mltaz īfinita icōmoda i corpe opat̄
Lū enī tota sua spēs nase z p̄plexiōi hūane
sūt s̄ria. qn̄ p̄ualer i corpe totā naturā distē
pat. spūs et hūores corripit z aleat sua ma
licia z acumie. Qd̄ nobili ē. s̄ regione cor
dis p̄mo aggredit̄ z ipuāt. aīalē spm̄ suo ac
cumie pcutit i cerebro z p̄turbat. sēsiuū oz
gana z eoz opatōes subito obilitat: neruoz
pcutit z vulnerat. venas z artias īficia spat̄
z corrugat. torturā: arsurā z mordicatōz in
intioribz generat. subalē cordis z epas hūi
ditatē nūc icēdit: nūc p̄gelat: nūc dissoluit:
nūc f̄soluit: nē p̄it̄ p̄sistit z ossicat dū inēio
ra p̄burit. extiora īfrigidat z ecōuerfo. Se
pe corpi sup̄ficiē vehēnti calore ext̄ affi
cit. z cuz potēntiali frigore sanguinē i venis
cordis mortificat z p̄strigit. sui diffusioe p̄
mēbra corpi it̄nēscit. nūc etiā p̄allet: nūc lu
cet. nūc virescē subito. nūc nigrescē p̄ maciaz
dineritatē: corpi ext̄ īficiētē sup̄ficiē. et̄
intior malicia īnotescit: z abomiatōz z nau
seā horribilē stōacho igerit: z ip̄a vitalia mē
bra acumie suo pētrat z corrodit. p̄ qd̄ na
tura eī ip̄etū ferre n̄ sustinēs: deficit vltio
z succūbit. corpi p̄dāns hūores i sui silitu
dine p̄uertit. z venēosos z nocios ip̄os effi
cit. z iō piclosū ē tāgere corpa q̄ venēo sē īfē
cta. qz p̄ evaporatōz sepe īficiūt. z corripūt

oīa q̄ sibi sūt p̄p̄inā. Sepe at̄ p̄rigit q̄ vene
nū i se cū sit nase horribile z iūmēū appetit
a nata n̄ p̄p̄ se s̄z p̄p̄ aliqd̄ dulce z amicu na
ture cui ē admixtū. qz sepe sub sp̄e dulcis z li
q̄dit lapidi occulat z latitat vis veneni. Et
iō docz Lōf. vt h̄ q̄ t̄iet venenū n̄ solū cane
at a feridis z amarz. verūctiā a dulcibz z sa
poroz salē z acerosz z p̄silibz: qz sub talibz q̄
appetit nāfā: sepe venēi malicia palliat. Do
cet et̄ Lōf. p̄ effc̄m cōgscere qū venenū i cib
vlti potibz ē assumptū. Sigs inq̄t i cibo vlt
potu sēserit arsurā: z s̄bsecut̄ fuerit cito spa
sm̄ l̄ tūoz i digito l̄ vngla: venēosū ē z mor
tale. Ex q̄ et̄ appet̄ signū veneni i digiti et in
vnguibz q̄ sūt ex sumositatibz cordis: signū
est q̄ venenū iā p̄ualuit circa itiora. ex q̄ iāz
se diffundit ad ext̄ea. Et seq̄t ibide. Silt si
oscitauerit: saluā effluere fecerit. z labia for
micauerit. z i lingua ardor fuerit: z sudane
rit: p̄cordia p̄strixerit. z oclī obtenebrauerit
oz vt festinet ad medicinā: alioq̄ cito mos
riet. Est igit̄ general̄ medicina s̄ venenū in
corpe sup̄tū vt p̄mo vomit̄ puocet: z s̄ sus
p̄. l̄ p̄ clistere īferit̄. venenosa matia euacu
et̄. Deide tyriaca: q̄ venēi rep̄ssina ē z p̄supti
ua cū vino decoctōis r̄nte offerat. z s̄ t̄bo d̄i
ebz. Deide dz p̄nrgari z balneari s̄z epigētiā
venēi. ad vitimū dz fieri p̄blebotomia. d̄ies
ta dz ordiari vt nutat̄ vinctuoz ē oppilatis
meatū ad cor ne vapor venenoz possit ad
cor exhalare. Valēt itaqz i s̄ casu nucel ma
gne z auellāe: sicce. attrahūt ei venenū z
p̄sumūt. z iō valēt an̄ p̄ndū z p̄. Dic̄ et̄ Lō
f. q̄ mltū valz balsam̄ cū lacte m̄lēs s̄ ar
surāz dolorē ex rebo venenoz. Itē ibid̄ seq̄t̄
Andromāth̄ d̄t nullā fuisse cāz p̄ficiēdi ty
riacā nisi ad destrued̄ res venenosas. qd̄ t̄bo
modis fit. qz venenū ossicat z p̄sistit: mltā ei
recipit desiccatiua. Itē venenū p̄tūre inā ex
pellit. qz mltā recipit q̄ occulta p̄p̄erare vene
no s̄riat. Itē mēbra p̄fortat: z iō eis s̄ violē
tiā veneni ad īfistēdū vires atēbuit. mltā ei
īcipit p̄fortatiua. Q̄ si tyriaca h̄i n̄ potit̄ z
piculū ē i mora: aliū vt d̄r Lōf. p̄q̄slet. z vs
qz ad dissolutōz cū gallia crassa decoq̄t. et
ius d̄et ad bibendū: veneno ei repuḡt. z mi
ro mō itiorē arsurā m̄rigat. z iō tyriaca ruz
sticorū allū nūcupat̄. Sine allio d̄i valere
ius gallie s̄z Lōf. D̄ et̄ i li. de simplici me
dicia. Quedā repuḡnt venēo ip̄m attrahē
do ab itioribz z calore z subtilitate s̄be sue.
sic gall̄ z gallina fissa. superposita venenoso

morſui. Quedā repugnāt ſimilitudine ⁊ ſubtili-
tate ſube ſue ⁊ ſubaz veneni, ⁊ iō ſua ſilitus
die venenū ad ſe attrahūt vt caro tyri q̄daz
pprietate occulta. Repugnāt etiā q̄dā cōpo-
ſita ⁊ ſimplicia efficacia ⁊ p̄tute, ſic calamē-
tū ſuce⁹ canl. ozobi. grana citri hipericō. na-
ſturtiū. ruta. ſal. porz. ariſtologia. nuceſ co-
cte (alſ comelte) cū ruta. radix aſpagiz ſemē
ei⁹. baſamū. acetū. ſāguis leporz. lac aſine.
vrina pueror. erici⁹. teſticuli ceruini ⁊ aſini
ni. ſiccāt ⁊ bibiti. caſtozeū. allū. gētiana mē-
ta. dīprān⁹. ⁊ multa alia inſinita. Q̄ ei mul-
ta ſūt venenoz picla iō diuina bonitas multa
ſupaddit antidota ⁊ remedia. ſed iſta exēpli
grā nūc ſufficiāt.

De remedio ⁊ morſū canis rabidi ⁊ alioz

Cap. LXVIII.

Contra morſum canis rabidi ⁊ alioz
rū venenoz aialū ſolēt a p̄t. vulne-
ra cū igne ſerro diuidi ⁊ purgari: vt ſāguis
ne extracto venenū eſſuat. Apponi ſolēt ſā-
guis uge ⁊ vtoſe. vt venenū ab intioribz ex-
trahat. Inſe⁹ ſolēt dari iſta q̄ veneno repu-
gnāt. ſine ſint ſimplicia ſine p̄poſita. vt tyria-
ca. Ecce⁹ ſi vlnera ſūt cataplaſmēt. ſic nucel
piſtate cū allio ruta ⁊ ſale. Valēt em̄ nuceſ
comelte ſup morſū poſite. Cū p̄dicaz d̄t Di-
aſ. q̄ cācri ſumiales hūt occultaz p̄tute ⁊ h
venenū. Et iō docz Coſt. tlibz dare tyriacā
cū aq̄ cācroz ſumialiū. Eūis ē cācroz cuz
gētiana ſingulare ē remediū ⁊ h̄mōi morſus
vt d̄t idē. Et etiā ⁊ boiſ morſū rabidi ſpē-
lit valēt iſta. ſ. ſuce⁹ capſoli. cepe ruta nucel
allia. ſal. frōdes. ſic⁹. mēta. ozobiū. Hec oīa
l̄aliq̄ cū acetoꝝ melle talibz morſibz ſalubri-
ter apponūt vt d̄t Coſt. Hec ei oīa venū at-
trahūt ⁊ ſua caliditate ⁊ ſiccitate diſſoluit
d̄ſtruit ⁊ p̄ſumūt. Cōn morſū ⁊ p̄cturā
ſcorpioiſ oleū i q̄ ſumergit l̄ decoq̄ ſcorpio
ſup p̄cturā appoſitū. ſumū r̄mediū ē. Itē ſi
accipiat idē ſcorpio l̄ali⁹ ⁊ p̄rit⁹ ſine piſta-
t⁹ ſup vuln⁹ apponat vtiliſſimū ē. reuertit ei
venenū iſtū ad corp⁹ vñ exiit. Itē d̄t Co.
q̄ mltū valz butyꝝ boninū ⁊ venenū ſcorpi-
oniſ. Nā butyꝝ vinctuo ſitac ſua oppilat ca-
liditate diſſoluit ⁊ p̄ſumit viſcoſitate ⁊ hūi-
ditate ſua mūdificat ⁊ abſtergit. Butyꝝ ḡ
comeltū oppilat meat⁹ ne ſum⁹ venēi ad cor
aſcēdat. Valēt etiā cācri ſumiales ſi eoz ci-
nis l̄ ipi cocti l̄ aſſati ſb cinere dent cū lacte
aſimino. vt d̄t Coſt. Ad idē valēt caſtozeū ⁊
ſulphur. vt d̄t idē. vtrūq̄ ei calidū eſt ⁊ ſic

cū in q̄rto ḡdu. ⁊ iō valēt ⁊ venenū frigidū.
q̄ diſſoluit caliditate: ⁊ p̄ſumunt ſiccitate.

Contra morſū colubz. ſerpētis ⁊ vige. Ven-
nenū p̄mo vtoſ⁹ vlt alio mō de vulneribz vlt
p̄ctura ſubito extrahat. Tyriaca cū vino
decoctōiſ gētiane vlt rute vlt mēte offerat
circa locū. ⁊ ſup vuln⁹ tyriaca apponat. Idē
ſiat cū allio ſale p̄rito l̄ cū ruta ſi d̄ſuerit ty-
riaca. Coſtringat fortit in p̄ncipio mebruꝝ
in q̄ ſit morſus vlt p̄ctura ne poſſit ſumū
venenū libe erūpe ad intiora. ⁊ tūc⁹ cū vene-
no repugnibz occurrat. Dīc ei Coſtan. q̄
h̄mōi venenū valet cerebz galline. ⁊ ſim⁹ a
gninus et ſuce⁹ de frōdibz maloz granato-
rū. diſſoluit enī iſta venenū. ⁊ p̄pant p̄ſupet
onē. vt dīc cōmētatoꝝ. Hec o venenū ⁊ eoz
rū remediis dicta ſufficiant.

De medicina. Capitulu. LXIX.

a Dehibēda ⁊ varias iſfirmitates ⁊
picla debita ⁊ agua remedia: indi-
get prudēl̄ medic⁹ circūſpectōe maria ⁊ can-
tela. Nihil ei p̄l̄ ipedit ſalutē iſfirmoz q̄ iſ-
rantia ⁊ negligētia. Quia igit ex p̄te medici
erigit vt nihil omittat de p̄tgentibz: necceſ-
ſe eſt vt in hiſ q̄ ad medēdi p̄nēt iſduſtriaz
diligēs ſit ⁊ in oibz circūſpect⁹. Oportz itz
q̄ medicū ad h̄ vt efficacit opet p̄ſcere cō-
plexiōes hoīm: p̄poſitōes ⁊ cōmixtiōes r̄
mebroz q̄ hūoz. diſpoſitōes tepoz. p̄ditō-
nes ſexuꝝ eratū. Alia ei medicia erigit in
hyeme. alia i eſtate. alia i morbi inchoatōe.
alia i ſtatu. alia i declatōe. Alia erigit etas
puerilis. alia decrepita vlt ſenilis. alia ſecus
virilis. alia mliebr⁹. Oportz etiam vt cogſcat
cauſas ⁊ occaſiōes egritudinū. ſigna ⁊ acci-
dētia ſingulaz iſfirmitatū. Nūq̄ ei ſecure
alīc poſit dari medicina ſi cā morbi fuerit
ignota. Oportz ḡ p̄ſcere rez medicinaliū cō-
plexiōes: p̄tutes ⁊ opatōes. niſi enī cogſce-
ret q̄ medicina ſimplex. q̄ cōpoſita. q̄ frigida:
q̄ calida. q̄ corpis ſit imutata. q̄ ſanica
t⁹ p̄ſuata. q̄ iſfirmitat⁹ curatia: q̄ laxatiua.
q̄ p̄ſtricta: nūq̄ ſecure p̄cedere poſſz i medi-
cina. Et ideo necceſſe eſt cognoscere herbaz
⁊ aliaz rez medicinaliū qualitātē ⁊ graduū
diuerſitatez: que calida et ſicca. q̄ frigida et
humida. in quoto gradu. ſi vult i ſuo offi-
cio nō errare. Itē oportet cognoscere mor-
bi diuturnitate: p̄tietatē: ſimplicitatē: quā-
titatē et q̄litatē: patientis q̄ p̄tute et debilita-
tē. Nā morbo chronic⁹ ⁊ diuturn⁹ fortiori
idiget medicina q̄ ſi recens eſſet ſine non⁹.

Li. vii. De Medicina et Medico

Simplex est morbo simplicibus: et ex comitibus compositus: et compositus est curatus. Simplex enim medicina infirmitate composita: raro curat. Contra calidam itaque calidam frigidam medicinam: et frigidam calidam: et mixtam mixtam generalem sunt ponenda. Quia causa medicorum morbum cognoscens: secundum quantitatem et qualitatem morbi temperat quantitatem et qualitatem antidoti. Item quoniam videtur quod morbi esse ex repletione: curat per euacuatores: matie et ianitiones. Quoniam vero ex ianitione: sanat per repletores. Offensa itaque homini medicina consistit in causa morbi et circumstantiis: causa investigatione. Per aspectum enim et tactum: per urinam et pulsum infirmitatem matiam investigat. Cognita autem causa si matia lateat in profundo huius attractivum: ut si matia est in morbo: peribit et extrahit: mittit matiam ad stomachum attrahere ut inde facilius educat. Si vero fuerit matia dura et propterea quibusdam vis digestivis dissolvitur: et sic matia mollescit et ad educatores facile pergit. Copiosa itaque digestio matie et attractio: vis etiam quibusdam laxativis: ut materia digesta et attracta per convenientem regionem educat: vel per vomitum: vel per secessum: vel per sudorem. Matia ei convenienter euacuata: vis quoniam quibusdam confortativis: ut nasa que ex violenta medicina fuit debilitata et lassata confortetur. Confortata autem nasa vis quibusdam resupinis et restaurativis: ut illud quod vi morbi vel vi antidoti est depeditum restitueret. Paulatim autem non subito est restauratio facienda: dicta temperata. Solet enim nasa si sic euacuatur: multum appetere: et ideo sepius plenus accipere quod digerere possit: nisi a cauto medico in diete regimine teneretur. Tamen repata nasa et in statum pristinum restituta decet uti quibusdam persuasivis ne sanat pericipe recidit. Talia sunt: cinetia: balnea: minutorum electuaria: et exercitia moderata: talia ei calorem naturalem excitant: a superfluis naturam exonerant: humoribus digestio: ne adimatur et confortatur. Si vero fuerit materia fluida aut nimis laxa vis strictis assiccativis et repulsivis. Matia prostricta causa medicorum solis dare convenienter laxativam medicinam que educat humores dissolutos si iam strictos: ne ibi remanentes vel ad aliam partem defluunt: resputant: et sic febrem vel aliam inferant passiones. Paulatim autem solet fieri restrictio et repulsio ne matia subito repulsa recurrat ad aliquod membrum: nobile et maiorem generet lesionem. Sicut et purgatio solet fieri per intervalla ne fiat purgatio repetitiva. Tribus igitur modis solet fieri medicina: dissolvendo: strigendo: restaurando. Aut ei completa dissolvitur aut dissoluta com-

strigitur aut depedita in corpore constituitur. Relaxa-
m' itaque medicinis laxativis ut scamoneis: Colstrigim' strictis: ut achacia et opiat. Restauram' cibis et potibus nutritivis et elcivariis ad huiusmodi. Recollige igitur ex predictis breviter quod Medicus infirmorum domos et patas visitat: et frequenter infirmitatum causas et circumstantias investigat. Medicinas varias et varias parat: parat et deponat. Infirum abdomen membra et occulta tangere et abstergere non recusat. Conalescentie et spei sanitatis omnibus repromittit. Suavis et lenis viceda vixere: et iacunda iacere se asserit: et ne pes sana corrumpt: preter vit putridam et pscidit: dolere preter dextra: in sinistra pcutere non potest. Alectioe larsura et per la chymis patiens bonum medicum non dissitit. Medicinam amaritudinem dulcedine aliquid palliat et abscondit: bibere gustat de medicina quous sit amara ne infirmum abhorreat. A cibo et potu egre premit et frenat. Illi suo expoit ostendit: de salute diffidit perit et despat. Amaris et corrosivis carne putrida et corruptio disposita apuitat. Ac officativis famie fluis da mudat et depurat. Post mortificationem et vritina quibusdam lenificationis dolore vulnerru mitigat: et mudificato vulnere locum vulnerris solidat atque sanat. Etque plenus ledit in secula mala que extrinseca: prudens medicus de mitigandis: curadit et. Medisitraneis doloribus primo curat matiam. ibi durat corrupta ieiunio digestis medicis ut opimel cum syrupo aceto so. Prout dicit et iacit et digerendo ad exitum et euacuatores obediunt facit: quod si ieiunio. Afor. di. Digesta medicari oportet et movere: in cruda Digesta pro matia atque habili reddita ad euacuatores: ea dissoluta medicina attractiva ab interioribus et remotioribus partibus ad exteriora attrahit. Et ad huiusmodi valet quod amara: ut ierapig Jeralogodio: et alia alliata: que amara citius penetrat ad remotas partes: et extrinseca magis purgat que alie medicine. Tertio matiam sic digesta: sic attracta medicina congrua euacuat expellit. Caute tamen ne nimia fiat euacuatio. Hoc ei corpori quod ideo debilitat: et quoniam plenus de bonis humoribus quod mal euacuat. Iuxta illud Hippocriti. Multum repetere euacuare aut oppellere: calefacere aut frigidare: fallax est nase perit iunio. Considerat autem bonum medicum matiam et gritudinis et locum matie: et ut viret patiens: et si variat medicinam. Si ei matia siue humor peccas euacuat: plenum fert egro: si pro non infirmum amplius molestat: ut dicit Hippocritus.

Medicine diuifio

Li. VIII. De Mūdo

De medicina attractiua.

Capitulum. LXXX

Edicina attractiua opat p sube subti
m lirate z calore. Subtilitate sua facit
li penetrat. z calore suo attrahit siue
ferru siue aliqd int' sicu siue humores q las
titat i pfundo. Itē Medicia digestiua ē ne
cessaria qū matia ē multū dura z cōpacta.
Incidit ei z diuidit materiā. z sic ad expel
lendu aprā reddit Et iō opat p incisina z at
tenuatiua: q subtilitate sube sue coopāte ca
lore pte materie separat a pre vt pte in diureti
cis. Itē Medicia laxatiua aliqū purgat ma
teriā digestā dissoluēdo z attrahēdo vt sca
monea recepta i stomacho: sumū sbrile faci
le penetrāt a se emittit. z hūores dissoluēs
abomiabiles nase reddit: atqz attrahit eos
adiuante sbrute expulsiua: z attractos a se
eijcit z expellit. Quedā laxat sua viscositate
lubrificādo vt mercurialis malua. z hmōi.
Quedā sō acumie hūores penetrādo vt eu
forbiū. Quedā sua glutiositate repmēdo si
cut mirabolani. Quedā sua falsugie iteltia
mordicādo vt semē attriplicē. Quedā vero
dulcedie sua z hūiditate iteltia iūidēdo vt
castia fistula. Itē. medicina pstrictiua opat p
frigida grossa suba. Nā frigide pres coad
manēt ptiū suaz. grossicie penetrare phibē
tur sic galla. Qūqz grossos generat hūores
vū pstrigūt opilādo: z sbrute retentiā pfor
tādo vt escula. Quedā restringūt spēali san
guinē: vt corall: bol: emathitbes: plātago
z hmōi. Quedā vētrē vt citonia mora rosa
z hmōi. Itē Medicia iduratiua ē: q vltimate
riā coagulat z malagmat: z h opat p valde
frigida sicca l' hūida. vt psillū sēpuiua por
tula ca: solat: z silia Itē medicina mollicina
opat p calida mediocritē z mltū hūida silt z
maturatiua. Itē apriua: z itiuā z attenuatiua
hūt sbrute. Apit ei meat' opilatos: z atte
nuat viscosos hūores atqz siccos. z h fac p
calidiū atqz siccu Itē mūdificatiua opat l' dū
soluēdo vt calamētū: l' mollificādo vt castia
fistula: malua. vlt' terret' ritate z siccitate sua
sordes abstergēdo. Sūt at multē alie spēs
medicīne z differētie: sic mordificatiua. cor
rosiua. vritiua. diaforetica. s'pcussiuā. mti
gatiua z hmōi. de qbo tractat i lib. de sim
plici medicina. S; hec de p'rietatibz infir
mitatū z medicīnarū p'aditionibz put ad pūf
opulculū p'inet. sufficiāt. vt sic huic nego
cio finē imponam.

Incipit liber Octauus de Mūdo z cor
poribus celestibus

De quā auxili

p ante deo tractatū d' diuis no
mibz. de angeloz p'rietatibz.
necnō de hoie z ei' p'ribz z ac
cidētibz et ipi' p'aditionibz cō
pleuim'. restat vt ad p'p'etates mūdi sensibi
lis qstū nobz dat' desup man' appōamur vt
mariā diuie laudis ex p'p'etatibz opationū
possim' elicere p'aditionis. Inuisibilia ei dei
p ea q scā sūt intellecta p'p'iciū: vt d' apls.
Et iō aliqz mūdi h' z p'etoz ipi' p'p'etates
huic opusculo: b'z cui sub cōpēdie int'ferere
p'ponim'. vt p silitudine p'p'ietatū corpaliū
intellectū spūale et mysticū facili' i diuinis
scripturis accipe valeam'. A p'p'ietatibz ita
qz mūdi inchoandū est

Quid sit mundus

Capitulum.

Und' itaqz vt dicit 'Mercuri' d' z
m tribz modis. Nā mūd' dicit' diuiz
nus intellect'. mūd'. s. archetyp' in
corpore'. inuisibil' z etn'. ad cui' exēplū mū
dus sensibil' ē creat' sic dicit Boet'. In cui
cta supno duc' ab exēplo pulcrū pulcerris
mus ipe. Mūdū mēte gerēs: siliqz imāgie
formas zc. Scōdo mō d' mūd' vniuersitat'
eoz q celi ambitū p'inet. vt celū in q sidera
lucēt. Ignis in q oia calēt. Aer in q oia vlt'
uētia spirāt et yiget. Aq q t're latera circū
git. Terra q oia inferiora sustinet atqz nutrit.
De q d'z. Mūd' p ipm fac' ē. Tercio dicit'
hō mior mūd'. qz totū mūdi imāginē in se
repñtat. Est itaqz p'm' mūdus etn' i diuina
mēte etnalit' pmanēs. Scōs mūd' ppetu'
est diuina volūtatē esse ppetuū et originē ex
illo s'hes. Terc' s'm qd ē ppetu'. s'm qd est
caduc' oim silitudine in se gerens. De p'is
mo autē mundo et de tercio in p'cedentibz
dictū est. Nūc de mūdo sensibili dicendū ē

Mūdus igit vt dicit 'Marcian' ē vniuer
sitas creatorū conglobata in sphere modū
Nā mūdus sphericā et circularē habz spēs
z figurā. Nec fuit. vt dicit 'Marcian': alia
figura mundo ita congrua sicut orbicularē
z rotunda. et hoc propter vniuersitatis p'fe
ctionē. z p' illā quā hz i esse ppetuo cū suo
opifice q sine caret et pncipio pfigurādoz.
Mūdū aut totū Philosophi i duas ptes
diuiserūt. qruz nobilior et simplicior pars
supior et actiua a circulo lune se extendens

vsq; ad planetarum regionē. Alia pars est inferior
passiva: quā a liari globo incipit: et vsq; ad cē-
trū terre inferi se pcedit. Istū particularē mōm
inferiorē describit Bar. Dōs inq; ē circu-
l' ex quatuor elementis: eisq; totū i sphere modū
oglobat: et i medio vndiq; dīstā etnis ce-
li raptib; circūcurrēs. Ad istū mōi cōposi-
tio: creauit diuina p' p'mordialē materiā
ē q' velut i qdā massa erat pōnalt' quatuor ele-
mēta nō distincta sic mō: s; erat p'mixta: et illa
massa hyle a plato ē i Timeo ē vocata: ex q'
diuina sapiā oīa elementa et elementata cōposu-
it et p'duxit: et p'p'is q'litatib; i regionib; ordia-
uit singla et dīstīxit. Nā qd' i illa mat'ia caliz-
dū fuit et siccū: cessit i mat'iaz ignis quē rōe
sue lenitat' diuina sapiā sup'ius collocauit.
Qd' p'o frigid' et siccū i sumo fuit: cessit i ma-
teriā t're: quā sua pōderositas et cōpactio i-
feri' posuit. Qd' at calidū et hūidū fuit: i mat'ia
am aer' cessit. Qd' p'o frigidū et hūidū i ma-
teriā aq' p'uerit. Et h' duo elementa s; maio-
rē v' minorē lenitatē et rarefacibile s'bitilita-
tē i medio ignis et t're collocauit. vñ istā ma-
teriā p'mā plato vt potuit i Timeo sic descri-
psit. Fuit ei hyle: materia p'ma sine q'litate et
sine quantitate, sine colore: sine sp'e: sine lo-
co sine t'pe: int' aliquā subaz et nullā etnis rē.
Hec p'ba mltū s' difficilia: tū sic exponunt
q' d' fuisse sine q'ntate, nō q' oīno fuerit sine
oī q'nto: s; q' nō fuit determinate q'ntitat' q' ad
nos. Sic gigas d' imēsus: q' excedit alioz
hoīm q'ntitatē. Jō ē sine q'litatē d' q' nō ha-
buit a q'litatē aliq' sp'aliē notari. Nō ei p'
potuit calida q' frigida dici: nec ecōuerso: et
sic d' alijs. Sine colore: q' nō habuit aliquē
colore inatū i aliq' elementō. Sine t'pe fuit.
q' nōdū fuerat t'pa et t'epoz vicissitudines qū
h' mat'ia ē creata. Sine loco ē fuit: q' nō ha-
buit determinatū locū p' furtū q' deorsū nec
p' l'atū q' i lōgū. Int' aliquā subam ē et nul-
lā: q' nulla suba mat'ial' p'cessit illā: sed aliq'
ē secuta. Materiale igit' p'ncipiū mōi infe-
rior' fuit illa materia inuisa. s; p'ma materia
cōis q' oīm formaz et q'litatū fuit suscepti-
bil' q' etiā sub diuers' speciebz et formis p'ser-
uat'. Permanet ei h' mat'ia q' ad subaz icor-
rupta: q'uis p'tinue q' ad q'litates trāsmutā-
biles alteret'. q' ista mat'ia q' mō p' rarefacti-
onē manet sub forma ignis et sub igne statū
p' p'defationē iduct' formā aer': et erit mō s' b'
sp'e aer': q' p' s' b' sp'e ignea fuit ignis. Et q' p'
q' p'ia mat'ia ex q' mōs mat'ial' p'stat igne

rabilis est et incorruptibil': a q' oīa mat'ialia
incipiūt: et i quā redeūt tāq; ad mat'cē. Dū
d' itaq; ex reb; mltis opposit' et p'ris ē cōpo-
sit': tū i se ē vn'. Dū d' ei vn' ē nūero: et i
ples mūdi: et h' p'p' mat'ie vnitatē: sic in li. d'z
d' celo et mūdo. Occupat ei totā mat'ia suā
sic ibi d' in ca. de mūdi etnitate. Dū d' q'
d' q' h' loq'mur nō ē diuersus i se neq; diuis'
fm subaz: q'uis in ip' p'tib; iueniat p'ietas
q' ad aliquā q'litatē repugnātiā. Sumā ei et
necariā h' mūd' i toto suo p'ueniētiā: et qū
q'ndā musicā armoniā. q'uis in aliq'bz eius
p'tib; p'p' q'litates repugnātes aliquaz pati
difficultudinē videat'. Sicut exp'sse d'c' Aug-
gus. sup' Gene. Trāsbūt aut' mūd' iste q' ad
istā passibile quā modo habet sp'em et figu-
rā: Sed p'manebit in ē p'petuo q' ad substā-
tiā et naturā: sicut idem asserit Augus. Et
dicit Glosa ibi. Celum et terra trāsbūt rē.
Mat'h. xxiij. Et quo patet q' mūdus rā-
tione sue mutatiōis est siquidē admirand':
nihilomin' tamē p'pter materie sue nobilita-
tē: et forme virtutē et actualitatē: et p' conse-
quens p'ductiōis et generationis rerū tāfa-
cile potestātē: nō tā ipse mūd' q' mūdi op'z
fer deus sup' oīa est laudād'. Nulla enī est
tāvilis tāinfima in tota mūdi machina ps
sine particula: in quā tam iū materia q' in
virtute et forma nō reluceat laus diuini-
nā. Nam in materia et forma mundi quedā
est differentia sed cū armonia est pars sumā
Nam illa pars mūdi que s; naturā purior
est et simplicior et atz nobilior: vñsō mem-
habet inclinatioem et appetitū ad nobilio-
ris forme susceptionē: et q' spūalior ē: mag'
est incliabil' ad formā spūaliorē. Vñ mat'ia
celest' simplicior est (als simpliciorē) et nobi-
liorē reddit et erigit formā q' elementar'. Et
etiā ipa mat'ia celest' nobilior ē et simplici-
or i nobiliori corpe: vt i sole q' i luna vel in
mercurio l' i Marte. Mat'ia ei elementar'
nobilior ē i igne q' i aere v' i ceteris. Vñ grossi-
or ē mat'ia i t'ra q' i alijs. Nā ibi se ples p'et
mat'ie aggregate fm Ar'. Vñ d' q' ex vno
pugillo t're fiunt decē aq': Imo materia vni-
us element' purior est in vna parte q' i alia:
sicut dicit in primo methet'. Partes enim
ignis sup'iores: nobiliores et simpliciores se
et p'et terre cētrales sunt grossiores: cōpar-
ctiores et impuriore. Cū enī p'et mixtoz
sunt ab elementis: fm q' partes elementa-
res sunt puriores v' nobiliores fiūt mixta

et Corporibus celestibus

simpliciora vlt' puriora. Et fm q' ecōuerso ē i elemētis: ecōuerso ē i mētibus. Nobilior ita q' materia mōi p'stituta, nobiliori idiget forma. Et iō solet disponi mat'ia fm qd' erigit forma, q' si d' tra dbeat fieri ignis: optz q' material' ēre grossicies subtiliet' z depuretur, z spūaliorz simpliciorz efficiat: vt sic simpliciori forma s. ignea induat. Et vt breuiter dicā necesse est vt fm forme p'prietatem ipsa materia p'paret. Cōsiderat itaq' mūdi nobilitas fm sui p'prietates digniores z etiā effectus nobiliores. Et iō p's mōi supiorz p'putat digniorz: q' ibi materia est purior: z forma est pulchrior: z p'us aplior in supiorz inuenit. Cāto em mōs i vniuerso pulchrior est z decetior reddat: q'nto deformis p's mōi inferior supiorz pulchritudine: decetiori gl'ia i signis: sicut d' Aug. qdā p'fectio claritatis z p'ntis q' in supiorz p'cellit: ad p'fectōz inferiorz z decoratiōz p'ntis se diffūdit. Qd' etiā videt infima p's mōi i decorz luminositate amissis: h' recuperat in fecūditat' grā z p'tute. Nō ei min' est admirāda ēre p'ntosa fecunditas. In p'ductōe herbaruz: arborz: florz: z fructuz. In g'neratiōe varia aialiu z reptiliu. In varia p'ductōe metallor: gēmarū z lapidū q' sit admirāda celi claritas cū diuersitate suoz orbū z astroz. Et q'uis mūd' tot laudabilibz rerū differētijs sit diuie p'tut' i signis: potētia: mltis tū defectibz z p'dicōibz misabilibz q'ntū ad c' inferiorz ē p're vndiq' ē s'biect'. Nā mūd' iste q'uis videat ēē genitor z nutritor corpm: carcer tū ē spūitū: z aia rū durissimū ē exiliū ac loc' miseriaz: immūe rabiliz penarū. Nā mūd' loc' ē real' z trāsgressiōis: incolat' ē p'egrinatiōis: dolorz z lachrymarōis: laborz z fatigatiōis: horroz z p'fusiōis: mor' z mutatiōis: flux' z altatiōis trāsit' z corruptiōis: solētie z p'urbatiōis: violētie z oppressiōis: fraudulētie z deceptiōis. In mūdo nihil aliud inuenit q' varietas: malignitas: cupiditas: anxietas: d'fectibilitas: z vetustas. Quid' noros alliciat z diligit: ignotos abijcit p'tenit. Quid' mltis obest: paucis p'dest. Amatores suos decipit z fallit. Nā multa p'mittit z ad vltimū pauca soluit. Cōtemp'tores suos ad modum vmbre i sedē z app'chēdere nō desinit: s' suos seq'et fugere satagit z p'tēdit. Quos maxie diuitijs z honoribz h' extollit: in fine maxie depauperet deijcere p'suevit. Et vt p'bis b. Bre. p'tar Fugiet' est mūd' ēti p'sp' nos

dein'z. Quia g' tot calamitatibz pulsar qd' aliud q' vt d'ferat clamar: Et hec de p'prietatibz mūdi i generali dicā iā sufficiāt

De celoz distinctiōe. Ca. II.

Unc ad describēdas p'prietates eip' n' aliqs de celo z ei' p'ibz ch'io adiungā te manū apponam'. Nā celū angeloz z hoīm honorū loc' ē z habitaculū, vt dicit Beda. Celū at fm scōz traditiōes aliud est visibile aliud inuisibile. Celū at visibile ē mltiplex, sicut d' glo. sup Deut. x. ibi. Celū dñi dei tui est celū celi. Septē sūt celi: s. aereū: ethereū: olympū: igneū: firmamētū: aqum: empyreū: celū s. angeloz. Celum itaq' aereū vocat mediū aeris institiū, qd' a grossis vaporibz aq' z ēre nō p' oia est infectū, vñ illa p's aeris purior: et ab inferioribz q'litari b' imp'ictior p'pter sui puritatē z diaphaneitatem siue naturā trāsparentē: celi nomīne nūcupat sicut d' sup Barth. xij. Volucres celi comederūt illud zc. Celū ethereū fm qdā vocat supmū aeris institiū: qd' imediati' sphere ignis ē p'iunctū. Et d' ethereū q' illud mediū int' ignē z aerē p'stituit (al's p'simū) ab igne ē splēdor z illuminatiōis receptiū. Etheros ei grece splēdor d' latine vt d'. Ibi. Celū s. igneū fm qdā vocat cēstrū sphere ignis p'p' ip' ignis puritatē: subtilitatē et summā quā bz p' ceteris elementis actualitatē: z p'p' alias q'dam nobiles p'dicōes q's p'sequit' z ex vicinitate orbis planetarū p'prietates. Scdm Greg. aut sup locum illū Job. Intuere celū z p'p'leare ethera zc. Hōie ether' intelligit tota regio a luna vsq' ad stellas fixi: in q' sunt orbes z circuli septē planetarū. Quere infra primo de Ethere qd' sup h' sentiat Marciā. Alexāder sic ordinat septē celos: dicēs. Primus celū est lumis datiuū. vñiforme. z nō motū scz Celū empyreū. Scdm celū donatiūm dicit esse luminis: vñiforme z motū. s. aqum z crystallinū. Tertium datiuū luminis: nō fm omnes p'tem luminositatis vñiforme z motum vt celum stellarū. Quartum est receptiū luminis sine calore scz olympū. Quintum est receptiū luminis cum calore. s. celum igneū. Sextū est receptiū luminis p'iūctū cū p're supiorz: z d' celū ethereū. Septimū est receptiū luminis p'iūctū cū p're inferiori. s. aereū. Et sic videt vocare olympū regionē orbū planetarū: q' illud spaciū est continue luminosum. Firmamētum at

vocat celi pmiū fm phos r vltimū i cui? cō
ueritate sita se corpa fidezz stellaz. Nā phi
nō ponūt nisi solū celū vniū. Imo vt dī Ba
sil? i bera. Pri? phi ligual suas coroderet
q? ples celos eē pferirēt. Illud at celuz. s.
firmamētū sic describit Ar? i li. 8. cau. eloz.
Celū inq? ē qntū elemētū ab elemēt? inferiori
b? discretū naturali ppetate ac distinctū. Ne
q? ei qne ē. q? tūc dīcedet possz. neq? leue. q?
forā tē ascedet. q? si cērvnū ex qtuor: l' cēt
ppositū ex qtuor. igredet i ipz corruptō
vniuersalit? v? pclarit. Imo sic dī ibidem.
Creator posuit ipm eām r pncipiū gnatōis
r corruptōis. r iō necē fuit ipm esse igenera
bile r icorruptibile ne p qredo generatōis
r corruptōis pncipio cēt abire ad īfinitū.
Est at celū illō inqetū r mobile vniuersalit?
cui? mor? ē reuolubil? sup mediū. s. sup arē
qui stat fixus inter duos polos imot? iter
scz meridionale r septentrionale. Et illō celū
est finitū q ad dīuisione? loci exēfione: s.
ē sempiternū q ad motū. Mouet ei a moto
re īfinitē potētē. i. a deo q ē sublimis r glo
riosus in secl? Duculqz Ar? i li. 8. cau. eloz.
Vocat at polos duas stellas i sumis celi ex
tremitatib? i ip? medio sup? r infer? collo
catas. qz vna ē sup? posita i medio celi ad
septentrionez: r dī pol? arctie? Alia ex opposi
to r ad meridiē: dī pol? antarctie? qsi p poliū
arcticiū posuit. Int? istos duos polos qsi int?
duas sui extremitates celū obliq? mouet ab
oriēte vsqz ad occidētē. r ab occidētē iterū
vsqz ad oriētē. r h? sp vniiformē sic rota mo
uet circa arē. Vn apē vocat Ar? qndā li.
neā intellectuāle porrectā a polo vsqz ad po
lū diametralit? r extrēmam. circa cui? mediū
toti? celi ambie? eq?litr circūfert sicut ibidē
dicit commētator. De ist? celi natura dī in
li. de celo r mdo. fm nouā trāslatōez. Celū
inq? est vniū cōpositū i (als ex) natia: qm cō
tinet naturā (als matiaz) ex q r celū noiat q
ē vltim? icell? toti? s. vniuersi. Et seq? i eodē
Nō se neqz fūerit neqz erūt celi mlti. Celū ei
ē vniū pfectū cōpletū cui nō ē sile. neq? ē loc?
extra celū. neqz cor? neqz vacuitas. neqz ple
nitudo. neqz tps qd ē numer? motus. vñ il
lic est vita fixa. s. extra vltimū. r est sempiter
na. q neqz deficit neqz finit. r illa ē vera vita
Item idē ibidem. Celū neqz fabricatum est
neqz generatū. sed simplex ē. cuius motus ē
eq?lis. in q nō est diuersitas. r ē motus ei?
singlar? r circular? cui? motor ē spūs q mo

uet illō sua volūtate. Et pnuat rad? celi
cū radio ignis r pūct? ē cū illo ad vtilitatē
hoīm. p? pmanētā vite. Firmamētū ita
qz vocat celū. qz solidū ē r firmū. qz tūm h?
intrāgressibile: vñ p nimia firmitat? sue p
manētā incorruptibile est r imutabile taz
in suba q in forma. Est at forma ei? spheri
ca r puera r qsi p? cana q ad nos sed qsi cōs
uera q ad ea q sūt sup celū. cui? mor? ē natu
ralit? circular? r mouet obliq? r circularitē
ab oriēte in occidentē. volūitqz secū r cir
cūducit motū simpliciter vniiformi infra dīci
r noctis spaciū totū qd sub ipo est vsqz
ad ignis regionem: vñ orbes septē planeta
taz secuz rapit r circūducit. Qē aut qd sub
ipo est vt dicit Raban? p?uti eius motiue
obedit ordīne vniiformi r impurbato. vñ
tus qz eius motiua sicut ipemet dīc sup ex
positiōe Ben. et dīc se vsqz ad hec inferio
ra elemēta. vñ r ignē supiorē credī secū cir
cūrotare. Peruenit qz huius motiue p?ut?
actio vsqz ad aerē r vsqz ad aqz in qb? q ad
fluctūz refūctū i pre marina fac? exuberatōez
Hec at tria elemēta. s. aer: ignis r aq. obedi
unt qdez motui celi. s. nō vno mō neqz vno
ordine ipm imitant sed fm magis r minus
r qd sup? est r leu? r pur? obedit magis.
r qd est minus tale: sequit tardius r obedit
min? Terra huic celesti p?uti r motui non
obedit vt ab eo suscipiat locale mōtionem
qz ad pducendas ex se species: diuersas
eius suscipiat imp?iōes. Habet igit firmamē
tū sicut dicit idē Raban? q ad motū i
cessum vniiformē. ordinatū r impurbatū.
oīm tū motū velocissimū. Vñ ne p? velo
citātē mor? ei? mōi machina dissolueret: re
tardat ordinato motu planetaz. r sic iper?
mot? ei? motu p?io moderat. Mouet qz
qetū. qz licet in p?ib? muret sūt. tū i toto ne
qz sūt mutat neqz variat locū. Turbat igit
inferiorib?: r qsi casualit? fluctuatib?: celū
cum suis orbib? ordinis sui tenorē saltem
in puncto nullaten? derelinq? vñ mor? celi
est toti? tps pmiū subiectū: r mod? r regla
oīm motū alior. Est igit firmamētū me
diare motu suo generatōis r corruptōis i
mōdo inferiori pncipiū effectiū. Cui? rō vt
dī Raban? qm firmamētū sui lumis p?utē
generatōis effectiū ad terrā tāqz ad p?iū
centz dirigit r destināt. r radios suos i tre
supicio aggregat matie r coadiūat. Sic ei
ostendit in scia p?pectiua. Qm ei corpus

et Corporibus celestibus

sphericū p̄cauū z lūinosū i q̄libz p̄cto sui
dirigit vnā lineā radiōsā in cētz illi⁹ corpis
lūinosi. s̄ad sup̄ficiē cētri. z q̄nto q̄libz lineā
radiōsā est vicinior altē lineē exēti ad sup̄fi
ciē cētri: t̄ato ex vicinitate vni⁹ ad altā ē for
tior ad imp̄mēd i cētro effectū suū. Et q̄
māifestū ē q̄ cū corp⁹ lesi sit sphericū: p̄uēti
z lūinosū ēra ista respectu magnitudis celi
nō ob̄tēat nisi vicē p̄cti cū sit cētz in terra
necario sit marcia aggregatio celestū radio
rū. ex q̄z p̄tūter p̄actu sit marcia ḡnatioz p
ductio rez generabiliū ēra q̄ ē cētz ipi⁹ fir
mamēti. Et q̄uis celū sit p̄ncipiū ḡnatiois
nō tū recipit generationē i se v̄l corruptōez
v̄l dimiutionē nec augmētū. Nā celū i sua
suba bz sumā simplicitatē vniformitatem. z
puritatē: nullā h̄is p̄tū diuisionē. nec d̄ie
tatē. z iō nullā bz ex se potētiā ad corrupti
bilitatē. Vñ sic arguit Ar⁹. l̄i. de celo z mū.
Dis inq̄t corruptio ē ex d̄iis. celo at̄ nihil
inuenit d̄iū q̄re celū nō corrupit. Celū etiā
q̄uis in se z ex se sit vniforme. tū bz necessa
rio p̄les orbēz circlos in figura z i magni
tudie lōgitudie z latitudis d̄ntes p̄tū diu
sas māiōes q̄b idigēt mortales. v̄t d̄t Ari
sto. i. li. de caus⁹ elemētōz z alias. Nā si fm
vnā dispōnē z mēsurā recipiet mōs inferior
āfluētiā radiōz p̄iet alimentū mortaliū z
generatio oim inferior. Et iō necessariū fūz
it motū celi ēē obliquū: v̄t ex eleuātōez d̄p̄
siōe orbū nūc calor nūc frig⁹ in cētro gene
raret. vñ si directe celū moueret q̄ad n̄m si
tū: oia v̄l calore v̄l frigore i n̄fo situ habita
bili p̄sumeret. v̄t d̄t Ar⁹. Nec solū i celo at
tēdit puritas z incorruptibilitas ex p̄te ma
terie. v̄t etiā p̄l̄ritudo z claritas ex p̄te for
me. Dic̄ ei Ar⁹. l̄i. d̄ sen. z sen. Celū i (als ex)
sui natura splēdidū ē. sed i p̄tibz ei⁹ ē differē
tia. Nā i stell̄ est maior aggregatio luminis
q̄ i alijs p̄tibz ipi⁹ celi. Vnde ex p̄te forme
habet rotunditatē cū p̄uēritatē. Cum clari
tate diaphanitatē siue trāsp̄arētā z p̄spi
cuitatē. vniformitatē i toto: s̄ i p̄tibz diuer
sitatē. ex nūcio (als muto) p̄cursu orbū et
motu d̄rio planetaz dic̄t sapiētes genera
ri p̄cētū z armoniacā suauitatē. Vñ Da
cro. in li. ciceronis exponēs scipiōis somni
um i. vj. de rep. libro. Impulsū z motū ipo
rū orbū efficiū son⁹ ille q̄ acuta cū ḡuibz tē
perās eḡle sonū efficit z p̄cētū zc. P̄et h̄ d̄z
in li. de ce. z mū. in fine. q̄ celū mor⁹ sui p̄tū
nuitate inflāmat illud sup̄ qd̄ mouet. vnde

ether ex motu celi ignis. Votus enī causat
calorē. Vñ ibidē dic̄t: p se z sensibilit̄ inue
nit q̄ ex motu sit calor: z ex d̄ete frigiditas.
Et iō calor marcias emollit z dissoluit. Frig
iditas p̄o aggregat z p̄strigit. Vñ p̄tes es
lemētāres motui celi vicin⁹ exētes: ceter⁹
p̄tibz mūdi inferioris sūt calidiores. v̄t pars
i igne z i aere. In t̄tio aut̄ elemēto. si aq̄ est
mor⁹ debilitat. z iō i ea est frigiditas: s̄ n̄
in vltimo. In q̄rto aut̄. s̄ in ēra p̄p̄minā ex
lōgātōez a motu celi sit p̄strictio vltimo p
p̄ calorē absentiā z dominiū frigiditatis. Et
iō ēra p̄manet d̄elēces z p̄ennis v̄t nō moue
atur: sic dic̄ Ar⁹. ibidē. P̄obūitas itaq̄
celi attēdit. i marcia. i suba. i forma. i motu.
i situ. In s̄be sue simplicitate. puritate p̄pe
tuitate. In forme claritate. diaphanitate.
siue p̄spicuitate. z i s̄pherica orbicularitate
In mor⁹. vniformitate. velocitate et i p̄mo
sitate. In sit⁹ sublimitate. q̄z ad sitū a cētro
ēre marcie distat. z In dimēsiua q̄ntitate. q̄z
ei⁹ magnitudo imagiātōez: imo rōis mēsu
rā sup̄at In p̄tate: q̄z oia īferiora sibi subdi
ta reglat ordiat z mēsurat. Et qd̄ sup̄ oia
mirabile ē. oia īferiora celū ordiat z imutat
z tū a nullo īferiori se imutatōz aliquā p̄cipit
nec aliqd̄ sibi dissile in natura ex p̄tute aliq̄
ipi celesti corpi se conformat.

De celo aqueo siue crystallino

Capitulum III

Et cum celum est aqueum siue cry
s tallinū: quod ex aquis positū sup̄
firmamentū diuinitat⁹ potētiā est
formatū. Aquas enī esse sup̄ celos colloca
tas diuīe sc̄pture autoritas nobis tradit.
que ita sunt leuigate et subtilitate q̄ in natu
rā celestē sunt cōuerse. z ideo p̄manent ibi fi
re. Beda tū dic̄t q̄ aque ille celestes nō va
porali tenuitate sed ḡcili quada z soliditate
virtute diuina sup̄ firmamentū sunt suspen
se. Et h̄ ad iper⁹ firmamēti moderatōez. v̄l
ad calorē generati ex ei⁹ velocissimo motu
rep̄sione. Opinio enim fuit Bede q̄ celū i
gnee sit nate sic platonici posuerūt. Vñ dic̄
Beda. Celū est subtil⁹ z ignee nate: rotundus
a cētro terre: eḡlibz spacijs collocatū. Et iō
forte Bede videbat q̄ iō fuit necē ibi ēē a
quas: v̄t calor ille celestis ad t̄pantiā duce
ret. et q̄ ex tali inflāmatiōe mūdis inferior
dispendiū nō pateret. Ex frigiditate enī na
turali illarū aquarū sup̄ firmamēti vertices
positarū dicunt aliqui stellam saturni esse.

frigidā p̄ illā quā h̄z rōe sui sūt cū firmam̄
to vicinitate. Dicit̄ et q̄ firmam̄ p̄t̄e il
laz aq̄z infriḡdatū infriḡdat̄ o: b̄e saturni
sibi maḡ p̄mū z vicinū. S; q̄l̄e istō pos
set fieri rōnabilē: nō est p̄spicue rōe v̄t̄ibz
manifestū. Nā cū aq̄s sub rōe v̄t̄ibz q̄l̄ita
tis sue. subūditat̄ et frigiditat̄ celestī sub
stātie penit̄ sit tria. nō ē b̄n liq̄dū philoso
phantibz q̄l̄e inf̄ corpa tam disparia z tria
possit vnitas aut p̄cordia aliq̄l̄e inueni. Et
en̄ scriptū ē Job. viii. Qui facit p̄cordiaz in
sublimibz suis. Iō alio mō sentiūt z opināt̄
moderni q̄ l̄teriora phie spectamina. p̄fūdī
re arbitror sūt scrutati. Dicit̄ enī Alexander q̄
aq̄ ille q̄ sup celos sūt: nō sunt ibi posite vt
frigide et fluxibiles z hūide. v̄l̄ enī sic solis
de p̄gelate z p̄derose. Iste enī p̄petates sūt
inf̄ se h̄ntes trietate. et sibi mutuo repugnā
tes. s; pot̄ p̄ ordiatōnez diuine sapie aq̄ ille
sup firmamentū sunt sub mobilissimā nate
sue conditōe diuinit̄ collocata. put nate ce
lesti maxime sunt p̄pinq̄. Et hec q̄d ē est p̄pe
tas p̄spicuitatis z nature trāsparetis: q̄ p̄n
cipaliter et substantialit̄ inuenit̄ in nata aq̄.
rōne cuius habz p̄uenientia et cū celo em
pyreo. et etiā cū firmamēto. Et ideo posuit
dñs aq̄as inferi sub rōne frigidi et hūidi
cū alijs p̄ditionibz necessarijs ad generatis
onē et corrūptōem. Sed easdē posuit supi
us ratōe p̄spicui put fuit necessariū ad vni
uersitatis cōseruationē. Et ideo dicit̄ celū
ēē dicit̄ aq̄uū z crystallinū rōe mobilitat̄
z p̄spicuitat̄. Est enī p̄spicū ad modū cry
stalli. a supiori celo. hab̄ empyreo lucem v̄l
luminositatis plenitudinē recipiēs. et rece
ptū ad inferius celū efflūēs z diffūdēs. Et
ideo dicit̄ Celū: q̄l̄i nobis inuisibile z occultū.
Crystallinū p̄o q̄z durū. Et iō i sumo dicit̄ cry
stallinū. nō q̄z durū sic crystallū: s; q̄z vniformi
ter luminosum z p̄spicū. Aq̄uū autē dicit̄
q̄z quēadmodū aq̄ ex sua subtilitate z mo
bilitate mouet̄. z illud motū: mouet̄ celū p̄
p̄mū: z illud v̄lterius mouet̄ q̄d sibi est ma
gis p̄pinquum. Et ideo illō celū q̄d mouet̄
inferiora: inferiorū mobilitū p̄cipue est p̄serua
tiū: vt dicit̄ Alexander.

De celo empyreo Cap. iii.

Elū empyreū est p̄mū et sumū celū.
locus angelorū. regio et habitacu
lū hoīm beatorū. Et dicit̄ empyreū:
a p̄p̄ q̄d ē ignis: q̄l̄i totū igneū. Sic dicit̄:
nō ab ardore: sed pot̄ a lumine z splēdore

vt dicit̄ Ili. Istud enī celū sumū est lucidū inf̄
flūēs lucē z splēdore sup celū crystallinū sūt
bi p̄pinquū z p̄mū. Est autē de natura sua
vniforme sine stellis. z spheriforme: vt dicit̄
Damasc. Iō ē sphericū vt rex sp̄aliū z cor
poraliū sit p̄tentiū. Est enī naturalit̄ q̄tū
immobile. s; immotū. Vñ illō celū nō est
necessariū p̄pter p̄tinuationē generatōis in
feriorū. sed pot̄ vt dicit̄ Alexander ad cōpletio
nē vniuersi in genere corpm fm̄ p̄tentiata
extrema ad mediū. Est autē opacū in sumo. s;
terra z luminosum i sumo. s; celū empyreū.
Et v̄t̄ibz corpm. s; extremū supmū z infmū
est de se immobile z q̄tū. Istū celi p̄p̄t̄as
tes describit̄ Raban⁹ v̄t̄es p̄bis Basilij in
hexamēro sic dicit̄. Celū empyreū est cor
pus p̄mū. natura simplicissimū. s; corpulē
tia b̄ns minū. q̄z subtilissimū. p̄mū mōi fir
mamentū. q̄nitate maxm̄: q̄l̄itate lucidū
figuratiōe sp̄icū. locatiōe v̄l locali situ su
p̄mū. q̄z a cetro remotū. āplitudinē sp̄aciōsū
(als sua) sp̄irituū z corpm v̄sibiliū z inuisibi
liū p̄tentiū: dei sumū habitaculū. Is ei dicit̄
sit v̄biq̄z tū sp̄aliter dicit̄ esse i celo. q̄z ibi re
lucet pot̄issime sue p̄t̄is opatino. Et iō ces
lū dicit̄ sp̄al̄ sedes dei. q̄z i corpe mōi sp̄es ce
li pulcior est vt dicit̄ Damasc. In celo diuina
p̄t̄is manifesti opat̄.

De Ethere.

Capitulum V.

Ether grece splēdor dicit̄ latie. Ether
fm̄ Irido. est superior regio supremi
interiticiū aeris et ignis: vbi est perpe
tuis splendor luminis siue lucis. Anaxa
goras autē dixit. nomen etheris est nomen
ignis. Et s; putauit vt dicit̄ Aris. p̄p̄ ip̄ inflā
matōez q̄ causat̄ ex velocitate sui mor. Vñ
fm̄ ipm̄ Anaxag. oē inflāmās z inflāmabi
le vocat̄ hoc noīe. Marcian⁹ autem dixit
q̄ ether est locus ab inferiori mūdo sepat⁹:
inuisibils respectu inferiorū que patiuntur
multiplicem variationē. In ethere p̄o vbi
est dies perpetuus: mor diurno lumini non
succedit. Nec mix q̄z tā altū locum vmbra
terre q̄ noctis causa est in ethere nō accedit.
Scdm̄ Aris. p̄o in lib. metheo. Ether nihil
aliud est q̄ q̄ntū (als vñū) elemētū. Nec est
ex elementis q̄rtuor. Quicqd̄ enī sup̄ lunā
rem globū est: nature est separata: a natura
inferiorū elementorū. Vñ ether neq̄ est gra
ue. neq̄ est leue. neq̄ est rarum. neq̄ densum.
neq̄ per altius corpus penetrationem.

et Corporibus celestibus

diffusibile flammā ēi ethereā nlla igreditur cor-
ruptio l'aleatio vlt' vlt' p'cularitē. qd' ei acci-
deret si ex elemētis p'positis aut origine p'cessit
Anax. tū dicit q' ether ē aer inflammat' : 2 dicit q'
qūz descēdit infer' : 2 i' ēra occultat' vñ p'p' sui
subtilitatē. nē sursum deorsū regitat'. vñ ter
remor' gignit' ex p'p'ite etherea i' t're vlt' scit' b'o
occlata. S; dicit Aris. q' iste f'mo ē error. qm'
subtile nō d'cedit d'orsū. 2 etiā d'cedet hāc
oparōz nō faceret. S; Macro. at splēdor ethe-
ris sub sphaera celi p' abitu tot' mōi rutilat' z
fulg'z. Cōt'et at' se orbes. vñ. plāetaz q' mo-
uēt' 5 motū firmamēt' Inferior itaqz p' se ethe-
ris velocitate sui mor' inflammat' sup'iorē p'p'e
matie elemētaz. 2 ex illa inflammatōe gignit'
sphaera ignis. sic dicit l' d' ce. 2 mū. i' fine. Ex
matia ei sic ignita nō ignit' nec inflammat' ipse
ether. qz ab inferiorib' nō recipit aliquā imu-
tationē. Quis inferioza ab ipso imutent'.

De sphaera siue ambitu celi. Ca. VI

Sphaera celi vt dicitur. Ili. ē spēs qdā i' ro-
tundū formata. ab eodē i' idē circa suū
cēz eqs spacijs circularit' r'voluta. Hāc sphae-
rā nēz p'ncipiū nēz finē h'ie p'bi assēt' I. d. qz
p'p' sui circularit'z vbi icipiat' z vbi finiat' nō fa-
cile app'hetur. Nec fuit aliq' figura celo p'ue-
nietōz q' sphaerica. tū p'p' sui p'p' simplicitatē
tū p'p' capacitātē. tū etiā p'p' vniūmilitatē. vt
dicitur. Ili. Sphaera itaqz f'm Alphraganū ē or-
biclar' superficies celestis corp'is i' q' stelle fixe
p'ntēt'. Et h' sphaera duob' pol' circūuoluit'.
Quoz vn' ē septentrional' q' nūqz nob' occidit
2 d' pol' arctic' i' boreal'. Al' pol' ē antarctic'
scu austral' q' nūqz a nob' videt'. p'p' nūmā a
nob' elongatōz. l' forte p'p' t're it'epositōz. Inē
istos duos polos q' i'ne duas extremitates
mōi sphaera celi voluit' mouet'. 2 cū ip' mo-
tu stelle i' eo site ab oriēte i' occidentē. 2 it'itū
ab occidentē i' orientē motu diurno z noctur-
no. xxiij. horaz spacio circūferūt'. Tāta at
celerritate sphaera celi circūferit' q' nisi aduer-
sū ei' p'cipit' cursū planete occurreret' eius
ipetū moderaret'. machina mōi d'issolueret'
Et iō f'm Alphragan' septē orbes plāetaz se
sub sphaera se mutuo it'fecātes p' q's plāete
motu p'sono icēdētes. raptū firmamēt' ob-
uāt' 2 ei' velocitatē rep'mūt' z frardāt' Volz
uīt' at tota sphaera moles obliq' circa mediū
scz circa axem. Est at axis qdā linea intelle-
ctual' q' recte p' mediā p'sā sphaera tendēs in
duos polos se extēdit. circa quā celi ambit'
q' i' rota circa axem circularit' se r'voluit' Car

dines at celi sūt extreme p'p'es axis q' i'figūt'
ip'is polis. Et sūt cardies dicti. qz sic cardo
ostij i' polo p'causat' r'voluit'. 2 sūt isti
cardies p'p'et' recurui. l' circūferūt' d' d' d'. Ili.
Sphaera celi celestis medietas d'z. h' ē sphaerū
l' p's q' a nob' totalit' videt'. S; ob d'fectū vlt'us
t're p'ūgi putat'. Vñ z circūl' vbi finit' or'z d'
l' vlt'us terminatio nūcupat' v'ro. Ili. Recol-
lige igit' breuit' ex p'dictis q' sphaera celi ē lūio-
sa sba lūis vlt'z ad cēz suū. l' ad t'rā diffusi-
ua. Cū circūferētia est a cētro t're remotiss'i-
ma. Et illa q' i' celo sūt maria : nob' p'p' sumā
distantiā videt' ē minima. oim' inferioz ē p'p'e
t'ua. oim' inferioz ē ordiatiua. i'formatia. ges-
neratōis z vegetatōis effectia. sibi s'rioz ra-
pina z attractia. Hā mor' i'ut violētia : plā-
netas sibi obuātēs p' se trahit'. S; armoniā
est p'cessiua. Hā sic dicit Aris. i' li. d. p'p'et'atō
elemētōz ex ordiato sphaera motu z p'rio pla-
netaz occurſu gignit' i' orbe stridor. i. armo-
nia. Vñ Macro. Impulsu z motu ip'oz
efficit' son' ille. racura cū gūlto t'pans efficit'
Scen' varios z diuersos. S; p'p' n'f'i audir'
d'fectū. 2 ill' son' excessum. armonia illa a
nob' nō audir'. Sic mouere solē vide nō pos-
sum' Quis cūssime moueat'. Hā radiorū
claritate acies vlt'us n'f'i superat'.

De circulis celi. Ca. VII

Irull' celi sūt p'les. qz duo sūt vlt'ibi
les. i. galactis z zodiac'. Alij sūt inuol-
uibilel'. Circul' ēq' noctial' diuidēs duo bēi
sphaerā. tāgēs zodiacū i' arietēz i' libra. Ali'
ē circūl' solstitial' estinal' eoq' sole i' eo ex'nte
fit solsticiū estinale. Iste circūl' tāgit' zodiacū
cū i' cācro. zē q' p'ūctio n'f'e h'itabil' z torride
Al' ē palell' siue circūl' septentrionalis siue
arctic'. q' ē q' d' i' d' i' n'f'e h'itabilis. z frigidē
h'itabil'. Circūl' p'o q' ē ex p'p' torride zone et
alter' h'itabil'. zodiacū tāgit' i' cap'corno. z d'z
iste circūl' solstitial' hyemal'. eo q' sole ex'nte
i' eo fit solsticiū hyemale. Al' ē palell' siue
circūl' antarctic' siue austral' p'sus austr'. et
oppōit' arctico palello. Dicūt at h' circūl' pa-
ralell' q' circūl' eq' distāt' Al' para qd' ē i' uera
z lele qd' est distās. cūl' ei' distāt' ab inuicēz
palelli Sūt p'p'et' h' duo circūl' q' d'icūt' colu-
ri. Colur' septentrional' q' icipit' a polo septē-
trional' p' cācz z cap'cornū. circularit' p'p'e
dēs. it'ez redit ad suū p'ncipiū. Al' ē colur'
austral'. z p' lib'ā i' arietē sili redit ad suū p'ū-
ctū. Et d'icūt' coluri q' colla tauri a cauda
bouis siluestr' q' erigēs caudā circūlū facit

imperfectū. Et dicunt coluri q̄l circuli imperfecti
Declin⁹ circuli est orizon. s. finit⁹ visus. qz
circulo illo celi ⁊ tra vident p̄ter copulari
Est etiā circuli meridian⁹ designās illā p̄tē
zodiaci in q̄ sol videt eq̄lter distare iter oris
entē ⁊ occidentē. Et isti duo vltimi circuli
non sunt in sphaera. qz s̄m diuersos situs ⁊
aspectus variant. Hucusq; Jñ.

De galactia sive lacteo circulo. Ca. viii

Galactia ē circuli celestis. ceteris circu
lis celi pulchrior ⁊ candidior incedens
p̄ mediu celi. incipit ab orizonte vsq; ad
septentrionē p̄ capz ⁊ capcornū pcedēs iterū
ad p̄ictū suū. Dīcūt autē lacte⁹ circuli qz int̄ oēs
circulos celestes notabiliorē hz claritatē. vñ
⁊ de nocte nauigātes ⁊ itinerātes dirigit et
deducit. Quāto at̄ aura noctūa ē serenior ⁊
frigidior tāto incessus galactie ē māifestior.
Scōz op̄intōne at̄ vulgi galactias dīcūt velti
gū sol. qd̄ p̄ se reliq̄t sol qm̄ currit i illo cir
culo. S; Arist. h̄ dīcūt eē falsū. qz si eē gala
ctias ex im̄p̄sione trāsūt sol. operet qz h̄ im
p̄siolet i signis i q̄b̄ currit sol cū alijs stell
mobilibz. ⁊ vide⁹ eē falsū. qz trāscedit em̄
nos zodiaci. vbi sol nullaten⁹ appropiāt. sic
dīcūt i l. methoz. Jō Anax. ⁊ Democrit⁹ dī
cūt galactia eē ex r̄flectōe luis ad aerē sic in
speculo. s; h̄ ē falsū vñ dīcūt. Arist. ibid. qz si h̄ eē
p̄mutaret. sic ē p̄mutatō luis. h̄ at̄ ē falsū. qz
vide⁹ galactia sp̄ i eo dē loco nec recedit ab eo
Dīcūt Ari. sic Jgnis p̄p̄inqu⁹ ē orbi in flāma
tus ⁊ lucid⁹ ⁊ in locis vbi videt galactias se
stelle m̄lte p̄ue ⁊ lūose et i illis relucet ful
gor ille. ⁊ tō apparet loc⁹ ille magis radiosus
nec recedit ab vno loco orbis Hucusq; Ari
sto. in li. p̄mo methoz. ca. ij.

De zodiaco Capitulū. ix

O dia⁹ est circuli obliqu⁹. in. xij. pres
eq̄les distict⁹. Que. xij. sig. a p̄h̄is se vo
cata. nob̄ at̄ fcat i q̄ pre celi solz plāe
te imozet Sūt igit. xij. sig. xij. spacia eq̄līe
disticta ⁊ stell notabilibz ab astrologis deno
tata Unū q̄ dōs at̄ signū i. xxx. dīuidit g. p. ⁊
g. d. i. l. dīuidit m̄uta. ⁊ m̄utū i. l. d. scōa. ita
qz l. scōa m̄utū vñ faciūt. l. m̄utū g.
dū vñ. ⁊ xxx. g. d. signū vñ. Signa at̄ ista
sūt p̄p̄is noībz appellata sic Ariēs Taur⁹
⁊ sic de alijs. Et vocāt aīalia. Nō qz aīalia
in celo sē collo cata. s; qz i suis effectibz aīali
um talū p̄petates alijs rep̄ntāt. vt p̄ dīcet
Inēnta at̄. xij. sig. q̄tuor sūt cardinalia s̄m
Jñ. s; cancer i sumo. capcorn⁹ i imo. aries

⁊ libra i medio. p̄ia duo dīcūt solsticiaria
qz in cācro ex̄is sol vltet⁹ ad nos n̄ accedit
in capcorn⁹ remoz⁹ nō recedit. In p̄mo fa
cit lōgissimos dies. ⁊ breues noctes In scōdo
ecōtra. In alijs p̄o duobz sit eq̄noctiū i arie
te sit p̄nale In libra. p̄o sit eq̄noctiū autūna
le ⁊ tē vtroq; tpe dies noctibz sūt eq̄les. In
istis etiā signis tria sūt ignea. s. aries. leo. sa
gittari⁹. Tria p̄o sūt terrea. s. taur⁹. p̄go. cap
corn⁹. ⁊ tria sūt aerea. s. gemini. libra. aq̄rius
⁊ tria sūt aq̄tica. s. scorpio. cancer. p̄sctis. Et
inēnta q̄ sūt ignea ⁊ aerea sunt calida ⁊ ma
sculina ⁊ diurna Que p̄o sūt aq̄tica ⁊ ter
rea sūt frigida ⁊ feminina ⁊ noctūa. Inēnta
etiā sūt q̄tuor mobilia. s. q̄tuor cardinalia
s; aries. cancer. libra. capcorn⁹. qz i eis mu
tat tps Et q̄tuor sūt fixa in q̄b̄ figit ipm̄ tē
pus. s. leo. taur⁹. scorpi⁹. aquari⁹ Et q̄tuor
sūt cōia i q̄b̄ tpa s̄m scēt. s. gemini. p̄go. sa
gittari⁹. p̄sctis. Et dīcūt ista sig dom⁹. qz do
micilia sūt ⁊ h̄itacula plāeaz Et ex his do
mibz q̄ dā dīr dom⁹ triplicitatē. q̄ dā exalta
tionis. Nā illa sig q̄ p̄cordāt in vna nāfa fa
ciūt triplicitatē. et eodē noīe nūcupāt. et sic
in q̄tuor p̄ibz celi ordināt Nā in oriēte sūt
ignea. aries. leo. sagittari⁹. Terrea sūt. taur⁹
p̄go. capcorn⁹ in austro. Aerea sūt libra. ge
mini. ⁊ aq̄ri⁹ in occidente. Aquea sūt cancer.
p̄sctis. scorpio i septentrione. Et inēntas tri
plicitatē dom⁹ fortiores sūt in suis effectibz
oriētales occidentalis ⁊ septentrionales au
stralibz. qz in eis nobiliores planete dīant
Nā triplicitas oriētal q̄ ē p̄ma hz solē dīe
⁊ lunā dī nocte. ⁊ saturn⁹ p̄cipat cū eis dīe
nocte. Triplicitas occidentalis hz saturn⁹
mercuriū ⁊ iouē. Triplicitas septentrional
hz venerē lunā ⁊ martē. Austral p̄o hz sa
turnū mercuriū ⁊ iouē. Dīcūt insup sig do
mus exaltationū. qz planete put magis i mē
nus exaltāt i sigz ḡdibz p̄fect⁹ et p̄uofus
opāt Nā sol hz p̄utē suā ⁊ exaltatōz i. xvij.
ḡdibz aries. ⁊ casū i eo dē g. lu. libre. Venus
hz glāz suā in p̄sctis. xvij. ḡdu. ⁊ casū sine
tristitia suā i p̄sctis casū signi oppositi. s. virg
nis. Mercuri⁹ erigit i p̄gine. xv. ḡdibz. ⁊ ca
dit in p̄sctis ḡdibz. oridē. Luna erigit i taur⁹
ro tribz ḡdibz. ⁊ toridē cadit i scorpioe. Sa
turnus erigit in taur⁹. xv. ḡdibz. ⁊ cadit totū
dem in ariete. Mars erigit in capricorn⁹
ḡdibz. xvij. et cadit toridē i cancro. Juppit
et caput draconis erigit in gemis ḡdibz. tri
bz. ⁊ cadit toridē i sagittario Cauda erigit i

et Corporibus celestibus

sagittario trisbo gdlbo z cadit i gemi. Preter
ista vnu qd qz signu diuidit i tres pres q fac
es nūcupat. qz inltu ē a pmo gdu artet et
durat vsqz ad. x. scda durat vsqz ad. xx. tertia
durat vsqz ad. xxx. Pria facies artet dat mar
ti. scda soli. etia vteri. Pria facies tauri ē mer
curij. scda lue. etia satni. Pria gemioz ē io
uis. scda mercurij. etia sol. Pria cāci ē vene
ris. scda mercurij. etia lue. Pria facies leoīs
ē satni. scda iouis. etia marti. Pria p̄gis ē sol
scda veneris. etia mercurij. Pria libze ē lue.
scda satni. etia iouis. Pria scorpiōis ē marti
scda sol. etia veneris. Pria sagittarij ē mercu
rij. scda lue. etia satni. Pria capcorni ē iouis
scda marti. etia sol. Pria aqrij ē veneris. scda
mercurij. etia lue. Pria pisci ē satni. scda to
uis. etia marti. Plāta i gē exis i domo ppa
bz qnqz fortitudines. i gdu exaltatōis bz. iij
i domo triplicitat bz. iij. i fa cie vna aut du
as. z q mag abūdat iue plātas nūero. ma
gis pualz i fortitudie. z q libz plāta fortior
ē i domo ppa qz i alia. rex fortitudie signi i
q ē fortificat. z ex debilitate debilitat. sic for
tis vir fortior ē i eq forti qz i debill. z iō astro
logi i iudicijs suis vt dr mīsacl. p̄siderāt do
mos ascēdētē. i. ascēsu sigz. z plāta digni
tates vt fm eoz pncipat. z dū iuz i domibz
angularibz i ascēdētibz i angul v l ab angul
cadētibz. i. i clāt i iudicē d futurz. Dū ar q
d i sig dom agulares. sic sig cardinalia d qbz
sup sic cacer. libra. capcorn. z aries. Quedā
dicūt dom succedentes agul. i. taur. q suc
cedit ariet. z leo q cāci. z scorpi. q libze. z
aqrij q succedit capcorn. Quedā dicūt do
m cadētes ab agul. i. gemi. i. go. sagittari.
p̄lis. vt i figura Bīsacl. Scdz istoz sigz
oz. z occas. oppositōes. p̄sictōes z aspect
diuisa z Pria accidūt i h mdo. Nā sic dr idēz
autor. Ista q se vi nafer generāt sub forti sig
masculio ascēdētēz forti plāta bono cū bo
no aspectu i ipo ascēdētē exite. fortz z bōe se
dispositōis i suo genere. z ecōtrario Dom
traq agul. pria dom ē oriētal. i. signu artet
Dom po celi siue septētrionis ē cāci. agul
po occidētāl ē libra. z agul terre ē capcorn.
Hec sig qtuor agularia sūt marie p̄tus. z
oriētale pl q occidētale. z septētrionale pl
qz australe. Cū agul tre ē tribz alijs min
fortz. sic dr idē autor. Dom succedētes sūt
mediocrēffes z p̄tus. i. signu ab arietē scdz
i. taur. z signu. iij. v. viij. et. xj. Et iter h sig
siue dom. octauu signu ē peiorz opatōis z

significatōis. z iō vocat ab astrologz dom
mori. Reliq at sig dicūt dom cadētes. i. iij
vj. vij. ix. x. xij. sc etia debilliorz effect. z peiorz
significatōis. z marie. vj. z xij. Et h iō ē vt
dr. autor. q i septa domo v l sig dūat mars. z
iō vocat dom ifirmitat. z debilitatōm re
rū. z i illo sig ē gaudiū marti. z i. xij. est satni
gaudiū. z iō vocat dom iūmicitie tristitie z
laborz. Sig etia siue dom dicūt mutuo se
aspicere. z sūt tres aspect pncipales. i. sextil
tri. z qrt aspect. Sextil dr qn aliqz plāta
i aliq sig ascēdētē aspiciūt etia an se. z etia p
se. Et h ē a etio i vndecimū. pbi gra Si ali
qz plāta fuerit i initio artet. aspiciūt illū q ē
i capite gemioz an se. z etia q ē i initio aqrij
p̄se. qd est signu vndecimū. z h vocat sextil
eo q teneat qrtā p̄te celi. i. g. d. l. r. z tal aspe
ci ē laudabil bon. z fortunat. Est ei signu
dom dilectōis medie fm astrologos. vt dr
autor sup dicit. Tert aspect fit a qnto sigz
nono. pbi gra. Plāta q fuit i initio arietis
aspiciūt eū q fuerit i leone an se. z etia q ē i in sa
gittario p̄se. qd ē signu nonū. z dr et qz tri
net etia p̄te celi. i. c. et. x. g. d. z h aspect dr
optim. qz ē i sig p̄fecte aicicle vt dr autor.
Quart aspect ē a qrtō sigz a decio. pbi gra
Plāta q fuerit i initio arietis aspiciūt illū q ē
i capite cāci an se. z etia q ē i capite capcorn
p̄se. qd ē signu decimū. Et h aspect dr qrt
qz qrtā p̄te celi p̄tinet. i. c. g. d. z h aspectus
est mal. qz in illo sig tre z inuidie z iūmicit
cie sūt z i p̄fecte. vt dr autor p̄dicit. Cōiunctio
po z oppositio n sūt aspect. qnqz tū dicunt
aspect abusiue. Qū po signu p̄mū respiciūt
septimū. vt aries libza dr aspect opposit. z
est pessim. qz signu ē p̄fecte iūmicitie. z pes
sima p̄dicit. marie si aspect fuerit marti et
satni siue sol. Qū po plāta ouenit cū plane
ta eodē sig ascēdētē v l in sig sibi p̄iuncto an
vel retro. tūc dr iūiunctio. Et h p̄te esse bona si
planete fuerint boni. z ecōuerso mala si fue
rint mali. sic dr autor. Et hec oia patēt in fi
gura quā posuit autor iste.

De signo Arietis Ca. x

n Auras at singulor sigz p ordinem
recolligat ex sig arietis exordiu summa
tes. Aries igit est oriētale signu sic dictum.
qz sic aries i iacēdo sup lat vnu eq̄līe mutat
vices. sic sol exis i illa pte zodiaci q ariet dr
fac eq̄noctiu. z equales fac dies artificiales
atqz noctes. Et sic dr mīsacl. Aries ē signu
igneuz masculinū. diurnū. i. stabile. domus

maris, i. xlv. g. du. el. exaltatio sol. dom. e. sol
de die. d. nocte po. iupit. z saturn. p. cipat cu
eis. d. pma triplicitate pma e. pma facies e.
maris. scda sol. etia veneris. De corpe hois
dñat capiti z faciei. z multos facit in corpe
capillos: corpe curuū. facie obliquā. oculos
gues. aures breues. collū lōgū. Dom. e. vite
z nativitat. hois. qz sic s. signū ab inferoz p
te tre ad suploza ascēdit. z a tenebz ad lucē
vadit. sic nat. d. tenebz egredit. xvi. ill. signū
abditā pdeit i lucē z secreta sapitētibz inno
tescūt. Et sic narrat Alb. i. li. d. motibz astro
rū. In etio inqt l. qto gdu ariet. occubente
oriz signū libie z moneta aerē. In decio gdu
oriz stella q. d. alimareth z alpheta. z serenat
aerē. In. xrv. gdu occidit plades zē. Qñ at
sol l. lūa l. aliq. s. plactaz itruerit p mū v. l. se
cū dū v. l. tertiu gdu ariet. erit nubilū z vēr.
a meridie. z frīg. z tēpestas. In gdu at. xrv.
aur. xrv. erit magnus calor.

De signo tauri. Ca. xxi.
Aurus s. z. i. signū terreū. f. r. l.
c. g. dū. f. r. u. nocturnū. Dom. e. ven. eris
scda exaltatio lūe i qto gdu el. Do
mus el. de die est ven. In nocte lūa. z mars
p. cipat cu eis. de triplicitate e. scda pma
facies e. mercurij. scda lūe. etia s. f. r. u. l. Er. cor
pore hois dñat collo z gutturi. Datq. facie
amplā. curuā. nasi dat gūe z lōgū. amplas
nares. oculos gues. capillos eleuatos z nī
gros. collū grossū. Uerecū dū fac hoiez. ho
neste incedēt. z nī vanū. Dom. e. sube z pos
sessionis. acceptōis z dātōis. z iō d. taur. qz
taur. i. lūcādo ē. f. r. fecūdat z locupletat etia.
Qñ sol ē i tauro. ē. f. r. arabil. z p. grua agri
culture s. m. Albū. In pmo gdu tauri oriz si
dus palictet. In. vi. Orion occidit. z mutat
ger. In. viij. orizunt plades z turbāt aerem
In. xvij. orizunt hyades z turbāt aerē.

De signo gemioz. Ca. xxi.
Ignū gemioz s. z. i. signū
s. aereū. masculinū medio cre. d. iurnū.
dom. e. mercurij. exaltatio caude drāz
conis i etio gdu e. Dom. e. i die ē saturn. i
nocte mercurij. Iupit. p. cipat cu eis. de tri
plicitate ē etia. pma facies est iouis. secūda
maris. etia sol. In corpe hois dñat hūeris
brachijs z māibz. De diocre efficit staturā
z hoiez pulcrū z puentē. Cui p. iuc. mercu
ri. si fuerit fortūat. d. i. p. oit hoiez z habillē fa
cit ad litteraturā z i. p. turā. Dom. e. p. gnatois
z p. i. n. q. t. a. s. p. i. l. i. j. religiois z fidelitatis. epu

lazz z somnoz s. m. albu. Bradu pmo gemio
rū occubēte. orizunt hyades z murāt aerē. z p.
archites z echites. i. a. q. l. a. xviij. gdu. i. d. elph
ni. xviij. zē. Iste gemi v. t. d. t. i. s. f. m. p. o. t. a. z.
fabulas fuerit castor z pollux frēs gemini z
vterini. viri fortissimi. qz g. r. a. tūc d. z. sol. e. e. i
gemis. qz sole i illa pte celi exite. p. t. ad fecū
dā dū i. f. r. o. z. a. gemiat. tunc etia bella i. n. e. cos
gnatos aliq. t. i. s. gemiant. Aliam tū signat
I. g. n. r. o. z. s. i. q. n. castor p. e. l. t. i. f. e. r. tūc pollux
p. e. l. t. i. f. e. r. t. e. c. o. u. e. r. s. o. Qñ iō s. m. v. a. r. c. i.
singūt qz in estate cū noctes sūt breuissimē.
qñ vna ps illi. p. t. e. l. l. a. t. i. o. i. s. occidit. alia ps
anterior oriz z ascēdit. Et p. t. a. t. o. d. z. v. i. f. r. a.
tū celos. alius inferos possedisse.

De signo cancri. Ca. xxii.
c. Ancer est signū aqueū femininū. i. s. t. a
bille. nocturnū dom. lūe. exaltatio lo
uis. i. x. v. gdu. e. i. die ven. e. el. dom. i. nocte
mars. z lūa p. cipat cu eis. d. triplicitate ē q.
ra pma facies el. est veneris. scda maris. etia
lūe. Sup. corpe hois h. z. dñū s. f. p. e. c. t. a. s.
z pulmonē. z facit in corpe grossicē. Naz a
medio el. facit hoiez grossū z i. c. o. p. o. s. i. tū atz
rudē. sup. p. o. s. u. b. t. i. l. e. d. e. i. e. s. curuos z tortos
Et vocat dom. p. i. s. z calaz z vineaz z oim
q. crescit sup. ē. f. r. a. castroz villaz z ciuitatū
thesauroz sepulchre z hereditatū. De h. d. r. a. l. b.
bu. Qñ iō gdu cācti occubēte. oriz capcora
nus. z mutat aer. In. x. gdu. oriz orion z mu
tat aer i caliditate. In. xviij. gdu oriz fernēs
camicta. z canis plen. apparet. z sit mag. p. t. u.
batio aeris. Di. at cācer s. m. i. s. f. i. a. cācer ē
aial retro gdu. Sic sol pagras illā pte zodia
ci q. vocat cācer. fac retro gdu. In. viij. g.
du cācti. tūc etia sol extollit s. s. u. s. tumorem
sphere. s. s. u. s. n. f. m. habitabile. z s. i. tū i. ē. f. r. a. q.
nō p. t. p. l. extollit. z tūc retrogradit descendens
do p. signa i. f. r. o. z. a. v. s. q. d. cap. cornū.

De signo leonis. Ca. xxiii.
s. Ignū leonis s. m. z. i. signū
igneū masculinū s. r. u. diurnū. dom.
el. solis. z illi exaltatio Dom. e. sol i die.
Iupiter de nocte. z s. f. r. u. p. cipat cu eis. Et
de triplicitate ē pma pma facies est saturni
scda iouis. etia maris. In hoie coopāsto
macho. la certis. cordi. z d. o. r. s. o. efficit hoiez su
per. grossuz. i. f. e. r. i. s. u. b. t. i. l. e. magni animi. cru
ra hūte subtilia. Dom. e. at vocat filioz z no
uoz v. e. s. t. i. m. o. z. liberoz. z honoz. De h. d. r. a. l. b.
Alb. In qto gdu leois aq. r. z c. l. i. o. n. oriz. z
sit aer. mutatio. i. x. v. gdu oriz cācer z ocel

et Corporibus celestibus

dit capcorn? Di at illd signū leo. qz leo est fortissimū aīal z marie caliditatis. p̄cipue ex pte pectoris. z p̄is anterioris. Sic sol in trās illā pte signū fieri acius radios impmit q̄ i fine qñ ab illo signo exit. vt dī. Jñ.

De Virgine Ca. XV

v. Irgo ē signū terreū. frigidū. mediocrē nocturnū. dom⁹ mercurij p̄ma. z ē exaltatio mercurij i. xv. g. lu. el⁹ dom⁹ el⁹ i die ē ven⁹. i nocte lūa. z mars p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate ē scōa. p̄ia facies ei⁹ est solis. scōa vener⁹. etia mercurij. Ex pte hoīs bz in p̄ate ventre intellia. Personā pulcrā facit. puleros oculos. faciēqz decorā. z mīstgat volūtate. Dom⁹ ē i firmis. p̄uoz z ancillaz. z bestiaz. Incōstātiā facit z mutatiōz de loco ad locū. Et h signū dī. p̄go. qz p̄go sterit ē z sine fructu. Sic sol in trās illā pte zodiaci q̄ vocat p̄go suo calore hūorē p̄sumit. z sic terrā a fructu reddidit sterile

De Libra Capitulum. XVI

l. Ibra f̄m Bīsa. est signū aqueum masculinū. instabile. diurnū. domus vener⁹. p̄ma exaltatio s̄fni i. xij. g. du. e⁹ dom⁹ ven⁹. d̄ die. de nocte mercurius. z iū p̄ter p̄cipat cū eis. de triplicitate est tertia. p̄ia facies ei⁹ ē lūa. scōa s̄fni. etia tonis. d̄ corpe hoīs regit i ferioz a ven⁹ i restina z vmbilicū dom⁹ ē vroz z nuptiaz. p̄tēōis. fur tī z rapie. De B Albu. In. v. g. du libze. leo oriz z altat z calefacit aerē. i. xij. g. du corona oriz z sit maxima p̄turbatio aeris. xij. g. du hīades p̄t z sit maior p̄turbatio aeris. z post oriz p̄go. Di at h signū libra. ab instro p̄o. derali. qz sol exiit i illa pte celi q̄ dī libra. di es cū noctibz siles efficit z eq̄les f̄m Jñ.

De Scorpione Ca. XVII

s. Corpio f̄m Bīl. signū aqueū frigidū fixū z nocturnū. Dom⁹ p̄ma maris. null⁹ exaltatio. dom⁹ el⁹ in die ven⁹. i nocte mars. z lūa p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate est q̄rta. p̄ia facies ē mars. scōa sol. etia vener⁹. Ex pte hoīs mēbz defuit generatiuis renibz z vesice. Faciē dat rubicūdā z p̄uā. capillos mltos. oculos puos. crura lōga. pedes magnos. z lenē faciē hoīs z instabile. irascētē ac mēdacē. Dom⁹ dī mortis z timoris obitū z laborz. dāntz p̄tēōis. belli. calliditatis īgenij. De B Albu. In. ij. g. du scōpīōis stelle hyades oriz. z sit mag p̄turbatio aeris z repestas. z p̄ oriz taur⁹. In. x. g. du el⁹ occidit pliades. z sit aeris serenitas. Di at signū

illd scōpīo. qz aīal illd qd est valde p̄gittū nū cū cauda. Silt sol exiit i illa pte zodiaci ei q̄ dī scōpīus cū est lētiōis z p̄tēōis corz p̄ris hūani. qz tūc declinās minus calefacit aerā. vñ aer distēgatus in frigiditate ei⁹ to ledit z p̄gitt corpus. vt dī. Jñ.

De Sagittario Ca. XVIII

s. Agittari⁹ f̄m Bīsa. est signū aqueū masculinū. medio cre diurnū. exaltatio caude i. iij. g. lu. Domus el⁹ i die est sol. i nocte iupit. s̄fni p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate ē p̄ma. p̄ia facies ei⁹ ē mercurij. scōa lūa. etia s̄fni. Ex pte hoīs disponit femora lōgas faciē coras z crura. faciē lōgā. et mētū subtile. hoīs facit pulcrīorē retro q̄ aī. capillos dat subtiles. vētrē magnū z in motu facit hoīs delectari. Di dom⁹ iūner⁹. fidei. sapie. magisterij z honorz ex magistratu. sapie astroz. z diuinatiōis somniorz. De B di Albu. ij. g. du sagittarij cū oriz pliades statim occidit. z oriz caput scōpīj z fit valēda turbato aeris. vij. gradu hyades occidit z mutat aer. Di at sagittari⁹ istud signū qz sic sagittari⁹ emittit sagittas sic sol exiit in illa pte zodiaci ad nos emittit gradines pluuias atqz nives

De Capricorno Ca. XIX

c. Apricornus f̄m Bīsa. est signū terreū frigidū et instabile. nocturnū. s̄fni turnt p̄mū domiciliū. exaltatio martis est. i. xviij. g. du el⁹. Dom⁹ el⁹ ē d̄ die ven⁹. i nocte lūa. z mars p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate est scōa. p̄ia facies ei⁹ ē iouis. scōa mars. etia sol. In corpe hoīs respicit genua. subtilia dat crura. corp⁹ siccū. faciē bīspidā z bīrsurā. Dom⁹ vocat dominij z honorz. regz z regnigle z i perij. subfurrin sublate. De B albu. In q̄ro g. du capcorni oriz cācer. i. xij. g. du occidit caput cācri z oriz caput capricorni Di capcorn⁹ qz caper ē aīal cornibz p̄gens supiora. Sic sol exiit i illa pte zodiaci facit solsticiū hyemale. z tūc incipit ascendere p̄ s̄igna p̄sus arctē z p̄sus cancrū

De Aquario Ca. XX

a. Quari⁹ f̄m Bīsa. signū est masculinū. fixū. diurnū. domiciliū s̄fni ni. s̄ null⁹ est exaltatio. Domus ē in die s̄fni. i nocte mercurij. z iupit p̄cipat cū eis. d̄ triplicitate ē z tertia. p̄ia facies ei⁹ est vener⁹. scōa mercurij. etia lūa. Dīari dī iij. bz hoīs vsqz ad cauillā pedis. Facit hoīem glīante mltā deuastante. pulcrā facit faciē z colorz

ta. et tibia alie facit altera logiora. Domus vocat amicitie: mercati et fortune. red alie tri buti. sube regis militis aut peditis De H albu. In qro gdu signi aqrii orit leo. In. xj. gdu regia stella et lapades occidunt et mutar aerē et post capcorn? et orit caput aqrii. Di autē signū istō aqrē. fz fabulas pincerna deoz. aqua manibz eoz fides. vñ tenet vñaz. Et tō tūc dō sol ēē i aqro eo q tūc tps p dēfāt aer in aquas mltas et sunt pluuie p p q in alio tpe. vt dī. Jfō.

De signo piscium

Capitulum. XXI

8 Ignū pisciū fm Bīsacl ē signum aqueū. frigidū mediotre nocturnū domitellū iouis. fz exaltatio venet i. xxvij. gdu ē. Domus eius i die ē ven. In nocte mars. et luna picipat cū eis. de triplicitate est qra. Prima facies ē? ē sāni. scōa iouis etla maris De corpe hois regit pedes. Am/ plu dat pec. puū caput. florentē barbā et pulcrā. albu facit hoīem. magni animi. ros tūdisq oculis. Vocat at istō signū domus inimici asint et eq et ois bestie q ētatur Et sūt labores lamentatōz et tristitiaz. susurra tione et dolo sitatē. malivolentiā et carcerem De H Albu. In. x. gdu signi pisciū orit? ē vtr ginis In. xij. gdu chele. i. libra orit. In. xix. gdu orit cācer. In. xxij. gdu orion et aqrius orit. Di at istō signū pisciū eo q tūc tps fit generatio pisciū et pficatio. qz calore sol ascēdētet hūores dissoluētē. solēt tūc pscēs effūdere semen suū. vt dī. Jfō. Has itaqz xij. sigz celi ppterates et occultas ptutes fz astrologoz iudiciū. huc opusculo iterserui. estimans esse vtile legētibz eoz noia in scil ptura breuiter pariter inuenire. qd de eis senserit antiq. et qre eis talia noia iposuerit astrologi fidez inspectores. Quia fm istoz rñ. xij. sigz siue domoz orit? et occat? et aspec tus varios et mirādos. accidere dicunt in istis inferioribz mutatiōes. Supiora ei imu tat et alterāt hec inferiora et i eis suas faciunt ipressiones. Per ista at. xij. sig mouēt et dis currūt planete q dicūt sydera errātia. certis vt dī. Beda. spacijs discreta ab iulcē et dis tincta Que dicūt errātia nō qz errēt cū cer tissimuz habeāt motum et discursum. Sz tō dicūt errare. qz p firmamentū motū suū agere dinoscunt. Et tō d motu planetaz et ipoz situ et effectū aliq sunt sunt dīcēda bre uitā i generali qz in speciali

De duplici motu planetarum

Capitulum. XXII

in Quent at oēs planete duplici motu scz nafali et ppro. scz ab occidēte et orie te p motū firmamenti. et motu alieno. scz ab oriente in occidentē. et p raptu firmamenti cū? violentia singulis diebz. ab orit ad oc cidentē rapiunt. In motu aut nafali q nūa tur p firmamentū. qdam celerit. qdā tardit us pficiūt cursū suū. et p pē circuloz suoz rū dispāre qntitatē. Nam iatū in qlibz sig morat. p. xxx. mē. es. et pplet cursū suū in xxx. annis Iuppiter morat i quolibz sig per vñū annū. et. xij. annis pplet cursū suū Mars morat in qlibz sig. lx. diebz. et pficit cursū suū i duobz ānis. Sol morat i qlibet sig. xxx. diebz. et. x. horz et semisse. et pfic cursū suū in. ccc. ly. diebz et qdrante Vercutius morat i qlibz sig. xxvij. diebz. et. viij. alij. vij. alij. xj. horis. et pplet cursū suū in. ccc. xxvij. diebz. Ven? morat in qlibz sig. xlix. diebz. et pplet cursū suū in. ccc. ly. diebz. Lūa mo rat i qlibet sig duobz diebz et dimidio. et. vi. horis et bisse vñ? et pplet cursū a puncto vs qz ad plicū i. xxxij. diebz. et. viij. horz. Et ista rū autē septē stellaz igressu et pgressu per xij. sig. et egressu ab eisdē variat et disponunt oia q in h ifertori mūdo generāt et corrup? punt. Vñ in li. Bīsalath pbi legē sic ca. i. Altissim? fecit mūdū ad similitudinē sphere. et fecit circulū altiorē in circuitu ē? volubiles et terrā fixā in ē? medio nō declinant ad iā nistrā v? dextrā. Et posuit alia elemēta mo bilia. et fecit ea moueri p motū septē plane tar. et oēs stelle alie coopant planetz i suis opatiōibz et naturis. Vñ et op? planetaz est simile lapidi magneti et ferro. qz sicut trahi tur ferrū ab eo. ita ois creatū sup terrā a mo tu planetaz afficit. apratio et destructio fit motibz et opatiōibz et naturis planetaz. Di uersificat at opatio eoz fm climatū diuer sitatē. aliō ei opat circa ethiopes. et aliō cir ca sciauos Vñ sic dī. idē ca. iij. Arēdēda ē planetaz pūctio i ipis signis. qz si ples fue rit pūcti in signis aqtics i reuolutōe ānē sigt mltitudinē pluuiar. Si in igneis. sicct tatēz famē et excessū caloz et sicctat. Si in aereis. mltitudinē vētoz. Si in signis frigi dis gūitatē frigoris et tpmētū calozis. Et iterū in eodē in. vij. c. dī. Q effect? sigz intē dunt in opatiōibz suis ex pūctiōne plane tar siue in bono siue i malo. qz si fuerit bo

operatione et motu multiplicibus

ni planete bonū p̄cedūt. si fuerit mali s̄riuz
 Nā vt tradit idē. Planetarū sūt Quidaz
 masculini mali diurni: p̄derosi: frigidi. et
 fici. s. saturn⁹. Quidā bōi masculini: diurni:
 ni: tpate calidi z hūidi sic iupp̄r. Mars p̄o
 masculin⁹. nocturn⁹. calorē z siccitatē gene
 rat. Sol masculin⁹. calorē z siccitatē opat.
 Ven⁹ femine⁹. nocturn⁹. int̄ caliditatē z hu
 miditatē mediocris. Mercuri⁹ p̄o tpate est
 nature diurn⁹. mō masculin⁹. mō femineus
 vñ cito p̄rit se ad naturā illi⁹ cui p̄iungit. Et
 cū bonis bon⁹. z cū mal⁹ mal⁹. vñ mediocris
 bus sillis efficit. Luna s̄up ē planeta femi
 ne⁹. nocturn⁹. frigid⁹ z hūid⁹ cū excessu. Et
 iō fm astrologos planete aliq̄ i suis effecti
 b⁹ s̄e bōi. s. iupp̄r z Ven⁹. Nulli ei nocent
 sed tā suos q̄ nō suos adiunāt z nitunt qn
 tū p̄it. Alij sūt mali. s. mars z saturn⁹. quia
 nō suis sp̄ obsunt. Suis t̄m p̄iut. Alij p̄o
 mediocres. s. sol. luna. z mercuri⁹. Nā suis
 bona igerūt: ceteris p̄o mō bonū mō malū.
 z marie s̄ q̄ bonis planetis vñ mal⁹ i diuer
 sis signoz domib⁹ iungunt. Nā cū bonis
 bōa: cū malis p̄o mala: vt sepi⁹ operant.
 Si septem planete hnt maxime in generati
 one tam hoim q̄ aialū p̄atē. Vñ fm astro
 logos z etiam Bal. z alios p̄itos medicos
 Saturn⁹ materiā p̄ceptā in matrice frigidi
 tate z siccitate sua coagulat z densat. Iup
 p̄r at scdo mēse sp̄m z mēbra tribuit. Ter
 tio mēse mars subleuat s̄guinē z humores
 p̄desat z ordiat z cōponit. Sol in q̄rto mē
 se vitalem calorē z sp̄m ep̄m z cordi tribu
 it. Ven⁹ in q̄nto mēse organa sensibilia z of
 ficialia mēbra: aures. s. z nasum z h̄mōi p̄fi
 cit z dispōit. Mercuri⁹ sexto mēse oia cor
 poris foramina z porosa mēbra vt linguaz
 z nares cōponit. Luna deim mēse. vii. suis
 limitib⁹ mēbra diuidit z distinguit. z iō fet⁹
 tūc nascit vñ z salubris Si p̄o nasci distu
 lerit vsq̄ ad. viii. mēsem fet⁹ tūc morit. et h̄:
 qz p̄tus saturni tūc itez. redit. qz vtraz q̄li
 tate sua frigida z sicca fetum mordificat et
 astringit. Nono aut mēse regnat itez iup:
 p̄iter: q̄ fet⁹ calore suo tpato refouet z custo
 dit. vñ p̄tus tūc nascēs vital erit. Sūtr na
 scēs in p̄ncipio decimi mēsis: p̄t ēē salubr⁹
 z vitalis. qz tūc itez regnat mars cui⁹ calo
 re z siccitate mēbra nascētis roborant. Vñ
 fet⁹ calor⁹ z siccitatē h̄nficio egredit iā robu
 it. Itas z mltas alias hnt planete in cor
 pib⁹ inferiorib⁹ opatōes generales: z etiā spe

ciales. marie qn i suis domicilijs dñant.
 Singuli em planete hnt domos p̄rias vt
 dr Albu. Nā dom⁹ saturni p̄ma z p̄pa est
 capricorn⁹ s̄lir z aq̄r. Dom⁹ iouis piscē et
 sagittari⁹. Dom⁹ mart⁹ aries z scorpi⁹. Do
 m⁹ veneris libra z taur⁹. Dom⁹ mercuri⁹ p̄a
 gor z gemi. Dom⁹ solis leo. dom⁹ lune cācer
 In his. xij. domib⁹ sine signis septē planete
 te dñant. z p̄ eas diuersis motib⁹ euagātes
 nūc dep̄mūt nūc exaltāt. In his aut signis
 mouent planete duplici motu. s. accidentali
 ab oriēte ad occidentē raptu firmamētī: et
 motu naturali. Et h̄ mor⁹ ē duplex. p̄m⁹. s.
 z scōs. Prim⁹ mor⁹ est circul⁹ quē facit pla
 neta i p̄prio circulo cui⁹ metas z terminos
 nunq̄ erit. Scōs mor⁹ est quē facit sub 30
 diaco:z habito respectu ad 30 diacū: semp i
 equali tpe: z per equale sp̄cium trāsit. Pri
 mus autē motus planete in p̄prio sit circū
 lo. q̄ dr ecētric⁹: sic dicē eo q̄ nō habeat ter
 rā p̄ centro. sicut zodiac⁹ habz terrā p̄ cētro
 Vñ circul⁹ planete dr ecētric⁹: cui⁹ sup̄fici
 es cū p̄ cētrū terre trāseat z terrā i duas me
 dietates diuidat. centz tñ suū hz extra centz
 terre. Et iste circul⁹ ecētric⁹ est duplex. s. de
 ferēs z equās. Nā planetis assignant tres
 circuli vt dicit Prolo. s. equās z deferēs et
 ep̄icicl⁹. Circul⁹ deferēs est circul⁹ planete
 p̄ cuius circūferentiā semp mouet ep̄icicl⁹
 ip̄ius planete dictus ideo d̄ferēs qz deferit
 circulū ep̄icicli. Circulus equans dicit su
 per cui⁹ cētrū mouet cētrum ep̄icicli pla
 nete vniformiter. Et dicit equans qz in illo
 tenet planetā equaliter cursum suū. Ep̄icic
 lus est q̄dam parū circul⁹. quē describit
 planeta motu corp̄is sui. p̄ cui⁹ circūferentiā
 mouet corp⁹ planete. Vñ in sup̄iori pte sui
 ep̄icicli mouet ab occidēte i oriēte. In infe
 riori pte mouet ab oriēte s̄sus occidēte
 Et iō p̄tz q̄ sol z alij planete in p̄p̄is circu
 lis mouent. et p̄mis vniformiter: q̄uis i di
 uersis diuersimode moueant. In ist⁹ itaqz
 circulis diuersis triplex mor⁹ planetarū est
 ab astrologis sapiētissime dep̄hēsus. No
 tus. s. Direct⁹ Stationari⁹ z Retrograd⁹. Di
 rect⁹ est qn mouet directe a p̄ncipio signi
 s̄sus finē. Retrograd⁹ p̄o dī qn ecōuerso rē
 dir a fine signi s̄sus p̄ncipiū. Stationari⁹
 aut est qn stat q̄li in medio Ita q̄ nec p̄nci
 pio videt signi accedere neqz fini. Fit autē di
 rectio sp̄ in pte ep̄icicli sup̄iori. Retrograd⁹
 tio semper in pte inferiori. Statio p̄o fit in

medio. Quod diuersitas rō a phis diuino
de affligit. Ita tū retrogradatio solū i. v. plāes
tū hz locū. Nō at i sole neqz lūa. n̄ ei sol neqz
lūa retrogradū q̄uū i epiciclo moueat. Et h̄
iō vt dicit aliq. qz radij solares sūt cā isti re
trogradōis. Nā de radij solarū aliqū il
los spellit et facit retrogradōs. q̄nqz eos attra
hit. z sic eos q̄li stare cogit vt dicit alia. Alias
cās affligit. Pro. h̄ be nē sufficiat. Recollis
ge igr ex p̄dictis qz planete sūt stelle errantē p
septē orbes distictē sic sūt sic p̄tute z effe
ctu ab inuicē differētes. sic dicit Beda i li. d. na.
rez. Sūt at stelle iste elem̄torū imutatie. oiz
gnabiliū gnatiue. et corruptibiliū corrupti
ue. Sūt et p̄tate sui mori iper celestis
corpiū retardatiue. serenitatis z tepetatis p̄ci
tatiue. sterilitatis et fertilitatis iductie. fluy
maris z refluxus causatiue. Sūt et suaz q̄lita
tū z p̄tutū inuicē p̄cipat. Nā vt dicit Beda
qū aliqz planetarū alteri circulū igredit. il
li p̄cipat z q̄litate. z p̄tute. Per mutuū et
aspectū z p̄uictiōz sūt suaz q̄litate et effectū
um p̄mutatiue. Nā bōitas beniuole stelle p
p̄ntia male p̄mittit. Et ecōuerso malignitas
maluole p̄p̄ntia beniuole tpat vt dicit Albu.
et Pro. Sūt et isup ex eoz ordiata eleuati
one z d̄p̄siōe i orbibz. z ex mutua circuloz
suoz inflectatiōe stridor z armonia gnatiue.
sic dicit li. de. v. substitūis Et vt dicit Macro.
In sp̄a s̄fni et lūe oēs p̄sonatiue musice i
ueniūt. Luz sole micātes sūt sue lumiofitatis
occultatiue z a p̄tute solū imutatis recepti
ue. Quāto h̄nt altiores circlos. tāto tardi
sūt sui cursus cōpletine.

De Saturno. Ca. XXIII.

1 Saturnus ē a saturādo dicitur. Quod vroz
ops ē dicta ab opulētia quā tribuit
mortalibz vt dicit Iul. et Bar. De q̄ dicit fa
bule qz iō depingit mestissimū. qz a filio suo
fingit castrat. Quod virilia i mare p̄iecta ve
nerē creauerūt. Est at s̄m Bīsa. saturnus pla
neta masculinū frigidus et siccus. nocturnus z pō
derosus. et iō i fabul s̄nec d̄pingit. Iste cir
culus a t̄ra ē m̄orissimū. z tū t̄re ē maxie noci
us. Quā p̄t elōgatiōz a t̄ra p. xxx. ānos p̄fic
cursū suū. p̄ nocet retrogradū iēdoqz directe p
cedēdo. Quā i fabul fingit h̄re falcē curuaz.
In colore ē pallidus aut lūidus sic plūbū. qz
duas hz q̄litates mortiferas. s. frigiditatem
siccitatem. et iō ferus sub ipi d̄nō nat. et cōce
ptus i mori vt pessimas p̄seqt q̄litates. Nā
s̄m Pro. in li. de iudicijs astroz dat hōiem

et fuscū. turpē. iniq̄ opantē. pigz. ḡrē. tristē
raro hilarē seu ridēte. Quā dicit iō p̄to. S̄b
lecti s̄fno ragradas. s. fūsuras siccās i cal
caneis sepi p̄tutū. glauci sūt coloris z lūi
di. i capill z i toro corpe aspi z iculit. turpē
z fetida n̄ abhorēt veltūta. aīa lūa d̄līgūt
fetida z imunda. res d̄līgūt acidas z itis
p̄ticas. qz i eoz p̄plexiōe h̄uoz melācholic
d̄nāt. De s̄fno dicit p̄to. Sub s̄fno sūt ca
p̄corū z aq̄r. et d̄nūz ē i libra. S̄z i artes
te regnū abstrahit. S̄b eo p̄tutū vīta edifi
ciū doctrīna z locū frigidus z siccus. In iudici
is s̄ḡt merore z tristitiā. Color ei ē niger et
plūbeus. z ē falsidic. tū qū igredit circulū to
nis mīozat maliciā ei z mutat colorē ex vī
cinitate ipi. Cū ei sit natalis plūbeus et clari
tate iouis cui p̄iūgit efficit cādidus atqz clas
rus vt dicit Pro.

De Ioue Caplin. XXIII.

1 Apiter (q̄ s̄m errore gētiliū z fictiōes
poetarū s̄m deoz fuit p̄) plāera ē be
niūolus calidus z bōidus. diurnus masculinus. i
suis q̄litate tpat. i colore ē argenteus. cādidus
clarus ac blāidus. Et iō i circulo iouis cāz felicitas
atqz p̄bi p̄suerit. vt dicit Bar. Iste Jo
uis circulus s̄fni circulo imediate ē p̄uictus. Et
iō p̄t altitudinē circuli sui. xij. annis p̄fic
cursū suū. Hic bonitate sua rep̄mīt maliciā
s̄fni. qū iupit i supior p̄t sūt circuli. circulo
s̄fni ē p̄uictus. z iō fingit a poetis p̄tem suū a
regno expulisse. vt dicit Bar. z Iul. qz p̄ntia
sua rep̄mīt maliciā s̄fni natalē. Hic ad iūm
ctus plāes bōis. bonas z viles facit imp̄ssio
nes i istis z inferioribz elem̄tis. Et iō dicit astro
logi qz i corpe hōis coopat ad pulcritudinē
z bōitatem. Pulchz ei dat colorē. s. nūeū z ru
bore p̄mixtū. pulchros dat oculos. z pulchros
dētes. pulchros c̄ries. barbāqz rotūdāvt dicit
Pro. P̄ceit ei aeris z s̄guini. atqz s̄guinee
p̄plexiōi De q̄ dicit p̄to. S̄b ioue sūt sagittari
i z p̄scis. z s̄ domus ei. regi i cācro. z i cap
corno d̄scellus regni ei. S̄b ioue p̄tinent
honor. diuitie. optimū indumentū. In iudici
is astrologoz s̄cat sapiāz rōez. z ē veridic
cus Quā apparet i ascēdēte s̄cat s̄z astro
logos reuerentiā. bonitatem. fidē z discipli
nā. z erit finis ad saluatiōem. Hic oīm signo
rū p̄fortat bonitatem. z s̄ḡt in eis bonū qū in
eis inuenit. nisi i d̄nō decimo. vbi d̄cunt s̄z
gnificare iōnē seruitutē. paup̄tatem. et tristitiā
am. et p̄tē q̄drupedū. z merore ex p̄tē fami
liē et fuoz. vt dicit Pro. et Bīsa.

Planetarum propriis effectibus

De Marte. Ca. XXV

M Ars de^o belli a gētibz putabat^r Est ei planeta calid^o et sic^o masculin^o et nocturn^o. vñ pest^r calori et igni et cholerice cōplexioni et disponit ad audaciā et aiositatē et appetitū videlicet p^r qd de^o belloz vocabat^r Immediate seq^r iouē et pcedit venerē Et iō erit usq^z stelle beinole vicitate ei^o nociuitatē tpat^r In colore ē fulgid^o siue rutilas sicut ignis. vt d^r Bar. An et maiore vi bz calefacto q^z alij planez. vt d^r idē Hic plāta f^r Pro. dispōit i hōie ex pte corpis ad lōgitudinē et gilitatē. et h^o rōe caloz et siccitatē. f^r h^o ē i iuuēture. Hā i senectute ex calore psumit. et siccitate p^r hēre. dispōit ad curuitatē Et pte mētis dispōit ad mobilitatē aī. et leuitatē ad irāz aiositatē. et alias cholerical passiones Dispōit et ad habilitatē ad ignea opatōes. sic ad ferrarios et furnarios. sic facinus ad trā rū cultores et gūiū pōderz porritores Et iup pte epūso ad artes leniores Fac ei habiles vt sint ozatores trapasere. i. captores. et argēti tractatores. scptozes et hmoi. vt d^r Bar. Sa. Scdm Pro. et sb marte se h^o sig. scptozes artes. et se dom^o ei^o Regē i capcorno. S^r in tauro ē discēss^r regni. Sb ipo p^rinet plium carcer et inimi^o. Et fcat irā et celeritatē et furorē. Et ē rubē^o falsidic^o et dolos^o. Morat^r i q^zlibz sig. lx. diebz. et. xvj. (als. xvj). hōi. et duo b^o anis cōplet cursū suū.

De Venere. Ca. XXVI.

V En^o q^z lucifer d^r planeta. ē fm^o Michael beinol^o femine^o nocturn^o i q^zlita^r tibo. si calore et hūioz tpat^r Hic planeta excedit sol^o zodiacū i duabz p^rtibz vt d^r Beda Et ē dēs ven^o. q^z sua caliditate et hūiditate d^r venerē hūioz^r amor^r excitatiū fm^o Jsi. Sp pcomitat^r solē. pcedē^o. tūc d^r lucifer l^req^rndo. et tūc d^r vesp^r. vt d^r Be. Color ē h^o cadētē et refulgētē electro siles vt d^r Bar. In^r oīa ei sidera gaudēt^r fulg^r. vñ et iubar d^r. eo q^z iubar radiosi lūis a se emittit. p^r qd tymbzā fac. Qñ aura mltū ē serēa. die et sol^o ortū immediate ānūciat et pcedit Qñ ē in eodē sig cū sole a claritate sol absorp^r. se tē t^rpis n^o oīit. Qñ ven^o ē alioz mercurio. tūc ē illo segnior. mor^o ei^o. et cōuerso cū ē inferior. tē ē celerioz. vt d^r Macro. In tribz semitoz. nijs soli occurrūt. vt d^r Bar. et maliciā d^r mīr. vt d^r Pro. Et pte corpis dispōit ad p^rcritudinē. et ad voluptates et tactu. in olfactu i gustu. et i cātū An facit esse cātores et mu

sicoz amatores. et sp^r p^rector. et aurifices. et vestitū mliebrū i cūsores. vt ait^r Hīa. Et d^r Pro. Sb venerē in q^z sūt libra et taur^o. et se dom^o ei^o. et regnat i piscibz. et i p^rgie d^rficat regnū ei^o et abscedit. Sb ipo p^rinet via et amor et aicicia et pegrin^o. et signat lucz et gaudū. et ē veridic^o. et morat^r in q^zlibz sig. xvj. diebz. et pplet cursū suū in. ccc. et. lxxvj. diebz

De Mercurio. Ca. XXVII.

M Ercuri^o fm^o Hīa. ē plāta tpat^r nocturn^o. mō masculin^o mō femin^o Et to ei se p^rit ad nāā illi^o cui adfūg^r. vt cū bonis bon^o. cū mal^o malus. cū mediocribz mediocribz v^r malin^o efficit^r. An et in supiori pte sul orb^o (al. obsidis) m^o t^rcet q^zlitates suas cū q^zlitatibz veneris. et iō fingit a poet^r q^z cū ea fuerit fornicat^r. vt d^r Jsi. Et d^r mercuri^o q^z med^o currēs. q^z q^z med^o ē f^r Beda iter venerē et solē. An i supiori pte sul circū cōfūg^r cū venerē. i inferiori p^ro puenit cū sole Circul^o su^o in supiori pte itrat circulū veneris. i inferiori at^r intrat circulū solis. Qñ est in supiori pte sul circū meli^o videt^r. et mlt^o a sole obscurat^r. Aliqñ etiā an sol^o ortū. ali^o qñ p^rocallū splēdet. et iō ab aliq^z vesp^rus nūcupat^r. Aq^z d^r d^rart. vñ lucan^o loq^rns d^r mercurio dicit. Quātū d^rns pcussit aq^z D^r etiā a poet^r de eloq^rntie et sapie. vñ f^r Pro. Mercuri^o dat esse studiosos et scie nūcroz amatores. Disponit et ad habilitatē ad sciam et ad vsum calculi et pputatōis Et ideo d^r fuisse de^o mercatorz. q^z mercatoribz pputatō sūme est necēaria. D^r at^r deus paleitre vt d^r. Jsi. eo q^z cū sole luctat^r q^z volēs eū supare. Sp em infra (als iuxta) solē gradit^r. nūc q^z pl^o d^rstans q^z p. xvj. g^rdus. vñ raro videt^r q^z sp fere sub radijs solaribz occultat^r. Et iō p^ret calozē solis fuscus dep^ringit^r. et ppter suā celeritatē cursor deoz in fabul^o nūcupat^r. q^z nūc cū sole. nūc an. nūc post gradit^r. Qñ solē puenit radijs solaribz. prim^o stare videtur. et d^r stationari^o. Qñ aut seq^r videt^r retro gradus vt d^r. Macro. Sed^r Pro. aut sub mercurio sunt gemini et p^rgo et regnat in virgine. sed in piscibz regnū abscedit Et iō sole sp morat^r vno signo an aut vno post. Sub mercurio p^rinet fortunū. negociatio furtū et significat rōem et sapiām. Et est albz. cum beinol^o beinolus. et cū malis mal^o. Morat^r in vnoq^z signo. xvj. diebz. et. xvj. horis et in. ccc. xvj. (als. xvj) diebz cōplet cursū suū Hucusq^z Ptolomus

De sole. Ca. xxviii

Sol fm. Jñ. qñ sol? lucēs dī, eo q? sit
fōs totū? lūmīs cui? radiatōe supio
ra z iferōra illustrāt. Est at sol fm misalath
plāera fortunat? ex se, s; p? iūctōez aliqñ sit
mal? masculi? diurn? calid? z sic? Sol em
oīa vniūficat z rebz oībz vitā spēs z formā ad
mīstrat. Nā vt dīr idē, Sol oībz lūinaribz ce
li maior ē i qñtitate z i dignitate z in claritate
qz mag? calcat z p?ssī lūis ē. Maior ē ē i
prāte z effectū mltiplicitate. Maior ē ē i
mot? vniūformitate, qz sp? mouet directo mo
tu i circulo ppo s; zodiaco: mediū sp? tenes lo
cū Trāsit ei recte circū? s; p? mediā lineā zo
diaci c?metas z tñios n? trāscēdit sol, z iō ē
mot? i circulo suo ppo ē vniūformis, qñl res
spēu alioz moueri dissil? aliqñ videat. Cir
cul? qz sol sic z zodiac? distiguit p? cū spacia
sine sig? qz qdlibz p?tinet, xxx. g?d? z qlibz g?
d? lē. mīuta: z qdlibz mīutū. lē. scōa. Et qñ
sol fecit ab vno pūcto circuli sui z fuerit i
eius trāsit p? cū, sig? zūte trāsit? circū? anivo
cat. Nec i die natali pfecte trāsit gdu vñū p
ut pputat Albu. s; trāsit. lē. mīuta. viij. secū
da (als scrupula) Ita q? d? illo, sexagesi? mīu
to rmanēt duo scōa i p?rāstra. An tātū dñe
q? i vno die natali n? pñe gdu vñū. Sol igit
motu suo ordiatōz i p?urbato curū ordiat
z pñe vñū. vñū Amb. i her. sic nob? descri
bit pñtes ipi? sol di. Sol ē ocul? mōi: iocū
ditas dīci, pñtudo celi: mēta ra tpm: pñ? z
vigor oīm nascētū, dñs planetaz: decor et
pfectio oīz stellaz. Idē ē dīr Barē. Sol i
qñ ē fōs mēt, i mēoria rōis, pñcipiū lucis
rer nascētis mōi, fulgor olympi, modera
tor firmamēti. Jō ei mouet? firmamētū vt
moderet z tēper motū suū, iō dī splēdor olī
pi, qz vt dīr Macro. i. li. Lice, diffinitio fuit
platois: oīz spheraz lūmē ēē a sole. Dīc em
plato in Tūneo Ingeniavit dōs rez pñdītoz
lucē clarissimā quā solē vocā? ē splēdore ce
lū z iferōra oīa illustrāt vt nūer? existerz oīz
aīantiū. Et i li. d? elem. dīr Ar. Sol inq? hz
lūmē pñiū, stelle pñz lūa lūm a sole acqñti
sic qñ a cādela speculū ei oppositū illuminat.
Idē dīr Bar. q? sol i medio signiferi icēdes
bīscos radios emittit ex se: qbz supioz z i
ferioz illustrāt. De his at sol mirabilibz (all
pñtibz) dīr. b. Dio. i. li. d? di. no. c. v. sic. Sēfi
bīlū cēntias z qñtates: multas qdez z dis
cretas ipe sol vñ? ens z vniūformis z illūi
nās lux: renouat nutrit custodit perficit et

discernit vñt z refouet, fecūda facit, augēt.
mutat. collocat, plātat, renouat et vñūficat
oīa. An etiā ex ipis pñbz mīifesta pñetas
ip? sol. ipa nāta z i suo effectū. Jñ i ba cī
seu cēntia sua sūmā hz simplicitatē. Nō ē
hz ex dissilūb? l? ex sñis pñbz ppositōz s; balē
sic iferōra elemēta l? elemēta. s; oīmōdā hz
simplicitatē i sua nāta z vniūformitatē. z iō
hz ppetuā i suba pmanētā z icorruptibilitā
tē. qz ppositio ex sñis: pñcipiū ē corruptōis
vt dīr. Ari. Et ex hac simplicitate sūmā hz s;
subaz lentitatē. Nā pñū mīalū pñactio ē
pñcipiū z cā gñstāt, z ex hac lentitate habet
corp? solare ad motū habilitatē. Lēntia ei ad
motū sūt facilia z maxime sūt agilitas. Et
subē at sue subtilitate z mobilitate, sūmā
hz actualitatē z pñtē. qz qñto res ē simpli
ciōz tāto ad dīuersos act? nātālē ē potētiōz.
Et iō pñtē dīc dīo. q? sol vniūformis est
lux illūināz. Nā pñtē hz illūināz. qz in
suo lūe nūq? deficiat: qñs ei lūmē p? ē vñū
p lūne i ppositōz nob? aliqñ auferri videat.
Hz etiā pñtes renouatiū. Nā pñtes terre
agit z pñtē latente i radicibz ad actū pñtē.
z terre supficiē herb? frōndibz z floribz renou
at z reuēstī. Per subitratōz em pñtes solas
ris penetrātis ad iferōra terre: hyemalē tpe
qdāmō antiquata: āntis singulis vñore et
pūcritudie renouant. Jte pñtē hz nutritiū
uā. qz ad iferōra radicū z semīnū solaris ra
di? subintrās calore suo hūiditatē ēre dissol
uit z vi sua attractiua. qd semīnū z radicē ē
sile. d? illa attrahit. z illō i nutrimētū ērens
scētū pñtē. Jte pñtē hz pñuatiū z sal
uatiū. Nā elemēta pñter dñtātē z mutaz
repugnantia quā hñt inter se ad inuicem se
destruerent, nisi p pñtis celestis influentiā
pñliarent. z sic in esse debito saluarent vt dīr
Alexander. Jte pñtē hz pñctiū qz calor
elemētāris incipit agere in generatiōe corz
poz. z calor solaris pñctit z pñctit vñq? ad
debitū pñmentū vt dīr. Alexan. Jte virtū
tē hz discretiū. Nam colores z rez spēs et
figure q? in tenebris sūt pñse. p pñtā solar
is lūmīs agnoscūt. z ab inuicē discernūt
Jte pñtē hñt vñtiū. z hñt p se z p accō
dens. Per se. qz vñt et pñctat z pñctat pla
netas in suis effectibz. pñctat etiā sibi pñas
rta elemēta. An fm Bar. z Macro. Sol
medi? est inter planetas qz ad armoniā cele
stem pñctendā hñt sol in suo circulo qd
facit mediā chōrdula in musico instrumētō.

et Planetarum propriis effectibus

Per accens et vnit homogenea sic et dissolu-
uit heterogenea, et ei materia quae non aggregat
nunc dissoluit. Itaque putetur huius fecundatiua.
Ubi ei generatiua et variis speciebus productiua fert
istis inferioribus. Hoc ei generat homines et sol ut dicitur per
quod nihil fructificat nisi crescit ubi sol radii non
attingit. Itaque putetur huius confortatiua, cum ei sol
ascensum super nostrum orbem daretur: putetur autem fortio-
res efficiunt et usque ad medium celi augumentantur.
Et ei ei declinatione usque ad occasum propter calorem
gatione: debilitant corpora in suis partibus: et quasi
in sonum soluiunt, ut in floribus qui apertum ortu sol
qui in occasu marcescit quodammodo et claudunt, ut
dicitur Alexander. Itaque putetur huius temporum mutatiua ordina-
tiua et distinctiua, quod descendens per signa australia
efficit dies breviores. Ascendens vero per signa septen-
trionalia efficit longiores. Immutat et ipsos
dies, quod sol lucet super terram die facit, et huius diuer-
sa disponit sol dies diuersam mutatores reci-
pit. Nam per rubet in mane, deinde lucet in tpe ho-
re etie, feruet in meridie: et palli i vespe. Unde
et quatuor etas fingit habuisse: quod per huius fuit es-
sentialis, rubet, scilicet aridus, splendet, et inus-
lapis, ardens, et per philosophus, i. amans terram, ut
dicitur Beda Sol et ut dicitur Beda si fuerit macu-
losus vel si nubes latens pluuiam dicitur, si per cla-
rus in medio videatur ita ut in medio fulget radi-
os emittat per austrum: tempestatem designat huius
et vtrorsum. Si pallidus decidat in nubes nigras
vtrius adlonare pronunciat, ut dicitur Beda. Itaque putetur
huius inferioris formatiua. Nam ut dicitur Iulius, et ei
elongat et per propinquat: facies hominum et animalium
corpora vigore et colore disponunt. Unde dicitur
Bartholomaeus, Sol per stellarum homines plures et agi-
les esse. Et ideo in fabulis cum penat vestigijs depi-
gitur et facie puerili, propter quod est puerilis, pulcher
dicitur. Dicitur Proclus, Sol facit homines corpulentum:
facie pulchrum et coloratum et magis oculos et ha-
bilitat ad omnia opera auri si fuerit in exaltatione
sua. Si vero in casu ad omnia opera eius habilitat et
disponit. Itaque putetur huius putrefactiua Radiorum
ei suorum dispositione subleuat aerem et disgregat et
plumit vaporibus efficiere aerem ac dissipat ac fu-
gat auram pestilentem. Itaque cum sit substantiae cali-
da et putetur huius calefactiua inflammatiua et vitiua
et huius fit ex motu radiorum et eorum fractioe ac co-
cursu in superficie obiecti corporis: marie si ob-
iectum corpus speculare fuerit et politum, ut dicitur in per-
spectiva. Itaque putetur huius attractiua. Calore enim
suo attrahit a mari fumos et vapores et tandem
eos perdelat in nubes, et sic perdelatos resoluunt

eos, nec in gaudes, nunc in pluvias nunc in nubes.
Unde secundum Bar, dicitur fabulose quod sol fuit intra
mare oceanum ab ethiopiis cum alijs dijs ad
epulas invitatus. Putauerunt ei antiqui solem
aque oceanum nutrire et attractos vapores in ipsius
nutrimentum perverti, et ideo dicitur antiqui ipso solem
pluviam calorem percedere vehementer. Quod fit propter
nimiam attractioem vaporum et forti ipsius caloris
radiorum in vetre siue in quantitate nubis, ut
dicitur Ar, Itaque huius putetur viuificatiua: quod per per huius
quod nihil per vivere: ubi non per attingere per sol.
Et ideo dicitur Proclus, eodem libro. Si sole est leo et est do-
mus eius, et regit in arietem: et libra descendit, et sub
ipso perinet species: lucet, confortat, et heredes. Et
fecit spiritum et aiaz, et est color eius albus et ruber, et est
videtur. Et completur cursu suum diebus, centis, et sex
et viginti, horis. Unde inter omnes planetas marie dispo-
nit animalia ad aiares et viuificatos. Itaque cum sit
marie quantitas et velocissimi motus: siue veloci-
tatis et magnitudinis est occultatiua. Cum enim sit
occies maior tota terra ut dicitur Macro, Propter
per altitudinem sui sit vix bipeda l'vi. Quare in
copabili sit maior quam apparet per ex huius quod ma-
ior vi in ortu suo et occatu quam nobis marie elo-
gat et in puncto meridiani quam a nobis appropin-
quit, vi per quod in ipsius aspectu decipit vix. Et huius
apre declarat in ipsius motu, quod per continue mouet
velociter quod sagitta, et tunc moueri in aliquid vix
per nimiam claritatem et effluem et excessu. Sic et ei
quantitas Sic et motus velocitas subleuat
vix nostrum Et ista de proprietatibus solis dicitur nunc

De luna XXXIX (sufficiat)

Una dicitur quasi luminis vna, i. principalis et
l. maria, quod corpori solari in magnitudine
et pulcritudine est simillima ut dicitur Iulius.
Luna ut dicitur Ambrosius in heras, Decor noctis, mif-
roris: huius ministra: dicitur maris: tempore
mensura, emulatrix solis: mutatrix aeris: lumen
me a se non habens, sed a plenitudine solis mutus
ans et adhaerens, qui secundum appropinquationem vel elon-
gationem a sole formam suscipit et figuram. Lar-
res itaque luna proprio lumine, est a totali plenitu-
dine solis lumen receptiva. Unde dicitur in libro elementorum,
Ar, quod luna se in medietate sui a sole illumi-
nat et lumen receptum reflectit in terram. Plurimum
enim silem huius speculo, quod proprio calore carens
lumen recipit ab alio: et quanto soli plus appropin-
quat tanto plus de suo lumine patitur ex-
pre terre. Sed claritatem quam patitur ex pre infe-
riori nullo modo patitur ex pre celi, imo tanto plus
ex pre superiori illuminatur, vi quam soli coniungit
nihil luminis ad terram dirigit, sed ex pre celi in

plena illuminatiōe p̄māet ⁊ p̄sistit. Et ecōuer
so q̄n soli opponit̄ tota ad trāz nihil ad celū
illumiāf: vt d̄r Beda ⁊ Bacro. Itē lūa ē fi
gure ⁊ forme sue mutatiua Diuerlas ei faci
es sui lumis oñdit ad trā, qz nē arcualē nē
circularē aspectibz hoīz se oñt. nē monydos
nē dictotomos nūc āpbitridos: nūc p̄sileos
Donoydos āt ē. q̄n ē p̄ma ⁊ apparet corni
clar̄. Dictotomos d̄r q̄n p̄ mediū secta q̄n ē
octrana. Amphitridos ē: q̄n de sua plēa ro
tūditate ē dubia, q̄n ē. xj. vlt. cū. P̄silenos
est, q̄n ex toto ē plēa, q̄n ē. cxiij. Itē luna tri
plicis stat⁹ est oñsua, qz. Aut cū sole, i. p̄i
ctiōe q̄n accēdit. Aut a latē, q̄n a sole rece
dit l̄ q̄n ad solē reuertit̄. Aut i. plēa oppositi
one q̄n, s. totali soli opponit̄. Q̄n āt a sole p̄
mo recedit appet corniclatā ad modū arc⁹.
cornibz sp̄ p̄his p̄l. oñtū, q̄n p̄o itēz appropi
q̄t ad p̄iuctōz recipit eādē formaz, s. p̄his sp̄
cornibz ad occasū. In pte āt auersa a sole sp̄
appet vacua, s. i. pte āt ad solē p̄sa lūie p̄ple
ta. Itē lūa ē oīm būoz augmētatiua, qz p̄ oc
cultra nature spiramīa: flux⁹ ⁊ reflux⁹ augmē
tat̄. Q̄n i. ei⁹ d̄cremēto i. ossibz medulla cere
bella i. capitibz būozes i. corpibz hoīz dimi
nuūt ⁊ i. ei⁹ i. c̄remēto mltiplicāt̄. Q̄n ei⁹ defe
ctui oīa cōpatiūt̄, ⁊ ei⁹ d̄cremētū inferior est
d̄cremētū, vt d̄r Bares. Itē aq̄z maris ē atz
tractia, sic ei⁹ adamas trahit ferrū p̄ se: sic lu
na mouet ⁊ trahit p̄ se oceanū. Q̄n i. suo or
tu īnt̄scit mare ⁊ crescit ex pte oriētali, ⁊ de
crescit ex pte occidēti. Et ecōuerso q̄n ē in
occasu crescit mare ex pte occidētis, ⁊ decre
scit ex pte oriētis, s. qz lūa p̄l. i. m̄. p̄fic i. lūie
sic p̄l. i. min⁹ i. suo fluxu se extēdit vlt̄ trahit
ipm mare vt d̄r Bar. ⁊ Bacro, i. li. Lices
rōis. Ocean⁹ i. i. c̄remēto lūie retinet modū
istū. P̄rio ei⁹ die crescit lūie fit copiosior so
lito ⁊ abūdāt i. sūmo, s. sc̄do minuit ⁊ sic de
scēdit vsqz ad. viij. diē dein itēz crescit p. viij.
dies ita qz i. xiiij. diē ē itēz plēa i. sūmo. Q̄n
⁊ i. nouilunio sp̄ ē mare plēissimū ⁊ ē i. plēi
lunio. Itē luna ē roz⁹ i. aere generatiua. Q̄m
ei⁹ sue būiditat⁹ aeri īmp̄mit ⁊ aere īsensibiz
lūie īmutās i. ip̄l. sup̄ficie roz⁹ ē gignit. B̄. i.
felte ei⁹ videm⁹ qz q̄nto lūa ē estuali tpe sere
nior: tāto abūdāt⁹ ros sup̄ ḡmīa se diffūdit
Itē luna īnt̄ planetas ē breuissimū tpe sui
curs⁹ cōpletia. Breuissimū ei⁹ bz circuli, ⁊ iō
ītra spaciū. xxiij. diēz p̄ oīa siḡ sodiaci ena
gat. vt d̄r Ptol. Sub lūa ē cācer: ⁊ cācer est
dom⁹ ei⁹. regit i. cācro, s. i. libra discessus re:

gnit ē, ⁊ ē planeta frigid⁹ ⁊ būid⁹ cū excessu fe
mie. nocturn⁹. B̄. orat̄ āt i. q̄libz siḡ duobz
diebz. s. (al. vi.) hoīz ⁊ b̄isse. ⁊ i. xxiij. diebz
p̄plet cursū suū. Itē lūa īnt̄ oēs stellas erra
ticas ē mag⁹ i. c̄erto ⁊ i. vago motu i. suo cur
su p̄cessiua. Nā p̄p̄breuitatē sui cursus nūc
s̄b sole, nē sup̄. nūc āt. nē retro enagat. Et cū
sol circūit p̄ circulos australes īferiores lūa
na pagrat circulos boreales sup̄iores. Nūc
lūa sup̄ia ē vclut nauicla sursum h̄ns cornua
p̄his trā i. clinata, q̄n p̄o decrescit ē erecta, vt
d̄r Beda. Itēz q̄n lūa recto diametro īnt̄
nos ⁊ solē est īnt̄posita solet ēē eclips. i. de
fect⁹ solis causatiua. Ista aut̄ defectio nūqz
p̄t accide ē in natas nūi i. p̄iuctiōe solis ⁊ lūe
q̄n d̄ nouo accēdit. ⁊ īpa cōiunctio in linea
ecliptica celebrat̄. Hoc sp̄ ē q̄n sol ē i. capite
draconis, ⁊ lūa i. cauda. l. ecōuerso. Q̄n albu.
in li. de moribz planetaz. Si luna īnt̄ nos ⁊
solē obular: defectū radiōz solis nob facit i.
capite vlt̄ i. cauda draconis. Quid āt sit cau
da draconis, qd caput. p̄ d̄icet. Itē lūa p̄ in
terpositōz tumor⁹ ēre īnt̄ se ⁊ solē. defect⁹ sui
lūis ē passiua. vñ B̄. arclan⁹ i. li. astro. sic d̄.
Luna ascēdēs vlt̄ descēdēs i. solare lineā i. cl
dit si fuerit tricesima. Q̄n ex toto soli ē sub
secta obscuritatē solis trā fac. S. i. itū defes
ctū n̄ singul̄ mētibz facit. qz n̄ sp̄ i. eadē lineā
(q̄ īnt̄ solē ⁊ trā diametralit̄ ē opposita) solas
ri corp⁹ se oppōit. Idē p̄o defect⁹ ē lūe cū lūa
totali soli ē opposita. q̄n ē. xv. Si ei⁹ d̄res
ere fuerit tūc sol sub terra: emittit sol vmbz
tumor⁹ ēre in lineā sibi oppositā quā si corp⁹
lūie ītrauerit p̄p̄ vmbz ēre īnt̄positā īnt̄ se
⁊ solē a suo lūie tūc p̄uat. Qz ḡ i. singul̄ mēz
sibi lūa ē plēa n̄ fit i. lineā ecliptica q̄ ē vmbz
bre īnt̄posita. Idē singul̄ mētibz lūa suo lūie
n̄ p̄uat. Itē lūa ē q̄nqz causā obscuritat⁹ ⁊
obnublatōis i. se p̄terina. B̄. ex p̄p̄ij corp⁹
q̄litate q̄ natālē ē obscura. cū lūm ē ex se nō
hēat s. a sole. Vñ vt d̄icet alit̄. illa obscuri
tas ē ex vmbra ēre. ex q̄ qdā macla resultat i.
corp⁹ lūari. q̄ ip̄l. lūm ē i. pte offuscat. ⁊ s̄ fit
maxie q̄n ad trā appropinq̄. ex cui⁹ vlcimū
tate ⁊ nebulositate p̄bit qdā sordes vt d̄r
Bar. Q̄n p̄o ad altiores ascēdit circlos.
clara et mūda ⁊ null̄ macul̄ obnoria tūc vlt̄
def vt idē d̄r Bar. Itē lūa ē mutatiua t̄p̄z
significatiua. Nā vt d̄r Beda. Si i. p̄ncipio
rubeat vt aux v̄eros oñdit. si i. sūmo ei⁹ cor
nuculo macul̄ q̄busdā nigrescit. pluriusum
mēsis exordū p̄d̄it. Si p̄o nigrescit i. mē

et Planetarum propriis effectibus

adio pleilunio: serenū p̄dicit. Cū po i noctna
navigatōe scitillar ad r̄mos: i breui tēpestas
fusa erit: vt d̄t idē Be. Jtē lūa i celesti armo
nia ē guissimi soni emissiua: vt d̄t Macro.
In circulo ei lūe fit guis soni sic i sphaera cele
sti acut⁹ ē. Et ordiatissimo ei sono et strido
re mor⁹ orbū ḡnato: dulcissim⁹ vt d̄t fit cō
cēp⁹. Jtē lūa ē fecunditat⁹ et seibo mīstratā.
P̄ceit ei seibo q̄p̄ficiūt et rore q̄ d̄ corpe lūe
cadit vt d̄t idē. Et iō f̄z fabulas d̄: p̄serpina
eo q̄ seminiū q̄ p̄piciūt i t̄ra d̄t eē dea a gētib⁹
Sic ē d̄t diana. siluaz dea et nemoz q̄z fe
ris d̄ nocte pascua q̄rētib⁹ inemorib⁹ et i sil
uis: lūis b̄ficiū admīstrat. Et iō gētilis vo
cauerit lunā deā nemoz v̄cator⁹. q̄z venatio
fit i siluis. p̄pē q̄d diana cū arcu dep̄gebat.
eo q̄ v̄catores arcub⁹ v̄tebāt. Jtē lūa cū sit
frigida et hūida ex vicitatē solar⁹ circuli calo
r⁹ ē receptiua. Nā ex calore sol⁹ i siccitate: tē
pat frigiditat⁹ et hūiditat⁹ sue excess⁹. ne sin
gul mētib⁹ i suo defectu ad t̄ra hyems ḡuē
vt d̄t Maci. Jtē lūa vt d̄t Alb. ē aeris mōifi
catia. Motu ei suo p̄mo aere rarificat et i s̄
tūat. Cū si nō esset mor⁹ sphaera lūe: aerē ex
noctna vaporū exhalatōe grossiciēs ificeret.
q̄d corruptos nō modicā ḡnaret. Jtē lūa f̄z
astrologos iñtē plāctas ē sup̄ dispōne hūa
ni corp⁹is marie p̄tina. Nā vt d̄t Pto. i
li. d̄ iudicijs astroz. Sub lūa p̄tē egritu
do: amissio: tior et dānū r̄z. Cū circa muta
tōes hūani corp⁹is p̄t lūar⁹ potissime opat.
Et h̄ accidit. tū p̄t mor⁹ iū velocitatē. tū ē
p̄t ip̄i⁹ ad nos vicinatē. tū p̄t occulta sibi
natālie iñtē p̄tate. Cū morboz mutatōem
medic⁹ p̄fecte nō discernit: q̄ lūares effect⁹ i
corp⁹ib⁹ nō cōgnit. Cū Hypo. i p̄n. p̄nōstico
rū de lūa loq̄ns ait. Est q̄dā celeste sid⁹ i q̄
optz medicū p̄uidere. cui⁹ p̄uidētia ē mira
bil⁹ et stupēda. Et Gal. i cōmēto de dieb⁹ cre
tic⁹ d̄c. Re certā q̄ nō fallit attēdat medic⁹
quā docuerit astrologi egyptioz. q̄ p̄ iūcti
onē corp⁹is lūar⁹ cū stell⁹ fortūatis fuit egrit
tudines t̄niales ad bonū. cū d̄r̄s po d̄ne. s̄
ad malū. Et iō caue⁹ et p̄fect⁹ medic⁹ f̄z doct
nā Hypo. asp̄icere d̄z p̄mā lunā. et q̄n ē plena
lūis. q̄ tūc crescūt hūiores i hoib⁹ et medul
lez fit nutrimentū i mari et i oib⁹ rebo mūdāis
Quā ḡ iñm⁹ i lectū cadit: mltū necē euidere
v̄tū lūa tūc creat de iūctōe: tūc ei crescūt i
firmitas: q̄usq̄z v̄ciat i oppositōis ḡdū. s̄ in
pleilunio. et tūc si fuerit cū malo plācta aut
in malo sig⁹. et aspererit domū martis qui est

octanū signū. i. si aspererit martem quib̄ d̄ci
tur domus signi scorpionis: tūc d̄ morte t̄
mendū est. Si po fuerit cū bono plāheta
et in bona domo siue signo. et aspererit d̄m
dom⁹ vite. s̄ martē q̄ ē dom⁹ ariet⁹: siue p̄mi
signi de vita tūc sperādū ē. et sic d̄ alijs vidē
dū est. vt p̄t in li. Hypo. quē d̄r̄ cōposuisse
de iudicijs infirmitatis f̄m lunā.

De quibusdā p̄prietatib⁹ lune malis.
Abz at lūa q̄lā pp̄ (La. XXX

b etates m̄r̄ laudabiles tā f̄z subam
q̄z f̄z effectū. H̄z enī subalē obscuri
tate cū nō h̄eat sic aliū planere lumē a seip̄a
H̄z et maximā instabilitatē. q̄z nullū sid⁹ ita
vagat p̄ oēs p̄tes zodiaci sic lūa. Cōtrahit
enī a malis ol̄stell⁹ et nociuis nocibilitates.
Nā vt d̄c Pto. Lūa ē plācta cū mal⁹ malis
uol⁹. Luna iñtē p̄ suā oppositōis iñtē nos et
solē auferit a nob⁹ solar⁹ lumis claritatē. Lu
na ē q̄n icidit i v̄mbra t̄re: p̄dit lumē suū: et
suā p̄dit deformitatē et defectibilitatē. P̄re
tea p̄t vicinatē quā h̄z cū crasso aere et t̄
ra: ab v̄mbra t̄re v̄l ab infecto aere h̄bit ma
culā et deformitatē: vt d̄t Marcia. Luna ē
q̄nto pl⁹ r̄cedit a solē: tāto pl⁹ r̄cipit a lūe p̄
lus t̄ra. et miore p̄lus celū ob̄riet claritates.
Et q̄nto pl⁹ p̄fic p̄lus t̄ra: tāto pl⁹ d̄crefcit et
deficit i lumis p̄lus celū. Multiplicē et h̄z ef
fectū malū. Nā vt d̄t Pto. Lūa eff̄c̄ hoīem
instabile et mutabile d̄ loco ad locū discurre
tē. Eff̄c̄ ei hoīes i ocul⁹ male dispositū et ior
dinatū. Eff̄c̄ et i hoīe. v̄nū oculū alio ma
iore. aut fac̄ strabonē aut orbū i v̄no oculo.
Et subdit. H̄o i cui⁹ p̄plexiōe lūaris p̄stels
latio d̄mū habuit: in oculo vicio nō carebit.
Et h̄ forsan accidit p̄t accessū lunar⁹ hūis
ditat⁹ hūiores oculo ad aliquā p̄uā q̄litas
tē disponēs. D̄t etiā i li. misalath. c. v. Eclī
p̄sis lūe marie i hyeme. si fuerit i signis fri
gidis: excessus fecit frigiditatē et nimie p̄stri
ctōis i t̄ra: i aere: et i aq̄s. Si fuerit i signis
aq̄tic⁹ nimia p̄lagit abūdātia pluuiarū. Si
po i signis aereis p̄ic⁹ tēpestatū p̄dicit et v̄e
tor⁹. P̄retea d̄c Pto. et albu. q̄ lūa ex̄ns i. q̄
sig⁹ p̄ ascēdēs merore des̄git tristitia et abla
tōes subē p̄ fures et p̄dōes. Silr in. iiii. i. vj.
et i. viii. iñtē auctatē fugā et mutabilitatē. In
r̄. sig⁹ q̄ q̄ i cepit tūc r̄grē cito deponēs. In
r̄. iñtē r̄tā impedimētū duriciāz carcerē ex p̄t
amicorū. In oib⁹ at alijs domib⁹ siue signis
bonū eff̄c̄ et p̄dicit. marie si plāet⁹ h̄ois f̄ue
rit sociata. f̄z variā etatē lūe mouēt mēstrua

h.

les hñores i mlieribo z cerebella. In aialibo
z diuerse passiões vi lñari i corpibz excitat.
vñ i lunatic et caducis. Nec de proprietatibz
lune z alioz planetaz dicta iā sufficiat

De capite et cauda draconis.

¶ **U**nt ar due stelle q̄ **La. XXXI.**
nō sē planete: s; tñ naturā z effectuz
videt hie plāetaz. s. Caput draconis
z Cauda: q̄ mouet cū firmamēto z psequit
cursū firmamēti. vñ a leōe trāseūt i canari.
z a cācro in gemios. z sic deiceps. Porat
ar i qlibet sig caput draconis. xviij. mēfibz.
āno. s. z dimidio. Silr z cauda. z i. xviij. an
nis plet cursū suū. Et si caput ē in aliq̄ sig:
sp in sig opposito erit cauda. z vter in. iij.
¶ **E**t si caput ē i cācro vter erit i ariete. z cau
da i capcorno. Et si caput fuerit i leōe. vter
erit in tauro. et cauda i aqrio. z sic de alijs.
Et iō ppe aspectū oppositi: cauda est totall
venenosa h; ar caput exaltatiōes suā i tribz
gdibz gemioz. Et si iō in sagittario: gdibz
toridē. Ecōuerso ar cauda h; exaltatōz suā
i tribz gdibz sagittarij. z caput cadit i tribz
gdibz gemioz. ¶ **E**t ar h; aduertēdū q̄ qñ lu
na ptingit capiti soli l' caude exēti ppe gdu
pūctōis a. xij. gdibz l' ifra. sp est eclips fūta
maior l' minor. fm q̄ caput l' cauda mag' l'
min' accedit ad gdu pūctōis z h; potissie
h; locū i eclipsi sol'. Eodē mō d' eclipsi lūe h;
tenēdū ē. qz si lūa puenit cū cauda in aliq̄
sig: z sol fuerit in capite i sig opposito erit e
clips lūe. Et ecōuerso si sol fuerit in aliq̄ sig
cū cauda: z lūa i sig opposito cū capite. erit
itez eclips lūe. Et si i eodē gdu pueniūt erit
eclips general'. ¶ **U**ñ sp optz q̄ pueniāt in ca
piti l' i cauda i eodē gdu. siue ppe. xij. gdibz l'
ifra: si d; ē eclips. vñ pūctio d; fieri sol' ce
lūe q̄ ad idē signū: eūdē gdu. idē minutū. et
idē scdm. In o ppositōe pō pteritiū signum
sp erit fm eūdē gdu. idē minutū. z idē scdm
¶ **E**t h; apparet q̄ qñis lūa iūgat singul' men
sibz soli z accēdat: n̄ tñ sp eclipsim fac. qz nō
sp in linea ecliptica se ptingit. qz n̄ sp accen
dit lūa in pūctiōe in eodē gdu. nec etiā sem:
per caput v' cauda i pūctiōe v' oppositiōe
sol' z lūe se contingūt.

De cometa. **La. XXXII**

¶ **C**ometa ē stella flāmis circūta. vt
di. Be. repēte nascēs: regni pūuz
tatōes aut pestilētiā aut bella l' ventos siue
est' pēas z pēdēs. Comatice stelle aliqñ vi
dent moueri motu planetaz. aliqñ pmanēt

inobiles sic fixe. Sp ar apparet vt di. Be.
in pre dectmāta i celo. Nō em̄ vagant p di
uerlas pres zodiaci sic plāte h; vident eē in
circulo lacteo siue galaxia. z spargūt radios
p'ius septētrionē. nñq; p'ius occidentē. vñ i
pre occidentali nō videt: breui spacio solent
apparere. s. p octo dies. Alii vñ ē. lxxx. die
bus. sic diē Be. Et q̄buscūq; ar stell nascit
cometa: siue ex plāet' siue ex fixis: sp i firma
mēto appet i pre septētrionali: vt diē idem.
Et q̄ p'z q̄ stella q̄ appuit i ortu chri n̄ finit
cōcta. qz mouebat ab oriēte ad meridiē p'
occasū. z h; n̄ solz facere mor' cōcte: vt dicit

De stell fixis **La. XXXIII** (Ebrif)

Telle a stādo se dē. Quāuis enī sp

¶ **I** moueāt. tñ sp stare videt: vt diē Jñ.

¶ **D**ūr z sidera z p'siderādo dē. eo q̄
i eis mathēaticoz p'sideratōe mltā iudicat
z puidet. Dicit' ēt astra ab austris v' anas
stros nūcupata. eo q̄ p' opionē aliqz stella
rā corpa i sphaera firmamēti sic clau in rote
circūferētia se p'fixa. Et h; qdē vey ē q̄ ad ali
q̄. z marie q̄ ad maiorā vt diē Jñ. s; Alphra.
Stella ē lux aggregata i suo orbe. ¶ **U**ñ fm
q̄ ē maior aggregatiō lūis i suba stellar' cor
pis: tāto ē maior' p'itāt: pulcritoz clarita
t'. z aplioz p'itāt' p'itāt'. Vocāt ar ab eodes
stelle siue sidera lucē vehicla. eo q̄ se lūiosa
corpa lūis. solatiū p' noctnas tebzal moztā
libz deferētia. mōi sup'ficie decorātia. sol' lu
eē a q̄ recipiūt lumē put pnt sup'plētia. emis
siōe radioz p'itua aerē opurātia. qz p'ute
auferē a mōo iferiori pestilētie corruptela.
Stellaz ēt p'ute p'aliāt z ad p'cordiā fuoz
cāt sibi inice s'ria elemta. Et p' p'itno ful
gore illustrāt oia. suo calore saluāt refonēt
vniuersa. ¶ **N**ā s; platōicos vt diē Be. stelle
ignee se nātē. Lelli ei cū suo ornatu eē igneū
mlti ātiq̄ posuēt. Ar. ar z aliq̄ pbi q̄ ponūt
celū eē elemtū qñtū. nātā z p'p'itate ab elemt
tis q̄ttuoz discreti: dicit' stellas nō eē frigi
das nec calidas subalē seu substātie (als
subiectie) sic nec ipz celū. s; tñmō se calide
effectiue. Motu ei suo p'itno z p'itno istā
māt illō sup qd mouet. z sic i ist' iferioribz
hñt iducere calorē l' alioz. Radioz pō mo
bilitate z p'fractōe i sup'ficie obiecti corpis
hñt iducere vim calor' s; vñ sint stelle. cer
tū ē q̄ sūt s; nātāz purissime z simplic' nātē
ac icorrupte. q̄ ad formā ēt se lucidissime. z
q̄ ad figurā spherice z rotidē. q̄ ad subaz so
lūe n̄ porole. q̄ ad sup'ficie planē: nullaten'

et Corporibus celestibus

aspe y l'angulose, q ad sūū se altissime, q ad
monū velocissime, q ad q̄titate se maxie, q̄
uis ppe sū dūstāia videat ee pue, q ad nūe
rositate inūere, Illi ei soli q stellat nūerat se
finitē, q ad ptate z effectū stelle se magis int
corpa p̄tiose, Nā stelle sūt iseriores ḡnatiue:
imutatie; p̄fuate, r̄adiorū suoz emissiue, re
nebray noctis illumiatiue, sūi curp̄i suis oz
bibu unisormitē p̄pletie, i sol p̄ntia a q̄ r̄cipi
unt lumē sui se ocellatie, i suo ortu occasu
se aeris mltiplr imutatie, q̄ nē tēpestates p̄ci
tāt, nūc serēitates ḡnant z pcurat; vt d̄t Be.
Lolor; variatōe z radiorū sc̄tillatōe; nē tri
stūū nē letoz eueniū f̄z mathēaticos se p̄mū
clatiue, Sūt et nauigātibz p̄spe, z ipaz viā
rū i medio maris directiue, vbi stelle ad inice
vicini; sūt p̄tice, maior; lūis z pulcritoris
se exp̄siue, v̄z i pliadibz z sideribz galaxie,
Et q̄suis tāta ondāt pulcritudine ex q̄dā vi
citatie; q̄ p̄t se p̄tice, lucidiores ei i coi ap
pent single, p̄siderate tū p se n̄ appent singlr
ita p̄lere, Et b̄ r̄o ē vt d̄t War, q̄ excedēs
fulgor; vni; p̄ q̄dā r̄fulgētia alē i sufficiētia
ex se sūt, Un q̄d vni dest ex q̄dā d̄fectibilita
te; alia supplet q̄ mag; excellit i claritate Jte
stelle ppe sūt sū dūstāia se hoibz dispit sue
magnitudis onsiue, Nā vt d̄t Alb, q̄sō se
cenith caput; nri mag; viciē; tāto sp videt ee
miores q̄titate, Et cū se offert nris aspectu
b̄; videt ee mag; p̄ue, z ecōuerso q̄sō plus
elōgāt i suo ortu; a nra h̄itabili seu i occasu
tāto nris ocul videt ḡnāl; ee mag; magne,
z et maiores videt ee i q̄titate i occasu q̄ in
ortu; vt d̄t Be, Tē aliqd d̄t ee sup cenith ca
pit; nri, q̄n directē videt ee sup caput nostrū
Cenith ei d̄t recta positio s̄ caput, L̄ forte
r̄o ē vt d̄t id, q̄ vapores d̄ tra ascēdetes re
ctitudinē radiorū ad oculos v̄eire p̄fē n̄ p̄mit
tūt z i ocul; d̄cipit i asp̄cū, q̄ q̄d circūfussū
est i aere a solari radio; estiat oclis p̄phēdes
rei seipo, S; sic d̄t Alga, tal v̄l; d̄cipit; sic
q̄n fulgor; cādele a sano oclō sine obstāclō
p̄spiciat; s; a lippiete oclō sine are celest; ima
gē n̄ videt, z putat d̄cep̄ oclis oīno videre
i alio, s; lūie viso, q̄d tū i alio nō ē; s; i seipo
pot; Jde d̄t Auicā, c. d̄ obscuritate v̄l; q̄
re, s; d̄ visu, Jte se stelle f̄z War, i suis cir
cul armōiāce p̄cessiue, Oēs eni toni musici
p̄cēt iē sidera ineniūt, nec q̄ntas iseriorū;
d̄ssonā reddit melodīā supior; siue medioz;
rū; nec ecōuerso supior; acuitat d̄struit sonū
ḡuiozē iserior; sic d̄t War, Jte f̄z Ar; i li.

de ce, z mū, Stelle se ex materia corpis celi, i
q̄ posite se atz fixe, z iō nātāl; se sp̄lēdide sic
z celū i q̄ reuoluūt, v̄n oēs stelle h̄nt lumē p
pūz p̄t lūnā, S; stelle q̄uis ex se sūt lūiose
tū sue lūiositatis p̄plem̄tū r̄cipiūt ab ipso so
le, Jte stelle se p̄tūz siue i lūiositatis sibi inice
coicatie, Una ei augēt claritatē alē; z bōi
tas vni; fortificat bōitatē alē; sic d̄t i li, de
p̄iuctōibz plāctay, Jte stelle p̄tūz circūl; z
sedibz se p̄tē, z iō si circūl; vni; itersecado
aliq̄n subitret circūlū alē; p̄t f̄z p̄pas, s; z
des stellē n̄ desēt; nec se alij; p̄ q̄s trāscūti
pedimēti v̄l inūrie inice illatiue, Jte stelle
quedaz vt d̄t War, celerius ortē; celer; oc
cidūt, q̄dā p̄o tard; ortē; cit; occasū petūt,
q̄dā at paritē oriūt, z tū nō sūt occubere d̄iū;
scūt, Nec at varietas ort; z occas; accēdit; ex
dispari altitudie circūl; i q̄b oriūt, s; ex ele
uatōe siue dep̄ssioe climati i q̄b occubere
videt, Nā f̄z variā elenatō; l̄op̄ssioz corpis
celest; variis t̄pibz v̄l oriūt l̄ occubūt, Jte;
stelle se t̄pm ānoz, s; z mēsiū z diez distinctie
z p̄mutatie, Nā sic d̄t i li, d̄ p̄p̄t, elem̄torū;
Ar; p̄mutatio t̄pis n̄ ē nisi p̄t p̄mutatiōes
stellay i signis diuers; z sup eliatay septe, vt
ex p̄mutatiōe lūie singul; xxvij, dieb; aut ex
p̄mutatiōe mercurij z vener; i oibz decē mēsi
b; l̄ m; illo, aut ex p̄mutatiōe sol; i q̄lib; āno
aut ex p̄mutatiōe mart; in diob; ānis, aut
iouis i, xij, aut saturni i, lxx, aut ex p̄mutatiōe et
p̄mutatiōe triplicitat; ad p̄plicitatē i, cc, z l,
ānis, aut p̄t p̄mutatōz stellay fixay i orbis
b; Permutat ei i, c, ānis vno ḡdu, q̄z accē
dit p̄mutatio mag; xxxvj, milib; ānis, Et h̄
est ān; magn; q̄d ē vltimū oīm rez, Tūcū;
q̄z Ar; i eodē li, In li, at cicerois d̄t macro,
Jte mūdāni āni finis ē cū stelle oēs oiaq;
sidera ac plāctē a certo loco ad eūdē f̄meas
uerit Hoc at ē p̄fici volūt p̄ ānoz, xv, milia
p̄acta p̄tigere ē, Quicqd at sup hec dixerit
p̄bi f̄ certitudinal; tenedū ē q̄ n̄m n̄ ē diffi
nire q̄n vlt; finis erit, s; ei sol; p̄nuit t̄pm cō
ditor; q̄ mōm̄ta z t̄pa p̄tēt i sua potestate;

De polo.

Ca. XXXIII

p O; f̄z Be, ē stella a q̄ torq; p̄s celi
supior ē sic dicta, Duplex at ē pol;
sc; arcie; siue boreal; q̄ sp nob pollet z rez
lucet, Nob at nūq; occidit, q̄ sup nos erit
stir, v̄n pol; a polledo ē dict; q̄ p̄tūe mū;
do pollet, Scōs pol; d̄t arcie; i, austral
polo arcico opposit; q̄ nob sp ē inuisibil; In
ter istos duos polos q̄ it d̄uof mōi extēol

Etices sp voluit firmamēti. Hi duo poli nū
q mouēt de suo loco: circularitē tū i sphere
sue circulo circūferūt. Aris aut a polo ad
polū p mediū cētri tē extēdit: circa quā rō
tū firmamēti ipet rapit et mouet. Hic aut
aris nū ē matiat. s; poti? linea qdā itellecua
lis q a polo vsq ad polū recta diametro si
cut linea a pūcto vsq ad pūctū cē tracta ins
telligit. circa quā tāq; circa mūdi mediū ses
pūctis rapit voluit firmamēti. Pol? igit
est stella q ad sitū altissima. q ad motū velo
cissima. q ad aspectū nfm minima. Quis sit i
se valde magna. q ad effectū vltia: qz p ipi?
sitū discernūt sit? z tmini alioz sidez et cir
culoz celestīz. Qū hec stella ab astrologis
potissimē tūct Est q stella ista breuissimi cir
culi descriptua pē nimia elōgatōez z distan
tia a nfo sitū. Est sue magnitudis occulta:
tina. pē sit? sui imobilitatē. Est hoim ipaz
aspiciētū marie certificatiua. Et iō vocat
stella maris. qz nauigatiū: z sciaz nauigalez
būtiū i mari ē directiua. rōe sui sit? medij tō
tius celi ē oñsiua. p girū arcturi sibi ppi qui
ab alijs stell est distincta. a cuius vicinitate
pol? arcticus est vocata fm Bedā.

De arcturo La. XXXV

a Rctur? ē signū a septē stell sit? i gre
in serenoluris pstitūtū. vt dic Jsi.
Hax septē stellaz circul? qz in modū plau
stri ptiē: latini eū septētrionē vocauerūt. Se
ptētriones aut nō occidere aris vicinas fa
cit. eo q stelle iste aris z polo stelle altissime
sūt vicine. Di at idē circul? arctophylax. eo
q arcton. i. helicē vsam seqt. Eū dē boeten
antiq dixerūt. eo q plauistro heret. qd est si
gnū spectabile mults stellis. Int qz ē arctu
rus q ē pprie sid? p? caudā maior? vise pos
sitū. Qū ab hac stella tota pstellatio illa ar
ctur? ē vocata: vt dic Jsi. Et merito arctur?
ab artādo ē dice? qz ex pma pte surgit. frig?
pē elōgatōez a calore sol. frigore pō poti ē
re artat z pstringūt. Apparet at septē stelle
radiosez rutilāt forme. qz qttuor antiozes
i modū qdrāguli alenis lateribz ordinant.
Tres pō seqntes i modū semicirculi dispo
nūt. Locat aut sub polo circa grē. vñ sp cir
cūent polū tāq; centrū: vt dic Bre. Sp stelle
ille ptiē circa grē sic vsa circa stipitē. Et iō
ille circul? maior vsa vocat. vt dic Macro.
Sp ptiē z nūq; ad ima dmergit: vt dic Bre.
Qū tres stellaz eleuat qttuor ad ima dcliat
et ecōuerso cū qttuor sursum erigit tres ad

ima dēpmē et dmergit: vt dic Bre. Int oēs
circulos supiores circul? arcturi ē altior: qz
polo viciniōz. hoim aspectibz maxime se of
fert. Plūq; ē hora noct? qn videri possit: ni
si forsan ei? aspect? nubibz l' nebul' incipiat
Int medias stellas arctos draco ad modū
flumis elabit. vt dic Bar. byemali tpe i or
tu suo marie rutilat qdam scintillari irradi
atione forte aq et terre cōgelationē pñunci
at. vt dic Barclianus.

De orione. Cap. XXXVI

o Rion est altz tpe byemali exortū: a:
quaz et tēpestatū excitatiū. Est at
orion nimbosus: vtorz z tēpestatū excitas
tiū? z generatiū? Et ab ortu z inundatōne
aqz orion dice? ē: vt dic Jsi. In suo at or
tū tēpestates generat z acie imutat. z ad mo
dū armati pedes z brachia extēdetz dispōit.
z fere p latitudinē triū signoz ei? extēdit la
titudō: vt dic Bar. Barie fulget i sig? tau
ri. vt dic idē. Est at pstellatio marie notabis
litaris: z rōe magnitudis ac pulcritudis. z
etiā rōe dispositōis z pñus. Ab arietē ei vs
qz ad gemios se extēdit. vt dic Bar. Totus
etiā illoz triū sigz supficiē fulgoris sui plaris
tudie clariōzē rddit: vt dic idē. Gladiati mi
litis et accicti spz i stellaz ordie pēdit. d q
dic Bar. Armar? ē flagz splēdebat in ar
mis zē. Splēdor tū oriois vt dic idē: signū
est fute serenitatz. Sic ecōuerso ei? obscuri
tas fute ē pñagiū tēpestatz. Sole exite i si
gnis oriois z tauro z i gemis oia germināt
z oriūt q nūmētū recipiūt ex aqs et aere z
ex tra: vt dic idē. Cōstellatōz orionis sequit
qdā stella q dē canicla. q ab astrologis malia
uola dē et nociua. q fm fablas ei? canis fin
git fuisse vt dic idē. Nō tū ē hec illa canicla
nociua q oriū in leōe. a q dies caniclares a
phis nūcupāt: sic dic Bar. Oriō q i ortu suo
pmo tēpestatē pñosticat. s; post serenitates
solito opat ad terre fecunditatē. Sole exi
te i tauro qsi se abscondit sub radijs sol. nec
tūc suā manifestat inferioribz claritatē. Ori
tur autē itez in iulio qū sol ascendit de ge
minis ad circulos supiores: qū terra mari
mam patit dūtempantiā aeris quo ad calū
dam qualitatē fm Bar.

De hyadibz. La. XXXVII

b yades q z succule dicūt. sunt qdam
stelle pluuias. in qz ortu pluuię
multiplicat: vt dic Jsi. Nā tūc tps vaporēz
a mari et tra p caloris solaris violētiā forti?

et Corporibus celestibus

ad supiora attrahūt q̄ motu hyadū i pluui
as resoluit, et iō iste stelle dicunt hyades .i.
succule, qz attrahēdo hūores vl̄ resoluēdo
eos: traxisse a fabul' fingūt aq̄s: vt dicit Igi
nius. Dñt at̄ he stelle sitū suū i fronte tauri vt
dic̄ War. et cū dies extēdit et sol feruētior
ascēderit, tūc hyades solēt pmo appere: vt
dic̄ Bre. s̄ Job. xx. Qñ a satio ipellunt di
uersas gñant tēpēstates vt dic̄ Be. In hya
dū ortu fruges vberit' crescit, qz tūc a pluui
is irrigant'. Ples h̄z pstellario hyadū stellat
clarissimas p gñū ordiatas, q̄ oriunt' .xv.
gradu tauri. Oriunt' et turbāt acri in or
tu suo fm̄ Albu.

De pliadibus. Ca. XXXVIII

Pliades sūt septē stelle a p̄tate dē
q̄ sibi sūt vicine, ab iūice tñ sūt distin
cte: vt dicit Bre. h̄yemali tpe oriūt'. Quāto at̄
aura ferentior ē et frigidior: tāto meli' ab ali
is discernūt'. Una p̄o int̄ septē latere videt',
qz n̄ ex toto se māifestat: nec ex toto se ocul
tat. Int̄ genua tauri habent sitū vt dic̄ Iſi.
Sol i mēse iunio p plia des iter facit, et tē aer
caliditas pluuijs p̄nalib' tpat'. et tē tēpis
flor' pulcritudine adornat' h̄z War. Hac de
cā dicit Iuno amasse matā: q̄ fingūt fuisse vna
p̄ pliadib': et fuit m̄ mercurij h̄z figm̄tū poe
tāz vt dic̄ War. h̄z Albu. at̄ oriūt' plia des
i .xv. gradu tauri cū hyadib': et motu suo tur

De canicla. Ca. XXXIX. (bāt aerē

Anica ē qdā stella feruentissima: q̄
oriūt' h̄z Ali. .xv. gradu cancri i ortu
magis aer' p̄turbatio. Ab hac stel
la dicūt dies caniclares i q̄b' sanguinē mis
nuere vel medicinā laratiuā accipe ē sūme
piclosū p̄p̄ excessū d̄stipantie aer' i calore.
An Hypo. i Afors. An canē et p' canē et sb
cane moleste sūt pharmacie Ibi dicit cōmēto
qz an̄ oriūt' illi' et i ortu et p' oriūt' stari piclos
sūt ē dare potōez laratiuā: qz tūc ē aer calid'
et sic' .i. a calido sigz: et calida stella, et a sole
tūc i ledē cū canicla erūte. vñ et modica me
dicina corp' fieret nimis calidū et siccū, et se
br' forsitā seq̄ret. Medicina etiā euapora
ret et min' oparet: cū corp'is pori tūc ex calo
re aer' sūt ap̄ti. Dic̄ ei Gal. libide. Calor ex
trane' vires extrahit medicie, vñ aq̄ calida
repu' ḡt solutiōi si calor aer' tūc ē fort'. P̄tē
ea Uir' iterior tūc est debil' et post potōez
vl̄ minūtōz pl' debilitat. Durat aut̄ dies ca
niclares a .xv. kal. augusti vsqz ad nonas se
ptēbris: et sic sunt. I. sicut ibi dic̄it.

De luce. Capitulu. XL.

Ux h̄z Basilii ē spēs p oia sibi sūt
De luce at̄ qd sit h̄z vtz. I. sit suba
vl̄ accēs diuer simode loquūt auctores. Nā
Arz. dicit Lūmē nō ēē corp' nec a corpe d̄flu
cū. Damāz. et dicit lūmē p̄paz hypostasim. I.
subaz n̄ h̄z. Scōz at̄ Aug. s̄ Ben. ad lras
Lux ē suba corpe sūme simplex i gñe corz
poz. sūme mltiplex i efficacia. sūme mobilis
et absolute penetratiōis et mīme resistēcie: et
sūme disparia et tria generās et p̄ciliās. sū
me p̄uertibil'. ois natāl motōis p̄ncipiū et
origo. sūme p̄fectibil'. sūme iocūda. sūme cō
municabil'. vñ lūce i cor' p̄ib' nihil ē vtilius.
nihil p̄ueniēt'. nihil pulcr'. nihil velocius
nihil subtil'. nihil ipassibil'. nihil p̄tuoſi'
iuenit'. Est at̄ dīa int̄ lūce et lūmē. Nā lūmē
est qdā d̄fluē' a lūce sūme irradiatio d̄fluēnt
a suba lūce. Lux at̄ dicit ipaz fōtale subaz sup
quā lūmē iūitit'. Si ei lux p̄siderata i se est
accidēs: necessario p se alicui estz accidēt'.
qz accidēs p se causat a naturali forma sub
iecti sui. vñ si lux i aerē ēē accēs cāret lux a
p̄a forma aer'. qd ēē nō p̄t. P̄tērea lux mū
tat subiectū suū. Qd p̄z: qz lux ē natāl' p̄us
i oriēte: p̄t' p̄o i occidēte. et lux oriētal' gñat
primā sibi i ita d̄scēps vsqz ad occidentes.
Accidētia ei nō p̄mutat suū subiectū nec ex
tra illō agūt. et q̄ videt' qz lux nō sit accidēs.
P̄tērea Si ēē accēs aer' necario moueret
aer' subito ab oriēte i occidēte h̄z subito mo
tū lūc'. Sic aut̄ moueri subito n̄ p̄t' aer'.
ri nec alicui elem̄to. P̄tērea: luce nihil ē nō
bil'. accidēs aut̄ ē ignobil'. suba .g. vidz qz
lux n̄ sit accidēs. cū aer lōge sit i ḡbilior ipa
luce. S̄z si lux ē corp'. difficile ē itelligere
quē lux sit i aerē l' cū aliq̄ corpe diaphano.
vt i crystallo. cū duō corpa n̄ possint sil' ēē i
eodē loco. Nō ē tñ icōueniēs nec ipōssibil'
le pōere lūcē ēē subaz corpeā: et ēē sil' cū aliq̄
corpe. Vidē' ei aquā et cinerē p̄t' iūgi et m̄
sceri salua v̄tulsqz corporeitate et localitate.
v̄tulsqz sup̄ficie ab alio d̄stinguēte: et v̄tulsqz
ptes infra p̄p̄iā sup̄ficie p̄tinnāte (als p̄tine
te) Quātiūqz ei sil' iūm̄scat cinis et aq̄: p̄
manet tñ aq̄ i sua corporeitate p̄ p̄tū suāz co
herētiā et p̄tinnatē: et cinis i sua. Nec p̄t'
istā p̄m̄ictiōez et vñiōē sil' sūt duo corpa i
vno loco. Imo aq̄ h̄z suū locū p̄p̄iū. et cinis
suū. Sic lux p̄t' ēē i aerē l' q̄ cūqz alio corpe
salua v̄tulsqz corporeitate: et suāz p̄tū s̄z
stantialiū continuitate. Unde lux subit' as

ad interiora aeris vel crystalli huiusmodi locum: ipsius
 inspicere sibi et a suba adiacenti sibi corporis
 distinguere. Quis non possit per simpliciter sue
 suberecte percipi l'videri i re. Imo quod miras
 bill' e mlt' lucis p'curantes se i'p'mite z
 tñ vñte p'gūt, salua cuiuslibet subali for-
 ma q' ab alia dñt. z nulla resp'ctū alie' mat'ial'
 sit l'formal'. sic m'at'ate dñt et docet Dion. in
 li. de di. no. Lur' h'ec sūt p'ba. Lumina inq'etā
 paday cū sūt i domo vna tota iuice tot' sūt
 cōia. diligēte tñ hñt a se iuice discretōz: vñt
 ta discretōe z vñtate discreta. vident' ei m'
 z ad vñū lumē accēsis lāpadib' iuxta oim
 lumina vñā claritatē z idiscere relucēt. nec
 potit q's vt arbitroz alie' eoz ab alijs ex ae-
 re p'nerē ceta dñt sūt se ibi seq'strare aut alte-
 rā sine alio cernere. tot' icōsile iuice p'par'
 Subducta aut vna: sūt z p'p'ū lumē r'cedit.
 nihil cetoz luminū secū auferēs. aut de suo
 eis aliqd relīq'ns. Erat ei oīs vt dictū ē p'se-
 cta vñtas vñt (als nat'at' p'mixta: z nulla p're-
 phisa. q' si tāta ē i b' corpali aere z mat'iali lu-
 mine zc. Zuculq's Dio. In q'bo p'bis m'at'ie
 ste docet lūaria sūt vñt: salua tñ cuiuslibet
 p'petate subali z accēntali q's dñt secū: siue
 accedēdo siue recedēdo. Lur' itaq's h' Dio.
 est suba i se sūtēs: a q' p'cedit irradiatio q'dā
 z illūtiatio corpōz alioz. sp' ei lucz lux i se. z
 tñ n' sp' illūtiat: s'z solū qñ inuēit corp' hñs
 m'az dñspositā z aptā ad illūtiatōz: vt d. aug.
 Suba ei celoz ē p'e lux q' i corpib' obriet p'
 mūto cū. z tñ celū nō illūtiat i tenebr' vñt i no-
 cre. Sp' g' lux iuisibilis ē i tenebr' lucz. s'z nō
 sp' illūtiat visibilis. vñt p'tatē lucz s'ent oīs cre-
 atura. Inuisibilis enī opat' p'e lucz sensus z
 motū i aialib'. vt dñt in li. font' vite. Dic' etiā
 Alb. i li. de iudicijs astroz. Hypocrate dō
 cuisse: q' nisi stellaz lux de nocte subtiliaz
 dñtate aeris: destrueret oē corp' aniatū. z tñ
 certū ē stellaz lucē de nocte sepi' non videri
 Imp'fio ei et opatio lucz ē manifesta i mas-
 ri. q'z fluit z refuit p' applicatōez lune ad a-
 liquē sūtū: siue illumiet aere siue nō. In vis-
 scribo et terre vbi nō attingit lumē: p'e lucis
 opat'. vt p'z i mineralib' z reb' alijs ibidē ge-
 nerat'. Et breuē pñtia lucz ē necessaria i oī
 corp'e mixto. p' quā s'ria in elementis vñunt
 Lur' itaq's a sumo celo vsq' ad centrū mūdi
 est diffusa: que i sua suba et radice vna ē et
 simplex. variata tñ s'm diuersitatē recipiens
 tñ: siue solis siue alioz corpōz supioz vñt i
 ferioz. vbi ē vna suba: p'e z opatio lucz. lūc

nō luminositas. Nec ē p'mogēta lux q' crea-
 ta fuit die p'mo: vt dñt Basi. q' corp' solari z
 ceteris celestib' q'ro die fact' sup'fert. An sol
 z ceta sidera se p'meni lūis vñtā: q' p'e sus-
 ceptōez lucz incorpal' sufficiūt sine sue sube
 dēp'ditōe ad illūtiatōz p'petuā z p'ennē. vñt
 ista lux vñt' attingit. z oīa corpa s'm magis
 z min' p'ficiat et dñsposit. Lur' igit' radice sūda
 mētiq' oīs illūtiatōis vna ē: q' nō cōtinet
 accidentalit' ab aliq' corp'e inferiori. s'z magis
 p'ner oīa corpa: respectu q'z penit' forma-
 lis ē: i se sūt mat'ialis z s'itualis. z ideo lux
 cū sit mat'ial' habz potētiatē p're extra p're
 Quia p'o formalis ē: habz actu p're extra p're
 tē. q'z q's habz mat'ia in potētiā: s'z bz forma
 in effectū. Ex quo manifestū ē. q' cū lux i ge-
 nere corpōz minū habeat d' mat'ia. z ma-
 ximū de forma: vicinior est forme q's mat'ie
 Et ideo ratōe mat'ie est i mīmo. s'm pūcto.
 rōe p'o forme est in oīi loco. Nā vñt q'sq'
 habz ita moueri ad locū sicut ad formā suā
 vt dicit Ar. q'z forma q'nto ē nobilior: tāto
 mat'ia suā p'p' exēdit. vt dñt Algazel. p'e q's
 forma lucz q'z ē nobilissima i genere formas
 rñ corp'alū: distēdit maxime mat'ia suā
 Et ideo vñt p'p' lūis siue lucz sufficeret
 ex se ad illūtiatōez tot' oīs p'e mat'ie siue
 nobilitatē z forme s'mā actualitatē. vt dñt
 Alga. Vna igit' est lux simplex vñiformis.
 i sua cēntia: quīs diuersa sūt lūaria q' in
 se sūt dñticta. Quis videt' i vno actu vñis
 formis aggregata. Nec vñū lumē itrat' bz
 alie' quīs sensibilib' tāq' vñū lumē vñi vñs
 deant. Nō g' ē incōueniēs ponere duo corpa
 p'ora sūt esse: q'z vñū est subtile et formale. et
 qñ cōplemētū respectu alteri'. reliquū autē
 est mat'iale et imp'fectū. Duo p'o corpa glifi-
 cata i eodē vbi esse nō pñt. q'z neutrum respec-
 tu alteri' mat'iale pōt esse in aliq' l'formale
 S'z glificatū et nō glificatū sūt cō pñt sine
 aliq' incōueniētiā: sic exp'sse dñt Aug. Lur' et
 vt dñt Basi. maxime ē mobil'. Incessantē enī
 mouet se et gignit linealiter et circūferenter
 in omne partē se mouendo z diffundendo.
 vñ qñ est de se subito mouet. Lur' enī sum-
 me est actiua z siue resistentia ad intima cus
 iusq' rei penetratiua. Diuersorū et dispariū
 generatiua. z s'rio in elementis z corpib'
 mixtis i p'cordiā et vñtate reductiua. Ras-
 dioz suoz p'ectōe: dñt cōdē: intē cōdē: p'ra-
 cōdē: et reflexiōe oim i esse p'ductiua. in esse
 p'seruatiua. vel ab esse dissolutiua: vt dñt

et Corporibus celestibus

Calcidi sup **Timen**. **Vite** et **pmanētie** cur
insubet rei regitina ē lux et directiua. **Sui**
spī naturalit multiplicatiua. Lux em̄ mul
tiplicat se gignēdo. Signit nāq lux lucē. et
lux genita sit gignit (als gignit) et gnat lucē
sibi succedēte. et sic (als sit) vno instāti vn̄
pūct: replet lūmē totū orbē. Itē lux ē sui
et alioz manifestatiua. **Coloz** p sui incorpa
tione i superficie humidi spīcui effectiua. si
cut dē **Aug.** Lux et tenebras expellit. mero
relqz dissoluit. insidias pdit. securitatē pa
rit. oēm spēm letā iocūdāqz iducit. rebz oībz
formā et decorē tribuit et induc. qz sine luce
oīa corpa occulta remanēt et ignota. **Aufer**
(ūqz **Damas.** Lucē. et oīa in tenebrz icogni
ta remanebūt. Lux igit fin **Amb.** et etiā **Basili**
filiū est p̄critudo oīs visibil̄ creature: cui
grā maria ē i aspē. q ceta mōi mēbra lauz
dū efficit digna. **Hec** v̄ dē **Basili** eadem
ē angeloz et scōz sup̄ celū q̄ctissima habita
tio **Hec** lūmē trinitatis p̄ exēplū et demō
stratio manifesta. **Hec** lux sine diminutōe
sui est lūmīositatīs manifestatiua et diffusi
ua q̄ in superficie ymbrosi corpi recepta nō
se pfundat q̄ntū ad visibilē spēm. s; q̄ ad p̄
tū. v̄ dē **Jsi.** **Altas** alīas p̄rietates lau
de dignas habz lux q̄ ad suaz subam virtutē
tem et opationem. **Quis** substantia nīl in
uenitur purius. vnde transiens per sordes
nō sordescit. **Lux** p̄tū nīl ē actuali? **Ei**
us opatione nīl vtilius in corporibus
reperitur.

De Splendore Capitulum XLII.

Splendor est q̄dam defluxus exiens
a suba lucis. Egredit aut a luce sine
alteri nature cōmitione. luci a quo
erit est coen̄ in duratiōe. v̄ dē **Aug.** Quā
cito est ignis tamcito ē splendor **Un** si ignis
essz etern̄ splendor essz etern̄. **Er**it etiā splē
dor a luce sine lucis diminutōe. sine purita
tis lucis p̄amine. sine discontinuatiōe euz
sui et alioz manifestatiōe. cū sui multiplica
tione. v̄ dē **Basili**.

De Lumine Cap. XLIII.

Lumen differt a luce. sic spēs a gene
re. **Oīe** em̄ lūmē lux est. sed nō ecō
uerso. oīs lux est lumen **Nā** lumen ē
defluxus q̄dam a suba lucis in aere v̄ in a
lio diaphano corpe recept? et vndiqz circū
fusius **Triplex** aut est lūmē v̄ dē **autoz** p̄

speciue. s; **Reflexū**: **Fractū** et **directū**. **Ref**
lexum sicut a speculo et alijs politis corpi
bus q̄ reijciūt lūmē a se receptū. **Aliud** ē lu
men fractū: sicut q̄ lumen venit ad corpe
aliquantulus densum. quod nō est omnino
densū vel durū recipit lūmē in se. sed prop̄
matā oīno inobediētē: lumen illud nō tenz
rectū incessus: sed diuertit ab incessu recto.
et vocat fractio radij. **Tertiū** lumen est di
rectum qd nō repellit: neqz inuenit materiā
aliquo mō iobediētē: et trāsire libere et facit
opationes pfectas **Illō** lumen est aeris
et alioz corpoz trāsparētū pfectiū: decoza
tiū. formaz et figuraz declaratiū. oclorū
letificatiū. oculi lippis et ifirmis ē lumen
odiosū: et molestie illatiū. hoīm a somno et
corpore et ocio excitatiū. formaz et sp̄eruz
in superficie speculi vel politū corpi imp̄ss
iū. **Nā** lumen ad superficiem polite matie p̄
tingēs i angulis equalibz se reflectit: et oīm
subiectoz formas sibi (als ibi) imp̄mit. **Un**
qd extra ē p subaz: i superficie speculi collocat
p imaginē et figurā. **Lūmē** etiā ē fin dispos
itiōez matie quā subīnerat inuatiōis susce
ptiū. **Nā** eius claritas intendit in matia
sp̄icua atqz pura: et remittit in feculēta ma
teria et obscura. **In** materia enī diaphana
obstaculū nō inuenit. ideo p eam eradians
pprios fulgores exprimit et oñdit. v̄ dē **Dio.** **Et** q̄to pfectius illi infundit: tāto latius
et ea refusa ad alia deriuat. **Accedens** autē
ad grossiōrē materiā illi habz obscurioris
distributiua aptōnē. **Sicut** enī cū materie
crasse infundit: caput imp̄fecte: ita cum se et
fundit extrinsecus apparet obscure. **Unde**
materie crassities impedit q̄ illumiatio res
cepta distribuāt. **In** purioribz igit substan
tijs pfecti apparet et augmentat. **In** gross
ioribus minorat. **Ex** quo patet q̄ a purissi
mis et subtilissimis materijs lumen pfecte
comphendit. a cōpactis vero et obtulis re
pullam pati inuenitur.

Deradio Capitulum XLIII.

Adius est quidā luminosus a corpe
pore lucido defluxus: q̄ mediante
lux vel lumen suam pficit actionez
v̄ dē **Basili**. **Radi** aut ali? ē ppendiclarz
et erect? q̄ a corpe lucido siue luminoso emis
sus: recto et lineari motu sine discretiōe ali
qua petit centruz. **Alius** est collateralis et
confractus qui a corpore luminoso exiens
et aliqz diaphanū inueniēs nō recte pcedit

si obliq̃ motū suū: et ista obliq̃tio vocat̃ radij p̃fractio. Alij p̃o ē reflect̃ q̃ qdē a suo p̃ncipio recte obliq̃ p̃gredit̃. s; a corp̃e obiecto sp̃ellit̃ et rep̃cutit̃. et tal̃ rep̃cussio l̃ repulsa radij flexio nūcupat̃. vt d̃r autor p̃spectie Radij itaq; lūos? ē mobil̃ et agil̃: p̃p̃icū? et orbicular̃: de se rect̃. magis si fuerit p̃p̃edi-
cular̃. Cōtingit at̃ radiū frāgi et obliq̃rī. et q̃n q̃s ad p̃tē oppositā p̃p̃ici s̃m dispōnez matie quā inuenit ṽl quā t̃agit. Hic radij i nube cō-
cana et hūida int̃clusus. diuersas opat̃ i nu-
be ṽl i aere formas colores et figuras. ṽt i colorib; arc? celestis q̃ nihil aliud ē ṽl ēē d̃r nisi subitratio radioz i nube p̃cauā et aq̃sā: vt d̃r i li. metheo. Et subito ei motu radio-
rū et p̃tinuo: p̃tingit aerē circūfūsu igniri et in flāmari matie cū p̃currerit i loco fractiōis. Nā radij ibi coadūati mutuo p̃cūcant̃. Et ita sūt eā q̃re aer circūfūsp̃sep̃ i flāmat̃. ṽt i crystallo. ṽl berillo. ex cui? oppositiōe p̃ sola res radios stupā opposita accedit̃ et ignit̃

De vmbra. Ca. XLIII.

Vmbra ē obiectio corp̃is tenebrosi et opaci ad lucē s̃ine corp̃is lūosū. Et ē vmbre triplex sp̃es s̃m p̃hysica p̃sideratōez Cōtingit ei q̃ corp̃is lūosū sit rotūdū Et ali q̃n ē magis q̃s corp̃is obiectū. aliq̃n eq̃le. aliq̃n min? Si eq̃le facit vmbra eq̃le et rotūdā Et tal̃ vmbra d̃r chelidroides. i. eq̃lit̃ rotūda. Si min? sit oblat̃ do facit vmbra tēdētē i latū ad modū calati. et tal̃ vmbra d̃r cataloides. Si p̃o corp̃is lūosūz mai? sit corp̃e subiecto: facit vmbra tēdētē i acutū et cōnū. et tal̃ vmbra d̃r conoides. Et q̃ p̃t̃ q̃ cū sol sit maior ēra facit vmbra conoydē. Cōtingere igit̃ q̃ ēra sit opposita soli q̃ affligto mō ita al-
te dirigit vmbra q̃ lunā at̃tingit et eā inficit: eclipsim lūe facit. S; ex q̃ sol tūmorē s̃phere p̃terit iste con? trāsīt et declinat̃ i p̃tē oppositā et tūc luna libe appet̃ et illūiat̃. Cū p̃o lūa d̃r recte sit opposita soli: lūa facit vmbra cata-
loide. et iō vmbra p̃ ēra dirigit et eclipsiz p̃t̃i-
cularē facit. q̃z tal̃ vmbra nō suffic̃ tegere totū ēra cū a radijs soli q̃busdā p̃t̃ib; illūiet̃. et ex tali vmbra accidit eclips̃ i vno climate: alio illūiato eēntē vt d̃r Al. Vmbra p̃o caloz solar̃ ē r̃p̃sūua. splēdor̃ radioz sola-
riū occultatia. sterilitat̃ et fecūditat̃ t̃re idu-
ctiua. sp̃etū amicaz colubroz nutritia: estu-
antiū et itineratiū refrigeratiua. amaturitat̃ fructuū tardatiua. timoris et horrozis me-
lancholicis incūsiua Cū nō sit corp̃is: speciei

corp̃is est rep̃ntatiua. corp̃oz motui et q̃etū ē sūp̃r? p̃figuratiua. Nā moro corp̃e se mo-
uet̃. q̃escētē q̃escit̃. fugiētū ē īsecutiua: et īse-
q̃ntiū fugitiua. Quāto et dies ē lōgiōr: et sol i celo stat altior: tāto obiecti corp̃is vmbra videt̃ mior et ecōuerso. Et iō solē oriētē ṽl
det̃ vmbra maior. s̃ilz i occasu q̃s i meridie

De tenebra. Ca. XLIV.

Tenebra ē lucis absentia. a tenēdo dic-
ta. Ligat̃ ei et tenet̃ oculos ne soles videāt sine lucē. et sic nihil ē nisi pura p̃na-
tio. Tenebra etiā d̃r aer obscur? vel vmbra opaci corp̃is: vt d̃r Basi. et qualitate et situ luci cōtrariat̃. timorē incūtit̃. celoz (als co-
lorū) pulcritudinē tollit̃. verecundiā dimi-
nuit̃: somnolentiā nutrit̃.

Incipit liber nonus de Tempore et par-
tibus temporis.

Quā autem

dicim? de p̃p̃eratiōib; celi et ei? p̃-
tū de q̃b; sacra pagina facit mē-
tionē: dicendū est sub breui cō-
p̃edio de ei? effectū s; celi motū et mensurā
motus. id est de p̃p̃eratiōib; t̃p̃is et par-
tū eius. Causat̃ autē motus p̃mo et p̃ncipa-
liter a volūtōe celi cui? motus p̃mus ē et se-
pitern? vt d̃r i li. de ce. et mū. Neq; s̃ilis est
motui inferior̃ corp̃ozali et visibili s̃ine inui-
tabili. Cā tū est mor? īferioris. q̃z mor? rex
inferior̃ generabiliū p̃cedit̃ et īcorrupti-
bili et vniūormi motū orbū sup̃ior̃. vt d̃r
Ar. ibidē. Not? autē est trāsīt? a t̃mō ad
t̃minū p̃rū: vt d̃r i fine libri eiusdē. Ne enī
q̃d p̃mutat̃: de p̃rio mutat̃ i p̃rū. Et se-
ter sp̃es mor? .i. generatio: corruptio: alfa-
tio: augmentatio: diminutio: s̃m locū mū-
tatio: vt dicit̃ idē. Notus p̃o p̃mutatiōis
s̃m s̃itū: ali? ē reuolūbil̃ et s̃pheric? . alius re-
ctus: ali? cōposit? . Reuolūbil̃ autē nō mu-
tat locū s̃m totū s; s̃m p̃tē. Cūcular̃ tamē
q̃ūq; mutat̃ locū s; totū. vt p̃t̃ i motū pla-
netariū. Rectus autē sp̃ mutat̃ locū q̃dā et ē
actū. aut enī mouet̃ a cētro ad circūferētiā
vt ignis et aer et h̃mōi leuia q̃ ferunt̃ s̃ursus.
aut ecōuerso mouet̃ deorsum ad centrū vt
guia sicut aq̃ et terra. Hic autē mor? h; sex
sp̃es. est enī dexter sinister. ante retro. sup̃ior
et inferior. Cōposit? p̃o mor? ē ex duob; mo-
tū p̃rīs. sicut motus ligni in quo accedit̃
ignis. Notus insup hoc habz p̃rū. q̃z et

et Temporis partibus

vehementi motu generat calor, vtz ex motu
pimi oibz ex cui⁹ pfricatōe z motu inflāmat
ether, vt dicitur Ar⁹, z ex motu liqfit plūibz qđ ē
in eo vt dicitur idē, Mor⁹ ei nō pōt mēsurari nisi
fm mēsurā spāciū in qđ ē mor⁹. Nē āt qđ mo
uet, aut mouet ppetate, vt adamās mouet
ferz, aut violētia sic ex forti ipulsiu vcti mo
uet nauis, aut ex volūtate, sic mouet corp⁹
put vult aim⁹. Mor⁹ pō mutatois ē duplt
Al mutatois d loco ad locū, Al pmutatō
nis, dispoñis ad dispoñē d loco ad locū na
turali aut p vi. Lapis ei qñ d alto demittit⁹
qñto magis dscēdit, tāto ē ei⁹ mor⁹ magis im
tuo⁹ vñ itēdit mor⁹ i fine ip⁹. Qui pō mo
uet p violētia itēdit mor⁹ ei⁹ i pncipio mor⁹
ip⁹, z qñto remor⁹ ē a suo pncipio, tāto de
bilior erit mor⁹ vtz i sagitta ab arcu emissa
q tā a remor⁹ p pncip⁹, q i vltimo nihil pene
trat neqz ledit. Mor⁹ itaqz ē gñatōis z ois
trāsmutatiois sferioz cātū⁹: calor z inflā
tiois idūctiū⁹, tā q qz aeris subtiliatū⁹, ca
lor, nafal⁹ pfortiatū⁹, appetit⁹ excitatiū⁹ me
dicie latatiue ad mūdificāō corp⁹ coopati
uis. An dicitur hypo. Si vis elleboz ducere
moue corp⁹ Itē si fuerit mor⁹ a cetro ad cir
cūferētia, erit materie ectēsiū⁹, diffusiu⁹ z di
latatiū⁹. Si pō fuerit ecōuerso, a cūferētia
vsqz ad cetrū erit aggregatiū⁹, pētiū inspissā
tiū⁹ z pstrictiū⁹. Item motus spātus est
nature animatoz corpū pseruatiuis, im
moderatus pō est nature destructiuis.

De teinpe Eaplin. I.

Emp^o erey mutabilū mēfura. vt dē
Arist. in li. de. y. subijs. Tep^o est nu-
mer^o nūerās i oī eo qd nūerās. Ut sic dē Ra-
ban^o Tps ē diuēfio rez mutabilibz fm me-
ū z fz morā: coeūū i rebz mutabilibz. Ut dē
Aug. Nihil ē p̄ciof^o tpe. vñ dō oī poſſeſſiōe
duo pnt ſil bz i pla. ſz dō tpe duo monſtra ſil
bz n pnt. vñ tps recupatoz n recipit. Amis-
ſio ē tps irrecupabilē Bueue ē tps muta-
bile: inſtabile z irrecupabile. Cū motu ei er
mobili icipit. qd penit^o deficīere tps finit. et
iō n erit i fuſo: ſz ceſſabit. qñ nihil niſi erit
tas erit vt dō Aug. Tpe nihil ē cōiū Dibo
ei eq̄lī ē cōe Tpe nihil labil^o. qz nunqz qd
ſcit. imo qñ icipit deficere incipit decreſce-
re. z cōuerſo. qz pñs: finit ē p̄cio. z mor p̄-
cio ē fuſi. Qe ei tps tribz viciffitudibz va-
riat. ſ. in p̄teritū pñs z futuū. Scōm ratio-
nem tps z eius variā ſucceſſionem ſemper
eſt dies z nor. vt dicit Beda. Sed alibi di-

es alibi not. Tpe nihil incertū, nihil impē
pibile, qz vt dī Jñ. Tps p se nō dīnoscit;
sz solū p hūanō actū. Itē tpe nihil ē altera
bilz r iō corpi nihil piculosū, qz vt dī. Dy
po. Mutatōes tpm maxīe generāt morboz
Subita enī mutatio frigiditatz i caliditatz
tē corpa alet et imurat. Et iō qz natā nō pas
tē repētīnas mutatoēs: vt dī idē Dyppō. iō
subita mutatio tps frēqē est cā infirmitat
tis. Itē moderato tpe r i suis qūitatibz tpa
to: corpi nihil est salubrē. An dī in Afroz.
Tpiō moderatē si tpa tēpalitē se habuerint
boni crīstīr, et maxīe bone dēstinatio
nis fiunt egritudīes. Item qūis tps ita sit
mutabilē: tñ tpe nihil est magis pūmū, ps
tes enī tps sūt pūque. An dicit Marcī
anus. Tēpus qd in hyeme fenescit: statim
in vere reuīscit, r eōuerso.

De anno solari et equinoctiali

Capitulum III

Anus vt dicit Ifi. est solis reuolu-
tio vel anfractus cū pactis. cccxv.
dieb; et quadrâte redit ad locū suū.
Est autē annus dictus eo q; mēsiū in se res
māgnib; voluit. Unde annus ab an qđ ē
cīrcū dī. q; qđ cīrcul⁹ in se redit et renouat.
Un apđ egyptios añ lras inuētas p pictū
draconē caudā suā incidētē et in se reuertē
tē significabāt. vt dicit Isi. Sūt annoz
diuerſa genera. Nam est ann⁹ lunar⁹ minoz
anno solari i vñdēci dieb;. Et est ann⁹ solar⁹
ris q; duodecim habz mēses. Singulī autē
planete hñt annos suos i qbus pficiūt cur-
sum suū. vt Mars q; i duob;. Iupiter i du-
odecim. Saturn⁹ in triginta. Et est annus
magnus q; d; mūdān⁹ qñ oēs stelle fm Ar⁹
redibūt ad ppiū z pmiū creatōis sue pūctū.
Et hic ann⁹ fm Ar⁹. in. xxxvj. milib; annoz
rū pficiet. sic pñ in li. de pperatib; elemētoz.
Scō; Platonicos autē infra. xv. milia pñ
ficat annus iste sicut dicit Macro. in li. Li-
ceronis. Sūt autē anni vñsalis. s. solaris
q̄ttuoz tpa; q; sunt tpūs vernale. estiuale. au-
tūnale. z hyemale. Et dicunt tpa; eo q; in ſi-
lis ē qualitatib; mutuo se tpanē. vt dī Ifido.
Dicūt et curricula; eo q; alterna affīditate
currūt. et nūq; in eodē statu pſeuerāt vt di-
cit Isi. In his quattuor anni tpib; accidūt
duo solstitia: in hyeme et estate. duo equi-
noctia: in vere et autūno. Solstitiū autē; est
maria inēqlitas diei et noctis q; accidit in
ingressu sol. in cācrū z capcornū. In cācrū

Quantū ad solsticiū estiuale. i. cap. cornū quantū
ad hyemale. Et dicit solsticiū q̄si solstatio du-
plici d. cā. v. q̄ sol i. estate l. i. hyeme p̄p̄lōgi-
tudine diez aut noctū v. stare i. nro hemi-
spherio l. i. inferiori. v. q̄ i. vtroq̄ solsticio q̄si
stat. i. estiuale n̄ potēs p̄l accedē ad nos. i.
hyemali n̄ potēs p̄l a nro habitabili elōgari.
Equo noctū ē maria eq̄litas diei artificiali et
nocti. q̄ accidit i. ingressu solis arietem siue li-
brā. Sūt at̄ duo eq̄noctia. Primū ē hyemale.
scdm̄ hyemale. In his q̄tuoꝝ t̄p̄ibz sūt q̄t-
tuor̄ ieiunia q̄ dicūt̄ triduana. Primū sit in
p̄ria septimana q̄dragesime. Istū ē verū. Se-
cūdū ē estat̄ i. septimana p̄tecostes. Tertiū ē
autūni i. q̄rta feria septēbz. q̄rtū ē hyemis.
q̄d sit i. septimana iteḡ aū natitatē dñi. Annū
itaq̄ solarē ē an̄ cōis z i. capit a Januario z
t̄m̄iat i. decēbz. z ē spaciū q̄ sol voluit trice-
cies sexages z q̄nq̄es i. zodiacoz q̄drate. i.
sex horz. q̄ se q̄rta ps diei natali. Ite at̄ sex
hore n̄ cōputat̄ i. āno cōis. s̄z recolligit̄ i. āno
bisextili. Dicit at̄ bisexti collectio. xvij. horaz
omissaz i. tribz ānis cū sex horz q̄rti āni ad p̄-
ficiendū vñū diē ex. xxiij. horz. et cui⁹ additi
one dicit an̄ bisextil. vt dicit Bedo. Et dicit bise-
xti q̄ sp̄ eo āno q̄ accidit i. februario bis sex
kal. p̄nūciam⁹. Ut dicit bisexti ex bisse mōmē-
ti collectio. Et. xxx. ei mōmēt̄ q̄bz sol morat̄
i. q̄libz siḡ vltra. xxx. dies. z. ex. xxx. trientibz
colligit̄ singul̄ ānis. vij. hore q̄ collecte p̄. iij.
ānos faciūt i. q̄rto āno diē bisextile. vt dicit
Bedo. S̄z de h̄ q̄re in cōpoto.

De anno lunari

Capitulum III.

a An⁹ lunarē q̄nq̄s dicit spaciū q̄ luna re-
uoluit ab vno p̄ucto zodiaci ad aliū
p̄uctū. q̄d p̄tinet fm̄ q̄sdaz. xxvij. dies z sex
horas. Quāq̄ dicit an⁹ lunarē spaciū q̄ voluit
a p̄iunctiōe vsq̄ ad p̄iunctiōē. v. ab illumiati-
one ad illūinatōē. z tale spaciū supat p̄mū
duobz diebz z. vij. horz. Dicit at̄ luna eē i. coitu
v. p̄iunctiōe q̄n ita directe ē sub sole q̄ nulla
ps sup̄ficialit̄ respiciēs nos apparz illumiā-
ta. Tota p̄o ē illūinata q̄n videt̄ p̄lēs p̄ p̄iū-
ctiōē. Itaq̄z luna recedit a sole z relinquit̄ eū
i. aliq̄ p̄ucto zodiaci q̄ fuerit ad idē p̄uctū
nō inuenit̄ eū ibi. q̄ iā p̄fecit i. suo motu. Vñ
oportet eā p̄sumere duos dies. vij. horas
anteq̄z illū p̄sequat̄. z tale spaciū dicit lunatio
Quāq̄ dicit an⁹ lunarē spaciū p̄tinentē duos
decim lunationes. q̄ diuidunt̄ a cōpōsitis
per. vij. pares z. vij. impares fm̄ q̄ menses

sunt pares siue ipares. Par enī lunatio t̄m̄e-
det mēsi ipari. ipar aut̄ pari. Ann⁹ ḡ lunarē
p̄tinentē duodeci tales lunatōes p̄tinet. cccliij.
dies. Series at̄. xxx. z totidē. xxx. dies p̄si-
ciūt tanta summā. Vñ p̄t q̄ ann⁹ solarē cō-
mūis supat hūc annū lunare i. yndeci diebz.
q̄ excessus facit eratē lune variari singul̄ an-
nis in kal. mēsiū. ita q̄ si in h̄ annō p̄ma est
in kal. alieu⁹ mēsis. in seq̄nti anno erit du-
odecima. Quāq̄ aut̄ dicit mēsis vel ann⁹ lun-
naris embolismal. Et est embolism⁹ exces-
sū annī solaris ad lunare. Et dicit ille
ann⁹ embolismal i. q̄ cadit et recolligit̄ vna
lunatio triginta diez recollecta ex illis vñ
decim diebz. in quibz supat annus solaris
lunare. z ideo terti⁹ annus embolismal dicit̄.
q̄ in illo recolligit̄ lunatio triginta dierum
tribz diebz desup remanentibz. Ter ei yndes-
cim faciūt trigintatres remanentibz alijs die-
bus tribz. Sicut octau⁹ annus ē embolisma-
lis. addit̄ illi sex diebz ad alios vigintiduos
dies. q̄ ex sup̄scētia. vij. z. vij. āni recollis-
gūt̄. S̄z ad h̄ vt lunatio embolismal. vij. ā-
ni sit triginta diez oportz mutuari duos di-
es ex ebolismali subsequenti. Et ita p̄cedē
ē vsq̄ ad decimū nonū annū q̄n circūl⁹ em-
bolismal adimplet̄. p̄tinentē annos duode-
cim cōes. z septē embolismales. Embolism-
males em̄ sit t̄t. vij. vij. x. xij. xvij. xix. alij
p̄o sunt cōmunes. Ann⁹ aut̄ lunaris marie
observatōis ē apud hebreos p̄p̄q̄ legal⁹
dicit̄. q̄ oēs festiuitates legales fm̄ lūe cursū
et eratē observant̄. et idō semp̄ incipit a lun-
natōe aplis vt dicit Bedo. et i. Ecodo. xij.
dicit̄. Hecis iste erit vobis p̄ncipiū mēsiū āni
zē. P̄ter annū at̄ vsuale seu cōmūnem z le-
galē est annus q̄ dicit̄ emergēs q̄n ab aliq̄ cas-
su notabili emergēte t̄ps subsequēs cōpu-
tat̄. Sic greci p̄putauerūt t̄ps a p̄ma olym-
piadē. z christiani a p̄ma dñica incarnatōis
et sic de alijs. Vñ p̄tingit sepe q̄ mediū an-
ni legalis est p̄ncipiū emergentis et econuerso.
Et per h̄ multē contrarietates in biblia
ad concordia reducunt̄. S̄z hec de annos
rū diuersitate dicta sufficiant.

De Uere. Cap. III.

v Er est p̄ncipiū āni cui⁹ initū ē q̄n
sol in p̄ma p̄te arietis p̄sistit. z p̄tra
septētrione p̄ rectā lineā a scendere incipit. vt
di. Constan. i. pantegni. li. v. c. iij. Recta aut̄
linea est q̄ neq̄ septētrioni attinet neq̄ meri-
diei. sed ab vtroq̄ polo equaliter distat.

et Temporis partibus

Durat at tps vers vsqz i fine gemioz qntu. s. sol discurret p tria sig. qz vnu qd qbz suum mese ad tps finale pmeret. Prim' mes e ari et iicipies a. xviij. die martij vsqz i. xviij. die aplis. Scos e tauri iicipies a. xviij. die apl vsqz ad. xviij. die maij. Terti' e gemioz inci pies a. xviij. die maij vsqz ad. xviij. die iulij. Est at vernu tps int frigidu z calidu maxie tpatu. int hyeme z estate mediu: qlitate vti usqz picipiatu. qm saguis tuc iicipit mltis plicari i corpe aial: z hiores q i hyemali frigoze pstrici fuerant z copacti: calore finali moueri iicipiunt z dissolui. Ver at i suis qlita ribz tpatu. s. antistimu tps e: z mme mortifez ru ac ifirmu vt dt Löst. z Bal. Na bis dua b qlitate nata oleat. qz caliditas e ca ef sectia nutrimeti z augmeti. bñiditas po ca e matia: z io i vere maxie gñat sagui: q ma gs e neceat? nutrimeto corpis. Si po natas sua exierit diusas fac egritudies z iduc. vñ di i Afos. Si hyes sicca fuerit z borealis. ver po pluuiosus fuerit aut autum: neceffe e i estate febris acutas fieri z obthalmias z di senterias: maxie i bñidis nata: vt dt comē. In hyeme sicci hiores p frigiditatez reteti acunt In vere at i nimia bñiditate distēpaz te mltē ffruitates gñant: p calore z soluunt In estate po dñ calor n e potēs eas psume re: putrefac: z sic febris acutas gñat z iduc z mltas alias passioēs. Si po hyes calida z bñida fuerit: ver at frigidu z siccu: nece est hoies i estate egrorare: z mulieres pituras leui occasioe abortire. Lū? rei affligit Bal. rōez i comē. di. Qñ corpa pgnatiū i hyeme se calida z bñida: tenera se z rara. Un frigi ditas aer? final bñito penetrat ad iteriora: ledit fetu. Per frigiditate ei z siccitate q sūt qlitates mortificatorie mortificat fetu Un fer? mortificat? agguat retiacla z abrupit. z sic mulier neceario abortit. Vernu isup tē p? tra diu clausa z p frigore pstricta apit: et radices z herbas i tra latētes. pduc. floribz z herb tra renouat. Aues ad garritiū amo re sollicitat z iduc. z miro dore oēm tre su pficiē iduc z vñstat. Un ver dz a viroze vl a viroze. qz tū cherbet arbusta virefcere iaci piunt z frōdere. Tps vers e tps agriculte z la borz. tps leticiez amorz. Vernali ei tpe oia vident letari. Na tra viret: filua frōdet. pra florēt: celū splēdet: mare qescit: volucres vo ciferat z nidificat. z oia q i hyeme videbant morata z arida (als marcida) finali tpe fno

uant. Un serenitas aer? final vocat a Bar ciano rñsus iouis. Aq po final tps min? sa ne sūt ad bibēdū. qz a vaporibz tuc resolutz ingrossat. z a ramis z alijs pñibz tuc tps se mē pñiciētibz ificiūt. Et io si nece fuerit eas bibere pñit Lō. vt pmo dco qñt. vt p ebul litiōez subtilient z purificent

De estate. La. V

e Stas calida e z sicca. Lū? initiū est cū sol fuerit i pria pte cācri. z tuc e sol i maxia elenatōe q ad nos t iā paulati iicipit descēdere vsqz i fines hgis. Et hz estas tres mēses sūt z ver. vt dt Löst. Prim' mes e cācri a. xviij. die iunij vsqz ad. xviij. iulij. Scos e cū sol e i lede a. xviij. die iulij vsqz ad. xviij. die augusti. Terti' e cū iā i hginē descēdit a. xviij. die augusti vsqz ad. xviij. die septēbz. vt dt Löst. Est g estas calida z sicca cholere gñatiua. eo q sol tpe estiuāli sūma gñat afce siōe. Oppositusqz capitiū nñl directā z for tē i corpibz nñs sic z alijs iferioribz fortissi mā iprimis actōz. Un z supflua i hyeme co adūata dissoluit z psumit. Si po estas sūa tēperies exierit ifirmitates calidas z siccas generare z iducere pñuit: vt dt Löst. Diez lōgiozes sol efficit: z noctes breuiores. Frit ce? z flores ad maturitate pduc. Na vi calis ditas sue tētefe: hiores i fructibz tuc dige rit: z digestos eis i corpat z pñgit. qd po su pñuū e dñccat penit? z psumit. Terrā rimo sam z cauernosa reddit. Na calore suo hñi das pres pñmēdo desiccāt. Siccitate po sua pres tēstres pñmit z cōiūgit: z sic apit tra atz findit Lōsupr? g pñibz aqis (q fuerit cā coadūatiōis pñit z pñstructōis) nece e vt ps a pte diuidat. z sic scissura in pñibz tēis efficiat. Un z loca paludosa: aqñitate pñmēdo desiccāt z eraspāt z idurat. Porosas pres aialū calor? sui subtilitate subitrat: et hñorē succutaneū dissolūdo sudorē puoz cat. z sic qd e supflūz annihilat z euacuat. Per poroz et apñōez fit spiritūū exhalatio z subal bñiditat? euaporatio. z iōvires dez bilitat z eneruat. ex vtraz qlitate sua chole rā excitat z iflamat. z iō febrile calorez gñat z augmetat. Apes mellificātes suis floribz estas reficit z satiat. Noctnis tñibz roze ge nerat. z herbaz supficiē ne diurno estu arez scāt rigat z hñectat Estiuo tpe aues canore maxie vociferat z modulāt: z ad pullificadū filnestres volucres maxie aiant. Qñ corz pozymbre i estate media abbreviant.

De Autumno La.VI.

a Autū⁹ ab augēdo est dict⁹ eo q^d tūc
tpis fruges z fruct⁹ potissime abun
dāt i horreis z augent. Ques ei ani labores
z fruct⁹ colligit i horrea z repōit. Et iō i fa
bul⁹ nutricia Junonis ppat⁹ rōe fertilitat⁹ vt
dē Jū. Nā sollicitos z negotiosos circa fru
ctū collectōz boies reddit. agros a frugi
b⁹ z arbores a fructib⁹ orbat⁹ reddit sic
citate z frigiditate sua frōdes z folia morti
ficat z deicit. trā sterile efficit z vi⁹ germinati
uā āputat z pscidit. Est itaq⁹ autū⁹ frigid⁹
z sicc⁹. hūoz⁹ melancholici. frigid⁹ sicc⁹ ge
neratiū⁹. Cū⁹ initū⁹ ē. Cū sol p⁹mā pte libze
intrat: cū sol ē i recta linea. sū equoctiali: cū
a septētrione z meridie eq⁹ distat. H⁹ at tps
autūnale tres mēses sibi d⁹uictes. vt dē Lō.
Prim⁹ incipit qū sol ē i libra a. xvij. die septē
br⁹ vsq⁹ ad. xvij. die octobr⁹. z tūc incipit sol
p⁹ d⁹ciare i meridie. Scōl mē⁹ ē i q⁹ sol ē i
scorpiōe a. xvij. die octobr⁹ vsq⁹ ad. xvij. di
em nouēbr⁹. Tert⁹ ē cū sol ē i sagittario. a
xvij. die nouēbr⁹ vsq⁹ i. xvij. die decēbr⁹. vt
dē Lōst. Autū⁹ i suis q⁹litateb⁹ veri ē Jū⁹
z iō mltaz ifirmicatū z pessimaz ē generati
u⁹. Cū Hypo. i Afoz. In autūno acute ac
cidūt egritudies z mortifere. Sup⁹ quē loz.
cū dē Sal. Autū⁹ pestilētior ē ceter⁹ t⁹pib⁹.
z i mlt⁹ illaudabil⁹. P⁹rio p⁹ mutabilitatez
t⁹pib⁹. Nūc ei ē calor: nūc frig⁹. Scōo q⁹ cū
sit p⁹ estate: inuenit mltos hūozes icēlos ex
calore pcedēte: q⁹ p⁹cutit frig⁹ autūnale ad
teriora. z nō p⁹mittit eos exire: q⁹ putrefiūt z
inducūt pessimas passioēs vt q⁹rtanas z fe
bres vix curabiles. Et h⁹ q⁹ autū⁹ frigid⁹ z
sicc⁹ z iordiat⁹. Et iō i autūno nimia siccita
te a q⁹ psumit subal⁹ hūiditas: corpa efficiūt
debiliora. Prop⁹te q⁹litate dō aer⁹ por⁹ nūc
subito apūit: nūc subito pstrigūt. Cū sit ca
lidaz fumositatū retētio: q⁹ cū dē nō pos
sit expellere: mltitudiez acumiē matie passi
ones mortifere sublequūt. P⁹stic⁹ at autū
m⁹ matie ē nociu⁹. q⁹ frigiditate z siccitate
te sua pulmonē d⁹ssicat z rūpit ad modū pā
pini. iō p⁹sticos valde ledit.

De Hyeme La.VII.

b yems ab eūdo ē dicta: eo q^d tpe. hye
mali solet ire z volui sol in breuiori
circulo q⁹ in estiuāli. Cū breuiorē efficit di
es z noctes lōgiorē vt dē Jū. Est at⁹ initū⁹
hyemis fin⁹ Lōst. cū sol ē in p⁹mā pte capri
corni: z ē finis descēndis sol i meridie: z lā

paulatī incipit ascendere p⁹tra septētrōes. H⁹
et hyēs tres mēses sibi d⁹uictes. Prim⁹ ē
in cap⁹corno incipies. i. xvij. die decēbr⁹ vs
q⁹ i. xvij. die ianuari⁹. Scōs ē cū sol ē in aq⁹
rio a. xvij. die ianuari⁹ vsq⁹ ad. xvij. die fe
briuari⁹. Tert⁹ mē⁹ ē qū sol est i piscib⁹ z i
pit a. xvij. die februari⁹ vsq⁹ in. xvij. die mar
tij. vt dē Lōst. Est at⁹ hyems frigida z hūi
da fleumaz nutritiua. mag⁹ tū d⁹iat frigid
tas q⁹ hūiditas. q⁹ magna sit aer⁹ z aq⁹ pstri
ctior z gelatio p⁹ nimia sol elōgarōes. ex q⁹
frig⁹ nō modici tūc t⁹pib⁹ g⁹at. Cū hyēs
estati penit⁹ ē Jū⁹. z iō oia viuetia z nascē
tia bñficio estati rigore hyemali mortificat⁹
z estatis p⁹erita vestigia i hyeme penit⁹ an
nullant. Hūes z aq⁹ insidatiōes in hyeme
multiplicat⁹. tā vie q⁹ semite lubrice z lutose
in hyeme efficiūt. Por⁹ t⁹re glaciali frigore
pstringūt. Cū corpa in hyeme p⁹
q⁹ in estate plōgant. Por⁹ terre clauf⁹ i su
p⁹ficie exteriori corpa in frigidant. Interius
tū p⁹es calide fugietes d⁹uante frigiditatez
inaggerāt. Et iō aq⁹ puteales z fontane i hy
eme sentiunt magis calide q⁹ in estate. q⁹ ca
lor natural⁹ fugies Jū⁹ sibi aer⁹ frigiditatez
interiora petit: z i venis puteoz⁹ fontiu⁹ se
includit. z iō p⁹ calor⁹ pūtiā aq⁹ in fonte v⁹
in puteo nō gelant. J⁹te h⁹ycinal⁹ aspitas ho
mines efficit pigros z desides ad opandū
Herui ei frigiditate p⁹st iugēte d⁹uunt q⁹dā
inō z coarctant. p⁹ q⁹ mēbra ad opandum
ira d⁹ facili nō laxant. J⁹te ex frigore hyema
li claudunt por⁹. z reuocato calore naturali
ad interiora: stutes aiales p⁹fortāt. p⁹ q⁹ ex
citāt appetitus z plura cibaria q⁹ i alijs tem
porib⁹ necario requirunt. Cū hypo. i Afoz.
Vetres hyeme natura sē calidiores z sōni
lōgissimi. In his g⁹ hor⁹ p⁹les oblatiōes dā
de sūt. Calor em⁹ est mult⁹ z multo idiger nu
trimēto zē. J⁹te qū hyems suas excedit q⁹l
tates. varie passioēs in corpibus generant
Multi ei hūozes clauf⁹ por⁹ i cōcūitacib⁹
corpis aggregant q⁹ nō inuenietes viā euas
poratōis calefiūt z cit⁹ putrefiūt: ex q⁹ necā
rio infirmitates varie pcreant.

De mense La.VIII.

m Ensis est nomē grecū. z ex lane noīe
tractū. Luna em⁹ greco finone mene
vocat⁹. Nā apud hebreos mēses legitimi n⁹
ex cursu sol⁹ z ex lūe motu nūcupāt. Egypti
aut⁹ p⁹mi. p⁹ velociore lane cursu nomē mē

et Temporis partibus

sis pmo ex solis cursu inueniunt qm tardior
solis motus facillius poterat pphedi vt di. Jss.

Est at triplex mens. s. Solaris qd diu sol
morat i vno signo. Et est vsualis illud. s. spa
cium dieru qd i nris Martilogijs ptinet Et
est mens lunaris. s. spaciū q luna recedit ab
vno pūcto firmamēti. redies ad idē punctū.
Et ptinet in se. (xxvij. als xxvij.) dies 7 se
pte horas. Nā luna morat i qlibz signo per
duos dies 7 bisse hore. Et eo po q morat i
qlibz sig p duos dies. cū sint. xij signa habē
tur. xliij. dies. ex eo po q morat p. vij. horas
exerit tres dies q p dicit. xliij. diebz adiunct
faciūt. xxvij. xij. po bisse spaciū supplet vni
hore itegre. Et q pz q lūa circūit zodiacū a
pūcto ad pūctū p xxvij. dies. vij. hōs. Alio
fuit mē p lūar. p lūar. v. i. āno lūar. qre
s. Corūz trags mēsis qrtuor septimanas se
ptiana septē dies natales. dies qrtuor qdrā
tes. qdrans sex. hora qrtuor pūcta. pūctum
decem momēta. momētū. xij. vncias. vncia
xlvij. atomos. atomus. v. l. cer. nō diuidit ppe

Uit at. xij. mēses vsua (sui breuitate
les. qz p mē dē Ianuar. a Jano dicit
cui fuit psecrat. qz vt dē Aug. Sēntes cre
dētes Janū dūcē quenda. deū eē. i his klis
eū plurimū venerabatur. 7 ei duas facies
figurabant. vnā post se 7 aliā aū. qz erat ter
min. āni pōz 7 pncipiū seqnt. Vō aut dē
ianuar. eo q sit limēs 7 ianua āni. Vū bi
frons ian. dpingit. vt āni introit 7 exit. des
mōstret vt dē. Jss. Depingit at comedēs et
descepbo bibēs. qz tūc aialia (abūdātioz
als ianuoze) abī copias exīgūt 7 requiūt. qz
tūc tps. pē sbintratoz calor. ad iūora ma
rie vigz appetit. Jte at mēsis bz noctes lon
gas horaz. xvij. 7 dies breuiores horaz. scz

De februario Ca. ix

Ecūd mēsis ē februari. a februo. i.
plutone dictus. cui mē ille fuit anti
q. psecrat. Nā ianuariū dīs supioribz. fe
bruariū po dīs inferioribz antiqu. error gē
tillū psecrauit. 7 iō februari. a februo. id ē
plutone deo infernoz est notat. Est at mē p.
pluuiofus valde aq. sup. vapo. eleuat
onē q in pluuias resoluūt. et iō tūc dē sol eē
in aqrio ppe aqz inundatōz. Depingit aut
februari. fener ad ignē residens calefaciēs.
qz tunc tps maxie viger frig. ppe diurnā
solis elongatiōem que pcessit. Inter autez
oēs mēses februari. mensis est mīm. qā
nō bz nū. xxvij. dies qū nō ē bissex. In bi

sexto at bz. xxix. Di at februari. apō hebre
os sebat. apud grecos xendicos cui. nor
bz. xliij. horas. dies po decem.

De Martio. Ca. x

Erū mē dē Mart. a marte roma
ne gēs auctore appellat. Vel iō sic
est dicit. eo q tūc aiantia ad marē et coituz
moueant vt dē. Jss. Di aut mart. apud he
breos mēsis adar. Apō grecos po vocat di
stan. Et bz. xxij. dies. Flor at ei. bz horas
xij. dies. xij. In mēse eū martio est eqnoz
ctū pnalē. sole int septentrionē 7 meridiem
mediā lineā tūc tenēte. Et iō in mēse mar
tio apiunt porz terre. atqz hūozes incipiunt
ascēdere tā in aialibz qz in herbis 7 arboribz
bus. Vū Mart. depignt tāqz vltior vlt
hortolanus. qz tūc est tps vt supflua a vltis
bus 7 alijs arboribz amputet. In Martio
at est tps valde mutabile 7 instabile. 7 ideo
tūc tps corpa hoīm facillime alterant. Aq
at martiales sunt mīm. sane ad bibendū. qz
tūc ex seminibz pisciū 7 ranaz potissime ino
ficiunt. Sole in pncipio martij in medio si
gnī pisciū existente.

De aprilii Ca. xi

Uit mē dē aplis q apō hebreos
dē jar Apō grecos po dē xandicos
hūs. xxx. dies. Lū. nor bz horas decē. Dē
es po. xliij. Di at aplis qst aperilis. qz tūc
oia apiunt. 7 tūc germina flores 7 folia dē ter
ra 7 arboribz egrediunt. Et iō aplis depi
git gēstās florē. qz in illo mēse icipit ēra deo
corari floribz ac vestiri. Vel aplis dē quasi
affrodilis. ab affron qd est semē. qz tūc apo
tis poris terre sunt arua apta seminatiōi 7
agriculture. sole circa mediū martij signuz
tauri subintrante.

De Maio Ca. xii

Uit mēsis est mad. sine malus. a
mala matre mercuri dicit. Vel dē a
maioribz natu q i republica sē maiores Vt
dē mad. a madefaciōe pluuiay. qz tūc tps
oriūt plades 7 hyades 7 alie stelle pluuias
les. qz pte mētū pluuiē 7 rozes ad semē
nū tactoz madefactōz 7 irrigatoz. Vle mē
sis apō hebreos dē siuan. Apō grecos aut
dē antimoscos hūs dies. xxx. Flor po. ei
bz horas. vij. 7 dies. xvij. Est aut mar. tps
amentat. amorz 7 locūditat. Tūc ei maxie
vociferat 7 gaudet aues. Tūc ad bella pce
dūt reges. In maio pta ridet. 7 florēt. Sil
ue viret. 7 oia fere aiantia mouēt ad gaudi

um et amorē, et ideo sol dicitur in medio maij itra
se signū gemitōz, qz ppter temperē aeris et
amentatē tempis locūditas in hoibz gemit
nat. Cū matius tps est solacij et deductiois
ppter qd depingit iuuenis equitans et ge
stans volucrē sup manum.

De Junio

Ca. XIII

Eximius mensis dicitur Junius a iunioribz dicitur
ctus, eo qd ppls romani i ceteris
iunior et senior fuit diuinitus vnde
Jsi. Est autē mensis iunij finis veris et pncipi
um estatis, et dicitur apud hebreos thamus, apud
grecos po deleos hñs dies, xxx. nor po hz
horas, vi. dies po, xvij. Est autē mensis solstic
ialis qz in ei medio intrat sol in cancer, tūc
autē calore solis humores in radicibz desiccā
te omnia tendūt ad maturitatē, et ideo depin
gitur secans fena, qz fena in pratis tūc tem
poris sunt matura.

De Julio

Ca. XIV

Optimus mensis dicitur Iulius a iulio ces
sare sic vocat, qz i illo mēse fuit nas
tus, vel vt dicitur tūc tps fuit ad imperi
um sublimatus. Dicitur autē apud hebreos Zib
apud grecos panemos. Hic autē dies, xxxi. cuius
dies hz, xvi. horas, nor po, viij. Est autē
mensis iste feruētissim⁹, qz in medio ist⁹ mē
sis sol incipit esse in leone et incipit dies ca
niculares, et ideo tūc ex sole, tūc etia ex calido sig
z calidissimo sidere fit excessus tūc tps in
calore, tūc etia intēdūt oēs calide passionēs
et est tps maxie discouētēs medicie, ex ni
mio calore ad interiora radicit⁹ subintrāter
hūorē psumēte segetes maturēscūt. Cū iu
lius depingit cū falce segetē resecatē, qz tūc
est tps pgruū messiois.

De Augusto

Ca. XV

Crassus mensis est Augustus ab augu
sto cesare nūcupat⁹, qd apud hebreos
dicitur elul, apud grecos tor, habens dies
xxxj. cui⁹ nor hz horas, x. et dies, xij. In h
mense fruges i horrea recolligūt, et ideo depin
git cū flagello trituratē dñudat terrā a fru
gibz et spoliāt, et ideo sol in medio augusti
signū pginis subintrare, sic em⁹ pgo sterilitas
est et infecūda sic tra ē qsi sterilitas qñ a suis
fructibz ē orbara.

De septembri

Ca. XVI

Epriber est non⁹ mensis sic dicit⁹, qz
est septim⁹ ab umbre tpaneo, s. a mar
tio qñ solēt umbres inundare, et dicitur
apud hebreos tischer, apud grecos corros,

hñs dies, xxx. et nor hz hñs, xij. et dies, xij. In
isto em⁹ mēse fit eqnoctiū autumnale. Hic autē
medio sol ingredit signū libree, Est autē mēf
iste finis estatis et pncipiū autumnū, i. qd vinde
mia fit matura, et ideo depingit etia vindemia
tor racemos colligēs i corballo. Est autē mēf
iste mutabil⁹ et instabil⁹, cui⁹ calor i pncipio ē
intēsus, s. i fine remittit⁹ et tepescit iā frigidū
tate sapiēs autumnale. Fuit autē mēf iste apud
hebreos valde celebris solēnis. Hic apud
eos dies septim⁹, mēf, vij. et annus, vij. in
suma veneratione habebat.

De Octobri

Ca. XVII

Eximius mensis est october sic dicit⁹, qz
dicitur ab umbre octau⁹, qd apud hebreos
dicitur marizon, apud grecos hypheos,
hñs dies, xxxj. et nor hz horas, xij. dies po
dece, qd in pncipio sui adhuc est calid⁹, s. in
fine forti frigore corp⁹ pūgit, et ideo i ei⁹ me
dio sol dicitur intrare signū scorpiōis, qd est ver⁹
mis facie blandēs et cauda pungens. Hic
mensis qz natalis est frigid⁹ et sic terrā des
siccāt et eā ad susceptiōem seminū disponit,
et habilitat. Cū tūc tps semina hyemalia
glebe pmedant, et ideo depingit in siluadines
hois seminantis.

De Nouēbri

Ca. XVIII

Adeximius mensis est nouēber sic dicit⁹,
qñ ab umbre non⁹. Apud hebreos dicitur
casseu, apud grecos dios, hñs dies
xxx. Cui⁹ nor hz hñs, xvi. dies po, vij. Hic
mēf frigiditate sua penetrat ad interiora et
uiter ledit corpora, et ideo in ist⁹ medio dicitur
signum sagittarij subintrare, et siccitate et frigiditate
sua pstrigit et desiccāt et deijcit ar
borū folia, poros etia in aialibz claudit, et res
collectis humoribz intrinsec⁹ eos pgelat cor
agulat et compingit. Et ideo tūc tps aialia
maxie porci multū impingūt, ppter qd de
pingit qñ rusticus quercus pcutiēs et glā
dibz reficiēs porcos suos.

De decembri

Ca. XIX

Eximius mensis est decembris sic dicit⁹,
dicitur ab umbre martij est decim⁹.
Martius qd est mensis pluuiosus.
Hic apud hebreos dicitur theles, apud grecos
epileos, hñs dies, xxxj. cui⁹ nor hz horas
xviij. dies po, xj. Hic mensis est solstic
ialis qz in ei medio sol ingredit signū capicorni,
qñ ita ē a remot⁹ de nro habitabili qd nō p
a nob pl⁹ aliquid elōgar, et sic a cūcūl mē
ridionalibz incipit paulatim reuerti et accē

et Temporis partibus

dere p circulos boreales. Est at finis autu-
ni pncipiū hyemis q se extendit vsq ad. xxiij
die martij vbi incipit tps vers. In h mēse ppe
aspitaret frigos sūt altilla z aialla domestica
miste qet z pui mor. z lo plurimū ipiguat
Vn tūc tps iterficiū potissime z mactant
ppter qd depingit tanq carnifer q cū securi
pcutit z mactat porcū iuu. Ex his ei. xij. mē
sibz pficit annū ram solaris q lunaris

De hebdomada z diebz **Ca. XX**

Hebdomada sine septimana a septies
diez nūero ē vocata. cui replicatio ē
mēses annū secla pagū Ab eodē ei
die incipit i eodē terminat. Cui ptes sē oīes
artificiales z natales. Sūt dies dicti a dijs
qz noia qbusdā sideribz sūt ab antiqz cose
crata. Prīmū soli ascripti qz pnceps ē sīde
rū z dñs plāetaz. z tō dies dñica nūcupat.
q privilegiata ē i mltis. qz i die dñica mūd^o ē
creat. z i eadē dñs nat^o fuit. z i eadē dñs re
surrexit. z i eadē dñs misit spm scm Scōz
die ascripti sūt. q soli i magnitudine z splen
dore pta est. Tertū at Marti. z sic d alijs

Diez at ali^o egyptiac^o ali^o n. Egyptiac^o ē
ille dies i q misit de aliqua plagā i egyptū
Vn cū sūt. xxiij. dies egyptiaci. piz q ples
misit deus plagas sup egyptios qz decē q
int ceteras magis sūt famone. Ponit at i ka
ledario ecclesio qz aliqd sit i illis pl^o qz i ali
is omittēdū sūt vt tracta dei ad memoriaz
educat. Diez ali^o artificial^o sine vñal. ali^o
est natal Artificial^o est spaciū q voluit sol in
nro hēipherio ab oriēte ad occidētē. Et dī
artificial^o qz qsi artificio diuē sificat fm dīz
uersos sūt climatur regionū Natalis ē spā
ciū q sol voluit ab oriēte p occidentē i oriē
te. z tal^o dies pñet horas. xxiij. Artificial^o
pō dies pñet i eqnoctio. xij. horas. In alijs
pōt pibz pl^o vt min^o fm diez ieremū vt des
cremū. Diez at ali^o noiat a kalēdis ali^o ab
idibz. ali^o a nonis. Prīm^o at dies mē dī noie
kalēdaz. A kalo qd ē voco. qz tūc solebant
mercatores ad nūdinas puocari Et erat fe
stū solēne qd vocat festū neomente. i. noue
lune. qz tūc lūa videbat cē noua Nonē dīcū
tur qñ nūdine. qz tūc nūdie i choabāt. Id^o
idē est qd diuīsiō. qz tūc nūdine diuidebāt
Ex q piz triplex diez dia. i. kalēdaris. des
putata ad celebrandū. Nonalis. attributa
ad negociandū. Idualis statuta ad recede
dū a nūdinis z ad pñia reuertēdū Dies at
natal pñat ex. xxiij. horz qbz sol circa toraz

terrā raptu firmamēt circūferat. Cuius ptes
sūt qdrās. hora pñctū. momētū. vñcia. ato
mus. Est at qdrās qra ps diei natal. i. spā
ciū sex horaz. Hora ei sexta ps ē qdrās. i. vi
cesima qra ps diei natal. Et dī hora extres
ma z finalis ps tps. i. scōza dī extremas
flunij siue marz vt d. Jñ. Pñctū est qra ps
hoze. Momētū est decima ps pñcti siue q
dragesima ps hoze Et dī momētū qñ mīmū
atq angustissimū tps a motu sider nūcupa
rū. Vñcia at dī xij. ps momētū. Atomus ē
qdragesimāleptia ps vñcie. z dī atom^o qñ
siue diuīsiōne. qz vñra atomus non recipit
subdiuīsiōne Dies itaqz est illūiatōis a sole
receptiua. z lūis recepti ad alios diffusiua
vñ dies a dian greco deriuat. Est aut dian
idē qd claritas vt dī. Jñ. Jte dies ē mēsiū
ānoz z tpm descriptiua z distinctiua. Dia ē
tpm z scōz curricula. diez nūero pputant
Jte fm accessū z recessū solis ē dies breuita
tis vel magnitudis receptiua. Et lo pñt sol
elōgarōz a nro habitabili i hyemē ē breuiss
sima. i. estate at lōgissima. qz tūc sol nobyici
n^o appropinq. Jte sider z corpoz supiorū
est dies occultatiua. qz qro dies est clarior
tāto stelle a nris aspectibz ampli^o elōgant.
Jte int colores z rez visibiles formas ē dī
es discretiua. Nā figurez forme q de nocte
latet de die patēt vt dī. Beda. Jte diei pñet
tia autū lūcis ē lētificatiua. In ortu em diei
aues catāt z gaudēt. Jte vñatoribz est dies
securitatis z pacis tributua. q latē oībz inimi
ca ē z timorū incussiua. Latrones ei dīe ti
mēt. Jte diei claritas ē tenebrositatis noctis
euacuatiua. z ipi imediate successiua. Et qz
to noz pcedēt magis tēpestiua ēz turbulēta
tāto ē succedētis diei pñtia magis gra. Jtem
dies ē stat^o iul imitariua. Creicit ei crinue
z decrescit. z qro pl^o decrescit z abbreuiat i
hyemē. tāto pl^o in estate plōgat Jte dies ē
a torpore z somnolētia excitatiua. nā dies ē
ercitio z labori hoim dputat. z qro pl^o dies
declinat vsus finē. tāto sapiēs opant^o ad pñe
ctionē diuini opis pl^o conat. vt dī. Gre.

De auroza **Caplm. XXI**

Auroza finis est noctis pcedētis. z diei
a sequētis pncipiū. Et dī auroza vt dī
Jñ. qñ aurea hora eo qz rutilantē ad
modū auri diffūdit colorē. Vñ z sol i auro
ra a grecs ehyrosdomos. i. auri dom^o appel
lat Nā radij ei splēdētēs aureas comas dī
mōstrāt. Vñ dī auroza qñ aurozās. eo qz

In auroza ros generat. Et cui⁹ hūectatōe in
fūdit terra et aer⁹ caliditas tpat. Auroza lu
mē a sole ipetrat. Clarior ē ipa nocte, sed ob
scurior claro die. Alues mundas et diurnas
ad volādū et cārādū excitat. nocturnas autē
fugat. In ortu at auroze flores pmo clausē
aperiūt, zherbe q̄ estu pcedēte marcuerāt in
auroza erigūt, vires aiales i auroza pfortāt
et aialitū egritudines allenit. et dūmīnūt. In
auroza at humoz sanguine⁹ pncipalit⁹ dñat.
Un fm pstan. Auroza vsqz ad tertiā imitat
nasaz veris, meridies estatis, hora vespertina
tpis autumnal. nox po hyemis q̄litate affi
milat. In auroza ppe dñūz sanguis somn⁹
dulc⁹ est et salubris, tūc etia tps maxie galli
ad vociferādū pstant. Quē at lucifer in au
roza, et oriētis sol pntia nūciat eē pta et vs
cina. Auroza a tenebz icipit. s. vsqz ad pfe
ctōez lūis pficit et pcedit. Variat at in ortu
sol colorē suū. Un nūc croceū nē purpureū
nūc aureū pcedit colorē. Accedit at h̄ variet
tas ex diuersa q̄litate vaporū vl nubiū i q̄bz
fit impssio solariū radiōz vt dī. Sed. Als
mīa at serenitas in auroza cū radijs solaribz
directis p̄ aultz. signū est fuisse tēpestatē vt dī.
idē Sed. Idē at ē auroza et diluculū. Sic
at dī. qz ē diei lucidūz lūisoz pncipiū. Et
ei diluculū fm Jsid, terminatio noctis et icho
ario plene lūis, allenitatio i firmiat, expedit
tio ab inimic. In diluclo ei fugiūt hostes et
latrones vt idē dī. Idē ē mane qd diluc
culū. Nā mane ē lux plena et matura, et dī a
man qd ē bonū, eo qd luce nihil ē mel⁹ fm
Jsid. Et at mae pncipiū laborū et finis dor
mitōis, tps sobrietatē et pfecte celebrate dī
gestōis. paulatī nocti finē iponit et cito trā
it, rez q̄litates et spēs et figuras postedit.

De Vespertie La. XXII

Erdies est dicta q̄si dies media. Nā
m in meridiē i medio celi videtur p̄siste
re sol. et in medio p̄cto inter ortum et
occasū eris, videt equalit⁹ ab vtroqz tūc dī
stare. Vel dī meridies q̄l mera dies, qz tūc
purior et clarior est q̄n sol de medio celi ruri
lat, et totū orbē pari illūiat claritate, vt dicit
Jsid. Dechoza calidior est et siccior, et in suis
q̄litate est similior estati. Et h̄ accidit ppter
q̄tuor. s. Propter directam solis ad capita
nostra oppositionem. Propter radiōz so
lariū reflectionē et directā duplicatōz, et Pro
pter radiōz spissitudinē et eoz p̄fractionem.
Prope lineaz agustia sub q̄bz radij coartāt

Aer etiā tūc tps ppe multiplicatōz et scur
suz radiōz maxie calefacit, et tō amplior tūc
calor in istis inferioribz generat. In meri
diana at hora vmbra vniuersulūz corpū
ē breuissima, qz (als et) a meridiē p̄us sepre
trionē tūc tps ē extēsa, et q̄ro sol pl⁹ recedit
a meridiano circulo tāto obiecti corpū vmbra
ampli⁹ elōgat vt dī. Beda. In meridiē
flores et herbe arescūt, s. fruges et fruct⁹ pos
tissime maturescūt. Aialia loca vmbrosa p
pter sol feruorē q̄rit et in suis latibz redē
scūt. I i meridiē aialig venenosa sic colubz
et serpētes pl⁹ ledūt. qz venenū suū facillius
tūc emittūt et effundūt. De mane etiā ppe fit
gliditate nocturnā pcedentē rigescūt, et ideo
i eis vis venenū p̄opit, s. in meridiē calefo
unt. Un tūc ad pūgendū et vlt⁹ venenū ino
fundēdū fortius iardescūt. Un in feruore
meridiano cauernas exēit, et calefactionis
gfa sol se exponūt fm Jsid.

De vespere Caplin. XXIII.

Espera a vespere stella occidentali
v est dicta. Vesper⁹ em est stella q̄ solē
occidentē sequit⁹ et tenebras sequens
tes comitat⁹ vt dī Jsid. Vocat aut vespere ses
rum a sanuis seratis sic dictum. Nā em ve
nit vespere fores serant vt oia in domo ma
neant tutiora. Dī etiā crepusculū. s. dubia
lux q̄n iter lucem et tenebras discernere nō
est certū, vt dī Jsid. In vespere igit⁹ dies fis
nitur et solares radij a terre sup̄ficie subtra
hūt. Imminēte vespa vmbre corpū ma
xime prendunt, flores q̄ contra solem aper
ti fuerant ppter solis abentia in se claudūt.
Pori etiā corpū q̄ ex calore diurno apertū
fuerāt ppter remissionē caloris in vespe cō
stringunt. Et balatōes et fumosi vapores q̄
materia sunt nebule et nubes vespertino tēpe
resolūt. Homines et animalia et etiam vo
lucres ppter resolutionem fumositatū in co
rum corpūz ad somnū et dormitionem
tūc disponunt. Alues nocturne sicut bubo
nes et noctue de suis latibz ad sua pascua
pcuranda tempore vespertino egrediūtur
Greges a pastozibz a pascuis reducti i cau
lis et alijs ouū receptaculis recolliguntur
Lupi a canibz in vespere vsqz discernūt. Vt
giles et custodes ppter latronū ifidias et ho
stū insultus in muris et turribz statūt. In
vespere autem laborātes remunerant et q̄
ti exponuntur.

et Temporis partibus

De nocte Ca. XXXIII.

Nox a nocēdo est dicta eo qd oculi nocte, nā oculi pnat a sua pfectōe. Sab actu vidēdi. occultat ei rez. colores in qbo oculi dlectat. Cā at nox ab ymbra ēre cui? interposito intercept a nob solares radios tēpedit ac tollit a nris aspectibz vīlū sol. Est at nox frigida z hūida qūitabz hye mīs iūmillima. z iō qēt aīaliū pūitū (al's pūitū) ē pgrua. z opatiōi nāaliū effectuum necaria. An nox ē ipsa dormitōis z qēt vt pūites q p vigilias dūmas distracte z dīl perle fuerāt debilitate. hūficio nocti qēscāt z coadunent. z sic coadunare pfortenē. Ne nox pē iōl absentia ēē penitē idēcora stella rū fulgoribz illustrat. vñ ex stellaz motu noctis tenebrositas mīozat. z noctis cursus et pcessus discernit. aeris etiā nocturna densitas tpat. vt dī. Albu. z iō i nocturnis tenebris ambulātes vt nānigātes d facili deul ant nīl eoz via p motū z sīdez sītū dirigat. Oīs iūmītas pl' extēdit generalr nocturno tpe q dūurno. z patēs d nocte pl' q de die agguat. Per galloz cantū finis nocti p dicit. z aduē? fute dīei pūciat. Flor etiā ēz excubitas militares i qūtuor vigilatiū oz dīes distribuit. vt dī Beda. Nā pmi vīgīlār i nocti pūitū. scd i pūitū. ē. ij i media nocte sine ipi noctis intēpēto. qūi i galli nīo. Qī em tpe in castis vigilāt z excubāt. qz ip inueniūt qd formidāt. vt dī idem sup. **Lx. xij.** Preter h nox est ex se horrozis z tīz moris incussiva. phātasmatūz illusionū cō gētua. pla ei phātasinata occurrūt d nocte q de die. Ples etiā occurrūt dormitōibz de nocte q de die vigilatibz phātasie. sic ibi dī. **Alta** passa sū p vīsum pēuī **Har. xxvij.** Nox etiā est p densatōis z infecōis aeris in ductina. Tāta em sūt d nocte ex fumis z va porosis exhalatōibz aeris imutatio z ifectio q vīc aīantia vīuerēt nīl luna z sidera suo moru d hūiōi maliciā obularēt vt dī **Albu.** Flor etiā ē illoz q claritate dei occultat manifestatiua. Sidera em de die latēt. d nocte p lucēt. Imūdoz aīaliū est nutritia. Nā aper z alie fere siluestres d die i suis foueis z antz latitāt. de nocte pō p vineas z agros euagari n cessāt Audaciez securitatē maleficē septi pstitiua. Nā de die dephēdī tūmēt latrōes z fures q nocturno tpe ad oē flagitiū sūt audaces vt dī. **Gre.** Hora tēpe statis nocturna mora pclitantiū i mari est

maxime noctua. qz qū nox naufragiū parte tū supuenit. euadendū locus alicui vīc occurrīt. vt dī. **Gre.** Totius medietatē vīte hu mane est nox insensibilis pūmptiua. Tāū em tēpē pūmimus dormitō de nocte qn tū de die vigilando. vñ nox subtrahit q ad laborem partem imaginā vīte nostre. vt dī. **Salienus**

De sabbato Ca. XXV

Sabbatum est pceptū septimane festum. Qd ad celebrandū ideo in die septimo fuit a dño institutum. quia die septimo requieuit dñs ab omī opere zē. **Gen. ij.** An apud hebreos ita pualuit h solēntas intantū q nullū opus fuit i sabbatis fieri pmittebat. Imo in sabbatis fuit ancillis z animalibz z iumentis reqes fieri iubeat Ignis etiā in domibz iudeoz i sabbatis nō accendebat. Cibus in die sabbati necessari? in die pcedēte pparabat. Cultioz ribz indumentis plūs in sabbatis ornabat. Laurozibz cibis z epulis cōster plūs in sabbatis vtebat. Templū oionis grā plus q in alijs diebz frēqntabat Altaria sacrificijs maioribz z oblationibz pinguioribz sp i sabbatis cumulabant. **Lx** in sabbatis sp plūs a sacerdotibz exponebat in eoz synagogis. Cantus cum psalmodia solēntus agebat. Oīs discursus z euagatio pplō. phibebat. An iter sabbati spaciūz tantūmodo mille passū vocabat. Plus ei ambulare in sabbatis illicitū putabat sicut dicit glosa sup actus aploz. Arma sumere nīl solū p defensiōe legis nō pcedebat. vt p. j. **Nach. ij.** In quiete iglī sabbati. qes animi figura bat. Violator sabbati sine misericōia interfici iubeat. vt p. j. in illo q collegit ligna in die sabbati qui iubente dño lapidibz fuit a populo interfectus.

De neomenia. Ca. XXVI

Neomenia idem est apd hebreos qd noua luna. z erat solēntas i kalēdis mensū ad honozē dei q renouat oīa instituta. Qd em fecerūt gentiles in principis mēsiū ad honozē dīane z lunonis. fecerūt hebrei in kalēdis mensū ad honozē creatoris. Et iō pncipiā mensū dīcūt kalēde qsi colēde vt dī. **Jsi.** Vel dīcūt a calo grece qd est voco latine. qz tubis z buccinis h solēntas pūciabat. z clangore buccine populus ad festū neomenie vocabat. Hec festiuitas multū fuit celebris z insignis. z iō spī

Lib. IX.

De Tempore

ritualibus hostibus honorabatur. et populus ad episcopum
laudum et ad coniungendum in kalendis iudicis et
bucinis specialiter inuitabatur.

De septuagesima. Capitulum. XXVII

S Septuagesima est spatium septuaginta
dierum quod extenduntur a dominica quod dicitur septua-
gesima usque ad sabbatum pasce. et dicitur Sabba-
tum in albis. In his autem septuaginta diebus signa-
tur septuaginta anni. quibus filii israel captiui
fuerunt in babilone. per quos et tunc fuerunt in mi-
seria et dolore. Sed accepta licentia a Cyro re-
ge reueriebantur finitibus. lxx. annis cum gaudio
et honore. In his autem septuaginta annis capti-
uitatis babilonice figurabatur totum tempus usque
ad nos. quod dicitur culpe subdumur atque pene. Et
ideo culpa primi hominis cum pena sibi inflata legi-
tur in ecclesia in prima dominica quod septuagesima
inchoat. Unde in signum penitentis miserie cantica
leticie subtrahuntur. Nuptie et coniugia donec
transseat pascha suspenduntur. In pascha autem
alleluia cum alijs iocunditatis canticis resu-
mitur. quod per passionem christi fultus humani ge-
neris relaxatur. Pena tamen adhuc remanet. et ideo
in septimana pascale cantatur gaudiale cum alla.
quod adhuc cum spirituali leticia. quam habet ecclesia pro
remissione culpe. remanet quedam tristitia
per remanere adhuc pena. Sic populus israelitici-
cus de sua reuersione libera in iherusalem
multum exultabat. sed nihilominus per difficulta-
tem itineris plurimum laborabat. Sic nos res-
cendentes ad patriam gaudemus per gratiam nos re-
demptoris. sed adhuc lugemus per peccata. Cum
autem vite presentis septuagesima fuerit adimple-
ta. tunc fulgebimus in albis in agni penitentia.
Et ideo sabbato in albis cantatur duplex alla.
quod finito labore vite penitentis cum puenerimus
ad eterne quietis sabbatum gaudebimus stola
duplici nobis tunc temporis restituta. In signum
miserie vite penitentis cantatur in Introitu. Cir-
cumdederunt me. etc. Pro spe autem reuersionis
inuitamur in epistola ad currendum in
stadio. Et ad laborandum in vinea domini sa-
baoth docemur in euangelio. Nec omnia
ex summa et sententia Joannis beletb sunt
extracta. Cuius auctoritas in ecclesia solen-
nis est. maxime in officiis ecclesiasticis ordi-
nandis.

De quinquagesima. Ca. XXVIII.

Quinquagesima quasi quinquies decem est
vocata. Et significat tempus remissionis
nisi secundum expositionem ipsius Joannis

beletb. Nam annus quinquagesimus dicebatur
annus iubilatus. qui apud hebreos summe fuit ce-
lebris et festiuus. Annus enim fuit reuersionis
nisi per septuaginta remissionis debitoz. restitutio-
nis debitoz. Incipit autem quinquagesima in
dominica tertia a septuagesima et finitur in do-
minica resurrectionis. Significat enim status
gratie ad quam restauramur beneficio peni-
tentie. Unde et ieiunium ecclesie incipit in
medio quinquagesimali septimane. et tunc frequen-
tius quinquagesimali psalmum qui est penitentie
canticum recitamus in diurno officio. In sin-
gulis fere horis psalmus ille penitentialis
qui Miserere mei deus. intulatur repetitur. Ob-
seruatio autem anni quinquagesimali quod dicebatur
lege iubilatus incipit secundum hebreos a lege-
re a tempore abrahe qui liberauit Loti nepo-
tem suum qui tunc tempus fuit annorum quinquage-
sima. Et ideo ab illo tempore inter filios abrahe
seruabatur. quod procedente tempore sub
lege propter mysterium approbatur. ut patet in
numeris.

De quadragesima.

Capitulum. XXIX

Quadragesima est tempus quadraginta dierum.
ut dicitur Jo. incipiens a prima dominica
quod quadragesimali. et se extendit usque ad cenam
domini. In qua dominus noui testamenti sacri-
ficii inchoans pane angelico nos refecit.
In quo nobis signatur quod quadragesima peni-
tentie vel penitentis vite spiritualiter pegerit datus
ne contemplatione societate finaliter perficiatur.
Est autem quadragesima tempus militie christiane
in quo acius contra victa dimicamus.
Huc enim dicitur nunc ad nostram assumimus
militiam. non solum per exemplum Moysi et Des-
lie. sed etiam per imitationem Iesu christi qui tot
diebus legit ieiunasse. Unde autem sub hoc nume-
ro ieiunamus. Nam per eo quod postat ex denario
quater in se resolutio: decalogum sub de-
nario et euangelium sub quaternario repetitur.
quod armis spiritualibus noster aduersarius ex-
pugnatur (alibi superat) et terra uiuentium iure here-
ditario possidetur. Sicut terra promissionis
finita quadraginta annorum per uigna in deserto
filiis israel cedebat. Fructus etiam nostre
militie ostendit sub hoc numero. Nam quodra-
genarius collectis partibus ipsam diuidentibus
perducit numerus quinquagenarius. qui numerus
remissionis debitoz. et hereditatis amissionis
restitutionem significat. Et qui ostendit quod dimi-
cando per uictam remissionem consequimur pacem.

et Temporis partibus

et heredes efficiamur bonorum eternorum. In hunc enim numero vite nostre decimas et primitias domino perscrui. Nam per decima tricesimo sexaginta diebus ieiunamus. xxxvi. dies. Pro decima. vi. diebus et horarum (quod residui sunt de anno integro) unum diem: ut in summa soluat deo per decima anni xxxvi. ieiunabiles. et tres dies de ieiunio quod tuorum tempore primitias offerunt. Hoc autem facit ut offerentes de primitias nostre spiritus in fide trinitatis et decimas in compleretur decalogi per fide et bonos mores primogenitorum dignitate et eterne felicitatis denarium assequimur. Et quod quidam gesima est spiritus militie. id est in euangelio agit de militibus et victoria spiritus christi. In Tractatu quoque tuorum impugnationum et reiterationum gratia demonstrat. Quare prima est Lentis et occulta. timor nocturnus. Secunda est Lentis et manifesta. sagitta in die volans. Tertia est gulus et manifesta. Occursus demoni meridiano. Quarta est gulus et occulta. et hunc negotium in tenebris ambulans. Contra istas itaque multiplices impugnationes munimur spirituali armatura. Ad quam nos instruit apostolus in epistola cum dicit. Exhibeamus nos sicut dei milites per arma iusticie percutis detestati. In octava autem tempore anni spiritus quidam gesimale magis est nobile et insigne. Est enim spiritus reuiuificationis. quod terra quod in hyeme videbatur quasi mortua tempore quidam gesimali reuiuificat. scilicet et virescit. Item spiritus est renouatio. Nam terra herbis et floribus et arbores frondibus renouantur et ornantur. Item spiritus est impregnatio et fecundatio. quod tunc spiritus generatiua in aialibus et plantis maxime viget. vnde tunc pullulant et germinant terrenascentia vniuersa. Item spiritus est nidificatio et pullificatio. vnde turtures et alconie et alie volucres quod aberant tota hyeme: tunc spirituali adueniunt et ad nidificandum solliciti sunt. Item spiritus est medicine et purgationis quod tunc maxime mouetur humorum in corpore ad excrementum. et id tunc est spiritus congruus medicine. Item spiritus est lucris et negotiationis. Tunc ei arabilis est terra. et mare nauigabile. et id solent homines spiritualiter quod dragesimali tempore ob spem lucris ad diuersa negotia se mouere. Item spiritus est refectio superfluo rum amputationis. et id in quidam gesima amputantur vitis et alie arbores quod a superfluis exonerantur. Item spiritus est lachrymatio vinearum ictu sape et germinationis. Nam humor quod erat superfluus in radice euaporat. et distillando se euacuat in incisam vires. Vnde etiam germinabilis tunc eripitur et diuersas partes in pagine se ostendit. Item spiritus est seminatio et iniectio. quod circa quidam

gesima semina terre committuntur. et surculi in arboribus inseruntur. Item spiritus est rosis et pluvialis irrigatio. Tunc ei oriuntur plades et alie stelle in brisere. quod sunt causa rosis et pluvie ad lacorum seminum irrigationem et nutrimentum. vnde dicitur. Alibi. et Beda. Item spiritus est deambulatio et peregrinatio. quod tunc ecclesie et sanctorum luminaria maxime frequentantur.

De pascale. Capitulum. xxxv

Asca grece passio dicitur latine. a patre per quod est pater. hebraice quoque idem est quod transire. eo quod in pasca iudeorum agnus imolabatur. assus comedebar. nihil et eorum quod de mane derelinquebat. Quod comedit non potuit igni cremebatur. cum festinatione et lactu agrestibus et panibus azymis comedebar. ab incircumcisus et imundis comedit prohibebatur. Accincti fuerunt hebrei et pedibus calciati qui ab eis comedebar. in manu manducatis agnus baculum tenebat. sanguine agni linitis domorum postibus per exterminatis angeli coerebatur. quod non habuit potestatem nocendi vbi domorum postes cum supellectilibus fuerunt tunc linitis. In comestione agni immolati transiunt de domino per egyptum. egyptiorum populus percutiebatur. populus per hebreorum ab egyptiorum crudeli dominio liberabatur. Unde ex eo quod primogenita egyptiorum interficiebantur. hebreorum primogenita sanctificabantur. Post comestione agni populus precedere colina ignis et nubis. ille populus per mare rubrum de egypto educebatur. Pharaon autem ipso persequens cum toto suo exercitu per ceps in medijs fluctibus summergebatur. Tamen in fine cum hymnis et canticis per sua liberatione et hostium summersione gratiarum actiones domino solvebantur. Hec omnia in Exodo per ordinem continentur. c. xij. xliij. et xliij. Et idem in me moria interfectionis egyptiorum et liberationis hebreorum inoleuit consuetudo ut spiritus de duobus danandis ad morem. vnde in pasca iudeorum interficere. et alter liber dimittere. vnde dicitur. Dat. thei. xxvj. Istud autem pasca iudeorum exemplum fuit et figura pasce christianorum. in qua mediante sanguine agni immaculati quod abstulit peccata mundi omnes electi a seruitute demonum sunt redempti. per quem verum faciunt transitum de carne ad spiritum. de veteri homine ad novum. de umbra ad lucem. de mundo ad celum. id figura ad veritatem. de seruitute ad glorie filiorum dei libertatem. Et ideo dies pascalis est spiritus leticie et exultationis. spiritus noster et renouationis. spiritus puritatis et locum de refectio. quod resurrectionis

filij epulāt nō in fermēto veteri malignitatē
h̄ port⁹ in azyimis sinceritatē et puritatē. Nostz
aut pasca sp̄ in die dñico celebrā? p̄no tpe
luna adhuc plena. In dñica aut sp̄ celebra
mus p̄p̄ reuerentiā dñice resurrectionis. nō au
tē sp̄ celebra? in. xv. luna cū iudeis ne iudei
zare videamur. Nostz insup pasca large
suptū ad mltā se extēdit. et p̄mo ad diē in
ramis palmarū. qd̄ vulgarit̄ pasca floriduz
d̄. eo q̄ i illo die flores arborū et v̄rētes ra
mos i manib⁹ gerim⁹. qz dñs illo die p̄cessi
onalit̄ cū ramis arborū est suscept⁹. Hec di
es ē puilegiata in h̄ q̄ filij israel illo die sub
solue trāsire iordanē siccō vestigio intraue
rūt terrā p̄missiōis. et comederūt d̄ frugib⁹ t̄re
Chanaan. Et statim defecit māna q̄ alit̄ fue
rūt in deserto q̄ dragita annis. v̄z Josue. ij.
In eodē etiā die sic erat tūc dies palmarū
eiecit dñs d̄ tēplo emētes et v̄dētes. postq̄
a turbis cū ramis palmarū et oliuarū hono
rificē est suscept⁹. Ad pasca etiā p̄mer dies
cene q̄ fm̄ Joanne beletb in q̄tuor est pu
ilegiata. In penitentiā ad eccliam redēntiū
reconciliatōe. Qui em̄ in die chnez ab ecclia
p̄ iusticiā excludunt. in die cene p̄ misericōdiaz
in sinū ecclie recipiunt. et ido in q̄nta feria
fecit dñs ex aquis p̄sces et volucres. Pars
tē em̄ remisit gurgiti. ptē leuauit in aera. qz
dñs malos in carnalib⁹ delectates separat
a bonis in celestib⁹ glorificatis. Secundū
puilegium p̄sistit in veteris sacrificij termi
natione et viuifici sacramēti altaris institutio
ne. qm̄ carnalis ritus in celestem et sp̄uale
ritū est mutat⁹. Tertiu puilegiū p̄sistit in sa
cre vinctōis et chrisimatis p̄secratioe. Tūc ei
ab ep̄o oleū cathecuminorū et ifirmorū (quo
paruu baptizandi inungunt in scapulas
et in pectore infirmi inūguē in organis sen
suum morte iam appropinquante) cōsecratur
Eodē etiā die cōficit chrisma ex oleo et bal
samo q̄ puuli chrisimant a minori sacerdo
te in vertice. a maiori. sab ep̄o in frōte v̄lde
licet in p̄firmatōe. Quartū puilegiū ē i mā
danti dñici representatōe. Et h̄ fit i pedū ablu
tione in pauperū refectōne. in altariū denu
datione. et eorū expiatioe. Est igit̄ dies cene
dies reconciliatōis. trās substantiatōis. p̄se
crationis sine vinctōis. dies refectōis et
ablutionis. Ad pasca nostz insup p̄tinet
dies parasceue. et d̄ bona sexta feria. quia i
eadis est passus. a cui⁹ passiōe omēs sette
ferie habende sunt in reuerentia. et honore

Celebrat aut dies parasceue euz tristitia et
merore. Quis aliorū sanctorū passiones euz
gaudio celebrem⁹. qz sancti post martyriū
enolāt ad celū. ch̄s p̄o descendit ad infernū
sedqz fregit tartara et sanctos eduxit. et ter
tia die reurgēs viuū se ostendit. Idō tunc
maxime gaudemus vt dicit idē Joannes
beletb. Hui⁹ diei puilegia fuerūt ch̄i imo
latio. inferni dep̄datio. mortis sup̄atio. et des
monis q̄ mortis habebat imperiū humili
atio. paradisi apertio. hoīs redēptio. sc̄ptu
raz referatio siue manifestatio. oim figurarū
p̄summatio. et ideo in cruce dicit ch̄s
Cōsummatū est. Ad pasca quoqz p̄tinet
ip̄i vigilia q̄ antonomasice Sanctū sabbatū
tū appellat. qz in illo sabbato ch̄s q̄ est san
ctus sanctorū p̄ totū diē in sepulcro requieuit
In hac die ignis nou⁹ adq̄rit. b̄ndict⁹. et ad
accedendū pascale cereum custodit. deide
cereus pascalis erigit et a diacono b̄ndict⁹
et accendit. cui ch̄us in forma crucis imp̄rit
mitur. deinde lectionib⁹ lectis ad p̄secratōz
fontis p̄cessionalit̄ accedit. et cōpleto b̄a
ptismo ad celebratōem misse reuertit et rez
ditur. Totū at officiū sub breuissimaz ves
peraz cōpendio terminat ne neophiti ad
diuinū officiū inconsumēti tedio afficiantur.
Tota etiā septimana pascalis. celebris est
et solēnis. cui⁹ finis in sabbato in albis ter
minat qm̄ alba duplicat. Significat em̄ fu
turā sanctorū gloriosam resurrectionē. in q̄
duplici stola electi decorabunt. de quib⁹ di
citur in Apoca. Qui ambulabunt in ecclia in
albis qm̄ digni sunt.

De Pentecoste.

Capitulum XXXI.

Pentecoste fuit festū solenne ap̄d he
breos sicut est moderno tpe quo ad
nos. Et est dies q̄nquagesim⁹ a pas
ca Sic em̄ p̄p̄s israeliticus q̄nquagesimo
die q̄ pasca celebrauerūt in ramelleuenerūt
ad montē sinai et legē suscep̄t. v̄z Exo. xlii
Ita q̄nquagesima die a passiōe Jesu ch̄i da
tus ē sp̄s sanctus ap̄lis i linguis variis et igne
is vt faciūt eēt in oī genere sm̄ois. et feru
di i amore charitat⁹. Di at̄ p̄tecoste a pena
ta qd̄ ē q̄nqz et costes qd̄ ē decē. qz q̄nqz des
cades diez a pasca ad pentecostē incurrūt
Et distiguunt p̄ septē septimanas. p̄ septē
formē gr̄az q̄ in aduentu sp̄s sancti credēti
bus est collata. Tempus aut̄ circa penteco
sten est tps militie et strenuitatis. Tunc em̄

noui tyrones militie cingulo seu gladio ge-
cingunt. Est etiā ps mūdiciē z siccitatē. So-
le em terre supficiē tūc foris? calefaciēte: hu-
moz psumit supfluitatē z lubricitatē. z sic
iducit mūdiciā p supinductā siccitatē. Jre
tps leticie z iocūditatē. Tūc ei aues z ania-
lia in maris amore viuūt. Jre tps viroz et
amentatē. tūc em pcpue herbe virēt silue
tūc frōdēt. Jtem tps odoris z suauitatis.
Nam flores horroz tūc diffundunt. Jre tps
redolentiā vndiqz tūc diffundunt. Jre tps
est dulcoris z suauitatis z saporositatē. Nam
calor celestis tūc tps hūiditatē in floribz di-
gerit z in dulcedine alterat z puerit. z iō rē
pus est mellificatōis. pgruū. p qd apes tūc
pcpue frequēt herbas z arbores. p qd flo-
res. Ut dicit Arist. qd lōge puri? z dulci? ē mel
qd colligit tpe sūali qd ad qrit tpe autu-
mali. Jre tps maturitatis. In calidis em
regionibz circa pētecosten instat tps messis
Et iō vocat in libro Numeroz tps nouaz
frugū. qz in festo pētecostes panes ex nouis
frugibz dño offerri pceptebant. Jre tps est
pascue z satietatē. Nam tūc gramini z her-
bis abundat loca oia pascuosa. Et iō tam
equi q alia aialia ppter nonoz herbarū abū-
dantiā impiguant. Jre tps est audacie z ani-
mositatis. nam ex feruenti impressiōe calo-
ris solaris cholera tūc incendit. ex cui? accē-
sione circa cor ira z audacia in animalibus
cōcitant. Unde illud tempus regibus est
magis puerū vt tūc iubeant moueri pēlia
ptra hostes

De Scenophegia.
Capit. XXXII.

Scenophegia ē festiuitas hebreoz: q
s Tabernaculoz fixio dicebat. q cele-
brat in memoriā expeditōis: qn rece-
dētes de egypto in tabnacul morabant. vt
dicit Jsi. Un scenophegia dicitur a scenon grece:
qd latine dicitur tabernaculū. Hec solēnitās sp
in septēbri celebrat. qz collectis frugibz de
oibz decimas dño obtulerūt z leticie z gau-
dio tūc specialiter vacauerunt. Frōdibz et
ramis domos suas ornauerūt. fruce? arbo-
ris pulcerrime z suauis. i. poma cedri i ma-
nibz portauerūt. In decimo at die eiusdez
mensis triplex festū eodē die celebrauerūt. s.
Expiatōis. Afflictiōis z Propriationis.
Nam eodē die summ? pōtifer intrauit cū san-
guine vitule ruse z expiauit scāscōz. z iō dicitur

dies expiatōis. Eodē die orauit ppls p res-
atu vituli in deserto. z iō vocabat dies af-
flictiōis. Dies pō vocabat propriationis.
quia tali die audierunt dñm sibi placatum
fuisse et propitium sup trāsgressiōe vituli
in deserto.

De encenijis. La. XXXIII

Encenia est noui tēpli dedicatio. Le-
e non em grece nouiz dicitur latine. Hanc
solēnitatem Iudei diuersis tempo-
ribz celebrant fm q diuersis tempibz no-
uū templū edificabat. vel edificatum de no-
uo repabat. Sicut Judas machabelegit
templum dedicasse z renouasse. i. Macha-
iij. Dedicatōis etiā festū tenet ecclia. Quia
em Eps eccliaz circūit. aqua bñdicta ecclie
siam aspergit. alphabetū duplex trāuersali-
ter p pauimētū scribit. parietes signat chry-
smate z linat. thuf z tymiamma p qnqz pres al-
taris comburit. reliquias includit. altaria
ornat z vestit. emunitatē z puilegia impens-
dere psumit.

Incipit liber. x. de Materia z forma. ca-
pit. q. ppteratibz.

Impleto tra-

ctatu de ppteratibz tempis et
partium eius: agendum est de
inferioribus z materialibz cre-
aturis. de Elementis scz z eos
nūq ex elementis materialiter componunt
Sunt autē materia z forma omnis rei cor-
poralis pncipia. vt dicit in libro de vnitare
Materie aut z forme pncipia nihil aliud est
q totius rei destructio. Et est materia con-
traria vnitati: z ei dissimilis vt dicit ibidez.
Materia autem quanto est natura subtili-
or z sublimior: tanto ad susceptiōez forme
est habilior. Quāto pō est compactior z ter-
restrior: z a natura celesti remotior: tanto ad
susceptiōem impressiōez formalū est de-
bilioz. vt dicit in li. de qnqz subijs. Et hā-
bet ppiū materia sicut ibidem dicit. s. suscipe
formam z nō suscipi. retinere z non retineri
pncipium aut distinctionis diuisionis z
alienatōis in rebz generabilibz z numeratis
onis est materia. vt dicit. vij. metaphy. qz ge-
nerans nō differt a generato. nisi fm mate-
riā. Et iō vbi est generas sine materia: ibi ē
substantialiter idem generans z generatus

in substantia et natura rei diuis. Materia ei est
ca individuationis rei. ut dicitur Aristoteles in libro iii. de meta.
quod diuisio speciei per individua est per materiam
et non per formam. Item materia propria appropriat
sibi formam propriam. ut dicitur in libro iii. de meta. unde per materiam
et esse sub una forma est una materia. et sub plu-
ribus plures. Item in libro iii. de phycoz. Et quantitas con-
tinua et infinita est materia. subiectum ei continuu-
tis et quantitas diuisio est materia. propter quod acci-
dens non potest diuidi nisi per diuisionem et quantita-
te subiecti. Item materia infinita dicitur. ut quod diuisi-
bilibus est infinitum. ut quod habet appetitum ad infinitas
formas. Et ideo propter indeterminatorem suorum app-
petituum et inclinatore ad formas infinitas di-
citur infinita. et non quod eius potus sit infinita non li-
mitata neque coartata sic potus est diuisa. Et
ideo dicitur Plato quod materia fuit in infinitum nisi
forma sitat fluit. et ideo corpora que multum habent
de materia et parum de forma crescunt multum
ut patet in arboribus. et ideo ossa parum habent sensibili-
tatis. quod multum habent materie et terrestreitas
tis. ut dicitur Avicenna. Latet autem in materia pote-
tia quedam actiua que est forma incompleta. et hec
potentia est composita duobus prius. Vnde quando illa po-
tentia ducit ad actum unum forme. appetit statim
esse sub forma propria. Et ista potentia que composita
se habet ad frigidum et calidum. quando actualiter est sub
frigido. statim appetit esse sub proprio. Vnde nulla
forma corruptibilium et generabilium potest suffi-
cienter complere potentiam actiuam in materia quan-
do appetat impleri per aliam formam. Illa autem for-
ma cum sit disparata non potest induci nisi per
corruptionem forme presentis. Secundum hoc quod vir-
tus agentis immissa corrumpit presentes sic ex-
citatur forma actiua ad formas contrarias. et dat
ei paulatim compleri esse donec fuerit sub esse
completissimo illius forme. Has et multas ali-
as proprietates habet materia que esset hic super
fluum recitare. quere tamen super li. viii. de boni-
tate mundi.

De forma et proprietatibus

Laplin. i.

Et iam recitatis proprietatibus materie.
e relucet proprietates ipsius forme que secundum
Aristotelem in li. de quatuor substantiis. est quasi
lumen unicuique pulchritudine essentia et signum
tribuens. Forme autem lumen materie insulsum
descendendo fit debile et obscurum per ma-
terie capacitates. Est autem forma differentia
que differt aliqd ab aliqd. ut dicitur ibidem. Forma
autem alia est essentialis alia accidental. Essen-
tialis forma est illa que adueniens materie

perficit eam et secum trahit ad res alicuius per-
fectionem. que posita res ponit. et que destructa ni-
hil de rei substantia inuenit. Unde in libro iii. de phycoz. dicitur
Forma cum materia est causa omnium accidentium. For-
ma autem accidentalis non perficit res neque facit eas
sicut dicitur in libro viii. de meta. sed quilibet forma accidenta-
lis indiget forma substantiali que est causa forme
accidentalis. Forma pro omnis simplicior est
et actualior et nobilior materia. Et ideo secundum
Aristotelem in libro de animalibus. Forma se habet per
modum viri. quod potest informare multas ma-
terias. sicut vir potest secundare multas femi-
nas. Unde secundum exigentiam forme que est impari-
menda materie oportet materiam disponi et
preparari. quia si de materia terre debet fieri
ignis oportet ut terra subtilietur et depuretur
et simplicior fiat. Si vero econuerso. tunc econ-
uerso. Est autem forma materie manifestas-
tiua. Numquam enim potest sensu videri materia nisi
si substantiali vel accidentali forma sit imbus-
ta. aut per viam diuisionis sicut videtur tenebra
videndo nihil. et sicut auditur silentium non
audiendo sonum. ut dicitur Calcidius super Plato. et
Comentator super primum metaphysice dicit. Ma-
teria est causa quare materiales (alias male) videmus
res creatas vnde nihil est compositum et generaliter et tamen
nihil ignobilius quam sit materia. quod nunquam videtur
sine forma. Nec etiam potest videri forma nisi
cum materie actu sit coniuncta. Vbi propter hoc est de
forma ibi minus de materia. sic dicitur in libro iii. de meta-
phy. Et econuerso. vbi propter hoc est de materia ibi mi-
nus est de forma. et est res magis grossa et impu-
ra. magis ignobilis et obscura quanto a nobi-
litate forme amplius est remota. Formarum
autem alia est spiritualis. alia corporalis. Corporalis pro
alia celestis alia elementaris. Forma autem
celestis est ita actiua quod complet totum appeti-
tum materie sue. ideo propter perfectionem sue forme
completis totaliter et perficientis celestem
materiam. substantia celi non potest destrui
vel corrumpi. sed potius per formam suam
que in suo actu perfectissima est. in esse perpe-
tuo conservari. Forma pro elementaris non potest
compleri tantam potentiam materie sue. nec
eius perficere appetitum. et ideo relinquit illius
potentie materialis aliquid incompletum. Propter
quod semper appetit nouam formam. et ideo talia
corpora sunt semper corruptibilia quo ad
potentiam. et sepius quo ad actum. Quans-
to enim forma est nobilior et spiritualior et a con-
ditionibus materie separata magis et abstracta
tanto est actualior et virtuosior. ut patet in

De Elemēto et eius diuisione

Intelligētis q̄ suba nō depēdet a mat̄ia. sic
d̄r in aī. de aīa. In hūitibz mat̄ia nō ē itel-
lect̄. Cū autē angelos nō h̄e i sua forma
mat̄ia nō affūmo. s̄ siue angeloz essentia
sit ex spūali mat̄iaz forma p̄posita siue n̄.
H̄ p̄ certo tenet q̄ eoz suba resp̄cū rez eoz
poraliū simplicissima ē actualissima: sicut
forma spūal actualior ē q̄ forma corp̄al. vt
d̄r Albu. Uñ resp̄cū mat̄ie nobil̄ est forma
cūiustibz mixti. Nobilior ē forma elemēti.
Nobilissima at̄ ē forma corp̄is q̄nti siue ce-
li. s̄ oēs istas formas icōpabil̄ i mobilitatē
te. z actualitate spūal forma siue sit i āgelo
siue i aīa p̄cellit. Et hec de p̄betatibz for-
me z mat̄ie put ad h̄ opusculū p̄tinet d̄ca
iā sufficiant.

De Elemēto. Ca. II.

Elemētū fm̄ Lōstā. ē simpla z mīma
e corp̄is cōpositi p̄tula. Minima at̄
d̄r q̄ ad nos. q̄ sensu nō p̄cipit. Est ei
p̄tula mīma z vltima i corp̄is resolutōe:
sicut fuit in p̄ma cōpositōe. D̄r at̄ simpla: n̄
q̄ simplex sit elemētū siue cōpositōe aliq̄. s̄
q̄ nō h̄z p̄tes aliq̄s cōponētes specie z nūe-
ro differētes. sic aliq̄ corp̄a q̄ sūt mixta: vt
in metall̄: q̄z p̄tes differunt. Pars em̄ q̄dā ē
aer. q̄dā tra. z sic de alijs. s̄ q̄libet ps ignis
est ignis. z sic d̄ ceteris. D̄r at̄ elemētū q̄si ille
mētū fm̄ Jsi. ab ille. eo q̄ oīm corp̄m sit ma-
teria z q̄si p̄mitiū fūdamētū. Et fm̄ aliq̄s
d̄r q̄si elemētū siue alimētū. eo q̄ oīa cor-
p̄a aliū elemētāribz q̄litatebz augmētant̄.

Sūt at̄ q̄ttuor elemētares q̄litates. q̄rū
due sūt actiue. s̄ caliditas z frigiditas. z due
passiue. s̄ siccitas z hūiditas. q̄z p̄uētiē z
differētiē sup̄ i q̄rto li. plani d̄scribūt. q̄re
ibi. In q̄litatez at̄ elemētares p̄ietas ē et
repugnātia: rōne q̄z ad inuicē agūt z patiūt̄. z
gnant̄ z corūpūt̄. Quātūcūq̄ at̄ ad inuicē
p̄ient̄: p̄ influētiā tñ celi z planetaz p̄utem
p̄ciliant̄ in suis effectibz z ad p̄cordiā redu-
cunt̄. z iō q̄dā mirādo nature neri p̄iūgnūt̄
Nā ignis z aer p̄ueniūt i caliditate. q̄uis d̄is-
crepāt i siccitate z hūiditate. Aer p̄o z aq̄ i
hūiditate p̄ueniūt. s̄ discor dāt i frigiditate
s̄ aq̄ z terra p̄cor dāt i frigiditate. s̄ discor
dāt i hūiditate z siccitate. Ignis at̄ z terra q̄
sūt elemēta sūme distātia fm̄ sitū cōueniūt i
siccitate: discōueniūt i frigiditate. q̄z tra fri-
gida ē substātiāl̄ z i vltio. ignis p̄o eētia
liē calid̄ ē z i sumo. Et ist̄ at̄ elemēt̄ q̄ttuor
q̄z duo sūt nobilioris substātie et purioris

z lenioris. s̄ aer z ignis. z iō a cētro ad circū:
ferētiā hūit motū z natural̄ mouent̄ sursum.
Et ista duo h̄būt nobilitatē suā q̄ ad p̄tutes:
opatōez z subam et vicinitatē orb̄ siue cele-
stis corp̄is a q̄ recipiūt influētiā mobilitatē
z p̄tutes. Nā p̄ celest̄ p̄mo influit sup̄ sphe-
rā ignis z p̄ ignē sup̄ sp̄erā aer̄. z iō h̄ duo
elemēta sūt ceteris sublimiora q̄ ad sitū. ha-
biliora q̄ ad motū. puriora z subtiliora q̄ ad
subam. clarioza z maḡ p̄spicua q̄ ad formā
p̄tiosa q̄ ad actū. Duo at̄ elemēta sūt inferi-
ora. s̄ aq̄ z terra. ceteris duobz natural̄ gūio-
ra. motū a circūferētiā ad cētr̄ deorsūz h̄i-
tia: p̄ aggregationē p̄tū z cōpactōez spissa
et obscura. z iō p̄dict̄ duobz sūt grossiora
z materialiora p̄ hūitā de mat̄ia q̄s de for-
ma. Uñ p̄ summa elōgarōez a sphaera or-
bis celest̄ p̄tuti motiue celi nō ita sūt obe-
dictia sic duo p̄ma. Nūq̄ ei sūt elemēta ocio-
sa. imo in agēdo et patiēdo sūt p̄tinua. vñ
nūq̄ q̄scūt a generatiōe z motu Terra em̄
erit q̄scat a motu: nūq̄ tñ q̄et̄ z cessatōem
p̄cipit ab effectu: z sic nō sūt ociosa ab actu
sic nō sūt vacua ab ornatu. Nā q̄libz elemē-
tum h̄z ornatū suū. Ignis sidera. Aer vola-
tilia. Aq̄ natatilia Terra gressibilia: vt d̄ic-
t̄ Bēo. De q̄bz aliq̄ auxiliāte d̄no breuit̄ sūt
dicenda.

De Igne Ca. III.

Om̄is est corpus simplū in vltimo ca-
lidi z siccū: vt d̄r Lōstā. Naturali-
ter em̄ sup̄ aerem sedē q̄rit. Per vios
lentia em̄ in aere vel in terra detent̄ paulatī
in mollem aerem euāescit. vt d̄r Jsi. p̄ro-
petates aut̄ ignis rāgit Dionys̄ in hierar-
chia angelica. c. xij. Ignis inq̄t est corp̄ sen-
sibile. longe excellenti⁹ z subtili⁹ oibz alijs
rebz corporalibz: z nature spiritali p̄p̄ri-
mū: ac p̄ hoc effectū suūz dissimili⁹ cunctis
alijs demonstrat. Ignis em̄ in omnibz est:
z p̄ omnia dare se p̄suevit: z ab omnibz non
remouet̄. Est tamen occultus: incognit⁹ in-
mēsurabilis inuisibilis q̄dammo incorp̄o-
reus: potens ad actionem p̄p̄riam mobilis
tradens se omnibz quoquo modo app̄ori-
natibz: mouens vniuersa se participātia re-
nouatiū oīm nature cultos. illuminatiū
cū circūclat̄ splēdoribz. clar⁹. discret⁹. di-
stinguēs z resiliēs. deorsum pascēs z sursum
mouens. acute mēas. excelsus. nō recipiēs
ignominia z minoratiōis. semper motū.
cōprehensū z mutatiū in se reuertens po-

tent a actiu⁹ re. Hec pba diuiniſſimi dionyſij
pſundiffima ſe. Deſcribunt ei igne q ad eius
ſubaz ptute z opatoez. Un ad declaratoz p
dictoz pba comēt. ſi p dictū locū breuit h
dicem⁹. Ignis ei int oia elemēta ſitū habz
ſblimioze. z h: qz naturā hz lenioze. Et iō dō
excell⁹. qz pōdere carēs ſublime qritz penit
ſupeminet vniuerſ. z qdqd corporeū ē pzet
ipm naturalr ab (als ſub) eo ſblitit. Jte int
oia elemēta naturā hz purioze z ſubtilioze.
z dō qdāmō incorpore⁹. qz ppe ſubtilitatem
ſue ſube pter ſubiectā materiā ſenſu non vī
deſ. ppter h etia videt multū nature ſpiritus
ali primū. qz qdāmō videt ignis eſſe me
di⁹ int viſibilia z inuiſibilia. Inqntū aut ill
appropinqt ſupiozibz eſt incorpore⁹. ſz inqnt
tū appropinqt inferioribz: corpore⁹ eſt. Jte
naturā hz ceterſ elemētſ actualioze: z i agē
do ſortioze. z iō dō: imēſurabil. qz ei⁹ ptus z
opatio creſcit in infinitū ſi matia fuerit inſi
nita. qdū ei matia ſubiecta ſufficit: ignis
n deſicit ſz ſp pot⁹ creſcit. Jte naturā hz oc
cultioze. z iō dō occult⁹. qz i ſua eēntia ſenſi
bilis nō videt. Inuiſibil⁹ z icognit⁹ dō. qz ſi
ne ſubiecta matia ſenſu nō pcept. Quid etia
ſit in ſua eēntia ſeu ſuba vix coſciit intel
ctu. Jte ptute hz z naturā alijs mobilioze.
z iō dō: mobil⁹ z potēs oim. qz i igne ē pnci
piū ptutſ motiue. qz mouet ſe z alia. z a mul
to iſeriori ſe mouet. Jte natāz hz ceterſ iſeri
oribz clarioze. Un dō: q ignis ē illuatiu⁹.
qz claritate ſua oia illuſtrat. ſz cū circūuelat
ſplēdoribz. Nā ſplēdidi ignis radij forſ emi
cāt. ſz circūuelant. qz rursūz ad ſecretūz ſue
ſube ſinū reduci a nris ſenſibz occultāt. Jte
ex ſubtilitate ſue ſubeptute hz oibz alijs acu
tioze z penetrabilioze. ppe qd dō acute me
ant. qz ppe ptutſ motu ſubitrat ſine reſiſtē
tia z penetrat vniuerſa. Jte ignis hz ptutez
ſui z alioz manifestatiūa z diſtictiūa. Nā ſe
manifestando alia ſibi obiecta manifestat
eoz colores z figuras ocul repñtat. z iō dō
clar⁹. manifeste diſcret⁹. diſtiguēs. Jte vim
habet inferiorz ad ſupioza attractiūa. Nāz
materiā in quā agit rareſaciendo diſſoluit.
z caloris ſui violētia ſurſum trahit. ppe qd
dō deozſū pascēs z ſurſū trahēs. Jte ptute
hz renouatiūa. Oia enī veteraſcūt antiqñt
z deſiciūt q ptute ignea nō ſuant. vt piz in
ſenibz i qbz deſicit calor naturalis. Et ideo
dicūt renouatiū⁹ oim z nature cuſtos. Si
ne ei ptute ignis nō pōt ſubſiſtere ptus ali

cul⁹ corpſa natālis. Jte ptute hz imutatiūa
qz oim naturā in quā agēdo ſupat puerſit
in ſua ſpēm z trāſmutat. z ppter h dō appres
bēſiū⁹ z imutatiū⁹. Nā materiā in quā agit
apprehēdēs illā nō deſerit. ſz pſumēdo i ſua
ſimilitudine puerſit. Apprehēdēs at nō ap
phēndit. qz pſupio eo in qd agit in ſe reſiſtē
atqz redit. Et iō dō: reſiſtēs zē. Jte hz ptutez
naturā ſuūpt⁹ cōmunicatiūa z ſine dīnīnu
tiōe diſſuſiūa. z iō dō: nō recipē ignominia
minoratiōis. qz ſic cū effundit nō augēt ſic
cū recipit nō minorat. Neqz in eo q videt
augmētū recipē eſt capies glāz. neqz i eo q
putat minor ſuſtinet ptumeliā. Jte naturā
hz purgatiūa. Metalla ei q nō pōt pſumere
a ſcoria z rubigine mundificat expurgat et
emēdat. Jte ptute hz ſapoz z būoz altera
tiūa. vñ z būozes i corpe excoqz z digerit. z
cibos crudos. pſumēdo i eis ſupfluaſapſ
dos z ſanos reddere pſueuit. Jte ptute hz
ſue ſube p rez oim z cōmictoz corpoz eſſe
tiā diſſuſiūa. qz in rebz oibz inuiſibilis eſt in
cluſus. qz in cluſiōe actualie nō videat. Qd
inde eſt manifestū. qz ex forſ ſolidoz corpo
rū alluſiōe ignis excurſit in qbz eē nullaten⁹
putabat. Jte ſubtilitate ſua ſubali habet
virtutē ſui cū alio corpe imediatiffime vnū
tiūa. vt piz in ferro ignito z carbone inſlāz
mato z h mōi. in qbz ignis p m oīes ſui p
tes ita ſingulis ferri z carbonis pticulis cō
ſungit vt videat vna ſuba z alter⁹ ſenſibis
lis diſticta penit⁹ nō ſenſit. Un z triplex
ignis ſpecies a pbls diſſinit. Eſt enī ignis
lux. ignis flāma. ignis carbo. Ignis enī eſt
in ſua ſphera lux. ſz flāma dō in matia aeris
Carbo autem in terrea ſubſtātia ſue in ſeo
culentia matie groſſioz. Haſ z multas
alias habet ignis proprietates de quibz ſupra
libro ſcdo in tractatu de ordine ſeraphin et
libro qrtō in tractatu de elementariūz qūta
ribz ſc: de calore. quere ſibi. Nam ea q dō
cta ſunt hīc ſufficiāt.

De flamma Ca. III

Lamina eſt matia ignea in ſubſtā
tia aerea accenſa. Nam aer ppter ſue
ſubſtātie ſubtilitātē et immediatas
quā habet cū ſphera ignis viciñtatem de
facili ignitur. z in naturam igneam cōmu
tatur. z p m q ſubſtātia aerea eſt purioz tā
to flamma erit lucidior et clarioz et naſe lu
cis ſimilior videbitur. Mouetur aut flā
ma naturaliter ſurſum et ab omni parte rel

et eius diuisione

accēse linealiter acutū tēdit: in conū. vñ in sua extremitate h3 formā pīnēz acutā. vñ z i suo acūmic ppe pcurū radiorū āgulo acuto fortē calorū sui impmit accēz. z iō qz i sūmo pyramidalī āgulo calidior exītit: matēriā sibi oppositā īflāmar facili⁹ z accēdit. Calorē fm matēriā i quā agit rēcipit. Vñ si matēria ē turbida z fumosa: turbidā z obscurā reddit lucē. Et ecōuerso si matēria fuerit trāsparēs z pura rutilat z radios luīosos vñdī qz cūcūfundit. tenebrosa illūiat z abdita pēdit. vñz vīe offēdīclā ābulātibz oñt. Propter sui leuitatē z matērie aerēe mobilitatēz in quā agit: in motū ē pīmo z nūq̄ pēnit⁹ rēfēscit. Nā (als Vñ) modic⁹ īpūll⁹ flāmā ex cītar z accēdit. s3 si fuerit nimis vehemēs flāmā dissipat z extīgnit. roztu oser anfractuose aerē īpellit pīnuē. z iō mouet circularitēz īncēdit: vt dē Bar. Vñ vulcā⁹ a Jūndē ī trā piec⁹ fm signēta poetica claud⁹ fuit. Exīolētia sui mor⁹ ptef matērie i quā agit ī: nīcē allidēdo pcurit: z ex pīū collīsiōe mutua sonū facit locū supiorē q̄rere satagit. z matēriā cui p īcorparatōz adheret ab īnfimis ad supiora attrahere nō desītit.

De fumo. Ca. V.

f Vñ est vapor ex pībo matērie subtilī oribz z hūidioribz: vñ calorū resolūt⁹. H3 āt gues ptes mīctas cū leuibz: ex q̄bo ob scuritātē p̄bit z fetorē. vñ aerē denīgrat. z ī naturā fumīgābundā puerit. Amari tudīnē ei ex matērie sue grossīcie p̄bit. ex cui⁹ acūmic oculos amari cat ac lachrymas puocat. Sēnsibīl vīlū lēdit sūo acūmic. z ad cerebz pēnat: z spm aīalē gūat: z p pīs naturā lē. Vñ dē ī li. anīalīū q̄ fum⁹ cādele extīnctē lēdit pgnātes ītāntū q̄ si equa pīurēs talē fumū sēnsīrit faciet aboztīnū. Fum⁹ z apībo etiā ē īnīmīc⁹ et lēdit accīpīres z alīas pde aues. vt idē dē. Fum⁹ īsup cito morit⁹ post q̄ orit⁹. vt dē glo. ībī. Sīc vīrgula fumī. Līto ei ī altū accēdit et subito euāescit. Et īgne orit⁹ z ānq̄ apparet īgnis: appere videt. Aucto mouet z dīspgīt z mltīplī cūcūferit. Fum⁹ etiā oñdīt vēni a q̄ pte veniat. qz īllīc fum⁹ tendit q̄ vēi īpm agitat z īpellit vt dē Bre. Dōmos dīgrat z īnficit. z ī parietībz generat fulīgīnē atqz nutrit Loca angulosa petīr: et ī eis īfectīōis vēstīgīa īmpmīt z de relīnq̄. Fum⁹ ē aromaticus a specīebz aromatic⁹ resolūt⁹ ē sēnsū olfāt⁹ delectabīl⁹ z amīc⁹. Cerebz nāq̄ ē pfortatīū et spīrituū

cordis z capīes reparatīū. reumat⁹ z noctūg flux⁹ restrictīū: dīccatīū: p̄strictīū: z pzo rīū obstructor aptī⁹. z ad pfortatōz neruoz ad īterīora pēnatīū. sēpētū z venenoso rū āīalīū z reptīlīū fugatīū. Omne etiā fm mūz matērie odorīfer. odūt tā colubz q̄ sēpētēs vt dē Bre. Fum⁹ īsup a cibo z a potu resolūt⁹ vñ calorīs ascēdēs ad cerebrū neruos sēnsībles oppīlat z somnū gūat z sēnsus extēriores ligat. z p pīs calorē nāfalez ad īterīora renocat z p̄tūtē ī īterīorībz ad īnnat⁹ pfortat. Sībo fuerit fum⁹ mēlācholīcus vñ nīmīs acut⁹ aut venenosus ex cibo vñ potu aut medicīa nocīua resolūt⁹. ad cerebrū aduolat. p̄tūtē āīalē aggrauat. tīmos rē generat vt ī mēlācholīcis. Frenesīm et furorē excitat vt ī frenetīcis z ebriosis. Ob līuīōnē z hērtīpīlā generat vt ī lēibargīc⁹ Sēnsus z rōnis vīlū puat. vt ī epīlētīcis z caducīs. H3 z mltas alīas īnfert corpōz passīōes pessīmas z nocīuas. Fumī etiā a terra z a marī p̄tūtē calorīs ad supiora atz tractī aerē īnfīcīt z p̄dēfāt. nubes z nublā generāt. vērtīs rēpēltatībz z alīis acī passīōnībz fōmītū z matēriā amīnīstrant. radīos solares īn aerē īntercīpīt z obumbrant Et hēc de fumo nūc suffīcīt.

De carbone Ca. VI.

c Arbo est īgnis actualitē īncorpat⁹ tēstī matērie z vñt⁹ vt dē Rab. Vñ īgnis p sui īcorparatōem pībo grossīorībz ter restībz admīt⁹ p q̄ndā vīolētīā natē īnfes rītus detīet Vñ sīc īgnis ī flāmā mouet sur sū. sīc carbo crepītādo z scīntīllādo gūitat matērie deozīn īclīat. Carbo itaqz q̄ īgnīf vērīt īn ruborē. s3 q̄ extīnguīt īduīt nīgre dīnē. z oīno p̄dīt p̄stīnā īgnis spēm z decorē. Vñ q̄nto fuerit pulcīor ex sui ad īgnēz pīma vñōne: tāto apparet dēformīor z vīlī or īn īpī īgnis extīnctōe. In carbone autē subalīs hūīditas psumīt. z iō de facīlī rūpītūz frāgīt q̄ hūmoz q̄ fuit cā coadherētē pīū īgnis totalitē cū vīolētīā exbaurīt. z iō īn carbone extīnctō ps a pte de facīlī rūpīt. qz nībīl hūīditatīs p quā ptes cohēreāt īn īpī suba īnuentī. sīc dē Bre. pībo terrestībz solū remanentībz. ppter dōmīntīū siccītatīs de facīlī reīgnītūz. Sed postq̄ accēs sūz fuerit ita facīlītē vel facīlīus extīnguītūz. ita q̄ īn eo nībīl de īgnis vēstīgīo p̄ter nīgredīnē reptāt. Nīgredīe ei īua pollū īnfīct quīcqdā rāgīt. Carbo etiā īgnītus

acutissimū hz ignē z sume actiū z penetra-
tiū, vñ z sui acumine ferz coq̄z ptes ei⁹ re-
soluendo z relaxādo remollit. Suo ē acū-
mine caput ledit, sub cinere āt obuolūt⁹ i se
ignē retinet z custodit. Derec⁹ āt z frigidū
aeri expōit⁹ i fauillaz multitudinē r̄digīt z
p se subito euāescit, vt dē Bre, Carbo pō
si ignit⁹ fuerit plātas pculcāt⁹ vñ z ledit, ex-
tinct⁹ pō q̄uis rēdo nō ledit r̄gēre strido-
dore tñ z strepitū magnū facit.

De scintilla. Ca. VII.

S cintilla est modica ignis p̄cula ex
materia ignea p̄tute z impetu calor⁹
dissoluent⁹, resoluta, vñ mor⁹ scintillar⁹ est
subitus. Vñ ei ignea subito resoluit⁹ et sur-
suz mouet⁹ sed ex grauitate p̄t⁹ terrestris ad
centrū tādē iclinat⁹. Itē mor⁹ ei⁹ clarissim⁹
est ad modū stellerū lūos⁹: z p diffusiōez sue
igneitat⁹ i aere apparz vñdiz radiōs⁹. Est p
terea mor⁹ ei⁹ ad modū ignis actiū z p̄tuo-
sus. Nā modica scintilla i fūgo vñ i stipula re-
collecta i ignē maximū cito augmētāt⁹, aeris
imutaciōe subito euāescit, z extincta nihil
nisi fauillā p se relinq̄t. Vñ tō p̄tuo seu fla-
tu accēdit⁹: ipetioso āt extinguit⁹, aerē ipellē-
do penetrat⁹: z tñ in penetrādo ipm parz alte-
rat aut imutat, q̄nto ignis ē fortior tāto sc̄i-
tillar⁹ mor⁹ siue impet⁹ erit maior. Ex mate-
ria viridi vñ hūida sc̄intille grossiores z i suo
effectu penetrabiliores generant⁹, veruntū
pauciores.

De fauilla. Ca. VIII.

F auilla a fonēdo est dicta eo q̄ ignez
foueat atqz tegat. Est cinis modic⁹ d̄
extinctione scintillar⁹ materie dereli-
ct⁹ vt dē Jsi. Est aut fauilla tenuis moll sub
albida z sicca atqz leuis i superficie carbonis
igniti adherēs fulgorē ei⁹ bebeat⁹, z feruorē
ei⁹ attenuat z minorat. Ad modicū ventū
flatū disp̄git⁹. Dis̄p̄sa pō vñ vnqz recolligit⁹,
vt dē Bre. De facili inflāmat⁹, s̄ p̄t⁹ defectuz
nutrimētū subito extinguit⁹. Fauilla ē q̄n ē
ignea: vñ raptū sursum tēdit, extincta āt p̄pō
pōdere ima peti⁹: vt dē Bre. vñ deorsū tēdit
motu p̄prio, sed sursum extollit⁹ z rapit⁹ impe-
tu alieno.

De cinere. Ca. IX.

C inis a cadēdo ē dict⁹, nā d̄ suba ma-
terie t̄restr⁹ vi calor⁹ resolut⁹ generat⁹
vt dē Jsi. Est aut cinis moll⁹ despecti colo-
ris, amari z stipici ē saporis, p̄tes hz minu-
tissimas z tenuissimas: leui flatu sparsissis

z oluissis receptas. Cinis etiā p̄tute hz
colatūā siue mūdificatūā, vñ valz ad ve-
stīū ablutōz, hz etiā vim corrosiua z desica-
catūā, vt dē, p̄stā. Cinis insup si fuerit calis-
dus, ignē ab eo tectū custodit, s̄pō fuerit fr̄-
gid⁹ destruit z extinguit. Cinis etiā p multā
ignis p̄flagratōz z violentiā, suā formā vñ
z obscurā aliq̄tēs cōmutat i spēs v̄treā atqz
clarā, nā ex materia cinēz solet fieri vitrū vt
dē, Bre. Hoc āt hz cinis defect⁹ z ipsectōis,
q̄ q̄uis q̄tidie aq̄ vñ pluuie irrigatōez sus-
cipiat: sterilis tñ manet, vñ terrā quā tāgit
nō fecundat, s̄ pot⁹ si sterilis fuerit reddat ste-
riliore z in omnib⁹ villiore. Et h̄ de libro de
cimo sufficient.

Incipit liber, xi. de aere z passionibus eius.

Er est dictus eo

a q̄ ferat ignē, z ab aq̄ ferat⁹ vt dē
Jsi. Aer āt p̄tū p̄tinet ad ma-
teriā terrestrē, p̄tū ad materiā
celestē vt dē, Beda. Nā ps aeris supior pu-
ra clara z q̄eta, vñ p̄cellōsi z ventosi mor⁹ n̄
p̄t attigere p̄tinet ad celestē. Pars pō i feri-
or s̄phere aq̄ z terre vicina: turbulēta: grossa
z p̄pacta ex humidis z terreis vaporib⁹ cor-
pulēta p̄tinet ad terrestrē. Et hec ps aerea
diuersas ex se p̄ducit spēs. Nā vt dē Jsi.
Aer vehemētus p̄citatus facit v̄etos: corus-
catōes: z tōitrua, p̄fract⁹ nūbila, p̄pissat⁹
pluuias, p̄gelat⁹ nūuem z grandinē: disten-
tus serenitatē, vt dē, Jsi. z Beda. Plus aut
hz raritat⁹ z vacuitatis (als inanitatis) q̄ ce-
tera elemēta. Est aut fin Lōstan, elemētū
simplex substantiāliter hūidū z calidū. Ex p̄-
p̄ia em natura seu suba est hūidus, sed ex
vicini ignis orbe calidus, z lōo fin v̄tū q̄
q̄litas, p̄p̄tate aer est sui naturalit̄ diffu-
sius a superficie terre z aque vsqz ad s̄pherā
ignis vñdiz extensiuus. Ex substantie autē
sue subtilitate z raritate transparentis est et
p̄spicius. Vnde ratione diaphaneitatis
sue et transparentie est influētie celestis vir-
tutis et impressiōis solaris luminis rece-
ptiuus. Virtutis inspirādi z respirandi est
aer omnib⁹ animantibus administratiuus
Omnīū em animantū est respiraculum, et
volatiliū celi p̄p̄rū habitaculū. Sine enim
aere nō potest viuere aliqua aīata creatura
Aer em ratione leuitatis substantialis est

et eius passionibus

naturaliter mobilis et alterabilis ac subtilis in operabilibus qualitatibus. unde ex vaporibus terre et maris sepe recipit imutationem. Nam si vapor fuerit fetidus et corruptus ac venenosus aer corrumperetur et inficeretur cui talis vapor pestifer admisceretur. Si vero fuerit purus et mundus suba fuerit resolutus et odoriferus: aer odoriferus et nature amicus et incorruptus summi odoriferi recipit qualitatem. Item aer nos circumdans summe nobis est utilis propter anhelum necessitatem et vitalis spiritus continuus nutrimentum. Si enim clarus lucidus et purus fuerit: humores atque spiritus erunt lucidi atque puri. Si vero turbidus et nebulosus: humores erunt turbidi. spiritus grossi ac infecti. unde dicitur Lactantius. et Philaresus. Unde aer est elementum et corpus spirituum. Ene ratio cum aeris adueniens spiritibus est causa meliorationis corporis et depurationis et mitigationis. prohibens spiritus et humores ab inflammatione. Et tractus et a pulmone cordis. pro corpore totum corpus habet temperamentum. Unde aer maxime immutat corpus et ingreditur ad interiora spirituum miscetur cum corpore suba quod totum corpus prebet vitam. Unde si aer fuerit purus et mediocris in suis qualitatibus temperatus ad quatuordecim vice maxime proficit. Si vero fuerit corruptus ac dissipatus: maxime ledit et corrumpit unde dicitur Lactantius. Quanto autem a terra est remotior: et celovicinior: tanto est purior et similior etherei puritati. quanto vero est vicinior: tanto frigidior et crassior et silior etree qualitatis. Unde ex vaporibus terre ad interiora aeris attractus variatur per aria in aere generantur. Et quanto aer est grossior et spissior: tanto sol in eo fortius imprimitur calorem radiorum propter radiorum solarii repercussionem et culcatorem et fractorem. Et repercussione autem solarii radiorum in aere humidus ordo: generantur in eo varii colores unde dicitur in li. metheo. v. et in li. sub. et in iride. et in li. sub. Fit autem aeris condensatio explici de causa. Et ex vapore pres terrestres suas et grossas cum aere permiscetur. Unde ex frigidityte pres humiditas congelatur. Unde ex generatione noui aeris sensum in se recipiunt. pro cuius ad primam additionem aer ingrossatur. unde dicitur philosophus. Rarificatur autem et subtiliatur ex causa peraria scilicet propter vaporis ascendens absorptionem. Propter fortioris calorem aeris extenuatur vel clarificatur. vel igneum prius ex particulis aeris generationem. Per ultimam humiditatem sue rarefactionem. et caliditatis intensiorem. aer in naturam igneam transmutatur. Immutatur autem aer secundum subam et qualitatem multipliciter. unde dicitur Aluicena. Primo ex solis appropinquatione vel

elocatione. Calefit enim aer quando sol ad nostram habitabilem appropinquat: quemadmodum frigescit quando se elongat. Item ex ortu et occasu stellarum immutatione. Stelle enim tam errantice quam fixae sunt causa quare aer in suis qualitatibus immutatur. Sole namque cum aliquam stellam efficitur frigidus (sicut saturnus) in frigido signo conueniente: intendit frigus in aere. Si vero peruenit cum calido planeta: ut cum Marte. est causa quare in aere fit excessus in calore. et sic de alijs est intelligendum. Item immutatur ex terre varia dispositione sicut et positio ne. Nam in pre septentrionali fit siccus aer et frigidus. australi calidus et humidus. orientali calidus et siccus. occidentali frigidus et humidus. Item ex terre elevatione vel de pressionem quia in montibus est aer frigidus. in vallibus autem calidus. Cuius rationem reddit. Constan. in pantegni dicens. Boreas inquit ortum habet ab eminenti zona. unde loca eminentia libere expetitur: mouet et subleuat aera et ita in frigidat. quia Omne subtile dummodo habeat exhalationem per motum ins frigidat. aer autem in vallibus manet quiescens et ita calidus. Aliam tamen redditur. Da crobius ratio nem. Dicit enim quod fit ex aggregatone radiorum qui multiplicatur in vallibus. propter densatorem vaporum in vallibus potius quam in montibus. et ideo nubes citius liquefunt in valle quam in monte. quia ibi ex radijs maior calor generatur. Et hoc concordat cum Aristotele. li. metheo. j. ca. iij. Ubi dicitur quod multiplicatio radiorum qui tendunt ad terram velut ad centrum est causa humi calefactionis. Si militer reuerberatio radiorum in acutis angulorum et mora est. Item immutatur aer ex vicinitate maris. quia terra vicina mari septentrionali frigida est et sicca. ex vapore frigido et sicco a mari resoluta. Ibi enim calor est debilis et parum vincit. et ideo mare ad lonare parum sallescit unde ponticum mare est quasi dulce. In australi mari est peraria: ex causa peraria. Item immutatur aer a cadaueribus et paludum inquinatibus: ex quorum corruptione aer fit corruptior et aer efficitur putridus et quasi pestilentialis. Et accidit ista aeris putrida infectio in fine citius: et sepius in antiquo. quia tunc aer ex sui natura est subtilior. et ideo peruerbilior. propter quod accidit ei talis corruptio. ex commixtione malorum fumosorum qui ascendunt ex putredine cadauerum vel paludum siue alterius rei cuiuslibet corrupte: unde dicitur Joannicus. Et hec de Aere dicta in generali nunc sufficiant.

De igne perpendiculari
Capitulum. i.

Unde de impressionibus quae fiunt in aere est
dicendum. Primum de his quae fiunt ex vapo-
re calido et sicco. sic est ignis perpendicularis
cularis. quod quibus apparet in aere. et non est aliud nisi
impressionis generata ex vapore calido et sicco in
prima aeris parte elevato huius latitudinis in
fundo et longitudinis in supremo secundum figuram tri-
anguli pyramidalem per ignem motum celli inflamato
Secundus ignis est longus. quod est impressionis generata ex
vapore calido et sicco in suprema parte aeris care-
te latitudinis manifesta respectu suae longitudi-
nis inflamato per ignem motum celli inflamato
meti. Et dicitur huius impressionis draco euomens ignem. et
Tertia impressio vocatur Lascia et generatur ex
calore calido et sicco in suprema parte aeris habente
per unam longitudinem et latitudinem. equales tamen.
propter quod apparet quasi rotunde figure inflamato per
calorem ignis et motum celli. Quarta impressio
vocatur albus ab Aristotele. et est duplex. scilicet ascendens
et descendens. Et generatur huius impressio ex vapore
calido et sicco subtili in suprema parte aeris longi-
tudinis et latitudinis magna huius. proportiona-
les tamen. inflamato vehementer calefacto per
ignem motum firmamentum. per res supra appropinquat
subtilitate materie et vehementia inflamato
Alia est impressio et dicitur albus descendens. Ge-
neratur autem ex vapore calido et sicco et grosso
longitudinis et latitudinis equalis. existere in parte su-
periori medii intersticii aeris. inflamata per
ignem et motum firmamentum. Descendit autem inferius
propter frigus circumstantis et pondus materie
grossioris. ut dicitur Aristoteles. Iste impressio est sunt
quae vulgo putantur esse stellas de nocte cadentes
de celo et ad celum ascendentes

De ventis in generali
Capitulum. ii.

Unde et alie impressiones ex vapore
sicco sic ventus quod secundum Aristotelem est motus
vaporis sicci eleuati a centro terre cum
aerem in aera cum aliquo celesti perire incorpo-
rati. Unde ventus secundum Bedam nihil aliud est quam
aer motus et circumagitur. Ex fumositate
enim a terra ascendente et aere repellente ge-
neratur ventus ut dicitur idem. Hanc autem descriptio-
nem arguit Aristoteles in topicis. quia descriptum
non vniuersaliter predicatur de sua descriptione. quod
non omnis aer motus est ventus. Operetur enim ad
hoc ut aer motus sit ventus quod ibi sit motus impulsus
sive quod multum de aere diutius impellatur. Et
ideo diffinit sic Constantinus. Ventus est vapor frigidus

et siccus ex terris et aquis per calorem resolu-
tus. aerem per incorporationes sui fortiter
commouens et impellens. Alij ponunt causam
ventorum esse nubes in aere existentes sua mo-
le aerem hinc et inde premittentes et impellentes
et ex tali motu nubium impulsu fit ventus. Alij
autem dicunt ventum percreari ex perfractu bra-
chiorum maris in quatuor partibus terre. Nam in
aquilone brachium australe. perfractum in ori-
ente commouet mare. et ex cuius motu mouetur
aer et fit ventus quod vocatur subsolanus. Quia pro eo
fligit in occidente. fit ventus quod dicitur fauonius
sive zephyrus. E contrario si brachium orientale et
occidentale fecerint perfractum in meridie. fit
ventus quod vocatur austus. Si pro in septentrione
fit ventus quod vocatur boreas. Et alijs autem
reflusionibus maris intermedijs dicunt ven-
tos collaterales generari. Alij adhuc dicunt
ut dicit Beda. quod ex cavernis terre fit ventus
huiusmodi. quia aer labilis est nature et ideo sub
intrat cavernas terre et exit. Cum autem una pars
nititur exire et alia subintrare sit perfractus. et mo-
uet aerem et fit inde ventus. et ideo Eola regio est
ventorum que est regio cavernosa. Primum
autem rationem generationis ventorum approbat
Aristoteles in li. meteorico. ubi dicit quod duo sunt ge-
nera vaporum quod per calorem a terra resoluuntur.
Unus est humidus quod est materia pluuia et
aquarum per maiorem condensationem vel minor-
rem. Alter vapor est siccus. et est materia omnium
ventorum. Unde cum quibus autem per uocem ventus si-
ue generetur. huius manifestum est. quod ventus sum-
me mobilis est et motus in actus et agitat
onis in aere per citatius. Est etiam tem-
pestuosus in mari in aere tempestati genera-
tiui. Item ventus qui est moderatus et nauis
gubernans in mari non perperam itineris eorum est dire-
ctiuus et per motum. E contrario pro si perperam fuerit
rit et immoderatus. periculum et timorem ingerit et
sic itineris retardatur. Item ventus subtilitate
sua et impetu penetrat ad interiora. maris
percellat et vndarum maris est eleuatiui et extensi-
uius. et in pres oppositas diffusiuus. Item ventus
borealis cum sit frigidus et siccus est aeris depu-
ratiui. pluuiaui nebularum ac nubium fugati-
uius et serenitatis inductiuus. E contra pro au-
stralis cum sit calidus et humidus pertrahit et
efficit. aerem enim condensat. turbulentiam et
obscuritatem generat ut dicit Beda. Item ven-
tus qui obstruculum inuenit sue perit sive for-
titudinis est ostensiuus. tunc enim maxime
apparet fortis et violentus. unde et domos et

et eius passionibus

Arbores sibi resistētes dirigit radicē et sub
nertit. et id dicitur ē vērū. vt dicitur Jsi. eo qd vebel
mēs sit et violēt. Quid enī ē tāta ē vt nō so
lū saxa et arbores euellat. Item celi et tēra cō
turbet. mariaq; cōmoueat. vt dicitur idē. Item vērū
tū est hūoris supflui pūptiū et lubcita
tis ac inuidie absterius. Nā vērū qd p in
undatiōē pluuiaz effecte sūt lubee et sordidū
de. p statū venti sūt mūde. Item tēperatū ven
ti statū est ignis et flāme excitatiū. Si vō
fuerit nimis ipetuosus et itēsus: erit eiusdē
extinctiū. Item vētus in suo ortu inuisibi
lis est et occultū. Item paulatim p aggregatiōem
pūū vaporabiliū i aere est augmētū recepti
uus et sūpū manifestatiū. Et id dicitur in li. me
theroz. qd vērū qd oriū de tēra sunt debiles
s post efficiūt fortēs ppter multitudinē vapo
rū qd post in aere multiplicant et aggregant.
Item ventū mouet circularitē et tortuose. Nā
vapor: qd ascendit pmo sursum: flectit postea in
circūtu tēre. et ideo ei motū est tortuosus et
circularitē pcessiū. Item vērū impetū ē pale
arū leuatiū. puluier et cinerū dispersiū. vesice
inflatiū et extēsiū. Per sui subitrationē
(sicut enī cauernosas et spōgiōsas tēre ptes)
est vērū tremotus generatiū. et vērū enī in
terduo et agitato i vērū tēre fit tremor
vt dicitur Aris. Nā poroz tā tēre qd corporū
q; aliū est vētus aptiū. et ad iteriora tēre
subtilitate sue subē penetratiū. Per sui iter
clusiōē intrās ptes aqas: est vētus i supfi
cie aq elenatiū et spūme caulatiū. Et ē vērū
tus in aquaz superficie dissilitudis partiū et
ineq̄litas inductiū. Nā aq esset eq̄ supfi
cialiter atq; plana si vērū ipulsiū nllatenus
moueret. vt dicitur Jsi. Item vapor vērūsus a
cibis et potib; et alijs humozib; vi caloris
resolutus: multarū passionū est in corpore il
latiū. Nā inclusus i stōacho vērū in intēzi
bus viscerū torridos generat qsi intolerabilē
les. et multas alias passiones: sicut hydro
pisiū. arteticā et hmoi. In aurib; etiā fac si
bilū et tinnitū: vnde inficit et impedit audi
bile spūritū sine auditū.

De vētis cardinalib; et collateralib;
Enī aut sūt. xij. Quoz (Cap. III.
v) rū q̄tuor dicunt esse cardinales: et
octo collateralēs. Primus card
naliū dicitur subsolanus. qui oriū i oriēte sub
eq̄noctiali parallelo. Ibi enī q̄nq; fit maris
mus aeris ipulsiū et trāsnēberatiōē tēre et
aq in aera. ex q fit vērū. Et dicitur subsolanus q

si sub sole natū. qz nascit i torrida zona sub
q sp mouet sol. Item vētus hz duos collata
les. s. vulturū p̄sus septētrione. et euz p̄sus
austz. et p̄nt reteri in h̄ p̄su. Sūt subsolan
vulturū et euz eol. Ibi vērū sūt calidi et sicci
Calidi: qz sub sole diu morāt. Sicci at: qz
mare oriētale ē a nob valde remorū. vñ an
q̄s vērū oriētal ad nos veniat: siq̄d habet de
humido: totū calore solis ē cōsumptū. Vē
tus vero subsolanus est i calore tpatū: s;
qū decliat in vulturū: oīa desiccāt. qū aut
in euz generat nubes. Venti aut oriētales
fm Lōstān. sunt salubres i ortu diei. qz ab
aere veniūt tpatū et subtiliāt. Nā vt dicit
idē. regionū oriētalū est aer clar. et par sic
cus. inē calidiū et hūidū tpatū. Vñ tal vērū
tus aq̄s clarificāt. et eis sapore suauē admi
strat. Vñ vērū oriētales corpa in sanitate cu
stodiūt ppter suaz tēperie q̄litas. Propterea
etiā oriētales marime fructib; et florib; abū
dant plūq; aq̄lonares vel occidentales. Item
flumina i oriēte fluētia et mare oriētale sub
intrātia sunt meliora et saniora ac clariora.
qz ventoz orientaliū occursiōē. et sol oriētis
reuerberatiōē aq subtiliāt et depurantur.

Secūsus vētus cardinal est fauoniū. et
oriū i occidēte sub parallelo eq̄noctiali. Et
habet iste vērū duos collateralēs. s. circiū
p̄sus septētrione. et zephyrū p̄sus austz. et re
tinent p hunc p̄su. Circiū occasū: zephyrū
fauoniū afflāt. Dicit aut fauoniū: eo qd
uet ea q nascunt. vt dicitur Jsi. Hyemē enī re
soluit. germia et flores pducit. Est aut fauo
niū tpatē frigidus et hūidus. Frigidū ē qz
pūā morā facit sol i occidēte et ad nos venit
anq; a solariū radij incalecat. Venti ita
qz occidentales i fine diei sunt salubiores et
tpatiores. qz sol i occidente subtiliāt eos et
depurat. Quia ḡ regiōes occidentales aerē
nō habet pfecte tpatū in calore et hūore. iō
eoz aq mutabilē est et turbida. eo qd in p̄ci
pio diei radij solariū nō digerāt. Nā i p̄n
cipio diei vētus ibi nimis ē frigid. i vespē
p̄o calefit vt dicitur Lōst. Tertiū vērū card
nalis ē auster. et oriū sub polo antarctico: ca
dē de cā q et p̄mi. Et habz duos vētos col
laterales. s. northū p̄sus orientē. et africū p̄
sus occidēte. q notāt in h̄ p̄su. Atq; die me
dio northus heret et africū austro. Auster au
tē ab hauriēdo aq̄s est dicitur. Est aut calid
et hūidus et fulmine. densum fac aerē atq;
spissū. et nebulas nutrit. suo calore poros

aperit et sua humiditate pluuias multiplicat et adducit. vt dicit Jñ. tempestate i mari gñat. qz ab imo flat. vt dicit Beda. Poros corporum apit. pñtes aiales ipedit. gñat i corpe facit. vt dicit Hyp. Vñ iqt australes grauat auditu. caliginosi sunt z capita gñates. pigri dissolutes zc. Dissoluit enim vñ ti australes humores ab interioribz. ad exteriora sensus. et grauitate faciunt. colores corrumpunt. et egritudinū faciunt reciduationē. Podagra et pruritū cōmouent. z epilensia et acutas febres. Vñ itaqz australis orit in zona iuxta polū antarcticū. q̄ pre nimia eius frigiditate est inhabitabilis. vñ naturalit̄ est frigid⁹ et sic q̄tū est de suo ortu. sicut et septentrionalis q̄ flat ab axe opposito. Sz dñ trāsīt p torridā zonā. ibi caloz assu mit. zqz pñs meridiē venit vbi ē maior aq̄ rū copia et loca vapore et roze plena. hūiditate cōtrahit et adq̄rit. vñ et apud nos calidus et humid⁹ inuenit. z ipso flāte aer p̄dco vapore replet. i pluuias resoluit. Et qz dñ ā pla zona aerē impellit ad nīm angulū. iō cōdēfat aerē vñ nubes generat. quaz obiectu solares radij obscurat. vt dicit Jñ. Vñ itaqz hz auster laudabiles. p̄p̄tates. qz est vñ moll⁹ et remollitū. calid⁹ et hūidus. pluuie z rozis mīstratiū. poroz t̄re ap̄tū. germinū et seminū pductū. nutritiū. z augmētatiū. sup̄ficiē t̄re renouatiū. pēnas rū veter. et plumarū in auito mutatiū. hūimoz frigidoz z cōpactoz in corpe dissolutiū. sudoris et euaporatōis fumositatū z humoz sup̄fluoz puocatiū. reptiliū z p̄mū terrestriū de interioribz terre eductiū.

Quare vent⁹ cardinalis dñ boreas. q̄ ortū habz sub polo arctico. eadē de cā q̄ z p̄cedētes. Et hz istos collatales. i. aquilonē pñs occidentē. et corū pñs orientē. et notant p hūc pñs. Ac boreas aq̄lo veniūt z cor⁹ ab arcto. Et dñ boreas ab hypboreis mōtibz a q̄bo flat. vt dicit Jñ. sicut auster dñ afrie. dñ puñcia afrie a q̄ frequēti solz flare dñ z septentrional. qz flat a pte arcti et septentrionis. Et orit ex locis aq̄lis et p̄gelatis cōstrictis. p̄p̄nimitā remotionē a circulo sol. z et mōtibz excelsis et q̄bus ad nos venit. Et cum ab illis locis neq̄ant vapores dissolui propter nimia cōgelatōez. aerē serenū reddit. et pestilentia ab austro orta rep̄mit et repellit vt dicit Jñ. Vñ itaqz hz auster sui frigoris trax z aq̄z sup̄ficiē p̄stringit. z nūc i glaciē. nūc i

crystalli spēs fm maiorē vel minorē iduratiōē alterat et cōuertit. Di tres ḡvñt cūz frigidi sunt et sicci corpa indurant. z poros claudūt. hūiores purificāt. spūs et sensus subtiliant. vñ digestiūā adiūnāt. p̄tū res tentiūā p̄fortāt. aerē pestilētiāle sanāt. vñ generatiūā augmētāt. Vñ dñ Arz. lib. xiiij. qz in p̄ceptiōe fer⁹ si vñ fuerit septentrional nat⁹ erit mascul⁹. Et ecōuerso si fuerit meridional. erit femina. Dicit etiā Constant. li. v. c. vij. qz vent⁹ aq̄lonar hūiores malos cōtrahit z impedit ne in alia mēbra discurrāt. Vñ itaqz tussim facit p̄p̄ pectoris desiccationē. terre et corporoz facit aspitantes. Frigiditate z siccitate sua nervos p̄cutit p̄bit z p̄stringit. iō ad mortū et opationē mēbra ipe dit atqz ledit. Flores et fruct⁹ teneros ledit z corrūpit. Vñ itaqz germinātes et florētes exurit. herbaz et arborz viroz spoliāt atqz tollit. hūiores desiccāt extiores et intiores. z iō pñs ē nociū. qz pulmone sua siccitate dilacerat z vlcerat. vt dicit Gal. Vñ ei est frigid⁹ z siccus de angusta zona veniēs. ad amplū aerē rarefaciēs s̄bilitat desiccāt. z p̄gelādo p̄tes hūidas tā terre q̄z aq̄ sup̄ficiāle coadunāt. Vñ dicit aquilo q̄si aq̄s ligans. vt dicit Jñ.

De nubibus Capitulum III.

Nubes est imp̄ssio facta i aere ex mltis vaporibz i medio aeris interitio aggregat⁹. i vñ corpe ex loci frigore p̄dēfat. Vñ nubes ē cōis matēia ad nūc z pluuia z gñdinē. Habet aut nubes sic generari. Nam caloz celestis vi sua p̄tes aq̄ z terre vaporabiles ad se subtilissime attrahit. et p̄tes earz subtiliores cōsumens. et residuū cōdensans i nubē p̄uertit. vt dicit Jñ. Nubes ē aeris dēfinitas. ex vapor et fumositatū terre et maris attractiōe p̄globata. Aeris etiā lenitate et ventoz ipulsi a calore in p̄cauitate vñr nūb itercluso. hincide mō. uel nūbis substantia z in circuitu agit. Est aut nubes p̄caua nascit. z ad modū sp̄ogie cavernosa. z iō imp̄ssiois sup̄ior corporoz defacili est receptiua. Et iō p̄ radiōz sol s̄b intratōez est multiplicis forme et colorz res p̄natiua. vt p̄z in arcu celesti. q̄ nihil aliud est q̄ nubes q̄dā rozida. i cui⁹ suba mltiplex forma p̄ solis radiū generat. Est aut nubes interi⁹ p̄caua. z p̄ sui figuratiōem cū sphaera celi cui appropinquat. rotunda est exteri⁹ z p̄ueta. a latere autē nō est ei aliq̄ forma siue

et eius passionibus

figura determinata. nā qñ nubes nubi laterali
ter appropiat: altera alteri in figura se pfor-
mat: vt dicit Beda. Itē nubes lenitate sue
substantie sursum est motina. et fm q a vento
pl^o min^o ve pellit: cit^o ē vl tard^o pcessiua.
Itē fm q ex subtilioribz et purioribz vapo-
ribz est cōposita: magis est illuminatōis et im-
pūis radiorz solarū receptiua. Diapha-
neitate enī sua et trāsparetiā luci ē puia: nisi
qñ ex nimis grossis fumositateb^z ip^o suba
est i aere aggregata. tūc ei ē obscura. et p sui
interpositionē int nos et solē lūmīs solarē ē
inceptiua. et a nris aspectibz ablatiua. Est
etiā calor^z solar^z p sui oppositiōis mitigatiua
p qd nubes pntia messoribz et alijs i estu
sol laboratibz ē accepta. Itē nubes calore
solis i pluuiā resoluta: p imbrū effusione ē
terre fecundatiua: et germinū ac seminū de e-
ra pductiua. Itē cū oīm fere q gñant i aere
sit qñ m^o et qdā cōs matia) diuersaz rex est
ad terrā d sua substantia trāsmissiua. Qd p^o
qz nūc pluit. nūc grādinat. nūc nūgit. nūc
fulminat. nūc tonat. Itē nubes ex aquis
marinis aggregata: et in altū s solē suspēsa:
bñficio calor^z celest^z ē toti^o marine salte-
dinis et amaritudinis i dulcedinē cōuersiua.
Nā d mari origine pbit. et d purata a so-
le. maris amaritudinē nō sapit neqz sentit.
Itē nubes in pluuiā resoluta vlt^o terre et
pificiua. s qñ resoluit in ventū. plimū est nō
ciua: qz tūc est tēpestatis nō modice in maz-
ri vel in terra generatiua. Itē nubes in alto
aeris iteritio suspēsa: videt celo ee prima
et pñcta: cū tñ in veritate magis terre q ce-
lo sine cōparatōe aliqua sit vicina. Itē cir-
cūflucūs sine mutua collisio nubiū est aer^z
aliquoties inflāmatiua: et coruscatiōis ac
tonitruī causatiua. Itē ex vento in vētre vl
pcauitate nubiū intercluso: fit aliqñ pñum
nubis subita disruptio: et ex tali ptis a parte
subita attractiōe: est nubes strepit^o et toni-
trui effectiua. Itē qñ a paludibz siue cada-
ueribz: siue alijs corruptis rebz fit vaporū
corruptōis attractiō: ex eoz in corporatiōe in
suba nubiū pcedit ex ipis nubibz corrupt^z
corruptiō matia et pestilentie ifectiua. Itē
qñto nubes ēre est vicinior et a celo remoti-
or: tāto maioris qñtitar^z est aspiciētū ocu-
lis oñsua. Tñ matia nubes qñ ē vicina ce-
lo videt mīma. q pō in se mīma ē: iudicatur
matia qñ terre est vicina. vt dicit Beda. Itē
nubes ex sol vaporibz siccis et vctōz gene-

rata solet esse deceptiua. nā imbrē futurū p-
tendit. sed in fine pter ventū et turbine nihil
soluit. Itē nubes pluuiosa si subito et sil^o ad
terraz corruerit: terre vbi cadit qz sumergit
eā: est nociua. Sed si paulatim et guttatim
fuerit resoluta: magne vtilitat^z ē frugibz col-
latiua. Itē nubes sepe suis guttis trā irri-
gat: sed irrigatō suip^o est pūptiua. qz dū
alia irrigat et humectat: p sui dissolutiōis se
ipaz ānihilat. vt dicit Greg^o. Itē qñ nubes
vna alēi nubi est pñia: tēpestatis et cōmōti-
onis est i aere excitatiua. Contrarietas et ad-
uersus cōcursus nubiū: ex pñis ipulsiō est
ventoz. ex quoz allusione mutua fit cōmō-
tio in aere et in terra.

De Irīde Capitū V.

Ris est impssio generata ex nube.
i pcaua et rozida ad pluuias pparata. i
stillicidijs ifinit^z taqz in speclo relu-
cēs: habēs figurā arcualē: varios colores
expmēs: a radijs solaribz vl lune generata
S; a radijs lune causat raro. qz nō nisi bis
in qñquaginta annis. vt dicit Ar^o. Arcus
itaqz celestis est nubes aquosa p oēs sui p-
tes solis radijs penetrata. vt dicit Bar^o. Et
dicit arc^o a similitudine curuati arc^o. nā qñdam
pueritate in sūmitate nubiū pteñdit: et cor-
nū qdam repmit ad terrā et extēdit vt dicit
Ist^o. In hāt arcu qdā sunt pñetia ad ei^o ge-
nerationē. qdam pō ad ei^o spēs siue formas
et figuratiōē. et qdā ad ei^o pñetē et opatōes
Quo ad gñatōes ei^o attēdit q suba eius ex
refulgentia et reflectiōe radiorz in nube rozida
et imbrifera generat. Itē q plena facie sp re-
spicit solē et opposito et a sole respicit. Itē
q a terra vsqz ad celū circularit^z eleuat. Nā
duobz cornibz terrā pcutit: et vertice celum
tangit. q qñto pñabendo compmūt. tāto pl^o
in cōneritate extēdit et in figurā circuli ele-
uat. Quātū āt ad figurā et spēs est spheri^o et
circular^z et pspicu^o et specular^z. i colore mul-
tipler est. et singularit^z singular^z. Nā i iride p-
pter ei^o trāsparetiā et diaphaneitatē refulget
spēs et forme sibi oppositē et obiecte. et idō
arc^o apparet colorat^z. Nā fm Bedā colo-
rem pñit ex qñtuor elemēt^z. Nā i ipo velut
i speclo forme et spēs elemētōz relucēt. vñ
ex igne pñit colorē rubellū in sūpmo. ex tra-
viride in infimo. ex aere pō hyacinthinum.
et ex aqua ceruleū in medio. vt dicit Be. Et
hi colores sūt ad inuicē coordinati s; Ari-
stotelē in lib. meteor^z. Primo enī est color

rubens seu vinosus q̄ sit et radio tagete sufficiē rotunditatis nubis. deinde sequit̄ color mixtus. s. blaue⁹ v. cerule⁹ fm̄ q̄litate vincentē et dñantē in vapore exēte i medio nubis. deinde apparet in infimo color viridis. et in inferiori pte nubis vbi vapor magis est terrestris. Et hi colores sunt pncipaliores alijs. qz fm̄ p̄m mltos alios bz colores in q̄s dñtignere sensui ē difficile. Et iō dñc p̄hs q̄ null⁹ pictor p̄t depingere colores arcus sine fingere. Et aut̄ in idis s̄z Ar̄. est repulsio radij redeuntis ad vaporē p̄m nubi bus: sic splendor refulget in aq̄ relucet i pte redies ad ipm̄. Et cū nō videat arc⁹ nisi per radiū sol p̄ die: aut p̄ radiū lune p̄ nocte: im pediat ip̄ visio: vel p̄turbulentia aeris: vel debilitatē visus. aut p̄t obscuritatē et densitatē nubis radioz illuminatōi resistēt. Ali det aut̄ tpe pluuiali: qz tūc resoluit supfluitas vaporis coartati i nubibz. et fit ex eo ratio pua in q̄ relucet radi⁹ sibi opposit⁹: et fit formatio in idis. vñ p̄bit varios colores ex varietate vaporis in q̄ relucet radi⁹: sic dñc Ar̄. Quo ad p̄tē p̄o ei⁹ siue opatōez: Sui in p̄positōe feruore sol tpat et mitigat. Per sui resolutōez i pluuia vñ in roze inferis ora vegetat et fecundat. Per suā figurā et m̄tiformē color variatōz supiora pulcrificat et decorat. Dominū hūiditatē i aere signat. Et ideo ante iudiciū: vt dñc Beda et mgr̄ in historijs p̄ annos. cl. ii appēbit. Et hoc erit signū deficcatis et defect⁹ elemētōz: vt dñc idē. Pacē et concordia in mūdū et deū desiḡt. et diuinū iudiciū p̄ diluuiū p̄teritū fore dñūciat et demonstrat. Sic et solis facit iudiciū qz in q̄ pte celi sit sol sua p̄ntia idicat. qz nū q̄ est in eadē pte celi cū sole s̄z p̄t aduerso Sole enī exēte in oriēte: apparet arc⁹ in occidente. Et ecōuerso: sole exēte in meridie: apparet arc⁹ in septentrione. In pte at̄ australi siue meridionali nūq̄ apparet: sicut dicit Bed⁹. In hora aut̄ recte meridiana nūq̄ apparet. Cui⁹ rōem assignat p̄hs. qz i meridie qñ sol mediat orbē: tūc respēdet radi⁹ ei⁹ in vtroq̄z oriōnte fm̄ q̄litate. qre nō resplendet tūc p̄ in vna parte q̄ in alia. et ideo non apparet arcus i aliqua pte celi in p̄cto meridiei vt dñc Arist. Rarissime aut̄ videt de nocte. imo nunq̄ nisi in plenilunio: vt dicit Beda. Et hoc nō p̄tigit nisi bis in q̄nq̄gin sa annis fm̄ Aristo.

De Rore Capitulu VI.

Os est immissio generata ex vapore frigido et humido nō cōgregato in corp⁹ nub in inferiori pte medij int̄sticij aeris p̄o frigore occurrere. Dicit aut̄ Arist. q̄ nō fit ros nisi qñ auster flat. qñia ros est pluuia pauca. et pluuia ros multus. Unde vetus austral sua humiditate rozes generat et nutrit: quē aq̄lo sua siccitate labie et intēsa frigiditate cōpmit et p̄stingit. Aliā etiā humiditatē suā aeri impmit. et generatōis rozis i aere causa exētit. vt dicit Ambro. vocās lunā m̄rem rozis. Vñ de nocte p̄tute lunari in aere p̄io originē occulte p̄bit. et tandem insensibiliter descēdēs: p̄ herbarū supficiē suauit̄ se diffundit. In suo ortu et descēsu herbis et plātis vigorē tribuit. et q̄ estus diurnus deficcando et cōsumendo inclinauerat: ros nocturnus reparat: erigit et sustollit. Itē in herbarū summicitibz guttatū se recolligit. et qñ suā originē petēs ad aera descēdendo sp̄ i folioz et herbarum extrēmitatibz se suspēdit. Itē vim ardorē sol nō sustinēs cito ad tactū solariū radiozū dissoluit. et euanesceat penit⁹. p̄tute tñ suā aeri immissaz nō dserit. qz p̄ sue diffusiois p̄ntiam p̄ aera: effectū suū i herbis et semibz manifestissime derelinq̄t. Itē ros cū sit substantia q̄dā aerea: et in se subtilissima i supficie. nihilo min⁹ tñ miro mō efficac̄ i p̄tute ē: qz terrā inebriat et fecundat. et medullā in granis amplificat et augmētat. ostreas et alios p̄sces cōchiliū i mari impignat et impignat. et marie ros vernalis. Nā tpe verno ostrea d nocte se p̄ roze apit. quē descēdētē intra se recipit atq̄ haurit. Qui haurit⁹ et piscēres ficit et impignat. et p̄ sui incorporationē cū iterioribz p̄scis geminā p̄ciosissimā. s. margaritā generat. que q̄nto est nobilior: tāto albi or atq̄ maior. Sicut dicit in li. gemarum. Itē pullos coruinos adhuc in pluma albi dos anq̄ nigrescāt reficit et sustentat: vt dñc Bre. Itē aerē diurno calore calefactū refrigerat et tpat. cū fuerit nimis p̄ calore p̄cedētem rarefact⁹. ros p̄ sui incorporationē ipm̄ inspissat mediocriter et cōdensat. vt dñc Albu. Item ros vim veneni repmit in animalibus venenosus et coartat ne tantū de nocte q̄ntū de die se diffundāt. vñ serpentes latitantes inter herbas parū solēt trāsēntes ledere q̄diu flores et germina sunt in roze. Itē ros q̄nū i se gustui videat ad modū aq̄ in sīpid⁹: tñ potestatiue et effectiue ē dñcissim⁹.

et eius passio nibus

et mellis ac manatis i herbis et floribus causati. Nam ex rore celesti mel i floribus: et manas in quibusdam herbis in quibusdam parte grecie generatur: sic dicitur in Platone. Item ros in aere corrupto generatur: ex corruptione loci fit corruptus et alio: rursus corruptus. Vnde talis ros inficit flores tenellos: et corrumpit segetes nouellas quoniam sunt adhuc in spica. Vnde dicitur Hieronymus. Rubigo est quando tenere fruges notio rore percutiuntur et vertuntur: tam spica quam culmi in rubore vel nigredine viles. Et hec pestis omnia vastat et stipulam et fenulum in tantum quod nec cibo sunt vtilia neque fumo.

De pluuia Capitulum VII.

Pluuia est impulsio ex multo vapore frigido et humido in nube aggregato, abundante in quantitate et substantia respectu roris: et magis infrigidat et humectat quam illa. Fumi enim ex aqua et terra euaporantes vi caloris celestis ad infima parte medij interstitij aeris attrahuntur: et ibi frigiditate loci condensantur: deinde de calore humiditate eius dissoluntur et non ex toto consumuntur: guttatim resoluuntur in pluuiam et imbrem: vnde dicitur Beda. Et est pluuia a pluitate guttarum dicta. Vnde dicitur Iulius. eo quod interpolate guttati descendere consuevit. Et dicitur imber ab imbuendo. quod terra imbuunt et fecunda faciunt. Terra enim sterilis manet super cuius superficiem pluuia non descendit. Quando autem nubes ex qua generatur pluuia a terra est remotior et celo vicinior: tanto suauior et cum guttis gracilioribus descendit. Quando vero terre est vicinior: tanto ipetuosior et cum stillis grossioribus descendere consuevit. Vnde etiam super mare discurrentes multum humore de aqua superficie recolligunt: quos secum aera deferentes: tandem in materia pluuie percutiunt. Quoniam vero multum est de materia pluuiali in nube: et nubes fuerit valde densa: fortis fit radiorum impulsio super nubem. et ex multiplicatione radiorum et fractura eorum in nube gignitur fortis calor: cuius vires tandem dissoluit in pluuiam forte. Vnde sepe post acutissimum calorem videmus subsecqui pluuiam vehementem: vnde dicitur Beda. Tanta est fit aliquando calor generatio ex aggregatione radiorum et eorum fractura circa nubes quod vapor quasi adurit. et ex vehementi adustione in colore rubrum commutat. Et ex hoc credit vulgus quod aliquando pluat sanguis: vnde dicitur Aristoteles. Est autem aqua pluuialis multum stipida et restricta. et ideo refrigerat fluxum ventris. vnde dicitur Constantinus. Est

enim subtilis subleu et lenis: plus huiusmodi acritatis et acree lenitatis quam alie aqua. Et ideo multum est alterabilis et peruersibilis in oppositas qualitates. Et ideo dicitur facili putrescit et recipit corruptionem. Vnde dicitur Constantinus. Dulcior tamen est et sapidior alijs aquis quoniam in sua puritate permanet et potest. Pluuia igitur si fuerit in qualitate et quantitate perfecta et temperata: vtilis est ad infinita. Nam terra secum dat. et ipsa si fuerit rimosa et glutinata. calor temperie mitigat. aerem serenat. ventos sedat. pulces impugnat. sicca prolezione adiuuat et confortat. vnde dicitur Constantinus. Si vero pluuia mala fuerit ac in suis qualitatibus distrupta. ac loco et tempore incongrua: in pluribus est nociva. Nam profunditatis immundicie et lubricitatis est in vijs et in seminis effectiua. graminum et herbarum inutilium multiplicatiua. fructuum et seminum corruptiua. et calor naturalis in seminibus extenua. densitas et obscuritas in aere iduatiua. radiorum solarium interceptiua. nubium et nebularum aggregatiua: operum et operantium impedimentiua: imaturitatis segetum et fructuum tardatiua. retinens et fluxum procatina. morbozorum omnium humidorum augumentatiua. sterilitatis et famis causatiua. corruptionis et pestilentie in iumentis et omnibus indiciua. nam imber corruptus corrumpit gramina et inficit herbas pascuales. ex quibus pastum sequitur necessario corruptionem in animalibus vnde dicitur Constantinus.

De gutta siue stilla Capitulum VIII.

Gutta siue stilla est vapor humidus in minutissimas particulas resolutus. Vnde dicitur Augustinus. autem sunt gutte in diebus quoniam calor est: et resoluuntur partes nubis quod prius erat aggregata propter frigoris: vnde dicitur Aristoteles. Quoniam enim in aere est calor: adueniente frigore velocius est congelatio vaporis siue aqua. Vnde dicitur Aristoteles. in libro animalium. quod piscatores aqua calida fundunt super sua iumenta vnde citius congelata sumergant. Gutta autem quanto est terre vicinior: tanto est grossior et eouersio. Partitas enim eius et rotunditas causas quod diu manet in aere remoto a terra. vnde dicitur Aristoteles. Est autem humida mollis rotunda: pura et lucida terre inebriatiua: seminum et gminum humectatiua. est et ardoris aeris mitigatiua. aeris purgatiua. Et cuius sit mollissima in substantia. cum ex frequenti casu est lapidum causatiua. Quere infra li. xiiij.

De pruina Capitulum IX.

Pruina est vapor congelatus: vnde dicitur Aristoteles. siue impulsio generata ex vapore frigido et humido aggregato in corpore

nubis: in medio interstitio aeris congelato p frigiditate loci et tporis: in quibus nō est aliq ps caliditatis: vt dicit Aristo. Vñ pruine accidit duricies ex frigore loci et tporis i q generat. qz frigus vaporis pres aggregat z hbit. z sic pruine subam durā reddit. Et nimia etiā frigiditate albescit. et herbas et flores sup qz cadit maridos efficit z exurit. Ad modicū sol radiū euanesceit z in rore redit. qz pruina nihil aliud est qz ros pgelat. vt dicit Beda. Nam ros descendens ad terram: frigiditate noctis: specie albam durā z frigidā recipit. z sic i pruine substantiā sup: ficialiter se conuertit: vt dicit Idem.

De Brandine. Capitulu. X.

Rando est stilla pluue frigoris et veti rigore in aere cōgelata (als cōgelatio) vt dicit Aristo. Est enī impsio generata ex vapore frigido et humido: a frigore fugato ad interi⁹ nubis p dominiū calidi circumstantis. Generat autē grādo in nubibz a terra longinquis. vt dicit idem. Et causa generatōis est vapor in pcauita tibus nubis receptus: qz ex frigiditate aeris pdenfat. Nam partes humide z frigide fugientes calorem aeris: se recipiūt in interioribus nubis. et inuenientes vapores: partes eius aggregat: z in subaz gndinis coagulāt. Et ideo in estate frequētiū sūt qz in hyeme. Vebemēs enī calor generatōez grādīs impedit. Nā dissoluēdo vapores: ptes eius aggregari pte nō pmitit. Sūt nūmū frig⁹ in hyeme: qz tūc nō est caliditas in aere. quaz fugies frig⁹ se recipiat itra nubē. Grādo at rotūda et pua descendit ex supmis locis: vt dicit Aris. Causat autē eius paruitas et rotūditas ex mora eius in aere longo tēpore. vñ de exreolutione eius diuturna rotundat. z ex aeris calore pres eius aqueas resolūte minorat. In grandine in locis terre viciis nis generata accidit contrariū ex cōtraria causa. Grādo itaqz cū impetu magno: vñ ipam impellente: et calore dissoluēte: terraz petiit z pcurit. et p eius superficie ad modū salis se dispgit. segetes fructus et flores multū ledit. frequētiū p diem qz p noctē descendit. Qu⁹ rō est. qz calor diurnus fugat frigus ad interiora nubis. Itē vñ septētrionalis frigida⁹ et sicc⁹ rore ab aere descendētē pgelat z pstrigit. z in subaz gndinis coagulat et conuertit. vt dicit Beda.

De Nive. Capitulu. XI

Itē impsio generata ex vapore frigido z hūido: in infima pte mediū interitij aeris: pgelato i cōsp⁹ nubis a mediocri frigido respectu pruine. pte admixtionē caliditatis in pte. qz caliditas iclusā in ei⁹ substantiā z nō statim deuicta a frigore circumstante: rarefacit ei⁹ substantiāz et mollificat: recipiens albedine in colore. pte victoriā frigoris in fine. atqz ppter expansiōnem z dispensionē partū nubis. z pte frig⁹ debilitatū a calore frangit in partes latas ad similitudinē fracte telte a debili pte frāgetis: vt dicit Aris. Nix igit generat in nube frigida. minus tū frigida est qz illa in q grādo pgelat. Et h attestat mollicies nūis. qz caliditas admixta nubibz phibet pres ei⁹ inspissari et vebemēs aggregari. Nix ergo ē aq durior et siccior ex frigore pstrigēte: gndine tū mollior est ex admixtiōe caloris in ventre nubis. Dealbat autē ex frigiditate in ei⁹ superficie dñante. Ad modicū calorem nix in aquā resoluit. z tā a duricie qz ab albedine de facili imutat. Et mora nūis sup terrā hum⁹ ipinguat. Sua enī frigiditate posros tre claudit. vnde reuocato calore ad interiora radicū z seminū fit humoz interiorū attractio ad radices z eoz inuiscatio ex q terra ipinguat. Vñ nix herbas malas z supluas mortificat z attenuat. bonas pō nutrit et ipinguat. Nix etiā sua pntia loca fertil da et finaria et sterq linia tegit. occultat vias et semitas p sui diffusionem. Itinerātes impedit et retardat. In alto mari nix cade re raro Beda asserit z affirmat. Qu⁹ rō est: quia maris fumositates pntine vñ exhalāt: l ayers ibidē flātibz dispūit. l anqz possint cōdesari in nūe: in pluuiā vñ nebulā resolūit. Itē fers z aialibz nocuētū pstat. qz corū regit pascua. z vestigia manifestat. Vñ tpe nūis scire a venatoribz de facili capiunt. Itēz loca alta et mōtiosa nix frequētat: z diut⁹ i montibz qz i vallibz pseuerat. qz venti frigidi liberi in vallibz qz i montibz inualescunt. In sup valles sunt mōtibz calidiores ppter maiore aggregatōez z pfractōez radiōez. z iō nūes i montibz p abūdāt. Itē nix vi caloris resoluta terrā imbuūt: remollit z iebriat: quā aū resolūtiōne frigiditatis sue coarctatōe in sua superficie forti indurabat: vt dicit Beda. Itē nix pte sue sube mollicie z lenitātē: i suo descēu strepitū vñ sonū nō generat. imo insensibiliter de occulto aeris descendēs

et eius passionibus

interiticio. suauiter suppelici terre se applicat
et equit se coaptat. Itē nix in calore suo. et
pulcritudine ad sui aspectu oculos intueti
um puocat. si si nimis diu aspiciat spm̄ vis
sibile disgregat et valde immutat. Itē aq̄ ni
uea potentalit̄ actuali frigiditate sua fluxus
vētris repm̄it et stringit. nēruos pcutit. co
trahit et oppilat. Supfluitatē mēstruosam
vl̄strumosa eā continue bibētibz gnat. Dem
bra stupida et q̄si dormiticia cito reddit. la
pidē i vesica gignit. et frigidā hydropisiz. p
uocat et nutrit. vt dī Cōstā.

De Flebula. Ca. XII

Flebula est impressio facta ex resolutio
ne nubiu resolutar in aquā pluuiāle
vt dī Arī. Vapores enī sic resoluti
dispsī p singulas aeris pīclās ac diffusi. ne
bulā gignūt i ducūt. Que q̄nto ē terre victi
nior. tūto spissior ē et obscurior et frigidior i
uēt. A terra pō eleuata magis est soli pīclā
et iō min⁹ est frigida et obscura. Qñ at nebu
la sole attracta totalit̄ sursum mouet. i mas
teriā cedit (als redit) nubis. et iō future plu
uie est significatiua. Qñ pō a radijs solis re
pculsa deorsū cadit et in suā redit originē.
deficit et euāescit. vñ purgato aere futuraz
plagit serenitatem. Est at aliqñ corrupta ex
vaporibz ex q̄bz generat. et tūc multū est no
cua. Floz etiā et germinatiū vineaz est cor
ruptiua. Latrōibz et pueris est amica. qz isti di
arū ipoz est occultatiua. Itineratiū et pēgri
natiū ē ipe dīctā. qz i magna nebula et obscu
ra via est incognita et incerta. Radior sol et
aliar stellarū ē ipeceptiua. et iō navigatiū ē
grauis et pīclōsa. vt dī Beda. qz dū nebule
obscuritas maris suppelici occupat q̄ debet
at nauta recte vertere gubernaculū ignorat
aut ambigit.

De Tonitruo Ca. XIII

Impressionū que generant in aere ē
i vapore duplici. Prima est tonitrus.
Que est impressio generata in aquea
suba nubis ppter vaporis calidi et siccī agi
tationē huc et illuc fugiēs suū pīclariū ab oi
pte coartati in se et ex pīclamati. extinguit
tis se tandē in nube et rūpētis eā. vt dī Ari
sto. Vel generat tonitruū ex collisione nubiu
fm̄ pīclum qñ a ventis pīclarijs agitate nu
bes ad inuicem collidunt. ex mutua pculsi
one ad inuicem et violēta pīclatione fit con
cussio in aere. et strepit⁹ q̄ tonitruū ab antiq̄s

est notatus. Dī aut tonitrus vl̄ tonitruū a
terrore. eo q̄ son⁹ terreat audientes. vt dicit
Isido. Hāton⁹ idē est qd̄ son⁹. qz inēdū tū
acrit̄ cōcutit oīa. ita vt celū discerpissē vī
deat. quia cū pcella vehemētissimū vētī i nu
bibz se repētē imerferit. turbine inuālescens
te. exitūq̄ q̄rente. nubē excauat et pstrigit. et
ipetu magno incidit et diuidit ptes nubis.
ac sic cū horēdo fragore ad aures vēt. Qd̄
mīrari null⁹ debz. cū vesica q̄ntis sit pua. tū
magis sonū cōplosa efficit et emittit. Cū to
nitruo simul fulgur emittit. sed celerius vi
det fulgur. quia. clarū est. tonitrus autē pue
nit tardius ad aures. quia subtilior est sen
sus visus q̄ auditus. et idēo pīclat lucē
sine fulgidū lumē qd̄ pcedit. q̄ audiat sonū
tū subsequētē. Sicut hō pīs videt ictus
hoīs arborē incidentē. q̄ audiat ipm̄ sonus
Duculq̄ Isido. Eruta ratio Isido. de cā
tonitruū cōcordat q̄si cū pīclō dicēte. Toni
trus inquit est spūs ventoz i sinu nubiu re
ceptus. q̄ virtute mobilitatis suē q̄libz pe
tes nubis interrūpit. et strepitū ac fragorez
tonitruū introducit. Vñ subdit. Tonitruū
est spūs aeris sibi pcurrētū sonus. Sed
Arist. in li. methoz. Tonitruū nihil aliud ē
q̄ extinctio ignis in nube. Vapor enī sic
eleuatus et calore aeris inflāmat⁹. qñ a nube
aquosa intercīpit subito extinguit. et ex tali
extinctōe strepit⁹ tonitruū generat. Sic q̄
in aq̄ extinguit ferz ignitū fit sonit⁹ atz stris
dor. Descendit aut tonitruū sepe cū fulmie. et
tūc magis ledit. vt dī Beda. Vñ obest fru
ctibz cū aduenerit cū coruscatione. et fulmie
sine pluuiā. Cū pō accidit cū pluuiā pdest.
vt dicit idē. Tonitruū igit motu suo oīa
pcutit. cerebz cōmouet. animū terret. vinū
in dolijs pīclat. cōmouet et corūpit. vt
dī Arī. Strenerit i hora cibatiōis animz
oīa ledit. mīeres parietes sepe abortiri fa
cit. turres altas sepe pcutit ipetu suo et deu
cit. arbores altas diruit radice et euellit. et
frēquēt⁹ in locis altis q̄ in hūilibz et demis
sis ledere cōsuevit. vt dicit Beda. Anfrat
ctuosūm et q̄si orbiculare sonū facit. et aeres
quodā inequali susurrio p circūitū pcutit.
ita q̄ specie strepit⁹ rote vehiculi expmit q̄
dāmodo et pīclat. vt dicit Cassi. Et tal̄ cir
cularis son⁹ accidit forsitan ex rotunditate
nubiu in q̄bz vapor sine vētus q̄ cā ē toni
trui dissimilit̄ agitat. qz nūc sursum. nē deorsū
nē aq̄. nūc retro p pīclatē nubiu pīclat

De coruscatione.

Capitulum. XIII.

Coruscatio fm Aris, cōphēdit fulgur
c fulmē et ppe dictā coruscatoz. Nā p
pe deā coruscatio ē appitō subita va
porz subtili inflāmati euāscēt i aere sine dscē
su ad terrā. Fulgur pō siue fulgurato ē ignis
subtili, grossior tñ coruscatione ad trā descē
dēs q penetrat herbas et res molles sic po
uūt pbi, vt recitat in. iij. phycē Algazel.

De Fulmine.

Capitulum. XV.

Ulnen pō est vapor ignis cōpac² et
solidus impetuoze cadens maioris
vis q sit fulgur. pcutit em: et qd tan
git: penetrat et vrit siue liquefacit: diuidit
et scidit et nihil corpale ei relitit. Et fm B di
cit. Ili. q fulgurare idem ē q ferire. qz sicut
idem dicit. Et subtilioribz ptiō elemētozū
cōponit ex qbz maior vis penetrādi relinqt
et iō ic² celestz iaculi ab Irido. nuncupant.
Generat aut ex vapore grosso cōposito ex
ptgarijs et diuersis eleuato et vehemēti calo
re ignito et inflāmato. q collisione ventoz et
attritu nubū impellit et qsi lapis igne² d cō
canitate nubū deorsum p violentiā ad mo
dū iaculi remouet. Vñ fulmina collisa ad
modū lampadū fulgida vi inflāmatiōis dis
currere p aera discernūt. Et quibz ignee sint
nature tñ p violentiāz mot² naturā ignis
inferi² descēdere cōpellunt. vt dicit Beda. In
suo aut dscēsu incēdit et vrit: et tūc dicit fulgur
vt dicit Ili. Penetrat et findit et tunc dicit ful
men. vt dicit idem. Vbi aut vrit secū fumū
et fetore pessimū gignit. Sup loca alta fres
quēt² cadere soluevit. In forti estate aut i
forti hyeme raro sūt fulgura (als fulgurato
nes) s; i pncipio autūni et fine veris vt dicit
Beda et pbs li. ij. c. ij. In hyeme et estate ra
ro sūt fulmina. qz i hyeme ppter frig² vapor i
aere nō ignit. In estate pō p siccitatē et s
tilitatē aeris nō fit aggregatio vaporz i nubibz
b². S; i autūno et in vere ē aer mobil² et nim
bosus. et iō tūc sepi² fulgurat. Itē. c. vij. (als
liij). dicit idē Fulminū plā gna tradūt. nā que
siccavenerūt nō adurūt sed dissipāt. q hūida
nō vrit s; infuscāt. Tertiū ē qd claz vocāt.
qd mire est nature. Nā vinū exhaurit i do
lyis intactis vasis. Aurū et argētūz liquat:
sacculis nō cōbustis. Quid aut sit corusca
tio et vnde proueniat: diuersi diuersimode
tradiderunt. Dicit em Empedocles. q co

ruscatio est ignis occultat² i nubibus ex
dys solis. S; h dicit Aris. esse falsū. quia si
hoc esset: ex omni nube coruscatio accideret:
qz in omni nube radij solares occultantur.
Anaxagoras autē dicit q coruscatio est ex
aere descēdente in nubē vel ad nubē. et se in
ea occultare: cui² apparitio est coruscatio.
et qñ ille ignis extinguit² in nubibz aquosis:
stridor illius extincōis vocat tonitruum.
Alij dixerūt coruscatoz causari ex vēt² cas
lidis et siccis in nubibz cōpressis: qbz inflā
mant et adurunt: et ignis ex eis egrediēs est
coruscatio: cui² splendor pus pūit et visus
qz sonit² ad auditū. Alij dixerūt coruscatis
onē nō fieri p ignē sed p aque splēdētis ima
ginationē. que p stellarū de nocte lucentis
illustrationē in nubibz videt. Sed dicit Ari
stot. q iste sermo error est. qz coruscatio de
die videt sub radijs solis: sicut videt² de no
cte. S; dicit Aristot. autē vapor aggregatus
in nubibus et corū vehemēti collisione attri
tus ignitur: et fit materia coruscationis. Et
quia habet aliquas partes terrestres: earū
gravitate mouet² inferius. Et qz illa corusca
tio est vehemētis subtilitatis: et nō vehē
mentis inflāmatiōis et adustiois: iō appar
et alba. et ideo corpora ad q ptingit nō inficit
neqz corripit. Ducusqz Aris. li. ij. methoz.
Coruscatois itaqz motus subit² est et ipso
visus. Subito enī apparet ab oriētē i occi
dente. Subito sui est oñsūus. et subito ocs
cultatiūus. De matrice enī sua vt dicit Bre.
in icm oculi erit. et in se subito reuertēs suā
origiē nō relinqt. Et sua subita apparitōe
aspectus imētiū est repulsiū: timor² icul
sinus. Per totū orbē fm apparentiā et opo
nionē et iudiciū visus: sui est diffusū. Fu
turi tonitruū pambul²: et sui aduent² nūcia
tiūus. Si pluuia habuerit cōcomitatē vti
lis est et pfici². Si pō pluuia caruerit: tes
nellis floribus et fructibus est nociūus: vt
dicit Beda.

De Aura Cap. XVI.

Aura est aer leuiter motus et agitat²
a tus: estuatiūus refrigeriū. algetibz
pbens calorem. Que qnto est puri
or: tāto delectabilior et sanior est. Que si fu
erit tēperata et debitas qualitates tēpis nō
exierit: matie vite hoīs est congrua et sanis
tatis conseruatiua. Si vero contrario mo
do se habuerit maxime ē nociua: qz pestilē
tie et corruptiōis nō modice est inductiua.

Est autem pestilentia aeris corruptio ex siccitate et pluviarum distantia ex meritis hominum frigens ut dicitur Ipsi. Et dicitur pestilentia quasi pastulencia. quia tota natura hominis pastulatur et depascitur. Nam corruptus aer et pluvius et alius aeris quibus spiritus radiorum et edendo pascimur statim corrumpimur. et diversis passionibus necessario lacessimur. ut dicitur in eodem libro. ubi de proprietatibus aeris dicitur c. 2. Sed hec dea iam sufficiat.

Incipit liber. xij. De avibus in generali et speciali.

Impedito tracta

tu de proprietatibus aeris. et eorum quae in aere generantur. restat dicere aliquod de his quae pertinent ad eum decem et octo ornatum ut in ipsis sicut in ceteris creaturis dei magnalia extollantur. Ad ornatum autem aeris pertinent aves et volatilia. ut dicitur Beza. Et idem aliquod pauca adiuvante christi clementia sunt de his huius opusculo inferenda. Non quidem de omnibus sed solum de avibus et volatilibus de quibus specialiter fit mentio in textu biblicae vel in glo. Et primo dicendum est in generali. deinde in speciali. et hoc per ordinem alphabeti. Aves itaque quasi dicitur a. sine via sunt dicte. ut dicitur Ipsi. eo quod ipsarum viae non sunt in aere determinate distincte. Aves enim motu et agitatione alarum dividunt aerem et ita dunt statim post volatum aerem se claudere nullum sibi gnum sui transire derelinquunt. Dicunt autem volucres quod volitant alis. ut dicitur Ipsi. Propter quod et aliter quasi aliter. id est alis se levantes a plumbis non mutant. Sine enim alis non volitant. sine quibus beneficiis dicitur in aera se non levant. Alio autem dicitur ales ab alendo. quod ab illo quod pascit volatilia celi et dat escam omni carni aliter. nutrit ut dicitur Ipsi. At cedunt et avium conditiones et proprietates penes multa. Quae penes earum subas et completiones. Nam ex duobus elementis inter summe igne et summe levi in terminibus: avium suba est creata. Nam in earum compositione aer et aqua potissime dominantur. et idem quia multum habent trestreitas et plumbum aeree levitatis quod gressibilia vel natatilia: levitate suae sube (aliter nature) habent ferri super aera. ut dicitur Ipsi. Aer enim inclusus intra penam et cavitate aene levigat: et ut leviter ferat sursum ipsas disponit habilitat et adiuvat. Unde quanto volucres plumbum habent penositate et minus carnis. tanto facilius se sursum levant. ut in avibus prede. quod exonerate a mole carnis altissimi sunt volatiles et valde acuti visus et magne amositate. ut dicitur Aristoteles. lib. xij.

Itaque considerat volucrum conditio penes generationes. Sunt enim sibi insita a natura seminale ratione. cuius virtute moventur naturaliter ad sui generis multiplicationem. et huius species per generationis actum sine ordine perfructus. sicut dicitur ab Aristotele. li. vi. Quod inquit aves cum pullificat faciunt ovum: quous in omnibus non possit videri. propter paucitatem. Est autem principium generationis pulli: sicut dicitur ibidem ab albugine. et cibo eius a vitello. et per dies decem generatio pulli complebitur omnes sui partes. ita quod erunt partes eius distincte et manifeste. et tunc habet caput toto corpore maius. et tunc frangeret omni testa inveniret caput inclinatum supra crura dextra. et eius ale expalle super caput. Copia autem generationis et singulorum membrorum perfectam liniam generationis. rumpit testa alii in die. xvij. vel xx. ut in gallinis. et exiit pulli iam completi et vivificati. et aliqui gemelli. Sed inter gemellos unus erit maior aliter minor. et multoties monstruosior. sicut dicitur ibidem li. vi. Inter omnia autem aiantia in generationis ordine volucres sequuntur nature maximam honestatem. Nam finem ordinis nature mares cum sollicitudine feminas quod runt: inventas diligunt. per ipsis pugnant: et per eis pecto se exponunt. solummodo eis quasi coniugal amoris federe se coniungunt. et ferunt ab ipsis peractos solummodo nutriunt atque pascunt. Unde naturaliter inter sexum et sexum iudicant et discernunt. exceptis paucis in quibus degenerat natura. ut ponit Aristoteles. exemplum de pedicibus quod obliuiscuntur se rui. Unde dicit quod masculus surgit in masculum. et femina in feminam. et ex tali coitu non sunt ova pulli ficatuna. immo sunt sicut ova venti. et sentit etiam am ex tali coitu malus fetor. Idem dicit de colubina masculo. Unde inquit fener non potest coire: sed solum deosculatur et saltat supra masculum. et hoc facit quod deosculatur et. Observant autem aves in generatione temporis congruitatem. id est vernali tempore: Unde istarum temporis generationis aves vociferant. mares feminis se associant: nutribus et vocibus ad amorem mutuam se inuicem: nidificat: ouat: pullificat: pullos generatos nutriunt et educant. Et completum generationis officio a carnis cessant. et ab invicem se sepant. et usque ad iteratum generationis temporis invicem non appropinquant. Itaque attendunt aves quod ad habitatores. Sunt enim quidam volatilia quod humanam vident diligere frequentiam et habitationem: sicut galli: anseres: gallie: passeris: colube: ciconie et hirudines. Quedam vero omnino fingunt: timet et abhorret hominum conversationes sicut aves siluestres: motuose et stultiales sine palustres. quod habet varias eorum completiones. varia quod

Liber. XII. De Avibus in Generali

habitaacula: et diuersas sibi (alibi ibi) veditat
mansiones. Nam quod se nature magis frigide et huius
de paludes et fluuiales sunt frequenter propter vi
et adquisitionem: nidificationem: pullificationem: et
fetu educationem. ut auce merguli anates et
cygni. In quibus ingeniosa est natura. ut dicitur Aristoteles.
ut pedes haberet latos clausos et idiosos
propter natandi habilitatem (alias necessitatem) ut. scilicet. pe
dum latitudine aquas propius pulsant. et sic pulsi re
tro aquas quasi remigando in antea fortiter se exten
dunt. Laudas etiam habent breues ne in natando
caude madefacere possint impedimentum sentiant
Rostra autem habent lata ut grana et radices carpant
apertius et incidant. Colla longa: ut victum de pro
do facilius attrahant et adquirant. Volatilia
vero quod calidioris et siccioris nature sunt: motu
tuosius rupium acumina inhabitant et frequenter
Ut omnes aues pedes quod de pedibus sunt viuaces
Sicut sunt adle et falcones accipitres et co
lumbes. Quibus dedit natura (ut dicitur Aristoteles.) yn
gues curuos et pedes fortes et nervosos: et
rostra curuata acuta. ut fortius pedem retineant et
carne facilius laniant. Huius autem huiusmodi aues mo
dicum carnis et multum plumae. et sunt magne ani
mositatis. ut sic sunt motus faciliores velocius
volant et fortiores. ut dicitur Aristoteles. Laudas insuper
habent subtile tenuem et longam quod in volando se regunt
sicut gubernaculum regit nauem. Omnes tales aues
secundum Aristotelem in li. ij. solitudine diligunt. et cum aliis
quo sociorum habitare non possunt. Immo pul
los proprios a se abiciunt. et statim quando possunt vo
lare rostro eos percutientes a nido extrahere com
pellunt. et in suo consortio viuere non permittunt: ut
dicitur Aristoteles. De et alie aues pedes recipiunt in pedibus
do diuersionem. Quedam capiunt pedem in ae
re volando et nunquam aliquam pedem inuadunt super ter
ram. Quedam pro e contrario in terra aues capi
unt. sed in aere nunquam ledunt. Vnde mansuete vo
lucres ut columbe: istarum autem differentiam reco
gnoscent. Et ideo quando pedones aeris videtur: ad ter
ram fugiunt. quando pedones terre conspiciunt in aera
subito se extollunt. et quod in terra erant in piculo
elevant a terra: in aere tute fiunt. ut dicitur idem
Ite sunt quedam aues nemorose quod siluas frequen
tat et densas arborum inhabitant summities. Et
he quidem sunt ceteris maioris mansuetudinis
Sic sunt omnes modulates: et estimo tempore dulcis
sumis vocibus in siluis et arboribus resonantes
Sic sunt merule et philomene et huiusmodi: quod tempore
amoris matie cantant in rubis et frutibus. Nidifi
cant: super oua solliciti cubant. pullos suos di
ligunt et educant. Sunt et alia quedam volatilia quod

caestria loca precipue frequentant. et victum de
re fructibus adquirunt primum et manducant. Quales
sunt grues et anseres tam domesticas quam siluestres
Et huiusmodi aues sibi viuere tam in terra quam in aere dili
gunt. turmatim incedunt. semper suam diligunt. regem
sibi faciunt et ei obediunt. ordinate volant. et quando
inter se vehementissime pugnant. et rostra se dila
cerant et deplumant. sed post pugnam quasi reconcili
ate sibi volant. et societate persistunt non declinant.
Temporale futurum cognoscunt. Et cum vident
eam imminere vociferant atque clamant. Vigilias
ordinant. et in vigilando vices mutant. Hec omnia
continent in hexameron Basilij et etiam Ambrosij.
Sunt et in Aristotele. Supradidit etiam Aristoteles. et dicit.
Vigil lapillum inter pedes tenet ut si forsitan sur
repperit formam: casu lapidis excutit. et si qua
societate perdidit: altissime ascendit et vocifer
ando socios suos querit. et quos inuenit ad
pascua vice descendit. Dicit et quod rex huiusmodi auium
se pro se deponit. et primo de terra se erigit. cas
put per ceteros frequentius eleuat et circumspicit. sed
si quicquam viderit venientem vociferat et excitat
alias ac perimit. Ite se considerat quidam auium
um propter etates secundum variam cibationem. Sunt enim quod
non cibant nisi carne vel sanguine. sic omnes aues
pedes quod sunt curui rostri et acuti ungues. quod co
medunt omnia animalia quod possunt venari. Sed non venant
neque comedunt aues sui generis. sic faciunt pro
fuges. ut dicitur Aristoteles. li. viij. Et tales aues nunquam
potant aquam: ut dicitur ibidem. Alia vero sunt volati
lia quod solis virtutem semibus et fructibus ac herbis et
trenascuntibus. ut columbe: turtures. et anseres
tam siluestres quam domesticas. Alia vero sunt vola
tilium genera quod vescuntur carnebus nunquam fructibus
bus idcirco. sic omnes aues coruini generis. sic mo
nedule: cornices: corui et pice. de quibus dicitur Aristoteles
et etiam Basilij. Pascunt autem aues coruini generis
pulos suos in iuuentute: et iuuenes pascunt
pentes in sua senectute. Vnde et obilitat iunio
res eos in suis huiusmodi eleuat et deserit seniores
ut dicitur idem. Et in omnibus huiusmodi volucribus naturalis
pietas promittitur. ut homo pietatis obsequium dene
gare penibus erubescat quod ab auibus impedi si
bi iniunctum non ignorat. ut dicitur Ambrosij. Ite et varia
membrorum dispositio considerat aliquam auium pro
prietates. quod sicut dicitur Aristoteles. li. ciiij. Omnes aues in se
proueniunt quod omnes habent rostra quod in alijs animalibus
non inueniunt. Sed in dispositione est diuersa. quod quedam ha
bent rostra breue et latum. quare vita quera est et
mansueta. quod huiusmodi rostra est aptum ad sumendum
cibum de vicino. Quedam vero habent rostra longum et
acutum: sic et longum collum. quia adquirent

et in speciali

cibū de profundo. Quedā pō curuū z acutū. qz tal figura necaria ē ad comedendū z dī lacerādū carnē crudā. Hoc āt hz ppiū m oīs auis: qz bipes ē sicut hō. s; i pedū z eru rīū dispositiōe marīa differētia inuenit. qā pedes auis vncōz vnguū sūt fortes z acutī. qz pueniētes sūt pdatiōi z venatiōi. Pedes autē stūaliū sūt clausi z indusi z lati. qz pueniūt natatiōi. Et oēs aues lōgōz pedū z curuū hūt collū lōgum: z volāt extēso collo. Et si collū fuerit gracilez debile: declī nār ipm involādō. Et ē generale qz oē vola tile hūs breue collū: breuiā hz crura: z ecōz uerso. Qē āt volatile hzymbilicū qn nascit s; cū crescit auis later vmbilic? z oīno n ap parer. qm pūnat cū intestino p inēiorē ve nā. Jre pūderari pnt qad citā vl tardam pullificatiōem. Quedā em multoties pul lificāt vt colūba q decies ouat i anno. Que dā pō multū ouāt vt galline. Et quedā mul toties vt colūbe. Galline aut multū ouātes cito moriunt. vt dī Ar. lib. v. Aues āt cur uoz vnguū q comedūt carnē raro ouāt. qz nō nisi i anno sel pter hūūdines. q sole int comedētes carnes pullificant bis. Infir manē āt aues qū cubant sup oua sua. vt in gallinaz i aqla. de q dī li. vj. q aqla tūc vald de grauāt z albesūt ale eius z hebetant vn gues ei: z debilitant. Sūt z multe alie p petates auis qz pleq esset lōgū. s; solū attē dere optet. q aues generalit int cetera aīan tīa sūt sube purior: Lenior: z nobilior: mo tus. fortior: visus acutior: z sanioris stibilior: sapidior: pueritibilior: z sanioris. In nidificando z pullos educādo solertie amplioris. Nec aut in generali dicta nunc sufficiāt.

De Aquila Ca. I.

Unc de auibz in pīculari dicendū ē n. Et pmo de aquila que velut regina int volucres obtiet pncipatū. Jne oī mnes auis diuersaz spēs aqla est marie lī beral. vt dī pīs (als Plīn?) Nā predā quā arripit (nisi nimia fame arceat) sola n come dit. Imo auibz eā sequētibz qī cōem expōit sua tū recepta pmit? portioē. Et iō sp aqlaz alie aues solēt inseq. sperātes qz de ipi? pre da eis debeat aliq portio impitri. s; qn pre da pus capta sibi nō sufficit tanqz rex d re publica vniēs aue sibi pūmio: ē rapit et in medio ponit illā. Duos lapides preciosos noīe ebedes (als theodos) qz vn? ē ma

sculin? ali? pō feminin? i nido sito reponit. sine qbz vt dī parere neqt. Gemmaz que dī achates reponit in nido vt pullos suos cu stodiat a morū reptiliū venenoso. vt dī idē Plīn?. Est aut aqla ab acumine oculoz dī cta. vt dī Jli. Tati emz tilympidi dī visus esse. vt cū in aere sup maria immobili pēna deferat vt p nimia eleuatiōe a terra vic huz manīs pateat obtutibz: de tāta sublimitate pisciculos videt in mari natare: ad instar lapidis descēdens piscē rapit. z sic captanz predā ad lī? trahit. Est aut auis naturalit calida z sicca. prede auida z sup aliaz auis vires fortis z animosa. cū? fortitudo maxi me viger in alis. pedibz z in rostro. qz alas hz valde neruofas z paz carnosas. z iō in volādō paties est laborz. qz respectu magni tudinis sui corpis paz habz carnositatis. z multū nernositat. ppe qd multū habz for titudinis z pūctis. Et multū etiā hz pēnosē tatis ppter qd etiā plurimū pūctet leuitat. Inter omnes autem volucres maxime vi get in aquila vis visua. Spm em habz vi sibilem temperatissimū z i actu vidēdi acua tissimum. Solem em irruerberat? oculis in sue rote circūferētia intuet. z tū visus sui acies nō obtundit. nec claritate solaris luā minis disgreget. vt dī Amb. Dicit ēt Ant bro. sic z Ar. li. ix. (als. xx.) q qdā spēs aqla le quā vocat almachoz ē acuti visus valde. Et pullos suos vngue suspēfos radijs sol obijcit: z solē respicere cōpellit. z h aūqz ha beat alas cōpletas: z ad h eos pcutit z ver tit ad aspectū sol. et si ocul? alicui? lachryz met: ipm tāqz degenerē vl inficit vl abijcit a nido vl pēnit. Si āt directā acie sol ras dium videt ipm tanqz sibi in natura silem diligit atqz nutrit. Quāuis āt ita irruerbe rata sol acie claritatē videat: visum tū ad p de aspectū dirigit z inclināt. vt dī Grego. z Ar. li. xij. Aues inqt vncōz vnguū indī gēt necessario acuto visu. qm vident cibuz suum a loco remoto valde. z ppe h leuat se aqla pl? q alia volatilia. Hinc etiā in altissi mis rupibus nidificat vbi loci sublimitate ab oīmodo cursu aduersario se tutificat et defendit. vbi fm Greg. in altissimis tuta re sider. Et cum pass? gratia infima ista vider ad altissima se eleuat z ascendit. z tamē viso cadauere vl predā quam desiderat: subito tina petit. Est insup aqla auis difficiliter cu bās pullificās. z pullos suos nutries. Dīc

Ar. li. xj. q. aq̄la ad pl^o ponit tria oua. sed
tertium p̄icit a nido qm̄ ḡuit incubat sup̄ ea
Et subdit. qz illo tpe d̄bilitat̄ inrātū q̄ n̄ p̄t
bū venari pullos auū aliax. qz tūc icuruaſ
vngues ſuiz albeſcūt ale ſue. z tūc nimis ḡ
uaſ i dādo cibū pulli ſuis. Eſt p̄tingit aq̄la
h̄ie tres pullos. eieit vnū d̄ nido ſuo p̄t d̄iſ
ſicilitatē nutriendi. S; auis kyni q̄ arabice
d̄r cibai (als cēbar) nutrit pullos ſuos caſus
alie ab aq̄la ſic reiectos vt d̄r idē. Itē idē
d̄r q̄ aq̄la diuerſe ſūt ſpēs z diuerſimode
cibāt z nutrit pullos ſuos. Flā q̄ albas ha
bēt caudas i eaz cibatiōe pl^o laborāt. q̄ p̄o
hūt migras min^o in b̄mōi negotio ſe fatigāt
Pullos aut̄ ſuos ad volandū iā aduolatos z d̄
nido eieciētes paulatim puocant ad volan
dū. z faciūt eos eſurire vt auidi^o eas ſeq̄nt̄ i
aera p̄pter paſtum. Eſt forſitan pigritane
runt ad creūdū p̄cutiūt eos cū roſtro z ſub
trahūt eis cibū. vt ſic cogant eos ad ereun
dū. z poſtq̄ fuerunt cōpleti in fortitudinē i
pēnis fugāt eos a ſe. z nō ſūt pl^o ſollicite ſur
per eos p̄ter q̄ndā ſpēm aq̄le quā Aris. vo
cat cubar (als achar) q̄ cogitat de pulli ſuis
magno tpe. z q̄ volāt pulli. volat cū eis et
dat eis ad comedendū. z q̄nq̄ volitat ſuper
illos. curā illoz agēs. p̄ata ad reſitendū alijs
quibz. ſi forte p̄uenit ad nocendū pulli ſuis
in aliq̄ ſeu ledendū. Hec oīa t̄gāt Ar. li. xj.
De aq̄lis p̄o d̄r vt tangit Greg. ſup̄ Job. q̄
q̄n el^o pulliculi recent̄ nati ad capiendū groſ
ſiorem cibū z digerendū ſūt inualidi. ſanguī
nem z liq̄diorē humorē prede in os ſuū at
trahit z ſugit. z attractū ſanguinē in ora pul
liculoz vomit. z ita reſicit eos cibo leuiozi
quosq̄ innaleſcant. ad ſumendū cibū fortiozi
rē. Adhuc d̄r Aug. z Plini^o q̄ aq̄la in ſene
cente panē caliginē in oculis z grauedinē i
alis ſuis. cōtra qd̄ in cōmodū inſtruit a na
tura vt fontem aque ſaturientis q̄rat. dein
de aſcēdit q̄ntū poteſt p̄ aera donēc ex calo
re aer^o (als ſol) z labore volat^o forti^o incalē
ſcat. vñ tūc ex calore porz aptis z pēnis re
larat^o ſubito d̄ſcedēs i fontē ruit. abiq̄ mu
tatis plumis z purgata caligine i oculis vi
res recipit z reſumit. Sup̄ p̄s. etiā d̄r idē
q̄ cū ſenuerit ita indurāt^o icuruaſ eius roſ
trū vt vix poſſit ſumere cibū ſuū. z p̄ h̄icō
modū inuenit remediū. qz petrā ſibi q̄rit cō
tra quā forti^o roſtrū p̄cutit z allidit. z ſic de
ponit onus roſtri. z cibū capies reſumptis
viriū inuenieſcit. Et ſicut d̄r Plini^o. Aq̄la

ſedēdo ſup̄ rupē vel arborē ad ſol^o claritate
oculoz acie dirigit. vt poſt p̄dam b̄n̄c inde
circūſpiciat vt vngues ſuos inſpicere nō de
ſiſtit Fel bur^o ē mltū medicale. qz poſitū in
collyrijs viſum acuit z ſubuenit caligini z
alijs in cōmodis oculoz. vt d̄r Diaſ. z etiā
Cōſt. H; at aliq̄s p̄p̄ietates min^o lauda
biles. Eſt ei auis excedēs i calore z ſiccitate
te. z iō ē aroſa z ſtracūda. qz tra forz nō ē niſi
i corpiū magne ſiccitatis. vt d̄r Aris. li. xj.
z auibz innocētibz eſt aq̄la inſimica z inſeſta
Anguibz ei rapit. z roſtro p̄cutit caput auis
Vocē h; roboantē. z generalit̄ oēs aues ter
rificantē. In aſpectu em̄ aq̄le z auditu terri
rent oīs aues alter^o ip̄el. etiā aues p̄cede.
Vñ d̄r Plini^o q̄ herod^o z p̄ſiles aues i die
q̄n audiūt aquillā vix p̄dant. z h̄ forſan acci
dit ex timore. Aquillā em̄ in aere t̄m̄ rapien
tē timēt generalit̄ oīs aues. Vñ d̄r Aris. li. xj.
q̄ rapit in terra. Vñ d̄r illā q̄ rapit in aq̄.
qz illā nō timēt niſi volucres quaz vix^o et
p̄uerſatio eſt in aq̄ t̄m̄. Talis at aq̄la mltū
degenerata nobilitate illaz aq̄la z q̄ in aere
re vt i terra rapiūt p̄dam ſuā. timēt em̄ vul
turē. Vñ d̄r Aris. li. xj. q̄ amachel manet
ape mare z ſupta magnos lacus z cibāt ex
auibz p̄pe mare q̄n aſcēdit ab aqua. z ſi vix
derit vulturē venientē timēbit vñ fugit ad
aquā. h; vultur q̄ eſt acut^o viſus ſp̄ volat cir
ca locū illū. z ſi exierit auis de aq̄ in aerē vt
in terrā ſtatim rapit eā vultur. ſi p̄o d̄m fue
rit in aq̄ ſuffocat. Habet aut̄ aq̄la vnūz pes
dem clauū ad modū pedis anſer^o cū q̄ ſe
regit in aq̄ q̄n ſolet deſcēdere p̄p̄ p̄dā. Aliū
p̄o pedē habet d̄ſuſum cū acutiſſimis vñ
guibz cū q̄b p̄dā rapit. H; aut̄ p̄na aquillā
na q̄ndā latentē corroſiuā p̄rūt. vt d̄r Plini^o
n^o. Dic em̄ q̄ p̄na aq̄le poſita inter aliarū
auū plumas. corripit z corrodit eas ſicut
chorde facie de iſtēntis lupoz i vlgella vt
in clithara poſſite cū chordis facit de iſtēntis
nis ouſū eas d̄ſtruit z corripit. vt d̄r idē.
Aq̄la etiā ſocietatē nō d̄lligit. imo fugit. vt
d̄r Aris. li. j. Aues q̄ hūt vncos vngues
nō ē poſſibile q̄ ſint cū aliq̄ ſocioz ſuoz zc.
Itē vngues h; p̄ mucronibz. z iō q̄n ſedet
ſup̄ lapidēz retrahit eos z q̄ſi claudic̄ intra
carnē ne eos allidat vt p̄terat p̄tra petrā vt
dicit Aris. li. xij. Nō inſidet auis habēs
vncos vngues ſup̄ arbores vel lapides. qz
natura vnguū el^o ē ſiſtas duas res. zc.
Itē impia eſt p̄ filios ſuos q̄n coruz vñus

proprietatibus in Speciali

claudis extra sole, qm reputat eos alienos
 Jē vt ad pda allaz autū instruat eos z cō
 pellat: rostro eos pcutit z vulnerat, vt dicit
 Plinius.

De accipitre Ca. III.

Accipiter est aus regia q pl' aīmo q̄
 a vngul' est armata z qd ei in q̄ntitate
 corpis natura denegat. B ei i p̄tute z
 audacia ai recopelat, vt dicit Jū. Est em aus
 vt dicit Jū. alijs ausib' capiedis auida a q̄z
 arreptōe z pda accipiter, raptor ē vocata.
 Dic etiā Basilius in hexameron, q accipi
 tres circa suos pullos sunt crudeles qz cuz
 sint habiles ad volādū cibos eis subrahūt
 z pcutiēdo ad modū aqlaz d nids exte cō
 pellūt z cogūt, qz eos audere p̄reptidāt, z ad
 pda exūtāt, ne adulti effecti tepescāt octo, z
 mag' cibū q̄rere q̄z vigore ai p̄flescāt, vt dicit
 Bāf. z Amb. Sūt em qdā accipitres p̄do
 nes aēis tū, qdā p̄o terre tū sic z aqlē vt
 dicit Aristo. li. vi. Primi aues tū volātes ra
 piūt, Scōi p̄o sedētes i terra pcutiūt z ina
 diūt, z inter hos colūba discernit sic de aqla
 dicitur est. Est igit accipiter aus calidaz sic
 ea, mole carnis depaupata, pennaz pluma
 rūz varietate decorata, structioni i pennaz
 decore simillima ē, s i agilitate z ai magna
 nimitate oīno impar est. Sūma ei celerita
 te nūc in aera se leuat et ascēdit in tātū q ab
 hoīm aspectib' se subrahūt, nūc subito infe
 rius in pda ruit, Pect' p̄o accipit' est acu
 tissimū, modica tū carne est munitū Vn dicit
 Aristo. li. vii. Quāto pect' ē? est mag' acu
 tū, rāo melioris est volat', qm si h̄ret pect'
 mltū latū moueret multū aēis z esset gūis
 mor'. Carnosum autē nō est, qz acutū est et
 obile esset si h̄ret cooptoriū ex multa carne
 sic dicit ibidē. Maxia itaqz est ei' fortitudo i
 pectore z i vngulib' z in rostro q statim pes
 citz cerebrū excerebrat p̄de suo, Et fel medi
 cinalē est z vtilis in oculoz collirijs admis
 scēt, vñum em acuit z oculoz albugies des
 truit z p̄sumit, sūt z sim' ei'. Habet autē B
 apriū accipit', vt dicit Breg, q in senectute qn
 sentit se pēnaz pondere p̄grauari expandit
 alas suas s sol' radios flante aūstro, z sic ex
 repetita aura z calore resolūere apūnt pos
 ri qbz aptis excutit alas, z sic veteres penne
 exiliūt z noue crescūt, z sic nouitas pennaz
 ipm efficit ad volādū apriorē. Duo ei se ge
 nera accipitru, qdā em est domestic', z qdā
 siluestis. Quis domestic' est siluestres rapit

q̄ues, z raptas eas dño suo derelinq̄t. Sū
 uēstris p̄o domesticas rapit aues, Indignā
 tis em nature est accipit', vñ si pda quā im
 petit z sequit casu aliquo nō arripit, vñ illa
 dle ad manū dñi sui redit, Oget aut vt acci
 piterū diēta sit ordinata, s. nec nimis tenuis
 is, nec nimis lauta Ex abundāt em cibo im
 pinguant, z tūc insolefcūt aut pigrescunt, z
 ad reclinatoriū redire dedignant. Si vero
 fuerit nimis pauc' deficiat accipiter vñbo et
 efficitur impotēs ad p̄dandū Solēt etiā ocu
 li talitū auiū ciliari claudī siue tegi ne nimis
 de manu gestāris se efferāt auiū vñis ad q̄
 rum raptū anhelāt z aspirāt, Et iō qbusdā
 laqueolis illoz pedes illaqueant, ne libere
 ad quālibet auiculā efferāt, Sētat in sint
 stra vt de dextra aliqd recipiat vñ. reficiat.
 Seruant aut accipitres domestici vel dos
 mīti i mutatorijs vt a pēnis veterib' indu
 ratos exonerent, z sic i inuētiue z decore re
 nouent. Dat aut eis cibo d aliq carne aliq
 tulū venenosa, vt sic facili' mutant, Accipit
 res p̄o maxie ledit fumus, vt dicit Beda, et
 tōo eoz mutatoria a locis fumosis dñt esse
 remota ne eoz corpa ex fumi amaritudine le
 dant, z ne plume ipoz ex nigredine fumi in
 ficiāt, Carnib' recentib' z sanguinolētis ci
 ban' z solēt eis dari corda auium q p̄dant
 Quādiū viuūt, z potentes sūt ad p̄dandū : a
 suis dñis diligunt, in manib' gestant, sup
 particas reponūt, i pectore z i cauda man
 bus replanāt, cū diligētia nutriunt S; qn
 moriunt ab oib' inutiles reputant. Nō ei
 comedunt, s; post sup sterq̄liniū p̄ficiunt

De alieto Ca. III.

Alie' fm glo. Dene, xpiij, idē est qd
 a falco, aus scz p̄de auida z multum
 aiosa, Inuadit em aues longe se ma
 iores eas pectore z pedib' pcutiens z inua
 dens, Scdm p̄o alios aliet' est aus puula
 capies alias minutas aues, vt dicit auroz au
 rore, Obtinet exiguas aliet' corpore vires,
 Sūt et aues mīne pda cibusc' su', Expris
 mit h̄ aliquē q solos verat egenos. Et fm
 B videt q alietus idē sit qd nistis paruos,
 q gallice dicitur muschet vel ipe nistis

De apib' Ca. III.

Pes fm Jūdo, sunt dicte, eo q sine
 a pedib' nascant, Vel et eo q pedib'
 alligēt se inuicē z p̄nectant, De fm
 Jū. solertes sunt in gignēdi mellis officio
 Assignatas z sibi p̄prias incolunt sedes nō

vendicantes sibi alienas. Domestica sua ies
narrabili arte componit, et ex varijs floribus
mirabili artificio fauū pdunt, textisq; ceris
ple nūmā castra replēt. Exercitū et regē hūc
et bella mouēt, fumū fugiūt et ventū. et bella
tumultu exasperant. Has pleriq; expti sūt
de bonū cadaverib; nasci. Pro his creādis
vitulor; occisor; carnes pberāt. vt ex putre
facto cruore vermes pcrent, et postea reces
ptis alis apes efficiant, sic scabrones d e q;
rū carnib; generant, vt dicit Iſid. Scdm
aut Amb. in heramerō, mirabiles sūt apū
pprietates et lignes et nobiles. Nā apes cō
mune habēt sobolē, ynā incolūt mansione,
ynā porte claudūt limine, cōis est labor ot
bus, cōis cib; cōis opatio, cōis vsus, cōis
fructus, cōis est oib; volatus, cōis est oib;
generatio. Integritas q; corpis virginialis
oib; est cōis sic; partus, qm nullo pcubitu
miserent, nec libidine resolunt, nec partus
quatiunt dolorib;, et tū maximū filior; exa
men pstituit, nā cū alie volucres vix in an
no singulos edāt fē, apes gemios edāt, et
duplci ceteris fecunditate pponderāt. Itē
Apes regē sibi creāt, ipse sibi ppos ordināt
et tū licet possit sūt sub rege, ipse tū sūt libe
re, et regē sibi substituit, et naturalī affectu
diligūt, et summa defensione defendūt, et eo
perire pulcr; putāt. Regi suo tāta reuerētā
exhibēt vt nulle de suis domib; exire aude
ant, nec ad aliq; pdire possūt nisi rex fuerit
egressus et volat; sibi vēdicauerit pncipatū
Eligūt aut apes sibi in regē, et magnitudine
et spece magis insignē, et qd in rege pcpnū
est māfuerudie clariorē. Nā et si habeat acu
leū eo tū nō vā ad vindicandū. Naturalr
aut apes tāto sunt lentiores q; ceteris sūt
maiores. Sz apes q nō obteperāt regi p
pria pdenatōe se multāt vt aculei sui vulne
re moriant. In apum pō examine nulla est
ociosa. Quedā ei certāt qsi in bello capestrī
ptra alias apes, alie inuigilāt, circa victum
alie futuros explozāt imbrēs, et speculāt cō
curfus, alie ceras de florib; fingunt, alie cel
lulas nūcrotūdas nūc quadratas mira cō
nexionē et equalitate cōponūt, et tū inter taz
diuersa opa nulla alienis laborib; insidiat.
Nullo raptu victū qrit, s; pprio volatu et la
boze inter herbas et flores q sibi sunt pgrua
recolligit et regit. Hūc tū apes spicula sua
et inter mella fundūt venenū si ab aliquo fu
erūt lacessite, vitāq; suā ponūt ardore vlnē

dicte p domesticior; suoz defensione. Apis
itaq; et infirma est robore: valida tū est vt
goze sapie et pte, cul; fruct; oib; ē suauis.
q suauitate sua fauces obdulcat et vulnera
curat ac interiorib; vlcerib; infundit medū
camēū Hucusq; Amb. Sūt et alie pprie
tates q; tāgit Arist. li. x, vbi ista interserūt
Dic etiā iter cetera q apū opatōes inter se
sūt diuersimode. Quedā em adducūt suis
alucarib; q idigēt ad pparationē mellis ex
florib; et frondib; arbor; et herbar;. et pcpue
in qb; est glutinositas, et illinūt ex eo supfi
ciem alucar;. et hoc faciūt ppter nocētā anī
malia. Est itroī alucar; fuerint nūmīs am
pli, stricificabūt eos. deide pgregāt mel, et
pus incipiūt facere domos in qb; habitāt
reges, deinde alias domos in qb; habitant
alie apes alucarā custodiētes, et accipiunt
cerā ex florib; et pgregāt ipam cū pedib; an
teriorib;, deinde mtrūt als mutāt eā ad pe
des medlos, deide ad coras pedū posterio
rū, et p volāt cū ipa, et tūc māifestat pdes
rositas i ea. Et cū volat apīs nō tāgit flores
diuersos, nec dimittit vnū florē et vadit ad
aliū qdū ibi inuenit qd sibi necessariū est et
vtilē Sz colligit ex eo q idiget, et tūc redit
onusta ad locū suū Quale āc mel f colligāt
et q sit mellis, ppria materia nō possum; leu
ter distinguere sensu. Freqntāt aut libenē so
lla et flores oliue, et manēt sup ipaz lōgo tpe
pp spissitudine folloz. Nū aut rex eaz ne
q; volare, tūc ferūt ipm apū turba, et si fuerit
rector viu; mares erūt in vna pte, et femine
in alia. Si pō fuerit mortu; mares erūt cū
feminis i domib;, et femia rector; est dupla
ad alias, et habz acutiorē aculeū q; mascul;
et multi de marib; carēt aculeis et volūt qsi
pūgere cū aculeo et nō pnt. Rectores autē
duoz sunt modoz. An; ē niger, et Ali; ru
beus, et h; melior ē. Et ē apīs bōa parua, ro
tūda, i se densa, pstricā i medio q; dincta,
mediocrit; villosa. Et differūt apes i pastu
q; qdā pascunt florib; horulanis, et sūt di
nerie ab illis q pascunt i florib; montanis
Nā ille q pascunt in arborib; mōtantis mā
iores sunt alijs et fortiores et p; patētes la
boris. Itē apes sedēt sup alucarā et sugūt
qd est supfluū in faulis, et d; q si nō facerēt
hoc generaret ex eis araneaz moreret apes
Nū aut modiciū est de melle in domib; de
serūt eas et pugnāt cū illis q volūt extrabe
re mel, et ppter h; vident sepe sedere sup fora

proprietatibus in Speciali

mina qñ parate ad resistendū. z pugnāt bre
miores z lōgiores pugna forti qñ mltū co
medūt de melle. Et laborāt eñcere eas d al
uearibz q nō mellificāt nec laborāt. Jte res
ges nō apparēt extra aluearia soli nisi magno
stipatu apū z tpe in medio eaz est. z ext^o e^o
ē aū extū pulloz apū tñbz diebz. deide ex
eunt apes pauce z volāt circa aluearia dī
uidūt se p cateruas z vadūt cum qñbet rege
cateruayna. Esti ptingat q creat vna pars
apū ad alias. tñc ille pauce residue vadunt
ad aliū regē z dīmittūt suū pñū regē. z va
dunt ad regē possidentē ples. estī rex quem
dīmiserūt insequat eas interficiūt ipm Jte
qñ apes pungūt cito post moriunt si totū i
fixerūt. z nō retraxerūt aculeū suū. qz im
possibile est totū aculeū exire nisi cū eo ex
at intestinū. Rectores aū apū raro pūgūt.
Esti aliq apīs moriāt i alueari extrahūt eā
residue. qz h aīal valde est mūdū pl^o qz alia
aīalia. z ppter h eñciūt sterē suū in volādo.
nō inalueari suo. qz fetidus odor gnat eas.
Siltz vē? Un si fuerit foris vē? custodes
apū debēt tegere orificiū alueari ne itret vē
tus ad eas. Qñ it aluearia efficiūt aliq cas
su fetida derelinquūt ea. z ptingat eas ibi
moriari ex fetore ifirmant. Qñ etiā nimis q
eñciūt ifirmāt z eñciūt oculos a se Et puenit
eis in hyeme loc^o calid^o. et in estate loc^o fri
gidus. Esti hō dīmiserūt eis multū d melle
nō multū post opabunt. z i modicū. segnez
scent ad opandū mel. z ppter h dī custos dī
mittere de melle fm multitudine apū. z i
defecerit eis mel ad comedendū. dī eas pa
scere ficubz z alijs dulcibz ne moriant. Jte
qñ ptingūt inuicē intra aluearia signū ē q
volūt discedere ab alueari. z iō dī custos i
rozare vinū dulce intra aluearia z tunc ma
nebūt. Hucusqz Aristō. li. viij. aīne. it. Jte
idē li. iij. Apes nō faciūt strepitū nisi volā
do z extēdendo z ptabendo alas p aerē ca
dentē int alas z corpus. Jte posteriores pe
des apū sunt maiores qz anteriores ppter am
bulationē. z vt cito eleuent a terra cum vos
luerint auolare. vt dicit idē li. iij. Jte acci
dit apibz infirmitas q ab Aristō. li. viij. dī
cabiōim. als Kalyroim. vī raboyzoi. et p
uis vermiculis q generant in alueari bz ex
corruptis fauis. Et qñ crescūt illi pmiculi
faciūt texturā silem texture araneaz z dīan
tur sup totum aluear. z ideo putrescūt mel z
egrotāt apes i moriūt. Jte idē li. xvj. Apes

nō generāt ex coltu neqz ex diuersis generibz
neqz ex apibz p coitū. In annis aūc pluuia
libz multiplicant apes valde siue pulli apū
qz ppter hūiditatē multiplicant iuglūitas
res in corpibz. In annis aūc tpeate complex
ionis pulli apū dīminuunt. vt dī idē. Jte
in dietis pticularibz dī. Apes flores amy
gdalinos pascētes faciūt mel magz tpatū et
magz saporosum mīnusqz acutū. sī spūaliū
mēbzoz marie mūdificatiū. Apes pō ab
sintibz pascētes et alias herbas amaras fa
ciunt mel. sī mīn^o dulce. est tū multū mūdī
ficatiū oppilatōis splenis z epas aptiū z
hydropicoz iuuatiū. z morsus rabidi cas
nis curatiū. Quere infra de melle i tractas
tu de liqzibz. Quere alias pprietates apū in
lra A. i tractatu de aīalibz fm Plī. z Aulē.

De bubone Ca. V

Ubo a sono voc^o nomē habz vt dīc
b Jsi. Est aūc avis feralis. onusta qdē
plumis. sī qñ sp detēta pigricia. des
bills est ad volandū. i sepulcris die z nocte
versat. sp cōmorās i cavernis. deinde apō
augures malū pēdēre fert. Nā in vrbe vī
sa solitudinē pēdēre asserūt. vt dī Jsi. De
bubone dī Arist. li. viij. Monedula inquit
pugnat cū bubone qñ debilis est vīsus bu
bo apud meridiē. Clar^o nāqz videt d nocte
qz de die. Et ppter h rapit monedula q ē aūc
coruini generis bubonis oua z comedit ea d
die. z bubo comedit oua monedule de no
cte. qz bubo fortior est de nocte qz die. z mo
nedula fortior est de die qz de nocte. Et alie
aues volāt i circūitu bubonis et depumāt
ipm. Et ppter h aucupes cū eo depēdūt
alias aues. Pugna at lītar. aūc sicz bestia
rū nō est nisi ppter cibū z mālitiā. Cuius fies
quēsyulāt de nocte p sagitū est mortis fm
augurū. plecturā Bubo stercoribz z alijs i
mūdicijs pascit. Ab alijs volucris h odio
habet. Tepla frequētat nocturno tpe vt de
oleo lāpadū satiet. In plumis tñz i rostro
aūbz pde sillis esse videt. sī i aīo strare peni
tus ē dissilis. z i pte Qñ ab aūbz ipugna
tur. in supinū se vertit z rostro cū pedibz se
defendit. Bures z vespertillones venat z
comedit. De nocte enagat et circūuolat. de
die pō in parietū rimulis se abscondit

De columba Ca. VI.

Plumbe sunt dīcte a colore colli eo
c q eaz plume in collo colore multis
plicat sunt resperse. vt dīc Jsi. Sunt

autē columbe aues māfue hōim frequēt
am z cōfōrtiū dīligētes, z in eaz multiplicā
tione cōuerfantes, quas antiqui veneras
nūcupabāt, eo q̄ frequēt nīdos z oscu
lo amorē pēpīāt z veneri multū vacēt. Et
iō colūba dī q̄si colēs lumbos, vt dīc Jfīd.
Nā colūbe ouāt omī tpe z faciūt pullos cū
fuerit eaz māfio calīda, z fuerit eaz cū pa
ratus, meliores aut faciūt pullos in autu
mno q̄ in vere vel in estate, ppter coplāvic
vt dīc Jfīd. De natura pō columbarū dīc
Aristo. li. v. Columba autē est volupnosa
vīr se osculānt ante coitū. z masculus se
ner nō p̄ coire, tū nō cessat osculari, et fēa
mītorēs saltat sup fēaz tanq̄ sit mascul⁹. z
facit h cū osculat, z nō eijciūt semē. Tū sine
coitu (als) Et talī aut coitu) faciūt oua aliqū
nō pullificāta, sicut sunt oua vētī, z omnes
aues q̄ siles sunt colūbis ouāt ī vere bis vl
ter, z faciūt duo oua, sed nō ouāt tertio, nisi
qū corripit secundū. Jtē idē dīc li. vi. Colū
be inquit p maiorē pte pullificāt marē z fē
minā. z p m⁹ pull⁹ est mascul⁹, z aliqū exī
vī pullus vno die z ali⁹ a līo die. Et mascu
lus cubat de die sup oua, z femina de nocte
Et p mū ouī cōplet se z fundit in, ex. dīc
z colūba pmo penetrat testā. z post dīuidit
illā. Et mascul⁹ z femina calefaciūt pullos ī
vno tpe, z femina est magis sollicita circa pul
los q̄ mascul⁹, z decies in anno ouāt z qū
q̄ vndecies vl duodecies, sicut in egyptoz
mascul⁹ coit cū femina post annū. Jtē idē
libro. viij. cū pullificat colūba statū mascu
lus regit pullos, z si femina tardat venire ad
pulos ppter dolorē part⁹, pcutit eā mascul⁹
z cogit eā ponere se sup pullos, z cū crescūt
pulli, vadit mascul⁹ z fugit terrā salīam. z il
lud qd fugit ponit ī ore pullos, vt assuescat
eos cibo. Cū aut mas vult eijcere pullos d
nīdis coit cū ipsīs. Jtē colūbe habēt pūuz
sicut z turtures. qz caput suū nō erigūt qū
potāt qūsq̄ eis sufficiat hauri? pō? Anū
aut colūbe generalitē cubāt vsq̄ ad annos
q̄ndecim. Hucusq̄ Arist. Propterates au
tem colūbarū vsuales z multū notas tangit
glo. sup pū illud. Oculi tū colūbarū. Cañ.
pmo. Scz Colūba inq̄ felle caret. rostro
nō ledit nūī parē suū forte. In cauernīs pe
traz nīdificat, alios pullos nutrit. colū
bas altas errātes associat z recolligit, in tra
fluēta manet. meliora gna eligit. gemitū p
cātū reddit, gregatim volat, z societate dīli

git. Alis z rostro se defendit. Cadāuera et
alta imūda nō comedit, gemīos pullos nu
trit. Sz sup fluēta residēs, vmbra accipit
delōge veniētis inspīcit, quō vidēs statim
ad iteriora forāmis fugiēs se abscondit. sic
dī glo. albi. Oculi et sic colūbe sup riuos aq̄
rū zc. Cañ. v. c. Et vt dīc in ylatico Cōstan.
sanguinē hz medicinalē. Dī em q̄ sanguis
et sub dextra ala extract⁹ z calid⁹ oculis im
posit⁹ seu instillat⁹ dolorē mitīgat, et sanat
obtralmā oculoꝝ. Finū habz ardētē quē
de nīdo eijcit. z pullus vt eijciat īstruere cō
fueuit. vt dīc Arist. Colūba pacē est nūcia,
simplicitas formā, natura mūda, ple fecun
da, pietatis emula, societatis amica, inuīte
immemor, q̄ quāto est pēosior tāto fecūdit
oz inuenit, vī colūbe habētes pedes pēnas
tos fere pullificāt omī mēse. Est aut colum
ba naturalitē timida, raro secūda, nisi qū est
in foramine petre, ibi aliquālitē regecit. Est
aut oblitiosa, z iō sublat⁹ pullis dānt sui ī
memor nīdificare z pullificare itēz. in eodē
loco nō omittit. vt dīc Hiero. Jtē stulte est
curiosa, nā sedens sup arborē circūspīcit, et
ad quā pte velit sedere (als) sedere) q̄si de līs
berās collū vndicāt omī mēse. Est aut colum
ba de volatu delibērat, anq̄ arripit volatuz,
sagitta eā trāsuolat, z iō ppositū nō pficit, qz
qd dīcū? fieri ppositū in tpe pgruo nō pfe
cit, vt dīc Greg. Jtē vt dīc in dīc. pīcularibz
Caro colūbina dura est ad digerendū z vī
scosa, vnde grossum dat nutrimentū maxis
me caro pulliculoꝝ Sz qū volare incipiūt
rōe mor⁹ z laboris multū amittūt de illa g
uitate, z fit caro leuioꝝ z acceptabilioꝝ ad di
gerendū. Quāto pō venustioꝝ tāto durioꝝ z
peloꝝ ē ad digerendū, z illaudabil⁹ generat
corpī nutrimentū Jtē aliqū inuenit colum
ba domita q̄ ad deceptionē siluestriū est in
structa, nā siluestrībz se associās ad rete eas
duclt, z vt cauit⁹ eas decipiat cū illis intrat
aucupis rete z inuolui se pmitit sub amict
cie specie, q̄si ad pascua ipsas allīciat, et sic
pascēdo ad laqueū et interitum eas trahat
Jtē in Egipto z in Syria vt dīc Amb. in
struit colūba vt fīaz sit gerula z puīcie ad
puīciā internūcia. Naturalitē em dīlī
git locū z mansionē vbi pmitus est nutrita
z quātuncūq̄ deferať ad lōgīnquas ptes
semp redit ad pīa si libertati fuerit restituta.
Tali aut columbe cauit⁹ solet alligari lī
tera sub ascella que dīmissa eleuat se ī aēre

proprietatibus in Speciali

z nunq̃ cessat donec redeat ad sue natiuitatis p̃ma loca. S; q̃nq̃ cognoscit ab hostibus z sagitta ipedit (alas ipetit) z p̃ lris q̃s defert interficit z vulnerat. z sic nō sine p̃iculo est batula lre. qz frequēter lra sic portata est causa vel occasio mortis sue.

De Coturnicib; Ca. VII

Coturnices sunt quedā auicule a sonore vocis dicitur. quas greci ortigias vocāt. eo q̃ ferunt in ortigia insula p̃mo vife. vt dicit Iliod. He aues certa habent adueniēdi tpa Gregē faciūt z ducūt. Accipitrē timēt. z q̃dū accipitrē vidēt rādū de terra nō surgūt. itō etiā ortigometra dicitur. Habent autē he aues duces sicut et grues. Et ideo qz timēt accipitrē cura est eis solitari duces p̃ q̃s caueant p̃p̃ia discriminia ne captant. Nec sola auis morbi caducū parit sicut homo z passer. Mare trāsies cum lassatur in aquā descendit. z vnam alam erigens velū sibi facit. Libos grissimos habet semina venenosa. p̃pter quas causas veteres eas vesci phibuerūt. Elleborus em̃ est cibo coturnicū q̃ si ab animali in multa q̃ntitate sumat p̃neabile (als p̃niciosum) est. Nā cū animalia latis habeāt venas p̃ quas deferatur fumus vellebori cor subito infrigidat z mortificat. Coturnices autē venas habēt strictas circa cor. z lō fumus venenosus cū nō habeat liberū trāsitū. in stomacho remanet z ibi digerit z subtilizat vñ nō leduntur. Coturnices autē vulgari sermone curletos vocamus a veloci cursu. citilline em̃ currūt sup̃ terrā. Specie at̃ suā diligūt tales aues z ideo vociferādo mutuo se requirūt. vt dicit Ambrosius.

De Ciconia Ca. VIII

Ciconia ṽl ibis est auis fluuialis q̃ seipsam purgat rostro suo. quia q̃n ex ciborū multitudine sentit se quas tam. aquā marinā itra rostrū recolligit quā p̃ anū ad interiora infundit q̃ remolliendo cibi p̃paci duritiā z mordicādo itestina: su p̃luia eijcit z expellit (als emittit) Nec auis serpentū ouis vescit ex eis grissimā escam deferēs pullis suis. vt dicit Ili. Et dicit ciconia q̃si cicannia. qz cōquatiēte rostro q̃si cū cāna sonū facit. vt dicit idem. Ueris est nūcia. z in suo aduentu p̃dicat nouitatē r̃pis. Serpētib; est inimica. rostro em̃ eos pcutit interficat. z quādoq̃ deuorat z Deglutit. Hūas nam societate et frequētiā diligūt. z ideo nō

difficere sup̃ domos ab hominib; inhabitatas cōueniūt. z nidū suū primū nisi fuerit coacta de facili nō dimittit S; in suo recessu p̃tra hyemē terra replet nidū suū z cū luto virgulas nidū et sp̃nas cōpaginat ne aliq̃s ṽetus impetuusus ipm in hyeme deiciat aut dissoluat In reditu autē suo i vere eū dē locū obtriet (als occupat) ab alijs nidū occupare volētib; p̃tegit z defendit. Viuente fēia: mas cā coit cū alia se nō associat. S; q̃ ad nidū generatōis officiū femine fidē seruat. In q̃ si masculus aliquo casu adulterū cōcubitu p̃senserit. vltra secū nō cohabitāt sed rostro si potest eā transuerberat atq̃ necat vt dicit Aristot. Alias q̃ in nido mas femina nō calcat Et in cubādo sup̃ oua mas cū femina vices mutat. Pullos suos miro affectu diligit z custodit. et ex assiduo cubitu sup̃ eos plumas p̃dit. Pater quādo est i pascuis. mater in nido residet. z ecōuerso. q̃n do reuertit mas. femina euolat ad pascua. z masculus nidū fouet. vt dicit Ambro. Ciconie maria transuolat z collecto agmine ad calidas regiones simul volāt. In suo autē discessu comites habēt cornices que ipsas p̃cedunt z quasi ciconijs ducatū p̃bētes: p̃tra aues infestas eis p̃yrib; se opponunt. vt dicit in herameron. Quāuis autē venenosa comedat vt ranas et serpētes z h̃mōi: venenū tū naturā eaz nō supat nec imutat itō eis est refectio z nutrimentū qd̃ hoib; z mltis alijs aialib; est venenū. Si em̃ calorū qui in eaz interiorib; dñat p̃tus veneni eritugit et supat. A pullis suis in senectute pascunt. nā eximia illis circa filios est p̃etas. z itō quantū ips expendūt in fetib; suis educādis. tantū ip̃e a pullis suis vice reciproca nutriunt. vt dicit Amb. Quādo pulli nascunt. crura pedes z rostrū habent ad modū cygni valde nigra. S; depōsita paulatim nigredine. rubere tāto pl̃ incipiūt q̃ro quotidie plus senescūt

De Cornice Ca. IX

Cornix est auis annosa que apud latinos greco nomie cornix appellat. Quā autē augures hoim curas age re. insidiarū vias monstrare. futura p̃dicere S; magnū nefas est credere q̃ de p̃silia sua cornicib; manifestet. vt dicit Ili. His iter mltā auspiciā tribuit. vt etiā pluuias p̃dicat vocib; fm̃ illud Virgiliū. Hunc plena cornix pluuiā vocat improba voce. Est autem

auls garrula et impia. et incolis ubi habitat nocua. ut dicitur idem. Immundis pascit et venenosis. diutissime vivit. pro senectute in pluma albescit. sed in carne intrinsece quanto vivit diutius plus denigrescit. Vulpes pro ceteris animalibus odit. Contra nifum et accipitrem colligit. ut dicitur Iulius. Est enim aulis improba aquile et alijs prode antibus importuna. Nam aquila quam tagere formidat garritu et volatu insequitur et infestat. Sed de sua improbitate non semper lucrum portat quia post longam aquile dissimulationem aliquando ab ea rostro percussit aut interficit quoniam ei pro debito appropinquat. De cornice autem dicitur in hexameron quod cornices ciconias adducunt et dirigunt. et velut si quibusdam turmis eas stipantibus. eis turmatim se adiungunt. et propterea alias aues ipsas ciconias infestas dimittentes proprijs periculis aliena bella suscipiunt. Tunc indicium est quia in illo tempore intervallo quod ciconte solent recedere non reperiunt in locis consuetis residere. Et quia cum vulnere reuertentes manifesta quidam sanguis voce certis indicijs grauem se certaminum ostendunt consuetudinem subijisse. Item ibidem dicitur quod admiranda est huius aulis clementia. Nam cum parentes pro longeva senectute plumarum tegmine et alarum regimine nudari pringunt. coruones iuniores proprijs penitis eos fouet et collocto cibo pascunt cibo pascunt. Quando etiam parentes eorum senescunt. eos fulcro alarum suarum subleuant et ad volandum excitant ut in pristinos usus membra dissueta reuocent et reducant.

De Coruo Caplin. X.

Coruus siue corax a sono gutturis non men habet. ut dicitur Iulius. Corui pullos ora suorum blandia respicit. quibus cibum prout non ministrat nisi prius pro pennarum nigredine similitudinem proprii coloris recognoscant. Postquam vero nigrescere incipit. totis suis viribus princeps eos pascit. ut dicitur idem Iulius. Dicunt autem pulli coruorum rore celesti vescenti diu beneficio etatis non habent nigras plumas. Nam ei prius esculis scilicet cadaueribus feridis. sed rore celestis beneficio sustinerantur. ut dicitur Augustinus. Perit enim corui in cadaueribus mortuorum loca occulta. ut dicitur Iulius. Et est aulis clamorosa. et diuersas format voces. Solus enim inter aues sexaginta quatuor habet vocis mutationes. ut dicitur Fulgentius. Est etiam aulis dolosa. res fortune subtrahens. reponens in locis absconditis et abscondens. Est et immunda aulis cadaueribus insidens. et in alijs et

venenosis et rebus immundis cibum querens. Et fin augures quandam vim flagitii et diuinatantis habens. Et ideo apud gentes corui inter volucres fuit apollini consecratus. ut dicitur Varianus. De coruo autem dicitur Aristoteles. vi. Examine coruorum cubant super oua sole. et masculi deferunt eis cibum. et pullificat plures pullos. et cubat diebus viginti et desinit aliquos propter multitudinem. quia. Aues quod multos pullificat alios efficit a se. Item dicitur idem libro. viij. Corui niger pugnat cum asino et tauro. et volat super ipsos et nocet eis percutiendo cum rostro perungit oculos ipsorum. Item ibidem. Coruus niger est amicus vulpis. et propter hoc pugnat cum acelonis et alijs bestijs ut iuuat vulpem. Item ibidem. Corui pugnat pugna fortis et percutiunt se ad invicem cum armis. id est cum rostris ungulibus et alis suis. Vnde obedit victori victoris fortis. Vnde et Aristoteles. Item solus coruus in medijs estuuis feruoribus contra naturam altaris autem ouat et pullificat suos. Vnde Petronius. Coruus maturis frugibus oua defert. et.

De Cygno. Ca. XI.

Cygnus latine. olor dicitur grece. eo quod totus albus sit in plumis suis. Nulli enim inueniunt cygnum nigrum. Olor autem grece. totum dicitur latine. ut dicitur Iulius. Cygnus autem a canendo est dictus. eo quod carminis dulcedinem modulari vocibus fingit. Ideo autem canit dulciter. quia collum longum et reflexum habet. et necesse est enucleantem vocem pro longum et flexuosum iter varias reddere modulationes. Ferunt autem in hyperboreis montibus (alij propter cinetibus circare dicitur) cygni pullos euolare de nidis et apte admodum percinere. ut dicitur Iulius. Scdm autem Varianum. et Ambrosium. Haute bos nam flagitium enee reputat. quod cygni. si naufragio (alij nauigio) obuiant. sic autem Ennius. Cygnus in auspicijs semper lentissimus ales. Hunc operat naute. quod non se mergit in undis et ideo apollini fuit consecratus dicitur Varianus. In alijs autem maxima est fortitudo. Cygnus quoniam est in amore grise feminam. et ei proplectione colli blanditur. et quasi ea attrahit ad se et coniungit. collum suum collo femine colligando. Post coitum pro femina percutit mare et fugat ipsum. Balneat autem se masculus post coitum. sicut femina antequam cibum summat. Instate autem morte. penna infixa cerebro canit contra aliorum animam. et ueritatem non pro gemitu cantum reddit. ut dicitur Ambrosius. Plumam habet candidissimam omnium

proprietatibus in Speciali

gredine vlt colore alio impmicti. Carnē po
bz nigrā z ad digerēdū durā Rostz cū qdā
tuberositate visum ab olfactu z gustu distin
guēte. Os (als collū) bz intrinsec^o valde nū
grū. z interi^o defatū. cū q collo in pfundū
merso cibū suū qrit z incidit. Cum sit int^o pi
sces nutrit^o: ipos nō comedit. iō si panis vlt
esca sibi plecta fuerit. piscibz ipm se qntibz
ipe cedit. De herbis z radicibz victū suū q
rit. Pedes bz nigros latos z clausos: nata
tioni valde aptos. qz vno vtrif p remo in na
tando. alio p gubernaculo se regēdo Sta
gna z lac^o ihabitāt. z sec^o aq̄s nidificat. vbi
sup pauca ligna sil plecta sup oua cubat et
pullificat. Pullos sollicitē nutrit z educat. z
eos rostro alis z sibilo ptegit z defensat Et
siq̄s aduersus eos appropinquerit int pul
los z appropinquantes se opponere z inter
ponere se nō cessat. Auis est magne carnos
sitatis z pōderositatis corpis. z ideo quies
tem diligit z raro volat. Volāt tñ cygni sil
uestres volatu forti collis exrensus z pedibz
ad poster^o applicatis. sed nō sunt tamagni
corpis nec tate pinguedinis sicut sūt domi
ti qui iuxta hominum habitacula sunt nu
triti. vt dicit Narcian^o.

De Culice La. XX.

Ulex est modica musca: Ab aculeo
c dicta. eo q sanguine fugit. Habet at
in ore fistulā ad modū stimuli: q car
nē terebrat vt sanguine bibat. vt dicit Jfido.
Reputat aut inter volatilia sicut z apis. cū
tamen corpus p̄mis habeat plures pedes
habētis. eo q alas habeat quibz volat. Be
nerat aut ex vaporibz putridis de cadaueri
bus ac palustribz locis z corruptis genera
tis. Ex cōtinua alaz replicata p̄cussione in
aere strepitū generat z q̄si stridet sup cada
uera z vlcera libenter residet. Equis etiam
vleros valde nocet. Streptū z morfu dor
mītes infestat. z a requie eos arceat. De no
cte maxime circūvolat z mēbra q̄bz insidet
terebrat atqz mordet Lucipeta est. qz lumē
libentē videt. vñ min^o caute in cadelā vel in
ignē irruēs: se ob auiditatē luminis vidēdi
cōburere sepe solet Hirūdibz pascēdis sum
me valet. Culices ei in aere volitātes ab hi
rūdīnibz q venant muscas in aere pda gra
tissima reputant. Dicuntur autem culices
scynipbes. i. musce minutissime: sed acule
is p̄molestē Scynes em grece musca dicit

latine. vñ z cynomia dicitur. i. musca canina. Et
hmoī muscē terra egyptior p̄cussa est. vt dē
Jfī. Est at cynomia gen^o pessimū musca
rū magni corpis z lati v̄tris respectu mus
scarū aliaz z parui volat sed magne tenaci
tatis z adherētie in mēbris aniantū quibz
insidet: In villis em z pilis aniantū z maxi
me canū se immergit. z ibi se occultas fugit
sanguinem atqz bibit intantū q carnem vlt
cerat z corrodit. vt patz in antiquoz canuz
auribz quas corrodit z vlcerat tales musce
Vñ nō est mix si tales musce sint multū fe
tide que ex tamferidis z corruptis humori
bus sint nutritē.

De Cicada La. XIII

Cicada a canendo est dicta. eo q in
c eriguo gutture suo miras format cā
tilenas. vt dicit in hexameron Nec
in medio estu quando arbuta meridianis
caloribus rumpuntur cantum resonat tan
to clariozem. quanto ipum aerem attrahit
puriores. Deind si quis cicadas perfundat
oleo statim necantur. eo q obstructis po
ris spiramen aereū haurire nō valent. Sz
si quis his statim acetū supfundat. ilico res
uiscunt. eo q vis acetū aperit poros qui
ex olei constrictōe obstruebantur. vt dicit
Ambrosius.

De Fenice

Capitulum XIII

Fenice vñ dicitur esse avis: z in toto oz
beterrariū singulari. vnde z laici mī
rant: vñ z apud arabes vbi nascit fe
nic. quasi singularis nūcupat. vt dicit Jfī.
De hac aue dicit phs q phenix est avis si
ne pari viuēs. ccc. vel qngentis annis. quibz
cōplet cū suū sentit defectū: nidū facit ex li
gnis aromaticis z multū siccis: q in estate ex
feruore solis flāte fauonio accēdunt. quibz
iam accēsis spōte nidū ingredit z ibides in
ter ligna ardētia incinerat. ex q cinere infra
tridū qdam vermiculus nascit qui paulat
tim plumas recipiens in volucrē reformas
tur. Idē dē Ambro. in hexameron De phe
nicis humore siue cinere nou^o surgit. paula
timqz adolefcit z p̄cussu tpis alaz induit re
migia atqz in auis specē reparat. Est autē
pulcherrima auis. paucōni in plumis sumilli
ma solitudinē diligēs. gnis z fructibz mun
dis victū qrens. De q narrat Allan^o. q cuz
Qnias summ^o pōrifer in heliopolī ciuitate

egypti templū ad similitudinē templi hierosoly
morū edificatū; hmo die aymorū cū mltā li
gna aromatica fr altare pgregatū; et ignes
ad offerendū sacrificiū succēdissent subito oibz
vidētibz descendit i mediū rogū tal' anis q i
igne sacrificij statū i cinerē ē redacta. remas
nētē at cinere: et cū diligētia de pcepto sacer
dotz repurato: infra tridū qdā p mltū de p
dicto cinere ē creat. q tādē recipiēs formā
anis ad solitudinē euolauit.

De Bue La. XV

Rus d. p. p. a voce nomē accepit. Ta
g li em voce sonat. vt d. Jsi. Est autē
anis magnaz alaz. et fortis volat. ac
ris alta petēs: vt videat qz velit pgerē regi
ones. vt d. in heramerō. Est em anis dili
gēs suā spēm. et in societate viuēs: hūs regē
et ordie litterato volās. vt d. Amb. Ductor
at agminis qsi castigādo (als istigādo) et ar
quēdo voce ad rectos volat. cogit agmen.
z si forte rancescat: succedet alia grus q sup
plet idē officiū. Bues at voce pconia ter
rā perit vt qescant. et cum sederint ad custo
diam sui vigilias ordinant vt alie securius
qescāt. Vigiles aut sup vni crux stant di
recte et lapillū tenēt i pede altero a terra sus
pēso vel eleuato. vt si casu aliq dormierint
p casuz lapilli excitent. vt dicit Aris. Item
sunt grues in iuuentute cinerei coloris. sz i
senectute quanto diutius viuūt: tanto pl' ni
grescunt. Et si que illaz a societate oberra
uerint: vociferando perditas socias aduo
cant et requirunt. Bues etiā qn sup se venien
tem herodū vl' accipitrē pceptū rostra sua
superi' erigūt et put possūt cū rostri acumi
ne se defendunt.

De Gallo La. XVI.

Al' a castratōe est vocat. In cetes
g ras ei aues huic soli testiculi abscedūt
(als adimunt) Ceteres ei absceisos
gallos vocauerūt. vt d. Jsi. De gallo dicit
Plini. xxix. li. ca. iij. Carnes galloz crude
et calide apposite sup morsum serpentis des
mūt venenū. Et ad idem valet eius cerebrz
in potu sumptū. Siqz ei pinguedine vl' vi
scello inunct' fuerit: a pātheris et leonibz tu
tus erit. Si auro liqscēti ossa galloz vl' gal
linaz cōmiscēt psumūt illud in se: vnde et
os gallinacium auri est venenū. et h est miz
Gallus itaqz est aues calidez sicce cōplectio
nis. et ideo multū habet audaciez animosiz
tatis. ppter qd cōtra suos aduersarios p su

is vrozibz audaciter pugnat. et rostro ac cal
caribus aduersariū impetit et lacerat. obre
ta victoriā statim cātat. Anteqz autē cantet
alis se verberat. et seipm feriens ad cantā hū
red dīt apriorē. In pfundioribz horis noctz
cantū solet emittēre clariorē et valentiorē.
Sz circa tps matutinū vocē format leuio
rem. vt d. Ambro. Cristā rubeam gestat in
capite p corona. qua amissā p dīt audaciāz
et ad aggrediendū aduersariū ipm efficit se
gniorē. zelat et diligit vrozēs suas. et inuēto
cibo voce quadā eas cōuocat et sibi subtra
hit vt eas reficiat atqz pascat. Pinguiorē et
tenuiorē quā plus diligit secū hētis gratia
viciū collocat. z ip' pntiā circa se plus
affectat De mane cū ad pastū euolauerit: la
tus suū lateri ip' primo applicat et p quos
dam nū' ipam ad sui copulā allieit et inuol
tat. et p ipā tāqz zelotypus specialit' pugnat
et appropinquates gallos rostro et calcari
a se fugat. Rostro in pugnando terrā pcut
tit. et plumas circa collū erigit. vt se audacē
faciat et pennas caude quantū potest sursum
ac deorsum eleuat. vt sic aptius ad prelinz
se accingat. Lapidē p ciosū nomine alleccti
cium vel allecctozū. calcedonio silez gignit
et portat. quē (rōe lapidis vt credūt quidā)
leo timet et abhorret. et maxime si fuerit albo
Albū em gallū leo formidat. vt d. Plini.
Rostro et pedibz viciū qrens: paleā et pulue
rem sulcat et reuerfat. et inuēto grano ad gal
linas vociferat et eas vocat. Timet etiā gal
lus aquilā et accipitrē p dōnes terre. quia ta
les p de aues volucris in terra deambulā
tibus iudiciāt. et ideo cū gall' sit acut' viciū
valde: vni oculū p victu querēdo inferius
deprimūt. et aliū sursum ad aera dirigit. vt
aduentū aqulle vl' accipitris pcaueat. Quē
cum venientē a remotis viderit: statim ad
gallinas vociferat et fugiēs in domibz rup
bus ac sepibz se occultat: vt d. idē. Decept
tus etiā gallus ouat in vltima senectute: et
facit quedā oua pua multū rotunda et qū li
uida vl' crocea. ex quibz si ab aliquo verme
venenoso in diebz canticularibz foueant. ba
silliscus pereat. vt d. Beda. De gallis d. d.
Constan. Galli iuuenes duriores sunt ad
digerendū. minorz qz humiditatz qz gallina
Caro eoz quiddā nitrositatis habet. sz qn
do coquit tūc soluit. Vn si vetus gallus. p
lectis interioribz. de semine croci hortēsis et
polipodio impleatur. et quinqz libris aque

proprietatibus in Speciali

coquat donec aq̄ fere p̄sumat fit vtilissim⁹
cholericā hūitib⁹ passionē. Viscosos ⁊ fieu-
maticos purgat humores. melēcholiā pati-
entib⁹ subuenit. grossam stomachi v̄tositā-
tē excludit dolore mitigat Tumorē ⁊ dolo-
rē arteriarū curat. Valer⁹ arterice febri⁹ pli-
ritatē. vt dicit idem.

De gallogallinacio.

Laplin. XVII.

Allus gallinaci⁹ gall⁹ est q̄ ppter ab-
scissione testiculorū effeminat⁹. Dore
em̄ aliorū aialiu⁹ castratorū tot⁹ i com-
plexione mutat. Crīstā em̄ p̄dit. audaciā de-
ponit. vocē ⁊ cantū amittit. In horas nos-
ctis nō discernit. Alis se nō pcutit. Nec ad-
pugnā se accigit. Sup̄ oua aliena cubat ac
si cēt gallina Officiū femine assumēs. Pul-
los alienos nutrit ⁊ circūducit. Vocē etiā
galline simulat ⁊ cecitādoy vocē rancida pul-
los vocitat. Gallinis se associās cū eis car-
escas comedit ⁊ deuorat. sz eas n̄ reficit nec
ipinguat cū eis ipinguat sz eas n̄ ipinguat.
Est at gallinaci⁹ timidior⁹ ai q̄ gall⁹. ⁊ car-
nis hūidior⁹ ⁊ mollior⁹ ⁊ pignedis maior⁹
ac plume lator⁹. Lūi⁹ pedes q̄q; frāgunt
vt cubare sup̄ oua cogat. cur⁹ calcaria v̄l he-
betant v̄l cadūt. Lūi⁹ pedes colligant p̄ im-
pignatioē. ⁊ de p̄so capite ad terrā ad for-
erecē pedib⁹ d̄porat. De gallo tū castrato
d̄t Lōitan. Carnes inq̄t castrati galli oim̄
volatiliū carnib⁹ sūt v̄uenietiores. Laudar-
bili⁹ ei generat nutrimentū ⁊ sanguinē melio-
rem. cerebella eorū cerebellis auū aliarū sūt
vtiliora.

De Ballina. La. XVIII.

Allina a gallo est dicta si cut a leone
g dicta est leona Lūi⁹ mēbra vt qdā se-
rūt si cū auro liq̄scente misceant cō-
sumūt auz vt d̄t Jsi. Est at multe ouatiois
⁊ pullificatiois ⁊ multe ouāt sine coitu vt d̄t
Arist. li. vj. Et dicunt oua v̄tē. Et sūt alijs
ouis insipidiora ⁊ illaudabiliora. Et qdāz
galline sepe faciūt gemellos. Et vn⁹ gemel-
lorū est parū ⁊ q̄q; mōstruosus. Postq̄ at
cubāt sup̄ oua sua p̄ tres dies: statū apparēt
signa pulli. Et erit h̄ in maiorib⁹ post p̄les
dies. ⁊ i minorib⁹ p̄ pauciores. Et generat
pull⁹ ex albumie: ⁊ nutrit ex vitello. vt dicit
idē. Balline etiā q̄ nimis ouāt: nō sūt longe
vite sz cito moriūt. vt d̄t li. vj. Alias p̄o gal-
line p̄prietates: oib⁹ fere notas tāgit glo. sup̄
Barth. xxiij. vbi d̄t Ballina ē auis p̄ia cir-

ca pullos. nā pullos sub ala fouet. stra mīl-
uum tuct. de dolore filiorū egrotat ⁊ plumā
deponit. Pl⁹ pullos q̄ se pascit ⁊ satiat. ⁊ is
psos inuēto cibo p̄gregat atq; vocat. Pro
pullos defensiōe fortiori se oppōit: ⁊ etiam
hoiēm ipugnat. Pullos disp̄ios p̄gregat.
atq; vocat. Et ne a niso vel miluo rapiat: eos
sub alaz regniē p̄tegit ⁊ defensat. Plumaz
hispiditate ⁊ vocis rancedine affectū circa
pullos manifestat

De Briphe.

La. XIX.

Riphe in volatilia recitat. Deut.
g xliij. Et dicit ibi glo. q̄ griphe est q̄
drupes. capite ⁊ alis aq̄le silis. ⁊ relijs
quo corpe silis est leoni. ⁊ habitat in hyper-
bozeis montib⁹. eqs ⁊ hoib⁹ valde ē infest⁹
i nido suo t̄ponit lapidē sinaragdū ⁊ venea-
nosa anialia mōris

De Herodio La. XX.

Erod⁹ ē auis regia: p̄de auida ⁊ ma-
h nu gestantis assueta. Est at auis anio-
sa ad modum accipitris. paucē quis
dem carnis respectu corpi sui. ⁊ est multe
p̄nositatis. ⁊ ideo lenissim⁹ est volatus. qz
parus est in eo qd̄ aggrauat: ⁊ multū qd̄ eri-
git atq; leuat. vt d̄t Greg. ⁊ iō dissilis ē stru-
tioni i audacia ⁊ f̄rute. q̄uis ei silis sit i p̄-
na varia ⁊ in colore. Herod⁹ aut magne est
aniositatis. acutissim⁹ pectoris. ⁊ fortis vn-
guis. ⁊ plus ledit p̄daz sup̄ ipam irrūendo
pectore q̄ rostro siue v̄ngue. Tante autem
est aniositatis q̄ si p̄mo vel scōo impetu
predā nō arripit: q̄si vindictam de se petit.
Unde si siluestris ē: illo die v̄t p̄dā querit.
Si p̄o domesticus q̄si p̄ verecūdia euaga-
tur per aera ⁊ ad manus gestantis de facili
tunc nō redit. Tunc em̄ victum ⁊ q̄si deges-
nerem se estimat. quando de volucre quam
impetit nō triumphat. vt dicit Grego. Est
hec auis a vulgo falco nuncupata siue filis
ca. vt dicit glosa sup̄ Psal. Et est auis que
inter omnes: p̄de volucres habet affectū
piū ⁊ animum circa pullos. sicut dicit in he-
ameron Eodē inquit sedulitatis officio q̄
p̄rios fetus pascit: pari sumministratiōe
pullū ab aquila abiectū siue nō agnitū sus-
cipit atq; nutrit. Cadauer fugit. nec i famis
vehemētia putridas carnes tāgit. sed labo-
ris paties abstinedo expectat q̄usq; p̄dam
sibi p̄gruam inueniat: quam adq̄rat vt d̄t
cit Gregorius.

De Irundine.
Capitulum XXI.

Rundo quasi aerundo, ab aere ē dī-
cta, eo q̄ cibos nō sumat residēs, sed
vt edat ī aere cibū capit, vt dīcīt Iſido.
Est ei auis mīsera (als vocīfera) p̄ tortuo-
sos orbes z circūīr vāga. In nidis p̄struē-
dis z pull̄ educandis sollicita, vt dīcīt dē. In
nidis q̄ p̄struēdis est sūme solertie. Vt ei
ad h̄ sufficerz hūana industria de quīs ma-
teria qd̄ facit irundo solo rostro de argilla.
Irūdo itaq̄ est auis valde pēnosa mīre agi-
litatis z velocissimī volar, z ideo a ceteris
auibz nō impetīt, nec vnq̄s alicui p̄da est.
Baria trāsuolat ad regiōes calidiores ī q̄
b̄ credit p̄ hyemē cōmorari. Lerta custodie-
t̄pā aduēt̄ sui z recessus. Cui aduēt̄ indi-
cū est ver̄ z testimoniū instātis serenitatis
estiuāl, vt dīcīt Amb. De irundine dīcīt Ari-
sto. li. vj. Auis agrestis nō coit in anno nec
q̄ ouat nisi semel p̄ter irundinē que ouat
bis, licz p̄ma oua aliqū corūpūnt p̄p̄ h̄yez
mē, oua s̄o posteriora cōplent z faciūt pul-
los. Itē dīcīt ibidē, Aues q̄ comedūt car-
nem nō ouant bis p̄ter irundinē que alīz
q̄n̄ bis pullificat. Item ibidē, Sīqs ceca
uerit pullos irundinū reuertent oculi eoz.
Querit em̄ herbā que dīcīt celidonia cui s̄ic
eo linīt oculos filioz, z sic oculi eoz sanita-
rī p̄stine restitūnt, vt dīcīt Macro. Item in
vtero irundinis inueniūt duo lapilli. q̄rūz
vn̄ est albid⁹ z dīcīt femine⁹, alter s̄o rube-
us: z dīcīt masculin⁹ qz maioris est p̄tutis q̄s
albo. Hi lapilli dīcūt celidoni, z sunt preci-
osi maxime quādo extrahūt s̄ pullo anq̄
tangāt terrā, vt dīcīt in lapidario vbi eozū
p̄tutes dīscribūt, vt dīcīt Cōstā. Sāguis
de dextra ala extract⁹ oculis medet̄, sic san-
guis columbe. Fim⁹ eius est valde calid⁹
z virtutē sine corrosiū, z oculis est nociū.
Instruit autem irundo pullos suos eijcere
stercora extra nidus. Sunt autē irundinum
duo genera. Quedā em̄ sunt maiorz corpo-
ris dorsum h̄ntes nigrz, pectus rubcū z vē-
treū albū. Et he diligūt humanā societate
vnde in domibz hoīm nidificant. Aliē sunt
minoris corporis nigrū h̄ntes pect⁹ et nidifi-
cant in ripaz foraminibz intra aquā. Sed
tā itē q̄ ille cum terra nidificāt sine argilla,
z vtriusq̄ cauda ad modū forpīcis est bifur-
cata. Inter irundies dīcīt esse vnū gen⁹ qd̄ tī-
mēt alie aues etiā aqla z accipiter, z fugiūt

illā irundinem tanq̄ hostē nec audēt sup̄ pre-
dā illā vīsa irrucere. t̄mēt em̄ moriūm ei⁹, qz
forſan venenosus est, vt dīcīt Plīn⁹. Pugnāt
at̄ h̄yrdines p̄ra passerēs nidos eaz sub-
intrātes z moriūo ac vngulibz fugiūt eos de
nidis suis

De kaladrio Ca. XXII.

Aladri⁹ em̄ p̄hm est albi coloris nulo
lam h̄ns p̄tē nigredinis cui⁹ p̄s infe-
rior femorē ip̄ purgat caliginē ocul-
loz, Cui⁹ natura ē tal, q̄ q̄n̄ aliq̄s q̄n̄ det̄
nec infirmitate: si egritudo fuerit ad mortē:
kaladri⁹ auertit facie suā a sic egritate et s̄ic
ne dubio tūc mori⁹ hō. Si at̄ infirm⁹ dīcīt pua-
lescere kaladri⁹ figit vīsum ī sp̄m, z intēdit ī
eū q̄s applaudēs ei. Differt autē kaladri⁹ ab
auicula q̄ dīcīt kalādra q̄ est auis sonora z ca-
nora sic merula, vt dīcīt glo. sup̄ Deut, xliij.
vbi dīcīt, differt kaladriōn a kalandra

De laro Ca. XXIII.

Larus ē auis q̄n̄s ī terra, q̄n̄q̄s aq̄s
habitat. vñ in Aurora scribit̄, Lar⁹
est fluminis habitator z incolā terre
Nūc natat vt pīscis nūc volat instar auis.

De locusta Ca. XXIII.

Locusta est dicta eo q̄ pedibz sit longa
ga vt bāta, z tō greciam hastagion
vocāt, vt dīcīt Iſido. Locuste regē non
habent, et tamē ordinatē egrediūt p̄tur-
mas suas vt dīcīt P̄ouer, xxx. Mutuo se de-
uorāt, nā maiores minores comedūt et mā-
ducāt. In estate apparēt. In hyeme s̄o latet
Logioza habet crura posteriora q̄s antero-
ra. Et sicut dīcīt glo. sup̄ Joel, p̄mo, p̄mo est
arhelabo, z post crescētibz alis fit locusta. Et
plus ledit in inuēntē q̄n̄ est arhelabo q̄s ī se
nectute quādo est locusta. Os habet q̄drā-
gulū, z pro cauda aculeū habet. Crura sunt
replicata z in se reflecta. Germīna arborūz z
herbaz radīcīt comedūt z corrodiūt. A ven-
to australi generant̄, z ad volandū cōcitan-
tur. In vento autē septentrionali moriūtur.
In saliendo locusta se erigit, z in erigendo
cadit. A floribus amigdalynīs impingūat
locuste, Locusta insup̄ tota p̄ maiori parte
in ventre p̄sistit, z tōo insatiabilis est. Vnū
cum habet intestīnū, qd̄ sanie z immūdiā
ē sp̄ repletū, q̄ dīcīt vniū sp̄ eūrit. Et si qd̄
inuenerit viride, corrodere nō desistit. Vno
dico frigore quasi mori⁹ et consopit̄, sed ca-
lore solis reuiuiscit, Et cui⁹ stercore p̄mes
nascuntur

proprietatibus in Speciali

De Vergulo Ca. XXV.

Vergul⁹ ab assiduitate mergendi no-
m⁹ me supsit. Sepe em demisso i pfun-
du capite auraz sig sub fluctibz col-
ligit. z an veniere eqs tepetate lir⁹ petit cu
clamore. Na i pelago guissima tepetate su-
tura ee cussimul⁹. qm merguli fagiut ad lir⁹
cu clamore. vt dr Jsi. Vergul⁹ i aritudinez
sup ligna pauca nidificat z miro qdam affe-
ctu nature puliculos nutrit z educat. Qui
mor nati mrem sequunt. z varias pelagi vni-
das ascedere z descendere no. veret. Cermes
aqiles z pisciculos ad sui veters satiada in-
gluue venant. In hyeme ppter paucitatem
mor⁹ ipinguant. In estate at ppter volatilibz
tate carnibz z piguedie depaupant. Qm ab
querapace psequunt ad aqua rfigietes mer-
siois bnificio liberant.

De Bilio Ca. XXVI.

Bili⁹ moll⁹ e volatu z viribz. Un mil-
m⁹ u⁹ qsi mollit volas est dicit. Na leui
pena z qsi imobili sup aere fert. z vir
leui tactu aerē in volado mouere vt. Est at
avis patiens laborz. zio cuclos i scapul⁹ suis
suscipit. z ne p longa itinere spacia fatigati di-
ficiat a ptribz hispanie secū ducit. vt dr Jsi.
Est at avis rapax z audax i minimis. sz timu-
dua est in magnis. Na volucres siluestres
inadere n audent. Domestici i fidiani n timer
Pull etia infidiat vt eos rapiat. z qm incau-
tos repperit statim necat. Cadaveribz z imū-
dis velat. z p modicovet⁹ pastu circa ecta
(als ethera) circūfert. A nio ipetit. z a mio-
re se. ppter pusillanimitate z segnicie supat
Et milu⁹ i iuuentute ab alijs pde auibz n vi-
det differre. sz qnto diuti⁹ viuunt. tato sua na-
tura degeneret pl⁹ oñdit. Qdā ei gen⁹ e mil-
ui q i pncipio aues rapit. exētera aialiu co-
medit. tadē vir mīscas z pmiculos arripit
vt dr Ars. vltio fame perit. Est at avis ipia
circa pullos suos sic z vultur. Dolet ei qn
vidz eos ipiguari. z vt macrescat als marce-
scat rostro eos pcutit. z subtrahit eis cibū
Vocē bz qrulā. famis nunciā. nā qn esurit
voce qrula cibū qrit

De nocticorace Ca. XXVII.

Ncticorax e noctis corn⁹ sic dicit. eo
n q nocte amat. qz d nocte volas cibū
qrit z qredo clamat. cui⁹ clamor est
volucris odiosus. vt dr Jsi. Est at avis lu-
cifuga z solē videre n pt. seplera z loca mor-
tuoz ibitat z frequat. In pteribz z in locis

ruinos nidificat. oua colūbarz z monedula-
rū fragit⁹ deuorat. z cū eis pugit. Hec dicit
noctua qd nocte acute tuēs. d nocte em vi-
det. exorto at splendore sol⁹ et⁹ vltius hebetat
Hāc insula cretē nō bz. zsi venerit aliūde
statim morit vt dr Jsi.

De onocrocalo Caplm. XXVIII.

Onococal⁹ est avis in aq sonitu facti-
o ens. In faucibz aut bz qdā follicu-
los i qbz pmo cibū recipit. z receptū
in secūdu ventrē mittit. Duos ei hyteros.
In vno tm cibaria recipit. in alio tm decoct
z digerit. sz pmo p vesicula guttur⁹ reputat
Un dr Jsi. Onococal⁹ grece dr avis cū lō-
go rostro. Et sūt duo genera. Unū aqtile. z
aliū solitudis. Qui at in aqs manet. e auis
valde gulosa q rostr⁹ i aq mergēs. horridū
sonū fac. Precipue at infidiat anguillis. qz
z pda quā arripit subito deglutit in aluū
mittit. deide rumiat z fauces mouet. ac si ei
bū in ore receptū adhuc teneret Hec i litro
re qescēs rostr⁹ suū sp sursum erigit. z sic ip⁹
acumine i insultū accipitris se pmunit. vt
sic securi⁹ dormire possit. vt dr Jsi.

De pelicano Ca. XXIX.

Pelican⁹ e avis q i Leuit. xj. z Dent.
p xliij. porphirio nūcupat. Et est avis
egyptia habitās i solitudine iuxta ni-
lū. Int volucres at fm legē imūdas in Le-
uit. nūerat. Sūt at duo gna hmoi auis. i.
Unū i aqs bitās z et⁹ esce se pīsces. Aliū ē
i tra habitās. solitudine diligēs. cui⁹ cibū se
aialia venenosa. sic se lacertez hmoi. Oia q
pelican⁹ comedit. pmo pede in aqua tigit.
z itincta (qsi cū māu) cū pede ori applicat et
appōit. Sol pelican⁹ int aues pde. ppter pfi-
tacū. pede vlt loco man⁹. De pelicano qz
dr glo. sup ps. Et idē dr Plinius p h verba
Pelican⁹ est inqt nūm⁹ amator filioz suoz
Cū em gignit natos z incipit crescere. pa-
rentes suos in facie pcutiunt. ppter qd ipos
mater repcutit z occidit. tertio vo die mar-
se in costa vsqz ad effusione sanguis pcutit
z calidū sanguinē sup corpa mortuoz filio-
rū p⁹ effudit. ex cui⁹ pte pull⁹ pus mortu-
us renūscit. Et glo. sup locū illū ps. Fa-
ctus sum sic pelican⁹ zc. Pelican⁹ dr rostro
occidere pullos. z i triduo lugere. z tūc san-
guinē suū sup eos fundere z sic illos viuifi-
care. Aliā cām moris pulloz pelican⁹ affige
magister Jacobo de vitracō i libro d mtras
bilis o. leraliū regionū. Est inqt in egypto

quis q̄ vocat pelican⁹ magnaz alaz ⁊ mari
me maciei. q̄ dēd deglūtīt cito emittit p
secessum. Lubricū em̄ h̄z intestinū. ⁊ iō v̄q̄s
ad plenā incorporationē neq̄s tener cibū. Hāc
aut̄ naturalit̄ odit spēs. p̄p̄ qd̄ spēs duz p
pastu mat̄ erit nidū. repēs p arborē pūgit ⁊
inficit (als̄ inficit) pullos suos: sup̄ q̄s ma
ter rediēs lugere p tridū fert. deinde in pe
ctore se vulnerat ⁊ sāguine sup̄ eos resper
ges eos a morte suscitāt. Ex sāguine dō co
piōs⁹ sic effuso debilitat m̄r. vñ ⁊ pulli co
gūt exire p cibo. q̄d dē naturali affectu ma
trē debilitat pascūt. q̄dā pō degeneres sūt
⁊ d̄ m̄rē nullā penit̄ curā gerūt. qd̄ diligēt⁹
aduertēs m̄r. recepit virib⁹ filios se pascen
tes refonet ⁊ diligit. alios pō tāq̄ ignobiles
⁊ ingros a se eijcit: ⁊ secū cōmanere aut vi
uere nō pmittit.

De perdice. La. XXX

Erdix a voce nomē h̄z. vt d̄ Jsi. Est
p̄ anis immūda. nā masculus i masculu
lum p̄surgit ⁊ obliuiscit seruz p̄ceps
libido. vt d̄ Jsi. Adeo aut̄ est fraudulenta
vt aliena oua diripiēs foueat ea sic subtra
cta. Sz̄ hec fraus fructū nō habet. q̄ cum
pulli vocē audierit p̄p̄e genitricis: naturali
qd̄ affectu m̄rem putatūaz q̄ eos fouerat
derelinquūt ⁊ ad illā q̄ genuit reuertunt. vt
d̄ Jsi. parit ⁊ Amb. Nō āt laborat i cubā
do ⁊ ouādo sic alie aues: sic d̄ Ar̄. Alique
inqt̄ aues generāt lenit̄ sic p̄dices ⁊ m̄r p̄di
cis volat in circūitu venator⁹. Quisq̄ fugiat
pulli sui. ⁊ post fugā pullos: fugit ⁊ ipa mat̄
⁊ clamat pullis suis. cuius pulli mor nati
sequunt m̄rem ⁊ statū q̄rūt cibū. Est āt per
dix pauce p̄nositat⁹ ⁊ m̄te carnis: iō debil
est volat⁹. In volādo eī paz a terra se erigit
sz̄ statū post paululū terrā petit. Itē nifuz ti
met ⁊ fugit q̄dū videt ip̄s i aere a terra nō
recedit. Ad sonitū pō cāpanule fugiēs circa
terrā: anteq̄s sciat i rete v̄l in laqueo se imit
tit. Plini⁹ d̄ li. xxi. c. vj. Fel p̄dicū cū equo
pōdere mell̄ multū clarificat visum. vñ ⁊ in
pyride argētea d̄bz r̄fuarī. Oua eaz i vase
ereo cocta (als̄ tecta) cū melle valēt vlcērib⁹
oculoz.

De panone. La. XXXI.

Auo a sono vocis nomē habz. Cui⁹
p̄ caro est rādura vt vir putredinē sen
tiat nec facile coquit vt dicit Jsi. Vi
uit autem pauo fm̄ Arist. x. annis: ⁊ pulli
ficat in fine triū annoz. deinde colorant̄ ei⁹

ale. Cubat aut̄ oua sua. xxx. diebz. ⁊ modicū
pl⁹. Deinde scindunt teste. ⁊ nō pulificāt nī
si sel̄ in anno. ⁊ ponit. xij. oua. aut paz. m̄n⁹
⁊ eijcit plumas suas cū p̄ma arboze emittē
te folia sua. ⁊ tūc p̄mo nascit̄ pluma cū arbo
res incipiūt follicare. vt d̄ Ar̄. Et ē auis
n̄ diligēs fetū suū. Persequit̄ em̄ mascul⁹ se
inlināz oua femie inuestigat vt frāgat ea. vt
sic sue luxurie mag⁹ vacet. qd̄ times femia.
solite abscondit ea ne ab eo valeat de facili
inueniri. Habz āt pauo vt ait Jsi. caput⁹
firmuz ⁊ deforme q̄s serpentini ⁊ tū cristas
tū. incessuz simplice ⁊ occultū. ⁊ collū modū
cū. ⁊ erectū. pect⁹ apphyreū. caudā oculatā:
m̄ra pulcritudinē distinctā ⁊ ornātā. Habet
pedes deformissimos ⁊ rugosos. Pennaz
suaz. admirās pulcritudinē erigit eas ⁊ ad
modū rote siue circuli p̄ glū caput̄ circūpo
nit. Vidēs aut̄ pedū suoz deformitatē q̄s
erubescit. ⁊ velut nō atredens p̄dictā p̄na
rū pulcritudinē eas subito deprimit ⁊ sube
mittit. Vocē habet terribile. Ut ait q̄dam.
Vocē h̄z demonis. caput serpētis. passū la
tronis ⁊c. Plini⁹ li. xxi. c. vj. d̄ic q̄ pauo re
sorbet finū suū inuidēs hoīm vtilitati. val
de em̄ medicinalis est sz̄ raro inuenit̄

De passerib⁹. Caplm. XXXII

Alteres sūt minuta volatilia a pars
p̄ uitate sic vocata vt d̄ic Jsi. Est āt
aut̄ passer. instabilis ⁊ garrula ius
pta hoīm habitacula nidificās. Aut̄ siq̄dē
est mltū calida ⁊ libidinosa. vñ ei⁹ caro fres
quēt̄ i cibū sumpta ē libidinis excitatiua.
vt d̄ Cōstā. Dulce est ouatiōis ⁊ pullific
catōis ⁊ magne solertie in educādo pullos
suos ⁊ nutriēdo. In feno et in plumis nidū
ficat. ⁊ nidū suū a stercore mundū seruat. et
iō pullos stercore extra nidū eijcit ⁊ ad eij
ciendū eas cogit. Araneis: vermib⁹ ⁊ mus
cis eos pascit. Semia venenosa vt iusq̄amī
sine lesione comedit. Epilensiam ⁊ morbus
caducū aliq̄n sustinet ⁊ icurrit. Femia diu
us v̄lūt q̄s mascul⁹. ⁊ mascul⁹ zelat p̄ vtore
sua. ⁊ p̄ ea pugnare p̄sueuit. vt d̄ic Arist.
Mustelā timer ⁊ odit ⁊ clamādo ac vocife
rādo pūtiā ei⁹ p̄dit. Pro nidis hyrūdinū oc
cupādīs ei⁹ proitorz morib⁹ se oppōit. Suā
spēm diligit. Et pullos ab illis derelictos
aliq̄ casu recolligit tāq̄ p̄rios atq̄ nutrit. ⁊
si p̄rigat aliquē laqueo vel aliquo alio mō
do dephendi clamit̄ p adiutorio ⁊ vocife
rat cui cōpatiēs passerū multitudo mutuo

proprietatibus in Spēali

se cōuocant. et vt capti liberent: accelerāt:
z pro viribus festinant.

De Strutione. Cap. XXXIII

Strutio a greco vocabulo nomē sū
psit: vt dicit Ili. eo q̄ corpus aialis
gradiet: habeat. Pēnas tñ hz vt auis. Ha
bet etiā duos pedes et rostro sicut volucres.
sed p̄ pondērositate sui corpis cū auibz in
aera nō leuat. Quat etiā sic auis s̄ oua sua
fouere negligit: q̄ p̄iecta i aera foru pulueri
aiant: vt dicit Ili. De strutione autē dicit Ars.
Strutio at inq̄t i creatōe assilāt auis. z quo
ad qd q̄drupedi. quia in aera non leuat. ale
eni eius nō sunt quēientes volatui: s̄ crea
tio earū est tenuis sicut creatio pilli. z q̄ ē sic
auis mltas plumas habēs in inferiori par
te corpis. z habet pedes duos sicut volu
cris. z ungues scissos sic sūt ungule q̄dru
pedis. Et cā illi est: q̄ magnitudo corporis
ei assilāt q̄drupedi et nō auis. Tāte eni cali
ditatis ē q̄ ferz deglutit: digerit z cōsumit.
Et s̄z Auic. Natura q̄ i oibz ē puida dedit
ei facere oua maxia z durissime teste. vt cir
ca eoz generatōes occupat? calor tparetur.
z si essz nimis intēsus calor: eēt. cā q̄re citi
moreret. Alias autē strutiōis p̄pates tan
git brās Bre. sup Job. xxx. vbi dicit. Penna
strutiōis est sillis pēne herodij in colore sed
nō i p̄tete. Pēne autem silitudinē habz: s̄z
volat? celeritate caret. Ad volatū alas suas
erigit: s̄z tñ a terra in altū nllaten? se suspēdit
sine i lōgū rars pēnis induit z mag? corpe g
uat. Itē qñ vēr tpus vt oua pariat: ad stel
las q̄ vocant vergilie sine pliadēs oculos le
uat. Nō eni oua ponit nisi qñ illa stellatio
oriz v̄l ascēdit. Eū eni viderit stellā circa mē
sem iunij: arenā fodit et ibi ponit oua sua: q̄
fabulo coopit atqz tegit. Eū autē ea ibi reliq
rit: statiz obliuiscit vbi ea posuit. et nūqz ad
ea redit. s̄z calefca arenā solis feruore absco
dita oua excoquit. et in ip̄is pulliculos p̄o
creat et pducit. Eū autē fracta testa pullicu
lus educē fuerit: tunc pmo mater ipm fcol
ligit atqz nutrit. z quem in ouo cōtēpserat:
egressus de ouo recognoscit. Et iō dicit ad be
atū Job. Indurat ad filios suos qñ n̄ sint
sui. Itē strutio naturalit equū odit. z in tan
tū ei p̄trariat q̄ equū sine terrore videre nō
possit. z si occurrerit equ? s̄ eū qñ cōtra ho
stem alas erigit: et alarū concussione ipsuz
ad fugam cogit.

De Vulture Cap. XXXIII.

Vultur a voce vocat. Auis simplex
est vt colūba: sed lōge disparit ē puz
dica. Turtur autē auis casta ex mo
ribz appellat. eo q̄ comes sit castitatis. Amis
so eni pari suo altē? copulā nō requit. solita
ria incedit. amoz societatis p̄dite sp̄ gemit.
loca solitaria diligit et eligit. hoīmqz p̄for
tia valde fugit. Ad hortulos tñ hoīm. z az
gros descēdit vñ qñt cibū vñ viuūt. obreto
autē cibo itez iuga mōnū z secreta. memoriū
petere cōsuevit. Vernali tpe aduēit: et noui
tate instantis t̄pis q̄rula voce p̄dit. In hye
me s̄o deplumāt. z tūc i trūcs p̄cayis se abs
cōdit. Cōtra estare s̄o et tps veris resūptis
plumis d̄ loc? abditis vbi latuerat exies: lo
ca ad pullificadū p̄grua sibi q̄rit intē? dēlos
arborū ramos. De lignis duris et nodos nī
dū p̄struit: in q̄ ouat: cubat: pullificat et pul
los nutrit. vt dicit Ars. Turtur ouat in ve
re bis s̄z nō tertio. nisi qñ oua p̄ma corūpū
tur. z viuūt et cubāt. xv. annis. z nō descēd
dūt sup rēfctidā: neqz sup cadauer p̄p cibū
Borticio eni nō vefcit: sed pro suo z pul
lorū victu paucula gna q̄rit. et in locis man
dis recolligit vnde viuūt. Alijs auibz vocis
ferantibus gemit. Sūt autē pulli ei? calidi
et humidī. sicut et pulli colūbini: vt dicit Lō
stant. qd testat? gūtas ad volādū. s̄z volare
incipiētes amittit illā gūtas. fitqz eoz cor
ro lenior z acceptabilior ad digerēdū. Sū
guis etiā ei? ale dextre est medicinal? sic san
guis bīrdinis et columbe

De Vulture. Capitulū. XXXV.

Vultur a tardo volatu nuncupat: vt
dicit Ili. Magnitudine eni carnis
p̄cipites volat? n̄ hz. Hos qdē? cu
bitu dicūt nō misceri. z sine copula p̄cipe z
p̄cipi. generare atqz gigni. nato s̄qz eos dicūt
viuere centū annis. vt dicit Ili. Nec auis
est impia circa filios suos sic z milia. Si ei
videt pullos suos ipinguari: rostro z pedibz
b? eos pcutit vt sic flant ex dolore morsuū
macilentī. vt dicit Plini. Dic etiā idē q̄ maz
gime viget sensus olfact? i hac aue. Vñ z sen
tiunt odore cadauera a remotis. exites eni
ytra mare sētūt cadauera et ista p̄te: z ecō
uerso Vñ exercitū vultur seq̄t vt hoīm z eq
rū cadaueribz latet. Et iō fm augures qñ
p̄ueniūt z circūplānt sū multi vultures: ē
futuri p̄lij p̄sagū qd aliq̄ sensu nature occid
to p̄sentiunt affuturū. De vulture dicit au
tem Aristo. Vultur inquit pugnat cū hero

dio et volat sup ipm. z qñ denincit ipm mo-
ritur. z comedit carnē crudā z ideo pugnat
cōtra alias aues ppter cibū. Venat autē a
meridie vsq ad noctē Et ab ortu solis vsq
ad tps illd. in silētio req̄scit Et qñ senescit
elongat rostrū ei⁹ superi⁹ et recuruat in fine.
z morit tādē fame. vt dī Aristo. ibidē Hoc
ei⁹ accidere fm errore antiq̄ putat. qz dicit
aliqui fuisse hō. et erat impi⁹ peregrinis qui
busdā. sed h̄ est supstitio suz. Dic etiā idē. q
quādo aliqd̄ suspēit d̄ cibis suis: nō relinqt
illud aui⁹ alijs sicut facit aqla. s̄ reponit
in nido suo ad cibandū pullos suos. qñ n̄
de facili adq̄rit cibū. Adificat autē in altis
mōtibz z in densis nemoribz. et si viderit ali
quid volitās circa pullos suos rostro pecu-
tit z fugat illud Enutrit pullos suos qñqz
possint volare. z tūc eijcit illos a nido z ve-
tat illos appropiāre illi loco Nec pmitit
vnū par vulturū aliud par subintrare locū
suū. Itē eodē li. Almachar est qdaz aui⁹
spēs sc̄s auialis quē timet vulturē. z ideo
fugit ad aquāz circūvolat vultur a remorē.
et cū sit acuti⁹ visus īspicit qñ aui⁹ illa erit
a quā illaz. z tūc si pōt caput eaz Est insuper
vultur aui⁹ multū fetida z imunda. cuius
caro est durissima z mali saporis et grauis
odoris. et ideo ad esuz est inutilis. De faci-
li p caduere terram petit. sed cū descendit:
de terra itēz vix ascēdit. vt dī Gregori. In
alto volans cadauer in infimis cōspicit. et
p amore cadaueris ad ima de sublimitate
aeris se summittit. vt dī idē. Quādo autē
ab aliq̄ impetit. cōtra ventū alas pcutit. et
sic ventū adnunculo poti⁹ qz robore p̄prio
ab infimis in aera se extollit Et ad h̄ dī Plī-
nius libro. xxi. ca. iij. Vultur inq̄t inter a-
ues cōtrariat serpentibz. nā si pēne ei⁹ vrant
fugant serpentes nidoze suo. Eoz etiā eius
reddit se portātes a serpentibz a feris tutos
Eoz ei⁹ ligatū in pelle leonis vel lupi fugat
demōes. Penna ei⁹ ligata pede sinistro par-
turiens velociter liberat ea. sed celerius sol-
ne ne interiora sequant. Unguētuz factuz d̄
adipe vulturis et oleo myrti z cera neruos
curat. iumēta sanat. Pes ei⁹ dexter alligat⁹
pedi sinistro dolēti sanat ipsum Similiter
dextrum sanat sinister pes. Lingua ei⁹ sine
ferro euulsa z collo in panno nouo suspēsa
dī efficere hominē graciosuz ad ipetrandū
ab homine quiddā petit. Linis ossium ei⁹
combustorū mictus cū celidonia dat aīali

bus eoz sanat morbos. Buculqz Plinius
Idē li. xxxvj. Sanguis vulturū cū herba
cambeuce vel cameleconte et cedria sanat
lepram.

De Ulula. Ca. XXXVI.

Ulula est aui⁹ a plausu vl vlulatū
noiata. ei⁹ em̄ vox vlulatū p̄dicit.
Vlū z apd augures vlulās p̄dicit
aduersitatē. tacēs dō p̄speritatē. vt dī Jfido-
dor⁹. z fm h̄ idem videt esse vlula qd̄ bubo
sine noctua. Qui⁹ vox fm augures ē īfausta
Glo. autē Hieron. sup. Jsa. xiiij. g. dicit sic.
Ulula est aui⁹ coruine magnitudinis resper-
sa maculis. q̄ rostro ī palude fixo horriduz
sonū fac. Et fm h̄ videt vlula idē qd̄ onoc-
rocal⁹. q̄ ē aui⁹ palustris: loca habitās pas-
ludosa. Quere supra d̄ onocrocalo.

De Upupa. Ca. XXXVII.

Upupa vt dicit Jfido. a grecis est
nuncupata. eo qz stercoza hūana
comedat. z frequē (als̄ fetēti) fimo
nutriat. Aui⁹ em̄ ē spurcissima z imunda.
crist⁹ a capite exētibz galeata. sp̄ ī sepulcr⁹
cōmorās vlī fimo. Qui⁹ sanguis siqz se in-
unget: dormituz p̄ges demōes ī somnis
se suffocātes videbit. Qui⁹ cor malefactori-
bus valet. nā in suis maleficijs eo vtuntur
De hac dicit phisici. qz cum senuerit eo qz
nec videre nec volare q̄at: pulli ei⁹ euellūt ei
pēnas īvalidas. z liniūt ei oculos herbarū
succz: z fouēt sub alis. donec recrescāt plus
me ei⁹. vt sic renouata p̄fecte volet z videat
clare sic z īpī. vt dī Jfidozorus.

De Vespilione. Cap. XXXVIII

Vespilio a tēpore nomen sūpsit. eo
qz luce fugies circūuolet in crepus-
culo vespertino p̄cipiti motu attrito
z tenuissimis brachiōz membranul̄ suspē-
sa. Et ē aīal sile mūri. non tam resonans vo-
ce qz stridore. speciem simul volatilis et qz
drupedis habet: quod in alijs aui⁹ solz
rarius inueniri. Buculqz Jfido. Dicit etiā
Glo. super. Esa. ij. f. qz vespiliones luce fugi-
unt. Eci enim sunt sicut z talpe. puluerem
lingunt. oleum de lampadibz sugunt. ī rimis
lis parietū se abscondunt. frigidissime sunt
nature. Unde sanguis vespiliōis linitus
super palpebras nō sinit recrescere pilos.
vt dicit Constant. Et hoc forsan est: qz sua
frigiditate oppilat poros. quibus oppila-
tis non recrescunt pili.

Incipit liber. xiii. De Aq̄ et eius ornatu.

Es scriptis pro

prietatib⁹ ignis ⁊ aeris ⁊ restat
vt de aquar⁹ effectib⁹ q̄ntum
spectat ad h. opusculū nūc ali
qua dicamus. Dicit autē aq̄ quasi equa.
q̄ nūq̄ dēscit a motu donec superficies ei⁹
adequet. vt dicit Ili. li. xij. Est itaq̄ aqua
elementū fm Lōstā. frigidū et humidū. ī spes
ctu terre subtile et p̄spiciū. p̄rio terminō nō
contētū. Dēfluere ei⁹ aqua ad nibilū nisi a li
eno termino susteret. Aque vero p̄rietates
describit Basil⁹ in generali in hexameron
dicēs. Aqua inq̄ inter oīa elementa est vtilis
simū. Celū enī tēperat. terrā fecūdat. aerem
suis vaporib⁹ incorporat ⁊ dēlat. scādīt ī
sublime. et celū sibi vēdicat. Aque enī sūt
omniū nascētū causa. q̄ fruges gignunt.
arbores ⁊ plātas pducūt. sordes detergūt.
peccata diluūt. potū cūctis animātib⁹ tri
buūt. Est enī aq̄ t̄e p̄uictiua. penetratiua.
repletiua. caloris celestis nutritiua. oīm in
feriorū t̄p̄atiua. Nisi enī hec inferiora suis
exhalatōib⁹ t̄paret. oīa ī flagrationē vi ca
loris p̄terent. Nec ab aīalib⁹ potata nutri
mentū traducit in carnis. vegetationē. Nec
piscibus dat spiraculū. sic aer aīantib⁹ p̄bet
vitā et aīatōē. Nec sui diffusioe p̄ interiorē
ptes t̄e facit p̄tū ei⁹ vniōē. Terra ei⁹ p̄ter
intēsiōē siccitatē dissoluere ī puluerē. nisi
pars cū p̄e hūioritate aquea vniē. Nec
etiā trāsies p̄ interiorē meat⁹ terre. a loc⁹ per
que trāsīt in colore et sapore recipit imuta
tiōē. ⁊ ideo nūc salia. nūc dulcis apparet.
nūc clara nūc turbida. nūc grossa. nūc subri
lis. Caret enī aq̄ dēmiata q̄litate ī colore
⁊ sapore. vt sic esset oīm color⁹ et sapor⁹. sus
ceptiua facili⁹. Et iō q̄nto aq̄ est ī se purior.
tāto ē obscurior. q̄n ad ip̄l⁹ coloratōē. ipaz
solaris radi⁹ nō subintrat. Nec mouet a su
do siue a centro ad circūferētiā. nec sūstinetur
donec eque ē ī superficies fm eque distantiā
a cētro t̄e. Nec insup lucē a radijs sol⁹ sul
ceptā reflectit ī celestia et refundit. Et ideo
q̄ superficie h̄z specularē p̄ actōē reflecti lūis
re⁹ obiectarū imagines in se representat. ⁊ ī
tuentiū facies ad modum speculi manifestat.
Nec etiā radios ip̄l⁹ subam penetrātes
diffūdit. ⁊ in ampliorē latitudinē extēdit. ⁊
iō res in se vīlas facit apparere maiores q̄

sūt ī seip̄is. Has aq̄ p̄rietates generales
alias p̄les ī hexamerō poter⁹ inuenire. Aq̄
rū autē multiplex est differētia. vt dicit idē.
Aut enī ī aere origine sumit sic ē aq̄ pluuiā
alis. ⁊ hec q̄ celestis. t̄renascētib⁹ marie est
vtil. Aut d̄ motib⁹ (als viscerib⁹) t̄e scatur
rit ⁊ erūpit vt aq̄ fōtana ⁊ puteal. Aut t̄rā p̄
terfluūt vt flumīal. Aut orbē terre lateralr cir
cūit. vt mare oceanū ⁊ mediterraneū. qd oīm
aq̄z mat̄r est ⁊ origo gūalis. vt dicit Lōn
stan. Aqua igit pluuiā ex se lucida est ⁊ cla
ra. subtil⁹ lenis ⁊ lapida. Cui⁹ claritas ostē
dit q̄ ei⁹ nihil aliud admixtū sit. lenitas p̄or
lapiditas subtile ei⁹ dēmonstrāt subam. Inē
oēs aut aq̄s melior est ad t̄e fecūdatiōē.
marie q̄n cadit cū tonitruo. Sui ei⁹ motu
tonit⁹ dēscunt vaporē. vñ fit q̄ aqua ī b̄ili
at ⁊ depurat. Que p̄o nūc ē admixta. vel ex
nūe resoluta p̄ior est ⁊ ieiunis nō cōuenit.
stomachū ei⁹ p̄cutit ⁊ cōtrahit. rullū gignit
dentes stupefacit vt dicit Lōstan. De aq̄z autē
differētijs q̄ ad eaz q̄litates diuersas ⁊ va
rias efficacias. q̄r. s. li. vj. d̄ Potū aq̄. Ibi
ei⁹ inuenies oīa plane diffinita. Post aquā
p̄o pluuiāle melior ē fontana. p̄cipue q̄ de
petrauiua effluit aut de fonte alto scaturit
dēscēdit. Fons enī est caput ⁊ origo aq̄ vī
ue q̄ manat ⁊ effluit cōtinue d̄ occult⁹ ⁊ ab
ditis t̄e venis. Cū fons q̄l fons aq̄s est
dicit⁹ siue fundēs. vt dicit Ili. d̄. Occultū ei⁹ h̄z
de venis terre egressū. ⁊ de p̄fundis petraz
meatib⁹ d̄sequit⁹ ortū suū. Est enī fons siue
aque multiplicatiuis. siue q̄s cōmunicatiū.
Nulli enī se occultat. ita pegrinis sic indigē
tis se cōicat. Itē sui et alior⁹ est purgati
uis. Nā fontal aq̄ q̄ effluit a solida petra.
lympida est ⁊ sordū marie purgatiua. Itē
fons t̄renouatiū sui ⁊ alior⁹ imutatiū. nā
aq̄s suas p̄tinue renouat. et renouatōis et
imutatōis b̄ficiū impēmisse se ī fontib⁹ im
mergētib⁹ admīstrat. vt dicit glo. s̄r ps. Itē si
tis ē mitigatiū ⁊ refrigeratiū. Estuātes ei⁹
⁊ itinerātes refrigerat. ⁊ sitiētib⁹ potū agru
um admīstrat. Itē locoꝝ sibi adiacētū est
fecūdatiū. nā loca fōtib⁹ mag⁹ vicina solēt
ēē mag⁹ gūiosa. florida. ⁊ etiā sepi⁹ ampli⁹
fructuosa. Itē fons ī medio sui ort⁹ vbi p̄
mo de terra erumpit ē puluer⁹ ⁊ arenaz sibi
obstētū a se rēctiū. Nā vbi ebullit violē
tia sui mot⁹ p̄tes t̄restres pētrat ⁊ diuidit ⁊
p̄tē a p̄tē d̄isgregat ⁊ d̄ispgit. Itē fōs rōe siue
claritatis ⁊ trāsparētie specular⁹ ē et formarū

sibi obiectarū repñtatiū. Et iō intuetiū fa-
cies apparet i fontibz z resultāt. z tā rugarūz
q̄s aliaz macularū deformitates se i aq̄ fonta-
ne trāspārētia manifestāt. Itē fons est fz q̄
licitatē t̄pis: hyemis. s. et estatis: sue q̄litas
imutatiūz. Itē fm̄ Macro. i hyeme fōs
calescit et estivali tpe refrigescit. Cui? rō est
qz calor in hyeme fugies dñiū fr̄i sui: petit
intiora fontū: ex cui? pñtia z pculatōe cō-
tinua ora fontū calefiūt. In estate pō pñ-
git ex caz cōtraria ecōuerso. Nam ex domi-
nante caliditate i aere fugit frigiditas ad in-
teriora meatū z venarū fontū. z ideo aque
emanātes nūc t̄pis inueniūt frigidiores. Itē
fons est fm̄ sitū sue origis aquarū ad supio-
ra emissū. Ita ei alte i fistulā ducit sic orit̄.
Si enī i pñce mōris scaturit: ad eandē alti-
tudis eq̄litate in altitudine in alio mōre cō-
duci per fistulas p̄sueuit. Nec alius p̄ vio-
lentiā de facili ducit: q̄ i suo ortu pmo erū-
pe inuenit. Itē fōs q̄nis i suo ortu sit puul?
tū p̄t suā inefficiētē emanatōem mltorū z
magnoz flumīorū ē origīalīe causatiū. Pul-
lus enim est flumī? qn ab aliq̄ fonte occulto
yl manifesto oriat̄: vt dē Itē. Itē fons ē aq̄
rū lacualū et alās q̄scētū melioratiū z q̄
si viuificatiū. Qñ enī mōs est modic? vbi
scaturit: et trāsīt p magnū stagnum: aq̄s ibi
stātes efficit saniores. z etiā pisces ibi degē-
tes reddē simplr meliores. Itē fons ē a ve-
nis z meatibz t̄re p q̄s trāsīt calor: et p̄tutis
z saporis receptiū. vt dē Itē. z iō fōtes nūc
sunt calidi: nūc frigidi: nūc sulphurei zē. fm̄
diuersas terre q̄litates p q̄s trāsīt. Vñ dē
Itē. li. xij. Est fons i italia cui? aq̄ sanare os-
culorū vulnera (als vlcera) p̄sueuit. Itē ē fōs
i africa: cui? aq̄ voces canoras facit Itē ē fōs
i boetia duplex. Vñ enī memoriā: alter ob-
litiōnē inducit. Itē in ethiopia est fons ru-
bei coloris ex q̄ q̄ biberit statī lymphaticus
erit. Itē i Sicilia sunt duo fontes: qz vn?
sterilē facit. als sterilē fecūdat. Fons ē i idu:
mea q̄ter in anno mutās colorem. nā tribz
mēsibz videt puluere? ac si essz cum puluere
mixtus. tribz sanguine? tribz viridis. z tri-
bus lympha? Hic fons ab incol fons Job
nūcupat̄. Itē fōs est in siloe ad radices mō-
tis sio flūēs. q̄ nō vniuersalibz aq̄s: s. cere?
dieb? z horz ebullit. Itē in Sardinia sunt
fontes calidi q̄ oculis medēt. fures arguūt
Nā cecitate eorū facin? detegit. Itē i egypto
dicūt esse fontē in q̄ facēs accēle extingunt

z extincte accendūt. Itē apd garamātes di-
cunt fontē eē ita algētē de die q̄ nō bibat. z
ita ardentē de nocte q̄ nō tangat. Hucusq̄
Itē. Ex q̄ patz q̄ fons sapit naturā sui sūdi.
Nā si dulcē et purz habuerit fundū. z dulcē
z pura erit aq̄. z ecōuerso si sulphure? fuerit
fund? atz limosus: sulphurea aut limosa es-
rit (als sulphur aut limū sapit) aq̄. Vñde si
fons i suo ortu sit corrupt? et viciōsus: cor-
tū qd̄ idē effluerit viciōsū erit et corruptū.

De puteo Capitulum. I.

p Urens est lac? defossus. a potu di-
ctus: vt dē Itē. Ex sudoribz ei t̄re et
cataracta? aque orit̄. qz ruptis t̄re venul? ifez
rioribz: aq̄ q̄i fumādo euaporat. ex cui? eva-
poratōe aqua puteal? generat̄: vt dicit idē
Itē. pō puteal? fm̄ Constant. int̄ aq̄s ē gros-
sior z indigestibilior. Tū p̄t terre saluginē
tum p̄t ipi? q̄et et p̄t nūmā elōgationez
ab aere. Iuxta flumīos aut aq̄ puteal? d̄ faci-
li inuenit. et illius aque suba cōplexioni aq̄
flumīal? assimilāt. Qñ pō pute? sit iuxta pur-
teū: ille qui sicut est p̄fudior: aquā vicini
putei minus p̄fundo attrahit: et i se recollis-
gere cōsueuit. A terra aut circūstāte saporē
attrahit. z ideo nūc salsum. nūc dulcē se oñ
dit. Itē Itē puteal? frequē corruptōez p̄hie
qñ nō mouet. z ideo vt depuret et subtiliet
necesse hz vt sepi? moueat et hauriat. Quas
to aut terre viue ē vicinior: tāte aq̄ putealis
frigidior z dulcior cōit experit̄. Itē in byes
me raro vel nūq̄s p̄gelat. nā p̄t pñtiam aeris
frigidi hyemali tpe: calor frigori p̄trari? ad
interiora putei repellit. z iō aq̄ ipi? ex vapo-
re calido imutata p̄gelari nō p̄mittit. Imo
calidior i hyeme q̄ i estiuo tpe inuenit. Itē
aq̄ puteal? p̄t sitū ei? in p̄fundo cū difficul-
tate adq̄rit. z sine magno labore z artificio
vix haurit.

De flumio La. II

Lum? a fluēdo est dicit̄. Scdm̄ Itē.
f ei flumī? est pēnis flūz. qz p̄tinue flu-
it. z nisi ei? incipiat origo fluere nō de-
sistit. Est igit p̄siderare i flumio q̄ ad flumīz
pennitatē. q̄ad sitū p̄funditatē. q̄ad motū
circularitatē. Per lōgissimā em̄ terraz spa-
cia currere flumī? p̄sueuit. Itē q̄ad ortū sū-
ue sūū origīale p̄ncipiū z finalē t̄minū ama-
ritudis q̄litate. oē em̄ flumē origīalīe p̄ oc-
cultos meat? i capitibz fontū a mari erit. z
p̄ manifestos trāsitus itez in mare redit. vt
dē glo. sup Eccl̄s. j. vbi dē: Quia flumīa intrāt

et eius differentiis

mare rē. vbi dicit Hiero. Dicunt phi aquas dulces que mari influunt vel ardore sol cōsumi. vel salugis pabula esse maris. Sed noster Ecclesiastes aqz. s. p̄dicoz dicit eas p̄ ocultas ēre venas ad capita fontū regredi et d̄ matricē abyssi i sua p̄ncipia ebullire rē. Itē ē cōsiderare in flumīe q̄ ad mediū p̄gressuz int̄ suū finē et p̄ncipiū dulcedinis saporositatē. Nam aq̄ fluuiialis in venis fontū p̄ quas transit colat. vbi a sua salugine spoliata h̄bit saporē potabile: et in dulcedinē cōmutatur: vt dicit Is̄. Itē q̄ ad aspectū specularem p̄spicitur. Subam enī habet puram luci pulā: ad modū speculi diaphanā. vñ rez imagines obiectaz i flumīs superficie representant. Itē est cōsiderare q̄ ad flumīs subitantiā: mūdiciā et puritatē. q̄ ad ei⁹ cursuz declinē et p̄cipitē velocitatē. q̄ ad impetuz sui maximā p̄tiositatē. qz oīa obstacula et cictos obices diruit. cui⁹ rapacitati nihil finaliter resistit. Sua enī ipertiositate oīa in se p̄iecta vel secū rapit: vel saltē ad ripā ducit. Flauēs onustas suo ipulsu agitāt et ipellit. Rotas etiā quissimas celerit̄ p̄ viorit̄az circūuoluit. Sordes i se p̄iectas recipit. s̄ mor⁹ sui ipetu receptas dissipat et dissoluit. Fluminis ei⁹ est sui et locoz p̄ que trāsit mūdificatiū. et aquaz lacualit̄ et itaz gnozū p̄ q̄ subitrat renouatiū. et a corruptiōne p̄uatiū. p̄sciz diuersi generis nutritiū. et fetoris et mali saporis i piscibz lacualibz palustribz absteritū. et q̄ licet eoz imutariū. Dabz etiā flumē suū fluiū q̄ ad effectū multiplicē utilitatē hūanis vsibz p̄gruē rē. Nulli enī bñficiū suū denegat: s̄ oībus q̄ntā est d̄ se se cōicat. Vñ tā iuuet q̄ boībus: tā p̄uis q̄ maioribz eq̄liter admittit. Sordes et imūdiciās tā corpoz q̄ veltiūz mūdificat. estuātes refrigerat. sitiētes potu reficit et recreat. Loca sibi adiacētia irrigat et secūdat. hūoz sui effluētia radices et semina hūectat: igrossat et ipinguat. vt p̄ i egypto: vbi iacto seie i hortoz morē a nili flumīe oīa capēstria irrigat. vt dicit Raba. sup̄ h̄. c. Deut. Terra tua nō ē sic ēra egypti rē. Sua circūfluētia ciuitates et alia habitacula munit et fortificat. tā victualia q̄ mercimonia ad ciuitates deferētes homīes locupletat. arene accumulatiōe: et terre limose cōpositiōe insulas format. loca munitiōibz cōgrua coaptat. De aq̄ p̄o fluuiali d̄t Lōstane. q̄ illa est melior q̄ tēdit ad oriū solis.

et que ab altioribz montibz oriū sumit. q̄ p̄o tendit p̄sus occidentē minus est laudabilis. Dicit etiā q̄ flumina quanto sunt a ciuitatibus remotiora: tanto puriora sunt. et nuz triēdis piscibus aptiora. Flumibz enīz istunt ciuitatū sordes et lauature balneoz. luti⁹ effusioēs et h̄mōi. ex q̄bz aq̄ fluuiialis aliq̄n̄ h̄bit corruptelā: vt d̄t idē. Itē fluuiā est laudabilis: cui⁹ fluxus est velocis: fortis: currens sup̄ lapides puos. et fundū arenosū sive argillozū: solidū sapidū et mūdū. Flā ex q̄litate terre p̄ quā fluit colorē h̄bit et saporē et fm̄ hoc variant flumīoz tā noīa q̄ p̄petates. vt dicit Blo. sup̄ Gen. ii. Quāuis ei flumina cōez a mari sortiat̄ originē: a locū in q̄bz oriūnt̄ et p̄ q̄ trāseūt sic colorē h̄bue et saporē sic et nomē. Quāuis ei mltas aq̄s in se recipiat fluiū influētes: q̄diu tñ cōgscit p̄m̄ et p̄ncipalis aluē: nomē p̄mū p̄de: re nō de facili cōsuevit. Aquas enī q̄s istud recipit: re et noīe sibi incorporat atqz vnit. Vñ fluuius q̄uis sit puus et modic⁹ quando fonte p̄mo effluere incipit. q̄nto tamen a suo p̄ncipio pl⁹ elōgat: p̄ aquaz influētia pl⁹ crescit. vt p̄ i danubio germanie fluuiio. De quo dicit Is̄do. li. xiiij. c. penul. q̄ a germanicis montibz et p̄te occidentis oriū ex fōte puo. et p̄gens p̄ oriētē. l̄r. fluuios i sereci p̄t. et viij. oīthz in ponticū mare fluit. Vñ est aut̄ oīs fluiū q̄diu ripaz suaz t̄mōs n̄ excedit. Sed q̄ncunqz imbrizū inundatiōe seu niuiū resolutiōe t̄mōs alui sui egredit: tūc vicine terre planiciē destruit sepi⁹ et sumergit. Sunt autem fluminū duo genera vt d̄t Is̄do. li. xiiij. ca. penul. Vñ dicit flumen viuū. de quo Virgilius. Donec me flumine viuū abluero rē. Aliū est torres aq̄ scz cū impetu veniēs et recedens. Dicit aut̄ torres: qz pluuiā crescit. siccitate p̄o torrescit. i. arehit vel arefcit. Lūi greci ab hyeme nomē dederūt q̄n̄ crescit. Flos ab estate q̄n̄ deficit et arefcit. Est aut̄ decursus torresis: petuosus et fortis. et iō q̄libz sibi obuiāria diruit: et cū ipetu secū trahit. Vbi aut̄ fluit trāpcauat et corrodit. et lapillos ac paleas coacernās post se vestigia derelict. vias destruit. vicina mergit. in mare descendit.

De Anne Capitulu. iii.

a Vñis d̄t fluiū nemore et frōdibz redimit̄ siue circūsepe. vt d̄t Is̄do. ibidē et amenitate sic vocat̄. iuxta quē abundant herbe medicinales. volucres silues

stres nificat. In cui⁹ decursu fere potu su
metes i seruoze est? se refrigerat. ex cui⁹ vici
nitate ibi abundat pascua z suu vigore z viro
re diuini retinet z refuat. Snt at qda flu
mina d qbo spcalit fit metio i septura. sicut
phison. gyon. tigris. dorix. eufrates. iorda

De Phison q gages di
e St at phiso gages fluit? vt dr Jsi.
li. xij. a Sagarore rege dicitur ganges.

Hic eties de padiso circuit terrā eulath. i.
die. s. regidis. Et dr phison. i. ceterus. qz de
cem i se recipit flumina. Interpret etia muta
tio oris. qz mutata facie qua bz in padiso.
Et h tribz modis. sic dicit mgt i hutorijs.
In colore: qz alibi clar⁹. alibi obscur⁹. ali
bi turbid⁹. In qntitate: qz alibi pius: alibi
magnus z diffusus. Et in sensu. qz alibi fri
gidus. alibi calid⁹. Hic fluit? abundat arenu
lis aureis z gemis pciol. i. cui⁹ etia litoribz
crescut arbores et herbe mediciales.

De Gyon q Nil⁹ dr La. III.
s Gyon q Nil⁹ fluit? e mesopotamie
de padiso eties. Et dr hiat? tre vel
terre⁹. qz turbid⁹ est et limosus. Quat no
pcul ab atlante. z circuit terrā ethiopic: et de
scendit p egiptu: z irrigat plana eius. Un dr
Hiero. sup Amos. viij. Jbi: Desuet qsi ri
uus egipti zc. Nilus dispositoe dei totam
egiptu sel in anno irrigat cumul arenarum
clauderibz ostia ei⁹ ne desuat i mare. post
irrigatōez at solutis cumul redit i aluei su
um. z sic tandē mare igrediēs a mari absoz
bet. Hic fluit? nutrit reptilia mltā nociua
z venenosa: sicut cocodrilloz. z bestiola que
dicat enidros. de q dic Jsi. li. xij. ca. ij. Eni
dros inqt e bestiola ex eo nūcupata q i aq
pset: z maxime i nilo. q si inuenerit cocodril
lum dormiente: voluat se in luto pmo z in
trat p os ei⁹ in ventrē z carpit oia itioza ei⁹
z sic morit. Dicit et Glo. sup. xxij. c. Ecclī
Jbi. qsi gyon q est nilus fluit? turbulent⁹ e
z mltū phit limi. vnde limositate rōe quā
secū ducit terrā p quā trāsit frugiferā z val
de fertilem facit.

De Tigris Cap. V.
Tigris fluit? est mesopotamie: d
padiso egrediēs. pgit i assyrios vt
dr Jsi. q post mltos circuit? intrat
mare rubrū. Vocat aut h noie ppter impetu
z velocitate ad instar tigris aialis nimio i
petu pcurret. Dic aut Joseph⁹ q tigris ori
tur in armenia ex eodem fonte q orit eufra

tes. et vocat diglath. quod sonat acutū vel
angustū: currit enī anguste et acute ad mo
dū sagitte: propter qd tigris ligua plica al
velox vel sagitta nuncupat.

De Eufrate Capitulu. VI.
Eufrates est fluit? mesopotamie:
e d padiso eties: copiosissim⁹ i gemis.
q p mediā babiloniaz fluit. Hic ab
vbertate nomē accepit. Nam hebraice eu
frata frugifer interpretat. In mesopotamia at
pfluit: in qbudā loc⁹ z rigat sicut nilus egi
ptū. Salustius autē autor certissim⁹ asse
rit tigrin z eufraten de vno fonte manare i
armenia. qui p diuersa loca exētes spacio
multoz milū in medio derelicto. Terra au
tem q ab ipis ambū mesopotamia dicitur.
Hucusq Jsid. li. xij. c. penul.

De Dorice Capitulu. VII.
Dorix est fluit? hz glo. ff. Ecclī. xx
iij. q alio noie dr araxis vt arapū
amnis armenie q orit ex eodē mōte
cū eufrate: sic dicit. eo q rapacitate omia p
sternit: vt dicit Jsi. li. xij. Un cū Alexander
eū veller trāsgredi pōte fabricato: ita violen
tia inūdanit vt pontē dirueret. Hic breui
bus intervallis ab eufraze ortu caput tollit
ac deide i caspiū mare fluit: vt dicit Jsi. ibi
de. Dorix aut dr a grecis a pre terre iporum.
nā illa patria vbi fluit ligua ipoz dorica vo
cat: vt dr glo. sup. Ecclī. xxij. Hic fluit?
quasi quoddā brachiū videt esse tigris i eu
fratis vel vtriusq cū ex eodē fonte in arme
nia oriat. ppter quod dr abundare gemis et
herbis aromaticis: quarū vsus puenit mes
dicine. Dorix autē medicamentū generatis
onis interpretat. mediante itaq tigris vel euf
rate exire de padiso dicit z pdire.

De Jordane Capitulu. VIII.
Jordanis iudee fluit? a duobz fou
tibz (quoz vnus ior: alter danyoca
catur) nominatus est: vt dicit Jsid.
rus lib. xij. Hascit autē sub libano monte
diuidēs arabia et iudeā. qui p multos cū
cūius iuxta hiericho in mare mortuū illu
it: qd ipm absorbet penitus et sūmit. Hic
fluit? tpe messis triticee (q solet i palestina
pnali tpe iā maturefcere) sūmit pl⁹ solito
abundare. qd accidit ex imbris ferorini inun
datione. z ex niuū resolutione: sicut dicit i
hstorijs z in Glo. sup. Josue. ij. Vbi dicit
Jordanis ripas aluci sui tpe messis implere
rat zc. z Ecclī. xxij. dr fere idem. Hic fluit

et eius differentiis

nus est in multis privilegiat. Primo qz res
gione fidelium indeoz a regione incredulor.
iudea. s. ab arabia separuit. Secdo qz coras
filios israel se aguit. z eis ad terrā pmissiois
transitū pbes. in arce dñi z populi pscntia se
diuinit. vt dr Josue. iij. Tercio qz lepra Na
aman syri abluit z mūdauit. iij. Regum. v.
Quarto qz p sui diffusioez scitanti Helie z
Helisei testimoniu phibuit. qz vtriusqz im
perio obediu. vtz. iij. Reg. ij. Quinto: qz
ferru ptra naturā nō abscedit in fundo suo
imo vsqz ad suā superficie illis remittēs ppe
qz pddiderat ipm: vt recipere eleuauit. vt legit
iij. Reg. vi. c. Sexto. qz ex ptractu mūdissi
me carnis dñi scificari meruit. qz mediante
dñs vim regenerationis aqz cōtulit z hūane
salutis sacm in aqua fieri ordinauit. vt pa
ter Luc. ij. Septimo. qz in iordane Joan
nes baptizauit z celos aptos videre: z vo
cē patris audire meruit. qñ toti trinitatis
mysteriu i baptizādo dñm intellexit. Sūt
z alia flumina qz noiant in scptura. sicut sunt
Abana z Psharphar. qz sūt flumij syrie fluen
tes iuxta damascū. qz subductioe horti da
masceni irrigant. z multiplici genere herba
rū z arborū ac fructuū multiplicatōe fecūda
tur. De his dr. iij. Reg. v.

De Bāsan Capitū. ix.

Bāsan est flum. Hedoz. qz alio noie
g. dicit idaples. qz a qdam rege Hedo
rū sic vocat. est. Qñ aut in oriente
z in rubro mari excipit. In vincū aut syris
sup hūc flumiūz due tribz z dimidia. (que a
salmanasar rege assyrioz captiue i assyrios
sūt deducte) pmanere exules sūt coacte. vtz
iij. Re. xviij. Sic due tribz i captiuitate a
nabuchodonosor sup flumiū chobar in ba
byloniā fuerūt multis tpibz collocare. vtz i
Ezech. j. Est aut chobar flumiū babyloni
cus p paludes Babylonie se diffundens a
tigris vel eufrate ortū ducēs ac in vñū iporū
itez rediens sine cadens. vt dr Hiero. sup
Ezech. Flumiū autem chobar pte sui litoris
abundat salicibz z carectis. sicut dicit glo.
sup locū illū Eia. xviij. F. vltra torretē salis
ē ducet. Hūc torretē vocat babylonie flu
me sup qd residēs pps dei nō leuolat imo
plorat. sic scptū ē. Sup flumina babylonis
zē. Sūt z alia flumina multū famosa. s. de
ill' hic tacem. qz de eis mētionem in biblia
nō habemus.

De Lacu in generali. Capitū. x.

1. Lacus est latetū a quarū receptacu
lū in q aqua retinet. nec fluctibz ad
miscet. vt dicit Isid. li. xij. qd greci limū. i.
stagnū vocāt. Nā fontes labunt in flumina.
flumina pō in freta discurrūt. Lac autem
stat in loco nec fluit. et ideo dictus est lac.
quasi aque loc. vt dr Isi. Aqz enī qz scar
turiēdo vt influēdo recipit als nō trāstūdit
Pisces autē lacuales vt dicit Cōstā. min.
sunt laudabiles qz flumiales. Nā sua limosi
tate pisces qz nutrit qñ limū sapiētes red
dit. Herbas supfluas gignit: i qbz ranas z
pniclos mltos nutrit. Aqz flūēs lac sub
trās: ipoz aqz recetiores efficit. z ipas a cor
ruptōe custodit. Ex nimia pō aqz receptōe
freqntē ripa stagni rūpit. z quicqd diutū in
tus nutritū est subito inaniū. Aqua aut lac
cualis ceteris ē grossior. z aqz fluentibz
ad potandū min⁹ laudabil⁹ experit. Nā tal
por⁹ sepe assump⁹ multas generat i corpe
passiōes. vtz sup li. v. d. aque potu. Cōtras
bit autē aqua lacualis diuersas virtutes ex
fundo et situ vbi recolligit. sicut exemplif
cat Isi. li. xij. c. iij. de diuersitate aqz dices
In ethiopia inqt lacus est quo phisa cor
ga velut oleo nitescit. Est etiā lacus in afri
ca qz canoras voces facit. Item i italia est
lacus qui bibentibz aquā ipius tediū vini
facit. In reatinis paludibz iumentoz vngu
las indurari dicūt. Item in asphaltico lacu
iudee: nihil vinū habēs aiām mergi pō. In
indis syde est stagnū in quo nihil natat: sed
omnia summergunt. In traconitide ē lac
in die ter amarus z toriēs dulcis. Hec oīa
recitat Isido. in li. et ca. supradicto. Ne au
tē et alie cōsimiles aquarū putealiū et lacu
aliū diuersitates accidunt ex varia qualita
te venarū terre p quas transeūt tales aqz
vel a natura et dispositione fundi vbi aque
bmōi recolligunt.

De lacu asphalti Capitū. xi.

1. Lacus asphalti mare mortuū nūcu
pat. Mare ppter eius magnitudinē
z pfunditatē. Mortuū quia nihil gignit vi
uum. nihil etiā recipit ex genere viuientium
Unde nec pisces habet nec volucres. sed
quecunqz viuētia mergendo tentaueris
quacunqz arte: statim resiliunt. Et quā
uis vehemēter illisa: confestim exantiant

S; neq; a vëtis mouet; bitumine turbinis
vëtis resistete: a q; ois aq; stagnat. neq; nau
gatiõis paties est. Qia at vita carëtia in p
fundu mergit. neq; materiã aliquã sustinet
nisi q; bitumine illustrat. Extinctã lucernaz
dicunt in eo sumergi. accësam p; supnatate
Hic lac asphalti. i. bitumis vo cat siue ma
re salinar. z est i iudea int hiericho z zachã
Lõgitudio ei? vsq; ad 3020as arabie dirigi
tur stadis septinget. z. lxx. Latitudo ei? sta
dis centi. vl vsq; ad viciniã sodomoz Huc
usq; Jsi. li. xij. in ca. de lacis z stagnis. In
historijs d; mgr. c. de subuersiõe sodomoz
in fine. Hic lac nigras glebas bituminis
euomit. z iõ lac asphaltides d;. In cur? ri
pa poma i arborib; nata vsq; ad matiretez
color; sũt viridis. q; si matura incidat fauilla
tre zodomoz fidet; h;. Sile d; i glo. sup. ij.
Pet. ij. c. sup locũ illũ. Linitates sodomoz
in cinerẽ redigēs zc. Seruare adhuc volu
it dñs regionẽ p; posita spem pscis (als pñtis
ne) pene. Nascunt ibi poma pulcerria q; ex
se cupiditate ededi spectantib; generat; q; si
carpas: fatiscit z resoluit i cinerẽ. fumũq;
exarat q;si adhuc ardeat

De lacu tyberiadis.

Lapl. XII.

Acis tyberiadis ab oppido tyberia
dis est vocat. qd qñda Herodes in
honorem tyberij cesaris pdidit. Est
at stagnũ maxim siue lac oib; loc; in iudea
salubrior: z ad sanitates corpoz efficacior.
Circũt aut stadia centũ. lx. vt dicit Jsidor
libro. xij.

De stagno genesar La. XIII

Stagnũ genesar vt d; ibide. e lac am
plissim i iudea. q; lõgitudie. clx. staz
dis excedit. latitudie p; lx. diffudit
aq; crispantib; aura: nō vëtis. sz de ipso sibi
exa ipas (als creas) An z genesar d; greco
vocabulo. q;si generas sibi auraz. Deniq; p
diffusio: a spacia lac frequitib; aur; spirati
b; agitat. vñ purior e hant ei? z dulcior ac
habiliõr ad potandũ. Huc usq; Jsi. Prope
magnitudinẽ at ei? sepe i euãgelio mare vo
cat. n q; sit mare: sz q; pot? e qdã mag ior.
danis refluxio vt d; glo. sup Jo. ca. vj. Lõ
suetudo est aut; heb; eoz oem aq; congreg
gatiõem vocare mare. z ideo sepe mar; no
mine nuncupat

De piscina. La. XIII.

Isca est aqua ad nutriendũ piscel
collecta. Quis p antiphrasim aqũ
collectio nō hñs pisces piscina ses
pi? noiet. vt d; Jsi. Ad bonitate at piscine
exigit fundi soliditas. aq; influet puritas. z
influete pñuitas. Ubi ei fua? e luto? (als
limosus) z paludosus: pisces saporosi nul
laten? nutriũt. Ubi ei reces aq; n fluit: aque
states z nō morte d; facili corripũt. Et ideo
ad piscine renouatiõez p canales z fistulas
aq; dulces z recetes iducũt. vallis z aggerib;
bus ne fluẽtes aq; effluat piscinaz tñi mu
niant. De piscinis etiã riuuli ad hortoz ir
rigatõez deducũt. Herbe et arbores iuxta
piscinas sũt mag; virẽtes z fructifere inue

De Riua La. XV.

Iuus a rigado e dicit. vt d; Jsidor.
Fla a fonte l a riua flui? ducit vt i
de hort; irriget. Naturaz eni z effe
ctũ sue origis sapit riu. A fontali origine
mediãte riua pcedit flui? siue lac vt dicit
Auiã. Est aut riu? imudiciari purgatiũ? es
re fecundatiũ? pot? aialib; z auib; mĩstratis
uus. virozis z pulcritudis i herb et florib;
pñuatiũ? lapilloz et arenulaz attractiuus.

De Fluctu Lap. XVI.

Luctus a statu est dicit. Vctoz eni
ipulsu aq; agitate fluctuat. Quaruz
eminẽs liq; q; sp in motu evocat vnda. Et e
vnda ab eũdo dicta. eo q; cõtinua agitaciõe
mota nunq; qescit. vt dicit Jsi. li. xij. Fluc
tus aut mutuo se collidũt. vt nũc sursum:
nũc deorsũ mutuo se agitẽt z ipellat. z ex fire
qñti allisiõe mutua spumã ex se gignũt. are
nulas z varias fudi pñdas secũ admiscẽdo
surũ ferũt. Pisces allidũt. z ex mot? sui ipe
tu meliores reddũt (als reddũt) Ex ventosi
aer; subitaciõe fluct; itũescũt. z sz vñt ipe
tũ nũc ascedũt nũc descẽdũt. ex pñssioẽ mu
tua aerẽ pñtat z vñt gignũt. Fluct; elenat
z ad ripas depmũt z litora se cũ strepitu cõ
stringũt. Sp se i motu z qescere n pñt. aut
ei pñt? deficiũt aut vñdiz se agitat z diffũ

De Gurgite La. XVII. (dũt.

Urges est in flumie loc? alt? siue p
fund?. A gutture gurgis e dicit. vt
dicit Jsi. eo q; aq; influẽtes abfor
beat: et abforptas eas itato reuomat et res
mittat. vñ pñt sui pñditatẽ motu circũari z
flexo circũferũt. pñt qd natatẽ d; facili i gur
gite pñclit. In gurgite et pisces marie se oc
cultat. et vij qñdiu gurgitẽ nō exẽit capiũt

et eius differentiis

De Tramite

Capitulum. XVIII.

Rames est p^m aq seu fluminis; de-
cursus rectus: (als r exie?) p^minu? a
fonte exies: ac meat? sui aluei nō relinqns
A fonte ei effluere incipit. r qusq; mare tra-
uerit aluei sui lūmices p^mine fluere nō des-
tit. Fundū suū p^muat r p^mumit. Navigio
marine puenit. Pisces maiores nutrit. qz
reccioze aqua r fundū purioze generaliter
hic p^mscuit. Lū maiori impetu effluit q̄ ali
qua alia pars aq. r iō naues atq; lignozuz
strues celer? secu trahit. Et iō trames dī a
trabo. his. vel trāsmittit. qz omnia ipoz
sita trahit celerrime? trāsmittit. Quāto em
aque cursus in suo tramite est reccioz. tā
to est velocior. r omnia veloci? secuz ducit
siue trahit

De alluione Ca. XIX

Alluio omis: r hec alluioes. dicit la-
a tens r lenta aquaz inundāria. ab al-
lucdo vel ablucdo dicta. Abluit em
terrā p quā trāstet ablucdo p^mumit. vñ sub-
franea ripaz. p^mumptio ex aq facta alluio
di Job. xiiij. Alluioe paulatī terra p^mumi-
tur rē. Quāto aut p absconditas ripaz p^mca-
uitates meliori flutu se diffundit. tāto peri-
culos? litoris soliditate dissipat r dissoluit
nā ripe superficies exteri? solida credit. qz ei?
p^mumptio iterioz nō videt. s iō pes calcā-
tis ripā facilius labit. qz p^mumpta interiori
soliditate latens vacuitas non cauetur. vt
dicit Lōstān.

De Abyssu

Capitulum. XX

Bysus est aquaz pfunditas impe-
a netrabilis. a qua fontes r flumina ori-
unt. Des em aq de abyssu exeunt et
p occultas venas ad matrīce abyssuz reuer-
tunt. vt dicit Isid. lib. xiiij. Vñ dicit abyssus
q̄si abussus. quia eius pfunditas videri nō
poteat. Vñ dicitur abyssus quasi sine bysso
id est. sine cādoze. quia ppter nimiam dūstā-
tiam a fonte luminis: luc? pulcritudine car-
ret r decore. Vñ dicit Joannes Damascē-
nus. Abyssus nihil aliū est q̄ aq multa cur-
tus finis est incōphēbilis r inuisibil. quia
ad ei? terminum lucis diffusio nō attingit.
Vñ dicit abyssus quasi sine base. qz ei? fū-
damentū r sūstentatio sensu nō videt. Et iō p
mordialis materia. qz in p^micipio non erat
forma p^meterminate distincta. abyssus ab au-

gustino est vocata. Propter qd dicit in lib.
p^mef. xij. Abyssus est corpale illud qd fecit
deus vt esset materia corpeaz rez informis
sine ordine et sine luce. Vñ dicit Aug? in li.
De symbolis. Terre inquit et abyssi nomi-
ne materiā nūcupauit: que de nihilo facta
est vt ordinatissimo dei munere p^mio capax
formarum fieret. et deinde formarentur q̄
cūq; sunt formata. Vñ eadem materia
aqua est dicta. Tum quia fluida. tum etiā
quia omnis forme est susceptiua. Vñ dī-
cebat terra ppter naturā stabilitatē vel so-
liditatem fm quā erat generationi et corru-
ptioni subiecta. Abyssus propt informita-
tem. quia nulla erat forma distincta. Dices
batur et aqua propter formatōis possibili-
tatē. fm quā erat omnis forme et qualitatē
potentialit? receptiua. vt dicit Augustin?
Abyssus itaq; ex se habz obscuritatē r p^mū-
ditatē omniū aqz et fluidozū (als fluior?)
capacitatē: infatigabilitatē. quia nunq; tot
aquas recipit quin plures recipere possit.
inscrutabilitatē. iēphāustibilitatē: cōmunis
cabilitatem.

De Vari Capitulum. XXI.

Are est aquarū collectio tā dulciuz
m q̄ saliaz. vt dicit Isid. li. xiiij. Prope
autē dicit mare: eo q̄ aque eius sūt
amare. vt dicit ibidem. Et sequit. Vocat
autē mare equoz ab equalitate. eo q̄ equas
liter sursum est. Quāuis enim aque mar? flu-
cuanter velut montes erigantur. sed atq; ta-
men tēpestatibus itez adequantur: vt dic-
idem. Idē autē dicit pelagus quasi pellēs
vndas. qz in mari sit vndarū et procellarū
motus continuus et impulsus. Mare autē
vt dicit idē ibidē: q̄nis omniū fontīuz
in se recipiat aqz r flumina. ex tanto tñ aqz
rum concursu nō suscipit incrementū. Qd
accidit ex hoc. Vñ quia eius magnitudo
influentes vndas nō sentiat. Vñ qz amara
fluentes vndas cōsumat. Vñ qz ipe nubes
multaz aq̄sitate ad se attrahunt. Siue q̄ il-
las auferant partim venti. partim sol exica-
cet. Seu qz aque dulces per occulta qdaz
foramina percolate redeant: ad capita? flui-
uozum et fontīū reuolūt. Hucusq; Isido-
rus libro tredecimo. Scōz Ambrosiū au-
tem et Basiliū in Hexameron. Mare ē aq̄-
rum aggregatio multiplicata per diuersa lo-
ca r nomina. sed tamen continue vna semp

Liber XIII. De Aqua

mota vaga sonora spūosa in fluxu z refluxu
lūe naturā imitās. cui⁹ frute z influētia cos
hibet. Est autē mare caput z hospiciū flus
uioz. fons imbrū. q̄ sibi discrepantes ppli
copulant. subsidū in necessitatibz. refugūz
in piculis. itinerz cōpendiū. laboratūs lucz.

De mari etiā dicit Arist. in li. metheoz.
Qm aquaz mare est pncipiū z origo. z est
aqz q̄es. z diuidit in reliq̄ maria. Causa. āc
ppter quā fit in mari faldedo z amaritudo ē
qz duo sunt vapores. hūidus vapor z sicc⁹
subtilis z aq̄ius. Resoluit pars subtilior p
motuz solis. z remanet grossior. z calore so
lis cum calefcit. efficitur saluz qd remanet
z amaz. vt sudor z vrina. Ex adultioe ei fit
res amara qn remanet ptes terrestres adu
ste. aqueis z insipidis pibz psumptis. z de
amaritudine p adustionis intēfione fit sal
fedo. vtz in cinere in q̄ aq̄ colata sentit sal
sa. Itē Arist. in eodē. Aqua marz salza gra
uioz est aqua dulci. qz hec grossior. illa pō
subtilior. Qui⁹ signū est. qz oñi natat in aq̄
salza z nō in dulci. Et pfund⁹ sumergit na
uis cadēs in aq̄ dulci q̄s in salza. Et iō i ma
ri mortuo nō mergit aīal nec generat. qz vī
cit in eo siccitas. Itē in li. de aīalibz In ma
ri est aq̄ z p̄ extrahi ab eo faldedo. qm si ac
cepit homo vas terreū nouū crudū z clau
serit eius orificiū z elegerit ipm vacuū in
mare p diem z noctē intrabit in ipm aq̄ dul
cis. Itē idē in libro metheoz. Aque dulces
eleuant ppter leuitatem suā sursum. z aque
salte descendūt ppter grauitatē suā deorsuz.
z qd salūm est remanet in terra. z qd dulce
euaporat. Itē Idem li. de elementis. Ma
re in actioibz suis imitat naturā lune. Nō
ptz. qz quādo cūqz luna orit in aliqua hora
diei vel noctis. tūc flumē ingredies mare i
illa regione in qua orit luna extendit ipsuz
mare ita qz aqua illi⁹ fluminis redit ad par
tem loci a quo cucurrit ac si esset p violenti
am repulsa. Et cū est luna in cardine infe
riori. incipit aqua dīminui sicut quādo lun
na vult oriri aqua incipit augmentari. Vñ
sicut ferrū sequit adamatē ita mare cursum
lune seq̄t z p̄tē. Quere sup li. viij. c. d. Lu
na Itē inspissat qz mare post ascēsz stel
le q̄ vocat canicula. z mutat colorē z efficit
nūc viride. nūc cernleū. nūc turbidū nūc cla
rū. Itē Macro. in lib. Liceronis. Ocean⁹
in incremento lune ordinē istū tenet. Nam p
mo die crescet lune fit copiosior solito. qā

tūc mare plenū ē in sūmo. deinde minuit ses
cundo. z sic descēdendo quādie minuitur vs
qz ad diē septimū. z tūc est mare in vltio des
fectu. Incipit paulatim crescere iterū vsqz
ad diē septimū. Dicit itaqz qz luna. cūqz. qn
totalit⁹ est plena. est iterato mare in suo au
gmento summo. z iterū incipit minui p diē
septē alios. Ait itaqz qz luna quādo est. xij.
est iterz i suo mīmo. Itē pō crescedo incipit
ascēdere p septē alios dies. Ita qz qn luna
est. xviij. tūc iterz ē i suo sūmo. Et sic sp̄ ma
re q̄tuor recipit imutatioēs qlibet mēse. du
as. si crescedo. et duas i decrescēdo sz au
gmentū vt decremētū ipi⁹ lune. Sp̄ itaqz ē
mare i sūmo augmēto et vigore quādo lūa
plena est lumine. vel versus celum. vt in no
uilunio. vel versus terras. vt in plenilunio
fieri consuevit. Et quanto luna in suscep
tione siue in amissione luminis sui plus pro
ficat vel deficit. tanto mare crescit ampli⁹ aut
decrefcit. Itē mare fm Arist. in li. vegetas
biliū. fundū et li⁹ habz durū. solidū et are
nosum. Et signū hui⁹ qz mare sit salū super
arenas ē. qz obrinuerūt i eo ptes terre sic
ce. qz sunt salte. z existētia aq̄ dīmisit lūmz
p ptes suas. et ideo terra mari p̄pina are
nosa est. Inter ptes vero eius arenosas di
uersi lapides z gemme mire virtutis p̄creā
tur. et arenaz ataritu polite p vndarū marz
motū ad litora iactant. P̄ter istas autē
maris p̄prietates sunt quedā alie cōmūes z
oībz fere note. quas tū p̄p̄ simplices bonis
putauit hic apponere. vt aliquā materiā has
beant mystica p earz silitudinē simplicibz
suadere Est itaqz mare sup̄p̄ purgatiū.
Dia enī cadauera a se rejicit. z oīa imunda
z mortua discutit. z p̄ mot⁹ violentiā expel
lit. vt dicit Greg. Itē mare ē sui p occultis
simas venas abyssi diffusiuū. z tā fontibz
qz flumibz materiā sui flucus p̄tinue mīstra
tiū. vt dī Hiero. fr. Eccl. Itē mare ē aiānti
um z mōstroz mltiplicis forme pductiuum.
Mare ei lōgē plā pducit mōstra z mira qz
fac ipa trā. sic dīc Raba. sup Eccl. clij. abi.
Illic p̄clara et mirabilia opa et varia best
iarū zē. Et in Psal. Illic reptilia qz nō ē nu
merus. Itē quis mare substantiat⁹ sit mol
le z liquidū. durissimaz tamē rerū tā anima
tarū qz inanimatarū est generatiū. vt p̄t i
cōchilibz z piscibz dure teste. z in lapidibz z
gēmis quas emittit. Item mare quis i se
nō sit potabile vel delectabile quantū ad

et eius differentiis

gustū: est tñ vtile q̄ ad effectū. Vultūz em̄ infirmitatū est curatiū. Sanat em̄ hydro picos vlcerosos et alios scabiosos. vt dicit Eōstan. et multos alios curat. Itē mare q̄ vis ex se sit salūm et amāz: p̄ dulcedinez tñ venāz terre p̄ q̄s trāsīt est sui saporis immutatiū. dulcedine em̄ q̄ndam p̄trahit ex colatione terre p̄ quā trāsīt. vt dicit Macro. et Aristo. Itē mare q̄ntūcūq; sit insipidū aut amāz. pisciū tñ dulciū ē nutritiū. Latente em̄ habet dulcedine quā sugentes pisces p̄trahūt nutritiū a gurgitibz et sapore vt dicit Amb. Itē mare mobile ē et ingertū et ex suo motu est sue sube a corruptiōis piculo p̄seruatiū. qz ex p̄tinatione mori subtilizatur. et sic ne putrescat a corruptibili vicio p̄seruat. Itē cum sit liquidū et male terminabile. tñ p̄ seipm̄ sistit et nō p̄ aliū. p̄pter qd̄ vltima litoz suoz terminos nō est de facili p̄cessū. sicut dicit Prouerb. viij. Dicit. v. Job. xxxvij. Itē salcedine et amaritudine sua est dulcedinis fontū et aliaz aquaz influētūz absorptiū. tāto em̄ reputat aq̄ fluēs dulci or. quāto pl̄ a maris introitu elogat. Itē ex collisione et mutua reuerberatiōe suoz brachioz q̄bz cingit terrā est v̄torū p̄trario rū generatiū vt dicit Beda. Item incōsuetis: mare marie est nociū. Est em̄ tumor et in cūctiū. doloris capitis generatiū. vomitus et nauis p̄uocatiū. appetit cibi et porāblatiū. Itē ex vaporatiōe fumositatū q̄s emittit est nebulz et nubū generatiū. caliginis et obscuritatis in aere inductiū. et radiōz solis interceptiū. caloz solaris rep̄ssū. Item colorem p̄p̄ū nō h̄ns. p̄ q̄litate ventoz est sui coloris mutatiū. naz modo flauū ē: modo lutulētū. mō atrū. vt dicit Jsi. lib. xij. Itē mare multoz piculoz est in se cōtētiū. Modico em̄ flatu v̄ti reddit tēpestuosū. p̄cellosū. feruidū et tumultuosū. et iō mare fretū dicit. vt dicit Jsi. s. feruidūz h̄ns motū. vt p̄ i mari siculo. in q̄ p̄t maris feruore fremitū (als strepitū) facietem scylla et carybdis esse dicunt: q̄ sunt duo loca piculosa. in q̄bz multe naues facillime piclitant. Est at̄ scylla ingēs fatū in mari emines mlt̄a h̄ns p̄mōtoria sine capita ad que collisi fluctus horrendū strepitū faciūt. cui naues aliq̄ casu impingentes a naufragio non euadūt. Carybdis p̄o ē dicta eo q̄ gurgitibz occlusis naues sorbeat. Est ei ibi mare voraginosū et q̄n reflectū in se tortuosū. et iō na

ues ibi trāsēntes sibi attrahit et in se deglutit. ac inde mergit. Ter in die fluctus erigit et ter absorbit. nā aq̄s accipit et euomat. iterato vomit vt rursū accipiat. vt dicit Jsi. lib. xij. a. c. de estibz maris et fretis. Itē aliq̄ notabile piculū occurrit i mari. s. ineq̄litas fundi. q̄n i aliq̄ loco aq̄ est p̄fūdissima. et statim in tra illū locū vir est vadosa et h̄ piculū Syrtis vocat. eoq̄ ibi arene i cumulos cōtrahunt. Syrtis ei grece idē est q̄ tractus. Et dicit Papias q̄ tales syrtis multe sūt i mari egyptiaco et ei admissent. Et q̄ p̄ p̄ piculofus ē maris trāsīt. tñ p̄t faceret (als latet) scopolos. tñ ēt p̄t arenaz cumulos s̄bz aq̄ p̄ter adunatos. qz i talibz locis naues citissime p̄fringūt. Itē aliq̄ piculū dicit bithalassus. q̄n. s. nauis onusta impingit i fundū multū bituminosū et limosū. et p̄pter limitenacitatē nō pōt se eximere aut exire. Vnde dicit Hugo q̄ bithalassus est vestigiū limo immissum. Glo. m̄ sup. Act. xxvij. dicit q̄ bithalassus est p̄cursus duoz mariū. Hagister p̄o in bitho. dicit q̄ bithalassus dicit lingua terre i mare p̄fesa. hinc et inde mari circūdata. Et dicit bithalassus q̄si mare bifidū terre intēzetu diuisum Thalassum em̄ grece mare sonat. Q̄n q̄ in bithalassū offendit nauis: marinet immobilis proza. s̄z puppis frāgit retro: maris iperu supueniet. sicut m̄gr ibid. Itē trāsēntes gēalit patiūt piclū. Aut rōne maris. Aut rōne aeris. Aut rōne nauis. Nā si mare fuerit scopulosū vndiq; rupibz saxis ipeditū. nō sine piclo p̄trāsīt. Aut si fundus habuerit ineq̄le nūc cumūl arenosis eleuatiū. nūc p̄o ad modū voragis dep̄ssūz p̄fradatū de facili trāsīt ipedit. S̄z q̄n mare i sua superficie subintrātibz v̄tis efficit nimis tumidū et v̄n dis sese allidentibz et mutuo se p̄cutiētibz sit nimis p̄cellosū: nauis fluctibus ascendētibz et descendētibz piculose exponit. qz sepe aut p̄cutit: aut a p̄cellis cōtrahit op̄it. Itē accidit piclū ex aura turbulenta. Nā tpe tēpestuoso et obscuro et nebuloso mari se cōmittere solet eē plūmū piculosū. Potissime q̄n nauis p̄ceps fert i piculū et piculū nō videt. Marie at̄ formidat v̄torū nimietas: et marie q̄n venti s̄rj casu aliq̄ oriunt. qz certū naufragiū tūc timetur. Quāto aut̄ nauis p̄ v̄nūz venti impulsū p̄mouetur p̄sus portum: tanto p̄ fortioris venti cōtrariū impetū cōpellit ad p̄cipitiū: aut saltē inter p̄trarios v̄tos (als fluctus)

in piculo diuiti? dñet. Itē adducit piculū
 nauis deferentē debilitas et insufficiētia. Nō
 enī autē est se cōmittere sup mare nauicula
 nimis pue siue fragilit? fracte. q? tal' nauis
 nō est secura int' seuiet' mar' pcellas. Quo
 nīā. Ut ppter puitatē suā fluctib' oppmūt et h
 uerit. Aut ppter fragilitatē. vētoz et aq'rū
 impetu pfringit. Aut ppter rimaz et forami
 nū multiplicitatē. aqz subintrātiūz pōdere
 ad ima demergit. Ut saltē ad portū in tali
 nauicula tardi' puenit. Et pcpue qū in tali
 nauī boni naucleri et gnari pñcia nō hī. Tūc
 enī sūmū in mari est piculū qū nauis hī im
 peritū gubernatōz et negligētē et incircūspe
 ctū. His et multis alijs incōmodis subiacet
 mare tā mediterraneū qz oceanū. vt dī Jsi.
 Vocāt āt tā greci qz latini mare oceanū eo
 q? i modū circuli ambit orbē. Torā ei sphe
 raz nri hītabil' circūit ocean'. a celeritate sic
 dicit'. eo q? ocyus circūeat et discurrat. Vel
 q? purpureo colore nitet ocean'. qū cean'.
 i. celi circūl'. vt dī Jsid. li. xiiij. Sic ocean'
 oras terraz amplectit. alternisqz estib' ac
 cedit et recedit. Respirātib' āt i. pfundū vēs
 aut remouet maria aut absorbet. Et quis
 vnū sit mare qñtū ad sui pñuationē. tū pte
 mltifidos ei? sin' de pñis regionib' diuersa
 vocabula sūpsit. Ut mare gallicū a gallicis
 et mare britānicū a britānis. sic et gadicum
 mare a gadib' ē dictūz. vbi pmo ab oceano
 mar' magni limē aperit. vbi cū hercules p
 uenisset. colūnas ibi posuit sperās ibi terre
 esse finē. Hucusqz Jsi. li. xliij.

De mari magno siue mediterraneo
 Caplm. xxii.

Are magnū siue mediterraneum est:
 m qd ab occasu ab oceano fluit et i meri
 diē vergit. inde ad septētrionē tēdit.
 Qd inde magnū appellat. qz cetera maria i
 cōpatione illi? sunt minora. Dī aut meditē
 raneū qz p mediā terrā vsqz ad oriētē pfundit
 Asiaz et africa terminās et europā. Cui pme
 ptis sin'. q? ab (als in) hispania pfundit. by
 beric' et balearic' appellat. deinde gallic' q?
 narbonēsem puincia alluit. post ligustic'. q?
 iuxta urbem Januā ē pñm' et vicin'. post ē
 tyrrhen' q? italiā attingit. Deinde sicul' q? vs
 qz ad cretā a sicilia vadit. q? post i pāphiliā et
 egyptū se extēdit. Deinde p ellespōrū flus se
 pñtrionē magnis anfractib' se retorquet. et
 tandē iuxta greciaz et illyricū in angustas

septē stadior' stringit seu coartat. Deinde
 diffusus eqre pauci cursus stringit et fac p
 pōtēdē q? mor in qñqzinta passus coartat.
 Fitqz bosphor' thraci' q? loc' dī pōtides.
 eo q? puenit mare pōticūz pcedit. Idem dī
 bosphor' a trāsitu strictor angust' meatib'
 bonū. vt dī Jsi. In diffidūnt sin' pōtic' am
 plissim' a tgo hūs meotides paludes. Qd
 mare ex multitudīne fluminū et aqz dulciū
 influētū: dulci' ē atqz ampli' nebulosūz: at
 qz pter focas et delphinos. alia? beluas ma
 rinas maiores nō patit. Sic āt terra cū sit
 vna: p diuersis locis varijs vocat' vocabul'.
 ita p varijs regiōib' h mare magnū diuersis
 noib' nūcipat. Hucusqz Jsi. li. xliij. Sinus
 pō mar' dicunt' maiores recessus. vt i mari
 mediterraneo. Jonic' ab Jo rege grecie sic
 dicit'. Jones āt dicunt' artheniēses vñ ioniciū
 mare ab ionia vsqz in siciliā dilatāt. In oce
 ano pō maxim' est sin' caspi'. indic' persic'
 arabic'. q? et mare rubz dī. Rubz āt mare
 est vocatū. eo q? sit rosēis vndis infectū. nō
 tū tale habz naturā qle videt ostēdere. s; ex
 vicinis litorib' viciat gurgēs atqz ificit. qz
 oīs terra q? circūstat pelago rubra ē et sagui
 neo colorē pñia et vicina. Inde ei minū acu
 tissimūz excerpit. et aliqz colorēs qbz pictura
 variat. vñ cū ēra tale hz naturā: ex fluctib' li
 tus dissoluētib' mar' suba rubrificat. Qd
 h etiā in his litorib' gēme rubre inueniunt'
 Nā h mōi lapilli humo immolati cū int' ares
 nulas sint attriti maris colorē retinet atqz
 fundi. Hoc mare i duos sin' diuidit. An'
 est persic' ab oriēte. quē pñe inhabitāt Ali'
 ab occidēte arabic'. quē arabes incolunt et
 frēqñtant. vt dī Jsid. li. xliij.

De Pelago. Ca. xxiii.

Elagus est latitudo maris sine litor
 p re et sine portu. vt dicit Jsidorus. sū
 mam habens pfunditatem. instabili
 tatem. et motus pñuitatē. cetoz et aliorū
 monstrorū nutiens diuersitatē: multozū
 vaporū et humositatū generās densitatē. et
 quib' pstrabit obnubilationem et obscurita
 tem: ex ventoz varietate recipiens coloris
 mutabilitatem. et ex colliside vndaz spuma
 rum pgregans in superficie leuitatem: et tur
 multuositatē emittēs et sonoritātē. Tumul
 tuosum enī est pelagus et sonozum inque
 tum et periculosūz. sicut de mari superi' oīs
 etiam est.

et eius ornatu. s. De Discibus

De Gutta Caplm. XXIII.

Utra est mima maris vñ aq sine plus
uñe pñcula a totalitate sua p aliquā
violētā separata. Que qdē vt dñt Jñ.
gutta dñt qñ stat aut pēder de tectis aut arbo
ribz ac si esset glutinosa. Stilla pñ dñt dñ ca
dit. hñc z stillat dñt. dñt qñ stilla cadēs. Tā
stilla pñ qñ gutta a nube aqñsa vñ calorē siue
ipetu vñt resoluta suo pōdere inferiora pe
tūt. Et dñt in cadēdo est nomē stille. in itādo
aut vñ pendendo obtinet nomē gutte. Stil
la aut siue gutta in suba est hñda z clara et
diaphana. forma rotūda. quātitate modica
pñtū magna. Nam terrā sup quā cadit bu
mectat z fecundat. radices z semina nutrit z is
grossat. virozē in herbis: arboribz z plantis
vegetat z zseruat. Pisces i mari reficē z re
creat. ostrea ipinguat. ac i eis margaritā ge
nerat. vt dñt Jñ. marie gutta rotis. Et cū sit
in se mollissima. ex frequētī tñ casu durissī
ma penetrat. Juxta illud Butta canat lapi
dē nō vñ sed sepe cadendo

De spuma Ca. XXV

Spuma est dicta. eo q spumat. vt dñt
Jñ. Et sordibz em aq generat. vñ z
multū ea q coquunt spuma purgā
tur. Fit at spuma p (als pñ) ierclutionē vñ
ti ierclusi in aq supficie motu aliq agitate.
vñ pñ ierclusi aeris lenitate enatādo aq sup
ferit. z cito qñ ex vñdaz collisiōe gignit. s
tñ cito dispergit z dissipat. Spuma maris
qñqz inter lapides recolligit. s p feruidam
supuenientis calorē solaris actionē qñqz i pu
micē. qñqz in spongiā indurat

De piscibz Ca. XXVI.

Pisces a pascendo sunt dicti. vt dñt
p Jñ. li. c. vñ. terrā z herbas aqñ
cas lambūt. z sic sibi victū qñunt. Di
cunt z reptilia. eo q natādo reprādī speciez
habeāt. In natādo em repūt qñuis in pñ
dū se demergāt. Vñ Amb. i heram. Ma
gna inqñt inqñt pisces z aquas vicinītas z cog
natio est. extra aqñs em diu vñuere non pñt
nec solo aeris spiraculo sine aq attractu diu
vñūt. Hñt em quandā reprādī spēm z na
turā. Quia dñt piscis natat z tractōe corpis
i miorē se colligit lōgitudinē. z itez se exten
dēs aque inrit. qñ nū aqñ repellēs in an
teri se pellit. vñ vñt qñbuldā pñulis i na
tādo sic anis i volādo s alio mō. qñ pñs na
tās. pñulas mouet a pñe posteriori i anteri
us. z quasi qñbuldā brachys aut remis aqñs

amplectēs z retinēs i āter se certēdit. Autē
pñ mouet pñas sursum. z collectū aerē p ex
passam alaz amplitudinē cōpellit extē (al.
redire) p pñe posteriorē. vñ p violētā aeris. pñ
pulsionē a pñe posteriori mouet (al. mouet)
corp i anteriore. Spēs at pisciū multiplicie
variāt Sg Quo ad locū vñt generāt. z q
ad esqā qñ cibāt. z qñ ad colorē z formā variā
qñ ab iulcē dñscernūt. z qñ ad subam qñ cōpos
nūt. z qñ ad pñtū qñ diuersimode opant.

Quātū igr ad sūū siue locū vñt pñtū. mag
diuersitas est. qñdā em in solis aqñs. qñdā pñ
pñt i terris pñtū in aqñs pñerant. Et talīz
piscīū genera sunt antipñidia. id est. dubia
ab Jñ. dicta. eo q ambulādī i terris vñt et
natādī in aqñs officiū retinēt a natura. vt for
cer cocodrilli. castores z hipporami. i. fluuiā
les eq z hñmōi. Añobz em añaliū terrestriū
piscēs nomia sunt sortitū. vt canes marini z
lupi. eo q mordeāt alios voracitate ipñoba
atqñ ledāt. Jñ. In solis aqñs vñuentes. aliq
sunt in solo mari degētes. aliq pñ sunt in flu
uiniis z i stagnis z in alijs aqñs dulcibz cō
morātes. Aliq pñ sūt inqñt hñs medū. nūc ad
dulces nūc ad salas aqñs passī gratia diuer
tētes. Pisces pñ a mari ad dulces aqñs egre
diētes. in caz dulcedine delectant z in pñ
guant z ecōuerso. z hi nūc i mari nūc in aqñ
dulci pñerant. Vñt at pisces sūt fluuiā
les. qñ maris salcedine nō ferētes. gustata aqñ
falsa subito moriunt. vñ sursum ventrē ele
uāt z sup aqñ supficie natāt qñ in oibz piscibz
maris. z aqñ dulcē est signū mortis. Pisces pñ
in mari nascētes (als natātes) squamas ha
bēt duras z grossas pñt aqñ salie siccitatē. Pi
sces pñ fluuiales squamas sbriles z spias
molles Spine aut piscibz fuerūt necessarie
ad sustentādū carnis eoz fluidā molliciem
naturalē. Docet aut Zunic. eligere bonos
piscēs fm naturā loci vñt i uñtū. dñces sic
li. ij. c. vñ. In locis inqñt in qñbz morāt pisces
est electio. qñ illi qñ morant in locis petrosīs
sunt meliores vel dulciores. z i aqñs dulcibz
currētes in qñbz nō sunt sordes z nō sunt li
mose neqñ lacuales neqñ capēstres. z qñ non
sunt de lacubz puis qñ fluuiā nō imbībūt et
in qñbz nō sunt fontes. Jñ idē ibidē. Et pi
sces qñdē marini sunt laudabiliores. qñ sunt
subriles. z meliores sūt illi qñ sunt pelagini.
nō alias qñ i alto pelago nutriti. Et qñ morā
tur in aqñs dñcooertis flatu ventoz sup se
meliores sūt illis qñ sūt ecōtrario. z illis qñ in

aquas multas agitationū et vehementer exers
citij meliores sūt illi q̄ habitāt i aq̄s stantibz
Vñ p̄sces pelagini sūt meliores q̄s fluvial
les. et ip̄i meliores sūt q̄s lacuales. marie q̄n
laci sūt lōge a fluuio et a mari. Vñ ei q̄etē.
nec eoz putredo lauat a s̄bitate fluuio siue
mari. vñ tales p̄sces male sapiūt cito p̄pu
trefcūt. Meliores et sūt p̄sces tā marini q̄
fluviales i pelago aq̄lonari et ozlerali. q̄s in
australi. q̄ ex ventoz impetuoso statu aq̄
pl̄ mouent et ampli depurant et subtiliant
et iō illaz aquaz p̄sces pl̄ mouent et exerce
tant. et a suis sup̄flus magis emūdant. Itē
diuersificant p̄sciu sp̄s nō solū fm genera
tōis sue locū. v̄getiā q̄tū ad generatiōis
sue modū. Quidā ei generant p̄ouatiōez. et
quidā p̄ coitu et spermat̄ emissiōe Vñ d̄r
Aristo. li. v. Accidit generibz p̄sciu onatiū
qm̄ q̄n femia onat. sequit̄ maiculus oua. et
lac suū eijcit sup̄ oua. et oē q̄d tangit lac siue
sperma masculi ex ouis erit p̄scis. et iō q̄ nō
tāgunt ex spermate n̄ pullificabūt. Femia
autē m̄te ouatiōis. s̄ maior ps ouoz trās
gloriat̄ a femia. et m̄ta oua dānat i būdo et
nō saluat ex eis. nisi q̄ ouant i locz vbi sper
ma masculi eijcit. qm̄ si oia saluaret n̄m̄s
multiplicaret̄ Seruat̄ at p̄sces i suo genere
paritate sic aues sic Ar. ibidē d̄r. Rūq̄ t̄
q̄t iuenibat̄ p̄scis q̄ faceret coitu cū genes
re alteri p̄scis. Fer̄ at suos diligūt et nu
trunt lōgo tpe. vt d̄r Ar. i eodē. Dēs p̄sces
nutriūt et custo diūt pullos suos. p̄ter ranas
Itē ibidē d̄r q̄ p̄sces fluviales et palustres
pl̄ ouāt et citi q̄s aliq̄. q̄ in maiori p̄re post
q̄nq̄ mēses. Alij at oēs pullificāt post. xij.
annū. Parui ei p̄sces pullificāt i locz vbi
aq̄ ē iuxta radices arborz et cānaz. Itē idē
ibidē. Dactima ps ouoz dānat q̄n p̄scis
onat vagādo. q̄ cuz p̄ns nō sūt mascul̄ ab
ip̄i semie oua nō informant̄. Ab auibz et
ab alijs p̄scibz deglutiunt̄. Itē ibidē d̄r. q̄
qdā p̄sces generāt sine ouis et sine coitu ex
limo et arena. et ex putrefactōe q̄ ē sup̄ aquā.
Itē ibidē. Tpe coitu vagant̄ mares et femie
p̄sciu sic gregz. et ambulāt par cum par. Et
m̄ti ex eis cuz pullificāt infirmant̄. et p̄p̄
tūc p̄is marie dephēdunt̄. Itē ibidē. Quis
dā p̄sces pariūt q̄n ad arenā fricat̄ ventres
suū In libro at Jorath d̄r aialibz d̄r. q̄ p̄scis
epbimeron sine coitu nascit̄. et cuz vixerit p̄
tres horas d̄let. tūc morit̄. P̄scis et murena
i suo sili p̄cipit̄. s̄ a sp̄ete quē sibi lo puoz

cat ad amplex̄. vt d̄r J. ill. c. ij. v. J. v. Dure
nā inq̄t greci t̄mirenā vocāt. eo q̄ se cōpl̄
cet in circlos. D̄ac feminini sex̄ eē tradit̄. et
p̄cipe a sp̄ete. ob id a p̄scatoribz sibi lo euo
cat et capis. fuisse p̄cussā vix interm̄it. ferula
p̄o statim. D̄ac h̄re aiam in cauda certū ē.
Nā capite p̄cussō vix dicit̄ eā interfici caus
da p̄o p̄cussā amputata d̄r statim mori. E cō
trario at d̄r sp̄ente. nā p̄trito capite v̄l abscis
so statim d̄r mori. cauda p̄o inde abscisa diu
viuit. D̄ic etiā idē Jorath. q̄ serpēs depoz
nat venenū aūq̄ coeat cū murena. s̄ cōple
to generatiōis actu resumit venenū suū. Et
iō murena i p̄cipiēdo nō p̄trahit venenū
a serpēte nec generat aliqd̄ serpentinū. s̄ s̄
bi sile. vt d̄r idē. Itē quidā p̄sces p̄cipiūt
ex solo roze sine ouis et sine spermate. sicut
ostree et aliq̄ qdā p̄sces i cōchis degētes. vt
d̄r Jorath. P̄sces inq̄t elich p̄ noctē egredi
unt aquā et i terris ex roze maturio p̄cipiūt
et pariūt. q̄z cōche i decemēto lune sp̄ ma
net vacuē. Quidā etiā p̄sces mouēt ad cō
ceptū et oriū fm oriū stellaz vel occasuz. sic
d̄r Jorath. et etiā J. id. Vñ d̄r de p̄sce q̄ d̄r
austral. Tūc p̄sces illi gener̄ oriuntur qm̄
plades incipiūt rēdere ad occasum. nec ap
parent q̄usq̄ plades itez oriunt̄. Quāuis
at p̄sces generent̄ nulli tū p̄sciu bz testicu
los. sic nec aliqd̄ gen̄ serpentū. Nec aliqd̄
gen̄ carēs pedibz. bz māmillas nec lac p̄ter
delphinos q̄ h̄nt lac et lactat̄ illo fer̄ suos
dū sint pui. vt d̄r Arist. li. v. De q̄bz dicit̄
J. id. lib. c. ij. v. Delphines q̄ et symones
nomināt. sic vocāt eo q̄ voces hoim sequū
tur. et ad locū (als vocē) ymphonie gregat̄
pueniūt et in armonia delectāt̄. q̄bz in mari
nihil est veloci. nā plerūq̄ salictēs. naues
trāsuolat̄ q̄z salt̄ et lud̄ i fluctibz futura s̄ige
tēpestatē. Est etiā delphini gen̄ i nilo dor
so serrato q̄ (al. q̄) genera vētrū secātes iteri
mūt cocodrillos. J. id. Itē diuersificāt̄ ge
nera p̄sciu q̄ ad cibatiōis modū. Nā Auiē.
d̄r li. q̄. Illi q̄ cibant̄ herbis bonis et radice
bus plāraz sunt meliores eis q̄ comedunt
sordes q̄ de ciuitatibz p̄cūnt̄ ad loca infusa
onū In heramero etiā d̄r diuersificāt̄ etiā
p̄sces i pastu. Nā qdā mutuo se deuorāt̄
sua carne viciissim pascūt̄. D̄ior ap̄d illos
ē esca maior. Rursus ille maior fit esca al
teri p̄dator alieni. et cū aliū deuorauerit t̄s
dem ab aliō deuorat̄. vt d̄r Arist. libro. v. J.
Carabo inq̄t vinct̄ p̄sces magnos et come

et eius ornatu. s. De Piscibus

dit ipos. Multipes aut vincit carabonē et comedit ipz. Itē ibidē Quidā pisces pascūtur in ceno et luto sic carabo. et ppter hoc est poderosus et multū de luto in ipso inueniūt. Pisces po q alios p dāt dētes hnt fortiores sic de pisce quodā quē greci phagion vocāt dī. Itē q ita hz duos dētes vt i mari ostres is nutriat. vñz dentre p grāditatez fortitudine dētiū appellat. Alij po pisces vt dī in heramerō dētes hnt miores. s. ples et denflores ac acutiores. vt cito cibū acceptū incidunt et facile sine mora deglutiant. ne cibū in ore dīnt. dētēus aq dīuisione auferat. Alij etiā pisces cibū suū in arena fodēdo querūt. sicut dī. Itē. li. xij. de porco mario. q vulgo suillus dī. q dū escā qrit more suis sub aqz fodit terrā. Circa guttur ei hz orificium. et nisi rostrū arenis infigat. pastū non colligit. Itē Aristo. li. vij. Pisces p maiori pte comedūt carnes et comedūt se tpe pulli ficatōis excepto fusculeon. Et ynnieralr pifces sunt gulosi et audiat cibū et pēpue pifels q dī habatue. et ppter hoc extēdit venter suū cū fuerit letum. et sepe inflat ventrē suūz et ēicit a se alios pisces. qm vter ei puenit ad os et nō hz stomachū. Itē differūt pifces q ad ipsos et locū pastū. Nā qdā m i aq querūt cibū suū et quidā de nocte sup terrā sic hīpotam. equi scz sunt al. sic dicit. eo q equo i dorso et i iuba sit sillis. vt dī. Itē. Qui i die aqz cōmorat. in nocte segetes depascit. Hūc nilus gignit. vt dī. Itē. Genera liter aut p m Aristo. li. vij. Pisces plus laborāt in die qz in nocte. et plus aū mediā noctē qz post. Et iō vt dī Ari. venant aū ascēsum solis. et tūc ponūt venatores rete. qz pisces nō bñ vidēt hora illa et qñ augmētat luyvident. odore tñ queit cibū nocturno tpe. In odoriferis em delectant. et iō dī libro qrtō Genera pifciū odorāt et audiūt. et iō ad vasā noua qbz venant cit accedūt qz ad anti qua. imo nisi fuerit nouū de facili ad vasculum nō accedūt. Sepe ei p odore dēcipiunt vt dī Jorj. Est inqz belua in mari q de fau cibū suis respirat aquā cūz vapore odoriferō. pisces sentientes odore sequūt ipam et intrāt fauces ei post odore. q ipos degluties sic cibāt ab ipis. Dīc etiā idē q est pifcis nō mine faste in cū ore aqua hausta dulcescit quā dū pisces miores sequūt. intrāt i os ei quos subito accipit et deglutit. Itē dī idē q dēlphini p odore sentiūt et cognoscunt si

hō mortuū i mari vñz cōderit de dēlphio. Q si cōderit. cōe dūt ipm. si po n cōderit a moribz alioz saluāt eū. et ad litus pellūt eū cū rostrū suū. Idē dī Ari. et Plī. Itē Ari. li. vij. Pisces claras aqz et currētes inhabitātes nō cadūt ad (als sup) res fetidas nisi habeāt bonū sapore sic nec aues. Et in hye me fugiūt a fundo maris ppe terrā. querendo calore. et ibi querūt pastū suū. In estate po ecōrrario a litoribz fugiūt. calidū grēdo fundū. et venant in hieme iuxta terrā sed in estate in pfundo. nā calor imoderat ledit pisces. Itē dī in eodē Sunt pisces q apō ascēsum canicāle moriunt p calore. Sitr nocet eis magnū frīg. marie habentibz lapidē in capite. sic hnt cāciz h mōl. nā lapis in capite pgelat et coagulat. et morit de facili talis pifcis. Variant etiā pifciū spēs q ad figurā et dispositionē. tā in qntitate qz in qualitate. Sūt em qdā ingētia beluaz generā quoz corpa mōtibz sunt eqūlia. vt dī. q lis fuit cet. q exceptit lonā. cū a lūus tante fuit magnitudis. vt instar inferni obtineret dicēte ppha. De vete inferni exauduit me. Sūt et alij pisces ita pūti q vix hāmo capiunt. vt dī. Itē. li. xij. Alor est pifcis q ppter exiguitatē hāmo capi nō pōt vt ibidē dī. Echinus est pifcis parvus vix semper dat. q ab heredo est dī. qz em exiguū corpi sit. maxime tñ est pūti. Hāuē ei ad heredo retinet. nā nauis cū adheret. licz ruant vērū. scūat pcelle. qz radicata i mari ita re videt. nec moueri pē. nō in retinēdo. s. tā tūmō adherēdo pē est. Hūc latīnt morron appellauit. eo q nauigia stare ppe lat vt dī ibidē. In herameron etiā dī de eodez pifce. q vētoz pifentēs pcellas calculū arripit validū et tāqz ancorā ne excutiat fluctibus trahit. et nō suis se liberat viribz s. alies nō pōdere munt. et s futurā tēpeltatē stablilitur. qd vidētes naure sibi pēauēt ne turbo pueniat eos ipōulos. sic dī Amb. et Besda. Dicit etiā Aristo. li. iij. q feminei pisces longiores sunt masculinis. et sunt durioris carnis. et anteri masculi duri est. et sitr supius. In femis po interi et posterū durius. Dīc etiā Auic. li. ij. q meliores sunt pisces q nō se magni valde. neqz hnt carnē nimis durā et sicca. et in qbz nō est nimia pīguedo nec multillago in qbz nō est malū sapor vel odor. Suanis aut saporū sunt pueniētes. nā nimis pīgues. nec būtes supflūa pīgues.

dine neq; grossam mactē, et in q̄b non acci-
dit post exitū de aq̄ cito feto, et illi q̄ habet
duriā carnē: salū meliores efficiūt. Et i illis
q̄ se dure carnis, melior q̄ dur⁹ ē. Et i illi q̄ se
mollis carnis: melior est ille q̄ minus est
mollis. Et q̄ patz diuersitas i piscibz q̄ ad
subamz qualitatē. Nis em piscis sicut dicit
idē, generalit̄ frigid⁹ ē et humid⁹. Quidā tñ
sunt in cōparatōe cōplectōis pisciū ceteris
calidiores, et marie qñ sūt salū. Et idō qñ
sūt valde recētes, generāt phlegma aquosū
et mollificāt neruos, et nō sunt pueniētes nī
si valde calido stomacho. Sallitū pō magz
pueniūt medicīne. Capita em sallitōz pisci-
um ysta sanāt morsum canis rabidi, et pun-
cturā scorpionis, eradicant carnē adulterā
nā in vlceribz, et cōferūt vlceribz puridis et
sanctosis. Sillitū ois piscis pfert venenis
bibitis et pūcturis. Vultos em habet ali-
os effect⁹ sic ibidē dicit. Sz hec dicta d eoz q̄
litate et suba nē sufficiāt. Itē differt pisces
in viuacitate sensus et ingenij sagacitate.
Vultū em sunt plurimū ingeniosi. Aliq̄ ei
mirā hnt astutiā euadēdi qñ sentiūt insidias
as piscatoz, vt dicit Jsi. li. xij. Angil inq̄
est gen⁹ piscis mltū agili. Nā vbi dispositas
senierit piscatoz, insidias pfestū retrozū ten-
dit (als cedit) et ita cito rete trāsilit vt volasse
ab altatibz videat. Itē dicit idē ibidē d eca-
rio q̄ escarius sol⁹ iter pisces escā ruminare
phibet. Hūc dicit Plin⁹ esse ingeniosus. Nā
dū sentit se intrasse spozulā piscatozis, nō ex
fronte erūpit, nec in festū vinū inibz caput in-
serit, sz crebris caude ictibz ex aduerso fores
laxare incipit, atq; ita retrozū cedit (al. re-
dit) que luctatē si ali⁹ escari⁹ forre extra vide-
rit vt erumpe satagentē adiunet: caudā ei⁹
in ore apprehēdens, put potest ipm liberare
et extrahere intēdit vel pēdit. Adhuc dicit
idē. Congrus qdē plures neq; habz, ingeo-
siosus est in solertia escā adqñēdi. Nā et
bū i hamo appetēs, sz aculeū tñmēs: nō mor-
su sz suis pinnulis hamū amplectit, et nō p-
us ipm dimittit qñ escam circūferit. Cā-
cri etiā ostrea inuicant, eaz em carnis vt
uunt miro ingenio. Nā qz fortē et validam
et pēstā aperire nō pñt: explorāt qñ ostrea
claustra testaz suaz aperiūt, et tñc cancer q̄
latitat in insidijs latenter lapillū inijcit ne
ostreum claudere se possit, et ita impedita
clausurā, carnes ostree deuorat et corrodit.
Ostrea aūc testa sunt dicta, q̄ interior car-
nis mollicies munit, Greci em ostrea testā

vocat. Et dicit totus ille piscis cum sua testa
ostrea in neutro, sed ostrea in feminino dicit
tur eius caro. Dicunt etiā tales pisces con-
che et conchilia, qz deficiente luna tales pis-
ces cauant, leuacuant. Luna enim in au-
gūto suo auget humore, dimittit pō hu-
mor cū luna fuerit in defectu, et ideo pisces
clausi in cōchlis in lune icremēto turgescūt,
et in defectu euacuant. In his aut conchil-
ibus pēiose generant margarite, de q̄b dicit
Plinius et alij q̄ de animantij scripserunt
naturis, qz tpe nocturno litōza petūt, et cele-
sti roze margaritas cōcipiūt, vñ et tales cō-
chillie margaritifere et herelle dicit in quaz
carne pēciosus calculus solidat et est nobis
lissima gēma que sic ex roze vernalis tēpis
generat, que q̄to albior et lucidior tāto effi-
caci⁹ estimat. Sunt et quedā cōchile sine
cōche murices dicte ab asperitate et acumi-
ne, q̄ alio noīe cōchilla dicunt, que circūci-
se ferro lachrymas purpurei coloris emitt-
ūt ex q̄b purpura colorat, et inde ostrū est
appellatū, qz ex humore teste elicit h nūcu-
ravit dicit Jsid⁹. Has et multas alias pisces
um pperitates et naturas i li. Plinij et Arist.
et in Jsid⁹, et in hexameron Amb, et Basilij
poteris inuenire, sz nētedū inferam⁹ legens
tibz de hac materia hec sufficiāt. Dicit etiā
Plin⁹ vt dicit Jsi. li. xij, qz pisciū sūt in aq̄s
genera, celiū, et q̄b multa qdā nature itels
lectu ordinē tēpoz suoz cōficiūt. Quedam
in suis locis sine mutatōe vagant, quedā si-
ne tēpis obfugāt et viuūt. Quedā pō imit-
one masculi et femine pēpñt carulos suos
vt cet⁹. Idē aut est cetus et balena. Et se ba-
lene inuicē magnitudis belue ab emitten-
do et fundēdo aquas sic vocat. Omibz em
alijs marinis beluis altius faciunt yndas
Balena em emittit dicit. Cete aut dicunt a
corpis immanitate, vt dicit Jsi. li. xij. Dicit autē
in libro Jorabz Cet⁹ abūdat in spermate,
et post ei⁹ coctū cū femina qd supfluit supna-
tat aque, qd collectū et deficcatur in ambre
subam cōmutat. Qñ at multū elurit: vapo-
rem odoriferū ad modū odor ambre ex ore
suo emittit, in q̄ pisces delectant: et ppter va-
porē redolētia: ip⁹ orificiū ingreditur, et sic
decepti ab ipo deuorant. In h pisce vt dicit
Idē, materia terrest r p⁹ dñat q̄s aque, et iō
multe ē corpulētē et pinguedio. Cū in sene-
ctute p magnitudie corpis i ei⁹ dorso coado
unat puluis et pdenfat intū qz herber fru-
tices ibi crescūt, ita vt belua insule silis esse

Lib. XIII. De Terra et eius partibus

videat. ad quā si nauigātes incaute appropinquauerint. sine piculo vix euadūt. Nam aqua in tāta quantitate de ore efficit sup. nauim et diffundit q. ipam aliquā obruit et submergit. Tāte etiā est pinguedinis q. qm. piscatorū pcutit venabulis siue telis vuln. nō sentit nisi pus pinguedo totaliter pfozetur. S. qm. caro interior ledit tūc facillime capit et (als qz) amaritudinē aq. salis nō sufferēs lit. peti. Tāte at est qntitas q. qm. capit tota paria ex sua captura emēdat. Catulos suos miro amore diligit et eos i. pelago lōz go tpe circūducit. Q. si eos ab arenaz cumulis ipediti ptingit. aq. multitudinē in ore collectā sup. eos fundit. et sic eos a piculo liberās ad pfundū pelagi renocat et reducit. Cōtra omnes occursus ipis noctuos p. eoz defensione se opponit. et ip. inter se et mare in pie turtorū eos ponit. Et qm. inualefcit tempestas fec. suos adhuc iuuenes et teneros i. ventrē suū ptrahit. quos ferentate facta viuos enomit itez et emittit. vt dicit idē. Itey Jorath. Cōtra cetū pugnāt qdā piscis spē tū. et venenosus sic coco drill. et fugiūt pisces ad caudā ceti q. si denic. fuerit plices p. dicti moriūt. Q. si nō poterit ille piscis peitfer denicere cetū. a faucibz suis fumosū vaporē feridissimū in aquā emittit. Cet. p. fumo odorifero d. ore emisso. feridū odorē repellit. et sic se et suos ptegit et defendit.

Incipt li. xliij. De ppteratibz corpis infim.

De qua diuina

na cooperāte gratia completus est tractat. de ppteratibz corpis supmi luminosi scz celi. et corpis iterm. edij lucidi perspicui et diaphani. s. ignei. aerei. et aquei. vltimo dicendū est de ppteratibz corpis infim. opaci. et hoc tā in generali q. in speciali. Corp. aut infimū et extremū est ipa terra respectu celi. De cuius ppteratibz cōmunibz aliqua sunt huic opusculo inferenda. et hoc qd. ad eius substantiā et qualitātē et pntiū siue ornatū. Cōtinet aut in se interi. p. ornatu oia metheorica et minez ralia sicut lapides et metalla. exteri. p. sensibilia sicut bestias et iumenta. et vegetabilia vt herbas plantulas et arbuta. de qbz omibz bus ponēda sunt aliqua in hoc tractatu. p. ut de eis sacra scriptura videt in supficie fa

cere mentionē. Simplicia aut et omibz ferre nota credimus hec p. simplicibz sufficere debere. et tō de illis pauca recitātes maiorā maioribz et subtiliora subtilioribz reseruam. Hoc aut in pncipio huic opusculi volum. ptefari. q. paz. aut nihil de nostro h. apponem. s. autērica scōz et aliquoz phoz. dicta quēadmodū in pcedētibz fecimus inter scalariter p. ordinē inserim.

De Terra Caplin. I

Terra itaq. vt dicit Jsid. li. xliij. ca. j. est in media mūdi regione posita ab oibz bus pto celi in modū centri equali intervallo sepata. Que singlari nūero totū orbē significat. In plurali p. singulas ei. ptes. Est aut terra dicta vt dicit ibidē a sup. periori pte qua terit. Hec et hum. d. a mari humido cui cōiungit. Dicit et tellus. qz fructus ei. tollimus Dicit et ops eo q. op. fert frugibz. Eadē dicit arida. vel quia arature vel culture est apra. vel quia ab aqua ppria siccitate est distincta. Q. cū humida sit hoc ab aque vicinitate sortit sicut ibidē Jsid.

Proprietates at terre describit Basil. in hexameron sic. Terra inq. est corp. infimū et mediū equalibz spacijs a celo remotum. et ideo celi centri a sapiētibz est vocatū. vnde et omniū corpōz est corp. pulcherrimū. de simplicitate et subtilitate habēs minimū alterū mūdi firmatū fundamentū. Corp. natura frigidū et siccū. Quātitate respectu celi minimū. q. uis in se maximū. Qualitate obscurū. et ex se opacū. Figuratioē sphericā. et nō nisi aq. glutino cōmansimū. fm se totū dētū licz in suis pto suscipiat sepe motū. Dm corpaliū viuētū habitaculū. Pedū di. scabellū dictū. eo q. in corpe mūdi minima est spēs huic elemēt. aninulcs apparet in ea d. uine opatio p. tris. ppter qd. d. suo q. infim. mo pede tāgere terrā. Quia respectu magnitudinis et pulcritudinis celi minime videt in corpe terre diuīe sapie sublimitas relucere. Quāuis aut terra respectu celestis corpis sit infima. tū luminariū celestū influētē ē potissime (als matie) susceptiua. Et tō fecundissima est tāq. mater omniū et multaz et p. riaz speciez maxime pductiua. Cuz em sit celi centrū in omi sui pte celi recipit influētā et effectū. Vñ qd. min. nobilitatis videt habere in sua suba. recusat in effectū et p. te sua. quia nobiliores pducit fm qd. spec. es aliquas q. ipm celuz. qd. p. ornatu habet

solas insensibiles stellas. Terra vero p orna
tu pñet z pducit vegetabiles z semibiles
z rónales creaturas. vt dñe Basili⁹. Dñe et
am ad h idē. Terra vt dñe phs est pñis eqñl
brata ponderibz. Quelibet ei suaz pñi suo
pōdere nñt ad mñdū medñū. qñ nñū z inclt
natiōe singulariū pñiū. tota circa centz eqñl
brata suspēdit. z equalitē imobills reñet. sic
scptū est. Qui fundasti terrā sup stabilitatē
suā zc. Jdo fm Jñd. li. xj. dñ solū. qz elemē
tū est solidum cuiuslibet corpis quātūcūqz
pōderosi sustinet totā molē. An qñbz gra
uita sursum mora quiscqz terrā stabillē tangat.
pmanēt inqñta. s; cū puenerint ad terrā qñ
tant. Propt insignes at ip⁹ terre pñeta
res nobiles z effect⁹. error gentiliū terrā dñ
ficauit z eā diuinis honoribz antiq⁹ vene
rari z colere pñeuit. sic tñgt Jñd. li. viij. in
tractatu dñs gentiū z nobis. c. xij. Cere
rē deoz matrē vocauerunt antiq⁹ terrā. q a
creādis frugibz sic dicta ē eo q oia elbat et
nutrit oia indigētia alimēto. Nā trā mñ est
fecūditat⁹ qz nullū vegetabile pñt crescere nñ
si in terrestri suba radice. Jō etiā ops ē dñ
cta. qz melior sit terra ope culture. z ex ipsa
pñeq⁹ opē vñt qñbz vñt corpā creatura
Dicta ē dea vesta. qz pñat vñ sua. Al qz her
bis z arboribz z floribz sit vestita. vt dñ dñz.
Terra ei semibz arefētibz i hyeme. calozes
suscipit ab ethere i vere z estate. vñ tñ herb
z floribz ornat z vestit. qñ i autūno z hye
me spoliāt. In signū at tñte fecūditat⁹ z pñ
tut⁹ fca ē ei magñnago feminea z alma mñ
nñcupata. cū currita corona. posita sup cur
rū cui leones domiti subijciebant. In vna
manu portabat clauē In alia tympanū slue
cymbalū. Lūius aurige vñbrabāt gladios
qñ gestabāt. z galli matronaz sedētē i curru
subseq⁹ fingeāt zc. Water siq⁹ dez dicta fu
it terra. eo q plura pariat. z oibz mortalibz
elbū gignat. Dñ at z mñ alma. eo q oia aia
lia alat Est ei elemētoz trā nutrit. vt dñ Jñ.
Coronam curritā i capite gestare dñ. qz cū
ctis ciuitatibz suppositis insignit. In curru ro
tato vehit. qz ipa terra pñet i volubili aere
in q sustinet. Sedet aut i curru volubili qz
cū oia moueant. ipa sola dñ nō moueri. Ex
illi leones subijciūt mñsuetos. oñdt nullū
gen⁹ esse tā ferū q in morte subijcia terra n
possit aut supari. X clauis i manu ei⁹ fingi
tur oñdt q terra hyeme claudat. z vt nascā
tur fruges i vere aperit. X aut galli dñcunt

terre fūre oñdt q volatilla indigēt semibz
terre. z iō aues eā oportet seq. z ad eā descē
dere. vt i ea possint semia vñt qñ reperire.
Sont⁹ aut cymbaloz dñgnat in colendis
agñ strepit⁹ ferramētoz. vñt z ligonuz.
Et iō eneoqz qz antiq⁹ terraz istrumētis eneis
colebant anteq⁹ ferrū elz inuētū. vt dñ Jñ.
X ministri ei⁹ cū strictis gladiis fingunt.
designat qz p terra defēdanda vel ad quitrē
da sepe bella pñmittūt i quibz gladij extra
hunt His z alijs multis modis describā
tur pñetates terre sub integumēto fabulaz
ruz. sicut ibidē recitat ab Jñdoro. Quā
uis autē terra sit sūme fixa z stabillē fm sū
tum. sūme tñ inter elemēta est passibillē per
effectū. Itē qñs fm subam sit frigidā. qñ
dam tamē in se cōtinet vapozes igneos qñ
emittit. vt patz i emā z vulcano. sicut ibidē
dñ idē. Item qñs terra supicialiter exte
rius sit nīgra z idēcora. Inter⁹ tamen cōt
net multa pñctosa. Ex quadā ei celestis illue
tie impñsione i interioribz terre venis pñloz
se gemme et nobilia metalla generant. An
z terre virtuositas sub quadā extrinseca des
formitate occultat. Item terra vñdiaz mas
ri chngit. z maris brachijs vñdiaz circūdat
z pñctat. a cui⁹ hūiditate p occultos meat⁹
penetrat ne p siccitat⁹ natural⁹ domñtio res
solutis pñbz redigat i puluerē. vt dñt Bez
da Item terra qñs in toto suo sit solida
sic substācia: elus quelibet pars ad centrū
natural⁹ sit motiua: tñ p admittionē igneaz
rum partū z aereaz: sit i aliqñ suis pñbz
rara z porosa: cauēnosa z spongiosa. Cui⁹
pñctitates vapor ventosus subintrans: ter
re pñes cōmouet z agitaz. z generat tremo
tū. sicut dñt Ar. ij. methoz. Vñt⁹ inquit
frigid⁹ in vñtre terre agitaz⁹ facit litā agita
tionē que ē tremor⁹. Et seqñt ibidē. Sū
cut sit sont⁹ ex pñctatōe corpōz se allidē
tū in aere ita sit sont⁹ (al⁹ motus) diuersis
tate agitātōis venti pñculant (al⁹ occultant)
in terra Et est signū sup hoc. qz nō acqñscit
donec scindat terra z exat ventus audita vo
ce zc. Itē ibidē dñ Ar. In locis in quibus
cōcursus est vehemēs z agitatio vñdiaz. ei⁹
in locis multarum cauēnarū sit vehemēs
tremor⁹. Sicut accidit tñ Herculis i qñ
busdam insulis. in quibus incipit eleuari
terra ad similitudinē collis. deinde scissus
est locus ille et exiit ventus fortis qui de
struxit ciuitatē. cui⁹ impressio manifesta est

et eius partibus. s. de Montibus

vsq; nūc rē. Itē idē ibidē. Terremotū p̄seq̄
tur vel cōcomitat̄ tenebrositas: regēs soles
absq; nube vsq; ad p̄sumptōz terremotus
p̄pter vaporē grossum. Et antecedit tremo
tū signū significās ei⁹ esse. Qd videt̄ in celo
nubes lōga: sicut linea recta ante occasum
sol. Et sequit̄ ibidē. Et accidit q̄nq; tremo
tus ap̄d (als p̄t) eclipsim p̄ lunā. qz tunc ca
lor solis nō puenit ad aerē vt subtiliēz p̄su
mat vaporē q̄ est causa tremor⁹. Itē i libro
vegetabiliū Arist. Terremot⁹ in locis are
nolis non fit. sed in locis interi⁹ cauernof.
z exteri⁹ in superficie duris. vt sūt loca mōti
um. Quia si loc⁹ in superficie fuerit cau⁹ (als
rarus) exhalat vapor paulatim z nō fit ag
gregatio tanta vapor⁹ vt possit mouere ter
ram. Sed cū loc⁹ interi⁹ est p̄cau⁹ z sp̄gio
sus: z exteri⁹ solidus atq; dur⁹ aggregatis
p̄tib; vaporis fit agitatio fort⁹. ita q̄ aliquā
scindit terrā. In locis ergo oīno porosis n̄
accidit de facili terremotus p̄pter vaporis
continuum euentationēz. Nec in locis val
de duris z cōpactis p̄pter p̄m cōp̄ressio
nem p̄pter quā illa vapor plurim⁹ nō subin
trat. Sed accidit in locis interi⁹ cauernof
z duris exteri⁹ z compactis. Hucusq; Ari
sto. Itē terra cū sit elementū: sūm subaz
similis est in toto z in p̄tib;. Sed tū sūm q̄
litate non est in suis partibus vniformis
Imo p̄pter qualitatum alioz elementoz
admixtionē: cōplexionē z naturam mutat.
z iō vniformē non habet dispositionem. qz
nūc colorem mutat nūc sapore. Ita diuer
sitas multis accidit de caus⁹ z ē multis mō
dis. Quandoq; ex sua eleuatione z dep̄ssio
ne. Flata eleuata est frigidior. dep̄ssior ve
ro z declinior ē calidior p̄suent. Qd vt d̄t
Macrobi⁹. accidit p̄pter radioz solis forti
orem imp̄ssionem tā in locis dep̄ssis q̄ i al
tis. Aer em grossior est in vallib; q̄ in mon
tanis. z ideo maior fit ibi aggregatio radio
rum z etiā cōculcatio p̄pter reuerberationē
ad aerem grossum. In locis p̄o mōtuosis
z altis. qz aerē h̄nt rariore disp̄gunt radij. z
nō ita coartant. z iō minor ibidem generat̄
calor. Itē ex directa vel indirecta solis oppo
sitiōe. qz illa t̄ra fertilior est q̄ sūm sitū d̄po
sita est maxime ad susceptionē concurrētū
radioz solariū. Que p̄o magis elōgat̄ a ra
dijs: min⁹ apta frugib; z fructib; reperitur.
Itē ex ventoz diuersificatiōe. nā terrā quā
diuine p̄flat vent⁹ orientalis tēperate calida

est z inter hūiditate z siccitate q̄si media. vt
d̄t Consta. z iō est fecunda florib; z fructib; z
magis p̄grua hoīm habitatōi. Occidenta
lis aut̄ ventus magis attinet frigiditati et
humiditati. z min⁹ efficit terrā tēperatam. z
iō occidental̄ terra min⁹ est fecunda. Venz
tus aut̄ septentrionalis terrā desiccāt z infri
gidat. tū rōne puri aeris ipam subtiliat z des
purat. Vn in terra aq̄lonari hoies sūt p̄ce
re stature z elegantis forme. frigiditate em
exterioris aeris: claudunt por⁹ z calor natu
ral̄ retinet̄ intrinsec⁹. ex cui⁹ p̄ture z statura.
ampliat̄ z figura corporis d̄corat̄. Venz aut̄
austral̄ qz calid⁹ est z humid⁹ terrā quā p̄ci
nue p̄flat turbat: calefacit inspissat z ingros
sat. z iō homines austral̄ regiōis sūt p̄trarie
stature z figure illis qui habitant in aquilo
ne. z iō hoies talū regiōnū nō sūt ita anioz
si z iracūdi z clamorosi sicut alij. vt d̄t Lōs
stan. Itē variat̄ q̄litas t̄re siue p̄prietas ex
elōgatiōe a mari siue appropin̄tatiōe. Nā ter
ra vicina mari meridionali calidior ē z hu
midior terra: q̄ est vicina mari aquilonari.
Nā vapor calid⁹ z humid⁹ a mari resolut⁹
calefacit terrā: q̄ est sibi p̄p̄nua. Mare p̄o
septentrionale ecōuerso. z iō mare p̄otici est
dulci⁹ q̄ certera maria siue min⁹ salū. qz p̄l
i illo vincit frig⁹. Et iō vapor frigid⁹ ab eo
resolut⁹ terrā infrigidat p̄p̄nua rē. Itē vari
atur ex hoīm exercitio z opatiōe. Quāto p̄o
p̄l fodit̄ z euertit̄ tāto ei⁹ p̄t̄ ita cū singul
p̄tib; ampli⁹ p̄m̄scet̄. z sic aptior reddit̄. vt
ex ipa fruct⁹ multiplex generet̄. Qn p̄o diu
ociosa dimittit̄ z q̄ta: ad p̄ductionē fructu
um reddit̄ min⁹ apta. Itē bōa t̄ra si roze su
erit p̄fusa ac cōpluta: mollicicat̄: ip̄nguat̄ z
meliorat̄. Si p̄o arenosa fuerit aut nimis
lapidosa: peior efficit̄ qz ampli⁹ idurat̄

De Monte.

Caplm. II.

Qns est tumor terre in altū se erigē
m solo pede reliquā terrā tāgens. Vel
dicunt̄ mōtes eo q̄ sint sup̄ aliā t̄raz
eminētes. vt d̄t Jsi. Dicit etiā Aristō. in
li. de p̄prietatib; elementoz. Quidā dixerūt
q̄ terra i p̄ncipio sue cōpositiōis fuit rotū
da z plana: i q̄ n̄ fuerit mōtes neq; valles qz
erat spherica i figura: sic corpa sup̄iora. vñ
mōtiū z vallū cā nō ē nisi cōmorō aq̄z q̄ ca
naueūt loca rara. Et fci sūt mōtes: p̄tes durio
res. q̄ n̄ possant p̄cauari. loca p̄o p̄cauata fca
sūt loca mariūz flumiūz. Idē ē d̄t i li. meth.

Mōtes inq̃t sunt ex vehemēti motu terre vnde eleuati sūt, et sic mōs sicut ex aq̃ductu accidit p̃cauatio p̃funda et sic vallis. Item ibide. Vnde q̃z accessus et recessus q̃dā loca cauat. q̃dā extollit et sūt mōtes. Et q̃nq̃ mare totā terrā coopuit deinde mollia q̃dā abrasit et dura reliq̃t, et in q̃busdā locis congesta mollia etiā q̃dā p̃gelata cū absconde ret desiccata sūt et in mōtes p̃uersa sūt. Mōtes itaq̃ sūt duri solidi et cōpacti a terra p̃ suis cellis erecti, et tū cū terra radicat sūt p̃uēti, q̃nq̃z tū sūt interi⁹ sp̃giosi, cōcaui et cauiernosi, et id ad se rōne vacuitatē aq̃s attrahūt atq̃ sugūt. q̃s postq̃ fuerint eorū p̃cauitates replere p̃ capita fontū emittūt, et sunt causa sempiterni fluminis et origo et p̃ncipiū fluminis vnde dicit Arist. Et q̃ p̃z q̃ mōtes cauiernosi sūt aq̃z et humorū attractiui, et attractorū p̃tinue emissiui. Itē mōtes sūt metalloz nobiliū p̃tētiui. A p̃fundis ei mōtiū venis metalla nobilia extrahunt. Itē mōtes sūt fructiui et aromatiū p̃ductiui. Propt̃ puritatē em̃ aeris in summitatib⁹ montū domi nantis puriores fruct⁹ et dulciores in mōtib⁹ nascunt q̃ in vallib⁹ licet pauciores. Item mōtes sūt citi⁹ q̃ valles radioz solarū suscepiunt, et susceptē illuminatiōis diuini⁹ retētiui. Itē mōtes sūt vaporū et exhalationum generatiui, ex q̃z aggregatiōe nubes in aere generant. In altissimis tū montib⁹ vt in olympo raro generant pluuie, vt dicit Arist. q̃d est p̃pter aeris subtilitatē et vaporū paucitatem. Primo ei vapor resoluit et p̃sumit, aq̃z q̃ ad cacumē mōtiū attingere videat. Itē mōtes vent⁹ et turbintib⁹ sunt expōsi plus q̃ valles, et id rōe frigiditatē in mōtib⁹ dūant sūt nūm p̃seruatiui. Vnde nāq̃ frigiditas in mōtib⁹ nūm p̃gelat et p̃stringit, et id in mōtib⁹ diuini⁹ q̃ in vallib⁹ cōmorat, vt in canaso et in libano, et alijs p̃silib⁹ mōtib⁹, q̃ sp̃m Jsi, densissimis niuib⁹ candidant. Itē mōtes sept⁹ patiunt ictus fulminis et fulguris q̃ valles, vt dicit Jsi. Vnde et pyrenici montes a crebris fulminū ignib⁹ (als ictib⁹) nūcupant. P̃z em̃ grece ignis dicitur latine. Similiter et ceraunci mōtes a crebris fulminib⁹ sūt dicti grece ceraunos fulmē dicitur vt dicit ibide Jsi. Item mōtes q̃z em̃ sicut alti sūt et sublimes marie p̃gruūt speculariōi, vnde et q̃ aduentū hostiū p̃uiderē et p̃cauere cupiunt, cacumina mōtiū ascēdūt et iminentia picula a remotis predicere cōsueuerunt. Item

mōtes q̃z quo ad naturā et cōpositiōē p̃tū solidi sunt et fortes sūt potissime sunt ap̃i castrorū edificatiōi, vnde mōtiones in mōtib⁹ solēt esse fortes et ceter⁹ tutiores. maxime q̃nq̃ p̃ interiorē duriciē nō p̃t suffodi, nec p̃t sūt altitudinē adiri p̃t facillē sen ascendi. Itē mōtes q̃ in herbis et pascuis fecūdi sunt et vberes. idō p̃ueniūt pasture ouīū et aialū refectioni. Montuosa em̃ pascua et gramina in mōtib⁹ crescentia sunt salubria et nutritiua re aialū meliora (als vtiliora) q̃ illa q̃ cresecit in vallib⁹ q̃ sūt generalit̃ pinguiora. Vnde mor em̃ nutritiua q̃ nutritiua herbe et gmina in montanis subtilior est et purior q̃ campestris. Et id calor celestis facillius illā humiditatē digerit, et in subam gramina et fructū inmutat p̃fect⁹ et p̃uerit. Tū p̃t huius moris ip̃i subtilitatē. Tū etiā p̃t existentes ibide aeris puritates. Itē in mōtib⁹ abūdāt altiores arbores q̃ in vallib⁹ et frutices densiores. Id mōtes p̃gruūt aialū agrestium habitatiōi et aialū siluestriū edificatiōi, p̃pter q̃d et fere q̃ p̃sequūt a venatorib⁹ in valle re fugiūt ad mōtes et ibi sūt tute.

De monte Ararath Ca. III

Ararath mons est armēte altissim⁹

a in quo arca post diluuiū requieuit, vnde dicit Jsid. et vsq̃ hodie lignorum arce vestigia in eiusdē montis p̃tice adhuc apparēt. Vocat̃ ar̃ idē mons diuersis noib⁹ De hoc em̃ mōte dicit Joseph⁹ sic. Loc⁹ inq̃t vbi est arca noe armēti egressorū vocat̃ Illic ei arce solute reliq̃as vsq̃ nūc p̃uictas les adhuc oñdūt. Hui⁹ em̃ arce vt dicit idē Joseph⁹ ibide meminit berofus chaldeus narrās sic. Dicit̃ ar̃ et nauis q̃ in armētia venit circa montē cardien⁹ (als cardien⁹) adhuc aliq̃ p̃s eē et q̃dā inde bitumen cadere q̃ marie vtunt hoīes ad expiatōem. De h̃ etiam scribit̃ et Hieronym⁹ Egiptus et Damascus, i. c. vii. h̃istoriaz l. sic. Est mons excelsus in armētia q̃ baris appellat̃ et q̃ mltos p̃fugiles fmo ē diluuij tpe liberatos. Et q̃ndā simul in arca deuocū in mōtē vesp̃nisse summitatē lignorūq̃ reliq̃ias ibi mltotpe esse reueruatas. Armētie etiā mōtes dicunt̃ acroceraunel p̃pter multitudinem et fulminū crebrā p̃cussione. grece em̃ ceraunos: fulmen dicit̃ latine, vt dicit Jsid⁹. Hi montes inter armētiā et hiberiā incipiūt a portis caspijs vsq̃ ad fontē vnde fluius tigris oriū habet, vt dicit Jsid⁹.

et eius partibus. s. De Montibus

De Bethel La. III.

m Qntes bethel sunt in Judea vicini hierusale vbi domus dñi fuit sub Salomone edificata. Sūt autē montes bethel nemorosi: arboribz pñti. fertiles et fecundi gminibz et herbz aromaticis plenti. et ideo cerui capreez huiusmodi frequentare illoz montium cacumia sūt assueti.

De Caucafo La. V.

c Aucalus ē mōs oriētal' ab india vsqz ad tanz porrectus p gētiū iuxta mōtes illos habitatiū varietate diuersis noibz nūcupat. vt dicitur Jsi. Vbi at ad oriēte in excelsiorē surgit sublimitatē. pñt nūm cādorē caucaus noiat. Nā lingua oriētalī caucaus. i. cādor dicitur. Jñ et eos qz huic monti sūt vicini croachasym vocauerūt. A chasym ei apō eos cādor vñ nūc appellat. vt dicitur idē.

De mōte Hebal

Capitulum VI.

m Dñs hebal est mons trās iordanē i quo steterunt sex tribu post iordanis trāsitiū ad maledicēdū illis qz pcepta decalogi nō seruauerūt. vt patet Deut. xxxij. Et ē mōs vt dicitur canerosus et voraginosus patiens sepe terremotū cui pcorat et interpretatio Nam verus vorago interpretat. Fuit itaqz mons maledictōis et impunitatis in qz mala trāsgressoribz impcabant. Reputabat etiam mons vilitatis et abiectōis. vnde et sex tribu ignobiliores. i. anallaz filij sup mōte hebal fuerūt ad maledicēdū populo deputati. Deut. xxxij.

De Hermon La. VII.

b Ammon est mōs modicus sup iordanē sit' qz in herbis et pascuis ē fecundus. Nam circa radicē ei' siue circa pedē fluentis iordanis imbuitur. Circa verticē vero eius seu cacumē copioso rore pfundit. Et ideo virore et rore aque influētia decorat et insignit. ppter qd ibi nutriebant pecora. qz in templo obueiūt immolari dño et offerri. et quia animalia ex rois suis (als rois influētia) et herbis eiusdē mōtis impingunt. in monte sion. i. in atrio tēpli offerebant. Jō dicitur fm hebreos p ppham qz ros hermon descendit in monte sion. Qd ad sram fieri nō potuit. qz mōs sion mōte hermon altior extitit. Insup et ab eo valde remotus fuit. Propterea igitur ros mōtis hermon dicitur descendisse i sion. qz pinguedines et adipēs animalū qz in illo mōte pascabant ad pastuz ignis altaris in

hierusalez in sacrificio offerebant. ppter qd et hermon lūmē exaltatiū interpretat. sicut dicit glosa super ps. quia lumen in altari augebatur quando ignis sacrificij tali pabulo fouebatur.

De monte Hebron

Capitulum VIII.

m Dñs hebron mons est in iudea in qz est sita ciuitas famosissima ab eiusdē montis nomine hebron dicta. vt dicitur Raban. Quis vallis dicitur vallis mās bze. que ab antiquo tpe ab amicis anet et eschol est possessa. vt patet in Gen. Bie mōs locus est solennis rōne sanctorū patriarcharū qrum corpa ibides quasi a mundi pñcipio requiescunt. vt dicitur Gen. ibi. Adam maximus et. Item illū montē potentissimi viri in re hereditario possederūt. vt patet Josue. xv. J. vbi dicitur. Delenit ex eo Saleph filios enach sefat et hayman et tholomai et. Jte in B mōte tanqz in loco tutiori dñs pñcipius regni Dauid instituit. et vt illac ascendere post mortem Saul diuinit' imperauit. vbi septem annorū spacio regnās. tādē ad totū regni hierlm (als israelitici) fastigiū assūptus fuit. Jte mōs ab antiquis cariatbar be fuit pñcipius nūcupat. i. ciuitas quattuor. quia corpa nobilissimorū quattuor viroz ibi requiescūt. vt dicitur Hiero. i. Adā et Abraas Isaac et Jacob.

De montibz ethiopie.

Capitulum IX.

m Qntes ethiopie dicunt esse septē int' qz pñcipus mons atlas est. Ethiopia em vt dicitur Jsidor' li. xiiij. ca. iij. circa occidentum montuosa est et arenosa in medio. ad orientālē autē plagā deserta: cui' sit' ab occiduo atlātis mōtis vsqz in egypti fines porrigit a meridie oceano a septētrione nilo flumine claudit. Hui' regiōis montana sicut et plana ei' plūmas hñt gētes vultu et monstruosa specie horribiles. ferax qz et spētū referta sūt multitudo. Illic rhinoceros bestia. i. vnicornis. illic camelus et pardus illic basiliscus et dracones ingēssimi. et qñqz cerebro gēme extrahunt. Hyacinthus qz et chrysopassus ibi inueniūt et cinamomū rēcoligit. Illic gignūt sene fere vt dracones struthiones et simie et etiā elephātes Buculqz Jsi. Dicit etiā ibide qz int' cyrenē et ethiopiā ē fons qz friget calore diei. et calet frigore noctis et naturā aqz et fontium aliorū.

De monte Etna.

Capitulum. X.

Etna ē mōs in sicilia īsula ex q̄ erūpit
e ignis cū sulphure quēadmodū ī ge-
bēna. vt dīcīt Jf. li. xiiij. c. vj. Hic mōs
ab illa pte q̄ stat eur⁹ v⁹ laphrie⁹ dīcīt hīc spe-
lūcas plenas sulphuris vsq; ad mare deduc-
tas. q̄ spelūce ī se recipiētes stat⁹ venti cre-
māt (als fluce⁹ vērū creat⁹) q̄ agitatū ex sul-
phure ignē gignit. vñ ī incēdiū fumosū ad
terrā ab hī mōte erūpe⁹ sūcūit. sic ibidē dīcīt
Jf. d. In hī etiā mōte sepe dīcūnt apparere
qdā figure ī audīunt sepe ab incol terre cir-
ca montē etne gemīt⁹ ī voces q̄ruloſe. vñ a
plēnīq; credīt q̄ ibi sūt loca penalia ī q̄b⁹
ante aliq̄ puniūt. qd tū nō assero. Sed be-
atus Grego. ī dialoگو suo videt de hī fa-
cere mentionē.

De monte Esau

Capitulum. XI.

Ons Esau idē est q̄ ī mōs seir. In
m hī mōte est ciuitas idumea ab eodez
loica. i. ab Esau filio Isaac. q̄ ciuis
tate illā pmit⁹ dīcīt pstituisse. vt dīcīt Hiero.
sup Abdiā. Nā Esau seir ī edom appella-
tus est. De hī dīcīt Glo. sup Deut. ij. Seir
īq̄t est mōs ī terra edom ī qua habita-
uit Esau ī regione gebalena: vbi pmo habi-
tabat Horre⁹ quē īfecit chodolaamor
Benef. xiiij. Et hic mōs dīcīt⁹ est ab Esau
piloſo ī hispido seir. i. pilosus nomen acces-
pit. Istū montē inhabitauerūt pmo horrei
hoīes stature gigātee: enormitate corporis
horribiles. vt dīcīt glo. sup Deut. ij. q̄b⁹ ex
pulsis atq; delect⁹ habitauerūt ibi filij esau
vt dīcīt Deut. ij. Mōtes itaq; terre edom al-
tissimi sūt. ita q̄ aliq̄b⁹ pib⁹ nubes tāgere
videant. Sūt aut montes illi cauernosi et
pcaui ī spelūc⁹ pleni. vt dīcīt glo. sup Abdiā.
In q̄b⁹ habitāt hoīes ī eitate. qz ibi minor
est eitas solis

De monte Effraim

Capitulum. XII.

Ons effraim specialit⁹ dicebat mōs
m ī tribu effraim ī quo Josue filius
Nun recepit possessionē. vt p̄t Jos
sue. xix. In quo edificauit ciuitatē habita-
uitq; ī ea. Inē alias p̄o regiōis illi⁹ mōtes
vt dīcīt Adamātius: erat mōs iste herbis ī
arborib⁹ insignior ī fructib⁹ fecundior: situ
sublimior. aspectu pulcrior. aere salubrior.
riuius fontiu montē irrigantiū fertilior. et

ideo erat loc⁹ cōgruus vt ī eo Iesus q̄ dī-
ctus est iosue habitaret. vt dīcīt Adamāt.
In eodē monte a septriōnali pte montis.
iosue est sepultus. vt dīcīt Josue. xliij. Erat
etiā mōs iste vicin⁹ sychem. q̄ erat ciuitas
refugij cū suburbanis suis ī monte effra-
im vt p̄t Josue. xx. vbi sepulta sūt ossa Jo-
seph. vt dīcīt Josue vlt. In eodē etiā mon-
te reposuit Josue cultros seu maceras pes-
trinas quib⁹ filios israel ī heremo circūcle-
dit. vt dīcīt Adamāt. sup Josue. c. x. Pres-
tereā ī monte effraim habitauit Delbora
p̄phetissa. ī sedebat sub palma que erat iter
bethel ī rama. vt patet Jf. d. liij. c. Vltos
etiā montes particulares siue colles habuit
mōs effraim. id est. tribu effraim. quātatoz
ta illi⁹ foris fuit plurimū ī mōtuosa ī locis
plurib⁹ nemorosa. vt p̄t Josue. xvij. f. Itē
ī eodē monte īfecti sūt p̄ncipes Ba-
dian. Oreb ī Zeb. quoz capita ad gedeonē
trans iordanis flumiū sūt allata. vt p̄t Jf. d.
vii. g. In ramatha etiā mōs effraim nat⁹
fuit Samuel p̄beta. j. Regū. j. ī ibidē con-
uersatus. quia ab eo ī eodē loco. Saul ī
regē primū ē īnunc⁹. vt patz. j. Regū. x. a.
In eodē etiā monte Samuel mortu⁹ est et
sepultus. j. Regū. x. v.

De monte phasga.

Capitulum. XIII.

Phasga mōs est maxim⁹ cōtinens
p ī se multos p̄ticulares mōtes. Nā
ī hoc mōte sūt abarim ī nebo. q̄
sūt colles sup quos ascendit Moyses vt
videret terminos terre p̄missionis anteq̄
morere⁹. ī ī valle eiusdē montis ī campe-
stribus moab tumulo tradere⁹. vt p̄t Jf. d.
meri. xxvij. ī Deut. vltimo. Hic mōs fuit
ī finib⁹ moabitāz ī amonitāz diuidens
terrā eoz a terra amorreoz quā postea pos-
sederunt Ruben ī Gad ī dimidia tribu ma-
nasse. vt patet Deut. ij. Radices vero istū⁹
montis tangūt mare rubrū. quod est mare
salissimū. sicut dīcīt Deut. ij. sam ī textu
q̄ ī gloſa Unde isti montes diuidebāt ter-
ram quā inhabitabāt moabite ī amonite a
terra quam ī possessionē receperant israeli-
te. Unde vsq; ad verticē eiusdē montis p̄-
uenit Moyses ī ex illo loco totam terram
p̄missionis fuit cōtemplatus. ibiq; mortu-
us est. ī ī valle eiusdē montis vbi fue-
runt campeſtria. Moab sepultus est. ī vlt⁹
q̄ bodie occultatus super istum montem

et eius partibus. I. De Montibus

phasga ascendit balaā artol? cum balac rege
moabitaz vt maledicerz p?lo israelitico. cu
ius maledictōez dñs puerit in bñdictionē
vt dicitur. **Nūc. xxiij.** Et q parz q mons ille fuit
mons dñs qz terminos maloz a bono
rū terminis dñs dēbat. Itē mons bñdictio
nis. qz inde dñs p Balaā ppham bñdictōz
populo israelitico pferebat. Itē mons fuit
speculatoris z p?platoris. qz inde Moyses
terre pmissiōis terminos p?debat. De hoc
monte dicit Hiero. in li. de nobis locor. Ab
arim inqt est mons in q mortu? ē Moyses
in terra moab i hiericho i sup?llo montis
phasga. a q tota regio i circū dicitur phasga.
z ostēdit ascendētibz de lydia de meison. z
idem est qd nebo zē.

De monte gofor **Ca. xiiii.**
Dfor (als Engor) est mons siue col
lis moabitaz. z est ps mōtis phas
ga sup quē balac duxit balaā vt ma
lediceret israel. **Nūc. xxiij.** ita dicit Hiero.
in li. sup dicto.

De monte galaad **Ca. xv.**
Alaad vt dicit Hierony. mons est ad
quē iacob venit septimo die de Cha
naā qñ fugiebat Laban. Est aut vt
dicitur ad tergū phenic? z arabie collibz liba
ni copulat. z extēdit vsqz ultra iordanē in
terra q qñdā fuit seon regio amorreor. Po
stea po cecidit in sortē ruben z gad ei dñs
die tribz manasse. in q mōte est ciuitas edifi
catāz p?lli noie appellata a galaad filio ma
chir filij manasse. Dicit mons inqt alios ē no
bitissim? qz mōs est pasturēz refectoris Est
ei fertilissim? i frugibz z i pascuisz in fōtibz
Itē mons ē medele z curatōis. nā i galaad
lucit resina q curat vulnēz z diuersi mor
bi sanāt. vt dicit Hier. viij. Nūqd resina n ē i
galaad zē. Itē mons ē federz z recōciliatio
nis. qz i mōte galaad pfederat est iacob cū
laban. z et tōtalitē recōciliatus. vt p?z Ben.
xviij. Itē mōs est testificatōis. vt p?z ibidez
Dicit appellatū ē nomē ei? galaad. i. cumu
lus testis. Itē mōs est lucrī z negotiatiōis.
nā mōtana galaad negotiatores p spēs
aromatices cōparatōis sepi? frequētabāt. vt
p?z Ben. xviij. Viderūt negotiatores ve
nire d galaad portātes aromatica i egyptū

De monte garizim **Caplin. xvi.**
g Arizim vt dicit Hier. ē mōs iuxta hie
richo cui vicin? ē mōs ebal. ex aduer
so respiciēs garizim. In his duobz mōtibz

bñdictōes z maledictōes p?lo intrāti ēraz
pmissiōis pmulgabāt. Ut p bñdictōes p
uocaret ad bonū legi amatores. Per maled
ictōes po terrent dcalogi trāsgressores
In garizim po sex tribz nobiliores cū sacer
dotibz pclamabāt bñdictōes. Et iō ioleuit
pfuendo vt mōs ille haberet i veneratōe a
posterz z frequētare causa sacrificij z oratio
nis. Cū inqt iudeos z samaritanos fuit cō
tentio de loco adoratiōis: samaritanis pfe
rentibz mōte garizim pueniētiōz ēē ad ado
rādū qz replū in hierlm iudeis Iriū asserēti
bus. vtz Jo. iij. tā in textu qz in glosa

De mōtibz Helboe

Caplin. xvii.

Helboe sunt mōtes. vt dicit Hiero. alie
g nignariū. vij. miliario a sitopoli In
quibus vicus est grandis q gelberes
nuncupāt. In mōtibz istis perijt Saul cū
ionatha filo suo: z corruit isrl corā philistes
is. vtz j. Reg. viij. Cōtra qz indignat? Das
uid p?ruina p?lūpīs maledixit z maledis
cēdo eos i siccitatē z sterilitatē cōmutauit.
vt dicit glo. sup. ij. li. Re. c. j. Dōres inqt gel
boe vberes fuerūt aū maledictionēz quos
hacten? maledictiōi subiacere ferūt. nec vn
qz ibi pluerē testant.

De mōte Solgatha.

Cap. xviii.

Solgatha vt ait Hiero. est mons cal
uarie in q saluator noster fuit. p salu
te hoīm crucifixus. z vsqz hodie ostē
dit in Delia ad oriētales (als septētrionales)
plagam mōtis sion. Dicit aut loc? caluarie
fm Isidor qz ibi capita hoīm dānatorum
decaluarent

De Haas **Ca. xix.**

Haas est collis in mōte effraim i pos
sessione Josue filij Nunybi mortu?
fuit Josue: z sepul? in septētrionali
parte eiusdē montis. vt pater in libro Josue
capitulo vltimo. Quis sepulcz ostēdit in
monte p?dicto vsqz ad pntem diem. vt dicit
Hieronymus in p?dicto libro de nominibz
lozorū.

De monte hephron.

Caplin. xx.

Dñs hephron est mōticul? in tribu
m Juda contra septentrionē in. x. (als
xx.) miliario ab Delia vbi est villa p
grandis que effra nuncupāt. vt dicit Hier
onymus

De montibus israel

Capitulum XXI.

Montes israel dicuntur montes generaliter
in tota terre promissionis siue fuerit ultra
iordanem siue citra. sepe tamen sumuntur p
tra decem tribuum que fuit montuosa precipue i tri
bu Dan et effraim. Nam et decem tribuum nomen
israel sibi videretur sub hieroboam filio na
bath que fuit de effraim. et regnavit primo i sama
ria super decem tribuum. ut dicit Hieronymus. et per istam histo
riam liban. Reg. xij. Hi montes multum erant pas
cuales: vberes: fructuosi et frugiferi olivis
et alijs arboribus fructiferis. Erant etiam me
dicinales herbe et species aromaticae plene. Unde
dicit Hieronymus. liban. c. iij. Samaria regio est pale
stina et ab oppido quodam nomine accipitur quod quon
dam erat civitas regum i israel. que nunc ab Augus
to sebastia nuncupatur. Hec regio Iudee vici
na est et illi similis i natura. Nam variaz opu
dices est. frugibus fertilis. aquis illustris. optima
balsamis. Unde semper gratiaz elementorum iudei hanc
terram melle et lacte fluentem indicabant. Nam in
eius montibus propter pascentiam abundantiam innumera
bilia ovium et pecorum greges et armata pascebantur.
Apes etiam innumerabiles in eiusdem meli
ficantes. herbarum et flos suavitatis dulcissima
nutriebantur. Fructus et fruges propter aeris temperie
et rosis abundantiam citissime ad maturitatem in
illis montibus ducebantur. Aurum et argenti et cetera
metallorum genera i illis montibus fodiebantur.
Deuter. xij. Fontes et flumina de venis mea
tuum (alios montium) superius pergredebantur. Loca mu
nitissima in illis montibus edificabantur. Fere silue
stres sicut tigrides et leones i illis nemorosis
montibus huerant.

De montibus Iperboreis

Capitulum XXII.

Iperborei montes dicuntur montes scythie. eo quod ultra eos fiat boreas. ut dicit
Hieronymus. liban. c. iij. Sunt autem semper eundem Isthmum.
c. iij. terre scythie locupletiores inhabitabiles
et plures. Nam dum in plerisque locis auro et ge
mis montes scythie affluunt. grithonum imma
nitatem rarum ibi hominum est accessus. In illis mo
tibus smaragdi optimi sunt: et crystalli purissi
mi de scythie montibus transmittuntur. Sunt autem
ibi silue asperae et maxime: que immanibus feris
sicut pardis: trigidibus et patibris sunt replere
Ibi etiam sunt canes tante magnitudinis et tam
immanes feritatis ut taurum punant et leones.
Punant et occidunt: et maxime in Alania et hyr
cama que scythie sunt regiones: que montuosa sunt

et plurimum nemorose.

De Carmelo. Cap. XXIII

Carmel est mons iudee in quo (alios) que
civitas dicta carmel. Et est duplex
carmel. Unus in superiori parte de meri
dis in quo nabal legitur paussisse greges. et Reg.
xij. Alius est carmel in inferiori parte terre res
pectus mare. Utique mons fertilis et in pas
culis fructibus et herbis

De Libano. Cap. XXIV

Ons libani est mons phenice altissimus.
cuius cuius meminerunt prophete. Dicitur et
autem liban a thure. ut dicit Hieronymus. quod ibi
colligitur Cuiusque antieris respectus ad orientem
liban appellatur. ut dicit Hieronymus. Liban. c. i. cadidat
vocat. quod perennis nimis: semper hyeme scilicet
estate cadidat. Nullo enim tempore ita nix totaliter
eliquescit quam in aliquo sui parte valeat intueri.
Est autem liban fluminis et fontium principium
et origo. Ex eius radice. ut dicit Hieronymus. oriuntur
duo fontes. scilicet Jor et Dan qui simul iuncti ior
danem efficiunt. Liban igitur est mons redolentis
et summe aromaticitatis. Nam ibi herbe odoratis
fere cresunt. Ibi etiam arbores thurifere sua
lesunt quaz gummi olibanum a medicis nuncu
patur. ut dicit Hieronymus. Ite mons est sufficienter et se
cunditatis. Nam propter rosis abundantiam et plu
vialium frequentiam. herbis abundat precipuis pas
culis vberissimis et fructibus optimis et matu
ris. Et ideo in monte libani nutriebantur animalia
que offerebantur in templo. et in ipsius pascuis foue
bantur. Ite mons erat eminentie et maxie sub
limitatis. Nam per altum Raban super Regum. Quos
alios montes illius regionis situ altitudinis li
ban excedebat. Et ideo venientibus tyrum per mo
ta valde maris navigia: se navigationis oculis
offerebat. et quis deberet remigantes (alios) nauis
gates) petere portum sua altitudine ostendebat.
ut dicit idem ibidem. Ite erat mons inefficiens in
fluente et semper eterne humiditatis. nam quousque siccita
tem preferret in sua superficie. nobilissimis tamen
abundabat intrinsecus venis aquis. ut per istum putatis
aquam viventium que iuxta salomonis sententiam in
Canticis soler perenne cum ipso de libano ema
nare. ut dicit Cassiodorus. liban. c. iij. quousque putei aquarum et cetera. Ite
mons perfuditur et securitatis. Nam in libano quousque
escitantes tunc sunt a venenosis et serpentinis. Quousque
sua aromaticitate et potestate fugant tamen herbe et
arbores ibidem perenne crescunt. Nam cedri
ibi crescentes. suo odore fugant omnia venenosa.
et ibi venenosa reptilia vivere non permittunt
ut dicit Hieronymus. Ite mons est pulcherrimus et

et eius partibus. s. de Hōtibus

amenitatis. Nam cedrorum et aliarum virentium arborum mira pueritas. graminum et herbarum cōtinua viriditas. autum siluestrium canora suauitas. riuorum et fontium multiplicitas: libani amenitatem efficiunt et iocundum. Item mons est medicinarum et sanitatis. Ibi cum species aromaticae crescant quae sunt in morbos inuenerabiles remedia et medele. Ibi cedri et palme. ibi cypsi et oliuae. quae liquores et resinae sunt in diuersas infirmitatum incommoda precipue medicinae. Item mons leticie et iocunditatis. nam in collibus libani crescit abundantia vini optimi. et precipue leticie et hilaritatis maxime inductiui. Item mons honorificentie et dignitatis. nam inter omnes montes arabie phenicis et syrie mons libani in sublimitate. in fecunditate. in amenitate. et aeris salubritate obtinet principatum: ut dicit Hiero. Josephus et Joannes

De monte Horia La. XXV.

Horia est mons in hierlem in quo edificatus est templum salomōis. sic dicitur. i. palatium. Hic cum monte emittit David ab ornamento iebuseo fecerunt siclis auri purissimi ut in eo edificaret altare domino quoniam puriora ratio quam fecit david: populus est percussus. i. Paral. xxi. In hoc monte imolauit david domino et orauit: et exaudiuit illum dominus de celo in igne super altare holocausti. In hoc monte obtulit Abrahā holocaustum pro Isaac quem dominus precepit ibidem imolari. Gen. xxii. ubi dicitur glo. Hiero. super illud psalmi. Glade in terra visionis et offer filium tuum super vnum montium etc. Hic montes hebrei dicunt esse illum in quo postea templum conditum est in area ornamento iebusei in monte moria. quod idcirco illuminas et lucēs interpretatur: quia ibi est domus dei. Hic est oraculum dei et letitiam spiritus qui inspirat prophetas et docet homines veritatem. Hucusque Hiero. In eodem loco creditur Jacob dormiuisse: et angelorum ascendentium per scalam vidisse visiones. ut patet Gen. xxviii. ubi dicitur glo. super illud verbum. Non est aliud nisi domus dei etc. Hoc dicitur quia prout dicitur templum et dei cultum ibidem futurum. Fuit autem iste locus collis a latere montis sion ubi edificata est postea turris david. Unde patet et patet quia mons moria fuit mons visionis et reuelationis: mons sacrificii et orationis. mons prophetie et instructionis. mons luminis sive illuminationis. mons angelice frequentationis. mons diuine apparitionis. mons miscorie et pietatis

De Monte nebo La. XXVI.

Ebo mons est in terra moab in partibus cephasga et hiericho. De hoc monte

vidit Moyses terram promissionis: et ibidem mortuus est postquam terra fuerat explorata. ut dicit Hiero. et patet in historiis Num. xxxii.

De monte hor La. XXVII.

Montis hor est mons in extremis finibus terre edom. In quo monte mortuus est aaron iubente domino in anno. xl. postquam ingressus est in egyptum cum esset annorum. cxxii. ut dicit Num. xxxii. Fuit autem tricesima mansio in qua remanserunt filii israel postquam egressi sunt in egyptum. sicut dicitur in libro Numeri. c. xx. Cum mouisset castra de cades venerunt in montem hor qui est in extremis finibus terre. In hoc monte suscepit eleazar filius aaron primo sacerdotum pontificis

De monte oliueti. La. XXVIII. (partim)

Montis oliueti est mons in iudea iuxta hierlem: sic dicitur propter copiam oliuarum in quo in monte illo marie abundabat. et ideo ab Augustino super Joannem vocatur mons christi smatis et vinctiois. mons luminis: mons pigritie dicitur et refectiois. mons medicaminis et curationis Et hoc dicitur propter oliuam ibi crescentem abundantiam. quia fructus est vinctuosus luminosus et delectosus. quia ut dicitur Ps. Oleum oliue ex radice amaritudinis surgit in pabulum luminis. in medicamen vulneris. et in refectioem esurientis. In hoc montis oliuam radice sive pede fuit riuus qui dicitur torrens cedron. in quo ripam et montem fuit horum quem dominus orationis et quiescentis gratia sepius frequentauit et subintravit. unde et ibi caput fuit primo in horum qui getsemani dicitur esse ut dicitur Jo. xii. Ibi enim. scilicet pede montis iuxta torrentem fuerat quidam villula dicitur getsemani cuius hortus tunc temporis adhuc ibi erat. ut dicit Augustinus. et illum alius illorum locum horum domus ex sue tudine frequentabat. Hic autem mons fuit ad preteritalem templi. et ideo mane illuminabatur sole oriente. et vesperum et nocte illustrabatur ex fulgore a luminibus templi resplendentibus. Et ideo merito mons luminis dicebatur. cum quia a celo et a templo lumen recipiebat. cum etiam quia lucis materia olei sui abundantia alijs impendebat: ut dicit Augustinus. In hoc monte erat quidam viculus nomine bethphage qui sacerdotum erat. in cuius monte latere erat eius uitas dicitur bethania qui fuit ciuitas marthe lazari et marie: ut dicitur glo. super Mat. xxi. De hoc monte dominus celos ascendit. et super eundem montem ad iudicium appebit. ut patet in Act. i. tam in littera quam in glo. In hoc monte edificauit salomō delubra et excelsa. ut patet in Reg. i. Et ideo vocatur est mons oliue et purificationis: mons offensio nis. iiii. Reg. xxi. e. quia scilicet in illis idolis

offendit salomon deū suū

De Mōte Olympo Cap. XXXII.

Olymp⁹ est mōs macedonie excels⁹
nimis ita vt ibi illo nubes eē dicant⁹
vt dicitur *Uigili⁹*. Nubes excelsit o⁹
lymp⁹. Dicit⁹ est aut⁹ olymp⁹ q̄si ololāpas. i.
q̄si celū. Sic mōs macedoniā a thracia di-
uidit. Tāte āt sublimitat⁹ ē mōs olympi q̄
oēs excedit aeris turbines et alias passioēs.
Vn p̄bi ibi ascedētes vt sic⁹ et curl⁹ stellarū
inspicerēt. ibidē vinere nō poterāt nisi secū
spōgias cū aq̄ ferret. et sic p̄ aq̄ attractiōem
aerē redderēt crassiorē (als grossiorē) siue
spissiorē. vt dicit mag⁹ in hystorijs.

De mōte Oreb siue Sin. Cap. XXXIII.

Oreb mōs ē in regione madian. vt
dicit Hiero. iuxta arabia⁹ deserto
cui⁹ iungit⁹ desertū saraceni. qd̄ vo-
cat pharan. et idē mōs oreb et sin. vt dicit Hiero.
In h⁹ mōte vidit moyses mltas visio-
nes. vtz Exodi. iij. Ibi vidit rubū ardētes et
p̄burete. Ibi audinit deū loq̄ntē sibi et mul-
ta p̄cipietes. sic post de mōte sinai dicit.

De Parnasso Cap. XXXIV.

O Parnassus ē in thessalia vt dicit
Istid. iuxta boetiā q̄ mons duos h⁹
vertices q̄si i celū eleuatos. i. q̄b⁹ q̄ndam as-
pōllo et liber bacch⁹ colebat. Forte p̄ loco
rū amicitatē et visioz ac vinearū mariaz vbratē
Deripheis mōtib⁹ siue alpib⁹ Cap. XXXV.

Iphēi montes sunt alpes in capite
germanie. vt dicit Istid. q̄ a p̄petuo vē-
toruz flatu et tēpestatū impetu sic di-
cunt⁹ Flā riphe⁹ in greco: ipet⁹ d⁹ in latino.
Dicūt āt alpes. i. alti mōtes ad q̄p̄ cacumē-
na nō nisi p̄ altos pedes collū et alioz infes-
tiorū mōtiū puenit. In his alpib⁹ sunt p̄pet-
tue niues. frēq̄ntes nubes. fōtiūz fluminūz
mariorū capita et origines. bestie et fere silue
stres. aues multiplicēs: et marie illi⁹ gñis vo-
lucres q̄p̄ ale d⁹ nocte sūt lucētes. vt dicit Istid.

De Rupib⁹ Cap. XXXVI.

Alpes sunt altissimi mōtes solidis-
simi et fortes: sup̄ altitudine aliozū
mōtiū eminētes: tēpestatū impetus
et ibiuz flux⁹ p̄tinne recipietes: p̄t qd̄ tra-
sup̄ficialit⁹ diluūt: et duriores montes p̄tes et
p̄pactiores i petrā cōmutat: rupes immo-
biles et imeabiles aliq̄n efficiūt. Quātūcūq̄
aut⁹ rupes excē⁹ mltū habeat soliditatē et as-
peritatē: int⁹ hūc tū aliqd̄ spōgiositatē et cō-
canitatē. vñ buōres ibidē attracti et collecti

sepe p̄ capita fōtiuz scaturiūt et erūpūt. Vt
et etiā et aq̄ cauernas rupiū intrāt. et sūt aliq̄n
causa terrēmo⁹ ex cui⁹ violentia rupes q̄nq̄
corrūit et rupiū Sol⁹ auit⁹ vt aq̄lis et vul-
turib⁹ rupiū cacumia p̄tia inueniūt. Rupib⁹
bus etiā maris litōza sūtunt. et ad duriciēru-
pis: vndaz et pcellaz imper⁹ elidunt. Loca
munitiōib⁹ apta in rupib⁹ reperiūt. Auiuz
et aialūz latibula i rupib⁹ struūt. Flebu-
lis et nubib⁹ capita rupiū obuoluūt. Radix
solarib⁹ iū ortu sol⁹ summitates rupiū p̄fua-
dunt. Rupes etiā dicūt⁹ qz ad rūpenduz
sūt difficiles. Sine enī ferri violentia rupes
nullaten⁹ p̄fodiūt. Et d⁹ p̄fodiis etiā rupiū
venis p̄ciosi lapides et metallorū varie spēs
sepi⁹ extrahūt. Partes āt eminētes i p̄ru-
pib⁹ rupib⁹ dicūt⁹ scopli a scopin qd̄ ē itēdere
vt speculari. qz idē loca p̄monissia speculari.

De sephara Cap. XXXVII.

Sephara mōs est oriēt⁹ i India: vt
dicit Hiero. iuxta quē habitauit filij
iecthā. filij hembre. q̄s ēt Joseph⁹ d⁹ vēisse
deū i sephara. ad quē locū classes salomo-
nis cū q̄busdā cōmercijs infra tres annos
venire p̄suerūt. Nec ē tharsis terra scz. et
port⁹ maris vñ serui salomonis aurū et ara-
gentū: simias et pauones et dentes elephā-
tinos detulerūt. vt patet. iij. Reguz. et.

De monte Segor Cap. XXXVIII.

Segor est mōs puul⁹ q̄ et balo dicit⁹
est iuxta sodomā. vt dicit Hiero. in
q̄ edificata fuit vrb⁹ q̄ ad p̄ces loth
liberata ē: vbi creuit vinea balsami i signū
p̄stine fertilitatis: et poma palmarū. Immis-
net aut⁹ mari mortuo. et fuit in eo postea po-
siti p̄sidiū romāozū. De hoc dicit Esa. cv.
d. vbi dicit glo. qz vitula vocabat⁹ p̄t lasā
uā p̄ternās. quia bis p̄cussa tertio terrēmo-
tu corrūit: que robusta p̄mansisset si post li-
berationē non peccasset.

De monte Sinai Cap. XXXIX.

Sinai est mons: cui⁹ ps est oreb. Et
est in arabia in p̄uicia madian. De
hoc monte dicit Joseph⁹ in li. ij. an-
tiq̄tatū. Sinai mons est excelsus et ad pa-
sturas egregi⁹: optimas herbas ferēs. Erat
qz hec opinio ibi habitare deū. et ideo p̄m-
tus ibi nemo pascebat oues. quia pastozes
illuc ambulare mīme p̄sumebāt. Huic mō-
ti appropinq̄ns Moyses p̄digiū vidit. scz
ignē rubū cōburete et ei⁹ viriditate et flores
nullaten⁹ depascēte. et ei⁹ ramos fructiferos

et eius partibus. s. de Montibus

nullo incēdio deuastare: quia flāma velox
et vehemens nimis esset. Vñ de illo igne do
min⁹ ad moysen locut⁹ ē. Itē idē l. ij. Ascē
dit moyses i syna q̄ mōs est excellētissim⁹ i
illis regiōib⁹. et p⁹ altitudinē magnitudis
sue et scopulorū pceritatē nō solū est hoib⁹
inaccessibil⁹. verū etiā cū labore videri pōt.
Etq³ sermo erat deum circa eū habitare: et
rat⁹ terribilis et inadibilis vniuersis. Circa
radices hui⁹ montis hebrei sua tabernacula
locauerūt. et ibi deū videre in igne et in nube:
et ipm psonaliter loquentē audire meruerunt
Dicit itaq³ mons sinai mons diuine habita
tionis: angelice frequētatiōis. mons lumis
et inflammatiōis. mons nubis et caliginis.
mons pluuię et rozis. mons pascuę et refes
ciōis. mons sapie et eruditōis. qz de illo
monte dñs moysen et populū instruebat: et
ei legē cōferebat. mons misericordię et pmi
sionis. qz inde bona inaudita pplo pmitte
bat. mons iusticie et cōminatōis. qz timorē
rem inspiciētib⁹ inferebat. Vñ mons fuit ful
guris et coruscatiōis. mōs tube et clāgoris.
mons amicitie et pfederatiōis. qz mediani
te lege populū sibi sempiterno federe vniebat
Mons mūdicię et puritatis. mōs leticie et
iocūditatis. qz nulli ad mōtē accedere pos
serāt nisi q̄ mēte et corpe mūdi erāt. Ibi eti
am q̄ mūdi erāt corā dño cū leticia comede
bāt et bibeabāt. mōs clemētie et pietatis siue
ppitiatiōis. mōs sacrificij et orōis. Nā ibi
dño imolabāt. ac p̄cijs et supplicatiōib⁹ deū
sibi placatū et ppitiū audiebant.

De monte sion **Ca. XXXVII**

Jon mons erat in hierlm. sup cui⁹
p̄ncē erat arx siue turris dauid: ibi
posita p̄ decore et defensiōe ciuita
tis. In vno aut latere mōtis sion erat tēplū
q̄si mediū inter arcē et inferiorē ciuitates. vt
scz munitio arcis defenderet tēplū. et tem
plū cū arce pregeret ciuitatē. Et iō sepe scri
ptura vocat hierlm filiā sion. qz sicut filiā p
regis a matre. et subdit ipi matri. sic ciuitas
inferior templo fuit subdita atq³ arci. Tan
te autē autoritatis et nobilitatis in ceteros
montes fuit mons sion q̄ nō solus ciuitas
hierosolyma. nec etiā ipa iudea: verū etiā
vniuersalis ecclesia tā ex iudeis q̄ ex genti
bus cōgregata: sepius in pphetis a mōte si
on denominat. sicut ibi. Fundat in exulta
tione vniuersę terre mons sion latera aquis
tionis ciuitatis. magni. Nam mons sion fuit

magne altitudinis et sublimitatis. magne
fortitudinis et firmitatis. magne plenitudi
nis et vbertatis. magne pulcritudinis et ame
nitatis. maxime cōfidentie et securitatis. ma
xime opulētie et locupletatiōis. maxime leti
cie et exultatiōis: pfecte iusticie et sanctifica
tionis. mons doctrine et eruditōis. sic scri
ptum est Esa. ij. De sion exibit lex: mons p
phetie et reuelationis.

De mōte Selmon **Ca. XXXVIII**

Elmon ē mons in tribu effraim iux
ta cōfiniū trib⁹ manasse i quā ascē
dit abimelech qū dimicauit p̄ sichi
mitas: vt dicit Hiero. et legit⁹ Judic. ij. Mōs
p̄ multitudine arborū densus et vmbrosus
ppter quod et selmon vmbra interpretat. Est
etiā mons irrigu⁹ aquis et niuib⁹: pignus
et pascuosus. sicut dicit in Psal. Vñ de
albabunt in selmon mons dei: mōs pignus

De monte Sophon

Capitū. XXXIX

Sophon est mons in tribu effraim i
loco armathen vñ oriū⁹ fuit Sa
muel vt dicit Hiero. Fuit autē lo
cus in alto situs: fertilis et gminosus: aq̄s ir
riguus. arborib⁹ p̄situs et delitiosus. Sa
ron de quo dicit Esa. xxxv. est mons inter
mōtē thabor et stagnū tyberiadis. vñ et tota
illa regio saron vsq³ hodie ē vocata: vt dicit
Hiero. Qis etiā regio a cesaria palestie
vsq³ ad opidū ioppe saron dicitur. Iuxta mou
tē istū cāpi sūt fertilissimi: vt dicit glo. sup
Esa. xxxij. tā frugib⁹ q̄ fructib⁹ valde apti.

De monte Seon **Ca. XL**

Mons seon dicitur Deut. iij. dicit⁹
p̄ mōtē galaad q̄ extēdit p̄ desertum
vsq³ trās iordanē: vbi habitauit seon rex az
moreor. et cecidit in sortem ruben et gad et
dimidię trib⁹ manasse. vt dicit Hiero. sup
Hiero. clvj. ibi. Ascēdente galaad. et. Que
re supra de monte galaad

De monte Semeron **Cap. XLII**

Emeron ē mōs de q̄ dicit⁹ Paral.
xij. c. in q̄ est modo sebastē. vbi rez
liq³ Joānis baptiste redescūt vt dicit
Hiero. In eodē q̄dē monte pus edificata
fuit samaria. a q̄ et tota regio postea sama
ria ē vocata. Hec ciuitas rōe mōtis fuit for
tissima et ad expugnandū difficillima. Vñ et
reges assyriorū mir⁹ sup̄biroz belloz maxis
apparatib⁹ cā trib⁹ ānis p̄tinue obsederūt. et
vix p̄ famis angustia p̄tra ipam p̄ualere

viribus potuerit. Imo dicit Hiero. et Josephus
nunc ea expugnassent si ipsi habitatores de
um illi ad iracundiam provocantes: plenam confu-
dentiam habuissent in domino. et ipsi legem nullatenus
reliquissent. Isti montes proprietates terre super de
montibus israel. et ibi plena inuenies

De monte Seir Capitulum. XLII.

Ons Seir de quo scriptum habet metio
in scriptura est idem quod mons Edom. De
quo super sufficiens dicitur. Quere
de monte edom. sine esau. trinomi erat esau

De monte Thabor. Ca. XLIII.

Thabor est mons in medio capio gables
ut dicit Hiero. et Hieronimus. c. xxvj. et est
mons mira rotunditate sublimis: distans a
diacefarea. et milibus ad orientalem plagam
Et fuit in primario Zabulon isachar et neptar-
him. Hic mons inter totius terre promissionis
montes maxime est famosus ratione situationis.
fertilis: amenitatis: fortitudinis et firmitatis.
Gleba enim illius montis est fertilis: vineis oliuis
et alijs arboribus fructiferis et habili. Aer ibi est
salubris: ros frequens et dulcis. imber tatepor-
ratus quod ferociter mediocriter. Ibi arborum
proceritas quod non deponit hyeme et estate com-
pel virore suum. Ibi autem multigenarum cano-
rus sonitus: quare voce afficit audit. Penarum
varia dispositio ad eam aspectum provocat vi-
sus. In carnis suauitate delectat gustus. et
ideo multi sunt ibi aucupes: amicum locum
istum frequentibus retia et reticulas imponentes: si-
cut dicit Hiero. super illud locum. Osee. iij. Quare
si rete expansum super montem thabor etc. Sa-
pe oia ante montem istum reddit commendabile pro-
prietate saluatoris quod ipsum sua presentia honorauit.
Nam in hoc monte docuit. In hoc monte gratia orbis
procurauit. In hoc monte aliqui pauperum populi. et
etiam spiritualis quod corporalis pabulo recreauit. In hu-
ius montis etiam supercilio coram discipulis suis se-
transfigurare voluit: et future claritatis gloriam
in suo corpore discipulis reuelauit

De Ziph Cap. XLIII.

Ziph mons est squalidus et umbratus in
quo latuit David quando fugit a facie saul.
et in iuxta carmelon in monte carme-
li. in quo nabab carmelites quando habitabat: quod
fuit de stirpe caleph: ut dicit Hiero. Est au-
tem mons ille multum nemorosus dumis et ar-
boribus infructuosus: sitis et saltuosus. seris
et ibicibus pulvis. speluncis et antres plenus. et plin-
tariosus. et ideo fugitiuis et latere volentibus
pergruus et ignotus transuentibus periculosus.

De Collibus Cap. XLV.

Ollis est tumor terre brevis: et e-
planicie transcendens: et ad montem altitu-
dine non pringens. Collis enim mons est inferior
sed terra altior. Et dicitur tumulus quasi tumens tel-
lus. ut dicit Ipsi. Unus solent colles: montium esse
pedes. nam de collibus ad montes solem ascendere
altiores. Et dicitur colles a colendo. quia
cum minori labore colitur quam montes. et plures quam mon-
tes ab hominibus incoluntur et inhabitantur. Plures ac-
ri et solari calori quam inferior terra exponuntur.
et ideo fructus in collibus ad maturitatem citius pro-
ducuntur. Imbre et rore celestis plures quam val-
les profundunt. et ideo fructus accrescentes in collibus
alijs dulciores et sapidiores inueniuntur.
Inter in infima frequenter et summa montis al-
titudinem tenet colles medium quod ad firmum. et ideo
aer crassior et spissior est in colle quam in monte.
purior pro et subtilior est quam in valle. Puriores
res enim et nobiliores recipiunt colles in pro-
funde et influentias a superioribus quam valles. et ideo
ita fructus quam genera sunt in collibus salubriora quam
in vallibus et alijs: propter meliora: ut dicit Ipsi.
Inter colles citius recipiunt radios solis illumina-
tione quam valles. et velociora a nubibus irriga-
tione (alio irrorationem) De montibus et descen-
dunt torquentes et riuuli super colles: et de collibus
deriuant ad capellaria et ad valles.

De Valle Cap. XLVI.

Allis est terra declinans ac depressa in
montium medio collocata: ut dicit Ipsi.
Est autem vallis aqua a riuuli fontium deflu-
entium receptaculum et vehiculum. Unde patet
quod valles a riuulis et montibus emanantibus ir-
rigantur. et ex illorum circumfusione in floribus et fru-
ctibus fecundantur. Frondium et florum viro-
re citius decorantur. a montium et collium eleua-
tione obumbrantur. In vallibus etiam fit maior
radiorum solarium concursus ac coactio ac
plurimus. Et ideo calidiores impressiones in
vallibus quam in montibus generantur. propter quod in
vallibus citius quam in montibus resoluiuntur nives.
et quarum diffusionem loca circumiacentia huius
erant: ut dicit Macro. Et ideo valles calide tur-
bide et grosse et vaporose pro experientia iudici-
cantur. quare habitatores calidis et humidis
passionibus sepe molestantur: ut dicit Constantinus.
Domus et edificia in vallibus constituta minus vi-
torum et tempestatum incommodis impelluntur quam illa
que in montibus collocantur. nam montium obiecta
tuentur. et a peccellari inundantium impetu defenduntur.
Terremotum icole vallium raro infestantur.

et eius partibus.

Qui rō est: qz ptes terre i valles residētes
magis cōpūit. z sibi inuicē fortē adunāt. Et
ideo vti illas ptes difficultē penetrāt z sub
intrāt. ppter qd ptes ille qz mīme sūt pcaue z
porose: mīme a rētoz subintrātū ipetū agi
tāt. ppter qd nō mouēt. vt dīc. Ar. Ad val
les enī pūit for. des. z ibi diuī refuātur
ppter aeris corpulētā valles cū qz mōres
grossis et fumosis vaporibz obnubilant. et
dehoribz tenebrz obscurāt. Un pter vallū
ppter mōtū pfundant ad centrū: z a celi cir
ciferentia ppter elongant. Item ex aqz multi
plici pcurū z limi ac luri obiectu: paludes
qz inuadabiles (als inuadibiles) i vallibz fre
quētissime coadunāt. et loca ad trāsua dādū
(als trāsua dādū) difficilia iueniūt. Itē ex hu
moz abundātia carices z gīa i vallibz ma
xime nūtiāt. Salices z alie ifructuose ar
bores i vallibz ppter mōtū crescere dīno.

De Capō. Cap. XLVII. (noscat)

Tempus fm Jli. est terre planicies
nec depssa vt vall. nec erecta vt mō
tes. et iō qz equalē pedibz: capus ē
vocat. a camis i greco qd breue vt equale
dīcūt i latino. Et est capus loc. plan. z in
cul. nec vomere sulcat. nec stercore ipin
guat. s. ppter deambulātōi vt deductioni
aut militari exercitātōi iura ciuitatū habi
tacula deputat. loc. s. cōis et public. oīm
aspectibz expōit. vībz reipublice aspe
nulli ppter. s. oīm vīlītatibz assignat.

De Agro. Cap. XLVIII.

Et vt dīc. Jli. li. xv. dīc. eo qz i eo ali
qd agat. Dis enī ager vt ait Varro
Aut est ar. s. rational. Aut pstitus
id ē arboribz ap. Aut pascual. qz her b tū
p alībz vacat. Aut flores hoz. s. floribz z
apibz aptus. Un fm antiqz ager ē tra cult
ta. Rus pō tra inculta vt silua et pascua. in
qua tā pec. qz la chri potest. Un et rusticus
nominat. Nā agrestū hominū hec pma et
ociosa felicitas ē. Un z ager dīc. cōpascu.
qz a diuisoribz agroz: vicinis pascēdi grā ē
relictus. Sic allum. dīc. ager quē paulatim
flum. i agz reddit. Sic z artissim. dīc. ager
qz a certz lineaz mēsurz nō pīnet. s. arcecti
nis ē. obiectū mōtū z arborz et etiā flum
ozū. Sic z noual ager dīc. pmi pscit. siue
qz alēis ānis vacat vt renouet suas vires
Roualia enī sel cū fructu erunt. z sel vacua
sine fructu pmaebūt. Un etiā dīc. ager squa
lidus quasi excolit. sic dīc. eo qz a cultus

ra iā exierit sicut excolit. eo qz a pscit iā
discesserit. Aliqz dīc. ager vligiosus. i. sem
p hūid. nam hūid. dīcūt qz qnqz siccatur
Aligo at est humoz terre natural ab ea nū
qz recedēs. Ducitqz Jli. li. xv. c. xiiij. Ag
est igit loc. exercitū: laboris z sudoris. Nā
cū labore ager excolit. ligōe pcurit. fodit. es
uertit. vomere apit. semine serit. rastro regi
tur. roze z imbre pfundit. spinosis sepibz cir
cūdat z munit. Hyeme gelu et frigore cons
stringit. Estate et caumate vritur. In vere
siue verno tpe colit. In autūno collectz fru
ctibus iterato pscindit vomere. z sic alēas
tis laboribz cōtinue lacessit.

De Pradio. Cap. XLIX.

Rediū fm Jli. dīc. qz puidiū: eo qz
libi a pscit iā i oīm puidet.
Et ē ppe loc. i qz pscit iā i me
dio agroz suoz domiciū ppat. Vel dīc. p
dīū: eo qz antiqz agroz qz bello cepant pde
noie vel pscit possidebant. vt dīcūt Jli.

De Prato. Cap. L.

Rati ē cui feni copia armēta tuet.
Qui veteres romani nomē dederūt
eo qz sit loc. qz pīn. est par. qz cul
ture labore nō requit. vt dīcūt Jli. Et iō ta
lia loca dicunt prata: qz ad feni et ad gīa
sunt para. Prata sūdem flumibz et riuulīs
z fontibus irrigant. Et ideo ppter humoz
abundātia: herbarū radicibz nutrimentū
cōtinue ministrant: herbis et floribz diuer
si generis decorant. Et ideo ppter vernan
tem z virentē quā pīndūt pulchritudinē p
ta ridere dicunt. Prata etiā suo viroze dele
ctant vīsum. Suo odore afficiūt olfactum.
Graminū suoz sapore reficiūt gustū. Pra
torum herbe z flores: mel apibz admīstrāt.
lactis copā in armentis z gregibz generāt
z augmētant. Vlnera curāt. z diuersos
morbos remediū pstant.

De deserto. Cap. LI.

Esertū est terre spaciū: sic dīcūt eo
qz ab hoīm habitatiōe et frequentia
desert. nec ab hominibz colit nec inhabitat
vt dīcūt Jli. Et h pīgit aliquēs ppter tre
sterilitatē: Siue ppter aeris intēperie. Siue
ppter aqz et fontū defectibilitatē. Siue ppter
hostiū vastitatē. Unde desertū est incultū:
spinis ac sentibz plenū. reptilibz et venenos
animalibz pūū. bestiaz z feraz siluestriū dos
miciliū. fugitūoz et latrocinantiū habitac
ulum. terra sinis et ariditatis. terra estus z

igualoris: terra vastitatis et horrois. terra denij et error. Nam deserto vie sunt denie calles et semite non sunt trite. miris et alijs fructibus infructuosus. sive atque plane. arenose: lapideose: puluerulente: feculente: et alijs incommodis itinerantibus plurimum onerose. Et dicuntur deserta: ut dicit Isidorus. quia non ferunt. Unde loca silvarum et montium que a semine vacua deseruntur deserta nuncupantur. non minus tamen deserta dicuntur loca prius inhabitata et post casum aliquod desolata: ut dicit idem.

De Heremo Capitulū. LXX.

Heremus autem est inania solitudo. a paucis nisi a feris et bestiis habitata. Unde heremite dicuntur homines deserta solitudinis appetentes: se ab aspectu hominum sequentes. Dicuntur hec heremus minus pariter ab heremo. res. quia pauci ibi herent atque manent. Vel dicuntur heremus quia heredes humus. quia durior et compacta solet esse terra: que heremus vel solitudo usualiter est vocata. In locis autem heremicis et solitariis fere siluestres liberrime quam in locis alijs enarrant: securius commorantur. Ibidem etiam propter nemorum spissitudinem et silvarum multitudinem volucres siluestres dulcius modulantur. Ibidem etiam nidiificant et conuersantur. ideo propter ferarum multitudinem et avium frequentiam loca talia quibus sint solitaria aliquando a venatoribus frequentantur. Ibi etiam aucupum laquei et retia sepius occultantur. Talius etiam locorum habitatores pluribus laboribus exponunt. nunc gelu. nunc estu exurunt. nunc rore: nunc imbri: nunc pruina: nunc niue profundunt. raro nisi forsitan a latronibus vel venatoribus inquietantur. ideo locum heremiticus quibus multum habet afflictionis tedij et laboris: plurimum tamen obtinet comodi et quietis.

De Antro Capitulū. LXXI.

Antus ab antro est dictus. eo quod antro rebus nebris et horridis est suffusus: ut dicit Isidorus. Est enim proprium bestiarum in cavernis manentium latibulum: in quibus latitantes prede insidiant. ideo specus a speculando antro dicitur. quia inde post suas portas diligentius speculantur: ut dicit Isidorus. Est autem antro in estate frigidum. in hyeme vero calidum et fetidum animalium nutriendis et occultandis aptum. ex sudoribus autem et vaporibus animalium fetidum est et corruptum.

De Fossa

Capitulū. LXXII.

Fossa a fodiendo est dicta. eo quod sit terra viribus ingenio fodientium profundata. que quanto plus in sua superficie terra accu malata erigit. tanto iterius (als inferius) amplius profundat. et quanto altior est et profundior: tanto est transitus difficilior et periculosior iuenit. quam quilibet cadendo facillime ingreditur: sed post casum de ipsa facillime non exitur: ut dicit Gregorius. Ideo etiam dicit Hieronymus. super Ezechielem. Leo in foueis capit. Nam facta fouea ouis vel capra in eius fundo ponit. cuius odore allectus leo foueam prede gratia ingreditur. sed postquam ingressus fuerit ibidem ne exeat detinet. Fouea etiam intra foueam a latere ad modum spelunce foditur: in qua cauea quedam ponit. que ad modum cistule preparatur quod de facili claudis. et difficile aperitur. Quamdo ergo leo videt se non posse de prima fossa egredi: timens venatoris venabula latendi gratia secundam foueam ingreditur: et ibi in cauea ad hoc parata claudis: capitur: et captiuus detinet. ut dicit Hieronymus. Foues etiam viles sunt et necessarie: quia fossatis ciuitates et castra ne hostibus pateant muniantur. Fossas insuper terrarum spacia et habitaculorum termini ab invicem diuidunt. Repletur nihilominus foues aquis in quibus pisces et reptilia diuersi generis nutriuntur. unde et fouea quasi foues viuas aquas est dicta. Nam si foueis foues et fluant aquae: nunc fluminales: nunc stativae: nunc eas subintrant torrentes et pluviae. nunc eis erumpunt capita fontium: et scaturiunt rivuli aque viue. Summa prope et precipua et omnium munitionum fortitudo et tutela solet esse fouea quando in lato et longo in alto et in profundo ordine cognoscitur parata. Nam inaccessibilis est locus sic munitus: nisi aggere: nauigio vel ponte talis fouea transeat: ut dicit Hieronymus.

De Spelunca Capitulū. LXXIII.

Spelunca est fouea subterranea: a speculando dicta. quia propter sui latitudinem ad circumspectandum est apta. Latum enim et apte luci expositum habet introitum: sed sine fine sine terminum habet artum. Unde spelunca locus est subterraneus. primo quod est teneosus et lucidus in ingressu. deinde obscurus et tenebidus in progressu. tandem durus arduus et hispidus in egressu. si tamen aliquando egressus poterit inueniri: ut dicit Damascus. In locis autem mineralibus ubi effodiuntur lapides et metalla potissime sunt spelunce. quae quod ratione et tractatione lapidum seu metallorum remanent va-

cue. qbusda tñ colūnis siue alijs appodiati
onibz ne corruat sūt fulcite. Sepe tñ vel ni
mia mole terre colūne ille desup agguate. si
ue pprie materie mollicie resolute. siue fun
di inferiori hūore relaxate corruūt. z sic oīa
in illis spelūcis existeria obruūt z pfundūt.
An in spelūcis manere piculosum ē z diffi
cile. Tū qz frigide sūt z hūide obscure insta
biles z incerte. Tū etiā qz hispide z dure in
supficie graues: z i infimo pcaue z pfunde.
Sūt etiā loca pgrua occultatiōi feraz: z ha
bitatiōi. sor diū z inūdiciaz depositiōi. fpe
tū z alioz reptiliū māfioni

De Cauerna

Caplm. lvi.

Cauerna est terra pcauata a cauādo
dica eo q ptes terre pcauent z pfo
rent a reptilibz z ab inuicē vl p parti
um cōpessione siue euacuationē z electio
nez diuidant. In cauernis siqdem mures:
reptilia z omnes suas faciunt māfiones Ad
qs pfugiūt qñ timēt vl vident sibi imminere
aliqs ab extrinseco lesiones. Ad cauernas
etiā tā lapiduz q arboz qñqz pfugiūt volu
cres: colūbe. f. z turtures. qñ vidēt aqlas et
accipitres i aere venietes. Sūt erinacij cur
niculi z lepores fugiūt ad cauernosos lapi
des qñ audiūt canes vl pñtiūt venatores.
In cauernis etiā tā terre q arboz mellifi
cant sepe apes. midificāt qdaz volucres. la
titant etiā in cauernis colubri z serpētes. q
sepe ledūt z pungūt venenoso morfu homi
nes z bestias ad tales cauernas appropin
quantes. Terra insup qñ est ex se cauerno
sa z spongiosa patit sepe motum z agitatio
nem ex vento subintrante poros suos z re
plete ex cui agitatioe generat terremor. vt
dicit Aristoteles

Incipit liber. xv. De Prouintiis.

Et terre autem

partibus z diuersis puintijs
p quas orbis generaliter est
diuisus pauca huic opi sunt
adiunāte dño breuē inferen
da. Nō tñ de singulis dicendū. sed solūmō
de his de qbz sacra septura sepi inuenit fa
cere mētionem.

De Orbe
Caplm. Primū

Orbis autē vt dicit Jsi. li. xv. trifaz
rie ē diuis. Nā vna ps asia: alia eur
ropa. tertia africa appellat. Quas
tres ptes orb vctes nō egit diuiserūt. Nā
asia a meridie p orientē vsqz ad septētrione
puenit. Europa p a septētrione vsqz ad occi
dētē pūgit. S. africa ab occidētē p meri
diē se extēdit. Sola qz asia pñet vnā ptez
scz habitabil nri medietatē. Aliē ptes. f.
africa et europa aliā medietatē sunt sortite.
In has autē ptes ab oceano mare magnū
pgredit: easqz itersecat: quapropē si i duas
ptes oriētis z occidētis orbē diuidas. i vna
pte erit asia. i alia p a africa z europa. Sic
autē diuiserūt post diluuiū filij Noe: inter
quos Sem cū posteritate sua asia: Iaphet
europam: Cham africa possederūt. vt dicit
glo. sup Gene. x. z sup li. Paral. j. Idē dicit
Dros. Jsidor. ac Plinius.

De Asia Capitulū. II.

Asia itaqz q media credit esse ps or
bis: ex noie cuiusdaz mlier ē appel
lata: q apud antiqs regnū tenuit orientē vt
dē Jsi. li. xv. Nec in tertia pte orbis dispo
sita: ab oriente habet ortū solis. a meridie
oceanū. ab occasu nostro mari finit. a septē
trione meotidi lacu et flumio rhanai termi
nat. Habz autē mltas puicias et regiones
z diuersas gētiū natōes: i vīta z i moribus
mirabiles. figurz corporz sic z affectibz mēti
um mirabiliter differētes. qz noīa z sit bres
uē hic ponem. scqndo ordinē alphabeti

De Assyria Caplm. III.

Assyria alie est regio et puicia ab as
sur filio Sem sic vocata. qui illaz
regionē pmo post diluuiū inhabitauit z is
coluit. Nec ab oriente habz Indā. A meri
die Medā rāgit. Ab occidētē hz tigrim
z a septētrione mōtē caucasū vbi porte sunt
caspie: vt dē Jsi. li. xv. In hac regiōe pñio
inēt fuit vl purpure. Jñ ē pmo criniuz z
corpoz vngueta pcessit: pit et odores. ex
qbus pfluit luxuria rhomanoz z grecoz:
vt dē Jsi. Et ē tra i repatis regiōibz tpatisi
ma. sed i multz extrēitibz ppter distpatas
terre māfiones: sic in bestiis et serpentibz. sic
etiā in hoīm moribz est in pluribz inqeta: vt
dicit plin. li. iij. vbi describit hoīm feritas
tes. In hac puicia hitāt assyrj ab assur dī
eti. gēs potētissima: q ab antiq ab eufrate
vsqz ad indoz (als medoz) fines oīm i me
dio terre tenuit regionē: vt dicit Jsi. li. ix.

Lib. xv

De Terre diuisione

De Arabia

Capitulum III.

Rabia asie ē puicia sacra. l. thurifera
nūcupata. vt dicitur Isid. li. xv. Ibi et ma-
xime abundāt arbores thurifere et alie
spēs odorifere ppter quā sacra aromati fra-
grātia greci eā eudemōn: latini pō brām vo-
cauerūt. vt dicitur ibide. In eius em salub-
myrrha et cinnamomū crescūt. et cetera me-
dicinalia potissime inualescunt. Ibi nascit-
auris phenix et aliaz rez siluestriū tam besti-
arū q̄ voluc̄. dissimilis et variā multitudine
In arabia etiā est diuersitas gemmarū. Nā
vt dicitur Isidorus. Plinius et Dioscorus ibi triplex
sardonix et gemma iris. imo multiplex ge-
marū numerus inuenitur. Ibi em inueniun-
tur dracones et q̄dam aspides in quoz cor-
poribz diuersaz gemmarū p̄ciositas inuenit.
In ipa ē faba sic a filio chus nūcupata. Et
ē ps terre arabie sup sinū maris p̄fici coan-
gustata: et p̄sus sinū arabicū p̄sumata. De
Saba q̄re infra.

De Armenia

Capitulum V.

Armenia ab armeno iasonis thessal-
li comite est vocata Qui amisso rege
iasone collecta multitudie eoz q̄ pas-
sim vagabant armeniaz cepit: et ex suo noīe
noīauit. vt dicitur Isid. li. xv. Hec est terra araz-
rath in quas fugerunt filij Sēnacherib qm̄
ipm̄ orantē in templo dei sui interfecerūt vt
narrat hysto. li. Reg. Et dicit ararath mōs
in q̄arca Noe post diluuiū rediuit. Sita
autē est hec armenia inter montē tauri et cau-
casia: cappadocia vsq̄ ad caspiū mare. p̄ten-
sa. habēs a septentrione montes cerauneos
e q̄bz fluuius tigris nascit. vt dicitur Isid. Plini-
us et Dioscorus. Est ar duplex armenia. s. su-
perior et inferior. sicut et due pannonie In
q̄z ytraq̄ mira q̄dā et mōstruosa q̄ad nos
sepius inueniunt. Terra tamen armenica
vbi attingit litora tigris vel euftratis herb-
et frugibz nemoribz hortis et fructibus est
iocundissima. Vultis tamē bestiaryz cru-
delium et serpentū generibz est repleta. vt di-
citur idē. Et de hoc multa narrat Plinius se-
cundo libro.

De Aradia

Capitulum VI.

Radia siue aradin est insula. que to-
ta est ciuitas sita in mari mediterrā-
neo nō lōge a tyro. vt dicitur glof. sup

lo cum illum. Ezech. xxvij. Filij aradij i ex-
ercitu tuo et. Viri sunt nautici et i pugnis
navalibus eruditi.

De Albania Capitulum VII.

Albania asie maioris est puincia: a
colore populi nūcupata: eo q̄ albo
crine nascant. Frigida ei regio est respectu
aliarū regionū que asie ascribunt. Hec al-
bania habet ab oriente mare caspiū. et sur-
git per oram septentrionalis oceani vsq̄ ad
meotides paludes per deserta loca et incul-
tissima se extendēs. Huic terre ingētes sūt
canes animo et corpore tāferoces. vt tan-
tos premant. leones perimāt: et elephātes
beluarū fortissimas superent et p̄sternāt.
vt de albanorū cane exemplificat Plinius:
qui missus Alexandro de leone apro: et ele-
phante in stadio triumphauit. vt dicitur idē
libro. viij. c. de canibz albanic. Hec pō gēs
oculos habet p̄ctos et glaucos in pupilla:
adeo vt melius de nocte videant q̄ de die.
vt dicitur idē. Et Isid. li. ix. Idē etiā p̄ mi-
ro Solinus narrat.

De Attica Capitulum VIII.

Attica prouincia eadē est que et gre-
cia antiqua. cuius pars vlt ciuitas
dicebat ciuitas athenarū. Que qm̄
dam fuit philosophorū nutrit et mater libe-
raliū litterarū. qua nihil habuit grecia clari-
us: nihil nobilius q̄diu amoris sapientie
studio operā impendebat. vt dicitur Plinius
et Isidorus. lib. xv. Totū attice puincie pla-
to athenarū doctor fuit. Hic Demosthenis
(als Demosthenes) eloq̄ntia p̄ multoz ses-
culorum tēpora publicauit: vt refert Sa-
lustius. Sed super omnia eā cōmendat Ari-
opagita Pauli discipul. cui sapientie p̄fū-
ditas toti fere p̄ses seculi decorauit: vt dicit
Epiphanius i Dionysij ariopagite cōmenda-
tione. put idē refert Isidorus.

De Achaia Capitulum IX.

Achaia grece in europa est puicia.
ab Acheo rege quodam antiquit
appellata. Hec prouincia fere tota
insula est. Nam a septentrione vbi Haces-
donie iungit vndiq̄ sepra est mari. Nam ab
orientē habz eptiheneū mare. Ab euro gre-
ciz. A meridie ionicū. Ab africo et occasu
Lassopias insulas. A sola septentrionali par-
te Macedonia et Attice grece sociatur.

I. De Prouintiis

Quis puicte caput ē Corinthe? loc? munitis
sim? vt dē Jsi. li. xv. nā ad ipam vit patz ac
cessus ppe sit? altitudinē multitudinē ppli.
z munitiois fortitudinē z maris vicinirates.
Hac pdidit corinthe? borestis fili? quē gre-
ci corinthia vocāt. i. reipublice administratio
nē. vt dē Jsi. li. xvj.

De Arcadia Ca. X.

Readia est puincia int ioniu mare et
egeu. vt dē Jsi. collocata Quā arcas
Jouis fili? icol? dūct? ex suo noie ar-
cadia noiauit. Ipa etiā ē sicidia a qdā rege
sicionio i poster? ē vocata. vt dē Jsi. li. xv.

De Alania.

Capitulum. XI.

Lania pma ē ps scythie q pma z ma-
ria regio ē europa. Que. i. europa in-
cipit a flumie tanai: descēdēs ad oc-
casum p septentrionale oceanū z vsqz i fines
hispanie se extēdit. Lū? ps oriētāl? z meridi-
onal? a pōto surgēs: tota mari magno cū-
git. z i (al? ad) isulas gades finit. vt dē Jsi. li.
xv. Pars itaqz scythie pma ē alania que ad
meotides paludes pgit: vsqz ad daciā se
predit. Est at regio latissima mltas z suas
pines barbaras natiōes sub frigido clima-
te pstituta: ab oriēte declinās ad aqlonē

De Amazonia Ca. XII.

Amazonia ē regio ptim in asia. ptiz si-
ta in europa. q albanie ē vicina: z ab
amazonib? ē vocata. Fuerūt aut amazones
gothoz q crierūt de iseriori scythia vltima
pores vt dē Jsi. li. ix. Que: maris suis do-
lo infecti: viroz suoz arma arripientes hor-
stet virili aio aggreffe: d maritoz suoz nece
supsest debita vltioz. Nā oēm masculuz a
sene vsqz ad puulū i ore gladij pmerūt: z fe-
mias refuātes z hostiū spolia diripiētes de
inceps pte sine masculoz pfortio viuere de-
creuerūt. q duas regias. i. marsepia z lāperā
maritoz exēplo q ip duos solebāt hie reges
fē se statuē. qz vna pcedēs cū exercitu? ho-
stes dimicabat. alia iterū rēpl? gubnabat.
Effecit at se rāfortes (ala feroces) breui tpe
bellatē q magnā pte asie fere. c. ānis dñio
suo sbiecerūt. Inē ipas pō nullū pēit? mascu-
lū viuere vlt mozari rōne aliq pmissit. ex fi-
nitimis tñ gētib? maritos sobol? gra eleger-
rūt. ad qz statutz epib? accedētes plē pcepe-
rūt. S; tpe cōpleto ad cōceptiois officiu
instituto: maritos a se recedere z alias mā-
nōes qreere coegerūt. Masculos aut filios

vel emactabāt: vlt recto tpe patrib? trāsmite-
tebāt. Filias pō sibi referantes eas ad sa-
gittandū et venādū informabāt. Et ne i sa-
gittaz ictibus ob māmilla? grossicie impe-
dirent: eis in septimo: vt dicit anno māmā
exurebant. et ideo amazones sunt dicte. i.
sine māmā. vt dicit Jsid. lib. ix. Has vni-
māmās antiqz multū vocauerunt. Quā-
rum feritatem dōmuit: vt dicit primo Her-
cules: deinde Achilles. Sed hoc poti? fir-
it p amicitia qz p vires: sicut in gestis greco-
rum et amazonū continet. Dicit autē Jsid.
q p Alexandrū magnū amazones vsqz ad
internationē penitus sunt deletē. Sed h-
storia Alexandri hec non dicit. Imo dicit
Amazonū regina Alexandro postulatū tri-
buta p nuncios rescripsisse. De tua pruden-
tia est mirandū. Q cū feminis cōfligere sta-
tuisti. quare si fauente nobis fortuna succū-
bere te contingat. merito es cōfusus cum a
mulierib? sis deuict? Qsi iras nobis dñs:
nos deuiceris: parū tibi poterit cedere ad
honores. qz de muliercul? triūphasti. Sup-
cui? respōso ad ammirationē duct? rex ge-
nerosus dicit. Decēs fore nō p gladium et
furorem mlieres vincere sed potius p amo-
rem. propter qd libertatē eis cōcessit z ipas
non violentia sed potius amicitia suo iura-
perio subiunguit.

De Alemānia Capitulum. XIII.

Alemānia nobilis z generosa est res-
gio in europa a lemāno flumio vltra
danubiū fm Jsid. sic vocata vbi
illius terre incole pri? habitauerūt. q a flui-
uio lemāno alemanni dicti sunt. Hec z ger-
mania dicta est. vt dē Jsid. libro xv. vbi
dicit. Post daciā que finis est scythie inferi-
oris occurrit germania. habēs ab oriente
danubiū. a meridie rhenū flumiū. a septētri-
one et occasu oceanū. Et est duplex germa-
nia. scz Superior que se extēdit vsqz ad al-
pes z mare mediterraneū siue adriaticū vbi
mare magnū sūstetur in aquileis partib? p
paludes Alia germāia ē circa rhenū. Vtra-
qz germania diues est terra z inclita z tam
virib? qz diuitijs ac bellicosis populis nu-
merosa. Unde a fecunditate gignendorū
populoz a germinando germania est voca-
ta. vt dicit Jsidorus libro. xv. Generosos
enim et immanes gignit populos. de qui-
bus dicit in libro. ix. Jsid. Germanie na-
tiones sunt multe inumania corpa habētes.

viribus fortes: audaces animo et feroces idomi-
ti rapiti, captiui et venationibus occupati, fa-
cie decori et formosi, comati et coma flaua di-
berales, animo hilares et iocundi, et potissime sa-
pientes qui in peditibus sunt precellentes, de quibus dicitur Ipsi.
Saxonum inquit gens in oceanum finibus et litori-
bus constituta frute et agilitate est agilis, unde et
sic est appellata eo quod sit valentissimum genus ho-
minum pitati, ceteris pyratibus. Non ei per terram so-
lis suis hostibus sunt infesti, verum etiam per mare il-
lis qui se molestant ac si essent sacri sunt impo-
nibiles atque duri. Quorum terra est valde fructi-
fera: adeoque fluminibus optimis irrigua. In ipso
etiam montanis effodiuntur omnia fere metalla per-
teritissimi. Sunt et alie puicie et utraque germa-
nia que non sunt minus laudedigne, ut sunt Austria
Bavaria circa danubium: Sueuia Alsatia
circa rhenum et alie multe que per singulas enu-
merare esset tediosum. A Saxonibus autem germa-
nicis anglici precesserunt quod progenies et succes-
sio britannia insulam possidet: quod lingua et mo-
res anglorum gens usque hodie in pleribus imitatur, ut
dicit Beda in libro de gestis anglorum. Quere ista
famam. S. de Saponia.

De Anglia. Ca. xiiii.

Anglia oceanum est insula maxima que cir-
ca circumfusa maria a toto orbe vndique est di-
uisa. Que quandoque albion ab albis rupi-
bus alioque circa maris litora apparentibus est vo-
cata. Nam succedere tempore quandoque perceres de troie
exercitio discedentes: facta classe, palladis ut
fertur oraculo: ad predictam insulam litora peruenerunt
que cum gigantibus que tunc terram possederunt diu-
tius pugnantes arte pariter et frute: insulam supra
tis gigantibus: suo domino subiecerunt, et a Bruto
que illi exercitus erat princeps terram vocauerunt
britanniam quasi insulam a Bruto tunc temporis armis
et potentia adquisitam. A cuius bruti plapia reges
potentissimi precesserunt: quod opera magnifica si-
que audire delectat historia Bruti legat. Il-
la autem insula per longa tempora a Saxonibus germani-
cis multis et variis influentibus senilissimis
pluribus est adquisita: et a suis posteris est possessa:
que brutis vel mortuis vel exulatis insulam in se
diuiserunt et singulis puincijs secundum lingue sue per-
petratam nomina imponentes: lingue sue gentis memo-
riam reliquerunt. Vocantes insulam angliam ab En-
gela clarissimi Ducis Saxonum filia: que illam
insulam post multa plura post possedit. Ipsi. nam
dicitur angliam ab angulo dictam quasi terram in fine, vel
quasi in modo angulo constitutam. Sed brutus Gre-
gorius videns anglos pueros rhomeyenales

tempore paganorum: audientes quod essent angli alludens
patrie vocabulo rudit. Vere inquit sunt angli
quod vultu nitentur ut angeli, opo: ter illis prebu-
annunciare salutis. Nam ut dicit Beda. Ger-
manica nobilitas adhuc in pueros vulgibus
(alio cultibus) resulebat. De hac insula dicitur plu-
nius multa sunt et Drosius. Sed Ipsi. summatim ta-
git expressius que alij obscurius retulere. Britannia
scilicet que nunc dicitur anglia est insula que per aspectum gal-
lie et hispanie est sita, circumque eius obiecta quadra-
gies octies septuaginta quatuor milia, multa et
magis flumina sunt in ea, fontes calidi. Metallo-
rum est larga copia. Sagares lapis ibi plurimus et
margarita. Bleba optima et diuersi fructibus
valde apta. Ibi oues lanigere et precipua ab-
undantia. Ibi ferarum et cernuorum multitudo mi-
mia inuenitur. Pauci lupi et nulli in insula repiuntur
et ideo oues que ibi marie abundat: tunc in cantibus
pascuis sine custodia relinquuntur: ut dicit Beda.
Unde quandoque describens insulam anglicanam sic dixit
Anglia terra ferax et fertilis: angulus orbis.
Insula preduces que toto vit eger orbe
Et cuius totius indiget orbis ope.
Anglia plena iocis: gens libera: apta iocari.
Libera gens cui libera mentis libera lingua
Sed lingua melior: liberiorque manus.

Alas alias plebsque gentis insule dignitates que
hinc inponere est longum. Quere infra de Britania.

De Aquania Cap. xv. (ma)

Quitania gallicae est puincia in europa
ut dicit Ipsi. libro. xv. et est sic ab obliquo
aquis ligeris fluminibus (quod ex plurima parte tunc
nunc est. easque pene in orbem circumcigit) appel-
lata. Terra siquidem fertilis et amena: oppidis
civitatibus et castris preclara adeoque et fluminibus ir-
rigua: siluis capis hortis et pratis decora, vi-
neis et arboribus fructiferis diuersi generis co-
stituta et magnis diuitijs opulenta. Sub no-
mine quoque aquanie multe predictares puicie copio-
se habentur, ut dicit Plinius. Nec a circio hoc occas-
num ut dicit Drosius que aquanie sunt appellatur
Ab occasu hispaniam habet. A septentrione et
orientem galliam lugdunensem. Ab euro et meridie
contingit puincia narbonensem ut dicit Drosius.

De Andegania. Ca. xvi.

Andegania gallicae est puincia que ad-
quanie est vicina usque ad minores brit-
tanniam se extendit. Luni metropolis
Andegauis est nominata, a qua in circuitu tota
puincia andegania est vocata. Et est terra
vinifera et fructifera bonis omnibus opulenta, si-
milis aquanie in vineis et in fruge.

.I. De Prouintiis

De Aluernia. La. XVII

Aluernia gallie lugdunensis ē puicia.
a Lū⁹ ciuitas maior. Vosclar⁹ nū-
cupat. Hec ab euro habet germaniā
Ab austro italiā. Ab occidēte narbone⁹. p
uincia. A septētrione galliā belgicā. Est autē
terra siluest⁹ et nemozosa mōmiosa pascuo-
sa fers pecubibz et armēt⁹ referta frugifera et
uinifera in multis locis.

De Apulia. La. XVIII

Apulia est regio maritima in Italia. q
a est ps europe ab insula sicilie p mar⁹
brachiū separe Terra est siq⁹ dez mul-
tum populosa: auro et argēto referta. frumē-
to mero et oleo opulēta. Ciuitatibz nobilibz
simis incl⁹ra. castr⁹ et oppidis p⁹munita. fru-
gibz diuersi gener⁹ fructibz fertil⁹ et secūda.
Finis ē europe p meridiē q solo maria bar-
baria ē diuisa. Fōtes d⁹ hie calidos ifirmis
phētes medicinā. Metropol⁹ at illi⁹ regio-
nis Brūdisiū d⁹: quā greci qndā edificane
rūt. et d⁹ a brūda grece qsi caput cervi latie.
Illa em ad modū ceruini capitis hūtis cor-
nua d⁹ esse disposita. vt d⁹ Jsi. li. xvj. i. c. de
noibz ciuitatū. Huica late adiacet terra q
d⁹ capania in frugū. Nā ei⁹ gleba fertilissi-
ma est ad frugū multitudinē pducēdā: ex cu-
ius abundācia mltē puincie sustentant.

De Aphyrica

Caplin. XIX.

Frica vt qdā putat ē dicta qsi aprica
a eo q soli sine celo sit puia et apra. ppe
qō horrozi frigoris nullaten⁹ est sub-
iecta. vt d⁹ Jsid. li. xv. Alij putat africā esse
dictā ab aser filio abrae ex cethura: q d⁹ du-
xisse p⁹us libyā exercitū: et ibi victis hostibz
p⁹sedisse: eiusq⁹ posteros afros noiasse. vt d⁹
Jsid. li. i. Incipit autē africa a finibz egypti
pgēs iuxta meridiē p ethiopiā vsq⁹ ad atlā-
tem montē. A septētrione p⁹o mari mediter-
raneo claudis et i gaditano freto finit. Hec
mōi tertia d⁹ esse ps: diuisa p⁹ asia et europā
Habet autē p⁹icias mltas: sic Libyā Lyre-
nēsez Tripolim Bizātiū Cartaginē Mau-
ritaniā Ethiopiā et mltas alias. Est autē illa
ps mōi q africa d⁹ minor spacio q⁹ asia vel
europa. sz p sua q⁹ntitate ditior ē et mirabili-
or i q⁹itate Nā i auro et gēmis ditissima est
Sūt i frugibz fructibz et oliuis. Mirabilis-
simas et pducit bestiaz et hoim spēs et figu-
ras. vt patebit qn regiones afrike p sua noia
describent. Sol ardoribz p alijs eris exurit.

varijs oceanis finibz intercipit. Arenaz cu-
mul steril⁹ i multis p⁹ibz efficit. Et a sarys:
pilos: tigris d⁹ et alijs horredis bestijs pos-
sides. et h⁹ inferi⁹ pl⁹ patebit.

De Asturia. La. XX.

Asturia puincia est i citeriori hispa-
a nia in p⁹inio europe et afrike p⁹stituta
vt d⁹ Jsi. li. xv. An astures sūt dicti
q⁹ ppe istuz flumū nūc inhabitāt. Quoz era
ē siluis et mōtibz qsi vndiq⁹ circūsepta. vt d⁹
idē Jsi. soli⁹ incole sūt vt d⁹ respectu alioz
aio placidi liberales et benigni: q⁹ ciuitas
metropol⁹ noiat. Terra q⁹dez mero frumēto
et oleo min⁹ abūdat. Nā terra est frigida et
ad h⁹mōi p⁹ductioez frugū v⁹ fructū min⁹
apta. Abūdat at ibi milū et castanee supra
modū. Dicūt at ibi multa crescere fructūz
generaz pomoz de q⁹o loco vini faciūt sibi
potū. Fers siluestribz et etiā domestic⁹ pecu-
dibz sūt maxie opulēti. Popul⁹ at generalie
vt d⁹ ex natura hilaris est. et canore voc⁹: in
cursu agil. et in plijs militās. elegātis statu-
re et pulcre forme. fm sitū p⁹ie. et q⁹litate cali-
de regiois: ad loq⁹ndū et forsan alios deridē
dum ligna leuis

De Arragonia. La. XXI

Arragonia puincia est in hispania vi-
a neaz et frugū fecūda. fontibz et flumijz
irrigua Ab arrogothis qndā occupa-
ta: a q⁹o regio vsq⁹ hodie noiat. Nā gotho-
rū gēs q⁹q⁹ i illa puincia habitabat. vū et ara-
ragonia qsi arragothia ē vocata. vt d⁹ Jsi.
quā p⁹luit hyber⁹ flum⁹ Lū⁹ metropol⁹ ap-
pellat Cesaraugusta

De Babylonia. La. XXII

Babylonia asie est puincia i chaldeā.
b Lū⁹ caput ē vrbis babylō: a q⁹ regio
ē nūcupata Tanobil⁹ vt chaldeā et As-
syria et Mesopotamia aliq⁹ i ei⁹ nomē trās-
ierūt. vt d⁹ Jsi. li. xv. Hāc p⁹terfluit flumina
nobilissima. Inē q⁹ p⁹cipue sūt tigris et eufras-
tes. q⁹ de padiso hūit ortū. Est autē regio or-
minū frugū et fructū fertilissima: vinifera:
et aromaticis arboribz et herbis plena. Bēz-
maz et metalloz copijs ditissima. Camelis
equis asinis et mulis et alijs iumentis abun-
dantissima. Fers et mirabilibz bestijs ac mō-
struosis abundās: maxime in desertis. Lu-
ius metropol⁹ quondā est dicta Babylon.
id est. confusio. eo q⁹ ibi lingua edificantium
turrim babel est p⁹fusa. vt d⁹ Gen. xj. Lūius
magnitudine describit Hiero. sup. Esa. xj.

Babylon inq̃t ē metropol̃ chaldeor̃. Lul⁹ muri. xvj. milia passuū erat p̃ q̃drū ab āgulo in angulū q̃d est sū. lxxij. Vñ duabz leucis z duabz vni⁹ leuce p̃tibz muri cēdebant. ibiqz erat curris trūmilū passuū in altitudine. i. duabz leucap̃ a lato in artū coangustata. Lū ius materia fuerit lateres cocti ex bitumis ne indissolubili. vñ nec igne nec aq̃ dissolui pōt. Et quia ibi p̃sum est labium: hebrai ce dicta est babel. grece aut̃ babylon a q̃ res gio tota ī circūitū babylonia ē vocata. Hñ ic ipauit rex potētissim⁹. s. Nabuchodonosor. q̃ int̃ ceteras m̃pī natiōes q̃s chaldeor̃ sbiecerat ipio iudeā etiā captiuauit. p̃p̃ q̃d z babylō sub Balthasar nepote suo p̃ Lxx z Dariū reges p̃saz z medoz penit⁹ destru ca fuit. nec vnq̃ iterato repata. s. de ei⁹ reli quijs due ciuitates. s. sophon z therosophō fuerūt in p̃side edificate. vt d̃t Hiero. Loc⁹ aut̃ vbi q̃ndā fuit babylō ē desertus z nihil p̃tinet nisi bestias mōstruosas. Quere īfra de Chaldea.

De Bactria La. XXIII.

Bactria ē regio ī Asia cui flum⁹ noie b bacr⁹ nomē dedit. vt d̃t Jsid. li. xv. Hui⁹ p̃tes que sūt plane p̃ pte ingers ambiunt. q̃ autē diuerse sūt indi fluij fontibz terminat̃. reliq̃ icludit och⁹ flum⁹. Austrit̃ (als Bictir) īt bactria fortissimos cas melos nūq̃ pedes atterētes. vt d̃t Jsi.

De Braciana. La. XXIII.

Raciana regio est in africa: ex duobz b oppidis nobilissimis ē sortita voca bulū. ex q̃bz vñ andromer⁹ vocat̃ al terū bizatuz. Hec fecūda est glebis z oleis. Lul⁹ hum⁹ est ita pinguis vt iacta ibi semi na incremēta pene cētēfime fruges renascā tur. vt d̃t Jsi. li. xv. De Brachmanis q̃ re īfra in fine ist⁹ libri

De Brabātia La. XXV.

Rabātia germanie final est puicia q̃ b gallie belgice ē z rigua. hñs rhenum ab oriēte z frisiā. britānicū oceanū et Adricū sinū ab adlone. inferiorē galliaz ab occidēte. supiorē p̃o frāciam a meridie. q̃m amnis Vosa p̃terfluit: z Scaldia flum⁹ ītrās cū fluru z refluxu maris: alijs rinul va rijs z fontibz irrigua. Terra ī mltā p̃te vini fera. nemozosa collibz p̃s̃z horz decoza. ar boribz fructifer⁹ z siluestribz plēa. Abūdās aiālibz domesticis z siluestribz cervis: binnu lis ap̃ris leporibz z cunicul⁹. Vñ hñs op

pida famosa. Terra fertil⁹ i frugibz z pp⁹osa. Ses elegātis stature z venuste formē: belli cola: aniosa p̃ hostes. int̃ se āt placita z q̃s ta. ges benefica deuota z benigna

De Belgica La. XXVI.

Elgica d̃t gallie puincia in europa a b belgis ciuitate sic dicta. vt d̃t Jsi. li. ix. Hec ab oriēte vt d̃t Orosi⁹ habet germaniā siue flumen rheni. Ab euro hz al pes pēninas A meridie puiciā narbonēsz ī q̃ ciuitas arelatēsis sita ē. Ab occasu pu ciā lugdunēsem A circulo oceanū britānicū A septētrione britānicā insulā siue angliaz Hec regio ī fontibz fructibz est fecūda. z in mulez locz vinifera. multū populosa. ciuita tibz z oppidis munita Ses ei⁹ feror̃ natura lit z aiola. vt d̃t Jsid. Annibz z fluijs irri gua. aruis z fecūdissimis nemoribz p̃s̃z de cora. iumēsz z pecudibz plena. pauca habēs mōstruosa p̃ter ranas z colubz os. pauca ge nerās venenosa. Terra siq̃dē solet esse gene raliē pacifica z q̃eta. in plurimos populos lingua aliquantulum differētes est hec bel gica subdiuisa.

De Bithinia La. XXVII.

Bithinia vt d̃t Jsi. minoris asie est p̃ uincia: in pōti exordio ad p̃tē sol⁹ ori entis auersa: thracie adiacet. mlt⁹ āt (als antea) noibz noīata. Hā pus bericia est d̃ca. deide a bithinio rege fuit bithinia nun cupata. Jp̃a ē maior phrigia: Lul⁹ metros polis dicit̃ Nicomedia: vbi fugiēs hanibal pnceps cartaginis venēo aīaz expirauit: vt d̃t Jsi. li. xv. Lōdita ē autē p̃mo bithinia a pbenice q̃ p̃ miramūda vocabat̃: vt d̃t Jsi.

De Britānia La. XXVIII.

Ritānia oceanū ē insula ī europa p b longā inherētā extēdit. A meridie habz gallias: vt d̃t Orosi⁹ Hec ins ula hz ī lōgū passuū milia octogita. ī laniz milia ducēta. A tergo aut̃ (vñ oceano īfinis to p̃t) Orcades īsulas hz. q̃z. xx. deserte s̃t z. xij. incolit̃. Deinde occurrit īsula ryle na uigatōe sex diez: vt d̃t Plini⁹ li. iij. z Jsi. li. xv. a britānia insula sepata. Scōz Orosiū p̃o p̃sus circū in medio oceano sita est. p̃o p̃ter eius maximā distātiā pauca nota. Hec britānia vt dicit̃ Plinius li. iij. c. xvij. inter septētrionē z occidentē iacet opposita ger manie z gallie z hispanie maximo īntuallo. Huic p̃mo albino nomē fuit forsan p̃t als bas rupes insulā circūdātes. deide a bruto

.I. De Prouincijs

br̄tānia est dicta. s̄. tādē a germanicis sp̄as
obtinētibz anglia est vocata. Quere s̄. in
l̄ra d̄ anglia B. Est autē alia br̄tānia minor
sup̄ oceanū aq̄taniciū s̄ra in p̄tibz galliarz q̄
a britonibz relinquentibz br̄tāniā maiorem
p̄pter importunitatē germanoz est vsqz ho-
die populosa. vbi vsqz adhuc 7 gen^o br̄ito-
nū 7 nomē p̄seuerat. Et q̄uis hec br̄tānia
laude in mltis digna sit. nō t̄n p̄t filia maris:
minor br̄tānia maiori cōpari. 7 tō bñ mīor
br̄tānia debuit vocari. Que s̄ nec numero
populi. sic nec merito soli potest maiori br̄i-
tannie adequari.

De Boecia Ca. XXX.

De ciā puincia elladis est p̄cula in
grecia. vt d̄t J̄sid. li. xv. a bone vt d̄t
p̄m̄tus noiaua. Et h̄ bac de cā. Dū
em̄ eham^o agenorū filius europā sororez
suā a ioue raptaz et p̄cepto p̄is q̄reret. nec
rept̄ret. patris trā formidans p̄firmato aīo
eligit exiliū. 7 dū casu bouis seq̄ret vestigia
locū vbi ip̄a decubuit adinuenit. 7 tō nomi-
ne bouis locū illū boecia noiauit. vbi 7 the-
bas p̄struit. vbi q̄ndā ciuitas bella d̄ronue-
runt. Et h̄ nati sūt apollo 7 hercules. maior
ille theban^o. Eadē ē eunomia vocata a q̄dā
fonte q̄ ibi est q̄ndā apollini p̄secrat^o. vt d̄t
J̄sid. li. xv. In hac terra est lac^o q̄dā furtal^o
vt q̄ d̄ eo biberit furore libidinis iardescat. vt
d̄t idē li. xv. in. c. de aq̄s. q̄re s̄ de fontibz

De boemia Ca. XXX.

De mia ps est melle ad plagā oriēs
talē iuxta germaniā posita i europa
q̄ a mōtibz marinis 7 siluis densissi-
mis 7 altis ē vndiqz circūsepta. a germaniā 7
pānoniā 7 natiōibz alijs per mōres siluas 7
flumiā est diuisa. Est autē regio mōtiū altis-
tudine i plurimis sul p̄tibz valde firma. cāp-
poz 7 pratorz planicie p̄spicua. facie celi sa-
luberrima. gleba fertilissima. in vinctis abū-
dans 7 annona. i auro argēto itāno 7 ceteris
metallis ditissima. Fōtibz flumijs irrigua
Flā trā irrigat Albia flum^o nobilissim^o. In
mōtibz oriēs boemoz siliz Bulda q̄ p̄tūz
it̄ Pragā reglā citatē In ei^o mōtibz abūdāt
p̄mi 7 abietes. abūdant 7 herbe innumerabi-
les nō solūm pascuales vtz etā aromati-
ce 7 medicinales. Ibi diuerzor genēz abū-
dāt fere innumerabiles. s̄. vrsi. ap̄ri. ceruici.
preole. tragelaphi. bubali seu bisontes. Et
in eas feras est q̄dā h̄is magnitudinē bo-
uis. h̄ bestia ferox est 7 seua. 7 bz magna cor-

nua 7 ampla cū q̄b se n̄ defendit. S̄. h̄is
sub mēto amplū folliculū in sp̄o aq̄s recol-
ligit. 7 currēdo aquā mīro mō i illo follicu-
lo calefacit quā sup̄ venatores seu canes sibi
n̄imis appropinquātes p̄iicit. 7 q̄qd̄ tetigerit
depilat horribilit̄ 7 exurit. 7 hoc aīal ligua
boemica loni nūcupat. Hec terra circūit ex
pte oriētis morauar pānoniā. Ex pte curi
aq̄lonar poloniā. Ex pte vero meridi au-
stria. Ex pte occidentis bauaria germanica
7 missenē marchia circūdat 7 ambīt

De Burgundia Caplm. XXXI.

Burgundia ps ē gallic Senonēsis.
b̄ q̄ vsqz ad alpes p̄m̄os se extēdit.
Et ē burgundia a burgis dicta. J̄sid.
do. fr. eo q̄ ostregoti iūratū italiā ibi fecerūt
burgos plures. i. opida 7 munitiōes. Terra
ei est fortis 7 mōtuosa 7 pascuosa. 7 i locz plu-
ribz nemorosa. aq̄s 7 flumijs ac riuulis irri-
gua. in multis locz fertilis 7 fecunda. 7 in mul-
tis sterilis arida 7 in aq̄s iuxta alpes maxie
frigida p̄pter frequētes imbriz 7 n̄isū iūz-
darōes. Plures sūt incolē iuxta alpes q̄ ex
frequēti vsu aquaz n̄isualij efficiūt sub mē-
to turgidi 7 strumosi. Ferts abundat. sc̄z v-
sis. ap̄ris. ceruis 7 multis alijs

De Cappadocia Ca. XXXII.

Cappadocia est puincia i maiori asia i
c̄ capite syrie collocata ab oriente ara-
mentā t̄git. Ab occasu asiā minorē.
Ab aq̄lone p̄syrios capos q̄s habuerūt q̄n-
dam amazones 7 mare t̄myrētiū. A meris
dic̄tauz montes. cui subiacet cilicia 7 t̄saur-
ria vsqz ad siliciū sinū. q̄ spectat i insulā cy-
prū Albis omnis p̄ ea sūt. q̄ q̄ndā lydie
regna distūxit a p̄sis. vt d̄t J̄sid. li. xv. 7 Oro-
li. j. Hi ortū habuerūt p̄mo a mosoch filio
iaphet. vñ 7 v̄bs ap̄d eos manet vsqz ho-
die q̄ mozeta d̄t. vt d̄t J̄sid. li. ix.

De Chaldea Ca. XXXIII.

Chaldea q̄st̄ cassidea a casēph (als ca-
leph) filio nachor fr̄is abraē fuit cog-
minata vt d̄t J̄sid. vñ chaldei dic̄ti sūt a calo
serib q̄st̄ cassidei. Et ē regio maxia sita iuxta
eufiatē In q̄ est camp^o duran i q̄ puenit
gigantes post diluuiū. 7 de p̄sillo nemrosib
edificauerunt tur̄m̄: babel. a qua ciuitas
ibi edificata vocata ē babilō Et tota regio
babyloniā fuit i postez nūcupata. vt p̄t s̄.
in l̄ra b. q̄re ibi d̄ babyloniā. S̄. h̄ dōm ē
q̄d̄ orosi dic̄at d̄ babylone li. ij. Rex inq̄t p̄-
mus ap̄d assyrios q̄ em̄nere ceteris pomie

*Filius fuit. Decello at nino semiramis vxor
e'ron? asie regia babyloniam vrbē quā icepe
rat nēroth apliauit: et istaurauit. et vt eēt cas
put regni assyriorū istituit durauitq. Sies
titq. regnū istū icōculū. **2. L. 2. lxxij. an
nis vsq. ad Sardanapallū quē iterfec. Ar
bates p'fecit medoz. et tūc icepit p're regnū
assyriorū. Sz ex toto perijt qūa L'yorz Da
rio babyloniam ē ita destructa q'vix credi po
tāt apō mortales q' tā fortis citas posset cas
pi. Fuit ei castroz more mentibz paribz p q
drū disposita. et d' muroz magnitudiez fir
mitate vix credi p't. Nā i latitudine habuerit
muri cubitos dñq' gita. Quat' pō tānū ha
buerit i altitudine. Ambit' ei' i circuitu fuit
q'driges stadijz. **2. lxx. Tur' d' cocillila
tere fusus bitumie cōpac'. Fossa extrise
late patēs. i quā annis circūfluxit a fronte
muroz. L'eti erāt porte. In muroz circū
itu: erāt defensorz habitacula eq' disposita mī
re magnitudiez fortitudis Et q'uis eēt ita
fortis. tū cito vltra et capta subueria est. Nā
i. ccc. et lxx. alueos flumē diuisit sic et aū fece
rat gangem flumū qū irat' p' flumūz. eo q'
vnu de iulis militibz summissit eūdē d'r
uissit i. ccc. et lxx. p'tes. Un' subtracta aq' q' flu
ebat p' ciuitates et circa facill' fuit capta. Et
d' idē. **2. lxx. Illo āno q' babyloniam ab Ar
bato incepit destrui: incepit roma fundari.
Un' sub vna pueniētia tēpoz illa cecidit. et
ista surrexit. Et qū p' sentio defectū regnū pō
mū orientis. Incepit pubescere regnū occis*******

De Cedar Ca. XXXIII. (dentis

Cedar nomē est regiōis in q' habitant
c' bismaelite. q' fuerit filij cedar p'moge
nita bismael. Nā bismael fuit fili' as
brae et agar egyptia acilla e' vñ ver' vocat
agarenis i'aracent. q'uis vsurpato nomie
frustra se eē de sara genitos glieñt. vt dicit
Jf. l. lxx. Hi domos nō edificat' s' rāq' fera
les hoies p'vastat solitudines euagātes i ta
bernacul' habitāt. d' p'dis et venatōibz victū
adq'rentes: et iō onager fuit vocat' bismael
sic dicit glo. sup. Gen. xij. Hic erit hō fer' et.
Qui vt d' oēm rabiē bestiaz sup'gredit'. et
māfuerit ab eis p'terit' Nā vt d' **2. lxx. De
Futur' ē vt adhuc sel parit' p'gregati. exeat
d' desertis. et obtinebūt orbē terre p. vij. hez
bdomadas ānoz. et vocabit' vīa illoz vīa āz
gustie. Nā ciuitates et reg' subuertēt in loc'
lacraz. sacerdotes iterficiēt. Ibi dē cū mlie
ribz dormiēt et d' sacris vasibz bibent et ad ses**

pulcra seroz iumenta ligabunt. Pro neq'tia
ch'ianoz. q' tūc erūt. h' i mltā alia recitat. q'
bitatores cedar. l. bismaelite i orbe se facti

De Cancia Ca. XXXV (n.

Cancia puñcia ē in anglia iuxta oces
c' anū britānicū sita. Cui' metropol' d'r
Cātuarīa. Et est terra frugifera et ne
morosa fontibz et flumibz irrigua. mar' por
tubz insignis. diuitijs locuples. salubritate
celi p'cipua

De Cantabria Capitulum. XXXVI

Cantabria ē hispanie puñcia vocat'
c' bulo vrbis et amnis hiberi sic vocata
Dul' gēs anlm' ē p'tinax ad latroc
nādū. et ad bellādū p'n'. et ad patēda p'bera
sp' ē par'. vt d' Jf. l. lxx. Dulc' vicina ē Cel
tiberia a gallis celtic' et hiber' sic vocata.

De Chanauea Ca. XXXVII

Chanauea est regio in syria q' a filijs
c' chanaan filij cham p' diuisiōē est pos
sessa. Et fuerit ex eis. x. nationes. vt d'
Jf. l. lxx. et q' b' fuerit. vij. nationes de semine
chanaā. i q' b' maledictio cham fuit q' b' here
ditario radicata. et iō a filijs israel dñio p's
cepto fuerit delet' et eaz terminat ab eis d'ez
occupati. vt d' Jf. idem. l. lxx.

De Campania Ca. XXXVIII

Campania est Italie puñcia iter ro
c' manū territorij et apulia collocata.
Cui' metropol' q'ndā fuit Capua: a
Sillio rege albanoz extructa. A capacita
te sic dicta eo q' e' tra oēs v're fructū capiat
Un' et caput ē vrbū cāpanie. Inetres mārī
mas citates Romāz Cartaginē noīata. et
q' aliqū puñcia italie cāpania fuerat noīata
Vltē s'c alie ciuitates famose locupletes et
populose ad puñciā cāpanie p'tinentes sic
Neapol' et puteolis vbi balnea p'glij i boz
nore habebāt. Est at' tra vīneaz frugūz ole
arū feraz abij dās fructibz genēz diuersoz
Est at' alia cāpania cisalpina gallie senones
sis. C' caput citas ē treuer' (als Tredēn)

De Landa Ca. XXXIX

Landa vocat' q'dam insula i p'ncipio
c' arta. deide paulatī distat. Cui' in
gressus ē difficil' et laboriosus. v' p'a
tet Act. aploz. x. vij. c. Est aut' h' insula iter
syrlā et italiā iuxta cretā et sardiniā

De Cilicia Capitulum. XL

Cilicia minor' asie ē puñcia a q'dam
c' antiq'ore iouis filio vt asserit noīata
vt d' Jf. l. lxx. Nec ab occidēte h's

I. De Prouincijs

liciam. Ab oriente et septentrione habet montes
tauri iuga. A meridie mare sicculi. Hac cy-
gnus annis iterfecit. Vnde huiusmodi thar-
simonia quod et tharsis dicitur. De qua fuit Paulus.
Et chorystos opidum est. ubi est crocus plurimus
et optimus. et spiramie fragrantissimum. et colore
plumbeo aureo. ut dicitur Iulii. l. xv.

De Cyprio Ca. XLII.

Cyprius est insula a cyprio ciuitate que
ea est denotata. ut dicitur Iulii. l. xv. Ipa
est paphos. quod quando fuit ueneri ples-
crata. Vnde ait fuit quando famosa. et maxie
de metallis eris. Ibi dicitur fuisse reperiuntur etus
vltimus pmo. ut dicitur Iude. Terra est vniuersa. et for-
tis sunt valde illi loci vniuersa. Ciuitates huiusmodi
multas et nobiles sunt que caput et metropolim
dicitur. Nicholia Terra est maritima clausa. et
interius siluis. caplis. ptilis. vineis et frugibus ni-
mis plena. fontibus et amnisibus irrigua. et multis
diuitiis preter et delictis opulenta. Hec insula
vocatur septemcisium in septentrione. ut dicitur Iulii. l. l. et.
Et dicta est sic a quodam filio. Iohanne nepote Ia-
phet ut dicitur Iulii. De hac insula dicitur Orosius
l. i. Insula cyprius mari cirico cingitur ab ori-
ente. Ab occidente mari paphosico. A septen-
trione aulone clisico. A meridie syrie et pbe-
nic pelago circumdatur. Et spatium in loco tenet
clxxxv. milia passuum. In lato pmo milia passuum

De Creta Ca. XLIII.

Reta grece est insula. a quodam rege indi-
cena dicto crete notata. inter orientem et
occidentem longissimo tractu porrecta.
A septentrione est. Ab austro egyptus in
dis pfulsa. Fuit quando cetum vbi nobilibus
decorata. vnde et cetapoli dicitur. Prius autem fuit in-
sula que remis et armis claruit ac sagittis. Pri-
ma lris iura tradidit. et qstres turmas pma
docuit. Studium musicum in ea pmo reperiuntur. ab
ideis dactyl modo tradidit et exercendo aplia
uit. Pecudes et capreas huiusmodi copiosas. Lupos
autem et capreas valde paucas. Lupos et vul-
pes aliarum ferarum nota genera nunquam gignit
Serpens ibi nullus. nulla noctua. et alius de
translata iuentia statim moritur. Terra est vitibus
amica. arboribus ptila. herbis medicinalibus re-
ferta. ut dicitur Iulii. et. et alio. et huiusmodi. Semas et
gignit ptilas. Signit ei lapides qui iohedactyl
lus dicitur. ut dicitur Iulii. l. xv. Et cum sit insula a ma-
ioribus venientis notabiliter libera. tunc spalaglas
et. quodam araneis gignit venenosas. Lucusque
Iulii. l. xv. Idem p oia narrat Plinius. l. l. et. De
eadem insula dicitur Orosius. Creta ab oriente finit

mare carpaceo. Ab occasu et septentrione ma-
ri cretico. A meridie mare libyco quod adriaticum
nunc vocatur. et huiusmodi loco passuum milia. c. et lxxv.
In lato pmo milia. c. et al. l. Quere dicitur
positio domus. Dedali i creta. Iulii. l. l. et. ca.
De Cycladibus Ca. XLIII. (iii. d. citatibus)
yclades insule ut dicitur Iulii. l. xv. quod
c grece fuerit quod side cyclades autumant
et dicitur. quod huiusmodi spatium longioribus a des-
lo porrecte. et orbem tunc circa delum situm sunt. Nam
orbem greci cydii vocant. Quiddam tamen dicunt sic
eas vocatas pro scopulos qui in circuitu earum
sunt. De insule sunt in belle ponto inter egeum
mare et mactem positae. Circundant enim pela-
go idico. Et sunt numero. lxxv. sed etres a septen-
trione et meridie. huiusmodi. milia passuum a septen-
trione et meridie. et. milia ab oriente et occasu
fuit Iulii. fuit Orosius. pmo milia. cc. Prius pmo tunc
has insulas. ut dicitur Orosius. ab oriente est rodos
A septentrione scenodo. A meridie capados
Ab occasu citeras. Ab oriente finit litoribus
alie. Ab occidente mari icario. A septentrione
mari egeo. A meridie mari carpaccio

De Choa Ca. XLIII.

Choa vel choes est insula adiacens pui-
cie attice in qua hypocras medicus natus est
Hec insula pmo lanificij arte clarus
est. ut dicitur Iude. Et quod dicitur nutrire laudabiles. et
quod salomon antiquus glori videbatur. ut dicitur Iude.
Regum. ubi dicitur. et choa adducebat ei equos et.

De Corsica Caplm. XLV.

Corsica est insula multis puitijs angu-
losa. huiusmodi ab oriente tyrrenicum mare.
et portum vbi romae. a meridie sardis
nisi. ab occasu baleares. a septentrione ligu-
sticum sinus. et tenet in longum. clxx. milia passuum.
in latum milia. xxvj.

De Dalmacia Capitulum. XLVI.

Almacia grece est puintia fuit anti-
qua terre ptilioes. a delum eiusdem pui-
cie ciuitate maxie notata. huiusmodi puintia
huiusmodi ab oriente macedonia. a septentrione messia
ab occasu histria. a meridie sinu adriatico
terminatur. ut dicitur Iulii. l. xv. Et Orosius. dicitur idem
Ses illi tunc et fortis et robusta pdis dedita et
rapis. pyratia ei ex ipis plim ducit vltia.

De Dacia Capitulum. XLVII.

Dacia est regio in europa a danis grecis
ut dicitur pmit occupata. multis insulis
et puintijs subdiuisa cum germania co-
tingua. Cuius ges quidam fuit ferrox et nimis
bellicosa. propter quod britanici norici et multis

allaz regionū insul dñabāt. Jñs, m̄ dñc, ll.
it. Daci gothorū fuerunt soboles. z dñcos
putāt dacos qñ dagos d gothorū scz genere
pcreatos. Vñcūqz at sit pmit pcreat pñs
h certū est q mltū ē pñs, elegātis stature
come pulcre, facies decore generaliter z for
mose. Bēs z si aīo seua d hostes. m̄ nātālī
ter pia ē z mēte placida erga qñlibz inocētes

De Delo Caplm. XLVIII

Elos insula grece ē ī medio cycladū
d cōstituta. sic dicta eo q p dñuū cūz
nor vt fert mltis mētibz obumbraſſet.
aū oēs terras illa insula radijs solis prius
est illustrata. z qz pmo ē maifestata. īdo no
men delos insula est sortita. Nā delon gre
ce maifestū dñ. Jpa ē z ortygia. eo q ibi p
mo vñe sūt cornices. aues. i. qñs greci ort
tyglas vocāt. In hac insula lathona enīra ē
apollīnē. vt dñc Jñs, ll. xv. Et ē delos nomē
insule z ciuitatis

De Dedan Capitulum. XLIX

Edan regio ē ī ethiopia ī occidenta
d li plaga. vt dñc Jñs, ll. x. abūdās ī ele
phātibz z eboze et lignis bebenīnta vt
dñc glo. sup Ezech. xvij.

De Europa. Caplm. I.

Europa tertia ps dñc ē orbis ab euro
e pa filia agenorū regū libye est vocata.
quā. iupit̄ raplēs de africa ad cretam
adduxit z maximā pñ orbis terraz el noīe
appellauit. vt dñc Jñs, ll. xv. De europa at
scribit Dñs. dñcēs. Europe regiōes z gen
tes īcipiūt a mōtibz rīphēis meotidīsqz pa
ludibz q sūt ad oriētē. descēdētes ad occasū
p līe septētrionalē oceanū vsqz ad galliā bel
gicā z flumē rhenū qd ē ad oceanū. deīnde
ad danubū (quē bñtīz vocāt. q ē a meridie
z ad oriētē direct) pōto accipit. Jñs, aū li.
xv. dñc q īcipit a flumē thanai descēdens
ad occasū p septētrionalē oceanū vsqz ad fi
nes hīspanie. Cui ps oriētāt et meridiana
a pōto surgēs. tota marī magno pñgit. et
īn insulas gades finit. Pñā g regio europē
est Scythia inferior q a meotidis paludibz
īcipiēs. īnē danubiū z oceanū septētriona
lem vsqz ad germaniāz porrigit. vt dñc Jñs.
li. xv. Et h terra pñ barbaras gētes spēalīe
barbariā nūcupat. Et sunt gētes īn vñuers
fo vt dñc Dñs. l. iij. Jñc qñ pma ē alania
q ad meotides paludes pñgit. p gothiā
deīnde dacia. z p germaniā. deīnde galliā.
z insula britānica. z orcadēs. z insule multe

Tandē hīspania mīor. īn cui pñs finit
europa ex pñs occidēt. A pte aūt supiori
pñs meridie hī mltas z maxias regiōes.
scz. Pānoniā. Bēsiā. Thraciā. Grece cūz
finibz suis. Italiā cū iñsulis et terminis suis
Hec mundi pñcula zī sūt mīnor qñ asia : m̄
par (als el compar) est ī pñs numerosa ge
nerositatē. Populos ei vt dñc Plīnīus alit
corpe maiores. vñs fortiores. aīo auda
ciores. forma z spēcie pulciores. qñ faciunt
regiōes asie vt africa. Nā solar est. adurēs
pñt ei pmanētā sup afros: effīc pñmēdo
humores corpe breuiores. facie nigiores.
crīne crispiores. et pñ euaporatīōes spīritus
um p aptos pozos aīo defectiores. E cōtra
rīo pñ ē apud septētrionales. Nā ex frīgī
ditare pozos extrīcē opillātē generāt hū
res ī corpe. et effīcūt boīes corpuletiores.
z ex ipa frīgīditate q mater ē albedīs ī exte
rioribz. ī cute scz z facie albiores. z ex repul
siōe vaporū z spīrituū ad īterīora effīcūt ca
lidiores īter. z p pñs pl pñ audaces. Ho
mīes pñ asie grū regio pñā ē ab oriēte me
diocritē ī h se habēt. vt dñc Plīnī

De Euilath Ca. II

Euilath puīcia ē īn supiori īndia ab
e oriēte īncipiēs z lōgo terraz tractu pñ
sus septētrionē se diffundens. Dicta
est euila a filio heber patriarche hebreorū.
vt dñc glo. sup Gen. j. z. x. vbi dñc q īter fili
os heber p īctan euilath noīat. Hanc regi
nē pñst gāges flūm q alio noīe pñson īn
libro geneſeos nūcupat quē. Plīnī mlt
extollit laudibz. li. iij. c. xv. vbi dñc q ganges
īndie flūm mltos z qñ īnfīnitos ī se. rect
pīt amnes magnābiles vt hydapsem. cāta
briā. bysepim. z mltos alios. nec ē vñqz latī
or qñquaginta stadīis. nec pñdior vel al
tior qñdecim passibz Hic flūm circūit etas
euilata. ī q abūdāt aurū spēs aromaticē vt
bdellū. z gēme pñctose vt onychī z carbūcu
l. z h mōt. vt dñc idē z gl. ff. Bñ. In hac tra
mīte sūt regiōes partiales īn qbz potīssīme
elephātoz abūdare dñ mltitudo.

De Ethioptia Caplm. III.

Ethioptia a colore pñs dñc ē vocata
e qñ solis vicīntas tener. vt dñc Jñs.
xv. Deniqz vñm sīdēs. pñt homīnum
color. Est enī īngīs est. Nā qñqd ē sub
meridiano cardīne est. Circa occasū est mō
tuosa. Circa mediū ē arenosa Ad oriēta
le dñc plaga māsīe deserta est. Cui sūt. ab

I. De Prouinciis

occasu montis atlantis ad orientē vsq; ad fl
nes egypti porrigit. A meridie oceano. A
septentrione nilo flumie claudit. Plimas ha
bēs gētes diuerso vultu z monstruosa specie
horribiles. Ferax q; z spētū multitudie ē
referta. Illic q; rhinocerotā bestia cameleō
z basilisc⁹: dracones ingētes. et q; cerebro
gēme extrahūt. Hyacinth⁹ z chrysopassus
actopaz⁹ z alie gēme plime i ill pēto reple
unt. cinnamomū ibi colligit. Due aut sunt
ethiopiae. Una circa ortū sol. Alia ē in mau
ritania circa occasum. Et illa hispanie ma
gis est vicina. Deinde numedia. tandē car
taginesis pūincia. post est gentilia. z vltimo
tra cursum sol in meridie ē ethiopia exus
ta. Ultra quā dicūt fabule esse antipodes
vt dicitur Jsi. li. v. Cui⁹ sunt pba sup⁹ de ethi
opia h inserta. Nō etiā idē li. ix. Ethiope
a chus filio cham sūt denotati ex q; origine
ptareit. Chus hebraica lingua ethiops dicitur.
Zi qndā a flumie nilo surgētes iuxta egyptū
inē nilū z oceanū in meridie sub sol vī
cinitate sēderūt Quorū mlti sūt pēti. sic he
speri ex pte occidēt. Baramāt z trogoditer
ceteri. De q; narrat Pl. li. v. c. x. Ethiope
gētes a qdā nigro flumie eludē sunt voca
te. qd flumē eludē ē nature cū nilo. Nā p
miles gignit calamos z papyrus. Eodēq;
tpe augescit. In ei⁹ desert⁹ monstruosi vigēt
boies. Nā qdā solē oriētē occidētē dīra i
pēto ē. i. maledictōe intuet⁹. qre pūne mas
ledicūt soli. pē ei⁹ ardorē. eis valde graues
Alij vt trogodite spec⁹ excauāt. z illos loco
domoz inhabitāt Serpētes comedūt oē
qd mādī pōt. q; stridor est potius q; vox.
Alij velut pecudes matrimonij sunt ex
ores passim sine lege cū mulierib; habitā
tes Et tales dicunt garamātes. Alij ince
dūt nudī z nilo exercitio occupant. z illi dī
cūt gphasātes. Alij q; z belēnq; (als lemme)
dicūt tradūt capta n hēsz osz oculos hnt
pectozī sstos z insstos. Sūt z satyrī q; figu
rā solū habētes hūanā. q; ad mores sunt pe
ni⁹ inhumani. Sūt etiā in ethiopia mīra
alia vt dicit idē lib. vj. c. xxi. Sūt inq; multi
ethiopes apd q; oēs bestie qdrupedes na
scunt sine aurib; etiā elephātes. Alij sunt q;
canē p rege hnt. cui⁹ moru auguriātes faci
unt qd videt. Sunt z alij q; ternos vl qter
nos dicunt hē in frōte oculos. nō q; ita sit
i natura sz h fingit. q; pēpua sagittaz pē
platōe vīunt. Quidā ē et eis leones z pā

theras venāt eoz carnisb; vluūt. q; rervm
solū oculū in frōte hz. Alia gēs ethiopū so
lis locustis vīuit fumo z sale induraz. z bi
clannū nō excedūt

De Egypto Capitulum. LIII.

Egypt⁹ q; p⁹ erea vocabat⁹ ab egypto
e danal fratre. postea ibi regnante no
mē accepit Hec ab oriētē syrie rubro
mari iūcta ē. Ab occasu libyā hz. A septētr
one mare magnū. A meridie pō itrozus fce
dit. pēndēs se vsq; ad ethiopes. vt dicit Jsi.
li. xv. Est at regio celli imbrib; iūcta: pluui
arū ignara. nil⁹ solus eā circūflūēs irrigat z
sua inūdarōe ipaz fertilē efficit fecundat. vñ
ferax frugib; multa pte terraz frumēto alit
Ceteroz q; negocioz adō ē copiosaz vt neces
sarijs mercib; impleat pene orbē. Finis egypti
est canopia. a canope menelai gubernas
toze ibi sepulto sic dicta. Hucusq; Jsi. li. xv
Hec pūit⁹ mēphayna a filio cham notata
est. vt dicit Jsi. li. ix. Hec regio mltas habz p
uīncias pūculares z valde famosas ciuita
tes. sic ē memphis ab ephaso iouis filio edī
ficata. z taphnes metropol egypti. heliopo
leos z alexadria z mltē alie. vt dicit Jsi. li. xvj

Scdm Dros. aut duplex ē egypt⁹. i. sup
orz inferioz. Supior q; in oriētē p longum
extēdit. Cui ē a septentrione sūt arabicus. a
meridie ocean⁹. Nā ab occasu ex egypto in
ferioz iēpit. z ad orientē rubro mari termi
nat. xxiij. pūnes narōes. H; at⁹ deserta mlt
ta egypti supioz. In q; sūt mltā mōstra et
aīalia monstruosa. Ibi parit tigrīdes. Ibi
etiā satyrī. basilisci aspides horribiles z f
pētes. Nā in finib; egypti z ethiopiae iuxta
fōtē tigrī vbi credit⁹ ē caput nili (q; egyptū
pēstuit) nascit⁹ qdā fera noīe cabocephas
q; qdē corpe est modica z mēbris iners atq;
pīgra: caput hūs valde gūe pē qd sp desert
illd ad terre supficiē inclinātū. qd a natura
salutī mortaliū est pūsum. Tātē em vene
nostat⁹ est z pūciē q; null⁹ eandē recte i fa
cie videre possz qn statim sine remedio expi
raret. Eadē em est ei⁹ vis z spēt q; dicitur basili
scus. vt dicit Pl. li. viij. c. xxiij. In egypto em
marie abūdāt cocodrilli bīporami. l. flumī
ales eq; z potissimē circa flūcā nili

De Ellade Capitulum. LIII.

Ellas elladis pūincia est grece in eu
ropa. a rege ellena deucaliōis z pī
rhe filio vocata. A q; et pmo ellenes
greci sunt vocati. et i hac pūincia est attica

tra (al. gēs) vbi qñdā fult athenaz citat m^o
libaliū artū, phoz nuctr. qñdā nūbū ha
buit greca char^o, nūbūq nobill^o, cui i p^oio
achata puicla ē vīcina, vt dī Jf. li. xv. 2^o
elladis duplex ē puicla, s. boecia z pelopoz
nēsis. De p^oma, s. boecia sup dīctū est. De
alia p^o dicef. Huc celladi subiaz ellepōz
vbi mltā sē valde mīra, vt dī Jf. li. vi. c. lii
Juxta inqt ellepōtū dīctū Crates (al. Tra
ges) p^ogame^o cē gen^o p^oim q^o s ophlages vo
cat, qz p^oactu sanāf ic^o p^oentū, z sola māu
ā p^olita extrahūt que mortifera sūt venena
Dīctū ā Varro ibi adhuc esse aliq^o qz salt
ue medent^o p^o ic^o angulū z p^oentū. Et autē
ellepōtus maris mediterranei sūus, vt dī
Jf. li. c. lii. in septentrione retorquēs magnū
anfractū iuxta grecā z illīcū i angustas
seprē stadīoz p^ostringit. Abi rēies rex fecit
pontē de nauib^o z sic i grecā remeant. Dī
lataf āt aq^o z fac p^oontē dē, q^o mor in qñq^o gū
ta passib^o coartat. Denoīat āt sū^o ille ab el
les forore frīct. q^o fugiēs nouercales īsidias
decidit i mare z mortua ē, cui casus ellepō
tū z mari z terre i circūitū nomē dedit.

De cola Caplin. LV.

c Oia insula sicilie ab eolo ipote filio,
quē poete sūxerūt reges (al. deū) fuisse
veto^oz ēv dī appellata. Hoc āt īdo dīctū ē
qz īpe fult vt dī Varro rector illaz īnsula^o
rū, z qz eaz nebūlls z fumosīs vapo^oib^o fu
tu^oros p^odicbat veto^oz, ab īperlū vīlū ē vē
tos retinūllse i sua p^oate, vt dī Jf. li. xv.
Sūt aut nouē īsule eole dīctē ab eodē q^o et
vulcane sūnt dīctē, eo q^o in eis ardeat ignis
sic i mōre etne, vt dīctū idē. Et sūt sūgle īsū
le p^oprīs noībz nūcupate, qz p^oia dī līppara,
scōa gētia ab altīssīmū collībus sic vocata,
tertia strogile, q^ota dedit sic de alijs.

De Franconia Caplin. LVI

Ranconia germanie est puicla i eu
ropa, a frācis illi^o reglōis incol nomē
nata. Cul^o metropol^o Herbiol^o est vo
cata, sita sup amnē mogonū. Ab oriēte bz
thuringiā saxonū. A meridie danubiū z ba
uariā Ab occasu sūeniā z alariā. A septen
trione rhenensē puicla. Cul^o metropol^o est
Wogūtia sita sup rhenū quē Wogon^o ibi
subintrat. Est āt terra optīma fecūda frugī
bus z vīnīfera, siluis dēora, opīdis z cast^o
mūitā z plīmū populosa

De Francia,

Caplin. LVII

Rancia q^o z gallia a frācis germanicis
f^o p^omit^o vt dī notata. Ab oriēte bz lūni
tē flumīs rhenū germaniam Ab euro
habet alpes pēninas. A meridie prouīcia
ani narbonensem. A circulo oceanum bzitā
nīcum. A septentrione īnsulam bzitannī
cam. Et hec franca quondaz gallia belgi
ca a ciuitate q^o Belgis dīctur est vocata, vt
dīctū Jf. dōrus, li. xv. z Drosius. Hec fran
cia glebā habet vberem, arborū vīnearū
fructuum ac frugum fertilem, flumīozum z
fontium affluētia īnsignem. Quā duo flū
mīna nobillīssīma perfundunt īn extremīs
e^oz, s. Rhodan^o, atq^o Rhen^o, vt dīctū Jf. li.
xv. Lapidēs z lapidīcinās habz nobiles, z
ad construēda edificia singulares. et po
tīssīme parīssozum solum, quā i gīspio sūe
vītro ab incolīs vulgarīter dīcto plastro p^o
excellit. Nam terra est vītea et pērspīca,
virtute mīnerali i lapidē transmutata. Qui
lapīs exustus z cū aq^o t^opat^o p^ouerit i cemen
tū vū sūt parietes z edificia, testudīes z m^o
tīpīcia pavīmēta, z b mōi cemenū posītū i
ope z plāīnatū sūe lītū (als rītū) statim ad
modū lapidīs itēz īdurat. Et cū mltas ha
beat Frācia nobiles z famosas citates: pa
rīf^o īn oēs merito obīnet p^oncīpatū. Nam
sic qñdā Athenaz citas m^o liberaliū artū
z līaz, phozū nutrit, z fons oīum scīaz gre
ciā dēcorauit: Sic Parīf^o n^oris t^olū n^o solū
frāciā, īmo totū europe p^ore residuā i scīa z i
mōib^o subīnauit. Nam velut sapīe m^o de
oībz mūdi p^oib^o aduenīētes: recollīgit, oībz
ī necessarijs sūenit, pacīfice oēs regit z tā/
q^o p^orat, cultū obītrīce sapīētib^o z īspīētib^o
se ostēdit. Urbs locuples dīuītijs: z opībz
p^opotēs: pace gaudēs, aere et flumīe philo
sophātib^o p^ogruēs, cāpoz, p^oatoz z mōīus
pūlcrītudīe fessoz, i studio oculos recreās z
īficiēs: vīcoz z domoz aptitudīe studētib^o
marīe p^opetēs. Et nīlōmīn^o ad refectīōez
z receptīōez oīm alioz īpām frequētantīū:
est suffīciēs: vīnīferas alias vībz i bīs cō
simīlīb^o p^ocellēs

De Flandria Ca. LVIII

Flandria ē puicla gallice belgice lu
f^o xra lī^o oceanī p^ostīuta, bīs germa
nīā ab oriēte. Insula bzitānicaz a se
p^otrīōe. Ab occīdēte mare gallicū. A me
ridie galliā senonēsem z burgūdiā. Hec p^o
uīntia qūis sūu terre sūt puula, mltis īn bo
nīs singularīb^o ē referta. Et ei terra pascu

I. De Prouinciis

la yberina et armens et pecudibus plena. Nobilissimis opidis et portibus maris scilicet, am-
nibus famosiss. s. scaldela vndiq; irrigua et p-
fusa. Hec et elegans corpe et robusta, multis
plex i sobole, et suba i oim mercibus diuitijs
locuples, venusta facie generalit et decoz, af-
fectu pia, affatu blada, gestu matura, habi-
tu honesta, erga domesticos pacifica, erga
extraneos valde fida, artez ingenio i ope lan-
tico pclara p cul? idulstra? magne pti ozhis
i lanificio sbuenit. Na pcclosa lana qua sibi
agilia coicari p anos nobiles s brilli artificio
transmutas: p mare et tra mltis regibz adint
nistrat. Est at tra plana et frugifera i multis
loq, mltas qd hns arbores, n tu multas
siluas, gauds qbusda locopalustribz i qbz ef-
fodit glebe q siluaz suplet defectuz q ad
igniu icremetu, na ex his calid? et foris solet
ignis fieri: magis efficit q ex lignis, i iuris
lorz villor q ad cinere guior, q ad redolentia

De Fenicia Ca. LXIX. (et odore.
Enicea puincia a fenice sse carmini e
f vocata, qz fenix d thebis egyptioruz
in syria pfect? apd sidone regnavit, et
ex suo noie fenicea appellauit. Ipa e vbi est
ey? q qua loqt? Ipa, vt dicit? Ili. li. xv. et. I.
Hec bz ab oriente arabia, i meridie mare
rubu. Ab occidente mare mediterraneu. A
septentrione more libanu, vñ terra e optia i ar-
boribz, pcpua i frugibz et fructibz, tra secun-
dissima lacu olei et mell. Terra e motuosa et
capestr, irrigua fontibz et aqz i cul? montibz
metalla diuersi generis fodunt

De Frygia Caplm. LXX
Rygia minor, asse e puincia, sic dicta
f a frygia europa filia, regio vicia ga-
larie ex pte aqlonis, licaontepo ex p-
te meridiet. Zydie po ex pte adberz i oriente
Ab aqlone po maris ellepoti terminat, vt d-
cit? Ili. li. xv. Snt at due pbyrgie, maior
q bz smirna Dior q bz illu. Licaonia at di-
uidit flum? hermus a pbyrgia, vt d-
idem. Pbyrgia at dardanica e appellata adarda-
no q pfect? d greca cu thracio fre suo pbyr-
gia obtinuit, tibi regns a suo noie pbyrgia
dardanica noiauit. Thrac? at thracia occu-
pauit, vt dicit? libro. ix.

De Frisia Caplm. LXXI
Frisia e puincia i finibz inferioribz ger-
manie sup lit? oceanu tractu inogill-
mo pstituta, q a fine rheni incipit et mari da-
nisco terminat. Cui? icole frisedes a germanis

cis nucupat In habitu at et i moribz plimil
differt a germanis. Na viri fere oes i coma
circularit se attosi, q qnto se nobiliores, qz
to alti? circutoderi gliosi? arbitrat. Est aut
ges viribz fort? pceri corpis, seueri ai et fero-
cis, corpe agil, laceis vres ferreis p sagittis
tra plana: pascuosa palustr? et qmiosa lignis
caries, p igniu fometo, tre bitumios cespiti
b? aut bou desiccatis stercozibz sepe vtens.
Hec qd e liba, et tra gete sua alicui? dno
no subiecta. Porti se exponut gra libras,
et port? morte eligut qz iugo oppm fuitur?
Jo militares dignitates abnuut et aliq? ine
se erigi i sblime n pmittit sub militie titulo
Sublit m iudicibz qz anuati de seipis eli-
gut q republica int ipos ordinat et disponit
Lasticate multu zelat et oem ipudicia? sene-
ri? punietes. Filios suos et filias vsq ad co-
pletu fere adolefcetie tminu castos fuat, ex
q ptingit qz tuc rps datos nuptui ipoz so-
boles ple copletu generat et robusta.

De Insulis fortunaz. Ca. LXXII.
f Ortuat insule i oceano sut site 5 les
ua mauritanie occiduo prime et int
se intiecto mari discrete, vt d-
Ili. li. xv. q
ab oim bonoz et pcpue messiu et fructuu se-
cuditate fortunat insule sut vocate, qz geti
liu errorz carmia poctaz ppe soli secuditate
padisi ee putauer, vt d-
Ili. li. xv. Id e dic-
Pli. li. v. c. xxiij. et d-
tibi arbores crescere vs-
q ad cel. pedu pceritate. In eis copia e po-
moz et auu multitudo. Ibi mell? abundatia
pit? lact? et marie i capna isula a mltitudine
capru et arietu sic noiaua. Ibi canu fortiaz
do mirabil? et pcpue i canaria isula q e a mlti-
tudie canu igent? fortitudis et magnitudi-
nis sic vocata. **De Balilea Ca. LXXIII.**

Balilea regio e palestie sic vocata, eo
q gignit candidiores hoies qz pales-
tina. Hec at duplex e. s. Supior et in-
ferior. Et se rtigne ad iuice et pnexte adberet
tes syrie et phenici. Vtriusq gleba ferax e et
opima frugibz fructibz, vineis et oliuis ybri-
ma et fecunda: aqz e irrigua. Na iordae flume
pfundit i aliq sui pte, lac? bz nobiles maris
mos vtiles et salubres, q p sui magnitudine
et pisciu mltitudine maria nucupat. Est at vt
ait? Ili. lac? yberiadis sic vocat? ab oppido
yberiadis, et lac? cunct? salubrior ad sanita-
te corpis efficaciaz. hns stadia. x. Quere s
d lacu yberiadis et de lacu genesar i tracta-
tu de aqz et stagnis.

Liber. xv.

De Terre diuisione

De Galatia

Caplin. LXXIII

Galatia regio est in europa a pscis gal-
 s loz gentibz ex quibz extitit occupata
 vt dicit Isidorus lib. ix. c. xv. Nam galli a
 rege bithinie in auxilium euocati regnum euz
 eo obtenta victoria diuiserunt. sicqz deiceps
 grecis admixti: pmo gallogreci: nuc autez
 ex antiquo galloz noie galli dicunt. et eoz
 regio galatia nuncupat. Est aut regio latissi-
 ma et fertilissima europae: p tunc magna p-
 te que nuc rutena (als rutenia) a pluribz no-
 minat.

De Salicia Cap. LXXV.

Salicia puincia est in hispania a cado
 g re populi regiois talie nominata. Pre-
 ceteris em pnbz hispanozum dicunt
 esse albiores. Terra dicit frugifera oceano
 vicina. multis abundas bonis. Hi greci ori-
 ginē sibi scribunt. vñ et naturali ingenio va-
 let. vt dicit Isidorus lib. ix. Nam post finē troiani
 belli ples ex grecis ad gallia sūt pfecti et ibi
 manēt vsqz ad pns ips.

De Gallia Cap. LXXVI.

Gallia europae est puincia inter pyre-
 g neos montes et oceanū britanicū cō-
 stituta. que etiam a cadoze ppli est sic
 antiquit nūcupata. Gala ei grece lac dicit
 Etio sibylla eos gallos. a. candidos vocat
 di. Tūc lactea colla auro innectit. Scdm
 ei diuersitate celū et facies hoīm. et colores:
 aīoz diuersitates existūt et corpū qūitates.
 In derboma graues generat. greca leues.
 africa psipelles. gallia natura feroces inge-
 niōqz acres. vt dicit Isidorus lib. ix. Hec regio ab o-
 riente hz germaniā. Ab occidēte hispaniā.
 A meridie italiā. ab aqlone po oceano bri-
 tánico terminat. vt dicit Isidorus. Hec qndam fuit
 trifaria. s. Belgica Celtica et Togata. Sed
 has puincias franci nuc inhabitāt. a quibz
 Francia appellat. Quere supra de Francia
 et Francia.

De Gade Cap. LXXVII

Gade insula est in fine hispanie sita. q
 g diuidit africa ab europa In q hercu-
 les posuit colūnas mirabiles et insi-
 gnes: et in cyrtheni maris fōtibz (als faucibz)
 oceani est mittit. Est aut a pria tra. c. r. ex.
 passibz sepata. quā cyri d rubro mari pfecti
 occupātes: in lingua sua gadis. i. septa (al.
 septa) noiauerūt. p eo q mari sit vndiqz cir-
 cū septa In q crescit arbor palme filis. cui

gummi infectū vltz ceraunū gemā reddit.
 vt dicit Isidorus lib. ix. Est aut insula fructibus et
 speciebz ditās multas pres oribz et pscipue
 occidentis

De Grecia Capitulum. LXXVIII

Regia a greco rege est vocata q ipas
 g regionē incoluit et eā suo noie nomi-
 nauit. vt dicit Isidorus lib. ix. Sūt eius p-
 uincie septē ab occidēte. Dalinacia. deinde
 epyrus. inde ellades. inde thessalia. p mag-
 cedonia. et postea achata. et duo in mari. scz
 creta et cyclades. Est aut regio latissima m-
 tis alijs nominibz noīata. terraz et marium
 diuitijs opulēta. multoz regnoz dñā. mill
 tie nutrit. phie mater. inuēit oīm bonoz
 artū magistra. Cuius gens fuit antiquus bel-
 licosissima. dono sapiente et scientie p dīta. f-
 mone disertissima. legibz subdita. pla circa
 extraneos. pacifica circa incolas et domest-
 cis qeta. q hostiū inturias inolerabiles n-
 mū et infesta sic in libro de grecoz laudibz
 narrat Varro

De Berulia Caplin. LXXIX

Berulia africe est puincia a getis qui
 g de gothoz processerunt reliquū syt
 dicit nominata. vt dicit Isidorus lib. ix.
 Qui ingenti agmine cōgregato nauigio
 vsqz ad libye partes puenērunt et ibi sedes
 suas vsqz hodie posuerūt. Et quia ex getis
 venerūt. deriuato nomine getuli nūcupati
 sunt. Et ideo est opinio apud getos mau-
 ros ex illa gente sibi esse consanguīneos et
 pphinos. vt dicit Isidorus lib. ix. Iuxta
 istos habitat gaulonū gens a meridie vsqz
 ad oceanum hesperū puagans in desertis
 et discurrens. Hīs nomen gaulon insula des-
 dit que est iuxta ethiopiā vbi nec serpens
 pascit nec viuūt. vt dicit Isidorus. Sunt etiā
 in fine africe populi quasi bestiales qui ga-
 ramantes dicunt a garamāte rege apollis
 nls filio nominati qui ibi ex suo nomie ga-
 rama opidū cōdidit et cōstruxit. de quibus
 dicit Plinius. q fere a cōsortio humanita-
 tis sunt remoti.

De Gorgonibus.

Caplin. LXXX.

Gorgones sunt insule oceanū obuers-
 g se p montorio. qd vocat hesperacē
 (al. hesperaserus) qz incoluerūt gor-
 gones femine alit. id est velocit pernitate
 hirsuto et aspero corpe. et ex bis fuerūt insu-
 le uoiatē vt dicit Plinius lib. ix.

.I. De Provincijs

De Gothia Ca. LXXXI.

Gothia scythie inferior est puicia in Europa Que vt creditur a magog filio iaphet vocata vt dicitur Ili. li. ix. Vbi dicitur qd veteres illas nationes magis gerbas qd gothos noiauerunt. Et fuit quida gens fortissima mole corporum ingens: armorum genere tribulissimam. de qua sobole maria per Europam et Asiam creditur populata. Nam eorum soboles sunt daci et multe alie nationes ex parte occidentis. Senuli in Africa Amazonas in Asia ex gothorum prosapia processerunt. vt dicitur idem lib. ix. et xv. Est autem versus hodie regio latissima ab aqilone hinc Norwegia ad Dacia. et alijs et lateribus mari oceanum circumdatur. Huic regioni adiacet insula quida nomine Bortladia gothorum terra dea. quia a gothis fuit antiqua inhabitata Et est insula frugifera pascuosa plurimum piscosam et multiplici genere mercium marie negociosa. Nam pelles varie et cerarum copie de regionibus diuersis ad illam insulam nauigio deferuntur. et inde in Galliam in Germaniam in Britanniam et Hispaniam per oceanum deducuntur.

De Suido Ca. LXXXII.

Suidia est regio in insula Asia inter Syriam et Italiam respiciens versus pauphiliam et Ciliciam ex opposito Syriae. vt patet in glo. super Actuum. xxvii.

De India Ca. LXXXIII.

India orientalis est regio in Asia dicta sic ab Indo flumine qui clauditur ex parte occidentis. hec a meridiano mari porrecta versus ad ortum solis et septentrionem versus ad motum caurum casu puenit. Hec habet multas gentes et oppida in insula quibus capite et caprobac gemis et elephanti habentur. Hic et grana et argera insulas auro et argenteo refertas et fecundas. Sunt et vitis in arboribus quibus folia nunquam cadunt. Hic etiam idia flumines nobilissimos gages et indurum et hypanem regiones idicas illustrantes. Est autem idia fauonio vero saluberrima In anno bis fruges nutrit Significat quod tincti coloribus homines. elephantes gigantes Monoceros bestia. Psittaci aue bebenus etiam lignum. cinamomum. piper et calamus aromaticum Hyntir et ebur. lapides insuper preciosos. berillos. chrysopassos. carbunculos. adamantes. margaritas et vniuersos quibus nobilium ardet ambitio felix. Ibi sunt motes aurei quod adiri propter dracones et gryphones et diuersorum hominum monstra impossibile est. vt dicitur Ili. Lii. Super hec habita omnia super dicta. vt lib. xv. Est autem India inter omnes regiones orbis maior

opulenter potenter et populosior. Vnde mira de idorum multitudine et potentia recitat Plinius li. vii. c. xix. Dicit enim quod sunt reges multi in India quorum alii habent sub se. lx. cccc. milia armatorum. Alii habent exercitus cuneos equorum. et nouem milia elephatorum qui per omnes dies stipendia. vnde multarum opum est maria pictura. Alii habent pedum. lx. milia. et equorum mille et elephatorum septingentos. et hi omnes ad pacem bellicorum sunt parati. Vnde patet quod terra est potens et opulenta. vnde vt dicit idem. Indorum quidam cellum exercere. quidam militiam exercere cunctis possunt. alij merces suas cunctis. alij respublicas populi regunt et regunt. Alii regibus assident alij iudicia reddunt. quidam potissime fligidi vacat et tudent sapientie et discipline Et cum inter omnes regiones sit vastior atque maior pro omnibus mirabilior est. Nam vt dicit Plinius li. vii. c. liij. India inquit in loco praerogatiua est ethiopia in miraculorum abundantia In India enim gignuntur maria aialia et canes ceteris grandiores Arbores etiam tate pueritatis ibi crescere dicuntur sagittis superari nequeant. Nec autem faciunt vberis soli. reperiunt celi et abundantia aquarum. Sic arbor ibi tantum se preedit vt sub vniuersa latitudine multe turme militum possunt discubere. Arundines ibi etiam tate pueritatis vt singula in thodia alueo nauigabili finos homines infundunt ferant. Sunt autem ibi homines magne stature. altitudine quous cubitoz excederet. qui nec expuunt nec dolore capitis nec dentium nec oculorum lagueribus afficiunt. nec ab imoderato calore solis eorum corpora ledunt sed potius idurant. Plinius et eorum quod gymnosophistas vocat ab ortu diei versus in occasum stant in calidissimis arboribus. sole imobilibus oculis fixis. In quibus et motibus sunt homines qui habent auersas plantas et digiti in pedibus sunt octonarij. Sunt et ibi homines cania capita habentes qui ferarum pellibus vestiunt. cum latrant vt canes: et alie non loquuntur. Venerunt et aucupio viuunt. vnguibus et dentibus sunt armati. i. magis sunt multitudine plures quam ceteri vigintimilia. vt dicit idem. Sunt etiam quidam gente indice feie qui nunquam parit nisi sel et genitum ceteri canescunt. Ibi satyri et ceteri homines monstruosi de quibus tractatu de aialibus monstruosis dictum est. Sunt etiam quidam homines sine orientali idie circa ortum gages sine ore vestiti frigidum languine qui solo odore narium viuunt: nec aliquid comedunt libenter sed solum odore florum et siluestrium malorum naribus attrahunt inde viuunt. i. malo odore cito moriuntur. Sunt et alij qui diutissime viuunt nunquam senescunt sed quasi in etate media moriuntur. Sunt etiam qui in iuuentute canescunt et in senio nigrescunt. Sed et multa alia recitat Plinius ibi mira.

De Ircania

Capitulum LXXXIII.

Ircania est regio in Asia sub iugis caucasi montis sita. Regio quod est latissima huius multas gentes, moribus et lingua differentes, ut dicitur in Ili. li. xv. Dicit etiam Orosius quod se extendit a monte caucaso usque in scythiam huius gentes, cliui. Que prope terre inferi cunctitate longe lateque euagant. Et quod quidam agros incolunt, quidam venatibus viuunt, quidam vero ut crudeliter et bestiales portuose carni humanis viuunt, et ipsorum sanguinem bibunt, ut dicitur in Ili. li. xv. ubi subditur Ircania est dicta a filio hyrcana quod scythie subiaceret: huius ab oriente mare caspium. A meridie armeniam, a septentrione albaniam. Ab occasu sui Iberiam. Est autem filius aspera copiosa immanibus feris, pardis, tigridibus et pantheris. Significat etiam aues quod dicuntur hyrcane quod pene nocte perlucent, et tales etiam aues in germania inueniuntur ut dicitur in Ili. ibidem. Iste hyrcanicus proles dicitur Iohannes hyrcanus filius Simonis summi sacerdotis tempore machabeorum, a quo denotatur Iohannes hyrcanus notatur est, ut dicitur in principio in his ito in principio historie euangelice. Idem etiam dicit Hieronymus.

De Idumea Cap. LXXXV.

Idumea regio est in arabia ab edom. Ab Esau filio Isaac notata. Nam filius Esau quod edom cognouit est: expulsi amoris: quod terra illa inhabitauerunt, et ea idumea, id est terra filiorum edom deinceps vocauerunt. Est autem idumea pro quodam deserta a palestina separata, cuius fines usque ad mare rubrum se extendunt. Est autem terra fortis et motuosa sub forti calore solis sita, et ideo incolae terre pro solis ardore faciunt sibi domos subterraneas et speluncas ut dicitur in glo. super Abdiam.

De Iudea.

Cap. LXXXVI.

Iudea est regio in palestina ex nomine Iude appellata, et cuius tribu reges habuit. Hec propheta chanaan est dicta a filio cham siue a decem chananeorum gentibus: quibus expulsi inde illam terram possederunt. Initium longitudinis eius a vico arpha usque ad vicum iuliacen porrigitur, in quo iudeorum ac tyriorum habitatio est communis. Latitudo autem eius est a monte libani usque ad lacum tyberiadis se extendit. In medio autem iudee est ciuitas hierosolymorum quasi vmbilicus totius regionis. Terra variis operibus diues, frugibus et fructibus valde

fertilis, aqua illustris, optima balsamis, abundans in metallis, cedris palmis, cypris et alijs nobilissimis arboribus insignis, plena vineis malogranatis et oliuis, terra lactis et mellis. Unde in gram elementorum, iudei eas patribus repromissam terram fluentem lacte et melle putauerunt, cum tunc illis resurrectionis gloriam vel promissionem polliceretur, ut dicitur in Ili. libro. xv. De hac dicit Plinius, v. c. cxiij. Iudea pars est syrie quod late longeque funditur, quod egypto pro et arabie prima, asperis dispersa montibus quam iordanis amnis perficit, et galilea a ceteris iudeis diuiditur et distinguitur. In iudea autem est ciuitas hierosolyma clarissima vrbis orientis. Huius autem iudea fontes calidos et salubres, huius etiam in fine mare mortuum quod lacus asphaltis dicitur, sic dicitur eo quod nihil gignit vitum nisi bitumen, in quo nihil viuunt, si si piec cum fuerit aliquid vitum supnat. Ab his lacus iordanis amnis imbibitur laudatus perdit aquas pestilentiis intermittere.

De Iberia Capitulum LXXXVII.

Iberia est regio in asia iuxta pontum armenie sita. In hac nascuntur herbe que virides sunt tincture, ut dicitur in Ili. domus libro. xv.

De Italia Cap. LXXXVIII.

Italia regio est magna in europa, a grecis populis occupata olim, et ideo magna grecia appellata est, ut dicitur in Ili. li. xv. Deinde a rege Saturno saturnia est vocata, eo quod ibi saturnus a loue de suis sedibus depulsus latuit. Postremo ab italio siculoz rege ibi regnare italia est vocata. Cuius sit longitudo amplius quam latitudo a circulo in eum extenditur a meridie tyrrheni maris, ab aqilone adriatico clauditur, ab occasu alpium iugis finitur. Terra est in rebus omnibus pulcherrima: soli fertilitate, pabuli vbertate gratissima. Nobiles habet lacus sicut venenacum auernum atque lucernum, multos alios fluuios nobiles, sceleridani siue padum, tyberim, herlanum et huiusmodi. Significat gemas, scilicet ligurum, margaritas et corallum, boam quod pene et lince ferat: et multas animarum species singulares. Hec regio dicitur hisperia a hespero stella sita et hispania, eo quod greci nauigando in italiam et in hispaniam considerant stellam illam. Sed hispania dicitur hesperia vltima, quia in loco vltimo sub occasu est locata. Dicitur in Ili. li. xv. In omnes autem europa regiones occidentales ita illa obicit principum Insulas ei huiusmodi nobilissimas.

.I. De Prouincijs

port^u mari^u insignes, puñcias cūctis blutūis
locupletes, Lirates populosissimas, mur^u
fossar^uz alijs apparatib^u bellis nimis fortes
Auri z argenti copiose abundātes, Duodec^u
fm Plūliū, famolas z potētissimas pūcu
lares, pter insulas, pter regiones, d q̄b idē
diffusū tractat. Est āt ō orientē septentrionē
z occidentē altissimis alpib^u z mōtiū iugib^u
dis circūcincta, ex q̄b oriū^r nobilia flūia, z
Rben^u, s^z Danub^u, q̄ germaniā pfluūt, z
Rodan^u cū Secanā z mltis alijs, q̄ Gallia,
marie lugduū, et narboneū, z belgicā i loc^u
De Hispania **LXXIX** (plūb ecūfū dūc
Spania p^a ab hybero amne fuit bis
beria nūcupata, postea ab hispalō flu
uio vt d^r hispania ē vocata. Ipa pō
besperia a stella vespertina occidētali sic fuit
antiq^u noīata, Est āt sita int^r africa z euro
pā a septentrione pyrenicis mōtib^u clausa. A e
lijs pūb^u est vndiq^u mari pclusa, salubrita
te celi equal, oīm frugū fecūda, gēmar^uz me
talloz copijs ditissima. Interfluūt āt cā flu
mīa nobilissimā, libetis, minē^u lyber^u z ta
gus, z aux trabēs epacul^u. Serbz puñcis
as, s^z Terraconēz, Cartaginēz, Lusitani
am, Galliciā, Beticā, et tras freta in regioē
africe Tingitanā, Est āt duplex hispania,
s^z Citerior z Ulterior, Hucusq^u Iul^u, l^u. Diē
āt Drof, Hispania vniuerso trāz sitū mō
na ē, z circūfusioē oceanī tēpēni pelagi pe
nē iūla efficiē^r bul^u angul^u exior^u q̄ spē
ctat ad orientē Era dēct^u ē ad aquilonē puñ
cia. A sinistr^u balearico mari coartat. z nar
boneū flūio interferē. Scōs ē^r angul^u cir
cū itēdit, vbi bīgrācia (al^u bērtigancia) clu
tas gallie sita ē ad spectaculū britānie se er
git, Terti^u ē^r angul^u ē q̄ gades insule intēre
ad africanū atlantē mōrē itēlecto sinu oceanī
p^upiciūt. Hucusq^u Drof, Hispaniā etiā in
mlt^u pmedat plū^u. z marie d metall^u, dīcē
q̄ fere tota abundat auro z argēto crefero z
stāno z plūbo tā albo q̄ nigro. Regiōes h
p^ules, gēres mltā bellicosas z fortes Quaz,
q̄dā grecoz dīcūt^r fuisse soboles, aliū wīse
gothoz succōres, Idē ē d^r Iul^u. Nā mltas
bz puñcias pūales nob^u noras vt Galliciā
q̄ grecā sibi vēdicat originē, vt d^r Iul^u, l^u.
Austuriā sic dīctā, eo q̄ mōtib^u ō austurium
flūmē sit vndiq^u (als vbiq^u) circūseptā, H
ē^r celibertiā a gall^u celtic^u sup^u bibe^u flūmē re
sidentib^u sic vocatā.

De Ibernia. Cap. LXXX.

Bernia oceani ē insula i europa bñs
i tñnce insule vicina. spacio terrar. an
gustior. s; sitū ē secūdiōr. Hec ab a
frico i boreā porrigit. vt dñr. Jñ. li. x. l. Qui
ptet ptes i hyber. cābrici oceanū tēdūt
vñ ēt ab hybero oceanō ē hybernia nōiata
Est āc insula humetarijs cāpis vñria. s; bñs
z fluuijs irrigua. pñs z siluis amena. in me
tall' secūda z gēnifera. Nā ibi gignit lapis
seragon. s; iris. q; soli opposit' format in ae
re celestē arcū. Jbi etiā iuenit lapis q; gaga
tes dñr. Jbi margarita cācida iuenit. Quā
tū ad salubritatē celi ē hybñia regio valdē re
pata. modic' ei ē ibi excess' vñ null' i frigore
vñ calore. lac' h; mirabiles z fontes. Nā ibi
ē lac' q; si p' aliqu' spaciū lōgū pal' lignē in
figat: p; q; est terre inficā: puerit' i serz. p; s;
q; est in aq; i lapidē. s; q; sup' aquā ē manz
lignū. Est z ali' lac' i quē si piccer' s; gas co
ruli puerit' in p; gas fraxim. z ecōducto si p;
gas fraxineas imiser' i coruleas mirabñs
Sūt ibi loca in q;bo cadauera mortuorū nū
q; putrescūt. s; ibi sp' pmanēt i corūpra. Est
etiā i hybernia qdā insula pua: q; boies non
moriūt. s; qñ nimio semio afficiūt vt moriāt
extra insulā deserūt. In hybernia null' ē serz
pēs. nlla rana. nulla aranea venenosa. Imo
tota trā adeo ē s;ria venenos: vt trā ide olā
z sup' pta: s; ptes pimar z bufones La
na ē hybernica z aialū coria sugat veneno
sa. Esti s; ptes vñ bufones nauigio i hyber
niā deserāt itatū moriūt. Vltā alia sūt mira
bilia i terra illa. De hybernia dñr Solin'.
Hybernia inq; ē insula q; pimar britāniā in
magnitudie. inhūana. incolaz ritū aspera.
Jbi anguis null' abi anis rāra. gēs i thos p;
z bellicosa. sanguie iterēptoz. haulto pus
victozes vul' suos oblinūt. fas atq; nefas
eodē loco ducūt. Jbi nulla apis. z aduēctū
indē puluerē seu lapillos siq; sparserit inē
aluearia exāmia fauos deserūt. Vñr autē
hybernicū pñs britāniā vñdossū z inq;ctū
ēt toro annoyit ē nauigabile nisi pauc' die
b' Diffundit āc p. c. z. xx. (al. cccc.) milia pas
suū platiū zc. Hucusq; Solin' dñr mira. mōi
Sēs hybernica ē habitū singular' gēs icul
ta. victū parca. anio sua. vultu feror' z toz
ua. affatu aspa. erga suos tñ liberal' z affabi
lis ac bēigna. z marie illa gēs q; nemoz ofaz
paludes ibitat ac mōtāna. s; carinib; pomis
z fructib; p' eluz' lacte p' porū ē pñra. gens
dedita ludis z venagōi poti' q; labori

De Icaria Ca. LXXXI.

Icaria est insula vna de cycladibus ab occidere q̄ icario mari nomen dedit Et iacet in samu z cinthonu p̄ sapia p̄minetibus inhospitat est z nulli finibus portu oia. Dicit at icaria ab icaro cretensi q̄ ibi fuit merus est. vt dicit Jsi. li. xv.

De Insula.

Ca. LXXXII.

Insula autem dicitur terra mari vel flumine vna dicitur circūdata. q̄ in solo sita. vt dicit Jsi. li. xv. Unde q̄ aq̄ fluctibus insula illud. attū illū sic nō frāgit nec dissoluūt q̄nportū p̄ applicationē fluctuū ad insularū ripā p̄ cōpactōē p̄tū ēst riuū insula amplius solidat. In extremis siquē riparū p̄tibus aq̄ illūsiōē (al. alluuiōē) aliq̄ntulū succorodit z p̄sumit. s̄ circa ei⁹ inēiora ex ei⁹ p̄sumptiōē extrinseca foris adunat. Insule etiā q̄nq̄ fluctibus z aq̄ inūdatōib⁹ coopunt. z p̄ ēre z lūm cōportatōē augmētant ex aq̄ vicine cū cūdatōē z humoz p̄ poros attractiōē insule virescūt z fecūdant.

De Karthagine Ca. LXXXIII.

Karthago nōmē est ciuitatis z puicie africe i hispania Et ē duplex: maior z minor. z vtrāq̄ p̄didit Hārido. p̄ ficiēs de phenice in litore africo duplicēz vrbē p̄didit. z eā p̄mo carcādā lingua phēnicea nōiauit q̄ sermone p̄so cartago vocata est. z ab hac ciuitate tota puicia cartago in postez est vocata. Ciuitatē at hāc cū fuerat nōiatissima z nō inferior rhoma: Scipio cū rhomanorū exercitū destruxit penit⁹ z delēuit. vt dicit Jsi. li. xvj. Que at nūc ē a rhomanis postea p̄dita ē. vt dicit idē. Est at alia cartago in vera africa inē bifantiū z numidiā sita: a septentrione mari siculo iuncta: z a meridie vsq̄ ad getulorū regionē porrecta. Cui⁹ p̄s prima ē valde frugifera. oleis z fructibus valde fecūda. metallū plena. Pars p̄o vltior: circa numidiā beltiq̄ et epētib⁹ est peruiā atq̄ onagris magnis in deserto vagantibus. vt dicit Jsi. li. xv. Ibi etiā ē elephātorū atq̄ aliarū beltiarū multitudine. vt dicit Plinius li. v. ca. v.

De Karinthia Ca. LXXXIII.

Karinthia puincia est modica germanie in europa hīs p̄anoniā ab oriente Ab occidere italiā Danubiū a septentrione. Dalmaciā z sclauoniā a meridie. Bōtib⁹ in vna p̄te angit z i alia mari adri-

atico terminat. Et est terra fertilis in multis locis abundas feris pecudibus z iumentis. Sēs bellicosus z foris. inuenta i optis diis z i castis. Est autem terra p̄p̄ albū vscinitatē frigidā. nūllo z pluuijs frequēs. vbi p̄p̄ frigiditatē aq̄ a niuib⁹ solutaz circa mōrana plurimū vt dicit sunt strumosi. Ibi vrsi multi bifontes z alie bestie mirabiles z siluestres. Ibi etiā sēgures comestibiles. q̄ Guls videntur esse de genere murū. comedunt tū q̄ carnes bñt sās p̄idas atq̄ p̄ngues.

De Korsica Ca. LXXXV.

Korsica est insula a q̄dā duce sic nōia ta. distās a sardinia. xxx. milia freato p̄tracta vel cincta 3 aspectum itale. Et est insula pascuis fertilissima. Cui⁹ fertilitate p̄didit q̄dā raur⁹ q̄ pabuli grā de p̄tibus ligurie ad illā insulā sept⁹ manauit. Nā cū illū raurū quedā mulier nōie korfa cū alijs iuxta lit⁹ maris regeter in armēto. vidēs illum raurū mare intrare z q̄tidie melius refectū redire ad armentū. cupiēs scire cognita sibi pascua: raur⁹ a ceteris egredientē vsq̄ ad insulā nauigio. p̄secuta. cui⁹ regredi su fertilitatē insule cognoscētes ligures rati bus illuc p̄fecti sunt. eāq̄ nōie mulieris auctoris z ductus insulā korsicam deinceps vocauerunt. Est autem multis p̄mutorijs angulosa glgñēs latissima (al. letissima) pabula z lapidē nobile quē greci baccē vocāt. vt dicit Jsi. li. xv.

De Lacedemonia Ca. LXXXVI.

Lacedemonia q̄ alio nōie dicitur spartanā in finibus grecie iuxta thraciā ē puincia in europa. Cui⁹ habitatores dicunt lacedemones a q̄dā lacedemone semele filio Hi lacedemones i bello 3 mēses nas. timētes d̄luturnitate p̄lij spez p̄lis amittere. p̄ceperūt vt eoz p̄gles cū iuuenib⁹ dōmū relicti p̄cūberēt. sic ex p̄miseno p̄ginū cōcubitu iuuenes nati ex nota materni pudoris spartani vocati sunt. vt dicit Jsi. li. lx.

De Lectonia

Capitulum. LXXXVII.

Lectonia scythie est puincia. cui⁹ populi lectuni sunt vocati hoies robusti z fortes bellicosi z feroces. Est autem lectonia regio cui⁹ gleba ē fructifera. palustris i multis locis. z valde nemorosa. flumibus z aq̄s irrigua. fer⁹ et pecudibus valde plena. Nemoribus z paludibus ē munita. paucas hñt alias munitiones preter flumina nemora z

.I. de Prouinciis

paludes, et ideo iestate vix pot illa regio ex-
pugnari solum in hyeme quia aqua et flumina
gelantur.

De Liunia Cap. LXXXVIII.

Liunia est eiusdem regionis et idioma-
tis prouincia specialis, quae longo maris
oceanum interiecta a finibus germanie
est diuisa. Cuius incolae liuiones antiquitus vo-
cabantur. Quorum ritus fuit mirabilis antiquae cul-
turae demonum ad vnum dei fidem et cultum perger-
manicos cogerent. Nam deos plures adorab-
bant: Prophanis et sacrilegis sacrificijs re-
sposta a demonibus exquirebant, auguribus et diui-
natioibus fuebant. Mortuorum cadauera tur-
mulo non tradebant: sed plus facto rogo ma-
ximo usque ad cineres comburebant. Post mor-
tem autem suos amicos nouis vestibus vestiebant, et
eis per viaticum corporum onus et boues et alia aian-
tia exhibebant. suos etiam et ancillas cum rebus
ipsis assignantes vna cum mortuo et rebus
alijs incedebant. Eredentes sic incensos ad quon-
dam viuius regionis felicitatem pergere, et ibidem cum
pecoribus et fructibus sic ob gratias dei obulorum mul-
titudine felicitatem et vite ipsius patriam inuenire.
Hec patria tamen errore demonum antiquissimo
tempore falsata: modo in parte magna cum multis res
gionibus subditis vltimae diuisa praecedente gratia
et coopante germanorum potentia iam creditur a pre-
dictis esse erroribus liberata.

De Lycia Cap. LXXXIX.

lycia finis est maris: et portus eius ciuitas
magis Lystra dicitur. A qua de syria intra
pauphilia in italiam nauigat, ut per Acc.
xxviii. Hec autem regio alio nomine dicitur Lycaonia
cuius ciuitates dicuntur fuisse Lystra et Derbe:
ad quas Paulus et Barnabas ab iconio fuger-
unt. Vbi sanato viro in litteris lycaonite (alibi
lycaonici) barnaba ionem: et paulum mercurium
vocaueunt, et eos adorare voluerunt, ut dicitur Act.
xiii.

De Lydia Cap. XC.

Lydia sedes est antiqua regionum quam flu-
uius Pactolus excoluit in diuitijs torren-
tibus aureis. Hec aurea moenia dice-
bat. Que dum per breuitate duos reges fratres, scilicet
lydium et tyrhenum ferre non possit, hic per sortem
tyrhenus cum ignem multitudinem profectus loca gallie
occupauit et tyrhenus noianit. Lydia autem a
lydio fratre regis, qui remanserat in prouincia cognos-
miata est. Longius ab occidentemiori phrygie
habes finem vrbem ab orientem quam helles flu-
uius cigit. Locus pactoli et herin circumfluunt
arenis aureis locupletes, ut dicitur Iliad. li. xv.

De Libya Cap. XCII.

Libya regio est maxima in africa sic dicta
eo quod libys, id est veteris africae, inde fiat ut dicitur
Iliad. li. xv. Alij dicunt Epasum filium io-
nis (qui et mephiz in egypto addidit) ex casona
uxore sua filiam nomine libyam percasse, quam postea
in africa regnum possedit, ex cuius nomine illa ter-
ra fuit deinceps libya appellata. Est autem
libya in principio africa posita. Cui ab orientem
est egyptus, ab occidentem syrios maiores
et trogodite, a septentrione mare liby cum, a
meridie ethiopia et barbarorum varie nationes
et solitudines inaccessibiles propter bestias fero-
ces spiritus dracones qui percreant basiliscos.
Ducuntur Iliad. li. xv. Est libya terra valde
feruida et pusta multa generans in diuersis
locis monstruosa et venenosa. Et multa in di-
uersis partibus preciosa, vtpote gemas preciosas
aureas et argenteas in magna copia, frumentum, vi-
num et oleum et varia aromatum genera. Primum
autem origines traxerunt habitatores libye a
phuth filio chaz. Unde fluit curres per libyam
et maritimam phuth dicitur, et omnis regio phuthem
noia, ut dicitur glo. sup. Gen. xj.

De Lothoringia Cap. XCIII.

Lothoringia germanie est quiescencia et fi-
nalis prouincia a rege Lothario noia
Hec ab orientem habet Rethiam sine Bras-
banciam, a meridie rhenum et Alsatiam, ab oc-
cidentem galliam senoneses, a septentrione gallias
belgicas. Hanc mosam flumen praeterfluit. In hac
ciuitas Metis constitit. Est autem regio in multis
locis fructifera, vinifera, foveis et amnis irri-
gua, inodurosa, siluestris, nemorosa, ferax, pecu-
dibus et armis fecunda. Sens est mixta ex gal-
licis et germanis. Fontes habet mirabiles et
medicinales ex quorum potu languores va-
rii sanantur.

De Lusitania Cap. LXXXIII.

Lusitania hispanie est prouincia paasim
flumem et Tagum opidu habens. Et est re-
gio metallis referta habens aureas et argenteas,
ferrum et plumbum albam atque nigram, ut dicitur Plin.
lib. vii. cap. lxxij.

De Maurania Cap. LXXXIII.

Maurania a colore populi est voca-
ta, quoniam nigrocoloris patria. Greci enim
nigrum maurem vocant. Sic enim galli
a candore populi sunt dicti, ita mauri a nigro
colore nomine sunt sortiti. Cuius prima prouincia
Scriphesis est quae stiphi habuit opidum, a quo
vocabulum traxit regio phibet. Alij vero
F

Liber. xv. De diuisione terre

puicia Mauritaniam cesariensis q̄ colonia cesaree citat̄ fuit: et nō me puicie dedit. Ultra q̄ igit̄ puicia q̄ sibi iuste fuit p̄iuncte ab oriente medietatē habet. A septentrione mare magnū, ab occasu flumē malua. A meridie montes altricim q̄ discernit int̄ secundā trā et arenas iacentes ad oceanū. Alia ē mauritaniam tingitanā: q̄ sic a tingi metropolitana ciuitate ē vocata. Decylia p̄s ē africe. et exurgit a montibz septētrionis ab oriente flumē malua. A septentrione fretū gaditanū. ab occasu oceanū atlanticū. A meridie gaulonū gētes vīqz ad oceanū belpey perrates. Et ē regio gignēs feras. simias. dracones: et struthiones et elephantes. Buculqz. Jsi. li. xv. Plin. ̄t̄ d̄t. li. v. c. ij. In mauritaniam inq̄t ē gaulonū gēs q̄ habitat intra atlantē montē p̄sus oceanū in loco nemoroso: scatēbz fontibz irrigua: vbi sponte nascūt oīa genera fructuū ne vnqz scitetas desit voluptatibz icolaz. Est at̄ loc⁹ ille elat⁹ sup̄ nubiā atqz i vicinia lunari cuncti. Et dicūt eūdem locū noctibz micare crebris ignibz. et egyptanorū fatyrozqz lasciuia i tibiaz ac fistule cātū: tympanozqz et cymbalozū sonitū p̄strepere: sic celebrati auctores. p̄diderūt. Crescit at̄ ibi arbores mire p̄ceritqz q̄z ligna sūt odorifera et sūt filia cypresso q̄ tenui lanugie sūt obducta de q̄ vestes p̄ficiūt addita arte. sic d̄ hōbice. Ibiqz crescit herba q̄ d̄t euforbia a suo inētoze sic appellata. et lacteū succū miris laudibz extollit in claritate vīsus: et i serpentū icē et venena. vt dicit idem ibidē.

De Macedonia Cap. xcv.

Macedonia in exordio ab emacia rege emacia fuit dicta. Sed macedo deucaliōis nepos postq̄ ibi habuit p̄ncipatū mutauit vocabulū. et eā macedoniā a suo noīe nūcupauit. vt d̄t Jsid. li. xv. Est at̄ p̄s ab oriente egeo mari. A meridie achaie. Ab occasu dalmacie. A septentrione mesie. vt d̄t idē. Fuit aut̄ p̄s Alexandri magni et regio i aureis venis et argento optia. Lapidē quē p̄conitē vocāt gignit. In eadē puicia ē mōs olymp⁹ q̄ excellēt p̄rice tantū extollit vt i ei⁹ cacumie nec nubes nec vēti nec pluuie sciat. vt d̄t idē. De Macedonia at̄ d̄t Plin. li. iij. c. xj. Macedonia antea emacia dicta. trāz iperio ē posita. Hec asia. armenia. abertia. albania. cappadocia. syria. egyptū. tanz. caucasū: ē trāsgressa. Hic i bacris medis p̄s d̄nata ē. et possedit tota

lit̄ orientē. Hec scz Indie victrie p̄ vestigia liberi p̄s et hercul enagata ē. Hec ē illa macedonia cui⁹ vno die paul⁹ emili⁹ ipator. lxx. vrbes direptas (als discerptas) v̄didit vt d̄t De Magnesia Cap. xcvi. (sic idē Agnesia grece ē puicia int̄ thessaliam et macedoniā int̄ media. multas cōtines gētes opida et ciuitates. vt dicit Plin⁹ li. iij. ca. x.

De Hesia Cap. xcviij.

Hesia a messiu puēti ē vocata. et ē p̄ma puicia quā danubi⁹ vīqz ad medietatē mare recludit. vt d̄t Jsid. li. xv. Hec ab oriente ostijs danubij iungit̄. Ab euro at̄ thracie. A meridie macedonie. Ab occasu histrie copulat. vt d̄t idē. Est at̄ regio p̄tines p̄les gētes opida et ciuitates. frugibz feras. abūdas in venis mineralibz et in lapidibz et metallis.

De Mesopotamia Cap. xcviij.

Mesopotamia grece etymologia posidet. eo q̄ duobz flumijs abiat. Nā ab oriente tigrim. hz. Ab occidentē eufratē. Incipit at̄ a septentrione int̄ montes tanz et caucasū. cui a meridie sedētur babylonia et chaldei. vt d̄t Jsid. li. xv. Est aut̄ regio in asia multaz ampla tā in latū q̄ in lōgū. abundas in frugibz. pascuis. pecudibz. et armis. locuples i diuitijs et metallis.

De Media Cap. xcix.

Media a Medo rege ē dicta q̄ puiciā illā p̄mit⁹ ē aggressus. hz aut̄ media ab occasu parthia regē A septentrione armenia circundat. Ab ortu caspius videt montes. A meridie hz p̄sidā. Hec regio sola medicā arbores p̄turit quā alia regio nūqz gignit. vt d̄t Jsid. li. xv. Est aut̄ regio valde opulēta. mltis flumibz irrigua. Ciuitatibz et opidis p̄clara. mltorū p̄p̄lorū d̄na. Et regē magnā babyloniā ac chaldeorū iperū anteq̄ d̄nicert. Jsti at̄ glōis incole vna cū persis nauigio i africā trāsfueri cū libijs se miscuerūt. q̄s libyi corrupta ligna et barbari mauros vocauerūt. quīs mauri a nigro colore sint greco. idioma sic vocati. vt d̄t

De Delos Cap. c.

Delos ē insula vna ex cycladibz q̄ omniū insularū ē rotundissima. et iō melos. i. rotūda ē vocata. vt d̄t Jsid. li. xv. Est aut̄ insula mltis bonis referta. vt d̄t Plin⁹. et spacij breuioris quāritatē soli fertilitas recompenlat.

.I. de Prouintiis

De Idia Cap. CL.

m Idia ē insula i hybernie puincia q̄ in puctali medio est. put. d̄r collocata. sic dicta a q̄dā rege q̄ inē q̄ncq; filios totā in- sulā in q̄ncq; ptes eq̄les diuidens: illā pte in sule q̄si patrie medimillū ad vsus p̄pos de putauit. p̄p̄ quod illa hybernice insule por- tio Idia: q̄si aliaz terraz in circūitu me- dia hodie nuncupat. Est autē illa patria q̄ ad glebā fertīl in frumentis pascuisz armē- tis: abūdans i piscibz: carnibz et alijs victu- alibz butyri casei atq; lactis. Flumibz est ir- rigua. Fontibz atq; lacz multiplicē effect⁹ z p̄tut. Sicut d̄r h̄re aspectu delectabile. ac- re salubre: quo ad siluas z paludes in eius extremitatibus valde fortē. Et ideo p̄p̄ po- puli multitudine: castrorū opidorū fortitudi- nē: camera vocat hybernie vulgarē p̄p̄ pacē

De Bissena Capitulu. CII.

m Bissena germanie ē puincia ab vrbe q̄ Bissne d̄r sic vocata. Cum Boe- mia p̄uicta et polonia i sol ortu. Lū b̄ aua- ria in meridie. Lū saromibz et thuringis i oc- cidēte. cū rheria z t̄nis rheni a septentrione. Et est terra āpla et spaciola: nūc plana. nūc mōtuosa: fertīl multū z pascuosa. aq̄s opti- mis irrigua. Nā nobili flumio Albie p̄ ma- iori sui pte p̄ cī lōgitudine ē pfusa. Luita- tes h̄z fortēs z opida z castra fortia z muni- ta. Lūi gēs locuples ē generalit̄ in diuitijs frugibz. i. pecudibz z metall. Et cū sit popu- lus magne pulcritudis z fortitudis z elegā- t̄. p̄ceritat̄. ē t̄n gēs b̄igna z pacifica: ex na- tura mīn⁹ germanic⁹ h̄nis i oibz feritatis

De Bithlene Capitulu. CIII.

m Bithlene est insula i mari adriatico p̄ quā de syria z cypro i italiā nauī- gat. ad quā difficil ē accessus p̄pter bithalassum. i. līe i mare p̄fissum. Terre ei v̄larene iteriectu diuidit mare. z sit q̄si du- plex. vñ naues ipingētes ad arenas d̄ faci- li z frīgunt. vñ p̄z in Actibz ap̄loz. c. xxviii. tā in textu q̄ in glo. Et q̄uis icole illi⁹ insu- le sint barbari: circa t̄n picit̄ates z ibi nauis fragiū patietes sunt h̄iani: vñ p̄z ibidē. Ad hāc insulā p̄uict Paul⁹ q̄n nauigauit i rho- mā: vbi venenū vipe q̄ manu ei⁹ adheferat in farmēta euasit: bestia ercussa i ignē z eru- sta. In eadē etiā insula m̄lta miracula p̄p̄- trauit. vñ d̄r Actū. xxviii.

De Habatea

Capitulu. CIII.

n Habatea arabie est puincia a nobas ioth filio hismaet dicta. Et est inē arabia z indeā in media. Surgit ac ab eufrate z porrigit vsq; ad mare rubz: vñ dicit Isido. li. xv. Est autē terra p̄p̄guis. fer- til in frugibz: fructibz: pecudibz: p̄cios lapī- dibz et metall. De hac dic̄ Plin⁹ li. vi. c. xxx. it. Habatei inq̄t opidū icolūt Petra noie. in pualle h̄nis fere duo milia passuū. In la- titudine circūdat montibz iaccessis: amne interfluere. z distat ab opido Baza. d̄c. passū suū. a sinu pfico. xxxij. (als. cxxxij.) passuū

De Norwegia Cap. CV.

n Norwegia latissima ē europa puin- cia mari fere vñdiz circūcicta. ab aqlone distēta. gothorū regiōibz cō- termina. Nā a premeridiana z orientali per q̄ndā fluminiū q̄ albā d̄r a gothia ē diuisa. Est ac regio asprina z frigidissima siluestis z nemorosa. Lūi icole pl⁹ p̄ piscatura z ve- natōe viuūt q̄s d̄ pane. nā rara ē ibi annonā p̄p̄ frigorū magnitudinē. Ibi fere m̄lte vñ al- bi vñ. Ibi ē iē fibri q̄ z castores dicūtur. Vira s̄t ibi m̄ltaz mōstruosa. Fōtes ei s̄t ibi i q̄bz oē ipositū coriū siue lignū statū i la- pidē cōmutat. In ei⁹ aqlonari pte nō videt sol occubere i etiuāli solstitio p̄ ples dies. Nec etiā videt sol ibidē p̄ totidē dies i sol- stitio hyemali. Cū t̄n t̄pis optz icolas t̄re opari cū cadel. Frumētū vini z olei exps est nūc aliunde deferat. Hēs autē corpis ingēt̄ ē z stature. z pulcre forme: et magne fortitū- dis ac robuste. validi s̄t pyrate. z aiositat̄ magne. Ab oriēte habz galatiā. A septētri- ne Isolandia: vbi mare p̄petuo z gelat. Ab occidēte ē hybñicū oceanū et britānicū. A meridie dacie z gothie finibz terminat̄.

De Normania Cap. CVI.

n Normania q̄ z neustria a noric⁹ pos- pul⁹ ē dicta. Qui nauigio venietes de Norwegia līe oceanū gallici obtinuerūt. Qui tādē puiciā i circūitu inhabitātes: cā normaniā vocauerūt. Habz autē oceanū bri- tānicū ad euz. sinū aq̄ranicū ad occidentē. galliā ad meridie: et oceanū ad aqlonē. Est autē gleba eius frugifera z p̄guis: portubz maris nobil. ferz z pecudibz fertilis. nobilissi- mis ciuitatibz et opidis valde fortē. Lūius metropol d̄r Rothomagū citas nobil sica sup flumiū q̄ Secana ab icol noiat. L⁹ gēs pplosa ē fortz z bellicosa. vñ bana i h̄itu. mo- desta i appatu. pia affatu. pacifica i puictu

Liber. xv.

De diuisione terre

De Numedia Caplin. CVII.

Numedia ē regio in africa cartagini
p̄tigua et puicina. Incipit aē a fluuio
arnisiga (als aringa) et definit in li-
mite cogitanozū: hñs ab ortu syres mino-
res: a septentrione in mare tēdit i sardinia: re-
spicit ab occasu mauritanā stipheses. a me-
ridie ethiopū gētes. Et ē regio cāpi piguis
in mltis locis. Ubi at siluestres ē feras gnat. v.
bi aut iugis ē ardua: eqs et onagros pcreat.
cui? vltiora spētib? et bestijs st plēa. Har-
mor aut generat eximii qd numediū dr: vt
dicit Isido. li. xv.

De Narbonēsi puicia Cap. CVIII.

Narbonēsis ē puincia: vt dr Plin?
li. iij. c. v. et appellat ps galliaz. q me-
diterraneo mari alluit. q mō gallia
brachata est dicta. q amne narbo ab italia
est discretā et alpiū iugis. Nulla ē ei puiciaz
pferēda i cultu viroz. in dignatōe morum:
in plenitudine opū. breuiet? italia poti? q p-
uincia ē dicēda. Flumia hz nobilissima inē
q rhodan? galliaz flum? fertilissim? d alpi-
bus se rapiēs pēfuit puincia narbonēsem.
stagna hz mltā. et pot? ples et p̄mōtorā mltā
inē q Harilia obicit pncipatū. Toti?
aut narbonēsi puincie lōgitudō p̄tiet. ccc. et
septuagintamilia passū. latitudo p̄o. ccc.
et. xlvij. milia passuum. vt tradit Agrippa.
Lucius Plinius.

De Ophir Cap. CIX.

Ophir nomē est puicie i India. ab
ophir viro d posters heber noiate. q
et tra aurea antiq? appellabat: eo q mōtel
aureos habeat. q a leonib? et senissimis be-
stijs icolūt. Ad qd null? alie accedere aude-
rēt nisi nauē stāte iuxta lit? q cū terrā vnguib?
leonū ceterarūq? bestiarū effossam inuene-
rit i suā nauē recipiat: vt si bestie eū senserit
facile in mare recipiat: vt dr Raban? sup lo-
cū illū. Cū vēssent nauēs salomōis i ophir
sumpserūt ide aux. xc. iij. Reg. it. g. Idē fere
dicit Pli. Hic autē olim hec puicia au-
rū: lapides p̄ciosos chrysopassos et adamā-
tes: lignū thynnū et hebenū et aues p̄sticos
et pauos. dentes eburneos. simias et bestijs
as alias mōstruosas: vt dr Pli. et Isid. Ad
hāc at regionē d indea p lōgos maris rubri
circūit? p̄uicē: et p insulā asio gabar quā post-
ea Alexander magn? terre adequit i Ophir
p̄trāsūt. Incole at t̄re ophir veniētes de stir-
pe heber a fluuio capue vsq? ad regionē in-

die q nūcrethla nūcupat habitauerunt: vt
refert Joseph? et ab Ophir nepote heber
ophir totā puiciā vocauerūt. vt dr Raba. ff
ij. li. pal. c. viij. Fuit at iste ophir fili? iectā:
filij heber. vt p̄ Ben. x. Est at ista r̄gio vici-
na terre euilath quā gōd circūit: vt dr Ben.
ij. et ei i montib? aureis et sp̄eb? aromaticis ē
similis et in gēmis: vt dicit Plin?.

De Olādia Cap. CX.

O Olādia ē qdā puicia modica sita iux-
ta ostia rheni vbi intrat mare bras-
bāne p̄tigua a meridie: vicina frisie ab ori-
ente: ab occasu insule britānicē p̄ticta. ab aq-
lone inferiori gallie bellice ē p̄tigua. atq? flā-
drie ab occidentē. Est aut t̄ra palustris et aq-
sa. fere ad modū insule vndiq? maris brachij
atq? rheni fluis circūfusa: hñs lac? et stagna
multa et pascuā valde bona. et id armēs pes-
cudib? et iumentis ē referta. et gleba in locis
plurib? valde frugifera et i plurib? etiā nemo-
rosa. ples et viles habēs venatōes. in plib?
etiā est bituminosa: et q format matia apta
ad igniū nutritiā. Et est terra diuicijs que-
trāsūt p mare et p flumina plurimū opulē-
ta. Cui? ciuitas capital? Traiectū infer? nū-
cupat in latino. Utrich p̄o dr in idiomate
germanoz. nā ad germaniā p̄tinet q ad sici-
q ad mores et q ad dñiū et etiā q ad linguā.
Cui? gēs elegās ē corpe. robusta viribus.
audax aio. venusta facie. honesta i morib?
denota dō: fida hoib? et pacifica. min? p̄dis
intēdēs et raptib? q alie germanice natiōes

De Orcada Cap. CXI.

Orcada oceanī ē insula iuxta mare
britānicū in europa. a qua et cete in-
sule multe eidē cōterminatē et vici-
ne orcadēs insule nominant. et sunt in nūero
xxij. quaz. et. deserte sunt. xij. p̄o incolunt
vt dic Isid. li. xv. de insulis.

De paradiso Capitula. CXII.

Paradisus est loc? i p̄tib? orientis cō-
stitus. cui? vocabulū a greco i latio
nūp̄t hōr? Porro i hebraico eden
dr: qd apd nos delitie itēp̄rat. vt dr Isid.
li. xv. c. ij. Est ei bōr? olitiaz: vt dr is. q: et
oi gñe ligni et pomiferaz arbor? ē p̄tict? hñs
in se lignū vite. Nō ibi frīg? nō ibi est? sed
p̄petua aeris tēperies. Et ē medio foss p̄r-
pes totū nem? irrigat. Diuidit i q̄tmoz na-
scētia flumia. Cui? adit? p p̄tem p̄mi hois
hūano generi interclusus fuit. quia vndiq?
flāmea romphea. id est muro igneo vndiq?

.f. de Promintiis

circūcincta. ita vt ei⁹ pene cū celo icendius
iungat. Presidiūq; āgeloz arcēdis spiri
bus malis: sup rōphee flagrantia: ē a dño or
dinatū. vt hoies flāme: angelos pō malos
boni angeli summonēat. ne alicui spūi vel
carni peccatrici adit⁹ pateat padisi. Hucul
q; Jsi. li. xv. ca. ij. vbi tractat d̄ regioib; Se
cudū magm̄ aīi hīsto. ca. ij. sup Bēn. d̄: sic
Plātavit iqt d̄. i. a pncipio creatōis herb
z arborib; locū delinariū apertit: z hī mun
di pncipio. s. i. oriēte. Et ille loc⁹ ē amenissi
mus: logo t̄re z mar⁹ tractu a nro habitabi
li segregat⁹: adeo edit⁹. i. alt⁹ vtrq; ad luna
rē globū attigat: vbi etiā p̄t sitas altitudi
nē aq; diluuij nō puenerūt: vt dicit idē. De
padiso aut dicit Jo. damas. Quia pō ex vi
sibili z invisibili creatura p̄ditur⁹ erat deus
hoies s; suā p̄tā imaginē et silitudine: sic
quāda regē z pncipē oīs t̄re et oīm q; sunt in
ipa: p̄struit aū q̄si quāda regione in q; puer
satus btas duceret virā. Et ille loc⁹ diuin⁹ ē
padisus: dei manib; in eden. i. in delicijs et
voluptate plāt⁹. In oriēte qdē oī t̄ra cel
sior. penit⁹ spato z tenuissimo aere circūful
gēs: plāt⁹ sp̄ floridis comat⁹ z bono odore
plen⁹: lumie replet⁹. pulcritudis vniuerse:
gaudiū z exultatōis p̄mptuariū: create sensi
bil⁹ excedēs itelligētā: diuina regio z digna
eo qui fm̄ imaginē erat: i. q; nil irōnabiliū
habitabat: s; sol⁹ hō diuiaz manuū plasina
Jte Strabo z Beda dicūt q; padisus loc⁹
est i oriēte posit⁹: intiecto oceano z mōtib;
opposit⁹ a regioib; q; incolūt hoies secre
tus z remotissim⁹ ē: p̄tignensq; altitudie vs
q; ad circulū ip̄i lune. Fuit loc⁹ sūme pue
niens hōi innocētū p̄t ei⁹ sūmaz tēperie. qz
nō frig⁹ ibi nec estus: s; p̄petua tēperies: vt
dic Jsi. Jte p̄t oīm bonoz abūdantiā: qz
vt dic Aug. d̄ cui. dei. cū. c. x. Quid time
re aut dolere poterāt in tātozū tanta affluē
tia bonoz: vbi non aberat quicq; qd bona
voluntas z cupisceret. nec inerat qd carnē z
aīm hoīs felicit⁹ viuētis offenderet: vel i ali
quo molestarēt. Jte p̄t sūmā amenitatem.
Nā vniuerse pulcritudis erat p̄mptuariū
vt dic Dam. qd attestat tā arborū q; frōdūz
z florūz inarcessibil⁹ pulcritudo. Nā arbo
res comā nō pdunt. flores nō marcescunt.
Jte p̄t sūmā locūditatē: qd attestat fructu
um dulcedo. qz ibi ē oē lignū pulcrū visu z
suauissimū ad vescēdū. Bēn. ij. Idē etiā at
testat luc⁹ pulcritudo. Nam puritati aeris

claritas luc⁹ p̄portional⁹: vt dicit Bed. Jte
p̄t soli fecunditatē: qd attestat fōrū irrigaci
um multitudo. Dī ei Bēn. ij. Fōs ascēdebat
z irrigabat padisū q; i q̄tuor flumia ē diuis
sus. Bēn. ij. Jte p̄t loci securitatē: qd attes
tat situatōis ei⁹ altitudo. nā lūarē rāgit cir
culū: vt dic Beda et Jsi. id ē p̄tingit ad aē
rē qetū post istū aērē turbulētū vbi finis est
z terminus exhalationū z vaporū hūidozū:
quoz fluxus z p̄gressus lunari corpi assila
tur: sic exponit Alet. Non fm̄ veritatem at
tigie i altitudine orbē lune: s; circulū lunare
d̄ attigere hypbolice: vt ei⁹ maxima altitu
do z incōpabil⁹ respectu t̄re inferioris isinu
aret. Jte p̄t ei⁹ incorruptibilitatē: qd attes
tat ibi exultētū vite lōgitudo. Nā ibi sunt
Helias z Enoch viui vsq; hodie z incorru
pti. sic d̄ Bēn. i. hīsto. Nihil ei p̄t ibi mor
ri qd ē vniū. Nec h̄ mirādū ē d̄ padiso: cū i
hyb̄nia sciam⁹ ēē isulā in q; mortuoz corpa
nō putrescūt. Et alia in q; hoies mori n̄ p̄nt
sed op̄t vt vltio senio extra isulā deferant⁹.
q̄re sup de Jb̄nia: in l̄ra J. De padiso aut
z eius situ fuit opinio apud gētiles: vt r̄fert
Jsi. vbi loquit⁹ de insul⁹ fortunat⁹. de q̄b; et
loq̄t Jsi. li. xv. inter q; ē vna q; oīa fere p̄t
turit bona. vbi hum⁹ sponte p̄creat oēs fru
ctus. vbi in iugis collū arbores virore frō
diū z dulcore fructū veltunt. vbi ad her
barū vicē messis et olus crescit. Unde z gē
tiliū error et seculariū carmina poetarū p̄
pter soli fecunditatē easdem isulas padisūz
esse putauerūt. Qd qdē ponere est erroneū
cū p̄dicte insule fortunate sint i occidēte cō
tra leuā mauritanie i oceāo collocare: vt d̄
Jsi. li. xv. Paradisus aut ē in oriēte i altissi
mo mōte. de cui⁹ cacumie cadentes aq; ma
ximū faciūt lacū. In suo casu tantū faciunt
strepitū z fragorē q; omnes incole iuxta p̄
dictū lacū nascūt surdi: et imoderato soni
tū seu fragore sensū audir⁹ in puul⁹ corripe
te. vt dicit Basili⁹ in hexameron. filr z Am
brosi⁹. Et illo autē lacu velut ex vno fōre p
cedunt illa flumia q̄tuor. Phison q; z gan
ges. Syon q; et nil⁹ d̄. z tigris ac eufrates: d̄
q̄b; in li. Beneseos sit mētio special⁹. q̄re su
pra in tractatu de fluminib;.

De Parthia. Capitulu. CXIII.

Arthia regio est marcia i asia: q; ab
p̄ Indie finib; vsq; ad mesopotamie
fines ē porrecta. Propt̄ inuictā enī
parthoz p̄tū assyria z ceterē regiones nōme

eius traxerunt. Sunt aut in ea puincie pri-
culares. s. Aracusia, parthia, assyria, media
z psia. que regides sibi iuice iuncte iunctus
ab indo lumine sumunt: z tigris flumio clau-
dunt. Loca sunt nemorosa: mōruosa z aspa:
z flumia multa. Sunt aut puincie finibo su-
is discrete: noia a ppijs autoribz trabētes
ita. Nā aracusia ab opido suo nūcupata ē,
Parthia autē a scythia venientes occupas-
uerūt. eamq; ex suo noie vocauerūt. Huic
a meridie est rubz mare. A septentrione hyr-
tanica solū. ab occidente media. Regna in
ea. xvij. porrecta a caspio mari vsq; ad gēre
scythaz est parthia: multis rebus pdigios
z monstruosis miranda. vt dicit Plin. lib.
v. Nā bestie sūt fero ces: pardi: tigrides ar-
q; lince. z aspides ibi z serpētes natura se-
uissimi et fero ces. Bens etiā dura est z cru-
delis. victu parca. p omni pulmēto z condi-
mento penta sale et cardamomo: vt dicit idē
Et dicit idem in glo. sup Dan. de plari re-
gione et parthoz. ca. vij. de bestia que silis
vso erat.

De Palestina Cap. CXIII.

Alestinā syrie est puincia dicta qndā
philisteā. cui⁹ ciuitas metropolis
q nunc ascalona dicit antiq⁹ philis-
tini vocabat: a qua ciuitate tota regio pa-
lestina vel philisteā pncis tēpibz vocabat.
vt dicit Jsid. li. xv. Idem etiā dicit li. ix. c.
de vocabulis gentiū. Philistei inquit ipi se
qui et palestini dicunt. P litterā sermo he-
breus nō habet: sed p eo greco vtitur. s. f.
inde philistei. p palestinis. Dicūt itaq; philis-
teai a sua ciuitate. Primo autē dicebātur
allophili. i. alienigene: eo q sp fuerunt filij
israel alieni: z longe ab eoz societate z gene-
re separati: vt dicit idem ibidē. Hec regio. vt
dicit Jsid. li. xv. ab oriēte habz mare rub-
bz. a meridiā latere iudea excipit: a septē-
trionali plaga tyrioz finibo claudit. Ab occi-
su pō egyptio limite terminat: vt dicit ibidē.
Origine autē pma contraxerūt philistei a fi-
lio chanaan noie Celluz (als pbetrusim) a
q pmitus sunt egressi philistei et capturim
vt dicit Bene. x. Bens vt narrat Herodot⁹
astuta et callida. molesta semp regno israeli-
tico z ifesta. Tū qz pspirati iudeoz inuide-
bat. Tū etiā qz de soli sui felicitate z de ma-
ritimarū insularū suo domīnio subditarū for-
titudine et potestate nūmū presumebat: vt
dicit idem.

De Pamphilia La. CXV.

Ampthilia q z psauria dicit: eo q omi-
flatu aure est exposita: vt dicit Jsid.
li. xv. Proincia est in miori asia. has
bet metropolim vrbē que Seleucia nūc
patur: vt dicit idē. quam Seleucus antio-
chus qui antiochia condidit: fundauit. vt
dicit Jsid. li. xv. Est autē regio maritima
inter Ciliciā et bithiniā: a qua nauigat i ta-
liam p cyprū insulā: vt patz Acc. xvij.

De Panonia q etiā Ungaria appellat
Capitulū CXVI

Annonia europē est puincia que ab
hunis qndam occupata ab eodem
populo Ungaria vulgarit est vocata. Que
duplex est fm Orosiū. maior scz et minor.
Maior quidē est in vltiori scythia vltra
meotides paludes pstituta: a qua huni ve-
nationis grā pmit⁹ exeuntes z p lōgissima
paludū z terrarū spacia. z cernozū et bestia-
rū vestigia insequētes: tandē solū pannoni-
e inuenerūt. Qui reuerfi ad ppria collecto ag-
gmine in pannoniā redierūt. z expulsis ins-
colis a pmeua sua origine nomen genti. et
patrie indiderūt. vt narrat Herodot⁹. Est
autē hec puincia ps mesie quā danub⁹ pter-
fluit z pfundit: vt dicit Jsid. li. xv. et. xvij. Ha-
bet aut galatiā. ab oriēte. greciā a meridie.
dalmaciā et italiā ab occidente. z germaniā
a septentrione. vt dicit idem. Est autē terra
spaciosissima et fertilissima: montibz z sil-
uis munitissima. multis fluminibz et aquis
irrigua. venis aureis et alijs metallis diu-
sima: habens montes maximos: in quibz
diuersa marmorū genera inueniunt. Sal et
optimū in qbuldā montibz effoditur. fers et
pecudibz ppter pascua vberima adimplet.
Frugifera etiā est gleba eius valde z vniue-
ra in multis locis. z intra se plures pmet
gentes: nō solū lingua: verū etiā moribus z
vita in pluribus differētes: sic idē dicit Hero-
dotus. Dicit at Jsid. li. xv. Panonia a pē-
ninis alpibz est vocata. quibz ab italia secer-
nitur. regio fortis est z solo leta. A tribz flu-
uijs. s. danubio scz z Sana ac Tycia ē val-
lata. Habz aut ab oriēte mesiā. ab euro. hy-
striā. ab africo aut pēnina s hyz alpes. ab oc-
casu galliā belgicā. a septentrione danubiū
limitē: q z germaniā pterfluit. Hic hister
dicit. et hister vocant terrā quā iuxta pan-
niam circūfundit.

De Paron Cap. CXVII.

I. De Prouinciis

Aron insula est a parato Plati filio
noīata q̄ de noīe suo paron oppidū z
isulā noīauit. vt dicit Jsi. li. xv. Signit
aut marmor cādidissimū qd parū dicit.
nutrit etiāz fardū lapidē marmoribz qdes
pstantiorem z inter gemas valissimū. vt
dicit Jsid.

De Petropoli CXVIII.

Petropolis regio est in p̄sio arabie
z palestine dicta a q̄qz ciuitatibz ho
minū impioz q̄ celesti igne sūt p̄sio
pte. Terra ei vberima magis q̄ nūc hieo
lyma. nūc deserta est z exusta. nā p̄ scelere in
colaz de celo descendit ignis q̄ regionē i ci
neres eternos dissoluit. cui vmbra z spēs
qdam i fauillis z arboribz adhuc videt. Na
scunt aut ibi poma viretia sub tāta spē ma
turitatē vt ededi desiderium gignāt. q̄ si car
pas fatiscāt ac resoluūt in cinere fumūqz ex
halāt q̄si adhuc ardeāt. Ducusqz Jsi. li. xv.
Hec puincia aū ei p̄sioptionē ita fuit locuz
ples q̄ it ei lapides sapphyri z alie gēme p̄
ciose inueniebant. z in ei glebas aur. sicut
Job t̄git d. Loc sapphyri lapides ei z gle
be ei aur. Job. xxviii. Sz postea tota illa
regio in mare mortuū ē ouersa. sic vocatū ē
q̄ nec gignit viūū nec in se accipit ex genere
vuentus. Nā neqz pisces hz neqz aues. neqz
naugia patit. qz oīa vita carētia i eo ad fir
dū mergunt. Lucerna si fuerit accēsa supe
natat. extincto p̄o lumie demergit. vt dicit Jsi.
li. xliij. Quere sup de mari mortuo i tracta
tu mariū z aqz. In istū marī ripa circa vici
niā sodome crescunt poma supdicta. asper
ctu q̄dem pulcra s̄ gustu fetida z amara. vt
dicit glo. sup scđam eplam. Ps. c. ij. Est at alia
petapoli africe i puicia libye a q̄qz ciuitatē
bus sic noīata. i. beronice centria apolonia
poro z ptolomais ex q̄b ptolomais z ber
nices a regibz sūt vocare. Est at hec petapo
lis libye cyrenenē adiuncta z ei finibz depu
tata. vt dicit Jsi. li. xv.

De Persida

Capitulum CXIX.

Persida siue persia ē regio in asia in
partioz regna deputata descēdens
ab ortu ad Indos. ab occasu rubrū
mare hz. ab aqlone p̄o Media t̄git. ab au
stro gennania (als germania) q̄ p̄side anne
ctit. q̄b est incussa oppidū nobilissimū. In
p̄side at p̄mo orta ē ars magica ad quā Hē
roch gigas post p̄fusioem linguarum abijt

ibiqz persas ignem colere docuit. Nā hos
mies i partibz illis solē colūt. q̄ ipoz ligna
hel dicit. vt dicit Jsi. li. xv. Est dicta p̄sia a p̄seo
rege. q̄ de grecia in asia trāsiens ibi barbar
ras gentes graui ac diuturno bello edomu
it. Nonissime autē victor existēs nomē gē
ti subiecte dedit. vt dicit Jsi. li. ix. in ca. d. vos
cabul gētū. Nā Perse p̄ multa tpa ignobi
les reputabant. z quasi nullū momētū i gē
tibus habebant. Vedi sp̄ fortissimi fuerit.
vt dicit idē. Est aut p̄sida latissima z valde po
pulosa. in q̄ ciuitas nobil noīe Elaz sic dēz
ab elaz filio Sem. a quo p̄mo p̄cessit gens
p̄sarū. vt dicit Jsi. Et ab elam Perse p̄mir
elamite sunt vocati. Est autē in p̄sida ciui
tas nobilissima climaida noīe. que nūc per
sipolis nuncupat. De qua dicit. J. Bach. vi.
z. ij. Bachab. ix. Erat autē in p̄sida ciuitas
nobilissima et copiosissima in auro z argen
to. templū in ea locuples valde. z illic vela
mina aurea z lorice ac scuta. q̄ reliquit Ale
xander rex Macedo. zc. i.

De Pyrenea. Cap. CXX.

Pyrenea est puicia in europa. tra als
ra et montuosa. cui montes pyre
nei dicunt. et p̄tendunt a meridie versus oc
cidente. diuidentes ab inuicē maximas res
giōes. Nā alpes pyrenei diuidūt int hispa
niā z galliā. taz narbonensem q̄ etiā lugdunē
sem. Habent autē ab oriente germaniā. a me
ridie italiā. ab occidēte hispaniā. ab adlōe
galliā. Dicit autē pyrenea a crebris fulminū
ictibus. Pyr enī grece ignis est latine. Eres
bris enī fulminibz montes pyrenei quatiunt.
vt dicit Jsi. li. xv. c. de mōtibz. Est pyrenea ml
toz et magnoz flumioz origo et p̄ncipiū.
mater nemoz marinozū. nutrit ferarū z in
mentorū multozū. venas continens me
tallozū. fortes habens munitōes ciuitatū
et castrozū. multas et diuersas nutries taz
in lingua q̄ in moribz nationes populozū.
vt narrat Herodotus.

De Pigmea. Cap. CXXI.

Pigmea est regio i India p̄sus orie
te i mōtanis oceanū sita. in q̄ bas
bitāt pigmei hoīes pui corpe. vit bicubita
les. vt dicit Plinius z Jsi. Qui i q̄rto anno
generāt z i septio senescūt. Hi collecto exer
citu eq̄nāt sup arietes. z pugnāt i grues. mī
dos eoz et oua p̄stringētes. ne i eos hostes
multiplicent. vt dicit idē. Pl. li. v. c. de hoīz
bus indie mōstruosis. q̄re supra.

De Pictauia. La. CXXII.

pictauia gallie narbonē est puincia
quā picti angli z scoti nauigio ipetē
tes antiq^u ibitauerūt z tādē regiōi et
gēti et sua antiq^u p^{ro}pria nōmē i postez z po
ster^{ius} reliq^uit. vt narrat historiog^oph^o herodo
t^{us} Qui d^{icit} britānic^{us} finib^{us} classēz faciētes orā
oceanū sin^u aq^uānici inasert. z tādē p^{ro}colas
nō sine belloz discriminē locū i p^{ro}ia obtinen
tes: Pictauū oppidū a pict^{is} noiatū vt ab eo
dē herodoro d^{icitur}: p^{ro}struerūt. z lōga p^{ro}ile p^{ro}si
nia pictauā vocauerūt. Nec puincia p^{ro} lōgū
mar^{is} oceanū p^{ro}recta Tyroniā quā p^{ro}terflu
it ligēz h^{ab} ab oriente Hispanos: a meridie
Oceanū britānicū ab aq^ulōe Et minorē bri
tāniā i sinu aq^uānico ab occidēte. Nec p^{ro}ile
puinciola est p^{ro}clara i multis. vt narrat idē. nā
glebā d^{icitur} h^{ab} multū fertilē. oim fere frugū fe
racē. z fructuū multipliciū alitricē. Vinife
ra ē z frugifera: z i bonis q^u gignit. hum^{us} m^{ul}
tū opulēta. mar^{is} portuū ilignis est. ciuitat^{es}
tibo z oppidis inclita. annib^{us} z fontib^{us} irri
gua. capis p^{ro}is z nemorib^{us} ē amenissima. et
circa p^{ro}es maritimas facis z rupib^{us} ē mu
nita. vt p^{ro}p^{ri} i oppido rupellēsi sine castro: ad
q^u accessus p^{ro}p^{ri} sitū loci z freti āgustias v^{er}
h^{ab}. vt d^{icitur} idē. Lu^{ci} g^{er} lingua z morib^{us} galli
rū puicijs ē admicta. z iō q^uis a p^{ro}mis pict^{is}
h^{ab}beat illi^{us} g^{er} natōes vt sint natura for
tes. corpe elegātes. a gallic^{is} tū q^uo micti se
h^{ab} iō strare vt aio sint feroces. z ingenio p^{ro}
alijs vicinis gētib^{us} acrores. Nec miz. nāz
vt d^{icitur} J^{ul}. li. li. fm diuersitatē celi facies ho
minū z colores: corpm q^untitates: z aniozū.
diuersitates exstūt. Jū rhōanos g^{er}es: gre
cos leues. afros p^{ro}spelles. gallos natura fe
rōces z ingenio acrores puidem^{us}. q^uo v^{er}iq^{ue}
nāsa climatū fac. vt d^{icitur} ibidē. Et iō gens pi
ctauica robusta corpe: facie venusta. audax
aio ē. vt d^{icitur} callida ingenio z astuta. vt recitat
Herodotus.

De Picardia La. CXXIII.

picardia gallie belgice est puincia a q^u
dā oppido siue castro pōicon sic vo
cata. vt d^{icitur} idē de regionū d^{is}c^{ri}p^{ti}ōe vi
delicz herodor^{us}. Nā oppidū q^u nūc pichen
d^{icitur} in illo terre p^{ro}finio vsq^{ue} ad oceanū britāni
cum antiq^uus obtinuisse diuim p^{ro}hibet a q^u
tor^{is} p^{ro}is illi^{us} patrie fuisse credit in posterū
noiat^{ur} Est aut cor^{is} terra frugū z fructuū val
de ferax. arrigua fontib^{us} z flumib^{us}. abūdant^{is}
populis. munita nobilib^{us} ciuitatib^{us} et

cast^{is}: opidis fortissimis z famos^{is}: vt Belg^{is}
est seu beluacū Ambianis Attrabatū mor
rū z Tornacū: vt refert idē. H^{ab} aut puincia
iā dicta rhenū flumiū germanicū ab oriente
Galliā supiorē a meridie. oceanū gallicum
ab occidēte. Britāniā maiorē siue āgliā ab
aq^ulōe Est āt duplex picardia. i. supior q^u gal
lie v^{er}iq^{ue} mag^{is} ē p^{ro}ing. Alia d^{icitur} ēra iserior q^u
āādrīe z rēne finib^{us} seu brabācie p^{ro}id^{is} est
p^{ro}incta. z ē hānonia nūcupata. Utulq^{ue} p^{ro}ie
g^{er}es elegātes ēstāte. faciei decēt^{is} ac venuste:
audaces. al. leuiss^{is} z docil^{is} igenij: itellec^{us} clari.
affect^{us} p^{ro}ij. idiomat^{is} magis grossi aliaz ga

De ramathea La. CXXIII. (sic nātōnū

ramathea q^u z ramafota regio iuxta
decapolim sita. a ramatha ciuitate ē
appellata. in q^u nat^{us} ē samuel p^{ro}ph^{eta}: et
alio noie arimathia ē vocata: d^{icitur} q^u fuit Jo
seph vir iust^{us}: q^u cū Nicodemo cor^{is} d^{icitur} nūcū
inunxit ac honorifice sepeliuit. vt d^{icitur} glo. su
p^{er} Lu. c. xxiij. Est aut in tribu effraim i Jus
dea sita z i altissimis montib^{us} collocata. p^{ro}p^{ri}
q^u z ramathea. i. excellē ē vocata. Nā rama
excellū sonat: vt dicit Hiero. Est aut terra
q^uis mōtuosa fertil^{is} i fructib^{us} z i frugib^{us}. in
vineis z oliuis: fōtib^{us} irrigua. puritate aer^{is}
salub^{ri}ia: sit^{us} altitudie valde firma. vt dicit
Hiero. z ad remotissime speculadū multus

De Reucia La. CXXV. (ap^{ro}

recucia i benēsis ē puincia regio. i. quā
rhen^{us} circūfluit ac p^{ro}fidit: sic d^{icitur} ea eo
q^u sit iuxta rhenū: vt d^{icitur} J^{ul}. li. xv. z ē era hūi
mltas citates z opida valde firma. L^{ocus} gle
ba ē frugifera z vinifera i mlt^{is} loc^{is}. g^{er}es fort^{is}
z aiosa: i vita z i morib^{us} iuenietia habet cū
germāis. n^{on} tū ita ibiat spolijs z rapinis

De Rualia Capitulu. CXXVI

rualia ē puinciola q^undā barbara: nō
distāl^{is} multū a dacia. p^{ro}ps viromia ē
vocata. multā habēs audaciā. nūc autē est
sub fide christi. et regno dacie est subiecta.
a virore sic dicta: eo q^u sit g^{er}minosa z pascu
osa: i locis p^{ro}lib^{us} nemorosa. Lu^{ci} gleba ē me
diocrit^{us} frugifera. aq^us et stagnis irrigua: pi
scib^{us} marinis z lacualib^{us} est secūda. plures
habens greges pecudūz armēta. Scythie
p^{ro} p^{ro}ib^{us} p^{ro}incta. solo flumio q^u narua d^{icitur} a no
rico: ū z megardoz regionib^{us} ē discretā: vt
dicit Herodotus.

De Rinhouia Cap. CXXVII

rinhouia q^udā ē era modica a ciuita
te Doguntina sita sup^{er} ripam rhenū

.I. De Prouintiis

inf mōtes ptesa vsq ad oppidū qd Pigiua
 dr. Vñ z a rheno q p ei mediu dñuit richo
 uia ē vocata. Et ē tra q̄uis modica in vtro
 q rheno litore vsq ad mōtiū cacumia amē
 na mirabilr z fecunda. Tātē em pulcritudis
 ē z tā incredibil fertilitat q tam ibi hitates
 q etiā p ripā trāsitū faciētes delectat z refic
 q̄si horz iestimabil voluptat. Tādulcē ei
 bz glebā z tāpinguē q fruct z fruges mira
 fecunditate pit z celeritate pcreat ac pducit.
 In eodē agro arbores pomiferas diuersi
 generz pcurit z nucel gignit. z tñ pp̄ tācā fru
 ctuū mltiformitatē fruges parere n̄ omittit
 Arboz ēt diūfiras vineta n̄ ipedit. imovñ?
 z idē agell p̄t fruges z vina nucez z poma
 cozbasz pira z multa alia fructuū gñā pdu
 cere pfuerit. Fōtes calidi z medicie corp̄m
 necarij ibi de tēre visceribz oriūt. Vñta alia
 bz cōmoda vite mōrtaliū necaria q recitat
 re p singla eēt lōgum

De puicia rhomana La. CXXVIII

Romanoz puicia vt ait varro ē fere
 totū orb p̄nētia vbi seculū hitabilez
 possidet regiōes. Nā singlas ptes or
 bis rhomanorū potētia edomuit. nec fuit
 aliqz orb angul q rhōani exercit nō plen
 ferit gladiū. vt dr idē. Fuit tñ qndā p̄t italie
 rhomulea atiq̄ nōiata. a noie rhōuli sic di
 cta q vrbē rhomā p̄didit. citatqz z p̄lo no
 mē ddit. vt dr Jsi. li. ix. Vbi s̄dit h̄ p̄rio
 saturnia a saturno rege fuit dca: q̄ icola trā
 colere p̄mit iformauit: z ipm pp̄ saturitatē
 iopinatā saturnū vocauit. z tādē ipm tāqz
 deū i stellaz nūero coluerit. A Latio at rege
 latini p̄ea s̄t vocati Qui p̄ h̄ rhōani a rho
 mulo vrbē apliātē z muniētē rhōani dca sūt
 z q̄rites postea s̄t dicti eo q q̄rit rhomul? ē
 vocat. q̄ sp̄ h̄asta vtebat. q̄ labioz ling q̄r
 dr. vt dr Jsi. li. ix. c. d. gētiū notatiōe. Jsi?
 at regni z regū laudes ad plenuz calam? de
 scribere n̄ suffic. nec codex aliqz magnifica
 eoz rhōanoz opa plenarie p̄phedit. Rhōa
 nozū actūū p̄bitates si quē imitatiois grā le
 gere delectat legat i. j. Bach. viij. c. vbi mi
 ra de eoz p̄tutibz breuie recitat.

De rhomania La. CXXIX

Romania dr rhomanoz gēs noua.
 Nec ei grece noua v̄l nouū dr latine.
 Ab eo ei tpe q̄ p̄tatur sedē rhōani ip̄i i cō
 stātiopoli thracie vrbē dr rhōa trāstulit. ois
 grecoz regio rhōania. i. noua rhōa vocata
 fuit. vt dr raban? Jsi. vsqz hodie greci nō se

vocat grecos vulgarit. s̄z poti? romaniffes.
 q̄re sup dr grecia i lra g. vbi dr grec mlti rez

De Rhodo La. CXXX.

Rhod? insula ē cycladiū insulaz p̄ma
 ab oriēte: vbi rhodose capitolū d̄z
 ēt iuctū dū ibi citas p̄mit? p̄deret. In hac
 vrbe sol? fuit coloss? ere? lxx. cubitoz altitu
 dis. Alij fucit. i. miores colossi i insula eadē
 vt dr Jsi. li. xv. Est at rhod? insula eadē q̄ z
 cyp? vt dicit Jsi. li. xv. c. de noibz ciuitatū.

De Rutia La. CXXXI

Rutia siue rutenia q̄ z messie ē puicia i
 mioris asie p̄finio cōstituta. rhomaz
 rñ mios ē hñs ab oriēte. gothiā a septērio
 ne. p̄anoniā ab occidēte. greciā p̄o a meridie
 Terra qdē ē marie p̄cordā s̄t cū boemis z scla
 uis i idiomate z lingua. Hec a qdā pte sui ga
 latia ē vocata. z ei? icole qndā galate vocas
 bāt. q̄b dr Paul? aplus direxisse eplaz. q̄re
 De sabea. La. CXXXII (sup dr galatia)

Albea regio ē i arabia a filio ch? q̄ sa
 ba dicit? ē cōgnitā. Hec āgusto tēre
 tractu ad oriēte p̄sus p̄fici sinū extē
 dit. A septētride chaldeē appropiq̄t. ab oc
 casu sinu arabico t̄māf. a meridie p̄o ethio
 pie ē vicina. Est at regio thurifera: odores
 dās. nā i ei? saltibz myrrha cinamomū th? z
 cetā arōatica gñant. vt dr. Jsi. li. xv. Regio
 siq̄dē locuples ē i sp̄bz arōaticis. i p̄cioz laz
 pidibz z metall. Ibi fenit auis z alia miras
 bilia q̄ i regiōe arabie ab autoribz referūt. s̄
 q̄b sup dr arabia. Jsi? puicie dñaz regia fu
 it sp̄alt regia saba. q̄ totū tñ africe suis t̄pis
 b? obtinuit p̄ncipatū: vt dr Herodot? Nā
 regia fuit ethiopie ac egypti. vt dr glo. fr li.
 iij. Regi. x. z p̄ p̄ns credit q̄ ipa alia reg tūc
 t̄pis obtinuerit occidēt (als oriēt).

De Samaria La. CXXXIII

Amaria vt dr Jsi. li. xv. regio ē pales
 tine a metropoli ciuitate v̄l opido
 antiq̄ vocata. Nā samaria qndā fuit regal
 citas i isrl. q̄ nūc ab augusto sebastia noia
 tur. Hec regio media int̄ iudeā z galileā ia
 cet: icipiet a vico cui nom ē eleis. ē s̄t nate
 p̄sitis ē iudee. ab ea n̄ differēs i p̄tute: vt dr
 Jsi. a qdā mōre noie somer p̄mit? nomen s̄t
 p̄sit. vtz. iij. Re. ab ista tñ p̄ia samaritāoz
 gēs i postez ē exorta. q̄ trāsmigra dr assyrijs
 hitauit i samaria. q̄ deiceps dca ē samaria
 i. custodia. eo q̄ captiuato p̄plo isrl ipi. fue
 rūt i eadē p̄ia p̄ custodia ab assyrioz r̄gibz
 derelicti. vt dr Jsi. li. ix. c. de vocabul? regio
 nū. q̄re sup i eodē dr samaria mōte in lra S

De Săbia La. CXXXIII.

Ambia mesie ē puincia i europa i in
s feriori scythia collo cata: q̄si media i
ter prutenos. estenes. olisianes. lino
nes z cutōes (al'turones) q̄ oēs antiq̄ goz
thoz erāt subditi p̄tati. vt narrat Varro. si
milie z herodor. z ihabitāt litora oceani fa
ciētes p̄mōtorā z sin. lara aq̄lonis. vt dē
idē. Est at̄ Săbia tra fertil' gleba. z frugū fe
rax. tra palustr' z nemorosa. mlti flumibz z
lacubz circūuallata. gēs inē cetos barbaros
corpe elegās. mēte audax. ingenio arte z arti
ficio alias natōes i circūitu p̄cellēs.

De Sabaudia La. CXXXV

Abaudia dē f̄z antiq̄s q̄si salua z au
s day. via eo q̄ ab antiq̄s t̄pibz illavā
boitate p̄cipua a gallicanis p̄ibz ad
italiā p̄ illi p̄ue deserta z mōtes fuit sp̄ tuta
flā sp̄ ibi fuit summa iusticia Et iō put clā
mar fama publica sp̄ fuerūt ibi trāscētes in
strata cōi securi ab oī spolio z rapina Est at̄
ps pyrene. cui mōtibz italia a gallia sepa.
Quere sup de pyrenis mōtibz lra p̄. z a
lio noie p̄uincia puincie noiat

De Sardinia La. CXXXVI

Ardinia ē insula i mari mediterrāeo
s iuxta siciliā a q̄dā sardo hercule p̄ce
ato noīata. Qui cū mag multitudie
delibya. p̄fect' sardinia occupauit. z ex suo
vocabulo isule nomē dedit Hec i africa ma
ri ad silitudinē hūani vestigiū tā i oriēte q̄ i
occidēte latior. p̄mūz ferme paribz latibz. q̄
in meridie z i septētrioez p̄uit. z iō pus a na
uigātibz grecor ichos vocabat. P̄z at̄ tra
in lōgitudie. D. cxi. In latitudie. xl. In ea
neq̄ sp̄es gignit neq̄ lup. sed solifuga t̄m.
aial. s. erigui. hoibz p̄uiciofuz. Cene nū q̄q̄
ibi n̄ nascit. nisi herba q̄ dē apū rīfuz q̄ hoi
b'ric' p̄bit z q̄si ridētes intemit. Fōtes hz
calidos ifirmis p̄bētes sanitatē siue medez
lā. furibz cecitatē. si sacro dato oculos terige
runt. vt dē Jsi. li. xiiij.

De Sarmata La. CXXXVII

s Armata barbaroz ē terra q̄ sarmate
sūt dicti a studio armoz. flā patēti.
b' capis armati incedebāt: z mltas puicias
spoliabāt p̄ q̄ eos Letul' danubio. p̄hibez
vt dē Jsi. li. iij. Hi de gothis. sicut z gipides
Et hi tā pedestri plio q̄ eq̄stri sē vti. z iō. sic
sūt dicti. vt dē Jsi. ibidē.

De Samo La. CXXXVIII

s Amo insula est i egeo mari. vbi nata

est Juno. ex q̄ fuit sibylla samia z pythago
ras sami. a q̄ phie nomē p̄mit ē inuētū. vt
dē Jsi. li. xv. In hac isula tradūt p̄ vasa fis
cilia fuisse repta. vñz vasa samia appellata
sūt. Et q̄ p̄z q̄ gleba illi isule ē tenax z glu
tinosa. z iō ad talia vasa dē magi apta. vt dē

De Saxonia La. CXXXIX (Jsi.

s Axonia puicia ē i germāia. C'icole a
greci dicūt fuisse originē. z ad p̄es
vbi nūc hīat nauigio aduēisse. z expul' m̄
ring (q̄ tūc vsq̄ ad lit' oceani hītabāt) mltz
pluz sedes obtinuisse: z i eadē puicia vsq̄
hodie p̄māfisse. Sēs enī sp̄ fuit bellicosiss
ma. elegās forme. p̄cere stature. robusta cor
pe z audax mente. Est aut̄ saxonā tra q̄ ad
glebā fertilissimā. frugū oīm z fructuū valē
de ferax. i mōtuos nemorosa. z i campēstris
b' frugifera z pascuosa. secūda i gregibz et
armēz. opulēta i argēto cupro z alijs mine
ris ac metallis. Mōtes ei hz i signes d' q̄b effo
diūt lapides q̄ igne forissimē resoluti i cr
subaz p̄uertūt. z flumia hz nobilissima z sa
mosa. i. vesera Linnā Albiā Salā atz ode
rā. z mltā alia q̄ trāp̄terfluit trāsalbinā. fō
tes hz sallos i mltz locz ex q̄b sal albiissimū
z optimū decoq̄ ac p̄at. Quirates plimas
hz fortissimas z mltas. fortia opida et q̄
stra fortissima: tā i capēstris q̄ mōtāis. Ju
tra mōte at̄ vbi cupz fodit inēit mons ma
gn'. C' lapides f̄dolēt sic viole. In aliq̄b et
mōtibz inēit marmor valde pulcr. z h' p̄ot
sime iuxta cenobiū q̄d Lapis sc̄i michaē
nūcupat. In illis mōtanis maxim' ē p̄cur
ferax z bestiaz ap̄roz z vrsor: ceruorum da
mulaz. z iō i ill' mōtibz nemor' mltā venā
tionū ḡna exercet. Hec z mltā alia laudedi
gna i saxonū regiōibz inueniūt. q̄re sup dē ger
māia i lra B. z i lra A. d' Alemanā. Hz et
saxonā boemiā et poloniā ab oriēte. west
ualia ab occidēte frisonicū lat' ad oceanū
A septētrioe p̄o Turigor gētē. z frāconū a
meridie. Lur' gēs forz idētra z inueta vsq̄
hodie p̄seuerat. vt dicit Herodor.

De Sclania La. CXL.

s Sclania ē ps mesie mltas p̄tines re
giōes. flā sclani sunt boemi: polo
ni: metani (al' merani): wādali. rutheni: dal
mate et chariti. q̄ oēs muruo se itelligūt. et
i multis sūt filēs q̄ ad lignā et q̄ ad mores.
disparēs tū sūt q̄ ad ritū. flā q̄dā adhuc re
nēt cultū pagāoz. q̄dā p̄o retinēt ritū greco
rum. quidā aut̄ latinoz. Omnes aut̄ ille re

I. De Prouintiis

giones sunt glebe optie et messifere et vinifere in multis locis. Quos enim isti per maiori prei co ma sunt attosis: exceptis ruthenis et illi qui micti sunt cum teutonibus et latinis. Et est duplex scia nia. Maior que et sclauonia dicitur: que dalmacias sarunia carinthia pertinet et multas alias regio nes. Et istius icole quedam maritima occupat. quedam iuga montium et quedam nemo inhabitat. quedam capellaria excolunt et exarant. gens seuera et aspera et inculta. circa diuinum cultum minus pia. pyratice ducis vitam. exercet perdas per mare et per terram. et maxie illi qui habitant iuxta mare. Alia est sciaua minor que a finibus saronie pertinet ad prutenos wadalos. lingue sue populos (al' ples) huius prutenos et boemos. Et huius scia uia dicitur boecania que a prutenis diuersi anni bus seclaudunt. et a gorbis atque danis quedam maris oceanum per motorio. Quod mare cum diuiditur ad litem terminat minor sciaua et finit. Est autem hec regio valde frugifera et fructifera: flumibus et stagnis irrigua. nemorosa et pascuos. felle abundans atque lacte. gens forte corpe. agriculture dedita et piscature. magis pia ad deum: et pacifica quedam. primumque illi qui habitant in maiori sciaua. et huius est per mixturem et societatem quam quidam pertrahunt cum germanis. ut dicit Herodorus.

De Sparciata La. CXLII.

Sparciata est regio iuxta grecias que alio nomine lacedemonia nuncupatur a lacedemone filio semele sic vocata. Quere de Lacedemonia in libro I. Eusebii enim dicitur antiqui lacedemonenses sparciatos. ut dicit Iliodorus lib. ix.

De Sere La. CXLIII.

Seres est puincia in oriente. nomine sortita est a quedam opido quod seres est nominatus. Ibi dicitur arboribus lana colligitur et inde sericum pergitur. unde dicitur incolis de poeta. Ignori facie: sed noni vellere seres

De Seladia La. CXLIII.

Seladia est terra maritima ad modum insule flumine et maris brachijs circumdata. Habet autem olladiam ad orientem. Adriam ad meridiem Oceanum ad occidentem. Bithyniam ad septentrionem. Sunt autem ibi plures insule pue et magne brachijs maris separe ab invicem et distincte. Et sunt ille insule fortissimis aggeribus cincte et circumditi per mare ipse et munire: quod gleba evalde ferax que ad segetes. sed que ad arbores est quasi nuda. Non enim possunt arbores per mare salugine perfundere suas radices. et

io per plantationem cito efficiunt et arescunt. Est autem seladia valde poplosa. diuitijs opulenta varijsque magne stature. forte corpe et audax mens. circa cultum dei deuota. inter se pacifica et quod etiam multis beneficiis. nulli molesta nisi quando hostium insolentie resistere est coacta.

De Semigallia. La. CXLIII.

Semigallia est puincia modica ultra mare balticum constituta iuxta osiliam et liuoniam sita in asia inferiori sic vocata. quod a galatibus ipsam occupantibus cum incolis terre micti et inhabitata. unde semigalli sunt dicti que et galli siue galatibus et illi populi percellerunt. Terra bona et fertilis annona et pascuis et in pratis. sed gens barbari et inculta aspera et seuera.

De Senonesi La. CXLIV.

Senonesi gallia francorum est puincia huius ab oriente germaniam rhenelem. A meridie burgundiam superiorem et peninos montes. Ab occidente galliam lugdunensem. A septentrione galliam belgicam. Terra frugum et vinearum et fructuum diuersorum: fontium et fluminum et riuorum. Gallia autem senoneses quidam zenodes dicebant. eo quod libere hospitio receperissent. per ea et in siluam emigrata. ut dicit Iulius. et a senonesi ciuitate: que ciuitas eorum est capitalis. Est autem terra poplosa huius ciuitates multas: et oppida multa fortia et munita. que preterfluit amnes que Secana appellatur.

De Syria La. CXLVI.

Syria dicitur quodam nepos ut dicitur Abrahæ et cethura: phibet a suo vocabulo nuncupasse. ut dicit Iulius. et xv. Dec ab oriente flumio Eufrate. Ab occasu per mare magnum et egypto (al' egyptiaco) terminatur. attingit a septentrione armeniam et cappadociam: a meridie per sinum arabicum. ut dicitur idem. Sit autem eius potius et in mensura longitudine. In lato autem agustior est: et intra se multas puincias. scilicet comagenam: pheniciam. et per eam iudea absque saracenis et nabateis. Est autem regio populosissima. fertilissima in frugibus et fructibus. armatis et pecudibus. equis asinis et camelis. ditissima in cere et speciebus aromaticis et metallis. munitissima ciuitatibus castris. Irrigua nobilissimis fluminibus et lacubus et stagnis. huius nobiles portus maris. et hic precipue in palestis. maritimis et phenicis. Ses seu et belligera. in multis partibus diuersis mercionibus occupata. Multas et huius gentes sic faciebant sic lingua aio et moribus differentes. Quarum quedam habitant in desertis ut nabatei et saraceni. quedam in montibus. et quedam in nemoribus et in siluis. quibus abundat illarum regionum natos ut narrat Herodorus.

De Sichima

Cap. CXLVII.

Sichima ē modica tra i samaria. mes-
dia ac in iudeā z galilea. a Sichem
filio Emor q̄ ēā edificauit sic vocata
Nā sicchez dicta ē vrbs q̄ nūc neapol nūc
pat. cui⁹ p̄finitū in circūitu sichima appellat.
vt d̄t J̄s. li. xvj. Hec vt ait Hiero. sup Ben
xviij. fuit portio tre quas dedit Jacob filio
suo sup forte. s. Joseph. vñ z illa terra fuit i
tribu effraim z ibide sepul⁹ ē Joseph z ei⁹
mausoleū ibi oñdit vsqz hodie. vt d̄t Hiero.
quā terrā pecunia sui labore adq̄sita iac-
cob cōpauit. Emit ei cetū agnis. vtz Ben.
xxxiij. Et p̄ isto labore d̄t Hiero. Jacob di-
xisse q̄ ēā in arcu z gladio d̄ amorrei mani-
b⁹ abutūssz. Ibi erat. ppe terebith⁹ sub q̄ ia
cob abscondit idola filioz suoz. z tunc de si-
chima ascendit ad luzā cognōie bethel. vt d̄t
Ben. xvj. In h̄ loco paucit frēs ioseph gre-
ges. s. aliqñ redq̄sti a ioseph nō in sichimis
sed i dōraim sūt iucti vbi ipm spoliātes egypti-
os viderūt Sichima ac post destruxit
Abimelech fili⁹ hieroboal. z infecer⁹ habi-
tatoribz sal i ei⁹ p̄finitio seminauit. vt d̄t Judi-
cū. iij. In hoc territorio fuit fons iacob iux-
ta quem dñs fessus ex itinere redēuit. z vt
mulier sibi de illi⁹ putei aq̄ daret ad bibendū
dū postulauit. vt d̄t Jo. iij. Est aut loc⁹ ma-
gne fertilitatis mire amenitatis z maxime
firmitatis.

De Scythia.

Cap. CXLVIII.

Scythia regio est maritima. Cui⁹ ps supi-
or ē i asia. Inferior p̄o ē p̄ma regio i
europa. Et h̄ inferior a meotidis pa-
ludibz incipies int danubiū z oceanū septe-
trionale vsqz ad germaniā p̄telat. vt d̄t J̄s.
li. xiiij. Hui⁹ p̄ma ē Alania. deinde meotides
paludes. deinde gothia. Dacia reicia. dein
de germania vbi p̄līmā p̄t Sueui icolūt.
vt d̄t idē. H̄ itaqz scythia p̄les regēs. qz
qdā sūt locupletes. z qdā inhabitabiles.
Nā in plerisqz loc⁹ auroz gemis affluūt sed
griphonū imanitate rar⁹ hoim est accessus
Smaragd⁹ ac optim⁹ est z cristall⁹ purissi-
m⁹ scythie. vt d̄t ibidē. Dōstruosos in m̄-
tis p̄met hoies z feras imanes. vt lynces.
tigrides. vsos seuiissimos z leōes. z marie
i defris z regionibz hyrcanor. qre supra de
Iranis.

De Sicionia Cap. CXLIX.

Sicionia a sicione rege antiq̄ evoca-
ta. a q̄ z regnū sicionioz dictū ē. Nō
regnū arcas ionis z caliste fili⁹ pelaf-
gis in dditionē redact⁹ ex suo noie arcadia
nūcupauit. Est at arcadia q̄ z sicionia simul
achate vt platani solū int ionū z egeū mar-
re exposita. hñs flumē magnū. s. erimātum.
Signit qz abelton lapidē q̄ sel⁹ accessus nūz
q̄ extinguit. Ibi cādidissime merule generā-
tur. vt d̄t J̄s. li. xiiij.

De Sicelia Cap. CL.

Sicelia a sicamo rege p̄mo sicania fuit
noīata. Deinde a siculo itali fratre si-
celia est dicta. q̄ antiq̄ Trinacria dī-
cebat. p̄t tria acia. i. p̄mōroia. s. peloz. pa-
chyra z lilibeū Trinacria ei⁹ grecū est. qdā la-
tine triq̄dra d̄t. qz in tres q̄dras est diuisa.
Hec ab italia fredo modico ē discreta. afri-
cū mare p̄spectas. tris frugifera. auro abū-
dās. cauernis z fistul⁹ penetrabil⁹. vtz z sul-
phure plena. Un⁹ z ibi etpe mōs estuar ice-
dia. i. ē fredo scylla ē z catybdas. qbz aut na-
uigia absorbeant collidūt. Fuit at qdā
p̄ia cyclopi⁹ z postea nutrit tyrānoz. Fru-
gū fertil⁹. P̄to oibz terr⁹ p̄ cōmittēdis semi-
nibz aratro ē p̄scissa. P̄cipale vrbe h̄z Sy-
racusaz. z fontē aretūā. z albeū flumē gen-
toze eqz. In ea p̄mo ē inuēta isula comedia
Achate lapidē ex achate flūine sicelia p̄io
dedit. Parturit z mare siculū corallū albū.
Signit z sales agrigetinos q̄ igne sē solubi-
les. i. aqz ac crepitantes. Nō ac ambir⁹ clau-
dit spacio triūmilū stadior. Dic̄ at Salu-
st⁹ italie fuisse p̄iunctā siceliā. s. mediū spa-
ciū diuisū fuisse p̄ marē ipetū atqz scissum.
Hucusqz J̄s. li. xiiij. c. de insul⁹ vbi recitant
oia sup dicta. Et eadē narrat Plin.

De Syrtibus

Cap. CL.

Syrtes d̄t J̄s. li. xiiij. sūt arenosa i m̄-
ri loca a tractu sic vocata. vt d̄t Sa-
lust⁹. eo q̄ oia ad se trahāt. Lumin-
los em̄ arenaz ad se trahūt. Syren em̄ gre-
ce d̄t tract⁹ latie. z tal attractio fac̄ mare in-
eq̄le vt vno loco sit p̄fundum. i. alio loco sit
vadosū. z iō piculosus est illac ire. Et d̄t hec
syrtis. Sūt at tales syrtis piculū inducens
tes iuxta mare egyptū. z in loc⁹ plibz ei ad-
m̄scēt. vt dicit idē.

De Scotia Cap. CLI.

Scotia a scotoz gentibz a qbz incolit
appellat. Et est p̄mōroium in insula

I. De Prouincijs

britannica, vnde et fluminibus et maris britannica ab anglia aquilonari separata. Ex parte vero opposita vndique septa mari oceano quo ab Hybernia Scotia est diuisa. Eadem gens ab initio que quodam in hybernica, ei super omnia similis in lingua et in moribus et in natura. Nam gens est leuis, animo ferox, seuiens in hostes. Tantum fere mortem diligens: quantum seruitutem in lecto mori reputans segnitatem. In campo autem contra hostem interfici ut interficiatur gloriam arbitrans et virtute. Gens parci victus, famem diutius sustinens, et raro ante occasum super cibum se effundens, carnibus: lacticijs piscibus et fructibus maris vrens. Panis versus britannicis minus habens. Et cum sit populus satis elegans figure et faciei pulcre generaliter a natura, multum tamen eos deformat proprius habitus siue scotica vestitura. Dieuntur autem scoti propria lingua a picto corpore quasi scissis: eo quod aculeis ferreis cum atramento figurarum stigmatibus antiquitus annotabatur, ut dicit Isidorus libro. ix. ii. capitulo de vocabulis gentium. Mores autem primæ gentis multi ex eis et admixtione cum anglis in maxima parte his temporibus in melius mutauerunt atque anglorum idiomate informant, vnde quicquid decens et honestius in illis inuenitur hoc ab Anglicis est contractum. Siluestres tamen Scoti sicut et hybernenses (alij hybernici) in habitibus: in lingua et in victu et in alijs moribus pariter sequi vestigia gloriam arbitrantur. Imo aliorum consuetudines respectu suarum aspernant. Eorum regio quod ad humi fertilitatem, nemorum amenitatem, fluuiorum et fontium irriguitatem, gregum et iumentorum multipliciter, ubi litus gaudet cultoribus: propria quantitate, nec etiam ipsi britannico solo impar est, ut dicit Herodotus, situs oris britanniarum sagacissimus explorator, putat recitat Plinius. Quere supra de Ibernia in littera J. infra quasi eadem de Scotia dicit Isidorus, qui ibi de hybernia in pluribus refertur.

De Suecia La. CLIII.

Suecia regio est inferior scythie in europa, a qua tota gothia que inter danicam et noricorum adlonarum regna maria est regio hodie notata huius mare balticum ab oriente, oceanum britannicum ab occidente, nori-

corum prupta et populos a septentrione. A meridie pro Dacorum finibus terminatur. Est autem suecia (quod et gothia est vocata) quod ad solum frugifera, vinearum tamen expers, sed in pascuis vberibus alijsque de fectis recipit et metallis. Nam propter diuitias quas ex mari illa regio multipliciter prahit, in feris pecudibus et iumentis, argenti fodinis et alijs lucris innumeras, multas regiones alias percellit. Sciovalde robusta, cuius militaris potentia quodam tori fere asie et europe premaxima multis temporibus edomuit: quod aggredi tempore Alexandri magni grecorum audacia extenuit. Iulij etiam cesaris inuicta potentia superatis gallicis alemanicis et britannis: cum danis et gothis noricis et adlonaribus populis alijs: cōgredi formidauit, finem quod tradidit scriptores historie tam grecorum quam romanorum, quod dicitur pro et debet merito fidei adhiberi, a quo sic nec religio fidei nec eniaz rōi potest aliq obuiari, ut dicit Hiero. Illorum inquit poetarum et scriptorum scriptis et dicitur fide adhibere puenit quod relatio fidei moribus non minus dicat: nec vitari agnate dicitur. Ex istorum propria amazones precesserunt, ut dicit Dioscorus et Isidorus. li. ciii.

De Suecia La. CLIII.

Suecia germanie rhene et europa in europa Europæ huius dominiū mari in germania puenit ut dicit Isidorus. li. ciii. Dicit autem idem in c. de vocabulis gentium li. ii. Sueui inquit sunt populi germanorum in fine septentrionis, de quo etiam dicit Lucanus. Fudit ab extrinsecus flavos adlone suenos. Quorum fuisse quidam eorum pagos et populos: multi crediderunt. Dicit autem sunt sueui a sueuo more quod ab ortu germanie ortu huius, et illi mores loca et finia pmit coluerunt, ut dicit idem. Item ut dicit idem. Ab ortu huius danubium cum bauaria. Ab occasu huius rhenum cum alsatia. A meridie huius iuga alpium cum italia. A septentrione huius fracomia cum inferiori germania. Et est duplex suecia. Inferior predestinata rheno. Superior in alpibus et danubio. Utraque est terra optima et frugifera et vinifera in multis locis. huius civitates munificentissimas oppida et castella circa capestria et montana, amnes et flumina, nemora multa, gmina et pascua, omnium greges et arma circa montana. Etiam feræ huius et argenti preceant ac metalla, gens populo nigris, fortis, audax et bellicosa, pereo corpore et flavo crine, venusta facie et decora.

De Zbanatos La. CLV

Zbanatos insula est oceani puhla modico freti interiecta a britannia separata

hīs cāpos frumētarios z glebā vberē. Dī-
cta est sbanatos a morte spētū. q̄s dūz ipa
nesciat asportata sū terra. q̄quo gētū vecta
fuerit angues illico pūit. vt dī Jf. li. xliij.

De Taprobana Caplm. CLVI

Aprobana ē insula Indīe facēs ad
t aulz. et q̄ ocean⁹ indīe incipit. pa-
tēs i longitudīe octingētis. lxx. mīlīs
bus z q̄nquaginta passū. in latitudīe pō
lxxv. mīlia stadīoz. Scīdī autē annīs inē
flūio. tota repleta margarīs gēmīs. ps e⁹
bestijs z elephātib⁹ ē repleta. pte pō homī-
nes tenēt. In hac dīcūt i anno duas eē esta-
tes. z duas hyemes. z bis florib⁹ vernare lo-
cūz. Vtīssīma īsula ē Indīe vtrēs oī tpe. z
folia ei⁹ īp sunt vīrētīa z nūq̄ cadūt. vt dīcīt
Jf. li. xliij.

De Thracia Caplm. CLVII

Thracia ē pūnta i grecia ad quā ve-
t nīes tyras fili⁹ iapheta suo noīe vt
dīcīt. īpam thracia noīauit. vt dī Jf. li.
xliij. Alij a sēntia incolaz thracia appē-
latā dīcūt. Hūc ab oriēte pōntīdis rībz
Cōstātiopol⁹ opposita ē. A septētrione pō hīs
ster obrēdīt. A meridīe āt egeo marī adberz
Ab occasu pō macedonia illi sbīacet. Cui⁹
regīōne olim dīuersī pplī scz massagete sara-
mate z scythē z alīe plīme natōes icolueūt.
Ampla est ei⁹ z īō mltas natōes potuit p-
nere. Ebrū flūiū thracia fundit. q̄ ē gētes
barbaras mltas tāgt. vt dī. Jf. li. xliij.

De Traconitida Ca. CLVIII

Raconitida regio ē ī iudea cui p̄fuit
f philipp⁹. fratr herodīs. nā totū regnū
hebreoz fuit dīuīsi i q̄tuo: tetrarchī
as. q̄z. Prīma fuit galīlea cui⁹ tetrarcha fu-
it herodes. Scōda z tertia iturea z traconitī-
da regio. cui p̄fuit philipp⁹ vtriusqz regīōis
etiā tetrarcha. Quarta fuit abelīna regio.
cui p̄fuit lysanias fratr herodīs z philippi.
In tot em̄ pncīpatus psculares fuit dīuī-
sa iudea a rhomanīs ad domādā singlā īu-
deoz. vt dīcīt glo. sup Lucā sup locū illuz.
Tetrarcha āt philippo ituree z traconitīdis
regīōis zc.

De Thessalia Caplm. CLIX

Thessalia vt dī Jf. li. v. grecie ē pūn-
tīa a thessalo rege cognōiata. q̄ ad me-
ridīanā plagā macedonie p̄lūcta est.
Vltra i thessalia flūmīa sūt z opīda q̄z ca-
pit Thessalonica est vocatum. Ibi ē mōs
parnassus q̄ndā apollīni p̄secrat⁹. Fuit auz

tem thessalia patria achīll⁹ z origo extitit la-
pbitaz. d. q̄b⁹ fert q̄ hī pmo eq̄s fientis do-
muerūt Sup dorīa eoz īsīdētes vnu corp⁹
esse vīdebāt. p̄t q̄s mīlīes thessaloz cētū
ri ficti sunt. vt dī Jf. li. xj. c. de portētīs. In
thessalia āt pmo solīdī aures īnuētī sūt. Do-
mādorūqz eq̄z vsus p̄mīus est repr⁹. vt dī
Jf. li. xv. Adhuc dī Jf. li. liij. q̄ moyfī rēp-
tō i thessalia accidīt q̄ddā dīlūiū i q̄ agrū
illūites maiorē prem p̄loz thessalīe abī-
p̄t pauc⁹ p̄ refugia mōtūm liberat⁹. z mas-
xīme ī mōre parnasso. ī cui⁹ cīcūstū deuca-
lion tūc rēp̄s regno potēbat. q̄ tūc ratib⁹ ad
se p̄fugītes suscepit. z sic p̄ gemīa parnassī
īuga eos aluit atqz fouit. p̄t q̄s dīcūt gre-
coz fabule Deucallionē hōīm gen⁹ de lapī-
dib⁹ reparasse. vt dī tīdē ibīdē

De Thenedos Ca. CLX

Thenedos est insula grece vna d. cy-
t cladiū. sira ad septētrione In q̄ clui-
tas thene p̄dīta ē a q̄ insula est voca-
ta. Fuit autē thenes q̄dā īuenīs īfamat⁹
q̄ suā nouerā cognouisset q̄ fūgīes īnsulā
vacuā cultorib⁹ obtinuit q̄ ex noīe suo clui-
rati quā ibī p̄dīdīt z īnsule nomē dedit

De Thile Capitulu. CLXI

Thile vltīma est insula oceanī īne pla-
t gā septētrionale z australe vltra bz
tāntā sira nauīgarōe sex dīez. A sole
nomē hīs. qz ī ea sol est īnū solstīciū facit z
null⁹ vltra eā dīes est. z īō ei⁹ mare tardū est
z p̄gelatū. vt dī Jf. li. xliij. fm Plīnīū autē
loc⁹ īnhabītabīl⁹ est. qz īn estare nībīl pōt ībī
crescere. p̄t nīmīū calozē exurentē. In hye-
me etiā nībīl p̄t frīgīdītatē p̄gelantē. Hāz
ab eq̄noctīo p̄nālī q̄n sol est ī arīete vsqz ad
eq̄noctīū autūnale q̄n est ī lībra : sol: illi īns-
ule nūq̄ occīdit. z ab illo tpe vsqz ad eq̄no-
ctīū vernale itez ad īnsulā nō accedit. vñ p̄
dīmīdīū annū bz dīe. z p̄ dīmīdīū bz noctē.
vt dī tīdē īn. c. de īnsulīs. li. xliij. z de solstīcio
li. ij. Idem etiā dī Beda īn li. de naturīs re-
rū. sūt z Solīnus

De Tripolitana Caplm. CLXII

Ripolitana regio ē duplex. Una ē īn
phenice. dīcta a trīpolī cītate famos-
sīssīma. q̄ tot⁹ patre ī cīrcūstū p̄t nīmīā sūi
fortitudīne. est dīfensio z munīme. Alīa pō
ē tripolitana ī africa īne p̄tapolīm z bzian-
tū sira. a trib⁹ magnīs vrbībz vocata ē. hozea
sabīnevl rabraze z leprī magna. Hecbz ab
oriēte serēs (als syres) maiores z trogodīs

.I. De Prouinciis

tas. A septentrione mare adriaticū. Ab oce-
casu byzantiū. a meridie getulos et gara mā-
res usque ad oceanū ethiopicū. prentendes
vt dicit Iulius. li. xv.

De Trogoidea Caplin. CLXXII.

Rogodea ē regio i ethiopia. et icole
dicunt trogodite sic vocati. quia tāta ce-
leritate possunt vt feras pedum cursu
assequantur. Habet autem hec regio quādam insu-
lam vbi crescit optima myrrha spēs et pu-
rissima. Eius gutta ibi inuenit et dicitur myrrha
trogoditen ab insula in qua crescit. vt dicit Iulius.
li. xvij. Cū sit huius puincia i ethiopia: tāgit tamen
fines arabie. vbi aliqui dicitur esse in arabia. vt li.
xvij. aliqui in ethiopia. vt patet li. ix.

De Troiana Capitulum. CLXXIII.

Troiana puincia in phrygia p̄m̄t fuit
dardania a dardano rege noiata. Nam
dardan⁹ de greca p̄fectus puenit ad
phrygiā et ibidē p̄m̄t regnauit. post quē fi-
li⁹ ei⁹ ericton⁹. deinde nepos ei⁹ tros. a quo ci-
uitas troia et patria i circuitu ē vocata. vt dicit
Iulius. li. ix. Multi autem de troianis p̄troie exi-
tū facta classe p̄ diuersas expellentes p̄ eis
desiderant. et multas nationes expellentes p̄ eis
habituauerunt. et ex eorum p̄gente p̄dierunt i poste-
riū potēssime seculi nationes sicut diuersa
rum regionū verissime hystorie attestant.

De Tuscia Capitulum. CLXXV.

Tuscia italie est puincia in fine ligures et
romanoz territorij collocata quā diffi-
cilio mortuū ingit et accessibilibus locoz
valde altis et arsis fortissime est munita. Tus-
cia autem vt dicit Iulius. li. xv. a sacro et thuris fre-
quentia ē vocata. nam i illis p̄tib⁹ i mortuozū
sepe quibus antiqui thura cremare et offerre reli-
gionis et deuorōis gr̄a maxie fuerant. et
suos mortuos affectu lachrymabili doli ge-
bāt. Thura etiam i arsis deo potissime incēde-
bāt. quia vt dicit in tuscia ars aruspicia p̄m̄tus
est repta. vt dicit Iulius. Hec zemilia fuit antiq̄
noiata. Ples huius idylas et nobiles citates
Ab occidente huius liguria huius p̄sanā citatē. Se-
nas. Lucā. Florentiā. huius septentrionalē vrbes
veterē. huius orientē areclū. huius meridie thuribor-
nā. parussū et assisū quā valli spoliāne p̄tigne
sūt et vicine Ab orientē huius mare adriaticū et
marchiā anconitanā. A meridie tyberim ri-
parē romā Ab occidente mediolanensem ligu-
riā. A septentrione romanolā et puinciā pa-
duanā. et huius regio ē multū p̄tēsa in longū. ab
ortu plus occas⁹. min⁹ huius latitudis ab

aqlonari emio ad australe. Est autem terra mōti-
osa sacris et fortissima quā ad situs. fertilissima quā
ad solū. saluberrima quā ad celū. quā mare i du-
ab⁹ p̄tib⁹ locupletat. quā etiam fontū et lacuū
multitudo irrigat et fecundat. Arno flumē illaz
p̄terfluit et decorat. croci aromatici ibi cres-
centis abundātia ipaz singularit nobilitat at-
que dicitur. Fontū et calidoz et ea scaturientiū
affluētia ipaz ḡtificat et sublimat.

De Thuringia

Cap. CLXXVI.

Thuringia germanie ē puincia media
inter gentē saxonū et frāconū et westua-
loz. Huius enim boemos et saxonēs ab
orientē. frācōes et bauaros a meridie. Sues-
uos et aliatos ab occidente. Rhēnēses west-
ualos ab aqlone. Hēs quādam s̄m̄ nomē pas-
trie thuringia. i. dura huius hostes maxie et seuer-
ra. Est ei⁹ p̄ls numerosus elegans stature.
fortis corpe. dur⁹ et p̄stās mēte. huius terra mō-
tibus fere vndiq̄ circumdatā et munitā. interius
p̄o planā valde frugiferā et fructiferā. a vine-
is et nō exptē. oppida multa. castra fortia. nō
solum i mōtanis vepetia p̄ plana. amnibus et
stagnis et lacub⁹ irrigua. aere saluberrimā.
pabuli vbertate ḡtissima. armēt⁹ et gregib⁹
valde plena. In ei⁹ mōtibus diuersa inueniūt
mineralia et metalla. vt dicit Herodot⁹. quā nul-
laten⁹ p̄misit secreta in germanie p̄m̄io in-
scrutata.

De Thuronā

Cap. CLXXVII.

Thuronia gallicae supior est puincia p̄s-
aqtanie antiq̄ cōputata a thuronū
ciuitate inclita sic vocata. In qua gēs
ma sacerdotū Martin⁹ sc̄tissimus reghēuit.
Est autem sita sup amnē liguri quā eā p̄terfluit et ir-
rigat et multipl̄ locupletat Terra frugifera
et fructuosa vinifera et pascuosa. aere salu-
rima. memorosa. gēs robusta corpe elegans
forme. audax mēte. benefica et efficax i ope
modesta in s̄mone

De Vasconia

Cap. CLXXVIII.

Vasconia ē puincia ab aqtania antiq̄
tus cōprehensa sita iuxta pyrenēi a
vasca oppido nūcupata. vt dicit Iulius.
li. ix. huius mōtes pyreneos i vno solo latē et
i aliō oceanū mare. i alia p̄o planicie puicie
Tholosane. in alia p̄o pictanoz gentib⁹ ap-
propinq̄. Terra siluestris et neozosa et saluo-
sa et mōtuosa i multis sui p̄tib⁹ vinearū ferax
intatū quā vicinis puicijs et multis insul⁹ maris
vini copiam administrat. Gethona flumē a

tholosana puincia hanc sepat q vasconia pter
fluus iuxta burdigale metropolim vrbē va
sconū oceanū mare iterat. vt dē Jli. li. ix. i. ca.
de vocabul gētiū. wartei a wata opido co
gnoiati p amplā iugū pyrenei mōs solitudi
nē inhabitāt q z vascoēs qñi waccones di
cunt. cū s. lras cōmutata. q̄s pōpe? edomi
ta hispania ad triūphū venire festinās d py
renei iugū deposuit z i vnū oppidū gregas
uit. vñ zuenaz nom vrbis accepit. vt dē idē
Jli. Pl. z Hero. q recitat gēte vasconū fo
re corpe lenē z agile. aio audacē. ad bella p
cipit z ferocē.

De Venecia La. CLXIX.

Venecia venetoz ab antiq dicebat p
v uicia q a litore maris adriatici i cui? si
nu vrbis venecia nūc ē sita vsq ad pa
dū flumiū q diuidit int ciuitates z fines su
pior liguz z inferior. vicz inter Pergame
ses z Mediolanēses pmitus extēdebat vt
narrat Longobardoz ac Liguz historie
verissim? scitator. multas siqdē nobiles nūc
obtinuit ciuitates. nā vt dē Jli. li. xv. man
tua q a mātō vel mācuo tyresie filia. q post
iteritū thebanoz venit i italiā. pdicta sita ē i
venecia q gallia cisalpina ē vocata. Venes
tie itaqz italie est puincia Que multaz trāz
ciuitatū dñū habuit ab antiq i mari z i ter
ra. Qui? ptās hodie p lōgissimos marz trā
cz z vsq i greciā se extēdit. germanoz fines
vsq ad aqlegiā tēgit. Dalmatū z sclauoz
pyratay pdā tyānicā repmit z cōpescit In
sulas z port? pñōtōria marz z sin? b ei? do
minio existētes iustissime regit. Subditos
ptegit ab hostibz potētissime ac defēdit Rē
publicā z ciuile iust? legibz subijcit. nullā se
ctā diuinis p̄traria istituit. iura suos tēnios
manere dissimulat aut pmitit. L? gētis re
ferre singulas pbitates estimo supflūū. cuz
de gētis venetoz p̄tute z potentia circūspe
ctōez puidētia vnitater ciuū p̄cordia: amo
re toti? iusticie cū clemētia oibz fere natōibz
iam sit notū. vt dē idē regi? scriptoz historie
lōgobardozū

De westualia La. CLXX

Westualia germanie inferior? est puin
cia. hñs saxonā ad oriētē. thuringiā z
bassā ad meridiē. rhenū z Coloniaz
ad occidentē. oceanū z frisiā ad aqlonē. no
bilissimis flumibz duobz i ei? extremitatibz
cingit. s. welsa atqz rhenō. Flā rhenū tēgit
p̄sus occidentē z septētrionē. welsa p̄sus

orientē. Hec i qbusdā libz dē antiq saxonā
ab oī spē fornicatōis se mūdā p̄seruās z sta
pra districtissime puniēs ac honesta commu
bia sūme colēs licz pagana superstitione vsq
ad septingētesimū annū dñi teneret iplicita
vt scribit Bonifaci? i cpla ad regē Anglie.
Est enī fra multū nemozosa pascuosa plus
alendis gregibz q̄ ferēdis frugibz apra. ml
tis fōtibz z amnibz ē irrigua. cmosa. s. lipia
atqz rura z mult? alijs. Fontes bz sal z mōs
tes fertiles i metall. abūdāt fructibz glandi
bus nucibz atqz pomis etiā ferz porcz pecu
dibz z iumentis. Ppl's cōiter elegāt? itature
est z p̄cere venulste forme z fortz corpe z aus
daz mēte. Militiā bz copiosā ac mirabili
ter aiōsam: pñptā ad arma p̄tinue z paratā
Ciuitates bz fortes z munitas. castra forz
tūssima z oppida tā i mōtibz q̄ i planis

De Thronia La. CLXXI

Thronia est puincia puula vltra daci
v am p̄sus orientē a virore dicta. eo q
sit gminosa z neozosa: multz aqz z fō
tibz pfusa. Qui? gleba est frugū ferax. gens
qndā barbara seuā icōposita ac icula. nūc
p̄o danoz regibz parit z legibz est subiecta.
Terra p̄o tota est a germanis z danis p̄iter
habitata. Quere sup i lra R. d rinalia Hec
fra a nogardoz gēte z ruthēoz p flumiū ma
ximū q Flauia dē ē sepa.

De winlandia

Laplin. CLXXII.

Inlādia ē p̄ia iuxta mōtana norwe
v gie p̄sus orientē sita sup lit? oceanū p
tesa nō multā fertil? nisi i gminibz z sil
uis. Dēs ei? est barbara agrestis z seuā. ma
gicis artibz occupata. vñ z nauigatibz p co
rū litōra vñ apd cos pp̄t vcti defectū moraz
ptrahētibz ventū venalē offerūt atqz vēdūt
Globū ei de filo faciūt z diuersos nodos i
eo p̄nectētes vsq ad tres nodos vñ plures
de globo extrahi p̄cipiūt. fm q voluerit vē
tū hie fortiorē: q̄bz pp̄t icredulitatē illuden
tes demōēs aerē p̄ctāt z ventū maiorē vel
minorē excitāt fm q plēs nodos de filo ex
trahūt vñ pauciores. Et qñqz intām cōmō
uēt vctū q miseri talibz fidē adhibētes ius
sto iudicio sumergunt.

De Viritia

Laplin. CLXXIII.

Viritia est insula modica in mari britā
v nico sita distans a britannia maiori
quo freto inposito sepa. e gleba

ad frumēta ē optima mltas hñs siluas ne
moza, mltas feras pecoras lumēta, fontes
z amnes insulā frīgātes q̄ ad tēperie est sa
luberrima z i fructibz vberima or̄ esse, bec
ab anglis hodie inhabitat.

De Islandia Ca. CLXXIII

Islandia est regio vltima i europa
a septentrione vltra norwegiā sita, per
petua glacie in remotioribz el^o finibz
p̄denata, p̄cedit aut sup litus oceanū maris
p̄sus septentrionē, vbi mare p̄ nimio frigore
p̄gelat, ab oriente hñs scythiā supiorē, ab au
stro norwegiā, ab occidēte oceanū hiberni
cum, ab aquilone mare p̄gelatū. Et est dicta
islandia q̄si terra glacie eo q̄ ibi dīcunt esse
mōtes nives i glacie duriciem p̄gelatū. Ibi
crystalli inuentū. In illa em̄ regioe sunt albi
viri maximi z ferocissimi q̄ vngulibz glacie
rumpūt z foramina mltā faciūt p̄ q̄ in mare
se immergūt z sub glacie pisces caplētēs eos
extrahūt p̄ foramina p̄dicta z ad lit^o deferen
tes inde viuūt, terra est sterili q̄ ad fruges
ceptis paucis locis in q̄z vallibz vit̄ crecit
quena, gmina tñmōz arbores i locz vbi ha
bitāt hoies p̄urit z pducit, z i illis p̄ribz fe
ras gignit z iumēta nutrit. Vñ de p̄sibz z
venatōibz z carnibz p̄ maiorē pte p̄p̄s terre
viuit, ones p̄ frigore ibi viuere n̄ pūt, z iō i
cole d̄ feraz z vīloz pellibz q̄s venatu capl
unt z frīgē muntūt z corpa sūt tegūt, alia
vestimēta hñe nō pūt nisi aliunde deferant
gēs mltū corpulenta robusta z valde alba,
p̄ficationi dedita z venationi

De Zeugla Ca. CLXXV

Zeugla siue zeugis ē p̄uincia vbi est
maior cartago vl̄ minor africa, inter
bīantū z numediā sita, vt dīc̄ Jsid.
li. xliij. Bec a septentrione mari siculo est iū
cta vt dīc̄ idem, z a meridie vsq̄ ad regiones
getuloz porrecta, cuius p̄tima sunt frugife
ra vltiora vero bestijs z serpentibz plena
Ibi onagri z fere siluestres ibi mira z mō
struosa inuentū, vt idem dīc̄.

Incipit liber. xvi. De Lapidibz p̄ciosis.

Es scriptis pro

p̄letatibz terre z p̄sū el^o i ge
nerall̄ restat adiuuāte domis
no aliq̄ h̄ inserere de el^o ornatu
tu in sp̄iali. Eoz aut q̄ ornat
terrā q̄dā sunt simpli inatata

z insensibilia, vt oīa metheorica q̄ in ventis
terre generāt q̄lia sūt lapidea colores z me
talla, z de illis p̄mo p̄ ordinē est agendum.
Quedā sūt vegetabilia vt radices herbe et
arbuta. Quedā sunt sensibilia, vt hoies et
iumēta. de q̄b̄ vltio est tractādū. p̄mo q̄ ab
his q̄ generāt in terra z in ventis eius p̄ or
dinē alphabeti hic dicendū est

De Arena Capitulu. i.

a Rena ab ariditate est dicta q̄ si ma
ni p̄ssa fuerit p̄e siccitate z duricia
stridore facti q̄ si in veste cādida z aspa fue
rit nihil fordis post se relinqt, vt dīc̄ Jsid. li.
xvi. c. iij. Arena siquidē i aq̄s marinis ab
oi limositate z lutea viscositate abluīt, vt dīc̄
est Aristot. in li. de p̄p̄ietatibz elemētōz, z iō
p̄pter vincentē in ea siccitate coagulari in la
pidē p̄fecte nō p̄mittit Terra em̄ purat dī
cit idē li. metheoz. liij. laps nō fit q̄ p̄tina
tione nō facit. s̄ cōmutationes, z iō siccitas
vincēs oēm humiditātē nō p̄mittit eā rota
liter i lapidē p̄solidari. Iñ est q̄ arena terra
cōi est substantiale durior, s̄ lapide mollior
z in pres innumerabiles dīuisibiles, vñ are
na frigida est z sicca minuta cōp̄ssa graui
ma in pōdere q̄uis sit minuta z sterili ex se
p̄pter caloz z humoz defectū z dīuī frīgō
siccitatis, iūbz supueniēte nō dissoluit, s̄
pot^o diluta aut p̄sumpta lutea in puritate
magis cōprimūt z p̄e p̄i fort^o adherēte am
pli^o solidat. Arenaz etiā multitudie maris
iper^o sūt. z ad el^o cumulos se p̄stringēs ne
vltra sibi assignatos a deo terminos effluat
impedit, vt dīc̄ Hiero, sup̄ Hiero, c. v. Posu
it arenā terminū mari zē. H̄z etiā vniuersa
liē naturā colatiuaz, vñ aq̄ p̄ arenas colata
dulcior z purior inent, vt dīc̄ Cōstan. Jrez
p̄tutē h̄z metalloz purgatiuā z sua p̄fricat
one rubiginis p̄sumptiua, auz ei es z ferrū
arene p̄fricatōe clarificāt. Jre p̄tutē h̄z in
frigidatiuā, rep̄cussiuā, opp̄ilatiuā, tumor
sedatiuā vt p̄t̄ i th̄smolla, arena ex lapide
fabrili resoluta q̄ valet ad oīa supradicta
vt plane dīc̄ Cōstan. Jre p̄tutē h̄z mineralē
vl̄ salte ei silem vl̄ affine, vñ z iñ arenulas
tā fluuiales q̄s marinas auree arene sept^o in
uentū, Lapides etiā poltri z gēme p̄ciōse
in marino litore inuentū iñ arenulas Jre
arene tā fluuiales q̄s marine ex v̄tis Jrij
spas arenulaz p̄ciulas eleuātibz sept^o i ma
ris ostijs z litozibz coaceruāt z ex arenis sic
accumulaz aque fluuiales ne mare subin

trent aliquid retardat, vt dicit Hiero, sup
 Elmos, viij. Ibi defluet sic riuus egyptice,
 vbi exple dicit q aqua nilippe obstat arena
 cumulos ptingit ipedit, na circa flumib
 nis defluus parte aggregata arena aqua ni
 li i mare dscedere n pmitit sz potu refluere
 p plana egypti manifestissime coartat, sz qn
 to ill' cumulo arenos aq redire copellit, tan
 to eis de dissipat cu maior ipetu i mare de
 scedere pfund' phibet, vt dicit Hiero, ibides
 Ite arenaz obstaculis i mari sub aq supfi
 cie occultat, occurrere vlt resistere marie est
 difficile z piculosum, vt pars sup vbi d ma
 ris piculis ptractat.

De Argilla Capitulum. II.

Argilla est terra tenax glutinosa z vt
 a scola ad varia figuloz opa disposita
 ta atq apta. Et e fm Jil. lib. xvj. c. j.
 ab argis sic vocata apd q s pmo ex tali ma
 teria vasificilla sunt effecta. z vt ibides d
 tal terra p actoez calor liqdores ptes plu
 metis z terrestres solidantes in laterē co
 mutat, sepe ei ptingit q talis terra lutea vn
 cinosa frigiditate aqua pglare in lapide co
 mutat, Sepe em accidit tal' transmutatio, s.
 luti vinctuosi i lapide ex calore coagulante
 Sic em dicit Jil. lib. meth. Luti vinctuosi ap
 tu est huc transmutatio, s. in lapide p calidi
 coagulatioz, qre vinctuosum e mediu inter
 viscosum z vaporatulu hns humidu visco
 sum, vñ gra vaporatulu p a calido coagus
 laru gra viscosi no pt ex toto educi sz ampl'
 pmi z solidari z sic in lapide transmutari
 vt ibi dicit comentator, Argilla e frigiditate
 sua sanguis restricta, vt dicit Costa. Argil
 la si cu forti aceto fuerit distemperata apposi
 ta froti z repbo phibet sanguine de naribus
 fluente.

De Alabastro Capitulum. III.

Alabastru vt dicit Jil. lib. xvj. c. v. est la
 pis candid' itertinctus varijs coloribz
 ex q enagelici illi vngenti vasculu fa
 ctu fuit, ex h em cauant vasa vngentaria, qz
 vngeta custodit poplime icorrupta nascit
 aut circa thebas egyptias z damascu ceter
 candidoz, sz pbatissim' d india trasportat, h
 lapis a diascoride nicomar dicit, z dicit valere
 huc lapide ad victoria obtinenda, z dicit etiaz
 q generat z pseruat amicitia

De Auro Capitulum. IIII.

Aurum ab aura e dictu, vt dicit Jil. lib.
 xvj. eoq repulso aere pl' resurgit

naturale em est vt metalloz splendor: pl' ful
 geat luce aliq reperculsus. Hinc z aurarij
 sut dicti qz fulgor splendidos reddat. Aur
 aut radiaz z fulges dicit obizum, eo q splen
 dore obradiet ac fulgore. Est enim coloris
 opii qd hebrei ophani, greci po dicunt chry
 son. lamina po tenuissima ex q incidunt fila
 aurea bractea nucupat, Hucusq Jil. c. de
 metallis, Scdm Aristo, aut li. methoz. pa
 ri au finē dicit qz aur sic z cetera metalla ma
 terialit' pcreat ex sulphure subtili rubeo z d
 viuo argeto subtili albo, pl' aut pcurrit in
 el' copositioe de soliditate sulphurea qz de
 aereo ad so viuu argeti, z lo aux solid' est z
 poderosi qz argenti. In cul' copositioe pl' d
 argento viuo qz de sulphure albo pcurrere
 pfuerit, sic idem dicit, Auro g inter metalla q
 ad subam nihil solid' est aut copact', z lo
 i igne positu no euaporat, nec etiā i podere
 minorat, vñ in igne no consumit, sz solus qm
 vi caloriz liqscit liq d tuc bz annece impuri
 tatis z scorie deponit ppter qd z ampl' de
 purat z fulgid' inuenit, nihil em in metal
 la est ductile qz tate est ductilitas qz in
 cudē z malleu sine ruptioe siue dissolutioe
 pti in bracteis, i. tenuissimas laminas di
 latat, h etiā in metalla q ad forma z spem e
 pulchrius, z lo in oēs picturabiles formas
 siue spēs pmi z pceptu locu auri obtinet
 pulchritudo, vñ forma e z decor tā colorz qz
 metalloz. Ite nihil in metalla q ad pntes
 inuenit efficac', cul' pntē describit Plac.
 dices, Aur inqt teperat' est omi metallo z
 pur', z lo pntē bz pfortatuz z supfluitati
 coadunataz i corpe exterrina, z lo valet
 lepra z elephante passionē vtilit' emendada
 limatura aut auri i cibo z in potu siue i me
 dicina ad pnuationē a lepra vel saltē ad el'
 occultatioz valet, qz el' frequēs vsus ab es
 pseruat z occultat, vt dicit Auc. Ite eade li
 matura cu succo boraginis z osse de corde
 cerui valet p syncopim z cardiacā passionē
 Ite lamina auree cadentes i vino extincte
 vinu facit vtile p vicia splentis z alias passi
 ones mltas vl' melacholicas, Ite vstura fa
 cta cu instrumto aureo melior est qz ex alia
 materia vel metallo, locu em adustionis cu
 stodit imune a fetore, Ite puluis cadimie
 auree ocul' impos' maculas oculoz corro
 dit, Cofortat aux mebra qnis eis no icor
 pore nec ea nutrit, valet aut depurandoz
 asplere sua supfluitates q mebra ledebant

.I. De Lapidibus et Metallis

extergedo. sic idē dicitur Plat. Item autem calefactum
collit pilos a mebro. qd inde exultus fuerit
aut fricatus et iterum crescere non permittit. ut dicit
Cōstā. Item autem percussus non resonat sic es vel
argentum: nec crepat nec findit. s; potius extēdit
et equalit dilatatur nisi ei fuerit aliud metallum ad-
ulterius aliq; modo incorporatum. nā qdū es vel
auricalchū cū auri suba ē permixtū: sp; s; mal-
leo scindit. et sp; ad susceptionē obite forme
sub mallei ictu iobedies iuenit. Et idē neces-
se est ut oē supflūū ab eo p; excoctioēz aufe-
rat ut efficiat ductile. et aliqd; vas cū opta-
ta forma exinde pducatur. ut dicit Breg. Qū ar-
lamia v; bractea aurea cū argētea sducta
d; malleādo incorporari. necesse ē a tribus maxie
pcaueri. s; a puluere: v;eto: et hūore. q; si ali-
qd; horū int; aut; et argētū se pmiscuerit neq;
q; vnu cū altero se tenebit. et idē optz ut i lo-
covalde mūdōz qeto hec duo metalla ad i-
uicē vniat. Qū ar; mō debito sic vniunt: inse-
pabil fit vniu. ita q; ab inuicē nō pnt vteri
separari.

De Auricalcho Ca. V.

Auricalchū ut dicitur Jfīd. est dictū. eo q;
a sit es siue cupz respēdet supficia:
lie sic aut; Es ēi greco pmo calchuz
vocatur. Auricalchū itaq; h; et duriciē eris si-
ue cupz. Et mixtiōe ar; et stāni et auripig-
mētū et qbusdā alijs medicamib; pducit i
igne ad colorē auri. ut dicit Jfīd. Colorē itaq;
h; auri et similitudinē s; nō valorē. Vasa ēt di-
uersi generis artificialia et pulcra i sui nouita-
te auri spēm pcedētia ex auricalcho ppanē.
s; paulatī a fulgore pmo hebetat et qsi rubi-
ginant. et sicut colorē q; odore cupreo suaz
materialē originē prestat. In ist; vas cibaz
ria et vina diut; resuata saporez horribilez
hūit ex eis vicio et odore. Lollyria tū q; o-
lor; sūt medicamīa i eis vtiliter resuāt. et ex
eris fortitudie acuit. ut dicit Plat.

De auripigmento Ca. VI.

Auripigmentū est vena tre siue gen; la-
pidis scissil et fragilis auri spēm ptes-
dens i colore. et vocatur alio noie lapis
arsenie. Et ē duplex. s; rube; et citrin; Et h; p-
m Dial. naturā sulphuris calefaciēdi et de-
siccādi. q; si apponatur eripz i albū trāsmutat
et oia corpa metallina pter aut; exurit et dūa-
stat. ut dicit Dial. Scōz Plat. ar; auripigme-
tū calidū ē et siccū i qro gdu Et ē vena tre: et
duplex spēs rubeū. s; et citrinū Citrinū autē
cōpetit medicie. H; ar; pture dissoluēdi. ar;

trahēdi et mūdificādi. vnde valet a smatic; et
malū abelitū hūitib; ex hūiditate: si iclinato
capite sum; et recipiat. Et auripigmento sic
psilocraciū. s; vngētū opilatorū ut pili faci-
lie amoucant qū coct cū calce vīna. valz et
s; serpigine et ipetigine. si loc; cū sapōe et au-
ripigmento lenit inūgat. s; statū loc; inūctus
abluat. q; si vngētū tale ibi diu maneret bo-
nā carnē sic et malā corroderet et excoziaret.
Naturā ei h; icisūā et corrosiūā. vngues et
deturpatos et deformes facit cadere ut cre-
scāt meliores. ut dicit Plat.

De Argēto Ca. VII.

a Argētū a greca appellatōe. ut dicit Jfī.
est dictū. nā argiro argētū vocatur: cui
mix i modū accidit q; cū sit cādidū impssū
corpi lineas nigral (ut dicit Jfī.) reddit. In e;
cōpositiōe sūt vīnū argentū et sulphur albū
pl; ar; est ibi de aereo et aq; argētouīno q;
sulphur. et idē nō ē tāti pōder; sic aut; ut dicit
Rich. rufus. Est ar; argētū duplex. s; simplex
et cōpositū. Simplex ar; ē liqdū et vocatur argē-
tūmū cōpositū ar; argētū solidū. cōpositū
ex argētouīno puro et sulphure albo nō vte-
te. ut dicit Arist.

De Argētouīno. Ca. VIII.

Argētū ar; vīnū ē suba aqā mixta cupz
a subtili treno forti admixtiōe et idisso-
lubili. et h; s; ex mag; siccitate trena q;
nāq; sit i supficie plana. et idē nā adherz siccū
qd ē aqū Est ar; et suba alba ex claritate aq;
subtili et ex albedie tre bñ subtiliter digeste
h; et albedinē ex admixtiōe er; cū p dicit. h;
ar; argētūmū s; sibi natural; ppiū q; nō co-
agulat p se sine sulphure s; cū sulphure cū
plūbi suba pgelat. Idē dicit q; argētūmū
uū et sulphur se elementū. s; materia et pncipiū
oīm liqbiliū. s; metalloz. Hec oia dicūt i li-
merho. expslet et a Rich. sic exponit. Argē-
tū itaq; vīnū oīm metalloz dicitur ē pncipiū et
idē respectu eoz ē simplex elementū De sua ar;
ptute et natura diuersi diuisa posuerūt. qd ar;
de h; sentiāt medici patere p p h; pba. Argē-
tū (inqt Plat.) vīnū: calidū dicitur ē et hūidū i g-
du qro. q; s; a qbusdā iudicet frigidū et in
eodē gdu. et q; sit calidū oñdit p effectuz. eo
q; dissoluit penetrat et icidit. s; q; actualiter
sentit mltū frigidū: abusive frigidū iudicat
Q; ar; aliq; dicūt argētūmū et qdā vena tre
p excoctioēz fieri falsūz et p; eo q; p calore
ignis facillime i fumū extēuat. s; a tra gigni-
tur et qsi aq; pfluēs pcreat: diuissie ēt i vase

frigido et solido psonat. Tanta autem ipsa est cohe-
rentia et fortitudo quod nulli rei potest admisceri nisi
si pmitte extinguat. Et tunc autem cum salina quoniam
cum ea fricat, et maxie quoniam cinis saline addit, et
maxie quoniam puluis ossis sepie sociat. Est autem
argentum de facili in fumum euaporatum
et resolutum. Cuius sumus maxie obest altari-
bus. Inducit ei palysum tremore relaxan-
do nervos et remolliendo. Nec acceptum vel au-
ri immisus occidit membra pfodiendo. circa
quod piculum maxie valz lac capnum in quantitate
maria epotatum cum continuo motu patiens. Ad
ide specialiter valz de coctio vini cum absinthio et
sopo. Hucusque Plat. Dicit autem argentum. eo
quod incidat materias in quibus mittit, ut dicit Jsi.
li. vii. ubi etiam si subiungit. Hoc inquit est liqui-
dum: quod pcurrit. Inuenit autem specialiter in formas
cibus argentiis guttaz pcretionem: terris vltres
et inheres. Sepe ei in vetustissimo stercore
cloacaz vel puteoz limo inuenit. Fit ei ex mi-
nio imposito pchule ferree patena testea su-
perposita. Dicit autem vasculum circulinitum circun-
dari carboidibus: et tunc argentum distillabit.
sine ei si argeto neque aurum neque es iaurari potest.
Tanta autem pcurrit est ut si super sectarium argenti
in ceterariis sacis supponas oneri statim re-
sistit. Si vero auri scrupulum supposueris: leui-
tate ei si se statim rapit. Et quod per non potest esse
si natura cui cedit. Potui datum: inficit: po-
deris ca. Seruat autem melius in vase vitreis. nam ce-
teras materias pforat et corrodit. Hucusque
Jsi. li. vii. c. de metallis. Argenti germen est album clar-
sonor purum: ductilitatis huius multum minus tamen
quod aurum. Balsami potissime pseruatiui. p-
tuis in iaspide inuatiui. Maiore enim pntem
huius iaspis in argeto quod in auro ut dicit in lapidario
Ligibile et in igne resolutum in ligfactum. co-
lore huius ignei rubeum. in frigidatum vero itez effi-
cit solidum atque durum. Et quis grossum sit et ma-
teriale respectu auri: tamen post aurum in valore et
picio obtinet inter metalla pncipatum. Est enim
medicinale et multaz egritudinum curatiui.
Nam ei scorria siue spuma vulnera sanat atque
replet: et carnes supfluas in eis crescere non p-
mittit. cicatrice inducit. sordes corporis mu-
dificat. cauterium a fetore custodit. pfortat
flucibilia membra et pstringit. ex tractu terre
rubiginem pstrahit. si ex arene et salis pfricatione
colore pstinum recipit et resumit.

De Adamate Ca. ix.

Damas est lapis indicus purpureus et inde-
cor ferrugineus huius coloris et splendo-

rem crystallinum. nunc quod in vltra magnitudinem
nuclei auellane ereptus. huius nulli cedit maxie.
nec ferro quidem nec igni. nec vniquam incalescit
vni a grecis vis indomita appellatur. si cum sit in-
uictus ferro ignis pteptor. rupit sanguine huius
cino calido et recedit. et fragmentis sculptores
in signadis gemis et pforadis vtiuntur. Dicit
sicut in huius a magnete. quod posuit adamas iuxta
ferrum non patitur illud attrahi a magnete. imo
retrahit per quendam violentiam ferrum a magnete la-
pide sic attractum. dicit huius lapis more electri ves-
nena dephedere. metus varios expellere et
maleficia artibus obuiare. Hucusque Jsi. li. vii.
ca. de crystallis. Hic lapis est in Dias. gema re-
coctiois dicit et amoris. quod si mulier a viro
suo fuerit digressa. per pntem adamantis in vlti-
gram facit. reuocat. Adhuc dicit idem quod si ve-
rus adamas capiti dormientis mulieris suppo-
nat eam potest scire poterit maritus eius an sit casta
nam si fuerit casta dormiendo aplecti cogit vel
lapidis mariti sui. si vero fuerit infidelis ab
eo subito resillit et velut lapidis pntia iam idem
igna subito de lecto cadit. Vnde etiam huius lapidis
est. ut dicit Dias. quod cum in lacerto sinistro ge-
stat. valz hostes in insania rictas et lurgias
incubos et phantasmas. et varia somniaz

De Amethysto Ca. x. (venena)

Verbis lapis indicus quod in gemas
a purpureas obtinet pncipatum. ut dicit
Jsi. Est autem amethystus colore purpu-
reo et violaceo pntem quod rosa nitens et leuius
fundes quidam flammulas et emittens. Jsi. Al-
tez eius germen descendit ad hiacynthum non ex toto
igneum si vini colore huius. Et sunt species eius quoniam
quod. Jsi. d. Si ut dicit Dias. purpureus nobilis
or est et alius vtilior. nam per eius ebrietate est
et facit vigilare et mala repellit. cogitationem et
bonum pferit intellectum et inest ei mollicies ad
sculpendum.

De Achate Caplin. xi.

Chates est gema nigra habens albas
a venas. et dicit achates a flumine eius
de nois existeris in sicella iuxta quod est
gemma pntem inuenta. ut dicit Jsi. modo autem in
pluribus regionibus inuenit. Est autem quoddam
germen creticum. ut dicit Dias. cum ventis ceru-
leis. Aliud germen est indicum varium cum guttis
sanguineis. primum enim germen. ut dicit Jsi. cre-
ditur valere magicis artibus. nam ipsa tempe-
states couertunt. sistunt flumina sic dicunt.
Idem etiam germen vtile est in Dias. ad regum
formas et simulacra monstranda somniorum.

.I. De Lapidibus preciosis

Creticū autē gen^o mutat picula. gratū facit
z placētē z p^onalorē z faciendū z vīres cōz
fert. certū gen^o scz indicū vīsum fouet. z s^o
tū pdest. z venenū valet. z accessio e^o odo
riferā est. vt dicit Dias.

De Abestone. Ca. XII

Boston archadie est lapis ferre^o cor
loris. ab igne nomē sortitus. eo q^o se
mel accessus nunq^o extinguat de quo
fabricatū est illud mechanicū de q^o gentiles
capitū sacrilegio mīrabant. In q^o dā em^o tem
plo vener^o erat factū cādelabrū in q^o erat lu
cerna sic ardens vt nulla tēpestate z nullo
fimbze extingui posset. vt dicit Jsid. li. xvj. in. c.
de gemmīs

De Abieto. Capitulum. XIII

Bietus est gēma nigra pōderosa dī
stincta venis rubentibz. h^o calefacta
igni septē diebz calore tenet. vt dicit
Jsid. c. de nigris gēmis

De Alabandina. Ca. XIII.

Alabandina est gēma dīca ab ala
banda regione asie. cui^o color similis
est calcedonio s^o rarior. vt dicit Jsid. c.
de crystallis. fm Dias. aut alabandina est gē
ma clara z surrufa vt sard^o. cui^o p^o est san
guinē puocare z augmentare

De Argirite. Caplm. XV

Argirites est gēma argēto silis hīs
a stigmata aurea cui silis est in colore
andromaya. Est em^o lapis cui^o color
argēte^o est. vt dicit Jsid. cui^o est forma q^o dras
gula sic tessere fortitudo sic adamātis. hu
ic putat magi nomē imposuī ab eo q^o aīoz
impet^o v^o tracūdias credit refrenare. vt dicit
Jsid. c. de gēmis aureis.

De Altrione. Caplm. XVI

Serion est gēma indīca crystallo
a p^opinqua in cui^o cētro lucet stella ful
gore lune plene. sic autē dī ab altris.
eo q^o eis opposita fulgore rapit. Jsid. ca. de
crystalis

De allectoria. Caplm. XVII

Lectoria siue allectori^o est lapis q^o in
a uenit i vērūculis gallinacels. crystal
lo. obscuro silis. cui^o vltima magni
tudo est ad fabē quātitatē. hic in certamine
fm magos credit reddere hoīes insupabī
les z inuictos. vt dicit in lapidario De hac gē
ma dicit Dias. allectori^o lapis excitat venere
zū facit z pstantē ac victorē discretū z orato
rē. amicos reformat z repmī i ore sūm

De Asterite. Caplm. XVIII

Sterites est gēma candida incluz
a sam cōtinēs lucē sicut stella in^o am
bulantē. redditq^o solis radios candi
dantes.

De Amatide. Ca. XIX

Amides est lapis v^o gēma a q^o si ve
a stis fuerit p^oacta z ignes resistit. et si
igni ponat n^o ardebit. s^o splēdore ac
cepto nīdior apparebit. z est silis aluminū
scissibili. oībz magoz maleficijs obulās et
resistens. vt dicit Jsid. li. vii. c. r.

De bitumine. Caplm. XX

Bitumē est terra a gleba lūmōsa z v^o
b scosa in loc^o p^ocipue palustribz gene
rata. Est autē fm Jsid. li. xvj. c. ij. q^o daz
terra glutinosa q^o iuxta lacū asphalti in dea
reperit. cui^o nata est ardēs z igni cognata. z
est tāte renacitatis q^o nec aq^o nec ferro rūpit
s^o solū sanguie mēstruali. Est autē vīllis ad
nauū cōpagatōz De h^o bitumē dī i Pla.
asphaltū. i. bitumē iudicū ealidū z siccū in
tertio gdu. z est terra nigri coloris z pōdero
sa z ferida. z est terra vt dicit aliq^o d^o spuma
maris mortui generata z ad modū terre idu
rata. hz autē p^outē attrahēdi p^oolidādīz p^ou
mēdi. z multū valet ad vulnera z vlcera cō
solidanda si puluerizet. z sic vulneri suppo
nat. et si vuln^o fuerit mltū longū z latū. Va
let etiā ad passiōes maris spūalia p^opmēt
si ponat sup carbonē. z sum^o e^o q^o est ferid^o
sup os z nares p^otrahat. Valet insuper flux
maticis somnolētis lethargicis. q^o fleuma
de capite multū purgat. vt dicit Plac.

De Berillo. Capitulum. XXI.

Erill^o est lapis indicus in viriditate
b silis smaragdo s^o cum pallore. Pōit
ab indīs i sexangulas formas vt co
loris bebetudo repcusu āguloz excitet. ali
ter autē polūt nō hz fulgore. Genera autē e^o
sunt decē. vt dicit Jsid. c. de vīrdibz gēmis. vbi
etiā statū subdit Chrysoberrill^o spēs scz ē be
rilli. cui^o pallidā vīrditas i aureū colorē res
splēdet. z hūc etiā in dīa mīttit nob. Berilli
p^outēs describit Dias. dicens. In berillos
q^o magi pallet melior est. p^o e^o z p^ocula bo
stū z s^o lites inuictū reddat z mīte. ingenū
bonū adhibet. valet cōtra vīcia epatis z cō
tra suspīta z eructationes. hūidos oculos
sanat. manū gestantis exurit si solis radīo
opponat. hominē magnificat z amorē p^ou
git p^oingalem

De Calculo. Caplin. XXII

c Alcul⁹ ē lapill⁹ terre adunat⁹ rotundus atq; durissim⁹, pur⁹ z ex oi pre lenissim⁹ atq; plan⁹. Dicit⁹ at ē calcul⁹ eo q sine molestia sul breuitate z planicie a pedibus pculcet. Qui Jrl⁹ ē scrupul⁹, lapill⁹ scz asperim⁹ z minur⁹ q si int pedē z calcem in caderit valde nocet. Hic z sara dicit⁹ scrup⁹ p⁹ea, aspera atq; dura, vt d⁹ Jrl⁹, li. xv. ca. iij. Sepe aut lapill⁹ i corpe aial ex calidis z viscosis hūoribz nūc i vesica nūc i renibz generat. vt d⁹ Costan. qre s li. viij. de passio onibz renū. c. de calculo

De Core Caplin. XXIII

c Os (al. cor) ē lapis sic dicit⁹ eo q ferz ad icidēdū acuat. cor⁹ ei greco fmōe incisso d⁹, vt dicit Jrl. Et ex his alie aqrte sūt. alie oleo indiget i acuēdo s; oleū lenē, aq; pō acie acerrimā reddit, vt d⁹ Jrl⁹, li. eod. c. iij. Hoc cat cor⁹ pū bz q i h q acu endo alteri fuit, paulatim se cōsumit, vt dicit Bre. Puluis pō ei⁹ ab ip⁹ suba resolut⁹ cōgruit medicie, pūte bz desiccaturā repulsi uā. z sanguis restrictuā, vt d⁹ Costan.

De Calce Caplin. XXIII

c Alcis siue calx ē lapis adust⁹ ex c⁹ ad miorē cū arena z aq; sit cemētū. Est aut calx dicta vīna, vt d⁹ Jrl. qz dum sit rāz etu frigida, int⁹ tū in occulto feruentē habz naturā vl⁹ pūnet ignē. Cū z pūsa aq; statū ignis erūpit latēs. Cui⁹ natā aliq; mīz bz postq; n arserit aq; icēdit. qbz solet ignis extinguit, oleo pō extinguit q solet ignis accēdi. Alus ei ei⁹ ē fabrice necessari⁹. nā lapis lapid⁹ nō p⁹ herere fort⁹ nisi calce sit pūct⁹. Calcis aut q sit ex lapide albo z duro melis or est structur⁹. Et molli pō vrillos est in te ctis. Hucusq; Jrl. li. xvj. c. iij. Calx aut fm Plat. calida est z sicca in qro gdu. q mīsta cū oleo pustulas z vulnera putrida inuat. z iclōdes bñ pōlidat. carnē supflūā corrodit nec in vulnere crescere pmitit. Calx vīna cū gurlpīgmēto z aq; ad modū pulvis deco cra pilos cadere facit. qz suo acumīne poros aperit, vt d⁹ Costan. z Plat.

De Cimento Caplin. XXV

c Ementū est calcis z arenecū aq; tem perate pūctio z mīxtura q ad lapides pūgēdos z pletes lūmēdos et dealbādos sūma est necessaria In picturis z coloribz parietū pūū stramētū z pcpūū est cemētū. Veli⁹ aut adheret pletū hūmē

facto. z magis si fuerit de plastro siue gipso. Hā vt d⁹ Jrl. gipsum calcis est cōgnatum. Optimū aut oim lapidū est d⁹ lapide speculati factū cemētū. q lapis trāslucet sic vitrū z mltā scissibil⁹ i tenuas crustas. vt d⁹ Jrl. z est idem qd⁹ plastrū. qd⁹ in greco d⁹ gipsuz sed in teutunico speretalonū nūcupat

De Carbunculo Caplin. XXVI

c Carbūcul⁹ lapis ē pciolissim⁹ sic d⁹ ctus qz vt carbo ē ignit⁹. cui⁹ fulgor nec nocte vīncit. lucet em i tenebris adeo vt flāmas ad oculos vibret. Genera el⁹ sunt. xij. s; pūstatiores sunt q fulgēz emittūt radlos sic ignis, vt d⁹ Jrl. li. xvj. c. iij. Ibidē subdit. Carbūcul⁹ grece antrax dicit⁹ glgnt⁹ in libya apud trogoditas. In has duodecim spēs pcellit antracites q ignē ē color⁹ s; cādida vena pūct⁹. cui⁹ est pūū q pūct⁹ in ignē velut int mortuos carbōes extinguit. s; aq; pūfus exardescit. Alia ē spe ctēs carbūculi noie scandat⁹ a loco indie vbi inuent⁹ sic dicit⁹ in cui⁹ specie velut itra lucidos ignes apparēt qdā gutte qst auree. z hec gēma est pūū in cōpabilis respectu alt arū. Alia est spēs q signes appellat⁹. a lucer narū flagratia sic dicta. z hāc gēma remissū carbūculū dicit⁹. Et est duplex. Una q vt purpura radiat. Alia velut coccinei color⁹ seu rubor⁹. Hec a sole vl⁹ tactu digitor⁹ ca lēfacta paleas z chartaz folia ad se rape d⁹ sculpturis resistit. Si pō aliqū sculpta fue rit dū signa in cera impmūt qst qdā anialis morū pū cere secū tollit. vt d⁹ Jrl. ibidē. Ad spēs carbūculi reducit⁹ balag⁹ q rubē est z plucidus. vt d⁹ Dias. Et d⁹ q hec spēs carbūculi in vena sapphyri inuenit⁹. z iō ex ycinitate sapphyri qndā nebula ad modū fauille circa ignem balagius pūtrabit. q dr⁹ ca eius supficie se diffundit. z hoc pater sen sibiliter si diligentius cōtemplet

De Chrysoprasso

Capitulum. XXVII.

c Chrysoprassus ē lapis ethiopic⁹ quē lux celat. z pūit obscuritas. De nocte em est igneus. d⁹ d⁹ pō aureus. vt d⁹ cit Jrl. ibidē. In die em quasi euanescent⁹ z fulgore amittens qst auz expallescit. Est aut alia spēs chrysoprassi quā india nutrit Hic chrysoprassus similis est prasso in coloz sine poro. z respergitur quibusdā gut tis aureis. vt d⁹ citur in lapidario.

I. De Lapidibus preciosis

De Calcedonio La. XXVIII

Calcedoni⁹ lapis pallid⁹: hebet⁹ p⁹ tēdēs colorē q⁹si mediū in⁹ berillū et hyacinthū. vt d⁹ i lapidario. Nascit⁹ āt apud nasāmos vt ferūt diuio imbze. z in uenit ad repcussūz lune plene. vt d⁹ Jsi. li. xvj. Nō inuenit nisi tricolor vt d⁹ lapi. Dia⁹ ei⁹ genera sculpture resistūt. calefact⁹ palcā attrahit. Jsi. Hic lapis pforat⁹ z portat⁹ fa⁹ cit vincere causas. z valet p⁹ illusiōes demo⁹ nū z p⁹ tures p⁹seruat. vt d⁹ Dias.

De Chrysolito La. XXIX.

Chrysolit⁹ est lapis z ethiopic⁹. vt au⁹ rū lucēs. z vt ignis scintillās Hari i colore ē siltis. declinās ad virore. ā au⁹ ro posūt. z i sin istro lacerto gestat⁹ d⁹ tere demōes z fugare. Juiat p⁹ tumores noctur⁹ nos. z melācholiā minuit aut depellit. z cō⁹ fortat intellectu. vt d⁹ Dias. Chrysoliti q⁹daz spēs ē chrysolimphīs. ei⁹ color de die aure⁹ d⁹ nocte p⁹ igne⁹ indicat Est z alia spēs chry⁹ soliti q⁹ d⁹ chrysolit⁹ colore aure⁹. ei⁹ aspect⁹ d⁹ mane pulcrior ē. dē dē hebetat ei⁹ color z ē ignis capacissim⁹. q⁹ si iuxta ignē fuerit cō⁹ t⁹ infamat. vt d⁹ Jsi. li. xv. c. d⁹ gemis aureis

De Elidonio La. XXX

Celidoni⁹ lapis ē modic⁹ tū p⁹ciōsus **C**hul⁹ due sē spēs. s. niger z rufus. De⁹ vērē hūidīs extrahunt. Parui q⁹dē sūt z deformes. s. i p⁹tutib⁹ nō sūt maiorib⁹ ipares. imo mult⁹ alijs sūt maiores Valet em⁹ rufus p⁹ lunaticā passiōez z p⁹ infanias z antiquū lāguorē. faciendū fac z gratū z plas⁹ cētē. Nig⁹ p⁹ valet p⁹ nocuos hūiores z fe⁹ bres z iras. z lo⁹ aq⁹ sanat oculos. Hec oīa dicunt⁹ i Lapidario.

De crystallo La. XXXI

Crystall⁹ lapis est relucēs clar⁹ z co⁹ lore aq⁹sul. Credit⁹ q⁹ sit nix v⁹l glaciē p⁹ multoz annoz spacia idurata. vūz nomē greci ei⁹ dederūt Signit⁹ in Asia z i cy⁹ pro z maxie in septentrionalib⁹ alpib⁹ vbi in estate sol feruētissim⁹ inuenit. z iō q⁹z annoz sa z diuturna est ibi glaciēs. iō spēm reddit hāc q⁹ cristall⁹ noiat. Hic si fuerit opposit⁹ sol radijs adeo rapit flāmā vt aridis fung⁹ ignē p⁹beat Alius ei⁹ ad pocula d⁹stinat. ni⁹ hil aliū opat q⁹ frigidū pati (als facere) pōt Hucusq⁹ Jsi. li. xv. c. xij. De crystallo autē d⁹ Dias. Crystall⁹ non vi frigoris tantū sed vi mag⁹ terreitrat⁹ in lapidē indurat. Lo⁹z aut⁹ illi⁹ glaciē est siltis: Hul⁹ p⁹tus ē p⁹ si

tem z ardorē. q⁹ trit⁹ melle z potat⁹ lacte rea⁹ plet vbera si ex cā calida lac p⁹us sit amissū Et etiā sūptus in poru valet p⁹ cholica: vis⁹ scez z passiōē si nō assit p⁹stipario. Lapis ē pul⁹. vū lras z alia q⁹ in eo ponunt manifest⁹ stat. Q⁹at ex aq⁹ materialit⁹ fiat cristall⁹. d⁹ Grego. sup⁹ p⁹mū Ezechiel. Habet inq⁹t aq⁹ ex se fluiditatē. s. p⁹ frigori violentā (als ve⁹ hementā) in cristallū p⁹uertit firmitatē Q⁹ in Eccl. scribit⁹. Flauit vent⁹ aquilo z p⁹ge⁹ lauit cristallū zē. Et hul⁹ assignat Arist. rō⁹ nez in li. methoz. ibi. Lapidē d⁹ substātis mīneralib⁹ materialit⁹ sūt aq⁹. vt d⁹ Richar⁹ dus rufus. Lapidēs (als lapidēa) mīneras⁹ lla sūt d⁹ aq⁹. s. in q⁹ habet de terrea siccitate p⁹ q⁹ liquabilita. iō nō p⁹gelant solo frigore aquoso: s. etiā terrea siccitate q⁹ p⁹mutat aq⁹ sum terreū in vitreū q⁹ sup⁹ aquam d⁹nat. z vincit frigiditas sup⁹ducta. Ex q⁹ patz q⁹ ve⁹ ra est rō Grego. z Eccl. q⁹ dicunt q⁹ ex aqua pōt cristallus generari

De Ceraunio Caplm. XXXII.

Ceraun⁹ est lapis crystallo siltis ceru⁹ leo colore infect⁹. z est apud germa⁹ nā. Alter est hispani⁹ rutilās vt flā⁹ ma. Hic cadūt de locis contrui. z dicuntur p⁹ vim fulgur opitulari. vt dicit Jsid. ibi⁹ dē. Idē in Lapidario vbi d⁹. Cum tonat horrendū cū fulminat ignē ether. Rubib⁹ illius celo cadit iste lapill⁹. Qui caste gerit hūc a fulmīe nō feriet. Nec dom⁹ aut vīlle q⁹ affuerit lapis ille Q⁹ v⁹riusq⁹ est ad p⁹lia z causas vineēdas. z valet ad dulces somnos. vt d⁹ ibidē

De Corallo Capitulū. XXXIII

Corall⁹ nascit⁹ in mari rubro. z q⁹dū **C**regit aq⁹s lignū ē. s. statū q⁹n extrahit⁹ z tangit aere in lapidē indurat. Sūt aut⁹ rami ei⁹ sub aq⁹ cā didi z molles. extra⁹ est cū rectib⁹ rubescūt z lapidificant. vt dicit Jsi. c. de rubris gemis. Et seq⁹ ibidē. Quā tū ap⁹ nos p⁹ciōsa ē idica margarita. tato p⁹ ciosior est corall⁹ ap⁹ indos. Hūc mag⁹ d⁹ cūt resistere p⁹ fulmen (al. fatū) Jsid. Idē d⁹ i lapidario. Jplius est vt alt⁹ zoroastes mīra⁹ ptās. Fulmīa rīphonē tepēstatēq⁹ repel⁹ lit. Arate v⁹l tecto v⁹l agro q⁹cūq⁹ gerat. Est āt duplex. Albo z rufus. z nūq⁹ vltra semit⁹ pedē lōg⁹ (al. lōgior) iuenit. Rufus maxie valet p⁹ oēm fluxū sanguis. p⁹ eplensit. z p⁹ diabolica z varia mōstra. multiplicat fruce⁹ z expedit fines z p⁹ncipia negocioz.

De Corneolo Ca. XXXIII.

Corneol^{us} lapis est rufus et obscurus
vtil^{is} in est et p^{er}colus q^{ui} in collo susp^{en}
sus v^{el} in digito portat^{ur}. In discepta
do iurgates (al. iurgates) intelligat tras. Sa
guis ex mēbro sistit quēcūq^{ue} fluozē. Preci
pue talē patit si femina fluit. Ut d^{icitur} i Lapi

De Dlonysio Ca. XXXV

Dlonys^{ius} lapis ē niger v^{el} fusc^{us} rubet^{is}
bus venis sparsus. Vocat^{ur} at ita q^{ui}
si aq^{ua} m^{ix}t^{ur} p^{er}erat v^{el} m^{ix}t^{ur} (als nūm^{us})
flagrat. et tū (q^{uod} in illo m^{ix}t^{ur} est) ebulliat rest
sit v^{el} d^{icitur} J^{ulius}. li. xvj.

De Diadoco. Ca. XXXVI.

Diadoco lapis ē pallid^{us} lucēs v^{el} be
d^{icitur} rill^{us}. et ē apt^{us} ad rūs a demonib^{us} ob
stinēda. Excitat ei d^{emon}es et phāras
mata. Est defuncto q^{ui} forsan applicet illū
Protin^{us} a^lterit solitas amittere vīres. Nā
sacer hic lapis ē. et q^{ui} mors sternit abhorret
Siqu^{er} d^{icitur} in lapidario

De Ere Ca. XXXVII

Sa splēdore aer^{is} ē vocatū. v^{el} d^{icitur} J^{ulius}.
e. Ap^{ud} antīq^{uos} em^{en} aⁿq^{ue} ferricognitus
fuit. v^{el} s^{us}: ere p^{ri}mi p^{ri}ncipalē terrā et
belli certamīa pagebāt. Tūc auz^{us} et argenti
reijciebāt. Nūc p^{ro} auz^{us} in sumo honore est
Sic volūdo etas p^{er}mutat t^{em}p^{or}a rez. Verba
sūt J^{ulius}. li. xvj. Idē aut^{em} est es et cup^{er} q^{ui} v^{el} v^{el}
q^{ui} ex eodē lapide p^{er} decoctōz ignis resolu^{it}.
Lapis em^{en} calore resolu^{it} in es vertit. Job
xxvij. Coponit aut^{em} es siue cup^{er} sic et alia
metalla ex sulphure et argētū. S^{ed} h^{oc} ac
cidit q^{uod} n^{on} p^{er} est de sulphure q^{ui} d^{icitur} argētū
et sulphur est terreū et non purū rubet h^{ab}is
colore adurentē. Argentū p^{ro} vīnū medior
cre nec nūm^{us} grossuz nec nūm^{us} subtilē. Et
ex tali cōm^{ix}tōe es generat. sic d^{icitur} Ar^{istoteles}. S^{ed}
cur aut^{em} d^{icitur} J^{ulius}. c. d^{icitur} ere. Es si fuerit admixtū
alijs metallis colore mutat p^{er}ter et p^{er}ter. v^{el}
p^{er}ter in auricaleho et in ere corinthio. q^{ui} cū di
uersis metallis est p^{er}ter. V^{el} q^{uod} d^{icitur} est als
bū ad more (als nūm^{us}) argētū accedēs. Al^{ia}
nū fuscū spēm auri exp^{er}mes. Tertū in quo
cūctoz est tēperies Est et aliud gen^{us} etis q^{ui}
d^{icitur} coronariū. q^{ui} scz et ductili ere i laminas
attenuat. et felle tauri t^{em}g^{it}. spēm auri p^{er}ten
dit i coronis b^{is}trionū. v^{el} coronariū ē vo
catū. Es aut^{em} q^{ui} ductile ē et malleo p^{er}ducit^{ur}.
regulare appellat^{ur}. Ecōtra fusile q^{ui} tū fūdi
tur. S^{ed} q^{ui} fusile ē sub malleo fragile ē Q^{ui}
aut^{em} es b^{is} purgat et ab oib^{us} vicijs excoquit^{ur}

ductile efficit^{ur} et regulare. Om^{ne} aut^{em} es in fri
gore magno mel^{ius} fundit^{ur}. Es celer^{us} rubig^{ine}
nem p^{er}bit nisi oleo purgat^{ur}. Itē iter oīa me
talla est vocalissimū et maxie potest^{ur}. Zuc
usq^{ue} J^{ulius}. li. xvj. D^{icitur} et p^{er}uenit v^{el} m^{ix}t^{ur} b^{is}
et capanaz. p^{er} sua sonoritate et durabilitate
Lapis v^{el} excoquit^{ur} ē marie duricie et cōpa
ctōis. v^{el} n^{on} facile frāgit^{ur} nisi p^{er} i rupe igne
fortissimū exurat^{ur}. Octes aut^{em} v^{el} noutes cō
burit aⁿq^{ue} p^{er}fecte extrahit de lapide et pur
get sicut m^{ix}t^{ur} sepi^{us} certissimē a^lterat^{ur}. In
loco vbi fodi^{er}is purgatores. Nā enea
rubiginosa sunt et ruginosa. nisi sepi^{us} arena
aspera p^{er}fricent^{ur}. Olīatu etiā et gustu sūt abs
ominabilia. nisi cū stāno sint lūtra Es etiā
si sine stāno fuerit de sacell^{is} v^{el} et cremat^{ur}. v^{el}
d^{icitur} J^{ulius}. c. de stāno. Es p^{ro} exustū et pulueris
zatū. v^{el} d^{icitur} in Platib^{us} p^{er}ter dissoluēdi et cō
sumēdi et extenuēdi. et hūiores noctos expur
gāt. vulnera sanat. caliginē oculorū pur
gat. sup^{er}fluas carnes corrodit et v^{el}terius cre
scere nō p^{er}mitte. v^{el} d^{icitur} Platēarius et etias
Diasco.

De Electro Caplin. XXXVIII

Electrū est vocatū eo q^{ui} ad sol^{is} radia
e um auro clar^{us} luceat ac argēto. Nā
sol electron d^{icitur}. Efficac^{us} (al. defecac^{us})
us) it^{em} ē b^{is} metallū oib^{us} metall^{is} et nobil^{is}. D^{icitur}
tria sūt genera. Vnū q^{ui} ex p^{ri}mo arbore fluit
it^{em} q^{ui} succinū d^{icitur}. P^{ri}mo ei q^{ui} fluit d^{icitur} arbore ē
liq^{uid}ū gum^{mi}. S^{ed} p^{er} indurat^{ur} calore v^{el} frigore
in duriciē lapidis p^{er}spicit^{ur} v^{el} crystalli. Al^{ia}
rū gen^{us} metallū d^{icitur} q^{ui} nascit^{ur} inenit^{ur} et in p^{ri}
clo b^{is}. Tertū sit d^{icitur} trib^{us} p^{ri}b^{us} (als p^{er}cijs) au
ri et vna argēti. Electrū p^{ro}. q^{ui} naturale est
ill^{ud} ē nature. v^{el} in puluio ad lūmīna clar^{us}
cūct^{us} metall^{is} fulgeat et venenū p^{er}dat. Nā si ve
nenū ifundas: stridore edit et i colores vari
os in modū arc^{us} celest^{is} se mutare subito cō
suevit. Zuculq^{ue} J^{ulius}. li. xvj. d^{icitur} metall^{is} et auro.
De electro at artificiali d^{icitur} sup^{er} Eze^{chiel}. Dū
auz^{us}. inq^{ui} Grego. m^{ix}et cū argēto. argenti
ad claritate crescit. auz^{us} aut^{em} cū claritate ara
gēti tēperatū p^{er}ter suā nō p^{er}dit et tantū mo
do q^{ui} ad decorē coadmixti argēti aliq^{ui}ntulū
expalleat. Electrū etiā rez a q^{ui}uidā arpa
go d^{icitur}. eo q^{ui} digitoz attritū accepta calorē g^{er}
ita oīa folia et paleas et vestimētoz flumbras
raplat et attrahat. sic magnes ferrū. v^{el} d^{icitur}
J^{ulius}. li. xvj. c. de rubet^{is} gēmis. De sacell^{is} aut^{em}
quocūq^{ue} mō hō voluerit recipit colore et
tincturā. V^{el} de radice auente et conchill^{is}
als ancusē

.I. de Lapidibus et Metallis

de facili inficit. vt dicitur ibidem

De Echite Cap. XXXIX

Echites lapis e indic⁹ z p⁹fic⁹ q⁹ i lito
ribz oceani i sinu ta idici mar⁹ p⁹fici
iuenit. Est aut lapis colore puniceo. sic d⁹
in lapidario. Et e duplex. vt d⁹ Jsi. s. mascu
lus et feia. Vn z bini sp i indis aqlaz inue
niunt. nec sine his parere pot aqla: z io aq
la istos fuat i nido suo. Hoz mascul⁹ du
rus est z silis galle et subtilis. femine⁹ po
mollis e. Et bi lapilli alligati pariet⁹ faciunt
par⁹ celeritate. z etia faciunt aliquado aboz
ari si nimis diu ibi dimittunt. z aliqd exci
dit vulue. nisi cito a parietibz auferantur.
vt dicit Jsi. li. xvj. c. iij. Hic etia lapis mo
re pgnatis aliu lapide in se tenet clausu. vt
dicit Dial. z in Lapidario d⁹. Eotinet hic
aliu more pgnatis lapilli. Ep⁹rus e pferre
sobrietate. diuitias auget z amore. z fac vi
ctore et fauorabile. z caducoru phibz visu
Si de veneni fraude qs suspect⁹ fuerit si re
us fuerit. hic lapis sub cibo eius posit⁹ ci
bu deglutire n pmitit. q si lapis subtrah⁹
fuerit. cibū deglutire n tardabit.

De Emathite Cap. XL

Bathites lapis e rufus. ferrugine
us. afric⁹ z indic⁹ ac arabicus. sic di
ctus eo q cruore resolut⁹ i colores
sanguine mor erupit. vt d⁹ Jsid. Valet co
tra vesice fluxu. et oculoꝝ dolores. z vene
nu z serpentis morsum. et ventris fluxu. oꝝ
sanguine stringit. z maxime mlieb⁹ et gingi
narū. vt d⁹ Dial. In Plat. aut d⁹ frigide z
sicce eē coplectiois. et habet p⁹utē z stringē
di fluxu sanguis. Dicit aut ab emath qd est
sanguis. z thites qd e siso. r. vii valz emos
proicis. i. sanguine vomitibz. et disenteris
cis singulare p⁹fidū est.

De Elitropia Cap. XLII

Elitropia gēma est viridis cū guttis
punicis venis sanguineis sup⁹per
sa. Et est sic dicta ab effectu. q si ponit i aq
radijs solis opposita. ebullire facit. z aqua
in vase posita resolut in nebula. z p⁹ paulu
lū resolut in guttulas pluuias. Nec ead
etia gēma videt posse facere mira. Nā posita
in pelui in aq clara. radios sol mutat. et
et aeris repulsiōe obūbrare videt radioꝝ
solarū claritate. z qndā inducere in aere san
guineū colore. ac si sol ex interpositōe corpis
lunaris ad solē eclipticas parti tenebras vi
deatur. Et ideo q illa videt solis posse mu

tare claritate. elitropia. i. solis auersio nun
cupat. Et h⁹ exp⁹se d⁹ Jsi. z Dial. In Lapi
dario d⁹. Et re nomē habēs e elitropia ge
ma. Que sol radijs in aq subiecto vacillo.
Sanguineū reddit mutato noie solā Ecl⁹
plūmz nouā terris effūdere cogit zē. Et d⁹
Jsi. q ita manifestat incātaroz stulticiā et
magoz q i suis pdigijs glīant. Illudū enī
hoim aspectibz in his q opant. sic fac gēma
sup⁹dicta. d⁹ q exēplificādo d⁹ q herba eius
de nois cū qbusdā incātarōibz additis fals
lendo visu intuentū. facit portāre hoies nō
videri. In mltis alijs e gēma hec cōmedāz
bilis. qz sanguines strigit. venena tollit. nec
falli poterit q eam gesserit zē.

De Enidro Cap. XLIII

Endros paru⁹ lapis e z modic⁹. p
petuis distillat guttis. nec tū liqfit
oīno. nec efficit aliq modo minor. Vn d⁹ i
Lapido. Perpetui flet⁹ lach⁹ymis distillat
enidros. Qui velut ex pleni fōz scaturigie
manat. Et d⁹ ibidē q difficile e hmoi red
dere rōz. q si gutta defluit d lapidis suba
qre n mior efficit vl oīno liqscit. si p⁹ ros l
aliud ipm igredit⁹. qd est q ingrediēs n re
pellit egredientē. Pot tū esse vt mibi videt⁹
q p⁹ lapidis p⁹desat i aqua aerē sibi vicini
us p⁹inque. vt iā videat exire de suba lapi
dis qd egredit⁹ d suba aeris circūstant⁹.

De Epistide Cap. XLIII

Pistides est lapill⁹ rutilas z rubicū
dus. q ex pte cordis gestat⁹ tutum
seruat. cōpescit seditōes. coerz lo
custas et volucres steriles nebulas ac gndi
nes a fructibz tre. z opposit⁹ soli ignē z radi
os emittit. Est hūc lapide i aqua feruentez
piecer. cessat ei⁹ ebullitio. z post modicus
frigescit. vt dicit Jsid. z Dial.

De Exolicro Cap. XLIII

Exolicros lapis e sic dicit⁹. eo q cl.
coloribz e distict⁹. Et e pu⁹ valde. z
efficit oculos intuentis hominis tremulos.
In libya apud trogoditas inuenit

De Ferro Cap. XLV

Ferrū a feriedo est dictū. vt d⁹ Jsi.
Sua ei duricie ferit. domat z p⁹cu
rit oia genera metalloꝝ. Nō qdē qnis de
terra origine h⁹at. durissimū tū est z solidis
simū. z io oia alia feriedo cōpmit z dilatat
Et h⁹ vt d⁹ Jsi. iuxta tre gen⁹ nomē affuit.
z p hoc mltiplicit⁹ varlat. qz fm h mag⁹ du
rū vel minus inuenit. Generat aut ferrū fm

Lib. xvi. De Terre ornatu

Aristo. et argentiuius grosso nō mūdo neq;
q; poroso terreo: et sulphure grosso: in cui⁹
cōpositōe pl⁹ est de p̄dicto sulphure q̄ d̄ ar
gētoniuo. Un̄ p̄t d̄nū frigidū et sicci et t̄rei
ferz frigidū et sicci valde durz ē in suis p̄t;
bus et cōpactū. Etq; minus h̄z i se aerei et
aquei hūidi q̄ alia metalla. iō ad resoluēdū
in igne difficile ē et ḡue ad remolliedū: vt d̄t
Rich. Ferramēta p̄o cū oleo t̄pare mos est
ne aq̄ frigiditate nūniū idurēt: vt dicit Jsi.
Ferrū ex sanguis p̄actu citissime rubiginē
p̄bit: et dū ei⁹ subaz subtrauerit: vix recedit
vt dicit Jsi. Rubigo ē viciū rodēs ferz. q̄d
ei accidit: vel sue sube ipuritate: siue ex t̄erz
re p̄actu et vicinitate. siue ex sanguis siue cu
iussibz infecti aut humidi vaporis q̄litate
Et subdit idē. A ferro inq̄t sanguis hūan⁹
effundit. et de ferro se vlciscit: q; de re nulla
alia ita cito p rubiginē cōsumit: sic q̄n hūa
no sanguie immūdat. Cū ferro magnes cō
cor diā habz: vnde et magnes ipm attrahit
et ipm attractū etiā mediāte vase argēteo l̄
eneo ipm seq̄t ei⁹ subijcit et obedit. Si fer
rū bñ politū alumie v̄l aceto linitū fuerit: si
millimū sit cri. Rubigie carebit politū ferz
si cerusa v̄l medulla ceruina fuerit plinitz.
Jsi. Ferz candēs si i vino vel in lacte sepi⁹
extictū fuerit ipm vinū splenetiz et alijs mor
bidis medicare facit: vt dicit Consta. Ferz
rū etiā vt dicit Jsid. accēsum igni nisi idus
refrictibz corripit. Rubēs i igne nō ē vtile
ad cūdendū anq̄s albescere capiāt v̄l albe
re. V̄l ferri v̄l lior: ē hōi i plibz q̄ v̄sus au
ri. q̄uis pl⁹ diligat auri spēs ab auarīs S̄i
ne ferro enī respublica ture nō agit. quia si
ne eius metu securitas ab hostibz nō habet
Ferro cōis iusticia regit. t̄uef innocētia: et i
proboz audacia ferri metu coerces. Sine
ferro nullū fere op⁹ mechanicū vix p̄ficatur.
nullū edificii p̄struit. agricultura nullaten⁹
exercef. Et ideo p̄m Jsid. est dictū ferz: eo
q; farra. i. semia p̄dat. q; sine ferro nec p̄tis
de terra adq̄rit: nec etiā iā patus panis sine
ferro p̄grue diuidit. vt in v̄sū cibi ab hoīe as
sumat. Itē ferrū ferro acuit: vt d̄t Salomō
Nā p̄fricatōe mutua hebetudo ferri itez at
tenuat et sic acuit vt inde facili⁹ q̄libz inci
dat. Scorīa d̄t ferri imundicia q̄ in igne ex
coquit. et sic dicta eo q; de ferro ignis vio
lencia sit excussa. vt dicit Jsidorus

De Ferrugine
Capitulum. XLVI.

Ferrugo ē limatura ferri: sic squama
est illud q̄d euolat ex p̄cussione ferri
Et h̄z p̄tutē siccadī et attenuādī. et iō
valz p̄ oppilatoz splenis. vomitū t̄n potēt
excitat intantū q; aliq̄n ducit ad mortē: nisi
pulvere adamāns v̄l aq̄ in q̄ p noctē iacue
rit ei⁹ violētia rep̄mat. Lōra emorroidas
d̄t esse puluis ei⁹ optim⁹. Disenterīa. i. fluxū
v̄tris strigit: vt in Plat. Ferrugo etiā dici
tur ferri rubigo et corrosio. dicta a corrode
do. Dī t̄n p̄pe crugo ab ero dēdo: nō ab era
mento: vt d̄t Jsi. Van⁹ siq̄dē tāgēs infic.
et maculā defor: mē post se relinq̄t. q̄nto ferz
rū magis purz et politū ē: tāto euident⁹ cit⁹
a rubigie defedat et difficil⁹ remouet. Nec
de facili deponit nisi tribz modis. i. p ignis
excoctōz. v̄l p ferre: p line corrosioz. v̄l p
collisioz lapidis et duriorz arenule ext̄is
onē. Hoc at h̄z p̄pū erugis infectio q; oēs
castioe leui reuerit ad locū i q̄ sel radicat.

De Gleba Cap. XLVII.

Gleba ex collectōe pulueris est i vno
glomerē coadunata: vt d̄t Jsid. li.
xvj. c.) Terra ei ligata gleba ē. soluta vero
puluis. Indurata in globū terra semē non
recipit. et receptū erūpe in germē nō p̄mittit
Lōtracta p̄o tegit semia atq; nutrit. p plus
uiā remollita q̄ndā pinguedinē in se recollī
git quā ad seminū pductōz radicibz circū
fundat: vt dicit Grego. Aliq̄n etiā glebe na
tura in se cōtinent mineralē. ideo ex glebis
diuersaz rep̄ species pducunt: sicut d̄t Gre
go. fr illū locū Job. xxvij. Lapides sapphy
ri locus eius: et glebe illius auri.

De Gemma Cap. XLVIII.

Gemma d̄t eo q; luceat instar gemis
vt dicit Jsi. Gēme siq̄dē magnā de
corē varietate color p̄bet auro. Jō
aut d̄t Jsi. dicūt p̄ciosē: q; rare sūt atq; care
De enī rap magnū et p̄ciosū vocat. sic scri
ptū est. Erat sermo dei p̄ciosus. i. rar⁹. Jsi.
Nec alicui debz videri dubiū aut falsū q̄n
sua sit virtus diuinitus insita gēmis. q; sicut
d̄t in Lapid. Ingēs ē herbis p̄tus: s; maxi
ma gēmis. Quaz q̄dā i venis t̄re inueniūt.
et cū metall effodiūt. Quedā a p̄fido marz
euomunt: et generatōis ipaz loc⁹ ignoratur
Et tales gēme sepe i litozibz marz et flumioz
glareis repiūt. Quedā i corpibz auū et rep̄i
liū sepi⁹ p̄creāt. Aliq̄s at gēme uenerint i
credibili p̄tute inueniunt diuinitus insignite.
q̄n nobiles sunt et yere. Nā vt d̄t Jsi. de

.f. de Lapidibus et Metallis

gemis aureis. i. qbusda gemar generibz ve
ras a falsis discernere magna difficultas e
Ha sepe ille q sunt false et sophistice veris vi
dent esse simillime. ita vt vir pnt de a sophi
sticis dephendi. qz qda vt dic Jsi. p sinara
gdo viru arte inficiunt. et fallit oculos subdo
la qda viriditatis similitudo. Sine fraude eni
nulla mortaliu e vita. Jsi. Des aut n traslu
cidas gemas cecis solem appellare: eo q
densitate sui obscurant. Jsid. Sed sepe fal
lunt sic iudicantes: qz pl pntis sepe latet in
puulo adamante ferrugineo et obscuro: qz i
fardio lucidissimo vel berillo.

De Bagate Cap. XLIX
g Bagates est lapis rudis et pios:
q pmo i sicilia et gagante flumie est
reptus: fluore flumis ad ripas iact. vñ est
notatus. Quis in bztania sit plimus et ex
muis: vt dr Jsid. Est aut duplex. s. glauc.
et niger. Niger aut est planus: lenis et facile co
bustibilis igni appositus fere sic thus. incipit
aut odore suo spates fugat: demoniacos. p
dit: et demonibz dr ce putat. Virginitate pro
dit: qz aq ei bibita si bibes est vgo: no vñ
nabit. si no e vgo statim vñā emittet: et v ro
litate: vt dr Dial. et sic vgitas p lapide expi
tur: vt dicunt aurores. Jte idē lapis tā niger
q glaucus attritu digitor calefactas paleas
leues sibi appositas sber pfluunt. Por at
pferit hydropicis. qz nocuiū psumit humore
Et dr pfortare epas sua forsan siccitate. et et
occulta qlitate. Jte puluis ei appositus den
tes roborat: debiles et laxatos confirmat.
Jte multū dicit valere p phatasmata et no
cturnas demonū vexatōes. Jte ei suffumi
gatio puocat mēstrua qñ casu aliq sūt ab
lata. Jte dicit sedare dolores vētris: qñ sto
machus parit casu aliq subuersione. Jte vi
ci pstigitas et carmia dura resoluit. vt dr in
Lapido. Jte valde accelerat pñz et adiuuat
parietē. vt dicit i Lapido. An si lapis tā gros
sus et rudis tā mirabilia opat: null p pte ex
ore facie vilipendend e: qz diu hē latēs iteri
us igrat. De h aut lapide dicit Jsi. In aq
accēdit: eringuit p in oleo: qd est mirū

De Balactile. Capitulu. LI.
Balactiles est lapis colore cinere.
g gustu suavis. q si attrit fuerit qd
dā lactē d se emittit. vt dr Jsid. Hic lapis i ore clausus turbat mētē. circū
dat collo vba lacte replet. alligat femori
dat faciles p. mixt aq et sale si circūspgat

ouili. oues replent lacte. et scabies fugat ab
eis. vt dicit Dial.

De Belacia Capitulu. LII.
g Belacia gēma est cādida hñs specie
gradinis i figura. Et est tate frigid
tatis q nūq ab igne calefit Jsi. et Dial.

De Beratice Capitulu. LIII.
g Beratice lapis est niger: s. supat p
tute colore: quo pus abluto siq
gestauerit ore dicere mor porit qd
de se cogitat alter: sic dr in Lapido. Dilectū
reddat et amabile cū sup quē ē. siq pbat p
r ei. Ha si iunctū fuerit corp ali melle
et musci expositū: relinquit cū musce si pñs
fuerit iste lapis. sed si lapidē subtraxerit: su
gent corpus ei et corruptent.

De Aspidē Cap. LIV
i Aspis est gēma viridis: smaragdo
sillis: s. crassi coloris simpli e. Eius
spēs sunt. vñ. vt dicit Jsi. Ha ias viride:
pinnasim gēma dicit. Quāuis aut ei color
picipius sit viridis: tñ mltos hz alios int
mixtos. Et p est repmere febres et hydro
psum in his q gestat ipm caste. Inuat etiā
parturiēte. fugat phatasmata. et int pida fa
cit hoīem curū. interiorē refrigerat ardore.
fluente cōpescit sanguine et sudore. Luxuri
am cohibet et ipedit pceptū. mēstrua pstrin
git: et emorroides. Si puluerizet dat cū la
cte vlcera iuctata sanat. fordes oclorū pur
gat. et visum acuit et pfortat. maleficijs et in
cātatōibz resistit. Efficacior est in argēto q
i auro. In capite aspidis iucit lapill iaspis
di sillis: q mire credit esse efficacie et pntis.
Et iō qdā iaspide qsi aspidē dictū eē credūt
Totāt credit hie pntes qz hz diuersas ve
nulas et colores: vt dr Dial. In mōtibz scy
thie iueit optim: et a griphonibz custoditur
quēadmodū smaragdus. vt dr Jsid.

De Jacintho Cap. LV
i Jacintho lapis e cerule et sapphyrei co
lor: aliqntulū et pingu. et colore
suo nomē hñs: vt dic Jsi. Lapis ia
cintus qdā i ethiopia e iuent. Optim e q
nec nimis clar: nec etiā nimis est obscur
obtus. sed ex vñsqz tgamēto mediocrie
est refulgēs. Jsid. Hic no rutilat eqit. In
aere sereno eni grat et etiā pspicius. i nubi
lo corā ocul est marcid et obtusus. Jsid. In os
missus sentit frigid ad scalpēduz e
durissim. nō tñ ē iucit: qz ab adamante scri
bit et sigt: vt dic Jsi. Sed Dial. ia cintus la

Liber. XVI. De Terre ornatu

pis ē, nūc colore cernit^r nūc sarrufus: nūc
purpure^r siue vener^r. Et sūt tres spēs. Nā
sunt granati: citrini z veneti. s; int istos gra
nati. i. blauij sūt meliores. Iste lapis mira
bilis est: q̄ aeri marie se p̄format. vt i nubis
lo sit nubil^r. z i sereno sit seren^r. Iste lapidis
est p̄tus singular^r s; m̄ auctores q̄ p̄fert letici
amz p̄riat melācholice q̄litate. Lōfortatiue
est p̄tutis sic de ip̄ sp̄ebz dī. Lōfortatiue
cūcti p̄tutis hñt. Tristitiāq; fugāt z vanas
suspitiōes. Resistit etiā diuersis pestilētijs q̄
solent i aere sepi^r generari. Vigore etiā dat
mēbris. z vegetat vel p̄fortat neruos: z dul
ce ac salutifer. dat sapore. vt dicit Dias. ma
xime si filis est sapphyro. qz s; m̄ oēs q̄ d̄ ge
mis tractāt tanto in suis effectibz est effica
cior: q̄nto pl^r in colore et suba sapphyro ap
propinq̄. Et tal^r iacint^r veneno obuiat z
toxico p̄triat. Dias. Et etiā qdā assilāt her
ba eiusdē nois i colore. z i multis est ei par:
q̄uis nō p̄ oia i valore. sicut dicit Jsi.

De Iris Lap. LV.
i. Iris est lapis hexagon^r. i. sexangul^r
vt dī Jsid. q̄ p̄mo i arabia iuxta ma
re rubrū est inuentus. nūc autē i plibz locs in
uenit. s; in germania z in hybñia: z in multis
regiōibz aglonis. Est autē i colore p̄spicu^r.
crystallo filis. vt dī Jsid. Et dī iris p̄ fili
tudine arc^r celest^r. q̄ p̄cussus sole sub recto
spēs et colores arc^r celestis in p̄cios parie
tes oppositos rep̄ntat: vt dicit Jsi. Eadē
etiā credit hñe p̄tutes q̄s et berill^r. nisi qz tā
te nō inuenit q̄ntitatis: vt dī Dias. Insup
hic lapis vt fert coopat parturienti. vt vt ci
tius pariat. vel saltē vt dolore p̄tus facil^r
sustineat: et nō tantū de piculo p̄timeat.

De Ienia Lapi. LVI.
i. Ienia est gēma q̄ i ocul^r biene bestie
inuenit. q̄ si sub lingua hois subdita
fuerit: ip̄m dicūt p̄dicere plima iam futura.
vt dī Jsi. z Lapis.

De Kame Lapi. LVII.
k. Amen lapis est i colore nūc albus:
nūc subniger. nē sarrubidū. nūc va
rijs coloribz distict^r. Est autē sic dicit^r a cau
ma. tis. quod est idē qd̄ incendiū. Nā in lo
cis sulphureis z calidis inuenit. Lū^r p̄tus
s; m̄ Dias. ē curare hydropisiz. diuersis ima
ginibz z figuris sculpsit et politur.

De Kabrate Lapi. LVIII.
k. Abbrates est lapis trāslucid^r cry
stallo filis: q̄ credit dare eloq̄nnā

honore et grāz. z defendit a noxijs z venē
nolis. z curat tumore epat^r z splenis: vt dī
cit Dias.

De Kalcophano. La. LIX.
k. Alcophan^r ē niger lapill^r colore de
pictus. q̄ gestat^r in ore dicit clarifi
care vocē. et defendere a rauedine
fauces: vt dicit in Lapis.

De Ligurio Capitulu. LX.
l. Igurius lapis ē in colore electro si
mil^r. dicitur (vt dī Jsid.) a Lynce be
stia. ex cui^r vrina inter arenulas generatur.
Virtus eius est paleas attrahere. Valet s;
dolore stomachi. z strigit fluxū ventris. Va
let hictericis z discoloratis: qz p̄diti colos
rem restituit: vt dicit Diasco.

De Lipparia La. LXI.
l. Lipparia est gēma de syrticis p̄tibz
venies. Lū^r p̄prietas ē qz oē genus
feraz ad ip̄ius p̄ticiā p̄perat z ip̄m is
tuet. Unde venatores feras q̄s canū cursu
cā pe non p̄nt: solius lipparie aspectu ad se
ducunt. sicut dicit in Lapis.

De Margarita Capitulu. LXII.
Argarita oīz gēmarū cādidaz ē p̄ci
m pua. vt dī Jsi. q̄ ide margarite noīe
est vocata. qz i cōchul^r maris s; ges
nus lapidis inuenit. Nascit^r i carne cochlees
sicut in pisciū cerebro lapilli aliqñ inueniūt.
Signit^r ex celesti roze quē certo tempe anni
cochlee hauriūt. Et q̄bz margarit^r qdā vni
ones nūcupāt. habētēs aprū nomē: eo qz tñ
vnus z nūqz duo vel plēs sūt rep̄nt. Sunt
meliores aut margarite candide q̄s q̄ flauēs
sunt. Illas autē q̄s inuentus aut matutini
rozis p̄ceptio cādidās has senectus vt ves
ptinus aer reddit obscuras. Nūc s; Jsi.
li. xvj. Inueniūt aut qdā p̄forate naturalit^r.
z ille sunt alijs meliores. qdā p̄forant arter
vt dī Pla. S; at eligēde q̄ sūt albez clare spe
culares z rotunde. Hñe autē p̄tutē p̄fortatiua
vt a tō sp̄e: vt dicit qdā vel qz aspitare qdā
aspgunt (als absfergunt) membra a super
fluis humo ribz. eo qz p̄strigēdo z coartādo
p̄fortāt. Valet s; cardiacā et syncopim cor
dis. et s; debilitatē q̄ p̄ueit ex fluxu medicē
Valet et s; fluxū sāguis z fluxū vētr^r: vt dī
Pla. Dī i lapid. qz cū margarite generet^r ex
roze. Quāto rozat^r pl^r fuerit aeris haust^r:
Tāto maiore gignit rozatio gēma Nā vltra
seminuce crescere nulla putat. Dī et ibides
qz si illo tpe q̄ ex haustu rozis icipit gēma ge
nerari. si supuenerit coarscatio vt conitrus

.I. de Gemmis et Metallis

ex subita formidine claudat cōcha. et sic pat
tit abortiuū. Ab india at et antiq̃ britānia
nobiliores margarite trāsmittūt. vt dī ibid

De Magnete. Cap. LXIII.

m Agnes lapis est indie ferrugiei co
loris. In india apd trogoditas in
uenit. ferrū trahit. Adeo ei vt dic̃ Jsid. tra
hit ferrū vt catenā faciat anulor. inde cum
vulgus ferrū viūū appellat. Lqdū etiā vt
trū cedit trahere sicut ferz. Cui tāta vis ē
vt dī Aug. q siqs eundē magnetē tenuerit
sub vase aureo vl eneo: ferrūq̃ desup posue
rit ex motu lapidis sub? ferrū desup moue
bit. Et seq̃ ibide. Vñ factū est in qdā tem
plo simula crū de ferro qd p̃tute magnet̃ in
aere pēdere videt. Est enī alia spēs magne
tis in ethiopia q̃ ferrū respuit et a se fugat.
Idē etiā magnes aliqū vno angulo ferrum
trahit: et i alio a se repellit. Dis aut̃ magnes
tāto est melior q̃to cerulior. Hucusq̃ Jsi.
Secū Dial. p̃o et Lapid. h̃ gen? lapidis re
cōciliat maritos yroibz: auget grām et de
corē in fmone. Itē cū multa curat hydropi
sim et splenē alopiciā et arsurā. Puluis eiū
asp̃sus p̃ q̃ruor angulos dom? sup carbo
nes exūtibz i domo videbit subito domus
ruere ex p̃tigne cerebri et cōmōtione. Ma
gnes etiā sicut et adamas capiti caste mlie
ris supposit? cogit eā subito amplecti virū
suū. si adulcā fuerit subito a lecto se mouet
bit timore phāsie. Hoc lapide magie vti
tur magi: fm̃ Plac. Lapis magnes calid? ē
et sicē in tertio gdu. virtutē h̃z attrahēdi fer
rum: mōres enī sūt ex h̃mōi lapidibz. vnde
naues ferro cōpactas attrahūt et dissoluūt.
Vñ p̃cipue valet vulnerat? puluis eiū p̃se
ctus cū aplico apposit? vulnere. Ferrū enīz
attrahit puluis etiā magnet̃ i q̃ntitate duo
rū ozachimazū. cū succo fenicli: valz? hydro
pifum et splenē et alopiciā: vt dic̃ Auic. At
trahit enī fleuma et melācholiam

De Melonite. Cap. LXIII.

m Elonites est lapis dicit? eo q̃ dulce
et melleū emittit succū: vt dicit Jsid.
et est bicolor. s. viridis in vna parte.
et melli similis in alia.

De Enophite. Capitulu LXV.

m Enophitis ē lapis a loco egypti sic
dictus. Namātis ē na ture: vt dicit
Jsi. Hic trit? ac sup loca q̃ vrēda se
vel secāda posuit? vl cū aceto linītus: ita fa
cit obstupescere corpus q̃ non sentiat cru

ciatum.

Demyrhite Capitulu LXVI

m yrrhytes ē gēma sic dca: eo q̃ myr
rhe in colore simil est. q̃ comp̃sus
spirat odorem sicut nardus

De Bedo. Caplin. LXVII.

m Edus est gēma vel lapis p̃ciosus i
medoz regiōe reptus. q̃ q̃ng est vi
ridis color. q̃ng nigri. vt dī Dial.
Vñ? h̃? ē cecitate oclor. sanat podagrā
si cū lacte mlier? masculū p̃turier? tpet. Si
mili mō valet p̃tra dolorē renū et freneticaz
passionē. Si p̃o lapis niger resoluat super
cutē et i aq̃ calida: et alicui desilla aq̃ ad bis
bendū: interficit vomitu et stōachi subuersi
one. Si p̃o frōs ide lauet mirabiliter excozi
at et ledit visū et aufert oīno. vt dī in Lapid.

De Erochite. Caplin LXVIII.

m Erochites gēmma ē viridis smara
gdo filis. sp̃ssioris tñ et grossioris
est virozis q̃ smaragd? vñ et a colo
re malue nomē accepit. vt dī Jsi. et nascit in
arabia. Est aut̃ sube valde moll: et vñ valde
vtil. q̃ sicut dī Dial. p̃tute sua custodit in
fantū cunas et a nocinis casibus

De Harmore. Capitulu LXIX.

m Harmor greco fmōe a viriditate vo
cat. vt dī Jsi. Sūt at marmora vt
dic̃ idē: lapides etimū: q̃ macul? et co
loribz emendant. Nā marmoz genera infi
nita sūt. nō tñ oīa a rupibz incidūt. s. multa
sub terra sparsa sunt: vt marmoz lacedemo
nū viride et p̃ciosus. Sūt et marmoz orphi
tes: q̃ macul? serpentū sile est. vñ et vocabu
lū sumpsit. Cui? duo sūt genera. molle et cā
didū. nigz et durus. Harmoz purpurites
ex egypto est ruber: cādidis interueniētibz
pūc̃. Et vocat purpurites eo q̃ rubeat vt
purpura. Sunt et alia mltā genera: vt ala
bastrū et parū: de quo infra dicet. Est et ali
ud gen? s. corallitici in asia reptū: nō h̃ns
vltra duos cubitos in mēsurā. et est cādidū
fere sicut ebur: tñ h̃ns q̃sdā maculas q̃dā p̃
porziōe et diuerso nigras. Est et thebaicum
tinctū aureis gutt? inuenit i p̃te egyptiorū.
naturalit aptū vt sup illō collyria p̃teratur.
Sūt et alia genera q̃ in officinis rupibz q̃
gignūt. vt marmoz corinthēi: gutte aroma
tice simillimū. ex quo colūne ingentes sūt
limia atq̃ turres. Est et caristē viride et o
p̃timū: nomē h̃ns ab asp̃cū: eo q̃ grū sit h̃is
q̃ gēmas sculpūt. h̃? ei viriditas. reficit ocul

los. Est et numidici quod numidia mittit: quod fricanti succu silem croco reddit: unde et nomen accepit. Sunt et alie multe marmoru diversi tates. de quibus exemplificat Iulius. li. xvj. sed hec ad presens sufficiat. Marmor itaque alijs lapidibus est solidius: fortius et pulchrius et valius. i. cuius venis diversarum gemarum materia invenit. propter soliditatem sui difficillime sculpsit et polit. propter sui frigiditatem et soliditatem ad spiritus et vnguentorum aromatica custodienda valissimum invenit. Super omnia autem admirari possumus quod marmoris lapides nec calibe nec ferro nec et serra l' malleo per potentiam aliquam edomant. sed per laminam plumbeam asseribus nobilissimis intertextam. Plumbo enim et non ferro lapides marmoris dividunt et serrant itaque asseres et equant.

De Nitro Lapide. LXX.
Nitrum finit Dial. est lapis subalbidus scissilis et perspicuus. cuius spiritus est dissolutivus: attractivus: absterisivus: et humoris superflui dissipativa. De nitro autem dicit Iulius. li. xvj. c. ij. Nitrum a regione niteria egypti est dictum: ex quo medicamine fuit. et sordes corporum ac vestium abluunt. Niterius natura non multum a sale distat. Habet enim naturam salis: et sicut oris canescerebus siccitate litoribus. cuius spuma afronitum nuncupatur. Et colligitur distillans in prelo asie in speluncis: deinde sol calore desiccatur: et optimus fit: quod sic siccatus est mimum poderosius: ut dicit Iulius. Secus Plac. autem niterius est vena terre. Et est calidum et siccum lene rubrum vel album vel citrinum. gustus est amarus: acidum et subsalsum. pinguedinem extenuat si ore sit acceptum. humores viscosos minuit et consumit. pulvis eius in melle coactus faciem clarificat et decorat. mundificat sanie stomachi et intestinoz ex apostemate procedente. pediculos et sanie capitis decutit: humores aurium iterfacit. et eorum sanie mundissime extergit: cum aceto spuma eius ex corrosivomibo et inflatoibz subuenit hydropicis. oppilatis cum melle mixta caliginem detergit odoris. venenum mortificat et excludit. palsyum ligue potest perhibere finit Plac. et Dial. Est autem niterium calidum et siccum in fine tertii gradus: laxativum: colativum. ut dicit Constantinus.

De Roset Lapis. LXXI.
Roset. i. oropondine lapis est preciosus: subalbidus aut varius: quod ut dicitur in bufo nis capite est: quod extrahit: et in forti rino et aqua mundificat. ut dicit Dial. et in eo aliqui apparer forma bufonis cum asperis pedibus et digitis. Hic lapis valet in morsus reptilium

et venenum. Nam presente veneno varius lapis tangens digitum adurit. et sunt simul ambo includendi. ut dicit Dial.

De Onycho Lapis. LXXII.
Onyx est lapis induratus et arabicus generatus in se habet colore ad similitudinem humani vnguis: ut dicit Iulius. Greci et vnguentum onyx dicitur. Indic autem onyx ignis color est: albis cingentibus venis siue zonis. Onyx pro arabico nigri coloris cum candidis zonis generatur. et sunt quatuor. scilicet sardonius. quod ex duorum societate nomen sortitur. scilicet ex cadore onyx et rubore sardonii. ut infra de sardonio. Hec gemma. scilicet onyx plures dicitur habere effectus notios. Nam ut dicit Dial. collo suspensus vel digito portatus excitat tristitiam et timores. multiplicat lites. commouet animos ad iras. i. pueri excitat saluam superfluam et nocuam. non potest nocere in presentia sardonii. speculari habet naturam et politam. et ideo ad modum speculi reponeat imagines et figuras. sed obscure finit Dial.

De Opallio Lapis. LXXIII.
Opallius siue opallus finit Iulius. est lapis diversarum gemarum coloribus distinctus. Est enim in eo carbiculi genus ignis. amethysti si fulgescit purpurea. smaragdi nitens viridis: et singuli colores sub quadam varietate sunt lucentes. nomen habet a patre. Hic lapidem india sola parit. ut dicit Iulius. Tor enim creditur habere pueres quibus colores. De opallio dicitur in Lapi. quod opallus lapis oculos se portat: servat illesos et acutos: sed aliorum oculos circumstantium obducta nube recodit. Unde quidam acrisia pcutit ut non videat vel aduertant qui sunt coram eis. Et ideo asserit fures tutissimus esse patronus: ut dicitur in Lapid.

De Onite Lapis. LXXIV.
Onites gemma est nigra et rotunda. alia est viridis maculis huius. Tertia est cuius altera pars est aspera. alta pro plana. et eius suba est quasi ferri lamina. Hic lapis gestat custodit a morsibus reptilium et ferarum et animalium aliorum. Appellatur etiam mulieri. prohibet impugnam eas: nisi pregnantem facit citius abortiri.

De Petra Lapis. LXXV.
Petra grecum nomen est. et sonat idem pro quod solida siue firma. ut dicit Iulius. Et probo enim terre solidis et copacis substantia petre siue lapidis generatur. Vel petra quod penetrando est dicta. penetrat enim pedes quoniam fortius premit et calcatur. Ab aqua etiam stillicidia et guttis penetratur. Idem autem est petra et

.I. De Gemmis et Metallis

lapis. Sed lapis q̄si ledēs pedē dī. q̄z sua
duricie ⁊ acunie pedē ledit: vt dicit Iſido.
Lapis tñ vſualiter planus moll ⁊ ſparſus.
Sara po adheret ⁊ a mōtibz excidit. Si
lex po dī dur⁹ lapis: ab eo dicit⁹ q̄ p̄cuſſus
exiliat ignis: vt dī Iſido. Quāuis ei petra
ex ſe ſit frigidiffima: ferro tamē p̄cuſſa ex ſe
mittit ignē. nā ex fortit ⁊ violēta aeris collifioe
iter ſupficie ferriz lapidis aer illiſus ſubito
ignit⁹: ⁊ ſcintillādo de ſilice egredit⁹: ſz Ariſ.
in. iij. meth. Ex ſola tra lapis nō ſit. vincel
em i ea ſiccitas nō p̄mittit eā coagulari. ſi
unt autē lapides vlt p̄gelationē: vlt p̄glu
tinationē. Et cōmictioe enī aque ⁊ tre ſit lu
tum. q̄d inter lapidē ⁊ terrā eſt medium. q̄d
paulatim p̄ partiu coadunatoz ⁊ p̄ſtrictoz
ſit lapis. Unde tali trāſmutatōni apt⁹ ē lu
tum vinctuoſum. q̄z q̄d nō eſt tale: nō ē com
mutatiuū: ſz poti⁹ cōminutiū ex dñio ſic
citat⁹. Terra ergo p̄ fortē p̄glutinationē ⁊
cōmictionē hūozis cōuertit in naturā lapi
dis: q̄ ex diuerſitate terre diuerſoz coloruz
recipit qualitatē. Aliqu⁹ etiā p̄munt lapi
des ex aq̄ p̄gelatōe. Inueniūt enī q̄dā loca
ſup q̄ aq̄ infuſa p̄uertit in lapides diuerſos
rū colorū. Et hoc ſit ex q̄dam vi minerali i
locis illis exiſtente: p̄gelate aq̄s q̄ ſunt prin
cipia lapidū: vt dicit Ariſto. Fuit autē lapi
des vel ex luto vinctuoſo virtute ſolis ocelz
te illud coagulantis: et p̄ partiu coherentiā
in ſubz lapidis p̄ſi i gēz. Ut ſiūt lapides
ex aq̄ p̄gelata q̄daz ſiute minerali: lapidis
forme iductina ſcōz ipaz matia lapidū ef
ficiūt q̄dā rare ſube et debil⁹ cōpoſitōis. ⁊ q̄
dam fortiozis. ⁊ q̄dā generāt tardi⁹: q̄dā ci
uius: q̄daz forti⁹ fm fortiozē qualitātū acti
uarū potentiā: ⁊ debiliorē reſiſtentiā paſſi
uarū. Scōz enī cōmictionē itaz q̄litatū in
ſubz lapidis diuerſificāt lapides i naturaz
in p̄tute Air⁹ enī celeſtis influens ad loca
mineralia i eis ſuas imp̄mit actōes. ⁊ ſz q̄
inuenit matia apriozē ⁊ ſue actōi obediētio
rem: i eis imp̄ſſione ſiūq̄ nobiliozē. Et iō
q̄dā lapides p̄cioſi naturā ⁊ vim plāctaz in
ſuis effectibz inuitat⁹: vt p̄z i Topazio q̄ mo
tū lūmē ſcitēre p̄hibet. vt dī Amb. Baſi. Iſi.
Dias. et alij vt poſt patebit. Note ergo p̄p
etates lapidis ſiue petre ſunt iſte. q̄z lapis
vniuerſaliter eſt frigidus et ſiccus. cōpace⁹
durus. gūis ⁊ pōderoſus: ſuo pondere cen
trū petens. terrā cōp̄rimens. ⁊ eius p̄tes ne
dilatentur adinuicē vnies ⁊ p̄iſgēs. Unde

dī Amb. q̄ lapides ſūt oſſa terre. q̄d ei faci
unt oſſa in corpe: ſz faciūt lapides i diuerſ
p̄tibz ip⁹ terre. ipam ei p̄ſolidant. ⁊ ne p̄tes
ei⁹ nimia ſiccitate ab inuicē deſluāt: ipaz cō
p̄mūt ⁊ adunāt. Lapidēs p̄ aq̄z ſup̄ſuſiōes
a ſua duricia nō remolliūt. ex ſtillicidijs tñ
guttatim deſcēdentibz ercauant. vt dī Bre.
Lapides etiāſi cādētes fuerint i vino extin
cti: viniū cōrūpunt ⁊ in acetū p̄uertūt. vt dī
Iſi. In lapidibz etiā generalit⁹ requit⁹ mate
rie puritas p̄tus ⁊ p̄cioſitas. coloris ⁊ figu
re diuerſitas. ⁊ multiplex vtilitas. Nā viles
ſunt i edificijs p̄ſtruedis. in plateis ſternen
dis. p̄ pōtibz faciēdis. p̄ hoſtibz expugnādīs
p̄ lupis ⁊ canibz effugādīs. p̄ metall ex eoz
ſubz extrahēdis p̄ metall exornādīs. p̄ ſfir
mitatibz varijs planādīs. p̄ turribz regū am
pliādīs. p̄ caſtr⁹ ⁊ ciuitatibz muniēdis. p̄ ſe
ris ⁊ beſtiol⁹ defendēdis. Lapidēs itaq̄z pri
mo de minera extrahunt⁹: extracti q̄drant⁹
p̄oliūt. politi i edificio ordinate collocāt. or
dinate maiores ſub mioribz cōponūtur. me
diāte cemēto ad inuicē coaptāt. obducūt ce
mēto ⁊ extriſcē cōplanant

De Pario

Lapm. LXXVI.

An⁹ lapis eſt gen⁹ marmor⁹ eximij
p̄ ⁊ p̄cioſi. vt dicit Iſi. Dic apud parō
inſulā inuenit⁹. vñ ⁊ parius nūcupat⁹.
magnitudo ei⁹ lāces ⁊ crateras nō excedit.
⁊ eſt apt⁹ ac vñ p̄ ſeruādīs ſpeciebz ⁊ vñ
guētis. Iſi. Gloſa autē ſup Helter. j. dicit q̄
pariū eſt gen⁹ marmor⁹ cādidiſſimi. ⁊ iō ſi
gnat caſticitatem ⁊c.

De Praſio.

Lapm. LXXVII

Rafius eſt lapis ad modū porri vi
p̄ ridis. vñ ſum p̄fortat debilem. aliqñ
inuenit cū guttis ſanguineis. quādo
q̄ guttis cādidiſ diſtinctus. de quo dicit i
Lapidario. Vtile nil affert niſi q̄ viret ⁊ de
cet aurum.

De Pyrite

Lap. LXXVIII

Pyrites vt dicit Iſid. eſt lapis fulu⁹
p̄ aeris ſimulās q̄litatē cui plurimus
ignis ineſt. de ſacili em ſcintillas emie
rit qui tenentis manum ſi vehement⁹ p̄ma
tur adurit. p̄pter quod ab igne nomen accē
pit. de q̄ dī in Lapid. Tāgi vult lenitē blan
daq̄ manu tenet. Nā p̄ſus nimis digitoz
tangētis adurit.

Liber. xvi De Terre ornatu

De Pionite

Ca. LXXIX.

p Ionites est lapis q̄ dicitur esse feminei se-
cus. nā certo tpe p̄cipit et parit p̄siles
lapide et p̄fert p̄gnatibz. vt dicitur Diat.

De Panthero Ca. LXXX.

Antheron lapis ē multoz colorum
p Sparoz et p̄tē distictoz. nā niger et ru-
be⁹ viridis palleas videt. purpureus
rosensq; s̄l p̄sines colorz. Sic facit boiem
audace et inuictū illo die. qm̄ videt mane ori-
ente sole. vt dicitur in Lapid.

De plūbo Ca. LXXXI.

Lumbuz vt dicitur Jsi. de metall. li. xvj. ē
p dictuz. eo q̄ ex pilis de plūbo factis
marz altitudo p̄mit⁹ ē tēata. Hui⁹ vt
dicitur duo sūt genera. cadidū. s. et nigrū. Landi-
dum at meli⁹ est. et p̄mo in insula antici mas-
ris antictus est inuentū. in multis locz hor-
die Inuenit enī i gallia et lusitania q̄daz era-
nigra arenosa et etiā calcinosa. q̄ q̄dē abluūt
et ex materia q̄ subsidet p̄ decoctioez i fornā
cibz plūbi suba eliq̄t. In aurifodinis etiā
cū materia auri q̄dā lapilli nigri repiunt. et
tū auz colligit cū auro manet. s. p̄ ea iudez
calculi ab auro separati se p̄stant et in plūbū
albū totalitē resoluūt. et inde tāta ē grauitas
hui⁹ et plūbi. vt dicitur Jsi. Nigrū p̄o plūbū du-
plex est. Aut ei ex sua vena p̄dit Aut cū ar-
gento nascit mixtisq; venis p̄stat. et in illa
p̄latiōe p̄mo p̄cedit stānū. deinde argentū.
tertio qd̄ remanet p̄ p̄latiōē efficiē plūbū
nigrū. vt dicitur Jsi. In India p̄o neq; es neq;
plūbum inuenit. s. gemis et margaritis hec in-
dia recōpensat. Jsi. Plūbū aut nigrū in opi-
bus laborioz vt in laminis et in fistulis vti-
li⁹ fore tā hispani q̄ britānici sūt expti. Huc
usq; Jsi. Secūm Arist. ei li. methoz. iij. ex
sulphure grosso min⁹ depurato ac feculēto
et argētouino cōponit plūbi suba. i. locz mis-
neralibz generat. vñ ex imūdictia sulphurz n̄
puri q̄ndā p̄bit hūiditate. ex cui⁹ p̄tactu ma-
nus rāgentz cōinquinat. Hec imūdictia ad ho-
rā p̄ abiteriōez aliq̄ntulū a plūbo. remoue-
ri p̄t. s. q̄ eo auferri nequaq;. P̄t autē ho-
mines imūdictia plūbi abstergere. verūta-
mē sp̄ erit plumbū. et videat argentū s. ob-
tinebūti eo q̄litate aliene vt errent i eo ho-
mines. sunt q̄ accipiūt sal armoniacum et.
vt dicitur Ar. Et hui⁹ imūdictie assignat causas
dicēs. Materia plūbi nigri siue argentum
p̄mū est malū p̄derosū luteū. sulphur etiā

et malū mali vaporz et fetidi. vñ nō bñ gela-
tur. In li. y. alchūmie hermes dicit. Si suspē-
derz plūbū sup acetū p̄dēat ipm̄. Nā ace-
tū penetrabit et subaz et puluere p̄uertit.
ac in colore albū ceruse ipm̄ trāsmutat. s. si
sup ipm̄ acetū fuderz albescit et destruitur
acetū. Plūbū adustū colore s̄milī obfcurz
generat. s. si fortiori fuerit ignis. p̄uertit i ci-
trinū. et post calcinādo et desiccādo ipm̄ auz
aceto. i. albū colore ceruse trāsmutat. Igne
p̄o fortiori adhibito totū p̄ p̄uertit i mate-
riā p̄mā plūbi. et fit terra. vt dicitur ibid. Jtey
id. Plūbū q̄b misceat p̄tē homogeneas cō-
gregat. et eterogeneas separat et mūdificat. et
ideo ponit cū argēto i fornace. vt argentū
facili⁹ mūdificet. qz p̄tes argēteas a p̄sum-
ptiōe p̄uat. et ipō plūbo p̄sumpto ac p̄busto
argētū purgat. Idē dicit Hiero. i. glo. fr. c. xvj.
Diere. ibi. p̄sumptū ē plūbū et. Jte dicit Her-
mes q̄ plūbū i sua ebullitiōe oīm solidoz
corpoz duriciā soluit. etiā adamāz. Jte dicit
Ars. i. li. meth. Plūbū inq̄t liquatū p̄culdu-
bio est argentū uiuū. s. nō liq̄t nisi calefiat. et
tū apparēt oīa rubea liq̄facta. Hui⁹ autē
est q̄ plūbū cū liuidi vel subnigri sit colorz.
et p̄ eructiōez siue acetū resudatōez puluerz
colore generare p̄uenit. vt minū. stibiz et
hmōi. Est autē plūbū ad vsum medicie. est
enī frigidū et hūidū in scōo gdu. vt dicitur Cons-
tan. Lōra vlturā ignis et apostemata cali-
da valet mīro mō. fluxū sanguis vulney be-
ne p̄stigit. reuma oclor abstergit et p̄pescit
Jte⁹ scorpiōnū mitigat et ora conū. venerē
p̄hibet si plūbi lamia duob⁹ lūbis appōat
Alias habet rōes medicinales. de q̄b q̄re
infra de coloribz. c. de stibio. qd̄ alio noīe ce-
rula. i. flos plūbi nominat

De Pulvere Cap. LXXXII.

p Pulvis dicitur eo q̄ a vēto pulset. vt dicitur
Jsi. Leuitate enī sua a vēto tollit et
dissipat. venti cōterarij puluere subintrātes
ipm̄ circūagitat et turbine generat. vt dicitur
Beda. Pulvis p̄cussus naturā rei a q̄ r̄sol-
uit ostēdit. nūc p̄ odore. nūc p̄ colore. nūc eti-
am p̄ sapore. Et ideo puluerizant spēs aro-
matice vt eoz intrileca p̄tus se ostēdat. vt p̄
p̄tū cōmitionē et vnionē. ampliorē p̄tū
recipiāt. vt odoris sui fragntiā diffundat
cūlegant. et gustum suauē afficiāt. et vt vul-
nera putrida desiccet efficiat. et abstergat
Et carnē mortuā corrodāt et auferant. et vt
teri⁹ crescere nō p̄mittāt. sicut pulvis plūbi

I. De Gemmis et Metallis

crusti purgat vulnera: et desiccatur supflua: carne: vna generat et cōseruat: vt dicit Eōst. Et id ex pulueribz p̄ficiūnt emplastra z cōponunt tymiamata. z varia efficiūnt antidota z vnguenta. In puluere resoluuntur: z myrrha. z ex pulueris crematōe deo offerūt hō locausta. Ex pulueribz etiā fiunt salutifera electuaria: q̄bz infirma corpa sanitati restituant. Ex pulueribz insup fiūt inunctōes z malaginata: q̄bz mortuoz corpa liniunt et custodiunt in tēg: ne in cinere aut puluerem redigant. Puluerz z humoris admixtiōe luti gignit. z ex supueniēti desiccatiōe i glebā cōpigit. vt dicit Jsi. Ex puluere pes polluit: oculi ledit. z mltiplex reptile ex puluere producit. z de puluere pascat ac nutrit. Serpenti enī puluis ē panis ei: vt dicit Esa. itq. Ex puluere oē corpz aīatū nascit: z i puluere a q̄cipit reuerit z finit: put hōi dictū ē. Puluis es et i puluere reuerteris zc. Ex puluere aer inficit: z ne claritate sol oculi videat alii: q̄tēs ipedit. Nā ex puluere acri hūido ad m̄ixto sepe nebula gignit. ex cui? interpositiōe later sol: z lym̄pide nō videt. Ex resolutiōe etiā pulueris in atomos. sol radi? per fenestrā inromissus nullatenus intuet.

De Quirin Capitūli. LXXXIII.
Quirin vt dicit Dias. est lapis qui i pupaz nidul inuenit. Hic secreto rū p̄dior est in somno. capiti enī dormienti supposit: facit hōiem loq̄ oīa que somniat dormiēdo. et aget mirabilie phantasia. Unde z magi diligūt lapidē il lū: q̄ p̄ eū maleficia opantur.

De Quandros La. LXXXIII.
Quandros est lapis: colore q̄dē vil: s; eximieptur: vt dicit Dias. Et inuenitur i capite vulturis. Valet i quaslibet causas nociuas. z vbera lacte replet.

De Rabzi. La. LXXXV.
Abzi q̄ et alio noīe z cōi dī bol? armenic? est lapis siue vena terre. z est nate frigide z sicce: sursus colore hūs. z inuenit in armenia. Flaturā habz cōstringendi ventrē z sanguinē vñcunq; fluat

De Rosten siue Reiben Capitūli LXXXVI.
Rosten siue reiben fm Auiē. ē lapill? q̄ inuit i capite cācri. Et est aliqñ albus. aliqñ p̄gens i flauēū colorē. Est aut q̄ ad subz mollis: parū durior q̄ pupilla oculi piscis. quo ad formā. p̄o est ceteri? rotund? z plan? itē? p̄o paz z cau? q̄ ad p̄tū

tē at est naturalit̄ frigid? z humid? z valet i morsus scorpionū z multele si p̄tū? more emplastri supponat. Dicit etiā q̄ valet i morsus canis rabiosi si puluis ei? in potu assumat. Si cōburat puluis ei? mūdificat dentes. z desiccatur vulnera z p̄fert scabiei z phibet lachrymas.

De Sapphyro Cap. LXXXVII.

Sapphyr? est gēma cerulea celo serena no i colore simillima. optima est in gemas z sinume p̄ciosa z regū dignit̄ magis apta. In multis locis inuenit. s; orientalis siue indica melior iudicat. z marie qñ habet qñ q̄sdā pulueres aureos intermixtos. Et est h; sapphyr? dēsus nō plucidus vt dicit Jsi. Hic lapis marie cōmēdat in Lapidario. ita vt p̄ sui excellētia gēmarū gēma vocat. nā corpz vegetat z integra mēbra p̄seruat. stellā habet relucētē p̄ cui? resplendentia ei? p̄tus indicat. Alia ē spēs sapphyri q̄ syrtices dicit: q̄ iuxta syrtēs int̄ arenas maris libyci inuenit. vt dicit Dias. Inuenit aut aliqñ in venis mīnerarū vbi lafurū etiā inuenit. z in eisdē venis sapphyri in medio velut in ventre q̄dam spēs carbūculi inuenit. z id a multis sapphyr? mater carbūculi credit. eo q̄ i ei? venis gigni a pluribz phibet. z ex natura sapphyri carbuncul? qñ q̄dam famillā cerulea vt multi asserūt credit aliqñculū ob umbrari. vt dicit Dias. Sapphyr? itaq; fm Dias. habz p̄tū discordiū recōciliatiū. Multū enī valet vt dicit ad pacem reformādam Item habz p̄tū caloris innaturalis rep̄ssuā. Vñ de sapphyro dicit i Lapid. Lopez ardorē refrigerat interiorē. Nā i febribus multū caumaticis z incēsiuis refrigeriū p̄bet sapphyr? si iuxta venas cordis pulsas biles suspēdat. Vñ dicit Dias. q̄ valet i peria odicas febres tpe accessiōis. Itē p̄tū h; p̄fortatiū. cordis letificatiū. z id dicit valet re p̄tra cardiacā z quālibet passiōem melāscholicā vñ z cardiacā z diaforeticā fluore rep̄mit z sudores. sicut scribit in Lapid. Sudorē stringit nimo torrētē fluētē zc. Itē dicit Dias. Itē habet p̄tū fluxū sanguinis restrictiū. Vñ z sapphyr? oriētal? si t̄pibz apponat solet restringere sanguinē d̄ naribz p̄fluētē. Itē p̄tū habz singularē tumoris z inflature sedatiū. Tertium enī est qd̄ apothematū rep̄mit inflaturā si in principio

Liber. XV De Terre ornatu

collectiois nocine citi? apponat. Ites valet
 5 antracē. nā pūte bz malicie z venenositas
 tis antracē expulsiuā. Et ei furiositate rep
 mit z expellit: ne ei malicia spūs ificiat ipi
 fumū ad cor ascēdere n pmitit. vt dī Dias.
 Itē vim bz veneno pcrariā z ipi penit ex
 tinguā. Vñ z si araneā itra pyridē posuer
 z vñū sapphyrū idicū siue aliū sup pyridis
 orificiū aliqñtū dū retinuer: aranea eiuf
 pūte victa qñ subito moriet. vt dī Diasē.
 Et h idē vidi sepi? z i diuers ac pluribz expi
 ri. Itē bz vim visus pūatiuā z sordū ocu
 loz sine guamie purgatiuā. Vñ scriptum est
 Tollit ex oculis sordes. d frōte dolorē. In
 Lapi. Itē bz vi vlcēz curatiuā. Nā vt dicit
 Dias. puluerizat z lacti admixt vlcera sa
 nat. z h etiā i vulneribz ē expitū. Itē tāte au
 toritat fuit lapis iste apō veteres q et apō
 deū nō modici putauerit valere. vñ z apol
 lini fuit singularit psecrat? Nā cū gētilis p
 mīs apollinē sacrificioz tpe pfuluerit cer
 tificari citi? putauerit. si sapphyrū tūc in p
 sentia haberet. vt dī Dias. Et h tagit i lapidē
 vbi dī. Et pl? q reliqz amat hāc hydromā
 cia gēmas. Vt diuina qant p eaz nūa mereri
 zē. Itē hūc lapidē magi singularit diligunt
 qz fm eoz opinionē p ipi pūte qdā miras
 bilia opari pūnt. Et h tangit silr i lapidario.
 vbi dī: Hic lapis vt phibēt educere carcere
 vincos. Obscurasqz fores z vincula racta
 resoluit. Hec z mltā alia de singulari pūte
 sapphyri ab autoribz sūt pcepta. z i h gūalr
 oēs pūtiūt q sapphyrū ē gēma amatrē ca
 stitāt. z iō ne ei? effect? p imūdiā portatit
 aliq mō ipediāt optz vt ille q eā portat caste
 viuat. iuxta illō. S; q gestat eū castissim? ēē
 iubet. Itē dī in lapidario: q tollit inuidias
 z expellit timorē z fac audacē z victorē. fir
 mat in bonis anim. z mitē facit z hūilē z be
 nignū. q oīa pūto ēē dicta dispositiue pot?
 q effectiue. S; hec nūc sufficiāt

De Smaragdo

Ca. LXXXVIII.

Smaragd? fm Jū. gēmaz oīm virēti
 s um obtinet pncipatū. cui veteres p
 margaritas z vniones tribuūt tertiz
 am dignitatem. Smaragd? a nūmia viridi
 tate est dictus. vt dī ibidē. Nā oē viride az
 maz dī. Null? ēē gēmis siue herb maior in
 est viriditas q smaragdo. Nā herbas virē
 tes z frōdes supat: inficiēs circa se viridita
 te nimia aerē repcussū. Jū. Nec ei? viroz

in sole aliq mō obumbrat. sculpcntiū ocul
 nulla gētiōz refectio est. Cul? corp? si exē
 sum fuerit z extersum siue politū: ad modū
 speculi imagines reddit. Quippe cesar Ale
 ro gladiatoz pugnas i smaragdo aspicere
 cōsuevit: vt dī Jū. Genera ei? sūt. vñ. S; no
 biliores sūt scythici: q scz i gēte scythica in
 ueniūt. scdm locū tenēt bactriani. Colligū
 tur i cōmissur? saxoz flāte aqlōe. tūc enī tel
 lure discoopta inēmicāt. qz arene mouent
 marie i his vēs. Tertiū egyptiū hūc. Reliq
 i metall? erariis inueniūt: s; victiosi. nā aut eri
 aut plūbo aut sali siles notas hūc. Smara
 gdi pō qñ vino vl oleo sūt puncti: pificiūt i
 virozē qñuis viriditatis grā naturalit ibū
 tur. Est etiā qdā spēs smaragdina q degene
 rat qñuis sit viridis. eo q sūt turbida exē
 venis. z ē calcesmaragd? nūcupata. Dicit
 q Jū. li. xvj. c. de viridibz gēmis. Hic lapis
 a griphibz excipit? eripit? Et ne possint sma
 ragdi in copia inueniri griphoz immanitate
 hoim accessus ipedit? vt dī Jū. li. xiiij. c. iij.
 D; itaqz virozē sui multiplicatiū. et se enī
 generat radiū q virozē tigit aerē circūfusuz
 D; z corp? speculare z pspiciū obiectaz fū
 gurariū z imaginū onūiū. D; tertio ex nas
 ture dono pūte? bñficiū diuersaz ifirmitas
 tū curatiū. Nā fm Dias. z Lapid. hic aus
 get opes. z i caus? dat pūasoria pba. Col
 lo pō suspēsus curat hemitēit? morbū ca
 ducū. vñū pūat debile z pfortat. lāsciuos
 mor? cōpelcit. reddit mēoriā. Valz etiā p il
 lusiōes z phantasmata demonū. tēpestates
 sedat. sanguine sūtit. Et dī his valere q soc
 lent diuare de futuris. vt pz i Lapid.

De Sardio Ca. LXXXIX.

Sard? ē gēma rubei coloris ad mo
 dū terre rubee: sic dicta eo q i sār
 dis pmit? ē repta: vt dī Jū. z glo. s. Apoē.
 Hec gēma qñuis sit pciōsa z pulcra: a mul
 t? enī reputat nouissima int gēmas: qz vt dī
 cū pter fulgorē nil ferat vtilitat. excepto q
 onyx h pūte neqz nocet. Nā onycin? q qñ
 dā nociuas dī hie ppetates nō pōt eas i p
 sentia sardij pducere ad effectū. Dicit tamē
 Dias. q pter illā pūte bz sardij lōge ples.
 Sūt enī spēs ei? qñqz int qñ ille ē vñlior q
 trāsmittit a sardis. Et valet qz accēdit gau
 diū: et repellit timorē. audaces reddit z acu
 it mentē. z ipō pūte nō nocet onyx. Dicit etiā
 q sardij? totalit sanguinei coloris gestantem
 se ab incantatiōibz et maleficijs tūcat

.I. De Gemmis et Metallis

De Sardonyce La. XC.

Sardonyx ex duorū lapidū societate, sardio scz et onyce, nomē sumpsit, vt dicitur. Costat autē ex tribus colorib⁹. nā niger est in imo: cādid⁹ in medio, rubens q̄si minimū in supmo. Hec sola in signādo de cere suba nil euellit. Inuenit̄ ar apud arabes et apud indos. Genera ei⁹ q̄nqz sūt. q̄ calor res hz p̄ distinctos: et est densior. hic ē laudabilior. Luxuriā repellere dicitur et humilē effici ac pudicā.

De Sole La. XCI.

Olis gēma cādidā est et trāslucēs, et est sic dicta eo q̄ ad similitudinē solis in orbe fulgētis radios gerat, vt dicitur.

Jsi. c. de cādidis gemis.

De Silenite La. XCII.

Silenites ē lapis p̄fic⁹ vt herbavires cui⁹ color inspidi silis ē, vt dicitur Lapi. Trāslucet autē cādidā qdā macula q̄si fulgore p̄tines lūe imaginē. Illa autē cādidā macula i corpe fileyis crescēte luna crescit, et decrescēte minuit et decrescit, vt dicitur Jsi. et Dial. Porēs ē autē amorē rēciliādū, lāguētes et p̄ficos innare putat.

De Stanno La. XCIII.

Stannū vt dicitur Jsi. est metallū a greca etymologia sic dictus, sepans. s. et discernēs. mixta em̄ et adulterata in se metallo p̄ ignē dissociat. Ab auro et argēto es et plūbū diuidit ac secernit. alia etiā metalla ab igne defendit. Et cū sit natura eris et ferri durissima si absqz stāno fuerit: vrit et cremat. Stannū autē illius vas eneis cōpescit vīt eruginis, et sapore facit ḡtiosiorē. Specula autē ex eo t̄panit. Cerusa etiā p̄fic⁹ ex stāno quēdamodū et ex plūbo. Zucusqz Jsi. li. bro. xvi. c. d. metall. Scdm̄ Ars. li. metho. Stannū cōponit ex argētino et bonorū sulphure malo. et h duo nō sūt bñ mixta s; rāqz p̄ pua cōposita. et iō colorē imitat argēti. s; nō ei⁹ soliditatē. In libro autē alchimie hermes dicit. Stannū oīa metalla et corpa frāgit q̄b; admiscet. et h p̄ nimis siccitatē ei⁹. et ductile naturā i eis destruit. s; si miscueris cū eo argētiniū. stridore ei⁹ aufert et albescit. s; postmodū denigrat ipam et p̄denat. In eodē etiā dicit q̄ stannū adustū generat colorē minū vīt p̄miliū: sic plūbū. et si ignis fuerit n̄ mis forte: stāni materia p̄ma redit. Itē cum stannū sit argēto molli⁹ et plūbo durū nō pōt plūbū plūbo nec eri nec ferro de facili, p̄solū

dari sine stāno nec etiā ista parit p̄solidant sine pinguedie aliq̄ siue sepo.

De Sulphure La. XCIII.

Sulphur ē vena t̄re acereit⁹ mltū habēs i sua cōpositiōe et igneitat⁹. et iō vocat sulphur sūm Jsi. q̄si solū vres. Vt ei ignis dicitur. nā ei⁹ p̄ ignea ab aq̄s feruētib⁹ sentit. Nam aq̄z curius p̄ venas sulphureas trāsitum facies ex vi ignea ip̄i sulphuris cādoz et calozē h̄bit. sapore: efficaciqz et odore. hinc fōres calidi de t̄re viscerib⁹ sepe scaturiūt et q̄litates vene sulphuree secū fert. Alia ei res ita cito accēdit sic sulphur In insul nascit̄ colijs int̄ scēlias et italia q̄s ardere dicūt. in alijs locis et effossis inuenit̄ vt dicitur Jsi. Hui⁹ q̄tior sūt ḡna. Vnū vinū. qd cū fodit trāslucet atqz vires. quo solo int̄ oīa genera medici vniūt. vt dicitur Jsi. Alterū q̄s appellat glebā. qd t̄m familiare v̄sib⁹ ē sūloni. Tertiū liq̄ ē cui⁹ v̄sus est ad lanas v̄tilis suffundēdas: qm̄ p̄tat mollicie et cādoz rē. Quartū valet ad licinā lucernarū p̄ficiēda. vt dicitur Jsi. et subdit ibidē. Sulphur tanta ē vis vt morbos comiciales d̄phēdat nētoze suo. cui⁹ flāma si directe ad vultū hoīs repantiat. durz et horribilē pallore i ocul⁹ aspiciētū generat ad similitudinē defunctorū. vt dicitur Jsi. li. xvi. c. j. Scdm̄ Aui. p̄o et Plat. sulphur calidū est et siccū i q̄to gradu. et est terra p̄tibo aq̄is et terretrib⁹ i igneas trāscit̄ ibi in natura sulphuris trāsmutata Et illud sulphur aliq̄n ē grossū seculētū et rude. Aliq̄n ē purū albū clarū et subtile. Aliq̄n int̄ h̄ est mediocre. et sūm istā differētiā ex sulphure et argētino diuersa metalla generant. vtz in lib. metho. liij. vbi oñdit q̄ sulphur et argētiniū sūt materia oīm metallorum. Sulphur autē aliud est vinū scz q̄le est qm̄ d terra est educum. Aliud est mortuū vel extinctū. s. qd solet fieri artificiose. s. qd i calamos fundit̄ vel in alia vasa. Eligēdū autē est p̄ medicina vinū colore et resp̄lens pluci dū et sine lapide albū vel viride. qd m̄sum in ignē colorē facit viridē atqz pingue. Vritur habz dissoluēdi: p̄sumendi: attrahēdi. subtiliādī: attenuādī: reformādī et recapādī. Et iō tussis p̄hibet. epilepticos innat. scabiē purgat: venenis obuiat. lethargicos excitat: arreticos podagricos paralyticos innuat. si mō obito medicinaliter ip̄i remedio q̄s v̄tat. vt dicitur Auicē. et Dial. et Plat. et alijs auctores

Lib. xv De Terre ornatu

De Sale La. xcv.

Ala saliendo dicitur eo quod de igne exiliat. Fugit ei igne cum sit igneus. ut dicitur Ipsi. Aliq sal a sole vel a salu vocatu putat. nam ex aquis marinis sponte gignit spuma. et ex tremis litoribus derelicta et a sole desiccata. Aliq ex puteis salis haurit et aqua decoquitur donec in salis duricie aqua pus fluida per calorem ipsius inspissante conuertatur. Aliq de stracis arenis colligit crescere luna per noctem. nam in cyrene salis arenis sepius inuenit. Aliubi etiam rupes et montes salis inueniuntur ex quibus ferro incidunt lapides: qui postea salis materia struuntur et conuertiuntur. sicut et in arabia et in panonia. Tunc duricie et se illi lapides: ut ex eis fiat domus. et eo sal in igne crepitat et de igne salit. Sed sal agri genitum sicelie igne patitur et sua natura salis vulgaris in igne fluit et de aqua exilit. Variatur autem sal in colore. quod methitici est rufum. et in quadam parte sicelie ubi est mons erne salis est purpureus. In eadem sicelia in parthimo adeo est splendidus et lucidus ut imagines reddere videatur. In cappadocia sal croceum effodit. ut dicitur Ipsi. Item variatur in sapore. ut dicitur idem. Quod alicui suauis alicui salissimus est. Alicui amarissimus. et quanto est amari: tanto est calidus: sine calido indicat. ut dicitur Auicenna. Sal autem humine est necessarium. quod sine sale omnes fere cibi est insipidus et insulsus. Pulmones ei sapore dat et excitat in omnibus cibariis appetitum. Ex eo omnes vicia delectatio et summa hilaritas fit. Hinc et sol nomen accepisse creditur quod sole nihil vilius atque sale. Vnde videmus per cudes et armata quod sale ad pastum marie puocant et salis beneficio in lacte et in caseo plerumque abundat. Sal etiam corpora stringit et desiccatur et et defuncta corpora a putrefactione labeligat et conservat. Hucusque Ipsi. li. xvi. c. ii. fm. Plat. ait et Auicenna. sal generaliter habet virtutem dissoluedi mundificandi putridos humores et consumendi Item virtute habet virtutem extenuandi et diuidendi: marie si puluerizati et cocti calidus super stomachi officium faccellet. Item vinum habet virtutem naturalis in corpore coadunandi et consumendi et innaturalis resoluendi et abstergendi. et ideo aqua salinaria tiores et inflatiles etiam hydro picas soluit. ut dicitur idem. Item virtute habet: carnes putridas corrodedi et marie quoniam est crustum. quod tunc marie resistit putrefactioni. et maiores habet vinum in desiccando et in mundando et ad interiora penetrando. ut dicitur idem. Item potentia habet virtutem remolliendi et supflua educendi et maxime

salgema. quod sic dicitur quod clauus est sic gema. in moribus dicado ei intestina mirabiliter cooperat ut resoluantur indurata. et supflua expellat. et si idem facit et armoria cum quod coe. Item virtute habet sal venenosus humoribus resistendi. et ideo cum melle resuiss passis (alio mica panis) sal conuerti sanatur carum bunculu seu antracem. ut dicitur Aui. Item virtute habet remouendi maculas faciei si cum aqua et caphora distemperet. et inde facies linat. Item vinum habet pruriginem serpiginem et corpe abstergendi et remouendi potissime si cum sapore misceatur. Item virtute habet sanandi venenosos morbos et picturas reptilium et scorpionum si cum melle et nucibus et alijs quibusdam componatur. ut dicitur Auicenna. Habet et multas alias habet virtutes. quas enumerare longum esset. Sed crepti gratia hec sufficiant.

De Topazio

Laplin. xcvi.

Opaz vel topazion indeclinabile gema est. ut ait Ipsi. li. xvi. Est ei ex natura genere omnes colores splendens Inuenta primo in arabia insula: in qua trogodite fame et tēpestare fessi. cum herbis radices et foderet gema ista eruerit. quam insula tectas nebul postea naute quiescit. et inuenientes topazim trogoditarum idiomate vocauerunt In iapis sic quiescit et inuenit est topaz vel ab insula vocatur. Topazim ei idem quod quere in ipso lingua sonat. Est autem gema marina et amplissima. Scripsit enim Plinius. hac gema tante magnitudinis repta: ut ex ea philadech faceret statua quatuor cubitoz. In globo super fine Apoc. dicitur sic. Topaz qui est rarior et preciosior est. Et habet duos colores. ex auro et etheze re claritate lucet. marie quoniam tangit radio solis et omni aliarum gemarum superas claritate. et aspectu suum puocans respicientes. quam si polio obscuras. si sue nature relinquitur clarior est. et nihil eo clarior thesauri regum siue preciosi inueniuntur. Propter sui spicuitatem gema sibi obiecta et se recipit claritate. Di etiam quod sentit motum et cursu lune. et si lunaticis valere possit. Vnde dicitur maior vel minor habet effectum secundum quod luna maior vel minor recipit incrementum. ut dicitur in lapidario. Fluxu sanguis restituitur. et emoroidas patientibus subuenit. Feruētes vndas coepescit bullire eas non permittit. ut dicitur in lapidario. Scdm Dioscoridam sedat et tristitia. et valet si notios morbus et si frenesim ac contra morbum subitaneum. forma habet specularem. Idolum enim in eo receptum inuersum in speculo concavo representat.

.I. De Lapidibus et metallis

De Turboge Cap. XXVII.

Turbogis sine turkols est lapis flagrans in albidu colore vergens discus a regione turchoru in qua nasci tur. conseruat visum et confortat et hilaritatem generat.

De terra sigillata.

Caplm. XXVIII.

Erra sigillata dicitur specialiter qda vena terre frigida singulariter et sicca. q dicitur fm Platea terra saracenis siue etra argentea q quide est subalbida aromatica atq clara. potissima ptus est cōstringere Nam puluis eius cu albumine ouit distillat perat. Rurū sanguinis de naribz sistit. valet etiam ptra inflatione pedū et contra artetis cam si sup locuz patientē cataplasmetur vt dicit in Platea.

De Tartaro Cap. XXIX.

Tartarū est vini feculenta in modum crete vel mollis lapidis circa ptes dolū indurata. cui natura calida ē et sicca in tertio gradu. Valet p scabiem serpigine et impetigine. contra capitis immitias. prout ei bz extenuat dīsumēdū. mūdicat dī lgrandū vt piz in Plat.

De Vitro Caplm. C.

Iterum vt dicit Aucenna est inela pides sic stultus in hoies. declinat em ad oem tincturā. Est aut dictus vitru. vt dicit Isleo q visul traslucet p p spicuitate et sube sue trasparentia vitru lucet pūū est. in alijs metallis et terre venis. qd qd in trinfec. p tinet abscondit. in vitro aut cūstuliber liquozis spēs qualis est iter tas līs extert. declarat. et qd clausis oculis intuentū notificat. vt dī. Jsi. Fuit aut pmo vitru inuentū supra tholomaidā in litore supra belum fluitū q orit d radice mont car melidum naute ibides applicaret. Nam dū naute sup arenā elusdē amnis ignez de glabīs ntri faceret. ex nitro et arenis lucidus p mictis nont liquozis riuuli effluerūt. q vitro vt dī. Jsi. origine pberūt. modo pō fit vitru ex cineribz arborz et herbaz p fortissimā ignis flagratōz qbz cineribz nūc ntri nūc es nūc vitru qz admiscet. et sic in massam vitreā cōmutat. Vassa aut vitrea cū fuerit in fornace liquefacta et pfecte depurata sū mā pblt sube puritate et trasparentia siue p spicuitate. et tōo bz potentia cūstuliber coloris susceptibilē. quolibz em colore tingitur

ita vt hyacinthos smaragdos et alios lapides piosos i colore et splendore imitet. ita etia recipit i suba ductibilitate vt facillime ad statum artificis in varias et strilas formas et figuras qst subro trasformet. aliqn torzo terit. aliqn argenti mō sculpsit et celat vt dī. Jsi. neq em alia speculis aptior ē materia. neq picturis accommodatior inuenit. maximū tū honor est in candido vitro. qz in colore pūū est crystallo vū ad potādū argenti et auri metallā repellere puenit vt dī. Jsi. Item ibide dicit idē q in genere vitri lapis obsian numerat. Et aut vtrūq intersū dū niger. aliqn etia traslucidus crassiore visu et vocat specularis. ex h lapide mlti gemas facit. vt dī. Jsi. hoc aut bz pūū omne vitru cum sit liquefactū qdū est valde liq dum sūme est ductile. infigidatum pōz indurātū sūme est fragile et facile frangibile et cū fuerit fractū nō poterit nisi iterata liqfactioe reparari. Quidā tū fecerat vitru. Rectibile et malleo repabile. vt refert Jsi. vnde et pblalam coraz Tyberio cesare de tali vitro factā in terrā. plect quā nō ruptā s plicatā cum malleo reparauit vel emendauit. quem iussit cesar decollari. ne diuin h agniti fieret aurū pro luto habere. et omne metallor p cū vileredderet. quia reuera si vasa vitrea nō frangerent in ellora q aurea putarentur vt dī. Jsi. Est g vitru specialiter purū et p spicūū lucis pūū imaginū et vmbraz representatū. ductile qū est liquidū. fragile qū est frigidū et idurātū oim colorū susceptiūū colore pot qz valozē gemaz nobiliū imitantiū et immūdicaz absteriūū. vt dī. Aucē. puluis em ei mūdicat dentes. et in oculis delet albugines. conuenit em valde lapid vesice et renum quando bibitur cū vino. vt dicit idem Aucē.

De Idachste Caplm. CI.

Dachites est lapis piosus et colore fulu. figura rotundus. intra se hīs alū lapide cuius crepitū sonorus ē qūstū tinnitū illū nō interiore lapillū s spicritū quendā interiore sapientes dicāt vt dī. Dias. hic lapis exundat aquā ita. vt videat intra se fontanā scaturigine pfinere. Unde quidam dicūt hūc esse lapidē q dī endros quere supra eodem.

De Jerachste.

Caplm. CII.

2

Erachtes est lapis qui gestatus ab homine non mordet a muscis nec aptus infestat, ut dicit Dioscorus. et creditur valere contra venenum.

De Zimtech Ca. cmi

Zimtech est idem quod lapis lazuri, et est lapis vel vena terre, unde fit lazuri, ut dicitur in lapido. Est autem lapis iste ratio melior quanto color celestis est melior, et habet quedam corpuscula quasi aurea interfusa. ille autem qui est subalbidus plus habet terreitatis, et ideo non ita perfectus, diutissime potest servari sine corruptione. Valet contra multas passiones et contra syncochim et fumis melancholicis. si ob hoc modo detur patienti. Nunquam autem debet dari nisi prius subtilissime peratur et multoties abluatur, et signum est perfecte ablutionis quando aqua in qua abluitur parum aut nihil coloratur, in quo autem modo purgat et soluit quod tanquam nec debet dari cum decoctione, quod descendere usque ad fundum, sed ante vel post detur, et hoc cum sero vel aceto, ut habet in Platona. et sicut ex laminis ferreis fit cerusa sic fit lazurium ex argenteis cum aceto, lapis autem lazuri sepe invenitur in mineris argenteis et aurifodinis et in suis venis sepe sapphyri et hyacinthi et consimiles lapides blavel inveniuntur, ut dicit Dioscorus.

De Zingite Caplm. iiii

Zingites lapis est vitrei coloris qui gestatus in collo valet contra nictitum, et sanguinem stringit et mentis alienationem repellit. et si tenetur ad lignum accensum exiguatur flamma eius, ut dicit Dioscorus.

Incipit liber decimusseptimus de arboribus et herbis et earum proprietatibus.

De qua adiu

ante deo completus est liber vel tractatus de proprietatibus rerum que in terra intrinsecus generantur, scilicet de lapidibus et gemmis ac metallis et alijs que nascuntur in terre venis. dicendum est breuiter de arboribus et herbis et fructibus ac seminibus que ex eis mediantibus radicibus procreantur solummodo autem de illis arboribus et herbis aliqua sunt hic dicenda de quorum nominibus fit mentio in sacra pagina in textu vel

in glossa, et hoc potest potissime faciemus per ordinem alphabeti.

De Arboze Capitulum. i

Arbor ut dicitur Isidorus l. vii. c. v. ab arulis nomen sumpsit, eo quod adheret terre fictis radicibus consuevit scilicet cut herba, utraque enim similia sunt quo ad ortum, quia ex uno signat alter. Nam dum semine in terra leceris quasi herba pus pululat et erumpit, debinc coacta surgit in arbor, et quod infra breue tempus spatium herba videbat indurata in arbutas, in arboze nouella et tenera conalescit, et est dicta arbuta quasi arboris hasta, nam arbutus dicitur locus ubi arbores crescunt et ubi salices saliculi, et carectum ubi carices, ut dicit Isidorus. In li. autem Aristo. de vegetabilibus ponitur iste arbor et plantarum proprietates, dicit enim quod in arboribus plantis est vita, scilicet vegetabilis virtus quemadmodum in animalibus, sed differenter, quia in plantis est occulta, in animalibus manifesta perfecta, et completa, arbores enim non mouent motu voluntario nec progressivo, nec animal, nec mouent secundum appetitum et delectationem tristitia sicut animalia, quibus aliter senserint aliqui philosophi ut Anaxago. et alij. quod redarguit Aristoteles. Alia itaque vegetabilis est in plantis per quam fit attractio humoris ad ipsam arboris vel plante nutrimentum vel perfructus, sed nullatenus habet sensum animam, non enim dollet quod in se incidit, nec delectatur quod nutrit et claudat, nec vigilat nec dormit, nec spirat vel exspirat, nec subiacet alijs perditibus que sunt proprietate sensitue, nec generat arbor nec generat per seculum commixtionem, sed in se habet rationem seminale per quam habet ex se perducendi potentiam simile sibi et suam speciem perueniendi, sed hac potentia non potest perducere in actum nisi ab exteriori adiuuetur, et tempore anni. Indiget enim hyeme ad humoris seminalis aggregationem. Indiget et vere tempore ad eiusdem emissionem, quod tunc nec est vehemens frigus gelans vel expulsiuus nec calor vehemens adurens semen ac corrumpens. Indiget etiam sole resolvente partes ipsius costrictas a preecedente frigore, ut calor ingreditur segreget humorem seminariu a nutritiuo. Indiget etiam terra plus quam aliud generans, quod ex terra est materiale principium sui nutrimenti sic principium generationis sue est a sole sicut a causa efficiente, et ideo ut ait Aristoteles in li. de plantis, Terra est mater et sol est pater plantarum.

plantisq; et earum proprietatibus

quia terra nutrit more matris, et sol efficit more patris. Quidam vero considerantes in arboribus et plantis generationem, cibationem, augmentum, durationem, et ex radice annuam renovationem, et nullam penitus per vrinam vel secretionem electam putauerunt plantam animalis perfectiorē. Sed hoc reprobat Aristoteles, dicens quod arbor est alligata terre et non habet motum ex se, nec ex suo toto, nec ex suis partibus nec habet formam determinatam in suis partibus, ita quod diuerse partes determinent diuersas operationes per formas diuersas, ut oculi in animali ad videndum, et auris ad audiendum, nec habet animam perfectam, imo non habet nisi partem partis anime, hanc animam vegetatiuam, sed animal habet operationes plures et nobiliores quam planta, quare animal nobilior est omni planta. Diuersificat autem arbor quod ad substantiam virtutem et operationem. Nam ut dicit Aristoteles, lib. de vegetabilibus, c. ij. Quedam arbores habent gummi et resinam. Cuius ratio est, quia humor superabundans a calore totaliter non digeritur, nec etiam totaliter regimen nature dimittit, et ideo depellitur ad exteriora, et ibi a frigido aere circumstante infrigidatur. Item quedam habent nodos, quia illis medullaribus partes successus generare ad inuicem colligant. Item habent venas, id est rimulas in quibus naturalis humiditas custoditur et a terra ad partes singulas deriuatur. Item habent ventres, id est medullam in quo fit humor decoctio antequam transferatur in substantiam foliorum fructuum, vel ramorum, ut dicit idem. Item cortice habet ad interiorē ligni defensionem, quod facit corium vel cutis in corpore animalis superficie, hoc facit cortex in arbore, ut dicit Aristoteles. Item habet generaliter lignum siue truncum, ut dicit Aristoteles, et est sic dictum secundum Aristoteles, eo quod incrementum de facili in lucem sit conuersum, unde et lichinus dicitur eo quod puerilibus prestat lumen. Lignum itaque est pars arboris fortior et solidior et substantialior quam a radice exten- usque ad summam ipsius arboris se extendit. Et habet quedam intrinsecam ut medullam ad quam est recursus nature cum subtrahitur humor et balis extrinsecam, sicut in cibatione animalis quando deficit nutrimentum in membris ad sanguinem existentem in ventris continue fit recursus, ut dicit Aristoteles, et expresse Auicenna, et Constantinus. Habet insuper quedam extrinsecam sibi annexa arbor, ut corticem, ramos, folia, flores, fructus, et summam. Et ibidem dicit Aristoteles, Cortex habet ad

omnium interiorum defensionem, Ramos et vagas ad sui dilatationem, Folia ad fructuum nouellorum protectionem ab extrinsecis corruptelis. Fructus ad sui speciei preservationem. Rotunditate siue rotunda summitate habet arbor in suo complemento quasi figuram columnalem, quam utique ut dicit Aristoteles, et accidit propter uniformem extensionem humoris ad partes laterales, et uniformem caloris digerentis humorē in tota sui substantia actionem. Habet adhuc omnis planta vel arbor radicem, et in radice multiplicem nodum. Radices quippe loco oris qua medietate trahitur humor ad totam substantiam arboris nutriendam. Nodi quoque sunt similes nervis in corpore animalis, quia per illos nodos partes ad inuicem continuabiles colligantur. Item arbores habent quasdam partes superfluas que non sunt partes determinate a natura nec sunt necessarie ad esse plante, et habent esse in arbore sicut pilos ungues in corpore. Et ideo cadunt folia et fructus ab arboribus, propter subtractionem humoris sic cadunt pilos de corpore animalis. Et hoc accidit, quia quando humor nutritivus minimus est sufficiens, subtrahit ipsam naturam ab humore partibus non necessariis ne deficiat in necessariis. Et ideo cadunt generaliter ab arboribus tempore hyemali. Remanent tamen in aliquibus ut in buxo et similibus, vel propter sufficientiam humoris, vel propter humoris viscositatem et ligni compactiorem et soliditatem. Nam arbores que raram subam et porosam sunt habentes circuitus a suis folijs depauperantur, et maxime quando humor nutritivus liquidus est atque paucus. Differunt autem arbores, in multitudine suarum partium et paucitate. In magnitudine et paruitate. In fortitudine et debilitate. Cuius causa est humor qui in aliquibus magnis arboribus est lacteus, ut in ficibus, et humor talis habilis est ad se deferendum (alioquin dendum) in latum et in longum. In quibusdam vero est piceus viscosus et insufficientes ad extensionem, eo quod partes adherent ad inuicem ad modum picis, et ita est causa paruitatis et paucitatis in partibus arborum et plantarum. Talis autem viscositas non est causa debilitatis in plantis et arboribus, nisi fuerit diminuta vel calor insufficientis et imperfectus. In quibusdam etiam arboribus est humor acutus calide et sicce complexionis. Et hic in quibusdam est causa fortitudinis et vigoris. Calidum est leue et subtile et penetratissimum, et ideo talis humor se extendit et crescit arbor in magna quantitate. Item in partibus arborum atque equalitas et similitudo, quia equalitas in

quantitate et similitudo in figura causatur
ex abundantia materie cum equalitate calor
is agentis, et oppositum a causa opposita cau
satur. Eodem modo attendit in eis raritas
sive spissitudo quia raritas accidit propter insuf
ficientiam caloris ad terminationem humoris
Spissitudo autem accidit propter sufficientiam cal
oris ad condensationem humoris et per termi
nationem. Item differunt arbores et plantae in
modo fructificandi. Nam quedam ut ibidem di
cit Aristoteles, producit fructum super folia sua. Et
hoc accidit propter fortitudinem fructus et indi
gentiam caloris solis digerentis humorem ipsi
us. Quedam vero sub foliis, et hoc accidit pro
pter debilitatem fructus ne ab excellenti calore
vel frigore corrumpatur. Et quarundam fructus est
suspensus a stipite suo, id est, prope stipitem
Et hoc accidit propter insufficientem humorem, et
insufficientem calorem ipsum ad extremitates
expellere non potente. Item, Omnis arbor ge
neraliter habet radicem que est medietas in
corpus plantae et terram a qua cibatur, vnde
radix ista plantae dicitur secundum grecos, quia cau
sam vite plantis adducit. Item habet stipitem
et de radice immediate procedente, et hoc
fuit necesse ut dicitur Al. propter corporis pla
ce vel arboris sustentationem. Unde assimi
latur stature corporis animalis omnia membra
corporis sustentantis, vnde est stabile funda
mentum arboris sustentans ramos et fructus
eius. Item in duro stipite habet medullas
molles, quia ut dicitur Aristoteles quidam vo
cant arboris matricem, quia in ipsa seminari
us humor place nutrit, ut fetus in matrice
Quidam vero vocant arboris viscera, quia in
ipsa separatur purum ab impuro, sicut fit in ani
malium intestinis. Quidam etiam vocant eam cor,
quia ex ea procedit motus vite vegetabilis
sicut vita sensibilis procedit de corde cum
bet animalis. Item corticem habet omnis ar
bor ad suam terminationem et interiorum defen
sionem ex humore subtili extracto ad exteri
us per calorem aeris desiccato sicut lignum inte
rius ex humore grosso sicco essentialiter et
accidentaliter humido procreatur, ut dicitur Ari
stoteles, et Al. Item Arbores sicut et plantarum
quedam sunt domesticae et hortenses. Quedam
vero sunt siluestres. Arbores vero hortenses
sicut sunt plantae si non fuerint culte erunt sil
uestres ut dicitur Aristoteles. Et habet quedam fa
cultatem fructum et etiam oleum, propter humores vnc
tuosum et aerem sufficientem. Et quedam non,

propter talis humoris defectum. Et in quibus
dam cito folia cadunt propter humorem rarum non
vinctuosum cito siccabile, et in quibusdam non
propter causam contrariam. Item sicut est diversitas
arborum et plantarum in magnitudine et
paruitate sic est diversitas in pulchritudine
et deformitate. Nam eis accidit pulchritudo
propter equalitatem materie et elegantem par
tem ordinationem et calorem sufficienter agentem
et extendentem materiam in rectam et debitam natu
re dispositionem. Deformitas vero causatur
ex contrario tam in arboribus quam in plantis.

Item Differunt in bonitate fructuum et multa
malignitate, et hoc accidit propter maiorem humo
ris materialis dulcedinem vel minorem, vel propter
caloris magis vel minus correspondentis ma
terie vel humoris materialis debitam proportionem
Item dicit ibidem Aristoteles, quod arbores et plae
siluestres magis fructificant quam hortenses, et
hoc ut dicitur Al. accidit propter maiorem abun
dantiam humoris parum vinctuosi et viscosi de
facili cedentis dissolutioni, expulsioni, et in sub
stantiam fructus conversioni. Nihilominus tamen
fructus hortenses sunt meliores simpliciter
quam siluestres, ut dicit ibidem Aristoteles. Cuius ratio est
ut dicit Al. maioris humoris vinctuosi aeris
residui abundantia que in materia fru
ctuorum hortensium perfectius inuenitur. Item consi
deratur arborum diversitas sicut et plantarum et lo
cus diversitatis in quo crescunt. Nam quedam in
locis aridis crescunt et siccas, et ille sunt minores
quantitatis propter defectum humoris. Quedam
vero in locis humidis fluvialibus et maritimis ac
stagnosis, et tales solent esse maioris quantitas
tis. Tamen ille qui crescunt super ripas marium
salis non multum crescunt propter abundantiam aere
narum et humoris attracti nimiam siccitatem. Iux
ta tamen mare rubrum fallit hoc, ut dicitur Aristoteles, ubi
arbores sunt magne, et hoc ut dicitur Al. propter
abundantiam humoris et caloris. Item attendit
diversitas in foliorum et florum variatione. Nam
quidam habent folia aspera, et propter dominium
terrestre itatis et siccitatis. Quidam lentius propter
equalitatem aque humiditatis et proportionem de
bitam caliditatis, folia etiam habent quidam scissa et
tamen latius vitiis, quod accidit propter dominium
terrestre itatis et humiditatis et proportionem viscositatis et ineq
ualitatem caloris materiam ineq
ualiter extendentis, quia
in talibus humor vinctuosus et viscosus transi
it in materiam fructuum, aquosus vero et terrestris
in materiam transit foliorum, ut dicitur Al. Item
variant arbores et plantae in extremitatum gen

plantisq3 et earum proprietatibus

suar3 varia figuratōe. Nā quā arundā extre-
mitates sunt pyramidales et acute. vt3 i spi-
nolis in q3 calor subtiliorē humorē veloci-
us attrahit ad exteriora. et illā desiccādo cō-
uertit in acumē. grossiorē pō pte3 pūgit cū
stipite et radice. vt dī. Alphredus. Corarie
aut3 figure ex cā p3raria generant3. Et h3 idē3
p33 in fructib3. Quā vt dī. Arist. sūt diuerso-
rū modoz. Nō em̄ sē omēs angulosi. id est
figure angulatis. neq3 omēs sup rectā line-
am sunt p3ensī. Imo quidā sunt circulares
p3r equalē materiā humoris. et eglē actio-
nem virtutis agentis et caloris p quē materie
partes equaliter exēduntur. et a medio vsq3
ad circūferentiā vniiformiter p3endunt3. An-
gulares pō ex cā p3raria simpliciter oriunt3.
Itē variant in coloratione diuersa. Nā3
tam fruct3 q3 flores. tam rami q3 stipites in
arborib3 variant. vt dī. Arist. Et humore ei3
frigido terrestri et melancholico nigrescūt et
vilescunt. Et hūido et frigido albescunt. et
calido rubescūt. et sic de alijs. vt dī. Al. S3
tali em̄ differētia dñantis hūoris et agētis
caloris et hūoris subam digerētis. in p3dictis
oib3 saporū differētie generāt3. Itē differūt
tā arbores q3 plante in fructuū maturatōe.
Nam quedā mātrescūt cit3 vt dī. Aristō.
sic mora et cerasa. et p3similia. Et h3 accidit p3-
pter sufficiētā caloris. potētis sup hūdis
maturādis et digerēdis et obediētā humor-
is actioi caloris nullaten3 resistētis. Qued-
dā pō maturos hū fruct3 tardius p3r gros-
siciem hūoris aquosi iobediētis et insuffici-
entiā caloris digerētis. Et h3 accidit potissimē
in arborib3 q3 sunt siluestres. Eadem est ra-
tio quare quedā arbores citius frondescūt
et quedā tard3. Cito em̄ emittūt folia p3pter
abundantiā hūoris aquei indigesti. nō vni-
ctuosi sed fluidi et de facili se exēdēt ad ar-
bor3 siue plāte extremitates. Et ex p3ria cau-
sa p3riū accidere p3sueūt.

De Arbore aromatica Caplm. II

Arbor aromatica. Aliqñ h3 aromati-
citatem in cortice. Aliqñ in flore. Ali-
qñ in fructu suo. vt patet in cinamo-
mo qd est cortex. et in mace qd ē flos. et i mu-
sco qd est fruct3. Est aut3 cā aromaticitatis.
vt dī. Alphredus siccū terreū subtile com-
mixtū subtili aqueo. et fm ei3 dominiū. ma-
gis in vna pte arboris q3 in alia. ē vna pars
magis aromatica q3 alia. Aliq3 pō arbor est

tota aromatica s3 oēs sū ptes vt arbor bal-
sami. cū3 singule ptes sunt odoris fragran-
tiā respirātes vt post dīcet3. Itē aromatica ē
pō plātas et arbores qdaz gna in q3 est ro-
seminalis p3r. eant3. qdā p se ex p3petuū p3m-
p3tōe elemētōz pducūt. qdā ex radicis vlt-
stipitis plātatōe multiplicant3. qdā p inser-
tione surculi in trūco esse debēt3 foriūt3. vt
dī. Alphred3. Itē oēs arbor3 insertōes. Ille
sūt magis laudabiles qñ similia similib3 in-
serunt3. vt dī. Arist. Qd dupl3r intelligit3 vel
de plātis p3illis specie3 vt iertio sicut in figū.
et vitis in vitē. vel de illis q3 hūit hūore p3or-
tionale sūt surculū et truncū cū3 inserti. ita q3
humor vni3 sit ap3 ad aliū nutriendū. sicut
qñ surcul3 p3r in mal3 trūco inserti. vlt ecō-
uerso. Itē notabile est q3 surcul3 inserti al-
teri trūco. totā virtutē trūci in suā p3tutē cō-
uertit3. et trāsmutat3 q3tātē. Si ei fiat insertio
oline sup radicē siue trūcū beibe. p3r oline
descēdit i p3tutē beibe. et indurat eā. et fac eā
durare p aliq3 tps. et tandē hūiditatē ibi ex-
stentē ad se attrahit et trāsmutat3 i suā sili-
dinē aut quertit3 vt dī. Alphred3 sup finē p3-
mi libri. Itē dī. Idē. Nō pueniūt d3 facili ex
semie malo plāte bone. nec ex bono semie
lradice arbores male. q3uls i aialib3 sepi3
p3riū vldcat. Cū3 rō ē vt dī. Alph3. q3 plāta
est terre affica. et vniiforme recipit a t3ra nu-
trimentū. Aialia pō nō sic p3r nobilitatē (als
varietatē) p3p3ctionis. et etiā p3r letatē ap-
petit3 siue appetibil3 volūtāt3. et iō ali3 est in
aialib3 ali3 in arborib3. Item in omī genere
arbor3 sic est q3 p culturaz debēt3 siluestres
puertūt in hortēses. Et ponit Arist. ibi exē-
plū q3 amygdali amari p culturā efficiunt3
dulces. Sil3 et malagranati acidi medio3
cres. Dicit etiā q3 arbor habēs grossuz cor-
ticē cito fit sterilis. et h3 accidit vlt p3r defectū
vinctuosi humor3 q3 est materia fructuū. vlt
p3r duriciē corticis p3hibētis euaporatōem
grossi qd in arbore est noctuū. S3 dicit ibi
de3 q3 si scindat3 radicē et illi scissure lapidē
imittat3. rursum fecunda fiet. Cū3 rō ē vt dī
Alphred3. q3 p istā scissurā fit noctuū grossi
euaporatio. et caloris solis vel aeris circums-
stātis introductio. cū3 p3tutē fiet sp3r humo-
ris corrupti p3sumptio. Itē dī ibidem Amy-
gdala et malagranata mutāt a malicia p cultu-
rā. Nā malagranata stercore porcino sīma-
ta et aq3 dulci rigata meliorāt3. Cū3 rō est vt
dī. Alph3. q3 p caliditatē et siccitatē hui3 sū

plantisq; et earum proprietatibus

le palme pūcta folijs semie ita ad inuicē co-
herebūt q; vir poterūt sine scissura ab inui-
cē separi. Itē ibidē Arist. q; sic siluestres
pferūt sicubi hortētib; qn ex opposito com-
plātant; q; siluestres sūt calidiores et siccio-
res. et iō excitāt calorē hortēsiū et pfortant.
Itē humor sic siluestres resoluit et delat ad
radicē sic hortēsi ipaz nutrit et pfortat. Si
mistr ibidē Arist. q; balautie (Balautia ē
flos malo gnati. s; h ponit p arboze. s; malo
gnata) oliuis pferūt si cū eis plantent; eo q;
balautie abūdāt in calore pueniēte nature
oliuaz. Nec de ppietatib; arboz et plātarū
prraxim de pbris Arist. li. j. vegetabiliū. Et
glo. Alphredi q; trāstulic; et expoluit eundē.
In li. at aialū. viiij. dē Arist. Arbores oēs
q; fructificāt omī anno fiunt segnes. Arbo-
res inqt q; nūmū faciūt fructū cito desiccant;
tur: qm cibo trāsit in semen. i. humor nutriti-
uus q; debet et nutrire trāsit in materiā semi-
nale. Alias ppietates notabiles et īsignes
tā arboz et herbaz q; plātar; possum elice-
re ex pbris Arist. et Alphredi. in. lib. ij. vegeta-
biliū. vbi dē. Plāta h; tres vires. Nā a tra-
bz fisione Ab aq; coadūatiōez Ab igne po-
bz p solidatiōez et pū ēminatiōez. Et aere et
igne h; raritatē et dilatatiōez ac extēsiōē et
fructū cōpletiōez ac maturatiōez. Sine ei
calore et hūdo aq; nō ēminat nec finit. vt
p; ibi in exēplo. Arist. Nā later nō coagu-
lat nec terminat in esse latericeo sine igne p-
tes aq; as psumere. et tēas piter pūgere. Et
aere et aq; piter et ex igne habet arbor rari-
tē et porositatē. ex aq; h; augmētādi possibi-
litate. q; qd oīno solidū ē augere (al. augeri)
nō p. vt ibidē dē Arist. Et iō lignū macim et pō-
derosū nō h; mergi i aq; vbi modica pūcla
auri sūmergit aut lapilli. et hoc accidit q; li-
gnū ē porosū. et iō p aerē subintratiōem itra
poros: sup aq; supficiē h; ferri. Ligna po q;
sūt vltime soliditatē et cōpactiōis sic heben-
et pūlla: i aq; subito perit fundū. vt dē Arist.
ibidē. et. iij. methoz. vbi dē. q; ex hebeno ni-
gro expirauit aer. et iō sūmergit. Porosa at
et vinctuosa supenātāt. q; multū hnt aereita-
tis naturā p aq; supficiē elenāt. vtz i folijs
et plumis v; pēnis oībz vinctuof. Nam vt
dē Arist. p; op; iū est aq; subam acream ele-
uare: et cōpacta depmere. et iō rara et porosa
aeris susceptibilia supenātāt. cōpacta po et
cōpressa īferiora petūt et ad īfima se pfūdāt.
Itē Vapores trestres et aquei p calorē co-

agulati: sūt matia herbaz et plātar; q; cōmi-
eti p calidū igneū: et p pūte stellaz: recipiūt
formas cōpletiuas herbaz et plantaz. et h; q;
ad semē et q; ad fructū. Calor itaq; inclusus
in coagulato sic humore ad plāte nutritiōis
tū: attrahit aquā dulcem: cui etiā coopat ex
trinfecus calor solis. Actio em caloriz et
terioris cum ppiā caliditate naturali: dige-
rit naturāle humorē in eodē loco et puerit
in subam plantē. Unde fm Arist. Terra
mōtuosa q; est dulcis: dulcem. s; pūtes hu-
more. p; terea in illa citius nascunt plantē et
maturant fructus. Nam mōtes attrahunt
humorē dulcem et subtilē. q; cooperat cla-
ritas aeris tā in attrahēdo q; in digerendo
et fit cito puerio illius humoris in subam
plantē. vt dicit Arist. Item dicitur ibidē
q; qnq; frigus. s; aer frigidus fugat calores
ad interiorē terre et aggregant ptes eius cū
aqueo humido: et p calorē: depsum a com-
pimente frigido ad interiora: decoquit vas-
por sic coagulatis: et in substantiā plāte cō-
uertit. et scindit locus p intēsiōem caloriz
et sic egredit ex eo planta. Itē quādoq; aer
mixtus cum terra et cum aqua: in fundo aq;
coagulatur: et p actionem caloriz terminan-
tis et digerentis illud mixtum psumus gene-
ratur planta. vt pater in nemiphar et i alijs
herbis mīmis q; solent crescere in aquis: et
quarum folia regunt aquam. Et he nascun-
tur sursum non expasse Tūz ppter subtilita-
tem aeris et aque dulcis sursum eleuantis.
Tūm ppter soliditatem terre radices inferi-
us sustentantis a qua planta recipit rigore
radicis. et stipitis sustentationem in sua ere-
ctione. Itē Arist. ibidē Et in locis essentia-
liter frigidis: et accidētalit calidis. vt in q; b;
aqua calida fluit: multoties nascit planta.
q; calor aq; p; trahit frigidū humorē ad sup-
ficiem terre in locū mixtionis. vnde ex aere
et vapore terreo cum humore aque imbibit
bito p calorem aquez stellaz in plantē sub-
statiā coagulant. Sed h; nō fit nisi p multū
tēs. vt dicit Arist. ppter calorem acciden-
talem nō pueniēte generatiōi talis plantē
Item ibidē dicit Arist. q; plantē comesti-
biles melius crescūt in locis lenib; et altis:
et calidis q; in his contrarijs. quia in locis
planis et equalib; abūdāt humiditas: et ma-
time quando dulcedo adest et aeris temper-
ries. Similiter in locis bene altis. q; ibi ē
puritas aeris: et abūdantia humoris dulcis

et h. p. p. sp. g. i. s. i. t. a. r. e. v. a. p. o. r. e. d. u. l. c. e. a. t. t. r. a. h. e. t. e. n. i. o. i. n. m. o. n. t. i. b. f. r. e. q. u. e. m. e. l. i. o. r. e. s. t. f. e. r. t. i. l. i. t. a. s. z. m. e. l. i. o. r. e. s. c. r. e. s. c. u. t. f. r. u. c. t. u. s. I. n. v. a. l. l. e. e. i. d. i. f. f. i. c. i. l. e. m. o. u. e. t. a. e. r. v. n. e. t. p. u. l. c. a. t. i. o. n. e. i. b. i. c. i. t. o. p. u. t. r. e. s. c. i. t. a. e. r. z. v. a. p. o. r. g. r. o. s. s. u. s. v. n. s. e. q. u. i. t. p. u. a. d. i. g. e. s. t. i. o. H. i. n. c. e. s. t. q. u. i. b. i. i. n. u. e. n. i. t. h. u. i. o. r. s. a. l. s. u. s. v. t. d. i. c. t. A. l. A. q. e. m. s. a. l. s. a. g. u. i. o. r. e. s. q. u. i. d. u. l. c. e. s. v. r. i. n. e. x. e. m. p. l. o. A. r. s. i. b. i. d. e. v. b. i. d. i. c. t. Q. u. i. z. p. o. s. s. i. t. u. i. n. a. q. d. u. l. c. i. s. t. a. t. u. m. p. e. t. i. t. f. u. n. d. u. i. n. s. a. l. s. a. p. o. n. a. r. a. b. i. t. T. e. r. r. e. s. t. r. i. t. a. t. e. e. i. s. u. a. z. g. r. o. s. s. i. c. i. e. p. o. t. e. r. i. t. p. o. s. s. o. n. i. s. u. s. t. i. n. e. r. e. z. i. o. a. q. d. u. l. c. e. s. f. a. c. i. l. e. a. t. t. r. a. h. i. t. a. d. l. o. c. a. a. l. t. a. q. u. i. s. a. l. s. a. s. p. p. s. u. a. d. e. p. u. r. a. t. i. o. n. e. s. u. b. r. i. l. i. t. a. t. e. z. l. e. u. i. t. a. t. e. I. t. e. A. r. s. L. u. z. t. u. i. d. i. g. e. s. t. u. i. (a. l. i. g. n. i. t. u. i.) i. s. f. i. r. m. u. z. t. e. n. a. x. c. i. t. o. p. o. d. u. c. i. t. p. l. a. t. a. v. n. c. t. u. o. s. a. p. p. f. a. c. i. l. e. t. r. a. s. m. u. t. a. t. o. z. t. a. l. l. u. i. n. v. n. c. t. u. o. s. i. t. a. t. e. v. t. d. i. c. t. i. b. i. A. l. E. t. a. d. h. v. t. d. u. r. a. b. i. l. i. t. p. l. a. t. a. o. p. o. r. t. e. t. v. t. h. a. b. e. a. t. b. u. i. d. i. g. e. s. t. u. h. u. m. o. r. e. z. v. n. c. t. u. o. s. u. s. v. n. i. l. l. e. p. l. a. t. e. q. u. i. h. u. i. t. h. u. m. o. r. e. i. d. i. g. e. s. t. u. i. s. u. p. p. u. e. n. i. e. r. e. f. r. i. g. i. d. i. t. a. t. e. c. i. t. o. a. r. e. s. c. i. t. U. n. i. z. e. a. u. l. v. l. t. r. a. t. r. i. e. n. n. i. u. z. n. o. d. u. r. a. t. t. u. i. s. i. e. l. i. n. s. e. r. a. t. e. r. n. a. t. u. r. a. p. l. a. n. t. e. i. n. s. i. t. e. i. n. s. t. i. p. i. t. e. f. i. e. t. d. e. c. o. c. t. i. o. z. p. u. e. r. i. t. i. n. n. a. t. u. r. a. m. i. n. s. i. t. e. z. d. u. r. a. b. i. t. d. i. u. I. t. e. v. t. d. i. c. t. A. r. i. s. t. P. l. a. t. a. c. r. e. s. c. i. t. q. u. i. s. e. x. l. a. p. i. d. e. s. o. l. i. d. o. z. d. u. r. o. N. a. m. a. e. r. i. n. c. l. u. s. u. s. i. n. l. a. p. i. d. e. n. i. c. i. t. a. s. c. e. n. d. e. r. e. s. c. u. i. n. o. i. n. u. e. n. i. a. t. e. r. i. t. i. l. i. b. e. z. p. p. t. e. r. l. a. p. i. d. i. s. s. o. l. i. d. i. t. a. t. e. m. r. e. f. l. e. c. t. i. t. z. m. o. u. e. t. a. d. l. a. p. i. d. i. s. p. a. r. t. e. s. e. t. e. x. s. u. a. a. g. i. t. a. t. i. o. n. e. c. a. l. e. f. i. t. c. a. l. e. f. a. c. t. u. s. a. u. t. e. m. a. e. r. a. t. t. r. a. h. i. t. f. u. r. s. u. m. h. u. m. o. r. e. r. e. s. i. d. u. i. q. u. i. e. s. t. i. n. l. a. p. i. d. e. z. e. r. i. t. v. a. p. o. r. c. u. z. h. u. m. o. r. e. i. l. l. o. c. u. p. a. r. u. a. r. e. s. o. l. u. t. i. o. n. e. p. a. r. t. i. u. l. a. p. i. d. i. s. E. t. e. x. i. l. l. o. v. a. p. o. r. e. z. h. u. m. o. r. e. d. l. a. p. i. d. e. e. d. u. c. t. o. q. u. i. s. p. l. a. t. a. g. e. n. e. r. a. t. a. d. i. u. r. o. z. i. o. c. a. l. o. r. i. s. s. o. l. a. r. i. s. z. a. e. r. e. m. p. u. s. c. a. l. e. f. a. c. t. u. m. v. i. g. o. r. a. n. t. i. s. a. c. d. i. g. e. r. e. t. i. s. h. u. m. o. r. e. a. l. a. p. i. d. e. i. a. m. a. t. t. r. a. c. t. u. z. i. n. s. u. b. a. m. p. l. a. n. t. e. t. r. a. s. m. u. t. a. n. t. i. s. s. e. d. n. o. d. i. u. d. u. r. a. t. p. l. a. n. t. a. t. a. l. i. s. n. i. s. t. e. r. r. a. c. i. r. c. u. m. s. t. a. n. t. e. z. d. u. l. c. i. a. q. u. a. i. r. r. i. g. a. t. e. z. t. p. a. r. o. a. e. r. e. f. o. n. e. a. t. z. h. o. c. p. p. t. e. r. h. u. m. o. r. i. s. p. a. u. c. i. t. a. t. e. m. I. t. e. m. A. r. i. s. t. P. l. a. n. t. a. s. i. f. u. e. r. i. t. p. p. e. s. o. l. e. m. i. s. u. s. o. r. i. e. n. t. e. m. c. i. n. o. n. a. s. c. e. t. e. t. h. p. p. t. e. r. s. u. f. f. i. c. i. e. n. t. i. a. c. a. l. o. r. i. s. t. a. r. d. i. u. s. p. o. s. i. f. u. e. r. i. t. a. d. o. c. c. i. d. e. n. t. e. p. p. t. e. r. c. a. l. o. r. i. s. e. l. o. n. g. a. t. i. o. n. e. z. I. t. e. m. i. b. i. d. e. m. d. i. c. i. t. A. l. E. t. t. e. m. p. e. r. i. e. f. u. a. t. u. r. c. u. i. n. s. i. b. e. t. p. l. a. n. t. e. i. n. c. r. e. m. e. n. t. u. i. S. i. e. i. n. i. m. i. a. f. u. e. r. i. t. h. u. m. i. d. i. t. a. s. o. p. i. l. a. n. t. v. i. e. z. p. o. r. i. p. e. r. q. u. i. d. e. b. e. r. e. t. n. u. t. r. i. m. e. n. t. u. a. s. c. e. d. e. r. e. a. d. a. r. b. o. r. i. s. e. r. e. t. e. s. i. o. n. e. E. o. d. e. m. m. o. s. i. n. i. m. i. a. f. u. e. r. i. t. s. i. c. c. i. t. a. s. c. o. n. s. t. r. i. n. g. u. n. t. u. r. p. o. r. i. z. s. i. c. p. l. a. t. a. n. o. n. u. t. r. i. t. I. t. e. m. A. r. i. s. t. Q. u. e. l. i. b. z. p. l. a. n. t. a. q. u. a. t. t. u. o. r. i. n. d. i. g. e. t. s. z. S. e. m. i. e. t. e. r. m. i. n. a. t. o. z. i. n. s. u. a. s. p. e. c. i. e. p. e. r. f. e. c. t. o. z. m. a. t. u. r. o. z. a. p. u. t. r. e. f. a. c. t. i. o. n. e. c. o. n. s. e. r. u. a. t. o. z. L. o. c. u. e. n. i. e. t. i. l. o. c. o. i. t. e. r. r. i. t. o. r. i. o. g. e. n. e. r. a. t. i.

o. n. i. p. l. a. t. e. c. o. g. n. u. o. z. A. q. m. o. d. e. r. a. t. a. h. u. m. o. r. e. s. e. z. t. e. p. a. t. o. z. A. e. r. e. s. i. m. i. l. i. s. m. e. d. i. o. c. r. i. t. e. r. t. e. s. p. e. r. a. t. o. q. u. i. v. t. d. i. c. t. A. l. p. h. r. e. d. S. i. a. e. r. f. u. e. r. i. t. n. i. m. i. s. c. a. l. i. d. u. s. c. a. l. o. r. n. a. t. u. r. a. l. e. n. a. p. o. r. a. b. i. t. a. p. r. i. s. p. o. r. i. s. S. i. n. i. m. i. s. f. r. i. g. i. d. u. s. s. u. f. f. o. c. a. b. i. t. p. l. a. n. t. a. z. P. r. i. a. d. u. o. s. u. n. t. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. a. d. p. l. a. t. e. g. e. n. e. r. a. t. o. z. S. e. c. u. d. a. d. u. o. s. u. n. t. a. d. e. i. u. s. n. u. t. r. i. m. e. n. t. u. z. c. o. s. e. r. u. a. t. o. e. m. I. t. e. s. p. e. c. i. e. z. p. l. a. t. e. m. e. d. i. c. i. n. a. l. e. s. q. u. i. c. r. e. s. c. i. u. t. i. n. m. o. n. t. i. b. a. d. v. e. s. c. e. d. u. s. s. u. t. m. i. n. u. s. d. e. l. e. c. t. a. b. i. l. e. s. z. a. d. d. i. g. e. r. e. n. d. u. f. r. u. c. t. u. s. h. u. i. t. d. u. r. o. r. e. s. z. h. p. p. t. e. v. e. h. e. m. e. n. t. e. c. o. a. g. u. l. a. t. o. z. p. c. a. l. o. r. e. a. g. e. n. t. e. i. n. h. u. i. d. i. t. a. t. e. z. i. o. t. a. l. e. s. f. r. u. c. t. u. s. n. i. m. i. t. u. s. u. n. t. n. u. t. r. i. b. i. l. e. s. v. t. d. i. c. t. A. r. i. s. t. q. u. i. v. t. d. i. c. t. A. l. p. h. i. Q. u. a. n. t. o. p. l. a. t. a. e. s. t. m. a. g. i. s. m. e. d. i. c. i. n. a. l. i. s. t. a. t. o. m. i. n. u. s. n. u. t. r. i. t. I. t. e. L. o. c. a. a. s. o. l. e. r. e. m. o. t. a. n. e. r. u. i. t. p. l. a. n. t. a. z. m. u. l. t. a. z. S. i. c. n. e. c. a. n. i. m. a. l. f. e. c. u. n. d. i. t. a. t. i. s. m. a. l. t. e. e. s. t. i. n. t. a. l. i. b. l. o. c. s. v. t. d. i. c. t. A. r. i. s. t. C. u. l. p. r. o. e. v. t. d. i. c. t. A. l. p. h. r. e. d. q. u. i. i. l. l. i. q. u. i. s. u. n. t. d. i. r. e. c. t. e. s. u. b. s. e. p. t. e. n. t. r. i. o. n. e. h. a. b. e. n. t. d. i. e. p. o. t. i. n. u. e. p. d. i. m. i. d. i. u. m. a. n. n. u. i. p. r. e. l. i. q. u. i. a. u. t. n. o. c. t. e. m. I. b. i. g. r. a. r. o. c. r. e. a. s. c. i. t. p. l. a. n. t. a. v. l. a. n. i. m. a. l. I. n. e. s. t. a. t. e. e. m. n. o. p. o. t. e. s. t. p. p. t. e. c. o. n. s. u. a. t. o. z. c. a. l. i. d. i. t. a. t. e. s. I. n. h. y. e. m. e. p. o. n. o. p. p. t. e. c. o. n. s. u. a. t. o. z. f. r. i. g. o. r. i. s. z. i. o. v. t. d. i. c. t. A. r. i. s. t. P. l. a. n. t. a. i. b. i. g. e. n. e. r. a. t. a. n. o. h. z. v. i. r. e. s. f. o. l. i. u. z. n. e. q. u. i. f. r. u. c. t. u. i. p. p. t. e. d. e. f. e. c. t. u. c. a. l. o. r. i. s. a. g. e. n. t. i. s. i. n. y. n. o. t. p. e. a. n. n. i. z. p. p. t. e. r. s. u. p. p. l. u. r. i. t. a. t. e. e. i. u. s. i. n. a. l. i. o. I. t. e. A. r. i. s. t. P. l. a. n. t. a. m. u. l. t. a. z. s. p. i. n. a. r. u. m. m. u. l. t. u. h. a. b. e. t. d. e. h. u. m. o. r. e. v. n. c. t. u. o. s. u. s. z. c. u. i. s. e. m. o. u. e. r. i. t. i. l. l. e. v. a. p. o. r. v. n. c. t. u. o. s. u. s. p. e. r. c. a. l. o. r. e. m. p. r. i. u. m. c. o. o. p. e. r. a. n. t. e. c. a. l. o. r. e. s. t. e. l. l. a. r. u. m. d. i. g. e. r. i. t. u. r. z. c. o. n. u. e. r. t. i. t. u. r. i. n. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. m. p. l. a. n. t. e. q. u. e. e. l. i. n. s. e. r. i. t. u. r. U. n. d. e. i. l. l. a. d. i. g. e. s. t. i. o. n. e. o. p. a. t. c. a. l. o. r. v. i. t. a. l. i. s. i. n. p. l. a. n. t. a. c. u. m. c. a. l. o. r. e. e. x. t. r. i. n. s. e. c. o. c. o. m. p. e. t. e. n. t. e. z. c. r. e. s. c. i. t. p. l. a. n. t. a. i. n. s. i. t. a. g. r. a. d. i. l. i. s. e. t. e. x. t. e. n. s. a. s. u. r. a. s. u. m. U. n. d. e. p. r. i. u. m. e. s. t. p. l. a. n. t. e. m. u. l. t. u. s. p. i. n. o. z. s. e. v. e. i. e. a. f. i. a. t. i. n. s. e. r. i. t. i. o. p. l. a. n. t. e. a. l. t. e. r. i. u. s. s. p. e. c. i. e. i. E. t. h. v. t. d. i. c. t. A. l. p. h. r. e. d. q. u. i. h. a. b. e. t. m. u. l. t. u. h. u. i. o. r. e. m. a. t. t. r. a. c. t. u. a. b. e. x. t. e. r. i. o. r. i. c. a. l. o. r. e. v. n. c. t. u. o. s. u. s. z. i. t. a. c. o. g. l. u. t. i. n. a. t. o. z. e. x. p. u. l. s. i. b. i. l. e. a. c. a. l. o. r. e. i. n. t. e. r. i. o. r. i. i. n. p. l. u. r. i. b. l. o. c. i. s. i. t. a. q. u. a. p. a. r. s. e. i. u. s. s. u. p. e. r. i. o. r. c. u. z. e. x. p. e. l. l. i. t. e. s. t. s. u. b. t. i. l. i. o. r. z. p. e. n. e. t. r. a. b. i. l. i. o. r. p. q. u. a. p. o. t. e. s. t. a. p. e. r. i. r. e. m. u. l. t. o. s. p. o. r. o. s. p. l. a. t. e. z. s. p. o. s. i. n. g. r. e. d. i. z. i. p. a. m. i. n. c. o. r. p. a. r. e. z. p. o. l. i. d. a. z. r. e. p. l. a. t. e. i. n. f. e. r. i. o. r. i. I. t. e. p. l. a. n. t. a. q. u. i. i. n. s. e. r. i. t. p. l. a. t. a. s. i. l. u. e. t. r. u. n. c. u. i. c. u. i. i. n. s. e. r. i. t. t. r. a. s. m. u. t. a. t. i. n. s. u. a. m. s. p. e. c. i. e. m. z. n. o. e. c. o. u. e. r. i. o. C. u. l. p. r. o. e. v. t. d. i. c. t. A. l. p. h. r. e. d. u. s. q. u. i. i. n. f. e. r. i. o. r. p. l. a. t. a. m. o. n. e. t. s. u. p. i. o. r. e. p. h. u. i. o. r. e. m. z. c. a. l. o. r. e. m. q. u. a. n. t. e. t. r. a. n. s. m. i. t. t. i. t. s. e. d. s. u. p. e. r. i. o. r. h. u. m. o. r. e. a. t. t. r. a. c. t. u. v. l. t. e. r. i. o. r. d. i. g. e. r. i. t. z. d. e. c. o. c. t. a. q. u. i. t. z. i. n. n. a. t. u. r. a. s. u. a. p. u. e. r. i. t. i. t. z. p. o. s. t. e. a. v. i. r. t. u. s. t. e. m. s. u. a. i. n. i. n. f. e. r. i. o. r. e. t. r. a. n. s. m. i. t. t. i. t. z. a. l. t. e. r. a. t. i. l. l. a. m. c. u. i. i. n. s. e. r. t. a. f. u. e. r. i. t. z. c. o. u. e. r. t. i. t. e. a. m. i. n. s. u. a.

plantisq; et ear; proprietatibus

naturā et specie. Itē qñq; sūt spēs generatio
nis plante vt dī Arist. s. Et semine Et putre
dine. Et hūore aque Et plantatione. Et
vnius in aliam insertione. Item sunt arbo
res et plante que pducunt fructū ante folia.
vt dī Arist. sicut ille que habent multū hu
morem vinctuosum materiale ad fructū
quē vt digesserit calor naturalis: simul cū
calore solari cito maturabit fructū. et ille hu
mor vinctuosus abundās phibet humores
adsum materiale ad folia ne ascendat in fo
lia aut prumpat aū fructū in tali plāta. Itē
qdam cit⁹ pducunt folia q̄ fructum. et hoc
ppter defectū et paucitatem humoris vinctuo
si et abundāciam humoris aq̄i material' ad
folia: quē calor solari citius attrahit ad lo
cū pductionis folior; q̄ vinctuosum humo
rem ad pductōes fructū. et idē tardat matu
ratio humoris vinctuosi material' ad fructū
et sic pcessio folior;. Item qdam simul pdu
cunt folia cum fructu: vt ille q̄ hñt pdictos
humores multos et proportionabiles et calor
rem interiorē cū exteriori calore solis i ae
re equaliter operantes in vtroq; et vtrūq; s.
adsum in folia: et vinctuosum in fruct⁹ eq̄lī
expellent. Itē Arist. Antīq; sapientes asse
rebant fruct⁹ et folia esse idē. et folia nō esse
nisi ppter fructum nec differre ab inuicem
materia nisi sū maiorem vel minores dige
stionē aquosi et crudi humoris. Humor ei
adsum et subtilis cito attrahit a calore solis
et cedit in folia. Qui sū magis est vinctuos⁹
et digestus cedit in materiā ipi⁹ fruct⁹. Itē
dicit Arist. q̄ aliq; arbores sūt spinose non
est de intentione nature plante subam gene
ratis. sed accidit ex raritate arbor; siue plā
te p quam attrahit humor frigidus parum
coctus et exiens p illam arboris raritatem a
calore solis in spinam coagulat. et fit in spi
na forma pyramidalis incipiens iuxta stipi
tē a grosso et lato. et in parte anteriori termi
nat i acuto. nā humor subtil'. (qui ad spinas
est cā material') elogat paulatim a plāta et in
longū et acutū se diffundit. Eodē mō faciūt
oēs arbores q̄rū ptes pyramidal' sunt figu
re. Itē arbores generaliter exteri⁹ sunt viri
des et interi⁹ albe. Pars em̄ interior habet
materiā appropinquatē ad albedinē: et ps ex
terio: ad virore. Nā materia q̄ attrahit ab
interiori et expellit ad exteri⁹ i cortice aliqñ
sulū digerit et i virore trāsmutat. qz virore
medi⁹ ē color int⁹ rubore q̄ puenit ex pfecte

caloris actiōe. et int⁹ albedinē q̄ puenit ex ip
fecta. Itē Arist. Arbores variant in figu
ra. Nā qdam sursum: qdam deorsum. qda
sū int⁹ hec tenet mediu. Ille em̄ in qz me
dulla vigz humor subtil' quē mouet et attra
hit calor ad supiora pyramidant. i. i formā
pyramidale ad modū flāme (q̄ ascendit i cōi
pūte ignea) eleuant. Ille sū in qruz medul
la viget humor grossus et aquosus inferius
deprimunt et angustant. Unde ille partes
sua gravitate inferius monent et in grossus
in parte infima coartantur. In qbz sū erit
humor medius: et inter grossum et subtile cō
peratus: pars ascendet sursum: et erit causa
elevationis. et pars deorsum que est causa in
grossationis. Unde sū maiore vel minore
digestionem illius humoris in radice et me
dulla: solet magna apparere arbor in figura
Nā necessaria est pma digestio in radice ad
ei⁹ incrementū. Secda sū necessaria ē in me
dulla ppter cōpletionem: maturationem: di
lationem et pseruationem. Et sufficit ista
duplex digestio ad platarum cōpletionem.
et tertia in solis animalib; reperit. vt dī Ari
sto. et exponit Alured⁹. Itē diuersificant
in folijs et in ramis sū multitudinē humo
ris vel paucitatem: et caloris fortitudinem
vel remissibilitates. Nam si calor fuerit for
tis et humor multus: multa in exitu erūt fo
lia atq; rami et cōuerso. et sū raritate hūo
ris habilis ad psumptionem et desiccationē
desiccant ipi rami. cadūt folia: et remanebit
arbor vacua atq; nuda. Et i sūis mō ptra
rio se habebit. Itē vt dī Arist. Nō solū py
ramidant spine in arborib;: verū etiā eadez
figura iuenit in folijs et in fructib;. qz si me
tus plāte pmo fuerint ampli et valde rari i
pncipio humoris. et post siccitate et frigidit
ate pstringant. folia et fructus inferius in
grossabunt. et i supiorib; gracillabunt et py
ramidant. et hoc ppter attractionem leuior
is partis humoris ad superiora vi calor
is et repulsam humoris grauior; ad supio
ra. Cōtingit tñ tā foliū q̄ fructū sepi⁹ acui i
extremis et pyramidari. scz qñ pūte ca
loris: et raritate humoris: superior pūcula
lentgat. et pte inferiore calida etiā existente
humor in medio distendit. et sic suba fruct⁹
vel folij in medio dilatāt. et vtrāq; extremi
tas ppter dominii ignee pūtis in cōmuni
qdamodo ducit et subtiliat. et sic in pyrami
de trāsmutat. Itē ibidē dī Ar. q̄ arbores

et platee quidam faciunt flores ex humore subtili et puro existere in medulla. non tamen per omnia terra matura nec digesta sunt in ultima fructu copulatio nem. disposita tamen ad fructu productionem. Que dicitur autem arbores propter nimiam humoris viscositatem non habent flores. quia ille humor non potest subtilis fieri: et propter suam viscositatem in subtilitatem floridam dilatare. ut patet in ficu quod non habet flores ex causa iam dicta. Quedam etiam non habent flores propter humoris liquiditatem. quod non potest in floribus substantia coagulari. ut patet in palma et similibus. ut dicitur Aristoteles. Et ideo sunt diversitatem materiei in qua diversimode agit calor: diversi colores in floribus et herbarum et arborum generantur. sed ista persequi non est presentis negotii. et ideo de eis ad presentem propter reditum fore arbitror descendendum. Tamen alias supradidit Aristoteles proprietates in fine. huius libri quod non reputo premittendas. Dicit enim circa fines. Plauta inquit huius grossum corticem multum extendit in altitudine. et hoc propter extensionem humoris et impulsam caloris. Nam grossitudo corticis humorem recipiens non sinit illum defluere nec propter sui densitatem permittit calorem per poros evaporare. ex qua necesse habet se diffundere et dilatare. ut patet in pino et palma. et similibus ut dicitur Aristoteles. Item ibidem. Arbores habentes lactem humorem magnam habent viscositatem et calorem fortiter in radice. Et ideo resolutum humores usque ad exteriora arboris et generantur gummi alii quando liquidi. aliqui ex exteriori aere frigido coagulante in modum lapidis vel cochule indurata. Et hoc accidit aliqui ex frigidityte costringente. aliqui ex caliditate liquidiores partes educente et consumente. et grossiores compingente. sicut ibidem dicitur Aluredus. Item ibidem. Arbores quidam alterantur in hyeme pallescent. et tamen folia sua non perdunt nec periciunt. Fortiter enim habent calorem incooperatum. et ideo calor fugit ad interiora arboris et etiam foliorum a facie frigidi aeris hyemalis. et ideo exteriora pallescunt et glauca fiunt. tamen non cadunt folia propter viscositatem humoris et intensam fortitudinem caloris. Item ibidem. Arbores facientes fructum in principio faciunt fructum amaros. quia scilicet noviter sunt platee. et in earum fructu tunc dominat amaritudo. vel ponticitas saporem scilicet accedens ad amaritudinem. Cuius causa est. quia prima digestio acida est et pontica propter humoris attracti grossiciez et terrestris

tate et propter caloris digerentis paucitatem et debilitatem. et ideo generatio talium fructuum est propter dulcedinem. quia ipso humor crudus remanet et indigestus. sed post confortato calore. et augmentato humore depurato. calor digerens humorem ipsum efficit sapidum atque dulcem. quia ut ibi subdit Aristoteles. etiam amarum in ignem missum dulcescit. et hoc accidit. sicut Aluer. propter illam quam recipit a virtute ignis digerentis immutationem. Item ibidem. In locis acidis frigidis scilicet atque siccis aliis quoniam produciuntur fructus dulces. quia calor immatus intra acetosum humorem inclusus per calorem solis adiacentem digerit illam acetositatem et convertitur in dulcorum. et erit fructus dulcis. Quis acidia sunt folia. et etiam extremities in quibus non est tanta digestio et caloris operatio. queadmodum est in fructu. Contingit tamen aliquando quod propter superuenientes nimiam adustionem ille fructus primus factus dulcis convertitur in amaritudinem propter superfluum calorem et humoris residui paucitatem. Item ibidem. In locis temperatis et terris ante dies vernaes fructus celerius maturi rescunt propter caloris sufficientiam et aeris exterioris dispositionem temperatam. Item ibidem. Quedam sunt arbores que primo faciunt fructus dulces. deinde pontici efficiuntur et amari. sicut arbores mirabolanoz. Cuius causa est ut ibidem dicitur. quod arbor talis habet fructus magne raritatis. et in hora digestionis cum sint meatus magni et amplius sequitur calor sufficiens humorem materiale ad fructum et maturabit fructum. et ideo huiusmodi fructus in digestionis principio erit dulcis. sed postquam calor existens in meatibus consumens humorem inducit siccitatem. quod restringit meatus et poros ita quod nec calor nec humor potest ad locum fructus pervenire: vincit autem mutatur quod frigiditas et siccitas calorem et humorem propter quod alteratur fructus in ponticitatem. eo quod prohibetur ascensus caloris innati et humoris per restrictionem inductam a siccitate. et sic erit frigiditas vincens in fructu propter defectum caloris. et erit fortis ponticitas propter victorias frigiditatis et siccitatis. Sed tandem calor innatus elevari ad locum fructus et vigorat per calorem solis. propter quod vincit iterum frigiditatem et inducit intensam caliditatem et siccitatem. et sic erit fructus amar. In arboribus plantatis pariter et serentis etas lune marie consideranda est. Nam quod plantantur in plenilunio recto. vel in recto

plantisq; et ear; proprietatibus

nouissimis min; pualescunt, et si puaauerint fructu faciet; miculosu. et fruct; tunc plarare arboris citius putrescit. Sicut et arbores q; tunc de tra pscindunt min; durat et cit; a ver mibo corrodut, sic di. Cōstā. rōnem qre sup li. viij. de effectib; lūe. Itē in arborē et eius fructu est qddā retinaculū q; fruct; adheret arbori. sic fetus pymbilicū adheret matri et ut di. Cōstā. et illud retinaculū pmo est debile et lacu et attractio hūorū adhuc vicinum. et ideo fruct; tunc de facili excutit si fortioris vē et impulsu tūc pīs arbor moueat. s; p; paulatim calore hūorē indurāte fort; adheret fruct; ita de facili nō tūc cadit. s; in fine fructu maturato et ad debita qntitatē pducto arefcit illud retinaculū vel putrescit. et ideo fruct; de facili mouent tūc ad casū. Et qro arbor pfindit; figit ad radicē. tanto attrahit pl; hūoris. et si fructifera est pl; abūdat in folijs fructib; et ramis Itē arbor supfluit abs eis mel; fructificat. nam trāsit humor in fructu q; transiret in nutrimentū supfluoū Nec de natura et ppetate arbor; in genera lū dicta nunc sufficiant.

De Amygdalo Cap. III.

Amygdalus est arbor mature florens a Et dicitur hec amygdal; p arboze. et hoc amygdalū p fructu. Un; qdam ait Sūt matura mora pyra. sic amygdala mora. Tū hec amygdala le. inuenit; fructu in sacra pagina Hume. viij. Sacra ei scriptura ut di. Hiero. nō vult se sp; subicere grammatice legi. nec vult ill; arte regi. Itē. alit li. viij. sic di. Amygdala grecus est q; latine nuc longa vocat. Hāc nucida multivocat q; si minozē nucē. de q; Virgilius. Cū se nup; plurima siluis induit in flozē. Lūctis ei arborib; pōz florib; se puectit. et ad poma infē rēda arbuta seqntia puenit. Bucul; Jū. De amygdalis dicit Arist. in li. d; plāis. q; indigent cultura et maxime qū sūt antīque. vñ si claus; pfozent emittit quoddā gumit et depurabit hūor in medulla q; materia est ip; fructus. et ideo plus fructificat amygdala bene culte qū sunt antīque q; nouelle Du plcem autē fructu fert amygdalus. s; dulce et amaro. ut di in Platea. et dulcia amygdala vñlia sūt ad cibū. amaro ad medicinā. sunt em; calida et sicca. De dulci amygdalo di. Dias. q; si recens cū suo folliculo comedat pdest stomacho. s; caput gnat. ea lignē nutrit. venere accēdit. somnum facit.

ebrietati resistit. Itē dicitur ibidem q; si vulpes comedat amygdala moriet. Sepe em; qd medicinale ē hōi. venenosum et mortiferū ē alteri aiali. et ecōuerso. Item idē. Fere tota arbor amygdaloz amaro est medicinalis. Nā radice ei; elixata siue cocta et trita. maculas vultus tollit et purgat. frōti linita doloze capis; mitigat. Vulnēra putrida mixto melle mūdificat atq; sanat. Cortex etiā et folia sūt mūdificatiua exterminatiua et sanatiua. Oleū at de amygdal; extractus pmes et lumbricos i vētre necat. mēstrua puocat et purgat Contra surditatē efficacit iuuat. et aurū sanie mūdāt et desiccāt si repidū auri in; stillet. ut di Dias. Itē flores ei; decocti in oleo caducos et lethargicos excitāt. cū mel le triti morisib; caninis obuiāt. vlcera sanāt. Sumi qd de amygdal; erudat mētū potio nī: sanguinē reijciēs iuuat. Et sic patz q; paz vñ nihil ē in amygdalo qd nō cōueniat medicinis. ut di Dias.

De Abiete Cap. III.

Abies nomē est arbor; sic dicitur ab eis a do. eo q; p ceter; arborib; lōge abeat et i altū altū se extēdat. Qui natura ē ut di Jū. li. viij. q; est ex p; terreni hūor; et iō habile atq; leuis. Ex abiete at dñr abies gna lig. vel alia q; de abiete cōponūt Et abietan; dicit q; aliq; de abiete opat. ut di Jūdo. Sed; Arist. at abies est arbor in altū se ex tēdes plurimū hīs raritat; in suba et subtili humiditat; et ideo calor ei; natural; a solis calore fortificat. et illā humiditates de facili eleuat et p sursum mittit. et sic ipam in arboris substantiā puerit arborē altā facit. Est etiā arbor mire rectitudinis: parū vel nihil hīs tortuositatis. et hoc ppter virtutem caloris et equalitatem humoris opatiōi caliditatis obediētē. et iō directe sursum sine ali qua tortuositate elenat. qūis em; abies generet et humore leui et subtili. illi; tñ hūor; supfluitatē reijcit nata ad ei; supficiē. s; in lignū et corticē. et ibidē a colore extiori inuisat et i naturā resine cuiusdā odorifere trās mutat. Propē eandē etiā viscositatem vñ cūosa ligno abiegno incorporatā abies igni appositā facillime inflāmat Clari; in super edificior; structur; abies accōmodat. et maxime ppter suam rectā altitudinē et formā pyramidalem edificationi nauium vñlitter adoptatur.

De Aloa. Ca. V.

Aloa arbor est aromatica q̄ in india generat. vt dicit Papias. Et est arbor odoris suauissimi atq; fragrantissimi. Cuius p̄tici vice tymiamatis altari adolef. vñ nomē extraxit dicit. Deligno aut aloes dicit in Plat. Aloes ē lignū calidū et siccū qd recipit in magno flumine babilonie. cui p̄u. gis nigris fluit paradisi. Vñ a pluribus credit qd dictus lignū inter paradisi arbores oriat. et casu aliq vel impulsu de paradiso ad flumen indie deducit. Habitantes autem iuxta flumē missis rebus in flumen lignum interceptū referunt vsui medicine. multum est em̄ medicinale. Lignū aut aloes est triplex vt dicit Lonsda. in li. graduū. Prīmū ē valde pōderosum et quod est nodosum est valde aromaticū. et est subamari saporis et sub nigri coloris et sursū. et p̄titioni dentium nō omnino resistens. Dicit enim qd cum masticat statim odor aromaticus videt attingere cerebrum et qdammodo replere. Scdm genus est minus pōderosum nec adeo aromaticū nec amarū. Tercium genus est subalbidum valde leue nec ē alicuius saporis et parui odoris nisi sit aliunde coaptatum. Sophisticat aut lignū aloes cuius qdam ligno sibi simili pōderositare et nodositare et modico aromaticitate. et a qbusdā lignū aloes siluestris nūcupat. Hoc lignū p̄ficat cū plūbore color immutet. addita sup̄fluitate aurum vt fiat aliquantulum amarum et sursū. et ponitur in decoctione optimi aloes cū musco vt fiat valde aromaticū. et sic fit vt vit ab optimo discernat. cognoscit em̄ qd durissimū est et masticatōi dentium omnino resistit. et dū masticat sapor amarū interius nō sentit. Lignū aloes stomachū p̄fortat. digestionem p̄curat et debilitatem cordis ac cerebri p̄fortat et singularit̄ p̄tra syncopim et cardiacā maxime passionem iuuat. Nā om̄es cordis passiones et debilitates ex frigidityte puenientes valet vinū decoctōis aloes. Sed qd vinū inde fit amarum modicum apponat et pro delictis cum aqua roseacea vinum temperetur. Et tale vinum poterit diu f̄suari. qd a ligno multum immutat. Et sum p̄nares receptus: infrigidatus cerebrum calefacit: et debilitatū p̄fortat. Et vt laudes ei⁹ cōcludam in om̄ibus corporis debilitatib; subuenit et adiuuat siq; modo debito vti sciat. Zuanis Plat.

De Aloe Capitulum. VI.

Aloe etiā dicitur cūfusa herbe succo que herba aloen appellat. hec herba in india et persia et locis alijs plurimis reperit. cuius succus exprimit et ad ignem decoquit. et post solū exponit et exsiccat. vt dicit Plat. Aloe etiā tria sunt genera. scilicet citrinum epaticū et caballinū. vt dicit. Plat. Et differunt iste tres spēs in bonitate. Nā bonū est caballinū. melius est epaticū. sed optimū est citrinū. et discernunt ex colore citrino et rufo. et p̄cipue cuius fragilis pulvis apparet ac si esset pulvis croci et est ei⁹ suba clara macie qñ p̄tingit p̄ minuta frusta. et qd fragilis eo m̄t⁹ est feridū et m̄t⁹ amara. Epaticū pō aloes assimilatur epati in colore. colorē em̄ habet epaticū. nigrū et foramina quedā velut ora venarū. obfcura etiā h̄ subam et nō clarā. et est amarū qd est citrinū. Caballinū aut aloen nigrū est et obfcurum. et feculentū h̄ subam et amarissimū saporē et horribilissimū odorem. Sophisticat aut caballinū ita vt videat epaticū vel citrinū cum pulvere croci et aceto si decies in illo incingatur et desiccet. et tūc innouat ei⁹ color et odor vt citrinū vel epaticū videat. discernit tñ. quia cum fragilis et digitis p̄ficat. statim feridū sumū sentitur et amarissimū inuenit. qd nō est in epatico et citrino. om̄e aut aloes quāto de sua natura est m̄t⁹ amara et m̄t⁹ feridus est magis laudabile. Aloe autē q̄s ex natura sit amara. tñ multiplex est vtilis et salutaris. Nā p̄blegma cholera et melancholia mūdat. ficat atq; purgat. membra nerosa p̄fortat stomachū a viscosis hūorib; et hūoribus euacuat. caput a dolore releuat. qñ fumositas stomachi caput quat. visum clarificat. splenem et epatē deopillat. mēstrua puocat. i cor pore discolorato bonum colorē generat. ab hydropē corp⁹ p̄seruat et in principio curat. Pulvis eius cū melle datus lumbicos. et vermes v̄tris necat. fluxum capilloz p̄curat. et a casu p̄suat. arthricos iuuat. p̄u. rigmē oculorū placat. membrorū genitaliū vlcera sanat. putredinē oris et ginginarum mūdat. recentia vulnera sanat. consolidat mūdifcat et desiccatur. amara est ori sed dulce stomacho. stomachū em̄ infrigidatū et debilitatum cōfortat et digestionē adiuuat et p̄curat. Hec om̄ia de Diasco. et Plat. et Aulcē. excerpta sunt.

plantisq; et ear; proprietatibus

De Arundine Caplin. VII.

Rundo est media in herbā et arbor:
re. Herba q̄dē robustior et durior:
sed arbor est fragilior. erecta plana et
inter vacua et caua. modosa. leuis. i paludi
bus enutrita: v̄tis cedēs. de facili manuz
ledēs. De arundine dicit Plin. li. xvj. Arūdo est
dca: eo q̄ cito arefcit. In indicis aut stagnis
crescit arūdiēs. et q̄ radice ex p̄ssu suauis
simū succū bibūt. An et Varro dicit. Indica n̄
magna i arborē crescit arūdo. Illi et lētis p̄
mitur radicib; humor. Dulcia cui nequeat
suo contedere mella.

De Amomo Cap. VIII.

Amomū vt dicit Plin. li. xvj. est voc
catū. eo q̄ h; odorē veluti cinamo
mū. nascit i syria et armenia. cui frutex bo
rosū semē reddit: sibi p̄nerū h̄is florē al
bū silēs viole. et folia silia bzilone. odore etiā
suo p̄bono somnos suauificat. Amomū ē
herba odorifera: vt dicit Diasco. et ē color;
suarari. folia habēs p̄iūcta. et semia copio
sa. habēs ad modū viole florē albū. Est
amomū triplex species. Q̄dā ē i armenis
cū. et illō ceteris est nobilior. fului q̄dē colo
ris: s; odoris optūm et p̄tū marie ac valo
ris. Aliū est q̄dē crescit i locis hūidior aq̄.
et est lenē tactu: saporē exp̄mēs atq; gerens
Tertiū vocat pontici cū rufū nō longū. Est at
eligidū q̄dē est recēs et albū. semie plenū su
p̄ p̄gas purpureas exp̄sum: marie odorē
ferū et p̄derosū. q̄dē masticatū q̄dā acūmie
mor: det linguā. Cū habēs colorē nō variū
nō diuersū: vt dicit Auic. et Diasco. De amo
mū h; fm cosdē autores p̄tū calefaciēdi.
et etiā desiccādi. ictib; scorpionū occurrēdi.
sua decoctōe in aqua oculos fouēdi. et a suis
dolorib; reuēdi. Habz p̄tū dolorē visce
rū sedādi: et v̄tositatē extenuādi. et mēstrua
p̄uocādi. Cui elixatura siue decoctio sum
pta h; p̄tū freneticis subueniēdi. epaticos
adiuādi. et etiā podagricis succurrendi. In
oib; siq̄dē nobilib; antidotē et receptōibus
et medicis solz amomū sepi; adhiberi: q̄uis
loco ip̄i multi aliā herbā amonidē. s; ei q̄dē
in colore similit: sed in odore et virtute peni
tus disparē apponere sunt consueti. vt di
cit Auicenna.

De Anhero Caplin IX.

Anherū ē herba: cui semē p̄sili noīe
est vocatū. cui semē p̄mo p̄uēit me
dicie. radix scario. s; tertio ipa herba cui

semen p̄t seruari p̄ triennū in magna effica
cia: vt dicit Dias. Hec tū est vt singul an
nis renouet. Cui radix adhuc viridis ali
cui est valoris: s; desiccata nulli: vt dicit
idē. Habz virtutē diureticā calidā. s; et apri
uā et cōpactor diuisiuā: v̄tositatē et istatōis
extenuatiuā. et toriōis v̄tū et viscerū mē
gatiuā. Itē p̄tū bz calculi p̄fractiū. men
struoz p̄uocatiū: et meatū v̄tūaliū apri
uā. singul; et plenitudinē amputatiū. soni
p̄uocatiū. durarū collectōnū in corpore reso
lutū: si coctū cū oleo p̄ emplastri modum
apostemati appōat. Itē flos ei; cū vino co
ctus dolorē capitis aufert. si inde caput fo
mentet. Itē cinis ei; vulue stillati apposit;
ipam rep̄mit et desiccet. Itē decoctū anhe
rū cū oleo rigore neruoz laxat: multis etiā
alijs subuenit passionib; sicut idem dicit

De Aniso Caplin. X.

Anisū eisdē h; p̄tūes q̄s et anherū
sed saporē habz dulciore. et eius se
men est mag; minutū et rotundū. et a mlt; vo
cat dulcinū (als dulcinū) vt dicit i Plin.
Virtutē habz dissoluedi. p̄sumēdi. et vento
sitates destruedi. digestione p̄forādi. oppi
latōes splenis et epatis aperiendi. p̄fringē
di calculū: p̄uocādi mēstrua: et oēs me
atus interiores apicendi et emendādi. Et iō
q̄uis sit in q̄ntitate semen minutissimū. est
in multā v̄tū in p̄tū: et p̄mū salutifer.

De Allio Caplin. XI.

Allium ab olendo est dictum: eo q̄
oleat: vt dicit Plin. lib. xvj. Cuius o
dor est tāfortis q̄ omnes alios rep̄
mit et supat fetores. Et ideo per loca corru
pta necessario trāsituri siue putrida purgas
turi fortissimis se muniūt alliatis s; Dias.
Alliū multas habet virtutes: et tā bonas
q̄ malas p̄prietates. quia ex diuersis cōpo
nitur virtutibus: vt dicit idē. Ventrē siqui
dem et stomachū turbat et siccet. sitis amo
uet et corpori appositum corpus vlcet et
vulnerat. et nimis a choleris sumat i v̄
sum. corpus inflamat et desiccet. leprā genes
rat. manū et frenesim excitat. v̄sū ledit et he
betat. et ideo choleris nāsa nocet. Hāz cho
lerā rubē cito generat: et adustā multipli
cat et augmēt. phlegmaticis et frigidis mlt
tū p̄fert. Est aut duplex ei; gen; s; domēst;
cū et siluestre. q̄dē scordeon a medicis nun
cupat. cui flos d; colligi et i medicinis ap
poni v̄t admisceri. Nō ei opat cum imperu
B

Lib. xvii. De Herbis

sic solet domesticū opari. Alij autē domesticū
ei capitū maxie vtunt. in cuius natura mul-
tipler efficacia repit. Nam p̄cipue h̄z p̄tutes
dissoluedi et sumedi et expellendi venū et oc-
vendi. Vñ sine cā vocat ab alijs auro-
b̄tyriaca rusticorū vt d̄t Dias. magie at̄ v̄z p̄
mo: sus et venenū canis rabidi. si cū sale et nu-
cibz iei⁹ accipiat addita herba ruta. Nec ei
q̄ntior ad iuicētrā. et ad q̄ntitatē magne
nuces patēti sepi⁹ offerant. et h̄ cū vino. Ea-
dē etiā p̄fectio sup̄ morsū canis rabidi exē-
apponat. Vñlū enī sanat et venenū attra-
hit et sumit. et a piculo libat et p̄uat ita ef-
ficacie sicut tyriaca. Itē allū p̄tute h̄z ap̄e-
di: diuidedi et incidedi h̄iores grossos et cō-
sumedi. Et ita valz calculos et strāguirā pa-
tētibz. i. difficultatē v̄inādi. Vñlū etiā
puocat et emēdat venē. Lubricos et alios
p̄mes i v̄tre interficit si cū pipe et succo mē-
teet aceto ad modum sale offerat. Dolo-
rē iliorū et lūborū allū mitigat si mūdātū ac-
trū et cū oleo cocū sup̄ doloris locum ad
modū emplastri apponat. Valz ē et p̄ mor-
pheā. i. lepra curz si lo⁹ et q̄ ē morphea scari-
ficat. et p̄ cū allio trito fricet et cataplasmet.
Etra p̄tū morsus valz si tritū cū laurino
oleo apponat. vt dicit Dias. Itē hydropic⁹
pdest: q̄ h̄iore iterutanē p̄sumit et defice-
cat et tumore sedat. q̄ndia et crūeta vulnera
et sordida purgat et p̄glutinat et sanat si pul-
uis allij cōbultū supponat. Locū et allūz
cū aq̄ fontana et oēm dolore loci et tumore
tollit. Laudū tñ ē ne p̄tinue i cibz assumat
q̄ mltū noceret ocul. Vñ p̄sul. Allia vina
ven⁹ puluis v̄tē haba fum⁹. Ista nocet o-
culis: s̄ vigilare magz. Scōz Ars. at li. d̄ plā-
tis. allū h̄z silitudinē cū lilio: cōicat cū illo
in dispositorē capis et i tunicell. et h̄z p̄tute
semētū i tunicell radice sue. et in gnis suis
nat⁹ i sumitate haste sue. et i cepula allij po-
sita i trā pducit plantā filz et semē. et h̄z tuni-
cas mltas et folia pyramidalia. et bastā ca-
nemosam et porosa. Allū etiā sic et liliū p̄i-
mū fac semē stipit⁹ sui. et i tenui folliclo in g-
na p̄iugit. cepa p̄o nō p̄iugit gna sua: s̄ i pe-
dicul sine pedibz p̄uulis nutrit ea et emittit.
Fac allū radices capillares sic liliū et sic cro-
c⁹ et h̄mōi. S̄ i h̄ d̄nt radices allij a lilio.
q̄ nō ramificat i allio sic ramificat i lilio. et
sic allū renouat folia: ita renouat radices.
et sel tñ emittit semē. i. scōo āno postq̄ se-
minat. iō h̄z allū tunicas plēs et ramosas et

ille tunice sint cibo et nutrimentū secundis ra-
dicibus et secundis folijs: et stipiti ei⁹. Quapro-
pter crescentibus secundis folijs et stipite: atres-
nuant et evanescunt tunice ei⁹ i trā. Et sile h̄z i
cepis inuenit. In h̄ autē allūz differt a cepa:
q̄ q̄libz allij tūica carnosa si plantet crescit
ex ea plāta: sicut et liliū q̄d d̄ tūica sua plā-
rata in trā emittit plātā. et h̄ accidit: q̄ i suis
tunicell est p̄ seminatūa sic i carnos p̄tibz
allioz. Nō sic autē fit ex cepa. nō enī ex q̄libz
ei⁹ p̄te plātata crescit plātā. q̄ p̄ seminatūa
na nō est in q̄libz p̄te cepe s̄ i toto. In h̄ et
differt allū a lilio: qm̄ ei⁹ p̄tes carnosē qm̄
plātant emittit gnia sua et foliū p̄ medius
carnis sue. s̄ tunicelle liliū emittit ab vno
latere sui iura et i a medio. Vñlūq̄ Ars.
li. de plātis fm̄ nō uā trālationē.

De Absinthio Capitulum. XII
a Absinthū ē herba acerrima calida
et sicca vehemēter stiprica et amara:
vt d̄t Dias. Qui duo sunt genera. Vñ est
pōticū: h̄ns colore v̄ridē: et sapore pōtic⁹
et amarū. Aliud est subalbidum et minus
amarum. et minoris effect⁹ q̄ p̄mū. In fine
veris colligit in ymbra desiccāt: p̄ annū in
magna efficacia p̄uat. D̄ at d̄rias h̄c vir-
tutes: sic plāt. d̄t: s̄z relaxatiua et p̄strictiua.
Vñlū p̄strictiua est ex grossicie sube et pōti-
citate. Relaxatiua est ex caliditate et amaritu-
die. vñ qm̄ recipit in⁹ si inuenit matia cōpa-
ctā p̄p̄ pōticitate sue sube grossicie reddit
matia cōpactiorē. et sic ē cā maiorz p̄strictio-
nis. matia p̄o ex tēte habili et digesta calidi-
tate dissoluit ea: et pōticitate sua p̄p̄mēte ex-
pellit cā syrup⁹ d̄ absinthio fac⁹. Epāi sub-
uenit et stōachū p̄fortat. appetitū inuat. ebe-
tati obuiat et repugit. Ictericā curat. et colo-
rem euulsū alterat et inuitat. Sue⁹ eius cū
pulvere costi splenē deoppilat. dolore stōa-
chi et intestinoz ex v̄tōlitate pueniēte dissoluit
et mitigat. sue⁹ ei⁹ auribz instillat⁹ h̄c
miditates ab eis distillātes desiccāt. cū sel
le tauri tritū absinthiū et auribz iniectū dissoluit
sonitū: et auditum roborat et emēdat.
dolore capitis et fumositatē stomachi p̄e-
dentē sue⁹ ei⁹ sedat. linoz et dolore ex p̄cussio-
ne cū pulcre cimini et melle amputat: si p̄
modū emplastri apponat. Lubcos et p̄mes
auriū sue⁹ eius necat si instillet. succus eius
potat⁹ visū clarificat. et oculis ip̄os⁹ ruborē
et p̄annū curat: si sepi⁹ infundat. libros et

plantisq; et ear; proprietatibus

pānos a fimbriis et muribus tuos suat si cu; eis i cistula reponat; vt dicit Hact. Itē mor; sibus migal; et d; acōis obuiat et sanat si b; bat. Itē ei; decoctio vērōsitare vēr; et illas; nōne sedat cū potat; vt dicit Diasc. Prēbas; frutes qdā bz p; dicioes et p; petates min; laudabiles. Nā saporis amaritudie et pōti; citare ificit et p; tristat gustū. odor; horribili; tate ledit olfactū in amaritudinē redigit lac et vinū et omē dulce cui admixtū fuerit seu adiunctū. Et iō apes q; frēqntat flores abs; sintib; faciūt mel amaz. vt dicit Diasc. De abstinthio dicit Plin. li. viij. Nō ē inq; dā; dū febricitat. naufeas narib; arcerit si fuerit pus potatū. somnū prouocat dormiētī in; scio sub capite positū. capillos denigrat qū i ungunt; vngēto facto d; ei; succo et oleo rosea

De Apio Cap. XIII. (ceo

Piū ē cōis herba: oib; fere nota. ex eo sic vocat; vt dicit Jsi. li. viij. q; apicis. i. capitis triq; phatiū qdā fuit ornamentū. Hercules enī pmo hāc herbā capiti circūposuit. ei; radices efficacit; pugnat; i; idias veneni. vt dicit Jsi. ei; mltē sūt spēs vt dicit idē. s. Petrosiliū: sic dicit; eo q; apio simillimū ē i folijs. Silenū ei; grece apium dicit. Refcit ē i loc; petrosi: mōtib; q; p;rup; et iō latini Petrosiliū petrapium vocāt vt dicit Jsidus. Sūt et alie māneries apij vt dicit Diasc. s. apium ranar; apium risus. et apium emorroidar; Apium ranar; dicit; q; i loc; aquis vbi rane sūt sepi; inuenit. Nō decoctū cū vino et oleo et vērō ac renib; cataplasmatū eor; dolo; rī mirifice opitulat. Apium risus dicit; ab effectu purgat melancholicū hūorē; ex cui; abundantia fit tristitia. Dicit; ē q; inē; receptū cū mag; qntitate hoies ridēdo iterficiet; occidit. Valz i calculū et straguriā et ad menstrua puocāda si decoctū fuerit in aq; v; vino et ide; inferiora fomet. Apium emorroidarū ē dicit; eo q; ei; puluis i cinis supposit; fluxū sanguis desiccāt. Apium cōe splenis et epatis oppilatōes apit. calculū frāgit. ictericiā soluit. hydropic; subueit. frenetic; pūit ei; eius succo et oleo rosaceo mixto cum aceto caput sepi; iungat. Radix ei; et semē mor; sibus venenat; succurrit et venēo r; sistit; vt dicit Diasc. Epilētic; ē nos oē apium. q; dissoluit et mouet oēs matias ad supiora. Floret ē pueris. illa ei; etas p; hūiditat; mltitudinē et frut; debilitat; et mēbroz et meatū strictitudinē pata ē ad morbū caducū Et iō lactā

tes nuerices abstineāt ab apio ne puer epileptic; efficiat; vt dicit Diasc. et Plat.

De Aristologia Cap. XIII.

Aristologia ē herba mltū medicinal; gust; amara. Cui; due sūt species. sc; Lōga et Romūda. et ytraq; calida est et sicca. Et ē radix mag; medicinal; q; folia In autūno d; colligi: et suat p; biennū. Virtutē bz dissoluedi et expellēdi venenū et p; su mēdi: bonū anbelicū facit. splenē dūz remol; lit: et ei; oppilatōes apit. Vēr; dolo; et later; apurat ac sedat. podagric; ac caduc; s; uēit et dicit. Cōtra mor; sibus venenosos p; fert puluis ei; cū succo mēte. puluis ei; carnem mortuā leuit; corrodit i fistula et i plaga. s; tū mortuū d; vērō expellit radix ei; si cū vino decoq; t. Acten; Diasc. De aristologia dicit Plin; et Jsi. li. viij. q; mlierib; fēt; optima sit. Nā potat; cū pipe et vino foridiciē parituriētū mōdificat; et matricē expurgat. et mēstrua puocat atq; purgat.

De Agnocasto Cap. XV.

Agnocastus dicit; qdā herba calida et sicca. Cui; p; ē vt dicit Plin. p; suare i hoib; castitatē. Vn; et mlieres rho mane illi; herbe frutices secū d; ferre p; suene runt i mortuoz exequijs. qū p; hōestates publicā optuit necario p; tinentia obfuarē. Hec herba fm; Plat. et Diasc. s; viret. et eius flos potissime agn; castus nūcipat. q; odore et v; su reddit hoies castos sic agnos: fm; Diasc. et Plat. D; apiedo poros et spūs eua porādo et hūiditatē semialē cōsumēdo idu cere castitatē. Dicit et iā idē autor: q; ei; decoctio valz i leucophlegmaticā. i. frigidā hydropisum siue albā: si cū semie feniculi et modica esula decoq; tur. Itē ibidē. Fometū decoctōis agnicasti matricē ericcat supfluitates. et ipi; orificiū coangustat. mēstrua at; puocat. et lethargiā sanat at; soluit si cū apio et salvia decoq; t; salia aq; et ide; posterior; p; capitis fortit; abluit; vt dicit Diasc.

De Artemesia Cap. XVI.

Artemesia ē m; herbaz dēa. q; qndaz fuit a gētilib; diāne: q; grece dicit; artemis p; secrata: vt dicit Jsi. li. viij. Est aut; herba calida et sicca. cui; radices et folia competūt medicīne. Valet at; maxie i sterilitate q; et cā hūida p; creat. In caus; at; calidis et siccis nō valz: vt dicit Diasc. Mēstrua puocat. matricē mōdificat et p; fortat. dolores capitis decoctū i vino v; i aq; mitigat et sedat.

B 2

secundinas et fetus mortuos euacuat. calculos renū et vesice frāgit. Demonia fm Plī fugat. et mal' medicamentis obuiat. trita cum arumbia dolorē pedū et itiere mitigat. Lutus sūt spēs plēs. Quārū p̄tutes dicūt diāna adinuenisse. et mortalib' tradidisse: vt dicit Plī. et Diāsalas ei' p̄tutes refert Auic.

De Aucha. Cap. xvii.

Aucha est herba: cui' semē est hoīm et eq̄. vñb' aptā. q̄ fm Jsi. est sic dicta: eo q' postq' sciat cito aduēiat atq' crescat. Hāz aut' fm Plā. vires lenit relaxātes. et oēs mōrē faciētes et duricias relaxātes. et faciē immundicias depurātes: vt dicit in Plateario.

De Balsamo. Cap. xviii.

Balsamū vt dicit Jsi. li. xvij. ē arbor sine frutē nūq' crescēs vltra altit' adīe dnoz cubitoz. et est viti filis. Folis at' filis rure sed albiōib' spēs manentib'. cui' arbor dicit balsamū. lignū vō xilobalsamū. fructus siue semē carpobalsamū. siue opobalsamū nūcupat. eo q' ferreis vngulis cor ter ligni pcutit: et p corticis vulnera quasi per cauernas gutte opobalsamū eximū et flumē et distillat. Cauerna enī grēco fm dē opo dicit. cui' guttas adulterat admixto ex prio oleo siue melle. sed cognoscit sopbistitātū cū melle si gutta lacis instillata fuerit coagulata. cū oleo vero si aque admixta facile fuerit resoluta: q' vt oleū enatat sup aquā. Si vō nō fuerit sopbistitātū: statim in aqua recenti perit fundū. vestē munda quā tangit nō maciat neq' polluit. Balsamā aut' rē si pura fuerint tantā vim habēt: vt si sol excāderit sustineri i manu nō possit. Hucusq' Jsi. Plī. autē li. xij. c. xvij. sic dicit. Quibus odorib' pferit balsamū. vñ ēraz. l. i. uidee pcessū qndā. nec tūenēbat nisi i duob' regib' hōz. q' maior viginti iuger erat. sed post dñantib' rhomāis vinea balsami p mltos colles ppagata ē. Chī q̄ppe siltor ē q' myrto. mō vineaz sic et vitis ipler colles. si ne amnicul' at ei' rami se sustētāt. Procerior enī altitudo ei' int' binos cubitos subsistit. Cauendū ē aut' ne cū ferro qd intēiora ligni ledat. et iō candū ē ne vltra corticē vior let. q' leso ligno interiori totū perit. Est aut' rē arbor: total' medicinalis. cui' p̄cipua et p̄ma ḡra est in suco. scdā i semē. tertiā i cortice. mima ē in ligno. Et bis ē optimū qd est odorifer: et semē maximū et p̄derosissimū.

mordēs gustū: et feruēs i ore: et colore rufū. Hucusq' Plī. li. xij. c. xvij. Dial. aut' dicit q' qdam est spēs balsami q' crescit circa babyloniā: vbi sunt septē fōtes. Si at' aliū in locū trāfferat nec flores nec fruct' hāc. In tpe estiuo lenit incidunt rami ei' cū cultello ofeso vel alio nō nimis acuto: ne lignū int' in secus ledat. q' nūc p̄irer. Sub cortice at' iō so ponūt vitree apulle i q'bz gutte stillantes colligūt. Si vō vna gutta ponat' palato: cerebz ita calefacit q' videt succēdi. Hāz aut' rē p̄tute dissoluēdi: p̄sumēdi: et corpa mortua icorrupta p̄suadi. q' q̄ntū dissoluit tantū p̄sumit. vt dicit Plā. Vēstrua puocat: et educit fetū mortuū. i mola de ventre eijāt et excludit. Lapide i renib' et vesica frāgit. Iliacā passionē soluit. Nēs inuētatas capitis passiōes tollit si mō debito assumat. q' dianis febrib' q̄ntanis subuēit. morib' venenosis occurrīt. Hāz et mltas alias nobiles p̄tutes h'z: q's enūerare est lōgū. S' bec de multis nūc sufficiant.

De Bdellio Capitulu. xix.

Bdellū vt dicit Plī. li. xij. c. x. est nomīnissima arbor nigra: filis olīe i folijs et i robore. cui' gumī maxime repit' vñbus medicine. Nā ei' lachryma siue gumī est trāslucida. gustū amara: bene odorifera. Sed mag' est aromatica quādo vino ē inafusa. Idem tāgit glo. sup. Hēn. ij. vbi dicit. Ibi iuenit bdellū et lapis onycin' rē. Nā scit vt dicit Plī. in p̄b' orientis: vt i arabia et idia et chaldaea rē. Bdellia aut' vt dicit Jsi. li. xvij. est indie et arabie arbor. cui' lachryma arabica melior ē. aromatica ei' ē lucida. subalbida. lenis. p̄guis. eq̄lis cerea. et q' facile remollit. et ē amara: boni odoris: ligno vñ terre nō mixta. Indica vō sordida atq' nīg. Et adulterat cū gumī q' non ita amarificat gustū. Undecūq' autē vēiat glutinosaz valde bz subaz: et astrictū ē et enī attractinam. Et iō vt dicit Dialco. et Platea. repugnat disenterie facit ex acuta matia. et valz parientib' fluxū et fortissima pharmacia. i mesdicia fortit laxatiua. Valz et p̄ apostēata interiora et extēiora si ide fuerit iuncta. calculū r̄spit. tussis cōpescit. morib' reptiliū occurrīt. intestinoz dolorē lenit: vt dicit Plā. Herniosus et in p̄b' inferiorib' rupes. pficit ad interior' p̄solidatōem. cū gumī bdellico p̄cor dat vernit siue bernit. qd dicit gumī arboris bñs p̄tute pglutinādi: clarificādi et confect.

proprietatibus. s. De Herbis et plantis

nādi. z ideo pictiores eo maxime vtunt. m^l
tū siq̄dē stringit sic z bdelliū. alē^o tū est na-
ture. qz frigida z sicca in sc̄do gdu. bdelliūz
vero calidū z hūidū. vt dē in Plat.

De Buxo Capitulu. XX.

b Uxus vt dē Jfido. li. xvj. grecū no-
men est. sed ex pte a latinis est cor-
ruptū. Nā p̄iros ap̄d eos appellat
sp̄ vīres. q̄ lenitate matie līaz formādīf api-
cibz ē apta. Nā tabla buxia bñ polita colo-
re recipit albū i q̄ d̄ facili figurez līaz chara-
cteres īscribūt. z etiā de facili p^o delent. Et
dē f̄z Jfī. hec bux^o p̄ tota arboze. z f̄z buxi
p̄ intiori ligno. An dīc q̄dā. Hec bux^o cre-
scit. f̄z buxi crescere nescit. Est at arbor m^l
tū solide matie z p̄pactē. cui^o hūoz nutrien-
tā mltū ē viscos^o z p̄pactē. vt dē Alphred^o
li. veget. Et iō lignū h̄z grossū z p̄derosū.
q̄d mltū i aq̄ petīt fūdū sic hebet^o. z f̄z p̄p-
copactōz lignū n̄ hūit poros aptos vbi pos-
sit ītrare aer. p̄ cui^o subitratōz possz sup aq̄
supficiē eleuari. vt dē idē Alphred^o. Folia
etiā iō diu h̄z vīretia. q̄ de facili nō cadunt
nisi paulatī. qū vno cadēte aliō mox succe-
dit. Alia q̄dē h̄z folia z spīssa. f̄z modicum
h̄z fructū siue nullū. Arborz buxi rasura cū
frigida sit sicca decocta in aq̄ p̄teali p̄stri-
git fluxū. vt Dias. dē. Tingit etiā z īpos cri-
nes si d̄ ei^o decoctōe lepi^o abluant. Sapor
siq̄dem ei^o est amar^o. vt dē Plī. li. xvj. c. z o-
dor quīs. m̄ quīs gnet sapore gustū. n̄ h̄z
lomin^o cū viroze p̄tinuo delectat vīlū. oī tē-
pore p̄fuit viroze suū z matie ī estate. qz ī
hyeme ei^o folia aliq̄ntulū expallescent. f̄z nō
cadūt. vt dē Alphred^o. Cui^o cā ē: quia ha-
bet viscosū hūozē ī se. In radice p̄o multaz
humiditate liq̄dā. et iō nō cadūt folia. An
adueniēte caliditate puocat hūoz ad exēio-
ra. q̄ tact^o calore fit viridis. f̄z adueniēte fri-
giditate repenti hūoz. et abūdāt siccitas. z
fit color pallid^o siue glauc^o. Crescit at bux^o
ī locz calidis z petros^o. z iō mltū h̄z duricieī
z etiā nodose soliditatē. lignū tū īnc^o lene ē.
z ad planādū siue aptū. īscissuras z figuraf
ī eo factas diu tenz. z iō īmagies pulcre du-
rabiles īde fiūt. Fiūt etiā ex buxo pyrides
habiles ad musti et alioz aromātū p̄fuitatē.
onē. Ad mltos etiā alios v̄ suis q̄s enūerare
lōgū ēēt valz bux^o. f̄z hec nūc sufficiāt.

De Balustia Cap. XXI.

b Alautia est flos cadue^o malignati.
Cū enī arbor fruct^o d̄z pducere flos

res ī quadā tuberositate p̄glutināf. z ab ar-
boze quīqz cadūt q̄ a medicis refuāt vsui me-
dicine. z p̄nt fuari p̄ hyemē in magna effi-
cacia. vt dē Dias. Est at balustia frigida z
sicca. z h̄z p̄tutē p̄strigēdi z desiccādi hūozē
Et iō valz d̄z disenteria z sanguineū fluxum
vētris. z d̄z fluxū mēstruale. Jte p̄tutē h̄z cō-
strigēdi vomitū cholericiū. si decocta ī ace-
to cū spōgia sup furculā pectorz appōatur
Jte puluis vlnera p̄solidat. gūginas sanat.
z eaz putredine ap̄utat z emūdat. Radices
dēniū p̄solidat z p̄firmat. vlcera etiā sanat
labioz. Hec oīa fac̄ p̄sidia. i. cortex arboris
eiusdē. z p̄cipue fruct^o siue pomi. z d̄z accis
pī qū pomi est maturū

De Berba Capitulu. XXII.

b Erba ē herba cōis z hortulana sim-
Dias. Duplex est spēs ei^o. i. alba et
nigra. Et vtrūqz suū naribz īstillet
purgat caput. aurīū etiā dolorē mitigat. Jē-
des z alias capīes īmmūdicias z faciei mac-
ulas emūdat. capillos reparat et cōseruat
Foliū ei^o tūsum z appositū ignē sacz exting-
uit. nascētia etiā vlnera cōpescit. malos
hūozes nutrit. si nimis sepe ī vsu habeat. vt
dē Dias. De berba dē Aris. Sup ei^o radis
cē. sic z sup caule pōt plātari furcul^o. q̄ tan-
dē corroborante radice ī arboze trāsmutat
vt p̄z supra de natura plātaz.

De Cedro. Cap. XXIII.

c Cedrus ē arbor quā greci cedros vo-
cāt q̄si ceomones driostico. i. arbor
ris hūoz ardēt. Folia ad cypsi silitudī-
nē rudent. vt dē Jfī. li. xvj. vbi subdit. Ces-
drus est lignū iocūdi odoris. z diu durās.
z nunq̄ a tinea v̄ teredine. id est. lignorum
p̄me extīniat. An p̄p ei^o p̄petuā durabiliz-
tatē ex cedr^o fiūt lacuaria ī regū palatiz z ī
tēplis. Hui^o arboris gummi siue lachryma
dē cedria q̄ ad p̄fuitatē libroz siue ē necē-
ria. Nā libzi d̄ hac lachryma linitī n̄ a tinea
is corrodūt. nec tpe senescūt Nascit at ī tra-
africa z ī syria. z matie ī mōre libani. Est ḡ
cedr^o arbor altissima: oīm arborz d̄na z rez-
gina. vt dē Rab. sup ps. Est etiā aspēu pull-
cra sp̄ retines viroze suūz. Est īsup olfatū
odorifera. cui^o odor fugat serpētes z oīa ve-
nenosa. vt dē idē. Est ḡ fructū suauissima.
poma ei cedrina siūt mag^o: oblōga: citrini si-
ue glauci colorz: miri odorz. ḡtissimi saporz
Saporē ei bñt triplicē. nā ī medio circa ḡ
na sunt poma citrina z acetosa. In superficie

intra cortice sunt dulcia. In carne siue medulla inferiori in dulce et acerosū sunt media. Est etia cedrus multe efficacie et pueri et valde medicinali. Placē lachryma q̄ ē gumosa in suba et aliquantū pyramidalis siue pinea in figura acē virtutē habet et feruente vno de vrit et siccatur. vt dicit Dios. Caliginē oculorū dētergit. vermes aurū occidit. et dolo rē dētiū subuenit. morisibz serpentū occurrat. cū isopi succo sonitū aurū tollit. tumore fauciū sedat. vulnera pulmonis curat. molles carnes a putredine seruat. corpa etiam mortua reposita i ligno cedrino et ei lachryma iuncta virtus cedrina a tabe et putredine defendit. Semē etia cedri tussim sedat. mēstrua puocat. et secundinas excludit. matricē purgat. neruos spasmatos et scotos remolliet et relaxat. vrinā mouet. et arenulas i vesica et renibz mūdāt. Has et multas alias p̄tates ponit Diosco. de cedro et ei succo. semine atqz fructu. Plini⁹ autē d̄ qdā specie cedri sic d̄. Est inqz arbor qdā noie medica a medoz tra p̄mit asportata. q̄ a grecs cypria vel cedronilla est dicta. eo q̄ ei pomū odorē et p̄tutē cedri seq̄ videat et ei sapores imitet. vt dicit Jsi. li. xviij. Eiusdē enī arboris pomū vt d̄ Plī. p̄riū ē venenis. et arbor. vt d̄ idē q̄ i omī tpe fere ē plena pomis. q̄ i ea partim sūt matura. p̄im acerba. partim in flore sūt posita. qd i alijs arboribz rariū est. Hāc arborē mlti asyriā vocāt. vt d̄ idē

De Cypressō Ca. xxiii.
cypressus grece d̄ Lypariss⁹. vt d̄ Jsi. li. xviij. qz caput eius a rotunditate in acumē erigit. Un⁹ et conon alta rotunditas nūcupat. Cui⁹ fruct⁹ tal⁹ est dispositiois. et ideo conus appellat. eo q̄ conum imitetur. vnde et cypressi conifere dicuntur. Huius lignū habet virtutē p̄imā pene cedro. aptūqz est turribz templorū. sua enim impuibilī soliditate oneri nunqz cedit. s; semp in p̄ma remanet firmitate. Suauissimū est odoris. et ideo antiq̄ solebāt facere rogam de ramis ei⁹. vt odoris sui iocūditate rep̄merent fetore cadauerū mortuorū. Hucusqz Jsidō. Est autē cyp̄ssus arbor calida i p̄mo gradu et sicca in secūdo. cui⁹ pomum lignum et folia cōpetunt medicine. vt dicit Placari⁹. Sunt ei stiptica et p̄solidatiua. et iō valent et fluxū vētris ex debilitate virtutis retentiuē. si cor pulnis in cibis vt in pomibz assumat. Valēt et illa cā passionem et

dolore lumborū si cui⁹ aqua pluuiali decoquant. deinde vinū lymphet. Cypressi folia recentia vulnera purgant et sanant. si crum ignem fugant. nares poliposas mūdant. et fetore amputant. fluxū sanguis sedāt. Semen ergo eius mixtū cum caricis. i. ficub⁹ siccis duricias soluit. reumatismū fluxū struigē. contra antracē. i. apostema venenosum et morsum mortiferū subuenit. et eius malicia ne se diffundat reprimat et cōpescit. morisibus venenatis occurrat. Has autē virtutes cypressi recitat Diosco. et multo plures Plinius autē li. xviij. ca. xxxij. Cypressus est arbor ramosa. a fructu habēs vacuas baccas. p̄ fructu folia amara odore violenta. vmbra gratiosa. Cui⁹ duplex dicit esse species. masculus scz et femina. femina autē sterilis ē. verūtamē aspectu pulchra. cui⁹ ramū in fastigio sunt densi et inuicem conuoluti. masculi vero ramī sunt magis spissi. qui si p̄cisi fuerint regerminant.

De Cypressō Capitūli. xxv
cyp̄ssus de quo dicit Lanticoz. iij. cyp̄ri cū nardo et. fm Pliniū li. xviij. ca. xxxij. est arbor in egypto filis olei et folijs. sed eius folia sūt viridiora et crasiora cū flore nigro et semē cādido et odorato. qd si cū oleo coctū fuerit aut p̄fectus et p̄mitur in vngentū regū. qd odoriferū ē et sūme delitiosū et cyp̄ssus dicit. Idem d̄ Jsidō. li. xviij. et glo. sup̄ Lanē. Scōz Pliniū autē d̄ q̄ optima hui⁹ generis arbor crescit in egypto sup̄ nilū in canopia regione. Secūda vero in ascalone. Tertia in cyp̄ro. cuius est mira odor et suauitas. Arbori huic vt dicit idē est alia arbor filis q̄ dicit aspalatos. habēs similitudinē in flore cū flore rose. et cuius radice et flore nobile fit vngentū. Dicit idē q̄ in oi frutice vbi directe resulget arc⁹ celestis eadē fit suauitas odoris qd iū ibidē fulget arc⁹. sed si sup̄ eandē arborē fulserit ienarrabiliter ei⁹ odorē ampliat et decorē. Et est filis spine cādide. colore habēs igneū siue rufam. et in parte redolet vt castoreū. A multis vocat scēptū helisei. vt dicit idem. Dicit adhuc Diosco. q̄ cyp̄ssus est arbor medicinalis cōuenientis et cōglutina tūe virtutis. Cui⁹ foliū masticatū tumores oris cōpescit. ei⁹ elaxatura siue decoctio p̄mes capitis inficit. et inficit capillos si idē capilli fomentē. flos eius cum aceto decoctus dolorem capitis soluit. vt dicit idem.

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

Quis lentiscus dicit alterius virtutis? Que
re supra de littera A.

De Cinnamomo

Capitulum. XXVI.

Cinnamomū de quo dicitur Eccl. xxiij.
z Exo. xxx. sic ibi dicitur glo. est pignu-
m qd nascit in india z ethiopia: duoz
modo cubitozū. Et dicit cinnamomū:
quia subtiles z replicatos habet culmos:
ceri vel nigri coloris. qz fracti reddūt vis-
bile spiramentū. Cinnamomū pō qnto gra-
cilis z subtilis: tanto carius est. z quanto
grossius. tāto despecti reputat. Scōz Jsi
dozū autē li. xviij. Cinnamomū eo est dictū
qz cortex ei⁹ i modū canne est gracil⁹ et rotū-
dus. z crescit stipite bzeu: pgas tenues ha-
bens. Qd cū frangit ad modū nebule suaz
uissimū emittit spiramē. Sup Eccl. xxiij.
dicit glo. Cinnamomū ē bzeus arbor odo-
rifera z dulcis cinerei coloris: prestās plus
duplo ad medicīne vsum q̄ fistula: Plin⁹
q̄ li. xij. c. xij. De cinnamomo inq̄t z casia
fabulose narravit antiq̄tas: qz inuenit in ni-
dis auiū. et specialitē phenicis. nec haberi po-
test nisi qd cadit p̄rio pondere. vel qd excu-
titur cum plūbaris sagittis. Sed ista fin-
gunt hoīes: vt rerū precia augeant. Scōz
p̄tate aut cinnamomū crescit apud trogo-
ditas in ethiopia: qui p̄ vasta maria in rati-
bus deducit illud ad portū gelbenitarum.
Et est frutex duoz cubitozū ad maximū: v-
l vnius palmi ad minimū. truncū habens in-
grossicū quattuor v l sex. alij habent vnde-
cim vel duodecim digitorū. Nec olet nisi
quādo arefcit. Siccitate em̄ gaudet et i ses-
mē sterilior efficit. Contra arborū naturā
aliarum inter vepres z rupes dēssimas gi-
gnit. z ideo nō sine magna difficultate rēcol-
ligitur. Ante ortū solis aut post occasum
nulli licētia colligendi pcedit. quod cū col-
lectum fuerit sarmenta hasta diuidit sacer-
dos. deoqz partē ponit: reliquūz mercator
emit. Precipua autē bonitas ei⁹ vel virt⁹ ē
in densissimis virgultozū partibus ad lon-
gitudinē palmi. z quod est in trunci medio
vel quod est primū radici: parū v l nibil va-
let. quia ibi minimū corticis est. in quo est
summa bonitas cinnamomi. z ideo cacu-
mina et supiores partes preferuntur. quia
ibi cortex plus abundat. lignū vero interi⁹
respectu corticis nullius v l modici ē valoris.
Hucusqz Plinius. li. xij. Scōz Dias. pō. et

Plat. Cinnamomū calidū est in tertio gra-
du. z siccū in scōo gradu. Cui⁹ duo sunt ge-
nera. grossum. s. z subtile. z grossum ē min⁹
laudabile. et ponitur in vomitiuis medici-
nis. qd pō gracile est z subtile: ē laudabile.
z in alijs antidotis magis vtile. Est autē eli-
gendū qd est subtile acutū hñs sapore. dul-
cedini intermixtū cū multa aromaticitate. z
surrufum in colore. Qd autē subalbidū est
minus valet. ex aromaticitate hñs p̄tate cō-
fortandi cerebrz. ex pglutinositate habz vir-
tutē solidādi. Habet aut cinnamomū mlti-
plici p̄tatem. vt dicit Diasc. Nam tussim ex
grossa humiditate sedat. tritū z cum aceto
mixtū impetiginē extirpat. Collyrijs admi-
xtū humiditatē oculoꝝ desiccāt. renū dolo-
rē mitigat. hydropisim curat. morbus repti-
liū sanat. appetitū p̄fortat. mēstrua puocat.
oppilationē aperit. cibū digerit z phlegma
dissoluit z psumit. potatū cum vino secun-
dinas excludit. caliginem oculoꝝ detert.
git. syncope ac cardiace passioi subuenit atqz
qz succurrit.

De Casia

Capitulum. XXVII.

Casia de q̄ dicitur Exo. xxx. spēs ē aroma-
tica. z nascit in Jsi. li. xviij. in arabia:
z est p̄ga robusti corticis z purpure-
is foliis: vt cortex piperis. z ē filis cinnamo-
mo i p̄tate: s. tñ potētia inferior. Vñ i loco
cinnamomi duplet ē pōd⁹ ei⁹. In medicis
sepi⁹ admisceat. vt dicit Jsi. Glo. aut sup Exo.
c. xxx. Casia i locis aquis nascit. z i iunioribz cre-
scit ac bonū odorē reddit. De casia dicit Plin⁹
li. xij. c. xij. Frutex inq̄t casie iuxta cinamo-
mi cāpos nascit. cui⁹ āplitudo ē triū cubito-
rū. cui⁹ sarmētū ē grossius sarmēto cinamo-
mi. Cui⁹ ē triplex color. Primo em̄ cādescit.
deinde rubescit. tādē nigrescit. z ista ps ma-
xime est laudabilis. post nigrā āt laudabili-
or ē rubea z min⁹ laudabil⁹ cādida. Nā cis-
ti⁹ a p̄mitibz corrodit z cauāt. z h accidit p̄p-
tē sue sube mollicie z miorē amaritudinē cor-
ticis z p̄tate. Probat ei casia cū ē recēs p̄ oz-
dorē. p̄ sapore z p̄ calore. Nā casia nobilis
subdula paucit acuti ē sapore: suauit iocū-
di est odoris. subnigri insup vel purpurei ē
coloris: z pōderis est grauior. z magis lau-
dat illa casia q̄ d̄ facili nō frāgit sed reflectit
pot⁹ z plicat. Alia aut est spēs casie q̄ bals-
samo de saba filis est in odore. sed amara ē.
Et ideo prima scz nigra que est subdula

Lib. xvii. De Vegetabiliū rex

z feruētis saporis z bōi odoris a medicis plāu
daſ. Ducuſq; Plī. Scdm̄ Plāt. at z Diaſ.
caſia ē duplex. ſ. caſea fiſtula z caſea lignea:
q̄ ē fructus cuiuſdā cortex naſcētis iuxta pſt
nia babylonis. cui⁹ diuerſe ſūt ſpēs. Una ē
ſiliſ cinamomo q̄ ſurrufa ē z rotūda ſolidā
q̄ bz ſubaz. z cū frāgīl vlt̄erit ſi plicat ſz reſi
ſtit. acuta ē in ſapore z pax dulcis. z iſta me
dici vix vtunt. Alia ē ſpēs q̄ ē ſubamara p
rim hñs colores diſtinctos z hac vtiē me
dici. z ē eligēda q̄ nō facile frāgīl ſz plicat. et
q̄ bz acutū ſaporem mixtū dulcedini cui⁹ aro
maticitate. cū at frangit colores bz ſubalbi
dos iter⁹ z diſtinctos z ruſos int̄mixtos.
Sophiſticator qñz cū admixtōe corticis cap
par. ſz coſcit. qz ſubamari ē ſaporis. p̄tutē
bz diuretica. i. diuiſiua et ſubtilitate ſue ſz
ſtācie. z bz et p̄tutē p̄ſumēdi ex q̄litate ſuiſ
Inſup bz vi p̄fortādi ex aromaticitate. ren
maticas z frigidas cās curat. epilēticos et
caducos iuuat. cerebr⁹ p̄fortat. renes z veſi
cāz purgat. apoſtemata maturat z ſanat re
nes z epar z ſplenē deoppilat. fetore oris ma
ſticata palliat aut apurat. mēſtrua puocat.
z matriā p̄fortat. ſz ſyncopim⁹ defectū cor
dis iuuat ſi ex ei⁹ puluere z roſis z oſſe cer
ui ſyrupus fiat. Ducuſq; Diaſcoī. et Plā
tearius.

De Caſia fiſtula.

Capl'm. xxviii

Caſia fiſtula ē fruct⁹ cuiuſdā arboris q̄
lōga ſemina pducit. ſz ſuccedente tpe
elōgat z ingroſſat z calor⁹ actōe ecce
ri⁹ p̄deſat. medulla iter⁹ exiſtere nigra z hu
mida atq; dulci q̄ mixta ē cū albis gñis z q̄
buſdā celluſ ad modū ſauū mell' iter⁹ ē diſti
cta. Et at eligēda q̄ eſt groſſa z ponderoſa.
qz multā ſignat inēc hūiditate. reiiciēda eſt
et leuiſ z ſonoza. qz ſignat vacuitatē z ſicci
tatē. p̄tutē bz leniendi mollificādi z mūdiſi
cādi z feruore ſāguis mirabilē mitigādi ac
cholera z ſanguinē depurandi. apoſtemata
gule diſſoluit. viſcerib⁹ vtil' ē. z vicij⁹ pecto
ris ſubuenit. mēſtrua retēta ex pingui hūo
re educit. tumorē viſcer⁹ z iſteſtinor⁹ dolores
porata tollit. Ducuſq; Diaſ. q̄uis at vſua:
lit i caſia duplex ſt. ſonat. cū ſimplici tñ ſcri
bi z pñiciari dōz vt caſia dicat. vt dicit au
tores. An̄ Quidi⁹. xv. metamorph. Quo
ſit accaſias z nardi leuiſ ariſtas zc. Et ſic
vbiq; dōz Plī. z Perſi⁹ z aliq.

De Calamo

Ca. xxix.

Alamus aromaticus. de q̄ dōz Ero.

c xxx. a ſilitudine calami vſual' ē voca
tus. vt dōz Jſi. li. xvij. Et ſignit i in
dia mult⁹ modis geniculat⁹. odoze ſuauiſ.
mira fragrās odoris ſuauiſ. Qui ſi fran
gitur in mltas ptes ſcindit et diuidit. Et in
gutu ē ſiliſ caſie cū leni acrimonia remora
dēte. vt dōz Jſi. Scd⁹. Paſ. pō feruētis vī
tutis. In glo. ſup Ero. xxx. dōz q̄ calam⁹ aro
matic⁹ eſt ſpēs q̄ creſcit iuxta mōtē libani.
Vbiq; at creſcit dōz Diaſ. Plāt. Plī. ſpēs
eſt calida et ſicca in ſecō gdu. Et ē radix cu
iuſdā fructis calamo valde ſiliſ. z magni
odoris. bz at ad modū cāne cōcauitatē i q̄
lignū inuenit. qd̄ qd̄ extrahi dōz cū nullius
ſit valoris. tñ aliqñ intus dimittit vt maio
ris pōder⁹ videat. Et aut ſz eoſdē autores
calam⁹ duplex. ſ. Perſi⁹ q̄ colore eſt citrin⁹
Alius eſt indi⁹ q̄ colore ē ſubalbid⁹. q̄ cū
frangit facile nō puluerizat. Et bz p̄tutē mi
rabile p̄fortādi. vnde ſtomachū p̄fortat di
geſtione adiuuat. marie ſi cū abſinthio tēs
peſ. Cardiacos z cordis defectū quē greci
ſyncopim⁹ vocāt cū aq̄ roſacea mltū iuuat.
Scd⁹. Plī. aut calam⁹ odorās ē indi⁹ qui
marie valet qñ ē ſurrufus. nodis plenus et
ſpiſſus. z qñ nō frāgīl i ptes plimas valde
ſiccas. Et ē valde medicinal' fere ſic caſia vlt̄
etiā cinamomū. Quaz p̄tutes q̄re ſup. Alā
menſtrua puocat.

De Calamo vſuali

Capl'm. xxx.

c Alamus vſual' ſm̄ Jſidoz dōz cans
na ſtipule vlt̄ ſegeris. z ſic dōz a calo
cales. eo q̄ immiſſo ſtatu aliqualit' caleſcit.
Et eſt p̄prie ſtipes medius in ſegere inter ra
dicē atq; fructū ſine ſpica in qua fruct⁹ con
tinet. Alio etiā noie vocat culmus. vt dicit
Jſido. Et eſt interius cōcauus. exteri⁹ plas
nus et rotundus. nodis aliquib⁹ munitur.
multis tuniculis circūneſtitur: quo mediā
te ſpica p̄ficiet et nutritur. quo deficiēte de
ſicit et ſpica. z penit⁹ deſtruit. modico venti
impulſu hincinde agit et mouetur: ſaalli
me frangitur et incuruat. et vix erigitur vel
reparatur.

De Calamo ſcripturali

Capl'm. xxxi.

c Alamus ſcripturalis: d̄ q̄ in Plā.
dicit. Lingua mea calamus ſcribe
idē ē qd̄ arūdo. qz antiq̄ arūdie vte
bant i ſcribēdo añq; vſus pēnaz habereſ.

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

Nā arūdo vt dicit Plin. l. xij. c. xxxij. vtil
ē ad multos vsus. Arūdes iqt itaq̃ fructuosas fru
tices obtinēt pncipatū. suntq̃ necarie i bel
lo et i pace. Nā arūdiū septentrionales pos
puli domos suas aprissime tegūt. et eas i su
is cauernis p delictis et ornatu suspēdere cō
sueuerūt. Calamis ēt oriēs ppli bella agūt
et de eis spicla faciūt. Tāte ei lōgitudis sūt
in multis p̃tibz q̃ hastas vice p̃bet: radicem
hūt viuacē. Cū si eas frutices recidat fecū
dū surgūt. Sūt autē aliq̃ calami q̃dā medul
la repleti. q̃dā ex toto cāni. q̃ ad fistulas fa
ciēdas sūt mlti ap̃ti. Calami autē medullas
t̃ibutes lignū spissū et nodosū pugnātibz
p̃t pueniūt. Sūt et miores arūdes i locis
min⁹ q̃stis cretētes. subam hūtes tenuē et
valde durā. et medullā q̃si nullā. et eas sup̃fi
cies ē plana et relucēs ac polita: nō nodosa.
Et tales calami sunt habiles ad scribēdū.
Cū p̃s antior: p̃cisa acut⁹ et ad scribēdū
adaptat⁹. et vt p̃fectū atramentū admittet pa
rū scindit. et i p̃e dextra p̃t q̃s i sinistra aliq̃n
tulū plōgat. Sunt et aliq̃ calami dulci me
dulla pleni q̃ p̃ minuta frusta icili p̃stant. et
ad lentū ignē i lebetē decoquūt vsq̃ ad spū
situdinē. et p̃mo videt totū trāsire i spūmā.
sed post facta residētia spūm⁹ et mel⁹ fundū
petit. spūmosū autē et vanū sup̃ manat. et per
alio sop̃biticat⁹: s̃ discernit. q̃ bonū crept⁹
tat i ore. et ē valde dulce. malū p̃o nō: s̃ i ore
euaneſcit. vt d̃ in Plat.

De Cappare Cap. xxxij.
C Appari d̃ q̃ Eccis xl. s̃ Plin. l. xij.
c. xxxij. et fm Jsi. est frutex i oriēte
nasces: cui⁹ cortex folia et flores pueniunt
medicīne. et p̃cipue cortices q̃ sunt in radi
ce. Et vt dicit Jsi. l. xij. c. xxxij. Capparis a grecs
nomē sup̃sit. eo q̃ h̃z rosida i lūmicatibz ca
pitella. De cappari ar̃ d̃ Dias. q̃ ē herba sis
ue frutex spinosus expas⁹ s̃ trā. vinctōe ple
n⁹: cui⁹ p̃tus duriciā splenis sup̃ oīa medi
camia iunat. Nascit i locs aridis et siccis ac
durs. et maxie i antiqs mur⁹. ventrē remollit
comestū: yrīnā puocat: et mēstruis impar.
Dolorē dentū mitigat. suc⁹ ei⁹ auribz iſtilla
tus. p̃mes necat. mltas habz radices et ma
gnas. q̃z cortices sūt viles ad p̃dicta. In
Plat. d̃. cappari vt volūt q̃dā est herba q̃ i
pncipio vers⁹ ē colligēda et desiccāda. et p̃ se
ptē annos i mag̃ efficacia p̃suada est. Et est
bona ac laudabil: q̃ cū frāgile n̄ puluerizat.
et aliq̃ntulum ē subamara in sapore et surru

sa in colore. et flores ei⁹ sūt calidi q̃n adhuc
sūt clausi. q̃z nihil valēt cū fuerint dilatati
cū sale p̃diūt et sic vsui refuant. Viriūte ha
bēt appetitū excitādi et digerēdi hūorē i ore
stomachi cōtēs. Sūt em̄ cibi et medicīa. s̃
surditate p̃fert puluis ei⁹ auribz fistulas: si i
oleo decoquat⁹ et auri patenti infundat. Huc
vsq̃ Plat.

De Cardamomo

Capitulum xxxiii

Cardamomus de q̃ d̃ sup̃ Ezech. vi
c d̃ Dias. est semē cuiusdā arbor⁹: tēpe
vers⁹ fructū pducēs. Facit ei q̃dā tu
berositates siles botro vinearū q̃b semē cō
tinet. Et ē duplex. Mai⁹ q̃ d̃ domesticū.
et min⁹ q̃ d̃ siluestre. Primū ē mel⁹. q̃z ma
gis ē aromaticū. et elandabili⁹ q̃ d̃ surrufū
aliq̃ntulū acutū dulcedini infunditū. p̃tutes
h̃z p̃fortādi et p̃sumēdi. et ioualet s̃ cardiacā
passionē. s̃ stomachi idigestionē. ad appeti
tus puocationē. ad vomit⁹ rep̃sionē. ad ce
rebrī debilitatis p̃fortationē. vt d̃ Dias. et
Plateari⁹

De Calamento

Capitulum xxxiiii

Alamētū est herba q̃dā mente silis.
c de q̃ sc̃i in glo. aliq̃n faciūt mētionē
Et est duplex fm Dias. et Plat. s̃. mō
tanū. et illud simplr est mel⁹. Aliud est quā
si domesticū nō ita siccū sicut p̃mū. p̃tutes
h̃z p̃solidandi et p̃sumēdi cū calidū sit et sic
cū in tertio gradu. vt dicit idē. Valēt s̃ ruf
sim i infirmitatē pectoris et causa frigida si
cut et diacalamentum q̃d est electuariū q̃d
ex illius herbe floribz et pulueribz et alijs est
p̃fectū: stomachi et intestinorū dolorē sanat.
cōtra reumaticas et frigidās causas iunat.
mozus reptiliū curat. et venenū ad exteriōs
ra renocat. Succus eius auribz iſtillatus
vulnerum et aurium etiam vermes necat. li
bidinem domat. contra lepram adiunat et
retardat. sup̃fluitatē et humiditatem mas
triciis anibulat et desiccāt. vt dicit idē. Dul
tas alias p̃tutes h̃z sicut artemesia. sed hec
iam sufficiant.

De Larice

Capitulum xxxv

Arce vt d̃ Jsi. est herba durissima et
c acuta cuius thipes siue p̃gula est tri
angularis manū secans ipam violē
tius p̃tractātis. folia habet in vtroq̃ latere
secātar acuta. pyramidalē formā ad modū

gladij reputata nūq̃ tamē caricē acūmē ali
quē ledit nisi p̃mie? ctingat. In loco palu
stri z molli crescit. z tū nō modicā duriciem
piter z acūmē h̃re i sua suba se ostendit. fm
Pli. at inē genera scirpi cōputat. vii z caricē
scirpi nōiat triagulare. de q̃ subdit q̃ ra
dit scirpi triaguli est odor? boni z p̃tut? sic
calami aromatici. s; h̃ intelligo n̄ i generali
sed multuz i sp̃ali: sic ipe memorat li. vii. A
carice at̃ d̃r carectū. loc? s; vbi crescit caricē
ces. sicut z a salice salicū vbi crescit salices
vt dicit Jsid.

De Carduo Ca. XXXVI

Ardu? fm Jsi. grecū est. z ē gen? her
c be l'frutic? spinosi. cui? nata mordax
ē z austera. z iō succ? ei? alopicias. i.
capilloz flur? curat. De carduo d̃r Dias. q̃
radix ei? laq̃ decocta cupiditatē potatorū
bus admīstrat. matrici vtilissim? ē. z iō nō ē
miz si a mulierib? desideret. qz iuuat vt ma
sculos p̃creet. vt d̃r idē. Est at̃ cardu? herba
mīstū aculeas h̃ns hastas z i sumitate spio
sa h̃ns capitella in q̃b? semē cardui p̃tinet.
q̃s itaq̃ exteri? nigz ē. s; albū ē interi? in me
dulla. z ē semē diureticūz diuīsiuū. z valēt
calculū i renib? z vesica. crescit i loc? incultis
depascit ab asinib? z bestijs p̃culcat. sic dicit
iij. Reg. iij. Trāserūt bestie salt? z p̃culca
uerūt cardui zē. De carduo at̃ d̃r Pli. li. x.
c. xvj. Cardui folia z caul? sp̃iosas lanugies
h̃nt. cui? semen z radix vesic? p̃nt. Et ē q̃ddā
gen? cardui q̃s sine infuallo tota estate flo
ret. z vno flore cadete p̃cipit aliū. cui? aculei
arescēt folio desinūt p̃ugere. Sūt z aliū
cardui spinosi frugib? inimici. vt d̃r idem. z
abūdat i semie. z iō vix p̃nt extirpari vbi sel
crescūt nisi affuerit cultoz? diligētia cardus
os extirpant. In ipoz at̃ extirpatōe sepe le
sionē patit z p̃cturā

De Arica Ca. XXXVII

c Arica est sic? sicca z a copia sic vocat
ta. nā singul? anis sic? vt d̃r Jsi. li. xvj.
ter q̃terve l'fructū gignit. atq̃ altero mature
scētē alt? oris z succēdit. Larice a senib? sum
pte in cibo sepe ferūt defendere ipoz rugas
vt d̃r idē Scdm Dias. p̃o int? fruct? carica ē
dulcior. z ē vtil? in cibo z in medicia. Vltū
ei nutrit z impiguat. sanguinē grossū z mul
tū generat z debiles p̃fortat. Scdm medici
nā p̃o pecc? mūdificat. tussim sedat. vocem
clarificat. sauciū tumorem mitigat. renes z
vesicā z matricem purgat. cocte in vino cuj

absinthio hydropicos curat. trite cū sinas
pe pruriginē aurū purgat. tū i cibo nimis
ysitate inflatōem z ṽetositatē generat. pedi
culos creat. vt dicit Dias. Alias enī p̃prie
tates quere infra de Ficu.

De Limino Ca. XXXVIII

c Jminū fm Dias. z Macro. z Per
sum est semē aromaticū: colore pal
lidum. Unde Persius. Rugosum piper et
pallentis grana cimini. Calida et sicca in se
cundo gradu. Virtutē habet diureticā fur
mositatis subleuat. et digestionis p̃for
tatiuam. et ventositatis mitigatiuā. z dolo
ris stomachi z inflatōis rep̃ssinā. solutiōis
ventr? restrictiū. Cū aceto infusum primo
aslet. et insufflatū i narib? sternutatorēs puo
cat. sanguinē de narib? p̃fluētē sedat. tumos
rem sauciū et dolorē mitigat atq̃ sanat. cū
baccis lauri reuma frigidū cōpescit. Sanguinē
coagulatiū oleo mixtū cū cera mūda
discutit et dissoluit. Limorē et cōcussione si
ue alio modo factū puluis ei? cū cera bene
cōmixt? sepi? apposit? totaliē tollit. z ei? fire
quētū vsu facies discolorationem incurrit
Hucusq̃ Dias. z Plate. Idem fere d̃r Pli.
li. x. c. xvj. vbi dicit. q̃ cimum aliud ē do
mesticū. aliud siluestre. Et dicit q̃ mules cō
uenit remedijs maxime stomachi. cui? dis
soluit inflatiōes: et intestinorū discutit do
lores: atq̃ viscer? torsiones

De Lorianthro Caplm. XXXIX

c Lorianthū de quo d̃r Erod. xvj. et
Hu. xj. s; Jsi. li. xvj. est semē q̃ddā
odoriferū. a grec? Lorian dictū. Cu
ius semen in vino dulci datū hoies vt dici
tur: reddit ad venerē p̃mpiores. Lanēduz
tū est ne n̄lmis def. qz absq̃ dubio amētiāz
adduceret et furozē. Lanib? aut̃ herba ē cū
semine venenosa. Nā iterficat eos si ab eis
aliq̃tēs assumat. vt d̃r Jsid. z Papias. Et
supaddit. Est inquit Lorianth? in cibo sic
ptū calefactiū z cōstrictiū. necnō z somni
puocatiū. Scdm aut̃ autores d̃r ēē cōpos
sive p̃ntis. Dicit etiā sic Pacer in lib. suo
Frigida vis herbe coriandri dicitur esse.
Austereq̃ simul quiddā virtutis habere.
Hanc Galienus ait per quā depellere ṽetūz
Lumbricos tineaq̃ solēt si trita bibatur
Cum vino: vel si mixto sumatur aceto. Co
riandri herba in se est odorifera q̃ddū ē in
tegra: sed manib? fricata fetet. Semē eius
candidū et minuz.

plantisq; et ear; proprietatibus

De Coloquintida

Caplin. **XL.**

Coloquintida de q; dicitur. **Reg. iiii.** e ge
nus herbe amarissime. scz cucurbita
agrestis. qz more cucurbite flagella
tedit iuxta terrā fructu rotundo z silis cucu
meri viali. Dec herba qsi vit; se diffundit
in sepibz. fructu modico z rotundo. vt dicitur. **Jsi**
do. li. xvij. Scd; Dias. qo coloquintida q dicitur
cucurbita alexandrina aliqui iuenit sola z tūc
ē mortifera z venenosa. sic herba q dicitur squil
la. i. cepa maria. qz qn cū mules iuenit nō ita
p oia ē nocua. H; at medullā cortice atz se
me. Medulla ē optia i medicia. semē secun
dario. scz cortex null; vl modice ē pūct; An
illa medulla ē laudabil; q ē alba z cui semia
bū sūt inserta. illa at parz attēdēda q cū pūc
tū multū sonat. sū qn de facili puluerizat.
Virtutē h; dissoluedi z psumēdi. ex amari
tudine etia; diuidēdi z penetrādi. z suba sue
subtilitate fleuma purgat z melācholiā. vñ
dicitur valere p qtidianaz scabie z qtranā si mō
debito patiētibz offerat. dolori dētiū sbue
rit. libzicos. i. lōgos z lubricos vētr; ver
mes excludit. Vermes aurū puluis ei; ins
ticit. splenis z epas duriciā apit si succ; ei;
cū feniclo ppinet. ei; decoctio emorroidas
i. sanguis venas apit z mēstrua puocat et
educit. Has z alias mltas pūctes h; vt dicitur
Dias. z Plat. z etiā Plin.

De Croco

Caplin. **XLII.**

Croco de q; dicitur. **Caplin. iiii.** z **Thren. vlti.**
herba ab vbe Coricio sic dicta. vbi
maxie abundat. vt dicitur. **Jsi. li. xvij.** ē her
ba cū flore sic dicta. scz flos i q est potissima
pūctus crocum dicitur. z est optimū qd est recens
odor; boni longū. parz albū. integz. neq; in
fragmēta cōminutū. in spiratiōe bonū. z cū
carpū inficit z tingit manū z lenit est acutū
Qsi hmoi nō fuerit: vetustū cōgscit aut ifu
sūz Adultera aut admixto crocomagmar
te augēdi pōder; cā cū spūa argēti trita ad
dit. sed p dicit si puluerulētū iuenit. et si deco
coctū ab odore pūcio imutet. z dicitur crocoma
gma supfluitas q relinquit ex aromatibz ex
q; crocū fit vnguētū. Duculq; **Jsid.** fm
Dias. qo due sūt spēs croci. Hortens dicitur
ab hortō i q nascit. z Quētal a loco vbi cre
scit sic vocat. Et est iste nobilior q; hortēsis
nec apponit in vomitū medicinis. pducit
at florē purpureū hñs caput ad modū vio
lei cū medio tres vl qtuor flores pducit

Eligēdi at sūt sursi vl oīno rufi. subalbi
di qo abijciēdi sūt. p decē annos pnt fuari
Est aut crocū calidū z sicū i pmo gradu et
in suis qūatibz tpatū. z iō est pfortatiuum
Vñ ptra debilitatē stomachi z defectū cor
dis multū valet. ruborē oculor; ex sangūie
vl macula tollit si tritū cūz ros z vitello ou i
ocul; apponat. Duculq; Dias. z Plat. Anā
em pūctatē h; croc; qz in folijs p totā h; z
emē retinet virozē nec deponit illum qntūz
cūq; frigus intendat In estate qo deficiūt
ei; folia penit z marcescūt. z post mediū au
tūmnū itez crescit z tūc flores ei; i tenui sta
pūte exēit z prumpit. Sicut at dicit Arist. li.
vegetabiliū. Croc; habz magnā pūctatē
z similitudinē cum cepa z ascalonia in radice.
Differt tñ ab vtraz. qm cepa siue radice
croci. est pūctus carnis z nō facit semē sicut
ascalonia. sed etiā est tota rō ei; seminatiua
in radice. z oēs tūnce croci sūt macre. z nō
recipiūt tunice eius oziri ab vna parte cepe
sue sicut accidit in ascalonia z domestica ce
pa. sed incipiūt tunice croci a locis germi
tionū venaz cepulaz. z ē est de pūcio croci
vt dicit Arist. Habet at cepa croci radices cā
pillātes q; adheret terre z attrahit sibi nu
trimentū vtilitū z allium. z hmoi. z qn ce
pa croci ē grossa z iam matura incipit diui
di et multiplicari in capitā mltā. pūctas tuni
cas z radices hñia z ex singul; crescit plan
ta. Ex quo parz q in eius capite seu radice
est eius pūctus sementina. q est sui multiplē
tiua z sue speciei pseruatiua. quēadmodūz
dicit Plin. Siqdem crocū li. xx. ca. xx. sic
comēdat. Crocū inq; cūz melle nō soluitur
nec cū aliq; dulci. facillime aut cū vino vl cū
aq. Utilissimū est in medicina. destruit em
oēs inflatiōes z dolores oculor; maxime si
cū vino fuerit mixtū. pectori stomacho z es
pati summe vtile est. qui crocū pūctus biberit
ebrietatē z crapulā nō incurrit. Corone at
tē ex eo facit ebrietati resistunt nec pūctus
hoiē inebriari Sominū facit z caput mo
uet. stimulat ventrē. flos ei; illit; igni sacro
subuenit. De croco fit vnguētū citrinū
et croceum quod greci crocomagon vocāt
Et valet ptra suffusionē oculorū. z est
optimū quod gustatum dentes inficit et
salinam. vlcera capitis purgat capitis tor
mēta z inflatiōes sedat. serpētū z araneaz
morbus z scorpiōnū pūcturas curat. Duc
ulq; Plin.

De Lepa

Caplin. XLIII.

Lepa vel cepe est herba cui⁹ vis tota
est in radice et semine. Et ideo sic cepe
vocat. ut dicitur Ipsi. quia non habet nisi caput.
De cepe dicitur Aristoteles. li. de plantis. Lepa inquit
ascalonis bis faciunt folia. et habet cepe stipites
in quibus facit semen. et habet radice plures tunicis
vestita. et sub radice habet alias radices quasi cap-
pillares quibus nutrit grossa radix. et per hanc ad
totam herbam humor transmittit radicalis. In
primo autem anno non perficit radicem. sed in secundo post
quam seminat. Sicut nec semen autem secundum annum
facere profuerit. Nec facit semen in folliculo
sicut allium et quidam alia. sed in summitate stipitis se-
men super glandam pediculos. id est pedes paruos se-
dilatat. Species autem cepe est duplex. scilicet dome-
stica et siluestris. quod canina ab Aristotele nuncupatur.
Canina autem cepa flores habet albos plus celum et
virides quodammodo plus terram. Et talis cepa va-
let per apostemata. Habet autem cepa domestica
stipites percaui et sine nodo. et sicut renouat fo-
lia ita et radices. ut dicitur Aristoteles in predicto libro
Secundum Dioscoridum. cepe domesticum est utile ad
dicinam et ad cibum. Est autem viscosum et frigide na-
ture et marie illud quod est oblongum magis quam
rotundum. et magis rufum quam album. et magis sic-
cum quam recens. et magis crudum quam coctum. come-
stum fastidium tollit. oris fetorem diminuit. ventrem
mollit cibos parit. succus eius cum melle caligine
oculorum detergit. succus eius lethargicis sub-
uenit. auribus cum lacte mulieris instillatur eius
dolor sedare profuerit. comestum tunc put-
ruenit viscosos humores incidit. ora vena-
rum aperit. urinam et menstrua puocat. et educit ve-
nenum. Morfus rabidi canis extinguit et ali-
is venenosis moribus succurrit et resistit. cutem
clarificat. et poros aperit. et ideo sudores puo-
cat et educit. et comestum crudum nihil nutritum
in corpore tribuit. cholericis obest. phlegmaticis
prouenit. Sitim facit. inflationem gignit. et
et acumine suo caput percutit atque ledit. et ni-
mis comestum aliquam maniam et insaniam inducit
et terribilia somnia videre facit precipue si ab
excumbentibus egritudine comestum fuerit. lachry-
mas solo odore puocat et visum ledit. Dico-
scorus Dioscoridum.

De Lepe

Caplin. XLIII.

Lepa caninum dicitur squilla. et inuenitur in
citra mare. unde a Plateario cepe mari-
na appellatur. Repit autem quandoque sola.

et tunc mortifera ac venenosa est. si inter recipi-
at nisi eius venenositas repinat. Solent autem
salernitani eam diuidere in plures partes et pla-
tare in hortis sigillatim. et ita repunt venen-
osum eius. Repunt autem malicia si in vino et oleo
aliquantulum dimittatur. et sic in medicinis appo-
nat. Debet autem scindi ista cepa et interiora
ra et exteriora abijci. quia exteriora sunt mortifera
per nimiam caliditatem. et interiora per nimiam
siccitatem. sed media sunt repata multum iuueni-
tia medicinis. De cepe autem dicitur Plinius li. xv.
ca. xvij. Cepe apud grecos multa sunt genera.
ra et eis omnibus est odor lachrymosus. et est opti-
mum quod est rotundissimum et acutum est rufum quam
caudum. et crudum quam coctum. serit et plantatur. Sed
seminat autem annum sequente non facit semen. Et
quoniam facit corripit ipsum caput. unde ex corrup-
tione iacti seminis gignit ipsum caput. et per
ductio seminis capitis est corruptio. Vult
autem feri semine cepe in solo terre fosso. herba
rura aliarum radicibus extirpatis. semen eius nigre-
scere incipit metit antequam totaliter mature-
scat. radices eius optime in paleis preseruantur.
Quod si libeat capita ineterari. aqua salina
et tepida sunt capita intingenda. et ita effici-
unt diuturniora et elui meliora. Sed si siccis
ad seminandum vel plantandum sunt utiliora. Vlti-
mi etiam capita ceparum sicut et aliorum suspēdunt
in fumo super ignem. et sic ne germinet preseruantur.
quod sepe extra terram facere certum est sicut et ali-
um. nisi per artificium caueatur. Item li. xv. ca. xvij.
Cepe siluestres non sunt sapide neque multum co-
mestibiles. sunt tamen multum medicinales.
Ipsi enim olfactu caligini medent. magis autem ven-
erione. puocat. oris vlcera sanant. morfus
caninos cum melle et vino curant. morfus
etiam serpentum obuiant. auricularum sonitus
et grauitatem emendant. cum adipe anseris
no aut cum melle liborum dolores iuuat. vul-
nera cum melle purgant et sanant. Nuculus
Plinius

De Lucumere

Caplin. XLIII.

Lucumer eris. quidam est herba de qua
c dicitur Ipsi. li. xvij. Lucumeres sunt dicitur
eo quod interdum sunt amari quam dulces nam
sci prohibent si lacti mellito eorum semen infun-
dat. Dioscoridum autem dicit. Lucumeris natura fri-
gida repit. ventrem soluit. stomacho accommoda-
datur. quibus animus deficit succurrit odore. Fo-
lia eius grana vulneribus medentur quam impellit ca-
minum morfus. Semen eius tritum cum vino. dulci

plantisq; et earum proprietatibus

et potius datū vesicā adiuvat laboratē. fm
Pli. ar. li. ix. c. ij. et. q. cucumer horren
sis. et siluestris cuius radix ē magis grossa et al
ba. ex cuius succo fit electuariū qd est necessa
riū in multis medicinis.

De Cucurbita Caplm. XLV.

Cucurbita fm Jsi. nomē est grecum
cuius origo latins ē incerta. Et gene
ra sūt multa vt tagit Jsi. li. xvij. Et dī
cit idē Pli. Est at cucurbita alia domestica
hortensis. alia pō siluestris. domestica pō i ra
mos et folia pte et flagella ad modū vinee se
diffundit et qbusdā ligamēt se pnectit sic vi
tis. et hz qdā flores albidos qd emittit po
tissime et nocte. sine appo diatōe florere pte. s.
fructus ei pte pte imo deficit l' putrescit qū
ad modū vinee a tra nō erigit lignis v' vir
gulis nō sustinet. Est aut cucurbita fm Pla.
frigide et hūide pplexiois et in q' l'atibz tpa
te In calidis regionibz p'cipue inuenit. cuius
semia in terrā plecta herbā pcreat ex q. p. dū
cunt albi flores. et tandē fructus pleni semiez
medulla cuius corat pmo mollis. s. qū pue
rit ad maturitatē ad modū ligni idurescit
fructus eius qū noui sūt pueniūt cibis et semi
na medicinis. Sūt at semia ei diuretica et
diuisiua. pte sue sube subtilitatē. et tō valēt et
opillatōz epas et renū ac vesice. acutā parie
tibz cucurbita elica affata cibis et medicia
Pā materiā infirmatū purgat p vrinā et ali
q'ntulū laxat. calorē repmit aliat atqz pfor
tat. semia ei post maturitatē colligūt abluū
tur et ad solē desiccāt. ne pte hūiditatē super
flua corūpanē. In loco sicco p triennū res
seruant. Hucusq; Plate. fm Pli. at succus
cucurbitae valēt et ignē sacz. et tumorē ocu
loz. mitgat dolorē aurū si repid' immitat
semē ei tritū in puluerem et inspersū replet
cauata vulnera. Cūis corat valēt et cōbu
sturā Dicit at adhuc Pli. li. ix. c. liij. ē cucur
bita siluestris digitalis grossitudis nascēs
i saxosis locis. ei succus itōacho et visceribz mē
ti pdest. renū et lūboz paralyti subueit. me
dulla cū absinthio et sale dolorē dētū tollit
succus ei cū aceto calefact' mobiles dētes sis
sit. caro ei sine semē clauis pedū. l' aposte
matibz succurrit. vinū cū ea feruēfactū ocu
loz impet' tollit. folia ei cocta et trita vulne
ribz subueniūt. semē ei potatū cū vino vene
nū vincit et comedi nō dōz. qz inflatōes facit.
Est at cucurbita agrestis fm Jsi. li. xvij. idēz
qd coloqntida herba. multū amara quēda

modū cucurbita p' sus terrā flagella tendit.
hīs folia magis grauis odorū vt cucurbita. et
fructū rotundū facit sic cucumer v'sualis. vt
dicit Jsi. quere s de nata coloqntide

De Celidonia Ca. XLVI

Elidonia est herba croceos hīs flo
res atqz fructū croceū tāgētis man
cingentē. sic dicta eo q in aduentu
hīrūdīnū videt erūpere vt florere vt dī Jsi.
li. xvij. Celidonia em grece hīrūdo latie dī. et
subdit Jsi. vt dī celidonia. qz pullis hīrūdi
nū si oculi ledāt matres earū illis ex bac her
ba medicāt. Idē etiā recitat Pli. s. qz succo
celidonie oculi hīrūdīnū eruti siue lesi ad
statū p'stinū reuertūt Alias siqde notabiles
hz p'tures. Hz em p'turē dissoluēt attrahē
di psumēdi vt dī. Diasco. dolorē dētū mi
tigat. caput purgat. mēstrua puocat. et ma
trice mūdāt. fistulā oris et cancrū curat. fm
Plinū Diasco. et Plat.

De Centaurea Ca. XLVII.

Centaurea ē herba amarissima calis
c da et sicca i tertio gdu. et tō fel terre est
vocata vt dī. Jsi. qz a chironē cen
tauro ei pte p'mt ē inuēta. vt dī idē li. xvij.
Est at duplex. s. maior et minor. Prima ma
iores hz ramulosos et flores. et ē maior effi
cacie q' minor. vt dī i Plat. Et ibidē dī. Co
stan. qz radix maior calida ē et sicca i secūdo
gdu. et hz qndā amaritudinē cū dulcedie. et
tō hz p'tures et glutinād. et ex amaritudie hz
vinū diureticat diuisiua. p' valent flores et
folia in medicia q' alia q sūt in ea. dolorē ve
tris sedat. vīfū clarificat. renes et splenē des
opillat. paralytim curat. p'mes vētris cum
melle necat. vulnera radix ei p' solidat sicut
dī. Plinū Diasco. et Plate.

De Daphni Ca. XLVIII

Daphnis grece laur' dī latie. vt dicit
d Jsi. li. xvij. Et est laur' a p'bo laudis
dicta. Lauri em ramis et folijs cum
laudibz victoz capita coronabāt Et tō apd
antiq's laudea vocabat. s. p' sublatā lra d. et
surrogata r. laur' est dicta. sic qndā dicebat
mediciles q nūc merdiles solet dīci. vt dicit
Jsi. Hāc arborē greci vocāt daphnem eo
q nūqz deponat vīritatē. hyeme ei viret et
estate. et tō indevictores potissime coronāt.
vt dī. Jsi. Et subdit. hec sola arbor a vulgo
credit mīme fulminari. vū fuit apollini an
tiq' p'secrata. de q dīc mgt in hīstoz. sup s.
lud p'bu Cōsuluit Jsaac dūm. s. Bēn. xxv

C

Rebecca ex more gentiliū quē viderat in pa-
rentibz, specie lauri quā tripode dicit capis
ti suppositū. et ramis arborū q̄ agn' castus dicit
incubuit vt vīdēs veras videret et pbāta
sticas nō sentiret. De lauro siq̄ dē dī. Plin. li.
xvi. ca. xxx. Laur' triūphibz pprie dedicat q̄
guāssima ē domibz cesaz atq̄ potestici. qz do-
mos exornat. Et sē duo genera ei'. dēlphi-
ca et cyprica. Lauro dēlphica dēlphibz pmo
coronati sūt triūphātes. Cyprica pmo romanū
pmo suos coronabāt. mō at mltē spēs lau-
roz iuentūnt. s; differt in viroz magnitu-
die et silitudie baccaz. Est aut arbor multo
tiplicis spēs. et enumerat Plin. xvi. spēs eius
arboris inē q̄s ponit q̄ndā spēm lauri quā
dicit fuisse magno Ioui et apollini dēlphi
co dedicatā. Et sō tellus laurifera i domibz
et in sacis a fulmine manet tuta. sine a lauri
pūtia nō solebat apollo dare rīsa sua Et sō
qz dūmīs credebāt cōuenire honoribz. ho-
nozem triūphibz obtinuit nec licebat laurū
pollui vīb; illicitis et phāntis. qz pūtia
da numina sup altare ponit debuit et offerri
Cesar autē Tyberī celo tonante laurum in
capite solitus erat ferre sic ferūt s; fulminū
merus. Narrat etiā ibidē Plin' mīrā rem.
qz cū August' sederet i qdā horo iuxta deu-
illā angustā defecit aq̄la de alto gallinā mī-
ri candoris illesā in gremiū cesaris. tenu-
itq̄ gallinā laurēū ramū in rostro suo onu-
stū baccais multis. gallinā et sobolē iusserūt
aurispices obseruari. et baccais laureas se-
minari. et cū diligētia custo dire. et q̄bz pūct
filia triūphās cū postea cesar laurū i ma-
nu tenuit et coronā in capite gessit. ac decide-
alios cesares eodē mō et eadē filia p' ob-
tentū triūphū oportuit coronari. Ducuntq̄
Plin. De lauro siq̄ dez addit Dial. qz ē arbor
elegātis forme et magne aromaticitatis ac
mūre efficacie ac pūctis. Nam folia ei' vtri-
dila q̄ multū odorifera sunt si pūctant mī-
tīgāt et sanant pūcturā apū et vesipax et oēs
tumore spargūt. libros et vestes euz q̄bz po-
nūt a tīncis et vermibz custodiūt. et a corrost
one tutos reddūt. fruct' lauri dīcunt bacce
lauri. et sunt gna exteri' nigra vel surrūsa. in
ter' alba et vinctuosa i figura spherica. in cō-
plexione calida et sicca in scōo q̄du subtilēz
hāt subaz. et hāt pūctē depurādū et fortandū
et ideo in multis ponūt vtilit' medicis ex q̄bz
fit oleū pūctosū q̄ valz s; mltas et pūctue cō-
tra frigidās passiōes.

De diptanno Ca. XLIX.

Diptannus est herba medicinalis. et
radix marie pūctit medicinis et dicit
et suba esse solida non pforata q̄ cū
frangit nō puluerizat. Virtutē h; dissolue-
di attrahendi venenū et psumendi. Vn va-
let et travenenosos morsus. et supposita vul-
neri et potata vt dī. Dialco. et Plac. cū pau-
cis additis dicit in multis hīc pūctem tyriace
menstrua puocat et educit secūdinās et fetū
mortuū excludit et pūctit et paralyticū cū
succo rute subuenit. vt dicit idē Dialco. De
hac herba dicit in Plin. li. xvi. c. vii. Certe in
q̄ diptannū pmo mīstrare. Nam ei' her-
bam comedūt et facit' pariant. et si sagittas
fuerint lese diptannū querūt quez comedē-
tes ferrū excutūt in vulnere derelictū. Jē
dicit Basilius in hexameron. et Amb. et expo-
sitor sup Lān. vbi loquit' de hīnūlis ceru-
uoz. Hec herba fm Plin. crescit in pluribz
locis. sed illa minus est laudabilis q̄ crescit
in agris pinguioribz siue crassis. que autēz
crescit in locis asperis et siccis melior ē cū
mīnima portio gustata accendit os vt dicit
idē Jili. xvi. sic dī. Diptannus est in ons
crete ex quo diptann' herba nomē accepit.
Unde virgilius. Cerua vulnerata salt' pas-
grat diptannū querit. itē em pūctis est vt
ferrum a corpe excutiat et expellat. vñ et ei'
pabulo fere pūctit et cūctū sagittas corpi in-
herentes. hāc quidā pūctū martis vocāt
quia habet relā ei' cūcti bellica potestates
vt dī. Jsidorus.

De Dracontea Caplm. LI

Racontea est herba q̄dam sic dicta.
eo qz hasta eius in modū colubri sit
maculis respersa: similitudinēq̄
imite' vipere vel draconis. vel quia herbas
ipaz vipere tīmet. vt dī. Jili. xvi. Hec aut
a multis serpentariā vel colubrina nūcupa-
tur. Nā flozē h; purpureū dūctū et apūm
sicut os serpentis de culis medio procedit
lingua q̄ si serpētea acuta nigra et rotunda et
in medio floris ipsius surgit q̄ caput semē-
ne grosso et rotūdo. pus vīrde deinde rufū
efficitur q̄ incipit maturescere. Herba ista
fm Dialco. magne efficacie est et virtutis.
Nam radix eius exciccat et puluerizata cū
aqua rosacea faciē mundificat clarificat et
colorat. cū sapone gallico fistulā sanat mīa
dat et desiccāt. et os eius dilatat. vt os fra-
ctū vt putrefactū queat extrahi. cum aceto

proprietatibus. I. De Herbis et Plantis

et calcevlua cācrū curat. foliū et cū vīno de
coctū apothemata maturat. succus et audt
tū et frigida cā lesū sanat. vīsus clarificat
menstrua puocat. emorroidas. i. inferiores
venas sanguine fluentes psumit et desiccāt
suce et inter psumit aborsus puocat. odore
suo serpētes fugat. nec ledit corp a serpēte
si eius succo inunctū fuerit aut linctū. Huc
usq Diasco. et Plat.

De Draganto Ca. III

Ragantū fm Plat. et Auticū. est gu
mi culus dā arboris culus humor vt
actione caloris vel pstrictione frigis
distatis naturalis indurecit. cul pspēs est tri
plex. nam est albū purū et clarū. et illud me
lius est. Est etia surrufum et citrinū qd nō
est adeo bonū sic albū. aut nīll terre adm
itū ē. qd albū ē pūctū frigidis medicis. sur
rufum et citrinū dōz ponit in calidīs. Per. xl.
annos seruari potest. pūctū hz infirigidandū
humectandū et mundificandū ex frigiditate et
hūiditate et pglutinādū ex sua gumositate
Valet p vicia pectoris in electuarijs et syru
pis. nā pectus sicū humectat. humore pū
tum restaurat. tūssim sedat. scissurā labioz
et oris vlcera tōem conglutinat atq sanat.
faciem mundificat et dealbat. arthricos ius
uat. contra disenteriam prodest. vt dicit in
Plateario.

De Ebano Caplm. III.

Benus est lignum ebropicū colore
babens nigrū tactū ienem et planū
durū et ponderosum. Unde ppe pos
roz compactōz positū in aqua statim sum
mergit atqz petit fundū. vt dōz i. l. vegetabi
liū. Est aut gustu stipticū et mordax qd igni
appositū cit papt ignē et suauē fumū emit
it et odore. in coticula pfricatū rufū oñdit
colore. Virtutē hz purgatiuā et pfortatiuā.
et tōo collyrijs vtiliter adhibet sic dō. Pl. et
Diasco. De ebano etiā ait Jsi. li. xvij. Ebe
nus inqt in idā crescit et i ethiopia. qd cesus
dū indurecit i lapidē. Cul lignū nigrū et
corz lenis vt lauri. Indictū maculosū est
et variū s; mell est qd in nullo est maculos
sum s; nigrū est et lene. Solet aut ponit supra
crepūdā vt infans vīsu nīgra non terreant
vt dō. Jsi. et Virgil. Ebenū cōmēdar Pl.
nīus li. xij. c. v. dices. ebenū ē arborē p cū
fissimā auro et ebori comparabilē. et tōo so
lebāt ethiopes lignū ebenū cū auro et eboze
offerre imperatoribz p tributo. Unde et res

glia faba legist talia ligna dedisse Salomo
nī. Regum. r.

De Edera Capitulum. LIII

Edera ab heredo est dīca vīdī. Jsi.
et eo q arboribz adheret. vel dicit ab
edo. qz sumpta in cibz a capris lac
multiplicat unde nutritur hedi. radis eius
durissima pforat. frigide est nature et frigis
dūz indicat esse terrā vbi crescit. vīroz dūz
seruat et nō pdit folia q dūvirent. amari et
stiptici est saporis. Edera at fm Pl. li. xvij.
ca. xxxij. sunt due spēs. s; alba et nigra. s; ma
sculus et femina. masculus est maior et in so
lijs durior et pinguor. edera s; alba fructū
habet albū. et nigra nigrū. Solent aut poe
te coronari folijs edere. in signū vīuacis ins
genij et subtilis. quia edera semp viret. Si
militar edera coronari incedebāt illi qui in
sacris liberi patris. i. bacchi mīstrabāt Vn
bec arbor deo vīni sacra fuit sūt et marti.
Vn et Alexander magnus suos mīlites co
ronauit edera qn de india trīphauit. vt dō
idez Plin. exemplo liberi patris q galeas
suoꝝ tīro edere adornaui. Est aut arbor
vt dicit idem mīlū in altū se extendens q
dū inueniet arborē vel murū p quez serpat
radicosa seu ramosa. habēs brachia et bac
cas quas dā s; amaras. culus vīmbra est no
ctua et satis inimica frigori. serpentū generi
gratissima rumpēs muros et sepulcra. unde
mītruz est q habet in honore a veteribz fue
rit consueta. Folia habet interclia et angulo
sa grauis odoris et plana. sed amara. sub q
rum vīmbra latent vermes. Jte ca. xxxij.
mītrap dīc natura edere ad excipiēda vīna
Nā si fiat vas ex ligno eius vīna trāfluere
et aquā siqua nigra. fuerit remanere certū ē
Hucusq Plin. fm Dias. aut edera qntis
sit amara vīllis tū est medicīne. Nam pūus
eius inest stiptica et pstrictiua. et ideo dīsen
terijs medet. Succus et naribz instillatus
caput purgat et dolore eius mītgat. Sues
cus eius cū oleo repid auriibz inmissus cō
tra surditatē lunat. Item idē. Edera ex cō
trarijs est pposita. et tōo in causis cōtrarijs
opat. ppter qd pūctū hz maturatiuā. attras
ctiua. mūdificatiua. et mītgatiua. et tōo ap
ponit sepi solent eius folia ad cocturas. ei
gumi diureticū est et dīssolutiū. valet con
tra calculū. eius folijs nutrit hīc s; sāguis
bz acutiorē et ad frangendū calculū in renibz
bus et vesica fortiorē. Est aut qdā spēs spī
C 2

edere sup cuius folia cadit ros et inuiscat
ac in ladanū cōmutat. cuius ptus magna
a medicis expetitur Nam fumus eius mē
lrua pronocat z educit. secūdinās expellit.
reuma ppetit. caput z sensus pfortat. tussit
entes iuuat. fluxū vērīs sedat. z in multis
medicinis adhibet vtiliter

De Elitropio Caplm. LXXII

Elitropium est herba sic dicta eo q
e solstitio est suo floreat. v l q solis mo
tibus folia circūacta puerat. vnde
z a latinis solsequiū appellatur vt dī. Jsid.
lib. vii. Nam sole oriente flores suos aperit
z cū sol occubuerit itez se claudit. z hec vers
rucaria dī. eo q extinguit verrucas z abster
gat siue potet siue cataplasma. vt dicit Jsi
dorus. fm Plate. autē solsequiū sponia soz
lis dicit. et est herba frigida z humida in se
cundo. cuius succus bibitus valet ptra ve
nemū sumptū interius. valet etiā ptra mor
sum caninū z venenosum si trita sup vuln
ponat ptra calefactionē epatis z opilationē
nem multū valet.

De Elleboro Ca. LV.

Elleborus. vt dicit Jsid. ab elleboro
e fūto sic dicitur. vbi plurimū gigni
tur. Hunc romani veratrū dicunt eo
q sumptum mentē morā in sanitate redu
cit. Cuius duo sunt genera. s. albi et nigrū
Albus dī ellebor. qz radices habz albos z
fleumaticos hūores purgat. Nigrus vero ni
gras bz radices z nigros humores. s. melā
cholicos purgat siue mūdāt. Est at fz Dia
sco. z alios aurores herba multū violēta in
virtute z recipiēda medicinaliter cuz caute
la. multū ei ledit cū interficit qū indiffere
te aliqū adhibet. valz tū i multos morbos
si debito mō adhibet. vt dī. Dias. qz quarta
nas febres soluit. fmes in auribz z alias in
terficit. epistictis lethargicis subuenit. pul
uis si cū pane mīscat. est a muribz comeda
tur mures interficit. vt dī. Dias. z etiā Pla.
Inter aut huius herbe duas spēs. melior est
elleborus albus. z est calide et sicce cōplectio
nis in tertio gradu. et crescit in locis mono
tuosis z humidis. z habet folia similia plā
tagini sed longiora et in fine acutiora z stipi
teynius cubiti siue mag. cuius radix lapat
mukū supius z inferi. z nūq debem. elles
boroz nī materiā fuerit digesta pus z p
parata. z tūc etiā cū cautela. z ideo Hypo
cras dī. Si vis elleborz ducere moue corz

pus. ne. ssumēs elleborz sup dormiat. et bz
virtutē resoluēdi humidū in ventositatem.
vū sequit suffocatio spiritūū z mors. vt dī.
Diasco. et Plat. Elleborus aut niger multo
periculosior est.

De Esula Caplm. LVI

Esula qdam arbor est que a medicis
e calida dī in tertio gradu arq sicca.
vt dī. Dias. cuius radix maxime va
let in medicina. cuius multe sūt spēs. z illa
rū virtus nūc est in lacte et in humore. nūc
in semie. nūc in radice. vnde dī Lac anabu
la parit cacapucia semine gaudet. Esula ra
dix cortice pstat opem. Est em esula her
ba plana habens folia rupta emittit lacte
um humorem qui quidē est vlcerauius. z
carnis siue cutis corrosiuus. fleumaticos
purgat hūores. valet hydropicis z alijs pa
tientibz ex humore fleumatico varias passi
ones.

De Eruca Ca. LVII.

Ruca ē herba alba domestica z alba
e q siluestris calida et humida. diu
retica et aperta renēs pfortat. pas
salyū curat. vrinā puocat vesicā et renēs
purgat. vtilis est in cibo et in medicina. flo
res eius apes diligunt et frequentat. vt dī
cit Plinius.

De Enula Ca. LVIII

Enula est herba cuius maneries est di
e plex. s. hortulana et cāpana q malo
ris est efficacie i radice. Nā radix dī
colligit in pncipio estatis et in sole exiccat.
ne ex humiditate corrūpat. pte bz leniēdi
z mūdificādi z neruos pfortadi et vīscosās
hūiditate psumēdi. valet mirabiliter in frī
gida causa contra tussim infirigidatā et spī
ritualiz mēbroz frigidās passionēs. vnde
scriptū est in Sacer. Enula campana red
dit pcorā sana zē.

De Epitymo Ca. LIX

Epitymū est flos tyml que est herba
e cuius tota ptus in flore est. nā sol
flos ponit in medicina. vt dī. Dias.
Plin. z Pla. ptem bz purgadi fleumati
cas vel melācholicas passionēs. vnde valet
cōtra quartanas z etiā quotidianas accessi
ones. valet etiā fm Constan. contra strā
gutria et difficultatē vrinandi. et etiā cōtra
splenis et epatis opilationes.

De Ebulo Caplm. LX

proprietatibus. I. De Herbis et Plantis

Bulus est fructus siue herba in folijs
et i stipite sambuco arbori simillima.
cuius radices cortices frondes et flo-
res sunt utiles in medicina. habent etiam p-
m. Diasco. Plate. et Pl. p-ntes dissoluendi et
p-sumendi grossum fleuma et viscosum. vnde
succus ebuli valet p- arteria et p-tractos ner-
uorum manu atq; pedu. valz p-leucofleuma
tia. l. hydropisim et fleumatica ca atq; frigi-
da siue alba. valet etia p-tumores et collecti-
ones intercutaneas vbiq; in corpe collis-
gant. Itē valet marie ebullio p-cōcussiones
corporis atq; casus. si partes in ei decoctio-
ne frequē foueat. Nam dolore mitigatu
more sedat. p-nt et robur nervis et luctus
ossu administrat. Odore siq; est ebuli her-
ba fetida et sapore min⁹ grata sed in p-ante et
efficacia ab antiq; medicis optima ad me-
dicandu est apud veteres indicata. vt dicit
Diasco. Pl. et Plate.

De Fico Caplm. LXXI.

Ficus ē arbor a fecunditate dicta. alijs
f- em arborib; feracior est. Nam terq;
q-terq; p-p singulos annos fructu gi-
gnit. atq; alio maturefcente aborif alter statim
Ficus autē egyptia fecundior fertur et lignu
in aqua missus lico mergit. et cū in imo iaz
cuerit deinde ad superficie sursum eleuat. p-
vicer nate qm madefactu debuit hūoris pō-
dere residere. an ipso pythagore alib; si-
cubo galate. als athl ete anq; idē eos ad car-
nis vsu in q fortior est cibo traslulsi. A se-
nib; at in cibo sapre ficus rugas eoz disten-
dere ferunt. rauros q; ferocissimos ad fici
arbores colligatos dicunt repete mā suescere
ficus at cuiusdā arboris remedio q dicit cap-
ficus vt asserit fecundat. Hucusq; Jsi. li. xvij
ca. vij. fm Arist. at li. vegetabil. humor cor-
ticis arboris q est qsi sanguis i aialib; in q
bulda est lacte vt in fico et in moro. sed fici
lac vim h; coaguli ad faciēdos caseos sicut
flos cardui casealis. Est at ei humor multu
vinctuosus. et idō sic est mltē fecunditat. qd
em ē vinctuosu trasit in fructu. et qd subtile
et adsum in folia trasmutat. q qdē sūt lata et
fissa et in extremitatib; pyrca et acuta. qm
lacte siue succo mēbra genitalia plinita de-
cunt moueri ad priuri et libidinis incen-
diu. sile h; glo. sup Ben. iij. ibi fecerunt sibi
de folijs ficus pizomata. Contingit at fici
arborē. vt di. Arist. sterilesce aliqñ ppe hu-
moris defectu. aliqñ ppe supfluū būdantis

a abundantia. et in vtroq; casu idiget medict-
na. vñ agricole ei subueniūt in defectu hūo-
ris p- sumū puentente et aquam dulce. qñ ve-
ro supabundat humor arborē claus perfo-
rant et supfluū humorē euacuat. vt supra d-
arborē medicina est ostensum. De fico autē
arborē siue ficu dicit Pl. li. xij. c. vij. omia q
supra sūt de Jsi. introducta Ficus egyptia
inq; est arbor fecundissima moro sillis in ma-
gnitudine in folijs et in aspectu. quater i esta-
te. pferit fructu sed pmi generat immaturu.
cui similis est ficus cypa q quater germiat
et fructus quaternos facit. sed grossus eius
nō maturat nisi pus incidat et lactis super-
fluitas emittat. et emittit germina sua sine
folijs in extremitate ramor. et h; similitudinē
i radice cū ppor in folijs curuato. et in qn-
titate sorbe sillis magnitudo Est at ficus ar-
bor tenera et delicata et idō a forti frigore d-
facile ledit et potissime qm incipit germiare
Item idem Pl. li. xij. c. vij. est ficus indica
exilia quedā ferēs poma vastis ramis tras
fusa. qui rami in terrā adeo curuant podes
re suo vt terre insigant. et sic nouam pgentē
faciūt in circūitu circa parentē vel circa st-
pitē. et tantā faciūt ymbzā et densitatem q
pastores sub eius ramis ab estu et a vēto se
abcondūt. supiores aut rami matris in al-
tum valde se extendūt. collaterales p- fasto
circūitu circa matrē se diffundūt et qsi siluo-
sa multitudinē ymbzā magnā faciūt Folia
sunt autē latissima ad modū pelte amoni-
ce disposita. poma facit mltā sed modica q
sabe magnitudinē vix excedūt. s; inter folia
calore solis ita decoquunt q p dulci sapore
ad comedendū digna miraculo reputatur.
Adhuc dicit Pl. li. x. ca. xij. q est qdā ar-
bor q dicit siluestris ficus q alio noie dicit capri-
ficus nūq; maturefces sed qd ipa ex se non
h; alijs tribuit Nam cultores solent apertis
re ora radicu vlt corticis arboris ficus et illi
intus insigere surculos et ramos capficis ex
quoz insertionē aperta radice attracto aere
re nouo et humore ei cōgruo vigore recipit
et virtutē vñ et humor lacte q est materia
fructu in ipse trasit pastum sic patet in dictis
Alphredū in tractatu d causa fructificatiōis
arbor et herbar Item idē etiā dicit q tales
arbores debent taliter iuxta fructiferas ora
dinari vt venti flatus euolantis in ipm fici
ferat. ad Hyallor est ventus australis q ad
lonaris. qz simpliciter plus nocet ille vent-

Lib. xvii. De Vegetabiliū rex

bozeal sicut q̄ australis, q̄re in aq̄lonari pte
min⁹ p̄ficiūt sicut z p̄l⁹ arescūt, q̄r eaz humor
lacte facillime p̄sumit z etia p̄gelat vbi ha
bet dñum talis v̄t. De effectu at̄ sicut vel si
cor̄ q̄ ad radicē foliū corticē z fructū. Que
re s̄ in tractatu de Carica in lra L. vbi ex
pressius p̄tinetur

De Fraxino Caplin. LXXI.

Fraxin⁹ est arbor vt dicit Isid. crescens
f in locis asperis et montans ex qua
fiūt haste, q̄ frāgunt vñ Quis, et fraxi
nus vtilis hals. De fraxino at̄ dicit Plin. li.
xvj. c. xij. In arboribus q̄s materie cā natu
ra genuit vtilis ē fraxin⁹. q̄ ē arbor alta seu p
cera et rotūda atq̄ recta siue p̄neata folio.
Homeriq̄ preconiz Achillis haste nobi
litata, et cedro in aliq̄bus p̄tibus ita sillis vt
cortice ablato euentes fallat. Cui⁹ folia cō
tra venenū sūt vtilia. nā suco exp̄resso et po
tūi dato cōtra serpētes sūme op̄serū ē. Tan
taq̄ ei vis ē vt serpentes ei⁹ ymbzā matuti
nā vel vesp̄tinā nō attingat. Qsi in igne et
folia fraxini ponat serpēs in igne pus q̄ in
fraxinū fugiet. Sūt tñ folia ei⁹ iūmēs mor
tifera in greca, ceter⁹ at̄ ruminātib⁹ se inno
cua. In Italia p̄o iūmēs nō obsūt. Primo
at̄ floret q̄ frondet, nec añ flores cōditos fo
lia emittit Sūt at̄ duo genera vt dicit gre
ci. Quedā ē lōga, nō nodosa Alia breuior ē
in folijs et durior, silauo sillis. Alij p̄o diut
dūt fraxinū s̄z sūt. s̄z in Capestre z i Dō
tanā. Capestris folia sūt magis crispā, s̄z mō
tane magis spissa. Et ista folia sūt alijs melio
ra. Bucyls Plin. Scōz at̄ Plar. Fraxin⁹ ē
arbor calida z sicca in scōo gdu. Cui⁹ corti
ces z folia cū aniso et fūgis q̄ crescūt sup̄ eā
cōpetūt medicine. Nā fluxū v̄n⁹ stringūt.
Uomiti ex defectu p̄tū⁹ retentine cohibēt
si cū aq̄ pluuiali et aceto decoquāt et super
stomachū apponant.

De Fago

Caplin LXXII.

Fagus est arbor cui⁹ materia in mul
tis ē n̄aria. vt dicit Isid. li. xvj. et Plin.
li. xvj. Fagus est arbor glādifera, sic
dicta q̄ fagoz fructib⁹ q̄ndā vixerūt hoies
et ex eis sum̄pserūt cibū. Nāz phage grece
comedere dī latine vt dicit Isid. li. xvj. c. vij.
Dic ei sic, Fagi glans exteri⁹ triangula cu
te leni includit sillis nucleo, s̄z cortice mollis
or. Cui⁹ medulla murib⁹ est accepta, et glā

res impinguat. Turdis etiā et colūbīs con
uenit et eas nutrit. Eius cortex multū ē vtil
lis, marie apud aq̄lonares p̄ictos: q̄ in fa
ciūt vasa diuersis v̄sib⁹ valde apta, vt dicit
idem. c. x. Itē dī in eodē q̄ glades siue frus
ctus fagi sūt multū dulces et nutritiles et
carnes aialū que inde nutriunt facit coctis
biles stomacho vtilis atq̄ lenes. Nō ē autē
in suba arbor mltū solida, s̄z rara poti⁹ z po
rosa, et ideo nō multū durat vt dicit idē. De
rūti ei⁹ suba multū est apta, ad asseres z alla
fabzicāda. Cui⁹ suba pura ac a p̄mib⁹ n̄ cor
rosa arti vitree est sūme n̄aria, q̄r ex ei⁹ cū
re vitri cū alioz quozdā appositioe per
gnis p̄flationē artificialitē p̄parat. Et pauca
ligna inueniunt q̄ operi tam̄abili sūt sup
oia ita apta. Agnū q̄dē leue ē ac porosū vt
dicit Plin. et aliq̄ntulū gumosū in multis loc
et ideo de facili incendit et de facili corrodit
a vermib⁹ aut cit⁹ computrescit. Flores est
am quosdā emittit ad modū tilis sed nō ita
odoriferos: etiam in illos frequentat apes
mel siluestre in arborū p̄cautib⁹ colligen

De Faba Cap. LXXIII. (res

Alba vt dicit Isid. li. xvj. dicit a gre
ca etymologia, q̄i phaga Nāz phas
ge comedere dicitur. Est enī genus
leguminis quo antiqui in comedendo sole
bant vti. Huius species due sunt, quarū al
tera est egyptia, altera est cōis. Et illa aliq̄
dicit fresa, eo q̄ hoies frendant eam molen
do sepius ac confringant vt dicit idē. Est
autē faba p̄m Diasc herba in hortis z agris
seminata, cui⁹ basta surgit angulosa, grossa
p̄caua et nodosa, foliū vel folia in singulis
nodis p̄ducens lata, plana et aliq̄ntulū ob
acura. Florē p̄ducit albū, in summitate pur
pureū siue nigrū, odoriferū, z multū ab apī
bus frequentatū In basta at̄ p̄ducit diuer
sas testas carnosas z oblongas q̄ interi⁹ q̄l
sub diuersis domicilijs ab inuicē sūt disti
cte in quib⁹ fabe p̄ ordine sunt locate, et ille
teste sūt p̄mo virides exteri⁹ z albe interi⁹
atq̄ molles z paulatim calore desiccante i
durescūt, et tandem pariter conuigrescūt, et
B maturitatis indicū est. Est autē faba p̄m
Diasc, z Pla, frigida z sicca n̄si sit viridis
et tūc est hūida in p̄mo gdu q̄ viridis cor
mesta parum nutrit, humores grossos ge
nerat, inflationē in sup̄iori pte ventris facit
et t̄do stomacho est nociua, sanguinē grossū
sum et melāchollicū creat z fumū grossū q̄

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

cerebrz offendit. somnia vana et terribilia inducit. p decoctione et affatura ei? vctositas inflatua diminuit sed totalit no aufert. Fabis siqdem assidue vtetes dolore intestino ru patiunt. splene oppilat. vtre stringit. cu coztice comeste ad digeredu sut dure et multu inflatue. Est cu fabe medulla mudificatiua vi ei? colatura faciem purgat. et potata pulmonem mudificat. apostemata mamillarum curat cu rosas mixta. dolore et liuore et oculorum lippitudine abstergit. masticata et in timporibus apposita. humores ad oculos reuocant. tizantes copescit. scissat sup venas incisam posita sanguinem restringit. lac effluens o marmillis sistit et effluere no pmittit. podagricis et arteticis cu adipe ouis decocta subuenit si sup doloris locu cataplasmet. tumores et collectiones apostematu repcutit si in pncipio decocta in aceto tumori apponatur. De fabe aut natura et pprietate dr? Plin. li. xviij. c. xij. Int legumina faba dr? optima qua multu immiscet cu pane siue cu materia panis. vt sic pderosior crideat. Pythagorica tñ snia danata est. qz eius frequs vsus hebetare dr? sensus et somnia etia facere estimat. vl vt alij tradiderut qm inortuoz ate sut i ea. q de causa Varro tradidit flamine. s. pontifici faba vesca no debere. Sola aut in fruges. etia excisa. crescite luna crescit et replet et in aqua marina siue als salsa no decoquitur. seminat in occasu pladiu et an hyeme re colligit. qm est in flore aqs marie pcupiscit cu so efflozuerit diligit siccitate et solum siue ne terram in q seminata est fecundat sterco ris vice. et io in thessalia drunt agri in quibz seminate fuerant qm pmit? sut in flore Crescit aut faba p se in multis locis et maxime in mauritania et i insulis oceani septentrionalis. sed ita dura q vit decoqui pot. nascit etiam in egypto sed spinosa. et io cocodrilli eam refugiunt. timentes ne oculi eoz ledatur spinis eius. Linius longitudo e decem cubitoz habens caput ad modu papaueris coloris rosei in quo fabe includunt non supra tricenas. et est eius culmus siue calamus geniculatus habens folia ampla et fructus aliquantulum subamarum Radix eius in comestibilis cruda et cocta in magnitudine arundinu similis radicibus. Buculq? Plin. li. xviij. ca. xij. Dicit idem in ea. xviij. Virgili? ingt niro et amurca fabam pfundentibus grandescere eam promittit. Quidam etia

dicunt fabas citius crescere et adolefcere si triduo anteq? seminatur in vrine aqua mascerentur.

De Frumento.

Caplm. LXXV.

Frumentu a fruendo est dictu. i. a vescendo sicut et fruges. vt dr? Jli. Qm et frumentu supior ps gule dr? vi? potissime cibi sapor pntit. Est aut ppiu frumeti hie aristas in sumitate spicar? crescentes et granalateria in folliculis imminetes. Na in omi specie frumenti de radice erupit culmus et de culmo pcedit spica qbusda pellicul siue thecis pecta. in qbus grana recludunt. in ceteris mo aut spice aristae tenues et acute imminet in modu spiculi. a quibz spica notat. qz illis aristis quasi spiculis muniunt ne autu mis noz moribus spica a suis fructibus exuat aut a bestiis pterat. Lul? folia seu vagine quibz fulest culmus et ambitur ne pondere frugis scuruet dr? stipula quasi vstipula. ab vsto sic dicta. qz collecta inesse exurit stipula ppter culturam agri. cul? pars ad pastu pecorum et animaliu reseruat palea dr? eo q pmum sola pascendis animalibus pbebat. Lul? natura tantum est frigida q obzuras niues fluere no sinat. adeo calida vt poma maturefcere compellat. Buculq? Jli. li. xviij. Sunt aut frumeti multa genera vt dr? idem Jli. et etia Plin. li. xviij. vtpura triticu. far. hordeum. siligo panicu. et miliu. et hmoi. de qbus post dicef in locis suis. S; h est generale circa hec frumeta. Attrededa est soli siue terre qualitas vbi hec ferant. Nam quedam in vna terra pficiut q in alia deficiunt et penitus inarescunt. na hordeu in noualis bus pficit vbi triticu deficit et arescit. vt dr? Plin. et sic de alijs intelligedu. Itē attredit seminatiois qlitas. qz qdam citi? qda tardi? sut seminada. nam citius semina hyemalia. tardius estiualia. qda etia in terra pfundi? qdam superficialibus sunt terre finibus committenda. vnde alio mo est seminandum triticu. et alio mo sicut et alio tpe gith. milium et ciminu. sicut expresse dicit Hiero. sup Esa. xviij. Itē marie attendit agnitas tps tñ in seminado q in colligedo. qz fm Plin. li. xviij. h vtilius fit in interlunio q in tempe alio. qz seminata sic collecta potissime a vicijs pferunt. Itē attendit tepis serenitas. vt dr? Jli. Serere ei a sereno celo dr? qz tuc serendu est et no p imbres. Vnde Virgili?

Liber. XVII. De Vegetabiliū rex

Fludus ara fere nudus. et ut dicitur. *Pl. ibide. c. xvij.* accidit frumento viciū. qz si tps fuerit nimis vterofum. et si tribovicibz seu tps. qn ē in flore et qn icipit deflozere et qn icipit maturare. et flatu ei noxio spica evanescit et extinguit et i fructu suo parit abortiuū. Itē nocet tps pluuiosus. qz tūc totū vlt extinguit et frigiditate humorz. vlt in herbā et foliū su pluui luxuriat. Itē nocet calor subit et immoderat sub nube clausus. qz dū humor ad interiora radicis rapit vi caloz. tunc ex humore calido rviscolo nascit qdā pmicu li circa radicez. et qz corrosiōe frugis suba viciat. Itē i grano circa folliculos nascunt pmiculi corripetēs frumētū granū qn spice in pluuiali tpe post calozē imoderatū corripunt et putrescunt. Itē in tpe nimis secco vel depaupat frumētū ex humore sic perit ppter defectū nutrimentū. vlt crescit in eo qdā musce virides q vocant amtarides virozē frumētū penit corrodētēs. Quōqz et multiplicat locuste et bruchi qrum dentes omnia deuastant. Itē erigit in ipo semine frumētali puritas. Nā ut dicitur. *Pl. ibide. c. xvij.* si semina cleopice aut adipe tegerent vtiqz semina corripent. et iō cauendū sumope ne talibz miteant. qz oia sementia q ab illis sūt infecta corripunt. Item requiritur in crescēte frumēto cultaustudiositas. Opter enī ut a superfluis cauti et diligēt expurget. nā ut dicitur. *ibide.* Int optima frumēta aliqū herba morisera iuenitur ut lolii. lappacii et hmoi. qd accidit ex vicio et malicia attracti humoris vel ex defectu pturis seu caloz sufficienter singula non mutant. Itē ibide dicitur. Ex ore corruptio frugis. q d rubigo sine erugo. qz spica corripit inder inanit. et in colorē rubiginē trāsmutat. Int oia at frumētū genera tritici obtinet pncipatū. qz humane naturē nihil est amicabile. nihil nutritibile. nihil etiā salubre inuenit. S; de h qre infra lra

De felle et segete.

De farre.

Capitulum LXVI.

Ar autē est genus frumētū sic dictum eo q ab initio missum in pila frange ret aut vsus mole habere. A farre aut dicitur farrago ut dicitur. *Isidorus.* Est enī herba bordaceā adhuc viridis i q grana ad maturitatē nō turgescunt.

De farina. Capitulum LXVII.

Farina q panis est materia a farre est dicta. Nam far sine frumētū inter molas fractū farinam facit. vel dicitur a farcēdo qz in panē redacta farcit vterem vel dicitur farina ppter qn frumētū int molas optime est fractū fursure nōdū a medulle suba separato. nam qn flos medulle a fursure sepat siue cortice. tūc simila siue simila go nūcupat. et dicitur alio noie pollen siue polus. vlt derivat hec polenta et h pulmentū a pulte dictū. ut dicitur. *Isid. l. x. c. vij.* qdā tū dicit polentā esse pulvis de farina purgatissimā facta. et dicta polentā a polline que est farina delicata q volat a mola in molēdino et alio noie amolū dicitur qz h sui lenitate a mola ē ēē sicut et simila. si sine mola. Polenta tū hz alias significatōes sic dicitur in glo. super Josue. vij. comederūt polentā eiusdē anni grana. sicota et manibz pfricata et a folliculis sepata ad modū grani in pilo tūm. et h dicitur polenta q pienta. qz quocūqz noie vocetur farina vtilis est in cibor medicia. In de enī sit panis p aque admixtōem et lignis decoctōem. Aliqz cibarius. i. servit in cibū datus nō delicat. Quōqz po panis fermētatus. fermēto mixtus. qnqz etiā azymus sine fermēto sincerus. qnqz subcinereus in cinere coctus et reuersatus qz focaciū dicitur. qnqz clibanar. i. clibano coctus siue furno. Hs et multis modis de farina arte pistoria sūt pās ut dicitur. *Isid. l. x. c. q.* oēs cor boīs pforat et corpus nutrit ac delectat. deperditā reparat et restaurat. vires laborantibz admixtū nūtrant. sed pte oīmū panis recens et mundus de farina triticea pparat ut dicitur. *Cōstātinus.* in dictis magis amicabilez et uenitēs est nature. farina itaqz mola terit et frangit cribro a fursure diuidit. calida aqua aspergit. fermentatur et sapidiōz reddit et tandem decoquit. et sic vltimo post multos labores vita hoīs inderescit et nutrit. vtilis ē insup farina in medicina qn cū alijs uenientibz modo debito admisceat. nam farina cū mele mixta facit pustulas sanare et emundare. ut dicitur. *Diasco.* mamille ex coagulatōe lactis in durate apposita farina videlicet triticea vlt lignea cū adipe et vino decocta duriciē spargit et locū mollificat. ut dicitur idem. Collectones et apostemata maturat. nervos induratos et quasi spasmatos aut contractos res laxat. ut dicitur idem.

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

De Fermento

Caplin. LXXVIII.

Ermentum a feruore est dictum. qz feruere et crescere facit pastam. vt dicitur Ili. li. xx. c. j. Est autem fermentum positum ex diuersis fructibus silem huius subam et fructu et ideo fructus huius panis eleuatiua et sui acerositate saporis ipsius paste minutia. et ipsius similitudines totius masse cui admisceatur uersua. Huius et feni Dial. fructus huius et corpe facit extractiua et quoniam miscetur cum sale huius apostematum vi maturatiua aptiua. nam poros corporis aperit subtilitate sue sube et huiusmodi dissoluit. Fermentum autem lacte. zyma dicitur grece. uero farina pura et psilode a qua glutinosa dicitur azyma quasi sine zyma. et est zyma ista tunc corruptiua pforatiua et diuina sua primum panis sine paste cui commisceatur. vt dicitur super eplam. j. Cor. v. c.

De Fumo terre

Caplin. LXXIX.

Umentum est quedam herba calida in primo gradu sic appellata. qz vt fumum in multa quantitate emittit de terra. Vnde sic dicitur. quod generat a quedam fumositate grossa a terra resoluta et circa tre superficie adherere. vt dicitur in Plate. quanto viridior tanto melior. exiccata vero nullius efficacie est. et herba quous odor et horribilissimus sapor. sed maxime tunc est fructus. purgat enim melancholicum humorem et cholera. ualeat scabiem et hydropisim. ex frigida causa uiuat podagricos. et ualeat splenis et epatis opilationem. Vnde tunc uicium huius ista herba quod ista tunc est et uetositatis generatiua. et ideo eius uetositatis dicitur repemini cum anthero. als aniso. et cum feniculo ne generet corrosiones. vt dicitur Plate.

De Feniculo La. LXXX

Eniculus est herba cois. multe tamen efficacie et fructus. Est enim herba calida et etiam sicca in secundo gradu. fructus habet diureticam aptiua. s. et incisuiua ex subtili substantia et quantitate suis. vt dicitur Plate. cuius semina radice et folia preparentur medicine. Vnde Ili. lib. xvij. c. xl. Feniculum latini vocant eo quod eius si sine radice succum acuat visum oculorum. Quibus fructus esse traditur. vt senes spentes annuam senectutem eius gustu deponant. Hanc etiam herba greci marathrum vocant. Istud autem sumit Iliodo. ex certis dictis Plinij. lib. xx. ca. xxiij. Feniculum inquit nobilitauerunt senescentes. Nam gustu eius senectutem eruit. oculorumque acies ipsius succo recuperando. Vnde intellectus est oculorum caliginem eo precipue

relenari. Vnde ex eius succo fit collyrium et caliginem oculorum valde aptum. Huius duplex est species. s. hortensis et siluestris. cuius semine cum uino potatum et morsus spenti et ictus scorpionum ualeat. succus eius auribus instillatus omnes necat ac stomachum frigit et corroborat. nauseam sedat. calculum fragit et urinam excitat. lac in mamma nullis multiplicat. radice eius renes purgat cum uino cocta hydropicos curat. canis morsum sanat. Hec omnia facit feniculum hortense sed fortius operatur hec eadem hy pomarathrum. s. feniculum agrestis. vt dicitur ideo.

De Ferula.

Caplin. LXXXI.

Erula est herba cuius succus galbanum dicitur vt dicitur Ili. li. xvij. de qua fit mentio in Eccli. xiiij. ubi dicitur quod storax et galbanum ubi dicitur glo. Galbanum feni Plinij. dicitur syria in monte quod ubi abundat ferula a qua fuit resine montis Dicitur autem Plinij. li. xx. c. xxiij. Ferule semen est anthero sile. cuius folia et rami cocti cum oleo et comesti cum melle stomacho pueniunt. sed si nimis comeduntur dolorem capitis faciunt. cuius radice bibita ad podum denarij in duobus ciatis uini ualeat et spenti morsiones. succus eius in magnitudine fabae deuorat alium soluit. cuius mellis viridis imundicias faciei tollit. semine eius uino bibitu sanguine sustinet. patientibus cadu cum morbus subuenit. Herba autem ferularum mirene infestissima est. nam eius lacte statim commorunt. succus eius perfert claritati oculorum. Hucusque Plinij.

De Feno

Caplin. LXXXII.

Enu est dictum ex eo quod eo flamma nutritur. Flos eius flamma est. vt dicitur Ili. li. xvij. Dis est herba mollis percissa sicca fenu dici potest. et maxime que feribz aliquando apta est nutritio. nam fenum cibum est proprie iumentorum. De feno autem dicit glo. super Esa. xl. Fenugruum nascendo habet virorem et crescendo decores deinde flores. tandem calore solis siccatur redigitur in puluerem sic et homo per etatem successione decorem amittit ac cadit in puluerem et in mortem. Fenum itaque diu uiuit et frondet: monstres et prouta uerit et ornat. et tam flores diuersitate que etiam virois uenustate ad sui aspectum inuictum oculos allicit reficit et delectat. Propter sue sube autem uiriditate feruente sole eius humiditas de facili consumitur. et herba que primo florendo quasi ridere videbatur. tandem a sua gloria ipoliata penitus intuenit.

Liber. XVII. De Vegetabiliū rex

Fla fenū qd de qd hodie orit̃ z vireſcit. cras morit̃ z tūc i cibariū mittit̃. qz qſi ſubito d̃ ficit̃ z areſcit. ſic d̃ ipſo p ſititudinē d̃ i p̃s. Fiat ſic fenū tectorū qd p̃usqz zē. vbi d̃r glo ſa. Quāto fenū alti⁹ ſtat z min⁹ p̃funde infe ri⁹ dep̃mit radicē tāto min⁹ areſcit imo citi⁹ deſicit z areſcit. Fenū itaqz ſalcaſtro p⁹ qd maturatū fuerit p̃ſcindit̃. z vt meli⁹ eric cet ſoli exponit̃. z ne ex humorz ſupfluitate circa terrā cōputreſcat furcis z raſtris ſepius eleuat̃. tandē in cumulos z in acruos col ligit̃. z vltio i plauſtris ac vehiculis ad hor rea deportat̃. z ibi ad diuerſos vſus neceſſa rios reſeruat̃. Fena autē creſcentia in locis aliquantulum mōtuofis mediocriter ſiccis magis ſunt odorifera etiā antilib⁹ magis ſa pida qd alia qd creſcunt in pratis paluſtrib⁹ z aquoſis vt dicit Plin⁹. qz in illis humor nūcimentalis magis eſt digeſtus. in ill⁹ p̃o minus

De Flagellis

Capitulum LXXIII.

Flagella dicūt ſumme arborū z vitū pres ab eo qd crebros ſuſtineāt ṽeto rū ſtat⁹. vt d̃r Jſ. li. xviij. qdū comas aliq crines vocāt. aliq folia. et d̃i cūnt folia qſi ſila Fla foliū grece ſilū lat̃e d̃r. et h̃ iō qd in folijs ſūt qdaz venule in eoz ſuba ad mō dum ſiloz p̃tenſe. ideo trāſlatiue dicunt̃ folia apud nos qſi ſila Modi autē ex qd exēit frōdes ſiue folia de p̃gulis z flagellis oculi n̄ſcupant̃. Nam humor aquoſus ſubtilis pax habens vinctuoſitatis ad ramos a ra dice attractus vi calorū eleuat̃ in diuerſos loz qz ex acumie ſuo penetrat ad exteri⁹ ac ibi qſi p̃ oculos eric vi interioris calorū z ae ris exterioris trāſmutat̃ in ſubam folioz vt dicit in cōmēto ſup li. vegetabiliū Ariſt. z ſm q̃litatem humoris dominantis z for titudinem ṽl debilitatē calorū humorē di gerentis folia in qualitate figura multifoz miter variant̃. vtz ſup eodem vbi agit de di uerſitate arborū qd ad figuraz folioz. Quere ſup in eodē i lra A. Folia itaqz ornāt arbo rē z muniūt tenellos flores et fruct⁹ ne a ṽe tis caumacib⁹ aut pluuijs iuriā patiāt qz diuū iper⁹ ac ṽetoz impuſſus z imbrū icep̃ intercipiūt z repellūt. Folia ſic ſcutum pro pter ſue ſubſtātie raritatē z tenuitatē modi co vento mouent̃ ſed de ſacili nō cadunt p̃ pter adberentem abundantiā humorū doz nec fruct⁹ latitantes ſub folijs matureſcant

vnde in vere z in eſtate viret̃ z i autūno pal lēt. z ſic d̃ byemē paulatim cōcidūt z tandē in tra cadetia p̃putreſcūt. Vultū inſup cō uenſūt folia medicine. multz etiā animacib⁹ ſūt i cibū ſicut folia hedere qd a capris et he dis marie diſſigunt̃ vt d̃r Jſ. Alias p̃p̃etia tes folioz quere ſ in eodē li. xvi. ca. Flores vt d̃r Jſ. li. xviij. dicūt̃ qſi flores. eo qd cō to deſcūt̃ z ſoluunt̃. In his m̄ multiplex ē g̃ra. ſi odoris ſaporis z coloris lenitas z ṽit tūis. nam odore recreant et etiāz delectant ſpū. ſapore quidez immutant̃ gūſtū. colore alliciūt̃ ṽiſus. lenitate demulcent̃ tactū. ṽit tūe habent multiplice. ſanant morbum. ze phyro generant̃. auctro diſſoluunt̃ vt ibidē d̃r Jſ. arbores z herbas campos. horros z ſiluas pulcritudine ſua decorant z ornāt dulcedie quā p̃cipiūt̃ ex celeſti roze mel ad miniſtrāt̃. Et ideo apes flores mellificandū g̃ra ṽiſitant̃ et frequentant̃. qn̄ apparent flo res mutatōz t̃p̃is ſignificāt̃. z ſpez d̃ fructū generāt̃. Fla flores ſp̃ fructū p̃cedūt̃. z ſpez de ſubſeq̃nti fructu relinq̃re p̃ſuenerūt̃. de puro z vinctuoſo medulle arboris humore origīne p̃hūz z erūpētēs de ſtipite p̃gep̃gag nō violāt̃ nec deſhorāt̃ ſz port⁹ ipam p̃ficiūt̃ mirabiliter z decorant. Item flores in oriz ſolis ſe aperūt̃ ſic in occaſu ſe ſepius clau dunt. multū ſūt qd ex paucitate humoris z li quiditate caleſcente calore humilitate p̃ſi mente deſiciūt̃ z areſcūt̃. Aliq̃ etiā flores ad ſolis faciē ſe p̃uertūt̃ ſm tū elus oriz ſe aperiant̃ z p̃ceſſum ſe diſſundūt̃ vt patz in elitropia qd alio noīe d̃r ſolſequiū. z d̃r a m̄ tis cycorea. vtz ſ in. c. Inrempetūz aut̃ or tus florū ſignū eſt defectus z carētie fruct⁹ ṽlter⁹ p̃ſequens. naz tales flores ſubito ſit gore vel etiā corrupto aere ſacillime corūp̃ punt̃ vel ſi ſūt n̄m̄is byemales vel autūna les ad maturitatē deb̄t̃ p̃p̃ calorū defectū nullaten⁹ p̃ducūt̃. vt d̃r Pl. li. x. ca. v. Ine altos flores p̃ponūt̃ lilioz flores. roſas z vi olas p̃cipue ad coronas nobiliūz adornan das. de quibus poſt eſt dicendū. Et ſos campī ſos ſpecialis ſic d̃ictus. qd p̃ ſe ere ſcit in locis incultis nec ſulcat̃ vomere nec ſtercore impinguat̃. vt d̃ict̃ idem. Et ſca qd ſoſculus ſtipite quidē gracilis z modi cus flore rubicūdo z qſi colore ſanguineo inſignitus. cuius flores nō plus nec min⁹ qd qn̄qz folia cōmuniter diſtinguunt̃. cuius lū virtus centauree ſimilis eſt nō tamē ex

proprietatibus .I. De Herbis et Plantis

cōplexione sua tāte ē amaritudinis q̄ulis nū
nozi centauree in folijs z ī stipite mltū siliis
videt̃ z ī mltis medicinalit̃ nō īferior ab an
tiq̄s sapiētibz iudicet̃. Centaurea est herba
amarissimavū z fel t̃re d̃r. Lul^o spēs est du
plex maior z minor. hz itaqz cū q̄dā amari
tudine dulcedine in radice. c^o succ^o mellī mī/
tus vīsu clarificat. īstardēs sedat. mori^o ve
nēnosos curat. z ī antracē apostema mori
fex īuuat. z venenositas īue maliciā repmīt
z refrenat z īpedit ne materīe furiositas ad
nobillōz īnebrosū īmīnē se diffundat.
Hucusqz Plinius. vt s̃ zc.

De Fructu. C. LXXIII.

Ruct^o a frumīe nomē accepit. vt dīc
f. Jū. qz frumīes. ē. emīnētorī pre gut
tur̃ veltm̃r vt dī. Jū. l. c. v. qz īndez
fruges dīcīm^o Fruct^o āt p̄p̄e dīcīm^o arbor̃
z agroz q̄bz vīdēdo frumīur q̄ulis abusiue fe
tū aīaliū fructū alīqū ē nūcupem^o Est itaqz
qz generalit̃ attēdēdū qz p̄ arboris siue p̄
plāte q̄ dē nobillōz victuosior est tam ī
medulla q̄ ī radice solet attrahi nāfali a ca
lore vt suo tpe p̄cedēte floze z fruct^o originē
dīspōnēte īnde fruct^o matīa generet̃ hūoz̃ z
etiā calor̃ bñfīdo nutrit̃ z folioz̃ etiā coo
perculo defēset̃. solīz p̄tus celestī īfluētia
ad p̄fectū deducit̃. Et tādē maturato fru
ctu z collecto ad vīu z esū debītū assumat̃.
Fruct^o āt crudīz īdīgestī corp̄bz matīe pu
erōz z debillū se nociuū z īstātū lūbrīcorū
z alioz p̄mīū generatū. hūoz̃ maloz nutrit̃
tū. gūst̃ nāfali corruptīuū. vīz ī mulieribz ī
pregnat̃ q̄ matīe dēfīderāt fruct^o īmaturā
tos. vt dī. Plī. s̃z fruct^o cōgruū z maturī tam
medīcīe q̄ esū erūt ap̄tī. ita tñ qz q̄libet fru
ctu q̄libz mōvrat debito. z p̄p̄o p̄gruū p̄ fru
ctu ordīe p̄gruū s̃bīeq̄t. vt ī lī. dīetaz̃ plent^o
edocet̃. Fruct^o p̄mo generalit̃ sūt crudī dū
rīz īdīgestī stipīdī. pōtīcī vī amari. s̃z calo
re extētorī īntētorē p̄fortātē z hūozē pon
tīcī z terrestre dīssoluēte ac dīgerente tanto
dulcorē saporē z īuenētīorē accīpiūt q̄to
ad maturitatē p̄fectā pl^o accedūt. cū āt ac
cedūt ad maturitatē q̄ altī^o ī ramoz̃ sūmīta
tībz crescūt. z calorī radīoz̃ solarīū dīrectū
se expōnūt. Maturitatē signū ē mutatio co
loris vīrīdīz t̃restri ī colorē pallīdū vīl ī ru
bentē. Et mutatio saporis īspīdī pōtīcī aut
acīdī īn saporē suauē gūstū atz dulcē. p̄mo
em̃ nascūt fruct^o vīrīdes. s̃z q̄n rēdūt ad ma
tūritatē vīncētē calorē ī suba fructū colo

res mutant p̄ter z saporēs Tāto etiā se me
liores z ī suba lapīdīores vīl lapīdīores q̄n
to relatata vī calorīs t̃restri durīcīa ēt dos
mīnātē hūīdītate aq̄a vīl aerea maturitatē se
p̄p̄īdīores. z īo p̄bat fructū maturitas : n̄
solū p̄ vīsu q̄ ad colorē n̄ solū p̄ gūstū q̄ ad
saporē. v̄et̃ etiā p̄ tactū q̄n p̄p̄ressī dīgīto ta
ctū cedūt z sensū offerūt subam molliōres
vt dē Isaac. ī dīet̃. Fruct^o āt arbor̃ crescētī
bus ī mōtībz sūt purīores lapīdīores z etiā
suauīores q̄ illaz̃ q̄ ī vallībz sūt crescētēs. z
h̄ accīdīt p̄p̄e dulcī z purī^o z t̃pātīus q̄d ībī
s̃. īn mōtībz īueniūt nutrīmētū. vt dē Arist.
vt sup̄ eodē p̄t. Quere de dīversītate arbo
rū q̄ ad fruct^o. cīca finem. Sūt aut̃ q̄dam
fructus p̄mo dulces z lapīdī. sed post effīcī
unt pōtīcī z amari. s̃. mīrabolani. vt dē Ari
sto. Tales fruct^o estī nō fuerūt comestībīles
sūt tñ alīs medīcīnales. Fruct^o aut̃ dulces
vt dē Isaac. ī q̄tuor q̄lītātībz sūt t̃pātīo
res humīdīores z calīdīores z ceter̃ nutrī
bīlīores. Fructus p̄o frīgīdī. s̃. z pōtīcī dū
rī sūt z stipīcī ac oppīlatīuī siue p̄stīctīuī.
stomachi tamen p̄fortatīuī z appetītūs ercī
tatīuī maxīme sī comestī fuerūt a īeiūnis. s̃z
post prandīum sūmp̄tī p̄fortant stomachī
ozīfīcīum. In vīsum sūmp̄tī cōp̄rīmūt cibū
assūptū ad īnfēriora z sūt cā solutīōis
S̃z sī fuerūt fruct^o acerosī z aq̄so modīco
z terrestri etiā cōp̄sītī acūmē cholere extīn
guūt. Sūt z sīcīm mīgīgant. stomachū cōn
fortāt. humores grossos z frīgīdos dīssol
uūt. dīuīdūt z nō deponūt. dulces p̄o acū
unt. eis vīm p̄ferentes penetrāt ī totū cor
pus. Fruct^o īspīdī aut̃ īn q̄bz dīnāt aquos
sa humīdītās ceter̃ minus sūt laudabīles.
qz stomachū nō īuāt s̃z abomīnatīōē z fa
stīdīū generant. Fruct^o itaqz sī bñ maturatī
fuerūt erūt saporis bonī. odorīs īocundī
sī nō fuerūt putrīdī nō p̄mīculosī humores
vīl corrupto aere nō īfectī. z tales fruct^o īn
loco siccō z mūdo mel^o z dīutī custodīun
tur z maxīme sī īn feno vīl palea contegan
tur. vt dē Plī. Nā īuxta terrā īn loco humī
do citīus corrupūnt̃. Item fruct^o maturī
rī citī^o cadūt de arboze q̄ nō maturī z faci
lī^o de nocte q̄ de dīe. quīa nocturno roze p̄
fusi effīcīunt ponderosī. z ideo ad casū ma
gis prōnī. Hec de fructībz dīcta suffīcīāt
quīa multa de fructībz sup̄a eodē ī tra
ctatu de arborībz īn generalī sūt dīcta. que
re ībī.

De Germine

Laplin. LXXV.

Ermen vt dicit Iſi. eſt pgnas ſurcu-
lus a gerēdo dicitur. vñ z germinatio.
¶ Hā in germine gignit humor nutri-
mentalis z rō ſeminalis. In eo etiā viger et
operat calor naturalis. Et quīs ſit modice
quantitatis in ſubſtā: marie tñ pñs eſt z pote-
tie in efficacia. Nam pñs radicis trahit z
trāſit in ſubſtāz germinis. Et iō herbe q̄diu
ſunt in germine z viger in eis humor trāſſu-
ſus a radice maxime pueniūt ſui medicie.
itaqz germen dicit qđ pmo erūpit de radice
arboris aut herbe. Hā pfortato calore na-
turali qđ in radicis medulla eſt inſuſus: ra-
dic humorē ſibi neceſſariū attrahit vñ ca-
loris. z qđ ſibi nō eſt neceſſariū ex ſe exteri-
reijcit. z illud a calore incliſo ſurſum eleuā-
te ex aere intrinſecus deſiccate in naturam
germinis trāſmutat. z qđ nō ceſſat attractio-
nis pñuatio i radice. z iō nō ceſſat augmē-
menti dilatatio in germine. Juſqz pueniat ad
debitum cōplementū. Calor itaqz celeſtis pe-
netras ad medullā radicis ptes ei⁹ liq̄dior-
res ac puriores ac vinctioſiores ad ſe tra-
hit z coagulat ac pūgit. z coadunatas per
poros terre inſenſibiliter inducēdo eas i ſub-
ſtātiā germinis puertere nō deſiſtit. vt dicit
Cōmentator ſup libz vegetabiliū. Contrahit
autem colorem viridem medii ſez inter ru-
bentē z nigrū. ſm dñum eq̄lūm partiū ter-
reſtrium z ignearū. Nam generatio germis
habet fieri ex terreo humore nigro z opaco
ſed ppter aerearū partiū z ignearū admixti-
onem ſit color eius viridis. qđ color medi⁹
eſſe dicit inter rubrum atqz nigrū. Eſt autē
germen pñcipium culmi ſiue ſtipitis floris
atqz fructus. emittēs pmo plures frondes
mutuo ſe necrentes. quos facit natura ad
innatū caloris in ſubſtātia germinis pſer-
uationem. tenera em̄ ei⁹ ſubſtātia frigido
aere ō facili ledereſ. niſi ab extrinſeco nocu-
mēto tutela frondium tueret. De facili enīz
leditur ex aere frigido z etiā ex grādine z ex
vento z etiā ex roze noxio z infectiuo. z ita ō
hmoi nocumenta pluribus folijs cōneris
quaſi pluribz tuniculis regitur z munitur.
Ortus itaqz graminum ornat⁹ terre eſt pñ-
cipium. Nam omnia terre virentia a germi-
nibus oriunt. amutationis temporis eſt in-
dicium z ſignū vernalis nouitatis. ſinēqz an-
nūciat hyem̄is ac pconū eſt eſtinalis noui-

tatis z venuſtatis. a bruciis locuſtis z erucis
corrodunt quōqz germina z tūc ſpēs virent⁹
de fructu nō habet

De gramine. Ca. LXXVI.

Ramē eſt agreſtis herba ab eo qđ ger-
minet ſic vocata vt dicit Iſidorus.
¶ Beneficio ſiquidē caloris ex humore
terre om̄is herba generat. Nam celeſtis ca-
lor terre ſupficiem penetrās ptes eius ſub-
tiliores aggregat z in radicis ſpēm tranſſi-
gurat. que terre inſira calorem intra ſe clau-
dit culus vltute humorē circūſtācentis ter-
re ad ſuū incrementū z nutrimentū attrahit.
z qđ ſimile eſt in ſuā naturam alterat⁹ com-
mutat vel cōuertit. z qđ ſibi quo ad ſubſtā-
tiā eſt ſupfluum ad generatōez folioz germis
trāſmittit. quia pō ppter humiditātē mares
ſe multe extracto humore generat radices
multe z diuerſe ſunt graminū z herbarū.
pductiones mutuo ſe colligātes z tot⁹ ter-
re ſupficiem vltoris gratia z floz decentia
veſtientes. z q̄nto radices graminū inferi⁹
amplius ſe pfundant: tanto difficili⁹ grami-
na culmos ſuos z folia i terre ſupficie ſe di-
latant. Pullulantia autē gramina in princē-
pio ſue generatōis ſe multiplicānt ſi com-
preſſa fuerit aut mediocriter pculcata. Quā-
em̄ in pñcipio nimis luxuriare pmitunt⁹ a-
to pūmpit in ſemen et indurant⁹ de ſuelli.
z ſuā pdunt pulcritudinē et virore. vt dicit
Plī. Et ſitu at terre vbi creſcit z qualitate
humoris quo nutrit⁹ diuerſas qualitates
z ptes generaliter ſortunt⁹. vt dicit idem.
z cōmentator ſup libz vegetabiliū. vñ de
et humoribus cōplexiones p̄arias habē-
tibus quōqz herbe z gramina imo om̄ia i ter-
ra naſcentia diuerſas pſequunt⁹ efficaciaz
virtutes. vt dicit Plī. z ſaac zē. ppter qđ ſm
autores p̄dictos graminia montū ſiue loco-
rum montuoſoz ſunt rarioza z breuiora. qđ
gramina vallū ſiue pratorū. illa tñ ſūt ouſto
puententioza. quia dulciora z ſalubzioza z
mediocriter ſicciora. In paluſtribz quidē cre-
ſcentia ſūt pinguiora et diuſioza. Sed me-
liora ſunt ſimplr que in montibz z locis al-
tioribz oriunt⁹. Nam vt dicit Conſtan. z etiā
ſaac. herbe paluſtres peloris ſūt nutriti-
ti. nam aquoſum generat ſanguinē cito ſe
a mēbris diſſoluentē. in flatōem z rugitum
in vſceribz generant. Sed in ſrijs p̄arie.
Eſt autē regula vt dicit ſaac. qđ dicit ſic. Dy-
ſticū athenieſe dicit. cuius radice in herbas

plantisq3 et ear3 proprietatibus

nutrit: eius semē nō est nutritiū. nec econ
uerso. Quā? qdē semē nutrit: et radix nō nu
trit. Gramē itaq3 vt dē Palladi: grā fac so
lū i aspectu. grā q3 ē aialib3 i pastu. grā etiā
fit lāguētib3 i effectū. Nā sic in radicib3: sic i
gramib3 later virē? multiplex medicie. Bra
men etiā austri tps pluuiosū. s. et calidū dī
ligit. et viroz et imbris abūdātia i loc3 de
sertissimis ex se diffundit: sed pualēte vento
bozeali et frigido deficit extrinsec3. et marces
cit: vt dicit Beda. Scdm Dial. 3o gmen
dē: qdā herba specialib3 virgas nodosas
sparsas sup trā: et folia lata aliqntulū et acu
ta. Quā? radix nodosa ē et dūles. Et hāc her
bam boues et alia aialia libent3 comedūt et
depascūt. Quā? prius ē stiptica et vulnēz cō
glutinatiua. vtr3 pstricitiua. vulnēz renū et
vesice sanatiua. dolor3 splenis mitigatiua.
Hāc herbā noscūt canes et illā comedūt qn
se purgare volūt: vt dē Plin. tñ b faciūt ita
caute q3 vt pōt b ad hūanā pitiā deuenire.

De Galbano Caplm. LXXVII.

Alban? ē herba cui3 suc3 galbanus
dī. et est herba in ramis ferule filis.
Imo vt dē Varro. galbanū suc3 fer
ule est. vt dē Jsi. l. i. xvij. Incidit ar herba
in estate. et effluit inde lachryma. q3 recolligi
tur et desiccatur. Idē ar galbanū ē optimū qd
est mūdissimū. et h3 ples guttas sic armoni
acū. et ē filis thuri i colore hīs gna lympe
da. cui3 gū nō ē nimis sicci: vt dicit Plin.
et Dial. In estate circa fructū desiccatur. In
est aut ei3 p ignea: calida. s. in tertio gdu: et
hūida in pmo. vt dicit idē. Sophisticatur aut
cū puluere colophonie. i. pic3 grece. et cū fa
bis fract3 corticib3 abiectis q3 cum optimo
galbano et resolutio admiscet. Galbanū aut
purū diu pōt fuari. pntem h3 attrahēdi: dī
soluēdi. leniēdi: relatiū et mitigādi. Fum3
et lethargicos excitat. dolores splenis et
oppilatōes cū aceto sanat. fetū mortuū de
matce educit et matce purgat. cū melle pul
uis galbani lūbricos necat. fum3 ei3 men
struis iperat. serpētes et venenosa ei3 fum3
fugat: dolore pētiū mitigat. vt dē Diosco. et
Plin. et Pla. vbi subdit. q3 si galbanū d3 po
nī i medicina pus d3 a supfluis emundari.
Prius igit sup ignē in testa d3 liquifiri et in aq
post ifundi. et qd3 pur3 ē supenabit. qd3 fo
tūtile est vt cortices et lapilli iferi? residebit
Diasco. tñ dicit q3 in aq feruenti galbanus
d3 poni. et qd3 petit fundū colligi. qd3 autem

supenatur: vt cortices et hūi d3 amoueri

De Gutta Caplm. LXXVIII.

Gutta ad modū galbani est cuiusdā
herbe vl' arbor3 lachryma. q3 alio no
mine armoniacū appellat. Jsi? aut
arbor3 vl' herbe ramusculi dieb3 etiuīs ab
incol' incidūt. et gutta q3 idē distillat gutta si
ue armoniacū nūcupat a medic3: vt dē Jsi.
et Pla. 2c. Jstius gutte spēs ista est nobilis
or q3 mūdior est et purior et tē seculētia imp
mixtior. q3 qdē d3 ē cādida et pguis. sic th?
Et qn frangit apparet splēdida inter? et gu
mosa: vt dē Diosco. et Plin. Et hab3 odore sē
mīle castoreo: et sapore subamar3 aliqntulū
sine acre. Est aut gutta calida in tertio gdu
et sicca in secūdo: habens virtutē dissoluen
di et relaxādi: vt dē in Plat. cui3 scrupul3 po
tatus cū orimelle spleneticas curat aspitaz
tes. et imūdiatas oclor3 mitigat et curat. cū
suo abinth3 lūbricos necat. 3 arcticā et
sciaticā passiōē cū pice dura multū iuuat.
vrinā puocat et mēstrua purgat. oēs tumos
res et inflatōes sedat: vt dicit glo. sup illuz
locū. Myrrha et gutta 2c.

De Gariophilis Cap. LXXIX.

Gariophilus vt dē Diosco. qdā sūt pfecti
et saporis acuti. color3 subnigri. ca
lidi et sicci i effectū. hūidi 3o intus
actu. qdā in suis qūatib3 mag3 sūt remissi.
Sūt aut fruct3 cuiusdā arboris i India q3
in estiuo tpe colligūt qn sunt maturi. p quē
q3 annos i mltā efficacia pfuat. in loco etiā
nō nimis sicco nec nimis hūido debēt fuaz
ri. q3 in multū hūido putrescūt: et multum
sicco arescūt. Eligēdi aut sūt q3 i superficie ali
qntulū habēt planicie. q3 acuti hūc sapore:
et suauē odore. et q3 ex pssioe vnguis aliquid
emittunt hūiditatis. Sophisticant autem
cū puluere gariophili mixto cū aceto et vi
no odorifero: et q3 hūc humiditātē et vic
discernūt. qre i extiori superficie mag3 sūt ac
ti q3 alij. et iō acuti mag3 ē i extiorib3 q3 i in
teriorib3. sed sophisticati nō pnt vltra vigi
ti dies pfuari. Habent aut boni gariophi
li virtutē pfortādi ex aromaticitate sua. dī
soluēdi et psumēdi ex qūatib3 suis. cōfor
tant em cerebz et pntē aialē. Valēt etiā cō
tra dfectū cordis qre pfortāt pntē spūalē.
Valēt etiā 3 indigestiōē stōachi et dolore
et frigiditate et vicositate. q3 virtutē iuuat
naturalē. Hucusq3 Diasco.

De Benesta. Capitulum. LXXX.

D

Enesta q̄ etiā ab amaritudine dicitur. q̄
ei⁹ gust⁹ nimis hor⁹ amar⁹ ē. arbu
stus ē crescēs i loc⁹ defec⁹ icules ⁊ sa
rosio. cui⁹ p̄ntia ifertilitat⁹ ⁊ ariditat⁹ terre
vbi crescit test⁹ ē. h̄z mltos ramos graciles
duros ⁊ nodulos viretes hyeme ⁊ estate flo
res glaucos spissos ⁊ iuolutos. gūis odor⁹
amari sapor⁹. s̄ tū sūt maxie fruct⁹. vt dicit
Diasco. Flā floz ⁊ folioz ei⁹ elixatura sple
nis tumorē ⁊ p̄scit. dolozi dētū subuenit.
mēstrua strigit. fluxuz disenterie silit. pedū
culos ⁊ lēdes succ⁹ ei⁹ p̄mit. semē facē amar
ruz ⁊ nigrū. i q̄busdā thec⁹ lōgis ⁊ nigr⁹ ad
modū folliculoz viciē v̄l p̄se puolū. ⁊ va
let ad p̄dicta ⁊c.

De grano Cap. LXXXI.

Ranū est mīma tā sc̄is q̄ arbor⁹ p̄ti
cula difficta s̄bstantialit⁹ ⁊ diuisa. in
q̄libz āt ḡno ē cortex ⁊ medulla in q̄
relinq̄rō semina vt ex ḡno tre p̄misso possit
p̄duci plāta. vñ in q̄libz ḡno ē relicta poten
tia a nata vt ex eo possit fieri plāta q̄ medis
ante sua sp̄s mltiplicet ⁊ i eē specifico p̄fue
tur. Cū ḡnū q̄uis sit modicū in suba corti
cis ⁊ medulle. magnū tū ē i rōis semina effi
cacia ⁊ p̄rute. ⁊ sic ḡna differūt i sp̄s. sic diffe
rūt i figura situ aut dispositōe. vñ dicit Arist
in .j. li. de plāz. Grana inq̄ ⁊ semina alia nas
cunt i plāz sine siliq̄ vt semē anbei ⁊ fenicu
li. ⁊ h̄mōi ⁊ alia nascuntur in siliq̄s ⁊ follicul
vt faba ⁊ alia legumīosa ⁊ alia in suba cal
losa emittunt vt semina pyroz ⁊ pomoz. et
q̄daz habēt ḡna ⁊ semē in testa ⁊ callū extra
testā vt nux ⁊ oliua. ḡna āt ordinata i siliq̄s
⁊ in follicul variant mltipl in situ. q̄z q̄daz
būt ḡna mltiplicata i siliq̄ sua sic accidit ce
lidonie q̄ est herba valēs ad oculos. ⁊ q̄dam
faciūt ḡna i folliculo clauso. vt faba pisazc.
⁊ q̄dā in nō clauso. sic triticū ⁊ spelta ⁊ silia.
q̄daz āt nō faciūt ḡna sua i aliq̄ folliculo vt
ḡna hordei. s̄z paleā suā q̄si p̄tinuāt cū ḡno
suo. ⁊ q̄dā ḡna sunt duplicia p̄ ordinē absq̄
piete in siliq̄ sua vt ḡna celidonie. ⁊ q̄dā sūt
duplata piete mediāte. vt i ḡnis nasturcij.
⁊ q̄dā triplicant i diuersis p̄ ordinē cellulis
folliculi. vt in myrto. in cui⁹ fructu sūt tres
celle et in q̄libz cella tria ḡna v̄l q̄rtuor sine
pariete aliq̄ sunt iuncta. et q̄nc est inē ḡna
paries ligneus sic in casta fistula. aliq̄n par
ies carnosus. vt in cucumere et cucurbit
ta. et q̄nc inē ḡna sunt parietes diuersi ge
neris et diuerse sube. vt accidit in malagra

natis. in quibus sūt quidā parietes carnosī
inter grana et grana. sūt et q̄daz tele tenues
nō carnosae sunt inter ḡna et grana. s̄ sic dif
ferūt grana ⁊ grana inter se in suba: ita etiā
in figura. Vñt enī q̄dā formā rotūdā: q̄daz
pyramidālē et oblongā. q̄dā triangulā: vel
multilaterē: vt patet in ciccribo. grana autē
que sunt oblonga in vno latere vident esse q̄
si scilla: vt patz in grano tritici et p̄similibz.
Loricibz autē siue telis muniunt grana pro
pter interioris medulle ⁊ calor⁹ naturalis
cōseruationē. Hucusq̄ Arist.

De Bitib Cap. LXXXII.

Itb genus est legumis sile cūmino
in q̄ntitate: sed nigri color⁹. ⁊ i pane
spargit dulcorādo: vt dicit glo. sup
Ela. xxvii. Sedz Plat. Arist. ⁊ Dias. Bitib
est herba calida et sicca in sc̄o ḡdu: q̄ inter
frumēta nascit: b̄ns semē puulū nigrū ⁊ qua
si triangulū: diureticū et subamax. h̄ns p̄rute
dissoluēdi et p̄sumēdi. oppilatōes etiā sple
nis et epatis habēs dissoluēdi p̄rute ⁊ apic
di: ⁊ v̄tositates extenuādi. ⁊ emoroidas is
flatas sedandi: et eaz fluxū reit i ḡedi. ⁊ lūz
bricos v̄tēs p̄mes cū melle iterficiēdi. H̄ac
herbā dicit esse nigellā. cui⁹ decoctio i ace
to occidit v̄mes aurū. Si auribz repida is
stillet ap̄stemata rūpit. si cū fursure ⁊ semis
ne lini ⁊ fimo colubaz i vino decocta cataz
plasiuet. Eōra lepra ētvalere d̄z si cū rappa
no i vino decocta ⁊ modico sale apponāz.
mēstrua puocat: ⁊ abozsū pcurat si mlier in
de suffumiget. s̄ strāguirā ⁊ etiā passionem
iliacā vinū in q̄ p̄ noctē nigella infusa fuerit
ppinet. nec debz decoq̄ ne nimis violēta ef
ficiatur. Nam vt dicit Constant. nigella in
multa q̄ntitate sumpta occidit.

De Jlice Cap. LXXXIII.

Ier ilic⁹ est species q̄rcus arbor. s̄
glādifera. ⁊ d̄z ab eligo. ḡs. q̄z vt d̄z
Jsi. li. xiiij. hui⁹ arbor⁹ fructū h̄oies
sibi p̄mo ad victū inuenerūt ⁊ elegerūt. p̄ q̄
enī frumēti esset vsus antiq̄ vixerūt glāde
Inē aut arbores glādiferas honozabilioz
iudicat iler. cui⁹ fructus vt dicit Plī. li. xvj.
mltas reficit natōnes. Est siq̄dē iler arbor
grosse ⁊ pfunde radici⁹: solidissimi ligni: ⁊
cortic⁹ durissimi spississimi et rugosi: mltē
ramositatis: ⁊ rōe folioz vmbrositat⁹ iocū
de. ⁊ q̄ad fruct⁹ glādiferos nō modice q̄nti
tatis ⁊ fecūditat⁹. lignū siq̄dē ei⁹ forte est
⁊ durabile: imo fere iputribile. Flā ei⁹ truci

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

in profundo sub aquis deſſi quaſi i lapidis ſoliditate ſuerunt. z q̄nto p̄ lōgiora ſecula in talibz locis hūidis deſigunt. tāto ampli⁹ indurant. z ideo talia ligna deoz tēplis z regalibz edificiorz ſtructur⁹ erāt apta. ideo p̄pter indiſolubile ligni naturā ex ilice deoz ſimulacra ſep⁹ ſculpebant. vt dicit Plini⁹.

De Iunipyro La. LXXXIII.

i Iunipyr⁹ vt dicit Jſi. ſic dēa apud grecos. eo q̄ ab amplo i anguſtū finit ſic ignis. vel q̄ acceptū diuit⁹ ignez p̄ſuct. adeo q̄ ſi prunex ex ei⁹ cinere fuerint opte vſqz ad annū. vt dicit nllaten⁹ extinguitur. Pyr ſi q̄dē ignis dicitur apud grecos. Unde iunipyr⁹ q̄ſi gignēs ignē dicitur. Iunipyr⁹ alia eſt magna. alia ē pua. vt dicit Jſi. li. xviij. z vtrqz arbor ē aſpa. et q̄ſi aculeata. z folia habēs mltā gēilia z acuta. z vtrqz ē fructifer. ra. ſz pua mag⁹. Alia enī fert gēna pua z rotunda. p̄mo viridia. z poſt efficit q̄ſi purpurea vt q̄ſi ſurrubea q̄ſi plenarie ſūt matura. viroz ē fruct⁹ z folia viridē dicitur. Et q̄ arbor calida et ſicca in tertio gēdu vt dicit Diaſ. cui⁹ fruct⁹ p̄gruūt medicine q̄ in vere colligunt. z p̄ biennū reſuāt. Virtutē hūc diſſoluēdi plūmendi et p̄fortadi. Lōra fluxū vētr⁹ ex acumine medicine valz decoctio baccarū eius i aqua plūmali ſi ide paties balneet. Ex iunipyro etiā ſit oleū iunipyrinū efficax ciſſimū q̄ntanā ſi q̄die inde pondus drachme in cibo vel alio mō offerat. Valz etiā ampera iliacā paſſione ſi p̄tes dolētes inde punguntur. Epilepticis z caduc⁹ ſubuenit. Lapide fragit ſi p̄ ſiringā inſitiat. Siringa eſt ſitula ſubtilis cū qua medicina mittit i veſicā. vinū decoctōis iunipyrī cū ficubus ſiccis pecc⁹ purgat. tuſſim tollit. Nucūqz Platea. z Diaſco. in locis ſarofis z incult⁹ creſcit. et in deſertis. eius ymbra fugiūt ſerpentes. vt dicit Plini⁹. z ideo fructus ei⁹ creditur valere contra venenū.

De Iſopo La. LXXXV

i Sopus ē herba brevis z modica in petroſa creſcens. z i radice petre ſolide ſe inſigēs. vt dicit Caſſio. ſi ps. Hic herbā dicit Diaſ. eſſe calidā et ſiccā in tertio gēdu. Hui⁹ vir⁹ p̄ſiſtēt i floribz z folijs pl⁹ q̄ſi in ſtipite vlt in radice. In eſtate aut p̄ducit flores q̄ debēt colligi. z in loco ymbroſo mūdo et n̄ fumoſo deſiccari. Habent virtutē diſſoluēdi et cōſumēdi z attrahēdi. mundificandi pulmonē. et omnia vi-

cia pectoris ex cauſa frigida purgatz mūdi ficat ſi cū ficubz ſiccis in vino decoquat. Et patiētī p̄beat. dolorē ſtomachi et inteſtino rū tollit. fomentū ex aqua decoctōis ei⁹ a ſup̄fluis humoribz matricē mūdicat. abſtergit. Herba iſopi in reſta calefacta z capiti ſi ſuppoſita catarrū frigidū cōpeſcit. vuluā cadentē reſpmit. dolorē ex v̄roſitate tollit. Dicit aut hec iſop⁹ hoc iſopū. z a q̄busdā aurozibz ei⁹ media corripit z a q̄busdā p̄ducit Dicit enī in auroz. Eſt hūil⁹ petre⁹ ſuis radicibz herēs. Et vici⁹ iſop⁹ pectoris herba medēs. In antiochiano aut p̄ducit alas. Se celū terre p̄format cedr⁹ iſopo. Et itez ali⁹ dicit. Pectoris herba cauas ruſpes incidit iſopus. Et itez alas. Ad pulmonis opus p̄fert medicamē iſopus. Tāte etiā aurozitas fuit herba q̄ſi modica apud veteres. vt dicit Pl. q̄ ſine ip̄i⁹ aſp̄ſione ſe purificari non poſſe in delubris reputat. vnde etiā apud hebreos ſacſculo iſopi mundandi ſolebant purificari. vt p̄ Exodi duodecimo. et Leuitici. xij. et Numeri. xvj. Inſup eius puluis valet contra hydropiſim. vt dicit Diaſ. liuorem a corpe mūdat. et colorem vultibz optimū admūtrat. dolorē dentiū mitigat. tinnit⁹ aurīū ſedat. z etiā lumbricos necat. vt dicit idem.

De Iacinto La. LXXXVI

i Iacint⁹ ē herba hūis flore purpureo. Traxit at nomē a puero q̄dam nobili. q̄ in ſaltibz int⁹ flores purpureos mortu⁹ ē reſp. deditqz nomē herbe cauſis funez puerilis. Eſt etiā ſilis violē i floribus z radice. vt dicit Jſido. li. xviij. eiusde⁹ nois parit z coloris eſt q̄dam lapis p̄cioſ⁹ q̄ inter duodecim lapides p̄cioſos i Apoē. numerat. Iacint⁹ itaqz ē nomē hois lapidis atqz floris. p̄p̄t itaqz color ei⁹ eſt acere⁹ ſine celeſtis. Purpura aut hz colorē ſanguis ſine ignis. ſed byſſus nūis. Iſtis duodecim coloribus colorata fuerūt ſacerdotaliareſ ſtimenta in veteri teſtamento.

De Iuſquiamo. La. LXXXVII

i Iuſquiam⁹ grece a latinis dicitur canicular⁹. eo q̄ in baſta ei⁹ ex v̄roqz latere q̄dā creſcit capitella formata i figura cātaroz ſic eſt videre i malis punicis ſeu granat⁹ vt dicit Jſi. li. xviij. quoz ora ſe ſepata z diuerſa hūcia int⁹ ſemia ſilia papa ueri. Hec herba iſana vocat. q̄ vlt ei⁹ p̄culofus eſt. Nam ſi edatur vel bibat iſana

niā facit vel ſoni imaginē torpidā. ⁊ iō hāc vocat vulgus milindiū ꝑꝑ alienatōz mēſ quā iducit. Dec at cū ſit herba vēnoſa hꝝſe mē nigꝝ rubeūz albū: vt dꝛ Dias. ⁊ Pli. Flū grū peſſimū ē ⁊ mortifex. rubeū est minꝰ ma lū: ſ; albū adhuc minꝰ. Un hꝰ vſus magꝰ cō uenit medicie. Virtutē hꝝ ꝑſtrigēdi: mor ti ficādi ⁊ ſomnū puocādi. Habes ſemē nigꝝ hꝝ folia nigꝰ aſpa ⁊ dura. et florē purpureūz. ⁊ folliculos duos et ſolidos ⁊ ſpiſſos. Ha bēs ꝑo ſemē obruſū: flores hꝝ melinoſ ⁊ fol liculoſ mollioreſ. S; hꝝ ſemē albū hꝝ flo res albos ⁊ folia pigua ⁊ mollia ſuco plea. et ē herba frigida i etio gdu. ⁊ ſicca i ſcdo. ⁊ iō tumores repantit. ventrē ſtrigit. fluxū ſa guis ſiſtit. dolorē dētiū (aliꝝ hñt renū) de ca lida cā tollit. reuma calidū cōpeſcit. Zucus qꝛ Dias. ⁊ Pli. De ſeie ſiqꝛez iuſquami dicit Ariſtot. li. vegetabiliū. Semē belem. id ē iuſquami qd ē mortifex. apꝑ ꝑtes i bierlez eſt comēſtibile. de qꝑꝝ qꝛ eiꝰ malicia ⁊ vene noſitas ꝑ bonitate terre vbi creſcit vel ma liciā diminiuit vꝫ augeſ. De Iuſquiamo dꝛ Agꝛ i hiſt. ſup Ero. qꝛ i tyara ſine ſūmi ꝑō tificis corona ſtabat floſ erectꝰ ſiliſ herbe quā greci iuſquiamos vocāt. digiti vniꝰ ma gnitudine. Sub illo at flore i extēitate ty a re circa frontē ⁊ occiput erat circū aureis tripliꝝ ordie diſtinctꝰ. ſup quā ſtabāt flores aurei ſiliſ plāragini a timꝑore ad timꝑus zc. Un i hꝰ fuerūt ꝑuilegiare iſte herbe qꝛ ea rū ſilitudo i cidari ſacerdotꝝ ſūmi figurari meruit.

De Kaſtanea La. LXXXVIII
k Aſtanea ē arbor magꝰ ꝑcera: ſic a grecꝰ vocata: vt dicit Jſi. li. xviij. eo qꝛ fructus eius gemini in modū teſticuloꝝ i tra folliculū recōditi ſt. Qui dū eijciūtur ca ſtrāt. Et iō tales arbores a caſtrādo: kaſta nee greco vocablo nūcupāt. Dec arbor vt exciſa fuerit: tāqꝛ ſilua expullulare cōſuevit vt dꝛ Jſi. Dec arbor ē mltū valꝰ. Nā eiꝰ li gnū valet ad edificiorū ſtructurā ad igniꝝ nutrimentū. eiꝰ fructꝰ valꝰ ad cibū. ⁊ corticeſ ⁊ folia ad medicinā. Fructꝰ ſiqꝛē eiꝰ qꝛ ſuis ſub vili cortice aſpo et duro i arboꝛe abſcō dat. nū qū maturꝰ extrahitꝰ dulꝰ iuenit. ꝑo tiſſime qū decoqꝛtꝰ vꝫ aſſat. Sic autē ſubdit Jſaac i dietꝰ: kaſtaneē ſūt calide i medio ꝑꝛ mi gā: ⁊ ſicce i ſcdo. ⁊ iō rōe caloz hñt dul cedine. rōe ꝑo ſiccitatis hñt ꝑōticitatē. Ka ſtaneē tñ nimis comēſte ſunt iſtatiue: et do

loris capitis ꝑꝑꝑꝰ incluſum ſumū genera tiue. Sed vt ab eis nocumentū auferatur: oportet qꝛ aſſentꝰ: vt corꝑulētia eoz ⁊ terꝛeſ ſtritas rarificet. vel vt i dolci aqꝰ decoqꝛtꝰ. vt ex aqꝰ hūiditate ⁊ mollicie tꝑentꝰ. ⁊ tūc bñ nutriūt. ⁊ laudabiles hūozes generāt. et cor ꝑis ac pectoris ſiccitatē generāt. ⁊ maxie ſi cū zucara comedāt. a cholerice at ⁊ ſleumas ticꝰ cū puro melle. Valēt et ſ; medicinā. qꝛ abomiātōis et vomitꝰ ſunt ꝑſtrictiue. ⁊ iez ſumū inteltini cōfortatiue. Jtē kaſtaneē cas modico ſale trite ⁊ cū melle tꝑate: rabidi ca nis vel hois moriuſ ſunt optime ſanatiue. Jtē cū farina hordei ⁊ cū aceto cataplaſma te: tumoris māmillaꝝ ſunt efficaciter reſol ſiue. Jtem earū corticeſ et folia vſta ⁊ pul ſuerizata. ac cū vino tꝑata: adoleſcentis ca piti ad modū cataplaſmatis appoſita: aus gmetāt capilloſ et ꝑhibent eoz caſū. Zucus uſqꝛ Jſaac i dietꝰ.

De Lauro Cap. LXXXIX.

Laurꝰ ē arbor victoriat: digꝰ multis laudū ꝑconijſ ꝑꝑ ſingularē granie ſue excellētiā ⁊ ꝑutis. ꝑꝑꝑꝰ qd ⁊ vi ctoreſ quondā obtēta victoria ſertis laure is coronati laureati dicebantꝰ. quā greci da ꝑbñē vocant. Cuius virtutes et ſingularēſ ꝑꝑrietates ſup poſuiꝰ in hoc eodē libro i tra A. Quere ibi et inuenies.

De Lentifco Capiculū. XC.

Lentifcus eſt arbor hūilis ⁊ medicā nalis. qꝛ a grecis et hebreis Linꝰ as lio noie nūcupāt. vt dꝛ. glo. ſup Dan. xij. Linꝰ folioꝝ ſue ſanat ⁊ ꝑglutiat ſciſſa las bia ſiue alia vlcera: vt dꝛ ibidē. Et dꝛ lentif ſcus: eo qꝛ eius culꝑis mollis ſit ⁊ lēꝰ. Nā qd molle eſt et flexibile: lentū dicere ꝑſucū mus. vt dꝛ Jſi. li. xviij. Jſtius arboris fru ctus oleū deſudat. ⁊ cortex reſinā qꝛ maſtic appellatꝰ. Et eſt melior qꝛ in chio iſula gñatꝰ. vt dꝛ Jſi. li. xviij. Folia iſtius arboris ēuz Dias. ⁊ Plat. ⁊ Pli. ſicut et tota arbor calis da ſunt valde ⁊ ſicca. et hñt ꝑꝑꝑꝰ ꝑſtringē diet ꝑſolidādi ⁊ ꝑfortādi. ⁊ iō valēt ꝑꝑꝑꝰ tū et oēm fluxū tā ſanguis qꝛ humor alioꝝ. Siles ꝑꝑꝑꝰ hꝝ gumꝰ eius. ſ. maſtic: que a maſticādo ſic dꝛ: eo qꝛ maſticata efficitur glutinoſa ⁊ dura: ad modū cere circa dens tes. ⁊ ſic maſticata gignas a putridis hūo ribꝰ. dētes mobiles ꝑſirmat ⁊ dealbat. ⁊ co rum radiceſ roborat et confirmat. malum anbeliꝝꝝ amputat ⁊ emendat. Dec maſtic

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

ita colligit in fine veris cortices cini siue le-
tisci incidunt. et mundificata tra vestes munde
supponunt. ne liquor cadens in tra cadat. Un-
q clara e et munda ac alba e eligenda. q po ha-
bet tra admirata et e obscura. e abijcienda. ces-
rebru emundat et depurat. et multu ex creare fa-
cit. pte digestina pforat. vterofitate atte-
nuat. liq factu sup regulas calida oia fracta:
gemas. s. et alia miro mo p solidat. Dic etia
Pli. sic et Diasco. Lin? arbor e spinosa. ml?
tu cu radice alta. in plurimas pres diuisa.
fructu habes silem myrto. sed minor e rube-
um inter? qn e maru? et aspera lana intus
Lul? succus sanat fluxu mulieru

De Lilio Caplin. NCI

1. Liliu vt dr Jfi. est lacrei floris herba
cul? candor cu sit in folijs tauri cu
species int? fulget. De lilio aut dic
Dias. et Plate. Liliu calidu est et humidu. et
aliud e siluestre. aliud domesticu. et aliud gerit
purpureu flore. et aliud albu. qd est efficaci?
et aliud croceu l purpureu. Est aut p? liliu ma-
turatia. vñ valz 3 aposteata si cu agugia. co-
terat. Jre ei ict? p? remollitina. vñ valet 3
splenis duricia si p? succo oleo vti admiro
et bñ incorporato splenis regio iungat. Jre ei
ict? vis mundificatiua. vñ valet ad facie cor-
lorada. si puluis ei? cu aq rosacea admisce-
atur et ide facies abluat. Jre mitigatiua. et io
folia ei? decocta et posita valet ad loca q se
cobusta. ide facit radix ei? si trita cu oleo ap-
ponat. Jre p? ei? e aptiua. et copactoz dis-
solutiua. et io educit purgatores mēstrualem
Jre p? ict? ei? tumoris repelliua. et io valz 3
aposteata ex vterofitate inflatiua. si radix ei?
trita cu oleo sepi? apponat. Hucusq Dias.
De lilio ar sic dic Pli. Liliu radices mlt? mo-
dis nobilitat flore suu. Na potate cu vino
serpenti ict? sanat. et valet 3 fūgoz. malicia. et
veneni decocte i vino oleo admiro clauos
pedu et nodos soluunt. pilos qz loc? adustis
reddunt. i vino etia decocte addito melle ve-
nis l neruis pēctis subueniunt. folia ei? cocta
i vino vulnera sanat. semē ei? p? igni ap-
ponat sacro. flos et folia subueniunt vter ne-
cessitati. Hucusq Pli. li. xx. c. vii. Jre i eos
li. c. v. Liliu rose nobilitati primu e. ex qua-
da vnguēti cognatōe. inde fit nobile vnguē-
tu siue oleu qd lilioz appellat. sic et de rosis
oleu rosaceu fieri pluenit. De radice ei? pce-
dit hasta iterdu triu cubitoz. deinde depen-
det ab ei? summitate flos declinans ab agustis

in latitudine se relaxans et dilatans ad modū
capanelle resupin? et i circūitu labioz intus
hūs qñ tenuē filiū pñēs i se semē statim in
medio croc. Un lilio nihil gñosi? et q ad de-
centiā coloris. odor? redolentiāz efficaciam
corpis pñit. Et color e triplex. albu. rube-
us et purpure. Hucusq Pli. li. xx. c. v. H3
ar liliū radice ex mltis bull? pñitē sic alliu
vt dr Aris. li. vegetabiliū. et i singul? bull? est
vire? sciatina. et io ex vnoquoqz crescit plā-
ta qñ p se plārat. De h? qre sup eodē d alio i
lra. A. Dic aut ad pñicta Ali. q. p hasta liliū
q nodosa e si incuruat in tra et cooptat anqz
apiat semē ei? et radix ei? siue cepa nō eradi-
cet statim infra paucos dies inuenies q a qñ
bet nodo stipit? sui emittit cepulā puā quaz
si esset illa d tuniē suus siue de bull? cepul. s.
radicis. et h? e mltū valde. Jre ibidē seqt. flo-
res liliū pñs sūvirides. post albescūt. et i sti-
pes siue hasta a radice totalit? abscidat. qz
totus humor stipitis est inclusus naturalis
calor in medullā se puerit ad supiorē prem-
stipitis. et digerit materiā ipi? floris. et tunc
expādit se floscul? et albescit humore pñis
tus tūc digesto. et ideo vt dr ibidē pñificato-
res compauct liliū intellectu būano q i fi-
ne sollicitat de eternis. Jre ibidem dr q lili-
um nō h3 rōem semētinā in semine et radice.
Et in hoc differt a porro et allio q hñt ra-
tionē semis in mltis locis. De h? qre sup d al-
lijs et cepis in lra A et C. Liliū insup hasta
nouiter cu flore abscisa glebe argillo se infi-
ra in viroze seruat diutius flores suū. Flos
liliū quādo integer est et intact? pmanet mlt?
tū. suauiter redolet. confractus po manibz
et pñictus mltū fetet. ipm quoqz flore cuz
semē solū p fructu habz. Totā etiā pñites
quā habz liliū in stipite et radice totū oñdit
in capite. s. in flore et in seie. Et qnto flos
ipius alt? in bastili erigit. tanto caput sū-
missius inclināt. Flos insup eius exteri?
est planus. suauis tactu. et forma rotūdus.
aspectu delectabil? et iocūdus. interi? autēz
granis aureis in sua cōcauitate e respūs. q
tingunt pl? qz croc. Et hec tingentiā gna se-
ptē hastulis sustentant. Un ex ser folijs cā-
didissimis simul cōtignis cōponit. et ex se-
ptē granis aureis intrinsec? decoratur. i q
rum medio semen eius loco fruct? miro de-
core collocat. et circūepassi floris būificio
teneritudo seminis a lesione frigidi aeris cuz
stoditur.

D 3

De Lactuca. Cap. XCII.

1 Actuca vt dicit Jsa. ex lactei humorz
eruberantia est vocata. vel qz nutri
entes mulieres lacte implet. Hec in virz ve
neris mortu arcet. Lutus duplex est species
scz domestica et agrestis: quam feralia voca
mus: eo qz do: sum eius aculeos habet du
ros ad modu ferre. vt dicit Jsa. li. xviij. c. xl.
De q dicit Jsa. i dicit. Lactuca agrestis dome
stica i forma e filis: sed logiozes habet fron
des: subtiliores: aspiozes. z min? virides p
pter sue humiditatis paruitate. z ideo multe
est amaritudis et poncitatis respectu illi?
q domestica est. quia maioris est caloris et
siccitatis. Et ideo multi dicunt qz mēstrua
puocat z humores crudos expellit: vt dicit
Diasco. Lactuca po domestica frigida est
z humida: sed tempate. ita qz i neutra qli
te excedit modu. z ideo ei? vsus pgruit vsui
medicane. Subtile habet subaz. z maxime
qn erit recēs. z iō cito digerit: z stomachi ar
surā z morfurā ex cholera rubea sedat. san
guinis ebullitōem refrigerat. insomniatē
placat. capis? dolorē ex fumo choleroico sa
nat. lac in mlieribz multiplicat. z semen i vi
ris generat et augmetat. Et h accidit ppter
bonitate sanguis que gignit i pfecta qntita
te: z i pfecta etiā qliate. Sed qn antiqz z i
dura: minuit eius hūiditas z amaricat. ex
vsu eius sanguis pessim? generat. virt? vili
ua inde deficit z debilitat. Luti? cā ē sensus
animal mortificatio: qz cū sua poncitate
sensem suffocat naturalē. Et ideo tal lactu
ca generare volētibz maxime est nociua. nā
materiā pgelat. coagulat semiale. z pcpue
semen eius si in cibo aut i potu sepi? assu
mat. Duculosqz Jsaac i dicit. Plin? aut lib.
xx. c. viij. d lactuca dicit. Est spēs lactuce spō
te nascētis quā capnā vocant. qua proiecta
in mare prin? necant pisces q sunt i vicino.
Luti? lac cū aceto et aq z vino hydropic? me
det. cui? caule z folijs pntus aspsō sale ner
ui incisi sanant. Alia species est lactuce que
nascit i aruis. cui? folia trita cum polēta il
lica vlceribz sanant. Et hanc greci Jlopon
vocant. Tertia species ē que crescit i siluis
quā steraton vocāt. cui? folia trita cū polen
ta vulneribz plunt: sanguinē siltunt: z putre
scentia vulnera sanant. radice et folijs miti
gant ignē sacru. Est et alia spēs lactuce hūi
rotida folia z breuia quā multi heratiā vo
cāt. cui? succū accipitres scalpēdo herbā ex

trahūt: z inde tingentes oculos discutiunt
obscuritatē et caliginē cū senescūt. Luti? her
be succus sanat omnia vicia oculoꝝ. z ma
xime qn ei lac mulieris admiscet. Serpētū
moribus et scorpiōū ictibz medet: si suc
cus cum vino potetur: et folia trita super
vulnus emplastreūt. omne etiā inflammationē
discutit et compescit. Semen etiā lactuce
tam siluestris qz domestice libidinis imagi
natiōes in somnis cōpescit. z corpus polo
lui nō pmitit si in cibo frequent assumatur
Frequens tamē eius vsus z nimius vsus
oculoꝝ efficit obscuritatē. Dulas alias
laudes ei attribuit Plinius in eodē capitū
lo. sed hec sufficient.

De Lapa Cap. XCIII

1 Lapa est herba habens folia lata et
spissa circa terrā: habens in summa
tibus hastulaz quedā capirella spinosa z acu
leata sed recurua: que vestibus trāscuntibz
solent adherere. Vn dicit Jsa. li. xviij. Las
pa est dicta: eo qz habeat caulem ingentē p
terram dispositā: que a grecis philatropos
vocatur: eo qz vestibz hominū adherat ob
asperitatē sui. z nascit iuxta muros. Et dicit
tur philatropos. i. amans hominē: qz quas
dam affectione videt hoīs adherere vestibz
Luti? spēs duplex. Acuta z Rotida: ad silē
tudine pedis caballi disposita. Vn z a mltis
tis vocat yngula caballina. z vtusqz folia s
uis et horribil sunt odoris parit et saporis
vt dicit Dial. Sed Plin. li. xx. c. xxiij. Lape
mlte sūt spēs z oēs sē medicinales. Na ictibz
scorpiōū medent. nec feriunt hominē si in
unctus fuerit succo eius. Decoctio eius ras
dicis iuuat dentes z etiam cōfirmat si repi
da in ore teneatur. Semen ei? inextricabilis
lia vicia stomachi curat: reuicentibz sangui
nem pdest. disenterijs subuenit. Naz radix
eius cum vino siltit alui. sed folia adiecto
sale soluūt. Semē ei? potu datū adiuuat
calculosos. Tota herba trita cū arugia va
let i strumā. Duculosqz Pl. Scbz Plat. La
pa siue lapaciū ē herba calida z sicca: hīs
pntē dissoluēdi: relaxandi: aperiēdi z attē
nuādi. z ideo valet cōtra scabiē: pruritū: fer
piginem et impetiginē. et intercutaneis cō
sumit humore. apostematū dissoluit durici
em et tumorem. valet contra frigidam hys
dropisim z splenis oppilationē. Sue? ei?
cū succo rute admixtus cerebrum purgat a
fleumatica supfluitate si in modica quantā

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

tate naribus in balneo vñ in aere calido ins-
stilletur

De Lappate Ca. XCIII

Lappates cib⁹ est ex quibusdā her-
bis domesticis recetib⁹ lapacijs si
milibus cōposit⁹ aut cōfectus vt di-
cit Glo. sup. Iudici. ca. xv. Vñ Alexander
nequāq̃ ait. Lappates cib⁹ est et ol⁹ cōponit
eū dē. Scōz alios lappates gen⁹ caulis ha-
bens folia lata vt lapa: s. folia lappatis. sūt
mollia et crassa subalbida plana inuoluta i-
ter se mirabiliter et cōnexa: habēs stipitem
breuem et grossum: nodosum exteri⁹ s. mol-
le interi⁹ et carnosū. Hec herba puenit mediz-
cine et esui. s. inde fit cibus bonus q̃ diu ser-
uari potest: si decocta cū aceto sinapi et mel-
le diligenter cōponat. Et tal⁹ cibus vulgarē
cōpositū nūcupat. Cui⁹ virtus ē singula-
ris. Resistere ebrietati. vt dicit Plin. li. ix. c. x.
Nam ante cibū comesta cauēt ne ebrietas
supueniat. Post crapulam sumpta cōpellit
crapulā vt recedat. et vt clamat schola rasis
(alās crasitratīs). Hac herba nihil est vtili-
us stomacho atqz neruis. et ideo paralytic⁹
et tremulis iubet eam dari et sanguinem ex-
creantib⁹. Lact⁹ vbertatē pber pueris. Va-
let etiā succus aduersus venenum. et serpētū
ictibus occurrit et maxime semen eius. Si
milititer valet contra morsus canis: vt dicit
Hido. li. xvij.

De Legumine. Capitū. XCV.

Legumina ab eligēdo sunt dicta q̃si
electa. Vteteres ei meliora legebāt
et inde sibi cibaria pponēbāt. Et di-
cunt p̃prie quedam grana tritico et hordeo
maiora et spissiora: que non in folliculis:
sed poti⁹ in q̃busdā siliquis grossis et claus⁹
oriunt. vt patet in pisib⁹: cicerib⁹ atqz fabis.
Differūt autē legumina in magnitudie: co-
lore et figura et sapore. Nam inter legumina
maiora sunt grana fabarum et lupinorū.
media cicerū et pisorū. minima lenticu-
lorum et viciarū. In colore differūt. qz que-
dam alba. quedam nigra. quedā rufa. et q̃-
dam mixta. In figura: quia qdā rotunda: q̃-
dam oblonga. quedā triangula. quedā pla-
na. Differunt etiā in sapore. quia quedā sūt
stiprica et dura. sed p decoctionē fiunt mol-
liora: et ad esum etiā meliora. Quedam enī
in se sunt amara vt lupini. sed p adiectionē
in aqua et madefactionē efficiunt dulciora.
Et vt dicit Plinius: legumina quādo inci-

piūt maturefcere rapida sūt qm cito erilis-
unt. lacetqz diu deciderint vt lupini sicut dicit
Plin. li. xvij. Est autē legumen subalē grossū
frigidū et siccū: ad digerēdū dur⁹ et cōpactū
vñ ppter suā cōpactiōē difficilis sūt ad co-
q̃ndū. nec etiā pnt bñ decoq̃ in aq̃ puteali.
imo ad pfectā decoctionē idigēt aq̃ fontana
siue pluuiati. Cibus itaqz rudis et grossus
de leguminib⁹ fit. est succus pueniens hoīz
bus fortioris nature et complexionis. nam
leguminosa ex se ad digerendum sunt dura
sed digesta multum nutriūt et pfortant. sed
naturaliter sunt inflatiua et ventositatis ge-
neratiua. sed eoz ventositas diminuitur p
corticis decoctionem et assationem et p eoz
que ventositatis sunt exterminatiua appo-
sitiōē vel assationē vt ciminiū anibetū. et lūmē-
lia. vt dicit Dios.

De Lente

Capitū. XCVI

Lens nō genus est leguminis. vt dicit
Hidoz lib. xvij. sic dicta. qz hu-
mida est et lenta. potissime quādo est
in sua herba a qua diminutiue dicit lentis-
cula. et debet scribi p. t. ad differentiā p̃mis
capitis qui dicit lens dis. et scribit p. d. vñ
de dicit qdam. Lens lendis capiti: lens len-
tis puenit ori. Est itaqz lens vel lenticula sic
cut dicit Isaac: frigida et sicca ex contrarijs
naturis composita. Nam vnam virtutē ha-
bet in cortice et aliā in medulla Nam in cor-
tice habet quoddam acumen ratione cuius
mouet ventrē ad solutiones. sed medulla sti-
ptica est et stomachi pfortatiua. et operat ad
pstrictionem. grossum et melancholicū gis-
gnit sanguinem. et cerebrū replet grosso fuz-
mo. vñ est causa timidorū et horribiliū sōn-
torum. yctositate stomachū grauat et inflati-
ōē generat: omis meatus corpis et trāsitus
oppilat et neruoz ac pellicularū cerebri sub-
stantiā desiccāt. et maxime nocet pelliculis
oculorū. qz eoz hūiditatē distemperat ac desic-
cat. et vt dicit idem sanis nocet oculis: qm
to magis infirmis desiccatiōis sue cā et ei⁹
freqns vsus pessimas in corpore generat pas-
siones potissime si cū cortice comedat et cor-
pus si ce fuerit cōplectiōis. hūidis tñ et cali-
dis qm pdest. vñ valet hydropicis si sine
cortice comedat: s. cū cortice nocet. qz mul-
tū generat inflationē et pellicularū extēsiōē
Lens autē est eligenda que est grossior et res-
ceti⁹ et ad coq̃ndū facili⁹. et h̃ tñ ad esca-

q̄ ad medicinā. lēt malicia t̄p̄at̄ si deponat̄
cortex: et ei⁹ medulla i dulci aq̄ decoq̄t. et p⁹
abiecta cū oleo et pipere et cimino et silib⁹ co
dit. Hucusq̄s Isaac i diet. Dicit at̄ Pl. lib.
xviii. c. xij. lens amat terā tenuem et subtile
mag⁹ q̄ pingue. et celū. i. aerē mag⁹ siccum.
Dia ei legumia diligūt aquā aū florē. h. p⁹
q̄ floretur diligūt siccitatē et.

De Lino.

Capitulum. xcviij.

Inū dicit̄ rā herba q̄ semē. et est sic vor
cū eo q̄ molle sit atq̄ lene et pluri
mū delicatū. vt dicit̄ Pl. li. xij. Linum
at̄ fm̄ Pl. li. xij. c. ij. serit̄ loc⁹ planis et seru
pulosis et h̄ in vere et colligit̄ in estate. Erū
pit̄ aū i stipitē siue culmē rectū. pducēs flo
res flauos q̄b succedūt q̄dam capitella lo
co semis ac fruct⁹. et cum incipiūt capitella
palescere culmi integri euellūt et euulsi a su
is capitellis semen trātib⁹ carpiant̄ dein
de ptes lini in fasciculos colligant̄ et logo
tpe i aq̄ madidant̄ et extracti de aq̄ ad soles
desiccant̄. et p⁹ mules tūtib⁹ carpinatōib⁹
a suis supfluis expurgant̄. et sic ptes defeca
te in fila p̄torquent̄ et p multiplicē decoctio
nē ad albedinē deducunt̄. nō em̄ linū a suo
virore terrestri p̄t spoliari et pfecto candore
decorari nisi multoties p̄tundat̄ et decoquat̄
tur et soli appositū aqua itez et itez aspergat̄
et cū sint multa genera lini illd̄ p̄ualet in des
coze qd̄ solet crescere in egypto. Nā inde fit
byssus nūi compabilis in candore vt dicit̄
Plinius li. xij. c. ij. Vin⁹ tū h̄z firmitatē h̄
gen⁹ lini et pl⁹ lucri. qz inde fiūt vestes gr̄issi
me sacerdotū. Est aut̄ linū necessariū ad vlt
multos. nā ex lino figit̄ vestimēta ad induen
dū. vela ad nauigādū. retia ad venandū et
piscādū. fila ad p̄luendū. funes ad ligandū.
chordule ad sagittādū. ligamīa ad p̄ne
credū. linee ad mēsurandū. linteamina ad
q̄descendū. cortine ad ornandū. sacculi et
bursule ad q̄libet necessarium reponendū
Vnd nulla herba tam diuersis vsib⁹ hoim̄
est ita apta et necessaria sicut linū. Lin⁹ semē
calidū est et humidū. vel sūt humidū et siccū
temperatum et vinctuosum. vñ inde fit oleum
qd̄ alijs vsib⁹ mag⁹ est necessariū q̄ ad esūz
Nā vt dicit̄ Isaac. Semē lini pax nutrit et dūz
ē digerere nocinū stomacho. et plimū infla
tiū diureticū tū ē. assum tū et cum melle ac
ceptū meli⁹ est. et valet et tussim. comestū eti
am cū mellez pipe venerē excitat et stimulat

ad amorē. valz ad apostemata: qz maturat
ea. Habet enī vim mitigatiuā: subtiliatiuā
rarificatiuā: siue maturatiuā. vñ soluit apo
stema matricis si patiens in ei⁹ decoctione
sepi⁹ foueat̄. vt dicit̄ Isaac in dietis.

De Palo

La. xcviij.

m Allus est arbor pomifera. in se q̄dez
magna: h̄ i respectu lignoz q̄d nemo
ris modica et summissa: ligno solida: rugos
sa cortice et nodosa: frondū densitate vñ
brosa: florum varietate decoza. fructū sua
uitate iocunda. vsui et gustui gratiosa: i di
uersis medicinis efficac et virtuosa. Dicit̄ at̄
malū ipm̄ pomū siue fructus. sed hec mal⁹
dicit̄ arbor siue pom⁹. Et est sic dicta: eo q̄
ei⁹ fructus sit rotūdus. Vñ et illa sunt vere
mala que maxime sunt rotūda: vt dicit̄ Pl.
li. xvij. Nā malon in greco rotūdū i latino
dicit̄. Dicit̄ autē malus ab alijs arborib⁹ silue
nemoz. qz malus et maxime domestica du
plici est nature. Nā trūcū habz a trā pdu
ctū. surculū aut̄ aliūde venientē ipi trunco
insertū et vñitū. q̄ duo qñ p̄ insertōz pariter
sunt vñita. vñā arborē p̄stituit̄. Surcul⁹ at̄
insert⁹ trūco: tota p̄tutē trūci i suā trāsmis
sit qualitatē. sic dicit̄ Alphred⁹ sup fine p̄i
mi libri vegetabiliū. Quere sup eodē i tra
ctatu de arborz insertione: circa p̄ncipium.
Malus aut̄ nisi putet̄ et a supfluis ramis
exoneret̄: sterile scit̄. vt dicit̄ idē. qz humor at
tractus a radice nō sufficit ad p̄ductionē
fructū. qz trāsir in ramoz steriliū nutriti
tū. Quere supra de causa fructificatiōis ar
borū. Malozū sunt diuersa genera. Nā q̄
dam ferūt fructū ponticū atq̄ durū. Quē
dam acetosū. Quēdā dulcem et iocundū. et
boz fructū diuersitas ex diuersa qualita
te humoris p̄cedit. et debiliōri vel fortiori
operatiōe caloris existētis i radice: sic sup i
p̄ncipio tactum est.

De Malo granata

Capitulum. xcix.

m Allus granata ē arbor ferēs mala g
nata. Arbor siq̄d̄ femini generis
fruct⁹ p̄o neutri. Et dicit̄ malū granatū
eo q̄ intra corticē rotūditate p̄tineat et mlt
titudine granoz: vt dicit̄ Pl. li. xvij. Lin⁹ cor
ter dicit̄ p̄sidia. flos p̄o balauitia nūcupatur.
Floz aut̄ aliq̄ sunt albi. aliq̄ purpurei. aliq̄ ro
sei reperiunt̄. Hec poma malapunica sunt
dicta. qz de regione punica primit̄ sunt des
lata. vt dicit̄ Pl. Est aut̄ arbor multū dura et

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

nodosa et ramosa plus in latū q̄ in altū se
diffundēs. et est frigoris ipatiēs. vñ in priu
nā cito pereūt flores ei⁹. Dīc̄ āt Arist. q̄ ma
lus granata mutat a malicia sua p culturā.
q̄re sup eodē. d̄ arbor cultura. Jstī⁹ aut ar
boris s̄m Plī. mltē sunt spēs. s̄ d̄ duabz iā
loq̄ sufficiat. Hā s̄m Diasco. et Jsa. i dīc̄.
maloz granatoz duo sunt genera. alia ei fe
rūt poma dulcia calida z hūida. alia aceto
sa q̄ frigida sūt z siccā z diut⁹ p̄nt ceterz ob
seruari. dulcia magis pueniūt vñi medicie.
nā tota arbor medicinalis ē z paz puenit ci
barijs fruct⁹ ei⁹. Vñ dīc̄. Jstī. li. xvij. negant
in q̄t medici corpa nra malipumici cibo nu
triri. s̄ putāt q̄ p̄t p̄gruāt medicamento q̄
corpis alimēto. h̄z si q̄dē tota arbor s̄ potis
sine fruct⁹ ei⁹ p̄ntē pstringēdi z pfortandi
p solidādi z humores fluidos desiccādi. et
fluxum sanguis intercipiēdi. z vomitū cho
lericū cōpescēdi. vt exp̄sse docz Jsa. Diasco.
et Plī. si tñ more pgruo z ordine debito ex
bibeant valēt p singulas intrinsecas vel ex
trinsecas corpis passiōes. dulcia tñ magis
sunt v̄tosa z inflatīna alijs. z etiā sitis mī⁹
in febricitātibz sedatiua. z ido min⁹ pueniūt
febricitātibz q̄ acerosa. et q̄rū succo fit pot⁹
q̄ d̄ orizacra. q̄ calore febriles mitigat. ma
teriaz febrile digerit z alterat. appetitū pu
cat. et naturam ex calore deficientē reparat
mirabiliter et pfortat. z valet cōtra epatis
calefactionē z cordis defectū. siue cardiacā
passiōē. flores ei⁹ z fructus ac cortices si
puluerizentur z i potu assument⁹ p̄mes vete
res necant. gingiuas z dentes purgāt opti
me z pfirmant z cōtra multas alias subue
niunt passiōes. vt d̄t Diasco. z Jsa. mala
punica in omnibz p̄dictz sunt efficacissima.
q̄uis em sunt crocea exteri⁹ in cortice. z dis
colorata stiprica insipida et desiccata. inte
rius tamen sunt rubea humida et mollia io
cunda z sapida et miro ac incredibili natu
re artificio p granulozū cellulas ordinata.
vt dīc̄ Bern.

De Moro Lap. C.

Morus est arbor cui⁹ fructus d̄t mo
m rus vt d̄t Plī. li. xvij. morus a gre
cis ē vocata quā latini rubū vocāt.
eo q̄ fruct⁹ ei⁹ z virgula rubēt. Est aut du
plex morus. domestica. s̄ z siluestris. cuius
fructus in deserto pastozū releuat famem.
cui⁹ folia superiecta serpentē ipm interimūt
Jre dī. Amb. sup Dacth. xvij. fruct⁹ mori

in flore albet. d̄inde viret. tertio rutilat siue
rubet. vltimo nigrescit atqz liuet. nam q̄nto
ē maturior tāto nigrior est. cui⁹ fruct⁹ tingie
man⁹ z d̄etes comedēt. s̄m Plī. aut z Dias.
morus est arbor semen h̄is v̄tūflū. i. so
lutiū. cui⁹ succ⁹ exp̄ssus z ad ignē siue sole
desiccatur fit stipric⁹ z constrictiuus. vlcera
oris z vulnera sanat. fauciiū tumore rep̄mit
atqz sedat. coriū radicis coctū z potatū. v̄t
q̄re lazar z lūbeos latos necat. folia ei⁹ p̄nt
sa z imposita oleo. cōbustiōes sanāt. deco
cta cū aq̄ pluuiāli capillos denigrant. mor
sus palangionis z puncturas araneorum
curant. dolorem d̄tūm placant. z putredī
nez mundificāt. ginginaz. mora immatura
frigida sūt z stiprica z pfortatiua stomachi
z p̄strictiua. sed q̄nto plus maturant tanto
efficiunt calidiora z etiā dulciora z humidi
ora comesta multū post prandium in coru
ptiōez puerunt. z stomacho ac capiti mī
tum nocent. a ieiunis v̄o accepta bene dige
runt. sed nutriunt valde parum. folia mo
ri celsi sunt valde magnaz lata que crucis z
bruchis sunt obnoxia z a vermibz libentis
sine comedunt. vnde z vermes sericū egez
rētes mori folijs optie nutriūt. Tō arbor
medicinal⁹ p̄cipue est q̄ ad cortices fruct⁹
folia z radices. Nam si radiceius incisa su
erit gumi emanabit: quod valet ad varias
passiōes. nam ventrem emollit. dolorem
dentium tollit. Hucusqz Diasco. z Plī. Et
moris fit potus optimus siue nobilis que
moretum vulgariter appellam⁹ que elephā
tes cum potāt animosiores efficiunt. vt dī
cit Raban⁹ sup li. ij. Dacth. v. ca. Fit inde
electuariū diamoron dictum qd̄ valet p̄tra
squinantiā z guttur⁹ ac fauciiū passiōes. vt
dicit Plat.

De Myro

Laplin. Cl

Myrtus s̄m Jsidor⁹ est dicta. eo q̄ in li
m toribz maris solet sepius oriri. vnde
Virgili⁹ Litora myrtetis latissima.
z alibi. amantes litora myrti zc. Hinc est q̄
a grecis myrtetis dicit. Dedicorū aut li
bz hanc arbozem aptam scribūt multaz ne
cessitatibz muliez deputatā. Hucusqz Jstī.
Secūm Plī. aut vel Diasco. myrtus est ar
bustū ad modū fruticis crescens parissime
iuxta mare. cui⁹ fruct⁹ flores z frōdes pue
niūt medicine. meliores autē sūt fructus q̄
flores. z habent diut⁹ p̄seruari. sed melius

in sol' calore q̄ in aūra vmbrosa hñt illa cō
seruari. z q̄nto sunt simpl' fruct' recetiores
tāto sūt meliores. z hñt oīa illi' fruct' suba
lia p̄tutē pōticiā z p̄strictiā z ex aromaticis
tate p̄fortatiā ē ex nasa. p̄ria flux' supflui
restrictiā z p̄tutē retētiue i corpe coopari
uā. vñ valet p̄ fluxum reumat' ad sp̄ritalia
mēbra. defluētis si decoquat in aq̄ pluuiali
z inde p̄cer' fomentet. Comitū ē restringit
si decocti ramusculi ei' cū aceto sup stoma
chū apponant. de ea puluis factus vlcera z
vulnera suauit' solidat. Itē dē. Pl. q. myrē
alia est alba. alia nigra. z vtraq̄ stipitica. sed
nigra magis. Un' p̄ fluxū sanguis vtilit' ex
hibet. vñā cōmouet z p̄dēt p̄ venenū pū
cturā scorpiōis si potet. Et decoctio valet
p̄ alopiā z fluxū sili' capilloz. Cū farina tri
fici mēta valet p̄ta tumores oculoꝝ. Fit
ār oleū myrtinū de folijs z baccis ei' qd est
lenitiuū p̄ solidariū z mūdicariū. z valz
ad oīa supdicta. aures aūt mūdicat sanio
sas si rep̄factū itillat. Hucusq̄ Pl. Sup
Ela. ar. ca. xij. dē Hiero. Myrē est aromati
ca z impuribil. fissa mēbra p̄solidat z repa
rat. z iō p̄solatores san. eccle. signat. Est eri
am t̄p̄atiue z mitigatiue p̄tutis ac refrigera
tiue. vt dē sup Ela. lx. ca.

De Myrrha.

Laplin. CII.

Myrrha ē arbor in arabia altitudis q̄n
m q̄ cubitoꝝ siliis spine. quā achātū dī
cūt. cuius gutta viridis ē z mltū aro
matica z amara. vñ z nomē accepit myrrha
vt dē Jsi. li. xvj. c. gutta p se manās p̄ciosi
or ē. q̄ p̄o facto vulnere inciso cortice elicit.
viliōz indicat. c. farnēta arabes igne fouēt
q̄z sum' ē valde nox' nisi odore storac' oē
curra. alit' p̄būt hoies morbos ifanabiles
cū fumo. Purior āt myrrhāz melior colligi
tur ap̄ trogoditā i arabia. vt dē Jsi. z Pl.
in' li. xvj. c. xvj. vbi dē q̄ myrrha est arbor
q̄nq̄ cubitoꝝ i siluis qdē arabie crescēs. c.
folia sūt siliā folijs oliue. s. magis crispā ac
aculeata. ramos hñs siles sumip̄ro Incis
dunt āt binis t̄p̄lo rami ei'. s. p̄us sp̄ore su
dāt añq̄z icidant. Et gutta q̄ sudādo effluit
stacten dē. z h' generib' oībo myrrhe p̄fert. z
myrrha electa a plib' appellat Sūt āt septē
genera. vt dicit ibidem Idē. ca. xvj. s. ar.
soditica. z illa est magis electa. scōa gelba
nitica. tertia diantrides. quarta collaticia.
q̄nta empracēa. i. sabana. z illa alijs myrti
al's salbada

bus magis tenuis est. sexta quā diuatiū z
odoraceam vocāt. z hec ceteris magis cādū
da. z hec adulterat' gumī z glebis lenisci. se
ptima ē indica. z illa ceteris peior est. et cū il
la alie spēs myrrhe adulterat'. Hucusq̄ Pl.
Myrrha vt dī. Diasco. ē gutta arboris cir
ca ramos calore solis indurata. z ea eligen
da citrina z rufa interi' aliq̄ntulū lucida. z
hui' alia ē minuta. alia est grossa q̄ drogodi
tica appellat' ab insula vbi crescit. calida est
et sicca. z h' p̄tutē cōfortādi z ex aromatici
tate sua p̄ducēdo p̄tes i vñ h' vñ dissol
uendi z p̄sumēdi mediocrit' z eq̄litr ex q̄lis
tatib' suis. vñ p̄seruat corpa mortuoz q̄
et myrrhe p̄fectoib' p̄dūt Refuat āt i opti
ma efficacia myrrha fere cētū ānis. valz p̄
oēs causas reumaticas z flux' iordinatos
digestiōez enā p̄fortat. z viscosos humores
marie in sp̄ualib' mēbris purgat. oris fetō
rem emūdat. z oīa ginginaz vicia sanat z de
siccat. vlcera labioꝝ putrida cōsolidat. cō
sumit. z p̄glutinat. cerebz p̄fortat z enā ma
tricē mltum corroboret z p̄fortat z omnem
ei' supfluitatē p̄sumit z deficcāt. z p̄ceptuz
iuuat. vermes aurū necat Larnē superflūā
corrodit. et bonam ac viuam generat et cō
seruat.

De Myrrho La. CIII.

Myrrhū est vngentū d' myrrhar alijs
m speciebz aromatic' compositum et
confectuz. cui' p̄tute nerui z alia sen
sibilia mēbra p̄fortant. et humores in iun
cturis ac articulis existentes consumūt.
eius aromaticitate sp̄itus animales repa
rantur Interficiunt vermes ac pediculi ei'
amaritudine. z p̄hibet ne nascāt. Sudores
fetidi myrrho cōpescunt. Cōseruat corpa
integra i tumulis ne putredine dissoluant.

De Andragora

Lap. CIII.

Andragora ē dēra eo q̄ habeat ma
m la suauiter olentia in magnitudine
mali maciani. vnde et latini maluz
vocant terre. Hāc poete vocāt antropomo
ros. eo q̄ habeat radices forme hois qdā
modo siles. Qui' corret vñ no mictus porri
gitur ad bibēduz his quoz corp' est secan
dū vt doloꝝ nō sentiat soporati. Hui' spe
cies sunt due. vna est femia in folijs siliis la
ctuce mala generās. alia ē masculus. cui' fo
lia sūt siliū folijs bethe vt dī. Jsi. li. xvj.

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

Dias. aut dicit mādrazorā eē herbā somni-
ferā cui? folia sūt sup terrā sparsa. Radices
bz duas aut tres sibi inuicē coherētes dfo-
ris nigras: ipe? pō albas cuz corio grosso.
mascul? bz folia alba z tenuia z radice siles
alteri. poma nascūt sup folia sic galla sup fo-
lia quere? z sūt colore crocea. odore suauia
tū cū qdam grauitate. in sapore aut sunt in-
spida. z iō nō pueniūt esui s; tū medicine.
Nam cortices ei? decocti in vino dormire
faciunt z oēs dolores compescūt. vñ et vie-
tic tēpis ferri sentiunt passiōes. Laute tū
mādrazora est vtendū. q; si in iūnia qntis
tate accipit inferi morē. vt dicit idē. Flā vt
d; in Plat. pte bz infrigidādi z aliqntulū
morificādi z somnū puocādi. z iō succ? ei?
cū lacte mulier? rimpozib? apposit? somnū
puocat etiā in pacatis. etq; est herba subas-
liter frigida. dicit q; fruct? ei? extinguit ignē
sacru. compescit etiā cholere impetuz z ven-
tris fluxuz. Zucusq; Plat. Ibi tū ponit q;
fm naturā silitudo hoīs vel mulieris in ra-
dice ei? nullaten? inuenit. sed poti? a rusticis
vel maleficis sopbilitice sic format. Dicit āt
hie pte pbitiūa mulierib? picipiēdi. qd si
mū abnuere videt. Aug. S; Dñ. ij. c. xix.
d; Aug. q; occasiōe rache? q mādrazoras
desiderauerat: vidit phoz libros q de pte
tib? herbaz tractāt. z de eis dicit se nihil ta-
liū in eoz scriptis tūc tēpis repisse. salua tū
auctoritate beati Augusti. Multi auctores
dicūt mādrazorā multoties hāc hie ptes
Vñ d; Costan. Dias. z Plā. z Plat. q; man-
dragoza sumpta mō dbito matrices dispo-
nit ad pceptionē qñ pmit? calor nimi? z sic-
cus pceptōis materiā ipediuit. Mulieres
itaq; calidas z hūidas dispōit ad pceptōes
cū sit frigida z sicca. vt d; i Plat. z h; dispo-
sitiue: s; mulieres frigidas z naturalr siccas
impedit poti? ab hmoi dispositiōe. Alias
alias bz mādrazora ptes. q; vt d; Dias. tu-
mores corpis repenti atq; tollit. moribz
venenosis occurrat. omniq; fluxū corpis i-
feri? z superi? restringit. Omnia sup? posita
dicūt in li. Plā. xxxv. c. xvj. vbi d; q mādrazo-
re duo sūt genera zc. Et sequit. post mltā
cauēt fossos mādrazorei ei? fossura s; rui
ventū. z tres circulos gladio circūscribunt
z post expectāt effodere ad occasū. z ita cre-
dit ei? pcpuas esse vires. succ? ei? colligit
z in sole desiccāt. mala ei? matura i ymbra
desiccant. Qdor: maloz est grauis et infere

somnū. z ex odore solo vis ei somnifica est.
vt dicit idem.

De Bilio. Caplin. CV

Iluz est herba hñs hastā longam z
m nodosam ad modū cane. Cui? semen
valde ē minutū frigidū z siccū. vt d;
in diet. Et h; attestat ei? lenitas z pcauitas
absentia viscositatis z vinctuositatis. z modū
ei nutrimenti. pfortat tū stomachū grā sue
siccitatis z pspat yētrē. Est āt fm Dias. dur-
reticū. z assatū sedat yētrē torsione: sanguis
nē laudabile non generat. infrigidat stoma-
chū z desiccāt. vt d; in diet.

De Benta Caplin. CVI.

Benta est herba odorifera calida z sic-
m ca: stomachi pfortatiua Et ē duplex
ei? spēs. s; hortēsis z domesticar silue-
stris seu mōrana Et ista bz maiore vim car-
lesaciendi q; prima. z dicit grece collo castia.
quā latin neptā siue calamētū vocāt vt d;
Jsi. li. xvij. c. penl. z herba ē multū medicā-
lis. Alie sūt spēs mēte q; crescit i palustribz
z in pīs: s; nō sūt tāte efficacie i pte vl? ca-
lore. Sūt etiā guior? odor? parit z saporis
q; mēta domestica vl? hortēsis. q; ē herba se-
multiplicās z cito de terra pullulās z ascē-
des Cui? hastula i trā reflectat ab hūo tectat
puertit in radicē cito ex se nouā pteurit plē
Est aut mēta hortēsis magne efficacie siue
sit sicca siue viridis. Bz ei pte dissoluēdi
z psumēdi ex q; litatibz suis. et aromaticita-
te pfortādi z puocandi appetitū. ex suo acū-
mine decocta in aceto fetore oris amputat
z gingias putridas z corruptas purgat. vo-
mitū ex debilitate ptes retētiue veniētē cū
aceto sedat. odore suo z sapore ptra syncor-
pi z debilitatē spiritūū iuuat matricē mūdi-
ficat a supfluis z pfortat. decocta i vino do-
lore viscer? z renū placat. cū vino z oleo des-
cocta māmillas ex coagulatiōe lactis idura-
tas supposita sanat. Succ? ei? venenis ob-
uiat z potat? lūbricos necat z pmes auris
In vino z oleo decocta frigida apostemata
dissoluit z curat. tussim mitigat. Zucusq;
Dias. z Plat. sili? Isaac. li. ij. i diet. d; idem.
addēs q; abomiationē amputat z singulā
sedat. linguā lenit asperā si ex ea fricet assue-
facta i cibo venere cecitat.

De Balna Caplin. CVII.

Liber. XVII. De Vegetabilium rer.

Alia est mollis herba a molliendo al
m uum dicta. vt dicitur. Jsi. li. xvij. sicut dicitur
ide vna cu' plin. si succo ei' admixto
olo aliqd se ingerit. a pucta apu' ledi n' por
terit. Debra etiā linita succo malue nō pa
tuit pucturā neqz moriū ab aranea. Et a scora
piōe. vt dicitur. Jsi. Est at ei' spēs duplī. minor
s. z maior q' altea dicitur. z ē vtraqz herba humi
da: int' frigidū z calidū t'pata. vt dicitur in dierz.
z h' p'z p' ei' p'utē z actionē. qz digerit apo
stēa z maturat. maxie radix ei' z semē. cui'
decoctio valet s' fluxū sanguis. qdā ei' h'z vi
scositatis. qd si cū vino potui det dissoluit
grossos hūiores renū z lapidē frāgit. duriciē
splenis mollificat atqz laxat. decoctio ei' p'z
uocat somnū. si facies z extrema corpis in
de abluant. semis sui decoctio valet p'ficē
z s' rissim. semē ei' in oleo decoctū duriciē
soluit. mollificat: mūdificat: maturat. vt dicitur
in Placario

De Fuce La. CVIII.

Ux est arbor cui' fruct' sili' noie nū
n cupat. z est sic vocata eo q' ymbria e'
Ptilicidia folioz arboribz vicis no
ceat. quā multi latini alio noie iuglandē vo
cāt. q' i iouis glādē fuit ei' hec arbor qdā
ioyū p'fecrata. cui' fruct' h'z tāta vim. vt mis
sus int' fungos z cibos venenosos q' cqd in
eis virulētū est extrahat rapiat z extinguat
vt dicitur. Jsi. li. xvij. Lū' fruct' h'z durz z amara
corticē. s'z nucleū valde dulcē. vñ pomū oē
corio vl' cortice duro tectū dicitur nux. vt dicitur ide
vt pinee: castanee: auellane: z h'mōi. Est ita
qz nux arbor alta z p'era h'ns ramos z no
dos diffusos. z folia lata z neruosa pyrami
dalia z acuta. gūis odor: z saporis. qz ym
bra dormiēti sub ea est nocua z diuersariū
i'firmatū generatiua. Lū' m' radix cortex
fruct' z folia pueniūt medicīnē. Nā vt dicitur
Dias. Succi radices z cortices nucis maiorz ex
tract' z potui dat' ad qntitates vñ oragū
sbuenit difficultati vrinādī. potat' ē cū ace
to repugnat febribz veniētibz cū frigore z ri
gore. crines tingit z mūdāt z phibet casus
capilloz. Est at multiplic' p'utē z efficacie.
Fruct' ei' puenit etiā esui z medicīnē. z cuz
multiplex nux inueniāt: cū de maioribz siue
gallicanis z minoribz siue auellanis pl' loq'
mur q' ad cibū z medicīnā Flux aut vsual' z
domestica q' a multis dicitur gallica variat' i suba
i p'utē z etiā figura. nā in suba vt dicitur Jsa. in
die. aut p'siderat vt virid' aut recēs aut ma

tura. In p'ia dispositiōe. s' viridi h'z exteri'
coriū siue corticē colorē qdē viridē s'z in sa
pore pōticū z amara. z man' p' stringēt' infu
ciētē. interi' at testā paulatim obtrinet conō
extrinseco duriorē. infra ei' ambitiū nucleū
p'inet vñcuosus sapor osūz mltū dulcē. na
clei tū medulla q' infra testā ē p'eta. qdā pel
licula velut qdā tunicula ē vñdiz: circūte
eta. ne tenera nuclei suba a teste rigiditate
seu duricia lederet. z illa qdē pellicula testa
mollior ē z medulla nuclei durior z amari
or ab expientibz inuenit. z qnto nux pl' ad
maturitatem pducit. pl' sepat illa corticulā
a suba teste z medulle nuclei icorpat forū z
vñt. ita q' nux ab ea vltēri' nō diuidit. nisi
qñ p' aq' calide vl' alteri' hūidi infusioez casti
aliq' artificiali emollit. Flux itaqz virid' ē
mū' calida z etiā sica nāst' qz antiq' z mō
n' stomacho nocua Q' si cuz ruta comesta
fuerit ieiuno stōacho erit p'et' euilibz vene
no inimica. Fluces s'z mase vt dicitur Jsaac q'
dā sūt recētes. qdā antiq'. qdā int' has medi
ocres. recētes sūt magz hūiores. mediores
s'z sūt magz sicce. s'z antiq' cōsumpta hūidi
tate p' calor' int'fioez hūioritate digerētē
magz s' generalit' vñcuose. z iō mltū come
stei hūiores cholericos de facili p'uertit. et
maxie qñ a calidis cōplexiōibz i vñ sepi' as
sumūt. qz i t'libz generāt aduersionē z capiti
p'igine iferūt z dolorē. q' s'z eas t'pate come
dūt z t'pate sūt cōplexiōis bñ eas digerit z
eis p'grue nutriūt. s'z at eaz attēdit penes ef
fectū medicīe. nā generalit' s'z venenosam
corpa p'fuar. qz sua v'etositatē meat' corpis
oppilat z vim veneni ad vitalia penetrare nō
pmitit. Jre nucs cū sale z ruta z alijs mō
re eq'lit addito melle moriū rabiū canis
subueniūt si interi' sumant. z exteri' sup loz
cū vulner' apponāt. venenū ei ad extēora tra
hūt potētiaut z psumūt Jre p'rite cū melle
melancholica apostemata z fleumatica mūre
dissoluit. Contrite insup z cataplasmate suz
per ymbilicū iteriora apostemata interi' in
corpe nascētia destruit. vt dicitur Jsaac. i die.
Figura at nucis ē varia. qz alia ē rotūda. alia
pyramidal' z oblonga. alia iteri' plana z sca
na. vñ i auellanis z muscat'. alia lateraliter
diuisa. s'z i sumitibz ad modū crucis recta
gnomali. i. p' formā triāguli distincta vñ in
nucibz maioribz gallicanis. in qbz generat'
forma crucis interi' est imp'la vt p'z sensu
biliter intueti.

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

De Auca auellana

Capitulum. CIX

Ux auellana respectu nucis gallica
n ne agrestis et siluatica est. Nam sine
cultura crescit in cornis, que sunt ar
bores crescentes in nemore sine silua vtd. Jsi.
et lo qz in loco publico crescens a traseitibus
auellit et colligit. merito auellana nuncupat
Auellane at vt dicit Jsa. alijs nucibus sunt mi
nus calide et in suba magis potice atz grosse
min? rare in suba et vinctuose. et lo ad digerere
du sunt dure et ad erendū de corpore magis tar
de. m? qn digerunt multū sunt corporis nutritiue
Si sumat cū infortiori pellicula multū se gene
ratine inflatōis. et lo vt eoz nocumētū aufe
rat et vtilit? atq? calida pūdan? et exteriores
pellicule auferat. et sic est mltas passiones
vtilit? inuatiue. qz succus mellis admixtus
valet ad opiticiā et fluxū capillorū et facit pū
los in corpore germiare. vt dicit Jsa. et Cōstan.
Sunt et alie nucū diuersitates q? agnunt me
dicine. sic nux muscata. et nux indica. et nux
vomica. et hmoi Et est muscata fruct? arbo
ris in india nascētis. crescit isfra testā durā
qdā corio sine folliculo tectā ad modū auel
lane. cui? cortex macis vocat? et ē mltū mediz
cinal. marie em? pfortat cor et depurgat i ces
rebz spm aiale. stomachū in frigidatū cale
facit et pfortat appetitū. et est cortex ille sur
rufus hūs sapore acutū et aliqntulū sba ma
rū. qd at niger est v? terre? nō hūs acumē i sa
pore abijciēd? ē. Flux at muscata a cortice et
theba extracta circūdat qdā pellicla tenuis
simā et plana. q? qnto ē pōderosior et i odore
suauior et sapore acutior. rāto melior. vñ el
gēda est q? grauis et solida est inter? q? cum
fragit nō puluerizat. et surrubicūdū colorē
predit cū odore forti et suau. pture bz cō
fortatū et stomachū calefaciēdi et extenuan
di ventositatē et auferendi dolorem capitis
ex frigida causa. applicata ei naribz pfortat
cerebrū et membra spūalia. vt dicit Plin?
Diasco. et Pla.

De Ardo Caplin. CX.

Ardu ē herba modica et spinosa ca
n lida et odorifera. vñ et a grecis nardi
spica nardostactes appellat. vt dicit
Jsi. li. xvij. Est et ei? spēs triplex. s. indica. sy
riaca et celtica. nō tū crescit i syria s? in qdaz
era mōtuosa q? in vno latere tagit syria et in
alio india. melior at est illa q? ē lenis et fusca.
comōia et spherica. pua odoratissima cypz.

similās. q? masticata ligūā dīccat Ardu
at celtica a regione gallie vbi crescit ē dicta.
et ē silis nardo siue spice nardi. s? ē magis
alba. bz aut vt dicit Dias. et Pla. pture pfor
tadi ex aromaticitate sua. valet ad syncopim
et defectū cordis et ad stomachi debilitatē. na
ribz applicata cerebrū pfortat. frigidū reuma
p pscit. et surditatē valet et auris apostema
ta. malū odore oris amputat. et gignas pu
tridas mūdāt. opillarōes splenis et epatis
soluit. puocat mēstrua et matricē mūdificat
et adiuuat pceptōz. lapidē fragit in renibz et
in vesica. Est ei herba diuretica. vt dicit Pla.
s? incisiua et diuissiua et vsq? ad intima pe
netrat. Jte valet ad lingue palsyim et con
fortat nervos et psumit hūorē lingue orga
na occupantē. valere etiā dicit? morbiū epile
pticū si debito mō patientibz miltret Ad mlt
ta alia multū valet. ex qua fit oleū nardinū
qd ad omia pus dicitur ad alia maxime est
necessariū.

De Olea Ca. CXI.

Lea est arbor fm Jsid. cui? fruct? dicit
o olua. succ? po oleū nuncupat. vt dicit
Jsi. li. xvij. sepe tū arbor olua appellat.
Est at arbor olua pacis et insignis vt d.
idē. Nā vt dicit romanorū historia. sine olis
uaz ramis nō mltēbant legat. p pace aliq
obtinēda siue alijs offerēda. Vñ s? Remis
giū p? h? arborū excellētia. qz in signū recō
ciliatōis et federis dei cū noe colūba nō cū
alter? arboris ramusculo. s? solū cū oliue i
ter signo ad arce fenestram est reueria. imo
fm Plin. li. xv. victores apō athenas qndā
olea coronabāt. greci po tandē oleastro sua
os coronari iudicabāt. vt dicit idē. Est itaqz
olea arbor coma et virore et ramorū mltitudie
spaciola. frōdes hūs subalbidos et molles
viros pulcritudinē in estatē in hyeme re
tinētes. flores etiā bz mltos et mltos suas
uiter redolētes. durū corticē et radicē ama
rā. fructū pinguē sapidū atqz dulcē. Nā vt
dicit Jsi. ex amaritudine radicis surgit olis
ua in pabulū lumis et medelā vulnerū ac in
refectionē esuriētis. In lucernis em? ponit
ad ignē nutriendū. mēbris lāguldīs ponit
ad medendū. in cibo apponit ad reficiendū
et ad pōlendū. vt dicit idē Est ei oleū ignitū
et luminariū nutritiū. morborū remedium
et cibarioz suauissimū p dūmentū vt dicit Jsi.
Est et olua siue olea arbor fructifera et me
dicinal. cui? cortices folia et fruct? cōueniē

E

in medicine. cuius lignū maxie ē soliditatē et cō-
pactōis et q̄si impuribilibs p̄uritatis q̄suscit
multe duriciē in exteriori suba. multum tñ h̄z
hūorositatē et vinctuositatē inter? i medulla
De oleis at et de olivis dī. Pl. li. xv. arbor
oleaz fructiferaz multa sūt genera i regionibz
non multū calidatē sūt nec in regionibz n̄is
m̄is frigidis. s̄ pot? i t̄patis. magis tñ se ha-
bentibz ad calozē q̄ ad frigiditatē. et ideo tur-
bet Cato vt dīc̄ idēz Pl. oliuas fert in solo
calido non n̄m̄is pingui. nec n̄m̄is macro
radijs solis opposito. Nā celū est maxie cō-
fert et multū diligit rozē cell et aeris serenit-
tatē. vñ si sūt copiosi imbres qñ oliue ma-
turescūt viciat oleū et p̄sumit. nisi seq̄t feres
n̄tas q̄ extenuet liq̄ozē dīc̄. Pl. ca. liij. nec
indiget olea falce vel rastroz vt putat si putā-
tur vites. s̄ soli et rozi celesti cōmittit. verno
gaudet t̄pē et incipit tūc flozere. cuius fructus p̄
mo circa hyemē colligitur. collecti fructibz
solēt oliuātes terrā ap̄ire circa radicē. et q̄s
dā tuberositates et adueterinos ramusclos
circa veras radices crescētes caute p̄scinde-
re. et h̄m̄is supfluitates circa radicē solēt ali-
qui ita lici rustici podagram oleē appellare.
vñ p̄scissis illis radicibz falsis mel? fructif-
cat olea et mirabiliter emendat nec vult olea
p̄cūti ḡp̄t cū p̄cis p̄suo fructu colligēdo. sic
faciunt aliqui min? caut. qz tal p̄cussio ces-
dit ad iniuriā ip̄s arboris et dānū anni sub-
sequentis. min? em̄ fructificat sic p̄cussa. vt
dī. Pl. Vult autē sūt huius arboris species
q̄ p̄ diuersitatē fructuum discernunt. Oliua
tiqz fm̄ Jsa. arboris oleē designat fructuz.
cuius multiplex differentia iuenit. vt dīc̄ Isaac
oliue autē alie sunt domesticę. et alie sūt silue-
stres. domesticę fructus faciūt qñqz maturos
qñqz imatos. qñqz in hos mediocres Jnt
itos autē fructus oliuātes p̄mit sūt terrestres
pontici et virtides. secūdi sūt sarrubet vñ fm̄
Diasc. hyacinthini. vltimi p̄vident esse ni-
grit. et q̄nto sūt nigrores exteriūs tāto sunt
maturiores et inter? vinctuosiores et ad ex-
p̄mēdū oleū aptiores. et vt dī. Ari. nūqz p̄fe-
cte maturescunt in arbore etiam si p̄multos
annos ibi essēt. s̄ vt verā et p̄pletā p̄sequat
maturitatē. oportet vt bacce collecte de ar-
bore p̄ plures dies i vna p̄gerie coaceruent
Et sic p̄pressiōz mutuā ac n̄m̄is p̄fortato
calore et reuocato ad interiora ad plenā ma-
turitātē pducit. fm̄ Jsa. in dies. oliue
cū fuerint rubee nōdū bñ mature nec dūm

plurimū vinctuose stomachi sūt valde p̄for-
tatue et p̄strictue et appetit? excitatue. magis
me si cū aceto vel aq̄ falsa fuerit p̄parate. tñ
dure et difficiles sūt ad digerendū et min⁹
alijs nutritiue. Higrefo q̄ tā sūt q̄ mature
calide sūt et inter siccū et hūidū t̄pate. multū
q̄dē nutritiue. s̄ stomachi mollificatue. et
ad digerendum magis dure. qz vinctuositate
sua in stomacho supenatāt et ad decoctiōis
locū infer? nō descendūt. et ideo i hūoz corru-
ptionē cit? traducit. et min⁹ laudabiles sūt
alijs ad edendū. vtilles tñ sunt in medicina
qz et trite et postie sup̄ loca q̄ igne vel aq̄ ca-
lida sūt erusta vesicā rep̄mūt ibi nasciturā.
poros em̄ aperit et exhalare faciūt fumosi-
tates q̄ incluse sub cute sunt cā vesice et tu-
moris. Zucusqz Jsa. in dies. dīc̄ autē Pl.
li. xv. cūqz bacce siue grana oliue q̄dū sūt
in arbore nō pereūt. et q̄nto diut? in arbore
p̄mittunt. tāto meliores sūt. sp̄ em̄ novas
vires resumūt et difficil? cadūt. Costant atē
oliue vt dīc̄ idē. ex nucleo carne oleo et amur-
ca q̄ sanles siue fer oliue dīc̄. et ē amara. vñ
tñ in medicis. s̄ nuclei cū folliculis oleo est
quato vtilles sunt ad ignē nutriendū. porci
etiā dicunt inde impinguari.

De Oleo Ca. CXII.

Zeum succus est oliue vt dī. Jido.
o et tāto est nobil? q̄nto recent? et factus
līus a suis folliculis eliquat. vt dīc̄
Pl. li. xvij. cūqz. vbi dīc̄ qz oleum p̄ vetustatē
viciat. et dīc̄ ibidē qz oleū in torcularibz extor-
quendū mel? eliquat si oliue siue oleē baco-
ce pus cū molari lapide vehement? p̄trite
feruētissima aq̄ p̄fusa fuerint et resperfa. Nā
p̄ tale aquā calidā vinctuositas ab amurca
et nucleis sepat? q̄ supenatās tandem ab ip̄a
aq̄ artificialiter sepatur. Et vt dīc̄ idē.
quanto oleum citius de torculari exit tanto
oleū laudabilius indicat. nā pinguius est et
suauius qd min? cū terrestri suba admisce-
ret. Preter hec dīc̄ Papias qz si q̄s in aq̄e mers-
sus oleū in ore pus inclusū in aquaz emisse
rit clariora facit om̄ia q̄ in fundo aque p̄tis-
nent. et patēt oculis ip̄s facit p̄oia q̄ in aque
inferioribz abscondunt. Cuius natura est vt
cibos cōdiat et fomentū lūminū admittet
et corpa fessa recreet et p̄fortet. nervos con-
tractos et induratos ac spasmatos remollit
et relaxat. apostemata dura mollificat et ma-
turat. et maxime oleū līni. Multiplex est
oleū et ex multis rex generibz ē exp̄ssū. aliud

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

affit est simplex. vt oleū oliuaz. oleū nucum
oleū papauaz. oleū amygdalinū. oleum ra
phani. oleū lini. oleū canopi. et hmoi aliō ē
cōpositum. et ex h genere aliud est frigidū
aliud calidū aliud est stipticū et pstrictiū.
aliud lachrymū. Nam ex appositōe calidoz
efficit calidū. et ex frigidis frigidū. et ex stipti
cis stipticū. et ex lachrymis lachrymū. et iō fm
diuersas causas morboz sūt adhibēda dī
uersa genera oleoz. vt oleū laurīnū nardis
nū pulegīnū in causis frigidis. oleū vero ro
saceū siue violaceū in calidis causis appona
tur. Potest aut oleū ita fieri calidū vt febrē
inducat si inde uene pulsatiles et nares et vo
le manu ac plante pedū inūgant. vt oleū
in quo decoquūt caro leonina. vt dī in com
pendio salernitani. Potest etiā fieri ita frigi
dū q̄ inducat mēbro inde puncto stuporez
et insensibilitatē. vt p̄ in oleo mādragorino
q̄d fit ex oleo in q̄ poma mādragore sūt de
cocta vt dī. reseruat. S; in olea sic cō
posita magis laudabilia et magis in medicina
vtilia sūt t̄pata Simplex aut oleū q̄ ad me
dicinā et q̄ ad cibū p̄mū locū obtinet oleū
oliuaz. deinde nucum et amygdalaz. tertio
oleū papaueris. q̄d tū alijs oleis p̄dices est
magis frigidū atq; siccū. maxie q̄d fit d̄ semi
ne et nigro. et h; virtutē inducēdī somnum
valet et calida apostemata in p̄ncipio et cō
tra epatis calefactōez. vt dī. Pla. Alia aut
olea min⁹ pueniūt cibo ppter odoris grauit
tatē et saporis horribilitatē. p̄griūt tū vtilie
medicīne. sicut dī. Jsa. in dīetis. h; aut omē
oleū generaliter multū aereitatis et aeree le
uitatis. et iō omī liquorī sup̄fert et alijs li
quorib; subesse dēdignatur. penetratiue est
virtutis et sui diffusīue. et ideo in vastis vīs
trely vītreatis vasculis meli⁹ q̄ i lignētis
vt porosis vasculis alijs custoditur. vestes
quas t̄gīt inficit et in eis odorū sui vestigiū
q̄t inseparabiliter derelinq̄t. diffusū in aquaz
in sup̄ficie in guttulas orbiculares se recol
ligit. et vt totalitē q̄ ad pinguedinē et saporez
separet ab eis sup̄ficie vix p̄mittit. Oleū aut
sapore aspez et odore horridū cum amureā
siue fece mīctū. ad cibū nō est aptū. nausez
em et vomitū puocat et stomachi ozificium
corrūpit et imutat. oleū etiam apes et aialia
anulosi corporis interficit et extinguit si in
de pfundant. vt dicit Aristo. sed aceto post
infusa reuīscunt Item oleū purum ferrū
politum a rubigine feruat qū ferrū inde in

ungitur. s; si fuerit corruptū vel aquosum et
cū fece mīctū destruit ferrū et corrūpit vt dī.
Plinius li. xv.

De Oleastro. Ca. CXIII.

Zeaster est siluestis olea sic dicta. eo
q̄ in folijs silis sit oliue. s; eius folia
sunt latiora. et est arbor inculta stertis
lis et amara. cui insert⁹ oliue ramus vīm mu
tat radicis et p̄uertit in p̄p̄iam qualitatem.
vt dī. Jsa. li. xvij. Cui⁹ lachryma est duplex
Alia est similis gummi sine villo q̄litas moro
sa. alia est mordax seu silis gutte ammoniā
ci. vt dī. Jsa. Et q̄uis oleaster arbor sit silis
uestris. tū eius cortices gummi et frōdes p̄ue
niūt medicīne. nam eius folia cū sint stipti
ca et amara. melle addito sanāt vlcera capis
tis atq; oris. vt dī. Diasco. succus corticis et
frondū stipticus est et p̄strictiuis. vnde va
let ad intercipiendū humorū omnīū fluxū
vt dicit idem. Gummi eius valet ad multa.
et illd q̄d est mordax maxime. nam vulnes
ra mundificat et sanat. ginginas corrosas et
corruptas adiuuat. et dentes moros robo
rat et p̄fortat. Erispillam. i. sacrum ignez et
cholera furiosa carnē et ossa corrodentē res
p̄mit atq; sanat. valet et alopicia et fluxum
capilloz. et t̄ngit crines et canicē vel palli
at vel retardat. vt dī. Pl.

De Olerē Ca. CXIII.

Ius ab olendo est dictum. eo q̄ fm
o Jsidoz hoies p̄mo olerib; alerent
anteq; fruges et carnes ad esum ho
minibus p̄berent. pomis em et olerib; nus
trebant homines an dīuini. sic aialia gra
minib; atq; herbis vt dī. Jsa. li. xij. et q̄uis
omīa graminosa in terra nascētia que sūt
coquibilla et esui hoīm apta generalit̄ olera
dicant. tū vulgariter caules olera dicuntur
quoz frutices et t̄rri ampli⁹ crescere ceteris
olerib; arbitrant. vt dicit idem. quoz sū
mitates dicūt t̄me quasi come in quibus
maxime est vlgens virtus naturalis. et iō
in t̄mis tam herbaz q̄ olez maxime consti
tit efficacia medicīne vt dicit idē. Est aut
herba frigida et sicca turbidū quidē melā
cholici generans sanguinē. horribilē et laz
odore facientē. vt dī. Jsa. in dīetis. et sūt etiā
q̄dā caules estiuales et q̄dā hyemales. q̄z
berbe sunt p̄posite ex Jris Nam substantia
est grossa et dura ad digerendū. Jus p̄o suc
cus est colatū et inde desiccātū et ventris
humectatū et lachrymū. sed suba sine iure ē

Stipatiua Tollit aut eoz. nocuentu si in aqua eligent. et aqua picea in alta decoquatur. et cum pinguedine optime odiant. ut dicitur in dietis. Est aut herba quod proficit per trasplacatorem naz qui in vno loco fuerit seminata. si postquam creuerit in plantam ad humum in altoze transse rat. multum crescit. et tunc in quantitate quod in quanta res seu prute meliorat. In estate quod folia eius tenera ab eructis et ab alijs humilibus corroduuntur. In hyeme pro gelu et pruina stringunt et sic efficiunt magis tenera ad coquendum et ad comedendum meliora. naz reuocato calor re ad interiora foliorum melius digerit suba eorum. et sic efficiunt magis sapida et sunt meliora. **Pli.** pro li. x. c. r. multis laudibus extollit caulem quod ad usum medicine. Et dicitur quod eius proplex est spes. Queda est crispa. vtilis stomacho alium mor dice molliens. Alia lata huius folia spissa. et ista minus valet ad medicinam. Tertia tenuia huius folia et simplicia et ceteris amarior. huius vtilior medicine. Folia eius trita et apposita bis in die sanant canem. Vulnera recentia et inueterata mire sanant. Caulis parui coctus soluit. Multum coctum stringit. Vino et ebrietati resistit. Pernos pforat. et ideo vtilis est paralyticis et tremulosis. Lactis vbertate preber puerperis. **Suc** eius valet venenatum. Dicitur etiam idem quod valet morsum canis rabidi. Odorez semis eius cocti fugiunt serpentes. Multas numerat alias quod frutes quod pre tedio hominibus omittit. Dicitur etiam quod bractea siluestris. scilicet caulis per se nascens huius effectus fortiores.

De Ordeo **Ca. CXV**

Ordeum est dicitur eo quod cito fit aridum ut dicitur Isid. Vel ab ordine eo quod eius spica quod sex ordines continet inuenitur. Et illud genus hordei melius pascit aialia quod triticum. et salubrius homines quod malum triticum vtilis siligo ut dicitur Isid. Aliud est genus ordei huius duos ordines in spica sua. Tertium dicitur trimenne eo quod factum in terra verno tempore celeriter recolligitur ut dicitur idem. De ordeo dicitur Plinius li. xvij. c. vij. Primum in frumenta serit ordeum. Apud enim multas nationes panis inde fit precipuus. et polenta fit ex ordeo apud grecos. Et illi primo ordeum aqua perfundunt. quod postea desiccant. et sic molis perfungunt et a cortice farinam purgant. Alij ut Italici ordeum siccum in subtilem farinam molunt sine perfusione aque percedere. Ordeum frugum omnium molissimum est in medulla. et serit non vult nisi in siccat solida terra. Unaprove sube mollicie. multum cito. ra

per ad maturitate. Nec videtur aliquid semine minus calamitosum quod ad corruptionem. quod citius crescit et recolligitur. et antequam triticum invadat corruptio vel rubigo. In omnia pro crescentia frumeta viliora huius palea huius meliora stipulas huius multum huius laudabile medulla quod minus debet to parat. et farinam accuratissimam seu polenta ut dicitur Plinius. Est aut vtilis Isid. in dietis. ordeum granum frigidum et siccum. prute huius colat vna et mundificatuar ericcatuar. et parum huius vtilis totatis respectu fabe. minus tamen nutrit faba quod ordeum. Quis etiam sit magis naturaliter in flatua. Nec enim bene semper corpus nutritur que per ventris folliculos sine corporis se extendunt ut dicitur idem. Multum aut sunt ut dicitur Plinius. quod plus vult ordeum in medicina quod in cibo. Inde tamen sit potus mundificans. corpus nutritus et restaurans. spiritus membra recreans et mundificans. De ordeo etiam am contuso de cortice mudato et cum aqua. munda decocto fit medicinalis potus. quia phisici prisanam vocant. Cuius virtus est siccis et in cunctis. sanitatis custoditua. Febrilis calor alteratua. Sed de prisanam quere infra littera T.

De Palma **Cap. CXVI**

Alma est arbor victorialis. sic dicitur ut dicitur Isid. li. xij. quod manum victicis siue obtinetis victoria est ornat. Vel quod est ad modum palme hominis habens ramum. Est aut arbor nobilis et insignis semperterne pulchritudinis et virores. diurnis vestita frondibus sine ulla successione. conseruas folia sua tempore hyemis et estatis. Et quia est arbor annosa durans in virtute et virore per multa tempora. ideo ad similitudinem avis phenicis que multis vivit annis. palma a grecis phenix est vocata. Et cum sit arbor fructifera fructus ferens delectabiles et suaves. non tamen in omnibus locis ubi crescit percipit fructus maturitatem. Frequenter tamen in Syria et in egypto fructus eius dactyli a similitudine digitorum sunt vocati. Quorum nomina variant. Nam alij vocant palmule. similes mirabolantis forme dispo. Differunt tamen penitus in sapore. cum isti sint saporis dulcissimi et locuti. Viraboz lant pro saporis sunt horribilis et amari. Alij vocant thebaici qui et nicolant. Alij mutales quos greci canarhos vocant. Zuculq Isidorus. Est aut palma ut tangit glo. sup. Psalmistam arbor magne proceritatis et altitudinis. sed tamen ad cedri altitudinem

proprietatibus. De Herbis et Plantis

nō ptingit. Cul⁹ radix est aspa & rotunda. i. p^o fūdo ip^o ēre valde fira. trūc⁹ at⁹ solida ē et p^o p^o p^o & imputribil⁹ firmitas. cortex ei⁹ cir⁹ ca trūcū dur⁹ & rugos⁹. & q^o dāmodo pūgūtu⁹ & maciepsus terrā. & iō difficilis est ad scā⁹ dendū & cū difficultate ptingit ad eius fru⁹ ctū. folia ei⁹ pyramidalē habēt formam ad modū gladij. q^uis at⁹ palma dura sit circa stipite⁹ aspera. in supiorib⁹ tū locūdi ē aspe⁹ ctus in ramoz pulcritudie & i coma. i. sumi⁹ tate ramoz portat fruct⁹ suos & nō i medio folioz. vt dī. Pl. li. xviij. Cul⁹ fruct⁹ est tāto vinctuosior dulci⁹ & sapidi⁹ q^unto imedia ei⁹ solis radijs appropinq⁹. In mltis siq^u dē regionib⁹ crecit. s³ nō ita fructificat sic in re⁹ gione feruida sol spiculis p^o tinue rep^o cussa & leni tēra sabulosa & nitrosa. & iō palmis tu⁹ dea est incluta. vt dī. Pl. li. xviij. ca. v. Tre⁹ ides. Palmaz duplex est spēs. mascul⁹ & fe⁹ minā. Mascul⁹ p^omo floret. feia p^o in germē p^o p^o p^o. nec fructificat femina nisi ita sit p^o pin⁹ qua mascul⁹ vt saltē mediā tēre vō odorē ma⁹ sculi feia p^o fundat. Idem etiā dī. Arist. li. re⁹ getabil. Et q^u seminant⁹ oportet vt masculi & femine semia p^oter seminent⁹ & bina & bina sint p^oposita. & ex singulis erūp^o planta. vñ quaterne plantule ex eis coalescūt q^u ad in⁹ uicē tandē coadherēt. & ad modū alie⁹ retis mutuo mro nature artificio se p^onectūt. nec bene crecit nec etiā fructificat feia sine mas⁹ sculo. imo si arbor abscidat⁹ mascula femia post bīdū sterilesceit. s³ aspersis folijs & flo⁹ rib⁹ masculi circa radices femine. femia ex⁹ vīcinitate masculi q^usi ex coitu itez vires re⁹ cipit & resūmit. nec diligit⁹ hmoī plantaria locū humidū plingūē & fumosū. imo poti⁹ locū salū & arenosū. & iō vbi nō est tale solū oportet aspergi salē nō iuxta radice⁹ s³ aliq^u tū in vīcīnio. vt salis siccitate humorosa ēre supfluitas p^osumat. Et dī. Pl. q^u dā ē spe⁹ cies palmē in meridiano orbe q^u tradit⁹ esse vna & nō multiplicat⁹ alla ex ipa. s³ q^u p^o ve⁹ tustate oīno perit⁹ deficit. itez ex se renascit⁹ ac renūscit. & iō putat⁹ fenit⁹ aut⁹ arabie ex b⁹ palmē augmēto nomē accepisse. q^u mo⁹ rit⁹ & renascit⁹ ex se ipa sic facit palma iupraz⁹ dicta. vt dī. Pl. ibidē. Trē ibidē dicit idem. In ethiopia sūt variet⁹ palmaz spēs. nō rari⁹ tate magis suauitate mirabiles. int⁹ q^u sūt ille q^u dicit⁹ cariaee melliores & succo et cibo. Nam eaz fruct⁹ succo sūt vberissimi. vñ & ex eis vīna p^ocipua exp^o mūt. Zuculq⁹ Pl. li. xviij

ca. v. Est igit⁹ palma arbor singular⁹ gēilis stipite⁹ bursura respectu soli a q^u ex⁹it. pulcra at⁹ est dilatata in ramis & comis respectu ce⁹ li ad q^u sup⁹ in cacumine se extēdit. cul⁹ fo⁹ lia sūt longa in sup⁹ficie q^udē plana ac spissa & flexibilia. diuersis p^onectōib⁹ vtpura spoz⁹ tulis valde apta. vt dī. Hiero. nihilomin⁹ in angulis lateralib⁹ sūt incidētia & pacuta. cul⁹ rami dicūt⁹ elate se scz eleuantes sursum⁹ seruātes virozē p^otinuū & se nūq^u ad infima inclinātes. Et p^o m⁹ media huius dictōis elate i penultima p^oduci⁹ bz. vt Cantī. v. vbi dī. Come tue elate palmar⁹. elate tū siue ela⁹ tes grece. dī. ables latine. & p^o m⁹ penultima corripit⁹. & sic videt⁹ ponere alla līa q^u dī. Cā⁹ ti. v. Crines ei⁹ sic abietes. & sic media cor⁹ pi bz nō p^oduci. Variat aut⁹ fruct⁹ palmē taz in forma q^u in p^ote p^o m⁹ diuersitatē ligni a q^u ex⁹it. & p^o m⁹ diuersitatē soli in q^u palma crecit & p^o m⁹ variā receptōem calor⁹is celestis q^u dis⁹ uersimode p^o m⁹ diuersos situs ad palmarū⁹ cacumina se diffundit. vt dī. Plin. li. xviij. Primū p^oz. nam in multis palmis raro vel nūq^u inuenit⁹ fruct⁹ p^opter malā vel mīn⁹ suffi⁹ elentē dispositōez sp⁹ arboris. vñ i palmis italicis. in q^ubo raro vel nūq^u fruct⁹ aliq^uis in⁹ uenit⁹. rñ crecat nūq^u tū p^otingere ad matur⁹ ritatē & p^opterōem debita⁹ repit. vt dicit Pl. Secūm p^oz ex p^odictis quare in humo siue so⁹ lo nimis frigido & humida p^oguir⁹ el fumo so⁹ de facili nō p^oficiūt. imo sine remedio nul⁹ laren⁹ p^oualecūt. vt dicit idē. Tertū aut⁹ p^oz q^u in locis vmbrosis a radi⁹oz solariū p^ontia absolūt. nec crescere p^ont palmē. rñ forte ali⁹ cubi creuerit. nullaten⁹ tū p^ont fructificādo ad palmar⁹ gliaz p^ouentre. & p^o est q^uo tangit⁹ Jsa. i. dier⁹. dactyl⁹ inq^u fruct⁹ scz palmit⁹ fert⁹ calidi sunt & hūidi in sedo g^odu. et diuersas habēt actiōnes p^o m⁹ regionū variās q^ulitates. Nam q^udā nascunt⁹ in regione frigida. & remisse calida. q^udā in feruida. & q^udāz int⁹ p^o tempata. q^u p^o in regione feruida vbi sol cō⁹ tinu⁹ est fruct⁹ sūt dulcissimi sapidi⁹ p^ovisco⁹ sitate q^udā aliq^untulū vinctuosū. et tū cum sint dulces valde s³ eis nimis vta⁹ alū pote⁹ rūt sic vtentib⁹ in ferre corp⁹is lectiones. Nam tumores & inflatiōes generāt dolorē oris & stomachi & etiā capitis p^ostāt. splenis & epa⁹ tis meat⁹ obstruūt & oppilāt. ex q^u p^oz q^uoib⁹ dulcib⁹ vti p^otinue nō est bonū. imo iep⁹ aie & corp⁹ est nocuū. Fructus p^oo crescentes in tēra frigida siue remisse calida ad matur⁹is

fatē nō pueniūt. z sōo in sua pōtēte z sic
citate pmanētes velut crudi corp⁹ nō mltū
nutriūt. qm̄ post⁹ obsūt mltū. qz sūt ad dīge
rendū duri q̄s alīqntulū stomachū pfor
tent. tū dō stomacho de facili nō recedūt. vñ
dīrūt ibi faciētes morā torsiones ibi gene
rāt sepi⁹ ac inducūt. vt dīcūt idē. In crescē
tīb⁹ pō in regione mediocriter calida q̄s
sūt maturi tū tāta inest eis aq̄sa hūiditas
supflua qz nō possunt in maturitate pvari
vñ z corpa replent crudis hūorib⁹ q̄ sūt ma
teria diuturne febris. vt dī. Jsa. i. dīcūt. Est
aut fruct⁹ palme pposit⁹ ex molli suba z car
nosa. ex nucleo duro z q̄ lapidoso. i. cui⁹ me
dio semē p̄tinet. tū aliq̄ dactyli iueniunt in
syria z in egypto om̄ino sine nucleo. z tales
spadones micupant. qz in eoz suba non est
rō sem enina. vt dī. Plī. Quāto aut palma
natura z genere annosior. tanto fruct⁹ eius
melior est. nō em̄ fructificat aū centū. ānos
z tūc p̄mo hz completas vīres z pfectas. va
let em̄ fruct⁹ palme fm̄ Dias. vīlūt in medi
cina. hūc em̄ p̄tūe leniēdi a p̄tate arteria
rū. z clarificādi vocē. z marie q̄ bñ sūt ma
ture. mazy vīlides sūt stīpici. vt dī. Plī. q̄dā
mīlites Alexanderi fuisse palmas vīlīdib⁹ strā
gularos. vñ q̄ om̄ino sūt vīlides nō cōue
niūt cibo. s. solūmodo medicīne. valēt etiā
p̄ disenteria z alios fluxus q̄ more debito
pponuntur.

De Palmite.

Caplm. CXVII

Almes. rts. dīrūt ramus vītis. vñ
p dīcūt Jsa. li. vii. palmes est vītis ma
terta mollis. q̄ per nouella brachia
emissus fructus affert. cuius foliū pamp
nus dī. etus ei subsidio palmes ab ardore
z frigore defendit atqz aduersus oēm inlu
riam p̄munt. Qui sō alīcubi interclusus est
vt solē ad maturādū fruct⁹ admittat z faciat
vt dī. Jsa. totā aut vītutē suā z nutrimentū
atrahīt a radice. z qz ppter inclusum calozē
in sube sue porositate fortis est attractionis
multū attrahīt humoris quē trāsmutat in
subam ip̄i palmītis. z quod residuū est cō
uertitur in materiā germinis frondis fru
ctus atqz floris. vt dīcūt Plī. li. cii. q̄lis au
tem fuerit humor nutrimentalis in radice ta
lis ostendit in palmite. vñ docet compen
dīū salernitani facere vīas dīuersi coloris
z eadē vīte. Si cī dū vītis inserit vītī i mar
glo fiat insertio in trib⁹ ramis pcedensib⁹ ex

vno stīpice ip̄i vītis. si cū vno furculo inser
tōis loco apposueris colorē ruberū. z i alio
colorē blanū. z in tertio colorē crocēū. sin
guli palmītes ex p̄dictis ramis pcedētes. rā
les pferūt fruct⁹ quales in inserēdo appositū
sunt colores. s. qz in his p̄tib⁹ raro vītis vītī
inset. q̄s alīquorētes palmes vītis alijs
arborib⁹ inseratur. sōo solet fieri fruct⁹ mus
ratio isto modo. In martio q̄n incipit hū
mor ascendere de radice. aperit cortex vītis
caute circa radicē q̄ aperto fit coloris inter
missio in circūitū inter lignū z corticē. z tūc
diligent⁹ custodit ne humor ascēdēs dō ra
dice exeat in scissurā vñ humor quē paulat
im attrahīt palmes a radice mutat trāsēa
p calozem. cui⁹ ps vinctuosior trāsēs in fru
ctum. in fructu ip̄o coloris vestigiū derelin
quit. Eodem artificio potest imitari quel
bet plantula in sapore z colore. z sic sūt ar
bores q̄ naturaliter sūt p̄stīctīue artificia
liter latīue. z eōuerio. vt dīcūt idē. hoc
idē dīcūt etiā Alfre. sup li. v. plantaz. fm̄ qz
sp̄s vīte eoz corticib⁹ insertōis seu plāta
tionis tpe artificiosius supponunt palmes
aut vītis vt dīcūt Jsa. quedas ex se emittit
vīmīna siue vīcula quibus arborib⁹ se vīn
ciunt z p̄nectūt. quorū admīniculo freti
vītis z turbīnib⁹ resistunt ne laxati palmī
tes ventoz flarib⁹ dīssipent z vt sine lapsus
periculo suos fructus sustīneant z vaga p
certitate se dīffundant. multū em̄ in princī
pio sunt fragiles. z ideo talib⁹ indīgēt tena
culis quonīqz efficiunt successīue solis be
neficio fortiores. singlis annis indīgēt pal
mites resecatione a iupfluoꝝ debita expur
gatione. sic em̄ plus fructificant z dīffusius
se dilatant. nō amputati aut degenerāt z in
labrūste speciem se trāsmutāt. Dīnoscitur
autem palmes generosus p nodoz z germi
num vīcīnitatē. Nam vt dīcūt Plī. li. cx. cā
cxv. palmes raros habēs nodos et dīstan
tes signū est infecūditatis. dēstīas vero ger
minū fertilitatis indicū est. Quere infra dō
natura vītis.

De Propagīne

Caplm. CXVIII.

Ropago ppaginis est nouell⁹ vītis
p ramuscul⁹ prumpēs z surgēs ex fla
gello pus terre infixo z immerso sic
dīcūt Jsa. Dicunt aut flagella vītī sūmīta
tes siue extremitates. eo qz vītoꝝ flarib⁹ ag
tent que vel p̄t vītis dilatationē. vel p̄t

proprietatibus .i. De Herbis et Plantis

renouatōem terre īmerguntur. ex q̄b̄ noue plantule egrediunt̄ et vītis p̄pagines appellātur. Propaginare est idem q̄d flagellū terre īmersum sternere et inde nouas vites p̄ducere. et sic vineā dilatāre. Nā p̄pagare extēdere et p̄ducere idē est. vt dī. Jsi. palmītes itas q̄ vinee sūe ramī ad terre p̄cavitates incuruati. et in quibusdā foueis a terra cooperti. quendā p̄cipiūt vīm germinandi et nouas p̄pagines p̄ducendi. vnde virtus germinatiua existens in flagellis sursum vi calorū etū pens paulatim transmutat̄ exterius in p̄pagines. pars vero eiusdē virtutis depressa in fētus admiscetur terre et conuertit̄ in radice a quib̄ nouelle p̄pagines attrahūt nutrimentū. et tandem radices totaliter efficiuntur a quib̄ p̄pagate vites velut filie a matre cōtinuo nutriunt̄. et sic fit q̄d p̄mo a nutritrice sc̄z radice nutrebat̄ cōuersus per p̄pagationis artificium in radicem. habet vt vice uersa nutriticis officio fungat̄. q̄z palmes sicut flagellū q̄d p̄mo nutrimentum a radice hausit. nūc per p̄uersionem in radicē omnes alios a se crescentes velut mater nutrit. vt dicit Gregorius.

De Platano Cap. CXX.
 Zatanus est arbor a latitudine foliorum sic dicta. eo q̄ patula sint et amplā. nam platos greci parulū vocāt. vt dicit Jsidorus libro. xviij. cuius pulcritudinem exprimit scriptura dicens. Quasi platanius exaltata sūz. Eccl. xxiij. Folia quidem habet folia et tenera. vītis follo similia. vt dicit idem Diasco. ad ista addit q̄ platanius est arbor frigida et sicca. cuius folia in causis calidis et humidis sunt vtilia. Nam vt dī reuma compescunt et tumores calidū oculorū. decocto corticem eius et foliorū reprimit̄ dolorē dentium. et vt dicitur ossium aliorū. virtutē dicit̄ habere lentendū et acutos dolores mitigādū. vnde valere dicitur p̄tra combustiones si cum alijs lenticiuijs apponatur. et etiā decocto i vino valere dī contra venenum. hanc arborem laudat Pl. li. xij. ca. iij.

De Populo Ca. CXX.
 Populus est arbor a multitudine foliorum. eo q̄ ex eius calce. id est fine vel radice multiplex ramorū dēstras oriatur. vt dicit Jsidorus li. xviij. Cui⁹ gen⁹ duplex est. Nam altera est alba. altera autē nigra. Alba quidē habet folia ex vna parte al-

ba. et altera viridia. et hic ē bicolor hūis q̄t diei et noctis notas. nā alio mō variat colorem in sol ortu. et mō alio i occasu. vt dī idem. Ab hac āt arbore vt dī idē effluit resina iuxta eridani fluiū i italia. et etiā in syria. Et hec resina a Dial. et ab alijs indicat̄ medicinal. nā sanguine stringit. sudores et alios fluxus nō rios cōpescit. Ex eis siq̄dē sūmitatibus et comis solet fieri vnguentū frigidū op̄ p̄latiū et calorū mitigatiū. tumorū rep̄sitiū. somni p̄uocatiū. Et h vnguentū populeon a medicis nūcupat̄. et in mules caus̄ necessariū indicat̄. Dicit etiā Jsid. q̄ popul⁹ et platan⁹ et salix mollis sūt materie et ad sculpturam apte. et tales arbores p̄cis. ramis plus crescūt et in latū et in longū amplius se extendunt.

De Pino

Cap. CXXI.

Jnus ē arbor picea a foliorū acuminē sic vocata. Pinū em̄ antiqui acutus appellabant. Hec arbor dī picea. eo q̄ defudat picem. vt dicit Jsidorus libro xviij. Ex pino in insulis Germanie gignitur lachryma sine gutta que deflūēs frigore vlt calore indurescit et gemmam facit. Et dicit electrum vt dicit Jsidorus ibide. Hoc aut̄ electrum alio nomine dicimus succum. eo q̄ arboris sit succus. Dicitur etiam ibidez pinus p̄desse cunctis que sub ea ferūtur si cut omnib̄ dicit̄ nocere ficus. Et autēz pinus arbor procera et valde recta leuis et porosa. et tñ multūz fortis. cum sit nodosa. et ideo ex pino optimi in nauib̄ fiunt mali. p̄ni etiam edificijs sunt valde apti. de facili tamen inflāmant̄ et incendunt̄ q̄t igni casu aliqua applicant̄. Et h accidit. q̄z multū habent pinguedinis et vinctuositatis. q̄z picez defudat. Hec arbor corticē habet durū et trīsecus et rugosum. sed interi⁹ habet hūmorem pinguem et viscosum. q̄ a calore solis attractus exterius in estate ouertit̄ in resinam que q̄dem p̄mo ex se est subalbida et p̄ decoctionem quando p̄t efficit̄ redditur valde nigra. Est aut̄ valde odorifera et odoriferum facit fumum. sed per multam decoctionem diminuitur odor eius. Folia habz multa sed gracilia et acuta. et viret hyeme et estate. Et cū sit arbor pinguissima. in locis tñ crescit mōtiosis valde aridis et lapidosis. et cū sit arbor multe pullulatiōis tanto plus i altū crescit q̄nto īferi⁹ plures ramos

Liber. XVII. De Vegetabiliū rex

edē. vñ ramis p̄cisīs vñus terrā p̄ se dilatat in coma p̄sus celū. lente crescit p̄ viscositate hūoris et grossicie q̄ cito se digeri nō p̄mittit. a suis corticibz spoliat et nudat vt p̄l^o daret. nā int cortice et lignū generat vermes qñ incipit desiccari. et illi p̄miculi corrodūt lignū. et iō cortice extrahūt ne ex corrupto hūore generent p̄mes ad lignū p̄ suas sione dē esse p̄cipua medicia. Dicāt Plī. li. xvj. q̄ pin^o sic et alū sub terra p̄funde coop^o et diu durat. Et iō si cauet pin^o ad aq̄ducat et obturat p̄funde i t̄ra mlt̄. durat annis. et sup t̄ra iacēs et i loco hūido et pluuioſo corrupt cū et et senescit q̄ totat in aq̄ occultata sub terra ex aq̄ fluxu idurescit. diu itaq̄ durat sub tecto nec de facili admittit carie nec feredine nisi p̄ stillatē pluuiā corrupat. s̄ s̄ t̄ra p̄funda diuissime ab oī putredine p̄seruat. Ecōuerso at abies sub terra in aq̄ cito putrescit. firmissima p̄o ē infra tectū. vt dicē Plī. li. xvj. ca. r.

De Pineae Caplin. CXXII.

Inea dē pin^o fruct^o. vt dicat Plī. in imo iuxta stipite grossius et rotund^o. in summo p̄o pyramidalis et acutus. In principio est viridis. sed qñ bñ matur^o ē alteri^o coloris efficit et colore castanee colorat. Et est pinea nux maxima p̄tines in se. p̄ fructu grana multa. q̄ in testis durissimis sunt inclusa. q̄ q̄dem p̄ ordine sibi inuicē sūt p̄neta. et tñ ne vñū t̄gat aliud testaz suarū folliculis qñ q̄busdaz parietibz miro naturae artificio sunt distincta. Sūt autē sic ordinata grana. vt maiora maiore et grossiorem prem occupent. et minora minore teneat ordinatissime et ad gēliore locū et acutiorem sub maiore pondere sese inclinēt. nam pars grossior sup^o p̄ q̄ndā caudulā adherēs arbori de p̄so ad terrā acumine inferi^o aliquñ tñlū se inclināt. et est pinea fortis adherētie et magne p̄glutinitatē q̄diu recēs ē. et a sua pingui humoroſitate nondū vetustate aliq̄ desiccāt. cōsumpta pinguedine siue humore viscosa desiccata pinea dissoluit. et sic p̄ a parte et nucle^o a nucleo sepat. Et ideo p̄m Diasco. et Plac. quādo est vtendum nucleis pinee oportet vt integra pinea ponat suz p̄a carbonēs et leniter exturat. et sic duplex cortex ei^o interior. s. et exterior auferat. et tñ valde medicinalia sunt grana ista. Hñt em̄ p̄tū leniēdi et humectandi. et aliquāculum

aperiēdi et mūdificandi membra spūalia. et rursū mitigādi. et b̄cis et p̄sumptis subueniēdi et sanguine augmentandi. Lortices etia ei^o sunt medicinales. habēt etia sua stipititate p̄tū sustendi sanguine maxime mēstruale. et etia dissentericū fluxū ventris restringēdi. vt dicat Plategrinus et Plinius libro. xv.

De Pice Ca. CXXIII.

Je p̄m lachryma est p̄ coctōez ignis cum nigredine indurata. vt dī. Jsid. Pice autem duplex est spēs. s. nā ualis quia naues inde liniunt. et earū rime ne subintrent aque pice beneficio obstruunt. et Liquidā. et vtraq̄ calida ē atq̄ sicca. Alio tamen modo componit dura. et alio modo liquidā. et a multis colophonia vel pice greca dicitur. quia in grecia in quārtate maxima inuenit. Vtraq̄ est medicinalis virtutē em̄ habet dissoluēdi et p̄sumēdi. vñ valet p̄tra victa splenis et eius opilatōem. et in multis alijs ponitur malagmatibus et emplastris. Et dicit etiam Diasco. q̄ valet contra venenum et moribus venenatis succurrit cum sale trita. pice autem ignem inflamat. manū tangētis inquinat maxime calesacta. velles mūdās et candidas sordidat et maculat. cū macula q̄ ad colore et odore vix a vellibus delect.

De Pyro Ca. CXXIII.

Pyrus est arbor fructifera. sic dicta. q̄ in specie ignis est formata. Nā eius fructus a lato incipit et ad modum ignis in angustum finit. vt dicit Jsidorus libro. xvij. Pyrus dicitur arbor. sed pyrus eius fructus est. et fructus eius est ceteris fructibus ponderosior. vt dicit idem. Vñ pauca pyra videntur ponderosiora esse q̄ multa poma. vt dicit idem. etiam si dorso sumēti apponant. De pyris autē sic loquit Jsa. in dietis. dicit em̄. Pyroz due sunt spēs: alia est siluatica seu agrestis. alia domestica et borrensis. vtriusq̄ autem pyri frondes et rami sunt stipitici et contritiui. sed fructus inter se multum differūt Nam pyra agrestis magis sunt pontica et terrestria magis frigida et sicca q̄ domestica. magis insipida et duriora gustui q̄ plūs generaliter indigesta. et iō cibo nō conueniūt sed solūmodo medicīne quia vehemēter cōstringūt ventris fluxū et repulsiūt cholericum vomitū si decoctā in aqua fluuiali super stomachū apponant.

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

Domestica ꝑo pyra iminatura sunt pōtea
grossa z dura z ad esum insipida atq; mala.
tū p elipatiōez z decoctōez i aq̄ dulci z mell
sen alteri? dulcē appositōez eoz p̄t terrestrei
tas aliq̄ntulū digeri z aspiras t̄pari. nec sic
tū multū pueniūt cibo: sed potī? medicine.
Pyra domestica matura frigida sūt z sicca
quozum stiptica substantia cuz aquosa dul
cedine est admixta. Et ideo pueniunt cibo z
medicine. meli? tamen pueniūt vtroq; mō
post cibū q̄ ante. Nā post cibū laxat z com
p̄mēdo cibaria opellūt ad locū decoctōis.
z nervos ozificij stomachi p̄fortat. An p̄n
dūi p̄supta: p̄ stiptant. et si in multa q̄ntitas
te a ieiunio sep̄? assumant p̄mes i v̄tre ge
nerāt z cholericā durā z intolerabile (als in
curabile) puocant passionem. Et illa pyra q̄
sunt dulcia tempatoris sunt cōplexionis:
z minus sunt frigida alijs. ideo frigidis et
siccis plus conueniunt. Hoc autē pyra ha
bent p̄rium q̄ cocta cum fungis malicio
sis omne ab eis auferunt lesionem. z maris
me siluestria p̄pter sue ponticitatis intensio
nem vt dicit Isaac. Puluis siue cinis pyri
siluestris valz bibit? p̄tra fungos. vt d̄t idē
Semp autē post esum pyri debet subsequi
ysus vini. Nā vt dicit q̄dam: sine vino sunt
pyra virus.

De Prino

Laplin. CXXV

Rinus ē arbor quā latini prunū voc
p vocāt. z cū illi? arboris multa sūt ge
nera: melior est damascena a Damas
sco oppido p̄mit? asportata. vt d̄t Jsi. Qui
fruct? itomacho cōuenit z medet. Nec sola
arbor gumī glutinosū z cōpactū distillat. q̄
vtunt medici z septores. vt d̄t Jsi. li. xxvij.
Fruct? autē p̄ni dicunt prina. q̄z q̄dā sūt al
ba. q̄dam rubea. q̄dā nigra. q̄ nigra sūt z ali
q̄ntulū dura z acida sūt itomacho vtiliora.
q̄tia sūt damascena. Frigida sūt em̄ z humi
da. q̄n bñ sūt matura: humectāt ac i frigidatē
z danē p̄tra febrile calorē z sicca ventris p̄sti
patiōez. Paptas tñ dicit q̄ prun? est arbor
idē q̄ lentisc? Sed glosa sup Dan. dicit q̄
prun? z lentiscus sunt eadē arbor. sed cū ex
lētisco nō fiat prun?. nō erit eadē arbor pru
nus z lentisc?.

De Papyro

Laplin. CXXVI.

p Papyrus d̄t q̄dā iuncus q̄ desiccatur
ad nutrimentū ignium in lucernis z

lāpadibz ē valde apt? z d̄t q̄si pabulū ignis
Pyz em̄ ignis d̄t. q̄z i cereis p̄mit ad ardē
dū. z est herba viridis z rotunda z exteri? val
de plana. interi? hñs mollē medullā albā
sicca bibulā z porosā. Decorticat autē papy
pyz vsq; ad medullā z sic desiccatur. papy tñ
derelinquit de cortice in vno latere vñ mes
dulla tenera sustentet. z q̄nto min? habz de
cortice tāto clar? ardet in lāpade: z facili? i
flāmat. Loc? autē vbi crescit in palustribz et
p̄tis z aquarū ripis. h papyro. onis. nuncu
pat. vt dicit Jsi. z dicit bec papyz. De pa
pyro autē sūt vasa papyria. Nam papyrius
est quicqd potest fieri de papyro. tante autē
sunt magnitudinis papyri circa memphimz
in India vt ex eis fiat naues sicut dicit glo
sa super. xviij. ca. Esa. z hoc testat Plini? et
idem testat h̄istoria Alexandri. De papyris
etiā sunt charte in q̄bz scribebant episto
le que per legatos mittebant. Sunt etiā
sportule pyrides z capsule de papyris in qui
bus lre z alia reponunt. sicut dicit glo. Se
cūdum Pliniū autē multū valet medulla pa
pyri ad aquā de aure extrahendā. Illaz em̄
naturaliter imbibit z ad se trahit. z ideo aqua
extrahit a vino cuz papyro. De papyris di
cit Plini. li. xij. ca. Papyri inq̄t crescunt in
palustribz egypti z alijs q̄scētibz nili aquis
vbi aque in altitudine duos cubitos. non
transcendunt. Habent autē radices papyro
ruz in illis stagnis crescentia spissitudinem
vnius brachij. z sunt triangulares in lateri
bus ex quibz crescunt iunci nō amplius in
altitudine decem cubitorum. z illis radici
bus incole pro lignis vtuntur ad cōburen
dum. z ex ipsa papyro fiunt varia v̄tensilia
z ex eis nauigia texunt. z nauis vela funes
z etiā vestimenta. z inde faciūt vsum char
te Lucusq; Plini?

De Paliuro

Laplin. CXXVII

Aliurus est carduus asperrim? z spi
p nosus crescens i terra aspera z incul
ta vt dicit Jsi. hñs q̄dam capitella
spinosa z ad tāgendū difficilia. nā manū lea
dūt tāgentes. z in ill capitellis p̄tinet semen
diureticū vales. vt d̄t Diasc. morsito venea
natis z ad calculū p̄stringendum Paliurus
itaq; est herba aculeata pedes vulnerās trās
euntis. Qui? hastule ita sūt spinose q̄ etiā
p asperitate p̄tingi se vel comedi ab asinis
nō permittunt.

Liber. XVII. De Vegetabiliū rez

De Papauere Cap. CXXXVII

Papauer est herba sonifera: saporē ei
lāguetibz facit. et est duplex. s. vsual' et
agrestis ex q' fluit luce? quē phisici
opiū dicūt. Usuale āt: aliud albu qd est frī-
gidū et humidū. aliud nigrū: qd est frigidū et
siccū. aliud est rubēū. Et agnoscunt he spēs
p flores albos purpureos siue roseos et sbz
albidos. Capita hnt magna ad modū mali
granati. in qbz recolligit semē suū. Semen
aut est vinctuosū. vñ ex eo fit oleū ad vsus
multos et succo folioz et capit elloz fit opi-
um. vñ somn' febricitantibz puocat d'z das
ri cū cautela: qz multū opilat et infrigidat et
mortificat. et maxime papauer nigrū in mul-
tis antidotis et medicinis salubre adhibet
vt dicit Placarius Plinius Dioscorides
et Pacer.

De Plantagine Cap. CXXXIX.

Plantago est herba frigida et sicca: q'
a grecis d'z arnoglossa. i. agni lingua
vt d'z Jsi. li. viij. Et ei folia sunt plas-
na. et aliqñtū nervosa sē sic lingua. et cū ro-
tūditate sūt oblōga. in qz medio surgit vna
bastula foris et angulosa: i. cui' sūmitate re-
colligit ei' semē i modū clauē. Et ad hūc
herbe silitudinē format' erat ornat' i infula
sūmi sacerdos. sicut d'z mgr sup Erodi i hi-
storia. Et est herba maxime pueniēs medi-
cine. Flā vulnera sanat etiā canis rabidi: et
ei' tumores sedat. hydropicos iuuat. vene-
no repugnat. et maxime araneaz. ei' succus
lūbricos necat et vehemētē dolorē ventris
mitigat. vulnera saniosa mūdāt et desiccāt.
sanguis fluxū et mēstruoz āpurat. tumores
apostematū in pncipio repcurit et dissipat.
masticata ginginas tumidas et sanguiflūas
repmitt atqz mūdāt. vt dicit Dioscorides. q'
multifor miter laudat virtutes magnificas
arnoglosse.

De Petrofilino Caplin. CXXX

Petrofilinū est herba hortēsis odora-
ta sic dicta. eo q' in petris et locis pe-
trosis sepe oriat. Cui' spēs sūt ples-
s: optimū ē macedonicū suauē gustūz odo-
re aromaticū. vt d'z Jsi. l' vñus pūit esui
et etiā medicīne. Est em herba calida et sicca
et multum diuretica apertina diuisiua et cō-
sumptiua. ac humorū grossorū subtiliatiua

stomachi pfortatiua et appetit' excitatiua. et
sco lapidē frangit. menstrua educit. hydro-
pīcis subuenit. opilatōes splenis et epatis
aperit. et multas alias passiones vt d'z Pls
Diasco. et Plac.

De Pipere Ca. CXXXI.

Piper est semen vel fructus arboris
aut fructus in meridionali pre cano
cast montis crescentis contra ferulo
dum estum solis. vt dicit Jsidorus li. viij.
cuius folia iunipero sunt similia. Cuius sil-
uas serpentes custodiunt sed incolē regio-
nis illius cum silue mature fuerit eas incē-
dunt et serpentes ignis violētia effugātur.
et ex huius combustioe grana piperis que
naturaliter erant pus alba efficiunt nigra
accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est
species vt dicit idem. nam est piper longū
scz quod est immaturū. et piper album scilz
quod ab igne est incorruptū. et piper nigrū
quod scilicet torrido calore ignis nigrū est
supficie et rugosum. Piper autem nigrum
efficacius est longiori tempe q' alio potest
in magna efficacia custodiri. et quanto est
ponderosius tanto est recentius et etiā me-
lius. vt dicit idem. Sopbistat autē mers-
catorū fraude. nam vetustissimo piperi hūc
mefacto superaspēgūt spumam argenti vt
plumbi vt sic videatur ratione ponderis et
recens. Ducusqz Jsidor'. Plinius autē li.
xij. ca. viij. dicit q' piper per longā adustōē
solis nigrum reddīt et rugosum. et hoc non
sine piperis iniuria cum deberet esse albus
sed ex celli intemperie sic nigrescit. hoc etiā
permittūt incolē vt possit diutius et melius
conseruari. sed Diasco. dicit q' saraceni. qñ
de nouo colligit illud ponunt in clibano. et
sic torrent vt virtus germinatiua a pipere
aufert ne in alijs pibz valeat fructificare
aut itez pullulare. Est aut piper calidum et
siccū in quarto gradu vt d'z in Plate. habet
aut virtutē dissoluēdi cōsumendi attrahē-
di. cuius puluis hz vim sternutatōem pro-
uocandi et cerebri a supfluitate fleumatica
expurgandi et carnē supflūā corrodēdi et pā-
num in oculo consumendi. et spūalla mem-
bra a frigidis et viscosis supfluitatibz emū-
dādi. maxime si cū sicibus siccis assumat
Habet insup vim calefaciēdi stomachū et
pfortandi et appetitū puocandi. sanguinē
tū et cholerics nō est vtilis vsus piperis. nā
sanguinē dissoluit et desiccāt. exurit. et cadē

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

lepra et alias passiones pessimas generat et inducit. vt dicitur in Pla. Piper itaqz granu est vtile in aspectu exteri atqz nigz. inter albu sapore acutu. odore aromaticu. in quantitate modicu in parte marinu. actu frigidu potest calidissimu. cu pueri non sentit qd diu e i tegru. s. cu masticatu fuerit vel portu. L. u. sus ptures dicere ad plenu est logu et qutis sit multu poderosuz apud nos pciosus. pte et raritate et efficaciu. apud indos tñ pte et copia pulegio vilius reputat. vt dicitur. J. l. d. etia Plat.

De Pulegio Ca. CXXXII

Ulegiu est herba multu aromatica pulluladu dicta q vt dicitur. J. l. apud indos pipe pciosior est. Est autem fin Plat. pulegiu herba calida et siccata in tertio gradu. cu pte pssit in folijs et in flore. et debz colligi qñ est in flore. et est duplex. si domesti cum qd vocat silinbelu et agreste. et vtruz e multu vtile et medicinale. ptur eñ bz dissoluendi psumedit et forandz reuma frigidu pstringendi et desiccandi et tussim frigidaz amputandi et matrice mūdificandi et coarctandi ventris valua. mēstrua educendi pfortandi stomachu. et appetitu excitandi. ventositate extenuandi. et dolore interioz scz intestinoz et frigiditate mirabiliter mitigandi frigidu calculu et pceptu adsumandi. vt dicitur Plinius.

De Porro Ca. CXXXIII

Porri nomen est eteroclitu qd in singulari dicitur porru et in plurali porri. Plinius. Dat rastz rastros porriqz facit porros. et etia in li. numeroz. xj. ca. dicitur. In memoriam nob veniunt porri cepe et allia et porroz ar duo sunt genera. s. capitatu et scitile. Scitile autem dicitur paruulum nodum transplantatu. capitatu vero maturu qd loco ad locum translatu est vt dicitur Isidorus li. xvj. porrum scitile plus couenit medici ne qd enit. capitatu po econuerso. Est autem caput albu carnosum. pelliculis siue tuniculis circumnecitum habens in fine plures radices loco capilloz quibz terre adheret et suscipit nutrimentu. de medio autem capitis erumpit planta vt dicitur in libro vegetabiliu habes in stipite supficie caput in quo semina colligunt et habent singula grana singulos pediculos. per qd adheret plante. non facit semen pmo anno s. secundo. sicut etia dicitur in li. Dial. et macri. Hypocras i multis

medicaminibz porro vtebat. na illi succus dedit solu ille bibedu s vomitu sanguinis. vñ valz s sterilitate si a puell sepi comedat Succus ei cu vino bibi valet ptra mortu serpentis et cuiuslibet venenosi animal. ptrituz cu melle sanat vulnera: si sup ea emplastre. Succus ei cu lacte mixtus vetusta sanat tussim. et etia sanat vicia pulmois. Succus ei cu felle capre mixtus addita tertia pte mell auri infusus tepidus et sanat dolore: et iuuat ptra surditate cu vino bibi soluit lūboz dolore. Vulnera recetia cu sale mixtu porz cito claudit et sanat: duricias flaxat: et fracturas cito p solidat. Porru etia crudu comestu valet contra ebrietatem. stimulat venerem. et mollit durum ventre. Hec omnia dicit Plinius libro. xx. ca. vij. vbi multa tam dictis superaddit. Dicit etiam q odore solo scorpiones abicit et serpentes. sanat mortu canis cu melle. Valet etia ptra dentium dolorem et eoz pmes interficit. somnus puocat: morbu regiu interficit et hydropisum curat. Habet tñ qdam vicia. quia aciem oculoru beberat. et inflatione generat. grauat stomachum: sitim puocat: sanguinem incendit et inflammat. si frequenter et nimiu comedat. Hucusqz Plinius.

De Quercu

Capitulum CXXXIII.

Quercus est arbor glādifera. annosa solida et compacta: duri corticis. medullam modicam habens interius: siue nullam. super folia generans quandaz stipticamz insipida materia qua medici vocant gallam. portans fructu qui vocant glādes. quibz porci et etiam apoli in nemoribz saginant. Radicem habet fortem et tortuosam. in terra multu in se pfundantem: et ei si pione fortissima adherentem. Lini cortices fructus et frondes cum sint frigidi stiptici et sicci. sunt viles medicine. Dicit qz quere a querendo eo q in ea solebant diu gentium responsa dare vt dicitur J. l. li. xvij. vl. ideo. qz in ea solebat antiqui querere glādes ad edendum. sicut etiam dicit poeta. Hortales p mi ructabant gutture glandes. Fuit autem hec arbor Ioui antiquitus psecrata. Unde dicit Ouidius. Et que desiderant patula ionis arbore glandes. Crescit aut quercus in locis montuosis et saltuosis et marie in terra basan. vnde quercus glādifera in magnitudine duricia et fortitudine alias

arbores percellūt vt dī glos. Hiero. super Amos. c.ij. Est at quer? idē qd ille. Que re sup eodē lra J. Quercu fruct? glādes dicūt q crescūt int folia nullo flore penit? pcedente: sūt glādes rotūde exteri? z oblonge z multū plane. z speculares aliqntulū sb lucide sicut vnguis Et sic dī i diet. Glādes frigide sūt z sicce: z iō difficiles sūt digestio ni z iobediētes z vētrē pstipātes: z tarde s stomacho descēdētes: z dolore capitis generātes: ppter fumos grossos ex glādibz resolutos de stomacho ad cerebrū ascēdētes. Sūt aut in pncipio virides sed efficiunt q si fulue ad maturitatē ptingētes. crescētes in qbusdā capsulis rotundissimis planis in ter? sed callosi exteri? aliqntulū z hirsutis Hūt at interi? medullā spissā z plenā qdā pellicula circūdatā q diuidit ī cortice z medullā: z est cortex cū medulla z capsula sua magne stipticitatis z siccitatis z nō boni saporis marime adhuc viridis. Sz qn bene maturant z assant in igne vel in dulci aqua eliciantur meliorant in sapore ex aque dulcedine z calore. Valent em ptra venenū. qz opilat poros ne ad eoz venenositas se diffundat. humores putridos desiccant: z stugum mēstrualē valde cohibēt atqz sedāt. vt dī Isaac in diet.

De Quisquilis

Lap. CXXXV

Quisquiliē dicunt purgamentū frumētū. q sicut dī Amos. c. viij. q cadūt qn frumētū purgat Que qdēz inutiles sūt hoibz ad comedēdū: porcis tñ z altilibz p bent cibū. admittre frumētū ipm. inficiunt z ei nihil afferūt nisi pōdus. Quisquilarūz tñ grana leuia sūt z vacua: cauata a p mibz z coriōsa. qrum medullā interi? cōsumitur. ideo ipozū theca vacua iuenit. ppter quod non tñ ventrem sariant qz aggrauant atqz inflant.

De Rosa.

Lap. CXXXVI

Rosa vt dicit Pl. est arbor spinosa z parua. cuius virt? maxima est ī flore. secundario pō est in folijs z semine. Nam arbor est medicinalis quo ad flores: quo ad folia: quo ad semen Est autem rosa duplex. quia qdam est domestica sine horrentis: z qdāz est siluestris. Hortensē plātā z colit sic vitis. q si rmaferit inculta z a sup fluis nō purgata dgenerat ī siluestre. Agre

stis pō rosa p frequente mutatioēz z culturā efficit vera rosa. differt at rosa hortēsis a siluestri in floz multitudine in odore in colore z in pteute. quia folia siluestriū sūt plana lata subalbida. pauco rubore admixta. minus odoriferaz minus opantia in medicia Folia aut hortēsis rose sūt multa mutuo coherentia: pnexta. omīno rubea vel omīno albiissima intredolentia in sapore stiptica z quodāmodo mordicantia. et magne efficacie in medicina. qnto magis cōtinentur z cōfringuntur tanto magis efficacia et grossmatica sentiunt. de spina quadam dura et aspera oriunt. sed tñ spineā naturā nullatenus imitant. decore z odore nobilitant. spīnam suā. qn autē pmo germināt includitur flos in granosa cortice viridi seu virente. q tumescēte erūpūt qdam folia dura z acuta. in quoz medio erūpūt alta folia. mollia z se mutuo cōplectētia et paulatim rubētia q completa ptra folia ozum se expandunt z qz tenera sūt et adherēte debilis in pncipio. iō illis pūis folijs virentibz inferi? rubea folia tenera z mollia in circūitū innituntur vel muniunt. in quoz medio apparet semē minutū z croceū et valde odoriferum qd adheret sup rose fructū. pmo at format rose fruct? anteqz folia ad plenū se expādāt Et ei? fruct? sūt qdā nodulū parū duri cū qdā villositate qbusdā granulis pleni q pmo sūt virides Sz post casū semis et foliorum in autūno rubescūt qn plene sūt maturi mollescūt circa hyemē et nigrescūt. et eoz rū sapor stipticus ē aliqntulū acetosus sic sapor mēspiloz. sz inutiles sūt ad manducandū ppter villaginē interi? latitantem. z comedentis guttur iter? offendente. Nasctur aut arbor rose qnqz p seminatōēz. qnqz p plantatōē. qnqz p insertōē. z pncipit rose p traslocatōē z p incisionē. Duculqz Pl. l. c. ca. iij. Flos rose iter flores obit pncipatū. z iō solet pncipalis p hoīs scz caput rosaz flozibz coronari. vt dī. Pl. z h rōne decoris odoris suauitatis et virtutis. Nam sua pulcritudine aspectus reficit. suo odore olfactū afficit. suauitatis mollicie taz cū elinit. sua pteute multū lāguozibz z morbis obulat z succurrit. vt dicit idēz. viridis em z sicca ppetit medicie. De viridibz at folijs rosarū sūt multa. vt dī in Pla. nam rose minutatim ī casē decoctē in despumato melle mel reddūt aromaticū z medicinale.

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

Istud em mel pfortat et mūdificat et mūdifi-
cando dissoluit. et digerit hūiores viscosos
fleumaticos atqz grossos. cū frigida aqua
stringit et pstrit. cū calida laxat. De rosīs
aut bene pstrit et cū zucara bñ incorporat fit
zucara rosacea. qz hz pstrit pfortat et pstrin-
gendi. valet etiā p fluxū disenterie et cōtra
vomitu cholericū et p synopim et cardiacā
passiōem. De rosīs etiā in oleo macerat fit
oleū rosaceū in multis causis necessarium.
valz em p calefactiōem epatis si inde epatē
regio unungat. valz p dolores capitis et calū-
da causa si inde frons et tempora liniant. et
valet cōtra caloris distemperantiā in acutē
etiā somnū puocat et inducit. Et rosīs etiā
viridibz fit aqz rosacea p decoctiones ignis
sine solis. Et hec aqua valz ad supradicta o-
mnia. valet etiā in collyriis oclorū et i vnguē-
tis dñaz. quia pannū supflūz et maculas
faciei abstergit et cutē sberiliat. Et rosīs etiā
siccis sunt plime medicine. Nā odor siccarū
rosaz cerebriū repat et pfortat. et decoctio
in aqua celesti omēz fluxū ex calida causa se-
dat. puluis eaz sanguinem sistit p naribus
pfluente. desiccatur et psumit putridū humo-
rem. ginginas et radices dentiū corrūpētes.
pfortat dentē mobilē casū cōminantē. pul-
uis ei p cū croceo pstrit et albugini oui mis-
etur sanat efficaciter dolorem oclorum et
stringit humorem et sanguinē ad oclorū ve-
nas defluētes. repmit tumorē vulue et ipsaz
relenat descendēte. Has et multas alias ro-
se pntes tangit Plinius li. ix. cap. xix.

De Radice.

Capitulum. CXXXVII.

Radix a radio dicitur. quia quasi quibusdā ra-
dīs sicut ēre demergit i pfundū. Vel
dicitur a radio radis. quia si eradatur nō re-
pullulat. Est igitur radix tā pncipiū herbe qz ar-
boris et ē mollis in subā porosa. villosa. tor-
tuosa. mollis siqz pinguis est subē ppe
faciliore humiditatis attracte incorporationē.
porosa est ppe faciliore et copiosiore hūioris
ad nutrimentū foliorū et frondū trāsmissiō-
nez. villosa ē ppe abundans nutrimentū attrax-
tiōez. qd em facit os i aialis corpe h facit
radix in corpe arboris sine herbe. p villos
em adheret ēre. et qd sibi puenies est attra-
hit de hūiore. et attractū p poros qsi per ve-
nas transmittit ad nutrimentū plāte. tortuo-
sa est ppter fortiore adherētiā et in terra fixi-
onem. Variat aut radix in figura et dispo-

sitione sūm diuersam actionez caloris operā-
tis in substantiali materia radice. q aliquā
est subtilis. aliquā grossa. aliquā mediocris. sic
dicit cōmentus Alph. sup li. de plāz. Nam si
fuerit materia aqz aerea subtilis et calor for-
tis: erit radix oblonga et recta in figura et
acuta. et si humiditas nutrimentalis fuerit
grossa et et estris erit radix dura et sicca. qā
tal humor vi caloris forti coagulatur. si po-
fuerit materia mediocris et calor fortis equa-
liter ab omibz pibz a calore attrahitur et
ppter pñū eqūz coadunatiōz rotundatur. sic
fit radix rotunda in figura. Si po fuerit ca-
lor debilis et materia viscosa nō pnt multum
materiaz eleuare nec etiā dilatare. sū. eleuat
ptes ei puenies. graniores ppro pondere
hicinde diffundunt. Et sic etiā in eis relin-
quit forma inequalis cū qdaz nodositate et
aspitate. Radix ab hūiore ēre actiōe caloris
generatur a calore celesti penetrat. cui p-
nutrimentū puenies sibi attrahit et incorpa-
tur. ex situ et dispositione ēre radice dispositio-
nem psequitur et pplexiōez. Nā q in tra dū-
ci et mediocrit sicca nascuntur et aqz nutriun-
tur pluuiā sunt meliores et ceteris laudabi-
liores. q po nutriunt in tra molli et palustri
vbi aqz stans est et putrida de q hauriūt nu-
trimentū. ppe malignitate et corruptiōez aqz
ceteris sunt deteriores et min⁹ salubres tam
in cibo qz in medicina. vt dicit Jsa. Radix ocl-
culat sub terra et latitat ab aspectu. et suam
p-utem et efficaciam manifestat in fronde et i
floze et in fructu. In tra occultata viuit pfi-
cit et melioratur. q extracta a terra mortū desic-
cit et desiccatur. Totū arboris siue plāte pars
despectior est ipsa radix. et tamē sic vtriusqz
mater est et pncipiū. sic vtriusqz nutrit est et
maxime necessariū sustentamentū. et qnto p-
fundius terre visceribz se infigit. tāto efficit
solidius et firmitus arboris fundamentum.
Radix cū sit i sua subā valde mollis. p-ute
tū et subtilitate innati caloris lapides duros
penetrat vsqz ad eoz itima se pfundat. Te-
pore hyemali calor natural fugiens frigidi-
tatez aeris ad interiora radice se recolligit
et ibi multiplicatur. ad sui tpaumentū et nutri-
mentū a ramis exteriōibz ad se attrahit hūo-
rez et tūc hyeme et attracto hūore radix ma-
teriaz accipit quā pueniēdo frōdes et flores
verno tpe post emittit. vñ herbe q pus erat
aride et siccet qsi mortue in hyeme hūore et
uaporare ad supiora i vere reuiuiscunt. Jtes

qualitas, s. bonitas vel malignitas radices ad ramos derivat, et sepe ostendit in fructu et flore quod prius vel vicij lateat in radice. Sempius in potestas sine amaritudo humoris radices digerit et dulcorat beneficio aeris subtiliantis et caloris celestis materiam depurat. Un frequenter accidit quod radice amara fructum dulce percat et producit, quod patet in radice vitis et olive. Hinc autem Isaac in diebus universalibus, dicit etiam Aristoteles, quod arbores quando infirmant et non fructificant solet eis mederi in radice, quod igitur dicitur radice lapidis ponit in scissura, et sic effluit grossus humor et corruptus veluti de coctura, et sic post hunc extrahitur et aere novo radice interius subintrare renouat arbor et sanatur. Ite dicit Isaac et Galienus et musculus (alibi mysticus) Atheniensem dixisse, Quis herba cuius radice est multi nutrimenti? et semine non est nutrimenti, ut patet in pastinaca, in rapa et huiusmodi et e converso, quod semine nutrit radices eius non sunt nutritive. Est autem quedam herba cui radice nomen appropriatur, quod calida est et sicca et est silis raphano in fructu. Huius autem fructus incidendi et dissolvendi et consumendi et aperienti poros. Un valde febres quod ex causa frigida preceant, splenis oppilationem apert, et eius etiam puritatem soluit, hydropicis subuenit succurrit. Redarguente et acre huius sapore, et ideo plerumque medicis quod cibo, sicut rapa e converso plus convenit cibo quam medicis. Est enim calida et humida: et ceteris herbis et radicibus plerumque nutrit, ut dicit Isaac in diebus. Dole ac dulcis et inflata carne facit, propter sui ventositatem et inflationem. Unde cocta melius nutrit, cruda lemalle cocta difficile digerit: et in venis et in poris facit oppilationem. Valere etiam finem medicinam. Nam in iure et pedes podagricorum et artetis corum loti doloris recipiunt mitigationem. De semine autem rape sic raphani fit oleum visibile multis necessarium: et marie in lucernis: non tamen licitum fuit tale oleum apponere in lucernis causa delabri in domo domini: ut patet in glo. super Ezechiel, xxxv, vbi dicitur, Cum distinctio iubet offerri oleum non raphaninum: non myrtum (alibi myrtinum) purissimum de lignis oliuarum, quod aliud offerre non erat licitum, sic nec accedere igne alienum quod de celo descendit etc.

De Rhamno. Ca. CXXXVIII

Rhamnus est arbor multum dura et nodosa, ramosa et spinosa. Nam folia habet aculeata, spinis acutissimis cōstita in lateribus et munita, et ideo suis aculeis

is solet manum ledere contingens: et pedes pligere ipsa folia et culcitra. In principio quando nascitur folia habet mollia et lenia, et quanto plus crescit tanto asperior efficitur, et in acutior aculei idurescit. Dicit magister in hystoria super Iudicium, et quod testante Iosepho rhamnus huius singulariter habet virtutem igne ex se perferendi. Nam et folia quando cadunt et desiccant multe dicunt esse siccitatis et cuiusdam lente vinctuositatis, et ideo quando adest ignis vel fortis in calidis regionibus impressio caloris solaris: folia illa disposita inflammantur ad modicum calidi et sicca vel flammam incendunt, cuius incensionis occasio aliis quando vicina nemora mirabiliter ecuruntur. De Rhamno etiam dicit Philo. li. xxiij. Inter genera arborum fructus spinosus est rhamnus: habens ramos et folia in quibus sunt aculei recti non ad unum: habens in ramis quosdam folliculos rubentes: siue fructus in quibus est semine habens virtutem attractivam. Nam et secundum ab utroque trahit. Est autem arbor magne amaritudinis tam in radice quam in folijs et in ramis, est tamen utilis medicine: Nam ex succo radices et fructus foris per decoctionem fit medicamentum quod medicum illicum vocant, et in quibusdam aculeis lucidum dicitur, quia oculos reddit claros. Nam maculam oculi delet, et valet pro lippitudine et alia vitia palpebrarum, et ad aures prurulentas et gingivas putridas et sanguis excreatones, et contra mulierum fluxum quando abundat humoris superflui in matrice quam optime purgat et sanat ut dicit Philo. Sanat ulcera labiorum: et valde ad scissuras lingue: ut dicit idem.

De Resina. Ca. CXXXIX

Resina ut dicit Philo. li. xxiij. est lachryma sudore lignorum exhalata, ut balsami: ferule: pini et lentisci: et arborum etiam pro gulcorum quod sudare prohibent. Resina enim grece ex manare dicitur vel sudare, sicut ligna odoriferam oriuntur: sicut gutta balsami aut ferularum. Quorum gutta idurescit in gemmam, sicut in electris. Prima autem resina dicitur terebinthina et est purissima pro alijs, et deferretur ab arabia: iudea syria: cypro et africa: et ab insula mars. Secunda est lentiscina quod mastix vocatur, hec de chyro insula deportatur. Tertia est pinea, et hec nunc est liquida: nunc dura invenit. Hinc autem Isaac. Resina igitur dicitur quodlibet gummi liquidum vel aridum. Liquida resina ut balsami et terebinthina. Dura: ut mastix thuris et myrrha et bala. Quis autem resina primo est mollis et liquida vel viscosa in prima sui emanatione, et aliqua res

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

manet liquida, et aliq̄ calore vel frigore in-
durat. Omnis autē resina est utilis i medi-
cina. et ideo ponit in nobilibus antidotis et
vngentis. Naturas autē et p̄tutes singulos
rū quere in locis suis.

De Rubo La. CXL.

Abus est densitas spinarū et vepriū
et aliorū fruticū aculeos habentū qm̄
in aliq̄ loco crescūt sūt, vt dicit Jsi. et ē
rubetū siue rubus nomen appropriatū spi-
noso frutici ferenti mora agrestia: quibz pa-
stores releuant famē suā. Lūi fructus p̄mo
est rubens, et iō a rubore fructū est dictus
rubus. in ramos lōgos graciles et rotundos
spinosos et dēfatos surrubescos et i se reflexos
se diffundit. Lūi folia sūt breuia et lateris
bus sūt scissa aliq̄ntulū et acuta: hūctia eret
q̄dā aculeos puulos: parz curuos et adun-
cos valde pūgicinos. Vñ torz rubi a radice
et vsqz ad sumitātē aculeat est et spinosus.
Lūi aculei p̄sus terrā parū recurui ad sili-
tudine denticū sunt formati. Lūi fructus pri-
mo ē viridis durus et valde stipticus. deinde
fit ruber parz acetosus. vltio efficit niger et
dulcis qm̄ penit ē maturus. Lūi sucus ē rube-
us et inficit sic sanguis. et ē fructus eret tenuis
suma pellicula et molli circūdat folliculū qui
būsā distinet. et cū qdā rotunditate parz ele-
uatus. sed plen⁹ ē qdā carnositate humida
interi⁹ et granosus. et est arbor medicinal cū
fructu suo. Est enī rubus frigid⁹ et sic⁹ fm̄
Plat. vt dicit idem. Dicit etiā Lōtan. sum-
mitates esse ei⁹ stipticas: et valere p̄tra calis-
da apostemata et vlturas. et p̄ rubores oculo-
rū si cime ei⁹ cum albugine oī conteran-
tur et apponant. Sucus etiā turionū ei⁹ et ci-
maz valz ē et dīsentēriā cū aq̄ hordei. Huc
vsqz Plat. De fructu at ei⁹ vtilitate q̄re sup
in lra B. de moris agrestibz. In tra q̄dem
sterili crescit. et est optimū circa hortos et cū
qm̄ vineas munimentū. Nā sua spissitudine
bestias et trāsēntes hoīes arceat ab ingressu.
Lepoz et hmoi minutorū aīaliū est recepta-
culū. Quū in eo nidificantiū defēnsaculū et
latibulū. Nā ad hoc dati sunt ei aculei a na-
tura. vt eis q̄si cū mucronibz se defendat. et
ideo man⁹ inuadentiū fructus suos vulnerat et
pūgit. et ad sua interiora aduersarios igredi
nō p̄mittit. Rub⁹ etiā ymbrosus ē et obscu-
rus sua dēficate soli nō p̄uius. et iō colubz
et alijs venenat⁹ reptilibz ē amicus. et iō a ru-
bo dō: rubeta qdā rana venenosa: q̄ rubos

inhabitat et frequentat. Unde iuxta rubos
dormire non est tutum ppter eius venenosa
vt dicit in historia sup Ero.

De Ruta Laplin. CXLII.

Uta est medicinal herba: dicta eo
q̄ sit feruētissima. Lūi duplex ē spe-
cies. s. Agrestis et domestica. et vtraqz ē fer-
unda: s. agrestis magis vt dicit Jsi. li. vii. c.
vi. Hāc venenis p̄uari et repugnare docent
mustele: q̄ p̄mo rutā comedūt: et ei⁹ odore
se muniūt. et p̄tute anteqz dīmicent cū serpē-
te vt dicit idem. Imo mustela vim rute no-
scens post ip̄ius esum inuadit secure et inter-
ficat basiliscū: vt dicit Pli. Dial. et Constat.
Vultis si q̄dem laudibz eam extollit Pli.
li. x. c. xxviii. fere p̄ cūctis herbis. Diceniz
p̄tute hīe calidā scz et siccā. stomachi p̄for-
tatiuā si sepe potet. Item vim habz partus
mortui expulsiuā: et imundiciarū matricis
eductiū et p̄suptiū. et p̄ p̄ns purgatiuam.
Itē p̄tute hz hūoris venerei p̄suptiū. et ipi-
us appetit in mascul⁹ rep̄sitiū. qz in eis in-
tendit siccitatē et calozē cōplecionalē in ma-
sculis dominantē. ex quaruz qualitatū in-
tensione desiccāt humoz et consumit: q̄ solz
esse in viris causa venerei appetit. In mlie-
ribz autē frigidis et hūidis opat ex cā p̄ria p̄-
riū sup dict⁹. Decoctio etiā rute sedat dura-
tōrmetā vētis si potet. Hec herba calida si
sup vētis regiōnē cataplasinet: mundat et
inuat pulmonē pectora ab oī causa hūida
et frigida mēbz oz spiritaliū infectiua. Deco-
cta cū oleo p̄mes vētis necat. cruda come-
sta acuit visū. oculoꝝ caliginē dissipat atqz
curat. fluxū sanguis p̄ nares ei⁹ suc⁹ naribz
instillat⁹ desiccāt et sedat. Comesta vl pota-
ta venenis oibz potēter obuiat. et oīm vene-
natoꝝ moribz cū alijs sale et nucibz p̄tict⁹
pariter curat. Vire suc⁹ ei⁹ naribz instillat⁹
tus a fleumate caput purgat: et epilepticos
multū inuat. Dolorē dētiū ei⁹ decoctio fletu-
uat. mēbra palytica ad sensū reuocat. et po-
ros pus clausos deoppilat. vētositatē itez
stinor potēter extenuat. et oēs interiōrē dolo-
rē sedat. Lippitudinē oculoꝝ et ruborē euz ci-
mino in aq̄ rosacea ruta mixta mūdāt mira-
biliter atqz sanat. Lūi odor oīa venenosa de
hortis fugat. et iō plantat circa saluā quaz
serpētes diligūt et būsos vt eos fuget. De
ruta qz dō: Pli. li. x. c. ix. Ruta vult feri in
eq̄noctio autūnali. odit hyemē: sumū et hūo-
rē. sic⁹ gaudz tepibz terra latericia ac cinere

vult nutrir. et cinis eius semini debz misce
ri vt carcat crucis. multū rutatū bibebant
antiq̃ rhomani. Venenū z alias mltas pas
siones. Vm seminatū bz in semie. i. stipite
in furculo z in radice. Nā incuruato rami
alicui⁹ cacumie statim fixa i terra radicat z
difficillime arefcit. Amicicia est ei cū fico i
tantū vt nufq̃ lenior pualescat q̃ sub ficovl
iuxta fictū. Itē dicit idem li. x. Errauit py
thagoras q̃ putauit oculis noxiā esserutā.
qz sculptores z ptores comedūt rutā cau
sa oculorū et acuit eoz vsus. Precaueant
autē guide ne comedāt rutā. qz partus inter
fici cibo tali. cōtra pfluuiū genitale datur.
z venere crebro p somnia imaginantibus.
Suco rute inuncti a scorpionibz et arane
is: ab apibz z vespis nō pungunt nec a fue
co cicute q̃ est venenū venenozū inficiunt.
Zuculq̃ Pl. li. x. cap. xiiij.

De Salu et eius proprietatibz.

Capitulu. CXLII.

Altus est vultus z siluestre loc⁹ vbi
arbores i altū exiliūt z crescūt. vt dī.
Jsi. li. xiiij. Dicit etiā idē. li. xiiij. sal
tus est desitas arborz alta: vocata h̃ nomie
eo q̃ exiliat i altū z plurgat. z differt a filua.
Nam in filua crescūt arbores ples z breui
ores. z spissi z vicini sibi inimicem propz
q̃ntes. In saltu pō arbores sunt pauciores
sed altiores sunt z maiores. Vñ filua ē spīs
sum nem⁹ z breue. z dī a silen qd̃ est lignum
qz multa ligna ibi cedunt z nascunt. z ē idē
filua nem⁹ et luc⁹. S; filua dī a silen qd̃ est
vastitas vl̃ silētū. qz filua ē vbi loca s̃ vasta
z deserta z silētio plēa. Nem⁹ pō a numie nū
cupat. qz ibi sc; i siluis idola statuebāt et p
numine adorabāt. Sūt autē nemora arbor
res maiores vmbrose frondibz. Luc⁹ at dī
desitas arborz solū lūmē detrahēs: z dī p an
tiphrasim a luceo ces. luc⁹: q̃ silucēs mīme.
sic piscina dī q̃ mīme pīces h̃ns: vt dicit
Jsi. li. xvij. Salt⁹ z silue siue nemora sūt lo
ca vasta z deserta: vbi crescūt lig̃ ifructuosa
mlta: z fructuosa pauca. Et sunt ifructuosa
maiora z altiora generalit̃ q̃ fructuosa: pau
cis exceptis. s. q̃rculo atq̃ sagis. A feris et
quibz siluestribz frequant. Gramia et pas
scua in siluis et saltibz generāt. herbe medi
cinales i nemoribz et siluis p̃cipue mōruos
sis repiūt. In estate virore frōdiū z gminuz
decorant. In siluis ē loc⁹ deductōis z vena
tōis. nā venāt in eis fere. z i eis mltiplices i

fidie a canibz z venatoribz p̃pant. Idē ē lo
cus occultatōis. Nā i siluis sepi⁹ p̃dones
z latrūculi occultāt. in quoz incidētes insi
dias trāseūtes spoliāt sepi⁹ aut ingulant.
Itē i siluis p̃pē viarū multitudinē et semitas
rū incertitudinē sepi⁹ deniāt ignoti. z viam
icertā z ignorā p̃cognite eligētes sepe ad la
tronū latibula nō sine piclo deducūt. z ideo
sūt nodi z signa i arbutis siue arborz ramis
vt vie tute z certe viatoribz ostendant. a la
tronibz autē in binis aliqū imitant b̃mōi
nodi siue signa. z sic p̃ signoz falsitatē multi
deniāt z a rectitudinē abducunt. Itē ad
siluas aues pfugit z apes. ille vt nidificet
iste vt mellificet. Aues vt ab aucupe tuean
tur. apes vt mellis fauos in arborz p̃culta
tibz cōponētes secreti abscondant. Itē autē
silue p̃pē eaz densitatē sunt frigide confite et
vmbrose: viatores estu solis fatigati i vmb
roso vacare refrigerio delectant. Et siluas
rū aut multitudinē vel magnitudinē regionū
termini ab inuicē distinguunt. z p̃ arborum
mutuas cōp̃ssioēs z indagines ab hosti
bus defensant.

De Salice

Capitulu. CXLIII.

Alia arbor est qdā sic dicta. eo q̃ cer
teriter saliat postq̃ in aliq̃ loco figit
vel plātāt. vt dicit Jsi. li. xvij. arbor
qdā lenta est et moll̃ vitibz. vineaz palmiti
bus vinciedis apta z colligadis: vt dī idē.
Hec arbor fructū q̃ bz: s. solū semē siue flo
rē. Luc⁹ semis dicit h̃c esse p̃tutē: vt siq̃s
illud in poculo hauserit: filios nō generet.
imo et filias efficit ifecundas. Zuculq̃ Jsi.
li. xvij. De Salice at dīc Pl. li. xvij. c. xxxvij
Salicū diuersa sunt genera. Nā qdā i ma
gnā p̃ceritate virgas emittūt. crescūt q̃q̃ in
altū. et pariūt particas vinearū. quaz corti
ces longi sunt z spissi ac fortes. interi⁹ albi
z extē virides. ex q̃b vicia p̃ponūt. Et des
salices q̃uis sint fortes: nō tū sūt ita flexi
biles vt miores. z iō citi⁹ pfriq̃t q̃ ad ligā
dū circūtor q̃ant. Sūt z salices miores z ce
teris g̃ciliores: ductiles sup̃ modū ac flexi
biles. ita q̃ p̃ circūflexionē nō rūpūt. imo
ad instar fili torzi fortificant. z inde fiūt vi
mia ad vites z ad dolia colligada. Est z ter
tia species salic⁹ inē duas p̃mas. Et ē in q̃n
titate z in flexibilitate mediocris. Nā maior
inflexibilior cortice detracto sunt colore can
didi et p̃actu lenes atq̃ plani. nō nodosi s̃

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

quibus sunt varia supellectilia, vt sedes: sportule et canistra. Per complexionē autē et cōsistētiā densior sūt ramis. Nō enī salix q̄nis sit q̄ ad fructū sterili. tñ in frondibz et i ramis fertilis est, et maxime si tpe debito, scz in martio vel apli tondeat. vt dicit idem. In libro aut. xvij. c. xx. dicit idē. Inter acciduas arbores que plantant. ppter alias salices obtinent pncipatū. q̄ si binis pedibz a terra putent: coercent ne i altū crescat. s. i latitudinē se diffundat vt vltre? sine scala tondeantur rē. Nō sō salix tanto in ramis est fecundior: q̄nto q̄dem terre est pingior. Pro celsitū q̄ tps qñ multū antiquat salix: deficit paulatim et putrescit. et eius putredo et corruptio incipit interi? a medulla. et iō remanet interiūs sepe tota p̄caua et vacua. tñ naturalit̄ exteri? viridis atqz pulchra. In cuius p̄cauitate sepe latent venenosissimes. vt colubri et serpentes. et ideo dormire sub aliqua salice nō est tutū. Hucusqz Plin. q̄z vis autē inutilis arbor sit salix q̄ ad fructū. vtilis tamen est medicīne. Est enī frigida et sicca vt dōr in Plat. et hz vin pstringēdi et cōsolidandi. et febrile calorem mitigādi si detur in potu sūc? foliorū eius. Valet etiā cōtra disenteria puluis corticis eius combusci et in potu sumptus. Idem etiā puluis cōsolidat vulnera ylcerosa. Idem etiā puluis curat verrucas interi? in potu sumpt? et exteri? cataplasmatas. Rami et folia aspersa aqua aerē infrigidant circa febricitantes. et eos recreant et p̄fortāt et somnū puocant. Hucusqz Plate.

De Sambuco Cap. CXLIII.

Ambuc? vlt sambuca est arbor mollis et parua: ex qua cōponit̄ q̄dam spēs symphonie q̄ dōr tibia vlt sambuca: vt dicit Jsi. li. iij. in tractatu de musicis instrumentis. Arbor enī ē hīs lōgos ramos: rotundos et planos. exteri? valde solidos et cōpactos. interi? sō valde p̄cauos q̄dā molli medulla plenos. Cui? folia sūt plana et crassa ac quīs odoris. Flores autē habet multos cādidos: valde aromaticos et minutos. Cortice ē hz duplice: exteriore fulvū. et interiorē viridē. Et ille cortex viridis valde humidus est actualit̄. et ei? sūc? puenit medicīne. Ples in anno flores et fruct? facit. nigri est coloris et odoris horribil? et saporis. et ideo inutilis est ad comedendū. Est atqz sambuca arbor calida et sicca: cui? cortices for-

lia et flores conueniūt medicīne. vt dicitur in Plate. Diuretica habz virtutē et diuina et attractiua et fleumatis purgatiua. Et ideo valet contra q̄ridianā febrem et fleumate pcedentē. Sucus eius p se vel cum melle libricos interficit. decoctio corticis media: in cum vino duriciem splenis et epatis soluit. Idem facit folia in oleo decocta: et cataplasmata. Folia eius et cortices ac fruct? decocti in aqua salia: tumorē pedū dissoluunt si pedes inde fomentent. Sūc? valet ptra hydropis: et frigida causa. Decoctio etiā florum et fructū in vino fortissimo multum confert cōtra lepram et fleumate si frequenter fiat. Nam fleumaticos humores corruptos vel corruptioni dispositos mire purgat. Virū autē est videre in sambuco. Nam si cortex medianus stipitis vel radicis radat versus superius per regionē superiorē purgabit. et inferiorē: p partes inferiores soluet. vt dicit Pl. Dial. et Plate.

De Saluica.

Capitulu CXLIV.

Saluica est herba fm Huguione spinosa et modica: a saliendo dicta eo q̄ facit saltare se calcantes. Et iō dicit gallice cauchetrage. quia capiz et ledit pedem se calcantē. Et hoc videt dicere Virgilius dicens. Punicis quātū saluica rotetis. Et fm hoc est herba: cuius radix est magna et longa. pinguis: mollis et carnosā sicut pastinaca. Et solet poni in electuaris. Et dicitur alio nomine Iringis. Et emittit quasdam hastulas duras et angulosas: in quarū summitatibz crescunt quedā capitella circūquaqz aculeata sicut calcaria. et crescit in terra sicca: sterili et arenosa. Et ab aliquibz scorpio vocat. quia ad modū scorpionis pungit se tangentē. Scōz Plinius autē li. x. c. vij. saluica est brevis et modica. foliosa et ramosa: et dēsa quasi manu p̄fusa. multū aromatica fere vt nardi spica. et q̄z busdam radicibus minutis adheret terre. In pannonia regione nascit in locis duris et lapidosis. et est herba calida et sicca: subtilis in substantia et multū diuretica. Cuius radix decocta in vino silit vomitū. et stomachum multum confortat. vt dicit Plinius lib. xij. cap. xx.

De Stracte

Capitulu CXLVI

f 3

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

luntur. et cum fuerint euulsi: alligati p fasci-
culos in clibano exarunt. Sepe etiā inter
spinas apparent flores et etiā fructus multi
Sed propter florū mollicie non mollescent
spine. imo deficientibz folijs remanent spi-
ne et amplius indurant. propter eoz naturalē
siccitatē de facili in igne accendunt et vehe-
ment inflāmant: et scintillātes ac crepitātes
sonitū non modicū faciunt. sed statim post
modū annihilant: sicut dicit Glo. sup. vij. c.
Eccis. Nō tñ spine penit' inutiles sūt: imo
multis vrbz aggruētes. Nam ex spinis fiūt
sepes qbus hoīes se et sua muniūt. multipli-
ces etiā generāt fruct' viles qz defendunt.
Quere sup de rubo: in lra R

De Lignis Sethim Capitulū. CL.

S Sethim ligna dicunt' esse qdaz arbo-
res spinose: leues: imputribiles: si-
miles albe spine: que grece achantis dicit'.
sicut dicit sup Exod. xxx. vbi dicitur. Se-
thim nomen est regionis montis et arbor'
que albe spine in folijs est similis. Et est le-
uissimū lignū: imputribile: icremabile. Vñ
dicit in aurora. Ligna sethim torpent: nul-
la putredine: inustos Signat in celis qui si-
ne fine nitent. Spinam sethim vocant. qz
vi qz penis acerbis. Et qz tormētis itur ad
astra dei. Scōz Dias. et Pl. virtus ē illi sti-
ptica et pstrictiva. et fluxus sanguis sedati-
ua. folia autē aspa spinosa et albidā. Florē
habet purpureū et virgulas lōgas ad gros-
itudinē manus digiti. i. quartū summitati-
bus habet capitella spinosa: semie rotundo
plena. et valet ad venenū. et fugiunt serpētes
odore eius. et potatū valz qz putrida mem-
bra fouet et iuuat zc.

De Sentice. Capitulum. CLII.

S Entice. genus est herbe vel fru-
ticis habentis aspa folia: pinguiā
et diuisa vt eruca. virgas habz du-
orū cubitorū. Et dicit sentice a situ vbi crescit
qz inter dura et inculta crescūt sentices. sic
spine. vt dicit Jñ. Capitella bz vt carduus
Qui? radix est rufa: lōga pinguis. Et est eri-
am medicinal' et subuenit cōbustur' vt dicit
Dias. Et valet contra intrinsecā cōpuncturaz.
(vbi alij habent. cōtra venarū intrinsecā cō-
pactionem)

De Sepe Capitulum. CLIX.

S Epes pis. est gen' munitionis facte
ex sentibz spinis atqz lignis. Nā sup

des sine pali in terra figunt. circa qz spinez
pugile circūnectunt. et sic dom' vl' segetes se-
pis hūficio muniunt. Et dicit hic sepes hui'
sepis. Vñ Eccl. xxxvj. vbi nō ē sepes diris
piet' possessio. Circa sepes etiā latitat vene-
nosi pmes: vt ranc colubri et spētes. vñ a se-
pe dicit seps spēs. et venenū nō solū cor' p' vez
etiā ossa destruit et consumit. Vñ Lucan'. Os
saqz dissoluēs cū pectore tabific' seps zc. Et
iō intra sepē dormire piculosus est ppter la-
tentia venenosa. Sepes imbrizo et caumaz
tibus exponunt: cito efficiūt nisi renouent.
et dū res alienas custodiūt soli expōiti pau-
latim se consumit. et tandē exiccari et putrefa-
cti nō nisi incendiū pmerent. A sepi autem
siue a sepio sepis dicit septū septi. id est. am-
bitus locus scz circumclausus. Dicit enī
Intra septum templi. i. intra ambitum seu
clausuram.

De Sude

Capitulum. CLIII.

S Udes sudis est pal' vtrazqz extremis
te exacul' a suo suis dicit. qz sepes
qñ suta sudibz videt. eo qz sudis p
eā ex trāuerso figunt. vt dicit Jñ. Scōz Hu-
gui. po sudis dicit a sudo sudis. vl' a sud' da.
dū. qd est mūd' et pur'. eo qz sudis mūdant
et purificant pus qz terre infigant. qz tāto for-
tiorē faciūt sepē qnto pl' in terra pfundant.
et virgis eas pfluētibz fortius pstringūt
Et est sudis feminini generis. Et dicit hec su-
des hui' sudis. vt dicit Hugui. et Quis. mer.
dicit. Que pūcta est humeris cernit sude fi-
git cōbusta zc.

De Siliqua.

Capitulum. CLIII.

S Siliqua est gen' legumis sonoz folli-
bz et vacuis qd mag' onerat qz refic. vt
dicit glo. sup Luc. xv. fm Hugui. siliq
dicit follicul' cuiuscūqz legumis et purgamentū
ex qz porci nutriūt. Jñ. ar li. xvij. dicit. siliqñ
quā lati pcorruptōez siliquā vocat. id est. no-
men a grec' accepit. qz est arbor cui' fruct'
est dulcis. Xilon appe lignū dicit liqñ dū-
ce Et hūc siliq' pcorat glo. sup Exodi. ca.
xxiij. vbi dicit qz fructus silique sunt p dū-
ces et hūc lōgitudinē vñ' digiti et pollicarē
latitudinē qz cortex manducat. vt dicit idē
li. xij. c. xx. qz aliq dixerūt eā esse ficū egypti
am. sed h' est error manifest'. qz i egypto nō
crescit: sed in Syria.

Lib. xvii. De Vegetabiliū rex

De Sinapi La. CLV.

Inapis dicitur a sin quod est sil' et nap' eo quod
 in folijs napo sit silis. vt dicitur Ili. lib.
 xvij. De sinapi dicitur Pli. li. ix. c. xxiij.
 Inter has quod pythagoras laudauerat her-
 bas asserit prima laudem tribuisse sinapi. et dicitur
 ea inter herbas obtinere principatum. calida est et
 sicca in quarto gradu. humores grossos et visco-
 sos extenuat atque purgat. spiritum et scorpio-
 num inter addito aceto sanat. fugat venena su-
 pat. dicitur dolorem mitigat ad cerebri pene-
 trat. et ipsum mirabiliter purgat. phlegma lapide-
 et mestruius impat. appetitum puocat et stoma-
 chi confortat. epilepticos iuuat. et hydropicos
 curat. lethargicos excitat et eos multum iuuat
 capillos munda. et eorum casum coepescit. icogru-
 os ac sonos aurium et tinnitum tollit. oculos ca-
 liginem dtergit et aspicat palpebrarum lenit. pa-
 ralyticis subuenit. quod poros aperit et humorem istum
 dentem nervos et laxat et insensibilitatem iducit
 et dissoluit et inducit et consumit. Has et mul-
 tas alias ipsius laudes predicat Pli. et Plures.
 et dicitur quod maior est fructus in semine. semine tamen minus
 in quantitate et maxime in parte. Vultum eius est cale-
 factum apertum et sumptum et sui multiplicati-
 onis. Et vno ei genero minime maxima platura produ-
 citur quod fronde flore et germine in infusus dilatat.
 semine eius in quibusdam folliculis siue thecis oblongis
 et rotundis crescit. et illa thecarum beneficio usque
 ad maturitatem producit flores autem sunt multum crocei
 et odoriferi. et cum tota herbe suba feruida sit
 et austera. flores eius maxime ab apibus diliguntur et
 frequentantur. vt dicitur Pli. et tamen nunc primum flores
 oliuaz. vt dicitur Pli. li. ix. c. xij. ita etiam se multi-
 plicat. vt vbi seminat vix locum inde vltimum
 liberat Et vbi semel cadit primum viret. vt dicitur idem
 li. xix. ca. ix.

De Semine La. CLVI.

Eme est quod in agro spargit ad gignen-
 dum fructum. quousque per quanda appropriatores
 dicat aialium quod emittit ad pareandum
 fructum. vt dicitur Ili. Semens vero est semine fructum quod
 est tempus sciendi. scilicet per sciatis. a multis etiam dicitur
 bar' quanda dea vel diuina seminationum. Semina-
 riū vero est vniuersumque rei exordium vel vas in quo
 semen ponit seminandum. Sed seminum dicitur quod
 a semine est lucratum. ita dicitur Hug. Et ponunt
 istius differentiales in grecismo. Est aiaior se-
 me campi quod satorum. Semens proprie seminum
 quod in arca claudis. atque suo sparget tempore in
 agro. Seminum cuiusque rei dicitur origo. Se-
 me autem vt dicitur Pli. li. xvij. c. xxiij. semine bonum

est anniculum binum vel trimum. scilicet vltimum parum
 valet. et ideo illud genus quod in area subleuit semel
 seruandum est. est enim optimum quoniam gustissimum.
 et est illud semine optimum quod est magis poderosum
 suum. et inter magis albi. finem quantitate autem terre est
 semine densum vel rarum seminandum. sicut citius vel tar-
 dius. Nam in locis humidis celerius ne semine im-
 bre putrescat. in siccis vero tardius vt pluuie
 sequantur. ne diu iaces semen vltro evanescat.
 Est autem serendum minus de semine in terra pins-
 gui et humida quod in macra. quoniam in terra pins-
 gui in principio nimis crescit. et per sui multi-
 plicationem nimiam in fine mutuo se destruit
 opprimit et confundit. Quod celerius et citius semina-
 tur debet esse densum quod quod tardius solo promedat.
 Semen enim serotinum debet esse rari ne nimia
 densitate necesse. Artis istius est semen equaliter
 spargere. Nam manus debet congruere cum gressu
 suo semper. quod cum dextro pede. Nec est transse-
 rendum semen de locis frigidis ad calidiora
 nec e converso. nihilque in contrarium propriendum
 est. Semen seminat in macro solo raro fa-
 cit culmum. spicam minutam generat et inanem
 pinguiam vero arua ex vna seminis radice mu-
 dant segetes numerosam. In autumno vero cir-
 ca equinoctium est tempus congruum seminare.
 Similiter et in vere. sed in recta bruma se-
 rendum non est. Quod pars per hyberna semina cur-
 ante brumam seminant septima die erumpunt
 sed post brumam vix infra quadraginta. Hucus-
 usque Pli. c. xxiij. Semen itaque est granum
 modicum et rotundum. habens in se partem sue spe-
 ciei multiplicatiua et seruatiua. Vbi cum ses-
 men terre committitur. ex humore turgescit
 et ex calore terre incluso partes rarificat. et humo-
 res circumstantis terre ad sui tramentum attrahit
 hunc inualefcit et gradescit. et sic curricula ses-
 minis scissa germen paulatim emittit. et ras-
 dices inferi in terra figit. quibus continue nutrimen-
 tum sibi haurit. et sic tandem vi caloris terram
 sensibilem aperit et erumpit. ex se producit culmum
 frondem florem semen et fructum. Et quousque modi-
 cum sit quod seminat. maximum tamen est quod ex se-
 mine generat. A stultis putat produci semen quoniam
 do ferit. tamen meliori modo quod per seminatorem nul-
 laten custodit. In semine etiam viget semina-
 lis ratio in qua operatur calor naturalis. et
 ad eius augmentum pariter et nutrimentum
 humor nutritum attrahit vi caloris. De
 semine autem mediante culmo surgit spica. quod finem
 Ili. li. xvij. a spiculo dicta est. eo quod in spica pro-
 ducant aristarum culmina. quod ad modum spiculorum

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

sunt acuta. Ad hanc facit natura aculeos in
ipsis spicis: ut si subitos autem minuat: et per
miculorum morsus in spicarum summatibus cent ar
ma: ut de idem. Spica autem est in diversorum seminis
num naturam se diversificat in figura. Nam quoniam
quod est lata ut in hordeo. quoniam triangula ut in
spelta. quoniam tetragona. seu quadrangula: ut est in
tritico. Alii est rotunda ut de Plin. et Arist. Est
autem spica in culmi summate multis folliculis circum
data. in quibus velut in matrice grana seminalia nutri
untur. et usque ad maturitatem tempore perficiuntur. Qui
quod de folliculi erumpentes cum grano permixti manent
clausi. Deinde paulatim turgescuntibus granis:
maxime in tritico sunt scissi. ut de sup li. Arist. de
plantis Spicarum capita generaliter in principio
calore eleuante sursum eleuantur. sed quoniam tendunt ad
maturitatem ex granorum podere inferi: aliquan
tulum inclinant. Preterea quoniam sunt spice in virore
ex corrupto aere et rore profuse in corruptelam
et auruginemuertunt. Imbre pro et rore con
gruo profuse: et calore celesti modo debito circum
fote citius maturescunt. et propter rorem humectatio
ne grana sua de folliculis cadere non permittunt: ut
dicit Plin. li. xvij. Idem de Eostan. et Isaac et
Alphre. Ex bonitate autem terre cognoscitur boni
tas spice. quoniam in terra bona et pingui generatur spi
ca bona. quantitate magis. et granorum numerositate
multiplex ac referta. In terra pro sicca et ma
era econuerso. ut dicit Plin. li. eodem.

De Stipula. La. CLVII.

Stipula ab isto est dea quasi stipula.
collecta est messe stipula oritur propter cul
turam agri. ut dicit Isid. li. xvij. Est sti
pula deus a stipulo siue a stipulo. as. quoniam stipula
facit culmum quem stipat. ut de Hug. Est prope sti
pula idem quod stramen palea cum folijs et vagis
quod relinquitur in agro spicarum multitudinem percisa fal
cibus et a messoribus collecta. Et hec stipula a
multis recolligitur ad diversos vsus. Nam quod dicitur
de domos ptegitur. quod loco stramis stipula
sibi sibi sternunt. Alii palearum vice animalia idem refi
ciunt. Alii pro stipula ignes nutriunt: et panes et
cibaria idem coquunt: ut dicit Plin. li. xvij. c. xxx
Quere super palea in lra p. Stipula quod est e
res leuis et cauata sicca et hispida: et vento
subdita. et ab igne facillime inflammata: ut de idem

De Simila. CLVIII.

Simila tritici est medulla: farina. s. pu
rissima et delicata: unde fit panis no
bilitus: quod similago proprie nuncupatur. Et
est flos tenuissime forme mundissime et albis
sime et mollissime: ac diuersis sibus apte. et et

am medicinis. Quere de Farina in lra p.
et de polenta in lra p.

De Scopa La. CLIX.

Scopa est arbor a scopando dea a sco
po pis. vel a scopo as. quod idem est quod pur
go as. eo sic dea quod ex eo scopetur recta. ut dicit
Isaac. li. xvij. hec a multis dicitur birck. et hanc folia
leuia sic tremunt. eo quod et folia cum sint tenuis
sima leuissimo ventorum agitata tremere videntur.
multas hanc singulas duras et nodosas. quibus
pueri dorso denudati sepius castigant. Ex eis
etiam ramusculi sunt scope quibus purgant domum
a puluere et alijs sordibus euacuant. scia quodas
facit vacua ad modum quod squilliarum siue siliquiarum
quibus vtuntur homines siluestres loco panis. hanc autem
hec arbor multum de succo acido aliquantulum
pungitino. Alii solent homines in vere de autumno
cortices incidere et humorem effluere recolligere
quem bibunt loco vini. Talis siquidem potus
sitim sedat et comescit. multum inflat ut dicitur:
sed non reficit nec inebriat neque nutrit. Idem etiam
succus et aliquid vase sub diuo diu a calore solis
decoctus corrumpitur et putrescit. et uertitur in pi
guedine et efficitur ut vnguentum Multi etiam de
trahunt per ignis decoctiones ad modum picis et
quibus sit horribile et nigra fetidumque. tamen multum
vsibus est necessarium. et ideo siluani homines in defris
semine et succo istius arborum vtuntur per annona. per
vinea et etiam per oliua. ut agitur Plin. ubi agit de
arborum succis. li. xx.

De Stupa La. CLX.

Stupa est purgamentum canopi siue li
ni. Et dicitur fin antiquis stipa. eo quod ex ea
rime nauium stipantur. unde etiam stipatores dicuntur
quod ea preparent in vallibus et componunt. ut de Isid. li.
xix. ubi agit de lanis. per multas autem carpinati
ones et pectinatiōes stupa a lini vel canopi
suba separat. separata grossior: nodosior hispi
dior et breuior inuenitur. et ideo ad vendendum et
filum componendum non est multum apta. sunt tamen in
fila multum grossa et ineq̃lia et nodis plena. ex
quibus sunt lychna necessaria vsibus candelarum.
Nam cum sit magne siccitatis de facili inflat
magis unde subito accenditur et citissime redigitur in
cinerem et fauillam. et quoniam extinguitur amara reddit
fumum. tetrum oculis et naribus nocuum. Utile autem
est stupa medicinis quoniam a suis hastulis est be
ne purgata. valet enim ad vulnera desiccanda
et sananda ad mitigandum arsuram et repimendum
tumorem oculorum. ut dicit Plinius libro
xix. ca. 3.

Liber. XVII. De Vegetabilium rer.

De Taxo. La. CLXI.

Arus ē arbor venenata. ex cui⁹ succo venena torica exprimitur. Arbor est fortis et pccra hñs ramos grossos flexibiles et lōgos ex q⁹ faciūt partib⁹ ar⁹. sic dicitur Jli. li. xviij. Un⁹ poeta. Taxo torqñt in arcus ei⁹ ymbra est nocua: et dormientib⁹ sub ea mortifera. Lul⁹ succ⁹ nimis laxat: cuius carbo ignē grecū seruat inextinguibilem. vt dicitur Dial.

De tabula. La. CLXII.

Tabula a teneco nes. est dicta. et ē yna significatiōe mēsa diuinit⁹ qñ tenabur la. eo q⁹ holos teneat et vasa et mēsalia q⁹ desup⁹ apponunt. sup⁹ pedes erigit et qdam limbo circaducit et ambit Alio mō dicitur tabula alea in q⁹ ludit. et hec duplicat et diuersis colorib⁹ insignit. Tercio mō dicitur lignū planū et tenue i q⁹ posito colore lre inscribunt. Qu⁹ cōplanat breues asseruli et attenuat atq⁹ cōcauant ex vtraq⁹ pte paz. et artificialit⁹ cōpaginat et replent cera nigra viridi v⁹ rubea ad scribendū. Et dicūt tales asseres tabule eo q⁹ teneat lras q⁹ i eisde tabul⁹ sūt pcepte. Tabule at⁹ tāto sūt meliores qñto ex ligno planiori et leniori et duriori cōponūt. Alio mō dicitur tabula a tegēdo qñ tegula. asser lōg⁹ lat⁹ ferr⁹ diu⁹ et sece⁹ cū securib⁹ v⁹ dolat. Nā hñoi ligna ad domoz tecta sūt vtilia. qz ex eis sūt tabulata. s. la qaria: et alia edificia ex talib⁹ tabul⁹ artificialit⁹ cōposita et cōpacta. arte mira et multiplici castratura disponūt post mltiplicē supfluoz relectiōez. vt tales tabule inuicē eq⁹lit⁹ iungant. Dom⁹ ornāt et tñ posite i salarijs: cū oib⁹ defuiat: ab eisde tñ q⁹ sūt p⁹tinue pculant. trabes qdē p la tñ sibi inuicē hñt qñ eq⁹lit⁹ distācia suppositas qz sustēta culo se defendāt vt min⁹ icuruet. qñ a pauimēto v⁹ alijs reb⁹ supposit⁹. ipa tabulata nimis onerāt. Namib⁹ cōponēdis. pōtib⁹ pstruēdis cist⁹ et alijs v⁹ siliib⁹ fabz cadis. tabule necessario repant et dolāt. clauiculis et alijs artificijs cōpaginat. Ad tabulas et p⁹fugit naufragātes et a piculo sep⁹ liberant.

De Trabe

Laplin. CLXIII.

Rabs est lignū trāsuersale qd⁹ ponit⁹ p latitudinem dom⁹ ex vtraq⁹ extremitate ptes tages et tenēs ne lapsū v⁹ incuruatiōē p⁹ suā altitudinē patiant. Et dicitur h⁹ trabes vel trabs a traho his. qz ab

yno pariete ad aliū trahit cui infigit et vñt vt dicitur Auguicio. Oportet aut⁹ vt trabs sit longa: fortis et spissa: et maxime circa medium. ne forte si fuerit nimis gēilis in medio icuruet. Un⁹ p⁹ icuruatōis piculū sepe oportet vt colūna vel statua sustinet. Nā lignū si ponit⁹ p trāsuersū sustentaculo indiget. qd erectū alia sibi supposita de facili sustineret.

De Terebintho.

Capitulu. CLXIII.

Terebinth⁹ vt dicitur Jli. li. xviij. arbor est resina sudās oib⁹ alijs p⁹stāiorē. Lul⁹ resina dicitur terebinthina. et ē multū medicinalis. Nam sñm Dial. ei⁹ folia fructus cortices et semia scripta sūt. et sili⁹ dilt⁹ gentia colligunt sic tñi. et sūt tria mōsib⁹ venenosus. Eius resina est bona q⁹ est munda limpida et aromatica. in colore rufa. et h⁹ p⁹ntē dissoluēdi et laxadi et maturadi. et iō. pdest et apostēcata dura et alias collectiōnes tā i capite qñ i mēbris. De terebintho at⁹ dicitur Pl. li. xij. Syria inq⁹ terebinthū habet. Et est species ei⁹ duplex. s. mascula. et il⁹ la q⁹ est sine fructu. s. femia. Et hec ē duplex. Una h⁹ fructū rufū magnitudie lētide. alia pallidū magnitudie fabe. Et ē fruct⁹ odorē iocūd⁹ et tactu pignus et resinofus. Et est in syria arbor magna. et ē ei materies lēta ad modū durabil⁹ qñ vetustate nigrescit splēdescit. Et folia sūt defa. et habz qdā folliculos qdā aīalia vt culices emittētes q⁹ corticē terebrāt. et sic cortice pforato gutte resinosę effluūt et emanāt. Itē Pl. li. xxiij. ca. vij. Terebinthina radit et folia in vino decocta stomachū pfortāt. et doloze capitis iuuant. placet terebinthina odoratissima tā syriaca qñ cypria pura plucida et subalbida cū aliq⁹ rubore. et illa q⁹ est montana poti⁹ qñ capelstr⁹ vulnera sanat et purgat.

De Tina

La. CLXV.

Tina sūt ligna qdam p⁹ciosissima ad modū hebeni: ex q⁹ Salomō fecit grad⁹ et fulcrum in domo dñi. Un⁹ dicitur glo. iij. Reg. x. ca. sup⁹ illū locū. Acculit aut⁹ hyram ex ophir ligna tina. Et ligna tina sūt imputribilia et spinosa in similitudinē albe spine rotunda et candida et valde fulgentia et polita instar speculi sine vnguis. Unde i eis resultant imagines sicut in vngue. In igne non cōburunt neq⁹ in aqua resoluunt. sicut nec ligna sethim. Et multi crediderūt eadem esse ligna.

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

De Tiro Caplm. CLXVI

Isus est tā arbor q̄ olez et herbarū frutex medi⁹. sic dicit⁹ q̄ de tra sursum est erect⁹. vt dicit⁹ Papias. Est itaq; p̄ plate supior tenerior viridior et mollior ac pulcrior. celo vicinior. a tra remotior. roze cell⁹ p̄fusior. solijs et ramulcul⁹ tenerimis plenior. et melior i medicina. Plā i tursis maxime viget p̄ herbe

De Tigno La. CLXVII

Ignia sūt ligna q̄ a p̄teribz v⁹ mur⁹ v⁹ q̄ ad cacumen edificij sūt erecta sup portatūa totū tectū ad modū coni vel pyramidis sursum redūe et paulatī se inclinācia ad alterut⁹ i cacumie mutuo se cōtingūt. Et dicūt tigna a tegēdo v⁹ a regula. q̄ regulis ad sustentatiōes recti supponūt. Tegule āt dicūt ligna q̄ dā lōga valde et aliq̄ntuluz lata planaz tenuia q̄ ex trāuerso tignis mltis clauicul⁹ affigunt et i eis etiā asseres v⁹ lateres suspēdunt. Sūt āt tigna fornia dolata et q̄ drata et cōplanata. Sūt autē tigna fornia et grossiora p̄sus domū et exiliora et min⁹ fornia p̄sus tectū. exteri⁹ lateribz asseribz l⁹ stramibz onerāt. interi⁹ p̄o pulcris laq̄aribz decorāt et i p̄s laqueant et figūt. Et dicūt laq̄aria asseres que interi⁹ ad decorē camere tignis p̄iungūt. et a tignis dicit⁹ tignari⁹ q̄ tectoria tignis inducit. vt dicit⁹ Papias

De Tritico La. CLXVIII

Triticū a tritura ē dictū vt purissimū in horreo seu gñario recōdat. Vel q̄ granū ei⁹ cōmolit v⁹ terit vt edat. vt dicit⁹ Isid. xviij. Est āt duplex triticū. s. rubellū exteri⁹ i vtraq; extremitate acutuz in latere scissum interi⁹ albissimū gūe et pōderosum. et illud gen⁹ est optimū. vt dicit⁹ Plī. Aliud est colore croceū exteri⁹ interi⁹ p̄o albū. i supficie lucidū et lene frāgi difficile. De proprietatibus autē et generibz ei⁹ Quere s de frumēto i lra s. Sic dicit⁹ Isaac i diet. diuersificat triticū ex diuersitate soli i q̄ seminat. Nam qd̄ crescit i terra pingui atq; putribili crassius est i pingui atq; pōderosi⁹ et nutritibili⁹ q̄ id qd̄ crescit i terra macra siue sicca. vñ bōital triticū intendit ex bonitate soli. et ecōuerso. Triticū āt ex diuersitate t̄pis variat. Nā qd̄ nascit tempe moderato in q̄ntitate et q̄litate erit p̄fectū ac medulle multe et corticis valde pauci et p̄oprimi nutrimenti. Immodera-

to p̄o t̄pe exortū im̄fectū. Item differt sūm vetustate et nouitate et mediocritate. nā qñ ē vetustū lōgo t̄pe p̄seruatū nimis efficit siccum et durū ad digerendū et modice nutritiū. q̄ tūc ei⁹ humiditas subalis a calore aeris minuit et nimū desiccāt. Nouū p̄o p̄uo t̄pe reseruatū p̄ hūiditate supflua et viscositate terre humidū est ac viscosum desuz ad digerendū durū et inflatiū v̄cositatis et rugit⁹ v̄cosi generatiū. Mediu⁹ p̄o int̄ nimis nouū et vetustū int̄ multā hūiditate et paucā temp̄atū magis laudabile est et amplius nutritiū. Plā exhausta humiditate accidēt tali subalem humiditatē i parte calor aeris tēpat. et iō tale triticū magis est laudabile et meli⁹ nutrit et bñ digerit. p̄ditq; viscositatē terrez densitatē. Est autē triticū vt dicit⁹ Isid. calidū et int̄ humidū et siccū t̄patū. S; panis ex eo fact⁹ est calidior p̄ calorē ignis et cōctionē. Int̄dit em̄ in eo calor natural⁹ p̄ calorē ignis actualē. Item hāc proprietate h; triticū p̄ cūctis granis q̄ nutritibili⁹ est ceteris. et s; p̄pter similitudinē humane cōplexiōis vt dicit⁹ idem. Itē triticū est colatiū et mūdificatiū et lauariū. et iō ius de ei⁹ farina factum purgatiū est pectoris et pulmonis. Idē facit tisanū de eo factū sicut d̄ hordeo. q̄ mūdificat et p̄ q̄ de hordeo. Valet etiā d̄ tussim et sanguis fluxū. Itē triticū coctū cū oleo et positū sup durū apostema: dissoluit illud. Itē coctū triticū in succo rute dissoluit coagulationes lactis si māmille inde liniant. Itē t̄patū cum succo iulqami et positū sup nervos phibet hūiores noxios ne descēdant. Itē ei⁹ gñū masticatū valet contra morsum rabidi canis. Plā venenū extrahit vt dicit⁹ idē. De tritico āt fit oleū qd̄ valet ad multa. s; macie d̄ pruritū et spiginet ipetigine si cū pāno albo bñ p̄fricet. qd̄ fit vt p̄tius olei possit meli⁹ subintrare. Itē cortex triticū siue fursur h; p̄tūe colatiū et mūdificatiū et p̄ q̄ farina ei⁹ sed modicū v⁹ nullū exbet nutrimentū. Itē vt dicit⁹ idē Triticū recēt et nouū parū ē nutrimenti. et qñ comedit crudū phlegmaticū ē et inflatiū. et in lateribz dolozē cōmonet et rugitū. cito etiā p̄uertit i putredinē. et iō lūbrici et ali; s̄mes nociui ex t̄ cibo sepi⁹ generant. Alituz āt magis nutrit et min⁹ v̄cositatē facit et multū p̄stipat et cōstringit. In aq̄ coctū guissimū est et multū inflatiū et viscosi hūoris generatiū. Huc usq; Isaac in diet.

Lib. xvii.

De Vegetabiliū rey

De Tisana La. CLXIX

Tisana sicut dicitur glosa sup. ii. Reg. i
 et hordeū dicitur siccatū pyla tunsum et de
 corticatum. et fit inde cibo apertillio q
 caret dentibz. Ex tisana fit etiā pot^{us} vtilis
 patientibz febres et alias calidas passiones
 Quere sup de hordeo in lra D. Calore mi
 tigar et alterat. sicut sedat Et declinat hec ti
 sana. h^o tisane. et penultima est pducta. Un
 Alexander nequā sic ait. Cortice nudato ti
 sanas hordea dicas. et dicit a tpeon qd est
 pcutio. quia pcutit in pyla dū decorticatur
 Potus aut inde factus tisana dicitur ab
 Isaac in dierz.

De Tribulo.

Caplin. CLXX.

Tribulus est frutex spinosus q mollis
 et or et q sit arbor. et durior q sit herba
 Lul^o due sunt spēs. s. maior q crescit
 iuxta sepēs. vt dicit Plin. li. xxi. c. xxi. Tribul^o
 dura res est septa villaz obninet. in altū cre
 scit. s. cū nō habeat vires vt directe se extol
 lat icuruat et plus terrā se reflectit Dētes hz
 acutissimos aculeos acutos et dentatos. et
 singule et pguile a sumo vsqz deorsuz ad ra
 dice aculeis sūt munite. Alia est spēs tribu
 li minor et crescit i locis palustribz et i capis
 et est minor in lōgitudine et grossitudine q sit
 maior. Folia habet minuta et rotunda ha
 stulas pūcūc lōgas teneras rubecas sparsas
 p terrā diffusas aculeatas p totum et spinos
 las. Florē faciūt albū et fructum primo vī
 ridem deinde rubecum tandem nigrum. Et
 hunc fructū diligūt serpentes colubri et bu
 fones. et ideo talē fructū comedere homibz
 nō est tutū. et cui ipm comedere libuerit elē
 gere debet illū qui a terra magis est eleuatus
 et nō nimis maturus q integer est et intact^{us}
 a muscis vel a pūibz nō corrosus. Tribu
 lus aut capēstris vt dicit Plin. aratro et fru
 gū est inimicus. viuax em est et multum se
 multiplicat. et vix eradicari pōt quādo i alis
 quo radicitur agro. et ideo messem compri
 mit et confundit pedes et crura trāseuntium et
 manus se tangentiū multuz ledit. et trans
 euntēs sepe cadere vel cespitare facit. vestes
 hominū dilaniat et discerpit et ouū iuxta se
 pascua querētium lanaz rapit. et iō dicit tri
 bulus a tribulando. qz tribulat et ledit sibi
 appropinquantes.

De Tymo La. CLXXI.

Tym^{us} est herba valde aromatica. Un
 t Virgili^{us}. redolentqz tymo fragrantia
 mella Lul^o flos dicitur epitymūz et flos
 medicinal. H^o ei pūte melācholiā purgan
 di et phlegma. et iō valet p qrtana et alias me
 lācholicas passioēs.

De Tymiamate

Caplin. CLXXII.

Tymiamata est qdam affectio pūosissima
 et ma ex onyca et itacte galbanor thure
 pparata. sicut dicit Erod. li. xxi. et est
 dicta a tymo flore odorifero. qz oler suauis
 ter sicut tymus. sicut dicit Jsid. li. iiii. vbi tras
 erat d odoribz. talis aut affectio in vīsus ho
 minū nō debuit fieri. quia domin^{us} offerri
 i tēplo sup altare tymiamatis hāc pcepit. et
 ideo in ecclesia nō debz sponus et sponsa
 thurificari odore thuris. Inde etiā est q al
 lato thure benedictio super altare. si descens
 dat thuribulū ad chozum aliud thus sine
 benedictione apponendum est et offerendū
 hominibz.

De Thure

La. CLXXIII.

Thus est nomē arboris et etiaz gum
 t inde emanantis. Un Plin^{us} li. xxi.
 dicit. Thus est arbor arabie immen
 sa atqz ramosa leuissimū corticis ad a cer^uqz
 titatem. succum aromaticū et albū mō am
 gdale generas et effundēs et masticatione in
 puluerez resolutum est intus pingue et igni
 appositū facile ardens. et appellat apud nos
 masculus eo q natura sit rotundū ad mo
 dum testiculorum. reliquū pō est planum et
 plene scabiosum. et est masculo min^{us} bonū.
 Adulterat aut admixtū resine albe siue gū
 mi. sed sua cognoscit pūia qūitate. Nā d^{us}
 igni appositum ardescit. resina pō fumescit.
 gum aut calefactū resoluūt et liquefcit. Ar
 bor aut vnde fuit thus dicitur libanus. et ei^{us} gu
 mi a naturalibz ac medicis olibanū nuncus
 pat a monte arabie sic vocato. sed a libano
 arboze fluens olibanū libanus nuncupat.
 vt dicit Jsid. Et dicit glosa sup Eccl. xxiij.
 sup illum locum. Ego quāsi liban^{us} nō inci
 sus tē. Liban^{us} vt aiunt arbor est in arabia
 cortice et folio lauro similis. fructū emittēs
 bis in anno. s. in vere et in autumno. sed qd
 p se fuit in pncipio estatis melius est. Qd
 vero in estate cortice inciso paulatim exire
 cogit. in autūno pō nec ita cādidiū ē nec ita
 pur. s. h qd pmo adheret ramis et corticibz

proprietatibus .i. De Herbis et Plantis

in estate induraf. et a ramis ferro recolligit
 Thbus optimū est qđ albū solidū et mundū
 odoriferū et rotundū ad modum testiculī ac
 oblongū. et ideo dicitur masculinū. Thbus qđ
 apertis corticibz in autūno vel hyemis pñ
 cipio effluit nō est alteri simile in frute nec
 etiā in colore. qđ illud albū est et traslucidū
 odoriferū valde atqz mundū. Thbus pñ secū
 dāriū et rufum est tenue et scabiosū. vt s̄ dicit
 Jsi. Regio at vbi crescit thura est montuo
 sa et p altitudine rupiū et scopulorū qđ inuia
 et inaccessa. vt dicit glo. Ecclī. sup̄ dicta. Hec
 omīa d. Pl. li. xv. c. r. et dicit glo. qđ Arabia
 est regio thura gignens. saba ea dē regio
 nō pūmācia marie thurifera. et est tra ex vna
 pte maris et scopulis. ex altera pō montibus
 et rupibz vñ accessa. vñ thurs arbor sine cul
 tore crescit et terrā argillosam diligit. Dicit
 aut arabes qđ thus nō dicitur colligi nec ei ar
 bor incidit. nisi a sacris et religiosis tpe colle
 ctionis practu mulier nō polluit. et sic pu
 tat p religionis obseruantia merces augeri
 Item ideo ibidē ca. xvj. pma naturalis vin
 demia est circa canis ortū in fortissimo estu
 Ra tūc cortex et tenuissimus laxat et pssit
 inde spuma pinguis qđ concreta densat vbi
 loci natura poscit. h purissimū est et candē
 dū. Secūda vindemia versus hyemē corti
 cibus incisis rufum h̄c est nec cōparabile ē
 pōri. Credit aut nouelle arboris gumī esse
 candidū h̄ veteris efficac. et qđam putant
 ē insulis mellis gumī. Alij negant in insulis
 nasci. Collectū thus in camelis deferri in ci
 uitate que sabottam dicitur. pōtia ad h̄ patente
 nec p altā viā digredi licet ibiqz decimatur
 deo que inuocāt. ibiqz in mēsurā et ponde
 re accipiūt sacerdotes. nec aū inde licet mer
 eari nisi prius deo debita portio offeratur.
 candoze pbat. et carbone si statim ardeat et
 inflāmet. si dentē nō recipit s̄ statim frangi
 tur vel redigit in puluerē vñ in micā. Huc
 usqz Plinius. fm Diasco. pō et Pla. Thbus
 est gumī cuiusdā arboris in Alexandria. et
 dicitur libanū alexadrinū. qđ est purū et mel
 aliū inuenit iuxta damascū et dicitur damascū. et
 nō ē ita bonū nec ita purū sic pmiū Est at cali
 dū et siccū. multū aromaticū multū pingue
 et glutinosū. pture h̄z pfortadi et aromatici
 tate sua p solidandi et pstringēdi et pglutinā
 di ex gumositate sua. potēter strigit lachry
 mas et fluxū humorū descendentiū d capite
 p̄cipue qđ fluxū pvenas exteriores faciet si

circa tpa est puluis cū vino albo et cū albu
 gine out emplastre. sic etiā sedat dolorē dē
 tū et gūginaz. masticatū thus p h̄z fluxū
 humorū a capite ad mēbra spūalia ad pect
 ydēlicet et pulmōnē. s̄ idigestione et acidā
 eructuatōem multū valet vñ in q̄ fuerit
 thus decoctū. matricē pfortat. et mūdicat
 et pceptū iuuat fumū eius. mīser puluis est
 cū aceto gracillat et attenuat māmā turgē
 das puellaz. pquassationibz cū pice subue
 nit. dolorē auris mīgat. mīctū cū vino tu
 moribz intestinoz subuenit si cū vino bibat
 Hucusqz Diasco. et Plare. Dicit aut thbus
 fm Jsi. a theos qđ est deus. qđ in deoz s̄
 crificijs adolef. et fm h̄z aspiratōem. vñ dī
 citur a tundo dīs. qđ habile ad tūcendum
 et sepe tundit. et q̄nto plus tundit tanto pl
 redolet et facilius inflāmat. et tūc caret aspī
 ratione. ex thure incenso pcedit aromatic
 fumus ad modū virgule. et est inferius gra
 cilis multū mobilis multis circūuolutōibz
 bus amfractuosis. et se ad ptes appostas
 motu leuissimū circūuolens. p̄sus superl
 ora se dilatat imutans aera et obumbrans
 odoris sui fragrantia fetore cadauerū aufe
 rens. ad cerebrū directe penetrās. spm aīaz
 lem pfortat et recreat p cerebrū ventriculos
 sediffundens

De Viminē Cap. CLXXXIII.

Vimen viminis dicitur p̄ga mollis. et dicitur
 v vimen eo qđ habeat vīn multam vī
 rozis. Ra eius natura est talis vt est
 amarefactū si in aquā abluat iterum reuī
 rescat vt d. Jsi. li. xvij. ex viminibz sūt neces
 saria vītibz vincēdis et dolijs religādis lī
 gamenta. vt patz s̄ eodem in līa S. quere
 de Salice

De Virga Ea. CLXXXV

Virga p̄prie est qđ de ramis nascitur. et
 v dicitur a p̄ture eo qđ in se vīn multā ha
 beat. et dicitur a vīroze. nam virtus qđ la
 titat in radice se p̄dit in vīroze p̄ge. Et dicitur p̄
 ga quasi vī regens. virga em̄ vtunt magi ad
 placandos serpentes et idcirco in p̄ga susti
 nent hos alligatos. p̄ga etiam vtunt p̄ h̄ re
 ges et m̄gī. vt d. Jsi. li. xvij. virga etiā vtunt
 vīatores agroꝝ et areaz seu p̄toꝝ dīmensoz
 res. legati et nūcī ac pastores. Virga si qđ
 ex triplici cōponit suba. scilicet cortice ligno et
 medulla. mediate medulla nutrit et vegeta
 tur. mediante ligno erigit et sustentat. corti
 cis vero bñficio tegit. et ab exterioris aeris

Lib. xvii. De Vegetabiliū rex

inuria defensat. Nam vt dicit comentator
sup libz de plantis. Coricem habet p pel-
le arbor. lignum p osse. medullā loco vene.
Nā calor natural' etis potissime in medul-
la virge mediatē ramo a quo pullulat. hūo-
rem attrahit a stipite z radice. z qd grossi-
z terrestri' est in attracto humore trāsmuta-
tur in lignū z in coricē. qd pō aquosū est cō-
uertit in frondū multitudinē. z qd vinctuo-
sius est z puri' trāsmittit ad pge supficiez vt
inde pducatur floz vt tandem fructū generet
atqz iemen. Nascit autē tam flos qz fruct' de
suba virge sine ipō corruptione z aliq vlos-
latiōe. Nam flos insensibiliter de pga egre-
diens z erūpens virgā nō violat nec deflo-
rat. s; fecūdat eam poti' ac pficit z decorat.
pga itaqz nō pficit fecūdatiōis gratiam nec
potentiā generandi ex cōmixtione seminis
sicut animantia sed ex roze celesti pariter et
calore solis. Virga autem ex quo ascendit
sursum semp tendit z suā summitatez pūis
celū erigit quousqz pueniat ad pfectum in-
crementū. z est media inter ramū et stipitez
seu radicē a qua cōcipit fructū. et inter fru-
ctum quem pducit ex sube sue tēeritudine
flexibilis est valde. z de facili inclinabilis in
quāuis pte Itē pga extrinsec' ē arida z sicca
aspera z nodosa. sed interius mollis ē i me-
dulla. z sub cortice humorosa. qnto autem
virga plus crescit tanto a terra plus recedit
z qnto sursum alt' sustollit tāto in ei' acuit
ne gracillor z acutior inuenit. Item virga
ex se debet esse erecta. s; qñ est nouella si ca-
u aliquo ad terrā incuruet difficile est vt in-
durata in illa curuitate ad rectitudinē reuo-
cetur. Imo sepe facillius frangit qz rectificet.
qñ pō virga inuenit curua in igne ponitur
z per calozē eius rigorem et duriciem resol-
uentem z remollientem ad formā rectitudi-
nis facillius reduct. Item virga canibus ē
odiosa z puillis. qz virga eoz insolentia cor-
ercetur.

De Virgulto

Caplm. CLXXVI.

Virgultū a virga est dictū fm Hug.
v est em locus vbi multitudo crescit p-
garum. fm autē Jsi. ii. xvij. virgultus
est ramus q de robore ip' arboris pullulat
Sed virga dicit q de ramis oritur et proce-
dit. Virgultū autē sine cōmixtione seminis
procedit. In hyeme vilesit. In vere pō pla-
cet. quia tūc vilesit z flozescit pcellum rurs

sum pullulat z reuulsit cū a terra in suo ortu
elongat. z qnto plus crescit tanto plus ver-
sus celū eleuatur. Aliqñ dicit virgultū vī-
dariū vī virectū locus scz vīridis z amen-
plātis z herbis viretibz consistit sic sup de or-
to patet in lra. D

De Vite La. CLXXVII.

Itis dicit a vīnciedo. qz vīncit z ligat
v fm Jsi. aut vītis est dicta. eo q vim
habeat cit' radicandi. vel iō dīcunt
vītes eo q vim habeant vt inuicē vītis se in-
nectant vīcīnīz arboribz reptādo religēt.
Est ei eaz natura flexibilis qñ s. brachijs
quibusdā qd cōprehenderint vt teneāt z
pstringāt. z illa ligamīa qz arbores vel pa-
los captūt. capreoli dīcunt. sic dicit eo q ar-
bores captūt vel mutuo se cōnectūt quoz
ad īvinculo freti palmītes vītos sustinēt z
turbīnes ne frangant Dīcunt etiā corimb
qz sūt sicut amuli qz pūma quoz ligant ne
longius laxati palmītes ventoz flantō dīl-
lent sine pīculo fruct' suos sustineāt. Alit-
bus autē ista maxime pueniūt. oblaqueatio
Oblaqueari autē est terrā circa radicē apert-
re z velut lacus efficeret vt radix hūore abū-
dātus humectet z calozis solaris radio fa-
cilit' penetret. Item puenit eis putatio z est
putare vīrgaz ex vīte supuacūa relecare. cu-
lus flagellū luxuriat. Itē eis puenit ppagia-
tio. z est ppaginare flagellū vītis supsternere
z qñ porro pangere. z hic ppagies dīcūt pal-
me. s. vītis extēssiones. Itē eis puenit fossio
z est fodere terrā mouere fossorio vī ligone
vt radices z herbe supflue amoueant. z sic
vītes meli' foueant. Item eis puenit pasci-
natio. pascinare autē est paxillare. s. palos sū-
gere circa vītes vt sustinēt. vt dīc pāpas
z dīc a pango gis. xl. qd idem est q palos sū-
gere vt plantare vt dī. idem. fm Jsi. autem
pascinare est sūmo vt terra pīngui vīte pasce-
re vel nutrire vt ampli' fructificet. Itē eis
puenit pāpinatio Est autē pāpinare pam-
pīnos. s. folia superflua de vīte amouere vt
vīte libet' aerē purū capiāt. z folijs nō ob-
brate cit' maturescāt. Pāpīni autē vt dī.
Jsi. sunt folia quoz subsidio fructus vītis
ab ardore z frigore defensat z aduersus oēs
inuriā pīmunī. q pāpīni vt dī. Jsi. sūt
intercīss vt solaris radi' ad maturitatē fru-
ctus facill' admittat. z sūt dīcti pāpīni eo
q de palmīte pendēt vt dīct idem lra. xvij.
Itē eis puenit vīndemlatio. z ē vīndemlare

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

de vite vinas demere, qd sit qn fructu vinee
pcedit et recolligit. De vitibus at di. Pl. li.
xvii. c. xxi. Vitis qn pcedit tpe pgruor mo
debito. et pcedit vite recipit et pcedit ma
tertia ex q fructu vel flores impostez partunt
nisi em pcedit castigare supfluo: tota in
fecunda et sterilis redderet. nihil em audius
nascit. et io nisi vites ad parledu fuer no est
partura fructu. In vite at e nata vt malit pa
rere q viuere. et io qdqd de materia supflua
a vite demit fructu accedit. vites po putati
onis tpe qnto cit pntat tato pl effundit d
materia. et qnto feru tato feru fructu vberis
ore. ita m q muratio tps debitu no excedat
vites scilicet et tennes cit opozter putare
validas aut nouissime. Debz at pcedit fieri
obliq in duas gemas. ita vt in pre opposita
gema pcedit fiat vuln. Io at dz fieri ob
lique et no directe vt cito descadat et defluat
guttule pluuiales p quum frequetia et pma
nentia sup plana icisura vitis summitas le
deret. et qnto vitis est scilicet et maior tato
plus de ea putadu. Qn at pampinatoe idt
get no dz remoneri folia qd est circa vnam
nisi vinea sit nouella. s. post alia q magi sut
remota. h em vna supplantaret. Quicqd po
eripit et pullulat alias q ab oculis sue ge
mis spuriu et inutile iudicat et statim est ru
pendu. Itē idē ea. xlii. Vitis accidit mor
bus spalis. qn germina nimis tepetie au
ferut aut qn in suplinu incidunt. aut quado
noxio roze vel imbre floratiois tpe pfundit
aut qn nouella germina prulina aut frigore
decoquunt. aut qn ab imperitis cultozibz
aut circūfossiozibz radices vulnere insurto
so ledunt et qn desquamant. s. a suo cortice
totaliter spoliant. In omia aut maxie ledit
qn foris imber pcutit palmitē flozescētē q
sil defluit tpe fructu. Ex aere aut corrupto et
roze vel imbre noxio crescūt qdā vermes vt
erucet testudines vitis germinat folia depa
scētes. et ea sic depasta facile derelinquunt
Nascit aut h malū in tpe nimis hūdo atqz
lēto. Accidit etiā eis ali morbo quē araneū
vocāt vintozes. qz ex flatu vēti noxio et im
bre corrupto generāt qdā tele qst araneū
qz obuoluit fructu et psumunt aduruntur
Ledit etiā vite raphan. i. odit etiā et canes et
ome olus. odit etiā et corulū. vñ qn talia vi
tibz sut vicina tristes et egre efficiūt. Altru
qdē et alumē et aqua marina et faba ac vicle
putamina vltima et maxie intermentia vitiā

sūt venena. Ducusq Pl. li. c. li. Dicit
idē q apud pscos vites in magnas arbo
res nūcrabāt. In aliqb em pibz sut vites
ita magne vt ex eaz trūcis statue fiat et cola
mine. vñ simulacro iouis vt be populonia
Sup tectū etiā repli ephesie diane vna vite
antiq scadebat. Et olime qz de talibz viti
facte diutissime pmanēt in corrupte. in pau
cis em lignis nata eternior est q in vite nō
sine crescūt. et circa domos et villas circūdu
ci pnt. leuānt etiā in multis pibz ad vltim vel
populi arboris summitates et eoz ram quas
maritali affectu sulo brachio se cōnectunt
Arbor est vtilis et medicinalis taz in folijs
q in fructu et emittit et reddit liquore succo
oim arborū meliore. Qn pcedit lachrymas
emittit purissimā. et illa lachryma vtilis col
lyrijs adhibet. p illa lachryme emulsionē
depurat et subalis humor in radice. vñ fru
ctū postea surgit dulcor et purior et ipa vite
Folia vitis sunt lata inter plana viridia et
mollia exteri aut valliculata et villosa in ex
tremitate. lateribz iteretia et acuta mltū obs
umbriata. qz vimbria estuātibz et qescere cur
plentibz est locūda et sūt mltū medicinalia.
Pā vulnera mūdāt et mūda sanāt in aq de
cocta refrigerāt. calozē febrile mīgāt. estus
ationē et tumorem stomachi cataplasmata
mitre sedant. pgnantē adluāt. somnū puos
cant et cerebz recreāt pfortat. et lachryma
potata sepe calculos frāgit vt di. Diasco. vi
sum acule. lippitudine oclor tollit. moribz
venenat et veratibz succurrit venter fistis
Cinis etiā et valet ad pcedit q succo rute et
oleo adinxt. tumores splenis spargit. vt dē
idē. Pl. li. c. li. vñ dē folia viti dolo
res capitis amputat. infatōes sedāt. cū faris
na hordei calidā arteticā curāt. dissentericos
valde suuāt si eoz succus bibāt patēres. las
chryma eius cū oleo sup locū pilosus illita
modo pilosū. pilos amputat. et h facit ma
rie lachryma quā ram viti vltis emittit
et resudat. verrucas tollit. corer viti et fos
lla arida vulnez sanguine sedāt spm q vul
nus pglutināt et sanat. cinis viti mor fistu
lā purgat atqz curat neruoz dolozes et cōn
tractiones mīgāt. scorpionū et canuz plas
gas cū oleo sonant citius. cinis cortis p se
pilos ablatos restaurat et multiplicat. Ducus
usq Plinius.

De vite agresti.
Capitulum CLXXVIII.

Item agrestis est labrusca, sic dicta qz
in terre marginibz crescit. a labro em
dicitur labrusca. s. ab extremitate tre vbi
nascit. sic d. J. l. xvij. Est ar silis vitis vni
fere i folijs s. nō i fructu. nā fructū facit mo
dicū aut nullū. rsi quē fecerit ille dur⁹ est et
stiptic⁹ et amar⁹. Vitis vinifera degenerat se
pe in labruscā qm nō colit nec purat. et con
uerso de labrusca fit vitis vinifera p culturā
debitā et conseruam. vt d. Pl. et qm labru
sta; nō sit q ad cibū vtilis. est tū q ad medici
nā. Plā et radicē elica in aq pluuiatiz mīcto
vino hydropicos curat. oēs maciās tollit.
tussim ppeccit puluis radicis et 3 defectū
stomachi mīre subuēit. vt d. Diat. Pl. aut
li. xxiij. c. ij. de sic. Labrusca grece ampeloe
sargie appellat. spissis folijs vīnoso cortice
fertiuas rubetel mō cocci qz succo mulie
res curē faciet purgat. et ille vne cūz folijs et
succo tritevillit apponit. vicijs coxaz et lū
boz trite cū aceto scabie hoīs et qdrupeduz
curat. Bucufqz Pl.

De Vitulamine Ea. CLXXX.
Item vitulamina vitis dicitur illa plāta bastar
da sine spurta et infructuosa q nasci
tur a radice vitis sine als. nō pcedes
et ipsi gēnis. et tales plāte degeneres sūt. et
inaturales. et iō nō fructificāt. s. vitē onerāt
et gūāt. et fructū impediūt ac retardāt. nam
hūore attrahūt a radice q deberet trāsserri
ad fructū nutriendū et augmētandū. et iō de
bet cū extirpari ne dūcti crescentes dīminu
ant fructū vitis. et iō tales plāte adulterine di
cūt spuria vitulamina. i. degenerātia et nō na
turalia. vt b. l. l. sap. c. lxiij. et hē lra rabant et
antiqz. qm Aug. i l. b. de doctrina chīana
dicat. q mcl⁹ diceret adulterine plātarīdes
qō qdē vez est q ad simplicitū intellectū. ve
ra tū lra est et bona q ad intelligētes scz spu
ria vitulamina.

De Vineā Caplm. CLXXX.
Item vinea vt d. Papias est loc⁹ vbi plan
tāt vitēs. vñ et vīnetū vocam⁹ locuz
vbi psta est multitudo vitū Vineā
diligēter excollit et ab oībz supfluis expurga
tur et a cultoribz sepe vssitāt. et ne ledat a bes
stijs macerijs et sepibz circūdat. et ne diripi
ant fruct⁹ ei⁹ custodit ea sup speculā ordiat
Thyeme sine custodiā relinqt. s. i autūno a
mītis frequētiā. i byeme valde pallet. i vere
et in estate viret floret ac redolet. s. i autūno
fructu gaudet. odor florentis vinee oī vene

noso pstat. et iō ipa flozēte fugiūt colubis et
busones sustinere et fragrantia nō valētes
vīrore et amenitate delectat vīū fragrantia
et aromaticitate afficit olfactū. saporis suau
tate reficit gustū. folioz lenitate demulcet ra
ciū. aerē diligit pur. serenū vt d. Pl. et mī
nus diligit spūs nubilosū. terrā diligit cal
dā et sicā mediocriter pinguē ac dulcē. Plā
qm tra est nimis pinguis vt nimis humida
luxuriat in ramos et in folia. et paucos habet
fruct⁹. qm po tra est arenosa et nimis macra
cto deficit et arecit cū nō inueniat sufficiēs
fundamentū seu nutrimentū. sūt si fuerit in
terra amara vel saluginea corripit radicē
et maliciozo hūore radicē subas sbintrāt. et
iō nō diligit terrā dulcē et in suis qstantibz
ipatam. et iō mōres alti soli bñ expōiti sunt
optia loca ad vineā. qz in eis est humor dul
cis et calor fortis. et qm vinea soli magis ē ex
posita. tāto fruct⁹ reddit dulciores. Prio at
est fruct⁹ viridis dur⁹ stiptic⁹ et acetosus. de
inde p decoctōem solis dulcis efficit et deli
ciosus. sub folijs ei⁹ spī vinee latrat vulpes
vīas vinee corrodēs auidē et deuastātes
et marie vbi custodes sūt negligētes. nec p
dest q aliq mīn sapiētes ponūt claudunt
vulpū aduersarios. i. canes intra vītū ma
cerias siue sepes. nā pl⁹ demolitū et destru
unt vīas vinee sic iclusi pauci canes q fur
tine facerēt ples vulpes vt d. J. l. et iō sapie
tes vīntores sūma studēt diligētia ne sub
intrēt porci seu canes domestici seu vulpes
A muscaz at et vermū corrosione nō p ser
uari vinea nisi p ip⁹ manū. qui oīa in sua
ptinet pte. vt d. J. l. et saluat magnifice
vntueria.

De Vinea Caplm. CLXXXI.
Via ab humeo mes. dicitur et est dicta q
būda eo q intrinsec⁹ hūor ē plena.
vt d. J. l. l. xvij. Et tribz at cōponit
vīa. s. ex folliculis glarea et arillis. folliculi
dicūt vīnaria siue thece i qbz glarea pntet.
et est glarea succ⁹ siue humor pinguis spūs
vīe. Arilli at dicunt puula gna q sūt in ra
cemo. et dicūt alto noie acini ab aceto ces. et
dicit h acin⁹ n. sic p in maiori volumine
pisciant. vbi dicit illō pbi paulini. Ex p mē
humētes acinos succūqz liquēntē. aliq mī
dicūt h acinū. Vinea em est generale nomen
ad botros et racemos. nā vīa pte est mīto
mī gnoz coadunatio. racem⁹ at dicit vñ gūū
Bot⁹ ar vīaz pgerles vel pgregatio q gal

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

lité dicitur mollescere, sicut autem Papiri, et Jili. racem²
est bottonis ps sine ramuscul² cū vultu p²
sis, vñ a ramo dicitur racem², sicut Jili. Que autē
a multis dicitur suburbane eo q² in vrbis vñ
dunt ad comedendū. Comēdat ei eas et spes
cies et locū ditas saporū, quaz multē sūt spe
cies, sicut p²coque sic vocat q² cito mature
scūt et aū oēs calore solari decoquūt q² gre
ci lagesos dicit, q² festinat ad maturitatē sic
lep². Jte sūt purpuree a calore purpureo sic
vocate, Jte sūt p²clari vel p²ncie sic dicte
a magnitudine, sic dactyl² a longitudie Jte
sunt stephanite a rotunditate nūcupate, Jte
sūt ceraunee sic dicte eo q² rubear velut ignis
Sunt autē a aminee vñe, s. albe minio, i. co
lore rubeo nō p²mixte, Jte sūt apiane facies
tes vñū dulce, q² nisi cito colligas plūto
is et vñū et maxie apib² infestant p² q² dep
datione apiane sūt vocatē, Jte sūt butylar
te als biturice a regione nomē sortite, turbi
nes et pluuias et calores optime sustinent et
in terra macra nō deficiūt hūmōi, et dicitur bā
silica, Jte sunt argite q² nisi p²mo tpe collis
gas aut i terra cadūt aut hūore p²putrescūt
Jte sūt et elbolie, i. varie q² neq² purpuree se
neq² nigre ab albo colore sic dicte, elbū ei in
ter albū et nigrū ē mediū. Sūt autē mltē alie
differentie vñaz q² dicitur sūt, q² differt ab in
uicē in sapore et colore in magnitudine et p²u
te, s. hē sūt mag² famose vñ dicit, Jili, cū, s.
Jia, p²o i dicit, Color vñaz q²ruptū variat
Sūt em vñe oīno albe clare et ad se, modis
cū carnis hūtes, cortices subiles, ossa ecti
gua, Sūt itez vñe oīno nigre grosse carnis
pūi hūoz et coricis, et ossiū magnoz, Sūt
et citrine q² mag² p²icipāt cū albedie q² cum
nigredie, Sūt insup ruse q² mag² accedunt
ad nigredinē q² ad alborē, Albe leuē nutrit
unt facile digerūt, venas penetrāt et vñā p
uocāt, Nigre sūt dure digestiōis, tū stoma
chū pl² p²fortat, et etiā pl² nutrit q² bñ dige
rūt, Citrine autē et ruse sūt medie in potētia,
et sic dicitur Jia, Quāto vñe sūt maturiores
tāto sūt laudabiliores et ad nutritiōē et gene
ratiōē bonū sanguinē meliores Que q² min²
hūit carnis q² hūoz, laudabiliores hūozes
generāt q² ille q² sūt pluris carnis q² hūozis
nō tū sūt tāti nutritiōē.

De Qua immatura.

Capitulum. CLXXXII.

Qua immatura ē frigida et sicca et mul
tū acerba, et p²cutit nervos sua frigida

ditate, dentulū et radices sua stipicitate itan
tū q² obitupescūt et videt q² dā modo p²gelari
Virtutē autē h² p²stringēt et cholericū vo
mitū rep²medi et calozē epatis extingūēt, sūt
auferēt, acumē cholere mītigādū, hūozes
grossos in oculis in palpebris desiccandū et
p²uritū oculoz et asperitatē abstergendū, vt
dicit, Jiaac.

De Uuapassa Ca. CLXXXIII.

Uuapassa multis modis fit, Aliqū ei
v² roquet illū p² q² vñā depēdet a vite
ita q² nō possit hūidū vltē ad vñā
ascēdere, et sic p²mittit a sole p² dies aliq² de
siccat, et h² dicitur vñā p² calozē solis quē
parit, et h² est optima ad comedendū Aliqū
racemi inuolūt in p²p²inis vitis et colligāt
folia sūt ne racemi dispergāt, et postq² panis
est extrah² de clibano q² calor est t²par² tū
ponūt ibi racemi inuoluti et exiccant, Sūt
mō dicitur iste vñepassa, q² quādā violentiā
a calore clibani patiūt, sūt mō q² i fuma
rio fit vñā p²assa, vñ dicit, Alex² neq². Dicitur vñā
passas clibani fumaria p²hebo, De vñā p²assa
sa, dicit Jia, i dicit, Uuapassa p²fecta in dulce
dine est calidior maxie si nigra est, nec est ni
mis mollificatiua nec nimis p²stipatiua s²
media, malos hūozes t²par et mītigat morbi
onē, maxie q² est p²igula et carnosā et coricē
est tenuior et ossa sine gūla sūt exigua atq²
paucā, hūmōi vñā p²assa s² dolorē pectoris ad
tūat, pulmōnē mūdificat, ruffim sedat, ves
sicā et renes purgat, splenē et epatē nō p²uenit
si habuerit duriciē et grossiciē Qua autē passa
hūis acerbitatē cū q² dā p²ricitate min² est ca
lida q² sūt dulcis et min² hūida maxie si sit al
ba, et iō p²az nutrit, calozē extinguit, ventrem
cōstipat et p²stringit.

De Vino Ca. CLXXXIII.

Inū dicitur q² sūt in vite natū, vñ a vena eo
v² q² potus eius venas sanguine cito re
plet, vt dicit, Jili, li, xx, vbi tractat d² po
tu, Temētū autē dicitur forte vñū eo q² teneat
mentē et temerarie agere sepe facit, Dicitur me
rū q² est purū et aque nō admixtū, dicitur bac
chus, a libero p²ie q² vocabat bacchus, et dicitur
fuisse p²mi² repertor vñis, vñ bacch² dicitur ab effe
ctu, q² fortitudine sua facit bēbētes furere et i
alios debacchare Laudes at vñi nō possēt
ad plenū d²scribere et lāsī vltueret bacch² ipe
Jnt oēs em liq²res et succos arborū vñū ob
tinet p²ncipatū, nā p² oīb² liq²rib² vñū mode
rate sup² corpus pl² p²fortat, corda letificat.

53

morbos et vulnera euacuat atq; sanat. vñ
dr. Jsa. in vltio dicit. Vinu dat bonu nutri-
mentu corpi. sanitatem reddit pditam ac custo-
dit. calorem nasale p oibz cibis et potibz pfor-
tat et augmetat ppe familiaritatis pfortu qd
h3 cu nasa. vñ sanguine purissimu generat
et turbidu purificat et clarificat. venaz ora
aple. et ad iteriora mndificanda sua subtilitas
te penetrat. et tenebras fumositatem tristicie
inductu illuminat atq; fugat. totu corpi
membra corroborat. et vigore singul admi-
nistrat. vini em bonitate actio aie manifestat
facit in ea tristitie et doloris obliuione. nec
pmittit eam sentire angustia vl dolore. acu-
it intellectu et facit eu docile ad inuestigand
da re difficile et subtile. animositas etia ipam
efficit et audace. vñ p3 vini excellencia cuius
vltis puenit oibz hoibz. etatibz. pibz. et regi-
onibz si debito mo fm vires bibetis singlis
assumat. sentio em puenit qz calor vini cor-
repugnat frigiditati. iuuenit puenit fm eis
bu qz in natura similis est nature et etat ius-
uentu et adolecentibz pueris est cibuz et med-
cina. et cor calor adhuc impfecio nutritiue
etiechiberz augmenit ipaz buiditate pue-
rit supstia psumit et desiccatur. In frigida ei
regione et in hyeme vinu forte et multu puz
puenit. in estate po et in calida regione vinu
puru et multu mictu vtile est. corpus enim
humectat et refrigerat ppter micturaz aque
q subtilitate vini ad remotiora membra res-
ducitur valde cito. ideo antiqui vocauerunt
vinu tyriacaz magna. quia inuenerunt illud
duaz rez esse iuuatiu. calefact em corpa
frigidat infrigidat calida. et buectat sicca. et
humida extenuat et desiccatur. h3 et calefactio
et siccatio est natural. humectatio po et infrig-
idatio est accidental. qz subtilitate sua por-
tat aqua ad membra q necesse habet infrigi-
dari et humectari. vt dicit idem. In vino ac-
piderant ista substa sua liquor calor sa-
por atq; odor. Nam fm subam vini accedit
tur subtilitas et terrestritas sue grossities
atq; mediocritas. vinu subalietenuet sub-
tile albu est claz et puenit stomacho. qz cito
digerit et venas pforat. mentem no pcutit neq;
q; ledit. nec neruis nec cerebro aliqd infert
nocumentu. vinu aut terrestre atq; grossu
subtile est et optimu. stomachu em granat
difficile penetrat. Color aut vini est quadru-
plex. scilicet albu. niger. glaucus. citrinus. et roseus
sive rufus. Albu po et nigrum vinu ceteris est

minus calidu. et albu est magis humidu qm
nigrum ppe subtilitate et aqsitate dñantem. ni-
gru po magis siccum est ppe grossiciem et terre-
streitatem et magis subtiliter dominante. Als
navero mediores colores bñtia sunt alijs
calidiora. s. vinu citrinu seu aureu et vinu ru-
sum. et hoc fm q magis ab illis extremis
turbis sunt remota. et qnto illis sunt vicinis
ora tanto sunt minus calida

De Vino rubeo

Capitulum CLXXXV.

In rubeu valde intesit in rubore
sic sanguis fortissimu est. et multu le-
dit caput et pcutit mentem et forte facit
ebrietatem. et so optime indiget atq; comiscetur
vñ si comiscetur qñ oportet et bibat puterant
bus et pibz regionibz ac puetudini puenit
atq; decet. multu e laudabile qz grossos dis-
soluit humores. vias venaz a putredie mndi-
ficat et sanguine purificat. marie si videtur
fuerit puritatu. et so puenit sentio qz cor cal-
re pforat et frigidit buoz dissoluit abun-
dantia i sentu corpi collectoz. Vinu rube-
um necesse e bñe sapore ponticu sive dulce
et liquore ine grossu et subtile mediocre. et
odor ei inter aromaticu granu. et tale vinu
est ceteris pantiu ad nutriendu et mutata
ell? in sanguine ppe silitudine qua h3 cu eo
in liquore i sapore et colore. vinu dulce et m-
tu rubeu iuuat ad mndificand vicia pecto-
ris et pulmonis. valde em est solutiue vico-
si buoz et lentiu et imniu dicte abstersiu
vinu aut pssideratur odor. nam si vinu fuerit
aromaticu signat suu liquore subtile esse et
tpatu. omicq; sordicie emu datu et optime di-
gestiu. et ideo claz generat sanguine atq;
mundu. et est cordis pfortatiu. letificatiu
et fumi grossi et obsecr et turbid expulsiu
Vñ Hypo. vinu inqt odoriferu subtile cete-
ris est et leui? et digestibil? ac nutritibil?. qd
natura in eo sua ppleuisse se signat actione.
vinu po qd nullu est odoris siue retositar?
grossicie insumit. et ideo e laudabil nutriti-
mentu nec clarificat sanguine nec etia cofor-
tat h3 generat buoz grossos et fumi turbi-
du et obsecr. vñ horribilissimu bñs odore
et sapore ponticu pessimu est qz infert corpe
maximu nocumentu. pessimu generat sag-
nem et nociu pferit corpi nutritiue. et marie si
vinu fuerit valde nigr. ad qd pñet grossici-
es liquoris et gustas odors et ponticiras sa-
por. Vinu itaq; pdictis qtitatibz rpatu sit eo

proprietatibus. s. De Herbis et Plantis

perate et modo debito bibat: naturā a diuinat.
laudabiles sanguinē generat, sapore cibis et
potibus administrat, desiderium et appetitum exci-
tat, vitale naturā et naturalem stomachum refor-
tat, ad cibum appetendum et recipiendum ac dige-
rendum inuat, fructus expulsivum ad expellendas
feces excitat, sitim sedat, passionem animae de
malo in bonum alterat et immutat, nam animam
perit. Ab impietate ad pietatem, Ab avaricia
ad largitatem, A superbia in humilitatem. De ti-
more in alositate, Et ut breuitate dicā: vinum
moderare spiritum, corpus et aie sanitas ē. Huc
usque. Ista dicit, et Plin. li. xiiij. c. vbi dicit. Ubi
in natura ē ipso hausto accedere viscera intus
foris ipso fuso infundere membra quae ab ipso per-
fundant. Viribus autem corporis nihil vino vtilius ē
si adsit modus, nihilque perniciosius si modus in sur-
medo non teneatur. Ubi andronides sapientia cla-
rissimus scripsit ad Alexander magni comitibus in-
teperantiam vini et bibendum. Rex inquit memento re-
bibere sanguinem terre. Nam bibere iracundiam vinum ci-
cuta est hoc seu venenum quod precepit si ille ob-
tempas, profecto amicos in temulentia non in-
teremisset, ut dicit Plin. Item mala quae facit vinum
intemperatē et imoderatē spiritum rāgit ibidem in
eodem li. ca. vi. mentē inquit mutat in furorem in
maius impetum et oblivionem boni. Ebrioso siquidem
deest pallor et facies et gene pedule oculorum
assunt ulcera et lippitudo, manū tremula lin-
guas ligata, postera die eructuat, balitus fe-
dit velut de sepulchro et grauissime sentiunt in
capite punctiōes, amaricat frumen, s. palas-
ci humilitatem amica bilis, s. cholere quae incen-
dit ex calido fumo vini et estuans sitis tor-
quet gurgur, Nam hec necessitas vinum sequi-
tur ut bibendi consuetudo auaritia pariat res
bibendi, vinum more sanguisugae inuolenti quanto
plius bibunt tanto plius sitiunt. Ad hec etiam Plinius
addit. Ista dicit sic. Si vinum usque ad ebri-
etatem sepe sumptum fuerit rois lumen extinguit
et vim brutalem perfortat, vinum permanet corpus ve-
lut nauis in mari non habens gubernaculum aut
rectorem, et sicut militia non habens principem
neque ducem propter quod facit ebrius rei abnuende
et laudat quod si se est illaudabile, de sapientibus
facit stultos, de benivolis peruersos efficit et
malignos, Nam ebrietas est omnium vicio-
rum fomes atque causa, Incidunt enim ebriosi in ho-
micidia, adulteria et furta, Et ideo volentes cu-
stodire familiam oportet eos a vino custodi-
re ne vinum plus bibant quam corpus fructui expedit
et nature

De vino nouo

Cap. CLXXXVI

In nouum quod de lacu, s. de cuppa no-
uiter est sublatum vocatur mustum quoniam, s. d.
torculari primo est expressum, et est sic di-
ctum quasi tenemus, s. terrā humefactam si-
ue lutum. Huius enim grece terra dicitur latine, vinum et
humus terra dicitur humefacta. In musto autem
partes terre et seculare partibus aqueis et aereis
sunt admixtae in quibus agēs spiritus ignea fortis-
sima facit ebullitionem, Nam partes ignee et
aeree mouentur sursum, partes vero terree deorsum.
Ex tali perturbatio et repugnancia fortis fit
ebullitio donec vincere calore puri ab im-
puro fiat separatio et completa digestio. Inest
autem musto tanta vis feruoris ut vasa fortia ex
eo plena et absque spiramine mori destruantur, ut
dicit Lactantius, et Hieronymus super Job. Ubi per spiraculi
aperturam spumosa vini immundicia ad vas su-
perficie vi caloris electa continetur vaporat do-
nec purissima vinum fiat. In principio autem quoniam
mustum eliquitur valde est turbidum atque spissu-
sum, et ideo ut dicit Isaac, Bibitum grossum
generat sanguinem et fumum terribilium sor-
tiumque inducium, malos generat huius
mores, rugitum facit et inflationem in intes-
tinis, Mustum enim nouum valde ventosum et
spumosum est, propter resolutionem partium
vi caloris. Ubi Galienus, Vinum quodcumque dum
est recens habet vinum ducendi cibum per corpus
unde ventositatem et inflationem ac fastidi-
um generat. Quanto plus autem durat post
expressionem a torculari tanto plius clarifica-
tur et depurat et amplius incedit calor eius.
Quando enim adhuc est mustum ab ebullitio-
ne non quiescit nec terrestria ad suum locum de-
scendunt, nec aerea et ignea suum locum sursum
petunt et remanet adhuc indigestus, Et ideo quoniam
buius est vinum defecatum et lucidum atque clarum lau-
dabile est amicis nature, quod tunc confortatur
calore eius quod quotidie tam in odore et sapore quam
in virtute melioratur, nisi forsitan a corrupto
aere vel ab aliquo corrupto vase casu aliquo
corruptatur, Nam si vas ipsum continens
corruptum fuerit et ipsum vinum corruptum
erit, Et aere corrupto et calore vel humiditate
nimis distemperata vinum sepe corrum-
pitur, et ideo nunc acescit nunc pinguescit vel
totaliter computrescit, et tunc nature hominis
est pessimum et maxime inimicum et est fugiendum
simpliciter et venenum. Vinum etiam vetus-
tissimum in calore excedit temperamentum, et ideo

saporem mutat et calorem, et tale vinum suo acule
ledit cerebrum et percutit mentem, et sua siccitate et
caliditate inflammat subtile humiditatem, extin-
guunt calorem naturalem, et ideo nec nimis recens:
nec nimis antiquum est laudabile, sed potius inter
duo extrema est mediocre finem quod ex temperate
nouum et veteris magis est remotum, quia illud est maxime
temperatum, Hucusque Isaac. i. dicit.

De vino condito

Cap. CLXXXVII.

In vino conditi sunt artificialiter et admixti
vino aromatati tam species quam herbarum, vix
vino saluato, in vino rosato et gario
philato, et est illud vinum quod uenit tam in potu
quam in medicina. Viri etiam species quam herbarum immu-
tat vinum, et sibi offert prout singulare, et ideo
talia vina sunt salubriora et delicatiora quam
do eis salubres species debito modo ico-
porant, Virtus enim specierum preseruat vina
ne de facili corrumpantur, Quia talia vina suo
sapore delectant gustum, excitant appetitum sua
aromaticitate confortant tam cerebrum quam sto-
machum, mundificant etiam sanguinem et penetrant
ad interiora tam venarum quam membrorum, ut
dicit Isaac.

De vino acetofo

Cap. CLXXXVIII.

In primo dulce et etiam temperatum in sa-
pore repositum solis vel aeris decoctionem et longam
ebullitionem corrumpit et in acetositate
uertit quam non habet vinum quod custodiat, ut dicit
Isaac, in dicit, in c. de aceto, Nam per accidentalem
calorem prout caloris naturalis excedente ex-
tenuante et vincente subtiliatur suba liquoris per
caloris accidentalis ebullitionem et extinguit
calorem naturalem, Quia vinum quod primo erat sub-
stantialiter vel naturaliter calidum per corrupen-
tem calorem efficit essentialiter frigidum et uerti-
tur in aceto, magis autem siccum est quam sit frigidum
moderate enim in frigidat, in primo gradu,
sed fortiter desiccatur, quia in tertio gradu, ut
dicit idem, Unde propter subtilitatem sue sub-
stantie et frigiditatis debilitatem perorat de fa-
cili corpus et penetrat ad loca que valde sunt re-
mota, vix nullus alius liquor acetosus ut ma-
ligranati et similia habet vinum penetrandi ad
loca tam profunda, quia talis liquor in locis vi-
cinis operatur efficaciter quam in remotis, vix qui
vult in frigidare calorem stomachi aut alia si-
bi vicina membra vtilius vix gnatorem suc-
co quam aceto, sed ad loca remota in frigidanda
vtilius est acetum quam succus granatorum vel

agresta, habet enim vinum viuacem quod dirigat
ad longinqua, Idcirco est dissolutum et ex-
tenuatum et incisum, et ideo sanguinem et lac
coagulatum calefactum in stomacho dissolu-
it si bibat, Est etiam acetum ut dicit idem
stomachi confortatum, appetitus excitatum
uuum et augmentatum et malorum omnium ad
stomachum descendendum potenter repressum
Est etiam contra venena et venenosa mor-
tem inferenda ut est ipsum opium, insulamum
et euforbium immixtum, Hucusque Isaac, finem Plu-
rio et Diac, acetum forte positum super ferrum vel
frigidam humum moribus ebullit, fluxum ventris et
sanguinis sistit, si inuenit ventrem plenum solu-
it, si vacuum ipsum stringit, lethargicos et fre-
neticos subuenit, vulnera recita mundificat
et abluunt ipsa intumescere non permittit, fetorem
oris et gingivarum abluunt et abstergit, nervos
dentes percutit ipsos hebetes et stupidos cito
facit, vomitum et nauseam reprimere compescit,
gargarizatum auribus surdis subuenit et vias
auditus aperit, oculorum acies exacuit, corrodit
metalla, et ex eis diuersi colores gignuntur
ut ceruse ex plumbum, es viride ex cupro, lazura
rum ex argento, omnia in aceto diuerius per plu-
res dies mollicia in testa, et tam ad modum
pellicule molle facit, Fer acetum valet et mor-
sus serpentis cornuti qui dicitur cerastes sicut et mor-
sus rabidi canis et cocodrilli Hucusque Plu-
rio, c. x.

De Vinacio Cap. CLXXXIX.

In actum et vinarium dicuntur posterius
vinum quod compressis uis uis
mo eliquatur, et est quasi fer totius
vini, Vinacia dicuntur pellicule et acini que
remanent expresso vino et post collectionem vis
ni extrahuntur, vix dicitur in grecismo, Pelles
vuarum vinacia dicitur fore tui, Et dicas actum
quod in vna cernis acutum, Vinacia quoque libe-
ter comedunt sues quibus modicum aut nullum
prebeant eis nutrimentum, nam plus insant
quam nutrant.

De Vinaria.

Capitulum. CXC.

Ecce vinaria rite, dicitur cellarium vel locus
ubi vinum occultatur et reponitur, vix quod
locus ille frigidior est et siccior, tanto est
aprior ad vina in dolis reposita preseruanda,
et ideo excuantur loca lapidosa et subterranea
ut in eis vina melius preseruentur a corruptione
calidis aeris ne accendant vel alio modo cor-
rumpantur.

proprietatibus .s. De Herbis et Plantis

De Viola

Laplin, CXCII

Jola ppter violetā odor? sic est noīa
 ra, vt dī Jsi, Qui? tres sūt spēs. s. pur
 purea alba ⁊ mellina. Sed oīm folia
 nature frigide sūt ⁊ aqse, z iō solutiuē, vñ vi
 ole cū melle ⁊ aq decoctis soluit ventrē, sūt
 si cū zucara macerent ⁊ in vase vitreo diu so
 li exponant. Aliū laxat. inflatiōem mitigat
 calorē febrilē alterat. sitim sedant. semē eaz
 parū multū eūcit ⁊ excludit. lūbricōs occi
 dit. calefactiōis epatis subuenit. herba qdē
 modica est viola in suba q recēs est melior
 q̄ antiq. Qui? flos maritimi est odoris. Vñ
 odor ei? cerebri calorē mitigat: ⁊ spūs ania
 les recreat ⁊ confortat. somnū puocat. qz cere
 bri refrigerat tpat ⁊ humectat Quāto flos
 ei? est ptiuosior tāto pl? iferi? caput depmie
 ⁊ iclinat. Jte flores pnales pūs oriunt ⁊ se
 cit? manifestāt. paruitatē ei? in suba magni
 tudo odor? parit ⁊ ptius nobilitē recōpēlat.
 vt dī Dias.

De Ulmo

Запр. CXCV

Innus nomen accepit. eo q̄ in locis
 v̄ viginosis ⁊ humidis melius profi-
 cit. Nam in montanis ⁊ asperis mi-
 nus leta est vt dicit P̄sili. li. viij. radices ī ter-
 ra pfundi⁹ figit ⁊ de pfundis terre v̄ficibus
 ad nutrimentū ramorū ⁊ frōdiū hūorē fugit.
 ramus multos ⁊ nodosos ex se mittit ⁊ folio-
 rū suoz dēscite vmbzā viatoribz gratā fac.
 Est autē arbor sterilis etem̄ inter glādiseras
 q̄ Plinio cōputat. flores habz subalbidos
 ⁊ odoriferos ad modū tilie. ⁊ qdā grana: vt
 cubebe. Sed ille fructus est inutilis. et⁹ flo-
 res frēquent̄ apes ex eis mellis dulcedinē
 colligentes. ⁊ quis quasi sterilis sit in se: t̄
 vtilis est viti fructifere: cuius fructus ⁊ pal-
 mites sursum erigit ⁊ sustentat. cortice habz
 durū ⁊ rugosum. sed lignuz molle interi⁹ le-
 nissimū ad sculpendū valde aptū sicut tilie
 vt d̄t Isidor⁹

De Urtica

Epim. CXCIII.

Artica ex eo est vocata q̄ tact⁹ ei⁹ cor
pus adurat. Est em̄ ignee nature. vt
dicit Vacer. Feruida non modice
vis illi de esse. Vnde nec immerito nomen
sumpsisse videt. Tacta q̄ exurat digitos vt
tica tenent. Artica autē est duplex. s. vres ⁊
mordeas pustulas ⁊ pruriginē etiā gignens

Aspera q̄dē habet folia ⁊ acutaz furrubēa.
 hastulas habet angulosas ⁊ villosas. ⁊ ma
 nus tāgentis vrituas. Et est grauis odor ⁊
 ⁊ subamari saporis. Alia est vrica mortua
 folia hñs albiōra. ⁊ molliora magis rotun
 da. ⁊ tangētes nō exurit. Florē habz nūc ru
 bēū. nūc albū ⁊ valde grauis odor ⁊ parit et
 saporis est. Utraqz vrica est medicinalis.
 Flā suce? ei? cum vino bibitus valet cōtra
 ictericiā ⁊ ptra cholericā passionē: cū melle
 curat antiquā tussim. ⁊ mūdat pulmonez et
 vētris inflationē sedat ⁊ tumorē. Folia ei?
 cum sale ptra vulnera sordida mūdat et
 curat: similit morsum canis. Sanat etiam
 cācros radiz ei? ptrica cum vino ⁊ cocta in
 oleo: valet ptra tumorē splenis. Suce? ei?
 fluxum sanguis de naribz sistit. cuz myrrha
 meltrua stringit. Semē ei? cū vino bibitus
 p̄cipue mictū melli ⁊ pipi mouet veneremz
 puocat vrinā. Herba recēs cocta ⁊ ventrem
 molliet si comedat. Un̄ dē Plī. ⁊ p̄cipit vtri
 cā recēre cum p̄mo crescit in martio decoq̄
 re p̄ modū oleris ⁊ comedere ptra multas
 corpis passiones. vtilior tñ est in medicina
 q̄ in esca

Dezizania

Caplin. CXCIII

3 *Zizania herba qdam est. de q Jldos
 rus libro. xiiij. quia poere infelic lollis
 um dicunt. eo q sit inutile z infecun-
 dum. z est feminini generis i singulari z neu-
 tri in plurali. vt dicit idem. Nascit autē in-
 ter triticum temporib⁹ corruptis atqz sic-
 cis qdū est in herba similis ē tritico. z ab
 eo poterit vix discerni. Suffocāt autē ipm
 triticum atqz ledit nisi ab eo cautius separe-
 tur. Cum cautela magna est zizania quādo
 adhuc recens est eradicanda ne ppter simi-
 litudinem quam habet cum tritico. vel ziza-
 nijs parcatur: vel triticuz sub zizanie specie
 euellat. Cautius est ergo vt quando triticū
 a zizanijs non discernitur: vsqz ad messē vs-
 trunqz crescere permittatur. Et tunc ziza-
 nia per semen cognita a tritico discreta per
 fasciculos colligantur. z tritico quidem in
 horreis collecto zizania z fasciculos coma-
 burant. Habet autem zizania vim acutam
 et quodammodo venenosam: inflatuiam z
 ventosam. z ideo inebriat z mentem pcutit
 et caput ledit. imutat sapore pāis cui admi-
 sceat. zificet. et si i mltā qntitate comedat val-
 de ledit. imo qñqz interficit z occidit. Quis*

aut noria sit inter?i corpe ad edēdū, vtil tñ
extrinsec? ē ad medēdū. Nā si cū farina hor
deiz puluere thuris ac croci imisceat pceptū
adiuuat i mulieribz atqz parā. mixta cū sul
phure z aceto valet p impetiginē spiginē z
pcuritū. mixta cū semine lini z i vino cocra
dissoluit apostema scitotici sine dūz. deco
cta cū semine cortice z radice sanat vulnus
et mūdificat putrefactū. valet etiā p fistulas
z p cācz. mire puocat mēstrua et mūdificat
matrice z disponit ac pparat ad pceptū, vt
dr p. li. et Dial.

De Zinzibere
Laplin. CXCv.

Zinziber est radix herbe et ē caliduz z
hūidū. vt dr i Plat. Et ē aliō domesti
cū. aliō siluestre Siluestre acutiorē
bz sapore domestico. z est solidū. colore nō
adeo albū s; facili? frangit. valet p frigiditas
cās pectoris z pulmōis. stōachi dolore z ire
stinor ex iclusa vētositate venietē mīgat z
dissoluit. si vinū decoctōis ei? cū cūmīno ca
lidū assumat. stōachū pfortat z digestiōz p
curat. visuz acuit. z pānū siue telā in oculū
tenuat z psumit. z h meli? facē domesticū qz
siluestre. qnto albi? ē z recet? tāto est acuti?
z meli? p duos vl tres ānos suat i bona ef
ficacia. s; p arescit z apmibo pforat. Prope
hūiditate et suā putredini ē apparatū vt dr
Jsaac. vñ q vult illō diuiri? re?uare opz vt
ponat in? pip. vt pipis siccitate hūor zinzis
beris tpe? vt dr idē

De Zedoario Ca. CXCvi

Zedoariū ē calidū z siccū. z est domes
sticū magis eligēdū. z illō qd ē magis
citrinū tenue z lōgū i sapore acutū n
pforatū Siluestre ē subalbidū z stipticum
cū acūmie modico valz ad illa q zinziber. s;
stomachū z corp? pfortat z appetitū. puocat
vt dr Plat.

De Zucaro Ca. CXCvii

Zucay vlzucara fit de qbusdā cānis
z arundinibz q crescūt i stagnis iuxta
nilum. z illarū cānaz succus dr cāna
mellis de q fit zucay p decoctiōem sicut so
let fieri sal de aqua. Lanne em pstate ponū
tur in lebere z decoquunt ad lentuz ignem
vsqz ad spissitudinē. zp?io videt ex toto tras
ire i spūmā s; p facta residētia spiss? z meli
us petit fundū. sup?at manet qd est vacuū
z spumofum z est min? dulce et foraminos
sum z in? dentes nō crepitat qñ masticat. s;
z

evanescit subito. bonū aut ecōuerfo. bonuz
em positū in vasis rotūdis ad solē dūz effi
cit atqz albū. Aliō ac citrinū. z est calidus
alto. z tō nō dz in acutis febribz exhiberi. z
aara aut bona est tparata in qūratibz ius. z tō
vt dr Jsa. in dicit bz pūte colatūā dissolu
tūā extēuatūā. z ventris absqz vlla morā
sura humectatūā. z stomachi mūdificatō
uā. aspstatis pectoris z pulmōis lenificatō
uā vocis clarificatūā. tussis z raucedinis
ablatūā. hūiditatis pūptie restauratūam.
pōticitatis z amaritudinis spēz aromaticay
tparatūā. z tō sūme vills est in medicina. vt
in electuarijs. in pulueribz. in syrups. vt dr
Jsa. tñ alqūratū vtrē inflat pēpue p? clō
bū sūpta. qz oē dulce est inflatū d natura
de facili etā in rubēā cholera transmutat si
cholericis tribuat. sic em acetositas acūmie
cholere rubēā repmīt z extinguit. sic dulcedo
qst ei cōtraria cholera exctat atqz nutrit. vt
dr Jsa. in eodē caplo.

Incipit liber. xviii. de proprietatibz rez sen
sibiliū Sez de Alalibz.

Impleto tra

ctatu d terre ornatu quo ad
mineraliuz et vegetabilium
pprietates. quarum fit men
tio in scriptura diuina: Alio

de pprietatibz rerum sensibiliū. z pcpue ant
malū est tractandū. Et primo in genera
li. Deinde in speciali d singulis animalibz
bestijs. s. lumentis z reptilibz. quoz nomia
in textu z in glossis inserunt. Dicit aut ant
mal: oē quod pstitit ex carne. z spā vite ant
matū siue sit acreū vrvolatilla. siue aquatls
cū vt haratilla. siue terrenz sic sūt agrestia z
grestibilla. s. homines. reptilla. bestiez iūme
ta. Ponit aut Doytes tria animatū ge
nera. s. iūmetā. bestias z reptilla. vtz i Sen
j. Un dr Basil? in becameron. Iūmetā se
animalia in vsum z adiutorū hoīm manē
para. z Quedā sūt deputata ad laborandū
vt equi. boues. z camelli. z hmoi Quedā ad
lanificiū. vt oues. z hmoi. Quedā ad vefcē
dū. vt suēs z porci. Reptilla aut sunt illa q
corpls ptractione extēsiōne nūnt z mo
uent in anterius. vt vermes serpentes z co
lubri. Et sētia genera. s. Trahētia oz vt p
miculū q se ore trahūt. Et sunt serpētia vt co
lubri q vl costarū sese rapiunt. Sunt etiā z

proprietatibus. s. De Animalibus in Generali

reperta q̄ pedibz repūt. vt lacerte z botracēs
z hmoi. Bestie at̄ dñr q̄si vastie. qz natur
rā hñt feritatē. Nūc ei vngue seuiūt. nūc cor
nu. nūc dēte. vt apri. leones. tigrides atz lu
pi. Eōter tñ dicunt bestie aialia indomesti
ca q̄ iumētis sūt ferociores naturalit. s. sūt
seuētibz bestijs mitiores. vt cerui. z hmoi.
Inest aut̄ cūctis aialibz p̄tus motiua z sen
sitiua. s. s. m magz z min. Nā s. m puriores
sanguinē z subtiliore. qdā sūt viuaciorz sen
sus z fortiorz estimatiōis z plurz sagacitatē.
Hinc est q̄ bos piger est z stabīl. Alit̄ sto
lid⁹. Equ⁹ fernes i p̄cupiscētia femiāz. Lu
p⁹ idomit⁹. leo audax. vulpes astuta z dolo
sa. Canis grātific⁹ z memor amicitie. Et sic
de alijs. An bonitas vl malicia morz i aia
libz bonitate vel maliciā sequit̄ cōplexiōis.
vt d̄r Basil⁹. Idē ē affirmat Arist. i li. d aia
libz. Dic̄ ei q̄ differūt aialia s. m mores. qz
qdā sūt magne māsuētudis. vt vacca ouis.
z qdā idomite feritatē vt tigris z aper agrestis
z qdāz magne audacie z magnanimitatē. vt
leo. z quedā magne fortitudinis z astucie z
malaz opationū vt lup⁹ vulpes z hmoi. Et
ista diuersitas accidit ex diuersitate s̄tutis
agenz dissimilit̄ i diuers. Nā vt d̄r idē i li. j.
Aialia qdā hñt sāguinē. z quedā n̄ vt apes
z q̄ aial rugosi corpis. sed aliū hz humorē
loco sanguis. Hñtia aut̄ sanguinē sūt ma
ioris corpis z s̄tutis. Hinc ē q̄ quedā aia
lia diligit societate z gregatim incedunt. vt
cerui z onagri z cameli. z quedā societate su
giunt. z sūt socialit̄ habitare nō pñt. vt aues
vncor vnguū. z bestie que de pda viuunt.
Adhuc d̄r An. j. li. Aialia quedā sūt viba
na: quedā agrestia. Et int̄ oia aialia hō n̄ p̄t
viuere sol⁹. z grues z apes z formice cōicāt
hoi in B. Discrepāt etiā aialia p̄mū in nu
trimēto. vt d̄r idē. Quedā vescunt̄ solū car
nibz. sicut leo: tigris: lup⁹. z hmoi. Quedā ve
scunt̄ omnibz: vt canis: muriceps: z hmoi.
Quedā graminibz z frugibz nutriunt̄. vt eq̄
cerui. z hmoi. Et vt d̄r Arist. i li. j. Quedā aia
lia hñt p̄p̄iū gustabile sicut apes qz gusta
bile est mel. z pauca. Quedā de nūero dolci
um sic aranee gustabile ē musca. Viuit ei d̄
venatiōe muscarz. Et quedā s̄ venātia alia
aialia. vt leo: lup⁹ z silia. z quedā s̄ accumu
lācia suū nutrimentū sicut erici⁹ z formica.
Causa at̄ quare oē aial indiget nutrimentō
vt d̄r Auicē. est humiditas sube z calor dis
soluens humiditatē z aer calid⁹ circūstās. vñ

quia p̄tinua sit p̄ calorē humidit̄ deperditio
necessaria est bñficio nutrimentū depediti re
stauratio. Et qdā q̄runt victū suū de nocte
vt aues lucifuge. z qdā de die. Dicit etiāz
Arist. sicut z Auicēna. q̄ qdā aialia oī tēpe
sūt siluestria. z qdā sp̄ domestica. vt hō: mu
lus z capra. z qdā cito domesticant̄ vt ele
phas. De oī aut̄ genere aialiū domesticorū
inueniunt̄ agrestia sicut siluestris hō: sil
uestris bos. siluestris equ⁹ siluestris canis
agrestis porcus. Et qdā aialia sūt magne
impetuositatis z bellicositatis z marie tpe
coit⁹ z amoris. In oibz em̄ animatibz est
appetit⁹ delectatiōis. z tūc masculi zelant z
pugnāt p̄ feminis. Et qdā aialia ingeniant̄
vt sint illo tpe eoz cornua (al coria) dura vt
porci agrestes: q̄ p̄ficātes se arboribz itāt
lucū z desiccāt. z iō tūc pugnāt. vt d̄r Arist.
Et qdā aialia sūt magne refrenatiōis z qdā
magne ire z tenac⁹ memorie sicut canis car
melus z asinus. Et qdā sūt debīl memos
rie. vt strutio z colūba. Et solus hō memos
rat obliua. vt d̄r An. Vultu tñ aialia reriz
nēt memoriā eoz q̄ vidēt z addiscunt. vt d̄r
Arist. lib. j. In solis aut̄ hoibz est memoria
put memoria subiacet rōni. Et iō d̄r Aug.
li. de ciui. dei. xj. Est inq̄t admirāda qdam
in brutis prudētia In q̄bo tñ nulla sit p̄p̄ie
loquēdo scientia. qdāz tñ in eis similitudo
scientie repit̄. Euidētē em̄ hñt solertia. In
educatione femiū. In edificatiōe latibulorū
z māsonū. In inq̄litiōe nutrimentorū. In me
dicatione vulnez. In fuga nocinorū. In p̄
sagio mutatiōis tēporū futuroz. In cogniti
one z amore parū suoz. Nam ceru⁹ cernā
diligit. z leo leenā. z vrsus vrsaz. z sic d̄ alijs
Dicit aut̄ Arist. q̄ in oī aiali est radi
cabile membz qd̄ p̄ncipiū est oīm p̄tutum
naturaliū z spūaliū z animalium. Et hoc est
cor: vel aliqd loco eius. A cuius radice. vt
dicit Auicēna: incipit animalium creatio.
formatio z figuratio. Formato aiali bru
to z p̄fecto: faciem habet reflectā ad suū ma
teriale z originale p̄ncipiū. s. ad ipam terraz
Sola enim statura erecta est a nature p̄nci
pio homi reservata in quo natura hominis
supra cuncta animantia est nobilitata z mi
rabilit̄er sublimata. vt dicit poeta. Os hoz
mini sublime d̄dit celūqz videre. zc. Prope
qd̄ dicit Basil⁹. Homo corporis volupta
te fedat̄ obediendo v̄tris luxurijs compa
ratus est iumētis insipientibz z siliis factus

est illis. Itē de Basili. Dīa fere terre ani-
mantia genitali calore stimulare: ad ppa-
tione sui generis et successione plis animant
Et h potissime accidit tpe pñali. qñ de cas-
loris celestis incipit in animatiū corpibus
qdammodo diari. Sile de Arist. et etiā Aui.
Dīe inqt aīal hūs semen generat aīal sibi
sile. et iō aīali nō valēt suare (alās saluare)
spēm suā in se dedit natura membz vt semē
expellat. et aliud mēbz vt semen recipiat sic
in femina est matrice. Et h est generale oībz
aīalibz in qbz est discretio sex. qz mascul?
bz se p modū forme. femia p modū materie
Et iō oē femininū habet matricē. vñ aliō lo-
co matricis in q suscipiat fetū suū. Et h ac-
cidit diuersimode in diuersis. qz aliō mō in
ouantibz. et aliō mō in alijs aīaneibz interi-
us pfecta aīalia picipiētibz sicut de multis
exēplificat Aui. Prefert at Aui. sequēs
Arist. oīa aīalia hūia: sanguinē nō habētibz
Et dē q illa simplr sunt nobilioz et maioza
i qntitate et pte Except paucis beluis aq-
ticis et marinis. Et subdit q Dē aīal hūs
sanguinē nobilē qtuor mouet instrumētis
qz qtuor pedibz vtz in brui. aut duabz ma-
nibz et duobz pedibz vtz i hoibz. Silr et dua-
bus alis et duobz pedibz. vtz i auibz pēnari.
Vltā tñ inueniunt aīantia ples pedes hū-
tia. vtz in cācis et i cruci et alijs Silr etiaz
et ples alas. vtz i papiliōibz. apibz et locustis.
et in istis min⁹ viger sanguis q nature ē the-
saur⁹. Propt qd pl⁹ et efficac⁹ opant qtuor
et organa in pñis qz multiplicia in secundis
et habiliōza sunt mēbz et efficacioza multū
aīalium ad operandū in pte anteriori qz in
posteriori. qz calori sanguinis cordis plus
participās et eis vicini⁹ appropinquant. Be-
nerales aut aīaliū prierates tāgit Aui. et
sic dicēs Lōmunicat aut qdā aīalia in mē-
bris vt hō. et equ⁹ in carne et i neruo. Discre-
pant at inter se i multis. Primo in qūitate et
habitudine mēbroz tā simplicium qz cōpo-
sitorū. Ut Tēitudo hz cōchas et ericius spi-
nas. et hō nō. et equ⁹ hz candā et hō nō. Itēz
discrepāt in qūitate vt os. s. et aptura oculi.
li noctue est magna et apertura oculi aquis-
le parua Itē discrepāt i numero. qz qdā sūt
bipedalia. qdā qdrupedalia. et qdam multi-
pedalia. vtz in araneis. Quaz qdā hūt pes-
des octo. et qdā hūt decē. Itē i qūitate i co-
lore. s. et i figura. aut in mollicie et duricie. vt
pes bouis est valde dur⁹. pes pō hoīs val

de mollis. Itē discrepāt in situatōe. vt patz
in māmills eque et elephantis. naz māmil-
le elephantis sub pectore. et eque sub inguīe
sūt hūt. Itē discrepāt in actione. vtz in nas-
ribz elephantis cū qbz pugnat. et in naribus
suis quibz etiā pugnat Itē differūt i passio-
ne. vtz in oculis vespilionis q sūt valde de-
biles. et hīridinis ecouerso sē valde fortes.
vt dicit Aui. Itē differūt in animi appe-
tū. Nā qdā sunt fort⁹ appetit⁹ ad cōstū. et q-
dā debilis vt turtur et elephas. et qdā appe-
tūt cū omī specie. et qdā mī cū sua. et qdā sūt
sp pñetia vt apes. Itē qdā sūt magnē ani-
ditatē et voracitatē in edendo. et iō qdā ve-
nant de nocte. vt lupi q dicunt habala. et q-
dam de die vt accipiter et aquila. et quedā
vtroqz tpe sē de die et nocte sic cati. Itēz
In omī aīali necessaria sunt diuersa mēbra
sibi inuicē subministrātia ppter diuersitatē opo-
tionū. Vñ et ossa sunt necessaria vt sint totū
us corpis sustentamentū. Cartilaginez ne-
cessarie sūt ad defensionē carnis ab offium
lesōe. Nerui etiā necessarij sūt ad mēbroz
plūctionē. et sensus ac mor⁹ p mēbra depor-
tatōem et sunt durī ad incisionē et flexibiles
ppter curuatōem. Caro sūt necessaria ppter
vacuū implerōem et caloris vitalis pseruat-
onem Lor necessariū est ppter pñcipū vitei
et spīrituū generatōem. Pulm ppter neces-
sitatē respirandī et frigidī aeris attrahendī
ad caloris cordis mitigatōem. Stomach⁹
ppter ciboz pñā digestiōem. Epatis suba-
est necessaria ad sanguinis generatōem. Ve-
ne sunt necessarie ad sanguis p mēbra de-
portatōem. Intestina fuerunt necessaria
ad fecis depurationem et euacuātōem. Re-
nes et genitalia ad speciei conseruationem
Fel necessarium est propter digestiōis cō-
fortatōem. Splen propter superflui humo-
ris melancholici recollectionē. Caput cuius
suis contentis fuit necessariū ad totius cor-
poris sensificatōem et gubernatōem. Colo-
lum fuit necessariū ppter corpis et caput cō-
iunctiōem. et vocis formatōem. et ad cibi ac-
potus ad stomachū traductōem. Pectus
necessariū est ad cordis et spīrituū mēbroz
rum defensionē. Brachia et manus ad ope-
rationē. Latera et costē ad naturalū mē-
broz conseruatōem. Crura et pedes ad
corporis supportatōem et voluntariā de lo-
co ad locum corporis motiōem. Cutis est
necessaria ad omniū interiorū ab extrinseco

proprietatibus. I. De Animalibus in Generali

nocumēto munimē. Et pili necessarij sūt ad cutis cōservationē. Ungule fuerūt necessas rie ad extremitatū cultoditionē. et etiā i mltis animalibz ad defensionē. Ingeniata ē cī natura in singul' animatibz vt aliqd habeāt munimentū p̄ra lesionē. Et ideo cerui hnt cornua. apri culmos. et leones vnt vnguibus p mucrone. Et sic patet q i aialibz nūbil ē supflūū. nūbil diminutū. Viora antez aialia que carēt dētibz acutis et vnguibus et cornibz. agilitate et mēbroz. habilitate ad fugā muniant. vt patet in leporibus et damul' et hmoi. Itē oē aial generās aial aliō hz oculos p̄ter talpā q hz oculos clausos tela. et hec tela data est ei p̄r debilitatē vīsus. Et omne aial hns aures mouet eas p̄ter homīez. Et omne animal spirat. Sed qdaz p vias manifestas. vt p os et nares. et Quedā p vias occultas. s. p occultos poros. vt apes et muſce. et aialia anulosi corpis. Et omne aial q drupes habēs sāguinē habz medullā. et maimehō habz mltū de medulla respectu sui corpis. et h fuit necessariū p̄r ei' mltiplices opationes. Et omne aial hns cornua habz folcas pedis scissas. excepto aimali vnico (als vnicozoni) qd vnu cornu hz in fronte. et vna solea in pede sic equ'. Et omne aial corz nūū habz cornu vacuū p̄ter cernuz et vnis cornē. Et oē aial cornutū est qd drupes. hns scz cornua naturalit'. excepto serpente qdā in egypto q cornutus inuenit'. et cerastes a mulas nuncupat'. Et dico d aialibz cornua hntibz que sunt de natura ossis. Nā testudines habent qdam cornua mollia et viscosa. tū cornua nō sūt sed poti' qdā additamēta cum qbus testudines (qz debiles sunt vi suis) vias sibi q̄runt. Et si qua occurrerit eis dura: statim cornua retrahūt. et intra suas conchulas se recondūt. Nam suis cōchul' vnt p domibz et p castris. Itē qdam animalia habēt dentes in vtraqz mandibula. et qdam inferi' tū. et que nō habēt dentes i supiori mandibula sunt cornuta. qz materia illa trāsīt in cornua. Nullū animal hns dētes recuruos siue culmos. vt aper: hz cornua. qz materia illa trāsīt in culmos. Culm' enī et cornua sil' nō pueniūt. Et aialia depuata p̄de hnt dētes diuisos et acutos. vt meli' possint intrare p̄dā et euellere frustuz vt lupi et leōes. Aialia p̄o domestica vt vacca: et domesticabilia: vt elephas et camelus dentes hnt eqles et p̄nuos qsi sunt vnum

vt meli' comedāt herbā et eqle' p̄scindāt cā circa trā. Nec habz aliqd aial p̄s ordines dentū i ore q̄ duos: exceptis piscibz. q p̄cedentes maiores q̄s habēt serratos et distantes i mādibul: habent interi' dentes qdam modo insitos: quibus vt dicit Aristo. scilicet colligunt cibos ne aque liq̄ditate de ore cū diluant. vt patet i lupis aquaticis. i. lucijs et etiā in multis alijs. In india tū dicit cē animal monstruosum simile in corpore vrase. et in crine homin' et in facie. et habz caput rubeum sicut minū. Os maximū et horredum. et i vtraqz mādibula tres ordines dentium innice distinctozū. Qui' extremitates sūt vt leonis. et cauda ei' ē filis caude scorpionis agrestis habētis aculeū. et p̄ntit pilis suis sic porē agrestis suis setis. Et hz vocē horribile sicut vocē rube. et veloc' cursus et comedit hoīes. et inter omīs bestias terre nulla crudelior: nulla mōstruosior inuenerit'. vt dicit Auiē. et hec bestia grece vocat' barie' vt dicit idē. Pli. at li. viij. c. xxiij. Apd mēdos inq̄t vt scribit Desyas est bestia p̄nici osissima quā mātichorā vocāt: habēs triplē dēntiū ordinē pectinatim sibi alterutroz cocūte. auricul' et facie hoī simil' est. Oculos glaucos habz et colorē sanguinē. leonū similis. cauda scorpionis modo spicula ingerēs et infigēs. et vocē habz voci hominis silez. vt si mīscat' voci hoī: fistule et tubenitū (als videt' i cōcūto p̄uēre zē. Vndē idē ē aial de q Auiē. loq̄t' et Pli. Itē omne aial generās aial hz duos renes et vesicā: s. aialia ouātia nō hnt renes vt vesicā. Supfluitas enī hūidi i quibz trāsīt i vngues et i pēnas. In natatilibz trāsīt in cōchulas et in squamas: et iō nō indigent mēbro supflūū humidi receptiuo. Itē oē aial hns cornu et nō hns dētes supius ruminat. et habz plures vētres. vnu valde magnū. et aliū minore vnu longū et aliū amplū. Et cā qre hnt multos vētres ē multiplex digestio. qz suis cibus est siccus et nō bene masticatus in p̄ncipio propter auiditatē comedendi. et ideo oportet iterz masticari. De maiori enī vētre attrahit cibos ad os vt iterz masticet. et sic masticatus trāsmittitur ad secūdū vētrez vt ibi digerāt. et sic masticare vocat' ruminare: vt dicit Auiē. Itē dicit Auiē. li. ij. c. j. Ego dico q oē aial hns sepū habet cerebrū pinzgue. et qd nō hz sepū nō habz medullā vinctuā. Et omne spirans habet pulmonem

vel aliquid loco pulmonis sicut pisces bran-
chos p quos aqua cū acre attrahit: et post
emittit. Et omne aīal habēs sanguinē habz
cor et epar. Que pō carēt sanguīe carēt cor
de, habent tñ aliqd loco cordis in q est fel
des vite. Itē oīa aīalia generantia hñt fel.
Quedā occulte vt ceru: equus mul: et q
dā manifeste. Sol⁹ delphin⁹ caret felle, licz
generet et spīret. Aīalia aut ouāria habent
fel magnū vel puū, sicut pisces et serpentes

Itē dicit q omne aīal habēs sanguinez
habz semē: z Omne sanguinosum generās
aliud habz qnz sensus, nisi qdā gen⁹ mur-
ris: cui⁹ oculi sunt coopti. z bz pupillā sub
corio. Et vīe sensuū in aliqbz sunt occulte,
vt aures et nares in piscibz q audiūt, vt pa-
tet qz fugiūt strepitū z olfaciūt. alie nō veni-
rent ad rete ppe lac z carnes assas ppe quas
cācri intrāt sportulas piscatoz. Et iō dicit
Aris. vt dīc Aūic. q delphini et vñū aliū ge-
nus pisciū ad tonitruum et aliam motum
magnū z sonitū repetitū cadūt ad fūdū sic i
eis estz epilepsia, z tūc capiūt acū eēnt ebriz.
z fugiūt a loco ablutōis (als habitatōis) al-
teri⁹ pisces infecti, et fugiūt a sanguīe alteri⁹
pisces, z fugiūt fordidā reia z sportulas i
mundas: z libent⁹ subintrāt nouas. Et anīa
lia anulosi corpis hñt acutos sensus qñis
ocultos vt apes z formice, vñ audiūt a rez
motz z olfaciūt. z i qbusdā odoribz delectā-
tur, et in qbusdam interficiunt vt odore sul-
phuris et cōbuste pell. et combusti cornu cer-
ui. Unde apes nō manēt in loco mali odor-
is: sed hēscūt in loco odorifero. et vbi est
dulcedo: vt dīc idē. Itē vt dīc idē. Diffe-
rūt aīalia i mō vociferādī, qz qdā hñt vocē
forte et acutā, quedā debile et remissam. q
dam autē valde modicā siue nullā. Et sola
aīalia hñtia tracheā arteriā et pulmonē z re-
spirāria dāt vocē. Sed q nō respirāt aliqñ
faciūt sonitū: aliqñ sibilū. Et aīalia faciētia
vocē: faciūt tonos. Et aīalia marie vocife-
rāt et garrūt tpe coit⁹ z amoris. z p pprias
voces se cōgscūt: et ad amplexus se iūtant
Itē idē. Omne aīal habēs sanguinē qd am-
bulat: vigilat et dormit. z oē hñs palpebras
claudit eas cū dormit, et omne aīal ouās fa-
cit somnū tenuē. Itē oē aīal indiget nutri-
mento sibi puenire: z sue cōplexiōi mēte,
z h est necessariū: vel ppe indiuidui sustēta-
mentū, vel ppter eius augmentatōem, vel p
pter depditoz p calozē phabitiū restaurati-

onē. Szi mō sumēdi cibū ē mag⁹ differen-
tia, sili i sumēdo potū. Itā aīalia gressibilia
q sunt cōpletz equalis labij sugēdo bibūt,
vt hō equus vacca et mulus zc. Aīalia pō
q sunt inequal labij, in qbz, s. labiū inferius
nō respōdz equalit⁹ supiori sed est breuius:
lambēdo bibūt, vt canis cat⁹ z hmoi. Un-
de fm dispositionē labiozū p equalitatē vl
inequalitatē: quedā sugunt et quedam lam-
bunt. Et iō ingeniata ē natura vt canis z ce-
tera lābentia teneriorē ac longiorē habeant
liguā ac flexibiliore: vt sūt habilior ad aque
cōphēsiōēz z ip⁹ ad os deportatōēz. Mul-
ta tñ aīalia etiā quadrupedalia sūt que nō bi-
bunt nisi raro: vt leporēs et cunicli z hmoi
qz taliū aīaliū cibū est valde hūid⁹, z eius
hūiditas est eis loco potus, z sufficit ad eis
bi deportatōēz p mēbra et ad calozis phy-
sici mitigationē. Letera pō animācia q sunt
multe caliditatis z siccitatis cōplexionalis
vel accidental⁹ et vñnt cibo sicco aut calis-
do: potu indigēt ad pdicta (als pda) Et hec
est causa qre colūbe z cetē volucres q non
sūt rapaces bibūt, qz comedūt gnaz hmoi.
z eaz cibū ē grossius calid⁹ atz sicc⁹. Quē ei
pde vñnt cibo humido actualit⁹, z iō nō bi-
bunt nisi raro. Et qñ bibunt signū ē infirmī-
tatis, z q in eis est excessus calozis innatu-
ralis: vt dicit Aris. et Aūic. Itē dīc etiā
Aūic. q aīalia pui corpis mag⁹ sunt inges-
tiola q illa q sunt magni corpis, vt patz in
araneis: apibz z formicis, quoz opa sūt ita
subtilia q ad filia faciēda sensus hoīs nō
attingit. Supplet enī in eis natura in sen-
su et ingenio: qd illis videt deficere i fortia-
tudine et pte: vt dīc idē. Itē vt dīc So-
linus in li. de mirabilibz mūdi circa finem.
De aīal hñs dētes serratos est gulosū z bel-
licosū, vt piz i cane: pāchera: leone: z vrsō. et
femine taliū animalū filios generāt incom-
pletos: vt canis cecos, et vrsā generat frus-
ta carne p līniāmētā nō distincta que cus-
bat illa sub ascellis suis, sic gallia sup oua.
z lābēdo paulatim format ea donec formaz
recipiāt debitā et figurā. Pāchera sili et lees-
na filios pcreant sz nō pfecte effigiatos nec
cōpletos. Itē oē aīal faciēs multos filios:
pmo nascētē mag⁹ diligit: z mag⁹ sibi repu-
tat naturalē, et ideo qdam aīalia deuorant
fer⁹ suos pter pmū, sicut quedaz porce face-
re sunt cōsuete: vt dicit idē. Itē Idē. In oī-
bus aīalibz faciētibz filios icōpletos causa

proprietatibus. s. De Animalibus in Generali

incompletiōis gulositās est, qz si expectaret natura vsqz ad cōplementū sugendo interficeret matrē ppter immoderatiā appetitus. Et iō celer in talibus ē natura vt cū nascitur z vt citi⁹ oriant⁹, ne parietes nimis aggrauentur. Itē qz aialia talit⁹ generata sūt bellicosa z ppter victū, vt dicit Auiē, sibi inuicē odiosa. Ingeniata ē natura remediū ad speciei saluationē vt multi filij parit⁹ pariant⁹, vt si forsitan multi peant in bello: saltē in paucis species pfect⁹ et saluet⁹, z iō lupa parit multos filios sic et canicla, Siltr⁹ vipa vt dicit, xx. filios parit fil⁹, vt dicit idē, z iō cū filij vipe multi viuūt in ventre: ex auiditate nutrimenti multū sugunt, z attrahūt d humore. Vñ mater tot nutriri nō sufficiens deficit et morit⁹ ante qz possit ad plenū filios suos pturire. Itē dicit Aris. z Auiē, qz aialia hūia dētes cōiunctos z forulares sunt paucorū filiorū, habentia pō dētes diuifos et acutos z pedes multe fissure sē multorū filiorū et mlti spermatia. Et aialia hūia puū corp⁹ plur⁹ generatōis sūt qz aialia magni corpis. Et aialia q paucoz sūt generatōis: pauciora habēt vbera z differētia q ad sūt, z iō canicla habet multas māmillas: sil⁹ et porca: que sunt multorū filiorū. Itē aialia supflui coit⁹ z pūmū sunt breuioris vite qz illa q raro coeunt z tpate, z ppter hū cūuchi diuit⁹ viuūt: qz neru⁹ eoz pscindit p quē descendit semē. Idē dicit Sal. li. de spermate. Et hūmōi rōez affligit Auiē, in li. de aialibz: vbi dicit, Sperma in qz fit de semie bono et plene digesto, q iam est pueribil⁹ in mēbrozū nutrimentū, z ideo qñ hō eijcit illū hūorē seminalē multū dissolozat⁹ z debilitat corpus magis qz si qdra gelies exiret sanguis de corpe, qz sperma ē res habilitata ad transeūdū in mēbra, et iō qñ coit⁹ (als exir) aufert mēbrozū nutrimentū naturale, z fit magna depditio spiritūū z virtutū in corpe aialis. Vñ frēqns coit⁹ et imoderat⁹ est cā quare corpus dissoluūt, et sic vita p pns breuiat⁹. Et iō elephas diuitis sine viuūt: qz castitate amat z libidi rariova cat, vt dicit idē. Hucusqz Aris. z Auiē, et Solin⁹. Isaac autē i diet⁹ vniuersalib⁹ tractat de aialibz put sūt hūani corpis nūe: tūa. Nā qdā aialia pueniūt hūane cōplectiōi, vt agni: bedi: oues z porci inē domesti: ca. Lerui z capreoli inē siluestria. Et qdam oīno prianur, z hoc in nimio calore: vt tyti et serpentes. Vel i nimia frigiditate, vt a-

ranee z scorpiōes. Quedā pō nature boīs dissilia sunt: s. tñ nō oīmino repugnātia nec mortifera, sicut sunt Ericij leporēs atz vulpes, z cetera animalia habentia guis odoris carnes. Talia enī aialia pessima pben hūa no corpi nutrimenta. Siluestria autē aialia sūt calidiora et sicciora z macilētiōra qz domestica. Tū ppter mot⁹ pūmūtatē: et ppter ibabitati aeris caliditatē. Tū etiā ppter nutrimentū sui siccitatē, z ideo carnes habent duriores z indigestibiliores. Nō pater: qz coruz carnes occise nō ita cito putrefcūt sic domestice. Vñ oīa siluestria minus sunt sapida z minus nutritibilia qz domestica: exceptis capreolis siluaticis, q ceteris saporosiores sūt laudabiliores et nutritibiliores. Corpa enī eoz et motu rarificant⁹ z hūores subtiliant⁹ z porci apūnt⁹, z humores q sunt causa grauitatis odoris dissoluunt⁹, z sic saporosiores rōe motus et laboris accidentalit⁹ efficiunt⁹. Nam p hūmōi discursus tpāt eoz, naturalis frigiditas, z ideo i animalibz siluaticis magni exercitiū et multi mot⁹: guitas saporis z odoris amputat⁹, z tenerior efficiūt ca ro apē porz z resolut⁹ hūoribz, z corpcaro facili⁹ z citi⁹ digerit⁹ z mēbris incorpat⁹, z rōe sue siccitatis natural⁹ tard⁹ a mēbris dissoluitur. Inē ista autē aialia Quedā nutriunt⁹ in locis humidis et aquosis, et eozū carnes multū sunt nutritiue z velociter digerūtur, sed cito a mēbris dissoluunt⁹. Quedā vero pascunt⁹ in locis siccis et montuosis, et iō eorum carnes sūt laudabiliores in custodienda et regenda sanitate pueniētiōres, z i confortatōe z duratōe i mēbris pfectiores. Animalia autē q domesticat⁹ z pascūt i domibus carnes hūt vinctuosiores (als viscosiores) z grossiores ppter multas comestioes z cibi sui corruptōes. Et iō durioris sūt nutrimenti z ad digerēdū i stōacho z epate duriores. Nā vt dicit Hypo, ad cognitōes bonitat⁹ nature Aialiu q ad corpis nutrimentū pferit scire loca et pascua vbi nutriunt⁹. Aerē hūidū vel siccū in q puerfant⁹, et Quantitatē mot⁹ et qeris, qñt scz in exercitio vl ocio naturas līer vl accidentalit⁹ disponunt⁹. Aialia autē que naturalit⁹ sunt domestica minoris caloris sunt, z maioris hūiditatis qz siluestria, z ideo eoz carnes sunt molliores z ad digerēdū faciliores. Et multa enī qere porci claudunt⁹, et p inclusum calorem hūores grossi dissoluunt⁹, vñ carnes mollescūt z attenuat⁹.

etq: nimiru comedunt bibunt augmetat hūo
rū supfluitates. et pinguedines multiplicat. et
ideo talia aialia corpa sunt mltū nutritiua
et sapida. et p corp^o et venas facile penetrati
ua. Et multitudine enī viscositatis et hūidi
tatis corruptōi et putrefactōi sūt vicina: et
hūoris supflui generatiua. Et quous natura
lit mltū nutriat: tū p excessum hūiditatis
cito a mēbris dissoluūt. Et sic accitālī mī
nus q̄ siluatica nutriti corpi admistrat.
qz siluatica et paze naturalr nutrit: verū
qz dura: sūt ad dissoluēdū tarda. in mēbris
q̄b assilant dūti^o pferat. Et iō accidēt
lit antiq̄ ea nutrire asserebāt. In oi etiam
genere aialia masculina sūt calidiora femi
nis: et minoris hūiditatis. et ideo subtilior
et laudabilior nutriti sūt carnes masclo
rū q̄ femiaz: excepta capna: q̄ i feia lauda
bilior est naturalit q̄ in mare. Nā i feia ei^o
hūiditas tpat siccitatē cōplexionalē. s. ma
sculina caliditas incēdit siccitatē masculī na
turalē. et ideo laudabilior ē caro feminea in
hac specie q̄ masculina: qz magis est tpara
et a siccitatis excessu elōgata ampli^o. et h sū
ue sit recēs siue antiq̄. Et maxie qū lacti ad
huc est vicina. qz tūc ei^o naturalē siccitatez
tēperat. et laus lactis: et laus femineitatis.
Aialia pō castrata inē cōplexionē maris et
femine sūt mediocria. Nā carnes castratoz
rū minus calefaciūt mascul. pl^o femis. tar
dius maribz et cit^o femis digerūt. et iō mīo
ris sūt nutriti et deterioris mascul et maio
ris feminis bonitatis. Et est regula q̄ inter
aialia naturalit humida meliora sunt mas
culia femis. et meliora sunt in etate pfecta
q̄ impfecta. In sicca aut naturalit femica
sūt meliora mascul. et h i etate impfecta po
tius q̄ pfecta: vt dicit idē. Itē variat bo
nitas aialia ex diuersitate etatū. Nā aialia
valde lacti vicia se magne hūiditatis et visco
sitas et lubicitatis. et iō eoz carnes plegma
ticas supfluitates generātes sunt. nisi sicce
sint naturaliter: sicut bouine et capne. Et ta
lia carnes in tali etate sunt laudabiliores.
maxime si nutrita fuerit bono lacte. Delio
res sunt autē carnes aialia a lacte sepa
rū. qz minoris sunt hūiditatis et viscositatis
et tpe soliditatis. In etate pō iuuecla qū a
ialia sūt i statu: tūc se eoz carnes duriores
et sicciores. et maxie si aialia sicce fuerit com
plexiois. et iō ad digerēdū sunt eoz carnes
duriores. In mēbroz tū pfortatōe sūt laus

dabiles. et in duratōe pl^o q̄ in regēda fami
tate. vt dicit idē. In q̄ta pō etate. s. i decrepi
ta q̄ ad elū pl^o sūt iutilia duplici de cā. qz vi
cina sūt caloris naturalr extinetōi: et hūidita
tis subalis psumptōi. et ideo eoz carnes sūt
durissime. et oīno indigestibiles: maxime si
sicce fuerint cōplexionis. Et ideo est genes
tale inter oia aialia volatilia et gressibilia:
crescentia: qz sunt q̄ ad nutritiū laudabis
lora q̄ qū post declinatōes ad senū magis
sunt onerosa (alannoia) vt dicit idē. Itē est
diuersitas ex pte nutriti. Nā q̄ pascūia
mōtibz sūt melioris sanguis et subtilior: et
acutioris ppe paucitatē cibi. Que pō nutri
unt i palutibz sunt sanguis grossioris: et
maioris piguedis: et minoris caloris et apli
oris oppilatōis. Aialia aut pascēria maio
res herbas vt boues: macilēiora sunt i hy
eme q̄ in vere vt estare. qū i hyeme eis de
ficiūt nutritiua. Et iō post mediū verū vt
antea icraflāt augmetat. et eoz carnes sapo
rosiores et laudabiliores efficiūt ppe a būs
dantiā pgrui alimēti. Aialia pō minutas
herbas pascēria ab iūio verū vsqz ad mediū
estāt: sūt crassiora et teneriora: bonitate car
nis laudabiliora. qz tūc cōpētētia inueniūt
nutritiua. Sūt et alia aialia pascēria ramo
rū et p̄gularū extēritates. et ista sūt bōa ab ini
tio estāt vsqz ad hyemē. qz tūc sūt rami tene
riores et hūidiores. Qū aialia q̄ minues v
tunt herbis et siccis meliora sunt q̄ illa q̄
hūidis herbis nutriunt. Et illa que teneros
ramos comedūt atqz frōdes meliora sūt q̄
illa q̄ domi fructibz alunt. Et q̄ paze comes
dunt et bibūt: sūt multū comedētibz et bibē
tibz meliora. Nā tā mōtuosa q̄ capētria ac
nimātia ex frequentia sui exercitū atqz motus
domi nutriti sūt meliora. Nā subtilior aer
et siccior a talibz attrahit rōe discursus vni
de minuit hūorū supfluitates et desiccāt. et
sic sue pplexiōes tpanē. Ecōuerso aialia q̄
domi nutriti et puitate puri aeris et defecti
ōne mor^o: et mltitudine cibi et pomis i sua cō
plexiōe min^o laudabilia inueniunt. Diuer
sificant itēz aialia fm pinguedinē et maciez
et mediocritatē. Nam q̄ sunt crassissima sūt
pessima q̄ ad elū. Hoc ē ei digestiōi. qz sus
per cibū natāt. et cibū iūāt. et villos stōachi
emollit. et lubicitatē et viscositatē tribunt
stōacho et inducunt. Et iō nimia pinguedo
humidum stomachum dissoluit: deficientē
pētētia et pfortatiua et expulsiua. stōachū

proprietatibus. s. De Thalibus in Generali

po talium nūmā incedit sic ignis exterius ac
 cēdi piguedie cōsumit. Et iō pēperit anti
 quior etiā de crassissimis aialibz sola caro
 rubea pinguedie denudata cōitē comēdat.
 Aialia pō macerria sunt neruosa. parū suz
 guinis hūita et paz hūida. z iō paz nutritiē
 ti corpi hūano mūtāria. Sz aialia q̄ inter
 macie z crassicie sūt media: sūt tēpātorā et
 lauda biliorā: cū nō tārtū pinguedia habēā
 vt calorē intēdāt et villos stomachi lubēt.
 nec tārtū maciei vt naturā infrigidēt. z a san
 guie cā depaupent siue pūēt. Itē inueniūt
 diuerfissas i aialibz sz tēpoz mutacōes. Nā
 qdā aialia i vno tpe a medulla z sanguine des
 paupant. q̄ i tpe opposito plēa inueniūt. Et
 b sensibilibz paz i cōcibilibz marz. z i cerebro
 hoīz. z forsan cuiuslibz aial: vt expsse dicit
 Arist. itē de ppetariis elemētoz. z iō mlti in
 vna pte mēsis vlt anni ifirmāt q̄ i tpe oppo
 sito tui ab iō infirmitatē ipetū cōgiscunt. vt
 pēz i lunaticis maniacis z caducis. De b quere
 sup in ca. d luna. Sile diē Auiē. de simia q̄
 fm mutacōem tēpoz. z marie fm lune curs
 ū letat vt trīstāt. Sic et qdā aialia i vno tē
 pore macerāt q̄sticq̄z victualia tūc abund
 dāt. z eadē tpe opposito etiā dormiēdo in
 piguāt: vt dī Aui. Sūres inq̄t tpe byemas
 li nō mouēt: sz iacent sic mortua. z nihil me
 dētes dormiēdo ipinguāt Repūt i tpe es
 stat: z se mouēt i estate z estū sol. Sile nar
 rar de hūridibz z q̄buldaz alijs auibz: q̄ q̄si
 mortue inueniūt i arborz z cāuitatibz tpe bye
 mali. q̄ postea vires resūmūt. z q̄si dormiē
 do fortiores effecte agiles se oñdūt tpe estū
 uali. Sic z vrsa fūz Auiē. Arist. z Solinus
 p̄ceptū mltro tpe i locs abdūt se abscon
 dūt z tūc tps cibū penit? nō allūmūt. Que
 re itra eodē d vrsō. Sic z pisces vno mēse i
 piguāt. z statū in seq̄nti tpe macerāt. Et q̄
 dā ipinguāt vto septentrionali: vt pisces lō
 gi. z qdā meridionali: vt pisces ampli. z qdā
 i tpe pluuiali sic ibidē dī Ar. Aq̄ inq̄t plu
 uis pūēt oibz bestei corij p̄er pisce q̄ dī koy
 reā: q̄ si gustauerit dāq̄ pluuiā ipō die mo
 riet. Itē q̄buldā nocet pluuiā qm̄ execat
 eos si fuerit mltā. Siltz qdā aialia vno tpe
 se renouāt: vt sua supflua deponūt z inuū
 tant. vt cancri suas reitas. cerui cornua: et
 accipitres plumas suas: Sic etiā dī Jsa
 ac. Carnes aialū in q̄bz dñat ficcitas z etiā
 caliditas: vt cameline: i estate sūt illaudabi
 les: sz in byeme sunt cōueniētes. Et carnes

aialiu q̄ sūt calide ⁊ hūide vt pecozine in vere
 re sunt bone ⁊ i autūno cōpetētes. Frigide
 aut ⁊ sicce sūt illaudabiles vt capne. Frigida
 ⁊ hūide vt porcina a medio eltarz vsq̄ in
 finē sunt optie. In hyeme pessime. In vere
 p̄o ⁊ autūno sūt mediocres. Cū ē Hypo.
 Caro iqt̄ porcina i estate ē bōa. i vere ⁊ autū
 mino min⁹ bōa. s; i hyeme maxie illaudāda.
 Capna i estate bōa. pecozina i vere. Boui
 na i fine vers⁹ ⁊ i p̄ncipio eltarz est laudabilis
 ⁊ carnes at̄ aialiu put sūt ordiate ad hūa
 dū est variat̄ fm diuersa p̄catōes. Nā vt d̄t
 Isaac. Aialiu carnes aliqui assant. aliq̄ etiā
 frixant. aliqui cū sale et aq̄ elixant. Assate et
 frixe sunt i nutriedo grossiores ⁊ sicciores ⁊
 ⁊ ad digerendū duriores. qz hūiditate earū
 p̄sumpta ab igne s̄bit siccitate. Nō sūt car
 nes multū pingues comedende nisi assē. vt
 hūiditas illaudabilis ab eaz suba extraha
 tur. Carnes aut̄ elixe sūt hūidiores ⁊ ad di
 gerendū faciliores. qz aq̄ tpat eas ⁊ humes
 ctat. Alii at̄ in aq̄ i q̄ elixant et apponūt spe
 cies ⁊ sūt diuersa p̄dimenta q̄ carnes cultos
 diāt i nasa et bōitate sua. ⁊ eas reddāt tā in
 odore q̄ i sapore meliores. et ad diuersos
 morbos expellēdos amplī efficacēs. De
 cet at̄ carnes aialiu siccorz ⁊ macroz elixari.
 hūidoz p̄o ⁊ piguiū assari. Mediocriū aut̄
 in istas diuers⁹ p̄diment⁹ p̄pari. Fit at̄ ista
 p̄pario multiplici. qz aliq̄ inueniūt carnes
 aialiu q̄ sūt salubres ⁊ p̄uenientes assate (als
 assature) sūt illaudabiles elixate. Melior
 enī ē caro capnat̄ bouina elixa q̄ assa. Por
 cina ⁊ pecozina assa est melior q̄ elixa. Nā p̄
 elixationē sicce carnes humectant. ⁊ p̄ assa
 tionē humide desiccāt. Et iō porcina p̄t lū
 am hūiditate bonū ē assare. ⁊ capnā seu bo
 uinā p̄t siccitatē excessiū elixare. Forūdē eti
 am aialiu carnes f3 hmoi accidetia variat̄.
 Nā caro porcina assa. p̄ assatōez meliorat̄.
 ⁊ min⁹ bōa efficit p̄ elixatōez. Capna vero
 melior ē elixa ⁊ petoz qn ē assata. ⁊ sic d̄ alijs
 est vidēdū. Hucusq̄ Isaac d̄ dicit. Itē or
 dinat̄ aialia nō solū q̄ ad corpis nutrimētus.
 vniuersā q̄ ad remediū morboz ⁊ multiplici
 medicinā. Om̄ aialiu tā iunetoz q̄ reptili
 um et bestiaz genera creata sūt p̄t optimū
 hoīs vsū. vt d̄ p̄phs (alās. Pli.) et Jo. dam.
 S3 hoz q̄da p̄t est vt pecudes cerui ⁊ hu
 imino di ⁊c. Quedā p̄t hoīs mitteri. vt eq̄
 asini boues ⁊ cameli ⁊ hmoi. Alia ad hoīs
 iocūditatē vt lūmie. merule atq̄ papi Alia at̄

creata se ad hoīs exercitatiōz vt sua cōgiscat
hō īfirmatē, z dei timeat p̄tē. Jō ei crea
ti sepulices z pediculi sic leōes tigrīdes atz vt
si vt ī p̄mīs fūrat hō ad p̄p̄e īfirmatē rēo
gnitōez, z tūc? a scōis, s. reptilibz z fers? refu
giū hēat ad dei nōis iuocatiōz. Sūt ī sup
creata aīalia ad subleuādā mltiplicē īfirmi
tatē b̄ūane nēcitātē. vt carnes vīpe ad tyria
cā. z fel tauri et alioz aīaliū z auiū ad oclōz
caliginē amouēdā. Pellis serpētis decocta
ī oleo doloze auriū mīnigat mīro mōvt dīc
Dīas. In li. Esculapij. d. oclulz? tūcibz mē
broz dr. Paties emorroidas si sederit sup
pelles leōis: recedēt ab eo. Et q̄ linit corp?
suū cū sepo renū leōis. aut q̄ iungit e? fimo
fugit ab eo lupi. Itē ibidē dr idē. Si q̄s
suspēdit caudā senis lupi ad p̄spe vaccaz
nō appropinqnt lupi. Itē idē Dīas. Deuli
vri erunt, z sup dextrū brachiū hoīs ligati
mīnigat q̄rtanā e?. Itē dētes canini lupi cu
rāt illos ī p̄ncipio q̄ lunaticā sustinet pas
sionē. vt dr idē. Sile dīc pythagoraz? z Pli
nius: z dīcūt q̄ si oculū lupi erunt viderit q̄
drupedalia domestica fugiūt atz tūcēt. In
li. viatici dr Cōstā. Pili canis albi nullam
maculā nigredis ī se h̄nt? si fuerit suspēs cū
ca collū patiens iunāt epīlētici: z phibēt e?
casū. Sile dr pythagoraz? a li. r. romanorū.
Fiat īnq̄t anul? ex vngula zamur asini nigre
dine nō h̄nt? z iduat cū epīlētici iunāt z phi
bēt e? casū. Et dr q̄ fel taurinū sub ymbilī
co iunctū soluit vērē. Dīc etiā idē. Dēs ser
pētis eradica? dū vīcerit ī suspēsus sup q̄rtā
uariū soluit q̄rtanā eius. Et si suffumigauē
r? domū cū pulmōe asini mūdās eū ab omī
reptili z serpēte. Has z mltas alias admittā
das p̄tutes dr Pli. ī mēbris aīaliū latitare,
sic ī natur? aīaliū p̄clariū p̄ dīcēt. qz nihil
est ī corpore aīal qd careat māifesta v? occul
ta medicā. Nā pell? z pil? z cornu vnguis
caro z sanguis n̄ sūt sine remedio. nec ē tīpe
fim? S; hec ad p̄ns dca generalitē sufficiāt

De p̄p̄etatiōibz aīaliū z reptiliū ī speciali
Capitulū I.

o Escep? aīaliū p̄p̄etatiōibz z natur? ī
generalitē: restat cooperāte dei grā qz
rūdā aīaliū z reptiliū recitare p̄p̄etates ī sin
gulari. z h̄ p̄ ordinē alphabeti.

De Ariete Capitū II.

a Rries ē pec? laniferū: aīo placiduz
naturalr māifestū: vt dr Jli. li. xij. c.
N. Est atoz? z p̄nceps ouīū. z iō dedit ei na

tura fortitudinē cetis ouibz p̄stātiōz. deca
it enī arietē dūcē cetaz ouīū z tūtozē alijsē
vīribz fortiozē. Et iō vt dr Jli. aries aut p̄
uer a vīribz ē dīc? eo qz tāqz vīr ouīū cū sit
mascul? cetēz bīdētibz sit apli? p̄tiosus. Al
vt dr idē Jli. puer a p̄me ē dīc? eo qz hēat
p̄mē ī capite. cū p̄p̄ritū exercit? caput cōs
cutit fortissime. z q̄qd sibi obuiat dūre fe
rit. z iō aries ab ares grece qd dr p̄? latine
est vocat? qz ī gregibz masculi dīcūt arietes.
qz ad fecūdādas oues p̄tiosi sūt atqz for
tes. nā corpis magnitudie z vīriū fortitudi
ne z ai p̄tute oues alias p̄cellūt. Dr ariet
ab ar? qz vt dr Jli. h̄ pecus p̄mū fuit ī ar? a
gētibz īmolati. vñ dr iō aries qz mactatur
ad arā. Cū fm legē moysaycā aries fuit ani
mal potissime mūdū. z ad sacrificiū z ad esū
Nā p̄ p̄cto p̄li cōit? pueniēt offerebat. z qz
findebat vngulā p̄tē z rumīabat īndifferentē
a p̄lo comedebat: vt dr Jli. li. xij. Bīdētēs
q̄ndā dicebant: eo qz īnt octo dētes q̄s h̄nt
duos h̄nt altiores. z iō eos gētilēs mactā
sacrificiū offerebat: vt dīc idē. De arietē au
tē singularitē dīc Pli. li. viij. c. lviij. Ariet? ī
q̄t nātale ē agnos fastidire z oues senectas
sibi obuias p̄fectari. Nā ipē melior ē z vīl
or ī senecta. Et cū respēc ouīū feror? sitaio
e? ferocitas cobibet si cornū e? īnta aurī
culā p̄forēt. Dextro testē p̄ligato fēias: sin
istro h̄o p̄ligato mares gignit. ī v̄eto ad lona
ri mares p̄creat. ī statū aūstri fēias generat
Et q̄les venas aries sub lingua gestat. tales
fer? ī vellere generat. nā si nigras h̄z venas
fer? ī vellere erit niger. z si albas albo. z si va
rias vari? ī vellere apparebit. Idē dr Ar.
z Quic. q̄re īfra d. one. Frōtē h̄z aries duris
simā: corneā duriciē fere p̄stātē: s; p̄pora h̄z
debilia z q̄dāmō cartilagiōsa. z iō ad muni
mē p̄tis debiliōis dedit nāsa cornua mā
circa timpoz loca ad modū scuti rotūdare
uoluta. q̄ tū ī extrēitate aliq̄stulū sūt acuta.
vt cornū duriciē et fortitudie caput defē
set. z eoz acumiē aduersarios īpetat z īpū
gnet. vt dīc idē. Sine ei armoz defēsiōe n̄
decebat naturā gregē relinq̄re defēsozē. z iō
duo dedit nāsa sibi cornua ad modū circū
replicata. vt caput p̄p̄riū qd ex se est īfirmū
pregat. z ī aduersarios armis munit? se ad
daciōzē ex armoz p̄fidētia exhibēz. z iō se
curi? p̄cedit gregē. z erecto capite z fixo pe
de vngula diuisa vestigio firmū trā p̄mit.
Uell? h̄z p̄gū? z ī vill? p̄lici? pilos diffudit

proprietatibus. s. De Animalibus

Fortiori corio sine spissiori cute & extrinsecas acris calidi l' frigidi iurias se dedit. & iō sue cutis superficies rose sue fortitudinis coriari op' violetas artes p' cetis omniū pellib' sustinet. & ad diuersor' telor' recipiendā imp'fios habiliorē se p'bet. vt dicitur. Tpe amor' pugnator' p' vrozib' suis. & aduersarios cornib' apertit. & vt meli' pugnet & forti' resistere i' currat retrocedit ac resistendo cū ipetu hoste ferit. De arietib' et dicitur. Aui. li. viij. Arietes i' q' & cap' vadūt mltū i' vanū. & i' hyeme nō se abscondūt. p' frig'. & alii exēit d' loco calido ad locū frigidū. & qū pluit n' fugiūt a pluuia. Quisq' moriāt. Et arietes natalit' sequūt car' pras. et dēscūt oēs quisq' pastor accipit v' nū ex eis & fac' ipm' ancedere & sequūt aliq'. et tūcē natali' tonitrua sic oues. q' si ipgnate fuerit audierit tonitrua abortiūt p' tiorē. & aū mediā noctē itāt sil' cū ouib' & dormiūt. & p' sparsim. & i' dormiēdo sup' lat' alēnāt vi ces. Nā a vere vsq' ad autūnu dormiūt i' v' no late. deinde vsq' ad ver' dormiūt i' late al tero. & dormiūt erecto capite nisi qū i'firmā tur. & rumināt cibū & masticāt dormiēdo sic & vigilādo. & si p'rigat eos errare n' fēdūt nisi a pastore ruocet. Dicitur h' Jsa. i. dicit. q' ari etes i' iuēture manētēs mior' se hūiditat' & viscositat' q' agni lactēs. & h' p' eratē eoz' p'plexiōi dñāte. & iō ipoz' carnes se car nib' agnoz' & ouū meliores. & meliorē s'agui nē generātes. maxie si sint castrati. q' eoz' ca liditas hūiditate ac cōtali t'pata ē. vñ se boni sapor'. Sz qū se decrepiti i' calore se dfecti si n' se castrati ex erate. Si p' se castrati & dcre piti: duplici carēt cā calor'. s. testū & etat'. & iō eoz' corpa se frigida ad modū ligni & duri orat' i' spidiōra tū i' spēu cap' & boūz h' mōi q' i' decrepita etate se pessima: corpa arietū q' natalit' se calida & hūida: ceter' decrepit' na turāl' frigidis & sic' simplr' se meliora. Huc usq' Jsa. i. die. Jtēdi. Ars. & Aui. li. vj. q' a rietes & cap' sic & ceta aialia p'p'ia hūt vocē p' quā se clamāt. et vocāt feias tpe coit' & a mor'. & potātes aquā salā anticipāt coitus & cit' mouēt ad amorē. Et qū arietes senes mouēt cit' ad amorē & coitū q' iuuenes i' tpe dēfinito: signū ē hōitat' t'p'is i' āno illo. Et i' illo tpe excitāt iuuenes ad amorē: si gnū ē p'et' fute sup' oues i' āno illo. vt dicit

De Agno Cap. III.

(idem.

a Sn' vt dicit Jsa. a greco vocabulo dicit q' si p'p'. nam iñe oia se aiantia maxie iuenit

innocēs & māsuet' Nullū em' ledit dēte nec cornu nec vngue. & q' q' d' i' co repit totū vti le ē. q' caro ad cibū. pell' ad variū vsū. pilus ad idumētū. sin' ad t're ipinguatōes. vngula & cornu ad medicatiōes &c. Vt dicit Jsa. li. xij. latini agnū ab agscēdo putāt dcm. eo q' p' ceter' aialib' mīez suā noscat adeo q' si i' mag' grege errauerit itati balatu vocē nos scat pent'. Sz Ars. & Aui. Agnū q' dā nascūt' tpe p'nali. q' dā i' tpe autūnali. Vernales sūt corpe maiores robustiores virib' & piguiō res q' se autūnales l' hyemales In aliq' tū regiōib' mlti hyb'nos agnos pferūt p'nis. & dicitur h' aial' vtilit' nasci bruma. vt dicit Pli. li. viij. c. xlvij. Et dicit ibid' q' agnū pcepti flāte vē to aq'lonari se meliores q' pcepti flāte vēto australi. & ei mares generāt. Talē āt colorē hūt agni i' lanificio seu i' vellere q' hūt pen tes i' venis ligue Nā si vne fuerit albe & agni erūt albi. & si nigre: nigri. & si varie: varij. In fugēdo āteriorēs poplices flectūt. et vt mī ei p' la c' s' ebuat. capite mīs vba p'mit. balatu q'rit mīez q' i' uēta cauda mī blādiēs do erecto capite mānas q'rit. & nisi caput p' erigat nūq' fugit Piliū h' subtilē crispū: m' tipl' i' sese flectū. mltū nocz agnū frig' & ma xie tpe pluuioso. d' societate greg' gaudz. qū solitari' ē d'olz plūmū atz timet. an' grege' sa lit & saliendo ludit. qū vldz lupū etet vehemē ter & sbito fugā arripit. Sz p' p' timore stupi d' sbito gdu' fugit & fugere vltcri' n' audēs si bi n' balatu h' pot' simplici vultu p'ci petit. cap' ab hoste: ligatur a carnifice: nec cornu nec dēte se dedit. & sine spoliē vellere siue cute. sic aial' innocuū ommutescit. siue em' ducat ad pascua siue deferat ad vīctimā nō gemit nec r' murmurat n' calcitrāt h' obedit Et vt dicit Pli. Agnos dimitte solitarios ē pi culosū. q' si supuenerit forte tonitruū d' faci li moriūt. nā agn' naturalr' debile h' caput. & iō i' mediū ē eos sil' aggregare. vt et p' i' cti one mutua animet' & p'ntia pluriū p'fortet.

De agno anniculo La. III.

a Sn' annicul' etate vni' ani ē cōplet'. q' infra vni' anni spaciū tāto est melior q'nto a lacte i' mōtior ē. nā a lacte ē hūiditas p'plexiōal' augmetat'. Sz p' sepatōz a lacte itē dicit ei' calor & supflua hūiditas t'pāt. maxie si māserit adhuc n' castrat' vt dicit aptissime i' dicit. Agn' ei' annicul' corpe integer. & carne mūd' ap' ē ad sacrificiū. ad cū. etiā si fuerit vellere maclof'. n' ei' repbat a sacrificio agnū

macula velleris nisi sit feditas vel corruptio
i carne iterum vel i cute, vt dicit glo. sup. Ezo. xij.
z sup. Malach. dicit Hiero. z sup. Lenu. Nō
ipedit in q̄ sacrificiū varietas maculose vel
leris si corp⁹ fuerit integrum z nō subfuerit
scabies in superficie ipsi⁹ cutis. Agn⁹ gannicu
l⁹ vt dicit Plin. lib. viij. c. xlvij. de coz. aris fue
rat ap⁹. z tā i vsu vellet q̄ in vsu carniū ysi
bus hoim ē necari⁹. z iō sic ppe sup⁹ hoim
excolūt z custodiunt corpa boiū. sic oportet
vt habeat diligentia circa custodiā ouium et
agnoz. Dicit etiā Dias. q̄ agn⁹ simū bz nigz
q̄ si cū aceto dissoluat⁹ cataplasmet⁹ nigras
emūdat maculas. clauos corp⁹ tollit. ignē
sacru curat. mixt⁹ cū cera z oleo combultur
ras sanat.

De Agna La. V.

Agna est arietis filia q̄ minoris ē coz
a poris pit⁹ z robore q̄ sit agn⁹. z mino
ris caloz z maior⁹ hūiditat⁹ q̄ sit az
gn⁹ rōe femiee cōplexiōis. vt dicit i diet. Qui⁹
caro dū ē lactas maior⁹ ē viscositas ppe bu
miditat⁹ supfluitatē tā ex erate q̄ ex cōplexi
one corp⁹ dūante. Et iō qd ex ei⁹ carne
generat⁹ steumaticū est z viscosū ac difficile
digerit⁹ z digestū a mēbz vīc dissoluīt rōne
viscosi z glutinosi humoz q̄ inde generat⁹ a
stomacho tñ facile descēdit rōne sue lubri
citat⁹ z hūoz. vt dicit Jsa. z ei⁹ carnes melio
res sūt astate q̄ elix. qz sumit supflua ear
rū hūiditat⁹ vi caloz. Maior⁹ tñ simplicita
r⁹ z timiditat⁹ ē agna q̄ agn⁹. qz min⁹ bz ca
loz natural⁹ feta q̄ mascul⁹. z iō min⁹ ē aīoz
sa. ppe qd etiā caret cornibz. qz essent ei sup
flua cū ppe defectū audacie eis nesciret vti.
vt dicit Aui. Dicit et Arz. li. iij. Agnis accidit
egritudo qñ nimis ipinguant⁹ circa renes
qz si opiant sepo renes moriūt z multiplicat⁹
sepiū ppe bona pascua. z iō arcen⁹ a pascuis
ne nī mis ipinguent. Quere s de oue.

De Aprō La. VI

Per est por⁹ siluestri⁹ vel agrestis. qz
a seuissim⁹ est z imit⁹. vt dicit Jsa. li. xij.
ca. j. z dicit aper q̄ si afer a feritate. quia
fm q̄ntitatē sui corp⁹ fer⁹ ē z crudel. vñ et
apud grecos aper siagres. i. fer⁹ vulgariter
nuncupat⁹. Dicit autē latinis verres eo qz grā
des habeat vires. sic idē dicit ibidez. Scdm
at Plin. z Aui. Aper est animal valde seuū. qz
vīc castrat⁹ se exhibet māsuetū. cum cetera
animalia ablat⁹ testicul⁹ amplius māsuescūt.
Aper igit in p̄s. lxxij. dicit singularis fer⁹. q̄a

culmis pfecte pduct⁹ audacior facit⁹ segres
gat et seorsitat se a grege singularit⁹ querēs
pastū. Est itaqz aper tāte feritat⁹ q̄ et mortē
quīpēdēs z venatoris ferrū itrepide se infis
git. z etiā iā trāsitus sibi resistentē vires
recolligit vt culmis videt⁹ se d aduersario
Etiā in mortis piculū tra hostis venabul⁹
lū mira audacia se exponit. Culmos duos
habz i ore aduncos fortes z acutos cū q̄b
omne sibi resistentes fecat crudelit⁹ et dilaniat
Lulnis autē vīt p gladio ad pugnandū.
In latere dextro habet os durissimū. lat⁹
z spissum qd sp opponit venabulo psequit⁹.
Nā os illo p clypeo ad se ptegetū vīt. sen
tiens sibi imminere bellū acuēdo culmos cō
tra arbores eos fricat. z sic an hebetat⁹ a
cie habeat pfricādo ad arborē ipos pbat.
si seferit hebetatos. originū qrit z malitiat
cū pte culmoz radices mudificat et cōs
fortat. vt dicit Aui. Plin. li. xviij. c. x. dicit
qz vrina apri medet vicis auris si cū oleo
rosaceo misceat. Silt ei⁹ fel valet z calas
lū. vt dicit li. xviij. c. xl. Et est ei ita quis sua
vrina. vt nisi egesta fuerit. surgere nō possit.
imo opprimūt vt defunct⁹. nā exuri tradit⁹
ex vrina. Itē idē ad coitū stimulat fel apri
Dicit etiā idē lib. v. Por⁹ agrestis mltū dili
git radices z culmis incidit terrā. et fodit z
scidit radicē culmo. et ipinguat qñ q̄scit⁹
septē dies. z marie cū parū potat et pliat cū
lupo. qz ipm odit naturaliter. Nā lup⁹ insti
diatur filiis suis z sepi⁹ rapit eos. Et ideo
vt dicit idē lib. xiiij. Dedit natura apri cul
mos ad defendendū seias z filios suos. qz se
mine sunt debiliores in se z peioris cōplex
ionis. Nam mares sunt audaciores z vi
res habet femis fortiores. Femia tñ seuie
irata et fodiēdo ledit et dentibz mordēdo z
dilaniādo. Aper pō ledit culmis sursum fe
riendo. et ideo paz potest ledere pstratū ce
iacentē. z femina paz ledit stantē. z dū aper
irascit⁹ z pugnat spumatore. Silt dū lucus
riat cū vīore. Omnia supdicta recitat Plin
nius. z addit iā dictis in li. viij. c. ij. vbi dicit
Aprōs et alios porcos dentatos nasci eni
gidit⁹ tradit. Inest autē maribz apri maxia
ma asperitas z feritas animi qñ sunt i amo
re. qz tūc p vīozibz atrocit⁹ pugnāt. vngulis
trā scalpūt. setas erigūt. culmos vibrant et
quatiūt. et horrendo gemitu furiam pector
is tūc ostendūt. parū etiā tūc comedunt.
discurrūt post feminas. et ideo attenuāt

proprietatibus. s. De Animalibus

plurimū et macrescūt. In horredis et vni-
brofis vallibus et nemoribus māssiones que-
rūt: ubi custodiūt fē⁹ suos. De radicibz et ar-
borz siluestriū fructibz viuūt. Quā venatorū
isul⁹ vel lupoꝝ iperis p̄sentū: filios suos
p̄cedūt. et eis n̄ patet loc⁹ fuge. p̄ filioꝝ defe-
sione p̄culo se exponūt. Quā debet dūmca-
re: attritu arborz indurāt costas suas. et se i-
uoluūt in luto: et desiccāt ad solē. et in pilos
luti p̄glutināt et inuiscāt. ut sic securius ad-
uersarioꝝ icūs sustineāt in p̄flictu. Arist. li.
vi. Femie apoz post partū sunt aspe et cru-
deles. et crudeli morzu filioꝝ suoꝝ dilaniāt
inuicē. Hucusq; Plin. Est autē caro ap-
na ut dicit Isaac mag⁹ sicca et min⁹ frigida
q̄ porcina domestica. et h̄ ē p̄t mor⁹ sui cō-
tinuitate. et vict⁹ siccitate: et aeris cui conti-
nue exponit caliditate: iō ē⁹ pinguedo ē du-
rior et caro delicatior ad edendū. Et p̄t h̄
veres domesticū vehementer agitāt et p̄berāt
anteq̄ occidant: ut eoz carnes teneriores et
sapidiores ex mor⁹ violētia efficiāt. De a-
pro etiā dicit Dias. q̄ ē⁹ finus desiccatus
et cū vino et aqua bibitus efficiētibz sāguis
nē singulare est remediū. Lateris dolores
cū aceto curat. fracta ossa cōsolidat et cons-
firmat. Quere infra de porco.

De Asino Cap. vii.

Sin^a sededo ē dicit⁹ q̄si affed⁹. qz
hoies sup asinos sedebāt anteq̄ vsuz
equoz haberēt. ut dicit Jsi. li. xij. Animal
q̄ppe ē simplex et tardū. et iō fuit d̄ facili sub-
iectū hūanis viribz et p̄stratum. Al d̄ ab a
qd̄ ē sine. et sinos qd̄ ē sensus. q̄si aīal sine se-
su. Inde d̄r asell⁹. i. iuuenis asin⁹: q̄ pulcrio-
ris ē forme ac dispositōis: q̄n etate est tenel-
lus q̄ q̄n senex efficit⁹ et antiqu⁹. Nā quāto
mag⁹ sit annosus: tāto pl⁹ quotidie fit d̄for-
mis: hispīdus et villosus. Est autē aīal melā-
cholicū: frigidū. s. et siccū. et ideo naturalit̄
ponderosum: tardū atq; pigrū: stolidū et ob-
litosum. tū onerifex est et patiens laboris:
vili et modico vtēs cibo. Inter tribulos ei
et spinas ac carduos carpit cibū suū. et ideo
dicit Auiē. li. viij. silr et Arist. q̄ asin⁹ minu-
tis auibz inē spinera et cardinera nidifican-
tibz est exosus. et iō minuti passerres pugnt
cū. qz comedit spinas in q̄bz nidificāt pas-
seres illi: et p̄fricat se ad spinas illas vñ car-
dit ex eleuatōe capitis et fori flatu mouēt spi-
ne: et ex horredo sonitu seu rugitu t̄renē auis

culē et fugiūt de nido suo. et p̄ter ista saltant
matres sup ip̄⁹ faciē. et imperiūt ei⁹ oculos
atq; pcutiūt rostro suo. Esti habet asin⁹ vul-
nus in dorso vñ in latere ex spinaz pūctura
vel q̄cunq; alia de causa pungit cū cum ros-
tro suo invulnere ut recedat a loco nidi sui
et cū talis passerul⁹ habeat corp⁹ minutissī-
mū vñ p̄t asin⁹ se defendere p̄tra ei⁹ impe-
tū atq; morsū. Dicit etiā Arist. sicut et Auiē
cenna. q̄ coru⁹ valde odit asinū. et iō volat
sup ipm et tentat t̄gere oculos suos rostro
suo. s. iuuat asinū p̄funditas oculoꝝ et sp̄is
sicutudo corū cilioꝝ quibz p̄tra morsus auiū
claudit et regit vsū suū et etiā cooperat⁹
p̄ceritas auiū et mobilitas cū quibz terret
auiculas quando infestant vsū suū Jrez
Arist. li. viij. Ursus pugnat cū asino et tau-
ro. qm̄ comedit crudas carnes. et hec ē cau-
sa quare pugnat p̄tra eos. qm̄ eozū carnibz
appetit satari. De asinis autē d̄r Plin. libro
xxvij. ca. vi. Ungule asinine fumigate par-
tū adinuāt intantū ut etiā aborsus euocet.
nec aliter debet addi quia viuū partū nez-
cant si diu et frequēter apponant eiusdē anis-
malis fūm⁹ recēs sanguinis p̄fluum mire
sedat. Et iecur valet p̄tra caducos morbos
puuloꝝ. Plin. li. xxvij. c. x. Lac asine sicut et
sanguis valet p̄tra morbum scorpiōis. Si
q̄s etiā asino dixerit in aure se p̄cussū a scor-
pione: trāsire p̄tin⁹ malū dicit⁹. A facie etiā
fumigatiōis pulmonis asini fugiūt oīa ves-
nenata Dicit etiā i eodē ca. it. Lac asinū
valet p̄ gipsum venenosū. s. cerusam vel ar-
gentinū. Jrez li. ix. Ossa asini p̄trita et des-
cocta valēt p̄tra venenū si eoz decoctio his-
bat Jrez vñ mar⁹ asini cū nardo capillos
multiplicat et p̄seruat. De asinis at̄ d̄r Plin.
li. viij. c. xliij. Asin⁹ ē animal magnū frigo-
ris impatiēs. et iō in frigidis regionibz in-
pōro nō generant. Jrez d̄r Arist. Cū asin⁹ sit
multe frigiditatis et siccitatis: multe tū est
luxurie. sed nō mouet ad coitū anteq̄ sit tri-
ginta mēsiū etate. sed nō generat anteq̄ sint
tres anni cōpleti aut duo et dimidi⁹ Un d̄r
Plin. ibidē. par⁹ asini a. xxx. mense est ocys-
sus. sed a trimatu legitur⁹. Idē d̄r Arist.
li. v. et subdit Plin. Raro gemios parit et q̄n
fetiū est paritura lucē fugit et tenebras q̄rit.
ne ab homine videat. partum suū amore n̄
mīo diligit intantū q̄ etiā per ignes ad fe-
tum vadit. Aquas trāsire et pedes i eis tin-
gere multū horret et q̄n cogitur aquam vel

riū enadere in ipso mingit, nec trāseunt afi
ni volūtarij p pōtes vbi p planticies pōtis
pnt videre aquā defluentē Debile em habz
cerebrū z patiunt de facili frigine ppter qd
timet p rimas pōtis cadere in aquā quā cō
spiciūt sub pōte trāseuntē. nec bibūt de faci
li nisi affueros fontes qui sunt in pecuarijs
ad qd possūt ire sicco pede. z qd miz est di
ctu qdvis multū siriāt si mutent aque ei vir
potant nisi sint illis files qd frequāt. Itēz
Pli. li. xxiij. c. vii Si asina comederit hor
deū intinctū sanguine mētruali tot annis n
picipiet qd grana comedit sic inficitur ex as
no z equa mul? gignit, sed ad tales prius eli
gunt eque q neqz qdriētibz sunt minores ne
qz decētibz maiores. nec p miscet passiz ad
innice. Horz aialū duo sūt genera. s. equus
cū asina. z asin? cum ipa equa. imo vniū ge
nus ab alio se coeret nisi in infantia lacte
hausto mutuo nutriant. z ppter h pastores
mulos vel burdones ex disparibz aialibz gi
gni cupientes dicunt vti ista arte. Flaz iūue
nes eqz pullos in tenebz subijciūt vberibz
asinaz z enutrit eos lacte asinino. Et tles
pulli eqz adulti iā effecti ad asinaz pūctio
nē tpe coit? cōmouent. sūt pullos asinaz in
tenebris subijciunt māmīs eqz z aselli tali
lacte iūctino nutriti equas inuadūt quā
do adolefcit. Et tali asini z eque cōmītēde
generat aial qddā qd antiqz vocabāt hinu
lū als humilū. nos autē dicim? eū burdū. s. cō
genitū ex asino z equa dicūt mulū. Arist. ar
li. xv. Si asin? coeat cū equa impgnata: eq
corrupit? pcept? ppter frig? spermatīs sui
Sperma ei asinoz est frigidissimū natura
liē z matia eoz. Matia at eq est calida. et
iō qn miscet calidū cū frigido fit tpamentū:
tūc eis pōt fieri pcept? z saluari fer? qn. s.
eq asinoz semis cōmiscet. sūt qn eq asinif
maribz supponunt. sed fil? aselli z eq scz mu
lus nō puenit generationi. nā vtriusqz parē
tis frigiditas. s. naturalis z cōplexionalis i
ipso dnat. z iō ex multis aliud nō generat. vt
dicūt idem. Itē ibidē dicit idem. Si asina pci
pit ab equo subsequēs asini coit? cū eadem
facit eā abortire. Qu? rō est vt dicūt Quic.
qz frigiditas semis asinini supueniet? corru
pit z destruit tpantiā semis eqni pcedētis. et
semē asini frigiduz est ex cōplexiōe z ex sexu
z corrupit semen eque ad tpantiā disponen
tis. Vbi qn supuenit subito asini semen na
turaliter siue complexionaliter frigidū cu

frigiditate sexuali intasa. frigiditate corrupi
tur pcedens tpantiā ex calido equi semie et
frigido asine introducta. Et ista est rō quā
re oīs mul? vt mula est steril? vt dicūt Quic.
qz in patre muli. s. i asino est excessus frigi
ditatis cōplexionalis. z in matre. s. in equa re
missus est calor rōe sex? Et iō qdvis calor
semis matris. s. eque tēperet semen frigidū
asini vt aial generet a genito tamē remanet
generantiū pdominās frigiditas q naturā
liter disponit ad sterilitatē. Est autē quedā
species asini q dicitur indic? asin? hūis i capite
in medio frōis coitū vniū. z nō habz nisi vn
gulā vnā in qlibet pede. Dē enī aial habēs
duo cornua bz i pedibz vngulā scissam. z iō
asinus indic? nō bz nisi vniū cornū. qz vngu
lā nō findit. vt dicūt Ar. li. ij. Nō tū oē ani
mal findens vngulā habz cornua: s. pot? es
cōuerso si habet cornua findit vngulas. vt
patz i tauro. cerno: oue et hmoi. vt ibidē di
cūt Arist. Itē dicūt Arist. li. vij. Asinus
z mul? sicut equ? comedūt fruct? et pascūt
herb. z ipinguant ab aq. z diligūt pl? aquā
turbidā qz clarā. Clacca at ecōuerso pl? dicit
git aquā clarā qz turbidā. Itē Arist. li. eodē.
Asini in maiori pte infirmant vna infirmis
tate. et dicitur milide. Et hec infirmitas pus i
capite. z currit a naribz fleuma multū calis
dū. z si descenderit ad pulmōnē asin? moriet?
Et hoc aial sentit frigus pl? oī aial. z ppter
hoc nō inuenit in terra septentrionalis. Sunt
autē vt dicūt idē spondilia do: si asini fortis
ora. et nervis fortioribz cōpaginata. a par
te posteriori circa clunes. i. renes qz a parte
anteriori. Et ideo i ipi? do: so pot? circa res
ues qz circa hūeros gūiora onera iponunt.
Post eqnoctiū fnale mouet ad libidinē et
tūc crudis horribilit. et terribili sonitu semia
nā excitat ad amozē. Venti autē odore fe
mine ei? naribz deferentē attrahit. z ei? attra
ctu ad libidis desideriū inardescit. vt dicūt
Pli. Alias siqdem bz asin? p dicioēs misce
ras oibz fere notas. Flā sup vires laboribz
exponit. fuste cedit. stimulo pungit. chamo
os ei? pstringit. hincide circūducit. z eiusdē
chami refrenaclo ab ill? pascuis p q transit
sepius coeret. Post labores cassos i fine
morit. nec p pcedent? laboris fuitio p morē
tē saltē ei cut? dimittit. s. aufert. et cad auct
sine sepultura acri exponit. nisi inqstū in cas
num et luporum ventribz deuoratois gra
tia aliquotiens sepelitur.

proprietatibus. s. De Animalibus

De Angue

Capitulum VIII

Anguis vocat omne serpentium genus
 a qd torqri z plicari potest. Et h eim anguis est dicitur qd est angulosus z nunq incedit recte vt dicitur Jsi. li. xij. Et dicitur anguis serpens eo qd in occultis accessibus serpit. Nō ei apert passibus s; minutissimis squamam nifib; siue ptractibus repit. z cōputat in ter reptilia eo qd pectore z vtre repat. vt dicitur Jsid. li. xij. Dicit etia coluber eo qd colit vmbrosas. vel qd in lubricos ptracte z seruosos labit. nā anguis labit dū tenet. Sūt anguiū seu serpentū multa genera. z qd sūt genera tot sūt venena. tot pntices qd spēs. tot dolores qd colores. vt dicitur Jsi. li. xij. Et sicut differunt angues in qntitate ita in veneni malignitate. Sūt em qdam angues maximi. vt dicitur Plin. li. viij. c. xij. Scribit inqt megestenes in india serpētes in tāta magnitudine coalescere vt integros deuorent cernos atq; tauros. vñ z i punico bello iuxta flumē bragadā a regulo impatore interfecti est cū balistis z tormentis vñ anguis. cxx. pedes hñs longitudinis cui? pellis z maxille fuerūt suff. pēle aū qdam templū rhome z durauerūt vsq; ad bellū numātinū sub Claudio cesare In italia fuit qdā serpēs interfectus in cui? alio qdā puer integer ē repp. z fles spentes maxie ledūt nūc moria. nūc flatu nūc caude ictu. nūc toritura. nūc pūctura. nūc aspectu. Sūt z alij spentes ita exigui qd ex corpore s; maximi sunt nocendi pte. Dipsas em serpens est vt dicitur Jsi. tante exiguitate vt cū calcat vix videt. cui? venenū extinguit anteqm sentiat nec inducit tristitia morituro. Vñ poeta Luca. Signifex iuuenē tyrheni sanguinis albū Torta caput retro dipsas calcata remordit Vix dolor aut sensus dente fuit zc. Jte dicit Jsi. silr ty? minim? est serpētulus. z tū vt dicit Arist. li. vij. Contra ei? mortuus vix iuenit remediū. Et differūt in figura z dispositione. Nā alij hñt duo capita. vt amphibena. de q Jsi. li. xij. dicit. Amphibena est dicta eo qd habeat duo capita. vñ in principio aliud in cauda. currens ex vtroq; capite tractu corporis circulato. hec sola spētum frigore se pmitit pruina omni. pcedēs. Idē etia dicit Plin. li. viij. c. xij. H; inqt amphibena duplex caput tanq; par. ēēt vno ore venenū fundi. Sūt etia alij spētes habētes plura capita vl duplicata vl triplicata vl q

druplata. sic idē dicit Jsi. Hydra est spēs multorum capitus qlis apparuit in puincia arcadia in palude. Et dicit qd vno ceso tria capita cresecbāt. s; fabulosū est. Nā pstat hydra fuisse locū euomerē aq; vastates vicinā ciuitatē in q vno meatu clauso multi erumpēbāt. Qd hercules videns loca exussit. z sic clausit meatū aq. Et p tato dicit hercules hydra spētem qnq; capitū occidisse. vt dicit Jsi. li. xij. Jte differūt serpētes i colorib; variate Nā qdā sūt nigri. z qdā sūt rufi vt ty? et illi sūt pessimi. z quidā maculosi sic scitalis serpēs. qui vt dicit Jsi. tāta pfulget tergi varietate vt notat grā in sui admirationē inducat intueres. z qd reptando est pigrior z qd assequi nō valet. miraculo sui stupēs caput. z qnto magis est discolor tanto est deterior. qz ei? venenū acutissimū z calidissimū dicitur ēē Nā ille idē anguis tāti est feruor vt etia hyemis tpe exiit ei? de corpore dposita sint fecunditates. Vñ Luca. Et scitales sparsis etiaz nūc sola puinis. exuias positura suas. vt dicit Jsi. zc. Silr ophites est serpēs maculis depict? q tot h; nocēdi modos qd h; colores varios z distinctos. Vñ Luca. Quāpvis pice? macul? theban? ophites. Locolor exultis zc. Jte dicitur i loci z sūt diuersitate. Nā qdam latēat in cauernis terre z lingunt puluerē z fugiūt terre humorositatem vt dicit Plin. Alij sūt aqiles qz in aq; z aq; ripis cōmorant vt emidris serpēs aqilis a q pculsi obturgescūt in hydropisim. quam multū bonā vocat. qz fimo bouis remedicef vt dicit Jsi. li. xij. Silr est rinatrit serpens dicitur ei? veneno aq; inficiēs. oēm ei fontē i q fuerit veneno inficit. vt dicit Lucan? Rinatrit vniolatrit aq zc. Jsi. li. xij. Alij morant i siluīs z specub; vmbrosis qz venatiōes sūt volucres z bestiole minores qz sugiūt hūiditatē vt dicit Arist. li. xij. z tales serpētes insidiantur dormientib; z si aliq; boīm vel aliorū animalū orificia inuenerint aperta illa subintrant. diligentes calores quem inueniunt ibi pariter z humorem. Sed ptra tales angues pugnat saura bestia. s. modica. i. lacertula. Nam sentiens saura serpentis pntiaz saltat super faciem dormientis scalpens pedibus. vt eū excitet pūniat cōtra anguē vt dicit Auicē. Et est saura vt dicit Jsid. li. xij. lacertus qui qn senescit eius oculi excecantur z tūc intrat foramen parietis aperiens oculos ptra orientē z orto sole intēdit z illa

sumiat. Dicunt autē qdam anguiū spēs habi-
tare in igne. vt p̄s in salamādra q̄ nominat
ab Isidoro ⁊ Plī. inter venenosa. Salamā-
dra em̄ vt dicit Isī. li. xij. est nominata eo q̄
valēs sit ⁊ potēs p̄ra incēdia. cui⁹ inter oīa
venenosa vis maxima est. Letera em̄ vene-
nosa singulos ferunt. hec plurimos simul
interimūt. Nā si arbori irrepserit oīa poma
inficit. ⁊ eos q̄ ea ederint perimūt ⁊ occidit.
si etiā in puteo cadat potātes inficit vis ve-
neni. Ita qdē p̄ra incēdia repugnās sola
inter aīalia extinguit ignes. viuit etiā medi-
is flāmis sine p̄sumptōe parit ⁊ dolore. nec
adustione ab igne recipit. sed ip̄m incēdiū
mitigat vel extinguit. vt dicit ibidē Isī. Idē
p̄ oīa dē Plī. li. x. c. xlvij. Salamādra inq̄t
est similis lacerte in figura. nūq̄ apparz ni-
si qñ multū pluuit. in serenitate deficit. Huic
est tant⁹ frigiditatis rigor vt ignē extinguat
sicut glacies. Lactea de ore saniem euomit
Et cui⁹ tactu corp⁹ hoīs pilos perdit. qd
inde tactum est in colores vergit turpissi-
mū. Itē differūt in incessus q̄litate. nā qdā
serpūt flexuose semp siue tortuose. ⁊ qdam
semp recte. sicut dicit Isī. li. xij. Centz in-
quit est spēs inflexuosus q̄ semp rectū ef-
ficat iter. sicut dē Lucan⁹. Est semp recto la-
psum limite centz. Similiter aliq̄s incedit
curu⁹ sup pect⁹ ⁊ aliq̄s incedit a pectore sur-
sum rectus. sicut qdā serpēs aq̄nilis ⁊ terre-
nus nocte chilidros. q̄ p locū p quem labi⁹
expirat vīrus ⁊ fumare facit. sic dē Lucan⁹.
Tractiq̄s via fumate chelidri. hic semp am-
bulat direct⁹ ⁊ erect⁹ Nam si torserit dū cu-
currerit statim crepat. vt dē Isidor⁹. li. xij.
Itē differunt in velocitate ⁊ in tarditate.
Nam qdam sunt valde tardi motus. vt sci-
talis. de quo supra dictū est. Et qdam sunt
ita velocis accessus ⁊ lenis motus q̄ vola-
re vident. vt serpēs q̄ dicit iacul⁹ volat vt ia-
culū. Exilit em̄ de arboribz ⁊ dū aliq̄s aīal
obuiū fuerit. iacet se sup ip̄m p̄mitit. Un-
de ⁊ iaculi sūt dicti. vt dē Isī. Siltz i arabia
sunt spentes cum alis qui a multis syrene
vocant. que pl⁹ currūt q̄ equi. ⁊ ideo volas
re dicunt. quoz tantum est vīrus vt morsū
aīi mors sequat q̄ dolor. vt dicit idē Itē
differūt in maligna sagacitate. vt patz in ce-
raste serpente cornuto q̄ se abscondit sub are-
na ⁊ ostentat cornua sua vt ex eoz ostēratio-
ne alliciat velut ad escam bestias siue aues.
cornua em̄ habet ad modū arietis q̄ nudā

sup arenā ⁊ directa dimittit. ad que dūz vo-
lucres vel aīal accesserit nō ip̄m arietē sed
virulentū anguē p expientiam cōprobabit.
Similiter boas anguis vt dicit Isī. immē-
sa mole in italia sequit greges armentoz
vt bubalos ⁊ callide vberibz frīgus lacte
se innectit ⁊ fugens iterimit atq̄ inde a bonū
depopulatione nomen accepit boas. vt dē
Isī. Multa sunt alia noīa serpētū ⁊ genes-
ra vt aspides vipere ⁊ dracones. de quibus
postea dicet. Sed vt dē Isī. li. xij. c. xlvij. Enus-
mer⁹ morsu quātus et noīm. Generaliter
oēs angues p maiori parte frigide sūt natu-
re. nec de facili pcutiūt nisi cū calefcit. Nā
quando sunt frigidi nullum tangūt. ⁊ iō eoz
venena plus nocēt d̄ die q̄ de nocte. torpēt
em̄ noctis algore ⁊ merito. qz frigidi sūt no-
cturno roze. In hyeme in nodos se conuol-
uūt ⁊ torpēt. in estate se dissoluūt ⁊ in malū
cia multū vigent. Un est q̄ quinqz veneno-
spēs pcutit. pmo obstupefcit ⁊ postea vbi
iō calefactū vī⁹ exarserit statz inficit ⁊ ex-
tinguit. Et ideo dictū est venenū. quia per
venas vadit cui⁹ peltis diffusa p corp⁹ aīi
mā erigit de corp⁹ ⁊ expellit. nec pōt ledere
nisi qñ sanguinē tāgit. Un Lucan⁹. Horra
serpētū est admīro sanguine peltis. vt dē
Isī. Et subdit. De venenū frigidū est. ⁊ iō
aīa que est ignea fugit venenū frigidū. Itē
dona aut nature q̄ hoībz ⁊ brutis sunt com-
munia vīnacitate qdam sensus anguis pre-
cellit. Legit in Sen. serpens erat callidior
oībz aīunātibz terre. Dicit ar Plī. vt idē
recitat Isī. qd caput spētis si cum duobz
digitz euaserit nihilomin⁹ viuit. vñ ⁊ totum
corpus obijci feriet. p capite defendendo.
Itē idē Isī. Anguibz vniuers⁹ hebes est vis-
sus. ex aduerso puenit. Nec mix cū oculos
nō in fronte habeāt sed i temporibz adeo vt
cū audiat q̄s aspiciant. Itē ibidē. Nullum
aīal cū tāta celeritate linguā agitat sic an-
guis. ita em̄ cito mouet eā vt triplice videat
tur hīz linguā. cū tñ nō habeat nisi vnā Itē
idē Serpētū humida sunt corpa. adeo vt
vbiq̄s ierint viā cuiusdā viscosi ⁊ limosi
humoris inficiāt ⁊ designēt. Nam vestigia
spētū talia sunt vt euz pedibz carere vide-
antur. costis tñ ⁊ squamaz repūt nīlibz. q̄s
a summo guttur⁹ vsq̄ ad imū alui dispositas
parili modo habent. Nāz squamis q̄s
vnguibz repūt. costis quasi curuibz innitunt
vñ vbiq̄s ledit in corp⁹ ab alio visq̄ ad

proprietatibus .s. De Serpētibz in Speciali

caput debilius reddat ad suū cursū et mo-
tus circuitū pagendū qz vbiqz ille ictus
inciderit spina soluit p quā costarū pedes et
motus corpis agebant. vt dicitur idem Jfido.
Ibidē. Itē ibidē. Serpētes diu viuūt etiaz
sine cibo. vt dicit Arist. et tate eff. ciunt lon-
gitudinis diez. vt deposita veteri tunica se-
necta deponere et in iuuentute redire perhi-
beant. Vñ et serpentū tunice nuncupant ex
uite. eo qz qñ senescunt eas erunt qbz eru-
nt in pristina redeunt iuuentute. et ideo eorū
pellis sic erunt dicunt. erunt et induit.
eo qz erunt et loco ipaz alle iterū induunt
vt dicit Jfido. et. Hoc autē renouatiōis ipi-
angulis satis videt mirabilis. nam vt dicit
physiologus Anguis se sentēs morbo vel se-
nio aggravatū pluribz diebz abstinet a cibo
et ieiunat vt sic pellis ei⁹ a carne facili⁹ relax-
etur. unde gustata herba quadā amara vi-
beret pnoctat ad vomitū et sic euomit hūo-
rem virulentū qz fuit causa sue infirmitatis
et defect⁹. tandē vt cutē rigidā tpet et molli-
cet in aqua se balneat ac humectat. et sic an-
gustā rima alicui⁹ perire seu cauernā querēs
p rime angustā intrat et cū quadā violētia
transiēs ab erua penit⁹ se decorat ac de-
nudat. et tandē soli expostus se desiccatur in
carnis superficie nouā cutē recipit. sumptis
virsibz clar⁹ videt. incedit ac recipit fort⁹. ac
comedit autē qz ante depositiones erunt
faciebat. istā renouatiōis formā exprimit Plin.
et etia Arist. qz dicit cū Arist. qz tot⁹ serpentis
deponit senectutē. et senectā pellē. pmo vscqz
ad oculos. deinde vscqz ad collū. et sic paula-
tim se expoliatur totalit⁹ infra die. vt dicit. li. xiiij.
Itē Jfido. li. xij. c. liij. pythagoras inquit asserere
bat qz medulla hoīs mortui qz est spina dor-
si angue pcreat. qd et Quid⁹ rāgit dices. se
qz cū clauso putrefacti spina sepulcro. Du-
tari credant humanas angue medullas et.
Qd si credit⁹ merito leuenit. vt sicut p serpe-
tem mors hoīs accidit. ita p hoīs mortē mo-
ritur⁹ serpens pcreet. vt dicit Jfido. Itē dicit Plin.
li. x. c. lvi. angue iqt ex medulla spine hoīs
gignit acceptim⁹. multa em̄ occulta et ceca ori-
gine pueniūt etiam in quadrupedū genere
et. Itē dicit Jfido. Ibidē. Fert autē qz serpentis ti-
meat hoīem denudatū nec eū audet cōtin-
gere. Quis insiliat in vestitū. Itē fm Plinū
ym Ieluni hoīs spurū serpentibz evenenū
qz si inde gustauerint moriunt. Sunt et alie
proprietates anguis mirabiles et insignes que

ab alijs autoribz assignāt. specialit⁹ a Dios-
Arist. et Autē. alijs ex eis h interserere vris
le iudicant. Dicit itaqz Dios. qz in hyemali
tpe latitāt serpentes in tenebris et cauernis
vbi ex diuturna obscuritate loci eorū visus
hebetat. vernali ergo tpe qñ incipiunt exire
de cauernis sentiūt caliginē. sed p remedio
querūt herbā feniculū vel radice aut⁹ pastu-
pactā excuriūt cecitate. Nec fraudat a res-
medito. testudo visceribz pasta anguis vt tor-
tuca. cū ei aduertit venenū serpe querit ori-
ganū. cui⁹ gustu cōtra virus anguis iuenit
medicinā. Idē dicit Plin. Autēna po de spē
te ait sic li. ij. Serpens inquit quādo est vorax
paz bibit et odit odore rure. et sō fugit mu-
stelam qñ sentit eā rura fore pastā. et quādo
olfactū rura nō potest fugere Comedit autē
serpens libet⁹ carnē et fugit ei⁹ hūiditate sic
aranea fugit muscas. et trāsglutit oua autū
et pullos viuos. et quādo trāsglutit ea redu-
cit ad posteriora et expellit ipsa et nō pmitit
vt in ventre morent. Itē dicit Arist. libro. ij.
Interiora et intestina serpentū sunt filia in-
testinis animalū ouantiū quadrupedum.
nō tñ habet testiculos s; hnt vscas. sicut sūt
vle pisciū. et matrices habet longas et diu-
sas. et sunt ei⁹ interiora lōga fm lōgitudines
corpis sui. et lingue serpentū sunt nigre lon-
ge subriles et in duo scisse et an acute. et ppe
hoc multū exiūt et sunt faciles ad motum et
veter serpentis est long⁹ et strict⁹ et similla in
testino amplo. et illud intestinū assimilāt in
testino canis. et habet post ventrē parvū in-
testinū pueniēs vscqz ad extū supfluitatis. et
habet cor puū iuxta collū sile rheni in aspe-
ctu et post cor est pulmo i quo sunt pres ner-
uose subriles et volute depēdentes a corde.
et post pulmone est epar longū et extensum.
et sup illud fel sicut in piscibz maioribz. sed i
minoribz est fel sup intestina. et splen in spē-
tibus parv⁹ est et rotundus. Dētes autē serpe-
rum sunt acuti recurui aliquatū et plun-
cti. diuisi tñ fm serrā. et habet serpentes cor-
stas triginta fm nūez diez mēss. Et dicit
qz accidit serpentibz idē qd accidit pull⁹ hīrū
dinū. vt si aliquis pforauerit ei⁹ oculos et eru-
erit eos: visus iteqz reuertet⁹ et caude serpentū
sicut et lacertorū crescunt postqz sunt ampu-
tate. Itē oēs serpētes quat pmo interiorius.
deinde nō simul s; paulatim eijciūt oua et
quibz generant aialia exteri⁹ excepto tyro et
vipera. Ty⁹ em̄ serpens vt dicit Arist. li. iij.

nō generat aīalia inter? s; pmo ouat interis
na. et ex illis ouis aīalia generant. et ideo dī
ibidē q; matre alioz serpentū est longa fm
creationē corpis et incipit matre eoz a pre
inferiori et pcedit sup? et vtraz pre spine. et
diuidit in duas ptes quasi parietē hās iter
illas. et ideo sūt oua fm actes i matrice et nō
ouat serpēs oīa simul s; successiue. Itē Ari
sto. li. v. Serpētes tpe coitus ita ad inuicē
se applicāt. et inuoluūt. vt patz aspiciēt qua
si sint vnū corp? habēs duo capita. Itē Ari
sto. li. liij. serpēs et maxime tpe qn trāsglūt
auēvel aliqd pmo se erigit. et postea se restri
git quousq; pueniat inter? qd trāsglūt. et
hoc est. qz et? stomach? pati? est et subtilis. et
possunt serpētes diu viuere sine cibo qd pz
ex serpētibz quos custodiūt veditores. Itē
Aristo. li. viij. Vigalis. id est mustela pug
nat cōtra serpētes et munit se pastu rure. et
maxime pugnat cōtra serpētes comedētes
mures. qz ipa venat mures et māducat eas
Itē li. viij. dicit. qz serpētes multū diligūt vi
num. et ideo venant eū eo. Similit? diligūt
lac valde et sequunt odorē eius. et ideo si ali
cuius ventrē serpēs subintrauerit extrahit
potest lactis odore. vt dī dīez. et etiā Diak.
Itē Aristo. li. liij. serpētes habēt propriū
qz possunt mouere caput ad poster? corpe
quiescēt. et causa hui? est qz armille spondi
lium serpentū creant ex cartilagine. et ppter h
sunt bone flexionis. et hoc fuit necessarium
ad aspiciendū retro vt possint ventere caput
ad aspiciendū corpus suū longū atq; stris
ctum. alit? em nō possent regere corp? suū ni
si tuuarent eleuatiōe capitis ad toti corp? p
cauendū. Itē Idē eodē. Serpētes natāt
in aqua p corpis inflexionē sicut repūt i ter
ra. nō em dedit natura serpētibz pedes ad g
diendū. cui? causa est corpis nimia longitu
do qm si habuissent mltos pedes eēt ma
li motus qn essent sup pinnulas. similiter si
plures alas dedisset valde ppinquas essent
grauis mor?. et si ab inuicē essent remote ad
sustentandū residuū corp? longū et flexibile
nō sufficerēt. et ideo qd faciūt pīces habē
tes pinnulas spaz ptractiōe et aues alarū
extēsiōe: hoc faciūt serpētes sola corporis
flexione. Sunt et quidā pīces siles serpen
tibz in longitudine q eadē de causa habent
pinnulas paucas vel nullas. natāt corpōz
sola inflexione sicut murene et pīces fastaz
qz q a nobis dicunt cōgrī q marīne sunt.

anguille. et hmoi. et ideo qz tales pīces sunt
serpentibz in creatōe siles: habent tantūmo
do duas alas vel pinnulas aū et vtunt eoz
poris flexibilitate loco pennaz. et alarū. et
ppter hoc repūt in terra et viuunt longo tpe
etiā sine aqua sicut viuūt serpētes sine cibo
Itē idem in eodē. serpētes aut habent vīas
et itestina a quibz aliqū exit supfluitas sicut
habēt alia animalia generāta. s; nō habent
vīā exit? vīne. quia carēt vesica. Itē ibidē
in eodē. Serpētes inuoluunt ad inuicē quā
do pueniūt ad coitū et amorē. qz nō habent
vīgā neq; testiculos. carent em vīga quia
nō habēt crura. et carent testiculis ppter lon
gitudinē corpis. et si haberēt eos infirigidaz
retur sperma ppter tardationē sūt extrus. et
sic esset minus pueniēs generatō. Itē idē
vīij. Nō accidit generatōi serpentū error et
monstruositas nisi raro. et hoc accidit ppter
figurā matricis que lōga est et recta atq; stris
cta. vnde et oua serpentū sunt disposita fm
actē ppter longitudinē in matrice Has et m
tas alias ppterates anguillū et naturas rectas
tat Aristō. qz pīez q ordinē esset longū. s; h
dicta in generali nūc sufficiāt. de vīualibus
prietatibz et oībz fere notis infra dīcet in lī
tera S.

De Aspidē Capitulum. IX.

Spis est anguis moritur veneno p
a niciosissim? ab aspergēdo aspis dī
ctus eo qz moribz venena immūtat
mortifera atq; spargat. vos ei greci venenū
dicūt. vt dī. Itē li. xij. c. liij. Et seqt. Aspidis
diuerse sūt spēs. et habēt dispares effectus
ad nocendū. s; Dispās q latine simula dīc
tur. qz quē in omozderit sūt interimit et occi
dit. Itē spalis est gen? aspidis q somno necat
Hūc cleopatra sibi apposuit et ita morte q
si somno resoluta ē. Itē emorots est aspis
sic dīctus. eo qz ill? sugit sanguinē que per
cutit. et q ab eo mortus est dissolutio venis
fluxu sanguinis vitā sūt. grece em emath
sanguis dī. Itē prester est aspis horribilis
semp ore patēte et vīrus euaporāte incedēs
de q Lucanus. Dracq distendēs auid? fū
mantia prester. Quicūq; ab eo pcutus fue
rit distendit et enor: mī infectione corpis ne
catur. vt dīc idem ibidē. Itē seps est mori
ferus aspis et tabific? q cū hominē momo
derit statim eū destruit et consumit ita vt mor
tu serpentis totaliter liquefiat. nec solū corp
pus sed etiā ossa veneno dissipat et enemat

proprietatibus. s. De Animalibus in Speciali

cul? poeta sic meminit. Quiaq; dissoluens
cū corpore tabific? seps. vt dicitur Idē. Sūt et alia
genera aspidis multa quoz tāta est virulen
tia q; etiā mediāre lācea venenositate sua pe
rimūt se tangentē. Itē dicitur Arist. in li. de ven
nentis. quere sup li. v. c. de venentis. De aspi
de etiā i genere dicitur Arist. li. viij. Fert inquit q;
aspis cū ceperit partē incantatorē qui eā qui
busdā carminib; prius euocat. vt eā d; cauer
napā ducat. illa cū egre noluerit vnā aurem
in terrā pmit. alterā vero cauda obturat et
operit. sic illas voces magicas nō audies
ad incantatorē nō erit et ei? imperio nō obe
dit. Hucusq; Arist. De aspidē vero dicitur Plin.
li. viij. c. xxiij. pēssa mēbra ab aspidē intus
mescūt et vte sine partib; amputatōe que sūt
cōtracte aliquo remedio pualēscūt. vñ autē
bulc pestifero angui est sensus vel effectus
cōpares suos pugalī affectu diligūt nec sū
ne cōparz cōsortio bene viuūt. vñ alterutra
interfecta incredibilib; vltionis cura altera
psequit interfectorez et illū solū in quācūlib;
populi agmine agnosces infestat. mitit iter
rumpere oēs difficultates. permeat spacia
nec nisi veloci fuga aut amnib; aut fluijz
coerces qñ vltio de morte cōparis assumat
sed ptra ei? maliciā natura dedit remediū
et medelā. hebetē em dedit et naturā vltum
nā oculos habet in temporib; et nō in frōte
et ideo nō potest videre aduersariū directe
sed oblique. ppter qd nō potest bene psequi
hostē visu sed potē auditu sequi vlt olfatu
nā in his duob; sensib; magis viget. vt dicit
Idē. Itē dicitur Varclan? q; aspis nō nocet
indigētis afris et mauris. naz et illi pueros
suos quos d; se natos habet inspectos aspi
dē obijciunt. et de eoz semine fuerint nihil
ipīs penit? nocet aspis. s; statim moriūt ab
aspide si fuerint adulterini. Et hoc expresse
dicit Plin. li. viij. ca. vlt. Dicit em. sicut quedam
animalia indigētis sunt innoxia q; iterimūt
alienos. sic serpēs parcunt mīrifice illis q;
de terra oriunt. sic angues circa eufratē ter
re incolas nō ledūt nec infestat dormientes
alios aut cuiuscūq; gētis hōies cruciat eos
quide occidētes. Dicit etiā ibidez Plin? q;
Aristo. tradit in quodā mōre a scorpionib;
hospites non ledi. sed indigenas interlini et
occidi.

De Aranea. Ca. x.

Ranca vt dicitur Arist. li. viij. vermis ē
aeris ab aeris nutrimento nominata

que exiguū corpe lōga fila deducta et tele sp
intenta nunq; desinit a labore ppetuū susti
net in suo ope dispendiū. q; sepe ad modū
cum flatū vēti aut pluuie stillicidiū rumpit
rela sua. et tūc totaliter pdit laborē suū. Dis
cit aut Arist. q; aranea est modicū animal res
pūle multipes. sex vel octo hīs pedes q; s
semp habet pares et nunq; impares. et h; fuit
necesse vt sp esset ei? incessus equ? sic et ipm
onus. et h; est generale in habētib; duos vl
plures pedes. habet aut aliquos pedes lō
giores et quosdā breuiiores. ppter diuersas
quas facit opatōes. nā cū quibūdā fila sua
subtiliat et in longū ptabit. cū quibūdā pō p fila re
pit. et qñ vult in tele suspicte immobiliter se
suspēdit. maxime aut inter animalia anulo
corpis viget in aranea sensus tactus. Tūc res
dens in tele sue medio subito sentit muscas
telā in pte remotissima ptingentē quā sub
ito inuadit et aggredit tanq; hostē. de qua si
triumphare potuerit eā ne euadat inter tele
sue fila multiplē circūuoluit. et pmo capiti
insidens ei? hūiditatē fugit. et de tali musca
rū venatōe viuūt. nā ei? gustabile ppte est tal
humor sicut gustabile apīs est mel sicut dicit
Idē et Arist. Itē in genere araneaz ē diuer
sitas sexus vt dicit Arist. li. v. et est femia ma
ioris corpis q; mascul? et pedes habet lōg
iores flexibiliores et habiliores ad moriū et
am ad texturā. Et sic dicit Idē li. v. Tempe col
tus et amoris femina attrahit marē p fila te
le. et post mascul? femina. et nō cessabit attra
ctio donec p iungant. et mascul? ponit super
ventrē femine. et iste mod? est eis necessari?
ppter vētris rotunditatē. et ista pūctio mar
me est in fine veris et in pncipio estatis. et al
quādo i autūno et in pncipio hyemis. et tūc
maxime sunt nocue et eaz puncture ampli
us venenose. Itē Arist. li. viij. Genera ara
neaz sunt multa. nā quedā sunt puer diuer
si coloris et sunt acute et velocis motus. alie
sunt maiores et colore nigre. et eaz crura an
terioza sunt lōgiora et sūt tardioris motus
nisi qñ coitu stimulant. et nigre solēt terere
iuxta terrā inter foramina et manēt in textu
ra sua quousq; aliq; incidit bestiola. sicut
musca quā dephendūt. et si habent famē su
gunt ei? hūmiditatē. et tūc deferūt ad locū
suū vbi deponūt et reseruat eā donec sterum
esurte partiant et qñ totā hauserit hūiditatē.
deijcit residuū et reuertit ad venandū et non

venat. Quisq; reparat qđ ruptū est de textu-
ra, z siq; ruperit texturā incipit ipaz repare
circa occa-um solis vel circa ortū. z tūc ma-
xime laborat. qz tūc plures bestiole incidūt
in texturā. et femina parit z venat z mascu-
lus inuat eā. Abscōdit autē se in textura vel
sub tela ne a bestiōlis videat. z maxie qñ ē
magna. qz ppter eā magnitudinē nō de faci-
li operit. Factū etiā femina oua pmo ex qbo
modice aranee post formant z statim qñ pa-
riuntur ponit eas in textura. z statim se mo-
uent z disponūt ad terendū ac si i vtero ma-
terno sint instructe ad venandū vñd statim
aptant retia puenientia pde sue. Et est spēs
quedā araneaz q venant lacertū paruum z
incipit terere sup ipm quousq; liget eū orifi-
cium ligatōe forti z tūc saltat sup eū et pun-
git quousq; moriat. Itē in eodē dicit idē. q
sepe inueniunt quedā aranee in aluearibz
apū z ille corrūpuit mel z sugunt liquore z
sic circa fauos faciunt texturas z corrūpuit
eos. Itē dicit Aulic. z Plin. de generatōe ara-
neaz. li. vi. c. xxi. Araneaz natura precipua
admiratōe est digna. cū plura sunt genera-
inter q est quedā que dicit spalangio. cū cor-
pus est exigū. variū. acuminatū. veloz ad
saltū. nociū habēs morsum. Alia ē species
maioris corpis z nigri coloris z cruris lon-
gioris cauernas sibi terēs in angulis iuxta
terrā. Tertia est spēs que erudita cōpositio-
ne cōspicuas terit telas. Admirandū est tñ
qualiter tāto opti sufficiat materia lanigera
que de aranee vtero ad tāte tele texturā pau-
latim vt credit extrahit. et tñ eā vter? vñ a
tali materia vacuū inuenit. Nec videt eē ve-
rum qđ dixit democritus. q tāta esset vētris
araneae corruptela. vt ex eius egestione tāta
fertilitas lanifera generet. vñ z democritus
reprobat. Aristo. li. viij. q dicit eū i hoc verū
ratē nō dixisse. Cū videt esse rō. qz aranee
z alia hmoi annulosa modici sunt nutritiō
z parui cibi ppter defectū sanguinis z calo-
ris vñ cū aranea nō tantuz cibi capiat qñ i
cōparabilitate ad pparationē tele pūne p
emittat. maior est supflui emissio qz cibi su-
prio. et maior est egestio supflua qz digestio
necessaria ad pseruationē debita animalis
vt dicit Aris. vel Alfr. Itē Plin. dicit. No des-
rato vngue rotundū z teres educit filum et
miro artificio deducit stamia ab imo ad su-
premu. z itez deducit trasuersaliter d pun-
cto ad punctū lineari distantia filū suū. z o-

mines lineares traci qñ i punctuall medio
in equali distantia a cetro copulat z cōnectit.
deducto autē stamie vt ibidem dicit Plinius
terere incipit a medio circūato orbe adne-
ctens subtegmina z maculas adnectēs sp.
z quasi reticularitē p paria intervalia que i
teruallūculata foramina miro artificio sunt
nūc quadrata. nūc oblonga. nūc rotunda
tāto strictiora quanto sūt viciniora medio.
z tāto laxiora quāto remotiora sūt extremo
Quo autē medio filiū filo tāindissolubilitē
iungat z nodū nodo applicet z cōnectat vñ
suo nō indicat z rōtis iudiciū vñ affirmat
Mira autē leuitate p fila sua que humanis
visibus vñ sunt pūta se eleuat quasi volēt
hinc inde se trāfferēs locū mutat. Itē dicit
idē. q qđ iū extrema tela fila durant si casu
aliquo rūpā ipa tela. semp a medio incipit
resartire qđ ruptū est quasi nūllū iudiciū in
corpe tele esse integz qđ iū mediu nō est fir-
mū. Itē dicit idē. q in eis sunt auguria. Nam
fm q tpa sunt futura alit vel sublim? solēt
pponere fila sua. Itē ibidē dicit q multatudo
araneaz signū est inundatōis pluuiarū. Itē
li. xliij. c. iij. de lestone ficuuz. dicit q aranee
quedā circa germia vineaz z etiā flosculos
arboz faciūt texturas ex quaz circūuolutō
ne pereūt arbores et vinee qñ sunt in germi-
ne vel in flore. Porus spalangiois ē mor-
tiferus z venenosus nisi ei citius succurrat
Sed eā venenū extinguit vñ plātaginis si
debito modo apponat. z ido vermes alij vt
lacerte z botraces puncturaz aranee formis
dantes succo plātaginis se ruenit. vt dicit Plin.
Dial. z Aulic. in ca. de venenis z mac. Ara-
neaz autē tela vt dicit Aristo. z Plin. ex earum
visceribz qdammodo nature artificio gene-
rat. subtilissima ppositio ē terit more retis
pponit z parat. filis subtilissimis cōnectit z
hoc ne a muscis z alijs bestiōlis quito ten-
ditur ppter grossiciē videat. Cū labore quā-
dam cōponit iū miro modo facillitē dissipa-
tur. ignē nō sustinet. ventū timet cū ipa
tela rumpit z subito denudat. Et qñs ve-
nenosa sit aranea de cū egredit visceribus
tela venenosa nō est qñ multū visibz medi-
cine vtilis reputat. Nam vt dicit Dial. Tela
araneaz alba z mūda puluerulētis foridibz
nō admixta vires habet cōstringētes. aglu-
tinantes et refrigerātes nō sanguinē restrin-
git a vulnere defluentē supposita vulnē p
bibz fieri sanit et sanat plagā recētē z phibz

proprietatibus. s. De Animalibus in Speciali

inflaturaz sanitate vulneris retardantē. Est aut genus arance quā spalanā vocāt, vt dicit Plinius, c. lxxv. et ē hec aranea similis formice sed longe maior corpore. rufum habens caput, reliquū corpus nigrū est coloris. respersum albis guttulis. acerbior est et ictu vipere. Vult aut supra furnos et molas. Cuius contra ictu est remediū allaz et generis ostendere sic percussio, et ad hoc cōseruantur cū mortue inueniunt. Quatuor cortices contriti et potati medentur morbi mustele. Est aut aliud gen^{us} lanuginosius grosso capite, et dolor puncture et sicut scorpionis. et morbus in genua labefactant et accidit caligo et vomitus. Est et aliud gen^{us} arance nomine myrmicoleon sine myrmiceon, quod alio nomine dicitur formicoleon, formice similis capite albo, habes nigrū corpus distinctū maculā albis. cuius morbus vespaz dolore torquet, et dicitur formicoleon, quia formicas venat ut leo, et eaz sugūt humiditatem, sed a passeribus deuorantur et ab alijs animalibus ut formica. Remediū aut contra morbum omnium aranciarum est cerebrū gallinaceū cū exiguo pipēris bibulū cum vino dulci. Item coagulum agni potatū cū vino sanat morbus aranciarum. Idem facit cinis vngule arterie cū melle. Item melle contritus posite super morbum extrahunt venenū et mitigāt dolorē. Sūt et alia remedia quę enumerat, sed hec sufficiāt. Dicitur tamen Leonodēca, vj. aranea longa et cādida tenues habēs pedes et trita i veteri oleo de soluere albuginē oculorū, etc.

De Ape Capitulum. xli.

Pes est animal multipes et breue inter omnia animalia anulosi et insecti corporis in multis obtinēs pncipatū vt dicit Plinius, l. xj. c. vj. paruitatē sui corporis recōpensat ingenij magnitudo. Quis autem possit interuolatilia cōputari, tamē quę pedibus utitur in quibus est vis pgressiua merito potest inter gressibilia numerari. Preter hoc proprietates superius l. xij. positas sub littera A. alle sunt hic ponēde quas rectat plinius, libro xj. ca. vj. sic dicens. Inter omnia est admiranda apū solertia qua mella contrahunt succūque dulcissimū subtilissimū et saluberrimū in fauos cōponūt, et ceram ad vsum vite humane puelle operādo p̄ficiunt, hyeme latent et recōdunt, quia vires nō habent ut nūtibz p̄uincisq; resistent ac flatibz aq̄lonis. In vere aut cū sentiūt fabas florentes ad ope

ra exeunt et labores. nullūq; licet vacare octo p̄ hos dies. Primo fauos cōstituit cerāque fingūt. domo scq; ac cellulas faciunt. deinde soboles et postea mella cōficiunt et cōponūt. Tectū aut alucaris sui: lachrymās et succū arborū gumosam vim habentium p̄ totū linitunt, et contra allaz bestiaz audaces se mutant, put possunt, feces si fuerit nimis late p̄fringūt et eas succis predictis linitunt. Prio aut p̄ fundamento sui opis crustulas quidam ponūt amari saporis quā multū cōmōsim vocāt. deinde faciūt aliā dulciore quę cere est intus quā multū dulceros vocāt, tertio ponūt materiā grossiorem quę fauorū est stabilitati. et illam materiā p̄polim mlti vocant, et ista triplici tela a frigore et alijs iniurijs munitur fauos suos. Nō insident fructibus, sed a floribus nō marcidis sed recētibz recolligūt materiā ex qua mel et ceras cōponunt. Quādo aut flores vicini sunt p̄sumpti mittūt speculatores ad vltiora pabula requirēda, et si apprehēderit eas nos in expectatione excubāt supine ut alas suas p̄tegāt a pluuia et a rore, ut facto mane expeditur volent ad op^{us} suū habētes alas suas secas et expeditas ad volatū. Ordināt excubias suas more castroz, de nocte quiescūt vix mane donec vna omēs exierit gemino aut triplici elbombo ut buccino aliquo, tunc vniuersę puolant si dies fuerit mltis futurus. p̄dūināt enim imbres et ventos et tūc se cōtinēt infra tecta. Quādo p̄scūt celī tēperiem futurā: cum agmine p̄cedūt ad opa, et tūc alie flores aggregāt pedibus, alle aquā ore guttasq; lanuginē totū corpus simul portant, adolescētes res p̄o ad opa exeūt et pueniunt et afferūt supradicta, seniores p̄o intus opant. Que flores cōportant p̄mo onerant pedes anteriores et post alios donec rostro pleno remeant totaliter onerate. Excepiūt aut sic onustas trine vel quaterne easq; exonerāt p̄m q̄ intus sunt ordinate. Foris enim officia sunt diuisa. Alle ei domos cōstruūt, alle possūt, alle cibum parāt ex eo quod allatū est, nō enim separatim vescuūt ne inegalitas cibi t̄pis et opis fiat intus eas. fauos linealiter et ordinate componunt et in supiori p̄te suspendunt. Ceras cadētes fulciūt p̄mas lineas paz replēt de melle, nouissimas autē maxime solēt adimplere. Apes aut gerule quę necessaria dūebūt timent v̄tū flatūs, et ideo volant iuxta terrā et quādo sunt onuste redeūt ne aliquo flatu

impediant et quādoq; lapillis se onerant vt
lapilloz grauitate sint p̄ra venti imperum
magis fice. Vtra aut̄ inter eas est obserua
tia discipline. nā inertia cessantuz ab opere
notat̄. et eos mox castigant. imo morte pu
nūt opari nō curātes. Vtra int̄ eas ē mūa
dicia. nullq; inter op̄a sua spūctie permie
tunt. Egestionē apū que opant̄ ne lō
ge recedat̄ alle cōgerunt in locū vñū et cūct̄
vnde alueari. Qñ aduersperafet̄ intrant in
domos suas et strepunt donec illa eadē que
eas excitauit circūuolēt. et eodem quo exci
tauit bombo eas inuict̄ ad quietem. et tunc
om̄s rep̄et cōticefct̄. Idem in eodē ca. tñ.
Item per apes summa equitas exercet̄. Fe
riūt em̄ om̄es eaz pacem dissolūtes. et eaz
melle dūripere cupiētes. Regē siquidēz ha
bent apes q̄ nō aculeo armatus est. sed pos
tius maiestate. vt dīc̄ idem. ca. xvij. vel sibi
aculeū. vñz ferēdū natura sibi negat. Nolu
it̄ em̄ natura ipm̄ seui esse ne cito peteret vl
tionem. et ideo et telū detrahīt et inermē dere
liquit. vnde cōstat apū imperatorē aculeo nō
vñ. Vtra andā eaz circa regē plebs obedi
entia. nā cū procedit. totū examen circa ipm̄
conglobat̄. et ab ipō agmine velut acle mili
tum clingit et vallat et p̄e multitudine obser
quentiū tūct̄ p̄is vñz videt̄. Lū popul⁹ apuz
in labore est. ipe intus est et circūit. similis ex
citāt. sol⁹ a labore est immūns. Circa quez
et apes assunt quedā habentes aculeū tāq;
lictores qui auctoritate assidua regis sūt cus
todēs. et ipe raro p̄cedit foras nisi quando
examen totū debet exire. Cui⁹ exitus intelli
git̄ ante dieb; aliquot exercitu murmurāte
et quasi ad exitū se p̄parante. Vnde siq; tūc
regi apū p̄cūderet̄ alam. totū examē tūc
tempis nō exiret. et quādo p̄cedunt singule
regis obsequio se offerunt et ei p̄oxime esse
volūt. regē fessum humeris subleuant et fari
gatū totū portant. si qua lassā defecerit vel
ab acle errauerit. odore p̄sequit̄ vbiq; rex
p̄cedit. et vbiq; rex p̄cedit ibi ceterē figūt
castra. rege viso totus animat̄ exercit⁹. ipoc;
amisso totū agmē dilabit̄ ad aliū. quā sine
rege esse nō possunt. Ad aluearia subintrāt
quedā falsē apes que fuci nuncupant̄ habē
tes magnū vētrē. furtimq; deuorāt mella.
et has apes interficiūt quādo eas deprehen
dunt. Quā ver est humidū fetus apū mul
tiplicant̄. et mella depauperant̄. et econuerso
quando ver est sicci⁹. deficiunt in prole et in

melle multiplicant̄. Si aut̄ defecerit in ala
uearib; cibis. impetū faciūt i p̄oximas pa
postro raplendi. et cōtra eas alle aciem dūctā
gunt si rectorē habent. et si que fuerint apes
fauentes inuadētib; parant eis inuatores
nec eas impetūt sed potius eas sibi associāt
et defendunt. Vltis alijs de causis actēs
cōtrarias cōstituit̄ duo impatores cū mul
ta rīta. que dūmcatlo in tactu pulueris aut
fimo totaliter dissipāt. Itē idem caplo. rīta.
Apes quedā sunt rustice ac sinefres horā
de aspectū et ceteris tractūdores. sed labore
et opere sunt p̄stantiores. Alie sunt vrbane.
quaz quedā sunt breues et vrbane ac rotūde.
alle sūt longe sicut vespe et ille sūt alijs dete
riores et sunt pilose. et quedā ex his sunt al
be q̄ in melle mella faciunt. Siluestres p̄o
in arborū cōcūtarib; mellificāt. Aliquan
do i aliquo terre specu Quib; natura dedit
aculeū ventri confertū ad vñū tactū. quedā
autē ex vñdīcādī ardore ita p̄funde figunt
telū q̄ cōsequitur subito inestūm. et tales
cito moriunt̄. alle quidē aculeū perdūt et vi
uentes vltē mellificare nō possunt. s; ca
stratis vñro nocere parit̄ et p̄desse desistūt
Odores feridos et ceteros fumos maxime
odit̄ et fugiūt. in reb; aut̄ odoriferis locum
dant. Cancroz odore siq; eos iuxta decoo
quat exanimāt. Qñ rex eozū morit̄ tristitia
torpent funerantūq; more cōcomitant̄ epe
quias et meret plebs magno dolore rege pe
ste cōsumpto. nō cibos tūc cōuehūt. non p̄
cedunt. tristi tamē murmure glomerantur.
Circa corp⁹ ei⁹ luctū nō minūūt. imo nisi
subtrahat̄ mortū. fame et dolore moriūtur
Villaritate ergo apū et nitore sāt̄ras estimat̄
Dīcētā idē apes incurrere multas infirm
mitates. nā vt dīc̄. ca. x. egrotāt qñ nō p̄ficiūt
fetu suū. Inimicat̄ etiā vel aduersat̄ eis res
sultans son⁹ echo. Nūmis ei facit eas timē
das. inopinato sonitu terrēs eas Inimicat̄
etiāz eis corrupta nebula corrupens flores
quos depascūt. Aduersat̄ eis aranee qñ se
sociāt eis et i aluearib; faciūt itecturas. P̄e
stifera est eis etiā musca quedā filis papillis
oni q̄ insilit in cādelas. naz papillis depascit̄
ceras et relinqt̄ stercoza ex q̄b; generant̄ tere
dines q̄ ceras p̄cipuas appetūt. Hocet etiā
eis auiditas p̄st. qz nimia floz satietate re
plent. et maxime h accidit i vere. Oleo qdē
exanimant̄ sicut et oīa anulosa et infecta. p̄d
pue si capite vincto in sole ponant̄ s; asperit̄

proprietatibus. I. De Animalibus in Speciali

aceto renuiscunt. Aliqui etiam habent sibi mor-
tis et morbi causas quoniam sentiunt sibi subtrahi
mella nimis auidè duorantes. Vuculq; pli-
nius. Insignes etiam proprietates et notabiles
recitat Avicenna. li. viij. c. liij. Apes inquit cibant
ex melle et comedunt inde par. sed quoniam infir-
mant tunc comedunt mel et non exiit de domi-
bus suis. et quoniam inveniunt domos mudas siue
aluearia faciunt in eis domos fertiles cereas
Et quoniam officina aluearum sunt nimis ampla. di-
minuunt amplitudinem cum quidam viscositate nig-
ra in odore est acuta. et edificat primo domus
regis. et illa domus similis est foramini. et post
alias domos secundum diversitatem maiorem vel mi-
nores. Masculi autem tantum operantur domos
suas. et post non est operatio nisi ad comedendum
mel et mellificandum. et apes primo morantur in
fauis suis. Et quoniam est tempus exeuendi ascendunt
in altum secundum formam pyramidis. et postea rede-
unt et comedunt mel. Et rex nunquam exiit nisi cum
exercitu. Et masculi non habent acumen nisi forte
pauci. tunc appetunt pungere sed non possunt. Et re-
ges apum sunt duorum modorum. unus rubeus et alter
niger fere sicut carbo. et est in duplo maior quam
apis que mellificat. Et sunt apes masculine ma-
gis pigre quam femine. et meliores sunt apes mi-
nores et rotundiores habentes varios colo-
res. Et apes que pascunt in montibus pratis et
hortis sunt minores et meliores. et faciunt mel
simile in pratis et leue. Apes autem que non sunt
hone non faciunt mel equale nec simile. Sed
apis que se adheret foramini mellis efficit mel
melius. aliter ei corrumpit de facili. et generant in
eo aranee que corrumpunt mel. Dupliciter cau-
sa videntur apes mellificantes aculeo. scilicet ad ofen-
sionem. et ad humilitatem superflue superprodes. Vis-
um ignea est in acu. et ideo coopat valde ad con-
sumptionem superflui humiditatis et mellis immu-
tationem et preservationem. Item subintrat sepe al-
uearia quedam musce male que faciunt alijs mu-
scis paruis tedui. quas multi vocant grisas
nes. et illi grisanes perforant et corrodunt alas
aliarum. sed vere apes persequuntur illas muscas
et pungunt eas nec permittunt eas cadere su-
per domos suas. Et apes mellificantes in-
ficiunt masculos nocentes eis. et reges malos
quoniam eas non bene regunt sed tantummodo de melle
nimis comedunt. et precipue faciunt quoniam mel
erit paucum. Et apes parue pugnant cum longio-
ribus quoniam non operantur nec laborant. et nituntur eas
eicere de alueariis. et per talium electionem meli-
orat mel et auget. Est autem unus genus apum

quod dicitur labion et interficit apes mellifica-
tes. et destruit earum domos. Et hoc est. quoniam sunt
vigiles et bone custodie. et quoniam intrant aluea-
ria in melle subito se infigunt causa deuorandi
diuinitatem quoniam non possunt euadere. et tunc statim
a veris apibus huiusmodi interficiuntur. Et an-
tequam rex crearet rationabiliter per duos dies ante. sci-
unt alie quid rex sit facturum. ut obedire illi par-
rate sint. et quando reges creant quilibet huius ca-
terua vna. et illa caterua non vult habere alium re-
gem nisi quem primitus acceperunt. Et si alius
rex voluerit esse rex illi comitat. ipsum ineffi-
ciunt. Et postquam exierint pulli et fuerint pauci
expectabunt societatem alteri examinis. et sic
simul securi perficiunt. Et postquam ceperint
volare pulli et fuerint equales magnis festi-
nat opus suum et senioribus plurimum coopantur.
Nulla autem creatura ardentior est ad vindic-
tam quam sit apis quoniam ad iracundiam prouocat. et ideo
sepe grandes preternit exercitus multitudo
apum. quando contra diripientes mella resis-
tere compellunt. Fumum et fumum super omnia ab-
horrent apes. et ideo laborant pungere feces
et squibala sua quoniam volant. quoniam earum feces se-
tent valde. et ideo ab eis domos suas valde
de purgant. Virgines apes et iuuenes me-
lius operantur et faciunt mel melius quam seniores. et
non tantum percipiunt nec tantum ledit earum percussio
sicut senum. Potant autem apes et bibunt. sed aquas
tamen claram. siue prope siue a remotis hauriant.
nec potant nisi prius perciperint fecem suam. Et
maxime mellificat in autumno et in vere. Et
mel veris melius est propter florem nouitatem et
ampliozem puritatem. Et apibus placet armo-
nia. scilicet sonitus cantus et percussio palmarum. et ideo cum
cantu et peluuii aut cymbalorum tinnitu ad al-
ueare reuocant. Et quoniam dimittit apibus multum
de melle pigrescant et minus operantur. et ideo oportet
ut in alueariis eis mediocriter dimittatur.
Vuculq; Avicenna. li. viij. Multa alia ponit in quo-
bus concordat cum Aristotele. li. viij. Plinius. in. xij. Que-
re super li. xij. i. lra. A. ubi inuenies multa que ab
Aristotele et Seneca et alijs autoribus sunt excerpta.
Sed hec sufficiant.

De Bone

Laplin. XII.

b Os grece boetes nuncupatur. que latine
nitron vocatur. eo quod terram terit. cuius
latitudo pellis a metro usque ad crura palles-
cia dicitur a pelle ipsa. scilicet dicta quasi pellearia quod gra-
uerositas. et bone est signum. ut dicitur Ipsi. lib. xij.
bonum autem ut dicitur circa societas eximia pietas est

Liber. XVIII. De Sensibiliū rerū

Nam alter alter inquit cum q̄ p̄ colluz ara-
trum ducere cōsuevit. z frequēti mugitu
pium testat affectū quādo ipm̄ cit⁹ inueni-
ri nō pringit. De bob⁹ p̄o dicit Plin⁹ lib.
viii. c. lvi. Bob⁹ indicis cameloz tradit es-
se altitudo quoz cornua sunt in latitudine
quatuor pedū. Et sequit̄ ibidē. Soli boues
inter animalia retro ambulantes pascunt aq̄
calide ablutiōe dicūt pinguescere. Quī cor-
nib⁹ capitis iungūt plus laboris possunt
sustinere q̄ qm̄ cernice inuicē copulant. In
syria sunt boues q̄ nō habent palearea sub
gutturē sed gibbos in dorso. Boues quoz
q̄larata hñtes cornua dicunt̄ esse in ope ex-
cellentes. Boues nigri color⁹ parua hñtes
cornua minus reputant̄ vtilēs ad operādū
Maiores cornua z spissiora habent boues
q̄ tauri. z post castrationem bos in corpore z
in cornib⁹ augmentū recipit. pariter etiā p̄-
ficiat in robore z p̄tute. nō tñ est tante animo
sitatis nec audacie sicut ante. magis aut̄ effi-
cis domit⁹ matur⁹ z q̄ctus patiens laboris
z motus tardioris z incessus grauior⁹. Itē
Plin⁹ ibidē. Natura optima bouū sit in trima-
tu. post trimatuz aut̄ nimis est sera. sed ante
p̄matura. optime p̄o cū boue iuuenis im-
buīt. locū em̄ laboris agriculture habem⁹
hoc animal. Tāta etiā fuit cura ap̄d p̄ores
boues nō ledere vt q̄ p̄caci aīo mor⁹ boues
occideret sine causa. puniret̄ grauius tanq̄
colonū suū interemiss⁹. vt dicit idem. Est ei
animal mite z mundū non solū vñbo hoīm
necessariū. verū etiam ad immolandū in ar-
deoz est p̄gruum z aptū. nā et bob⁹ optime
fuit victime z laudatissima fit ex eis placas-
tio deoz. Bos aperit trā vomere z incidit
z colit arua z ea gignēdis fructib⁹ apta red-
dit. Bos carnib⁹ reficit z nutrit. pellis eius
multis vñbo puenit. et etiā fumo terra impi-
guescit. eius cornua calefacta remollunt̄ et
rectificantur. et quibus vascula diuersa et
varia vñfalia pparant̄. Et cornib⁹ em̄ bouis
nis fuit arcus baliste quib⁹ tela p̄tra hostes
iacant̄. fuit z toraces z arma quib⁹ infirmis
ora hoīs contra hostiū iacula defensant̄. fuit
z lucerne quib⁹ fugant̄ tenebre. fuit z pe-
ctines quib⁹ capita a foridibus emundant̄.
Bouū etiā cornib⁹ vtunt̄ venatores. nā
cū eis terrēt feras z incitāt canes venaticos
vt fugientia animalia insequant̄. Cornib⁹ in-
sup vtunt̄ scriptores z pictores in quib⁹ va-
rijs colores optime p̄seruat̄. Vtunt̄ etiā cor-

num vñ bellatores quib⁹ buccinando for-
cū animant̄ rā pugnat̄ q̄ fugiētes ad acle
reuocat̄. Cornib⁹ etiā vtunt̄ custodes turtis
um z castroz siue speculatores q̄ ipoz soni-
tu ad vigiliādū mutuo se hortant̄. Ad mula-
ta alia cornua bouina sunt necessaria. Quā-
nihil est in boue qd̄ diuersis vñbo nō sit vñ-
ler etiā ē sim⁹. vt dicit Plin⁹ lib. xviii. c. lvi. Fl-
mus inq̄t bouis cū aceto sumat̄ p̄tra dolorē
articuloz hydropic⁹. etiā remediū singula-
re est si inde ad solē pungan̄. intercutaneus
enī p̄sumit humore z sedat ac rep̄mit infla-
turā hydropicā z tumore Dicit̄ p̄terea Plin⁹
lib. xviii. c. lvi. est inq̄t animal p̄uulū sile scara-
beo noīe burell⁹. s̄ inter herbas fallit bouē
z ideo sic est dictū q̄ p̄mit̄ eū. nam inter her-
bas quas bos diligit illud aīal se abscondit.
qd̄ aīal bos deuorat dū herbas incaute cap-
it. burell⁹ aut̄ deuorat̄. lecur bouis subla-
to sic inflamat̄ vt ipm̄ cū cruciatu maximo
tandē rūpat. vñ p̄ter on⁹ q̄ bouis ceruix p̄-
mit̄ z p̄ter dolore stimuli q̄ pungit bos. bu-
rell⁹ veneno dū ei⁹ ventrē subintrat inē dū
bos cū interitu cruciat̄.

De Bubulco Cap. XXII

Bubulus ēz bouū custos. q̄ ipsoz est
custodie ex officio deputat⁹. h boues
pascit z nutrit z ad pascua eos ducit
ac reducit. z dūz sunt ī pascuis p̄ pedes eos
colligat z p̄nectit. eoz ceruces iugo p̄mit̄ z
aratro eos iungit. cū stimulo p̄gritantes com-
pellit ad labores. et vt vñformit̄ aratū tra-
hāt stimulādo eos cogit. sibilo z cāntica eos
demulcet. z vt libēt⁹ iungit ferāt vocis melo-
dia allicit ipos z inducit. naturalit̄ enīz bo-
ues sicut z cerui diligit̄ melodiam. vt dicit
Aulic⁹. cū p̄ga eos dirigit z vt rectuz faciant
sulcū ipos instruit. nec solū cogit ad arādūz
vez etiā ad triturādū cōpellit. z ad p̄fringen-
das fruges ī area circūducit. finito labore a
iugo eos soluit ad p̄sepevt̄ r̄ficiāt eos dūc

De Bubalo Cap. XXIII

Bubal⁹ ē a boue diminutiuē dictus
g eo q̄ sili⁹ sit bobus. Est aut̄ animal ita
indomitū q̄ p̄ feritate iuguz non rectis
p̄t in ceruice. bubalos africa p̄creat In ger-
mania aut̄ sunt boues agrestes habētes cor-
nua inq̄tū p̄tesa vt regis mēsis ap̄ insignē
eoz capacitātē ex eis pocula flāt. vt dicit Plin⁹.
Est aut̄ animal magne fortitudis. vñ domari
nō p̄t nisi circulo ferreo narib⁹ ei⁹ infixo q̄ cit
sunducit. Nigri autēz vel fului est coloris

proprietatibus .s. De ſialibus in Speciali

paucos et rarios hñs pilos. cornua hz fron-
tem cornibz validissimis circūseptā cuius
caro nō solū est utilis ad escam: verū etiā ad
medicinā. Nam vt dicit Plin. li. xxiij. c. x. Caro
bubali cocta vñ assa hoīs morbus sanat. cu-
ius medulla cū dextro crure assumpta aus-
fert pilos palpebrarū et medet vicijs oculo-
rum. Sanguis ei⁹ cū aceto sup⁹ reſicientē san-
guinē mire sanat. cui⁹ vngule vñ solea bubā
line cū myrrha pfirmat dētes moros. Lac
bubalinū valet ptra viscerū torſiones. Nam
sua pinguedine delinit ea. vnde ptra disſen-
ſeriam multū pdeit. Valet ptra icter⁹ serpētū
et scorpionū. et ptra venenū salamādre et cis-
cute. vulnera rectia sanat. Fim⁹ bubali ca-
lescentis sanat apostemata dura et eoz duri-
cias spargit. Fel ei⁹ valet ptra caliginē ocu-
lorū. Sūt et qdam boues agrestes mire ma-
gnitudinis et tū summe sunt agilitatis. itan-
tū em sunt agiles vt fimū quē piciunt citi⁹
eleuēt sup cornū q̄ possit decidere sup ter-
rā. Hi boues odiūt et psequūt omne rubenū si-
ue rufum. et iō venatores rubens se induunt
vt eos puocēt ad eos inſeqndū. Venator
ſam videns bestia appropinquantem: retro
magnā arborē et forte se abscondit. bos pō
cornibz ita fortiter impingit in arborē q̄ p-
prie cornibz ab arborē detinet. et sic deten-
tus venatoris iaculis p̄fodit p̄ternit et ne-
cat. Est autē aliud animal ſimile boni agre-
ſti. ſed nō tamē magnitudinis. maxima hz
cornua multū alta et acuta cū q̄bz deſcūt ar-
bores et arbusta. ſed eſti p̄caua eſt quere⁹ ro-
bore ſuo deponit vñqz ad terrā. q̄ gratia par-
ſtus tandem caput ſummittit iter frutices ſub-
ſilia et plicata p̄gulta ſine vimina habentes q̄
rum completiōe et adherētia cornua beſtie
circūligant et obligant. vñ diu luctās cōtra
illas cōplexas virgultorū obuolutiōes ma-
gis ac magis ſe intricat atqz ligat. cūqz diu
luctās ab illis ligaminibz ſe nō expedit. imo
fortius ſe inuoluit: p̄ indignatione alte mu-
git. cui⁹ vocem horridam audiens venator
ſcit beſtiam illa q̄atā fore et detentā. vñ ipaz
ſecure venabulis impetrit et occidit beſtiaz
acerrimā in p̄gultis quam in nemoribz ma-
gnis inuadere nullatenus auſus fuit. et hāc
beſtia vocat phyſiolog⁹ apraleonē. Qui⁹ di-
ctis ſi fides adhibēda eſt mirū videt q̄liter
tam ſera beſtia de virgultis et nemoribz mo-
ſticis cornua nō eximit q̄ eiſdē cornibz ingē-
tes arbores deſcūt et p̄ternit. Eſt p̄terea q̄

dā ſpes bouis ſilueſtris quā Ariſt. in li. viij.
circa finē vocat bozikur et dicit q̄ magn⁹ eſt
ſimilitudinē tauri. et eſt ſiliis tauri. et hz cri-
nes deſcēdētes ad duas ptes ſpatularū ſic i
eq̄ eſt videre. et ei⁹ pili ſūt magis molles pil
eq̄ et breuiiores. et crines ei⁹ cōtinui vñqz ad
oculos. et ē color ei⁹ p̄gēs ad rubenū colorē
vel citrinū. et vox ei⁹ aſſilat voce tauri. et hz
cornua aliq̄ntulū incuruata et i vñqz cor-
nuū ſuorū cape pōt medietatē menſure. q̄ dī
bos et nō hz dētes ſupiores ſicut taur⁹. nec
crura ei⁹ ſūt multorū pilorū et aſſilant lane. et
ſindit vngulas hñs in pedibz duos ſortulas
res. et cauda ei⁹ eſt breuiſ respectu corp⁹s et
ipē canat terrā et erigit in cauādo ſicut. taur⁹
ruſ. et hz durā cutē multos icter⁹ patiētem. et
carnē habz valde dulcē. et ppter h venat et p
cutit. et qñ venat fugit et deſcit. et cū debilita-
tur pugnans p̄icit ſtere⁹ p̄ q̄ttuor paſſus. et
h facit qñ timet. Canes at venatici odorāt
ſup ſtere⁹ et dū circa tale odorem occupant:
beſtia fugiendo elongat. Itē dī Ariſt. de
vacca agreſti. li. x. et qñ appropinquat animal
pare⁹ adunabunt et eis multi. et pus p̄greſ
gabūt ſtere⁹ circa ipm et ponūt ſicut murus
et hoc eſt aial multi ſtercoris. vt dī Ariſt. Idē
et etiā Auic.

De Baſilifco Capitulum. xv

Baſilifcus grece. latine dicit regulus
b eo q̄ ſit vt dicit Iſid. rex ſerpentum
Ip̄m em vidētes fugiūt et timēt et iaz
ſerpētes ipi. olſatu em ſuo eos necat. ſtatu
et etiā aspectu interimit omne vinū Ad eius
ſiq̄dē aspectū nulla auis illeſa trāſit. et q̄uis
p̄cul ſit ei⁹ ore cōbuſta denotat. a muſtelis
tū vñcāt q̄s hoies ad cauernas deſerūt: in
q̄bz reguli dīteſcūt. Nihil em ſine remedio
ille pares omnium dereliquit. vñ viſa muſtes
la baſilifc⁹ fugit quem illa p̄ſequit et occidit
Eſt autem in longitudine ſemipedal. albis
maculis lineat. reguli aut ſicut ſcorpiones
arentia queqz ſectant. et poſtqz ad aquas p-
uenerint hydropobos et lymphaticos faci-
unt. Intoxicāt ei⁹ ipas aquas et mortiferas
reddūt eas. Vocat quoqz regul⁹ a mulis ſi
bſlus. nā ſibilis occidit anteqz mordeat ſi
ue p̄ngat. Hucusqz Iſid. li. xij. c. iij. Plin. ap-
li. viij. c. xxiij. dī ſic. Apud inq̄t heſperios et
ethiopes fons eſt q̄ a multis eſtimat caput
nili iuxta quē eſt quedā ſera que catobleſas
appellat. corpe quidem modica omnibz q̄s

mēbris iners p̄grane caput gerēs z sp̄ habz
deiectū sup̄ terrā. al's esset internecio hūanī
generis. qz oēs q̄ ei' viderint oculos expira-
rēt. Eadē basilisci sp̄ent' est vis quē syrena
p̄micia gignit: hīs in lōgitudine magnitu-
dinē. xx. digitorū cādidā i capite macula ve-
lut diademate insignit'. Sibilō omīs fugat
sp̄entes nec flexu multiplici reliquū corp'
ipellit. s; celsus z erect' in medio gradit' z i-
cedit. desiccāt frutices z herbas eturrit. nō
solū tactu: veret' sibilō z afflatu circūadia-
cētia oia destruit z corrūpit. Tātē etiā ē ve-
nenositas z p̄niciē q̄ tāgentē se cū hasta lō-
gissimā sine mora interficit z p̄sumit. Hūc
mustela domat z vincit. Qz deo nature ni-
hil placuit eē sū pari. Hōis itaqz basilisci:
morsus ē mustele. et tādē mors mustele dē-
esse feror basilisci. z h' qdēvz. ē. nūi muste-
le pastur' fricaciōe rute herbe s; tale mortife-
rū p̄mit' munit'. vt dicit Arist. z etiā Auicē.
Primo igit' mustela rutā herbā q̄uis ama-
ram comedit. z sic p̄tate succi herbe amare.
nature hostē intrepida aggredit' z deuincit.
z q̄uis basilisc' irremediabilē sit venenos'
q̄dū viuūt. in cinerē tū cōbust' veneni ma-
licia p̄dit Lul' cinis oparōibz alchimie vti-
lis credit'. z maxime in transmutationibus
metallorum

De Botrace
Caplm. XVI.

b Otrac que rubeta dicit' genus est ra-
ne venenose habitās in terra parit' et
humore. vt dicit' Plin. li. viii. senectū-
tem. i. vetustatē z senem pelle dicit' eas de-
ponere assiduū pastu quarundā herbarū.
venena tū sibi semp̄ reseruātes pugnāt p̄ra
araneā z sp̄alangionē z beneficio plantagis
eaz venenū supant z puncturā. cui' venenū
credit' esse frigidissimū. Et ideo omīe mem-
brūz qd' tangit reddit insensibile z stupidū:
achi esset p̄gelatū. Animal siqdem' est virū:
lentum. z iō ad irā se animat ad oēm tactū
vnde q̄nto pl' tangit tāto turgescit ampli'
z inflatur. quot maculis sub vtre respersit
tot nocumētis venenū ei' obnoxiū fore p̄bi-
betur. oculos habet quasi igneos z lucētes
z est tāto p̄niciosior quāto ei' aspect' arden-
tior īpuenit. z q̄uis claros habeat oculos
odit tamen solis aspectum z q̄rit latebras:
ac fugit ad cauernas quādo sol orit' z īp̄ius
radix terre sup̄ficies refouet. Herbas dul-
ces diligit. z eaz radices comedit. s; comē-

dēdo eas inficit z corrūpit. z ideo in hoz-
tis ruta que bufonibz z ceteris venenosis ē
infinica plātari cōsuevit. cui' virtute arcenē
ne accedant ad alias herbas z radices que
ibi terre cōmendant. loca fetida muscida et
fimoza bufo diligit. odorifera autē loca mul-
tum odit. vnde dicit' q̄ vineis incipientibz
florere fugiūt. qz odorē sp̄az nō possunt su-
stinere. De bufone autē dicit' Plin. libro. xxi.
c. lxiij. sunt rane multū venenose q̄ dicuntur
rubete que viuūt in vepibz z rubetis. que si
cut sunt grandiores sic z ceteris sunt p̄nici-
osiores. z sunt coloris altere subnigri altere
re sarrusi vel pallidi et sub citrini. Istas au-
tez rubetas dicit' habere duplex secur. vni
est summe venenosum. z aliud est remediū
z datur p̄ antidoto p̄ra toxicis seu venenū.
Oportet autē ip̄a experiri. p̄h' citur autē secur
in nido fornicarū z p̄re venenosam fornicē
fugit. aliā partē appetit z illā oportet reti-
nere z vni reseruare. Vira de his certatim
tradūt auctores. vt dicit' Plin. Dicit' em' i ei'
latere dextro esse os occultū qd' plectum in
aquā feruētē facit eā subito refrigerari. nec
vas feruere postea nisi os p̄mit' eximat. z il-
lo officulo vtunt magi ad amorē z odiū cō-
citandū. Dicunt etiā inde quartanas posse
saluari. Quātūcūqz autē vermis ille sit vene-
nosus. p̄ incinerationē tū z p̄bustionē amittit
vīm venenā z recipit maximā p̄tate medi-
cine. Valer' em' mīto mō ad carnis et cutis
aliq' casu p̄dite recuperaciōem z neruoz p̄solū-
dationē z vulnēz desiccationē z curā si des-
bito mō illo cinere q̄s vtiat'. Quere infra de
Rana in lra R.

De Bombice Ca. XVII.

b Ombic est vermis quidā nascēs in
frondibz cypressi fragini mori z tere-
binthi. vt dicit' Plin. li. x. c. xliij. Jū. au-
tem dicit' sic. bombic' est frondū vermis et
cul' p̄tatura bombicintū cōficit. Appellat' at
hoc noīe eo q̄ euacuē dū fila egerat z in eo
remaneat solus aer. vt dicit' idem. Vira autē
recipit h' vermis īmurationē. nā p̄mo nasci-
tur sic vermis similis eruce q̄ rodit folia ole-
rum z p̄pinos vineaz. h' vermis frigidus i
partēs bōbiceas telas araneaz mō tectit' p̄
mo sibi īterit cortice siue domū in q̄ habi-
tet. z p̄ra horrozē h̄yemis se defenset. tectū
ram autē suā facit pedū suoz ministerio q̄bz
subtilit' filū z pectinat. z sic id in telā ordi-
nat z cōponit

proprietatibus .s. De Stialibus in Speciali

De Camelis Ca. XVIII

Ameli vt dicitur Jli. li. xij. a greco nome sunt fortitudo q. quando onerant se in clinantes et accubantes coram onerantibus humilliant. greci enim came humile et breue dicunt. vel dicunt a camur qd grece curuum sonat. quia in tpe quando recipiunt sup se posdera sup anteriores poplices incuruantur. Cameli itaq. aialia sunt onerifera et masue ta ad portanda hominu pdera deputata et inueniunt in multis regionibus. s. potissime in arabia. et differunt cameli arabici a camelis aliaz regionu. na arabici duos habent in dorso gibbos. Sed reliquaz regionum camelus in dorso habet vnu tantu. vt dicit Jli. in eodem. Pli. po li. viij. c. xij. dicit sic. Camelus inquit inter armata pascit oriens. quoz duo sunt genera. bactrici scz et arabici. arabici camelus bina habent tubera in dorso. bactrici vnu habent in dorso in quo portant. et alia in pectore cui incubat. Cameli supiori ordine dentiu vt boues carerunt et ruminant sic boues et oues. vt dicit Jli. li. xij. vngula tame non diuiditur vt post dicitur. veloces sunt multum vt dicit Pli. et ideo valent in plijs committendis et etia in mercibus deferendis. Ultra assuetu camelus non pcedit spaciū. nec pl. osueto onerare suscipit ad portandū. odit hnt naturaliter et equos. et sicut etiam p quadrupedū tolerant. et qū bibunt turbant aqua. alie poru non gaudet. Vniunt qn quagena annis. qdā etiam et centenis et aliqui etia rabie incurrunt. Castrant camelus q bello pparant. fortiores enim sunt costu penitus denegato. Hucusq. Pli. De camelo po dicitur Aulic. sic. Camelus inq. mouet pmo pedē dextrū sicut et leo. et sol. habet sup dorsum additamētū. et habet pedes scissos. et in scissura habet pellem ad modū pedis anserini. et ille scissure sunt carnosae sicut scissure pedis vrsi. Et ideo etia faciunt eis boies somnolares et abluunt eis pedes ne pedū teneritudo subledeat. et aliqui etia in corde illi inueniunt os sicut etia inueniuntur in corde cerui. et habet quatuor conos in duobus mamillis sicut vacca. et camela se inclināt et vadit sup genua quādo appetit euz inasculo copulari et desideriu ei est feruens tpe amoris. et tūc paz comedit. et semp appetit coire supra locū illū vbi pmo coit. et vt dicit Arist. li. v. Appropriat camelis q solitarij sint in moribus amoris tpe et nullū pōt appropinquare eis nisi pastor. et virga came

lorum ē nervosa et valde dura. et ideo fiūt ex ea chorde arcuū. Item idē in eodē. Camelus habet tps determinatū ad coitū et amorē. Femina alit fetū in vtero p. xij. mēses. et nō coeūt ante trienniu et post partū qescit per annū. Item dicit idē li. viij. q. sunt qdam genera cameloꝝ q castrant vt sunt ad fugē cōmodū apriorē. Et dicit q tales cameli sūt velociores equis. et hoc accidit ppter ampli tudinē passus. S. de hoc qre infra de dros medario. Item nota ptra incestuosos d camelos. qz camelus vt dicit Arist. lib. viij. nō coit cū matre sua. Coopiebat enim mat cuiusdaz camelus pallio in qdam ciuitate et saltant su per eā fili. et q senties eam matrem suam de scēdit anq. coit. cōplere et momordit igeni atorē et occidit ipm. Exēplū est Arist. et pos nit simile de eā cuiusdam regis De camelo insuper dicit Pli. li. xj. c. xxxvij. Camelus caluescit inter quadrupedia sicut homo. et sicut ibutio et qdam alia inter volatilia. Dicit etia idē. q. inter animalia nō corniger camelus in supiori maxilla nō hz pores dentes. et ideo concordat cū animalibus ruminantibus in dentibus et in dispositioe ventris. s. nō i cornibus. Idē dicit Arist. li. xij. Animal cuius cibū est materia spinosa habet multos ventres vt camelus. et animal hūis cornua nō habz dentes in vtraq. mandibula. et ppter hoc camelus nō habet dentes in vtraq. mandibula sed in vna tantū quia careat cornibus. necessario igit fuit venter cameli talis dispositionis. et assimilat ventribus animalū carentium dentibus in mandibula superiori. et fuit creatio dentiu ei sicut in animalis habentis cornua. Et sequit ibidem. Etqz cū camelus est spinosus necessario fuit lingua eius carnosa ppter duriciem palati. Natura q palato vti sicut pte terrestri dentiu. et ppter hoc ruminat camelus sicut habetia cornua. quia ventres eius ventribus habentiu cornua as simulant. Recipit itaq. cibū in pmo ventre penitus indigestum. in secundo aut incipit digeri. in tertio melius. in qarto digestio penitus complet. Et ista ventru diuersitas fuit necessaria ppter grossiciem nutrimenti siue cibi. qz parum dentibus molit cibū. Item Arist. libro. xij. Camelus nō habet fel di stinctum super epar sicut necelephas. quia epatis naturā habet valde sanam et sanguinē naturaliter dulcē et in talibus animalibus nō inuenit fel. aut si inuenit in venis valde

galibz inuenit. Et iō dixerit antiq̃ sic Ana-
ragoras q̃ cameli p̃p̃t p̃uationem fellis sūt
vire longioris. Q̃ dicitur ṽnū aīalia p̃p̃t
būtia fellis q̃ illa q̃ hūc multū. Et iō posuit
Anaxagoras q̃ fel esset cā infirmitatū oīm
acutay q̃n. s. multipl̃ ad pulmōē z ad ali-
as partes corp̃is se diffundit. S̃z d̃r Ar̃.
H̃ esse falsum. q̃ multa aīalia in q̃b̃ nō inue-
nit fel: acutay z mortiferas aliq̃n sustinent
passiones. vt p̃t̃ in camelis q̃b̃ accidit ali-
q̃n podagra z rabies. ṽñ p̃stringunt pedes
sui z interficit eos ista infirmitas. z t̃ñ erēt
felle. vt dicit idem. Ducusq̃ Arist. De car-
melo etiā dicit Eōtan. an dicit ṽniuersalibz
Lamelus est animal calidissimū ex natura.
z iō naturalit̃ est macilentū. Lalo: em̃ totay
trahit sanguis vinctuositate. z iō remanet si
ne multa crassitie. z camelinū lac subtile est
lacte alioy aīaliū z min⁹ vinctuosus z min⁹
nutritiuū. mag̃ at̃ est calefactiuū diureticū
id̃ ē aptiuū z diuisiuū. Lac ei nihil aliud
est q̃ sanguis sc̃do coct⁹. Et iō lactis sapor
camelini salus est z acut⁹. ṽñ humoy gros-
soy est incisiuū z attenuatiū. cui vaccinus
lac ē prius. Est ei grossum vacuosū z mul-
ti nutritiuū. Alias p̃p̃ietates q̃re infra de
Dromedario

De Cameleopardo

Capit. XIX

Cameleopard⁹ vel cameleopard⁹ ē
c animal erbiopum. vt dicit Iſid. lib.
xij. z Plin. lib. xij. ca. xij. caput h̃i⁹ ca-
meli z collum equi. c̃ura z pedes bubali z
maculas pardī. Est em̃ bestia macul̃ albis
rutillū colorē distinguētibz sup̃aspersa. et iō a
capite cameli z maculas pardī cameleopard⁹
dulus est vocata. vt d̃r Plin. Est aut̃ bestia
magis aspectu q̃ feritate p̃spicua. int̃itum
māneta q̃ etiam onis fere nomen accepit.
vt dicit idē. Hoc at̃ aīal fuit mūdū p̃m moy-
saicā legē q̃ ad esum. sed nō q̃ ad sacrificiū
nā vngulā fūdebat vt bubal⁹ z ruminabat
vt camel⁹. z iō ip̃um comedere erat fas. vt
Deut. xij. zc.

De Cameleonte

Capit. XX

Cameleon hui⁹ cameleōt⁹. est bestia
c la parua diuersa varietate colorum
cōspersa cui⁹ corpusculus ad varios
colores quos videt facillimā p̃uersione va-
riatur. Nō inuenit aliq̃d aliud animal cuius
corpusculū ita recipiat coloroy oppositoz im-

mutationē. vt ibidē dicit Iſid. Sc̃dm aut̃
Arist. cameleon idē est q̃ stellio. q̃ lucet vt
stella z immutat colores. quia est aīal t̃im-
dum z pauci sanguis. z iō colores mutat
et est quadrupes habēs facie lacerte et ṽñ
gues acutos et recuruos z corp⁹ a sp̃ez du-
ram cutē ad modū cocodrilli. Arist. sic d̃r
cit li. ij. Cameleon inquit est aīal in corp̃e
simile lacerte. cui⁹ latera sunt oblonga pueni-
entia ad infer⁹ sui ṽtris sicut p̃scis et me-
dium sp̃ō d̃illū dorſi eius p̃minet sicut p̃on-
dillū p̃scis. z facies eius est sicut animal ex
porco z simla. et habet caudā valde longā
z eius extremū ē gracile. et habet pedes re-
stros sicut lacertuli. et q̃libet pedū diuidit̃
in duo. et compatio vnus ad alterū est vt
pollicis hoīs ad residuū man⁹. z q̃libet ista-
rum partiū diuidit̃ in digitos. z habz ṽngu-
las similes ṽnguibus aīū totū corp⁹ eius ē
aspez sicut corp⁹ pardian. oculi ei⁹ p̃funda-
ti et sunt magni rotundi et cōtinent a corio ſi-
mili corio totū corp⁹ eius. et nō coop̃unt̃
ab ip̃o. z girat oculos suos frequēt̃ circū
quaq̃ et alterat colorē ei⁹ quādo inflat corio-
um ei⁹ et habet colorē declinantē ad nigra-
dinē. et sunt in eo macule nigre. et hec vari-
atio est in toto corp̃e eius z maxime i oclis
et in cauda. et ei⁹ motus est gr̃atis valde. et
in morte ei⁹ turpis coloris. et id̃ q̃d est i cor-
pore suo est modice carnis. p̃p̃t ei habz n̄
si in capite z radice caudē vbi p̃p̃t habz ſā-
guinis. similit̃ in corde in ṽtris excrementis
ab eo et in circū oculoꝝ q̃b̃ sit parū. et
ei⁹ crebre est p̃p̃t oculos. siq̃s diuisit̃ corp⁹
in duo p̃manebit in op̃atiōibz suis p̃ suum
sp̃m et remanet modic⁹ mor⁹ circa corpus
et nō habet splenē et manet in caueris sic
lacerta. Ducusq̃ Arist. Plin. lib. xij. ca. xij.
ca. xij. sicut dicit. Cameleon est aīal sile co-
codrillo sola curuatura dorſi et caudē aīū
p̃litudine distās. nullū aīal eo paulatim est
mat. et iō imutat colorē ei⁹. ṽs eius maxia ē
p̃ra accipitrū gen⁹. detrabit em̃ accipitres
ad se volātes et p̃bet ceteris animalibz vo-
lūtariē lacerādos. Caput ei⁹ et guttur eius
si cū quercinīs lignis accendat̃ imbrēs fa-
cere et tonitrua democrit⁹ asserit. s̃z hoc de-
ridet Plin. Qualecūq̃ sit animal inter mūn-
da cōputat. ṽñ sup̃ Leuit. xij. d̃c̃ est ei⁹. Vt
serescat z p̃ infirmitatē mānētū se fingit cū
sit crudelis. Dicit aut̃ cameleon ṽnere iō
lo aere sicut talpa ex terra. z allec ex aqua. z

proprietatibus. s. De Animalibus

salamādra ex igne. s. l. Quattuor ex puris vitam ducit elemētis. Lameleon talpa maris allec et salamādra. Terra cibatur talpā: flāme pascitur salamādra. Unda fit alleci cibus aer cameleonti.

De Caprea Caplin. XXI

Caprea est siluestris capra: a carpēdo dicta. An. Jss. li. xij. Capros et capreas a carpēdis s. gultis qdā dicitur. Alij s. sic eas carpēdas sic vocari a strepitu curiū. An. vocat capree siluestres capre: q. greci p. eo q. acutissime videat dorsas appellauerit. morant enī i. excelsis montibus. Et q. quis de longinquo videat: nō videt tū venientes venatores. Eedē dicit et ibices quasi auices. eo q. ad istar. auis ardua loca petat. ita vt de sublimitate vix obtutib. huius manus pateant. vt dicit Jss. li. xij. Et subdit. Nec itaq. aīalia in petris abruptis cōmorant. r. si aliqui hominū appropinquoēs et p. secutionē seu pueritātē p. sēserint vel ferarū de altissimis saxorū cacuminib. sese precipitantes in suis se cornib. suscipiūt illelas. An. dicuntur etiam et dame siue damule. vt dicit Pap. quere infra in littera D. de damulla. Et itaq. caprea velocissima in cursu. leuissima in saltu. acutissima in aspectu. dulcissima quo ad gustū. tenerrima et suauissima quo ad esum. sagacissima qdā pastum. nā visu gustu et olfactu discernit in herbas et arborū ramusculos: q. extremitates tenebras comedit et depascit. Dicit etiā Plinius. Leopardus capre siluestres bibat lac vt vin languoris emittit.

De Capreolo Cap. XXII

Capreolus vt dicit Auic. est aīal i. indiat simile hinnulo siue ceruorū filio q. apud nos etiā nō mutat dētes. et q. eius dentes sūt magni signāt vite diuturnitatem in eis. et habet pulcros oculos et acutos. Et Arist. li. viij. Capreoli siluestres habēt sapientiā q. vulnerant q. runt pulegiū ceruinū et comedunt ipm vt extrahant sagittas de corpe si que in ipis sunt infixe. ex velocitate motus. et assiduitate discursus caro capreoli a superfluo humido exoneratur. et eius caro tenerior et digestibilior efficitur et saporis ac odoris ei⁹ grauitas amputat. vt dicit Constant. Pastus grā de locis altis ad altiora redit. et in herbas salubres et nōias odore diiudicat et discernit. Ruminat

cibos et vngulā findit. Nō vngue s. cor nu nō dente sed sola velocitate fuge a canibus et venatorū insultib. se defendit. An. q. in campestrib. p. se q. ad mōrana fugies alta petit. In mōtib. indie sunt qdā capoli qui ab herbis aromaticis et odoriferis pascunt in q. r. vnguib. sunt qdā p. cauitates in q. bus humores qdā ad apostemata collisunt: que p. mo ad maturitatē p. motū et cōfricationē rūpūnt. et a corpe cū pilos folliculis abstrahunt. et substantia q. infra pelliculā p. sēt sūme ē odorifera. et int. aromatica maxime p. ciosa. in medicinis plurimū vtilis et virtuosa. vt dicit Dias. et Plat. Et illud muscum vulgariter nominamus.

De Capra Cap. XXIII

Capra sicut et caprea a carpēdis s. gultorū et herbarū sūmitatib. ē dicta q. s. p. sursum tendit vt sūmitates capiat: carpat et comedat foliorū. vt dicit Jss. De capris autē dicit Pl. li. viij. c. j. Capre inqt. pariunt fetus plures sed raro q. tuor. Ferūt i. vtero q. nq. mensib. sicut oues. Capre etiā pinguedine sterile sūt. ante trienniū minus vtiliter generāt. et in senectute vltra quadrienniū. cōcipiunt in nouembri vt in martio pariant v. in aprili rurgentib. virgultis. nō omnib. sunt cornua: sed quibusdā sunt i. his indicia annorū p. incrementū. nodorū. Auribus eas spirare et nō narib. archela⁹ ē autor. Et raro sūt sine febre. et ideo tā capris q. o. nibus ardētior et calidior ē p. cubit⁹. vt tradit idem. Nec min⁹ dicim⁹ eas videre d. nō cre q. de die. Depēdet oib⁹ de mēto villus quē armicū v. aricū vocāt. Hoc villo si q. vna ex grege trahat: ceteri stupētes expectāt. Id etiā dicit enenire cū quandā herbā aliq. ex his momorderit. morsus earū est arbori oliue maxime exitialis. Flā oliuā labēdo sterile faciunt. et hac de causa qdā nō imolabantur. Capre sole declinū ad occasū vt dicunt simul non edunt: sed post auerse ab invicē iacent. In alijs autē horis auerse se cōuertūt. et s. vultib. ad invicē in graminibus depascunt. Hucusq. Pl. De capris at dicit Arist. li. iij. in fi. In multis regionib. hnt lac sine impgnatōe. nec expectat impregnatio. s. accipit vrica et cū eo p. fricat māilla. et exibat p. mo sanguis. deinde exit s. mile saniet. et postea exit lac bonū nō pel⁹ q. impgnat⁹. Itē idē li. vj. Capre viuūt p. r. v. p. r. j. ānos et frequētāt coitū v. l. g. ad senectutē.

tem. et aliqui parit gemellos si habuerint
cibum puerientem. et maxime si caper bñ nuc
tus erit. Et si impugnata fuerit capra contra
impetu venti septentrional pariet mares. et si
contra meridionale feminas. Et debent ptere
facies ptra parte septentrionalē qñ debet co
ire. Itē ibide li. viij. Capre sicut oues come
dunt herbas. sed oues carpūt herbas vsq
ad radices. et manent stabiles in pascuis. ca
pre pō cito mouent a locis: et accipiūt tan
tūmodo herbarū extremitates. et meli⁹ impu
gnant post ponti aque salte. et qñ mouent ca
pre post meridiē potabūt p aqua. et qñ cos
medūt sal ante partū habebūt multū fluxū
a māmillis. Itē li. viij. In capris sicut i os
uibis est puatio intellectu? i tantū q vix sci
ant egredi ad pascua vel regredi nisi ab ali
quo deducant. Et si qñ accepit quandā cap
rā et subito exierit: erigunt et alie et respis
ciunt eā solido aspectu. Usus autē capraz
sicut et ouiu hominibz est necessari⁹. Nā la
ete et carnibz pascit capra famelicis. pelle et
pilis vestit nudū. fimo et lotōe. i. vrina im
pinguat humū. Nihil itaqz est i corpe capre
qñ nō sit vtile vel ad victū vel ad vestitū vel
ad vsū necessariū medicie. Nā vt dicit Plin. lib.
xviij. c. x. Cornu caprino incinerato: et pilis
ac celsis serpētes effugāt. eoz remedio mlti
venenoz genera supant. corrodunt carnes
supflue: et recētes ac viue generāt. Restrigū
tur humoz imoderati fluxus: et vulnera pu
trida corrosiua et incanescata vel fistulata:
eoz bñficio remedianē. Pelle capna recenti
obducunt vulnera. et sanant sanguie capno
cū medulla decocto. toricata venena exclus
duntur. et morsus reptiliū et ictus scorpio
nū curant. Pulmone calido capre sup mor
sum venenosum posito venenū extrahitur.
dolorisqz angustia mitigat. Eius felle cali
do oculos depellit macula et corrodit: visus
acuit. et oculus clarificat. Jecur capni assū
ptra elephantia adiuvat: si in cibis sepi⁹ as
sumat. Eius fimo multas infirmitates
opitulat. Nam vt dicit idē. fimo capno po
dagrici alleuant. si sepi⁹ hircorū cum succo
hedere misceat. Uria etiā capraz calefacta
tepida auribz instillata dolētes aures sanat
Has et multas alias ponit medicinales p
prietates. Unde dicit Plinius ibide. Nil
le remedia ex hoc animali demōstrant: qñ q
dāvt ait: miroz cur febre nō dicat carere. Ad
huc dicit Arist. qñ est quoddā animal qñ fugit

lac caprarū. et qñ fugit māmillas lac annibz
lat⁹ vel corrumpt qñ est in eis et ericcat (alās
exceatur) inde capra. De capra quere infra
de hircō.

De Lane Cap. xxiii.

Anis a greco nomē supsit. vt dicit Jsi
dor⁹. Brece enī cynos dicit. qñ dā ei cū
a canore latrat⁹ dicāt sic vocatum.
Nihil autē vt dicit Idē. sagaci⁹ est canē. Plus
ei sensus ceteris aīantibz habz. Nā sua nos
mā canes recognoscūt. dños suos diligūt.
dñoz tecta defendunt. p dñis suis mori se
subiciūt volūtariē. cū dño ad pda currunt.
Corp⁹ dñi sui etiā mortuū nō derelinquūt.
Odore et sanguie pde vestigia dephēdunt.
Dñam⁹ sfortiū diligūt. sine hoibz etiā esse
nō pnt. vt dicit Jsi. Ubi subdit. Solent aliq
ticiens canes lupis admisceri: ex qñ nascun
tur canes scui: qui lycisci a quibusdā nomi
nant. Solent etiā Indi caniclas nocte in
siluis dimittere alligatas q a tigridibz inu
liantur. ex quibz nascunt canes acerrimi tā
fortes vt pternāt feroces bestias: vt leōes.
Huculqz Jsi. li. xij. c. ij. De cane autē dicit Pl
nius li. xij. c. xij. De aīantibz que nobiscū
degunt fidelissimi sūt canes homini atqz eq
Pugnasse enī canes p dñis suis i latronibz
accepim⁹ et conspēcim⁹: confectozqz plag
audim⁹ eos volucres ac feras a dñoz am
suoz corporibz abegisse. Iamiatu atqz latrat
tu homicidā dñi sui scel⁹ confiteri coegisse.
Legim⁹ etiā Daramantiū regē ducentos
canes ab exilio reduxisse. et cōtra resistentē
mura audacia piasse. Canis etiā iasonis ci
licie noluit cape cibum dño suo interfecto.
et sic dolore pariter et inedia cōsumpt⁹ est.
Legim⁹ etiā Coloniū (als Leliū) senatozem
placēre ab armatis oppōsum canē defēdis
se. nec pus vulneratū qñ cane pempto. Sic
canis tycij sabini cū nec i carcere nec i mora
te derelict⁹: s; mētos edens vlulat⁹ cū mor
tuo māsit. Lūi cū qñdā cibū adieciss⁹: ad os
defuncti cibū tulit. et cadauere in tyberim p
iecto vt corpus sustēret saliens intra flu
uū immatauit accurrere multitudie ad spē
ctaculū fidi animal. Itinera qñvis lōga ad
memoria reducunt. et amissis dñis ad eoz
domicilia soli p longa terrarū spacia redire
psueuerunt. Canis mitigat seuiā hoie hu
mi pfidēte. In venatu eis pūpua sagacitas
inest. nā vento et odore etiā p quas feras su
gientes psequuntur: et eozum dephēdētes

proprietatibus. s. De Animalibus

vestigia latratu et rostro ferarum latibula ab-
dita pedit. Ex tigrilibus et canibus raptoribus ge-
nerant canes ut leones vicat et elephantes. si
cut exptus est Alexander magnus in cane: qui
sibi a rege alanie est transmissus. qui primo in ei-
us presencia leonem peregit. Deinde adducto ele-
phante canis visa belua horrentibus per totum
corpus villis ingenti latratu primo insonuit.
Deinde artificiali dimicatione elephantem tam
diu afflixit quod in terra cadere coactus fuit. Per
annua etate canis gignit octogentis diebus
in utero gerit. Cecos catulos parit. qui quanto
longiori nutriunt lacte: tanto tardius visum acci-
piunt. minus tamen visum accipiunt nisi post vi-
cesimum primum diem: nec ante septimum. Quis
dam dicunt quod quando solus nascitur die nono vi-
det. quando gemini decimo die. quando trini die
vndecimo. et ita quanto plures pariuntur:
tanto tardius oculi eorum ad videndum apiunt.
Quot enim vni catulo numero adiciunt: totis-
dem ad lucem diebus ut videant retardant. Opti-
mus est fetus qui nouissimus cernere incipit
vel quem primo defert mater in cubile. Hucus-
que Plinius. li. viij. c. xli. ubi multa alia dicuntur.
De canibus autem dicit Aristoteles. Canes non eici-
unt dentes nisi forsan duos. et quanto sunt mis-
eres: et per hoc cognoscunt canes antiqui a iuueni-
bus: quod senes dentes sunt nigri et obruti. iu-
uenes vero e converso. Item ibidem li. v. Canes
masculi mouentur ad generationem et coitum ci-
tius quam femine. et citius generant leporum. quam
alii. ut dicit idem li. vi. Qui scia quando impugna-
tur per sextam partem anni. id est per sexaginta dies alit
in utero. et sunt ei filij cecum per duodecim dies.
Et non accedit ad eam masculus nisi sexto men-
se post partum. Et quando impugnantur in. lxxij. di-
ebus quod est fere quinta pars anni. Et filij ista-
rum remanent cecum xiiij. diebus. Etiam quando per tres
menses. et est quarta pars anni. et filij itaque erunt
cecum per xvij. dies. Unde patet quod quanto ferus citius
us in utero perficiunt: tanto citius gaudet vi-
su quando sunt editi huic mundo. et masculi mouen-
tur ad coitum citius. quam quando incipiunt leuare crura
ad mingendum. quod fit post sex vel septem menses
quando vigorescunt. Et accidit canibus leporariis
quodam primum quod possunt generare quando sunt in la-
bore quam quando sunt in quiete. Et possunt vi-
uere masculi decem annis. et minus viuunt lepo-
rarij masculi quam femine propter laborem ma-
sculorum. et sic non est in alijs. quam magis viuunt
mares quam femine. ut dicit ibidem. Alij autem

canes: ut custodes domorum et ciuium viuunt
diutius: quia quattuordecim annis: et alij
quando viginti: ut dicit Homerus. Item lib.
viij. Canes quando infirmant comedunt radi-
ces herbe cuiusdam ut vomant. et sic sibi me-
dent. Item dicit Plinius li. viij. Vomitoes
inquit. id est medicinas et purgationes vom-
itus primo ostendit canis: qui repletur cibo
noxio gramen comedit. et per vomitum libe-
ratus fuit.

De Canicula. Caplm. xxv.

Canicula dicitur esse mater canum. cuius
matrix est oblonga per longitudinem
ventris collocata. habens per longitudinem vbera
plura extra se inuicem ordinata. quam impugna-
tionis tempore intumescunt. Que parit plures fi-
lios sed semper cecos. quos tamen tenerrime diligit
et morsu ac latratu eos defendit. Est de lat-
tibulo filij exierint: eos inter dentes sine ulla
lesione referre solent. et primo meliore et for-
mosiore reportat. quam cum teneri diligit. et ideo
ei mamilla citius porrigit et extendit. An tempus
coitus et conceptus ut dicit Aristoteles. li. v. per di-
es septem quandam menstruosam immundiciam
eijcit: et tunc infirmat et apostemat ei matrem
et tunc non appetit coitum sed fugit. Sed per pur-
gationem melius concipit salubriusque parit. per
partum etiam multum humorem fleumaticum et gros-
sum eijcit. et ideo corpus canicule tunc mar-
cescit. ut dicit idem. Item inuenit lac in canicu-
lis ante partum per plures dies. et citius in lepo-
rariis quam in alijs. Et primo est lac spissum et
postea subtiliat. et post partum est conueniens.
Et viuunt minus canicule quam canes communiter.
Sed canes venatici masculi propter laborem ni-
miam et discursum minus viuunt. Et quando ab uris
ne grauamine se exonerare desiderat crus
non erigit sic masculus: sed residens inferius se incli-
nat. Canicula igitur mare est minor corpore: et
gracilior. viribus debilior. circa ferus educati-
one sollicitior. animo masticior: nisi quando
nutrit fetus. Est autem ad instruendum masculo
habilius et etiam corpore propter membrorum flexi-
bilitate agilius. sed propter debilitatem nervorum
in cursu minus durat. Canis igitur et canicula
rum nobilitas attendit in faciei et rostri pro-
pterea longitudine et amplitudine pectoris et ilio-
rum siue inguinis stricitudine. Nam canis no-
bilis circa renes et ilia et etiam ventrem restrin-
git. sed circa antiora pectoris dilatat. Aure
etiam longiores habet et flexibiliores. tibias
autem an habet epiliores et graciliores. et etiam

altiores. et si fuit necessarium ut essent ad motus et ad cursu agiliores. Lauda etiam habet ceteris canibus plixiore et recuruiore. *Bin* etiam habet de carne quod canes rurales. et huius etiam pilos breuiiores et rariores et planiores. Nam si essent multum pilosi et villosi in cursu nimis inalefceret. Si nimis carnosum mole carnis oppressi minus curreret. et si caudas haberet longas inter crura dependentes eorum cursum non modicum impediret. Per huius etiam caude dependentia non aiosum si potius timidi apparent. Sunt adhuc canes nobiles circa bestias et feras siluestres insequendas et capientes ferores et feru. Circa pro homines sunt valde mansueti. et si aliqui homines extraneos exilerint. statim a suo impetu se comescunt. Canes etiam nobiles cum ceruicibus vel lepore ceperint. non statim deuorant quod capiunt. sed postius perdam suam domino suo derelinquunt. Alii ori pre sua portio: reputa ossibus et sanguine preteriti sunt. Immo si nihil portiois penitus habuerint. propter hoc perdam aliam insequi et inuadere non dimittunt.

De alijs proprietatibus canum
Cap. xxvi.

Sunt et alie canum proprietates minus laudabiles. Nam canes bolissimum comitum. appetitum imoderatum patiuntur. et tantum aliquando per famem cruciantur quam infanti. et rabidi fiunt. Nam canibus accidunt infirmitates: sicut canicines: squinantia et rabies. ut dicit Aristoteles. li. viij. Dicit autem alia quoniam sunt morbi a cane rabioso in furiam rapiunt. propter homines qui aliquando euadit beneficio medicie. Dicit autem Eustachius. in viat. li. vi. Canis est naturaliter frigidus et siccus. cui nigra cholera dominatur. que superabundans et putrefacta vel corrupta ipsum rabidum facit. Et hoc contingit maxime in autumnum et in vere. que alij canes fugiunt tanquam peste. et semper est peragus et solinagus. et vadit nutando et cancellando sicut ebrius. et currit ore apertum ac lingua dependente. salua nimia et spumosa de eius orificio profuere. Oculos habet reuerfos ac rubicundos. et aures fractas. et caudas innoluit inter coras. Et quibus oculis habet apertos: tum offendit ad omne obiectum pedem suum. Contra quamlibet repugnat. et contra umbram suam latrat. que timores canes fugiunt et latrant in ipsum. Carnem autem intin: etiam in sanguine morsure eius nullus canis attingit. Et qui ab eo mordent somniant et tribilia. et in somno ex putrefactione sunt timo

rosi. Et irascunt sine causa. stupidi fiunt. vnde dicit circumspectiores: et inspicere a nullo patientes. Et si inualuerit passio incipit abhorre re omnem potum: et timere aquam. Et latrat ut canes. Et ita timet aquam quod cadit per timorem. et hi moriuntur nisi medicando eis cito occurrat. Luras autem et remedia que super. li. de Morbis. c. de Clenenis. Dicit autem Plinius. xxix. quod sub lingua canis iacet aliqui semiculi. que grece dicitur lieta. que facit canes rabidos. que extracto cessat morbus. Item dicit idem. Tanta est violentia morbus canis ut et virina calcarum non est. et maxime si habet vulvum vel vulvum. Item ibidem. Qui virinam suam eiecit super virinam canis rabiosi: dicit statim sentire dolorem illius et libor. Item canis est iracundus et maliciosus. et ideo ut se videt lapidem de quo pueri sepe mordet. Et tunc furore et morbo lapidem arripit quod dentes proprios in se frangit: et non lapidem sed proprium dentem valde ledit. Item fraudulens est et dolosus. vnde sepe transuntibus blandiendo cum cauda quasi arridet. que retro mordet quoniam mime considerat. Item odit baculos et lapides ac feras fect. Int notos audax et amosus est. et omnes mordere nititur. Des etiam transies inter extraneos nihil audet. Item audax est et gulosus. et ideo sepe cadauera ita audet comedit quod vomitu ea reijcit. sed post cum eluricet: quod turpiter euomit turpius res comedit ac resumit. Item canis inuidiosus est. et ideo dicit Avicenna. quod occulte herbas colligit quibus vomitu se purgat: inuides et dolens quod herbe efficaciam que recogitat. Dolens etiam pueris canis si quis alius canis ignotus hominis spiritum subintrocat: timens ne propter eius precia sibi aliquid debeat. et ideo pugnat in eum. Item cupidus est et pareus: et ad reponendum superfluum studiosus. Et ideo ossa carnosarum medullata que deuorare non potest canibus non commiscat. sed cum diligentia reponit in abscondito. et occultat que cum elurit solus vorat. Item immundus est et libidinosus. Unde dicit Aristoteles. li. vi. Canes tam femine quam mares coitu vtuntur: quod diu viuunt. ita et immundicie libidinis se exponunt quod in matrem et fororem non discernunt quo ad coitum. Et ideo secundum legem mosaycam equali immundicie subiacet oblatio de precio canis vel canicule. et de precio meretricule pstante. Nam tales misere persone omni libidini indifferenter defuunt: cum nino more. Item antiquus canis piger solus esse et desidiosus. Unde dicit Aristoteles. li. vi. quod canibus in senio accidunt podagra: pauci ex eis euadunt

proprietatibus. I. De ſnialibus

quin podagrici efficiat. et ideo tota die dormitat ſup ſumariū inſe muſcas et ymes. marime autē a muſcīs tunc inſeltant circa oculos lippietes. et circa aures in q̄b⁹ ē potiffime vlceroſus. Et q̄uis aliquā ter ebrado pforat ei⁹ aures p̄ pigricia nō reſumit vires vt ſe et cūctēdo eos abijciat et expellat. ſed vix aliq̄ tēs q̄n p̄tra faciē eius volitat poſt eas caprado cū ore: crepitado dētib⁹ eas fugat. Tā dē canis vlceroſus reſte vlt̄ ſine collo ei⁹ aligata violenter dē ſumario trahit. in ſumario ſumergit. et tūc terminat ſic ei⁹ miſera vita ac ſinit. Nec ei⁹ pellis derahit. nec ei⁹ caro comedit. nec ſepulture cōmittit. ſed muſcis et vermib⁹ finalit̄ derelinq̄tur.

De Latulis Caplin. XXVII.

C Latuli ſūt canis filij. dē imminutione ſic dicri ſic et catelli. Nā ab uſue ſic vocant filij aliaz beſtiarū. vt dē Jſi. li. xij. Bi catuli naſcunt generaliter ceci. et quo ad videndi actū impfecti. Nā catuli canū naſcūt cū dentib⁹ ſerrat⁹ q̄uis valde puiſ. Omne autē aial habēs dētes p̄ modū ſerre diuiſiſ eſt gulofum et bellicoſum vt canis. lup⁹. leo panthera et h̄mōi. Et oīa talia aīalia generaliter ſecus impfectos. vt patz ſupra li. eodē de animalib⁹ in generali. Et in oīb⁹ facientibus filios incōpletos cauſa eſt gulofitat⁹. q̄ ſi expectaret vſqz ad cōplementū ſer⁹: matre ſugendo interficeret. et ideo oportz vt ſetina ſit in talib⁹ natura. Quere ſup li. eodē Nā ſicut dē Solin⁹. Latuli canū quondā apud veteres erāt in ſūmo honore habit⁹: vt dicit Plī. li. xxi. Latulos inq̄t lactētes adeo puros eſtimauerūt ad cibū antiq̄: vt etiā eos placadis numinib⁹ offerrent loco hoſtiarū. quoz ſanguine nihil p̄tra toxica putabat vtilius. Et adhuc in p̄nti iubēt aurores dē morſus venenofos vulnerib⁹ ſalubriter adhiberi. Nā catuli apti. et ictib⁹ ſerpent⁹ appoſiti calidi venenū extrahūt. dolo rē mitigāt. et adhibitis remedijs mēbz ſauciūm tutū reddūt. vt dē idē. Et bi catuli q̄nto naſcūt cit⁹: tāto viſū vidēdi rēpiūt tard⁹. vt ſup dē Arſ. Silr q̄nto vberior lacte nutriūt: tāto tard⁹ i vidēdo pficiūt. M̄ez adhuc ceci diligūt. voce et odore eā rēcognoscunt. mānas ei⁹ rēgrunt. Et ſi mater lacali quo caſu oppſerit: acutiori dente papillaz cōprimūt: et lac vber⁹ effundere dentiū acumine matrē cogunt. Quādo eſuriūt q̄rūlādo et clamitādo vbera materna querūt. Et

ita dicunt ſugere mānas in ordine put ias cuerant in matrice. Et ille catul⁹ q̄ fortior et ac melior puiſ ad lac admittit. et a m̄re diligēt⁹ tenerius et fouet. Et catulis venatic⁹ q̄bus ex industria debet ſubtrahi. ne eos cōſtigat ex paſtu ſupfluo ipinguari. Et nimia enī craſſicie et ipinguatōe ad p̄dā ſegnior et ad curſum fierēt tardiores. Quāuis autē aīalia ſint melancholica et cōplexionabili q̄litate. ex diſpoſitōe tū membrorū ſunt agiles. Sunt enī leri plurimū ac ludēres: et ſi accidit ex erate. Quī ſo ſunt ſepabiles a laz cre: tūc ſunt habiles ad inſtrudū: et ſi tam ad venandū q̄ et i ad ludendū: et ad greges cuſtodiedū a lupis ac tuēdū. Qui ſo ad cuſtodidā domus ſunt deputadi: d̄bēt dē die in loco obſcuro icludi et viciri. et ſic dē nocte erūt dē fures mag⁹ ſeni. Nā talū canū eſt. officiū de die q̄ſcere et dormire. de nocte ſo vigilare. et dē fures curiā circūire. Vitupabilis ei ē canis q̄ dē die vigilat: latrat et circūit de nocte ſo dormitat latitat et ommuteſcit. Val⁹ et eſt canis ſiue ſit ſenex ſiue iuueis q̄ de die cuſtodit oues a lupis dū ſūt in paſcuis. dē nocte eas ſtrāgulat dū ſūt i caulis.

De Caſtoze.

Capitulū. XXVIII.

C Caſtor eſt beſtia mirabilis: que cum quadrupedib⁹ viuit: et gradit̄ in teris. Sub aquis at̄ natat et cōmorat cū natatilib⁹ ſicut piſcis. Et eſt caſtor a caſtrādo ſic vocatus: vt dicit Jſi. li. xij. Nā eorū teſtīculi medicine ſunt apti. p̄t q̄s cū p̄ſenſerint venatorē ipi ſe caſtrat: et morſib⁹ ſuavirilia amputāt et detruicant: vt dē idē. De q̄bus Licero ait. Redimūt ſe ea pte corpis p̄t quā marie expetunt. et Iuuenal. Qui ſe enūchū facit cupiēs euadere dāno teſtīdi. Dicūt autē caſtozes ſibri. q̄ et pontici canes dicunt. Buculqz Jſi. De caſtorib⁹ autē dē Plīn⁹ li. xj. c. iij. Ponto inq̄t vnū dicūt genus animalū eſſe: qd nunc terrenū: nūc aq̄tica ducit vitā. in extremis aquarū et fluminū ripis domos et cauernas ſibi edificat: miro artificio i extremis aquarū et fluminū ripis p̄patas. Nā hec aīalia pariter in greges viuit. ſuā ſpēm diligūt. Parit etiā gregati ſibri dētib⁹ ligna p̄ſcindūt. et p̄ſciſa dē ſilua ad latibula ſua miro mō deferunt et deducūt. Nā vnū p vehiculo pedib⁹ eleuatis ſupinū in terrā ſternūt. Inter cuius coras et crura abſciſa ligna ordināt et pponūt. et eū

trahētes ad suas māfūndas a lignis ipsū
exonerāt. et multa subtilitate ex compoz
ta materia habitada fortia sibi parāt. Sūt
autē earū domicule bicamērate vlt tricame
rate q̄ quasi p̄ trā tabulata seu solaria sunt
distincte. Aqua crescēte loca supiora inha
bitāt. decrescēte autē in inferiori pre habita
culi sese locāt. et p̄ quoddā forāmē ī solario
quolibet ex industria p̄pato caudā suā que
piscē est nature sūmmitē aque. sine cui⁹ pre
sentia nō pōt cauda eius sine corruptōe ali
qua pmanere. Animal est mirabile et mon
struosum. cui⁹ cauda tū piscis et totū resis
duū sui corpis naturā habet quadrupedis
animal. Est autē in magnitudine ad modum
parui canis: habēs pedes quasi caninos a
pre posteriori: cū q̄bus p̄cipaliter ambulat.
a pre p̄o anteriori duos habet q̄si anteriores
cum quib⁹ p̄cipaliter in aq̄s natat. Pellem
habet valde p̄ciosā p̄ q̄ venat. Dētes autē
habet acutos et serratos ad modū canis.
Nec est veloc⁹ mor⁹. quia habet tibias val
de breues. Habēt autē castorei duos testis
culos in magnitudine p̄portionē cum puo
corpore nō hñtes. et hos castorei nominam⁹
Et de his dicit Plin. li. xxiij. ca. iij. sic. Casto
res inquit sibi amputāt testiculos q̄s casto
reum dicim⁹. ne capiant a venatorib⁹. Ne
gat Sēpt⁹ diligētissimus medicie p̄scruta
tor. imo dicit eos sic esse obstrictos et spine
dorsi sic adherētes vt adimī nō possint sine
vita animalis. Itē idē dicit Plac. et etiam
Dias. q̄ nō est tante discretōis q̄ sciret se li
berare taliter. et hoc q̄ridie patet in castorei
bus qui in diuersis locis inueniunt. Vñ qd̄
dicit Jsi. et physiolog⁹ de eoz castratōe non
de v̄sualib⁹ fibris: s̄ de aliq̄b⁹ alijs anialib⁹
que castorib⁹ assilantur in testicul est forsi
tan intelligendū. Valer autē castoreū verū
et non sopsibitū contra maximas corpore
passiones: vt dicit Plin. ibidē. maxie si fuerit
castor⁹ nec nimis iuuenis nec nimis senis.
et sic sunt eligēda castoreia duplicata: ex vno
neruū depēdētia: et vno neruo copulata. qz
talitā nō p̄nt de facili adulterari. Vñ enī
accipiūt vesicā animal⁹ et replent eā sanguie
castoris addito modico vero castoreo p̄
odorem. et modico piper⁹. p̄pter sapore acu
tiorē. et colligāt collū vesice vt videat eē ner
uus. Sed ab vno collo duas vesicas de
pendere est impossibile. et ideo illō castoreū
est meli⁹ quod duplicatū dependet ab vno

neruo. Est enī eligendū qd̄ mediocriter ī sa
pore est acutū. qz si nimis est acutū et quasi
terrenū sopsibitū est: maxime si nō habz
neruos intricatos. vt dicit Dias. Vñ lau
dabile est qd̄ mediocriter est acutū et glutio
sum: nō habens sapore horribile neqz falsū
quia cū sale aromatico frequent⁹ sopsibita
tur: vt dicit Plin. ibidē. Quāto autē est recē
tius tāto est efficac⁹ et meli⁹ in medicina.
et est signū q̄ nō ē adulteratū q̄ duo testes
habēt quasdā pelliculas vel folliculos sibi es
sentialiter adherentes: plenos pinguedine
vinctuosa. Per septē annos pōt in mltā effi
cacia cōseruari. et debet poni in medicina
sine pellicula exteriori. et modo debito pon
derari. Virtutē enī habz dissoluēdi: conlus
mendi et attenuādi. et loca nervosa maxime
p̄fortādi. Unde valet p̄tra mltā mala. Nā
epilectici⁹ cūcitur: et subuēit s̄ capis frigiditas
passiōes. Paralytim lique soluit: et loq̄lam
reddidit subito ablati: si tū sub lingua ponat⁹
et resoluat. Cōtra vniuersalē corpis palyis
valet si decoctū ī vino cū ruta et saluia ī po
tu sepi⁹ assumat. Excitat cerebz et cōmouet
et confortat. sterminatōne puocat. p̄pter qd̄
inde etiā lethargic⁹ excitatur. Somnū p̄
uocat et conciliat. si cū oleo rosaceo caput
de castoreo pungat s̄ venena fortissima vt
scorpiōis: araneæ et cerasæ serpent⁹ et p̄stere
opitulat. vt dic̄ Plin. li. viij. ca. iij. Et etiā vñ
na valet ad quelibet p̄dicta. vt dicit idē et p̄
uocat menstrua. adiunat p̄ceptōem et mltā
alia. et eius pinguedo maxime est efficacis
vnguentis.

De Lerno Laplin. XXXIX.

Eru⁹ a cerastion grece. a. cornū dō
c latine. vt dicit Jsi. li. xij. vbi subdit
dices. Lerno inq̄ serpentū sunt tū
mici. Qui cum se grauatos aliq̄ infirmitate
p̄senserūt: spū nariū eoz extrahūt de caner
nis. et supata p̄nicie veneni eoz pabulo res
parāt. Dipsanū herbā ipi p̄mit⁹ p̄diderunt.
nā eo p̄sti excutiūt sagittas q̄n a venatorib⁹
bus vulnerant. Vñ autē fistulaz sibiū.
et in armonia delectant. Ereces aurib⁹ acute
audiūt: sūmissis nibil. Flumia imēsa et mas
ria trāseūt: et fortiores tūcī natādo p̄cedūt.
quoz clunib⁹ debiliores in natādo capita
supponunt. et sibi inuicē succedētes labo
ris leui⁹ pond⁹ ferūt. Hucusqz Jsidō. Eaz
dem verba dicit Plin⁹ li. viij. ca. xxiij. vbi
addit ad hec verba. Lerno inq̄ est aial. plas

proprietatibus. s. De Animalibus

cidissimū: qui urgente vi canum: ad boiē
vltro fugit. Et qñ cerna est paritura minus
cauet semitas tritas ab hominibz qñ semit
tas feris cognitas et secretas. Post ortū ar
cturi sideris capiunt: et octonis mensibus
partus ferūt. Interdū etiā geminos i parie
do edunt. A tpe cōceptus femie a maribz
se sepant et discedūt. Sed mares retēta raz
bie libidis sequūt. Elebas et scrobes vngu
lis fodiūt. et eoz rostra tūc nigrescūt donec
ab imbribz aliqbz abluāt. Femie autē ante
partū purgant. et vtunt qbusdā herbis qz
bus fer? in vtero meli? retinet. et in partu fa
cil? liberat. Post partū duabz herbis. s. cas
mo et sisolis paste redeūt ad ferū: et illarum
herbaz succo imbutę filijs lactis exhibent
nutrimētū. Pars? ediros ad cursū exercēt.
et se parare eos ad fugā docent. Ad prupra
eos ducit. et saltādū modū eis idicat et osten
dit. et tūc mares soluti desiderio libidis pa
bula anide petiūt. et vbi nimis pigues se sen
serint latebras qruunt: qz incōmodū ponde
ris corpis ptimescūt. Et qñ fugiunt cursuz
nō cōtinuant: sed statū respiciūt. et qñ ad eos
ape ventū fuerit rursus pñdia fuge qruūt. au
ribus erectis vocē canū audiūt et fugiunt.
quibz summissis piculū non pñtentiūt. Tante
sunt simplicitatis vt omnem mirent et stu
peant nouitate. Unde equo vl bubalo ad
eos accedente ita i ipm respiciunt qz homi
nem pus iuxta se venientē: et sagittis impe
tere volentē nō attēdant. Quādo tranant
maria: gregatim et recto ordine incedunt.
et ope vicaria se iunātes: nō visu s; odore et
ras petiūt. Et cū ceru? aial sit cornutū. s; ie
alia aialia habz pñziū qz annis singulis i ve
re mutat cornu suū. et tūc quia est inermis:
de die sibi querit latibula. et latet quousqz
crescentibz cornibz iterato noua sibi adueni
at armatura. Quādo autē deiecit cornu de
petrū ob inuidiā abscondit illud dolens ne
quis inde accipiat medicinā. Dephenditur
ceruorū etas p cornuū ramos: qz annis sin
gulis sibi addit ad viuendū sup addit vnū
vsqz ad septē annos. et ab eo tpe annis sin
gulis similia renascunt. nec pōt etas discer
ni. Simili modo senectā dentibz declarat.
Aut enī paucos aut nullos habz. nec i corz
nibz imis ramos. imo ante frontē preminet
minozibz. Si fuerint castrati anteqz hēant
cornua vltērius nō nascunt: et si post nūqz
amittunt. Quādiu caret cornibz nocte pces

dunt ad pabula nō de die. calore solis ea ex
ponūt vt indurent. Ad arborē ea postea le
niter fricāt: eoz fortitudinē expietes. ac pri
ritū quē ibi sustinet corticis duricie amouē
tes et cū ea senserint roborata pdeūt ad paz
bula i aperto. Quāqz et attritu arborū ad he
dera arbori inherēte. innodant eoz cornua
et sic facili? capiunt. Serpētibz strariant in
tātū qz odore corum eoz exusti edes fugiūt.
cū coagulū oīmanguū sanat morsus. Di
utissime viuūt pl? qz cētū annis. qd cōperitū
est p ceruos captos. p centū annos p? mor
tem Alexandri ad eodes torquibus aureis
ad opertos insignitos. Febrū morbosū
sentit hoc animal. quoniam sibi in edet cōtra
morbu. Hucusqz Plin? lib. viij. ca. xxxij.
Scdm aut Arist. et Auicē. Ceru? est aial
nō habens fel nisi in intestinis. et iō hz inter
stina amara et fetida: et iō nō comedūt ea ca
nes nisi sint famelici sup modū. Itē dē Ari
sto. li. ij. Aliq putāt ceruos hēre fel in auribz
vt dē Arist. sed h est falsum: vt dicit Auic. s;
habēt qndam humiditātē silem humidita
ti splenis. Itē idem Sanguis cerui sicut et
leporis nūqz coagulat sed semp manet liq
dus pñziā naturā talū bestiaz. Et nullū ani
mal mutat cornua nisi ceru?. Qu? cornua
sunt solida. et ideo pōderosa. vñ ipa abijcit
ppter pondus. Et habet conos qtuor. ma
gnos dentes in vna parte conū. et qtuor in
alia qbz molit cibos. et duos dētes alios q
si culmos. Et mas hz maiores qz femia. et de
clinat ad inferū: vt dē Auic. Itē Arist. li. viij
Opinant in qd de ceruo qz int oia qdrupes
dia siluestria sit discretissimū: ex h qz parie
iuxta viam vbi animalia ppter hoies nō ac
cedunt. Et fugit lumē solis cū filiis qrit lo
ca dēsa sicut cauernas lapidū: q nō habent
nisi vnū introitum. qm ibi pōt pugnare cū
alijs animalibz. Nā ut dicit ibidem. Ceru?
pugnant etiā ad inuicē pugna forti: et vice?
obedit obediētia forti. et timet marie voces
vulpis et canis. Et ceru? qñ impinguat latz
ne inueniat a venatoribz: et ppter pinguedi
nem interficiat. Et subdit ibides. Venatio
at ceruorū sic fit. Vñ venator sibilat et canit
et ceru? delectat in cātu et sequit ipm cātu.
et interiz ali? cū trahit cum venabulo et occis
dit. Et qñ agitat ceru? fugit ad flumē vel
ad stagnum: si potest tranare aquam. resu
pris viribus ex aque frigiditate euadit ve
natores. Quā aut capis mugit et lachrymat.

Itē qñ canes ipm insequūt z inueniā biniū
nō directis currit vestigijs, s; nūc istac nūc
illac trāsuert salt mutar salt, z tūc conat trāsi
lire p mltos passus, vt sic p pñarios z am
biguos salt ei vestigia a canib; odore ipm
inseguētib; difficultē sentiat. Itē vt dicitur idem.
Lerue difficultē pariūt fer suos, qd cogit
p icurruatōes corpis z rugitū, z iō comedit
dracōtē vt facit a pñu liberet. Et cū parit
unt subito comedūt secundā añq; in terraz
cadat, z opinant de ista secundā q sit vene
nū, vt dicitur idē. Alias cerui pñietates psequit
Arist. li. viii. qd sup Plin. recitauit. Dicit
Plin. li. xviij. Lerue cū senserint gūtatē la
pidē denoat cū bñficio adiunent, z idē la
pis i ipa mortua qñq; in eis exteramet; res
perit. Et h lapis miro mō dicitur inuare mulie
res qñ sūt pñates. Idē faciūt officula q in
ei cor de iueniunt, vt dicitur idē. Et illō os qd
inuenit in corde ceruorū sup modū vtile p
multas corpis passiōes, z in oib; nobilib;
pfectiōib; admiscet, vt ait Dios. Plin. z etiaz
Constantin.

De Ceraſte

Capitulum. XXX

Ceraſtes ē spens cornu, vt dicitur Iſid.
li. xij. H; cū qdā cornua exvtraq; po
te capis ad modū cornu arietis circū
flera totū at corpū suū occultat sub arena;
sol cornib; sine coopculo derelictis, q viden
tes auicule credūt de cornib; q sūt vernel
Et dū aues ea capere z inde refici nūnt; a
doloso spēte ex iprouiso subito rapiūt Ob
sider ei vias z semitas occultas, z tā hoies
q; qd qd incaute p semitas ambulare spī
cit occulto morſu inefficit z occidit. Glo. at
sup pent. c. Ben. videt dicere q ceraſtes spe
cies ē reguli: q tāte ē pñicie q si ei venenū
solūmō yngulā eq tetigerit: z equū z eqtem
subito pimeret z necaret Et iō vbi nos ha
bem? fiat Dan sic coluber i via, ceraſtes in
semita. Dicit alia lra fiat sicut coluber i via
z sic reguli in locato. Alij autē dicūt: q gen
est aspidū sūmevirulētie z malignitat; Que
re sup in lra A. de aspidē, qz ibi fit mentio
de ceraſte

De Cornu

Capitulum. XXXI

Cornu vt dicitur Arist. li. iij. est de natu
ra ossis: osse molli, cartilagine duri
sicut z yngule animalū, z oia talia pnt
mollificari ad ignē, vt dicitur ibidē, q colores

cornuū sic et soleaz erūt fm colore pilorū
corpis animalis. Vñ si cornū est nigr; tūc pili
z cornua erūt nigra, z sic de alijs. Dant autē
animalib; cornua ad sui defensionē loco armo
rū, z ideo ponunt in extremitate capitis vt ip
sint para ad resistendū iniurie impugnantis.
Et oia cornua sunt vacua et concava z ro
tunda pterq; cornua cerni q dura sunt z so
lida et sunt mltē ramificatōis. Et nullū ani
mal cornua mutant nisi soli cerui, q oī an
no semel pñcit sua: z vñ abscondit: qd vix p
inueniri. Vñ dicitur in Prouerb. Quidē vbi cer
uus pñcit cornu suū, vt dicitur li. viij. Itē dicitur li.
iij. Fortior ē pñatio cornuū cū cute q cū
osse, z iō dicitur Arist. q qdā animalia mouēt cor
nua sic auriclas in regiōe q dicitur austrage. Et
idē dicitur Anic. q dicitur Arist. de sua tra q dices
bat sic. Eadē autē est materia cornuū et vñ
gūū z soleaz, qz sumus vaporosus a cor
dis calore resolutus, vt dicitur Eſtan. z iō ani
malia magni sumi a natura forti calore cor
dis resoluti vi caloris ad extrema corpōis
trāfusi magna hnt cornua z fortia, z maxie
si ista fumosa maſta vel pñ nimia sui subtri
litate trāſeat in pilos, vt si nimis fuerit ter
reſtris z grossa in dētes trāſeat z i culmos.
Et iō optime dicit Arist. li. iij. c. de dentib;
q animalia hntia i vtraq; mādibula dētes z cul
mos nō hnt cornua, vt pñ i elephātib; z in
apris. Qia etiā qdrupedia dētes habentia
in inferiori mādibula tñ z yngulas scissas
hnt cornua z rumināt, z hnt duos ventres:
imo plures vt sup dictū est. Vñ pluralitas
cornuū se habz psequēt ad scissurā soleaz.
Et ideo asinū indicē bz cornu vñ tñ: z so
leā integrā sicut equū s; nō rumināt: vt dicitur
Arist. z Anic. Tanta autē est affinitas inter
yngulas z cornua q iubet Arist. vaccā pati
entē dolore in yngulis pedum, vt cū oleo
z alijs medicinis inter cornua inungatur.
De vtilitate autē cornuū z ynguū dictū est
supra lra B. de bone.

De Locodrillo Capitulum. XXXII.

Locodrillus a croceo colore ē dicitur
vt dicitur Iſid. animal qdrupes, vt dicitur Iſid.
li. xij. c. de piscib;. In terra z i aq
valēs longitudine fere, xx. cubitoz, dētiā
z ynguū imanitate armatū. Tāta ē ei duri
cies cutis qñis fortū lapidū ictus i tergo
recipiat nihil oīno curat, nocte in aq; die i
terra deſcit. Qua i terra fouet q omis anſer
sūt maiorā, masculū z feia vices, fūat. Hūc

proprietatibus. s. De Animalibus

quidā pisces serratā cristā habentes tenera ventris defecantes interimūt. Et dicit q̄ solus inter animalia supiorē mandibulā mouet. Hec oīa dicit Jsi. Et dicit Plī. li. viij. ca. xxvj. Eocodrillus ē aīal nū in habitās lingue vsu int̄ aīalia terrestria caret. sola supiori mandibula existenti mobili mortuum imprimit venenosum. Dentes habz horribiles ad modū pectinis siue serrę et culmos ad modū apri. Nullū aut̄ animal ex tāparua origine crescit in tā magnū aīal sicut eocodrillus. Aīal est valde gulosū et multuz comedit. Un̄ qū ē satur iacet iuxta lit̄ ruz etās p̄ repletōe. Supuenit aut̄ auis modica que dicitur apud eos trochilles. apud italos autē dicitur oīm auīū rex. et volat an̄ os ei⁹. quā aliquē a se repellēs tādē fauces aperit auis et eā intrare p̄mittit. Et hec auicula p̄mo cū lenit vnguibus scalpit: et ei facit quendā pruritiū. in cui⁹ dulcedie delectat⁹ statim obdormit. Auicula autē cū sentit cū dormire statim illabit⁹ in ei⁹ ventrē. et q̄si telum statim eū p̄forat et corrodit. In ventre enī est valde mollis: et id a piscibz spinas et cristatas p̄nulas in dorso habentibz de facili supat. Et s̄b dicit Plī. Hec belua insequit⁹ fugietes et eis est terribil. sed est fugax contra serpentes. Debetes autē habet oculos q̄diū ē in aq̄. s̄ extra aquā nimis acute videt. In hyeme p̄ q̄tuor mēses maxie se abscondit: sed i ver re erit. et q̄diū vinit sp̄ crescit vt dicit. Bucul⁹ q̄ Plī. li. viij. ca. xxvj. Dicit autē Physiologus. Eocodrillus si quendā inuenit hominem iuxta litus interficit eū si potest. Et p̄mo plorat sup eum. et postea deuorat ipm. Et dicit q̄ de ei⁹ fimo fit vnguētū vñ facies mliēz sophisticant vt senes et rugose iuue cule p̄tps videat. Herbas libent comedit. inter q̄s enidros serpens paruu⁹ q̄ ei inimitat⁹ caute se inuoluit. et dū eocodrill⁹ herbas carpit serpētē trāsglurit. q̄ intrās vētrē ei⁹ oīa interiora carpit. et sic interimūt eū et occidit. et sic ille sus exit. Itē Jsi. li. xij. dicit q̄ idē f̄mis insidiat eocodrillo quādo dormit et tūc inuoluit se in luto. et intrat p̄ dentes eius. Dicit adhuc Solinus q̄ insidiat tur q̄busdā paruis auibz q̄ generant inter herbas nili. que euolant p̄pter calorem solis et intrat ventrē eocodrilli. et comedūt f̄mes vētrē eius. et sic purificat belua a verimibus. Habet autē coriū ita durū q̄ vix gladio p̄foratur. habitat in aqua tā de die q̄ de nocte

qz aq̄ calidior est de nocte q̄ de die. retinet ei radios solis et ibi agitant⁹ et sic fit calida ipa aq̄. et nō hz linguā p̄minētē ad vociferandū sed hz parua linguā p̄te inferiori sic hnt p̄fices ad gustū. vt dicit idē Solin. et etiā Arist. et Auicena zc.

De Colubro

Cap. XXXIII.

Coluber dicitur q̄si colēs vmbas. vel qz labit in lubricos tract⁹ flexibz sinuos⁹. Nā lubricū dicitur q̄quid labit dū tenet vt dicit Papi. Coluber ceruū fugit. leonē ineficit. vt dicit Jsi. et ruz odit. pelles deponit. neruoz et arborz p̄cunitates diligit. lac libetissime bibit. dentibz cauda ledit et venena infundit. Juxta sepes soli se exponit. canes fugit. mulcas comedit et pulueres lingit. qz re de angue sup. Dicit aut Plī. li. xxi. ca. iij. Pinguedo colubri aquatici valz p̄tra mortuum eocodrilli. Et si q̄s secū habuerit fel colubri a eocodrillo nō ledet. p̄tra ipm belua nil audente

De Damula

Cap. XXXIII.

Damula siue dama sicut ait Papi. ca. dicitur p̄ea est agrestis. vt dicit Jsi. li. xij. Damula est vocata eo q̄ de manu effugiat. Timidū ei est aīal et ibelle ac ibecille. vñ nescit se defendere nisi fugiēdo. Hnt enī p̄ armis habilitatē mēbroz ad fugā leuiter. Un̄ dicit Barcial. Dēte tuet aper: defenz dū cornua ceruū. Imbelles dame q̄d nūc p̄da sum⁹. Dōruosa loca et nemorosa diligit. gmina medicinalia et aromatica comedit. Ramusculoz tirsos et extremitates caput. qū ē vulnerata draconteā comedit. et sic d̄ corpe telū trahit. vt dicit Jsi. li. v. Sanguis ei⁹ ē medicinal f̄m Plī. li. xxvij. Heruos ei⁹ p̄tractos remollit et articuloz dolorē soluit venenū excutit et expellit Damulā odiūt serpētes et fugiūt et ei⁹ anhelitū sustinere n̄ pnt. vt dicit idē. Acutissimi est visus et velocis cursus. Quere sup de caprea agresti

De Dromedario

Cap. XXXV.

Dromedari⁹ est dromedoz vñ dromedarū custos. Dromedari⁹ autē est q̄ddaz genus cameli. vt dicit Jsi. li. xij. Dromedari⁹ in q̄t est gen⁹ cameloz minor⁹ stature q̄ camelus. s̄ lōge velocior⁹ cursus. vñ et nomē accepit. nā dromos grece cursus veloz dicitur. Et tūc enī miliaria et amplius pergit vno die

Itē qñ canes ipm insequūt z inuenit binū
nō directis currit vestigijs. s; nūc istac nūc
illac trāsuerfalr mutat salt⁹. z tūc conat trāsi
lire p mltos passus. vt sic p pterarios z am
biguos salt⁹ ei⁹ vestigia a canib⁹ odore ipm
insequētib⁹ difficult⁹ sentiat. Itē vt dī idem.
Lerue difficultē pariūt fer⁹ suos. qđ cogscit
p icurnatiōez corpis z rugitū. z iō comedit
dra cōtea vt facile⁹ a ptu liberet. Et cū pari
unt subito comedūt secūdinā añq; in terraz
cadat. z opinant de ista secūdinā q sit vene
nū. vt dī idē. Alias cerni ppterates pseqt
Arist. li. viii. qđ sup Plin⁹ recitauit. Dīc at
Plin. li. xxviii. Lerue cū fenserint gūratē la
pidē denozat cū bñficio adiuuent. z idē la
pis i ipa mortua qñq; in eis exteramet⁹ res
perit. Et h lapis miro mō dī inuare mulie
res qñ sūt pgnates. Idē faciūt ossicula q in
ei⁹ corde inueniunt. vt dī idē. Et illd os qđ
inuenit in corde cernoz sup modūz vtile s;
multas corpis passiōes. z in oīb⁹ nobilib⁹
pfectiōib⁹ admiscet. vt ait Dias. Plī. z etiaz
Konstān.

De Ceraſte

Caplm. xxx

Ceraſtes ē ppenis cornu⁹. vt dī Iſid.
c li. xij. H; em qdā cornu⁹ exvraq; p
te capis ad modū cornū ariet⁹ circū
flecta. totū at corp⁹ suū occultat sub arena:
sol cornib⁹ sine coopculo derelict⁹. q viden
tes auicule credūt de cornib⁹ q sūt vermes
Et dū aues ea capere z inde refici nūcunt: a
doloſo spere ex ipzonis subito rapiūt Ob
ſidet ei vias z semitas occultas. z tā hoies
qđ eqs qđ incaute p semitas ambulare pspi
cit occulto morſu inficit z occidit. Blo. at
sup penl. c. Bēn. videt dicere q ceraſtes spe
cies ē reguli: q tāte ē pnciei q si ei⁹ venenū
solūmō yngulā eq tenerit: z equū z eqtem
subito pimeret z necaret Et iō vbi nos ha
bem⁹ Fiat Dan sic coluber i via. ceraſtes in
semita. Dīc alia lra Fiat sicut coluber i via
z sic regul⁹ in locato. Alij autē dicūt: q gen⁹
est aspidū sūmē virulētiē z malignitatē. Que
re sup in lra A. de aspide. qz ibi fit mentio
de ceraſte

De Cornu

Caplm. xxxi

Cornu vt dī Arist. li. iij. est de natu
c ra ossis: osse molli⁹. cartilagine duri⁹
sicut z yngule animalū. z oīa talia pnt
mollificari ad ignē. vt dī ibidē. q colores

cornū sic et soleaz erūt fm colorē pilorūz
corpis animalis. Qñ si corū est nigr⁹: tūc pilū
z cornua erūt nigra. z sic de alijs. Dant autē
animalib⁹ cornua ad sui defensionē loco armo
rū. z ideo ponunt in extremitate capis vt sp
sint para ad resistendū iniurie impugnans.
Et oīa cornua sunt vacua et concava z ros
tunda pterq; cornua cerui q dura sunt z sos
lida et sunt mltē ramificatōis. Et null⁹ ani
mal cornua mutant nisi soli⁹ cerui. q oī an
no semel pūcit sua: z vñū abscōdit: qđ vñū p
inueniri. Qñ dī in Prouerb. Vade vbi cer
uus pūcit cornū suū. vt dī li. viii. Itē dī li.
iij. Fortior ē pūatio cornū cū cure qđ cū
osse. z iō dī Ar. q qdā animalia monēt cor
nua sicauriclas in regiōe q dī austrage. Et
idē dī Amē. q b dī Ar. de sua tra q dices
bat sic. Eadē autē est materia cornū et vñ
guū z soleaz. qz fumus vaporosus a cor
dis calore resolū. vt dicit Eōstān. z iō ani
malia magni fumi a natura forti calore cor
dis resolūti vi caloriz ad extrema corporis
trāfusi magna hnt cornua z fortia. z maxie
si ista fumosa matia vel pē nimia sui subit
litate trāseat in pilos. vñ si nimis fuerit ters
restris z grossa in dētes trāseat z i culmos.
Et iō optime dīc Arist. li. iij. c. de dentib⁹.
q animalia hñcia i vraq; mādibula dētes z cul
mos nō hnt cornua. vt pī i elephātib⁹ z in
apris. Qia etiā qdrupedia dētes habentia
in inferiori mādibula tñ z yngulas scissas
hnt cornua z rumināt. z hnt duos ventres:
imo plures vt sup dictū est. Qñ pluralitas
cornū se habz psequēt ad scissurā soleaz.
Et ideo asin⁹ indic⁹ hz cornū vñū tñ: z so
lēā integrā sicut equ⁹ s; nō rumināt: vt dicit
Arist. z Amē. Tanta autē est affinitas inter
yngulas z cornua q iubet Ar. vaccā pati
entē dolorē in yngulis pedum. vt cū oleo
z alijs medicinis inter cornua inungatur.
De vtilitate autē cornū z ynguū dictū est
supra lra B. de bone.

De Locodrillo

Cap. xxxii.

Locodrillus a croceo colore ē dīc⁹
vt dī Iſid. animal qdrupes. vt dicit Iſi
li. xij. c. de piscib⁹. In terra z i aq
uales longitudine fere. xx. cubitoz. dentiaz
z ynguū imanitate armatū. Tāta ē ei duri
cies cutis qñis fortū lapidū ictus i tergo
recipiat nihil oīno curat. nocte in aq. die i
terra qescit. Qua i terra fouet q omis anser
sūt maiora. mascul⁹ z feia vices fñat. Tūc

proprietatibus. s. De Animalibus

quidā pisces serratā cristā habentes tenera ventris descantantes interimūt. Et dicit q̄ solus inter animalia sup̄iorem mandibulā mouet. Hec oīa dicit Jsi. Et d̄t Pli. li. viij. ca. xxvj. Locodrillus ē aīal nīlū inhabitās lingue vsu int̄ aīalia terrestria caret. sola sup̄iori mandibula exīstenti mobili morsum imprimit venenosum. Dentes habz horribiles ad modū pectinis siue ferre z culmos ad modū apri. Nullū aut̄ animal ex rāparua origine crescit in tā magnā aīal sicut cocodrillus. Aīal est valde gulosū et multuz comedit. Un̄ qū ē satur iacet iuxta lit̄ ruz ctās p̄ repletōe. Supuenit aut̄ aus modū ea que d̄t apud eos trochilles. apud italos autē d̄t oīm aīalū rex. z volat aī os ei⁹. quā aliq̄tēs a se repellēs tādē fauces aperit aī z eā intrare p̄mittit. Et hec auicula p̄mo eū lenit vnguibz scalpit z ei facit quendā pruritiū. in cui⁹ dulcedie delectat⁹ statī obdormit. Auicula autē cū sentit eū dormire statim illabit in ei⁹ ventrē. z q̄i telum statiz eū pforat z corrodit. In ventre enī est valde moll. z iō a piscibz spinas z cristatas pīnas las in dorso habētibz de facili supat. Et s̄b dicit Pli. Hec belua insequit fugietes et eis est terribil. sed est fugax contra serpentes. Hebetes autē habet oculos q̄diū ē in aq. s̄ extra aquā nimis acute videt. In hyeme p̄ q̄tuor mēses marie se abscondit. sed i ves re exīt. z q̄diū viuīt sp̄ crescit vt d̄t. Bucuf q̄ Pli. li. viij. ca. xxvj. Dicit autē Physiologus. Locodrillus si quendā inuenit hominē iuxta litus interficit eū si potest. Et p̄mo plorat sup eum. z postea denozat ipm. Et dicit q̄ de ei⁹ fimo fit vnguētū vñ facies mliet̄ sop̄ificānt vt senes et rugose iunē cule p̄ tps videāt. Herbas libent̄ comedit. inter q̄s enīdros serpens paruul⁹ q̄ ei inīmicat caute se inuoluit. z dū cocodrill⁹ herb as carpit serpētē trāsglucit. q̄ intrās vētrē ei⁹ oīa interiora carpit. z sic interimīt eū et occidit. z sic illesus exīt. Itē Jsi. li. xij. dicit q̄ idē f̄mis insidiat cocodrillo quādo dormit z tūc inuoluit se in luto. et intrat p̄ dentes eius. Dicit adhuc Solinus q̄ insidiatur q̄busdā paruīs auibz q̄ generant inter herbas nili. que euolant p̄pter calozem sol z intrāt ventrē cocodrilli. z comedūt f̄mes vētr̄ eius. z sic purificat belua a vermibus. Habet autē coriū ita durū q̄ vix gladio pforatur. habitat in aqua tā de die q̄ de nocte

qz aq̄ calidior est de nocte q̄ de die. retinet ei radios sol⁹ z ibi agitant⁹ z sic fit calida ipa aq̄. z nō hz linguā p̄minere ad vociferandū sed hz parua linguā i pte inferiori sic hūit p̄scēs ad gustū. vt d̄t idē Solin. z enī Arist. z Auicēna zc.

De Colubro

Cap. XXXIII.

Coluber d̄t q̄i colēs ymbzas. vel qz labit in lubricos tract⁹ flexibz sinuof vt d̄t Papi. Coluber ceruā fugit. leonē inēficat. vt d̄t Jsi. z ruzā odit. pelles deponit. neruoz z arboz p̄cavitates diligit. lac libetissime bibit. dentibz cauda ledit z venenā infundit. Juxta sepes soli se exponit. canes fugit. muscas comedit. z puluerē lingit. q̄are de angue sup̄. Dicit autē Pli. li. xxx. c. iij. Pinguedo colubri aquatici valz p̄tra morsum cocodrilli. Et siq̄s secū habuerit fel colubri a cocodrillo nō ledest. p̄tra ipm belua nil audente

De Damula

Cap. XXXIII.

Amula siue dama sicut ait Papi. caprea est agrestis. vt d̄t Jsi. li. xij. Damula est vocata eo q̄ de manu effugiat. Timidū ei est aīal z ibelle ac ibecille. vñ nescit se d̄fendere nisi fugiēdo. Hūit enī p̄ armis habilitatē mēbroz z ad fugā leuitatē. Un̄ d̄t Marcial. Dete tuē aper. defenz dūit cornua ceruū. Imbelles dame qd̄ nisi pda sum⁹. Dōtuosa loca z nemorosa diligit. gmina medicinalia z aromatica comedit. Ramusculoz tirsos z extremitates cap̄it. qn̄ ē vulnerata dracontē comedit. z sic d̄ corpe telū trahit. vt d̄t Jsi. li. v. Sāguis ei⁹ ē medicinal⁹ f̄m Pli. li. xxvij. Flenus ei⁹ p̄tractos remollit z articuloz dolorē soluit venenū excutit expellit Damulā odiū ser p̄tes z fugiūt z ei⁹ anhelitū sustinere n̄ p̄t. vt dicit idē. Acutissimi est vīsus z velocis cursus. Quere sup̄ de caprea agresti

De Dromedario

Capit. XXXV

Dromedari⁹ est dromedoz vñ dromedari⁹ custos. Dromedari⁹ aut̄ est q̄ddaz genus cameli. vt d̄t Jsi. li. xij. Dromedari⁹ in q̄t est gen⁹ cameloꝝ minor⁹ stature q̄ camelus. s̄z lōge velocior⁹ cursus. vñ z nomē accepit. nā dromos grece cursus veloz d̄t. Et tum em̄ miliaria z amplius pergit vno die

Et idē aīal ruminat sicut bos z camel? Un
dromedariū ppe sūt mgti dromedoz. vt dē
pāp. In glo. sup. Eia. dē. dromedariū aīe vl
dromas: vtrūq; dē. est aīal camelo min? sed
veloci? Hadian ei z cpha regiōes sūt trās
arabiaz camel? z dromedarijs abūdātes zē.
Lastrant in iuuetute vt sint ad cursum apti
ozes. vt dē Auiē. z ne mori cupiditate femi
nariū a suo cursu retardent. Tāte em sūt ves
locitatis ppe passus amplitudinē. maximū
em hūt z latissimū passū. vt dē Arist. z Aui
cēna. z Plī. li. iij. z etiā ppe intēsam calidita
tē. Aīal em est calidissimū ex cōplexiōe na
turali. vñ caloriz fortitudo psumit i eis in
ctuositate omne z pinguedinē z nō pmitit
eos mole carnea nimiz onerari. Itē velo
ces ppter mēbroz habilitates sūt. Nā gras
cilia z lōga hūt crura z multuz neruosa. z iō
habiles sūt ad motūz fortes ad p̄tinuandū
cursum suūz. Item leues sunt ppter victus
paucitatē. Nō ei aīalia sūt magni cibi imo
paucissimis cibis sunt p̄tenta. Feni em et
corrices comedūt dactyloz ossa valde dili
gūt quibz etiā post longissimos terre circūi
tus de vespere p̄tenti sunt. vt dicit Plī. Co
rū em sanguis valde est calidus acutus z
subtilis. z iō eoz lac valde subtilē z liquidū
est plus q̄ alioz animalū. vt dicit Consta.
z minus nutritiū z magis calefactiū. z
grosloz humorz incisium. Quere supra d
camelo. Eadem em fere p̄prietates sunt istū
us z illius

De Dipsade

Caplin. XXXVI.

Ipsas z dipsades feminini est genes
ris. z idē spēs q̄ latie dē situla. sic
dicta eo q̄ quē momorderit sibi per
eat. vt dē Jsi. li. xij. Adeo aut sūt dipsades
pūne vt cū calcant vir videāt. q̄rū venenū
ante extiguit q̄ sentiat ita q̄ vir sentit tristi
ciā moritur? Est aut spēs aspidis. vt s de
aspide. Quere ibi.

De Dracone

Caplin. XXXVII

Raco maxim? est cunctoz serpentū
vt dicit Jsi. li. xij. Hūc greci dracon
ta vocāt. vt q̄ sepe a spelūcis abstra
ctus fert in aerem. Excitaturq; ppter cū aer
similiter z mare p̄tra ei? ventum intumescit
Est aut cristatus paruo oze. z artis fistulis
sp̄m trahit z linguā exerit vel erigit. dentes
haber acutos z serratos. vñ autē habet nō

in dentibz sed in cauda. z p̄bere plus q̄ icu
nocet. Non habet aut tantū de veneno q̄n
tū et alij serpētes. qz ad mortē alicui inferen
dam nō sunt illi necessaria venena. qz siquē
ligauerit occidit. Al q̄ nec ciephas tut? ē cor
poris sui magnitudie. Nā circa semitas de
litescens p quas elephantes gradiunt. crus
ra cauda sua alligat et inodat et suffocatos
perimit atq; necat. Signū autē in india z i
ethiopia in ipō incēdio ingēst? vt dē Jsi
do. li. xij. De draconibz autē dicit Plī. lib.
viii. c. xij. Draco inq̄. xx. cubitoz magnitu
dine nascit apud ethiopes. Solent autem
quattuor vel quinq; decē vel quēdam mu
tuo se cōplecti. et erectis capiti bz velificare
p mare z flumina ad pabula meliora. Itē
ca. xij. Inter elephātes z dracones p̄petua
est dimicatio. Nā draco cauda p̄stingit ele
phantē. z elephas pede et p̄muscida p̄sters
nit draconē. draco autē neq; caude inodat
pedes elephātis z cadere eū facit. S; n̄ im
pune: qz dū interficit elephantē interficitur
casu eius. Itē ca. xij. Elephas vidēs dra
conē sup arborē nititur eā frangere vt pec
tiat draconē. draco autē insilit in elephan
tē z captat eū mordere inter nares z ipetit
oculos elephāti. z q̄nq; excecāt eū. z q̄nq;
insilit sup eū a tergo. et mor det eū. z fugit lā
guinem ei? Tādē p̄o post lōgū p̄fictū ele
phas ex subtracōe sanguinis debilitat in
tantū q̄ cadit sup draconē. z moriēs inter
ficit sui occisore. Causa quare ita appetit
eius sanguinē ē frigiditas sanguis elephan
tis q̄ draco appetit in frigidari. vt dicit Jsi.
Sup illū at locū Diere. xij. Attraxerunt
ventū sic dracōes: dē Hiero. draco ē aīal
valde sitibūdū itātū q̄ vir p̄t aq̄ satiarī. z iō
aperit os vento vt sic extinguat ardorē sitis.
Un cū videt naues in mari z maxim? ven
tus p̄tra velū volat ad velū vt ibi hauriat
ventū frigidū. Et q̄nq; ppter magnitudinē
corpi z ppter eius fortē impetū subuertit
nauem. Et naute quādo vidēt appropinq̄
re draconē qd p̄cipiūt ex timore aque p̄tra
ipm statim deponūt velū. et sic enadūt. Idē
dē Solinus. Itē dicit idē q̄ ethiopes vñ
tur sanguine draconis cōtra feruorē estus.
z rescunt eius carnibus p̄tra diuersos mor
bos. sciunt enī separe venenū ab ei? carne.
nā solū habet venenū in lingua et in felle. et
ideo amputant eis linguas et fella que rece
ptiua sūt veneni. sic abstracō veneno vñ

proprietatibus. s. De Animalibus

corpe reliq̃ tā in medicina q̃ i cibo. Et h̃ ṽ
tāgere David vbi d̃r. Dedisti ei escas p̃lis
ethiopū. Dicit etiā Pl̃i. q̃ vi veneni sp̃ erigit
ei⁹ lingua. et q̃q̃ ex calore veneni inflāmat
acerē: ita q̃ videt spirare ex se ignē. Aliq̃ et
emittit dū sibilat flatū p̃tagiosū et inde cor
rūpit aer et inficit et morbo pestilēs inde sepi
us generat. In mari q̃q̃s habitat. q̃q̃ i flu
mib⁹ natat. in spelūcis et antris latitat. raro
dormit. imo s̃o sp̃ vigilat. aues et bestias de
uorat. acutissimū h̃z visum. vñ in altissimis
mōtib⁹ manēs a remot⁹ videt p̃dā suā. mor
su et ictu pugnat. de ocul⁹ et narib⁹ animalis in
pugna marie captat. Vñ d̃r. Pl̃i. lib. viij. q̃
ita ledit i oculis et ore elephātes q̃ q̃q̃s ce
ci inueniunt. nec possūt comedere: et ita mo
riunt. Itē de dracone d̃r. Ar̃. li. viij. q̃ illoz
draconū morsus est mal⁹ et piculosus q̃ co
medūt aīalia venenosa sicut draco q̃ come
dit scorpiones. q̃z p̃tra illoz morsus vir in
uenit medicina. Itē Pl̃i. li. xxiij. Draconū
adipē omnia fugiūt venenosa. Adeps etiā
ei⁹ cū melle curat caliginem oculozū. Item
Aristo. li. viij. Pisces q̃ mordeñt a dracone
moriuntur.

De Equo

Cap. XXXVIII.

Qui sūt dicti. eo q̃ q̃n q̃drigis iun
c gunt pares equant. q̃z in forma et in
curfu siles copulant. Est autē dict⁹ ca
ball⁹ a pede cauo eo q̃ gradies imp̃ssa vñ
gula terrā cayer q̃d reliq̃ aīalia nō habēt. vt
dicit J̃li. li. xij. A multis etiā sonipes noīa
tur eo q̃ pedib⁹ sonet. Vñ acitas eq̃z m̃l
ta est: vt dicit idē. Ecultat em̃ in capis cum
odorat bellū. sono tube excitant ad plū. vo
ce accessi puocant ad cursu. Dolēt cū victi
fuerint. gaudēt cū vicerint. Quidā in bello
hostes suos sentiūt et cognoscūt adeo vt ad
uersarios suos morsu petāt. Aliq̃ etiā p̃ri
um dñm cogscūt. obliu m̃suetudis si mu
rēt. Aliq̃ etiā p̃ p̃riū dñm i dorso aliq̃
nō p̃mittūt. Vñ etiā moricib⁹ dñis suis
lachrymas fundūt Equū em̃ sicut et hoīem
lachrymari et affectum dolor⁹ sentire dicūt.
vñ et natura in cetauris eq̃z et hoīem est p̃mi
sta. Solent etiā ex equoz mesticia vel alac
ritate euentuz futur⁹ dimicaturi colligere.
Eras lōgeua inest eq̃s p̃ficis. et sicut in an
nis vltra quinq̃ginta. breuior autē inest eq̃s
gallicis numedis et hispanis. Subdit ar̃
J̃li. Adhuc in generosis inq̃t eq̃s vt aūnt

veteres quattuor spectant. s. forma: pulcri
tudo: meritum atq̃ color. Forma vt sit var
lidū corpus atq̃ soliduz et robori pueniēs
altitudo. lat⁹ longū et substrictuz. macimi et
rotūdi clunes. pect⁹ late patēs. et totū corp⁹
musculoz densitate nodosuz. pes siccus et
vngula p̃caua solidatus. Pulcritudo attē
dit vt sit erigū caput et siccum. pelle p̃pe os
sib⁹ adherente. Aures breues et acute. oculi
magni. nare⁹ patule. erecta cernit. coma dē
sa. et cauda vngulaz soliditate fixa rotundū
tas attendit. Meritum vt sit animo audax
pedib⁹ alacer. tremētib⁹ membris q̃d forti
tudinis est indiciz. q̃ ex summa dēte facile
p̃citet. vel excitata festinatōe nō difficile te
neat. Color etiā spectat. q̃z color i pilis nūc
est roseus: nūc niger: nunc albus: nūc canus:
nūc varius: nunc guttatus. Dicit varius co
lor equos multū decorat vñ deformat. Vñ
res etiā equoz et animos manifestat. S̃z d̃
singul⁹ p̃sequi nimis foret longuz. Hucusq̃
J̃li. li. xij. De equis autē d̃r. Pl̃i. li. viij. c. xliij
Equi inq̃t scythici p̃ dñis suis pugnat. cor
tū maternū refugit. Nā in eis q̃dā cognat
tiōis agnitio est. Vñ narrat Arist. lib. viij.
Rex inq̃t septettrionis habuit equā pulcrā
et peperit equū pulcrū: et voluit ex illo equo
et matre extrahere pullū aliquem et ingenias
banē vt equ⁹ saltaret sup̃ matrē cooperien
do vultuz eius. et cum discoopiebat facies
matris et nouit ipam equus fugit et eiecit se
ab alto p̃ dolore et est mortu⁹. Atq̃ in grege
equ⁹ cum sorore libenti⁹ gradit q̃z cū matre
Ad vocē symphonie et tube clangores dele
ctat. saltat in hostem. p̃lagiūt pugna. et amī
sos deslent dños suos et lachrymas inter
dum fundunt. Dicit autē illos eq̃s ad bella
vtiliores q̃ in bibendo p̃fundi⁹ infigunt na
res suas. q̃z tales equi vt dicūt in cursu vñ
ne grauatione nō impediunt. Itē dicit Pl̃i
n⁹ li. viij. c. ix. Fel inq̃t eq̃ cōputat inter ves
nena. et iō sacratio flāmini equū tangere nō
licebat. Et sanguis recēs et crud⁹ mal⁹ et p̃
niciosus est. vt taurinus. Spuma eq̃ datur
cū lacte asinino vermes interficit in ventre
venenosos. Itē de eq̃s dicit Arist. et Aui.
Equ⁹ p̃ciet dētes suos et q̃nto est sentoz tā
to h̃z dentes albiores. Itē Arist. li. v. Equ⁹
mascul⁹ vñit. xvj. ānis. et generat tertio an
no vsq̃ ad. xx. annos. Femina autē diuit⁹ vñ
uit et generat vsq̃ ad. xl. ānos. et q̃ incipiūt
eq̃ generare. erit vñ eoꝝ maior et feie. s̃lt et

multū diligūt coitū pl⁹ q̄ alia anālia. vt dī
li. v. Itē li. vii. dī idē Eqs etiā pascētib⁹ ac
cidit aliqū podagra z ejiūt fotulares z ge
nerant eis noui. Et signū hui⁹ ē tremor omi
testicularis dextri. z eqs q̄ pascunt i domū
bus accidit dolor ilioz. Et signū hui⁹ est q̄
mēbra postēiora adunant p p̄strictionē Et
equ⁹ abscindat a comestioe. z si ei minnat iu
uabit. Et eqs accidit p̄tractio neruoz. z si
gnū hui⁹ est q̄ oēs vene extendunt. z sū cas
put z collū z grauat eos ambulare. Accidit
etiā eqs aggregatio veneni. z accidit etiam
eis alia infirmitas i ore q̄ dī foren Et signū
hui⁹ infirmitat⁹ est q̄ cadit el palatū z fit
el⁹ aubeli⁹ calid⁹. z hec infirmitas caret rez
medio. nisi curet p se. Et accidit eqs rabies
cui⁹ signū est q̄ declinat aures el⁹ ad pres
colli. z hec infirmitas nō hz medicinam. Et
accidit ei infirmitas vesice. Et hui⁹ signū ē
q̄ nō pōt mingere equ⁹. z trahit suas coras
z etiā fotulares Et morus animalis qd dī
mugelis valde nocet equis z mulis. quoni
am facit i eis ampullas siue pustulas z mē
toties moriunt ex veneno. z equus cogno
scit hūmū illū q̄ p̄tra ipm vult p̄liari. dele
ctant stare in pratis z natate in aqua. z po
tāt aquam turbidam. z si fuerit aqua clara
turbant eam pede Hucusq̄ Aristoteles li
bro. vii.

De Equa

Caplm. XXXIX

Qua p deriuationem ab eq̄ est dicta
e nā equoz semia equa est vocata. De
q̄ Arist. li. vii. Equa imp̄gnata si ol
fecerit candelaz extinctaz abortiet. Itē idē.
Eque pascunt simul: z si morit aliq̄ z dimi
sit pullū: nutriet eū alia. qm gen⁹ equaz dili
git spēm suā. Itē dicit Plī. lib. vii. ca. cliiij.
Equa stas parit z suā plem p ceteris anāli
bus diligit z amissa parēte alienū pullū nu
trit z diligit tanq̄ suū. Itē dicit idem q̄
in fronte pulli equi nascit qdam follicul⁹ ni
ger ad q̄ntitatē carice qd mater lambit lū
gua z abscidit. z nūq̄ pullū admitteret ad
vbera nisi illō pmo abscindat. z vocat illō
Plī. veneficiū amor⁹. qz mulieres incātrici
ces vtunt illo in p̄stigijs suis qm aliqū vo
lūt stimulare ad amorē. Idē dicit Arist. lib.
vii. Itē equa vt dī idē: gliaf in iubis suis z
dolet qm el p̄scidunt. z retōsa iuba extingui
tur libido eaz. ac si i eis essz vis amor⁹. Itē
dī Arist. li. vii. q̄ ibos pugnat cū eqs. qm

eq̄ ejiūt eū a pascuis. qz comedit herbas.
z ē ibos debil⁹ visus z imitat⁹ voces eq̄ z qm
volat sup ipm stupe facit ipm z cogit ipm
fugere z qmz interficit ipm zc.

De Poledro

Caplm. XL.

Oledr⁹ dī eque filius siue pull⁹ equi
p nus q̄dīu mris vberib⁹ est subiect⁹.

In cui⁹ fronte vt dī Arist. li. vii. inue
nit hyconemor. i. amoris veneficiū quādo
nascit. z lambunt mres eoz lingua z comes
dūt illud. z mulieres incātrices puerbiāt
ex hoc. vt dicit idem. Itē li. vii. Posterior
pars pulli eq̄ni est maior parte anteriori. et
cū iuuenescit crescit ps supior. z ppter h̄ erit
elevationo anterioris pris corpis multoz. eq̄
rū maior q̄s posterioris. z ideo qm est pull⁹
potest pede posteriori t̄gere caput suū. qd
facere non pōt qm puenit ad etatē. Quādiu
aut pullus est: matrē miro affectu diligit. z
sequit eā q̄cūq̄ vadit. z si matrem casu aliq̄
pdiderit: hūmū eā q̄rit. pullus equin⁹ stra
mentis nō sternit. strigule nō tergit. Fale
ris nō ornat. calcarib⁹ nō pcurit. sellē nō s̄b
ijcit. freno nō domat. matrē libere sequitur
gramine depascit. clauicalis in pedib⁹ non
clauat. libere discurrere pmitit. Sed in sis
nelabori exponit z loris z capistris coartat
tur. a matrē subtrahit. vbera fugere nō per
mittitur. suauis cursus facere multiplici
informa. Et vt dī Jsi. li. vii. aurigis expo
nit. quadrigis z currib⁹ subijcit. equestri mī
litie deputat. varijs fortune sortib⁹ pauper
equi fili⁹ p̄pagat. Et ideo dicit Jsi. in eodē
libro. q̄ eq̄ fuerit q̄ndam diuersis ritibus
deoz p̄secrati. Nā eqs q̄drigales soli depu
tabant ppter q̄tuor solis in anno mutatio
nes. s. Veris: estatis: autūni z hyemis. p̄ate
solis alterat⁹ omnia. Equos aut bigales
dedicabāt lune. qz bino tpe. s. nocte z die vi
det. z iō cultores lune duos equos semper
iungūt. s. albū z nigrū. Equos p̄o trigales
inferis dijs ascribebāt. qz demones p tres
etates hoies ad se trahut. s. p infātiā. z ado
lescētiā z senectā. hi diuersoz colorz equos
parit iungebāt. Ultra aut septē eqs simul
copulare de facili nō audebāt: i ferētes hoc
ad cursum septem fidez quozum motu mū
dum regi generaliter supponebāt. vel ad nu
merū septem diez quoz circulo vite p̄ntis
tminū pagi p̄cernebāt. Ideo etiā colores
equoz mirabiliter discernēbāt. vt dī Jsid.

proprietatibus .S. De ſialibus in Bpeciali

ibi dem. Alii equos roſei coloris dedicabāt igni ſine ſoll, albos aeri, praſinos et fuſcos terre, venetos aque ſine mari. Itē equabāt equos roſeos in eſtare, quia tūc omnia cale ſcunt albos aut in hyeme quia tūc glaciē frigore oīa caneſcūt, praſinos in vere, quia tūc omnia viſceſcūt, fuſcos vel nigras in autumnno, quia tūc oīa deſiccant et quaſi a prima pulcritudine deſiciūt. Itē dicit idē ibi dem, equos roſeos marti deo belli cōſecrauerunt, vel quia romanoꝝ vexilla decora bantur cocco, vel quia mars gaudet ſanguine. Albos autē eqs pſecrauerūt zephꝝ parribus et ſerentis, praſinos floꝝ et terre, venetos aeri atq; aque quia cerulei ſunt coloris, glaucos autē et varios et purpureos deputauerūt fridi queꝝ arcū dicit, quia iris habet colores plures. De omnia ſupſcripto hominū pcuracione demonſtrā circa elemēta mundi aliqui antiqui obſeruabāt, vt dicit idē Jſid. Et ideo mūdus iſte ptemnendus eſt, quia plurimi ipm ſpecie ſachane replenerāt, Bucuſq; Jſid. li. viij. Circa autē pullū equū nū h vltimo antiaduertes qz paſſum ſuane vel duꝝ quē aſſueſcit i iuuentute vix pōt di mittere etiā in ſenectute

De Elephante Ca. XLII.

Elephas, ſis, et elephante dicitur p eodem animalī, dicit autē ſic ab elphio grece quod mons dicitur latine, et hoc eſt vtiq; ppter corpis maximā quantitātē, ſz apud iſdos barbo vocat, vii. et vox eius barbitus vocat. Cuſ dentes dicunt ebur, et roſtrū p mūſcida nūcupat, naz illo ori cibū admo uet vt dicit Jſid. li. xij. et ſubdit, hoc g animāſ in rebo bellicis aptū eſt. In his enī animalibus medi et perſe ligneis turrībꝝ collocatis tanq; d muro ſaculis dimicāt. In intellectu et memoria p ceteris animalibꝝ vlgent. Gregatim incedūt, nūc quo valent ſalutāt homines, murē fugiūt, auerſi coeūt, in aquis paſciunt vel in ſiluis, et vbi ſetus paſciūt ſibi ſetus dimittūt, ppter dracones quia eis inimici ſunt, et ab ipſis implicati necant, biennio ſetus portāt, nō amplius qz ſemel gignūt, nec plures qz tñ vnū gignūt. Viuit autē trecentis annis, vt dicit Jſid. li. xij. Sed Plin⁹ lib. viij. c. j. Elephas inquit inter omnia animalia maxime eſt pꝛutis, ita qz vix in hominibꝝ tāta pbitas inueniūt. Nam vt dicit in noua luna cōueniūt gregatim, et in flumine ſe abluunt et balneant et nouo ſideri com mūſter

poſt inclināt, et ſe redeūt ad locū ſuū. Iuuenes ſuos eundo et reuertēdo ante ſe ſe faciunt quos diligēt cura cuſtodit et inſtruit ad ſimile faciendū. Itē quādo egrotant qſdam herbas ſalubres eis pgregat et anteqꝝ eis vtant ſupino capite eas ad celū leuant, et quādā religione a numinibꝝ ſibi adiutoria um poſtulāt. Itē boni intellectus et aniaſ ita ita docilia qz regē cognoscere et qſi odo rare inſtrunt et nūcunt, quia reuerētē gratia ſua genua incuruāt. Item dicit li. v. al. elephātes hoīem errantē ſibi obuiū viderint i ſolitudine pmo ne ipm terreāt aliquantulū de viſa ſe ſubtrahūt, et tūc gradū figūt et paulatim ipm pcedentes viā ei oſtendūt. Eſt draco eis occurrētis p homine defendēdo cū eo pugnat et viriliter ſe opponūt, et hoc poſſiſſime dicunt facere qñ habēt iuuenes, tñ ment enī qz homo querat ſe ſuos, et ideo ſe expedire de hoīe pmo deſiderant vt ſic ſecurius poſſint nutrire filios et eos cautius cuſtodire Itē li. viij. c. vj. Sp gregatim incedūt, ducit agmē maxim⁹ natu, cogit et cooperat etate pꝛoximus. Aquam vel amnē tranſſatū iuuenes pmittūt ne magnoz igreſſu impeditaſ alue, et ſic nō poſſent pueniēter pertranſire, vt dicit ibidē. Itē mūdus eſt in eis pudor, nā qñ vnus ab alio vincit victus vocem fugit victoris. In abdito coeūt, maſculus qñ eſt qñquennis, et femina quando eſt decētis, et hoc niſi duobꝝ annis vt dicunt, et in iſtis duobꝝ annis nō niſi qñq; diebꝝ tāntū ſetto die raro ſupaddito, vt dicit idē. Tempore coit⁹ ſunt pculofi valde, et maxie agreſtes, nā tūc domos indoz et ſtabula proſterunt, et iō domitas feminas tūc abſcōdunt et qñ domiti ſunt: optimi ſunt i milita, naz ferūt turres ligneas, acies pſternūt conuertuntq; armatos. Sz qd miz eſt q armatas acies nō timēt, vocē mīme ſuſo fugiūt et for midant. Itē, ca. xl. fronte et roſtro altas proſternūt palmas, et ſic comedūt fructus cap. Itē inter elephātes et dracones eſt ppetua dimicatio, vñ vn⁹ inuidet alteri ppter magnitudinē viriū et corpis qñtatē, draco enī ſiſte ſanguinē elephāſ qz frigidiſſim⁹ eſt vt ſua re frigeret eſtuanē caliditatē, vt p s eodē vbi agit de dracone vide ſibi.

De Raſo elephāſ.

Capitū. XLIII

Secundū Ariſto. li. j. et Auſc. Raſus elephāſ eſt lōg⁹ et fortis et bolizatus

quasi calcens. et vixit illo loco man. et p ipm.
accipit cibū et potū et reddit ori suo. qd nuli-
lum facit aliud animal. Habz aut elephas
māmillas in pectore et habet in ore culmos
fortes et ei ligua est valde modica respectu
sui corpis et apparet in. et raro videt extra
nisi qn lambit labia post cibū et potū suū. et
nō inuenit in eo nisi vnū intestinum inuolu-
tum multipliciter et plunctū est sibi p stomas-
cho. vñ post id nō est aliud nisi vñ p quod
ei est supstitatē. et habet epar magnū qdru-
plum ad epar bouis. Sed splenē habz par-
uulū respectu sui corpis. et hoc est vt dicit
Auiē. qd melācholia transit ei in nutrime-
tum. Jē Aristo. li. ii. quādo generant appar-
rent dētes generati i eo. Cū rostro suo eradi-
cat arbores. et cum natat spirat cū eo et eicit
aquā. et ille calcens creat cū cartilagine Ele-
phas aut qū sedet flectit pedes suos. sed nō
potest flectere pedes qtuor ppter pond⁹ cor-
poris. sed fulcīt sup latus dextrū vñ sinistru.
et dormit stare corpe. et pedes posteriores ne-
cit sicut homo. Jē li. v. Vāscul⁹ coit post
quingennū. sed femina post decennū vix
ad. et postq parit femina dēcit post trien-
nium. et postq fuerit impgnata oīno ā ma-
sculo nō tangit. et trahit in vtero p biennū.
et quādo parit parit simile vtrūque duorū aut
triū mensū. Jē li. vii. elephāt accidit infir-
mitas ex ventositate. et ppter hoc non potest
ejicere vrīnā aut sterē. et si nō comederit ter-
ram moriet. nisi ad hoc fuerit assuet⁹. quan-
doq tamē deglutit lapides. Accidit et eis
dolor iuncturaz. et tuat contra hoc potus
aq calidē herbe summe in melle. quonā
tūc dueres phibent fluxū vrīis. Et qñ ve-
ratur dolore q non pōt dormire inungunt
spatule cū oleo et aq calida. et sic curat. Jē
facit caro porcina assata sup dolētes spatu-
las colligata. Et si habuerit ferrū i corpe da-
tur ei bibere oleū et extrahit ferrum cū potu
olei. et si nō potest bibere oleū ponunt medū
cine i oleo et decoquunt et dat eis ad comedē-
dū. Jē ibidem. li. viij. Vāscul⁹ est maior
corpis et animositatis q sit femina. tam po-
maī masculis p vbera qñ pcutit. Obedit qñ
diu sedet sup eū venator. et cū descendit lē-
gant pedes anteriores eius donec domesti-
cetur. Et sequit in eodē libz. Domesticabit
lior est obedientior oībz animalibz agrestibz
bñs sensus meliorē. et sentit frig⁹ in hyeme
frigidū ventū. Et ē aīal valde humilis e

manet circa fluuios et mergit se in aqua vs-
q ad mentū et natat. et non potest diu duras-
re in natādo ppter corpis paderositatē. Sūt
aut elephātes naturalit benigni. qz carent
felle. vt dicit Aristo. li. viij. Accidētaliter tamē
efficiunt seut qñ nimis puocant vel quādo
inebriant vīno ad plīandū acunt. Jēz dicit
Aristo. li. viij. nullū aīal vīnit ita diu sic ele-
phas. et hoc ppter suā plectonē q assimilā-
tur aeri et nēt. et ita opoz q impregnetur
p biennū ppter magnitudinē cōcepti. fer⁹ q
cit⁹ nō pōt pfect nec cōpleri

De Elephātibz Ca. XLIII

Elephātibz aut dicit Solin⁹. Sū-
derū inq seruāt disciplināz elephan-
tes. et luna crescente perunt amnes. et
sparsū liquore solis exortū salutat moribz q
bus possūt. deinde in salt⁹ reuertūt. Cando
redentiū intelligit iuuē. quoz alter semp i
ministrerio est et alter pcutit ne assiduo repcus-
su hebetet. S. qñ a venatoribz pmut. sūt p-
cutiunt ambos et eos pfringūt. vt dānato
chore et derupato viteri nō psequat. Hanc
em perculi sibi sentiūt esse causā. Raro co-
eunt et tūc in aquis vīuit se abluūt nec ante
ablutionē ad gregē reuertūt. Pro scis nun-
q pugnāt. Nulla ei nouerūt adulteria. Et
quādo casu aliquo dimicat nō mediocrē ha-
bēt curā saucior. nā felloz et vulneratos in
medio sui recipiūt et ipos pl⁹ q se ptegunz
defendūt. Quādo capiūt pastu hordei mā-
suecūt. Fit ei fouea subterranea in vīa ele-
phantis in quā incidit ignoratē. ad quā ve-
niens vñ venator pcutit pūgit ipm. alter
aut venator supueniens pmut pcutit venā-
rem et amouit eū ne pcutiat elephāte. et dat
ei comedere hordei. qd cū ter l⁹ quater fece-
rit colligit se liberantē et ei dinceps obedēs
mansuecit. Si casu aliquo vorauerit ver-
mem q cameleon dicit. sumpto oleastro mede-
tur pesti. Ventrem habet mollē et dorū du-
rū et iō pugnās cū vnicorne opponit ei dor-
sum. caues pur pōt ne p mollē ventris ptes
fodiat. Pilos habet paucos et seras nullas
Aures habet amplas tenues et lōgas infert
us dependentes quas erigit et eptēdit et in
grauissimē pcutit quādo irascit et dracones
quē odit. nec miz. sūt em sanguinē ei⁹ et eū
bibit qñ potest. Quāobrem ipm nunq iua-
dit draco nisi qñ potu elephas ē repler⁹ vt
propensius irrigat. maiorē sumat d oppress⁹
si sanguine satietatē. Hucusq Solin⁹ quā

proprietatibus .i. De Animalibus in Speciali

multa alia ponit que supra dicit Plin. In libro autem physiologi de elephante memini me sic legisse. Elephas inquit est animal quod magnitudine inter omnia animalia quadrupedia precellit. intellectu et memoria multum vigens. nam elephantes iter alia eorum facta nunquam dormiendo totaliter se inclinant. quando fessi sunt arborum et maxime palme quietis gratia accubant. et sic qualitercumque se sustentant quorum quieti boves insidiantes occubere arborum periculantur. cui se appodians elephas et nesciens fraudem potest de corpore arborum frangit et frangendo cadit subito et succubile. quod casum suum videns irreparabile multo modo barbitus. id est clamat et rugit. ad cuius barbitum multitudo iuvenum subito accedit elephantum. quod paulatim seniores per viribus eleuant et ut eius relevent minus affectu se totis viribus inclinant. Coitus abhorrent nisi per sola ple. vii. dicitur quod quia elephantes indicos luxuria stimulat. ut amoris semina preceat versus orientem. quam sequitur masculus quousque in abscondito deueniat qualitercumque poterit in adragora querit cui fructus primo femina gustat deinde masculus eundem fructum comedens eam impregnat et fecundat. ut dicitur. sed diu propter magnitudinem ferus femina in utero feru gerit. sed tempe parit in aquis et in insulis feru preceat propter draconis metum ne ipsum tenellum feru sorbeat aut deducat. et dum mater filium parturiedo laborat. masculus per viribus ipsam pregit et defendit. Item dicitur ibidem quod ossa elephantis coibusta fugant serpentes et omnia venenosa. Item aliud dicitur ibidem valde admirandum. Dicit enim quod apud eibio pes in aliquibus regionibus sic venat Accedunt ad desertum ubi due virginis omnino nude habitant et crinibus resolute. quarum una fert alveolum. alia gladium. incipiunt autem altere cantare quarum cantu audies bestia venit ad eas et lingit earum mammas. de dulcedine autem cantus morbo dormit elephas. et tunc una perforat gladio guttur vel latus. altera vero colligit sanguinem eius quo tingit pannus qui purpura appellatur

De Edo. Ca. XLIII

Dus ad edendo est dictus. paruus est et pinguis et iocundus sapor. ut dicitur Plin. lib. xij. Et naturalis siccitas et humiditate etatis ipsa. ut dicitur Isaac in dicit. unde melior digestioni est propterentior. maxime si est masculus. vii. eius caro bene nutrit sanguinem bonum gignit. Calorem habet et rebe-

mentore propter etatis beneficium. et ideo carnes eduline creunt egritudine propter suam temperiem sunt comode. et ideo viciunt maxime humane nature. maxime his qui dicitur viciunt et quiete. Plin. habet longiore et hispidiores quam habeat agnus. sed habet carnem meliorem et digestionem obediens propter et temperiem et humiditate et calore. ut dicitur Cotta. Habet aurem edus visum valde acutum et simplicem aspectum et obliquum et balatu cognoscit et querit parentem. ut dicit Plin. lib. vii. c. j. Et securum si comedat dicit sanare vesperthinam aciem oculorum. his quos noctilopos vocant. Item idem lib. x. vii. c. x. dicitur. Pelles edorum sanant morbos venenosos si calide desuper alligant. Plin. edorum eructu suo odore fugat serpentes. Ut autem pelle et recente ad plagas Sanguis eius valet contra venenosa. eius etiam coagulum valde virus bibulum et contra sanguinem tauri bibulum siue sumptum. Hucusque Plin. Est autem animal imbellex et innocuum ruminans et mundum sacris sacrificiis auribus depuratum petulans. saltrans et lascivum. Inter insecta pingue et carnosum. et tri fecus hispidum et macilentum. arboris carpens et corrodes ramusculorum et diligit precipue folia edere et similia virgultorum

De Eruca. Ca. XLV

Eruca est vermis multiplex crescit in folijs oleorum et pampinorum. frondes fructus et flores corrodens et depascens Et est eruca ab erodendo dicta. quia rodit folia arborum et herbarum. ut dicitur Isid. lib. xij. de qua meminit Plautus. Imitat inquit nequas bestia et malefica inuoluta in pampino. cui se implicat nec aduolat ut locusta. Huc illuc discurrens semipasta dimittit. et remansit super frondes et tardo lapsu pigritius moris sibi vniuersa consumit. Hucusque Plin. lib. xij. c. x. Plin. lib. vii. Eruca est animal villosum et quasi lanuginosum. nam in arborum extremitatibus corrodens frondibus virores consumptis terit de suis visceribus quasdam telas more aranearum ex quibus se inuoluit et per totam hyemem custodit pestiferum semine suum. Egerit enim quedam oua ex quibus vere erumpentibus gemis nascitur multa ples. ex cuius ingluvie ledunt et pereunt a suis fructibus arbores atque herbe Est autem eruca vermis mollis et saniosus diuersis coloribus distinctus et nocte ut stella lucens. de die deformis et multicolor apparens. non caret peste aliqua virulenta. Nam quando per membra bovis calefactum serpente cutem erurit

z post se pustulas derelinquit. Ad modum aut bombicis sericū faciēti formā suā mutat z se in formā volatilis de reptili transfīgurat. nā alas tenues z latas suscipit qbus hincinde volitando libere p aera se extollit. Quot aut colores prius in corpe habuerat totidē in oculis alio colorū differētiā res presentat. z tale volatle papilio nuncupat vt dicit Jsidus. lib. xij. Papillones dicuntur anticle que maxime abundāt i floribz malie que ex suo feroze factū vermes nasci. vt dicit idē. Nā ex erucis papillones efficiunt. Ex papillonū stercorez sup folia derelicti eruce iterū generant. minus aut ledunt cor rodēdo quādo volāt qz quando repūt. Et dicit Papas. Papillones sunt minuta volatilia que de nocte conueniūt accēso igne in candelis. quāz lumen cū extinguerē nūtur igne exurunt. z sic cū alienū lumen vos lunt interlinere ipsi in proprio corpe punctantur.

De Faunz z satyris Ca. XLVI.

Aunt quidēz satyri dicunt quedam bestie monstruose effigie quidē hoīs habētes. s; ad plenū nō sunt humani pncipes rōis. vñ nec arte nec natura sūt dociles ad loquendūz. ferū z beluini habēt animū. z bestiale appetitū. vñ hñōf animalia sūt i venere valde pna. itantū vt mulieres costū interficiant. si quas errātes i nemoribz comprehendant. Ideo dicuntur satyri. quia nō possunt libidine satari. vt dicit Jsidus. Quāuis aut talia ratione humana non vrantur. in multis tamen actibus z etiam in voce homines imitantur. vt dicit Jsi. li. xj. c. de portētis. Satyri inq; pul sūt homiñones aduncas habētes nares z cornua in frontibz. z in pedibz sunt similes capris. Tale vidit sanctus Antonius in solitu dine. et interrogat qd esset. fertur Antonio respondisse. Vortal ego sum vñ ex accol heremi. quos vario delusa errore gēstitas faunos z satyros ac incubos costit Satyri autē qz fauni fami dicti sunt. a qbus idaz credunt esse hoīs siluestres vt in eodē. c. dicit Jsi. Et hñ monstruose variant. nā quidā sūt cynocephali ex eo qz canina capta babeāt quos ipse latrat magis bestias qz hoīs cōfiteretur. Alij dicūt cicoples. sic dicti qm vñū oculū habere dicunt z hñc in media fronte habere phibent. Alij oīno capite carēt z ceruice quorū oculi sunt in humeris. Alij hñt

facile planā sine naribz labiū inferi ita pmi nens habētes vt i solis ardoribz totā ex eo ptegāt facie dormiētes Alij ita pstricta hñt ora qz sup pectus vñō tñ foramine auenaz calamis potū hauriētes et hñ sine linguis dicunt esse. loco sermonis vñunt nutu. Item sunt etiā alij in scythia ita magnas habētes aures vt ex diffusa eozūz magnitudine ipis cōtegant totū corpu. et hñ panthlos dicunt. Pan em grece omne. orbi auris nominat. Sunt z alij in ethiopia pmi ambulātes vt pecora nequāqz sursum erigere se valentes z hñ artabacce nominant. Sūt z alij i ethiopia habētes tantū vñū pedē ita magnū qz resupini in terra lacētes adumbrent pedis magnitudine ptra estū. z cū hoc sunt tāte celeritatis qz canibz in cursu cōparent. et ideo a grecis cinodopes appellant. Itē sunt alij qz habēt plantas varias post crura et senos digitos in plāris. z tales i desertis libie euagant Itē in scythia sunt aialia formā humana habētar pedes eqnos. z hñōi mōstra a multis lamie nūcupant. vt dicit Pascalius super threnos. Multa alla ponit Jsi. mōstra talia li. xj. z omia accepit a Pl. li. vj. z vñ. etiam a Solino.

De feminis Ca. XLVII.

Emine a pibz femoz vel feminum sunt dicte vbi spēs sex distinguunt ab ipso vtro. vñ dicitur a fos qd est ignis qz vim habet femina ignea qua vehemēter cupiscit. In oīi ei genere animalū pl. cōcupiscit femina qz masculu z ardenti mouetur ad amorē. vt dicit Jsi. li. xj. Femine aut p pūctates generales ponit Arist. lib. viij. dicens. Femine maribz sunt debiliores pter vsum z leopardū. nā hñz femine sunt audaces z fortiores. Et sunt femine leuiores ad in struendū z sunt magis solite circa fetū. sunt etiā maioris pietatis zē. qre supra residuūz li. vj. c. j. de puella. hñ em multa inuenies hñc materia. Est ei femina naturalit maioris tre qz masculu. vñ de facili pugnāt cōtra masculum. z ponit Arist. li. viij. exemplūz de foca. nā foca semp manet in eodē loco. et pugnāt masculu cū femina quousqz vñ i nterficiat aliū. Et est femina minoris pstantie z fidelitatis ei masculo qz ecōuerso. et ponit Arist. exemplū de septia. nā qñ femina pta cuttur inuat eā masculu s; femina fugit in a tre qñ pcutit z psequitur illū Itē Arist. dicit li. xv. Femina ingeneratōe sex ē sic materia

proprietatibus. s. De Animalibus in Speciali

sed masculus sicut forma. exst ei semē ab am-
 bobus et quorū cōmixture creatura fit. et
 ppter hoc dico q masculus et femina sunt pnc-
 cipia generatōis. et masculus vt forma. femina
 vt materia. et ideo datus est masculo vt gene-
 ret in altero. femina generat ex alto in seipsa
 Item femina generalis est nature infirmioris
 et fluctibilioris q masculus. et hoc accidit ppter re-
 missionē caloris et intensiōē frigiditatis huius
 q plus abundat in femina q in mas. et ideo ac-
 cidit mulieribus et etia quibusdā quadrupes
 dibus supfluitas menstrualis. vt dicit idem. sed
 nullū animalis femina in carum subiacerit illi
 morbo sicut mulier. De his autē alijs diti-
 clonibus feminariū bonis et malis. quere supra
 libro. vi.

De Fetante. Cap. XLVIII

Etans est paries vel generas in quo
 f. liber genere animalis. vñ idem est fe-
 tans f. et pecus pecudis. vñ illud d
 post fetates ac eū. Habet autē omnis fetans
 membrū pñū in quo cōcipit et nutritur fetū
 suū. et ad fetandū. et ad generandū et partur-
 endū disponit et coopat reuolutio orbium et
 influentia siderū seu stellaz. vt dicit Aristot. li.
 xviij. in fine. Naturalis inq ē et terminus et
 numerus generatōis et cōplemētū fm reuo-
 lutiōē stellaz. de h quere supra li. vi. cap. iij.
 de muliere pariete.

De Fetu. Cap. XLIX

Et. e. tui. d. par. fruct. s. vteri hois
 v. cul. liber animalis. sed. pñe ē in vtero
 adhuc subsistēs i q fouet. vñ dicit Aristot. li.
 xj. Fet. vocat. qz adhuc i vtero fouet. cuius
 fecunditē dicit folliculū q sil cū ifante nasci-
 tur. pñerqz ipz fetū sūt sic dicti eo q fetū ses
 quūtur. morit ei mat qn casu aliquo cū fetū
 de eo vtero n edūtur. A fetū at dicitur fete fe-
 rose quo ad cōcipiendū et ad pariendū
 fetū suū suere et fecundē et que fetū so-
 lent esse plene. vt dicit Aristot. Distinguitur
 autem fetus eiusdem vteri a fetu potissime
 per sexus diuersitatem. vel quia est masculus
 vel femina. nisi in his in qbz vterqz sex⁹ i-
 uenit vt in hermaphroditis s. sp̄ imperfectus
 vt dicit Aristot. li. xj. De fetu at qre. supra lib. vi
 vbi agitur de hois generatōe

De Ficario. Cap. LI

Ficari. in vna significatōe dicitur ille q
 f. colligit vel vedit sic. alio noie dicitur
 tur ficarij hoies siluani de ficibus vi-
 uentes. et sic sumit ficari. in Hieremia. cap. li.

vbi dicitur. Habita bunt dracones cū fatuis fici-
 rijs. ibi glo. i. cū hoibz siluantis. Alio modo
 dicuntur fatui ficarij fauniz satyri q sint agre-
 stes ficus et alias arbores morant. qles sūt
 pilosi monocentauri et alia animalia monstra-
 oia. de quibz dicit Aristot. li. xj. in ca. de faunis
 vide supra eodē de faunis. Et dicunt sic fa-
 tui ficarij hoies beluini in qbusdā cōmune
 formā cū hominibz habetes. in alijs vero i
 formā bestialē degenerates. vt est videre i
 lamijs simijs et in sirentis. et hmoi sunt fici-
 ri. quia sic hoies de fructibz vterum habet
 fatui tamē sunt qz rōnis vsu carent. et ideo nō
 approbat ista aliquorū librorū qui sic habent
 cū fatuis ficarijs. Nā ficarij sunt quidāz la-
 trones dolosi q cū ficiat. breui gladio inter-
 ficiunt improuisos sicut alioth q cū fici pen-
 dente in dextro latere regē eglon pinguiss-
 mū interfecit. vt Iud. iij. S. tales in baby-
 lone destructa nūc nullaten⁹ imorant cum
 nō sit habitaculū hoim loquēdo pñe. s. po-
 tus mōstroz. vt dicit Hier. sup. Eia. Poller-
 tū dicit q ficarij sunt ficarij. nā fici grece fi-
 cus dicitur latine. et fm h reddit pñā expositiōē
 fm latinos q meli⁹ dicunt hmoi hoies mō-
 struosi ficarij qz ficarij. vt supra patet d fau-
 nis et satyris

De Formica. Cap. LI

Formica dicitur quasi ferēs micas. id est
 f. grana farris. Vñ dicitur. meta. b. Brā
 de opus exiguū formicas ore geren-
 tes. vñ dicitur formica qñ ferēs micas. i. farris
 grana que cōgregat. Branoz em pñe cōdicit
 cacumina vel extrema ne germinēt quaz. so-
 lertia multa est. putdet em sibi in futurum.
 Nam in estate cōgregat vñ in hyeme vltuat.
 vt dicit Aristot. li. xj. Cōgregat aut triticū et nō
 curat hordeū. qñ pluuiā sup triticū coaz
 ceruatū descendit. formica totūz eijcit et solū
 exponit vt itez desiccet. In ethiopia dicunt
 esse formice ad formā canis q arenas aures
 as pedibz erunt quas custodiūt ne quis au-
 ferat capientesqz ad necē psequunt. vt dicit
 Aristot. li. xj. in. c. de minutis animalibus. De
 formica etia dicit Solinus. Formice inq
 nigre sunt valde parue et tamē plus q mas
 animalia sunt solertissime discipline. nā p-
 uident sibi sapienter impoſtez vnde viuunt.
 gregatim viuūt. et cumulos cōponunt in q
 bus habitāt. grana solcite et solerter reco-
 ligunt. solertius decorticāt que in secretis
 ribz domūculoz ne ab aulio raptantur et etia

Liber. xviii. De Bensibiliū rex

vento dispergant reponūt cautissime. De cultas vias faciunt rectas in domos i quibus habitāt. et sapientes semper stant i vijs illis ne stulte deulent vel aberrant. Cum in domibz suis coangustant ad capturā. pfun dunt hoies aqua venenosa. et ideo vulgari ter dicit qd minguit et illa aqua manū vrit tan gentis et in ea pruritū gignit. nā illā aquam habet loco armature. Hucusqz Solinus. Plin⁹ li. xj. c. xxi. dicit sic de formicis. Labo rem sibi inuicem cōcant et cibos q̄rūt. q̄bus vtiliores sunt apes q̄ cibos vtilles faciūt. s; be cōdūt. Malora ferūt pōdera q̄ earū sunt corpa. vñ paruitatē corpis recuperant ma gnitudine p̄utis. pondera sua gerunt mor tu. et que p magnitudine i ore ferre non pūt auerſe pedibz posteriozibz obuolucere molit unt. De re sua publica eis est curatio et meo moria. nā semina abrosia p̄dunt in surſū gerā minent in fruges. et grana dispersa recolligunt cū diligētia ne p̄dant. et grana malora diuidūt in introitu vt sic ea facilius i sua res postaria iroducant. In plenilunio noctibz opant. Cessant at i interlunio a labore. etqz de diuersis locis cibū p̄uehunt. habēt certū tps ad mutuam recognitiōes datum sibi. et tūc maria sūt recōcurſatio. et sic cū obujs q̄si quedā collocutō et diligēs gēratō. Re deunt p semitas tritas et expeditas. q̄s etiā p silices elegerūt. Sunt aut formice puule stricte circa ventrē et quasi cincte. q̄ tandem crescentes efficiunt pennate. et sic in fine ad modū muscarū in minura volatilia transfor mant. Itē ibidē ca. xxi. Sunt quedaz for mices indice maxime et cornute q̄ mra cupis ditate gemas et aux. custodiūt. sed hoc Indū furant estuo tpe qñ formice i tumulis pro pter feruorē nūmū abscondunt. S; formice odore sentiūt et sollicitē puolat. et aux dfer re cupiētes crebro laccrāt q̄ntis velocibz cas mellis formicas fugiāt. tantag inest eis pni ciosa feritas cū amore auri. Ar. alt d formi cis. li. viij. In formicis sic et i apibz ē sens⁹ ol fat⁹. odit ei oē fetidū. vñ si q̄s suffumigauit rē domos formicarū cū sulphure et organo agrestis i cū cornu ceruino p̄busto. fugiūt di mtrāt domos suas. Quāuis at forte i grege viuāt et sibi mutuo obrepēt. tñ regē n̄ hñt vt dicit Ar. li. j. Et Salomon idē dicit Prouer. orū. vj. Formica ducē n̄ h; nec p̄ceptorē rē. vbi dicit glo. Si tantilluz aial p̄ncipe carens rōe expers. natura ducē sibi impostērū pul

det. multo magis tu ad imaginem dei cons datus ad videndam eius gloriam vocatus: cum tanto magisterio adit⁹: ipsum deū cre atorem habens ducem: i presentē debes fru ctus colligere quibus possis viuere in futu ro. Quere glo. Solertia autē formicarum quam sup cōmēdāt autores. approbat Ar. li. viij. vbi dicit. Opatio formicarū est manifes ta volēt ipam inueni q̄ntaz formice sp̄z am bulāt vna via et deponunt cibū suū. et labo rant in nocte apud cōplēmentū lune rē. Ali quas tñ habēt min⁹ laudabiles p̄prietates. qz arboz ledūt radices iuxta q̄s nidificant. man⁹ tangentium cōinquant. ad sumitates arboz scandūt. flores et germina earū corrode do violāt. imo fructū p̄mitāt p̄cauāt et mā ducāt. hoibus nocēt. attamē vřos luuant. Nā vt dicit Plinius. li. viij. Q̄ vři qñ egro tant q̄runt formicas quas deuorāt. et sic eos meste eos sanāt. In aliquibz tñ casibz medi cinalia sunt oua formicarū. Quere in seqñ ti libro De Ouis.

De Formicaleone. Ca. lvi.

Formicaleon a formica et leone recto f p̄ denominationē. vt dicit Isidorus. li. xij. Formica est leo Est em animal parū formicis infestū. Nā furtiue earū p̄m ptuaria subintrās granū comedūt formica rum. et sic p subtractionē vři⁹ causa est q̄re simplices formice i fine necessario moriunt Ab alijs at animalibz deuorat vt formica. nec potest se p̄p̄is vřibz p̄tueri. et est species arance. q̄re s de aranea de lra Ar. rē.

De Fucis Ca. lvi

Vcus fuci est ape maior. minor scao f brone. dictus autē est fucus eo q̄ come dūt labores alienos q̄si fagus. a phas gñ qd est comedere. depascitur em qd non laborauit. qz nec mellificat s; alioz mel mā ducat. de quo Virgil. Ignauū fuc⁹ pecus a p̄cepto arcet. vt dicit Is. li. xij. De his fucis dicit. Pl. li. xj. c. xij. Cū largior inq̄t mellis prouentus adductur in aluearibus ex con tubernio fucorum depascitur. Sunt autē fuci sine aculeo velut imperfecte apes. et sūt feruētales verarum apum. et ideo eis ipes rant vere apes: p̄mōs qz expellūt ad op̄a. tardantes autem sine clemētia pungunt et puniunt. neqz in opere tantum sed etiā i feo tu adiuuāt apes. Certe em quo maior corū fuerit multitudo. eo maior fiet exaratus pa uentus. Cūz mella p̄o ceperint matura esse

proprietatibus. s. De Animalibus in Speciali

abigit eas a melle. qz singulas aggressæ eas cruciãt atq; fugãt. nec videt nisi i vere. Im patorib; apu fuci extruunt regias mãsides apas. magnificas. sepatas. coopculo emi nẽtes. z sũt serangule oẽs celle singloz. Et quis fuci sustineant tot labores. comedere tũ de melle vit pmittunt nisi qntũ capiũt et furant. vt dicit Plin.

De Bipbe Ea. LVIII.

Ripbes est animal pẽnatus z qdrupes g in hypbozeis ptib; siue montib; nascens. Qm pte corpis sũt leões. alis tũ z capite aqlis assilant. Eqs vebemeter sũt ifesti z viuos hoies diserpũt. vt dicit Jsi. li. xij. Adeo at ifestat equũ vt ait Hugui. q edẽt armatũ cũ eo rapiat i subline. vt dicit gl. sup Deut. xiiij. Custodiũt at gripbes montes in qb; sũt gẽne pẽciose. vt smaragdi z ia spides. nec pmittũt eas auferri exinde. Vn dicit Jsi. li. xiiij. c. iij. Partes qdã i scythia auro z gẽmis affluũt. s; gripboz imãitate accessus hoim est rar. Ibi smaragdi optimi z crystalli zẽ. Tã magnos hũt yngues z tã amplos q; inde sũt scyphi qui mẽsis reguz apponunt.

De Glire Ea. LV

Lires sũt qdam bestiole qsi maiores g mures. sic dicit. qz somn efficit eos pingues. Hã gliscere idẽ e q; crescere vt dicit Jsi. li. xij. Tota ei hyeme dormiũt z i mobiles qsi mortui reqũscũt. estiuo tpe resuiscũt. vt dicit idẽ. De glire at dicit Plin. li. viij. ca. lviij. q; glires in siluis libent habitant z socios sibi notos amat. cõtra alienos dimicãt z pugnat. Insigni po pietate genitores suos i senectute nutriũt. z eis alimẽta inuenes administrãt.

De Grillo

Caplin. LVII.

Grillus sicut z cirogrill est animal puuz debile z ifirmũ. rapax z mortifer. sps nosũ min ericio. vt dicit gl. sup Leui. A sono at vocẽ nomẽ supsit. vt dicit Jsi. li. xij. Hoc retro abulat z trã terebrat. noctib; stridet. venat cũ formica circũligata capillo in cauerna ei; plecta. afflatu pus puluere ne se abscondat. z ita formice amplexib; trahit. vt dicit Jsid.

De Innulo

Caplin. LVII

Innulus cervi e fili; ab innuẽdo dicit. qz nutu mris abscondit. vt dicit Jsi.

li. xij. Alial qdes est debile z ibelle sic dama la. z e acutissimi visus z veloc; cursus. Vt at ei; ipm in specubo z antris z loc; ymbroz sis abscondit z illũ vltra spineta z rubeta saltare instruit. vt dicit Plin. li. viij. c. de cervis. Vide sup lra E. Larnes hũt teneras z digestibiles. ppe mor; frequentia z discursus. vt dicit Lõstã. z Isaac i diet. Et si fuerit castrat; añ; q; crescat ei; cornua. caro ei; melior z tepes ratioz in siccitate z calore est. vt dicit idẽ. Et si fuerit castrat; añ; cornua habuerit. nunq; ei; vltiori crescat. Et si post; nunq; ea abiciet nec mutabit. vt dicit Arist. li. viij. z Plin. Huius nuli serpẽtib; pterant mro modo. Quis ei fuerit inunctus eius sepo vel sanguie a serpete illo die nõ rãgit. vt dicit. xxxviij. li. c. ix. et ei; coagulu est summũ remediũ in venis. vt dicit idẽ.

De Hirco

Caplin. LVIII

Hircus est animal petulu z lasciuũ. sp; ferues ad coitu. vt dicit Jsi. li. xij. c. iij. oculi ob libidinẽ in transuersus aspiciunt. Nam hirci dicunt; oculoz anguli. vt dicit idẽ. Eius natura est calidissima. addo vt adamãtẽ lapidẽ quẽ nec ignis nec ferrus domare valet. ei; cruor; calidissim; remollit vt dicit idẽ. Hic caper est dicit. eo q; cape niti arbor; summitates. vt dicit idẽ. Inz cipit aut hirc; ad generandum moueri post vnu annũ. vt dicit Arist. li. v. Et filius q; pmo generat est grossior z pinguior post generatis. Itẽ idẽ. li. viij. Quidã hirci hũt notabilẽ magnitudinẽ in auriculis sicut qdã dam arietes in caudis suis. nã qdã hũt i latitudine pl; q; latitudinẽ palme. Et habent plicam barbã z caudã extenuatã in longitudine vsq; ad terrã. z habent cornua multa z fortia atq; grossa. Et sũt hispidi z duri odoris z fetidi. pinguedinis multe. pẽcipue inter r; circa renes. z tũc de facili moriunt nisi in pinguedine attenuent. Et qnto sunt pinguedinis maioris tanto sunt minoris seminis z pãncioz generatiois. vt dicit idẽ. li. viij. z nõ coeũt nisi raro. Et ppe h; interficiũt eos pastores sapiẽtes añ coitu. aut eos macrificãt si fuẽt ad vitã. Et si apparẽt macri exteri; qnq; interi; sũt valde pingues. Et accidit eis sepe mōstruositas. vt dicit Jsi. li. xviij. vñ aliis qũ visus est hirc; hũs cornua in crurib; qd valde erat mōstruosum. Larnes at hircine inter omis carnes pecorinas sũt dteriores

Liber. xviii. De Bensibiliū rex

Duriores et indigestibiliores, ut de Isaac in die, et marie qui hunc de decrepit. Luc. at de crepiti est melior et fortior: sed odor est maior et caro peior. Cum autem castrat fuerit, caro est erit humidior et tenerior et minus dura ad digerendum et minus mala ad edendum. Dicit autem Phil. li. xxviii. democritum dixisse hircum siue caprum nunquam si ne febre esset. Sanguis autem hirci cum edera nutriti in miro modo dissoluit calculum in renibus et vesica. ut de Jsa. Cornu est exultu fugat serpentes et sanat fistulas et cacos et alios morbos vel cerofos. polipum etiam corrodit et emendat. Jescur hircum valet et morfus rabidi canis. fel est visum clarificat, panem et relia corrodit. Hircina urina mixta cum felle est leproso profert et leprosi colligit et.

De Biēna Caplin. lxx.

Biena crudelis est bestia filis lupo in voracitate in gula, etiam in mortuos seuit et eorum cadavera de terra extrahit et corrodit et ita biēna ab hiado est dicta, quia preuiditate rictibus patulis inhiat ad presdam suam. Natura est ut mutet sexum, nunc enim masculus, nunc femina inuenitur, et ideo immundum animal est, ut dicit Jsa. circum domos domos, et humana put potest fingit voces ut ita suspicet esse homo. De biēna dicit Phil. li. viii. c. xxv. biēnis utraque inesse natura, quia alternis annis mare, alternis femina esse videtur, parit autem sine mare ut credit vulgus, sed Arist. negat, ripe huius collum et dorsum elephantis, flecti non potest nisi totum corpus circumcingat. Tradunt inter pastores stabula sermone humanum fingere, alicui nomen adducere quos euocat foras ut laceret. Floiatione hominis solent fingere ad sollicitudinem canes quos inuadant. Multas et innumerabiles huius calorum in oculis varietates et oculos valde mobiles. Suisque vmbra facit canes omnium scire quos pergit, et de alia quod ter lustraverit et ve stigio figit gradum. Hec bestia coit cum leona ethiopica, et generat animal quoddam crudelissimum, voces hominis et pecorum imitans. Plures de turaciles vel ordines in utraque parte ostendunt. Biēnas plurimas africa gignit sicut et onagros et fibros et multa alia monstruosa, ut de Phil. Jte ibidem. Hec bestia gignit lapides qui biēna dicitur, quae quod portauerit sub lingua facit futura predicere et diuinare, ut de Solin. Jte de Phil. li. xxviii. Biēna odit patibera, et si pelles utriusque bestie suspendant, dicitur de

eldere pillos patibere. Cum fugit biēna venas tem, declinat ad dexteram ut progressi homines vestigia occupet, quod si non successerit dicitur mense alienari vel ex equo hominem decidere, aut si in biēna torserit de facile capitur bestia ut magi tradunt. Jte ut dicit idem fel est valde medicinale, valet marie et caliginem oculorum quia in multis etiam maleficiis corde et secore, biēne vult magi ut de ibidem. Aristoteli, pro de li. viii. quod quantitas biēne est sicut quantitas lupi, et in eodem collo sunt piluli sicut in collo equi, et huius pillos super omnia spolia, et deludit homines et perdat eos, et capit canes et deuorat ita libet sic homines, et cauat sepulchras ut comedat carnes mortuorum.

De Herico. Caplin. lxx.

Herico est animal spinosum spiritus huiusmodi pili et aspersi cooperti, coram enim huiusmodi vndique aculeis circumseptum, ita quod se claudit quod vndique se pregit et defendit. Nam statim ut aliquid presensit post se, surgit atque in globum puerus in sua se arma contra insidias recolligit. Huiusmodi quidem pueri est, ascendit enim in vitis siue in alia pomifera arborum et vias exacinat, poma deiecit, et cum poma in terra deciderint inuoluit se super fructum ut spinis insigant, et sic portat etiam filios suos, ut dicit Jsa. li. xj. vii. et ab hispiditate et rigore spinarum hericus vel herinaci est vocatus, habet enim ut dicit Aristoteli. spinas loco pilorum cooperiunt cum sic pili, et sunt sibi arma, quia pergit et ledit se capientem vel tangentem. Item Aristoteli. li. xj. Herici alij sunt siluatici et alij terrestres et alij sunt aquatici et faciunt omnia multa quod non comedunt, et sunt herici pariter habentes de carne, et hoc est eis proprium, huiusmodi herici caput et os inferi et tamen erant in superstitatibus super, quanta pascunt a parte inferiori, et propter hoc huiusmodi orificium in alia parte, superstitas vero est in dorso superius, et habet herici quoniam dicitur, et in illis los habet pres carnosas loco lingue, et huiusmodi ventre diffusum in quibus plenas superstitates vnde etiam est genus herici albe teste et spinarum albarum, et est multorum onorum. Jte herici est debilis auditus magis quam alia animalia dicitur teste et ambulat super quatuor pedes. Jte li. v. Herici agrestes coeunt stantes dorso applicato ad dorsum, quia in illa parte vbi cunctum superfluum se pringunt, Jte li. viii. et multotiens apparet sensus in hericis et ventos septentrionales et meridionales, quoniam faciunt foramen in terra ad quod fugiunt quoniam presensit tales ventos ininere

proprietatibus .s. De Animalibus in Speciali

An qdā fuit i pſtātinopoli q̄ habuit ericiū
p̄ quē cognit̄ z p̄dicit̄ v̄tōs futuros, z non
intellexit aliq̄s v̄n talē noticiā habuiffet. Itē
dē idē li. xliij. q̄ tot h̄z v̄tōres q̄t dētes, z i il
lis v̄tōribz generant̄ ova q̄uq̄s. Et qdā ericiū
fuit alijs meliores z ova q̄rūdā maiora, z q̄
dā fuit minora, qm̄ qdā mell̄ decoquūf̄ z di
gerunt̄ q̄s alia. Itē li. xij. Ericij h̄nt modicū
corpus z multas spinas maiores corpe. Et
causa magnitudinis spinaz z puritat̄ corpus
ē, qm̄ nutrimentū corpus transiit in eas ppter
calorē paucitatē, etq̄z cib̄ nō digerit̄ bñ: vñ
generat̄ in corp̄sbo eoz multa supfluitas, et
illa supfluitas trāsit in nutrimentū spinarū
Duculq̄s Arist.

De Herinacio

Caplm. LXXI.

Erinaci idē est q̄ cirogrill̄ aīal par
b uū z spinosum habitās, in cauernis,
sile ericio, sed dicit̄ esse mal̄, de quo
Pli. li. viij. ca. xxxvij. Herinaciū inq̄t more
ericij se volutat̄ super poma: q̄ spinis infixa
deferūt in arborz p̄cavitates, z ppter illa q̄ ge
stat i dorso vñū semp gestat i ore. Qm̄ vena
tur in modū pile se voluit neq̄n possit ppter
aculeos cōprehēdi. Qm̄ at posse enadere se
desperat herinaci: vñā ex se emittit tabifi
cā z venenosam, z illa vñā p̄mo nocet sibi
si ei dorsum vel spina inde aliq̄lit̄ aspergat̄
nam tali fluxu dorsum suū ledit̄ z euellunt̄
spinule dorſi sui, z iō ignorat q̄ inde facili
capiat̄ vñ alios ledere p̄ponebat. Et iō ars
est q̄ tūc venet̄ tal̄ bestiola qm̄ vñā talis be
stie penit̄ inanita est, q̄z tūc fracto dorſo et
latis spinis ipi mūne valet fuga. Et iō q̄z
odore suo naturalit̄ p̄cipit̄ tāta in vñā sua
latescere venena, sp̄ vñā sue parit̄ ne ei vñ
ruleriāz a se moueat aut diffundat quousq̄
captiuitatis necessitas vltima hāc compel
lat. Hec bestiola q̄uis paruula: tanta se cō
stringit fortitudine quando timet q̄ vñ fal
uo cortice poterit̄ aperiri. In aqua igit̄ cas
lida ponit̄, q̄ aspersa quasi subito aperitur
z tunc ligatis pedibz posterioribz suspendit̄
z sic suspensa fame tandem interficit̄, nec ali
ter bono modo interficit̄ vñ eius pelliculā
la aculeata portetur. Et q̄uis illius anima
lis corpusculū humanis vsibz nō multum
sit necessariū, tam ei pellicula tā spinata ita
mortalibz est necessaria q̄ si nō essent aculei
frustra vellet̄ mollicies in pecudibz morta
libz esset data. Lute em̄ hericina vestes pō

liunt. Hoc at̄ d̄z h̄z p̄riū herinaci, q̄ post
q̄ pomis z racemis est onerat̄, si ceciderit
pomū d̄ suis spinis casu aliq̄ p̄ indignatōe
oia d̄ dorſo excutit̄, z vt se itez oneret reuer
ti ad arborē p̄uenit̄

De Iuuenca

Caplm. LXXII

Iuēca vñ iuuenē est iuuenis, vacca
i q̄ ad terram excolendā iugo subijci ē
apta, vt ait̄ Jñ. Vel ideo sic dicit̄, q̄
antiq̄t̄ ioui iuuenē imolabat̄ z nō taurū, vt
dē idē. Animal ē petulū z lasciuū, ppter iuuenis
tutem, z iō fortiori iugo p̄mit̄ vt domet̄. Itis
mulo etiā pungit̄ vt rect̄ seq̄. boū vestigia
coarctetur. Iuēca taurorū copule solet esse
apta, q̄z in tali etate eis p̄iungit̄ vt p̄pregnet̄.
Impinguat̄ in pascuis vt p̄ varijs hominū
vsibz ducta ad macellū a carnifice immolet̄
seu mactetur. Carnes sicciores z solidiores
habet̄ q̄ vsiculū lactentes ppter remotiones
a lacte, sed teneriores calidiores z humidis
ores q̄ habent̄, boues decrepiti siue vacce,
q̄z lactenti etate magis sunt vicine, vt dicit̄
in diet.

De Leone

Caplm. LXXIII.

Leo grece rex latine, eo q̄ rex sit z p̄ns
i cept̄ oīm bestiaz, vt dicit̄ Jñ. li. xij.
Leonū aut̄ qdām sunt breues z iuba
crispa, z hi sunt imbelles, quidā p̄o longi et
coma simplici, z hi sunt acrores. Animos
eorz frons z cauda indicat̄, p̄tus eoz in p̄s
ctore, firmitas eoz in capite, septi a venato
ribz terrā p̄uenit̄, vt mīn̄ circūspect̄ venas
toribz vel venabulis terreant̄, rotaz timent
strepit̄, sed ignes magis. Cū dormierint vi
gilant oculi eoz. Et cū ambulāt cooperiunt̄
vestigia sua ne eos venator possit inuenire
Cū genuerit catulū tribz diebz z tribz noctibz
dormire credit̄, tunc demū patris fres
mitū vñ rugitū velut tremiscēs cubilis loc̄
suscitare dicit̄ catulū dormientē. Circa hos
minē natura leonū est, vt nisi lesi irasci neq̄s
ant̄. Patz etiā eoz misericordia assiduus ex
emplis. Nā p̄strat̄ parciūt, captiuos obui
os repatriare p̄mittūt, hoīez nisi in magna
fame nec comedūt nec interimūt. Duculq̄s
Jñ. li. xij. De leone aut̄ dē. Pli. li. viij. ca. xvj.
Leo in sūma generositate est: qm̄ iubis col
la z hūeri vestiunt̄, q̄s pardi gignūt sp̄ carēt̄
h̄ insigni. Coitū at̄ pardi cū leona odoze co
gnoscat leo, z tot̄ in adultere surgit penam,

Liber. XVIII. De Bensibiliū rez

Sed si in flumine abluit regit et culpa et a mare nō p̄cipit. In pariedo vnguibus filiozū laniat vter⁹ parietis. et iō nō sepe parit. Arist. aut vt dicit Pl. dicit leonā p̄mo q̄nq; catulos parere. dūde q̄tuor. et sic p̄ ānos singulos ad min⁹ vno sterilefcere. Paritq; in formis catulos et puos. magnitudie mustelariū in p̄ncipio. Dicit etiā catulos ser mēsiūm vic posse nasci et duoz mēsiūm vic mone ri. Urina eicit leo levato crure more canis et vrina eiecta valde fetet. q̄n sel⁹ satiāt. duo bus diebu vltimo cibo caret. et in satietate fugiendū est. cibos ad fauces rejicit et cū vnguibus eos extrahit vt sic sit lenior ad fugiēdū. Diutissime vivit. q̄s cognoscit p̄ dentib⁹ um p̄sumptionē. et tūc in senecta boiem imo petit. q̄ ad p̄sequēdas bestias vlt beluas vir tus tā deficit. et tūc obsidet ciuitates vt ho mines rapiat. sed q̄n capiunt tūc suspendū tur vt metu filis pene ceteri terreant. In vi ros seuit. et feminas tūc fremit. infātes raro inuadit nisi in magna fame. Animi leonuz index cauda est sicut equozū aures. Nā q̄n irati sunt animi p̄mo terram cauda p̄berāt deinde decrefcere iracundia p̄priuz tergū p̄cutiūt et flagellant. Et oīni vulnere illato a leōe siue impisso vngue siue dēte. p̄luit ater sanguis. vt dicit Iul. Itē in piculis maxime apparet generosus Vn q̄n p̄sequit a canib⁹ aut venatorib⁹ nō latitat nec se occultat sed sedet in campis. vbiq; vbi videri pōt ad de fensionē se parat. vbi p̄gultuz siluasq; pene trauerit. acerrimo fert cursu velut reputans turpem absconsionem. Nō em se abscondit eo q̄ timeat. sed solū ne timeat aliquotiens se occultat. Nū aliq̄ue insequit saltu. insilit q̄ nō vrit quādo fugit. Quādo vulnerat. mi ra obseruatione notat p̄mo se tangente. et in quantalibet multitudine p̄imum impe rit p̄cussorem. Et cū q̄s telum miserit et euz nō tetigerit correptū rotatū sternit. sed neq; q̄s ipm vulnerat neq; ledit. q̄n moris humū mordet. lachrymāq; fundit. Quā egrotat. sā guine sume medet. Cristā galli et cantū val de timet. Animal est gratū cognoscēs et di ligens sibi bñfacientem. vt p̄z in exēplis q̄ ibi ponit Pl. Bucufq; Pl. li. viij. ca. viij. De leone aut dicit Arist. li. ij. sil. Aut. Leo habet collū q̄si immobilē multū rigidū et interiora habet ad modū canis. Et sp̄ p̄mo mouet dextrū pedē et post sinistrū sic et came lus. et parz habet d medulla in ossib⁹. et eius

ossa ita sunt dura vt ex eozuz collisione cret igitur. Itē li. xvij. Leo habet multas filias ras i pedib⁹. et iō generat filios cecos sic ca nis vel lup⁹. nā serratos hz dētes. et iō filios generat impectos. sic dicit idē etiā Solin⁹ Qui dicit leonem timere q̄n videt vt audie catulū verberari. cul⁹ filij nascunt cecī sic et oīm aialū habētū dētes diuisos. p̄pter in gluiū nascunt filij impecti. In altissimis mōtib⁹ occultat se. et inde p̄replat p̄dā suā quā cū viderit alte rugit. ad cul⁹ vocē terre tur aiala et subito figur gradū. circa q̄ cum cauda in orbē lineā ducit. et illius lineature circulū transire quodlibet animal p̄sumescit. et stant animalia stupida q̄si edictū expectā tā regis sui. Trāsienē p̄ loca asperiora vnz gues intra pedē p̄trahit et recōdit. Nā illis vrit p̄ mucrone. et ideo infra carnositatem ipos abscondit et eis parit ne ledant vt hez betet. p̄dā suā quā arripit sol⁹ comedere et rubescit. et ideo sepe ip̄ a remorū sequentib⁹ alijs bestijs de ip̄a p̄da liberalitatē grā dea relinqt. vt dicit idē. rate aut est caliditas q̄ se bres sp̄ quartanas patit. et hūc morbū natū raliter sustinet vt et⁹ fertras edomet. cul⁹ ca ro cū excedat in calore ad esum ē nocua. vt dicit Dial. et Pl. li. xvij. Valer etiā in medi cina multiplicat. cul⁹ adeps venenis ē p̄ra rius. q̄ quicūq; pūct⁹ fuerit. alioz aialū vt reptilū morsus illo tpe nō timebit. Et etiā adeps mter⁹ cū oleo rosaceo curē faciet cū stodit a vicis cādorēq; seruat et sanat. adu sta oculoꝝ sedat tumores. Fel e⁹ aq̄ addita oculoꝝ acuit claritatē. valet etiā et comitā les morbos et caducos. Lor et⁹ in cibo sū ptū soluit quartanā febrē. Bucufq; Plin. li. xvij. c. viij. Venat aut leo sic Duplex fit fouea. vna p̄tinue iuxta altā. In secundaria fouea ponit vna cauea siue cista q̄ de facili claudis quādo tāgit. ponit aut agn⁹ vel o uis i fouea p̄ma i quā salit leo quādo esurit p̄ ouicula rapiēda cupidus. videns aut se non posse de fouea erumpe. erubescēs se de ceptuz foueā volens intrare secundā vt ibi lateat. incidit in cistulā siue caueam ibide p̄ paratā quē post eius introitū subito se clau dit et ipm vltimus nō p̄mittit exte. sed in ca uea extra foueā extrahitur et in illa tenetur captus et catenatus donec edometur. et b tāgit Hieronym⁹ super Ezechielis. xix. ca pitulo. super locum istum. miserunt eum in caueam et.

proprietatibus .s. De Animalibus in Speciali

De Leena Capitulum LXXIII

Leena leonis dicitur femina. q̄ bestia ē
multū libidinosa. semp enim gestit i
colū. et ideo leone crudelior ē. et ma
time quādo habet fetū. Nam p filijs mortū
se exponit. et p ipoz defensione venatorū la
cula nō p̄mescit. Plures parit filios in pri
mo partu q̄ in sequētibz. nā ppter acūmē vi
guum filioz. ledit matricē. et sic annuatū ste
rilescit. vt dicit Arist. et Plinius. Qui dicit sic
vt ait Jli. li. xij. Animalia cū acutis vngu
bus frequenter parere nō possunt. viciant
em̄ eaz. matres vnguibus intrinsec⁹ mouenti
bus se catulis. et ideo non potest leena expe
ctare cū partu vsq̄ ad filioz pfectā pletoz
sed poti⁹ dimittit partū dolore cogente et ef
fudit aūq̄ filij cōpleat. Pre feruore libidis
pardis se cōmiserit. Sed post colū leonē et
met. nā turpe cōmiserit sentit leo p odores
nisi prius post adulterū in flumine ablūat
vt dicit Pl. et qñ ipam dep̄hendit reā statim
punit. et ideo ipa statim fugit. et nisi fuerit p
us abluta non reuertet ad maritū. Est autē
parua bestia vel bestiola quā miro modo ti
met leo et leena. que vocat leonoz ofones. nā
quod dā portat venenū quod leonē interfic
et leenā. Vñ capta bestiola exurit eiusq̄ ci
nere asperse carnes et posite p compita semi
tar leones necāt. vt dicit Jli. li. xij. Scdm̄ autē
Aulic. li. viij. ca. j. dicit Leo est aial cibi aut dūz
gulosum. et iō sine masticatōe deuorat cibū
suū. et ppter hoc euomit comestū. et iterato
comedit relecta. et comedit multū ita q̄ d ci
bo sit ponderosus. et post stat scim⁹ per du
os dies et duas noctes. et nō eijcit ster⁹ a se
nisi semel i duobz diebz l' eoz. et id sic cū si
ne humido. et est valde fetens. similis et vna
sua. et qñ scindit venter ei⁹ erit malus odor.
et anbelitū habet fetidū et infectū ac mor
sum morisfer⁹ et venenosum. et maxie qñdo
est rabiosus. Fit autē rabiosus sic canis. vt
dicit Arist. et Aulic. et ē crudele qñ trahit et furi
bundū. p indignatōe pberas semetipsum
Fremis p ira et frēdit dētibz maxie qñ elurit
et aialibz trāseuntibz vt ea capiat insidians i
specubo et antris abdītis se abscondit. ac sup
trāseuntē bestias ex iprouiso insilit. et eas
dēte et vngue crudeliter dilanlat et etiā occi
dit. carne ossa et pellē cōminuit et pfringit ac
pfracta frustatim dilanlat deuorat et stran
gulat. et videtis quēpiam venire ptra se vt

pdam eruat quā rapuit. pda amplexat et frēs
dit et terrā cauda pcurrit. et appropinquerit
in ipz insilit. q̄ deuictio itez ad pda redit. san
guinē anial occisi ab eo pmo bibit et lābit.
deinde residuū discerpens mēbratū diuidit
deuorat et degl utit

De Leopardo Cap. LXXV.

Leopard⁹ est bestia semissima de leōis
et pardi adulterio generata. vt dicit Jli
do. li. xij. Nam vt dicit Pl. Leōe cū par
da. aut pardo cū leena p̄cubēte. ex tali coitu
degeneres pardi p̄creant. sic ex eq̄ et asina vt
et asino et eq̄ gignit mul⁹ sine burdo. vt dicit
Jli. Est autē aial valde p̄ceps et sicut sanguine
Est et femina maior et crudelior q̄ mascul⁹.
vt dicit Arist. Colorē hz variū sicut pard⁹. fas
liēdo nō currēdo insequit pdam. et i tercio
saltu pda nō rapit vt in q̄to. p indignatōe
sistit et qñ vici⁹ retrocedit. Corp⁹ cū cauda et
pedibz leoni assilat. sed in capite formā par
di imitat. Leena autē corpe ē minor. et leoni
masculo mirabilis est exosus. Vñ timēs le
onē facit foueā subterraneā duplex orificiū
habentē. vñ p qd intrat. et aliud p qd erit.
Est autem fouea illa in vtroq̄ orificio val
de ampla et in medio magis stricta. Veniēte
itaz leone in foueā se mergit. quē psequens
leo foueam cum impetu subintrat vbi triū
phare putat de leopardo. sed ppter magnitu
dinē corpis p mediuz fonce vbi strictior est
libere transire nequit. quē scies leopardus
ita in strictura impeditus. illam foueā egre
dit. et tunc in parte opposita foueaz intrans
leonē a tergo morisibz et vnguibus aggredit.
Et sic sepe arte nō viribz de leone obtinet vi
ctoriam leopardus. et sic degener bestia de
fortiori sepe p astutiam in antro victoriam
obtinēt. quem p potentiaz in publico inuas
dere nō audet. sicut narrat Homerus li. de
pugnis et astutijs bestiarum. Arist. li. viij.
dicit de bestia que dicit ferculeo quādo co
medit aliqd venenosum. et tūc q̄rit ster⁹ ho
minis et comedit ipm. Et ideo venatores si
mum illum in vase aliquo suspendunt sup
arbozē. et cum veniat leopardus ad arbozem
saltat vt accipiat ster⁹ et interim ipm inez
ficiunt venatores. Idem facit panthera et
pardus. vt dicitur ibidē. De leopardo etiā
dicit Plinius Leopardus qñ egrotat sangui
nem capre agrestis bibit. et sic inde languo
res euadit

De Lepore.

Capitulum. LXXVI.

Epus dicitur quod si leuipes: quod velociter currit. unde et grece legos pro velocitate cursus dicitur. Item dicitur in libro. Omne animal velox est timidum et imbellis. ut dicitur idem. nullum habes armorum genus nisi membrorum leuitatem. debilis est visus sicut et cetera animalia que non claudunt palpebras in dormiendo. melior autem est auditus quam visus: potissime quando aures eius sunt erecte. cuius aures sunt longe valde et flexibiles quod fuit necessarium propter oculos aperturas. nam auribus oculos defendit apertos. quia nullo cooperculo sunt muniti ab infestatione cynifur et muscarum. Nam contra omne nocivum dedit natura remedium creature. ut dicitur Avicenna. et ideo data est lepori membrorum leuitas et cursus agilitas contra canes et alias bestias ipsum infestantes. Data etiam aurium peritias contra muscas et cynifiles ipso tempore oculos debiles infestantes. ut dicitur idem. Data etiam sub pedibus multa pilorum villositas ut pilis pedum carnositate curando a lesione defendat: et propter sui leuitatem pedes in cursu nullatenus impediatur. Et idem dicitur Aristoteles. quod pedes leporis sunt subter pilosi. quod in alijs animalibus rari inueniuntur. crura eius posteriora sunt anterioribus longiora. Quod fuit necessarium ad facile corpus eius eleuandum in cursu quando fugeret contra montem. unde difficultas capitis contra motum eius contra vallē. et hoc accidit propter anteriorum crurium breuitatem. Nam propter depressionem anterioris partis corporis contra vallē de facili cadit. nec potest equaliter continuare cursum suum. Et idem ut fugiendo vitet casum: cum descendit obliquum montem latera circumit. et putat potest contra motus altitudinem crura anteriora erigere et sepius canibus infestantibus sic illudens euadit. De leporibus autem dicitur Plinius in libro. viij. c. lv. Leporum inquit plura sunt genera. Nam in alpebus sunt quidam: et in siluosis habitant quidam. quantitas maioris grossioris pilis et velocioris cursus quam ipsi qui cuniculi dicuntur. Nam cuniculi lepores sunt parui et imbecilles qui vnguibus terram cavant. et foras subterraneas quas inhabitent sibi formant et sunt secunditatis nimie. et sunt totius in quibusdam siluis hispanie. quod aliqui per eorum multitudinem denant messem et puincie inducunt famem. Quorum fere in balearicis insulis ita sunt accepti. ut etiam ipsi fere sine matribus vit purgatis visceribus in esum ab incolis partem assumant. Et sequitur ibidem Archelaus aut

tor est. quot sunt cauernae ad extremum leporum: totidem annorum sunt etatis. Totidem enim sunt illius partis corporis foramina quot annorum curricula habuisse possunt. et idem dicuntur glignere sine mare et hic vtriusque sexus. et idem mulati putauerunt leporum glignit. et glignere sine mare. ut dicitur idem. Sunt autem lepores animalia ita secunda quod vno fetu nascere statim nouo fetu: altero vterus gravidat. unde vtile est animal quod ad esum et quod ad vestitum. et quo ad militis plene medicina. Nam eius coagulatus valet contra venenum. restringit ventris fluxum. sanguis eius mitigat dolorem oculorum ut dicitur Plinius. et Dioscorides. nec inuenitur coagulum in alio animali habente in vtraque mandibula dentes nisi in lepore. ut dicitur Aristoteles. et quanto eius coagulum est vetustius. tanto mellius. ut dicitur Plinius.

De Lynce.

Capitulum. LXXVII.

lynx lyncis est dicitur quod in leporum genere et numero numeratur. Est autem bestia silis lupi dorsum habens maculis distinctis sic pardus. vtriusque et quatuor in gemas pedes quod liguri appellatur. et hoc presentis lynce sine lynce. et hoc inuides ac doles quod transire debeat in humanum visum: vtriusque egestas abscondit sub hamis. hoc dicitur in lapide solidat. ut dicitur Plinius in libro. c. xxxix. et in libro. c. xij.

De Limace. Capitulum. LXXVIII.

Limax est vermis limitis. sic dicitur eo quod in limo nascitur vel ex limo. et ideo semper sordidus et immundus habet. ut dicitur in libro. c. xij. Et est vermis valde tardus mori. in dorso se gerens cocha dura. infra quam se inclinat. et est vermis cornutus habens duo addita membra ante os cum quibus visum gerit. et quoniam aliquid aduersi senserit. statim cornua retrahit infra se et infra domum sese resumat. In corrupto aere et umbra maxime nascuntur tales vermes. qui serpunt (quasi lento passu) ad arborum summitates earum germina depascentes. Ubique autem serpit post se immundicie vestigium derelinquit.

De Lupo. Capitulum. LXXIX.

Lupus ut dicitur in libro. quasi leopos est dicitur. eo quod eius quasi leonem pro se in pedibus. unde quod pede pressit non vituit. Rapax autem est bestia et cruor appetens. quod rabie rapacitas et quocumque inuenit trucidat. De quo dicitur rusticus voce hominem perdere si cum lupo prius viderit. Et idem subito tacet de lupo et fabula. Certe si se pulsum senserit deponit. andada

proprietatibus. s. De Animalibus

feritatis. Lupi toto anno nō ampli⁹ q̄s duo decim dieb⁹ coeūt. famē diu portāt. 7 p̄ lōz ga ieiunia multū deuorāt. Lupus etiā nutrit ethiopia ceruice inbaros. Et ita varios vt nullū colorē eis dēse dicāt. huculq; Ili. Pli. at li. viij. c. xxiij. idē sentit. et dīc q̄ lupi africani sunt inertes 7 pui. q̄ p̄o gignunt in frigidis regiōib⁹ corpe sunt minores 7 magis asperi 7 feroces. Aristo. li. ij. dīc q̄ in india est q̄dā lupus hñs tres ordines dentū supius. 7 inferi⁹ h⁹ pedē leonis 7 faciē hoīs 7 caudā scorpiōis. 7 vox eius sic vox hoīs terribilis ē sicut vox tube. 7 est velox sic ceruus. 7 ē valde fer⁹ comedens hoīs. Item Aristo. li. vj. Lupi tpe coit⁹ sunt seui. et qñ habēt catulos sūt magis mali sic 7 femine canū. Itē. li. vj. Lupi serratos hñt dētes. comedūt carnes 7 nō comedūt herbas nisi qñ infirmā. qz tñc comedūt aliquā ppter medicinā. Nā qñ lupus sentit se replem. qñt qñ dā herbā et comedit eā vt euomat qd comedit. Item. li. viij. qñ fugiūt ferūt filios suos secū. 7 cū exeunt de cauernis comedūt oris ganū 7 masticat vt acuant dētes suos. Itē idē de eodē. Lup⁹ qñ comedūt aliqñ ppter malū. 7 qñ nō habz famē q̄scit multum. Et ē valde audax 7 valde diligit ludere. 7 si p̄ra pere puerū ludit cū eo. et post occidit eū et comedit. Et sicut dīc Homer⁹. Lup⁹ est valde vigil. 7 multū timet ignē. Et dīc q̄ si lapidē p̄siderabit p̄mū iactatē. Et si ille lapis nocuerit ei. si poterit ipm inficiet. si p̄o nō noceat ei. si dephēderit ipm nō multū ledet eū. sed parz qñ irascēdo deīde eū dimittit. Et lupi qñto sūt seniores tāto deteriores 7 nocēt hoīb⁹. qz nō pñt venari bestias ppter etatē. qz eoz culmi iā sunt debilitati 7 vis lūemito tpe. 7 ei⁹ senect⁹ apphēdit in dētib⁹. qz p̄stingūt in senectute. Itē ibidē. Sūt autē lupi duplicis modi. qdā em sunt quasi rotundi. et qdā quasi longi. 7 illi sunt asperi oris pili 7 audacioris animi. 7 lupoz interi ora sūt valde debilia 7 de facili recipiūt corruptionē qñ vulnerāt. Residuū p̄o corpis eoz parit mltas pcussiones. 7 hñt magnaz fortitudinē in collo 7 capite. 7 vulnera q̄ accidunt ex morzu eoz sunt valde mala. qm iam erit ex eis vit⁹. 7 curā ista vulnera sic morz s⁹ canis rabiosi. vt dīc Aristo. Itē idē lib. viij. Os lupi maxime ē apture. et maximū vigorē habz in officio suo. et ē animal valde vorax. Item de lupo dīc Auic. li. vj. Sūt

qdā lupi q̄ naturaliter habent appetitum comedēdi pisces. 7 comedūt vitia que de suis retib⁹ eijciūt piscatores. 7 qñ nō inueniūt qd comedant de piscatoz reliquijs: vadūt ad retia et dilaniāt ea. De lupis autē dīc Phylolog⁹. Vir⁹ lupoz ī pectore et ī vnguib⁹ viger ac ī ore. in posteriorib⁹ p̄o minime. Collū retroflectere nō valet. 7 ī nllō mē se nisi ī maio qñ sūt tonitrua. Qui⁹ astutia est vt nō capiat p̄dā iuxta loca vbi nutrit fetus suos. 7 tñc tps venat a remot⁹. Qu autē nocte p̄de grā p̄git ad ouile. ne canes ei⁹ sētiāt odorē vadit 7 vti. 7 si aliq casu pes ei⁹ calcādo sup aliq strepitū fecerit: ipm pedē castigat duro morzu. Delic⁹ lucēt d. nocte vt lucerne. 7 vt dīc Solin⁹. mltū amor exercitū i cauda portat qd dentib⁹ euellit qñ timet capi. Lapides mltū timet. vñ si qd os lapides p̄t colliferit: lup⁹ audaciā p̄dit. fugit si strepit⁹ lapidū puenerit ad aures ei⁹. Filios generat cecos q̄s tenerrime diligit atq; nutrit. Terrā comedit qñ mltū esurit 7 aliquā p̄dā nō inuenit. Ut capras volentes folia carpe in rubet⁹ facili⁹ rapiat: sub herbis et folijs latitās se abscondit. Pl⁹ astutia q̄s potētia oues decipit: sed qñ pualet si permittit totū gregē stragulat 7 occidit. Partē p̄de quā deuorare nō p̄t in tra sepelit 7 abscondit. 7 qñ esurit p̄t sepultā extrahit 7 effodit. 7 lanā ouis quā occidit inficit. 7 morzus eius ex lana tali vestē factā pediculosa red dit: vt dīc Ili. Itē idē dīc Aris. Ex tota specie natura lupoz nature ouiu⁹ aduersatur. Vñ legi in li. q̄ chor dula facta ē intestis lupi adiucta choridis cithare facit de intestis ouinis eas destruit 7 corrūpit. sic pluma aq̄ le adiucta plumis colūbe eas excoziat 7 corrodit si diu parit in loco aliq dimittant. vt dicit idem. Vide supra de aq̄la.

De Asino Cap. LXX.

Ulus a molēdo est dīc⁹: eo q̄ iugo m pistorū subact⁹ ducat ī giro molis vt dīc Ili. lib. xij. Afferūt at iudei q̄ Ana abnepos elau greges equaz ab asinis p̄mo fecerit ascendi: vt inde 7 naturam muloz p̄genies nasceret: vt dicit idē. Et iō seqns mul⁹ mris naturā asino ē maior: pulcrior 7 velocior. sed equo pigrior deformis or atq; minor. Vñ nascit ex eq̄ 7 asina mulus. ex equo p̄o et asina burdo pcreat. Et ē mul⁹ animal sterile: 7 tñ eximū ad labores vt dīc Pli. li. viij. ca. xliij. Nunq̄s at hec aia

lia. s. asinus et equa mutuo appetunt coniugia: nisi etiam in infantia lacte mutuo nutriant. Et ideo pastores pullos equorum subiiciunt asinibus et asinorum pullos subiiciunt equorum qui volunt tales creaturas ex disparibus percreari: ut dicitur idem. Ite idem. Mule calcitratus potu vini inbibet. Ex onagro autem et equo nascuntur veloces. mule pedes habentes duos et aptos ad cursu. Sunt autem rugosi corpe et idomito auro sed generoso. Qui autem sunt geniti ex onagro et asina omnes precellunt. De mulo etiam dicit Aristoteles. li. vii. Quato mulus plus potat de aqua: tanto plus proficit eius cibo. Ite li. xiiii. Mulus non habet manifeste super epas. Ite idem li. xvi. Mulus quod nascitur ex equo et asino non puenit generatio. quoniam natura vtriusque asini et equi est frigida. Cum frigiditas generat dominat generatio. et ideo mulus est sterilis. nec est spermate aliquid generat. propter excessum frigiditatis in ipso dominantis. Ite ibidem. Et accidit quod corpa mularum sunt magna. quoniam superfluitas menstriosa transit in creatorem et cibum corporis. Sanguis autem qui natura non indiget exit cum superfluitate vesice. cum urina. Et propter hoc non olfaciunt multum vienas mularum sicut alie habentes soleas. Residuum vero superfluitatis transit in crementum corporis et in eius magnitudinem. Non improbe gnat in mula nisi forte valde raro. mulus autem quod roratur calidior est in aliquibus temporibus regionibus forsitan generat. sed generatum erit ex transeuntis et occasionatis sic quod generat ex equo et asina. et dignum est omne tale esse sterile. quod generat in natura. Ducusque Aristoteles. li. xvi. Finis. in diebus carnes muli sunt peiores quam carnes asini. et ad nutriendum et ad digerendum. cuius finis erit et robustus restringit sanguinem si cum aceto fuerit tractatus. ut dicit Dioscorides. Valis etiam idem finis propter ictus scorpionum.

De Bure. Ca. lxxi

Ubi finis. Ite. et animal pusillum ab humore dictum. eo quod ab humore terre nascatur. Nam mus terra dicitur. unde et humus. Bursus in plenilunio iecur crescit. sic et quidam marina tunc augetur. que rursus decrescit luna diminuit. dicitur autem mures forices eo quod ad modum ferre rodant et percindunt. ducusque Aristoteles. li. xii. Mus autem finis Aristoteles. li. vii. non potat. et si potauerit morietur. Alia quidam est gulosum. et ideo cum modica esca decipitur quoniam odore ad eius gustum puocat. et urina fetida est et contagiosa et mortalis venenosus. cauda etiam eius dicitur venenosissima. De muribus etiam dicitur Plinius. li. viii. capi.

xxviii. Sunt quidam mures potentes qui congregant pabulum in foueis suis et etiam in hyeme abscondunt et latitant in cauernis. quod palatium in gustu sagacissimum est sicut nares sagacissimos habent in olfactu. In autem masculus et femina spicas congregant et mutuo se onerant super venterem. per caudam masculus feminam sic onulit ad speculum trahit. quia exonerata et fasciculis in cauernam collocato ite redeunt ad laborem. et eos congregato fasciculis masculus super dorsum se ponit. quam femina vicenaria onerat et caudam eius ore comprehendens masculus pertrahit ad cauernam. et sic onera deferunt alterarum vicibus. Ite ut dicit idem. Murium diuerse sunt species. Nam quidam murium viuunt in domibus. quidam in capes stribus. quidam in agris et fluminibus extrinsecus morantur. quidam annum in dormiendo dimidiunt quod per dimidium annum dormiunt. et per dimidium vigiliant. ut glares: qui sunt finis. Plinius. quidam mures. Et quoniam mures sunt bestie valde nocibiles. in pluribus tamen vtilis sunt in medicina. Nam ut dicit Plinius. li. xxi. c. xvi. Murium cinis cum melle et oleo auribus instillatur. earum sedat dolorem. et si quid aial aures subintraverit percipit remedium est fel murium cum aceto tepido tractatum auribus instillare. Finis eius finis. Dioscorides. cum aceto tritus misceatur alopecias et custoditur et put a casu capillorum. Tritus etiam et cum vino in potu sumptus miro modo ventrem soluit. Pellis eius recens calcaneo subducta: eius vulnera ad sanita tem perducit.

De Mustela. Capitulum lxxii

Mustela quasi mus longus est dicta. m. ut dicit Plinius. li. xii. Nam telos grecorum guli latine. Hec ingenio est subdola. in domibus enim nutrit catulos. eos transfert de loco ad locum. sedem mutat ne eius nidus ab aliquo deprehendatur. Persequitur serpentes et fugat. mures odit et eos manducat. Et sunt duo genera mustelarum. Aliud enim est siluestre distans ab alijs magnitudine. quam greci locidas vocant. Atque in domibus errans. Falsa autem est illorum opinio qui dicunt earum ore concipere. et aure partium effundere. Ducusque Plinius. li. xii. Passeribus et alijs quibus aubus insidiat. et eorum oua transglutit. Filios suos casu aliquo in latibulo lesos vel mortuos quadam herba sanat. imo ut dicitur suscitatur. ut dicit Plinius. Rutam comedit. et eius succo se pluit. et tunc basiliscum inuadit interpidam et occidit. ut dicit Plinius li. viii. cap. xxi. ubi dicitur. Mustelam propter basiliscis exitio est. m. b.

proprietatibus. s. De animalibus

enī deo nature placuit esse sine pari, cauere
nā basilisci facile cogit, quā subintrās ipz
iterimūt. Aīal est mltū dormiēs: z p somnū
impignat: sicut glīres: vt dicit idē. Itē idē
li. xxi. c. j. Mustelarū inq̄ duo sūt genera.
scz domestica z siluestria, z vtriusq̄ fel valet
cōtra aspides. Nam eaz. pudenda mltum
ferent: et serpentibz fecidis cōtrariant. Earū
etiā carnes dicim⁹ valere cōtra venenum.
Mustela combusta z in cinerē redacta ad
bibet salubritē medicīne: q̄ est cōueniēs con
tra lethargicā passionē. Vñ si ex venēo aspi
dis aliquis incurrit lethargiā: cinis muste
le inundanti aq̄ distempatis vinū somnife
ram dissoluit: vt dicit idē. Dī etiā ibidē pul
vis valere contra fistulā. Nihil enī illa rerū
omniū mater, s. natura, sine ingentibz causis
genuit: vt dicit ibidem. Dīc aut Arist. lib.
viii. q. mustela pugnat cōtra serpentes qz vt
qz mures comedit. Et est aīal velocis mor⁹
z flexibilis corporis: ac valde mobilis et in
stabilis odore sagax: dorsum habens rubellū
z ventrem albū. Nutat autē colorē. Nam
in aliq̄b regionibz aliq̄ tpe anni tota pellis
eius fit candida pter caudam. Dorsus ei⁹
maliciosus ē z virulē. z eius vrina est fēti
da ad modū vrine muris.

De Migali Cap. LXXIII

Igale est modiciū aīal ad modū mu
stele: gulosum: rapax et dolosū. Nā
cū dolo rapit qd postea ventri com
mittit: vt dicit glo. sup. Lenit. xj. Mansue
tū se fingit cū ei aliq̄s appropinq̄t ex timorē.
sed statim mordet et venenū infudit. Dī
ibidē. De migali dīc Arist. q. equos z mus
los infestat. z eque pgnanti maxime insidia
tur: pugnat z serpentes. z tunc se armat ru
ta: vt dicit idē.

De Murilego Cap. LXXIII

Murilegus idē est qd musio sine cati
tus. sic dicit: eo q. muribz sit infest⁹
Hūc vulg⁹ cattus a captura vocat.
Vñ ideo sic dī. q. cattus videt. Nam ita p
acute videt vt fulgore luminis noctis tene
bras super. Vñ a greco venit cattus. i. geni
osus. vt dicit Jsi. lib. xij. Est aīal nō determi
nati pili z coloris. nūc ē albū: nūc nigrū. nunc
flauū: nūc variū: nūc etiā maculosū. in pedibz
z in facie z i auribz leopardo simillimū. ori
ficiū habēs magnū. dētes bñs serratos et
acutos. z linguā lōgā z flexibile: rennē z sub
tile: cū q. bibēdo labit sic et alia aīalia que

habent labiū inferius supiori labro inequa
le. Talia enī aīalia ppter labiorū inequalita
tem potū nō hauriūt sed lambūt: vt dīc Ars.
z etiā Plī. Est aut aīal in iuuetute valde las
sciū z agile et iocūdū. impetū faciēs ad oē
quod corā se monēt. Ludit cū calamo an se
peracto. In senectute aut est aīal pondero
sum z multū somnolentū. Lantissime in
diat muribz. z eos pl⁹ odore q̄ visu pſentis
ens inuadit i abscondito ac venat. Lepro mu
re cū eo ludit. sed finito ludo ab ipso deuoz
rat. Tpe coit⁹ q̄si siluestri efficit et euagat.
Int caros amor⁹ tpe gravis pugna p vxo
ribz cōmittit. z vnus ab alio moribz z vn
guibus grauissime lacerat. z tūc vor horre
da emittit quādo ad pugnā mutua vn⁹ ab
alio pūocat. Bestia fit leuissima qū siluestri
efficit z in nemoribz cōmorat. Vinores se
ras vt caniculos z lepores tūc venat. Qū ca
dit ab alto pedibz excipit. z vlt p casum alis
quē leditur qū deorsum p̄cipitat. Sim⁹ quē
egerit valde fetet. z ideo sub terra abscondit
z pedibz occultat. Qū pulcrā bz pellē quasi
de ipa glāns vag⁹ efficit. Sed qū pellis ei
exurit: tunc intra tecta cōmorat. Sepe enī
p pellis pulcritudine capis a pellifice: a quo
decoziatur.

De Noctiluca Cap. LXXV

Noctiluca est modica bestiola mult
n. tipes et alata. z ideo qūq̄ int volati
lia cōputat. In tenebris lucz vt cā
dela: z maxime circa posteriora. in luce aut
plena: deformis ē et obscura. Vñ infic
tangētis. z quīs lateat in tenebris: tū luci
fuga est. Vñ dīc enī lucem: z solūmodo de no
cte ambulat. z onigē (als musce) contrariat
que est lucipeta: vt dicit Ars. li. xij. de minu
tis volatilibz.

De Onagro Cap. LXXVI

Onager vt dīc Jsidorus asinus ferus
o interpretat. Hos africa bz magnos z
indomitos i desertis vagātes. Sin
guli aut femiaz gregibz pſunt. nascentibus
masculis zelāt masculi. z testiculos eoz mor
su detricant. qd cauētes mres in locis se
cretis eos abscondūt. Et vt dīc Plī. li. viij.
Ex onagris et asinis domesticis velocissimi
asini generant. Animal aut est libez: indo
mitū et lasciuū. frequētare montes z nemoz
ra consuetum. Et cū sit animal ex se imbellē
z innocuū. solius fuge beneficio leonem su
perat in heremo atqz lupū. Est aīal valde

z

patiens sitis diu expectas quicquid potu inueniat sibi aptu. De quo dicit Physiologus. q. xxxv. die martij duodecies in die et totiens in nocte rugit. p. cuius rugitum equo octu apud afros discernit. Et dicit q. toties semp rugit d. die quot dies habet horas. sicut et d. nocte. Un et siluani in montibus africe ab onagris in quibus abundat p. numeru rugit eorum numeru horarum diez et noctu copulat et diuersificant. sagax et viuax est in olfactu. Un qm amore feruet et nescit ubi ei femina euagatur: rupem ascendit. et patulis naribus ventu attrahit. Per cuius flatu ubi sit ei femina diiudicat et discernit. In montibus alpes et par. seuosis herbas virentes quas multu diligit cum diligencia q. rere consuevit. quas cu inuenit pre gaudio statim rudat. Et ubi p. tenferit bestia vel hominem ipm venari cupientem. q. diu inuenit gramina virentia a pa scuis non recedit. Hominu frequentia valde odit atq. fugit. Solitudines et deserta multu diligit.

De Onocentaurio
Capitulu. LXXXVII

Onocentaurus fm glo. sup. Esa. xxxiij. est animal monstruosus ex tauro et asina pcreatu. Onos enim in greco dicitur asinus latine. Unde est aial lasciuu ad modu asini. ceruicosum ad modu tauri. Sed alio modo setit Physiologus. q. dicit onocentauru esse compositu ex huana effigie et asina. Nam ab umbilico et sursum figura habet hominis. et ab eo de inferius obtinet formam asinis. Huic rōi videtur p. cordare. Pli. lib. viij. c. iij. Ludibria inquit mirabilia nobis fecit ingeniosa natura ad detegendum eius potentia satis in prodigiosas posuisse gentes. Et ponit in eodem cap. exempla de multis monstris et prodigiosis bestiis q. In dia gignit. sicut d. faunis et satyris. et d. onocentauris et de hippocentauris et hmoi. quas dicit esse bestias humanam effigie mentientes. Et alij dicunt centauros fuisse eq. tes Thes. saloz. q. p. eo q. in eis discurrebat. q. d. vnus corpus equorum et hominu iudicabant. Un centauros fuisse fictos asserunt. vt dicit idem. li. c. i. vbi dicit de portetis. Dicit eni centaurus grece hō latine. Un centaurus dicitur hō. et a centauru p. additōem dicit onocentaurus. q. sic dictus est: eo q. in media hois specie et in media asini dicat esse. Sic hippocentaurus dicitur monstru in quo hominis equorumque natura est

puncta putat. vt dicit Isido. ibidem
De Orice

Capitulu. LXXXVIII.

Ric vt dicit glo. sup. c. l. j. Esa. ē animal immudu nec sacrificijs aptu. Septuaginta autē interpretes trāstulerūt quasi bestia semicocta. Ceteri interpretes omnes sic oriz illa q. trāstulerūt. q. bebraice dicitur tho. Et inter animalia immanis da in lege reputat. Est autē bestia sicut mus aquaticus. vl. sicut glies q. sunt mures qui dā sic dicit. eo q. somn. efficit eos pigres: hyeme p. tota dormiūt. et immobiles q. mor tui sunt. in estate reniūscūt. Unde oriz. est animal q. d. hmoi murib. assimilāt. Et h. vides tangere littera Esa. et cōcordat cū Plinio q. dixit sic. Orice vocat egypt. fera que in ortu canicule. viij. kal. iunij. quando incipit estas stat contra stellā. et contuet. eam acsi yellet adorare eam. et hoc facit cū iter tuerit. i. cum post longā dormitiōe euigilauerit. Et declinat hic oriz. huius oriz. hoc dicit forer. eis. et onyx. icis. et hmoi. Scōs Inuenale p. Oriz est q. d. auis pinguis ma: ita q. sua pinguedine hebetat cūtellos. vt dicit idem li. iij. vbi dicit. Ieculus oriz. bebetissima ferro et. Supra quē locū dicant expositores q. est auis similis galline africane vl. ipa gallia. Scōs Britonē autē dicit Oriz. gis. fm illā regulā grecūmi. Nomen in p. donat in eis. vel in gis. vt fer fecis. lex legis. genitiuū. Quattuor exceptis nor. nix senexq. supeller. Unde dicit q. oriz. est idem animal q. d. in lege mundū reputat q. ad est. Deut. xij. vbi dicit. Comederis ouem et camelopardulū. imudu tū reputat q. ad sacrificiū. Pli. autē li. viij. c. iij. de animalib. somniferis dicit. Lapree inquit in plurimas similitudines trāstfigurant. Nā int eas sūt ibices mirāde pmitatis. q. supra cornua vasta et magna q. bus eaz capita onerant. salūdo de rupib. se excipiūt. Sunt et origes quoz villi p. natura alioz aialiu p. sunt sūs caput. Sunt et dame et pigrastriz mltā alia animalia his silia q. alpes trāsmittunt et sūs trāsmarini. Unde fm hoc oriz. gis. est spēs capre siluestis. et h. istā significatōez vt puro nō sumit i. Esa. vbi loq. d. aialib. q. sōmmo damabili sopiūt. q. n. bñ quēret mes taphore. cū ois caprea h. Ar. sit aial valde vigil natat. par. ei dormit et de facili excita tur. cū sit aial valde timidū. Et sic. p. alio aiali

proprietatibus. s. De Animalibus

supponit origi in Deut. et p alio in similitudine
Ela. sicut dicunt multi.

De Oue Caplm. LXXIX.

Ovis est molle pec⁹ lanifex. corpore
inermis. aio placidū. ab oblatōe di
cū. eo q apud veteres in initio nō
turi s; oues offerebāt in sacrificio. vt dicit
Istō. li. xij. Ex his qdam bidentes vocant:
eo q inter octo dentes duos altiores hnt.
Quas gentiles in sacrificio maxie offeres
bant: vt ibide dicit Jsi. Vel dicunt biden
tes sm senectute. quasi biennes. i. duoz an
norū. qz talis erant etatis qn ad sacrificiū
eligerent. Sed potius vocāt a duobz den
tibus q pminent et cum qb nasci dicuntur
hic bides. qd h⁹ bidentis dicitur. vt dicit Beda
De ouibz dicit Arz. li. v. qz pariat vsqz ad octo
annos. Et li. vij. Si impngnent oues vsus
ventū septentrionale faciunt mares. rsi i me
ridionali: tūc femine nascunt. Et quales ve
ne fuerit sub lingua ouis: tal coloris erit fe
tus. Quere supra de agnis et arietē. Et qn
oues senes ad coitū mouent in aliq tpe det
minato: dicunt pastores q est signū bonita
tis in eis. Et si iuuenes sic mouent: dicunt
q est signū future pestis i ouibz in anno illo.
Itē Arz. li. vij. Oues impngnant bibēdo a
quā. et p⁹ b dāt eis pastores comedere sal
vt p⁹ bibētes impngnent et magis conferuent
Dant etiā eis in autūno cucurbitas patas
cum sale ad multiplicandōes lactis. et tūc flu
it p⁹ lactes de māmillis. Et oues impingua
tur lenticula cum sale. Et si oues p tridui
abstineāt a cibo. et post accipiāt cibū multū
impinguabunt. et in estate valet eis aqua se
ptentrionalis frigida. et in autūno aq meri
dionalis tepida. et inuat eas p⁹ i fine diei
et motus. Per nimia enī itinera et p fortes
labores crescūt. et pastores cognoscunt
que possunt pari hyemē. qm sup quasdam
inuenit glacies: et sup qsdā nō. et q ex eis est
debilis a se nō excutit glaciē nec repellit. Et
carnes omniū sicut et aliorū quadrupedū q i
loco multū aquoso nutriunt sunt male. et q
caudā habent longā minus patiunt hyemē
q que amplā. Et que habent pilos paucos
et crispas grauiorē hyemem patiunt. Et la
na ouiu quas comedit lupus inficit. et pan
nus ide facit scipit pediculos. Itē ibidem li
bro. viij. In ouibz p⁹ abūdat puatio itelle
et q i alijs animalibz quadrupedibz. Et nocz eis
tonitru. rsi remāserit vna sola: et fuerit imp

gnata abortiet pze timore forsan. Itē dicit
Pli. li. viij. c. xlvij. Tonitrua inqz solitarijs
ouibus inferūt abortiuū Remediū ē vt i vs
num parit congregent. Quere supra in litte
ra A: de arietē et de Agno.

De Panthera Caplm. LXXX.

Panthera vt dicit Jsi. li. xij. sic est di
cūs: siue qz omniū animalū ē ami
cus: excepto dracōe quē valde odit:
siue qz societate generis gaudet. et ad eandē
similitudinē qd accipit reddit. Panthera em
grece totū dicitur latine. Est autē bestia minutis
orbicul suppicata: ita vt ex macularum nigra
rum et albarū et flauarū varietate tota pellis
oculata extē videat: vt dicit idem. Nec bes
tia vt dicit Jsi. semel tm parit. Cui⁹ rō
est aperta. Nam cū in vtero matris cōualu
erint catuli: et ad nascendū iam receperint
vires: odiunt matres: lacerantqz vnguibus
matres aluū tanqz suo partui resistentē. Una
de et mater partū dimittit dolore vteri com
pellente. Et id dicit Pli. Animalia cū acu
tis vnguibus frequentē parere nō posse. Nas
mouētibus se catulū viciate intrinsec⁹ sūt ma
trices. Ducuntqz Jsi. li. xij. De Panthera de
Physiolog⁹. Panthera inqz odit dracones.
et draco ipm fugit. Cū autē comederit et fas
turata fuerit se recōdit in spelūca: et dormit
stanne fere tres dies. Post triduiū sō a for
mino surgēs emittit vocē. et ab ei⁹ ore exiit o
dor aromatic⁹ sup modū suauis. p⁹ cuius
suauitate ipm oia animalia sequunt. Sol⁹
autē draco audies vocē ei⁹: timore pterit⁹
fugit in cauernā. nec ferens odorē in semet
ipso deficit et torpescit. Odorem em ei⁹ rpu
tat p veneno. De Panthera autē dicit Pli. lib.
viij. c. xlvij. Panthera sicut et tigris maxi
ma colorū et macularū varietate decorat.
alia animalia pprio colore gaudent. Sūt tū le
ones nigri in syria. q pantheris i candidis
macul sunt similes. In colore autē vario pa
thera et tigris omnia animalia quadrupedia
solicitant videre eos. s; roznitate capitis ter
rent. qz obre caput occultāt. et pulcritudine re
lique p⁹ corpis bestias ad se inuitāt. et sic
inuitatas arripit et manducant. Et quis
sit bestia valde seua: tamen illis qui sibi in
aliquo subueniūt nullatenus est ingrata. vt
ibide exemplificat Pli. de quodā q libera
uit catulos panthere collapsos in quandā
foueam quē panthera eduxit extra solitudi
nem leta et blandies vt sibi grās referre ap

pareret.

De Pardo.

Capitulū LXXXI

p **Ardus** vtrū est bestia velocissima colore vario orbiculata. p̄ceps ad sanguinē. et saltu ruit in mortē. Et habet talem dispositionē sicut panthera. nec habet ab eo aliquā differentia. nisi q̄ panthera habet maculas albiores. ita dicit Plin. lib. viij. De pardo autem dicit Aristoteles lib. viij. q̄ qm pardus infirmat comedit humanū fīmū gratia medicine. Et ideo venatores suspendūt sterē sup arborē. ad qd dū ascendit: a venatoribz iterficit. Est autē aīal libidinosū. et coit cū leena. ex cuius adulterio generat leopardus. Quere supra de Leena. Pardo raptis catulis est nimis leuiss. vt dē glo. super Osee. xij.

De pilosis et eoꝝ proprietatibus

Capitulū LXXXII.

p **Ilofi** sicut innuit glo. sup Esa. xij. mōstra se ad similitudinē hoīm. Et dicitur siluestres homines q̄ et sacyri dicuntur. Isidorus autē li. viij. c. v. dicit. Pilosi sunt qui grece panite. latine incubi appellant. siue inui ab inēdo dicti passim cū animalibz. Unde incubi dicunt ab incubēdo. i. coeundo. Sepe enī improbi existunt mulieribz. et earum pagūt cōcubitu. quos demōes galli ducios appellāt. qz sepi hāc inūdictā pagūt. Quē autē incubonē vocāt: hūc rhomani faunū ficariū vocāt. Itē dicit Papias. Pilosi a grecis panites. a latina incubi vocant. qz forma ab hūana effigie incipit. sed bestiali extremitate terminat. Idē dicit glo. super Esa. xxxij. Sed idem dicit alia glo. q̄ pilosus dicit simia. est enī bestia mōstruosa: pilosa multa et villosa. figuram humanaz in multis representat. Quere infra de Simia.

De Pigargo Caplm. LXXXIII

p **Pigargus** est aīal mūdū q̄ ad esum. vt patet Deut. xij. Est animal cornutū et barbati sicut hircus. minus cerno: mat hircus. Vñ silis est hircocerno: s̄ lōge minus. Quere infra de tragelapho. Rumiat sicut hircus. et findit vngulā sic cernus. et est aīal agreste magne velocitat. nes mora inhabitat et deserta. Inguisio at dicit q̄ pigargus est auis parua et depssa. Vñ dicit a pige qd est depssio. Sed in Deut. supponit Panimali quadrupede qd est sile hircocernus. vt ibi innuit glo. Nec aspiratur ibi prius

ma syllaba. vnde cum b. non debet scribi. qdam scribūt philargum: sed male. vt patet in libris correctis.

De Pigmeis Ea. LXXXIII

p **Pigmei** sunt hoīes parui statura cubitali. q̄s greci a cubito pigmeos vocant. Hi mōrana Indie tenent. q̄bus vicinē oceanus. vt dicit Papias. Sed dicit Aug. sic Pigmei tñ semicubitales sūt. qui tertio anno pfecte sunt etat. septimo senescunt. Dicunt autē pugnare cōtra grues. a q̄bus armati ferro aliquidens deuincuntur De pigmeis aut dicit Plin. li. viij. c. iij. Pigmei ternos vt ferunt dodrantes nō excedentes salubri celo semp vernante habitant in terra reperata: montibz oppositis et paribus aquilonis. q̄s grues infestare fama ē. Qui infidētes arietū et capraz doris armati sagittis verno tpe cōgregato agmīe ad mare descendūt: et oia et pullos graui p viribz destruūt et cōsumūt. Et hanc expeditionem faciunt tribz mensibus. quod si nō facerent futuris annū gregibus resistere nō valerent De penis aut earz et ouoz putamibz sibi casas faciūt. vt dicit idē Et subdit. Arist. autem i cauernis viuere pigmeos tradit.

De Porco Caplm. LXXXV.

p **Porcus** vt dicit Isido. li. xij. quasi spurc dicit. Ingurgitat ei se leno et luto imergit. lino se illinit. et in locis fetidis requiescit. Unde et Oracius. Et amica luto sus. hinc et spurc vñ et spurius nuncupat. Qui pilos setas dicimus. cū q̄b sutores p̄sūt sotulares. vt dē idem. Sunt autē porci qdam domestici. alij siluestres. Vasculi autē int domitos dicunt verres. eo q̄ gndes habeāt vires. Feie autē dicuntur sues quasi pascua subigētes. id ē subacta terra cibaria exquirētes. Int siluestres masculi dicunt apri. id ē feri. vt dē Is. De porcis aut dicit Plin. li. viij. ca. ij. Porci nascunt dēcati vt tradit Pligidius. Vares nō vltra trimatiū generant. Porci amissos oculo cito extinguit. vsqz ad. xv. annos vñ et. viuere pōt. Multis infirmitatibz subiacent porci. et qm infirmant obliquū tenent caput. Volutati in luto pl̄ iacent in latere de tro q̄ leno. Pinguescūt. xl. diebz: sed magis in pncipio saginatōis p tridui inediā pariuntur. mutuo se diligūt. et mutuā voces noscunt. Unde vno clamāte omnes accurrūt. et ipm p viribz iuuare satagūt et contendūt.

proprietatibus. s. De Animalibus

Domestici propria hospitia domosq; petere discunt. et ad eas etiam sine duce redire et vespere consueverunt. ut dicit idē. Eundo et iacēdo grunniunt: et dum dormiūt. magis si fuerint pingues. Sunt autē porci fortioris somni in maio q̄ in alio tēpore anni. et accidit eis ex fumis p calorē vernale resolutis ab humorib; in hyeme in ipor. cor. porib; aggregatis. et ideo tūc suauius dormiunt et diutius p̄p̄ resolutos mulcebrez furmos: iporum cerebz tūc t̄pis suauiter op̄pilates. In estate p̄o t̄si multa sit hūor. r̄solutio. fortis tūc sit eorundē s̄umptio et defecatio p̄p̄ excessum estual caloris. et non sit tanta fumoz generatio qui sunt causa sōni. Propter qd nō tantū dormiūt in estate q̄n̄ tum i vere. ut dicit Auicē. In autumno autē et in hyeme sunt humores cōpacti et frigiditate aeris eos forinsecus cōstringente. et ideo pauci sumi. tunc tēporis resoluūtur p̄pter excessum frigiditatis humores in corpore compingentis. ut dicit idē. Aristo. autē dicit de porco. lib. ij. Porcus non eijcit dentes omnino. et est masculus pluriū dentiu q̄ sit femina. Itē Aristo. li. ij. Porcus saltat post octauū mensem. et femia parit post annum. et qd generat ex spermate maris ante vnum annū est debile valde et. Itē Idem Porcus habz s̄uerudinē q̄ si coierit p̄s cum aliq̄ tūc filij sui sunt pauciores ex secūda et minoris corpis. Et q̄n̄ porca p̄go p̄p̄ fuerit imp̄gnata pariet filios miores. Porca si fuerit multū pinguis erit eius lac pauca post ei parit. Et meliores sunt filij q̄ nascunt in hyeme: et peiores q̄ in estate. Et meliores sunt filij q̄ generant i iunēture q̄ qui generant in senectute. Porcus autē cū impinguat potest coire i omni tempore nocte et die et magis in mane. Itē li. vj. Cum parit porca primo filio primā dat māmillam. Quā multū appetit coitū nō dimittit marez saltare sup eā q̄usq; declinent auricule. Et multū est hor deū bonus cibo porcis q̄n̄ debent generare: maxime decoctū. Item li. vj. Porcis accidit triplex infirmitas. Una q̄ dicit brancos. et est apostema in auricla et i mandibula. et sepe in pedib;. Et caro que ē in illo loco corrumpit. et trāsit paulatim corruptio ad carnem vicinā donec veniat ad pulmonē: et tūc suffocat sp̄m et expirat. Augmētā hec infirmitas subito. vñ et pastores porcor. q̄n̄ p̄mo cognoscūt infirmitatē prescin

dūt mēbz in q̄ est infirmitas. nō em̄ durari p̄nt sine scissura. Alia accidit eis infirmitas q̄ d̄r dolor et p̄derositas capitis. et ex ipso morit̄ marā p̄s porcor. Alia infirmitas ē fluxus v̄eris. et hec vix hz remediū: q̄n̄ inest cit in trib; diebz. Et q̄n̄ porci sūt grossi tūc iuuat eos comedere mora. Et iuuat eos balneū q̄n̄ aqua eius fuerit multū calida. Et minuūt vene sub lingua ei. Itē cibo diuersus impiguat porcos. et qdā cibi inflāt. et qdāz generāt carnē. et qdā pinguedinē. Et tā porci q̄ porce delectant comedere glādes. q̄ eor tēperāt carnes. tñ si porce comederint multum de eis abortient sicut oues. Alia alia refert d̄ eis Aris. Quere d̄ apro et infra de Sue.

De Pediculo.

Capitulum LXXXVI.

Edicul⁹ cutis est vermis: a pede sic vocatus. ut d̄r Jsi. lib. xij. Plus em̄ pedū motu q̄ morfu ledit cutem. Ex humidis et corruptis vaporib; intercutaneis p poros resudantib; generat. ut d̄r. Lōstān. in viat. Sepe inq̄t pediculi et lēdes nascunt in capite vel in cute ex purgatiōib; q̄s natura eijciēs facit s̄umere inter cutē et carnē. Sup quē locū d̄r expositoz. Quidāz pediculi ex humore sanguineo generant. et sunt rubei et grossi. Quidā ex fleumatico et molles sūt et albi. Quidā ex cholerico. et sūt citrini. lōgi. veloces et acuti. Quidā ex melācholico. et sūt illi cinerei coloris. i. subnigri et macilēti et mori tardi. Ubi autē est nimia pediculorū mltitudo in corpore: mltū plectorico et corrupto signū solet esse corruptōis general. ut morpheus siue lepre. ut d̄r idē. Lōstān. pediculorū aut molestia: valet capitis frequē ablutio. pectinatio: et medicinalis mundificatio. Nā ut dicit Lōstān. Argēminū cū cinere salicis eos necat. et p̄cipue si ex calido humore generant. Idē facit litargirū. id ē. plumbum vstum cū oleo et aceto. Si p̄o generantur ex humore frigido: valet staphisagria auripigmentū cum oleo et aceto. Similiter aqua maria et saluatica cū aceto. Secundū autē differētes naturas animalū sūt in eis differētes pediculorū. ut p̄z in porco. cui⁹ pedicul⁹ dicit vsia sic dicit. quia vixit. Nā vbi mordet adeo loc⁹ ardet ut ibi vesice fiant. ut dicit idem Jsi. li. xij. Quilibz at pedicul⁹ tanto acri⁹ mordet et ledit q̄nto p̄ magrescit.

De Pulice.

Ca. LXXXVII

Ulex p̄mis est modic⁹ molest⁹ hoib⁹
p̄ marie ⁊ ifest⁹ a puluere dict⁹ eo q̄ a
puluere potissime nuciatur. vt dicit Jsi.
li. xij. Est at̄ p̄micul⁹ mire leuitat⁹. nō cursu
s̄ veloci saltu picla effugies ⁊ euades. Tpe
frigido pigrescat vt deficit. estiuo tpe insole
scit. Quāuis at̄ nō sit de aiantib⁹ q̄ pcedūt
p̄ manifestā sex⁹ cōmitionē. multiplicat tñ
suā spēm p̄ ouationē. q̄ oua qdā i se gignit
ex q̄z emissioe vnū puler. multos pducit.
Vñ puler albo qdē nascit⁹ q̄si subito in nis
gredinē cōmutat. Sanguine appetit. ⁊ carne
cui insidet terebrat ⁊ p̄forat. Liq̄diorē p̄es
incurat. nē humor⁹ fugit ⁊ in pte corpis cui
insidet sugēdo sanguinē rubicundū vestigi
um derelinq̄t. Dormire volētes acri moriū
ip̄erit. nec etiā regib⁹ si eoz carnes p̄ puler
terigerit q̄n eos molester p̄cere p̄sueuit. Est
si qdē absinthiū ē venenū. Sūt ⁊ folia p̄lico
rū. vt dicit Lōstān. Lolo q̄ntida valet ⁊ pulis
ces si trita ⁊ mixta fuerit cum aq̄ p̄ loca vbi
abundat pulices aspergat. Similr folia ab
sintib⁹. q̄z vt dicit eoz odor ⁊ sapore moriūt.
⁊ p̄pter sal⁹ velocitatē de facili nō capiūt.
In calore p̄ra t̄ps pluuiosū acri⁹ mor
det puler.

De Rhinocerōte

Ca. LXXXVIII.

Rhinoceron grece latine cornu in nas
re interpretat. Idē ē monoceron. i. vñ
cornus. bestia seuissima appellata eo
q̄ vñ cornu i media fronte habeat q̄tuor
pedū. ita acutū ⁊ validū. vt q̄qd impetierit
aut v̄cilet aut p̄forat. vt dicit Jsi. li. xij. Nā cū
elephāte sepe certamē hz quē vulneratū i v̄
tre p̄sternit. Tāte at̄ ē fortitudis vt nulla ve
natiū p̄tute capiat. S̄ sicut asserūt q̄ d̄ na
tur⁹ rex sc̄pserūt. Virgo puella p̄ponit q̄ ve
nietū sinū aperit. in q̄ ille oī ferocitate depo
sita caput ponit. sicq̄ soporat⁹ velut iermis
capit ⁊ interimūt iacul venatoris Duculq̄
Jsi. li. xij. Grego. sup Job addit in morali
bus ad iā dicta. Rhinoceron inq̄t fera ē na
ture oīno indomite. Esti q̄ mō capra fuerit
teneri nullaten⁹ possit impatiēs. q̄z vt dicit
alico morit. De rhinocerōte dicit Plin. lib.
viii. ca. xij. Rhinoceros in nare hñs cornu
id est. in media fronte supra nares. hostis
est elephātis. vñ suū cornu limat ad saxa et
acuit. ⁊ sic se preparat pugne. ⁊ in dimicatio

ne aluū impetit elephātis quā scit p̄tē cor
poris esse molliorē. Longitudo par inest ei
vt equo. sed crura multuz breuiora. Color
eius buxeus. Et sic inuuit idē li. viii. ca. xij.
Hui⁹ fere mltē sunt species. s̄ rhinoceron.
monoceron. eglocerō. Est aut̄ monoceron
vt dicit idē. fera aspra filis eq̄ i corpore. ⁊ ceruo
i capite. pedib⁹ elephanti. cauda apro. Du
gitū emittit grauē. vñ cornu magnū emittit
tēs in media frōte habz duoz cubitozum.
Hāc ferā vñ negat capi. Eglocerō species
dicit esse vnicornis. ⁊ dicit latine cap̄ cornus.
ab eglā qdē ē capra. ⁊ ceros qdē ē cornu. Ani
mal ē pusillū sile hedo. acerrimū nimis i me
dia frōte vñ gerēs cornu. Itē dicit Plin. lib.
q̄ i India sunt vnicornes boues hñtes cā
didās maculas ⁊ solidas ynglas sicut equi.
Sūt et asini qdā indici vnicornes. vt dicit
Ars. Auic. ⁊ Plin. q̄ sic dicit sūt. eo q̄ vñum
in fronte hñt cornu inf̄ aures. Residuū aut̄
corpis ip̄oz sile ē corpi onagroz siluestrius
asinoz. S̄ tal monoceros ē mīoz audacie
et feritat⁹ q̄ sint alij vnicornes. Et dicit mono
ceros a monos qdē ē vñ ⁊ ceros qdē ē cornu
q̄si i capite gestās cornu vñ. Et decliat h
rhinocerō t̄. t̄. zc. s̄llr decliat monocerō t̄.
ti. Inuēit at̄ rhinoceros ⁊ monoceros. nūc
dicit rhinocerotis in gr̄o. ⁊ sic de alijs

De Rana

Ca. LXXXIX

Rana a garrulitate vocis sic ē vocat
ta. eo q̄ strepūt. et sonos vocis ip̄oz
tunis clamorib⁹ reddūt in palustris
bus vbi generant. vt dicit Jsi. lib. xij. c. iij.
de piscib⁹. Ex ranis aut̄ qdā sūt aq̄rice. que
dā palustres. qdā rubete. De quib⁹ sup̄ dīc
ctū est in lra B. de bufone. Alie calamites. q̄
sic sunt vocate. q̄m iter arundines habitāt
⁊ frutices. vnde ⁊ in calamis p̄uersant. ⁊ sūt
valde pue ⁊ virides et mute sine voce. Alie
sunt agredule rane p̄uile. in sicco vel i aruīs
morantes. vnde sic sunt nūcupate. Est autē
quedā species rane q̄ missa i os canis facit
eū ommutescere. S̄ h mlti negat vt dicit Jsi.
li. xij. Ars. at̄ dicit de rana. li. iij. q̄ hz linguam
ppriā q̄ anteri⁹ ligue sue applicat ori suo. ⁊ q̄
si ligat sic extrēitas ligue piscis. ⁊ posteri⁹ et
inēti⁹ ad liguā cannā hz absolutā. ⁊ p̄t h hz
rana linguā ppriā. et est coar. ⁊ nō facit h nī
si in aq̄ tñ. Et pprie mascul⁹ tpe coitus clas
mat feminā. quia quodlibet animal habēs
vocē vociferat tpe coit⁹. rana aut̄ multiplicat
vocē q̄n ponit mādibulā inferiorē equalitē

proprietatibus. s. De Animalibus

in aqua et extenderit superiorem, et per extensionem conatum duarum mandibularum. Lucent eorum oculi sic candela, et hoc de nocte maxime: sed conant de nocte plus quam de die. Et omnes pisces nutriunt pullos suos propter ranam, ut dicitur idem libro vij. Quando autem primo in aqua formatur rana videtur totaliter esse caput cum quadam extremitate dependente ad modum caudae. Deinde dilatatur totaliter in ventrem sublata cauda crescunt ei pedes et in animal quadrupes transformatur. Nouerunt omnes ranae propter bufonem vel rubram potius saliendo quam gradiendo. Nam verum rubra raro salit. Rana igitur aquosa est seu paludosa: clamorosa: limosa: ventrosa: tumorosa: sub ventre maculosa: venenosa: et ideo abominabilis hominibus, et maxime odiosa. In terra vivit pariter et in aqua.

De Salamandra Cap. XC

Salamandra ut dicitur Plinius libro x. cap. xlvij. est silis lacerte in figura. nunquam apparet nisi in magnis imbribus, deficit autem inferno. Et tamen est ei rigor ut ignem tactu extinguit sicut glacies. Sanies lactea ore euomit, quam si homines tetigerint corporum totum defluunt pili. Et quod tactu est corripitur, et color turpe commutatur. Salamandra itaque generum est la certuli siue stellionis animal pestiferum et summe venenosum. Nam ut dicit Plinius libro x. cap. iij. Fructus arborum inficit, aquas inficit, et quibus si quis comederit vel biberit mori necatur. Sed si salina est pedem tetigerint: totum hominem inficit et corripit. Et quibus tanta sit in salamandra vis veneni, quambusdam tamen animalibus manducant loco cibi. Inter medios ignes vivit sola animalium, ut dicit idem, imo incendium ignem extinguit. Et est generum salamandre cuius pellis est villosa et pilosa: sic pellis vituli marini, ex qua fuerit aliqui cinguli ad usus regum: qui post longam vetustatem in ignem piecti non excurrunt, sed post diurnam inflammationem illesi et purgati, quasi renouati ab ignibus extrahuntur, et ab illa pelle fiunt lychnia in lampadibus et lucernis, quae nullo incendio corrumpuntur. Quere supra littera A. de anguina diversitate, et inuenies ibi de hoc verme.

De Sanguisuga Cap. XCI

Anguisuga est seminis aquatilis, sic dicitur Ctesiae: eo quod sanguinem diligit atque fugit potantibus insidiat cum illabatur faucibus, vel ubi vispias adhererit sanguinem haurit, et cum nimio cruore maduerit euomit quod haurit ut de nouo recentior fugat, ut dicitur Ipsi.

li. xij. Vermis est coloris subnigri, quibusdam pugil ruberis distinctus corpore molli, oblongo et flexuosus. Os habet triangulum et in ore fistulam cum qua sanguinem sugit, venenosus insidet. Et ideo quod apponi membro cum medicina. Prius dicitur, in oculis in iuvencis et in sale, ut sic compellatur euomere si quid forsitan hauserit venenosum, in aqua tepida in tempore calido citius membro se applicat ad sugendum.

De Stellione

Capitulum XCII.

Stellio nomen sumpsit a colore. Est enim bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modum stellarum. De qua dicitur Quintus dius aptumque coloris. Nomen habet variis stellatis corpore guttis, ut dicitur Ipsi, libro xij. ubi subiungit Stellio autem adeo scorpionibus est praeferendus ut visio eo pauore his inferat et torporos. Plinius libro x. cap. xlvij. dicit quod stellio marie de rore vivit. Et quis sit animal pulchrum et depictum, multum tamen est venenosum, quod ut dicitur Plinius libro x. cap. xlvij. Ex stellione pessimum sit medicamentum. Nam cum fuerit mortuum in vino faciem eorum quam bibunt letigine obducit. Quod si enim vinguent necant stellione quam forme invidetur meretricum, cuius remedium est oui vitellum mel et vitrum. Et fel stellionis in aqua tritum multas dicitur aggregare. Et stellio generum lacerte reptile quadrupes, huius pedes dilatatos digitos scissos ad modum manus, quod bipes repit ad domorum muros rimas in quibus facit cauernas suas et mutat spoliis suis in senectute sic species, ut dicitur idem, et latitat in hyeme in cauernis et hebetatur visus eius. In vere autem exiens de cauerna sentiens defectum visus mutat locum et quaerit sibi locum et cauernam ad orientem, et primum aperit oculos pro solis ortu donec in oculo desiccat humor et consumatur nebula quae oculum caliginem inducebat. Super prouertitur autem cap. xxx. innuit glo. quod stellio est animal velocissimum et tamen non pennatum, sed tamen velocitate pedum reptat et scendit ad sublimitatem domorum ac murorum.

De Serpente

Capitulum XCIII

Erpens est dictus eo quod occultis serpsit accessibus, non gradibus publice apte sed squamarum nitibus reptat occulte, ut dicitur Ipsi, libro xij. De cuius natura hic non possumus quod, quia supra in littera A. ubi agitur de angue omnia sunt plenius explanata, tamen quia nota sunt proprietates et vulgatas hic breuiter inferere non pigebit. Dicebat Iohannes de lecto

Egidio de spente sic. Formidat nudū. Dic
ei q insilit i vestitū. spūū sit sibi venenosus
qz salina ieiuni homis venenū est spēti. pus
gnat. p capite in q dōr eē sedes cordis. Laro
frigida. h dōr. qz frigide est nature. Pectore
z vētre incedit. h dōr. qz recti nō gradit vesti
gijs. h magz serpit. annis singul se renouat.
loca muscida lingit. s. loca putrida. subum
brat. i. loca umbrōsa amat. Respicit obliq.
qz lateralit nō directe trāffigit aculeo. z dēte
fletrit i se. qz tortuosus ē z nō rect. Abscōdit
lepzā. qz pmedit ne tal i firmitas reuelet. nō
cessat verte linguā. qz spēs sp mouet lignā
ex vi veneni. Elurit z parit. diu em sustinet
famē claudie aure suā. ne audiat incantāre.
vinoqz venat. Sibilat anteqz mordeat. inēi
mit pē qd mordeat. aus hostis. qz statu inēi
mit eas. iacta rsumit. qz venenū qd eijcit re
iterato resumit.

De Simia
Capitulum XXIII.

Simia grece a suppressis naribus ē vor
cata. vii z simias vocatas. dōr Isido.
eo q naribus suppressis sunt. z facie fe
da rugis turpibus follicantibus. Alij dicunt si
mias a similitudine rōis notatas. qz in mul
tis ac hōis imitant. Sed h est falsū. vt dōr
Isi. li. xij. Et subdit. Simie sunt elemētoz
sagaces. mona luha exultant. media z cana
tristant. Quādo duos habz fetus: fetū quē
pl⁹ amat in brachio suo portat. quem vero
minus diligit humeris gestat qn sibi instat
necessitas fugiendi. Cū pō arat ab inseqns
te fetū brachijs portatū pūcere compellit.
z alio q humeris insidet pressa tardior ad fu
gā reddit. z iō a venatore facili⁹ z citi⁹ pueni
tur. Simiaz autē quqz sūt genera. vt dōr idē.
ex quibz circopetici caudas hnt. Simia ei
est cū cauda quā qdam elunā vocant. Sūt
z alie q cynophole sūt dicte. qz facie canibz
sunt similes. sed corp⁹ hnt simiaz. Sūt eti
am spinge villose comis z māmīs pminen
tibz faciles ad feritatis obliuionē Sūt z sa
eyri facie admodū grata z gesticulātibz mo
tibz inquieta. Sūt z callatrices q toto pe
ne aspectu a cererz distāt. nā in facie sūt pdu
cte barba z lata cauda. vt dōr Isi. Ite dicit
Pli. li. viij. c. lūij. vbi dōr Simiaz genera fi
gure hōis sunt. pxiā caudis inē se distigū
tur. mira solertia vīsa singula facere nitunt.
vñ calccare se solent calceis a venatoribz ex
industria drelictis. z sic facile capiunt. Nā

dū se volunt calceozū ligamētis cōstringe
re et calciamēta put viderāt a venatoribus
facere suis pedibz coaptare ateqz se possint
a calceozū vicul expedire a venatoribz sepis
sine capiunt. Item Plini⁹ ibidē. Simiaz
erga fetū maxima est affectio. Nā mansuefa
cte intra domos: catulos quos parit oīs
bus demonstrāt tractariqz gaudent z gulan
tes z sibi applaudentes cognoscūt. Ducul
qz Plinius. Dic tū idē li. eodē. c. xij. Sūt
in India simie toto corp⁹ cadētes qz In
di orlei capiūt z venant. De simia autē dōr
Auiē. li. ij. Lōmūcat simia i forma cū hōie
z in pilositate cū lupo. Et sunt aliq simie p
uozū motū atqz mox. z capz dentes qsi ca
nū z morsus maliciosus. z maxime illarū q
habēt caudas. Alie aut sunt villose anten
pter facie. z talū dētes sūt sic dentes hōis
z alia hnt sicut homo. z oculos surrufos z
aspos z acutos. z māmās in pectore. z mā
nus et pedes et digitos sic hō. z pōr ambu
lare sup duos pedes. qz habet calcaneū: et
ei imitit sicut hō. Et hec habent pauca ani
malia pter hominē. z maxie qdrupedia: vt
dicit Ars. In vulua aut assimilāt mulieri. z
virga masculoz est sicut canis. z interiora
eius sūt sicut hōis. Duculqz Auiē. Hec ea
dē dōr Ars. li. ij. vbi dōr Sūt aialia cōicātia
i natā hōis qdrupedia vt simia et ceta. vñ
de recitat omia supra dicta. Est itaqz simia
bestia monstruosa: homis tamē nature rep
sentatiua. discipline susceptiua. vñ de ad sal
tandū z varijs modis ludendum informa
tur. Bestia siqdem est indomita et malicio
sa ex natura: et verberibus z catenis pervi
olentiaz domat. trūco oppmitur. sine quo
nec libere discurrere pmitit vt eius insolē
tia repmat Libis omibz vescit. z immūdis
delectat. ppter qd in hōim capibz vmes qrit
Quos inuētos i os pūcere nō dedignatur
Simiaz carnes desiderat leo qn ifirmat.
qz ei⁹ elu dicit qualescere qn grauitur infir
matur. vt dicit Isido. et Pli. Quere supra
de Leone.

De Syrena Capitulum XXV.

Syrenalne. vel Syren enis. dōr mon
strū qd dulcedine sui cantus trahit
nautas ad piculū. Vñ dicit a syren
quod est tractus: vt dicit Duguitio. Glo.
autē sup Esa. xij. dicit. Syrene sunt serpen
tes cristati et alati. Alij autē dicunt q sunt
pīscēs marini in specie mliebri. Papias at

proprietatibus. s. De Animalibus

dicat Syrene sūt dracōes magni volātes et cristati vt qdā putāt. Jñ. āt li. xx. vbi agit d̄ porret̄s. d̄t. Syrenes tres fingunt fuisse. ex pte p̄gines ex pte volucres vngulas et alas hñtes. Quaz vna voce: altera tibia: tertia lyra canebat. q̄ illectos nauigātes s̄b spē cātus ad naufragiū p̄trahūt. Scdm̄ vitatē āt meretrices fuerūt q̄ trāsēntes ad egestatē ducebāt. ficti sūt pducere ad naufragium nauigātes. Dicit āt Jñ. li. xij. In arabia sūt spētes cu3 alis q̄ syrene vocant. q̄ pl̄ currūt q̄s eq̄ et volare dicunt q̄ virus tantū est vt aut mors q̄ dolor sentiat. De syrena āt d̄r p̄by siolog⁹. Syrenū ē mōstrū marinū ab ymbilico et sursum hñs formā p̄ginis. infer⁹ figurā piscis. Hec belua ī tēpeltate gaudet. in sereno āt dolet. Hec dulcedine cāt⁹ facit dor mire nauigātes. q̄s cū viderit p̄sopitos ad nauē accedit. et quē poterit rape secū ducit. et p̄ferēs ipm̄ ad locū siccū p̄mo ipm̄ secū coire cogit. q̄ si coire noluerit vel nō poterit. illū p̄mit et eius carnes deuorat et transglutit. De talibz mōstr̄s legīt in historia Alexā. dñi magni.

De Scorpione.

Laplin. xxvi.

Scorpio vt d̄t Jñ. li. xij. est p̄mis terren⁹ hñs in cauda aculeū arcuatum. sic grece dicit⁹ eo q̄ cauda figat et arcuato vulnere venena diffundat. Cui⁹ priūm est vt palmā man⁹ nō feriat neq̄ ledat. vt dicit idē. Et d̄r scorpio a scorte qd̄ ē dulce. et poio is. i. fingere. q̄ ī anteriori pte blādicias fingit. ī posteriori pūgit. A scorpiōe āt verme p̄ silitudine d̄r rubus aculeat⁹ vel flagellū virge nodose. Item scorpio dicit si gnū in celo. q̄ sole existente in illo signo priūm frigoris aculeos tunc sentim⁹. Unde Horac⁹. Matutina pax tūc cautos frigora ledūt. Itē scorpio est sagitta venenata arcu vel tormētis excussa. q̄ dū ad hominē venerit dum infigit virus diffundit. vñ et nomen accepit. De om̄ibz his dicit p̄sificator Scorpi⁹ est signū vermicul⁹ sagitta flagellum. De scorpiōibz aut dicit Plī. li. xj. ca. xxvj. Scorpiones pariūt p̄miculos ouoz specie et perimūt impozuna peste. venenosi sicut serpētes. p̄ tridū valde ledit scorpio nis venenū: et post lēta morte p̄mit nisi citius sibi occurrat. letali icu pcutiūt virgēs qñ eas feriūt. silt et seias. s̄ nō tūcito. viros āt maxime ledunt. matutino tēpore qñ exes

unt de cauernis suis p̄sūt fortuitū aliquo icu ieiunū ifundūt venenū. Sēp cauda pata ē pcutere. nullogz momēto cessat a lesiōe. Si eis dat occasio ledēdi et obliq̄ icu et inflexo feriūt. venenū cādidiū eos infundere apollo dor⁹ autor ē. q̄ nouē descēpit scorpio: nū no citioz genera p̄ calores. Semios hñt qdā aculeos. Et int̄ hos sūt mares seniores et maxie tpe coit⁹. Et hi sūt ceter⁹ gētiliores et lōgiores. Qm̄ āt venenū ī meridie magis ē nuciū qñ sol ardoribz cāduerit. Silt qñ sicutiunt et hñt qdā intheadia in cauda. q̄ qñto plura tāto peiora eoz sūt venena. Et aliqñ sūt illa intheadia sēna. aliqñ septena. Tradit aut apollo dor⁹ qdā in africa hñe pēnas. et il li sūt valde nociui. Et hos qdā venefici qui qñtus grā colligūt diuersaz terrarū venena illos allatos scorpiōes referre in italiāz sūt conati. sed infra regiōne celi italici nullatez nus viuere poterūt. Vident tñ aliqñ in italiāz: sed sūt innocui. In scythia pcutiūt porcos nigros q̄ citi⁹ moriunt: si in aqua post icu se immerferint. Hoi a scorpiōibz pculso cinis eoz potatus in vino est remediū. sum̄ merfi etiā in oleo succurrūt periculo qd̄ pūgendo anālia induxerūt. Nullum anial ledit scorpio carēs sanguine. Et sūt qdā scorpiōes qui pariunt videnos fetus q̄s mater quandoq̄ deuorat dicit. Sed vnus q̄ magis est solers: scādīt super clunes mris vbi tutus residet. a cauda et a morfu. h genitorem interficit et fraterne cedis vltor existit. Et h̄ pūide fecit natura: ne pestifera pgenies nūmiz p̄paget. Hucius Plī. li. xj. Dicit aut Arist. li. vii. q̄ scorpiōes q̄ comedunt venenosa sunt peioris veneni. Et dracones qdā comedūt scorpiōes. et illi sunt pessimi. Lōtra puncturā autē scorpiōnū multa sunt remedia. vt patet supra libro. v. de morbis et venenis.

De Sue

Laplin. xxvii

Us vt dicit Jñ. a subigēdo est d̄ca eo q̄ terrā rostro subigit p̄pter cibuz Terrā em̄ sulcat et subuerit vt dens tibus pueniat ad radices. Plinius autē li bro. viij. cap. ij. dicit. Suillum pecus circa vernū equinociū p̄cipit. bis in anno parit. q̄ttuor mensibz in vtero trahit. xx. filios qñ q̄s pducit. sed educare neq̄t. Et aliqñ om̄es deuorat p̄ter primum. illū magis diligit qui primo d̄ vtero exiit. quia ei magis est

natural' et ei sp pmo pma mamilla porrigit.
vt dr Plu. Soli. et Ar. li. vj. Est at aial imu
du et gulosu auide deuoras qdlibz feridu et
imuduz. Balneu putat luti: et reuoluendo se
in luto et descendo ipinguat. vt dr Ar. li. vij.
et impinguat pcipue i dexte. et septia ps sui ci
bi trasit in pilos et i sanguine: et i filia. et cu
parit crescit macrescit. qz nutrimentu trasit
i loc. vñ ei filij nutriut. et qñ bz inuenes ma
gne est ferocitate: et pugnat p eis i lupu. Ali
as ei ppritates qre sup i lra p. de porco.
et in lra Ade apro.

De Tauro
Cap. xcviii

Aurus est bos mascul' no castrat.
t vt dr Jsi. et est grecu nome sicut bos
Indic' aut tauris vt dr ides li. xij. est
color fulu et veloc' pnicitas pilis in ppariti
phis. Caput circūflectit flexibilitate q vult
Tergi duricia oē telu respuit imiti feritate
q ab arboze sic' alligati oēm amittit ferita
te et subito māsuescit. vt dr Jsi. li. xvj. Que
re sup deficiu in lra p. Est aial supbu et cer
uicosu. cui' maxima fortitudo est in collo et
in cornibz ac ceruice. Un' Plu. li. vij. c. xlv.
Generositas tauri prz in aspectu in cornu
ta fronte. et in auribz serosis et in cornibz in p
cinctu dimicatione pfferetibz. cui' tota co
minatio in poribz pedibz stat qbz i alto spar
git arena. et ex tali sparsione singularit' tne ani
malia inardescit. vt dr ides Arist. lib. ij. Tau
rus habz epas rotundu sile epari hois. et pa
scit sol' an tps coit' et amoris. et tuc vaccis
se associat. vt dr idem li. vij. et tuc ptra alios
fortissime pugnat. Jte i eode. Tauri impin
guant ab herbis et granis ventositatē gene
rantibz ab extremitatibz pilaz et fabaz et hu
iusmodi. Et siqs iciderit paz coriū et cu fistu
la sufflādo paz cutē a carne eleuauerit et p
ei dederit ad māducandū ipinguat et ipin
guat cū dulcibz cibis. sic cū ficubz et vuispal
lis. Jte li. vij. Tauri faciūt pñu eqs. qz nisi
aq fuerit frigidat pura. n curat portare eā. J
te idē li. vij. Propetiores pugnat tauri et q
vicit salit sup feminā. et cū debilitat p muli
tudinez coit' venit vice' ptra eñs puge. et q
vicit salit sup feminā qñ gaudēs d triumpho
Et tauri vñ coitu post añu. et forte p os
eto menles sic et vacca. Quere infra de vac
ca. Tauri at qdū nō sūt castrati. feroces se
et supbi. s ablat' testicul' effemiat reddunt
et pigri. imbelles penit' et māsueti. crescit tñ

cor per ipinguescit. et aratrozū ingo māsue
scit. Quere infra d vitulo castrato. Jte i li.
xix. in fine dr. q tauri hñt fortiores nervos
et ligamēta. i. lacertos qz bones. qz in castra
tis oia corpis mēbra emollescit. et in corde
tauri inuenit sepe os sic in corde cerni. Sūt
at qdā tauri agrestes. vt dr Plu. li. vij. c. xvj.
Sūt inqz tauri atrocissimi siluestres ceres
maiores et velociores: colore fului. et oculis
ceruleis: pillo in pñu pso. rictu ad aures et
tēdētes. cornua mobilia hñt q alenatim in
pugna mouēt. Tergū hñt duz ad modū sic
lic. ita q vulnerari n pōt hñc ferā oēs venā
tur. nec alit' pōt capi qz i foueis. capti p ferita
te intēunt. et p idignatiōe moriūt

De Tragelapho
Capitulum. xcix.

Tragelaph' est dicit' hircoceru. a tra
t gos qd est hirc' et elephos qd est cer
uus Et dr Jsi. li. xij. tragelaphi a gre
cis sūt noiati. q dñ sūt eadē spē vt cerni vil
losos hñt armos vt hirci. et mēu demissis
hirsutū barbis. De his at dr An. li. ij. Que
dā agrestia animalia hñt cornua tortuosa. vt
hircoceru' q tragelaph' dr. et pedes ei' hñt
soleas. et corp' ei' crescit ad qntitatē cerni.
et sūt fortes valde: et facies ei' declinat. et cor
nua eoz sūt sic hinnulli.

De Talpa
Capitulum. c.

Talpa est qdā bestiola ad similitudines
t muris. d q dr Jsi. li. xij. q sūt dānata
cecitāte ppetua i tenebz. Est em abs
q oculis. rostr' hz ad modū porci. cū q trā
fodit: et humū egerit. et radices sub terra co
medit et corrodit. Solē odit et fugit. nec dñ
pōt viuere sup terrā. Nigrā hz pellē villosā
et mollē. crura breuissima et pedes latos et p
digitos distinctos ad modū man'. Ar. at d
talpa dr sic De aial generās aial sibi sile hz
oculos pter talpā q nō hz oculos apparētes
Sz siqs inciderit coriū subtiliter inueniet
interi' vestigia latentū oculoꝝ. Et putauit
rūt aliq q illō coriū rūpīt p angustia quan
do incipit mori: et tñc incipit aperire oculos
in moriēdo qz clausos habuit in viuendo.
Dicit ad hoc Plu. li. x. ca. xlix. Liqdi' audis
unt talpe obrute terra densa atqz surdo ele
mēto. tñ hoīem audierit loqntē fugit a re
motis

De Taro
Capitulum. ci.

proprietatibus .s. De Animalibus in Speciali

Arus est mel^l animal, scz ad quanti-
tate vulpis, cui⁹ pellis valde est hispi-
da et villosa, et dicitur melora vt dicit glo-
sa sup illud p^hum. Circulerunt in meliora etc.
Heb. xij. De hac bestia, scz d^o taxo siue d^o me-
lo d^o Pl. li. viij. c. xxiij. Est et melis q^{da} so-
lertia, q^m em eos canes insequunt^r anhelant^r et
statim retinet^r, retinendo cutes extendunt^r et sic
morsus canu^m et ict⁹ hominu^m arcet. Futura
puidet tempestatem. et ideo sibi faciunt cauer-
nas subterraneas diuersos exitus p^hntes
Vn⁹ q^m stat venit^r ad lonas obturant cauda
ru^m villositate introitu aquilonarem. et ap^u
dimittunt tunc australe, et eouert^o. In eisdem
aut^r latibulis sibi pudent in pastu p^hra hye-
me, et q^m eis defecerit cibus eis p^h cibarijs
erit somnus, vt dicit idem. Sunt em de ge-
nerib⁹ animaliu^m que in hyeme se abscondunt
et p^o magna parte de somno viuunt, vt sup^o
de mure Est quedam species taxu^m, vt d^o p^hy-
siolog⁹. q^{da} absolute cibos contra hyeme vna
cum femina colligit et reponit et veniente al-
gore hyemis timens masculus ne cibi colle-
cti nimis cito deficiant, feminam ab eis repmit
et ipaz ad saturitate comedere non p^hmitit q^{da}
pacem simulat, et q^{da} taxo masculo cedens ca-
uernam latenter exit et p^h parte oppositam la-
tibulu^m intras ignorate masculo fauces ap^u
diu aggregatos cibos deuorat et consumit
Hec bestia vt dicit idem, vulpe odit, et cum
eadem dimicare p^huenit, sed videns vulpes
q^{da} ppter duricia^m et villosam et⁹ pellē eū ledere
nō poterit se victram similans fugam petit.
et dum taxus predam q^urit vulpes et latib^u
lura subintrat, vulna et alij in mūdicijs ta-
xi cubiculū inficere cōsuevit, cui⁹ fetore ab-
horrens melus defecatu^m domiciliū derelin-
quit et aliam mansuenculam necessariam sibi
querit.

De Tigride Caplm. Cii

Tigris est bestia ad fugā velocissima
et ad modū sagitte, sic n^o p^hle sagittas vo-
cant, vt dicit Jsi. li. xij. Est em bestia
varijs masculis distincta, p^hute et velocitate
mirabilis, ex cui⁹ noie fluu⁹ tigris appellat^r
eo q^{da} rapidissim⁹ sit omniu^m fluuio^m. Tigris
ideo em mag⁹ bircania gignit Hucusq³ Jsi.
Dicit aut^r hic tigris h⁹ tigridis p^h bestia, sed
p^h fluuio hic tigris h⁹ tigris, q^{re} supra d^o fluu-
minib⁹. De tigride aut^r dicit Pl. Tigrides
aut^r bircani vndiq³ ferunt^r q^{da} sunt aialia treme-
de velocitatis, et maxime nōciet eū cap^u, et

em fetus q^{da} semp numerosus est ab insidias
te venatore rapit, et i equo velocissimo subi-
to deduct^r, at vbi fera spoliat^r catulis vacu-
um cubile reperit fert p^hceps odore feret^r
catulos inuestigans, venator at audies fre-
mitu^m insequens abijcit vnu^m catulu^m que illa
tollit et ad suū latibulu^m morsu duct^r, quo re-
posito in cubili concito cursu iterū redit, ino-
terim raptor cū residuis nauē scandit, et illa
irritata et frustrata fertate p^h nullo vltra ses-
uit vt d^o Pl. li. viij. c. xxiij. Vascu⁹ aut^r d^o fe-
tu penit⁹ nō curat, vt dicit idē. Qui aut^r oēs
catulos deferre cupit, specula magna in lat^u
nere derelinq^ut, q^{da} mater insequens in via inue-
nit^r in eis se inuēns, de sua imagle filios eē
credit, circa aut^r suā ymbra^m illis derenta
et circa filio^m extractionē de vitro occupata
dat raptori paciu^m fugiendi, et sic per ymbra^m
decipit ne raptorē p^h catulo^m liberatōe vlti-
rius psequat.

De Linea Caplm. Ciii

Linea vt dicit Jsi, est vestimentoz
et vermib⁹ dicta, eo q^{da} teneat et eo vsq³
vestib⁹ insideat q^{da} corrodit, et ex ve-
stiu^m corruptōe gignit q^{da} scz vest⁹ aliq³ dū
i aere grosso cōp^humit nec vento p^hfundit et i
puro aere libere nullatenus explicat In sen-
sibilib⁹ at^r panni sup^hficie p^humit, et q^{da} sit sen-
sibile animal infra panni substantiā se occul-
tat q^{da} vit vnq³ videt oculis se p^hmitit, ama-
raz odorifera tinea fugiūt, ad vlties respas
talib⁹ d^o facili nō accedūt, et l⁹o folia lauri ce-
dri et cypsi et h⁹ndi posita in cistulis vestes
ibi repositas et libros corrupt⁹ a tinea nō p^h
mittūt, vt dicit Lōniz. Est etiā q^{da}dam sca-
bles capitis q^{da} ppter suā tenacitatē et adherē-
tiā tinea est dicta, de q^{da} q^{re} li. v. vbi agit d^o ca-
pitis infirmitate.

De Teredine Caplm. Ciiii

Teredonas vocant greci lignoz vera-
et mes, eo q^{da} terendo edant, vt d^o Jsi.
li. xij. Ex humore aut^r corrupto in ar-
borib⁹ derelicto sub corticib⁹ arbo^m et in me-
dullis generant^r, maxime aut^r in arborib⁹ ge-
nerant^r q^{ndo} in importuno tempe arbores
rescant^r v^l plantant^r, vt dicit idem, et hoc est
i plenilunio potissime q^{ndo} hūiditas q^{da} luz
nari virtute cū corporib⁹ tūc abundat nō d^o
gerit et ppter eius sup^hfluitatem nō regitur a
natura et ideo necesse est vt talis sup^hfluitas
corrupat^r, ac in vermes et in putredinem cō-
uertat. Quere supra de effectū lune lib. vi.

¶

Tredo itaq ligni p̄miculus in substantia est mollissim⁹, et tñ corrodit et cōminuit durissima ligna et subtiliorem puluerem facit q̄ possit lima facere. Quere itra d̄ p̄miculo.

De Testudine Ca. CV

Testudio est animal sic dictum eo q̄ te gmine teste sit optum in camere mor dū vt dicit Jsid. li. iij. Et sunt q̄tuor genera. i. terrestres. maritime. lutee. s. i. paludib⁹ viuentes. et fluminales. Et tradunt aliq̄ qd̄ tñ incredibile est tard⁹ ire nauigiu testudinis pedem dextrū dēferēs. vt dicit Jsi. li. iij. De testudine autem quere sup̄ in lra I de limace

De Tortuca Ca. CVI

Tortuca inter testudines cōputat. eo q̄ inter testas durissimas claudit. int̄ quas se recolligit qñ ab aliquo molestat. Est aut̄ eius duplex spēs. scz fluminalis et terrestris. Fluminalis aut̄ tortuca mortifera ē et venenosa. Terrestris p̄o que habitat i do nibus vel in siluis mūda est et comestibilis. est tamē horribilis in aspectu d̄formis. Po nit aut̄ oua vt gallina sed pallidiora et mī noxia. Est at̄ animal q̄drupes habēs pedes puos sicut rana. et caput parū sic serpens. et testas duras diuersis macul̄ d̄formatas. carnes p̄o eius q̄ habitant i nemorib⁹ sunt medicinales et virtutis resumptiue. vñ va lent ethicis. p̄sticis et p̄sumptis. De tortuca at̄ marina d̄c Ar. li. viij. Tortuca inquit marina comedit omnia. et e⁹ officium ē for tuis omni ore cuiuslibet animal. qñ si ace ceperit lapidē i suo ore eū frāgit. et ex it ad r̄s pami et pascit herbis. et cū reuertit itra aquā ascēdit et natat. itra q̄ desiccat dorsū sup̄ficies a sole qñā illi n̄ leue ē q̄ i aqua p̄fundatur. Itē. li. iij. aīal habēs squamas plumas aut corticē. n̄ habet vesicā p̄pter paucitatē pot⁹. qz sup̄fluitas pot⁹ trāsit i plumas et alia p̄ ter tortucam. qñā pulmo tortuce maxime ē carnosus sanguine⁹ simil⁹ pulmoni vacce. Et pulmo tortuce s̄luestris ē maior q̄ obet esse. qm̄ corpus e⁹ cōtinet in testa spissa. et p̄pter hoc n̄ dissoluit nisi in carne tñ. et p̄pter hoc fuit in tortuca vesica vt reciperet super̄ fluitatē sicut vas. sed valde parua est. Vesi ca em̄ est in omnib⁹ animalibus habētibus pulmonem sanguineū. et ideo sola tortuca i ter aīalia h̄nta duos cortices habet vesi cam et renes.

De Vacca Ca. CVII

Vacca tauri est femina. dicta quasi boae ca. vt dicit Jsid. li. viij. Est autē aīal lasciuū et luxuriosum. qz vt dicit Arist. li. viij. Vacce post annū mouet ad colū. et for te post octo mēses. et tps̄ imp̄gnatiōis est p̄ nouē menses. et fetus erit in decimo. Et vac ce coltus assimilat maribus et efficiunt sil uetres. ita q̄ non possūt eas domare pasto res. et desiderū vaccaz manifestat per tumo rem inguinū et suos mugit⁹ p̄tinuos. qñaz vacce mugit⁹ itra colū et salūne supra tau ros et sequunt⁹ ipsos. et cū eis stant. Itē i eoz dem dicit in fine. Dicit homines q̄ tēpus imp̄gnatiōis eaz est decem mēsu. et si aī hoc tempus pariat. fetus non vliet nec sue yngule complebunt. et in maiori parte parit et vnum et forte duos. Femine viuunt i maiori pte. et vñis. et mares similē. sed quādo castrant efficiuntur fortiores et viuunt. et an nis et post partū habz lac bonū. ante autē n̄ h̄l habet. et si habuerit parū aut n̄ h̄l valet et cum p̄mo coagulat lac vacce efficit sic lap pis. hoc aut̄ el accēdit cū miscetur aq̄. Vac ca vñis anni raro se miscet tauro nisi p̄ an num. Et quādo vacce multoties imp̄gnat et faciunt ples filios signum est fm̄ q̄ putat homines q̄ in hyeme multe pluue erūt. Itē grege viuunt et si a grege recesserint sepe per eunt. qm̄ a bestijs comedunt Itē oīs aīa mālū sunt voces fortiores et grossiores i mascul̄ exceptis vacce que voces habet ma sculi grossiorem. Itē vt dicit idē Vacca cor nua habz fortiora et grossiora et magis nodo sa q̄ masculus. nō tamen ita magna. s. i. cas lesiant possunt flecti i omne partes. et qñdo infirmant i pedibus est eis medicina si int̄ cornua oleo et pice et alijs medicam̄tib⁹ un gunt. Itē dicit idē q̄ vacce dissigūt b̄ bere aquam clarā. et turbidam vix aut nūq̄ bibunt. et eis accēdit podagra. et ex hac infir mitate moriunt. et signū est qñ summittūt au res suas et nō comedūt vt dicit idē. Vacca imp̄inguata iugum abijcit. cui cōsueti m̄a nus pasta optime est subiecta. in fimo pro p̄o facēs imp̄inguēscit. et qñto plus a labo re el parctur tanto torpet amplius et pigres cēt. puncta oestro id est musca bouina cau dam erigit. et miro modo insaniens per cam pos licentius circūit et discūrit.

De Vacca agresti Caplm. CVIII

proprietatibus. s. De Animalibus in Speciali

Acca aliqui est agrestis. de q̄ dicit Arist. Est inq̄ vacca i terra parthorū hūis crines in collo sicut equi. et est corp⁹ ei⁹ ad q̄ntitatē cerui. vñ a mltis eq̄ceru⁹ vocat. et tal vacca carēs cornib⁹ habitat in montanis. et est siluestris. et habet pulcros oculos et sunt acuti visus. et q̄nq̄ habent cornua vacce b̄mōi. s. sunt gua ad modū hīnuli et sūt curuata versus tergū sicut cornua capri. et in corde eius inueniūt os sic i corde cerui et camelī. et illō os q̄n icalelele s̄a gūis. titillādo mouet cordis neruos et subaz et est cā excitans animā ad mortū leticie et erulatiois. Un ex tali titillatōe quasi subitō se erigit caput mouet. salit velocius et discurrit. Itē dicit Arist. li. viij. Animalia inq̄ q̄ nō p̄nt habere inuamēta a cornib⁹. habēt inuamēta alia a natura. sicut dedit velocitates ceruis et agrestib⁹ vaccis q̄ cornua habēt inuamēta. et nō p̄nt ppter magnitudinē defendere totū corp⁹. et ppter hoc dedit natura agrestib⁹ vacce alio inuamētu. s. electionē stercoreis q̄ exurit canes q̄ ex vicino sibi n̄m̄sū ap propinquat. alij etiā canes q̄ stercorea talium vaccarū inueniunt circa iporū odorē se occurrunt quoniamq̄ imbelles bestie fugiūt piculū et euadūt. De hoc q̄resupra in lra B. de bove et de bubalo q̄ est bos agrestis

De Vitulo Caplin. CIX.

Vitulus a virore etatis dicitur est. ut dicitur Arist. li. xij. Nā statim q̄n nascitur a p̄p̄teppa ad q̄renda matrē vbera erigit et leuāt matrē vberib⁹ statim reficit et lactat materna lingua lingit ab omni imūdicia p̄tecta ex vtero abstergit et purgat. Nascitur ei sic et q̄ i fronte pustula q̄dā nigra quā magis forte amoris asserūt incertū. Hāc pustulā m̄statim amputat et detruat. nec eū admittit ad vbera nisi p̄dictū vīr⁹ auferat et p̄scindat. Idē dicit Arist. De eq̄ et eius pullo. similit̄ ter Aulcē. q̄re supra in lra E. de eq̄. Vitul⁹ matrē diligit. et ei⁹ mugitū seq̄t et cognoscit. Vbera q̄ fugit fronte excutit. et sic vberiorē lactis effusione a matre q̄rit. lacte satiat⁹ salit hilaris et discurrit ialeudo. a matrē autē vestigis nō discedit. Sile dicit Arist. li. viij. q̄ vituli castrant post vñū annū. et nō castrēt illo tpe erūt pui. Et ē castratio vitulorū fm hūc modū. p̄sternunt vitulū in terra et scidit coriū. et exp̄munt testiculū et erigūt eorū radices ad superi⁹ et eorū nerui. et ligat scissurā quāq̄ exeat sagulū extra. et accidit apostema cremabūt

testiculū abscissum. et ponūt cinerē sup ap̄ostema et sic loc⁹ sanat. Est autē in mariq̄dam bestia hūis similitudinē vituli p̄p̄ q̄d vitulus marin⁹ nūcupat. hec parit in terra more pecudū. more canū colit. nunq̄ parit pl⁹ q̄ duos. educat mām̄s fetū. nō a n̄ vndeclmū dē em ducit fet⁹ ad mare. s. deiceps assuefact eos ad natandū. difficile interficiunt nisi capite lesio. mugitū sic vituli p̄p̄ q̄d vituli nūcupant vocet vultu plm solutant cū maxima disciplina. Nullū aīal grauior somno premitt. p̄ntis q̄b in mari vñt. hūm̄ vice pedū serpūt. pelles hīrutas et crinitas hūit sic vituli q̄ detracte sensum equoris retinet. sempq̄ maris estu recedēte inborescūt De p̄re ei⁹ pennulexim somniferā dicit in cile. somnoiq̄s puocat si supponat capiti. Hucusq̄ Pl. li. viij. ca. xij.

De Vitulo Caplin. CX.

Vitus est vocat⁹ eo q̄ ore suo format fet⁹ q̄si orsus. ut dicit Arist. li. xij. Nā aiūt eos informes generare p̄p̄ et carnem q̄ndam nasci. q̄m mater lambēdo mēbra componit. Un est illō. Sic format lingua fetū que protulit vīra et. Sed hoc im matura pars facit. Deniq̄ tricesimo die generat. Un puenit ut p̄cipitata fecunditas informes p̄creet. Vitul⁹ caput est inualidū vīs maria in brachijs et in lūbis. Un inēdū erecti insitūt. ut dicit Arist. li. xij. in eade bestijs. vel dicit vītus ab vīgendo. q̄ fortiter v̄get ac stringit quem apprehēdit. Derisio dicit Pl. li. viij. ca. xxxvij. Vitul⁹ inq̄ colit ē in initio hyemis nec vulgari q̄drupedū more coeūt. sed ambob⁹ cubantib⁹ et complexis recedūt deinde ab invicem. et intrāt specus separatim. i q̄b pariūt. xxx. die. et nō plures q̄ q̄nq̄. sūt fet⁹ candidi. et informes caro parū maior q̄ sint mures sine oculis et sine pilo. vñgue tñ p̄minent. hūc lambedo paulatim figurat. nec vident homines q̄q̄ rar⁹ q̄ vītios coeūtes v̄l parietes. i q̄o mares q̄dragenis dieb⁹ latent. femē q̄ternis mensib⁹. lactibula sua edificāt cū ramis et frondib⁹. et sūt penetrabilia imbrib⁹ mollisq̄ fronde contecta. p̄m̄tis his dieb⁹ bis septenis taz graui somno opprīmunt. ut nec vulnerib⁹ valeāt excitari. tūc p̄inguescunt miro modo Et sūt ei⁹ adipēs apte cōtrap̄hūm̄ capilloz. post hos dies resident ac p̄iorū pedum succu v̄uunt. fet⁹ frigentes opprīmendo ad p̄corū uent. et cubāt sup eos sicut volucres. Dicitur

aut est dictu qd credit Theophrastus. s. v2
forz carnes tūc tps coctas crescere si seruēz
tur. nec inuenit tunc aliqd cū in aluo vesti
glū nisi modicum de humore. Circa cor aut
habet tūc sanguinis puas guttas z nihil oī
no in reliquo corpore inueniri pōt. in vere. p
cedūt. z tūc masculi sūt pīgues. Cui⁹ rei cā
est occulta. pēpue euz tūc tps nec cibo nec
somno sūt sagiat. pēpēz dīcō bīs septēns
Exētes aut specū qndam herbam querūt
quā comedūt vt laxent ventrē que hūc tūc
pstricūm. Oculi eoz tūc sunt hebetati. z tō
tūc maxime eperūt fauos apū vt os vulne
ratū puncturis apū sanguinādo releuet gra
uedinē z dolorem oculoꝝ. Caput habet de
bile qd est fortissimū in leone. et tō si vgerē
vi qndoz d rupe se precipiēt. collapsi sup
arenam de facili moriunt. Cerebz vrdicū
habent venenosū. et tō eoz capita qū oc
cidunt in spectaculis pburunt. ne gūlates
aliq de cerebro in visinā rabiem puerant
Pugnant ptra tauros z auersi rapiunt ore
īpos. pedibusq oībz in cornibz suspēsi pō
dere deiciūt z tūc mordendo eos dilantant
et occidūt. Nec alicui animalū inest tāta so
lertia ad maleficia sicut vrsis. Hucusq Plī.
lib. viij. c. xxxvij. De vrsis aut dicit Arist. li.
vj. Vrsus inq̄t comedit omnia indifferēter
Comedit em fructus qū ascendit arbores z
frangit aluaria z comedit mel. z infestāt a
pes oculos ei⁹ z pūgūt linguam. z qūq fugi
unt ipm. z comedit cācos z formicas. ppter
medicinā. z comedit carnes ppter ei⁹ magnā
fortitudinē. Et pugnat cū ceruis z porcē a
grestibz z cum canibus z cum tauris. z pster
nit eos. z vadit erectus ptra eos z tenet ma
nibz cornua z sepe vincit eum. Est aut aīal
impatiens z iracundū volēs se vindicare de
singulis que tangūt euz. z tō si aliq pēu
scent se inuasit si aliū eū tetigerit dimittit
tūc pūm z statim inuadit scdm. z si tertius
statim eum leserit dimittit pūm z secundum
z mor contra tertū insurgit Et qū capīt pel
vis ardēs aspectu ercecat. catenis colligat
ludere cōpellit z pverbera domesticat. Ant
mal etiaz est instabile z multū inquietū. vñ
sota dīe circūit circa stipitem ad quē vñcul
alligat. pedes suos fugit z lābit. z in eoz suc
co delectat. mīro mō scit scandere sup arbo
res vsq ad altissimas ipaz. arborū summi
tates. Solēt at mellificare apes i arboribz
pcaus quaz fauos depredendens vrsus p

odorem ascendit vsq ad locū mellis. z facies
vnguibz in arboze apturā extrahit mel z co
medit. ex cōsuetudine frequēter qū clurit ad
locū redit. qd attēdens venator circa arbor
ris pedem fudes z palos acutissimos vndē
qz circūfigit. Ante apturā pō malleū valde
ponderosum cū reſte suspendit. Veniēs ita
qz vrsus esurēs z mel extrahere cuplēs per
malleū impedit. qd vīdens qsi pede malle
um a sepiēt. sed rediēs malleus ipz ad au
res tangit. sup q indignatus for⁹ a se malle
lēū reijcit q impetuolus rediēs acutus ipm
ferit. z tādū ptra trūcum siue malleū sic cō
tendit qusq ex frequēti ictu caput qd habet
debile deficit. z cadēs inferius super palos
pria stulticia se occidit. Istū modū venādī
vrsos narrat theophrast⁹ z istū eūdē modū
a venatoribz vrsos in germanicis pibz in
tellexit.

De Vrsa Caplm. CXXI

Vrsa aut bestia est scilicetissima. z marie
v qū catuli sui rapiūt. nā illi cura est d
salute filioꝝ. tō eos diligētius lam
bit. lactat z nutrit. z circa illos defendēdos
sepe potēt p vrbz se oppōit. ipgnata a ma
sculo se diuidit. z vsq ad filioꝝ informatōz
viter⁹ nō accedit. vt dicit idē. In tpe luxu
rie se abscondit z videri amoris tpe erubescit
Vasculi etiā eis tūc tps parūt z volupra
tis grā eas infra partēpa nō accedūt. vt dī
cit Arist. Plī. z Auicē. Item Plīn. li. x. ca.
lxvij. Vrsi inq̄t nō lambūt potum vt bestie
habētes serratos dētes. nec forbēt vt habē
tes pūnuos sic oues z boīes. s; aquā morā
su vorant.

De Vulpe Ea. CXXII.

Vulpes est dicā qsi volupes. est em
v volubilis pedibz z nunq̄ recit itine
ribz. sed tortuosos anfractibz incedit
fraudulēter aīal insidijs decipiēs. Nā dū
nō habuerit escā mortuā se fingit. sicqz auēs
descēdentes qsi ad cadauer rapit z deuorat
z transglutit. vt dicit Illi. xij. Vulpes ip
claudicat Nā crura ei⁹ dextra breuioza sunt
q sinistra. Pellem habet mltū villosam cal
lidā z pilosam caudā magnā. quā dū canis
rapeputat dētes z os pilis replet z obrurat
Contra taxū p māsionibz pugnat z ipi⁹ fos
ueam vrina z stercore polluit z defecāt. z sic
de ipo nō violētia sed dolo z fraudulētia tri
umphat. Foucas z loca sutranca ihabitat
z frequēter. aīalia domestica pl⁹ q siluestria

proprietatibus. I. De Animalibus in Speciali

capit et deuorat. Et vt dicit Arist. li. viij. cer-
uus est amicus vulpis. et ppter hoc pugnat
ptra melu id est contra tatur ipsi inuat. Na-
turale est odiu iter vulpecula et melu sine ta-
tum quem sepe supat vulpes. dolo poti⁹ q⁹
pente. Est aut animal vorax et gulosus. et lo
generat filios cecos sicut leo et lupus. vt d^r
Aristo. li. vi. Nam vt dicit Soli. In oib⁹
facientib⁹ filios incopletos causa est gulosi-
tas. q⁹ si expectaret natura vsq⁹ ad ppleme-
tu sugendo interficerent matre. et ideo natu-
ra facit fer⁹ nasci an copletonem ne nimis ex-
pectado plena formatioem auditate nimia
nutrimeti interimerent matres suas. vt d^r
idem. Animal siq⁹dem est fetidu corruptu et
loca reddit steriliz corrupta vbi morari co-
tinue puenit. ventre et guttur habet album
et delicatu et candu et tergu habet rufum. an-
belitu habet fetidu. et morus aliq⁹stulus ves-
nenosum. vt d^r Pl. Q⁹ eam insequunt ca-
nes candam iter crura recolligit. et q⁹ videt
se no posse euadere in cauda villosa yrina re-
colligit. qua sup canes ipas subsequi capij-
cit et diffundit. cui⁹ fetorem abhorrens canes
mltando aliq⁹stulum ei cedunt. Domestici
et domitu in necessitate se fingit. sed noctu o-
portunitate aliq⁹ siluas petit. Et q⁹uis mul-
tum sit in se versuta et maliciofa. in multis m-
est villis fm exercitu medicie. vt d^r Pl. li.
xxvij. Adeps em ei⁹ et medulle mltum dis-
cunt valere ptra nervoz ptractione. Sano-
guis d^r diuretic⁹ vñ mltu valere credit ad la-
pidu in vesica renib⁹ fractioe. Alias poit
Pl. libi de pte vulpiu magoz opinoes
de q⁹ no curo facere mentione. Dicit tñ q⁹
siqs linguam vulpis habuerit in anulo vel
in armilla talis no patiet. vt d^r fm magos
caligine oculo.

De Vermes Ca. CXIII

Vermis est animal qd de carnib⁹ sepe et
herbis nascit. sepe aut de olerib⁹ pcre-
at. aliq⁹ ex sola hūoz corruptoe. ali
q⁹ ex feruū comitioe. et aliq⁹do ex ouatoe
vt patet in tortuicis et scorpionib⁹ et lacertis
vt d^r Isid. li. xij. Dicit aut pms q⁹si verrēs
vt q⁹si verrēs. quia in multas ptes se vertit.
vel quia verrit. id ē ad ptes oppositas se tra-
hit. no em sicut serpentes squamarū nūib⁹
pms repit. sed i diuersas ptes corpusculū
suū trahit. vt dicit Isid. In vere tñ de late-
bris vermes exiūt. et lo forsan pms a verno
pitu nomē sumūt. vt d^r idē. Sūt aut ver-

miū multe differentie sic dicit idē. Nā qdam
sunt aquatici. et qdam terrestres. Et istoz q-
dam sūt in herbis et olerib⁹. vt crucez psumi-
les. qdam in arborib⁹ vt terebūtes. et qda in
vestib⁹ vt tinea. et qdam in carnib⁹ vt mado-
nes q⁹ ex corrupta humiditate in carnib⁹ pu-
tridis generant. qdam in aialib⁹ vt lumbrici
et ascarides in viscerib⁹. sirones in manib⁹
pediculi et lendes in capitib⁹. q omēs ex hu-
morib⁹ corruptis in aialū corporib⁹ interi-
tis vt exterius generant. Sunt et aliq⁹ pms
terre longi et rotundi molles et lubrici terrei
q⁹ in terra venant talpe et q⁹bo pices in aq⁹
capiunt quado hamū talib⁹ vermib⁹ inelca-
tur. Et dicit Consta. q tales pms valent
ptra spasmu et ptractionē nervoz. Valer et
am 3 mori in serpētoz scru scorpionis. Et
inter vermes qdam sunt q oino caret pedib⁹
bus vt colubri et serpētes. et qdam sunt qui
multos hñt pedes vt sexupedes. Et qdam
sunt valde pnciosoz nature homis inuicet
vt serpētes et ceteri venenosi. Et sunt qdam
anulosi corpis q no habēt nervos nec ossa
nec spinas nec cartilagine. nec sanguinē. et
omēs tales si in oleo tingunt moriūt. i ace-
to p⁹ reuiviscunt. vt dicit Arist. et Pl. Et
sunt qdam vermes qui generāt et generant
et qdam qui generant et no generant vt sala-
mandre. et in talib⁹ no est sexus. His et mul-
tis alijs modis pms tam maiores q m-
nores variant.

De Vermiculo Ca. CXIII

Vermiculus est vermis modic⁹ a ver-
me diminutue dictus. quales solēt
in lignis et fructib⁹ inueniri. sic Da-
uid. ij. Reg. xliij. denerrimo ligni pmiclo co-
parat q teredo vt terebucca dicit q cū sit na-
tura mollis lignū durissimū pforat. imo ni-
hil est durius eo dum tēgit. nihil moll⁹ dū
tangit. vt dicit glo. libi. Vermis igit pcpue
terrestis nascit ex humo et folijs ex fructib⁹
et lignis. finita hyem pcedit de viscerib⁹ ter-
re tpe verno. salia cauet et fugit. et aromatib⁹
et amaris pda nō tangit. vestes lineas nō
rodit sic tinea. laneam vestem destruit et co-
sumit. et macie illas vestes laneas consumit
vermis quaz carnes tergit dens lupinus.
Nā lana ovīs deuorare a lupis tinea ge-
nerat et pediclos. vt d^r Arist. li. viij. et Pl. li.
x. Vilis et mollis ē pmicul⁹ et rotundus. sub-
tilis et gracilis sūt ei⁹ extrema et media gros-
siora. occulte mordet arborē et psumit. plus

Liber. XIX. De Corporaliū rez

ore q̄ pedibz se trahit. vllis ē. Acetibllis z ex angulis. In oibz vermibz est sensus tactus z gustus. vt dicit Plin. li. ij. cap. lxxj. Unde p̄cepto sonitu l̄ strepitu lateſcūt. iter ſapores diſcernūt. amara ei z ſalfa reſugiunt p̄mes. z dulcia appetūt ac ſugūt. vñ dentibz aliū p̄dant. z aliū vnguſto z roſtris ad neceſſitates rapſūt. aliū acumine excauāt. aliū ſugūt. lam bunt. ſorbēt. vomūt. mandūt. nec minor eſt varietas in pedū miſtero vt rapſūt. diſtra hant. p̄mant. pendcant. terrā fodere nō ceſſant. vt dicit Plin. libidē. li. ij. ca. lxxj.

De Vipera La. CXV.

Vpera eſt gen⁹ ſerpentis venenofa. d qua dicit Jſid. li. iij. Vipera eſt dicta. eo q̄ vi pariat. Nam cū venter ei⁹ ad p̄tū intumuerit. catuli nō expectātes matris nature ſolutionē corroſis ei⁹ lateribz. euz matris intertuyi erumpūt. Dicit autē q̄ maſcul⁹ ore inſerto in os vipere ſemē expuat. lā autē ex voluptate libidinis in rabiem verſa caput maris p̄ſcindit. itaqz ſit q̄ parēs vter q̄ p̄creat. maſculus dū coit. femia dū parit. Et vipera ſūt paſtilli. q̄ troſci tyriaci nō mianē. ex q̄bz ſit tyriaca. i. remediū cōtra venenū. De vipēris dī Plin. li. iij. ca. l. Vipera ſola inter ſerpētes in terre cauernis ſe abſcōdit. Alij autē omēs in cauernis ſapoz aut arboz ſe occultāt. famē ſuſtinent diutiffime. in fori hyeme intra t̄re viſcera ſine fiſſuras ſe recolligit z p̄us euomito veneno vſqz ad veris t̄pa dormit. Cum at calore ſolis porit t̄re agiunt. vipa expegeſcēta egredīt⁹ cauernis. Et q̄ viſus ei⁹ ex lōga mora p̄traxit in tenebris caligine ſeniculi radice m̄ vñ herbam querit⁹ ei⁹ ſucco oculos linit hebetatos z ſic herbe gultu oculos acuit vt viſus recuperet quem amiſit. Eſt autē tyrius ſpecies vipere maxime venenofitatis. de quo dī Arſto. li. iij. Tyri⁹ eſt ſicut thetheria. i. cocodrillus. lateri hyeme. ſz poſt expoliāt coriū qd eſt iter oculos ſuos. ita q̄ ille qui nō cognoscit hoc accidens putat q̄ ille cecidit. deinde aufert coriū capitis totaliter vno die. z ſua expoliatio eſt ſicut exi⁹ embryonis. z ſic renouat q̄n d̄ponit ſenectutē. Jc in eo dē in fine Inuenit tyri⁹ q̄dam quē ſerpētes magni ſugūt q̄ntis ſit paruis. z ſunt pilli ſupra totū corp⁹ ſuū. z q̄n mordet aliqd putreſcūt oia que ſunt in circūitu morſus ſtatim. Et inuenit vñ p̄ tyrius in india z morſus ei⁹ eſt ita fortis q̄ nō inuenit cōtra ſp̄m medicinā

De vipera dicit Ambro. in hexam. omnibz ſerpentū neq̄ſſimū eſt genus vipere q̄ cū cupiditateſ aſſumpſerit co cū d̄murene redit copulā. p̄gredit⁹ ad li⁹ aquevbi credit murenulā latitare. ſibilo autē euocat vipa murenulam. z puocat ad amplexū. q̄ vocata ſtarim adeſt. vipa autē vidēs eam ad copulā p̄paratā totū venenū ſuū euomit. z ad amplexiū murenule tūc accedit. cōplero p̄o cōcubitu vipera venenū qd euomuerat haurit itez. z reſumit. z ſic cū veneno reſumpto reuertit⁹ ad cauernā. Vipera inſup vt dī Plin. li. xxiij. ca. j. lapidē quendam deglucit. qd p̄pientes ſcythe viperam caute agiunt z lapidē eximūt. z eo vtunt⁹ p̄tra venenū. Jtem libidē. quē draco vñ aſp̄s vulnerat caput vipere appoſitum vulncri ſanat. Et cōuerſo quē vipa pūgit caro aſp̄idis attrahēdo venenū vige ſanare cōſuevit.

Incipit liber. XIX. De Coloribus
Doribus et Saporibus.

Eſcriptis pro

p̄ſeratis rez ſp̄ualium z corporaliū tam ſimpliciu q̄ cōpoſitaz. put ad man⁹ nras p̄uenire potuerunt. Nunc poſtremo de q̄buſdā accidētibz corpaliū rez

ſubſtantias cōcomitātibz coopante diuina gratia eſt bic attendendū. Primo d̄ colore. Secūdo de odore. Tertio de ſapore. Quarto de liquore. Color eſt dicit⁹ vt dī Jſid. li. xxiij. eo q̄ colore ignis vñ claritate ſolis eſt p̄fect⁹. Vel color a colēdo eſt dicit⁹. eo q̄ colorant⁹ colores ad hoc vt ſūme ſubtilitatis ſint z intime puritatis. Colores autē quomō naſcunt⁹ aut fiunt. de his quere infra in fine de coloribz. Eſt autē color ſm Arſt. in li. meth. extremitas p̄ſpicui i corpore terminato. Rei ei⁹ corpaliſ viſibilis ſup̄ficies z terminus colorū differētiā quas recipit ex natura mixtiſ onis elemētoz z dominio in corpore compoſito dī. qz mixtio p̄ſpicuo z diaphano p̄ actum vñtōne lucis radiantis ſup ipam t̄m nabilem z p̄ſpicui corpis ſup̄ficie viſui reſponſat. Et p̄pter hoc dicit Arſt. in ſecūdo. li. d̄ aia. q̄ color ē mortu⁹ viſus ſm actū lucidū. Nā lux ē actus z p̄fectio lucidū ſeu p̄ſpicui. Naturā ei⁹ coloris in corpore mixto ex alien⁹ elemēti d̄iſio eſſential⁹ exi⁹tiſ pducit lux ad actū imutatiois viſus. Quāvis ei⁹ color nā

accidentibus. I. De Coloribus

aturaliter et essentialiter sit in mixto, non tamen in his potest manifestari se nisi per lucem super ipsam superflue actualiter radiante. Unde color ad sui manifestationem seipsum indiget luce, sed non e converso, quia lux ad sui manifestationem non indiget colore: sic color indiget luce, actualiter existeret, ut luce medietate coloris quantitas visus organo impressa. Et ideo posuerunt aliqui quod rationabiliter radicaliter et formaliter est in luce, quia ipsa sublati rei colorate quantitas visui non apparet, sed autem color actualiter est in tenebris, ut dicitur commentum in. ij. d. aia de immutacione visus et coloris. Non est creata lux coloris cum in sua actualitate ex omnino elementis sit in mixto, sed lux extrinseca diffusa super colorem et super medium disposuit ipsum medium dando ei formam per quam possit recipere spiritum coloris, et ideo per lucem fit dispositio immutatio in medio per quod deferretur coloris differentia ad organum visus, ubi fit indicium de colore, et ideo in tenebris remanent colores in sue entitatis actualitate, sic expressit dicitur Lome, super id per spectine li. j. c. vii. quod lux non erigit ad visionem coloris nisi in altera duarum causarum. Aut quod sine luce non exte- dunt forme coloris in aere. Aut quod si tunc exte- dunt non operantur visui nisi per lucem. Unde ad extrinsecam coloris lux non erigit, sed tamen ad eius manifestationem. Et quoniam non manifestetur in tenebris coloris, propter hoc non erit superfluum vel otiosus cuiusque spiritus efficiat suam naturam et substantiam. Et quod non videtur in tenebris non est ex defectu coloris sed potest ex defectu a parte recipientis, eo quod non habeat dispositionem quam oportet ipsum habere. Si ergo aliqui dicunt autores colores non esse in actu sine luce intellegendum est de actu manifestandi quod ad visum: non de actu existendi. Ornat itaque lux extrinseca colores et decorat, et ipsos prius existentes in esse specifico visui manifestat, non tamen primario eos causat. Et hoc intelligo de luce infusa extrinsece super res. Nam per lucis celestis ad interiora rerum inuisibiliter penetrans cooperantibus quatuor elementorum quantitatibus colores precreat atque causat, et sic generatos et existentes in esse specifico superueniens lux visibilis clarificat nobilitat et oculis manifestat.

De materia coloris

Capitulum. I.

Se autem perspicuum bene terminatum materia coloris, et hoc est solum vel materie humida, quam siccum et terrenum in quantum humidum non est perspicuum. Siccum pro ignem non descendit de sphaera sua, neque hoc inferi inuenit, quam solum forma ignis generat de potentia alicuius ele-

menti ex quo dicitur mixtum constitui, ut ex li. d. e generatione. Illud ergo perspicuum habet tres differentias materiales, quia autem est materia subtilis, autem est grossa autem mediocris. Si mediocris, tunc est humidum aquarum multum abundans, super siccum terrenum et super humidum aerem deficientes ab humilitate aeris. Vel erit aerem multum alteratum per siccum terrenum, ita tamen quod excedat grossiciem. Si autem subtilis sic est humidum alteratum ad naturam aeris, siue humidum alteratum aerem. Si autem est grossum tunc est alteratum ad grossiciem et siccitatem terrenam, ita quod excedit mediocritatem.

De materia coloris nigri

Capitulum. II

Atria ergo coloris perspicui, autem erit siccum materia per dominium, vel humidum per dominium, vel mediocriter siccum et humidum. Si pro dominio minet siccitas in materia, tunc si est actio calida per dominium generabit albedo, quia calidum rarefacit et disgregat partes materie et subtilizat ac generat claritatem et perspicuum. Et sicut hoc dicit Aristoteles li. de animalibus, xix. quod generat albedo ex paucitate humoris in materia siccum per dominium calidi agens et subtilitatis, sicut per in calce et ossibus coibuntis et alijs subtilibus. Si pro agat in materia dominium frigiditas tunc generat nigredo quam restringit partes materie sicce et congregat ac oppilat substantiam rei et condensat ac obscurat. Obscuritas autem est privatio non solum lucis verum etiam coloris: quemadmodum claritas est differentia coloris sicut lucis, quam est additio visibilis simpliciter, et tunc magis terminat siccum quod exigebat ad generationem albedinis, et sic inducit color niger. Si ergo sit humidum materia tunc a calido dominante generat nigredo, quia calidum adducit partes humiditas et consumit humidum quod exhalat in finem nigrum, ut in lignis viridibus et humidis. De quibus extremis erit humor niger quam exurrit. Unde dicit Aristoteles li. de herbe, Altibilia sunt que bene in poris humoris debile quod non potest resistere calori ignis, nec tamen statim suffocant, sed potest aliter ignem. Unde per quod humidum est potissimum in quod agit ignis, et illud humidum est cum nigredinis per caloris actionem, quam calor agens exhalare facit subtile et humidum aquosum et euaporare aerem et remanet quod est terrenum atque grossum, propter quod oportet necessario ut nigredo generetur. Dicit enim Aristoteles li. de herbe, iiij. quod natura terrestris subtilis, et claritas aque et natura aeris faciunt albedinem in argento vivo. Et ideo opposita istorum inducunt nigredinem in sicco derelicto ex actione calidi.

Liber. XIX. De Corporaliū rez

in humido. Et sic dicit Aristoteles. li. xix. q. nigredo generatur in oculo propter multitudinem humiditatis. nam calor naturalis agens in humidum terminatur et digerendo et episcando in fine nigredinem derelinquit.

De generatione coloris albi

Capitulum. III.

Ipo sit materia humida et in illa videtur dominari frigiditas tunc albedo generatur et apparet in nive pruina et in canicie et in humoribus rheumaticis. Quia si est frigus aggreget humidum non tamen sicut siccum. Humidum ei cum sit perspicuum magis est aptum naturae ad nobile esse coloris. Propterea humidum est perspicuum parat ad sparsionem et partium separationem. Sic autem non est de sicco propter quod magis parat quibus per compressionem ad receptionem claritatis et aptationem quibus siccum. et ideo potest melius frigidum generare album in humido quam in sicco. Et sic intelligendum est quod dicit Aristoteles. li. xix. q. albedo generatur ex aere vaporoso. id est declinat ad humiditatem aquam. et hoc propter frigiditatem actionis. Quia dicitur commentum quod albedo generatur ex igne clario admirato cum elemento valde diaphano. intelligendum est de claritate quae per transumptionem albedo separatur ab Aristotele. nuncupatur. scilicet quod albedo dicitur generari in nubibus et resurgit a radiorum in eis si tenues fuerint atque rare. Et sic etiam anima aliquando apparet alba quia materia aeris est subtilis in qua radiat vapor ignis. et talis albedo non est propria sed potest transumptiva. Possemus tamen credere quod commentum dicitur quod dicitur de igne ratione perspicui quod est materia propria albedinis non ratione sue actionis. Unde hoc quod dicitur non debet intelligi de igne qui debet esse materia coloris. et non de efficiente extra. Et sic bene intelligitur materialiter non effective neque formaliter.

De gradibus inter albedinem et nigredinem

Capitulum. IIII.

Unt autem inter albedinem et nigredinem multi gradus intermedii sunt interfectiones dominij tamen quantitati actuarum quibus passivum finem esse debilem et fortiter multipliciter et finem meliores gradus. Quoniam quanto potius dominatur siccitas tanto cum maiori difficultate subtilitas et rarificatur et elucidatur. et sic difficilius sit perspicuum et per hanc albedo. eo quod siccum est densum ac solidum in quantum humidum et obscurum. Quanto vero dominum siccum fuerit minus et calidum maius fuerit dominum. tanto melius et citius poterit albedo inde generari. Similiter quanto siccitas

fuerit maior et frigiditas intensior. tanto magis generabitur nigredo ex partium proportionem et extensionem obscuritatis et proportionem claritatis. et superfluitate terminatiōis perspicui. Similiter est de humido. quanto enim maius fuerit dominum humidum proportionabilis combustioni. dum modo sit dominum calidum. tanto maior erit furmus et caligo et denigratio. Quoniam pro dominum humidum sit maius dum modo sit dominum frigidum proportionabiliter crescens erit sicut intensio albedinis. Si pro fuerit dominum humidum magnus. et parum de dominio calidum remittet nigredo. Similiter si sit dominum humidum magnum et dominum calidum parum et frigidum paruum. remittet albedo. si pro fuerit dominum humidum aliquid tantum. dominum pro calidum magis nigredo magna poterit generari. quibus tamen calidum generat albedinem in humido. ut patet in albedine oui cocti. et quoniam ignis in lignis viridibus humidus relinquit cineres albos post finalem terminum sue actionis. sed non est vera illa albedo quam ipse apparet in eo vestigium perspicui male terminat ad modum superficies crystalli clari. Et hoc apparet si scindatur. licet non predaat hec perspicuitas per medietatem corporis perspicuitate simpliciter actualiter completa. Unde patet quod non est vera albedo. Unde illa albedo derelinquit ibi propter debilitatem caloris agentis. ita quod vincit frigiditas intrinseca et innata. Est autem albumen coctum album quod non tangit ad ignem propter testam. quod si intus dilate rageret. vel quod in ipso nigredine generaret. Agens insuper calidum in humidum primo generat nigredinem et fumum et vincens humiditatem inducit siccitatem in materia in qua agit. et sic in illa inducta siccitate facit novam transmutationem et generat novum colorem in subtiliatiōe siccitatis. Et licet calidum aggreget homogeneam propter quod densatur et obscuratur. tamen siccum habet aliquid sibi annexum de humido ratione cuius potest dissgregare. Et licet in principio congregentur ratione dominij. tamen post aggregationem ipsum aggregatum subtiliatur. quod est operatio specialis est subtilizare materiam in qua agit dum modo sit sicca. Quod dico propter hoc quod aliquando agit in humidum et exhalat illud. frigidum pro non ordinatur ad rarefaciendum. sed stat in ipso actu condensandi tamen quod in actu principali. quod aggregat. tamen homogenea est eterogenea.

De Actione calidi et frigidi.

Ipo sit actio calida et frigida mediotriter concurrentes

Ca. V

accidentibus. s. De Coloribus

in materia sicca tunc generabitur color medi⁹ necessario. q² calidū subtiliabit^r i generatio nē albedis. Frigidū p^o ecōtrario aggregabit eā in generationē nigredis. Cum ergo i quibet puncto simul agat equaliter oportet q² inducat in quibet puncto simul albedines z nigredines. q² oportet q² fiat color cōpositus ex eis. Et iste plus debet habere de nigredine. q² sicci min⁹ se h³ ad albū q² ad nigrū ppter puationē pspicui z obscuritatē in natā. Et p^o se habz ad aggregationē z innate aggregationis pseruationē q² ad subtilizationē z rarefactionē. Si p^o pcurrat mediocrit⁹ in materia humida p dominūz. simil^r generabit^r color medi⁹ q² habebit p^o de albedō q² de nigro. qm̄ humidū p dominūz rationē pspicui puri magis se habet ad albū q² ad nigrū. Et respectu agētis frigidi facilius se habz q² respectu calidi. qm̄ calidū agit i humidū exhalando z psumēdo. frigidū p^o solummodo pseruādo illud in sua natura per viā p solidatōis z cōpactōis. Si p^o sit materia mediocris. tunc erit sp⁹ color medi⁹. Si p^o sit in tali materia actio calidi p dominūz. tunc q² pōt facili^r humidū trāsmutari in nigredinē q² sicci i albedinē. generabit^r color p^o hūis de nigredine. sicut p^o qm̄ humidū z sicci diuidunt^r ad iuicē. cit⁹ generat calor calozē nigrū in humidis z in viridibz lignis q² in lapidibz cōbustis in q² cal⁹ generat^r z cōsumit^r. Si p^o fiat actio frigidi p dominūz i materia mediocri oportet colorē eē mediū cōpositū magis ex albedine. qm̄ hūidū magis se habet ad albedinē q² sicci ad nigredinē siue aliquē colorem. eo q² i humido est materia pspicui que est p^oia materia coloris. In sicco at⁹ nō inq²ntū hūidū. Respectu p^o agentis saltē vno mō est humidū obediēt⁹ sibi q² possibile est ppter puationē in soliditatē z duriciē cuiusdā natural⁹ q² est in sicco. Licet em̄ sicci de se sit natum pgregari. non tū est ita bñ pgregabile sicut humidū. vtp^oz in lapide q² licz suba sit cōpacta nō tū facile recipit maiore ppressionē a cā agēte. Videm⁹ em̄ in mulz q² frigidū de facile pducit albedinē. vt in nive qd nō tū apparet exemplari⁹ qm̄ agit in materia sicca. Si p^o pcurrat mediocrit⁹ in materia mediocri fiet mediū necessario qd erit eā distās ab extremis. Si ei qm̄ est dominūz solū ex parte agētis alteri⁹ vel soluz a parte materie accidit color cōpositus ex altero magis z ex

altero min⁹. tūc qm̄ cōnt⁹ tā agētia q² patiētia erit color se hūis eq²l⁹iter. vt p^oz ex p^odictis. Et ita erūt due extremitates z qnq² mediū. Nec videt^r q² pluribz modis poterūt mediū esse distincti fm̄ spēm sicut d⁹claratū est per istā diuisionem diuisam p opposita mēbra nec supflua nec diminuta. Arist. etiā testat^r q² tūc sūt qnq² mediū colores. q² numer⁹ et sufficiētia p^o accipi p^odicto mō. z etiā ex cōbinationē albi z nigri ad eoz generationē. eo q² nigrū z albū pcurrant eq²l⁹iter ad cōpositionē coloris mediū. z tūc erit color eā distās in extremos vt rubedo. Int⁹ albū p^o z rubēū nō pnt eē nisi duo. vñ magis appropin⁹ qbit albo z ali⁹ rubeo. Inter rubēū p^o z nigrū erūt silt⁹ duo. Vñ magis pueniēs cūz rubeo. z ali⁹ magis cūz nigro. ita ples nō pnt esse in mediū. q² in albū z rubēū nō p^o esse aliqd eā distās simplr. qm̄ eā distācia sima pl⁹ h³ respectu ad extremos. sed talis si poneret^r hiet tres qrtas albedinis z vna nigredinis. qm̄iam medietas rubedinis ex vna ē qrtas albedinis z vna qrtas nigredinis. eodē mō nō erit eque distās simplr in nigrū z rubēū quare oportet q² haberet tres qrtas nigredinis z vna albedinis. z sic esset tūc eque distācia fm̄ quid z fm̄ apparētiāz z nō simpliciter fm̄ veritatē.

De speciebus colorū q² sunt

Laplin. VI.

Os aut⁹ colores qnq² in mediis nominat^r Arist. Primū vocās glaucū. Scdm̄ puniceū. i. citrinum. Tertiū rubēū. Quartū purpureū. Quintū viridem. Ita q² inter album z rubēū erit glaucus a parte albi. punice⁹ a parte rubei. Int⁹ nigrū aut⁹ z rubēū purpure⁹ a pte rubei. z viridis a parte nigri. Hec nomia alio nomie vocant^r in greco. vt kyanos purpureus. karapos glaucus. sed de nominibz grecis nō est vis. sed nomina latinorū attendunt^r. Et ratio dictorū patere pōt. qm̄ glauc⁹ magis h³ de albedine q² de nigredine z rubedie. et talis color ponit^r in folijs cadētibz i hyeme vñ autūno. Punice⁹ p^o z purpure⁹ circūdat^r rubedine. q² vterq² habz p^o de rubedine q² de albedine. sed punice⁹ est magis remot⁹ a nigredie q² purpure⁹. vt vult Arist. i li. ij. de somno z vigi. vbi loquit^r de corruptōe istoz in nigredinē vbi puniceū ponit per purpureū declinare in nigredinē. z iō optet

Lib. XIX. De Corporaliū rez

vt purpureū sit int̄ rubedinē z nigredinē et
puniceū int̄ albedinē z nigredinē. Et q̄b̄ oī
bus seq̄tur q̄ viridis d̄z poni cū nigredine
Et q̄ p̄z rō ordiatōis ipoz q̄q̄z colorz int̄
mediorz fm̄ Arist.

De op̄inōe eoz q̄ ponūt lucē esse de sub
stātia coloris.

Caplin. VII.

Ant̄ aut̄ q̄ ponūt lucē esse d̄ suba cor
poris. z illi dicūt q̄ color est lux īcorz
porata p̄spicuo. Habet aut̄ p̄spicū
differentias istas. Aut̄ em̄ p̄spicū est pur
sepātū a terrestritate. aut̄ ipur cū terrestrē
tatis admittitōe. Lux ac p̄siderat q̄drifarie.
q̄z aut̄ ē lux clara aut̄ obscura. v̄l ē pauca v̄l
multa. Nec dico lucē magnā p̄ subiectū ma
gnū diffusam. s̄z sicut de luce p̄tuali d̄z q̄ in
p̄cto colliḡit lux multa. vt q̄n̄ opponit̄ spe
culū p̄cauū soli. z lux cadēs sup̄ totā specti
sup̄ficiē cētrū sphere speculi reflectit̄. cū
lucē collectio speculi īflāmar. z citissime cō
bustibile generat. v̄n̄ cū fung⁹ v̄l aliō īflā
mabile opponit̄ subito accendit̄ z ignit̄. Si
īḡ fuerit lux clara z multa ī puro p̄spicuo al
bedo generat̄. Nam albedo est color ex luce
multa z clara ī puro generat⁹. vt d̄t̄ Alb. Si
p̄o fuerit lux pauca z obscura ī p̄spicuo ob
scuro nigredo necessario generat̄. Et iste ser
mo explanat̄ fm̄onē Arist. z Auerois qui
ponūt nigredinē p̄uatiōez claritatē z albedi
nē habitū sine formā Et fm̄ hūc fm̄onē p̄z
q̄ sūt septē colores ab albedine vsus nigre
dinē paulatim accedētes. Sūt̄ septē erunt
p̄cedētes donec fiat occurfus alicui⁹ septē
colorz q̄b̄ ab albedine ad nigredinē descen
dit̄. Et hoc p̄z. Lū em̄ albedinis essentiam
trīa p̄stituit̄. scilicet lucis claritas z ei⁹ multitu
do. ac p̄spicui puritas duob⁹ amorē p̄t̄ eē
remissio. Erit igit̄ p̄ hūc modū trīū coloruz
generatio. z q̄libet trīū solo remanēte duoz
reliquozerit remissio. z sic ab albedine erūt
septē colorz īmediate p̄ductōes v̄l p̄gressio
nes. Sūt̄ a nigredine vsus albedinē septē
sūt colores. z erūt fm̄ istā p̄siderationē. v̄z
colores. Duo p̄ncipales. scilicet albedo z nigre
do. z r̄iū. collaterales. septē hīc p̄ extēsiōez
albi ad nigr̄ accedētes. z septē illinc a nigre
die p̄ remissionē ad albedinē accedētes ī me
dio ī idē p̄currētes. In q̄libz aut̄ mediorū
colorz sunt gradus quasi infiniti fm̄ intensi
onem z remissionem maiorē v̄l minorē. p̄

vt extrema septendūt̄ Recollige igit̄ breuē
ex p̄dictis. q̄ color est p̄p̄ietas sine q̄litas de
relicta ī sup̄ficie corporis p̄spicui ex natura
m̄xtionis elemētariū qualitātū p̄currentiū
ī m̄cto. que mediāte luce vsus actualit̄ p̄
sentat̄. Nam sine luce mediā color organū v̄l
sus actualit̄ nō īmmutat̄. color t̄n̄ p̄ se ē v̄l
sibilis. vt dicit̄ Arist. ij. de aīa. nō est aut̄ ex
defectu sui. s̄z pot⁹ ex defectu z ipotentia or
ganū. q̄z color sine actuali lucē p̄ntia nō videt̄
z t̄do pythagorici vocauerūt colorē ep̄ipha
niā sc̄z sup̄ apparitionē. eo q̄ sit extremitas
corporis p̄spicui terminatū vel ī eius extre
mitate. z ibi maḡ p̄p̄le ē. eadē t̄n̄ natura cor
poris est int̄ z extra. vt patz ī albugine oculi
z ī fracturis vitri colorati. vt dicit̄ ī lī. de
sen. z sen. ca. vij. Sūt̄ t̄n̄ multa q̄ sūt v̄n̄ co
loris ī extremo extrinsecō z īnitiat̄ termino
z alterius intrinsecus ī medietatē. vt p̄z
ī pipere nigro. z ī pomo granato. multa ei
colorat̄ rel sup̄ficiem que nō penetrat̄ ad īte
riora. vt patz ī picturis. pann⁹ et̄a rubeus
tingit̄ aque extremitatē q̄n̄ ei supponit̄ An
patz q̄ color p̄spicui extremitas est. vt d̄t̄ ī
lib. d̄ sen. z sen. ca. vij. Item sicut ī corpore
p̄spicuo nō terminat⁹ vt aere. p̄ntia luminis
facit̄ actu lucidū. absentia p̄o tenebrosū. sic
ī corpore terminat⁹ p̄sentia lucis facit̄ colora
tū. scilicet albi. z eius absentia nigrū z tenebrosū
ita t̄n̄ q̄ nō oīno absit lumē. vt d̄t̄ ī lī. d̄ sen.
z sen. An verus color est ī corpore terminat⁹
nō p̄spicuo. ī corpore nō terminat⁹ n̄ est ve
rus color sed quasi color. vt d̄t̄ ī eodē lī. Itē
fit generatio colorz mediorz fm̄ suas differe
tias fm̄ d̄iueritatē p̄portionū. etiam si fuerit
ī sesquialtera p̄portionē vel fm̄ alias p̄por
tiones. Si aut̄ fm̄ p̄portionē z fm̄ inherentiā
z d̄saphanū fit iterum p̄portionalis nihil al
sumūt. vt patet ī consonantijs. vt ibidē ca.
vij. Item fit generatio fm̄ p̄portionē colorz
p̄sonantū q̄n̄ sunt delectabiles et q̄nto erūt
magis p̄portionalibiles tāto sunt delecta
biliores. vt d̄t̄ ibidē. Itē fm̄ alioz op̄inōez
nē generatio colorz mediorz fit p̄ suppositōez
colorz extremoz īniticē. vt ī manifestioris sup
m̄n̄ manifestū. vt p̄z ī picturis. sicut sol v̄l
det̄ p̄ se albi. sed p̄ īterpositionē nubis videt̄
eē aliter⁹ coloris. Itē aptiōes oculoꝝ nō fi
unt per discursiones radiorz ab oculo. s̄z po
tius fiunt per p̄tinuā multiplicationē colo
ris ī medio vt per subitā eius delationē
ad oculū. cū sensus fiat p̄ cōtractū. vt ibi d̄t̄

accidentibus. s. De Coloribus

Itē colores eq̃ distantes possit alōge distā
tibus apparere p̃nt mediū colores cū non sint.
q̃ nlla ps rei sub extremo colore videri pōt
vt patet i p̃ano diuersi colorē vt ibidē dī ca.
viiij. Itē mediū colores generant h̃z silitudī
nē generatōis mictōz cū mīscibilibz q̃ mīc
tionē mīscibilibz p trāsmutationē i formā p
micti sequit mictio colorz vt sicut ab extre
mis corpibz generat mediū sic ex extremis
coloribz mediū color generat vt ibidē dī ca.
viiij. Itē omnis color generat p albedinē z
nigredinē q̃ videt p̃t p̃uatio eē albi t̃s co
lor vt obscuritas est p̃uatio lucis vt dī li. x.
metaph. c. liij. Itē vnitatē coloris in sp̃e nō
oportet q̃ sequatur vnitās nāse vt dī Alb.
in differētia. Itē effectus coloris est imuta
revisū fm actū lucidū nā p lucidū color edu
cit de potētia ad actū vt actualiter immutet
organū visus vt apprehēdat spēm coloratū
inducet de re visā. Itē color mediū bñ p
portionat delectat visum z confortat exte
rius p̃o color debilitat visum z cōtristat vt
dicit Arist. Nam intensā albedo disgregat
spēm visibilem z dissoluit oculū. Et oculū la
chrymare facit. Sed nigredo nimis intēsa
aggregādo spēm z cōdensando visum rep̃
cutit z obrundit. Et patz in dīu inclusis in
locis tenebrosis. qui subitoeducti ad lucē
parū aut nībīl vidēt. Itē color rei colorate
naturā z cōplexionē indicat. Nam albedo z
colores albi in corpibz p̃gelatis nō sunt nī
si in substantia frigida. z nīgrī ecōtrario. q̃
frigus albeficat substantiā humidā. z denis
grat sicca. Calor p̃o denigrat humidā z als
bificat sicca. vt dī Arist. z Aulē. Et tō albe
do q̃ est filla frigiditatis indicat dominū fieu
matis z frigiditatis humidū humorē. Nigredo
signū ē melācholice dispositōis z sicca hūo
ris in corpore domināz q̃nqz tñ est signū adu
stionis nimis adurentis hūores z in melā
choliā innaturalē cōmutantis. sic post dice
tur. Itē rez intrinsecas q̃lirates color extris
secus manifestat. Nam vt dicit Aulē. Color
est q̃litas q̃ p̃ficat a luce. Est ei color lux extris
stēns in potētia in corpore tenebroso mīgrās
in actū p lucidū supuentēs ab extiori. Et h̃
p̃t sic q̃libet em corp⁹ mīstrū h̃z aliqd de
igne in potētia. z p ignem h̃z de lucido. cuz
ipe ignis sit lucid⁹ a natura. sed illud lucidū
yclat a p̃tibus tenebrosis. vñ solū est i potētia
sicut caliditas sulphuris vel p̃p̃is. Vñ sic
eoz caliditas potētialis nō mīgrat in actū

nisi p p̃silem q̃liratē actualē extrinsec⁹ intes
riori comparatā. sic lux potētialis in p̃micto
de tenebroso nō mīgrat in actū nisi p aduē
tū luminis exterioris. Color itaqz apparēs
extrinsec⁹ intēsiōnē vñ remissionē declarat
ignis latitās potētia i p̃micto. z fm h̃ dī ei⁹
actōe z p̃tute indicat. Itē colorz p̃portiona
lis varietas ituentis aspectū ad sui admirari
onē z intēsiū naturā exccitat. vt dī Phil. li.
viiij. z Aulē. Vñ dī q̃ q̃libet bestia q̃ntūcūqz
sena varietatē coloris z pulcritudinē admi
rat i p̃t̃hera Itē cuiuslibz hoīs faciē color
maxie pulcrificat vñ d̃format. Nam color or
dinat⁹ z suauis cōplexio ē pulcritudis for
ma q̃n mēbroz dispositiōi debite cōrūder
vt dī Aulē. Vñ dī Augu. Pulcritudo ē ele
gās corpis habitudo cū colorz suauitate. z
ecōtrario colorz p̃susus z incōposit⁹ euīdēs
est i corpore turpitudō. Itē color passiōes ex
accitūa aīe p̃conizat. subit⁹ ei palloz z p̃isco
loratio index ē timoris. Nam reuocato calo
re ad interiora corpis sup̃ficies depaupat a
sanguīe. z sic p̃ p̃ns discolorat. Sic subit⁹
rubor i faciē signū est p̃ccūdie siue iracūdie
z furorē. z h̃ accidit p̃t calorē petētē exteri
ora z cutis sup̃ficie rubificantez z defedere
ab illata iniuria cupiente. Itē color materi
am suā seu subam t̃minat p̃ficat z informat.
q̃ si color i subiecto nō eēt q̃lis foret rei s̃b
stātia visui nō appareret. Itē color materie
sup̃ficie ornat z ei⁹ deformitatē palliat z oc
cultat. Vñ color cōposit⁹ int̃ extremos me
di⁹ in sup̃ficie corpis ordīate supposit⁹ ins
formitatē accidētālī vñ naturālī in materia
d̃relicte est opculū. vt dī Aulē. Itē color lu
ci se p̃format z velut filia m̃ri se ei⁹ actui cō
figurat. vñ cū intēsa luce color acuit z inten
dit. z cū remissa remittit z hebetat.

De coloris mutatiōe

Caplm. viii.

Itē aut in corpibz colorz mutatio m̃l
f̃tiplici de causa. vt patz in fructibz et
graminibz z in alijs terrenascētibus
Nam primo nascunt fructus virides vt p̃z
in vuis z in moris. Deinde rubescunt. tan
dem pallefcūt vñ nigrescūt. Et illius colorz
accidit varietas ex varietate caloris naty
ral vñ solaris vario mō subam fruct⁹ decoq̃n
tis z digerētis. Primo ei calor⁹ actio est de
bil et lēta insufficiens dissoluere z rarificas
re pres terrestres. z tō in eaz sup̃ficie appas
cet color viridis et indigestus ac terrestis

Sed paulatim vigorat calor natural' p ad
miniculū caloris solaris. z iō forti⁹ digerit
z ppter ei⁹ intēsiōē colorē rubēz in fruct⁹
supficie derelinq̃t. Et tādē cōpleto fructu z
maturo z humore pōtico ac terrestri pfecte
digeſto ex aduſtione color niger in supficie
generat'. Nā calor pdominās sup terrestrei
tatē ipām diſſoluit z decoq̃t z digerit. z qm̃
tū neceſſe eſt in ſubaz fruct⁹ accipit ac cōuer
tit. Nō pō reliquū eſt: vñ psumit. vñ ſe res
pelles ad extremas ptes ducit z trāſmittit.
z talis reiecta fumoſitas cū ſit terreſtris ſu
pſiciem inficit z nigredinis vñ glaucitatis ve
ſtigiz in fructus generat supficie z relinq̃t.
ſicut dicit ſup li. vegetabilium in cōmento.
Nā tales colores ex ſe actionē z naturā fri
giditatis p̃tendentes ſepe etiā in rebo calidiſ
ſimis generant' ex eadem cauſa. ſ. ex calore
interi⁹ dominare fumoſitates terreſtres: vñ
aq̃as ab extrinſeca repellēte. vt dī Alpbre
dus ſup li. Aris. de vege. z plant. In rebo
etiā ſenſibilib⁹ ſit coloris mutatio. nūc i cute
nūc in oculis: nūc in pilis: nūc in vngue.
Nāz color cutis ſit duob⁹ modis. vt dī in
Joannicio. Aut ſit ab interiorib⁹ aut ab ex
teriorib⁹. Ab interiorib⁹ aliqñ ſit ab hūorib⁹.
aliqñ ab anie paſſionib⁹. Ab interiorib⁹ ita
q̃ mutatur color in cute. aliqñ p humores ca
lidos. aliqñ p frigidū. Nā ptingit humores
calidos tam cōpoſitos q̃ ſimplices frigefi
eri. z etiā frigidos vel inſrigidatos caleſci
eri. z fm̃ h̃ ſolet in cute color variari. Nā qñ fri
gidi humores caleſcūt: albo color mutatur i ci
trinitatē vñ in ruborem. Nā pō calidus fri
geſcit: color rube⁹ mutatur in albedinē vñ pal
lorem. z ſic de alijs intelligendū eſt. Itēz ab
interiorib⁹ anie paſſiōib⁹ mutatur color. Nāz
rubicundus ſit pallid⁹ ex anguſtia vel timo
re. q̃ in timore cor ſtringit: z calor ab exte
riorib⁹ ad interiora reuocat. z iō exteriora
palleſcūt. ita ſit pallid⁹ ſit rube⁹ ex ira. q̃ i
ira cor dilatat z extendit ad vindictē appeti
tus. z calor ſubito impetuoſe ab interiorib⁹
ad exteriora cōmouet. Qñ z caleſcit ſanguis
intercutane⁹ z exinde rubor ſubito generatur
Ab interiorib⁹ etiā ſit color niger i mauris
z albidus in alemanis. Nam mauritania ē
regio in ethiopia calidiſſima in qua ppter ca
lorē p̃tinuū ſanguis aduritur intercutane⁹ et
denigratur z ſit aduſt⁹. a cui⁹ denigrati ſangui
nis diſſuſione inter cutē z carnē om̃ia mē
bra generaliter denigrant'. Qñ p̃mus ethi

oplas inhabitans denigratur sic est: sed postea
cooperante calore solis cōtinuitate p̃tini
lūis habitatoris victus in poſteri⁹ pagauit
q̃ ex nigro patre et p̃ſimili matre nigri ſetus
generaliter naſcerent' Sed hoc ſolū habet
locū vbi ſol aduſtio p̃tinue afficit generat'.
Et ideo in regionib⁹ tempatis z ad frigidit
tatem declinantib⁹ ethiopes generant' i co
lore ſillos rēperatos. vt dī Macrobi⁹. z etiā
Ariſto. z Anticem. Ecōtrario pō Scotti z a
leman ſit frigiditas inhabitant regiones. z iō
frigiditate poros exteri⁹ p̃ſtringēte calor ad
interiora reuocat. z ideo exteri⁹ p̃tis cor
porū ſupſicies d̃albat. Hec om̃ia narrat cō
mē. ſup Joan. Idem etiāz narrat Ariſto.
Item mutat color cutis z marie hominis
multis alijs d̃ cauſis. Qñq̃ ppter cōplexionis
malignitatē vt patz in melancholicis ppter
nimia et ſup̃excedentē caliditatem vt eſt vñ
dere i cholericis q̃ citriſ ſunt colorz. Propter
ſolis calorem z aeris ſiccitatē vt patet in ſi
nerantib⁹ z nautis. ppter humoz corruptoz
intercutaneoz expauſibilitatē vt contingit
in morpheia z in lepra. ppter oppilationē
epatis z ſellis diſtempatā qualitatem vt ac
cidit in ictericia que eſt coloris naturalis in
ſordidū z vicioſum colorem tranſmutatio.
vt dicit Conſtan. Propter ſolutionis cutis
cōtinuitatē vt patet poſt variolas z cicat
ces varias vel viſturas Conſiderat etiāz co
lor in pilis z in capillis. Nā fm̃ qualitates
humoz a corpe reſolutoz variatur color capil
loz. Nā ex p̃blegmate ſiūt albi. ex ſanguine
ruſti. ex natūali melacholia glauci. ex cholera
aduſti. nigri. ex defectu etiam caloris natu
lis ſiūt canī. vt patz i ſenib⁹ Et qñdo can⁹ co
lor incipit i radicib⁹ capilloz accidit ex p̃ble
gmate abundante. qñ pō ab extremis ſcapit
ſignum eſt q̃ accidit ex defectu caloris natu
ralis. q̃re ſupra i tractatu d̃ capillis

De Colore in oculis Ca. XX.

Attendit poſtea color in oculis. Nāz
a vt dī Joannic⁹ Colores oculorum
ſunt quattuor. ſc̃z niger. ſubalbid⁹. va
rius z glauc⁹. Diuerſitas at colorū ſitor ac
cidit ex ipſius viſibilitatis claritate vñ obſcurita
te. vñ ex cryſtallini humoz paucitate vñ p̃ſu
ditate vel ex albuginei humoz ſup̃ſtitate
vñ turbatione. vel ex vuce tunice humoz in
digeſta vel ſup̃ſtitate. Nā ſi humor cryſtal
linus fuerit pauc⁹ in quantitate vel larens
inſecus. z albuginē humor oſſicat vel p̃o

accidentibus. s. De Coloribus

turbet. vñ si abūdet hūor niger tunice ruce
Istis oibz pcurrētibz vel aliqbz ipoz niger
color in oculo generat. Subalbidus pō ex
causis sit cōtrarijs. Glauco pō r vari acci
dit ex mixtione rez que faciūt albedinē r ni
gredinē. r in glaucitate aliqñtūlū nigredo i
varietate albedo aliqñtūlū plus abundat.
sed de his qre sup in tractatu oclor. Color
etiā in ynguibz denotat. Nam eozuz color
debz esse subalbidus: specular et pspicu.
Quādoqz autē mutat iste color in limiditas
tē vñ aliū emulū colorē. r tunc diuersas pte
dit passiones. vt pater supra in tractatu de
ynguibus.

De Coloribus in particulari Capitulum. X.

Unce de coloribz in particulari dicē
dū est. Et primo de albedie que vi
det medior color esse pspicuū fūdas
mentū. Est autē albedo color ex luce clara et
multa i puro r pspicuū general: vt dē Al
gazel. Vñ qñto matia pspicuū est purior et
luc clarioz. tanto albedo erit intensior et mi
gro impmictior. Est autē causa matial albe
dinis pspicuū pur: omī terrestri feculētia i
gmictū. nūc siccu: nūc hūidū. Et pō effecti
ua est vñ calidū vñ frigidū. Nā matia si fue
rit sicca p dominū: r calor agens i ipaz fue
rit p dominū: generabit tūc albedo. pperas
refactōez r subtiliatōez ptiū materie ac clas
sificatōez vi caloris. vt pty in cōbusto osse.
r in calce. Si pō fuerit matia substantialiter
hūida r in illa dominās frigiditas: genera
tū erit albū: vt pater i nīne r pruina. Gene
rat autē albedo ex aere vaporoso declinante
ad hūiditatē aqueā: vt dē Ar. li. xix. de aia
libz. r p frigidit actōez. Nāz frig? albificat
humidā matia r denigrat sicca. Calor vero
humidā denigrat r sicca dealbat. Itē albe
do generat ex rarefactōe aeris. vt pty in spu
ma: r idō aque calide generat pilos albos.
que albedo nō est nisi ex aere vaporabili res
tento iu mēbrz. Etqz albedo ex aere calido
r vaporabili fit: ideo aialia sunt alba subvē
tre: vt dē Ar. li. aialū. xix. Diffusiuā at has
bet virtutē respectu visus et spūs sensibilis
disgregatiuā. r ideo si fuerit nimis intensa:
corruptit visū. r facit oclōs lachrymari. sed
est oīm colorū incremētū. In nullo enī meli
us fundant colores medij q̄ i albo Et q̄to
albū est intensius q̄o subtiler. tanto adhe
ret forti? color q̄ supinducit et limi: siue ru

bedo fuerit siue nigredo. Ad albedinē vero
p̄tinent candor: albor: palloz: limoz siue flaz
uoz. Flauū ei et limidū idē sūt fm vnā signi
ficationē. vt dicie Ar. in c. de sapore. Et dē
q̄ limidū est flauū. qz flauū sequit naturam
albi. Multas alias species assignat medi
ci circa albū: vt est color aque? lacte? kara
pos. i. albid? vñ subalbid? pallidus vñ sub
pallidus. Et variant fm diuersas matias:
tenues vñ grossas in q̄boradicat. vt pater in
lib. Jsa. theophili. Cōst. Egidij de yrinis
Candor ē albedo intensā multū habēs in se
lucis in forma: et pure pspicuitatis i matia
Nā fulgor lucidi. i. puri pspicui supficie ins
formans r pficiens r intuitus aspectū sine
organi lesione immutās. r cū qdā suauitas
te ad sui intuitū excitās oculū r alliciēs: cās
dor nūcupat. Illo enī candor dē q̄o primo
potest sine corruptōe sensus ab albedie per
actū lucidi ab oclō comprehendī. Nā albedo
q̄ p̄sistit in extremis a sensu nō videt. subē
fugit enī sensus iudiciū. qz nulla res sub ex
tremo colore videri pōt. Sunt enī colores
extremi inuisibiles fm se p̄t sui paruitatē:
vt dicie in li. de sensu r sen. ca. viij. Qd ergo
p̄mo subiacerit sensui de albedine post ei? ex
tremū candor dicie.

De colore Glauco r flauo

Capitulum. XI.

Olor flauus q̄ r glauc? dē generat
et albedine min? intensā accedēte ali
qñtūlū ad rubedinē. Et generat fm
Quicēnā in matia tpata non simplicitē s; res
spectu viridis coloris. Nam vt dicie idem
Viridis color in plantis mutat i glaucum
in autūno Quē ei in folijs ē matia hūida ma
gs q̄ glauci r grossa paulatī p actōez calidi
cōsumit. nec tū oīno destruit vñ destituit a
calore eleuante matia: licz frig? dominet.
Frigus pō dominās in matia medio cri
generat mediū colorē necessario. Etqz pōt
melius trāsmutare humiditatē q̄ siccitatē:
ideo generat colorē mediū habentē de albo
magis. cuiusmodi est glaucus. vt dicie cō
mentator sup li. Aris. de plan. in fine. Ideo
inquit quedā arbores virides i estate: pal
lescūt in hyeme vt buxus. Habet enī bux?
viscosum humorē. In radice autē multā has
bet liquidā humiditatē. r ideo nō cadūt fos
lia. sed adueniēte calore puocat humor ad
exteriora: qui tact? caliditate fit viridis. s; adueniēte frigiditate recutit hūor r abun
D

dat. siccitas. et fit color glaucus. unde respec-
tu coloris viridis i q est plus de matia vi-
ci glauci habere matiam temperatam.

De pallido colore

Capitulum XII.

Color pallidus ex eisdem causis gene-
rat. frigiditas tñ min⁹ est itēsa. et pl⁹
accedit albedo ad nigredinē i mate-
ria grossiori. Est igit pallor color medi⁹ ab
albedine incipiens et degeneras i nigredinē
Generat etiā accidentalit⁹ vt ex timore. sol-
licitudine nimia. et labore. et ex causis alijs
qbz calor ad interiora reducit. et corpis sup-
ficies ppter sanguis depaupationē pallefcit
et discolorat. vt est videre in nimis dormi-
entibz et somniculosis. et in hoibz amorosis
qui p amoris magnitudie estuatis dilatat
cordis spūs euaporat. ppter quoz nurrinē
tñ et restauratōem natura calozē ab extiori-
bus ad interiora reuocat. et sic superficie cur-
p subtrahit. calidi sanguis discolorat. in-
tra illud. Palleat oīs amans. hic ē color as-
ptus amanti. Et eadem de causa macerati
fame vel immoderato exercitio et labore. et
ppter sūpiorē calidi sanguis expallefcit.

De Rubeo colore

Capitulum XIII.

Rubens color est color medius ab
extremis nigredis et albedis eq dis-
tans. qui in superficie corpis perspicui res-
sultat p incorporatōē clari luminis ignei at-
qz puri. Ad cui⁹ generatōem pcurrit mate-
rie pspicuitas. ignei luminis claritas. et al-
bedinis atqz nigredinis cōcoris mediocri-
tas. tamen ppter igneaz lucem partes mixti
pspicuas dilatantē et rarificantē ac subtili-
antem maiorem habet in trāsluentia pfor-
mitatē cū albo qz cum nigro. Et ideo inten-
se rubet ad modū lucidi disgregat visu. nec
aggregat sicut nigrū. Propter quod pāno-
rum venditores pānos rubeos suspendunt
ante lucē. vt vidētes alios pannos coloras-
tos ppter rubedinē spm visibile disgregantes
min⁹ valeat color discernere veritatē. Pres-
tedit aut generalit⁹ rubedo dominii calidi i
pmixto. Quis aliqui inueniat superficialit⁹ in
naturalit⁹ frigido. vt est videre in rosa q na-
turalit⁹ sine subalut⁹ frigida ē et sicca. sed qz
subtilissime ē substātie. inatus calor quē bz
ex cōpositōe fugiēs dominii frigidi perit ex-
teriora. q inueniēs subtilia et hūida ad in-
mutādū trāsmutat ea superficialit⁹ in colorem

rubet q actioni ignis potissime simulat.

De Croceo colore Cap. XIV.

Color croceus punice⁹ et citrin⁹ dis-
ferūt parz nisi fm remissioē albedi-
nis et nigredis intēsiōē. aliquantulaz
aut admixtioē. et fm aliquantulā intēsiōē ca-
loris et frigiditaz remissioē. Scd⁹ aut q
color tal⁹ i matia subtiliori ac mag⁹ pspicu-
radicat mag⁹ rutilat et apparet. Scd⁹ vero
q matia magis est terrestris ac grossa. min⁹
claret. Tal⁹ autē color itēsiōē significat ca-
loris tpati et nō excedentis qtrū est de signi-
ficatōe coloris. fm varias tñ sube dispo-
sitiones varias ptendit sanitat⁹. vlt morbi si-
gnificatōes diuersas corpis habitandines
et cōplexiones. vt parz in li. Ila. de vrinis.
Nā citrin⁹ color adiūt cū suba tenui in
vrina iuuenis cholericē cōplexionis pcedit
ipm sanū. In fleumatico ac melancholico si-
gnificare potit varias infirmitates. vt dicit
Egid⁹ p⁹sus finē i tractatu de vrinis c. xij. v-
bi dicit. Est muls⁹ tenuis citrina refera figu-
ris. Fleumaticū iuuenē vlt quē niger afficit
humor. Condēnat trichaz duplici rē. Vn⁹
vn⁹ et idē color diuersa et aduersa signat sz
diuersitatē substātie cui copulat.

De Colore croceo

Capitulum XV.

Color croce⁹ pl⁹ tingit liquēs et hūo-
res qz citrin⁹ et significat caloris in-
tensionē et distpanciā sanguis i epi-
te p cholere admixtionē. vt patet in icteric⁹
quoz vrina est crocea in spuma. et oculi cro-
cei. et cutis feda et citrina. Aues aut calidif-
sime cōplexiōis et cholericē vt aues pde ex-
trema habent crocea. vt pedes atqz rostra.
qd accidit ex supabūdantia choleric⁹ fumi
et calidi quē reijcit nasa ad extēa ppter qd co-
lorant. de h qre. s. in li. d. mor. b. c. d. ictericia

De colore minio Cap. XVI.

Color min⁹ idē est qd coccinus ac
vermicul⁹ rubedini ppinqu⁹ et affi-
nis rutilas et resplendēs qsi ignis.
Dulci enī bz in se ignee luciditatis. et etiā
ex pte matie pspicuitatis. ppter qd color est
viridis relucens multū et acutus. Bates-
ria enī min⁹ est terra q discerpit i litore ma-
ris rubri. que tante est infectiōis et rubor⁹
q ex eius diluuiōe totū mare tingit. et in co-
lore min⁹ cōmutat. Unde ab illa infectiōe
mare supior⁹ egypti rubrum appellat. Et i
illis terre venis rubre gemme inueniuntur.

accidentibus. s. De Coloribus

Hec de terra primo optime depurat. desiccatur: tandem inter lapides subtilissime commollitur. et cum claro oui distempat. Et hic color pictoribus: scriptoribus: lucris non modicum admittit. Nam inde libros ornant. capitales litteras inde formant. fines ac principia sententiarum ac versus distinguunt minime atque signant. Accutur quoque succo herbe cuiusdam quod coce appellatur. et ille color rutilat quasi ignis. et ideo ab illo succo cocci nominatur. Et tali colore plerumque tinctores vestium quasi scriptores. Solebant etiam antiqui acutere minium cum sanguine cuiusdam vermibus. sicut acutur purpura cum sanguine conchilis. Et ex tali acumine sumitur ab antiquis pomiculus vocabatur. ut dicitur Iulius. ubi tractat de coloribus. Est autem color vehemensissime adherere postquam fuerit materie incorporatus. ita quod inde vir poterit post delevari. Quod si quis pergameno abradere contenderit: vel abluere nihil fuerit: vir tantum abluet vel abradet: quando aliquid vestigium post inueniet.

De Puniceo colore. Caplin. XVII.

Uniceus color est color circumdatus colore rubeo: sicut purpureus plus habens de rubedine et nigredine quam de albedine. Plerumque tamen declinat ad albedinem quam ad nigredinem. Purpureus autem e converso affinis est rubeo. sed magis declinat ad nigredinem quam ad albedinem. Unde dicitur Aristoteles in libro de somno et vigilia. quod puniceum per purpureum transit in nigrum. unde post rubedinem vicinitatem habet ad nigredinem. Invenitur autem in mari quidam conchilia admodum parva quae in extremitatibus percussa quidam emittunt guttas sanguineas: quae recollecte purpuras tinguunt. et colores rubeos acutur et ite dunt. unde talis sanguis in quantitate modica recolligitur: et vasis ac cannalibus tinctoris officio aptus cum alijs coloribus reponitur cum quo tingitur sericum et quateritur pannus purpureus unde regum gloria ostenditur: ut dicitur Hieronymus super Lamentationes. c. vii.

De Colore viridi.

Capitulum. XVIII.

Color viridis generatur actione calidi in materia mediocri: pergentem tamen ad modum humidum. ut patet in folijs: fructibus et herbis. et ideo generatur color multus huius de nigredine: non tamen pergens totaliter ad nigredinem. Et admixtione enim remissi albi ut glauci et interius nigri in superficie humidum viridis generatur: quando calor agens in materia non potest adurere humidum. nec ad plenum decoquere ut totaliter in nigrum convertatur. Unde viridis

ditas in herbis et in fructibus signum est crudum humoris et indigesti: ut dicitur Avicenna. Et hoc patet: quia color viridis in plantis et in fructibus: mutatur in glaucum in autumno. quia in folijs et in herbis est multa materia humida et grossa quae per actionem calidi paulatim consumitur. nec omnino destituitur a calore in materia clemente. licet frigus dominetur. Et ideo quedam arbores virescunt in vere et in estate. in hyeme vero si autumno palescunt. quia adveniunt caliditate finali provocant humorem ad exteriora. qui tunc calore fit viridis. sed adveniunt frigiditate repcurit humor et abundat siccitas. et fit color glaucus. ut dicitur Comen. super. i. Aristoteles de plantis in fi. Est itaque color viridis medius inter rubeum et nigrum generatur. et hoc patet per transitum cholere rubeae et melancholiae in naturalis Cholera enim cum sit rubea transit in melancholia quae est nigra mediante cholera immaturali. s. feruginea et prafina quae viridis inuenitur. Et ideo color viridis maxime delectat visum propter percursum partium ignearum et terrestrium. Nam luciditas ignea quae in viridi est temperata delectat visum. Obscuritas etiam terrea siue nigrum cum non sit in extremo: medio criter spiritum visibile aggregat et confortat. Et ideo nullus color est ita delectabilis visui sicut viridis. ut patet in smaragdo. quod oculos sculptorum gemmas et metalla maxime reparat et confortat. ut dicitur Iulius. c. de lapidibus preciosis. Sunt autem viridia folia platanus et gramina: et cetera terrena renascuntur ex dominio partium terrestrium in quibus radicanter tanquam in materia et ex parte ignea tanquam ex causa effectiva: quae dissolvit terrea et subtiliat et rarefacit. et sic attrahendo eas suos mos ad extrema. Tingit herbe superficies tali colore non nigro nec rubeo sed virore. Nam nigredo pertinet rubedis disgregatam claritatem. et claritas incorporea nigredini ipsam reducere ad medietatem. Ex omnino per partium terrestrium et ignearum viridis color generatur. Et quibus folia fructus et gemina virescunt. flores tamen virides raro vel nunquam inveniuntur. quod accidit propter subtilitatem materie florum. in qua si partes dominantes partes fuerint aqueae et aereae erit color albus. Si vero aquae cum igneis prevaluerint: erit color glaucus vel pallidus aut citrinus. Si autem praedominaverint partes aereae: erit color roseus. et si fuerint prevalentes partes aqueae cum terrestribus: erit color blavus vel violaceus. Si autem eque prevaluerint partes ignee cum terrestribus: posset quidem fieri color viridis

ridis vel niger, sed tale cōmitionem subti-
litas materie floris vel rarefactio nō admittit.
Et ideo flores nō virefcūt generalit̃ nec
nigrescunt. Est ergo color viridis inter ru-
bedinē mediū et nigredinē: delectās visus,
et ad sui aspectū oclor attractius. aciei vi-
sus cōfortatiū et repatiū. Uñ cerni et
aialia agrestia alia loca virentia diligēt̃ fre-
quentant. nō tñ p̃t̃ pastū. verū etiā p̃t̃ visū.
Et ideo venatores viridibz vestimēt̃ sp̃ sei-
duūt. qz p̃t̃ aspectū viroz que bestie natu-
raliter diligūt. min⁹ venatoz insidias expa-
nescūt. vt dicit Gal.

De colore liuido Cap. XX.

Olor liuidus ex p̃tibz aqueis et ter-
restribz p̃dominantibz generat̃. Flā-
talio color in rebz habētibz hūorem
grossū et frigidū generat̃. vt patz in violis et
plūbo. Plūbū tamē naturalit̃ est albū q̃uis
sup̃ficialit̃ sit liuidū. vñ ex eo fit cerula. vt d̃t
Eōmen. sup. iij. methē. Unde color liuid⁹
signū est frigiditatis dñant̃. qz liuidus co-
lor in vrina est signū extictōis naturalis ca-
loris et mortificatōis aialis. sicut d̃t Egī-
dus. Membroz liuiditas mōstrat hūorē
mortificatū. Signat enī multas alias pas-
siones: sicut ibi sequit̃. Parū hemitriticus
medius morbusqz caduc⁹. Alchites sinor-
chus venteruptura catarrus. Coste pulmo-
nis viciū dolor articular⁹. Cōsumptiua p̃t̃
vis exticta caloris. sint tibi liuoris cause.

De colore liuido Capitulū. XX.

Olor ergo liuid⁹ est mal⁹ in animaz
tis corpibus. Nam vñ signat domi-
niū frigoris calozē naturalē extiguē-
tis et naturā mortificare inchoantis. vel sus-
pabundantiā melancholici sanguinis colo-
rem omnino et cutis sup̃ficiē viciātis vñ cor-
dis angustia calozē sanguis ad interiora re-
uocantis. vt patz in inuidis. vel dolore capi-
tis siue concussiois sanguinē intercutaneū
corruptis. vt patz in fustigatis: in q̃bo hu-
mor intercutaneus p̃ maliciā corrup⁹ cuti
ifert corruptionē et infectionē. vt dicit erpo-
sitor sup. j. c. li. Esa. ibi. vuln⁹ liuore rē. Vel
signat spiritū et natural caloris defectōē
et depauperatōē. vt patz in hydropicis ethic⁹
et cōsumptis. vt dicit Egīd⁹. Signat etiā
dolorē articulare. Flā dolor arreticus p̃t̃
neruozū sensibilitatē in q̃bo radicāt magis
est dolorosus. p̃t̃ qd cōfluūt spūs et hu-
mores ad locū doloris. p̃t̃ qd alij humo-

res remanent minus calidi et minus p̃ cōn-
sequens colorati. Omnes autē causas liui-
ditatis enarrare nō expedit i p̃senti opuscu-
lo: sed tangere solū et ad memoriā reducere
sufficit que a maioribz ñris copiosissime s̃t
tractata. Raro autē memi liuorē signare ali-
quod bonū nisi p̃t̃ viride vñ nigri opatōē
nature mutē in liuidū. et de liuiditate in ru-
beū siue citrinū. Nam tūc signū est qz natu-
ra cōtra morbū victoriā obtinet et triūphū.
Uñ Egīd⁹. Liuid⁹ pus si p̃t̃ rube⁹ videat̃.
Cōsurgit cerebrī natura: vigor reparat̃.

De colore Indico

Capitulū. XXI.

Olor indic⁹ siue venet⁹ est color bla-
uius liuiditate excedēs in pulcritu-
dine et virore. p̃t̃ habēs aqueitatis et aeri-
tatis admixtū: cū p̃tibz terrestribz ei vinitus
q̃ liuidus et talis color est celestis. p̃t̃ dos
miniū aereitatis i sup̃ficie sp̃icui materie
scz pure et trāsparentis. vt patz in sapphyr⁹
orientalibz et hyacinthis. Talis etiā color
reperitur in lazurio. Sed de hoc q̃re sup̃ in
tractatu de gemis et de lapide Lazuri

De Nigredine Capitulū. XXII.

Nigredo est priuatio albi i sp̃icuo.
n sicut amarū est priuatio dulcedis in
hūido. Uñ videt̃ qz albedo est p̃ma
origo color⁹. sic dulcedo est p̃ncipiū sapor⁹.
vt d̃t Ars. in li. de sen. et sen. Idē d̃t Ars. li.
p̃t̃. Color niger nō est nisi priuatio claritatis
Generat̃ autē nigredo ex luce pauca et obscu-
ra in sp̃icuo et obscuro et impuro incorpa-
ta. Et ideo nigredo est spūs visibil⁹ aggrega-
tiua et eiusdē rep̃cussiuua. p̃t̃ qd ledit visus
et hebetat qñ nimis est intensa. vt patz i dñi
in carcerat̃. q̃ exētes de carcere parū vidēt̃
Fundat̃ autē nigredo qñqz in suba hūida et
calida. qz caliditas dominās denigrat suba
stantiā hūidā. vt est videre in lignis hūmī-
dis et exustis. Qñqz in substantia sicca et fris-
gida. qz frigiditas dominās: substantiā des-
nigrat. siccam et hūidā facit albā. vt dicit
Auiē. Unde nigredo qñqz causata frigidit̃
tate. et est signū mortificatiōis. Quādoqz a
caliditate. et tūc est signū adustiois. Et ideo
nigra vrina diuersa pōt signare et aduersa:
sicut d̃t Egīd⁹. Qñqz enī s̃t̃ solutōē q̃rtas
ne. et sic p̃tendit sanitatē. Aliqñ signat adus-
tionē et mortē: vt i acuta febre. Uñ Egīd⁹
dicit. Nigrior vrine facies incommoda fes-
bris Quartane soluit: mortem p̃tendit.

accidentibus. s. De Coloribus

vit. In febre fert mortem nigra fetida pau-
cula pinguis &c. Sunt qđā colores pictus
re opibus congruētes. quoz qđam in ves-
tis terre nascunt. vt synopsis: rubrica: meli-
um: minium: auripigmentū hmoi. Quidā
arte componuntur.

De Synopi Caplm. XXIII.

ynopsis est color rube⁹ in ponto pri-
mitus adinuent⁹ iuxta synopsis ci-
uitatem a qua nomen sic accepit vt
dicit Isid. li. viij. Hui⁹ species tres sūt. Pri-
ma rubra. & minus rubens. et inter has me-
dia vt dicit idē Rubrica dicit qđ rubra. p-
tima colorī sanguineo: vt dicit idē. gigni-
tur in pluribz locis. sed optima est ī ponto.
vnde et pontica appellat.

De Syrico Capitulu. XXIII.

yrici pigmentū est vñ fit color phe-
niceus. quo librozū capita scribūt.
Et colligit in litoribz rubri maris ī
phenice. Et inter ficticios hic color reputa-
tur. eo qđ fit aliquādo ex synopide & sandice
simul mixtus: vt dicit Isid.

De Vinio Capitulu. XXV.

Vinium est color rubens. cui⁹ mate-
riam greci apud ephesū pmo inue-
nerūt. In hispania hmoi pigmentū
p ceteris regioibz plus abundat vt dicit Isid.

De Cinobrio Caplm. XXVI.

Inobriū qđ greci cinabarin dicit
a dracone & a baro elephante ē voca-
tū. Alii enī draconū esse sanguine
dum implicat elephantes. Ruit enī belue:
& dracones obruunt. qđ fusus cruoz terrā
inficit. Itqz pigmentū qđd solum tingerit.
Est autē pulvis coloris rubri: vt dicit Isid.

De Prassino Cap. XXVII.

Prassin creta est viridis: vñ fit color
viridis sicut porrū. Crescit autem
optima in libya cyrenensi: vt dicit
Isid. Erifocana est vena prassini coloris
sic dicta qđ cum ea aurū dicit inueniri. Nec
in armenia crescit: sed probabilior est qđ cres-
cit in macedonia. Fodit in metallis eris:
cuius inuentio argentū atqz indicū pdit. nā
vene eius cum his habent nature societate
vt dicit Isidorus.

De Sandaracha Ca. XXVIII.

Sandaracha nascit in topazio insu-
la maris rubri. Et ē color cinobrii sz
odoris sulphurei. Inuenit ar in me-
tallis aureis et argenteis. & ē tāto melior qñ

to rufior. et quāto plus sulphur olet. Quis
& cerusa si in fornace torreat: in sandaracha
conuertat. Cuius color ē flāmeus. qđ si tor-
reatur: equaliter cum rubrica sandices red-
dit. vt dicit Isido.

De Arsenico Caplm. XXIX.

Arsenicū auripigmentū dicit ob co-
lorē auri. Colligit in ponto et auraz
ta materia. quod in aureū colorem
trāsit purius est. & graciles habet venas. et
qđ pallidius est peius iudicat. De hoc gre
supra ī tractatu d venis tre de auripigmento

De Occa Capitulu. XXX.

Occa nascitur in Topazion insula.
vnde venit. et sandaracha. Fit tas-
men quādoqz ex occa adusta rubri-
ca mollis oui luto circūlito. Que quanto
magis in camino arserit: tanto melior fit:
vt dicit Isidorus.

De Indico Caplm. XXXI.

Indicū in cannis indicis limo inficis
inuenit spuma adherere limo. Est ac-
coloris pulcri et aerei: mixturam
purpure et cerulei mirabile reddens. Est al-
terū genus ī purpurarijs officinis spuma
innatans: quā confectores detrahūt. et des-
siccant. vt dicit Isidorus.

De Atramento Caplm. XXXII.

Atramentū dictū est: eo qđ fit atrum.
Cui⁹ species necessaria est qđdiano
vini picture. Et inter ficticios copu-
tat. Fit enim ex fuligine multis modis sup-
ardentes redas. Huic pictores cum aqua
miscunt gluten: vt illustrius resplendeat.
Quidam enim carbones samentorum ve-
terū tritos cū glutino addunt. Alij feces vi-
ni nigri exurūt. Vult etā fit alijs modis:
vt dicit Isid. Cum atramento autē tēpera-
tur incaustū & acut. Habet autē multas p-
tutes. vt patet in Plateario. Quere sup de
venis terre. libro. xv.

De Melino colore Ca. XXXIII.

Melinus color ē candid⁹. cui⁹ matia
inuenit in melos insula: qđ est vna d
cycladibz. & ideo melin⁹ est dicit⁹: vt
dicit Isid. Propter nimia autē pinguedine pis-
tores eo non vtunt: vt dicit Isid.

De Stibio Caplm. XXXIII.

Stibium est color ficticius. vel fact⁹
ex cerusa & qbusdā alijs mixtis: cuz
quo mulieres facies suas sophista-
cant et colorant.

De Lerusa. La. XXXV

Erusa ex vapore fortis aceti tablas plūbeas sup sarmēta alba locatas pfūdēt generat. Quere supra d plūbo. Eodē mō fit es viride siue calcanti qd populus viride grecum vocat. scz ex vapore fortis aceti eneas laminas pfundētis. Nam ex aceto corūpīt eris supficies z cōuertit in eruginē. z inde color viridis pcreatur. Valet ad carnem mortuā corrodēdā.

De Pupurea.

Capitū. XXXVI.

Pupurea a puritate lucis est dicta. qz in his regionibus gignit et materia quas solis cursus illuminat prius z illustrat. Hic color lachrymis sanguineis effluentibus a quibusdā cochleis ferro diuisis acuit z meliorat: vt dicit Jsi. li. xix. in ca. de tincturis. Sūt et alij colores multi tā simplices qz cōpositi qbz vtiū pictores z tinctores. s; iā dicti sūt meliores et nobiliores. Et iō nūc de eis sufficiat. De his oibz tractat Jsi. li. xix. c. xiiij. vsqz ad. xciiij. Et Jsi. li. xvij. z. xix. Dicuntur autē tinctores pānoz et lanaz ob mīoris gratiā coloratores. vt dicit Jsi. li. xix. Pictores pō sūt imaginū z rerū similitudinū picture artificio expōsiores. Est autē pictura dicta qsi fictura. Est autē imago ficta nō pītas. Dec et figura dicit. qz qdam colore ficto est limita: nihil habēs fidei z pītas. Vñ et sunt qdā picture q cor pora veritatis studio coloris excedūt: z hīdem dū augere pīndūt ad mendacia puer hūt. sicut q chūnerā tricipitē pīngūt. Picturam autē egyptij pīmitus adinuenerūt vmbra hominis lineis circūducta. deīde simplici bz coloribz z post diuersis. Sicqz paulatim ars ipa se distīgit. z inuenit lumē et differētiās colorū ac vmbraz. Et nūc pictores pūs qdā lineas z vmbraz future imaginis ducūt. deīde coloribz cōplēt inuēte artis ordinē adhuc seqntes vt dicit Jsid. li. xvij. in ca. de picturis.

De odore

Cap. XXXVII

Ost colores de odoribz est dicēdū. Odor itaqz ē fumosus vapor a substantia rei resolutus. q mediāte aere ad cerebrū attract⁹ est sensus olfat⁹ imutatus. Nam odor immutat olfatū: quēadmodū color visus. vel sonus auditū. vñ quēadmodū sapor gustū ppiū. Propriū enim est sensuū a suis sensat⁹ z obiect⁹ ppijs im-

mutari z delectari i eis ac pfici si fuerit mediū. pīstari pō z destrui si extremi. vt dicit in li. de sen. z sen. Est itaqz odor rei ppetas sensu fumo medio pceptibilis. Ad hoc autē q odor pficiat z informet in organo sensus qtuor ad minus reqrunt. s. caliditas resoluens. materie subtilitas: actōi caloris resoluētis obediens. aerea puritas deferēt. nerui vñ cerebri pformitas: vaporē resolutum nature sensu picipiendo admittēs vñ abborrens. Calor igit resoluēs fumos vaporabiles causa odoris ē efficiēs. vapor resolut⁹ est matia obediēs. q̄litas pō fumi resolut⁹ acri deferēt se i corpat: et in suā similitudinē ipm alterat z isomat. Informat⁹ pō aer qz liate fumi neruo odorabili subito se applicat. z sibi incorpati fumosi vaporis similitudinē repēntat. cui⁹ cōplexiōi si simil fuerit: miro modo cerebz recreat et delectat. Si pō ecōtrario: isicat et cōtristat. Et iō aromatica q̄ pportione cōplexionalē hūt z armoniam cū natura ipm reparant atqz iuuāt. scēda vero ex causa cōtraria aggrauant z molestant. Calor itaqz resoluens odore efficiat. z ecōtrario frigus cōstringens odore impedit et pīcindit. quia mouendo ad centū subtiles substantie vapores p aera se diffundere nō pmittit. ppter quod nec sterquilina fetent in tempore hyemali: s; potius estiuas li. Similiter substantie varietas seu subtilitas obediens calori resoluētis odore caput fat. Econtra vero grossicies materie odore diffusioni obuiat et repugnat. vt patet i lapide: cui⁹ natural cōpactio z frigiditas sūt in causa. qre neqz redolet neqz fetet. vt dicit Auiē. Tercio aer⁹ pīstetia pfert sensibilitatē ad odore. Nā si rarus fuerit z subtil de facili odoris matia. s. fumū vaporabile recipit. sed propter eius euantationē z rarefactibilitatem pmanere i se ei⁹ redolentiā lōgo tempore nō pmittit. Ecōtrario pō si dēsus fuerit aer z cōpīlus: vapores bonos et malos tard⁹ rēcipit. s; post eoz impīssione ipos euaporare itā de facili nō pmittit: vt dicit idē. Quarto organi q̄litas seu dispositio ad odoris iudiciū potissime opat. Si pō fuerit neru⁹ insensibil⁹ in q picipit olfat⁹ vñ male cōplexionat⁹ vñ lesus casu aliquo: seu eoz ruptis humoribus oppilatus: vñ omnino pueritur vel subtrahit iudiciū odore. Pzi mū patet in melancholicis z alijs male cōplexionatis. q loca fetida diligūt. odorifera

accidentibus. s. De Odoribus

po et aromatica fugiunt. Scdm autē patet in mutilatis: qui nervos sensibiles et odores habent lesos, et ideo odores non sentiunt. Tertiū autē manifestū est in poliposis et leprosis: q̄ naribus a viciosis hūoribus oppilatis int̄ odoriferis et fetidū vir discernūt. Fumus igit̄ a rei substantia resoluit̄ materia est odoris. vñ fm̄ varietatē fumi odorū differentia variat̄. Distinguit autē Isa. i. dicit. tres species fumi. Est enī fum⁹ q̄et⁹ et q̄si null⁹ motus in aere: vt fumus a lapide resoluit̄ q̄ ei⁹ complexionē nō declarat positivē: sed p̄ p̄uatōem odoris et absentia ipm̄ h̄c subas grossam et frigidā manifestat. Est et ali⁹ fumus habens velocē motū in aere. et h̄ accidit ex calore resolvente substantiam. que si fuerit valde pura et defecata: erit odor valde aromaticus et suavis. vt patz in myrro et musco et in ambra. Si p̄o fuerit substantia impura multis fecibus intermixta: erit odor mal⁹ et nature horribil⁹. Et hic odor diuidit̄ dupliciter. In grauē scz et fetentē. Grauis odor ex calore adhuc naturalit̄ se habēte in aliquo. et iā corrupti incipiente generat̄. vt patet in piscibus diu refuatis sine sale. Est tertio fumus mediocris a calore mediocri resolutus. et ille vel est a pura substantia: vel impura. Si ex pura erit mediocriter aromatic⁹. vt patet in pomis: violis et rosis. Si autē fuerit ex substantia impura: partim erit fetidus. vt patz in aloē et absinthio et sulphure: et c. Causat̄ itaqz odor aromaticus a calore partes subtiliores et puriores resoluente aere ipaz fumos ad cerebrū deferēte: sic fetor lēgitas ex eodē ptes grossiores et corruptiores a rei suba dissolvente effectivē generat̄. Unde p̄ isto effectū ex actōe caloris p̄sequente omne aromaticū calidū ab autoribus solz dicit̄. Multa enim sunt substantia lēgit̄ frigida. vt est videre in aceto: camphora et rosa: que tamē sentiunt̄ aromatica. et hoc fit propter substantie eorū puritatē. cui⁹ ptes subtiliores resoluūt et diffundūt in aere p̄ calore. Sūt autē due odorū extremitates. aromaticus scz et fetidus. inter q̄s et si inueniatur odor recte medi⁹ et eq̄ distas ab extrēis fm̄ rōem vel f̄ intellectū. nequaquā m̄ actus aliter p̄cipit fm̄ sensum. Vñ dē Isa. i. dicit. Odoratus nō p̄cipit mediocres odores. si cut nec pisces p̄cipiūt medios colores. La rent enī pisces palpebris p̄ qd spūs visibilis continuo dispergitur. Unde nō sufficit

ad medi⁹ coloris p̄ceptionem. De odoratu q̄qz eadem est ratio. vt dicit idem Hares et patule sūt et p̄tinue disp̄git spūs odorabilis p̄pter quod debilior efficit odoratus. Et iō medios odores minus capit. nec est grauis odor recte medius inter aromaticū et fetentem. quia grauis sub fetido p̄tinet. et nō differt ab eo nisi q̄ magis remissus est. et fetidus ampli⁹ est et intensus. Sub eadē igitur sp̄e p̄tinent sicut albedo intensa et remissa. Et iō si duo odores extrēmi. s. fetid⁹ et aromaticus in equali p̄porione pariter misceantur. nō fiet vn⁹ medi⁹ odor et eque distans i medio fm̄ sensum. Vñ aromaticū p̄mo p̄cipit sensus olfactus q̄ fetidū. qz i aromatico delectat̄. et fetidus refugit et abominat̄. Et q̄ patz q̄ nō efficit vnus odor medi⁹ de extrēmis p̄ceptibilis fm̄ sensum. vt dicit Isaac. Quāt bonus odor citius penetrat ad spiritum animatū q̄ malus. p̄z. quia substantia boni odoris p̄trem naturalis caloris in se p̄tinet q̄ grossiciez eius mundificat et subtiliat vt lenitate sui dissoluta flatu aeris valeat citi⁹ ad cerebrū p̄transire. Valus vero odor nō sic. qz in eius subiecto actio naturae iam deficit. vnde sup̄fluitas ei⁹ grossa in eo remanet coagulata. Et iō difficil⁹ p̄t cū fumo dissolui. nec ita cito penetrat ad spiritū odorabilem qui in profundo cerebri ventriculo latitat vbi spiritalis et subtilis fum⁹ citius penetrat siue perforat q̄ grossus et re restis

De effectu odorū Cap. XXXVIII

Ira effectum odorū diuerse fuerunt positiones. Dicebant enī antiq̄ rerum naturas et substantias ita cognosci odore simpliciter quēadmodū et sapore. Dixerunt enī res acetosās odore cōphendi. similiter et acutās. sed fallebantur. Id enī odoratu attribuebāt qd erat tact⁹. Nullus enim est sensus cui tactus non sit annexus. et ideo morsuras et puncturas nō percipit odoratus sed poti⁹ tactus q̄ odor radi organo est admixt⁹. sicut oculus clausus sentit morsuram collyrii nō visu sed tactu. Alij p̄o asserēbant nullam rerum noticiā posse haberi per odores. Videntes enī quasdam res frigidās esse odoriferas. vt rosas. quasdam vero calidas nullius odoris vt piper. Putauerunt res nō posse dinosci aliquāliter per odores: sed hi fallebantur.

Don^o itaq; odor fit simplr vl' ex calore totali vl' p^{ri}ali. Nā reꝝ alie sūt simplicis sube alie cōposite. Si res est simplicis substantie z est odorifera: odor ille fit ex odore totali. qz tota rei substancia est calida. vt pz in musco. Si pō cōposite est substantie: z est odorifera. odor ille fit ex colore partiali. i. ex calore q̄runda p^{ri}ali. Nāz qdam sunt ibi pres calide. s. ignee q̄ diffuse p sup^{er}ficie ruborem inducūt z odore. Vñ si rose ponant in aq̄ calida: ignee pres resoluunt z rube^o color ap^{er}paret cū odore. Sed aliū sūt qz sentētia ap^{er}probat q̄ dicūt reꝝ substantias cognosci per odores min^{or} tū qz p sapores. Nā ad linguā dirigūt sex la certi q̄b multum trāfundit d spū aīali q̄ pfecte res gustata pōt pprehēdi. S; ad instrū odorat^o nō venit nisi vn^o la: cert^o tū p quē paz de spū descendit: q̄ non ita pfecte naturam pōt cōprehendere. Preterea a re odorāda nō resoluūt nisi qdā subtilis fumositās q̄ admixta aeri cum ipa ad organum odoratus attrahit. Vñ z spūs p fumositatem illā ferū naturas nō discernūt ita bene. sed ad instrumētū gustus tota res gustanda int^{er} z extra gustui substantiale ap^{er}plicat. z iō de re verū iudicat p sapore q̄ ip odorē. Recolligit itaq; ex p^{ri}dictis q̄ odor ē rei p^{ri}ietas siue qualitas pcepililis odorati. vt dē Isaac. Nā a re odorabili resoluūt qdam fum^o p calorem q̄ tanq̄ qdam spū^u tualitas admixt^o aeri ipm inficit z imutat. z spūs animalis ibi exstēns intra nares in qbusdam carūculis ad modū vber mamillarū ibi dependentibz ab eodez fumo immutat. q̄ immutat^o recurrit ad cerebrū z re p^{re}sēntat talem anime immutationē. Est itaq; odor sui obiecti manifestatiū. spūs animalis immutatiū. sūsp^{er} p aera diffusū. ad interiora cerebrū p flatum aeris vl' attractū penetratiū. suo calore humoris p^{re}sūptiū. z fluxus nociui restrictiū. sua puritate spiritū reparatiū. sua p^{re}te debilitatis cordis p^{re}fortatiū. aeris in suā similitudinez pueriū. fetoris repercussū. z putredinis palliatiū. delectatiōis in sensu animalū sicut z hoīm causatiū. Nā pisces dī ligū aromatici. z fugiūt fetida. Similiē et apēs. vt dic^o Arist. Sicut z formice sulphuris odore effugant. sola venenosa aromatis ea detestant. Vñ serpentes odorez rute abhorrent. botraces vinee florētis redolētiaz nō sustinent.

De fetore La. XXXIX.

f. Etor est ex re corrupta vapor resolutus aerē inficiēs: contritās spiritū animalē z corrupens. Nam sicut odor aromaticus odorati reficit et delectat. sic fetidus spiritū odorabile inficit et contritat. Nā vt dicit Isaac. Fumus a re male cōplexionis resolut^o animato spiritui est inconueniens. Nam in subiecto fetidi odoris multi sunt hūiores corrupti. eo q̄ naturales eies rūt qualitates. z ideo cōplexioni humani corporis repugnant. Unde odoris horribilitas p^{re}tendit sue substantie corruptionē que cōtingit Aut ppter innaturale calorem. aut ppter corruptā humiditatē. Nam qū calor innatural^{is} humor facit ebullitōez causa est putredinis z fetoris. Hoz nutrimenta corrupta et pessima putredinē in stomacho generāt: ex qua resoluūt pessima fumositās q̄ caput grauat. qū sola corruptio humiditatis est in cā: tū odor non ferens s; grauis generat. Et oīa calida talia ppter odoris g^{ra}uitatē mali sunt nutrimenta. minozis tū sunt nocuenti: qz q̄ fetide sunt putredinis: vt dicit Gal. Et hoc est videre in piscibz recētibus: q̄ dum retinent naturalē calorem: odorem graue habent. ablato aut^{em} naturali calore efficiūt iam fetētes. Nū pō pisces decoquūt p sup^{er}flue cōsumptōem z corrupte humiditatis p calorem g^{ra}uitas odoris tollit. et sic eoz substancia p decoctionē nō solū i odore melior efficit: verū etiā in sapore. Feto^z g^{ra} est corruptōis nature p^{re}statiū. defect^o caloris natural^{is} ostensū. aeris infectiū. animalis spūs corruptiū. vomit^o et nausē puocatiū. doloris capitis generatiū. et totius cōplexiōis distempatiū. horrozis z tristitie sensibz aīaliū ductiū. z ideo fugiūt pisces sportulas fetidas et antiq̄s. recētēs pō subintrāt atq; nouas: vt dicit Aristote. Silt apēs abhorēt omne fetidū: vt dē idē Ideo vulpes cur^o finis est valde fetidus foueam taxī subintrāt z eā defedans p fetorem de fouea taxum fugat. vt dicit Plin^o. Et sic ipm supat p fetorem quē vincere non poterat p virtutē. Est etiā fetoz spiritūz et neruoz infectiū et ex naturali cōsistentia i innaturalē alteratiū. vt patz in leprosis: q̄ rū anhelitus fetid^o sanos inficit et corrupit. Est etiā fetoz fet^o animalium in vtero excretiū. Unde dicit Aristoteles q̄ equa si sent fetorem candele exstingit faciet aboritiū.

accidētibus. s. De Vaporibus

Potest etiam fetor sic intendi qd erit mor-
tis subite causatiuus. Nam quedam est
species serpentis cuius fetor subito interficit re-
se odorante. sic basiliscus visu interficit se
videt: vt dicit Auiē. Accidētali autē
fetor iuuat. nā qdā sunt fetida medicamēta
vt aloē caballinū et sulphur: et asa fetida. et
hmoi. q in muleis causis pueniūt medicine.
Nā odoris sui grauitate hūiores putridos
sine ad putredinē et fetore dispositos rōe si-
militudinis attrahūt et extractos expellūt. nā
natura abhorret fetore p medicine fetide p-
sentia irritat q ipam. et iō recolligit se totam
vt q suā dimicet inimicā. Fetor itaqz. i. feti-
da medicā occasionalit est expulsio fetido-
rū. et dū vnū fetidū assumit: aliū fetidū parit
ter cū ipso remouet. Similit fetor lane vste
vel filtri cōbusti seu cornu caprini exusti na-
ribus salubrit apponūt. vt sapor lethargi-
cus excitet. vt dicit Cōst. Nā spūs abhorre-
tes fetorem fugiūt ad interiora cerebri. vbi
est causa morbi: ex qz cōcursu iuuat natura
q morbus. et ideo faciliū digerit et dissoluit
materiā apostematā q cā fuit falsē somnole-
tie et soporis vt dicit idē. Eodē mō i cā matris
cis qn nimis eleuat compmēdo spūalia. et
fetida naribus et aromatica partibz inferio-
ribz vtiliter adhibent. Nā natura fugies fes-
tore recurrit ad matricē et sentiēdo odorem
inferi? illa tendit. et sic matricē ad locū des-
bitū secū ducit. Quāuis etiā odor odorū nō
perariet. aliqz tū fetor alicui fetori ppariat.
et ideo fetor sterquilini ex fetore aliū effuga-
tur. vbi etiam omnes fetent vni? fetor mini-
me sentit. qz vni? ab alio absorbet. De rebz
aut odoriferis quere sup in tractatu. xviii. de
herbis et speciebz et plantis

De Sapore La. XL.

Sapor autē est sensatū gustus. Sicut
enī color est obiectū visus. sic sapor
est rei pparietas iudicio nre se offerēs
p viā gustus. Sapor itaqz ē rei pparietas so-
lo gustu pceptibil. Hoc autē dico i principio
qz alio mō indicat de saporibz et saporū prin-
cipijs phi et alio modo medici. Sed de illa
murmuratōe questionū nihil ad ppositum.
qz illas solas saporū differētiās et opatōes
et causas hic inquirimus. put sacre scripture
pueniunt ad eliciendū ex saporū pparietatibz
aliqz mylticos intellectus. vñ ad ppsens de
alijs non curam. Est ergo sapor ppariū ob-
iectū gust. de cuius ppsentia sensus in orga-

no gustabili delectat vlt tristat. Et fm Isa. ē
dicit. Sapor octo sūt differētie. s. Dulcis.
Unctuosus Salsus Amar? Acut? Aces-
tosus Pōtic? et Sāptic?. Addit et his In-
sapid?. sic sūt nouē Sz abusive dicit sapor. qz
sapore caret. Pertinet itē qnqz ad caliditatē
et calidā cōplexionē. s. Dulcis Unctuosus
Salsus Amar? Acut?. Reliqz frigide sunt
cōplexiōis. s. pōtic? s. āptic?. acetosus. et in-
sapid?. Duo aut sūt q faciūt sapore. s. Cōple-
xio et substantia. Et suba est triplex. s. Grossa
Subtilis et Mediocri. Cōplexio itaqz cal-
ida et humida in scdo gradu cū grossa sub-
stātia facit sapore dulcē. Calida pō et humi-
da in fine scdi gradus cum subtili substan-
tia: facit vinctuosum. Et dicit vinctuosū sub-
tile qntum ad trāsitiū. qz de facili trāsitiū
mū. Habet autē actualē grossiciē rōne cui? ē
oppariatū. sed potentialē habet subtilitatē
in substantia. ratiōe cui? est velocitē trāsitiū
Cōplexio autē calida et sicca in fine scdi gra-
dus cū mediocri substantia facit salsum cali-
dum et siccū in tercio gradu. cum grossa sub-
stantia facit amarū. Sed cōplexio calida et
sicca i qro gdu cū subtili substantia facit acutū.
Et ita sup caliditatē fundant qnqz saporē
res. Frigida autē et sicca cōplexio i tercio gra-
du cū grossa suba facit pōticū. qual ē in fru-
ctibz immaturis. Frigida qz et sicca in scdo
gradu cū mediocri substantia facit saporem
stipticum. qualis est in rosīs et in coramīs
maturis. Frigida autē et sicca in secundo
gradu cū substantia subtili facit sapore ace-
tosum. Frigida pō cōplexio et humida in
pmo gdu cū mediocri substantia facit saporē
insipidū. qualis est in albumine oui. Pz
qz tres saporē sūt testimōia subtilis sub-
stātie. s. Acut? Unctuosus et Acetosus. Et
sūt tria testimōia grosse sube. s. Pōticus.
Amar? et Dulcis. Silr sūt tres saporē te-
stimōia sube mediocri. s. Sāptic? Sal-
sus et Ininsipidus.

De pura dulcedine et ei? effectu

Capitū. XL.

Ulcis itaqz sapor generat et temper-
d rata caliditate et grossa substantia. vñ
dulcedo lique appositā moderate as-
perit. moderate calefacit. moderate humea-
crat. Unde grossicies substantie moderate
subintrans poros apertos diu ibi manet. et
ideo ania in tali tempancia gaudet. Unde

plus delectat natura i dulcedie q̄ i alijs fa-
poribz. p̄erea nulla res ē ita t̄pata z affinis
hūane cōplexiōi eq̄li sic dulcedo. Et iō hūa-
na cōplexiō q̄ est vicina t̄pantie eq̄li i dulce-
dine sibi sili delectat.

De Sapore dulci

Laplin. XLII.

D dulce aut̄ saporē faciendū quattu-
or pueniunt elementa non tñ equali
pportione. Ignis enī z aer supabūdāt
Unde ex igne calor z ex aere humor innasci-
tur. que duo. s. calor z humor necessaria sūt
ad cuiuslibet rei generationem. Calor autē
temperatus agēs in humore ipm calefacit
dissoluit z depurat ab hūore terrestri z sub-
stātia mollificat. vñ partes ignee z aeree au-
gmētant z humiditas inspissat. z sic grossa
suba in q̄ fundat̄ dulcis sapor generat̄. Un̄
dulcis sapor qñ caret omni macula acumi-
nis omnibz saporibz suauior erit. vt dīc̄ Isa-
quia et̄ natura sanguini est vicina Et ideo
lectificat z mūdificat. nocumētū gustus huius
meccat tēperate sine labore nature. Est aut̄
dulcedo aliqñ pura quattuor q̄litatum me-
diocriter p̄tentiua. vt patz in zucara Aliqñ
ē viscositatiz grossicie admixta. vtz i dacty-
lis. Aliqñ acuminē p̄iuncta vt i melle. P̄ia
dulcedo maxie pueniēs ē nature. sed aliqñ
accidētalit̄ nocet nature. qñ scz natura plus
recipit q̄ digerere possit. Et tñc solet esse cā
alicuius opilationis. qz dulcium supflui-
tas in poris venaruz inuiscat̄. Dulcia itaqz
mollificant mēbz. lauant. colant z mūdiz-
ficant. paz naturaliter nutriūt accidētaliter
aut̄ multū. Mollificant q̄dem. qz humidiz-
tas materiā mollē reddit. caliditas tempe-
rate dissoluit. Un̄ materia q̄ pus erat spiss-
sa. mō mollificata. dissoluta abstrahit̄ mū-
dificat̄. Nutriūt aut̄ paz naturalr. qz dulcia
grossa sunt in suba z sua grossicie poros pe-
netrare nō possunt. z ora venarū opilat̄ z ei-
to satiant. Accidētalit̄ tñ multū nutriūt. qz
dulcia humane nature siue cōplexiōi sūt si-
milis z amica. z ideo in magna q̄ntitate as-
sumunt̄. etqz grossa sunt i suba calor agēs
in ea multum sanguinem generat. z ille san-
guis multum nutrit. Dulcedo p̄o q̄ viscosi-
ficat̄ est admixta multū q̄dem nutrit sz mē-
ta tamen nocumēta generat accidentaliter
z inducit. vt dīc̄ Isaac. qz talis dulcedo op-
pilationem generat z putredini de facili ap-
propinq̄. Inflatoz et rugitū generat. febre

interpolatā facile cōmouet z suscitāt. z cho-
lericā iflatōem p̄citāt vel augmētāt. Est igit̄
tur dulcedo pura. z p̄ alicui rei admixtiōis
nē nō infecta inter saporū differēcias sensus
maxie delectatiua. nature amica. z ei potissi-
me assimilatiua. depdītoz in corpe facilius
repatīua. virtutū et spiritūū debiliū maxie
p̄fortatiua. omnīū membrorū p̄cipue nutri-
tiua. Dicit enī Isaac Proprius nutrimentū
ti sapor dulcedo est. si sua substantia aliqñ
habuerit viscositatē. stabili enī est in mēbz
Unde nō de facili est i mēbz dissolutiōis
receptīua. nec nutriūt aliqua que dulcedini
nō sunt mixta. Unde z saporē dulcedini p̄-
rii p̄pter contrarietate quā habent ad hu-
manam complexionē parui aut nulli peni-
tus sunt nutrimenti. Et cōmixtiōe tñ sapor
rū in se s̄riorū vñ boni sapor medii genes-
rat̄. in q̄ latitat dulcedo. rōe cui ille sapor
medii nature pueniēs ē corpi nutritiuis
vt patz in salāmētis. z etiā in pigmētis in q̄
bus cōtraria recipiunt̄. Un̄ patet qz dulces-
do oīm saporū delectabiliū ē origo. sic albe-
do oīm colorū est p̄ncipiū. vt dīc̄ in li. de sen-
z sen. vbi dīc̄. Flegredo est p̄uatio albi i p̄pi-
cui. sic amaritudo ē p̄uatio dulcedis i hūi-
do. Dulcedo adhuc est spiritaliū membrorū
amica. qz ipoz est lenitiua. z oīs asp̄itat̄ mi-
tigatiua. clarificatiua vocis. z arteriarū ab
oīm supfluo purgatiua. cannaliū pulmōis
z meatūū pectoris aptiua. z oīm immūdi-
ciā rū vñle z gutturis absterfina. Catarris z hu-
moris supflui circa spiritalia dissolutiua. z
oīm organozū vitalis spūs ad debitā cōsis-
tentia reductiua. Omis tumoris squinati-
ci rep̄ssīua. z suffo cātis hūidi etiā i mēbz
spiritalibz p̄suppiua. Sūt aut̄ qdā dulcia q̄
occasionalit̄ multoz maloz sunt corpi illa-
tiua. sunt enī vñctuositatē et inflatoz ge-
neratiua. Eū enī maior est ex calore dulcis
resolutio q̄ sit hūidi resoluti in corpore vñ
salte p̄suppiō. necē ē ibi fieri mlti vaporis su-
mosi generatoz. et sic loci ex vapore disten-
sio. et p̄ consequēs inflatio. dolor et gurgula-
tio cōtingit. Item ex eadē causa dulcia se
appetit̄ debilitatiua. qz substantie sue gros-
sicie cito sūt vacui stomachi repletiua z me-
atūū oppilatiua. Itē cholere rubee augmē-
tatiua. nā cū sint calida calidi hūoris sūt ex-
citatiua. z iō obsit illi q̄ ex causa calida z in-
tensa patiunt̄. Item putredinis z corrupti-
onis sunt inductiua. qñdo enī supabūdās

accidentibus. s. De Vaporibus

calor supabundante humiditate dissoluit. et co-
sumere totum vel digerere non sufficit corrupta
materia derelinquit. Item splenis renu et epatis
sunt oppilatiua et hoc accidit. quia sua grossicie
subali subriles poros illarum regionum obtu-
rant. Vel quia pres ille rone dulcis pl^{us} des-
siderat quod digeratur vel presumat. Et ideo ex supers-
fluo humore attracto et non digesto nec alis es-
uacuato ille pres merito oppilant Item dul-
cia rone predicta sunt calculi generatiua tamen in
renibus quod in vesica. Nam quoniam ille pres rone dul-
cedinis sibi attrahit humores siles quod subri-
liora sunt vel cum urina educunt vel vi caloris co-
sumunt. Unde quoniam pl^{us} attrahit quod nature suffi-
ciat. oportet quod vel vi nature quod est superfluum
expellatur Vel quod grossius est ibi remaneat et eli-
quo humore calore desiccatur induratur. et pce-
dere tpe paulatim putriscit et in duricie la-
pidis comutatur. ut expresse dicit Isaac. Ideo
etiā de causis matricis occurrit. Ex predictis
partibus quod dulcia nature sunt vtilia. Aliqua vero sunt
quod videntur esse dulcia et tamen sunt mortifera et
nocua.

De Sapore vinctuosus

Capitulum. XLIII.

Apud vinctuosus generatur ex calido et
humido in subtili suba. Et ideo vinctu-
ositas appositae lingue magis aperit
et dissoluit. et subtilis substantia magis subin-
trat. Et quia caliditas eius parum remouet a tem-
peramento anima ipsius dulcedine potest accipere
et in ea maxime gaudere. Ad vinctuosus autem
saporis efficiendum pl^{us} de igne quod alijs elemen-
tis puenit. et post de aere. Maior igitur actio
caloris in humidum agens magis dissoluit et depu-
rat Unde aquae pres et trestres mioratur et ignee
cum aereis augumentantur et ideo sapor gignit vinctu-
osus. Sunt autem vinctuosus cibaria appeti-
tus debilitatiua et fastidii inductiua. quia ac-
cepta in stomacho resoluuntur in fumositatem
cum aeree sunt sube quod petit superiora replendo
os stomachi. et inducit fastidium et diminuit
appetitum. Item vinctuosus sunt supenatiua. leni-
tate enim sua eleuantur ad superiora: cum valde sunt
fumosa. Item digestiois sunt impeditiua. quia vinctu-
ositate sua villos stomachi replent et leni-
unt. Unde cibi assupti cum non possint decoqui
crudi et indigesti emittuntur. vinctuositate enim
sua inuiscant cibos et lubrificant. et ideo emittuntur
antequam digerantur Item parum sunt nutritiua. quia ora
venarum cito replent et parum de eis assumunt. et quod
assumunt propter suae sube subtilitatem cito consumuntur

Item caloris sunt inflammatiua. Ignis enim non nutri-
trif nisi aere mediate. vinctuosus pro cito in ae-
rea subam transeunt. Unde illa vinctuosus quod
habet maiorem agilitatem minus pertinet ad nar-
turam aeris. et etiam minus bene nutritur ignem. ut
patet in arungia porcina quod minus nutrit
ignem quam ouina. quia minus habet acreitatis in
sua compositione et pl^{us} agilitatis quam ouina. Item
febrilis caloris sunt nutritiua. et ideo carnes
prohibentur in febre acuta. quia timeatur vinctuositas
intermixta qua calor febrilis irritatur. Item
splenis et epatis sunt oppilatiua propter sui grossi-
cie actuale. Nam propter suam dulcedinem cito
attrahunt. et sua grossicie porum de facili opo-
pilant. Item doloris capitis sunt excitatiua
Nam ex fumorum multitudie repletur caput. et mi-
ringe cerebri distenduntur. Item in butyro. Tamen quidam
vinctuosus nocet pectori propter annexam siccita-
tem vel oleum nucleum. quia talia non habent puram vinctu-
ositate. Item dolorum exteriorum sunt mitigatiua.
et duricie remolliatiua. apostematum matura-
tiua et saniei generatiua. Humiditate enim sua
sanie generatur. quia per ea pl^{us} dissoluitur quod consumatur.
Ex calore enim debili et humiditate multa fit
sanies et corruptio.

De Sapore falso

Capitulum. XLIII.

Alius sapor fit ex caliditate et siccitate
in substantia mediocri. Unde caliditas
cum siccitate cum sit remota a tempera-
tia multos aperit poros. quia siccitas infecta calori
magis laxat. iuncta vero frigiditati magis
stringit. et ideo eius substantia multum subintrat po-
ros. Et quia magna fit disgregatio partium et mul-
ta substantie subintratio: anima in ipsa puritas non
gaudet. imo potius ipsam horret. Ad falsum
autem saporis quatuor pueniunt elementa: quod-
dam tamen proportionem non equali. Dominatur
enim ignis et terra mediocriter. tamen ex
moderato igne fit moderatus calor. et ex mo-
derata terra fit moderata siccitas. Ex mo-
derato autem calore moderata fit ebullitio et
excoctio humiditatis Unde aquae et aere pres
dissoluntur in igneas mediocriter. Et ex mo-
derata siccitate moderate substantia desiccatur
et ita remanet substantia mediocri. Unde falsus
sapor habet fieri ex moderato domino calidi-
tatis et siccitatis in substantia mediocri. Sunt
autem falsa mūdificatiua. quia supra interius calore
suo et siccitate humiditatem dissolunt. falsedine
autem et nitrositate sua stomachum et intestina

inordificat et sic inordificata mouent ut dicitur
solura humiditas emittat. et sic fit mundifi-
catio. Item dure carnis sunt mollificatiua
na sua caliditate et siccitate superflua humidi-
tate compacta resoluit et relaxat. et sic molli-
cat. Item sube mollis sunt induratiua. Nam sua
caliditate et siccitate superflua humiditatem co-
sumunt. et sic partes aerias plus compingunt
Item substantie rei sunt depuratiua et per co-
sequens seruatiua. Nam salsa in quibus hu-
iusmodi. quantum dissoluit tantum consumunt. et ideo
putredo aliquid cum generata calore et siccitate
salsedinis consumit et annihilat. Habet insuper
salsedo multum terrestre itas. ut dicitur in diet. ro-
ne cum carnes indurat et minus reddit aptas
corruptioni. ut dicitur ibidem. Item scabiei et ex-
terioris superfluitatis cutis et corporis sunt abla-
tiua. Et hoc consumendo humores superfluos
et superficiales que intercutaneos et cutem a superflu-
is abstergendo. Item tumoris hydropici sunt
repessiuua. et hoc ex ratione super dicta. quia desiccant
et consumunt omnia in talibus locis aggregata. Item
morbus canis rabidi et aliorum venenosorum
sunt curatiua et totum venenosum extractiua.
vnde potest cito lauare talia vulnera in aqua salsa
quia malicia extrahit et venenum. ut dicitur ibidem. Item
caro multum salsa ad temperamentum optimum reuo-
cat si in aqua salsa ponat. nec salsedo a talibus
melius extrahit quam quia eam massa per aliquid tepere
in salsa aqua temperet. Et hoc puto accidere
ratione similitudinis cum aqua salsa que ratio-
ne caloris accidentalis et naturalis in ipsa do-
minans attrahit sibi simile quod inuenit in suba
carnis salse. Item sal in igne indurat in aqua po-
dissoluit et annihilat. nec mirum quia si congelatio
et induratio facta est per siccitatem oportet ut sa-
lis dissolutio fiat per humiditatem. sicut patet
in sepo in quo fit induratio et congelatio per fri-
giditatem. et ideo non est mirum si fiat resolutio per ca-
liditatem. De his que super in li. vii. de ventis
terre. in ca. de Sale.

De Sapore amaro
Laplin. XLV

Apor amarum fit ex caliditate in tertio
gradu. et siccitate in secundo gradu in
grossa suba. Unde caliditas cum sic-
citate multum subintrat multum distungit.
vnde instrumentum ledit et fit sapor amarus
abominabilis gustui et contrarius. Ad cuius
compositionem quatuor elementa conueniunt per
portionem quidam sed magis inequali. Ibi enim
ignis et terra dominant. sed plus est ibi de igne

quam de terra. Unde de maiori dominio caloris
magna fit ebullitio. Unde aque et aeris partes
magis dissolunt in ignem et ter estres
condensant. sed quia mediocre est dominium
siccitatis non attenuat. et ita substantia res
manet grossa. in qua ex actione caloris et sic-
citis fundat amaritudo. Omnia autem ama-
ra prestant gustum magis quam aliquid alia que
habet simplicem saporem. quia maxime faciunt
continuitatis solutionem in lingua. Licet autem
amara habeant minorem caliditatem quam acu-
ta. maiorem tamen faciunt solutionem per conui-
tis propter sue substantie grossitatem. que se
interponit et compimento maiorem efficit
lesionem. Item amara sunt cholere purga-
tiua. Vel quia cholere sunt similia in compo-
sitione. Vel quia cholera cum sit porosa permittit
amara suos poros subintrare et diuidendo
partes a primo eam faciunt fluxibilem et chole-
ram liquefactam sic educunt. Item amara sunt
appetitus excitatiua. quia cholera educunt que
tamquam res leuis solet colligi circa officium
stomachi et appetitum debilitare. Ad hoc etiam
facit amarorum grossitudo. quia compingit ciba-
ria in fundum stomachi. et sic superiora inanita
cibum petunt. Item amara splenis et epatis
sunt expoliatiua. Nam calore suo poros ape-
riunt et humores dissolunt. et grossicie sua
compimento humores resolutos educunt
Item amara sunt straria vermibus lumbi
corum interfectiua. nec mirum. quia vermes illi de
phlegmate corrupto accidunt. de phlegmate
teque viuunt. ideo cholera et amara eis ad-
uersant. quia cholera phlegmati strariat. Item
spiritalibus membris sunt nociua. et tam per aspe-
ritatem substantie quam per interitum siccitatem eorum
dem sunt exasperatiua. Item amara in ex-
terioribus sunt seruatiua. Si enim distempe-
rent cum aliquid liquido. habent illa tria que sunt ne-
cessaria ad seruaciones. Tantu enim consumunt
quantum dissolunt. et subintrent in profundum
Acumine et calore suo grossas etiam habent
substantiam ex qua rem inuant et faciunt eam
minus passibilem. Item frigide arctice et
paralysis sunt curatiua dissoluendo mater-
iam et consumendo. Item frigide scabiei sunt
desiccatiua. Item meatuum renum et vesice
sunt apertiua et calculi dissolutiua. matri-
cis confortatiua et menstrualis superfluita-
tis prouocatiua et educatiua. et ad multa alia
sunt magis necessaria quam dulcia. quibus gu-
stui sunt nociua.

accidentibus. s. De Saporibus

De Sapore acuto XLVI.

Apor acutus fit ex caliditate et siccitate
te existere in q̄to gdu cū suba subtili
vñ fit poroz nimia aptio et p̄tū se
gregatio. et qz suba et est subtilis multū pe
netrat et subintrat vñ organū gustū suo acuo
mine incidit. ad cuius p̄fectōz q̄tuor elemēta
p̄ueniūt. s. nō cōlū qz p̄l p̄currit de igne et
de terra q̄ de alijs. et t̄do p̄p̄ dominiū ignis
acute sunt et valde calida et a t̄ra valde sicca
Ex maris ac domini calor maris fit ebul
litiō et resolutio aereaz p̄tū et aq̄az in igne
as. vñ ignee p̄tes acuiūt et ex nimia siccitate
suba desiccant. attenuat et subtilizat. et ita fit
acutus sapor ex magno dñio calidi et siccī in
suba tenui et subtili. Sūt autē acuta corrosi
ua qz valde sūt calida et sicca. et fit dissolutio
magis suba subtilis et acuta subintrās p̄tes
a p̄tū dissolat et ita fit corrosio. Itē acuta
sūt inclinata et dissolutiva qz ex q̄litate et suba
dissoluit et separāt p̄tē a p̄te et p̄funde ino
trat et t̄do dissoluit et incidit. Itē p̄tū ap
peritūe sūt p̄fortatiua qz mebroz p̄sumūt
sup̄fluitatē. Vñ p̄tū inanis fit rōne vacui
appetit. mordicat etiā nervos sensibiles et
pugnat acumiē suo. et sic p̄ngēdo excitat appe
titū. Itē p̄tū sunt nutritiva qz ex nimia ca
litate et siccitate p̄tū fit adustio q̄ diges
tio. et t̄do dāt modicū nutrimentū. p̄terea suba
tilis sūt sube et t̄do de facili p̄sumūt. et a mem
bris cito dissolūt. Insuper nase sūt p̄tū ex sua
p̄plexione et t̄do qz abominabilia sūt nō ap
petit ea nasa s. p̄tū abhorret et repellit.

De Sapore acetoso. Ca. XLVII

Apor acetosus fit ex frigidityte et siccitate
te existere in q̄to scdo cū suba subo
till. vñ acetosū ligue appositū q̄litate
bus p̄strigit. s. ba penetrat. et ita ex duobz cō
trarijs acōsibz fit sapor acetosus. ad cuius cō
pletionē q̄tuor elemēta p̄ueniūt qdā p̄port
ione s. nō cōlū. Est autē ibi dñius aq̄ et t̄re medio
cre et ex mediocri dñio aq̄ est ibi frigiditytas
mediocris. et ex mediocri dñio t̄re mediocris
siccitas gñat. ex frigidityte autē rep̄mit calor
q̄ rep̄ssus modicū facit ebullitōz Vñ igneas
p̄tes et aereas resolut d̄ facili et p̄sumūt tāq̄
subtiliores f̄tiores sūt et aq̄as dissoluit S.
p̄ sui putrate eas p̄sumere nō p̄t Vñ p̄tes il
le subtilizat s. nō p̄sumunt. et ita frigiditytas et
siccitas dñiant cū subtili suba sapor gignit
tur acetosus acetosa. puocat appetitū. quia
ex frigidityte et siccitate motū hūc ad cētrū.

Vñ p̄p̄mūt cibaria ad fūdū et sic os st̄dachi
euacuat. q̄ sentēs suā inanitōz cibū appetit.
Itā desiderū p̄posita est opatio ex appetitū
ua p̄tate nasa et aiali sensibili. Itē solunt
vētre plenū et p̄stipāt inanitū. nā subtilitas
sube acetose inueniēs multā hūiditate i sto
macho incidit eā et subtilizat. et sic eā facit ad
fluxū et euacuatōz. S. q̄n stomachus evacu
p̄ua inueniūt hūiditate quā acetosa desse
cāt siccitate et cōstringūt frigidityte. Itē op̄l
latōes splenis et epatis aperitū. qz nō q̄litate
s. sube subtilitate hūores in p̄tū ap̄tū ino
cidit et dissoluit. Itē acetosa spiritalibz b
sunt frigidityte coartate et siccitate exasperas
te Itē posita i exterioribz calidos humores
reperiūt. Vñ t̄bile inflat et retentiōe mē
struoz. vñ emoroidaz. i calido aceto lore d̄
facili demiscēt. De h̄ q̄re s. in tractatu de
aceto. lib. viij. vbi tractat de vitibz et de vino

De Sapore pontico Ca. XLVIII

Dñic⁹ sapor fit ex frigidityte et siccitate
p̄tate existere i certo gdu cū grossa suba
Vñ et p̄tū appositū ligue p̄strigit
et suba intrās poros p̄tes p̄desat et ita accu
rit sapor q̄ p̄tū appellat Ad p̄tū saporē
p̄ficiēdū q̄tuor elemēta cōueniūt cū maiori
tū ineq̄litate qz dñant aq̄ et t̄ra ignis et aer
substāt. Ex forti acōsibz aq̄ fortis fit frigidity
tas. et ex t̄ra multa siccitas. t̄do nō p̄tū fieri p̄
fecta t̄mūtatio cū ibi sit defect⁹ caloris et
hūoris Vñ cū frigiditytas et siccitas ibi habe
ant dñius necesse ē vt suba remaneat grossa
ex dñio frigiditytas et siccitas. H̄z autē p̄tū
por h̄p̄lū vt dī. Itā. qz p̄tū saporē p̄tū cū
sapore delectate magis delectat. et cū tristate
magis p̄tristat. et t̄do h̄. qz p̄tū saporē ad iūcta
res dulci et vinctuose si ingrediat poros facit
illā dulcediēz ibi dñit⁹ p̄morari. et ita firmi
tū p̄mūt tūc delectatōz dñi durat. sile est de
hūore p̄tristate Hinc est qz caro q̄ ossibz ē vt
cina locū dñiōz h̄z saporē. Ossa ei sūt melan
cholica. s. frigida et sicca. Caro p̄o i sui nasa
dulcis est et sanguinea. et ita ē ibi p̄tū saporē et
dulcedis mīctio. p̄tū qd et maior delectatio
Itē etiā caro ceruina ē locūda et sūt bouina
qz p̄stipāt p̄tū saporē et p̄plexiōe melancholia
ca aial et dulcedo ex p̄te carnis. cōuērtio ē
de abstīntio et fumo t̄re q̄n cū eis associat
amaritudo magis cōtristat gustū vt aloē l̄ alē
qd sile. Itē p̄tū appetitū excitat et p̄tū p̄tū
dñi latant. et t̄do ē cōp̄ssio cibarioz. ad iferiō
ra ad instar t̄ocular. an p̄tū dñi p̄o cōstipāt

p

qz stringūt nervos z opilat meat⁹ z ex sub
stantie grossicie z frigiditatis et siccitatis q̄lita
tes. Un z supra clbaria retinent z exte nō p
mittūt. Itē grossicie sua epaz z splenē opil
lāt calculū generāt cholericā z stiacā passio
nez excitat, obturādo sua grossicie intestina
simū ac fumū exte nō pmittūt. spiritalia etiā
mēbra ledūt et guāt. qz ea exasperāt z desicc
cāt. exēp⁹ at apposita vomitū sedāt, tumores
calidos repmūt. sāguis fluxū iterceptūt atz
sistūt, nervos pcutiūt, dētes exacerbat.

De Sapore stiptico **Ca. XLIX.**

Apoz stiptic⁹ ex frigiditate z siccitate
i mediocri suba generat. ad e⁹ pfectio
ne q̄ttuor pueniūt elemēta q̄dā apoz
tōe ineqlī. nā aqua z tra ibi p̄dūant, s̄ nō
tantū q̄ntū in pōtico. ex aq̄ aut accedit frigid
ditas et ex tra siccitas generat. ex frigidita
te depmūt calor q̄ repcullus pūā fac ebullit
tione. Un z suba p̄az resoluūt s̄ nō psumūt
S̄ ex siccitate aliq̄ntulū p̄denāt. et qz sic
ctas nō p̄t oīno desiccare nec oīno p̄sumē
re remanet suba mediocritas, z ita p̄z qz sapor
stiptic⁹ causat ex frigiditate et siccitate i sub
stantia mediocri. et in h̄ differt a pontico q̄
ex eisdem causis q̄uis min⁹ remissis in sub
stantia grossa radicat. itō stiptic⁹ sapor sub
pontico continet fm̄ Jsa. q̄ tm̄ septē sapor
dē esse differētis. sub pontico stipticū cōp
hendit. Unde fm̄ ipm̄ ponticitas est inten
sa stipticitas, z stipticitas remissa pōticitas
yū nō differūt simplr fm̄ spēm. sed solū fm̄
maiore intensionē vel minorem. z ideo vter
qz cōuenit cū alio in effectū, sed fm̄ malus
et minus.

De Sapore insipido.

Caplm. II.

Apoz nonus dē insipid⁹ siue sine sa
pore. z h̄ potest dici duplr. s̄ puative
z positive. puative dē insipidus cui
us sapor sensu nō p̄t p̄bendī vt sapor aq̄
q̄ gustu nō p̄cipit p̄pter elus maximā similit
udinē ad organū gust⁹. qz aq̄ est simplex in
rēpectu lingūe q̄ q̄ttuor recipit i sua p̄posi
tione. Positive dē sapor insipid⁹ q̄ vltra p̄mū
gdū ad aliq̄ vltiore saporē nō est sensū
determinat⁹. vt est albumē oui c⁹ suba ē me
diocritas et caliditas vlt frigiditas p̄mū gdus
distantia sensibiliter nō excedēs. talia insipi
da sunt cucurbitē. citrulli melones. z h̄mōi
quoz vsus pl⁹ puenit medicīne q̄ dīete. pa
rū em̄ nutriti. quia saporē nō h̄nt delectabi

lem z substantiā habēt fluxibile. hūiditate z
frigiditate sua sicut m̄tīgāt. calozē z chole
rā extingūt. fleuma augmētāt. z q̄ttidanas
febres generāt. z oīns alias fleumaticas fr
gidas s̄z et hūidas nutriti vel puocat pas
siones. Sapor itaqz insipid⁹ causat ex frigi
ditate et hūiditate in substantia mediocri.
ad cui⁹ p̄pletōem sic et in alijs q̄ttuor pueni
unt elemēta sed nō eqlī p̄portioē. qz aq̄ z aer
p̄ncipaliter. terra secundario p̄dūat. p̄t fort
ozē s̄ frigiditate z mediocritate siccitate partes
igneae et aeree resoluunt in aqueas z i terre
stres. sed quia resistit dominū hūiditatis
nō potest cōpinger siccitate terrea ipa sub
stantia. Relinq̄t s̄ substantia mediocritas cū
dominio frigiditatis z hūiditatis q̄ sūt p̄n
cipia sūt saporē q̄ abusuē sapor insipidus
nominat. Deciglt de saporibz simplicibz q̄
ad eoz differēntias et naturas dīcta s̄a suffi
clant. q̄ oīa de dīctis Jsa. Cōsta. Gal. z ali
ozuz autoz medicīne breuit̄ sunt excerpta.
Sūt aut quidā compositi sapoires sicut et
mixti sunt colores pariter et odores. z h̄i sa
pores fm̄ diuersas compositiones diuersis
mode opant. qz alio modo sapit i solidis.
alio mō in liquidis aliter in sensibilibz et ali
ter in inanimatis. d̄ q̄b in naturis z p̄p̄ieta
tibz rez et corpoz animatoz z inanimatoz in
libris p̄cedētibz est ostensū. De liquoribus
tū in q̄b fūdati sūt sapoires aliqua arbitroz
h̄ supplenda q̄ in libris supioribz causaliter
sunt omīssa.

De Liquore **Ca. LI.**

Liquor est liq̄dus humor in plantis
et animalū corpibz p̄ digestiōem ge
neratus. eliquat⁹ violētia. vel natura
de substantia corporis mixti vel expressus.
Quilibet aut humor nō vocat liquor s̄z so
lus ille q̄ artificialiter vel naturaliter liquat⁹
de plantis et rebz animatis. vt lac z vīna
de animalibz. vīnū et oleū de arboribz. mel
de floribus. sciera de fructibz. ceruissia d̄ gra
nis. orizacra de pomis siluestribz granat⁹.
Et inter hos liq̄res quidā sunt cōpositi z q̄
dam simplices. nā cōpositi dīcunt q̄ cōfecti
unt ex diuersis q̄ pariter cōmīscēt. Sim
plices p̄o sunt q̄ ita p̄manent sine cōmixtōe
aliqua put a suis subiectis p̄mū⁹ pducunt
nullus tū liquor ē simplex absolute p̄ter so
lam aquā q̄ simplex dē. put in elemētari per
manet puritate. Alij at liq̄res oēs sic et h̄u
mores ex q̄ttuor elemētis p̄stītuūt. simplices

accidentibus. s. De Liquoribus

in dicitur qd cum alijs non miscetur. Simples
etiam dicuntur in quibus simplices elementorum qualitates
ex prima compositione dominantur, et a terrestri secu-
laria naturaliter vel accidentaliter per colorem
Sed cum varias compositiones liquorum et qualita-
tum elementarium predominantem complexionem varios for-
tunt odores pariter et sapores. Nam illi liquores
in quibus predominant calidum cum humido sunt dulciores
In quibus autem calidum cum secco sunt acutiores. In quibus
vero preestit frigidum cum secco sunt acetosiores
res et stipticiores. In quibus frigidum cum humido
sunt gustui insipidiiores. Vt in pissana. et
humi. Quidam autem liquores de quibusdam arboribus
icillis corticibus per attractum calorem solaris spores
te egrediuntur ut balsamum et rebusibula lachryma
et calore pus mutantur et myrrhe subaz idu-
rant. Quidam vero de fructibus arborum per exsiccationem
colliguntur ut vinum oleum sciera. et humi. Qui-
dam vero per exsiccationem ignis liquidiores partes quod
runda lignorum in extremis educuntur magis
artificio adhibetur ut colophoniam. pice. liquida.
oleum iuniperi. et filia. Quidam autem ex herbis
succis exprimitur. ut opium. aloë. et humi. et po-
stea calore ignis vel solis desiccant. Et quidam
ex rore celi extrema florum profundentes et se cir-
ca eorum superficie inuiscantur apud misterio. com-
ponuntur ut mel. Et quidam ex ventis terre hauriuntur.
ut aqua salinaria. nitrosa. alumina. et huius-
modi. de quibus arte vel natura fit sal niterium alu-
mine. et humi. De his omnibus liquoribus differentiis
proprietas et causis sufficienter dictum est super
li. xvij. de herbis arboribus et eorum succis. et li.
xviij. de ventis terre. et li. xviij. de passionibus aeris
ubi tractatur de natura mane et mellis quod dicitur de
aere generari. De melle tamen aliquid sunt huiusmodi dicen-
da. et de lacte fero et butyro que de animalium
verberibus emunguntur. de quibus superius est
omissum.

De Liquore in speciali primo de melle Capitulum. lxx.

El ut dicitur. Isid. li. x. dicitur a mellisse grece
id est. apibus lacte. Sic et apes vocantur
Nam apum solertia mirando nate artificis
elo parat mella quod promittitur de rore aeris sunt crea-
ta et in arundinum folijs adinventa. Unde et Vir-
gilius. Proci. aeris mellis celestia dona. vnde
adhuc in India et in arabia inveniuntur in sum-
mitudine salis ramis et folijs dependente. ut
est idem. Est autem omne mel generaliter dulce.
Sardum tamen est amara absinthij causa copia
illius regionis apicula nutritur. Dicitur autem me-
dici quod de rebus tractant naturis. precipue Sal. q.

mel pueris et iuuenibus perfectis viris in quibus
abundat calor etiam est inuicilis et nocivus. Sicut
bus autem quod quavis laborat et frigore dicitur cum
vino veteri et cibis calidis pueris. Hucus-
que Isid. li. x. c. j. Est itaque mel liquor dulcissimus
a materia purissima arte medicinali genera-
tus. cui tamen et ex calore apium mellis subaz co-
ponitur. et admixtione alie calidi se cum melle
lis suba admiscens acumen cum dulcedine est
admixtum. Unde mellis dulcedo ceteris est ma-
gis calida. et minus humida ut dicitur. Vel igitur
cum sit humis multum caloris et aereitatis et minus
terrestre itatis et aqueitatis. propter siccitatem tamen terre
et ignis multum humis siccitatis et acuminis et
minus frigiditatis et humoris. et ideo iudicatur mel
calidum et siccum in fine secundum gradus. Tamen
quod suba est est vicina temperamento mediocriter
multum est modificationum lauatium et subtilis-
simum. et suo calore grossorum humorum in corpore in-
cristum et humorum putridorum expulsum. Quia et
mel calidum acumen est pinguius. et ideo intestino-
rum est purgativum. et ad feces expellendas como-
rius. Inter tales dulcedo sic mellis multum est
humis acuminis et caloris. non tamen oppilat me-
ta splenis et epatis. sic et illa in quibus pura dul-
cedo inuenitur. ut dicitur. Isaac. c. de quatuor diffes-
rentijs dulcedinis et saporis. Est itaque mel ras-
tione equalitatis et temperamentum multum nate pue-
ritas et amicum. sicut ad membra multum assimilati-
um. peritior restaurativum. obilitum membrorum co-
fortativum. sua grossicie nocivorum fluxum iter-
ceptivum. et latitudinis pororum restrictivum. nas-
ture bene temperate custoditivum. et humorum paratorum
ad fluxum nimium cohibitivum. nihilominus est
mel nocivum humorum laxativum. nam prius ha-
bet qualitates in effectu. et huiusmodi prius materie
dispositiones in quas agit. Nam nimis laxas
reprimat et stiptat. nimis duras dividit et res-
laxat ut dicitur. Isaac. Est autem mel purativum mundifi-
cativum amaritudinis temperativum. et ideo ponitur
medicinis ad preservandum et ad modificandum
et ad amaritudinem speciem temperandum. ut dicitur in aneto
todario. Alcolat. Tamen mel crudum non multum
bene despumatum valde est ventosum et inflativum
rugit in ventre generativum in malos humo-
res facilliter perversum. splenis et epatis visco-
sitate sua oppilativum. cholere inflammativum. et fe-
bris diurne inductivum. hypochondriorum excessi-
um. illacis et cholericis nocivum. Vel igitur dicitur.
Constat. et Isaac. in diet. diversas huiusmodi actiones.
quod in quibusdam salubre est et sanitatis custodi-
tivum. in quibusdam vero stipticum est et morbosum

generatuum. et est veneni occultatum.
quia quanto magis rufum tanto magis est
calidum et acutum et hūor magis incisum per
neratiū et colatiū. qnto magis est albu mi
nus est calidū et acutū. et tāto meli⁹ qnto dul
cius purius et odorabilius inuenit.

De Fauo Cap. LIII.

Fauus a fouēdo est dicit⁹. Nā fauus
f. dr mel mixtū cū cera. infra em cellu
las de cera mro artificio cōpositas
apes mel recolligūt. et cōlūqris subaz intus
fouēt. et sic dr fau⁹ qī fons sine fouēs. eo q
mel foueat et p̄tineat itra se. Vel fauus a fa
uore est dicit⁹. nā valde fauorabilis gustus ē
et delectabilis ad edendū. Vñ fm Jsid. lxxx.
Fauus a fagin grece dr. qz magis comedif
qz dibif. fagin em grece est comedere latine.
Quidā tū vocāt mel fauū a cera eliquatū et
optime depuratū i q summā dulcedinē gu
stus experit. Fauū mellis perit et requit ma
xie aīal qd ab amore mellis melota dr. vñ
a melle melusyl melota ē dicit⁹ vt dī. Hug.
Silt⁹ vsus sup omia mel dīlūit et p fauis
extrahēdis nō sine sul dīscrimine i arbores
altas scandit. Aliquies at inter fauos vt dr
Arist. li. viij. in pfundo aluearis generatur
qdam p̄mes pul sic arancee. et qn crescūt faci
unt texturā circa fauos et dīant sup totum
aluear et ideo putrescit mel rē. Itē ibidem.
bonū est mel qd extrahit de noua cera. Nā
mel qd dū manet in cera antiqua fit rubeū
et corruptio ill⁹ mellis est sic corruptio vls
ni in vtribus. et ppe h dr extrahit. et est mel bo
nū qū est simile auro. vt dī. idē. Item dr idē
q apes sedēt sup aluearia et sugūt qd est sup
perfluū in fauis. et dr q si nō faceret h. corru
peret ill⁹ qd est in fauis et generaret aranea
et sedēt sup fauos et solite custodiūt ne illa
aranea inualecat. et si inuenerint cā sit eis cō
bus. aliter at oēs morerent.

De Mulsio Ca. LIII.

Mulsio est portio vel poculū ex aq vel
m vino et melle mixtū qd greci melli
cratū vocāt. sicut et hydromel quod
ex melle et succo mactianorum est cōmixtū
sicut et rodomet dicitur eo q succo rose mel
miscetur.

De Hedone. Ca. LV.

Hedone vel medus qst melius dr Et est
m pot⁹ p̄fect⁹ ex melle et aqua. optime de
fecat⁹ et decoctus. qui si crud⁹ fuerit et
mel min⁹ bñ despumatū in statōem generat

in ventre et rugit⁹ ac durissimas torsiones.
et qz de facili resoluit in fumos caput perit
et diuersas et ingerit passiones. Benefo de
coctus et defecat⁹ gustū delectat. vocē claris
ficat. arterias gutturis et cannales pulmo
nis mūdificat. cor letificat et p̄fortat. corpus
nutrit et impinguat. epaticis tū et splenetis
et calculosis min⁹ p̄perit. qz meat⁹ stringit et
opillat. qūqz cū myrto et alijs herbis aro
maticis condit⁹ vt sanior reddat et odorator
et diuturnius custodiat.

De Lareto Ca. LVI.

Laretū ex vino et melle et sp̄s aro
c maticis est p̄fectū. Nā sp̄s aromati
ce in subtilissimū puluerē p̄terūtur.
et in sacco lineo vel mūdo cū melle vñ zucas
ra reponunt. vino aut optimo sp̄s pfundū
tur et repfundunt. quēadmodū fit licula. et
tādū renouat p̄fusio donec virtus sp̄s vñ
no incorporet et optime clarificet. vñ a vino
p̄bit fortitudinē et acumen. a sp̄s aut recta
net aromaticitātē et odorē. s; a melle dulce
dinē mutuat et saporē.

De Pigmento Ca. LVII.

Pigmentū vt dī. Hug. dr qī pyllis mē
p tū qd scz in pylla est p̄fusū. nā in pylla
sp̄s aromaticē agūt ex qbo arte p̄s
gmentaria quedā delicata pocula et electua
ria conficiunt. vnde et pigmentarij dīcunt
tur q species vendūt. conterūt. p̄ficiūt et cā
ponunt.

De Oximelle Ca. LVIII.

Oximel dr acidū mel. eo q ex aceto et
o melle et materia cōficat⁹. Nā p̄mo
acetiū cū herbis necessarijs et radicib⁹
bus diueticis diu decoquit. colato aceto
mel pur⁹ optime defecatū addit. et ad lentū
ignē vsqz ad spissitudinē itez decoct⁹ et bullit
tur ac depurat cū albumine ouis cū aceto dīl
tempato et in oximelle par⁹ decocto. nā oēs
immūditas mellis et herbaz ad se attrahit
albumē ouis et supnatādo vsqz ad oximellis
supficē secū ducit. quas immūditas cum
penna pigmentarij seu medicus caute remo
ueret deponit. et sic oximel in pyxide munda
reponit. Datur aut cū aqua calida ad mate
riē cōpacte dīgestōem mollificatōem dīl
sione mūdificatōem. poroz apertōem. et op̄l
lationū dīsoluōem. possit em medicina d
facili inducere p̄culū si nō p̄pararet ad faci
lēeductōem et cū oximelle nō p̄cederet dī
gestionē. Cōsimili arte et ad p̄siles vsus de

accidentibus. I. De Liquoribus

aqua et zucara cum diversis speciebus fit syrupus
nunc violaceus et laxativus, nunc roseus et
constipativus, nunc simplex, nunc composi-
tus.

De Cera Caplin. LXX.

Era est fer mellis intra cuius substantiam liquor mellis ab apibus est collectus. Corrumpit autem ipsum mel, ut dicit Aristoteles, quia nimis diu cum cere fecibus admiscetur, et ideo qui vult mel in sua puritate reservare debet ipsum tempestive a cere substantia separare. Habet autem hoc cera proprium quod inter omnium liquorum feces supereminat, et cum calciscit ad fundum non descendit, sed potius querens superficiem sursum tendit, et sic facit partes ignee et aeris quod in eius substantia dominant. Unde cera in aqua calida resoluta deorsum prout aquam et per superficiem se diffundit, nam multum habet aeris levitatis ratione cuius sic ascendit. Cera autem quanto est recentior tanto est odoratiores, ducilior, purior, et ad diversas impressionum et figurarum susceptionem aptior, et tamen foris suscepta quod scriptura in ea impressa est durabilior, et talis cera virginea appellatur. Est insuper cera multis visibus necessaria atque apta, valet enim in medicinis in confectionibus variis et unguentis. Nam virtutem habet calefactivam, resolutivam, apertivam, maturativam, attractivam, evaporativam, et consumptivam, valet etiam ad luminis nutrimentum, et ideo cera servit in deorum templis et aris et in mellis domorum. Unde a cera vel cereis dicuntur cerimonie, quia in templorum cerimoniis cereis offerebantur et adhuc offeruntur, ut dicit Augustinus, unde qui serviunt de candelis cereis in ecclesia dicuntur ceroferarii, sicut qui serviunt in regum et pontificum aulis primum ceri nominantur, ut dicit idem, Sigillis etiam cereis littere muntuntur et signantur, ac secreta occultantur, privilegia confirmant. Tabule cera simplici vel colorata replentur et ornantur, in quibus variae litterarum characteres stili officio vel inscribuntur vel etiam complantantur. Panni quoque linei ad usus varios incerantur. Libros etiam involutos turos reddit ne aqua vel pluvia perfundantur. Nam cera quandam habet viscositatem per quam humidam fugat et per pannorum poros stillicidia penetrare non permittit. In calore liquefit et deficit, frigus vero indurefcit, humiditas et humefactio ceram dilat, siccitas vero et asperis inherescit, et ideo hu-

metantur sigilla ne adhereat cera illorum litterarum et figuris.

De Cere, Caplin. LXX.

Ereus per derivationem a cera a qua format est nominatus, ut dicit Isidorus, libro, xx, de quo quidam ait sic, Hic cera nocturnos prestabo cereis ignes, Subducta luce altera sum tibi lux, Nam ad hoc est usus cereorum, ut ex eorum lumine ea que sunt in tenebris appareant et luceant in cereo. In cereo autem tria attendunt, scilicet materia, usus, et dispositio siue forma. Materia vero triplex est, Nam pro materia habet lychnum siue lignum, ut dicit Isidorus, ipsam ceram atque ignem, Lignum quod est lychnus dicitur filum est stupem et totius cerei substramentum, cera que circumvoluit est luminis nutrimentum, Ignis qui superponitur siue superascendit, utriusque est finis et complementum, Nam agens in lychnum mediante cera convertit utriusque in suam similitudinem, unde et in dispari natura mirabilem inter se habent aptissimam unionem, Forma et dispositio est pyramidalis a lato incipiens et circumferentia trahit conuerrens, Usus eius est ut illuminationis gratia candelabro affigatur vel clientulorum vel ceroferariorum manibus ante domos deferatur.

De Lacte Caplin. LXXI.

Ac liquor est dulcis et candidus in mammillis per actionem caloris ex sanguine generatus, Vel ut dicit Aristoteles libro, xviii, Lac est sanguis decoctus digestus non corruptus, Quando enim fetus propter magnitudinem non potest nutrir per umbilicum preparat ei lac a natura ex sanguine menstruo repulso ad mammillas ubi digeritur et decoquitur, et ex albedine glandularum mammillarum in candore speciem transmutat ut dicit Constantinus, li, xix, Eadem est enim materia menstrualis sanguinis atque lactis, et ideo natura creat lac propter cibum matri quo cibatur extra, non ergo debet esse lac ante tempus partus nec post multum nisi acciderit contra naturam, In illo enim tempore complet lactis digestio in animalibus que habent tempus unicum statutum ad partum, sed in mulieribus diversificatur, et propter hoc debet esse bonum lac necessario post sex menses, testis lac dulce quod est bene digestum, et fuit necessarium propter cibum animalis qui est dulcis, cibo enim omnium animalium non est nisi dulce et valde diges-

Liber. xix. De Corporaliū reꝝ

Num. vt dicit idem ibidem. li. x. vij. Itē dicit Arist. li. vj. Animalia ouātia nō habēt lac neq; māmillas. z in omni lacte ē aquositas tenuis z pars grossa que caseus dicit. z lac q̄nto est spissius tanto caseus. z lac antē malium carentiū dentiū superius coagulatur. lac vero animalis habētis dentes in vtraq; mādibula nō neq; eius sepius. z lac huius animalis ē dulce z tenue vt lac camelis eque. z post asine. Item idē ibidem. In quibusdam regionib; nō expectat caprarū impignatio sed accipitur vitica z cū ea fricatur māmilla z eribit primo sanguis. deinde quasi sanies. z post lac bonus nō peius lacte impregnatur. z nullū lac est in mamillis marū generalit̄ q̄uis aliq̄ accidet re videatur aliter. Quedam autē herbe habent humore lacreum vt cistimallus. z quedam arbores vt ficus. Cul⁹ lacte vt ibi dicit Arist. lac animalū coagulatum est. Et lac canum spissius est omniū animalū. p̄ter leporū z porcorū. Est autē maxime spissum in partu sed post subtiliatur vt. dicit Arist. li. vj. in fine. Vacca ante partū nō habet lac. sed post bonum habet. sed cū primo coagulatur fit quasi lapis. et hoc accidet quando cū aqua cōmiscetur. vt dicit idē ibidem. Item idem libro. ix. Quādo puer nutritur lacte calido dentes eius citius oriunt. post partū at z mūdificatōe lac mulieris multiplicat. z q̄dam mulieres hūt solū lac in cono māmillaz z q̄dā in alijs p̄tib; ipsaz. z q̄n lac nō bñ digerit coagulatur māmille indurescūt. q̄n tota māmilla est valde mollis. cū supuenerit aliq̄ pilus accidet magna infirmitas z dicitur pilosa z non cessabit dolor q̄usq; exeat pilus cum lacte. aut q̄usq; putrefiat z exeat. et dū lac exire nō inuenit generalit̄ menstrū. Quedam p̄o lactātes menstruant cū fuerit earū sanguis humidus. z q̄n pueri lactāt sanguine grosso z multo accidit eis spasmus. cū fuerit lactans corporis fertilis tunc nocet multitudine lactis z mulier nigra nutritibilis z melius bz lac q; alba. vt dicit idē. Consiles appretates lactis z mltas alias recitat Isid. in diet. vbi sic dicit. Lac inq̄ generalit̄ diuidit tripliciter. aut em̄ est dulce exiens nouiter a māmillis. aut est acidus siue acre iā diu mulsū aut est inter vtrūq; mediocre. Dulce autē est magis sapidū viciū sanguini z amicu i ipz de facili pueriū. z iō laudabile est ipz nu

trimētū. Est autē compositū ex trib; substantiis in p̄tute z actione varijs z diuersis vna subtiliata z mūdificatiua. altera p̄o grossa z oppilatiua. tertia ē mollificatiua z extenuatiua. nā suba aquosa z serosa acuta ē z subtiliatiua. grossa z caseosa. frigida est z grossa z iō oppilatiua. butyrosa p̄o est vinctuosa z mollificatiua. vñ lac cum sua suba aquosa z acuta est grossorū humorū inclisū z subtiliatiū viscerū lauatū. intestinoꝝ morbiditū. ventris solutiū z fecis de facili expulsiū. corruptorū hūoꝝ iter⁹ i corpe z ex ter⁹ absterfū. venaz penetratiū. oppilatiōnū splenis z epatis apertū. z maxime si fuerit ex animalib; calide complexiōis. vt ex camelis. z tale lac ē hydropicoꝝ iuuatiū. vt dicit idem. et sequit. Lac itaq; laudabile z suis trib; substantijs temperatū. sua aquositate ē mēbroꝝ mūdificatiū. sua butyrositate est venenis repugnatiū. z membrorū humectatiū. sua caliditate cibartoz ex officio stomachi ad fundū depressiū. Est et alia laus lactis. qz si r̄pate et oportuno tpe mūdato p̄us corpe accipiat corpoz est laudabiliter nutritiū. z siue sube sanguini assimilatiū. Si autē a corpe nō mūdato vt tpe nō p̄gruo accipiat in malos hūores quos inuenit est pueriū. z ipoz augmentatiū. in fumos calidos resoluit et sic erit doloris capitis causatiū. z si febris mater r̄a inuenerit erit caloris febrilis inflammatiū. vñ si calorem naturalem inuenerit debile ē facili acceit. z fiet in stomacho acetosū. Nā q̄n ē humor nimis⁹ z p̄uus calor acetositas vñ putredo rheumatis generat. z iō lac nō est frequēter sumēdū nisi corpe ex tpe tēpato z stomacho ianito. Nā si corpe a putridis hūorib; z choleris fuerit vacuū et depuratiū si lac bñ digestū fuerit multū z bonū prebebit corpi nutritiū. laudabile generabit sanguinē. carnē augmētabit. hūectabit corpus z exteri⁹ in supficie faciet tenerum atq; pulcrū. vt dicit idem. Itē dicit idem. Rursus lac inq̄ b̄tētes ieiunos ē puenit z calidū ēē q̄n vberib; est viciū. nec est aliqd comedendū q̄usq; lactis suba digerat. optet etiā vt labor et mot⁹ nimis⁹ caueat q̄usq; descendens ad decoctōis locū digerat. qz ex inordinato motu z calore nimio subito generato ei⁹ vinctuositas in fumū nociū resoluetur z grossiorū premanēte indigesta multiplex corruptio generaret vt dicit idē. Electū

accidentibus. s. De Liqueoribus

aut lac ut dicit debz hie qtuor qlitates. colorē: odorē: liqrem z saporē. Colorē albissimū claz a citrinitate z rubore z liuiditate maxime alienū. Odorē gratū ab horrore et z gravitate remotū. Liqrem inter subtile et grossū mediū. cui mediocritatis signum est si gutta sup vngue posita remanet continua z nō liqscit. cui guttule forma inferius est lata z supius est acuta. Saporē bz acceptabilem qñ nec amaritudine nec salsedine nec acedine est admirū. In oēs aut istas differētiās lactis femineū magis credit esse tempatum. qz omne lac naturam z cōplexionem animalis cui est: naturalitē imitat. et iō qz humana cōplexio marie est tpata. iō z muliebze lac marie est tpātū. ppter qd marie est nutritiū humectatiū z aspitatis anguloz oculi potissime mitigatiū. Et qquid de bonitate lactis sup dictū est totū pcurrit i hoc lacte.

De Lacte camelino Caplm. LXII.

Ac camelini ex animalis calida complexionē. ceteris est magis calidum z plus subtile z minime vinctuosum z minime nutritiūz diureticū z oppilationem apertū. Et ideo hydropicorū ex oppilationē est potissime iuuatiū. Nam camelus nature est calidissime. ppter qd calor dominans sanguinis attrahit vinctuositatem. z ideo sanguis remanebit sine vinctuositate. Cum igitur lac nihil aliud sit qz sanguis secūdo decoctus. sapor sanguinis cameli salus est z acutus. Et iō humorū est incisivus subtiliatū z grossicie attenuatiū. Quere supra de camelo in tractatu de animalibz

De Lacte vaccino Caplm. LXIII.

Ac vaccinum lacti camelino est oppositū. Nam vacca nō habet tantūz caloris ut sanguis attrahat vinctuositatem. z ideo ei lac fit valde vinctuosum z maxime nutritiū. Plus em nutrit lac vaccinū qz pecorinū. qñuis pecorinū sit magis calidū qz vaccinū. Cui ratio est ut dicē. Qñ lac vaccinū nō tantū habeat caloris qñtū pecorinum pua vinctuositas sibi sufficit: z tota illa remanet in lacte z exuperat caliditatem. z ideo magis nutrit. quia substantia vinctuositatis nutritibilior est qz caseata. qz calidior z humidior z calori sanguis vi-

cinior. faciliōz in sanguinis mutationē. z illa ut dicit antiq meli z citi nutrit qz citi z facili in sanguinē cōmutant. ut dicit ibidez. Lac tñ pingue meli nutrit qz ipa piguedo qz calidior est. qz suba lactis habz aqlitates liqdas subtiliantē interiora corpis penetrant. Sed sola piguedo aereitate sua supnatat. z ppter humiditatis sue substācialis grossicie cito coagulat z indurat. Et iō lac vaccini sua aqlitate ad interiora penetrat. sua vinctuositate calores naturalē roborat. caseitatis sue paucitate naturā nō multum aggrauat: sed poti adiuuat z sustētat. ut dicit. Alio ergo. mō est lacte vtēdū ad nutriendū. qz tūc tribo ei substātijs parit est vtēdū. Alio mō ad mūdificandū z calozē mitigandū. qz tūc ferositatē liqmen est a butyrositate seqlstrandū. Alio mō ad calefaciēdum z humectandū: z tūc butyri vinctuositate est vtēdū. Lactis em vsus pferat fm subtilitātē z grossicie z mediocritatē. ut dicit idem. Subtilitas at attēdit suba z in actiōe. In suba illud est meli qd cōplexiōi hūane vicini est. ut lac femineū qd tāto est vili qnto māmille est vicini. Efficaci est ei p venena. ptra renūz vesice mala. contra pulmonis vulnera si multum aerē nō tāgat: z ei pte aeris qlitas nō immutat. Subtilitas pō i actiōe qñ ei butyrositas cū caseata sepat. et aqlitas tūc cū acumine auget. vtz i camelino. qz minime nutrit. calore tñ suo z subtili liqre hydropicis subuenit z succurit. Lac pō grossissimū ē vaccinū z mī ceteris liqdas z aqlsum. minus acutū z magis butyrosū. Vñ bñ nutrit. stomacho puenit. mēbra cōfortat. calozē epatis z stomachi refrigerat. corp impinguat z augmētat. vulnera intestinoz z matricū sanat. Est aut tāto meli z salubrius si lapidibz fluatilibz accensis et intus extinctis tota aquositas p parte maxima psumat.

De Lacte caprino. Caplm. LXIII.

Ac caprinū inter predictas differētiās tenet mediū. qz in suis tribo substantijs post femineum esse dicit potissime temperatū m. z iō contra pulmonis vulnera z renū ac vesice vicia cuz zucara multū pfert. Eius serū a caseo z butyro seipatum maxime est colatiū mūdificatiūz z cholere repelliūz. Lac aut capnum per se

Liber. XIX. De Corporaliu rex

multū bibitiū ī stomacho d' facili coagulat.
Et id ne noceat cū modico mell' z sal' gēne
rpef' z nūq' coagulabit. z si icipit coagulari ī
stomacho dissoluē. Et q' capre pascunt siccs
z ramoz extrahitibz earz lac min' est aq'sū z
mag' stipticū z stomacho pgruū. Nā lac ex
pascuis diuersificat. Nā q' pascuis tenet' z re
cētibz herbū lac faciūt aq'sū z subtile qd' sto
macho est nociuū. Que p'o herb' latatiuis.
lac faciūt morzificatiuū z neruoz pūgitiuū
z est nociuū z laratiuū.

De Lacte pecorino.

Caplm. LXXV

Ac pecorinu mag' ē calidū z siccū q's
vaccinū. min' h'is butyrositar' z pl'
caseitar'. z iō min' nutrit n' corpi ita
puenit vt vaccinū. Dōstrat at' h'et gūrate
sui odor'. Nā vt d'r Sal'. Lac pecorinu ī o
dore ē gū' q's vaccinū. z iō mag' plegmatiz
cū. mag' aut nutrit q's capnū. s' min' q's vac
cinū. Cū min' ē rpatū q's capnū.

De Lacte asinino

Caplm. LXXVI

Ac asininū est rpatū z nutritiuū resū
ptiuū v'etris tū solutiū z neruoz res
mollitiūz mebroz siccitate z calore
induratoz hūectatiū. pectoris iuuatiū et
russis z abelū' difficil' mitigatiū. vulnerū
renū z vesice curatiū.

De Lacte caballino.

Caplm. LXXVII

Ac caballinu vicinū ē h'z ad camez
linū ī subtilitate z acumie z calore. ī
apostematibz matricū est iuuatiūz
aperitiū z mēstrual' sūc' puocatiū. si cau
sa mēstruoz calida sit z sicca. quā p'rietatē
habz illud lac ab omī lacte alio sepatam. vt
d'r Isaac.

De Lacte porcino.

Caplm. LXXVIII

Ac porcino fm' Isaac. est subtile z aq'
sum q' ex sua frigiditate incocū rma
net z idigētiū. Et iō si fm' medicinam
accipiat pūū aut nullū pfert iuuamētū. s' si
fm' cibū cū succo hordei sit cocū bonū ge
nerat hūidū nutritiū. vt d'r idē.

De Lacte anialiū

Caplm. LXXIX

Ac animalū pūū valde vicinū ē est
subtilez aq'sūz. q' aquei hūiores adu
nā ī aialibz rpe p'e. q' os matricis
claudis z lac aq'sis hūoribz pūmīscet. z iō eo

rpe est nociuū vomit' z fastidiū. puocatiūz
asperitat' remolliūz z villoz ī stomachi lubri
cariū. v'et' lapariū. durz ad digerendū. et
stipticū ī stomacho coagulatiū z pessima
rū infirmitatū generatiū. z ex fumo ascen
dēt cerebri p'cussū. z dolor' capis causas
tiū. serozis dētiū z anbelū' induciū. Uū
si lac fuerit corruptū vel pl' debito assūptū.
vel alio mō v'l rpe q' expedit sit acceptū m'l
raz infirmitatū est generatiū maloz hūoz
rū z libricoz est nutritiū. bonoz hūoz est
corruptiū. arenaz ī vesica z ī renibz adu
natiū et putrefactiū. caloz nāsal' debili
ratiū. z īnāsal' calozis ac febris īnflāma
tiū. gūgūmaz z dētiū infectiū. pustularū
pessimaz z scabiei ī pūū causatiū. rugū
z v'etositat' exēctatiū. oppilationū renis et
epatis effectiū. stomachi gūatiū. z lubrici
tate sua cibarioz aū digestioz expulsiū. z
siclienter īnductiū. Hūoz z mltas alias
inducte lac' corruptio passionēz. s' h' d' las
cte bono z malo nūc dicta sufficiat.

De Sero Ca. LXXX

Erū ē lac' p'o aq'sa a lac' alta p'p
coaguli seq'strata. nā coaguli p'cos
butyrosas caseolas sū lūg' z ab est
qd' lūgū ē z aq'sūz diuidit z discernit. Cū
effect' sup' recitant. h'z em' p'tez putredis
lauatiū. nā īnēstina lauat z vulnera īstet
noz d' sanie mūdificat. pect' purificat. sūm
sedat acumē cholere rubee mitigat. scabiei
īmpetiginē mūdāt. splen' z epaz deopillat.
Quere s' ī p'mo fm' Isaac.

De Butyro Ca. LXXXI

Butyrū a buēdo. ī pfundēdo ē dicitū
b v'dicit' Hugū. sua ei vinctuositate
et humiditate habet imbūere et per
fundere corpora que cōtingit. Nāz butyr
est flos lactis multū habēs caliditatis hū
miditatis cū domīno acritatis. rōne cū
h'z multū vinctuositat'. Est ei butyrosa sub
stantia naturaliter calida z hūida viscosa z
vinctuosa hūane complexionī vicina. v'de
Isaac. vū sepe comestū stomachi ē hūecta
tiū. ventris solutiū. marie si recēs fuerit
Et iō antiqui vt dicit idē assimilauerūt
butyrū oleo mīcro pīnguedini. dīcētēz q' si
quis acceperit valet sreatū de pectore z d'
pūmone marīne si īb' fuerit apostema. q'z
p'prie est maturatiū z humorū dissoluti
ūm z superfluozum pectoris mūdifica
tiū marīne si cū melley' zucara comedat

accidentibus. s. De Liqueoribus

S; tunc min⁹ e maturatiu⁹ z excreatōis am-
pli⁹ inuatiu⁹. vt d^r idē, sub dēf ibid⁹. Buty⁹
repu⁹t venenis. mebra hūerat Aspiratē
oculor⁹ ei⁹ lotura mollificat z emūdat. apo-
stema dissoluit z maturat. Vnlnera pulmo-
nis guttur⁹ z pector⁹ mire sanat. Renā z ite-
stinor⁹ morsuras mitigat. neruos iduratos
z scotos seu spasmatos mollificat atq; laxat
vt d^r idē. Dicit at^r Auic⁹. q³ venena interi⁹
supra singulare p^rsidit^r est. si itoricat^r buty⁹
in lacte calido resolutū bibat i magna q^{nti}-
te. Nā vinctuositate sua oppilat meat⁹ ne ad
cor ascēdat Bito^ris veneni. Preterea venēo-
sitate totā ad se trahit z ipam inuiscat. p^r vo-
mitū euacuat de corpe z educit. vt d^r idē
Fit at^r sic. Flos lactis siue supenatās pingue-
do recolligit in vase mūdo z cū qdā lato liq⁹
rotūdo z p^rforato diutissime pcurit p^r violē-
tiā z mouet. ex q³ mori calor natural^r i suba-
lactis excitat^r z p^rforat^r totā vinctuositate in
simul recolligit. q³ sua lenitate superficie perit
Serosa p^o aq³sitas cū p^rib⁹ caseat^r inferi⁹
descēdit z buty⁹ ose sube tanq³ nobilio^r cer-
dēs fūdū perit. Et illa buty⁹ osa suba q³ ena-
tat i superficie recolligit^r z ad vsus varios et
necessarios i vase mūdissimo refuat. qd³ qn⁹
to recēti⁹ tāto est saporos⁹ z gustui delecta-
bili⁹ inuenit^r. Est aut^r in pncipio molle z liq⁹
dū sed paulatī calore naturali i hūidas p^o-
tes inualescēte z eas p^rsumēte mediocrit^r in-
durefcit. Nā bñ z munde reficit z nutrit et
pulmēta loco sagimif^r vl⁹ oleo bñ p^rdit. Sal-
lit aut^r aliq^{ntulū} vt meli⁹ p^rferet. z vt ei⁹ po-
tētia hūiditas siccitate sal^r p^ret. insup^r vt ei⁹
saporositas augmentet^r Nā gustui i sapore
ē mag⁹ gūi qn⁹ mediocrit^r est salitū. qn⁹ at^r ni-
mis antiquat^r ei⁹ sapor cū odore diminiut^r.
z i gūe odorē z sapore gustui horribile trās-
mutat^r. z tūc n⁹ valet ad cibaria p^rdiēda. Va-
let tñ ad varia medicamīa z vnguēta. qz se-
pe accidit qd³ id n⁹ puenit gule. p^rgruit tñ ni-
bilo min⁹ medicine alicui.

De Caseo

Capitulum LXXXII.

Alse⁹ vt d^r Jli. li. ix. a carēdo ē dice⁹
eo q³ tādū i vase p^rmit^r q³sq; sero ca-
reat z a lacte aq³a suba sepe^r. Nā d^r
case⁹ q³ carēs. eo q³ qn⁹ ē sicc⁹ hūore carēs
seu liq⁹re. vt d^r idē Scō⁹ Hug⁹. p^o case⁹ a ca-
dēdo est dice⁹ eo q³ de facili cadit z labit^r int^r
digitos faciēt^r. Est at^r case⁹ fex lactis. Nā vt
d^r Jsa. Laseata suba lactis frigida est z gros-

sa z ad digerēdū dura. Tarde em⁹ descendit
d^r stomacho z mag⁹ attinet stipticitati q³ so-
lutioni. Et est gravis stomacho^r epari reni
b⁹ z spleni. maxie si illa loca fuerit oppilatō
nib⁹ p^rparata: z calculos in renib⁹ generat.
Et iō ppter ista mala accidētia d^r Lōstā. q³
ois case⁹ vniuersali^r est mal⁹. tñ case⁹ q³ las-
ci est vicin⁹ min⁹ est nociu⁹. Nā distinguit
Jsa. int^r recentē: veterē z mediocrit^r. Recens
case⁹ q³ adhuc recens est nō malos generat
humores. qz adhuc retinet p^rte dulcedinis
z aq³sitas ipi⁹ lactis. z iō ad digerēdū ē faci-
lior z ad nutriēdū laudabilior. z vent^r so-
lubili⁹ z maxie si n⁹ fuerit salit^r. qz salsedo
sibi sapore aufert z dulcedinē. nā nimis sal-
sus nimis est desiccatur^r z stomacho ē no-
ciu⁹. Carēs oī sale mag⁹ est nutritiu⁹ z cor-
poris humectatur^r: z magis carnis augmē-
tatiuus. stomacho tñ est nociu⁹ z de facili i
fumositates resolutur^r si stomachus fuerit
calidus. Si p^o fuerit frigidus in acetosita-
tem est de facili p^ruersus^r. Mediocrit^r ergo
salsus melius digerit^r z min⁹ stomacho est
nociu⁹. Sine sale ei⁹ de facili ē acetosus. mi-
nus p^o salsus stomacho fit morosius z sū-
guinis inēficus.

De veteri caseo

Capitulum LXXXIII.

Etus aut^r case⁹ ē acut⁹ z valde sicc⁹.
v ad nutriēdū grossus ad excreundum
de stomacho nimis dur⁹. qz si lactis
aq³sitas est acuta. Acumē tñ z siccitas coas-
guli ei⁹ dominant^r. Nā z subtilitate exrit. z iō
supfluitas corporis nō ita inde subtiliat^r sicut
alijs subtiliantib⁹. Unde duob⁹ modis no-
cet corpi. qz eius corruptio z grossicies nu-
trimenti superfluitatem ingrossat z corrūp-
p^rt. stomacho nocet. quia per acumen coas-
guli repugnat omnib⁹ aliunde inuātib⁹ z in
nutrimentū peius ipa inuāntia traducunt^r.
Unde si in corpore inuenerit grossos hūo-
res: in renib⁹ in vesica lapides parit. Gros-
sos em⁹ humores calidos z intēfos coadu-
nat z compingit. Est ergo vitand⁹ ita vetus
Nullū em⁹ p^rferit inuāmen. neq; nutrimentū
nec obedit digestionī. nec bonum generat
sanguinem. nec ventrem humectat. nec vi-
nam puocat. Sed inuēntā humiditatē cōs-
stringit z desiccatur^r. Omīs itaq; caseus vet⁹
dur⁹ sicc⁹ z spongiolus p^r siccitate z poros-
sus ad rumpēdū facilis. nihil habens vni-
ctuositatis z humiditatis corpori est nociu⁹.

Liber. XIX. De rebus diuersis

Quid autem est malus inunctuosus caseus et aser? Quod oculatus et porosus. Nam et feto subest signum humoris et inunctuositas. Qui autem porosus est minus malus quam et reces quod cum nimis est vetus. Quod ut dicitur Diaphanum. Caseus reces hinc etat veteris. perstrigit matrem elicitur vel si ab aqua abstractus asser et magis si ante pondum assumat. Vt autem ei stochi sua grossicie obturat et cibum descendere ad intestina non permittit. Per pondum autem super cibaria permittit ut torcularis et ad locum citius descendere compellit. Caseus in veteris et noui modum multum est nutritiuus propter eius sapozositatem et grossiciem. Et quod calore naturali velociter induratur. Quod etiam calor naturalis ei diuina magis tanto plus et fortius idurescit et magis membrum inherescit. Hucusque Isaac dicit. Secundum autem Diaphanum et Aristoteli. li. iii. quod erit in lacte multum casei plus erit ubi est aut caseus finis Diaphanum. Veneno sunt. Nam grossicie sua et butyrositate oppilat meatum venarum et non permittit ad cor ascendere vi veneni. Caseus enim reces appositus calidus extrahit venenum a morbo venenato. Et huius signum est. quod appositus super morsus rabidi canis aut serpentis totum cadit: casei puerit in liuore. Vnde etiam antra et alia apostemata venenosa vel extra superposita vel comesta. In multis etiam alijs puenit medicie. ut dicitur.

De Coagulo.

Cap. LXXIII.

Coagulum est lac in quondam animalium stomachis in spissatum. Quod prout lac animalium coagulat in quibus partibus tyrosia cum caseata aggregata: per seorsum aqua a partibus alijs sequitur. ut dicitur Aristoteli. li. iii. Quod inquit lac est spissum tanto caseatur et coagulat. sed lac animalium careris dentibus in superiori mandibula coagulat. Lac vero animalium hinc in vtriusque non sicut nec est sepius. Item idem dicit. Lac coagulat ex coagulo et lacte ficuum quod lac ficuum aggregat in lana deinde a bluis illa cum modico lacte: citius illud lac admisceat cum residuo. et sic totum coagulat. Item ibidem. Coagulum non inuenitur nisi in ventre sugentium adhuc ruminantium. In illis quod non habent dentes in vtriusque mandibula non inuenitur nisi in leporis. Quotocumque autem plus vetustas erit melius. et valet fluxu ventris matrem leporis parui et cerni. ut dicitur idem Aristoteli. Item li. vii. dicitur Accidit lacti quod coagulat per coagulum. quoniam coagulum est lac in quo est calor spiritualis. et ideo adiuuat et sustentat lac sic maris sperma sustentat menstruale sanguinem femine in matrice. quoniam natura

lactis et sanguinis menstrui eadem sunt. ut dicitur idem ibidem. De coagulo dicitur Isaac. cap. de caseo. Coagulum inquit coagulat prout sui acumis et caloris atque siccitatis sibi diuina quod sua humiditas finit. et quibus coagulum sit in omni caseo. minus tamen sentit in recenti propter multitudinem sue humiditatis. Coagulum itaque in stochi lactis animalium et ruminantium inuenitur cum quod sal admisceat et sic super ignem in fumo desiccatur et induratur. cuius modica pericula cum in panco lacte tepido resoluta est cum residuo lacte admixta totum coagulabit quod est coagulabile et condensat. Vnde per quod coagulum prout lactat in suba coaguli quod lris inest sube seminis masculi. ut dicitur Aristoteli. Autem Isaac et alij. Et hec dicta de Liquoribus nunc sufficiant.

De diuersis virtutibus rerum

Capitulum LXXV

Vident autem quidam virtutes tam humoribus quam liquoribus et rebus alijs inherentes. de quibus breuiter aliqua inferemus. Nam finis diuersas complexionis et virtutes diuersis rebus diuinae diuersimode replunt operationes ut est virtus apertiva maturatiua mundificatiua et. Apertiva itaque prout operatur per calidum et siccum cum subtili suba. ut patet in cepis vel succo porri in alumine et huiusmodi. ex quorum confectione aperuntur ora venarum et emorroides pronocant. ut dicitur Constantinus. Rarefactiua prout operatur per calorem et humorem. nam calor rei subam penetrat et dissoluendo humiditatem sibi obediens aperit et dilatat. ut patet in malua et sambuci mediano cortice. et huiusmodi. quod bulata in oleo cutem rarefaciunt et extendunt ut dicitur idem. Oppilatiua prout operatur per frigiditatem et humiditatem cum obtrusa substantia. ut patet in draganto albumine ouis et psillio. nam hec viscositate et obtrusione substantie poros replent et frigiditate costringunt. Inspissatiua viri operatur per frigiditatem et humiditatem. ut patet in mandragora. que posita super cutem ipsam inspissat. ut dicitur idem. nam frigiditate costringit partes humiditatis lris quidiores. Vnde humiditas per se centies reddit substantiam compactiorem et per consequens spissiozem. aliquid autem operatur per calorem et humiditatem. Nam calor prout sumit partes liquidiores. quod consumptis partibus terreis reddit spissiores. Induratiua viri operatur per frigiditatem et siccitatem. quibus vtriusque qualitas mouendo ad centrum totam

virtutibus et operationibus

subas redditur fore. quoniam autem opus per frigiditatem humiditatem frigiditatem partes liquidas perfrigerat. ut in gelu et in glacie. Quoniam etiam per calidum et siccum partes terrestres perfrigerat et per siccum idurando ut in latere et in luto. Asperitatem per opus per caliditatem et siccitatem cum grossa suba. Nam calor quod est subtilis eleuat et mouet ad circuleret. et illud acuit in conu. quod per grossum et siccum redditur ad centrum et sic fit tota suba inaequalis. quoniam in equalitas est causa asperitatis. per opus asperitatem in humido frigiditas coarctando et perfrigerando partes res circuleretiales ad medium non permittendo partes liquidas se diffundere ad extremum. per quod partes superiores in quo dicitur frigiditas acuit et asperitatem exteri sensui ostendunt. quoniam in diuersitate materie impressione a calido et frigido recipiunt varie sunt et diuersae res per ditiones et per petates et res per mitiones naturalium vel accidentium. licet derelictae. ut de huius. et per ista. et est expulsiu. sicut in tractatu de qualitatibus elementarum per petatum. Item est per mollificationem quod opus per calidum et humidum. et per vel per calorem humidus partes dilatando et rarefaciente et partes a prius disgregantes ut facit dialtea quod humida est et partes calida. meo dicitur tamen calore in apte et ex superabundantia humiditatis sue humores fluctibiles redditur. et sic per siccum mollificat et remouit. vel per fit eo quod calore diuante super partes aqueas et terrestres et eas resoluente in partes aereas et celestes ut in vaporibus et resibus. resoluunt in molliissimas pluias et guttulas. nunc roris. nunc gradis siue nunc. ut de comete. super liquidum. meth. Sensui etiam est manifestum ut calorem dura remollescere et superueniente actione calidi partes prius iuncte uideberere. ut in cera et in alijs liquidis subtilibus super quod partes aqueas et aereas uirtus ignea dicitur. ut de comete. Uirtus autem maturatiua sic et digestiua per calidam partem et humidam opus. sic et retentiua per frigidam et siccam. et expulsiua per frigidam et humidam. et aptiua per calidam et siccam principaliter opus. Attractiua per calidum et siccum opus. ut per in diptano serapino et stercore colubino et per subtilibus. Lasciuia huius operari per easdem partes siue uel hemerit. Ubi quod uehementer attrahunt latenti a se ut scamonea etc. Opus est per frigidam et humidam et per humidam lenificando et lubrificando. ut in per uelitis thamaridis etc. Putrefactiua quoniam per calidam et humidam opus. quoniam per per huius. Naturatiua per calidam et siccam sic et attractiua. ut in cantharidibus et flumina. et huius. uehementer calidus quod pustulas generat et carne plerumque ual

de cito. De alijs autem per subtilibus et per subtilibus dicitur et a li. iij. de per petatibus elementarum qualitatibus in li. viij. in tractatu de remedijs morborum

De putredine

Capitulum. LXXVII

Utrudo est subtilis humiditatis corruptio per puenies et indigentia calorem naturalis super abundante calore alieno. Calor ei innaturalis agens in humidum quod non regit a naturali causa est inductiua putrefactionis. ut de super li. meth. o. De autem terrenum frigidum difficile putrefit quod calidum. ut de Arist. Sicut coagulatum roe frigidum tardum putrefit. ut est videre in glacie et in crystallo. De enim feruidum calido tardum putrefit. ut de Arist. Nam intensio calorem inducentis feruorem fortior est calore aeris aliunde ueniens. et ideo non permittit se uici. nec aliquam circa se feruere per mittit fieri immutationes. De enim motus tardum putrefit quod non motum. ut de Arist. Nam motus inducit calorem per uentem et calorem excitat naturalis. Insuper oem fluxus tardum putrefit quod non fluxus ens ut de ideo. Nam calor accidentalis ex aere continuo infirmior est et obliuio quod calor naturalis generat ex motu siue ex fluxu. et ideo ex facili se uici non permittit. De autem corpus multum. multae magnitudinis tardum et minus putrefit quod corpus paucum. ut de ideo. Nam si corpus est calidum. per huius calorem naturalis resistens causae putrefactionis. Sicut si est frigidum sua naturalis frigiditas melius resistit calori accidentali inducenti putrefactionem in magno corpore quod in paruo corpore. et per in mari. ut de Arist. Nam mare diuissimum cito putrefit. uniuersum autem nunquam. Sicut est videre in aqua alijs magnis. quod partes diuissi a totali fluxu cito putrefiunt. et ideo in prius sic diuisi uersum generant per putrefactiones. Quod roe est. quod calor naturalis disgregas in eis facit subtile diuidi a grosso. et terrenum ab aqueo et aereo. Ex suba autem subtili a qua uel aerea a grossiore parte per calorem sequestrata idem calor disgregas facit generari humores et alia animalia. Et per quod dicit Arist. Quare calor naturalis disgregas consistere facit disgregata. et per uertit in naturam animalis. et per putrefactionem. ut calor extranei introducta. ut de Comete. Putrida sunt gustui horribilia. et abominabilia stomacho. et nauseam prouocantia. Sunt et grauis odoris et mali saporis et deformis coloris. manum inficienda peringentis. contraria sunt humane complexionis. et subita inducentia sanis corruptionem. serpentibus tamen et uermibus prebentia cibum et refectionem. Quae autem

se dispositas ad putrefactiones p associatione
ad putrida celeriter corrumpuntur. et membra
putrida corrumpuntur sana. et cum non sint spiritus puri
purum spiritum membra. quod est magis vitia non purum sana
ri nisi membra quod incipit esse putridum a putredie
penitus sepe. Unde quod putrida sunt non sterilia nisi
solum ad hoc ut percidantur etiam aut comburantur.
Sunt et alie frutes quibus medicamentis opatur natura
ut per nutritionem seu pascituram in vegetabilibus
et in animalibus est prout generativa tam in bipedibus
quod in quadrupedibus. Et est per ovationem tam in repti-
libus quibusdam quod in volatilibus. Sed de generatione et
nutritione et alijs sibi sumministrando sufficienter
super dictum est. Item de generatione hominis in libro viij.
de generatione animalium in generali. Et idem est super
dedum. Unde autem percreantur ova est in animalibus annu-
losi corporis. ut in serpente: araneis: scorpione
et filibus. et in natatilibus. ut in canis scipis et alijs
infinitis. et volatilibus in omnibus bipedibus. quod ut
dicit Aristoteles. li. v. Bipedum inquit non generantur
lia per horem.

De Ovis et percreantibus

Li. LXXXVII

Primo igitur de predictis animantibus semine
p decidum in quadam corpuscula parva
mollia huida et subalbida coagulata
et transformata et quibus operatione diversa ani-
matione percreant. Et talia corpuscula ova sunt
dicta eo quod sunt vuida. id est eo quod intrinsece huius
sunt plena. ut dicit Iulius. li. xij. Nam huidum est quod ex-
terius humore habet: vuidum quod interius. Quidam
enim dicunt. ova. y. lfa ablata Ova autem quodammodo
ant vero percipiunt sed non sunt generabilia nisi quod
fuerint masculino percipiente concepta et semina
li spiritus penetrata. ut dicit idem. Quorum autem tan-
tam vim dicunt esse: ut lignum eis perfusus non
ardeat. nec vestis quod adurat. ut dicit idem. Ad
mixta quodem calce glutinare ferunt vitri fra-
gmenta. ut dicit idem. Ova igitur primo signum.
deinde calore materni corporis formantur et ani-
mantur. ut dicit Iulius. Sed et Aristoteles. li. iij. et v.
Quatuor volucres et pisces et serpentes. sed multum
differunt in bonitate et malicia. id est qualitate et quan-
titate. in suba et forma. ova tam volucrum quam pi-
scium et serpentium. Quatuor autem generaliter aves
in fine veris et in principio estatis. ut dicit Aris-
toteles. li. v. percreantur avis marina quod dicitur alceon.
quam illa avis ponit ova in principio hyemis
et cubat. et iij. diebus antequam pulli coalescant. vij.
diebus ante principium hyemis. vij. post sicut dicit
simonides in li. suo. Et dicit Iulius. de hac ave li-

bro. xij. in litore stagni oceanum alceon in hye-
me nidum facit. vij. diebus et ouat et excubat su-
per ova quia excubare septem diebus descendit ma-
re silentibus ventis et continua septem diebus tran-
quillitate interescit pelagus. natura rerum est feti-
bus educandis exhibere obsequium. Idem
dicit Plinius. et Basilius in hexameron. et Ambrosius.
Alie tamen aves ouant bis in anno vel pluries
ut hyrudines. sed prima ova corrumpuntur propter
hyemem. ova vero posteriora coalescant. Aves vero
domestice ut ibidem dicit Aristoteles. ouant tota
estate sicut galline et colube. et precipue quan-
do bene pascuntur. et locus earum est calidus. Item
dicit Aristoteles. li. vj. Quedam aves ouant toto an-
no preterea duobus mensibus tropicorum. scilicet
in iulio et in decembri. ut galline. quarum que-
dam ouant bis quilibet die. Et quod multum ouant
cetero moriuntur Coluba autem quatuordecies ouat
in anno sed pauca ponit ova. Et aves vnicor-
num vngulum sunt paucorum ovorum. Et quedam
ouant in nidis. et quedam in arboribus cons-
cauis. et quedam in foraminibus terre et ca-
vernulis. et quedam in aruis et in rupibus. et quod-
dam in arenis. ut struthio. que non fouet ova
sua nec cubat super ea sed calore solis coale-
scunt et animantur in arenis. et quedam ova fouet
tur in nidis factis in arborum ramis et quedam
in petris altissimis. et quedam in arundine
tis sicut ova autum aquarillum. Dicit et Aristoteles.
li. vj. Ova autum sunt dura exteri. Et quedam
sunt duorum colorum quia clatrina interius et alba
ba exteri. Ova autum sunt saluta diversifica-
tur ab omnis aliaque autum que in sicco nutriuntur.
quia clatrina est in istis magis quam in duo-
plum ad clatrinum autum que nutriuntur prope
ripas. Variant etiam in colore. nam colu-
barum sunt alba sicut gallinarum. et autum pas-
lustrum sunt glauca. et quedam sunt sicut pis-
ces. ut ova neri. Diversificantur ova in figura
quam quedam sunt acuta. et quedam lata. prius
vero erat latum postea acutum. Ova vero lo-
ga capitis acuti producant mares. habentia
vero loco acuminis rotundum producant
feminas. In calidis autem regionibus ponuntur
in finio ad solem et complentur ut in egypto
pro. et in quibusdam locis in plumis calefactis
sicut in quadam civitate. quidam potator co-
posuit ova sub puluinarum et dixit quod continua-
uit potum quousque ex illis omnis pulli extra-
hebantur Aliquando etiam ponunt ova in vas
calidis et extrahunt ab illis pulli ut dicit idem
ibidem. recepto tamen semine maris in matris

et eorum proprietatibus

simul cum semine femine commiscetur. In principio apparet album, deinde fit rubrum in modum sanguinis, per totum sit citrinum. Deinde paulatim opacata natura remanet citrinum in medio, et album in extremo, et cum plebis exibat et tunc mutatur a mollescente in duricem, quia in extenuatione coagulatur et perfectissime induratur, unde ova quidam sunt in ventre sunt citrina quadam pellicula albida involuta. Sed quia sunt formata et perfecta indurata et illa durities testa nuncupatur, et est idem testa in coagulo ouis quod est embryo vel folliculus in corpore pueri in conceptu. Sed propter fortitudinem vel intentionem caloris in corpore aulis dominiatis plus induratur, et si fuit necessitas propter interiorum liquiditatem perfractorem. Quia autem multae aves ova verum sicut faciunt gallinae et anseres, ut dicit Aristoteles, ibidem, lib. ii. et hoc accidit ex superfluitate humorum seminalium in corpore femine superabundantis, et sunt ova verum pua et insipida humidiora alijs et sine dura testa et posita sub gallina non alteratur sed remanet album album et citrinum citrinum. Talia ova inveniuntur in gallinis et anseribus paucioribus et columbis. Formatur pullus in ovo et completur citrinus estare quod in hyeme, quia ova gallinae sciuntur in, xvij. diebus et estare in hyeme in, xxv. Et quia contraria veniunt in hora cubationis ova corruptur. Sicut quia frequenter nuda manu tanguntur gallinae etiam veteres ouant in principio verum, et ova gallinae iunioris sunt minoris corporis, et vniuersaliter si gallina non cubauerit super ova sua in firmabunt et corruptentur, et ouis gallinae completur post coitum in, xj. die. Et quidam aves in coitu non seruatur sexus sed saltat femina super feminam, et masculus super mare, ut pedices et colubae, et talis coitus facit odorem fetidum et ova non pullificatur sed sunt sterilia quocumque modo ova verum, ut dicit Aristoteles. In ouis autem gallinae tres dies cubationis apparet signum pulli, et tunc ascendit citrinum versus acutum ad illud locum a quo incipit scissura, et apparet quasi gutta sanguinis in albumine ouis, et est principium seu materia ipsius cordis, ut dicitur in tractatu de ausibus de generatione pulli, quare ibi. Item ova in quibus sunt duo vitella faciunt gemellos pullos et pua et subtili tela distendunt ab invice si vitella, ut ibidem dicit Aristoteles. Et aves quae comedunt carnes non ouant nisi femel in anno propter hyrudines quae his ouant. Quia enim ouant tria oua et tertium eicit a nido et cubat super ova, xxx. dies. Hucusque Aristoteles, lib. vi. Item idem lib. xvij. Autem genera ova percreant completa dure testem nisi accideret occasio per

firmam. Item aves multae generationis faciunt sepe ova verum, quod non contingit aulis bonis volatibus neque canuorum vnguibus, quoniam aves multorum ouorum iunt multae superfluitates, superfluitas autem auium vnguibus vnguibus transiit in plumas et in vngues et in alas, et ideo earum corpus est purum durum et acutum et macilentum, et propter hoc non sunt tales aves multorum ouorum neque multum coitum. Aves et corporales propter corpulentiam et calorem ventris ouant multos. Sicut aves pulcherrimas sunt multi coitum et multorum ouorum, sicut per se in quibusdam gallinis, quod quanto sunt magis pua ratio erunt plurimum ouorum, quia etiam talia transiit in creatorem ouorum. Item ova verum non erunt in aulis bonis volatibus quia superfluitas earum est paucior ideo ouant ova pauciora, ova verum sunt plura ouis iunioribus generatorem pullos, et sunt minoris quantitates, quoniam non sunt completa, vel propter multitudinem suam sunt minoris delectationis quam comedunt, quoniam in omni re delectabili est quod est digestum et dulcius quam indigestum. Et quidam aves quoniam olfactum mares et audiunt voces suas impleant ouis, quia sunt multi cibi et multae superfluitates et calores, et ideo se fortioris appetit et ideo spermatizant et cito ouant quia superfluitas illa transiit in ouorum naturam vel caloris. Item generatio auium ex ouis erit quoniam minima fuerit super ova et calefecerit ea. Et quod pullus in ovo non potest completur sine nutrimento ideo natura posuit cibum suum interius in ovo, et in digestum ova propter debilitatem suam calefactione, et ideo ova cito complentur in diebus calidis, quoniam tunc calidum inuagat digestionem creatorem. Est autem albumen materia et sustentatio pulli, vitellum autem cibus pulli et nutrimentum eius, et propter albumen et citrinum distincta sunt quadam tela propter naturam diuersitatem et naturam albuminis est quasi tria natura vitelli vel citrini, et propter hoc congelatur citrinum tunc frigore, et postquam fuerit calefactum fiet humidum, albumen autem non congelatur ex frigore sed fit magis humidum et quoniam assatum fuerit erit durum et apud generationem pulli inspissatur, quoniam sustentatio pulli est ex eo quod per vmbilicam accipit pullus cibum ex citrino, et citrinum in ipso illo est multum, quoniam erit humidum, et hoc facit quod erit in cibum. Hucusque Aristoteles, lib. xvj. De ouis autem dicit Isaac in dictis, Quia inquit quae generantur in animalibus sanctis et paratis sunt nutrimenti laudabilioris, quod vero ex crassius sunt maioris nutrimenti et sapidioris. Sicut et coeuntibus cum masculis cum calore maiorem habent coeuntibus quam non coeuntibus, sicut generata sunt iunioribus quia in eis habet plus caloris. Nature autem ouorum generaliter sunt temperate et

mediores et hūane plectōi plimū vicinā
tes. albumina tū sunt frigidiora ad vitello
rū pparōz. qđ testat eoz aquea saporositas
et iō in odore sunt vitellis gūora et sūt etiā
indigestibilia. marie de veteribz volatili
bus aut de mascul nō coeūtibz vitella sunt
spata caloz vicina. et iō ad digerēdū sūt me
liora et facilliora pfortātia mēbra et ab eis tar
dius dissoluēda. Variat aut ouoz nutriti
um fm diuersitate aialū ex qbz generātur
qz generata de subtili aiali et spato vt ex p
dice vel gallina ad nutritiū sunt laudabil
iora. et sunt facile digestibilia. s; a mēbris fa
cilius dissolunt. Vñ ad regimē sanitatis
meliora sūt qz ad mēbra pfortāda. Que at
generat de grossis aialibz ad digerēdū dū
ra sunt et nutritiū illaudabil. sic oua struti
onis anseris et pannonis q sunt mali nutriti
ū dura ad digerēdū et gūis odor. marie d
veteribz vel de carētibz mascul. et qū digerū
tur a mēbris tardē dissolunt. et iō pl^o valēt
ad mēbra pfortāda qz ad regimen sanitatis
Generata at d aulibz tumoribz sūt leuioza. d
veteribz gūora. de mediocribz tēperatioza.
qz caloz sūt pfectoz et minorz būditatē. et
iō valēt ad regendā sanitatē et ad mēbra cō
fortāda. Qua at qnto sūt recetioza tāto sunt
meliora. et qto magis veta tāto min^o bona.
Variat etiā p artificii qdruplicē. Aut ei
sūt assata. aut elixa. aut i iure cocta. aut fri
xa. s; assata sūt elixis grossioza. et ad digerē
dū durioza. qz foc^o eoz būditatē subalem
psumit et dīccat. Assata sub cineribz calidis
peioza sūt qz q sup carbones sūt dīccoopra.
qz cū calor ignis i cineribz ea clīcūtegar su
mositatē eoz supflūā euapare nō pmitit. su
per carbones pō posita fumositatē resudā
do emittūt et mūda sūt. Elixa at i aq melio
ra sūt qz assata. qz aq būditas caloz ignis i
dīccāda sua būditate suball repugnat et iō
min^o sūt dīccatiua et caloz naturalē refrige
ratiua. Elixa at cū corticibz sūt peioza qz et
grossicet et fumositatē repugnat cortices ex
ter^o et nō pmitit si flua exhalare. et iō gene
rāt vctositatē i flatiuā et gūstare stomachi et
tori^o vctris. In aq pō fracta caloz aq tgate
penetrat et grossicet suā subtiliat et aufert eis
gūstare odor. Vñ et ceteri sūt laudabiliora
s; tū sola vitella pl^o sunt desiccatiua et min^o
solidatiua. Indurata pō dīccatiua sunt et
a stomacho dure exēcūta venasqz tarde pes
necraria. bñ tū digesta multū pfortāt. sed si

remanēt indigesta stomachū grauant et iā
testina. mollia tū et paz coagulata min^o sūt
desiccatiua. Et magis digestibilia. cito ves
nas penetrant. pectus humectant. tū
sunt membror paz cōfortatiua. Itē dura
aut mollia in suis actionibus et passionibz
sunt mediocria. Frīga autem oua ceteri sūt
peioza. qz i stomacho morātia in fumosita
tem et corruptionem sunt magis mutabi
lia quicquid ibi ciborum inuenerint. corz
rumpētia. gūstare in stomacho generantia
fastidia peioza facienda qz alia oua maxime
sūt frīga. In vitellis aut inter assata et in
aqua fracta sūt mediocria. Hucusqz Isaac
Qua et nō solū sūt vitella ad cibū. imo sūt
necessaria i multiplici medicina. Sunt enī
humectatiua mitigatiua. pectoris et gutturis
lenitiua. mēbroz pfortatiua. resumptiua et
p dītoz restauratiua. pcurtis lunatiua gene
ratiua. p bustionis et arsure sanatiua. Nā ex
vitellis ouoz assati sūt oleū optimū p bustu
ris. Sūt ouoz vitella antracis et venenos
apostematū curatiua. Nā vitellū crudū ouū
cū sale micriū sanat antracē. vt dīc Cōstant.
Quoz aut albumia sunt caloz mitigatiua
tumorū repelliua. Rūde būditas restrictiua
calide artetice et podagre lunatiua. Quā at
putrida et corrupta sunt maxie sūt nocua
moz corruptiua. et suo fetore nausee et vo
mit^o puocatiua. et dīc facili sūt morz iactiua

De Ovis aspidū.

Capitulum LXXXVIII

Ua aspidū sunt pua et rotūda. lūida
et vlcrocea lūmosa viscosa inter^o feris
da ac sūme venenosa. qbus dā neruū
lis pariter p globata. qum venenūz sūme
est mortifex. ptra qđ remediū nō inuenit vt
dīc pli. Cōtingit aut vt dīc idē ouū aspidis
aliquā ab alto venenoso vt a rubera inueniri
et ab eo foueri. et ex tali fomēto vermē pcrea
ri q vīsu et flatu pūnt moze basilisci siue re
guli omē vīuū. Valicā pūnt talē pcreant
pūmo sentit pūmis qdē foueri. Nā i pūmo et
ozu qū se fouentē aspiciet patres se generan
tes iterim et occidit. vt dīc idē. Et hac pple
tatē videt rāgere Elia. elix. c. vbi dīc q q cos
mederit oua aspidū moriet. et qđ pfortū est
ex ouis et nutritiū erūpit in regulū. vbi dīc
glo. ex ouis aspidis generat regulū. et ex li
deis venenosus nascetur antichristus.

De Ovis aranee.

Capitulum LXXXIX

et eorū proprietatibus

De araneis sūt mlti et modica. lūda
o pulis macul' aspersa dūsa et ab invicē
sepata venenosa mollia et viscosa. q̄ si
casu aliq̄ fuerit p̄dita aranea p̄tinus querit
ea et suis additamentis interioribz et rostro
reporat ipsa. Et vnico at onno mltie et innu
merabiles aranee generāt ita puule q̄ vix
vident. et tū statim qū ouū exēit telas texere i
cipiūt ita subtilit q̄ nate ingentissimas p̄ster
et p̄tus p̄it merito in tā puo opusculo ad
mirari. quere s̄ de Aranea li. x. vij.

De ouis aquile Ca. LXXX

De aquile sic et accipitris sūt panca
o q̄ n̄ raro ternariū m̄ez. n̄ excedūt
et sepe aq̄la eijcit tertium de nido. q̄
difficiliter cubat sup oua. vt dī. Ar. li. x. vj.
In nido at suo collocat q̄ndā gemmā cum
ouis suis quā putat magi valere et tōstru
um. et tō dicit aq̄la lapidē ponere cū ouis
ne a tonitruo corūpanē. vt dī. Plī.

De ouis anserū Caplm. LXXXI.

Herina oua magi s̄ et dura ad dige
a rendū. et difficiliter cubant et tardius cō
plent q̄ oua gallinarū.

De ouis anetaz Ca. LXXXII.

Herina oua ouis gallinacis sūt ma
a lora. s̄ nō sūt ita sapida nec ita bene
nutribilla sic oua gallinarū.

De ouis alaudaz Ca. LXXXIII.

Alaude sūt modica. colore
o varia. cubāt sup gleba et ibi deuorāt
sepius a reptilibz et mustelis.

De ouis bubonū Ca. LXXXIII.

Bubonis sūt parua et maculosa
o fragilis teste insipida. mltū habēta
de albumine et min⁹ de vitello Veniāt
autē de die monedule oua bubonis et come
dūt ipsa et ipse de nocte comedit oua mone
dule. et tō continue pugnāt invicē p̄ suis
ouis. vt dicit Arist. li. vij.

De ouis cornorū Cap. LXXXV

Corui vt dī. Arist. li. vj. sūt mlti et
o cubāt solū a femia et mascul⁹ iterim
desert ei cibū. et eijcit aliq̄ p̄ multo
tudine. Quat autē corn⁹ et pullificat in me
dijs estus ferioribz et naturā altaz animum
Vñ Petronius. Coruus maturis frugibz
oua desert.

De ouis cygnorū Ca. LXXXVI

Cygni sūt mlti et magi oblonga
o dure teste nō multū grati saporis et
grati odoris sunt dure digestionis

magis q̄ oua anseris

De ouis cocodrilloz Ca. LXXXVII

Cocodrilli sūt maiora ouis anseris
o ris et fouent in tra vlcissim nunc a
masculo. nūca femia. vt dī. Plī. li. b.
vij. Sūt autē oua illa venenosa et inter⁹ q̄
saniosa. olfatui et gustui horribilia et ad co
medendū mortifera.

De ouis colūbaz Ca. LXXXVIII

Colūbe sunt miora q̄ galline al
o ba rotūda aliq̄ntulū oblonga sapida
calida et bñ nutritibilla. Sūt at oua
colūbe duo et ex vno generāt masculus et
ex alio feia. et mascul⁹ cubat sup ea de nocte
et feia de die vt dī. Ar. li. vj. Multoties at
ouāt in anno q̄ decies. et maxie in calidis
regionibz vt in egypto. quere s̄ li. xij.

De ouis colubroz Ca. LXXXIX

Colubri sunt multa sic et aliorū
o serpētū valde rotūda subalbida vel
hūda mollia saniosa p̄lūta et more
tūtera et venenosa.

De ouis draconū Ca. XC

Draconis sunt maria maiora lō
o gludine q̄ oua cocodrilli vel stru
tionis vt dī. Plī. Est autē aial ouans
inter⁹ s̄ nō exteri⁹. s̄ int⁹ cōplent et formāt
ferus. Vñ draconū oua sūt pauciora q̄ ali
orū reptiliū. s̄ sūt maiora sagninolēta et sa
niosa vitulēta mortifera et venenosa.

De ouis herodiorū Capitulum. XCI

Herodii sunt puia varia oblonga
o sic oua accipitris siue n̄si et sūt pan
ca. q̄ ois autis curui vnguis ē fortis
volat et pace hūditat et supfluitatis. et tō
paucorū ouorū vt dī. Arist. li. xvj.

De ouis formicarū Ca. XCII

Formicarū sunt valde puula albi
da et rotūda. q̄ extra corp⁹ paulatim
recipiūt i loc⁹ calidis muscidis icres
mēta quicq̄ plenarie cōpleant. q̄ si aliq̄ casu
mota fuerint de suo nido vel dispersa a for
micis recolligunt et ad suos nidos referunt.
tur. odorifera sūt et medicinalia vt dī. Plī.
Vñ et vñ sibi medent comestis ouis for
micarū. vt dī. Plī.

De ouis grūm Caplm. XCIII

Grūs mediocriter sunt magna
o pallida dura et insipida grauis odo
ris et ingrati saporis dure digestiois

De ouis grīphonū Ca. XCIII

Q. 1

Ua gŕiphs ouis aq̃le ſe maſora du
o rſora ſapere ⁊ o dore guloza. q̃litate
ſūt calidiora ⁊ ſeciora et etiā nūero
pauciora. q̃z vltra duo nūq̃ parit. q̃z valde
eſt difficilis cubatiois. vt dī Arſt.

De Ouis gallinaz. Caplm. XCV.

Ua gallinaz ſūt ceteriſpatioza. nu
o trimeto hois puenſetioza. vt ſup dī
etiā eſt. Oua tñyēti ſūt inſipida et il
laudabilia nutrimento. De h̃ quere ſup. c. ⁊
libro. cñ.

De Ouis hīrudinū. Caplm. XCVI.

Ua hīrudinū ſūt plā ſā vt dī Arſt.
o aues pul corpis mlti ſūt ouatiois vt
dī Arſt. Nulla āt auis carnem co
medēs ouat bīs in anno pter byrundinē q̃
ouat bīs. ⁊ aliqñ bīs pullificat. Oua āt p
ma aliqñ corūpūnt p̃t byemē. poſteriora
p̃o cōplent. vt dī Arſt.

De Ouis cancroz. Caplm. XCVII.

Ua cancroz pmo generāt infra cor
o ſic ⁊ ventrē int caudā ⁊ doſū itrin
ſec⁹ deinde emittūt exert⁹ ⁊ ſub cau
da recolligūt ⁊ ibi turgēcūt et rotūdant et
creſcūt donec ppleant. pereūt aūt qñ ſemē
maſculū nō pſundant. vt dī Arſt.

De Ouis locuſtaz. Ca. XCVIII.

Ua locuſtaz int⁹ generāt ⁊ ſūt plā ⁊
o minutiffima q̃ effuſa ſup frōdes ⁊ q̃
mina in aere corrupto calido ⁊ hūi
do in infinitū aliqñ multiplicāt.

De ouis lacertaz. Ca. XCIX.

Ua lacertaz ſūt ſilia ouis ſerpentiū
o Sz ſūt mīora viſcoſiora ⁊ ſunt vene
noſa ſz mīn⁹ q̃ ſerpentiū. vt dī Plī.

De Ouis milui. Capitulum. C.

Ua milui ſūt pauca parua crocea ⁊
o maſculis reſpſa. ouis ceter⁹ auū ſil
ueſtriū magiſtreſtia atz ſicca. ſapore
inſipidiſſima. in odore gūioza.

De Ouis merguli. Ca. CI.

o Ua merguli ſūt pua mltā calida. va
ria tñ ⁊ alba. paz differentia ab ouis
anarū ſtagnoz et fluuiroz.

De Ouis niſi. Caplm. CII.

o Ua niſi ſūt puavaria calida ⁊ ſicca ⁊
qñq̃ parit niſus ona vēti qñ nūmīs
impignatur.

De Ouis coturnicū. Ca. CIII.

o Ua coturnic⁹ ſūt ſilia ouis corui. et
dī q̃ valēt eplentici ⁊ caduci. vt
dicit Plinius.

De Ouis onocrocaloz. Ca. CIII.

Ua onocrocali ſunt ſilia ouis anſe
o riſ ſz mīnoza ſunt et inſipidiora ⁊ in
odore grauiora et in colore mīn⁹ al
ba et ad digerendū duriora.

De Ouis pauoniū. Ca. CV.

o Ua pauoni⁹ ſūt groſſa et dure teſte
⁊. x. dieb⁹ cubat ſup oua ſua. et tūc
ſcindunt et ponit. cū. ouaz paz mīn⁹ ⁊ abſ
cōdit. oua ſua ſemā p̃t maſculū q̃ ſi inue
nerit ea frāgit. vt dī Arſt.

De Ouis perdicis. Ca. CVI.

o Ua perdicis ſūt ſilia ouis colūbe in
t̃pamē to ⁊ in p̃plexione ⁊ magnitu
die ⁊ ſurāt alter alteri oua ſua. ſz hec frau
ſuētū nō hz q̃ cū pulli vocē audierit. p̃prie
genitrici matrē q̃ eos fouerat derelinquūt
et ad eā q̃ eos genuit reuertūt. vt dī Jñ.

De Ouis paſſez. Ca. CVII.

Ua paſſeris ſūt valde pua ⁊ minuta
⁊ bīs in āno ouat ⁊ pullificat p̃cipue
qñ p̃ma oua corūpūnt vel caſu aliq̃ amitt
tunt. Sūt aūt calidiſſima renū inſtatina. et
libidinis excitatina ſic et eoz cerebella. vt
dicit Conſtan.

De Ouis quīſcule. Ca. CVIII.

o Ua quīſcule ſūt pua ⁊ rotūda. mīno
ra q̃ pdicis ⁊ maiora q̃ alande. Et
q̃ quīſcula auis modica a ſono vocē ſic dī
eta. carnoſa pēnoſa mīozis volatus q̃ alau
da ⁊ nidificat ſub gleba ſicut alanda. et ei⁹
ouis inſidatur muſtela. Et ideo ponit oua
in diuerſis loc⁹ ⁊ ſup qdā cubat maſcul⁹ et
ſup qdā ſeīa. ſz poſt educōez pulloz d̃ eis
parū ſollicitant.

De Ouis rinatricis. Ca. CIX.

Ua rinatricis. i. cutuſa ſerpēti⁹ ve
nenoſi aq̃s inſicētis ſūt ſic oua colu
bz ſz mīnoza. et in maculis reſpſioza. ⁊ ſunt
virulētoza ⁊ p̃nicioſioza. Rinatric⁹ āt fouet
oua iuxta aquā vlt fontē veneno eos iſicet ⁊
corūpūt. de q̃ Luc. Rinatric⁹ violatoz aq̃ rē
quere. cñ. li. Jñ.

De Ouis ſtrutionū. Ca. CX.

o Ua ſtrutionis ſūt macia rotūda val
de alba dure teſte inſipidi ſaporis ⁊
gūis odoris. qñ aūt venit hora vt oua p̃tat
ad ſtellas plīades oculos leuat. nō em oua
ponit niſi in ozu ſil⁹ p̃ſtellarōis. Uñ viſa
ſtella circa mēſez iulij arenā fodit vbi ponit
oua ſub ſabulo regēs ea. ⁊ cum ea reliques
reſtatiū obliuiſcit vbi ea poſuit. nec ad ea

De Numerorum proprietatibus

redit ultra sed calor solis in arena illa exco-
quit. et ex eis pullos pcreat. pducit si in
fracta testa pullus educeretur fuerit in ipso reco-
gnoscit et que in ovo preperat: egressu res
colligit atque nutrit. Quia autem struendis in ec-
clesiis suspēdunt ad ornatū propter magnitu-
dinem et raritatem.

De Ovis turtur. Ca. CXI.

Quia turturis simillima sunt ovis coo-
lūbāz. s. aliquid miora. et ouat in
vere duo oua. et non pl' ouat nisi oua
prima corūpanē. ut dicitur. Art. li. xviij. ouat cu-
bat sup dura ligna ut colūba et pot' cubare
et ouare vsq. xv. annos. ut dicitur. Arist.

De Ovis pupa. Ca. CXII.

Quia pupa sunt sic oua p'dicta. s. miora
et duriora et aspectus deformiora
et gustus insipidiora et odoratus gra-
uiores. Inter stercorea et immunda fountur et
cubant. et hec oua magis et maleficia ut dicitur
cū sunt vitia ad sua maleficia exercēda ut
dicitur. Phil. li. xix.

De Ovis vultur. Ca. CXIII.

Quia vulturis sunt magna sic aquile
et pauca q' difficulter cubat sup oua
sua. Sunt autem subnigra maculis re-
spersa dure teste. mali odoris et ingrati sapo-
ris. et aliqui ejicit aliq' d' ouis suis sic aquila.
quia non de facili potest nutrire pullos suos
ut dicitur. Art. Hec de ouis et de modo
ouationis et eoz qualitatis et differentiis
dicta iam sufficiant.

De numero pondere et mensura. et pmo
de unitate. Capitulum. CXIII.

De p'dictis proprietatibus rebus insertas
a ultimo visum est mihi vtile inserere
quidam pauca et leuia de proprietatibus
et differentiis numerorum. mēsuraz. pōderis. et so-
noz. Nam ut dicitur. Jst. li. iij. Rō numerorum nō ē
prēnēda. In multis enim sacre scripture locis
elucet quā mysteriū obniet rō numerorum. Nō
enim frustra dictū ē. Omnia fecisti in numero
pōdere et mēsurā. sic dicitur. Sap. c. xj. Nā senta-
ri' q' ex suis p'tibz est pfect' mūdi pfectōez de-
signat. et sic de alijs numeris est intelligendū.
Nihil enim scire possum' sine numeri disciplina
q' p eam horas temporis discernim' qū de
mēsiū circulo disputam' dū spaciū anni re-
deunt agnoscm'. p nūez s'q' dē instrumur
ne in cōportis p'sudamur. Tolle inq' nūez
i reboz oīa pēit. Admē cōportū et totū igno-
rātia cōplectit'. Nec differt boies a ceteris

animalibus q' rōem calculi et pputatōis ignorat
ut dicitur. Jst. ibidē. Idem etiā sentēdiū ē pnci-
pio Arithmetice q' nūq' sciet q' dicit triagls
sine ternario. nec q' drangul' sine q' ternario
et sic de alijs. vñ notū est q' sine cognitione
numeri nlla scia mathematica possidet. ut
ibidē dicit. Numer' aut ut dicitur idē est multitudo
et unitatibz aggregata. Nā unitas radice
ē et semē numeri sive mī. nō ples sive numeri
q' unitas īgenita ē nō hīs nūez a q' exeat.
s. oīm numerorum ē origo a q' oīs nūez effluit et
emanat. Nā vñ est radix multitudinis et mlti-
plicatōis et est simplicis et sublimis et p'mo
s' oīm sub eo p'teror ut dicitur. Art. et Auic. j. li.
ca. ij. Nā cū vñ sit radix et origo multitudine
dñis oīa sub se p'tinet omnia sūt in eoz in
suscipiente. ut dicitur. Idē. c. xxiij. Nam unitas
p'prietas est multitudinis efficiere illā retine-
re et ei esse dare. ac in oībz ei' p'ibz existere et
p'tinere simpliciter ut dicitur. li. iij. c. ij. Itē cū oīs re-
rū unitas sit origo. q'nto pl' res appropinquat
unitati tāto pl' appropinquat p'prietati. ut dicitur.
Idem. c. ij. Nā unitas se bz ad modū forme
dualitas aut p modū materie. Et idō q'nto
res plus accedit ad unitatē tāto pl' recedit
a duplicitate et appropinquat ad simplicitatē.
et q'nto pl' accedit ad unitatē tanto pl' ad
entitatē. q' cē nō est p'us unitate. ut dicitur. li. iij.
c. ix. Nec dū emulificat unitas nisi p' materia
cū sit sustentatrix oīm et retentrix. ut dicitur. li. v. ca.
xxj. Tāta enim laus unitatis est apud sapientes
q' a multis alia dicebat cē unitas i numeri. pce-
des ab unitate. et dicitur q' unitas est pncipi-
um cuiuslibet p'prietatis et discreti. ut dicitur. Auic.
li. iij. c. j. Est itaq' unitas p'medabil' q' a nul-
lo numerabili orit'. s. a seipsa pncipiat a q' oīs
nūez orit'. ad quā oīs numerositas tāq' ad ra-
dicē p'prietatis et originē renocat. ut dicitur. Idē. Item
rōe simplicitatis. q' vñ est qd nō diuidit ut
dicitur. Idē. c. iij. Verissime inq' vñ est qd nec
actu diuidit nec intellectu. et tal' unitas est
pncipiū numeri. ut dicitur. Idē ibidē. Itē dicitur. Idem
Unitas est in q' nō ē multitudo. qd vñ p'ino
telligit d' unitate p'ma et simpliciter ad quā oīa
q'ntūcūq' disparia reducūt. Nā vñ multis
pliciter dicitur post patebit. Itē rōne pfectibilitatis.
nā p'icularia q'libz in se pfecta sūt qū
ad unitatē sūt redacta. Nā totalitas et pfectō
debet vñ. ut dicitur. Art. v. p'by. c. iij. q' pfectū
sufficit ad esse vñ. ut dicitur. li. d. ce. et mī. c. ij.
Itē rōne singularis dignitatis. Vñ enim p
se est aliqd exis solitariū. ut dicitur. li. i. meth. c.

xxj. et lo Algazel d. sup. iij. metaph. c. xv. q. cā vnitatis ē vñū essentialit̃ pmo z magis dignū. Et ā vñū siue vñitas mltiplex vt dīc Alga. est vñū simplex. z vñū est fm qd. Vñū simplex dīc vñū i q nō cadit mltitudo nec actu nec potētia. vt pūc^o z vñitas. Et vñū simplex i q nō ē actu mltitudo qñs sit potētia vt lect^o. z mēbroz i q nō ē mltitudo actu Vñū āc fm qd dīc mltiplicit̃. s. vñū genere vt hō et bos. vñū speciev^o fortes z plato. vñū accidēte vt nīx z cernīa. vñū pportione vt auriga z nauta. z vñū i sbiecto vt dulce z albū in aliq suba vna. Arist. at. j. phy. c. v. dīc q est vñū accidēte. vt duo accidētā in vno subiecto. z est vñū p se mltipli. vt vñū in ptiuatōe qz termin^o vñū. z vñū spē vel forma vt fortes z plato in hoīe. vñū genere vt hō et bos in atāl. z vñū in diffinitōe vt illa qz vna ē diffinitio. z vñū i dīuībilitate vt pūc^o. z vñū nūero vt singulare. z vñū simplicitate vt cēntia. et vñū totalitate siue pfectiōe vt circūl^o et vñū materia vt oīa corpālīa. Bernard^o āc dīstīguīt. i. modos vñitatis ad Eugen. v. est ei vñitas nātālīa z gratuita z ē sup vtrūqz pstituta. Vñitas āc nāturalis est in qdruplicit̃ differētia. qdā est p aggregatōem rez differētū et dīstīctaz vñitas collectiua vt multī lapides faciūt vñū acernū. et qdā est p collīgatōez pñū forma līter differētū siue pñū eterogeneaz et est vñitas pstitutiua. vt mltā mēbra vñū corp^o Et qdā p pñūctōez differētū sexu i generatiōe plīs et sic est vñitas pīugatiua. qñ scz vīr et mulier sūt duo in carne vna. z quedā est p vñōne naturaz differētū pueniētū in vñitatē psonalē. et h est vñitas nātūa q aīa z caro sūt hō vñ^o. Vñitas āc gēntia sūt qtuor hī differētiās. quaz pma ē potēstatiua q hō pñuosus stabūt i se et inueniūt aīo idīuīus. Scōa ē pñentanea vt p charitatē mltōz in dño est aīa vna et corp^o vñū Tertia est vñitūa qñ aīa cū deo hī p oīa pformitātē z vñ^o ei^o adherēs vnus spūs est cū eo Quarta dignatiua q līm^o nī a dī verbo est assumpt^o ad pñone diuīe vñitatē Vñitas supernaturalis z gēntia psubstātiata ē vñitas trīnitatis. quā qdē vñitatē opozet esse solā et singulārē vt in ea sūt stat^o et quīes omniū vñitātū. Et p dīct^o p z q totalitas z pfectio debet vñitari. vt vult Ari. v. phy. Qd ei totū d. pfectū nō ē: dñ dī vñū vñitēfālī vt dī. Itē Sūt āc vñū numero qz mātīa est vna.

sed forma sūt vñū qz vltīma pfectio ē vna z totalis Vñū genere qz forma p dīcāntī est vna. vñitas āc q est pñcipiū nūcroz nō ē vna materia s. nūero. vt dī. Arist. ibidē. Et ē res simpliciūma q pmo subsūtīr z p illā oīs alīe. In omībz generibz vñū ē pñcipiū qd est i illīs pīcularē vt in coloribz est albedo. z i neumatibz ton^o siue son^o. zc. vt dī. x. li. metaph. c. iij. z i dō vñitas nūerat^o a q oīz et ad quā resoluūt oīs nūer^o diuīe vñitatis est expīsiua sītudo z figura. Nā vt dī. iij. metaph. c. iij. pñū i genere sube z indīuībīle est motor pñ^o etern^o. s. dē. absolut^o ab oī materia q nō solū est pñcipiū pñū tāqz motor. s. tāqz forma et finis et act^o vltīm^o et nō admīscet potētia oīno zc. Vñū āc spō dō vno in suba pcedit oīs creatura effectiue z exēplārīter. sicut ab vñitate pcedit oīs nūmerus origīnalīter. et ad spm velut ad finē omīa referunt. sicut ad vñitatē pñā omīes nūmerī resoluunt vt idem sūt finis omniū q est pñcipiū deus qui est benedictus in secula seculoz.

De Bīnario. Ca. CXV

D vñitatē autē addita vñitate dualit̃ a tas pceat q post vñitatē oīm nūmeroz pñcipiū z secundariū tenet locum fm Jī. et h nūmer^o q bīnari^o dī ab aliqō i famīs dī. qz ab vñitate p bīnariū sepamur. vñ nota dī cē dīuīōnis. s. vt dī. Aug. vj. musice. Sī vīuīperabilis est qz ab vñitate pmo recedit. laudabilis ē qz ab vñitate exīens ternario appozīmat z accedit.

De Ternario. Ca. CXVI.

Ternari^o est nūmer^o ex vñitatē addit̃ t one ad bīnariū generat^o. z est ternarius īnē numeros sacratīssim^o. qz īn spō tot^o trīnitatē veltīgū iueniūt. qz sic pma vñitas pñī pñcipij representat vñitatē sic ternari^o pñonaz īn deo expmīt trīnitatē filij. s. a pīe generatiōem z spūssanctī a pīe p filiū pcessīonabīlītatē. In ternario sīqde ad hībūit Arist. magnīficare deū sublinē z glōrīosū. vt dī in li. de celo z mūdo. c. iij. nā beata trīnitatē clamat z p dīcat qlibet creatū q facta est a deo trīno z vno īn nūero pōdere z mēīura. vt dī li. Sap. xj.

De Numero quaternario Capitulum. CXVII

Ex additiōe vñitatis ad ternarium e qternari^o surgit. q z a figura qdrata nōmēsumptū. vt dī. Jī. Forma āc

proprietatibus et differentiis

quadrángula marie stabilis est atq; firma et
ído marie stabilitate signat vniuersalis ec-
clesie et firmitate fidelis aie tam in pte qz
in scientia et doctrina qz comprehendit cu oibz
bus sanctis qz sit lógritudo latitudo sublími-
tas et pfunditas.

De Numero quinario

Caplm. CXVIII.

Et additione aut unitatis ad quater-
nariu surgit secundus numerus impar
scz quinarus qz inter impares in bi-
nario distans a ternario est secundus, et illos
ído sepe designat qz ad trinitatem dem do-
ctrina et scia sup addit. et tñ quis instructi
sunt p fide et p lege nihilominus tñ qnqz fatu-
is pgnibz et qnqz luga boni emetibz ppan-
qz in qnqz carnaliu sensu voluptatibz ad-
huc detinent.

De Senario.

Caplm. CXIX.

Et additione quoqz unitatis ad qua-
rarium crescit senarius qz pñ numerus
est pfectus qz ex pñb suis aliqñiens sil-
aggregatis reddit eandem summam qd in mo-
nadibz nūeris nō inuenit nisi in senario. nec
ídecadibz nisi in. xxviii. et ído di. Boe. li. j. c.
xxiii. qz senari⁹ ē numer⁹ emulatoz pñus. qz
nec supflue pgregit nec diminute remittit.
scz inter equales pñs tenet mediū. nō hñs
supfluu⁹ neqz diminutū. Nā senari⁹ pñnet
in se pñe sui mediū. scz ternariū. et tertiam. scz
binariū. et sextā scz unitatē. scz aut unitates
faciunt senariū. et duo ternarij senarium. et
tres binarij eundem reddūt numer⁹. et ideo
iste numerus pfectiōem grē et pñu signat
in scriptura.

De Septenario

Caplm. CXX.

Septenari⁹ quidē ex additione vñs
tatis ad senariū et inter impares est
tertius superexcellentiam grē designat
septiformis. qz sp crescit et pñit in tenetibz
fidem beatissime trinitatis.

De Octonario Ca. CXXI.

Octonari⁹ autē qz crescit p additionem
unitatis ad septenarium componit
ex duobz partibz equalibz. scz ex duobz
quaternariis vñ ex duobz imparibz inequa-
libz. scz ex quinario et ternario signat sup addit-
onē bñitudinis et glē in patria. qz succedit il-
lis qz habuerūt septiformē grāz hñ vñ. vbi
paritatis meritoz respōdebit paritas pñio

rū et iparitati tormētoz et afflictionū ipari-
tas gaudioz et pñculariū solationū Nam
gaudiū martyz alijs pñb excedit gaudiū cō-
felloz. et pñu pñgatoz. vt stella differt a
stella i claritate. j. Lox. xv. Et ído pñe seqlia
merita et gaudia diuise et dispares dicūt i do-
mo pñis lūm mñsioes Jo. xv.

De Nouenario

Caplm. CXXII

Nouenari⁹ at qz crescit p additōes vñi-
tatis ad octonariū. Et cōponit ex pñli-
ci tñario et immediati⁹ se hñ cū denario
solū i unitate differēs ab eo. statūz gliaz rep-
sentat triplicē hierarchie angeloz qz qlibet
puenit hñ et pñmunitatē cū scā tñitate. et
immediati⁹ se hñt ad deū ceteris creatur⁹

De denario.

Caplm. CXXIII

Enari⁹ autē qz p superexcellentia unitatē
excedit nouenariū est limes et termin-
us oim simpliciu numeroz. Prim⁹
aut oim ppositoz repñat merito ipm chri-
stū deū qz ē alpha et o. finis. scz pñcipium. nō
solū creaturaz pñcipiū simplicium. vñz feli-
citas et beatificatio est hoim et angeloz. De
nari⁹ itaqz numer⁹ est pñmus limes numera-
lis sine cui⁹ additione vel replicatiōe vltē-
rius numer⁹ nō gscēdit. qz decies in se duce-
tur numer⁹ reddit pfectū. scz cētenariū qz de leua
transit in dexterā. vt dñ Beda. Ex ista dictis
patet qz numeroz. alii est digit⁹. alii articu-
lus. alii cōposit⁹. Digit⁹ cōtinet numeros
simplices ab vno vsqz ad decē. Articulus cō-
tinet decem et reliquos denarios. Compos-
itus amplectitur digitum et articulum. vt
xi. xii. xiii. et sic de alijs vsqz ad. xx. qz est secū-
dus articulus sic. xxx. xl. et sic de alijs vsqz ad
centū. et decies centū reddūt mille. In qz pñz
dignitas denarij sine cuius replicatiōe ad
millenariū n puenit. Recipit aut nūer⁹ qñti-
tatem et acruus ex unitatibz pñus multi-
plicem diuisionem. Numerozū alius par
alius impar. Numerus par est qui in duas
partes eqles diuidi potest. vt. ii. iiii. vj. viij
Impar numerus est: qui eqs partibz diuis-
di nō pōt vno vl deficiente vel superabūdan-
ter vt. iij. v. vii. et reliqui vt dicit Isido. Par
aut numerus sic diuidit. quia alius est par
riter par Alius pariter impar Alius impa-
riter par. et impariter impar Pariter par nu-
merus est qz pñ parē numer⁹ pariter diuidi-
tur qz vsqz ad indiuisibile pueniat unitatem

Verbi gratia. xliiij. habet medietate. xxiij. h. ac
xxij. z. iste. viij. octo. aut. iij. z. h. binarii. s. ij.
binarii ac unitate hz. q. idiuissibilis z. singularis
est. Parie impar est numerus q. i. eqs. pres re:
cipit diuisione s. pres ei. remanet indiuissibilis.
vt. vi. x. xiiij. xviij. xxx. l. Hoz em. vt
tales numeros diuiseris incurres numeru
que diuidere no. potes. in eqs. ptes. Impa
riter par numerus est. cui. pres eqliter diuidi
pnt. s. vsq. ad unitate no. pringut. vt. xxiij.
hi immediate diuisi. xij. faciut. Rursus i. ali
am medietate. vi. deinde in alia medietate.
iij. s. viteri. cessat diuisio z. inuenit terminu
indiuissibilis ante unitates. Impariter impar
est: qui ab impari numero imparie numera
tur. Et. xxx. z. xliij. q. diuisi vt ipares nume
ri ab imparibz. paribz. diuidunt. vt. septies
septē. faciut. xliij. z. q. d. q. s. v. xxiij. Itē parū
numeros. alij dicunt supflui alij diminuti.
Supflui sunt qz. partes simul ducte pleni
tudine sua excedut. vt. puta duodenari. Ha
bet em. ptes. q. qz. duodecimā qd. ē vnū. ses
xtā duo. q. tam qd. tria. tertiā qd. q. tuor. di
midia qd. sex. Vnū em. duo z. tres. z. q. tuus
or. z. sex. simul ducta. xviij. faciut. z. lōge duos
denarium excedunt. sicut z. alij similes plu
rimi.

De Numero diminuto

Capitulum. CXXIII

Diminuti sūt numeri qui partibz. suis
computat. minore sumā efficiut. vt. pu
ta denari. Qui. ptes. sunt tres. Decia
qd. est vnū. Quinta qd. est duo. dimidia qd.
est q. qz. Vnū em. z. duor. q. qz. simul ducta
octonariū faciut. denario lōge minore. Si
milis his est octonarius z. alij plurimi qui
in partes redacti infra. p. sūt. Perfectus
numerus qui suis partibz. adimplet. Et. ses
narius hz. tres ptes. s. Sexta. tertiā z. dimi
diā. Sex. ei. s. vna tertia. ij. z. dimidia. s. tres.
Et. he. ptes. i. summā ducte. s. ij. z. xliij. senariū
um p. sūt. Sūt autē pfecti nume
ri intra denariū. sex. infra centenariū. xviij.
infra millenariū. cxxviij. Et. infra. x. v.
cccc. xviij. Et. hi numeri pfecti semp. i. vi. v.
in. viij. terminant. z. h. alternatim. vt. d. Bo
etia. Perfectos autē numeros raro inuenies
de facili numerabiles. qz. vt. d. idem. Pau
ci sunt nimis pstanti ordie pcreati. supflui
autē z. diminuti sunt multi z. inordinate dis
positi z. nullo certo fine generati. Impares
autē numeri sic diuidunt. Alij sūt simplices

alij compositi. alij mediocres. Simples
sunt q. nullam altam partē hnt nisi solā vni
tate vt. ternarius solā tertiam. z. quaternarius so
lā quāz. z. septenarius solā septimā. his
em. vna ps. sola est. Et. compositi sūt q. nō sola
unitate metiunt s. etia. alieno numero pro
creant. vt. x. et. xv. et. xxiij. z. xxiij. Dicim. em.
ter. trini. z. septies trini. z. ter. q. n. z. q. n. q. ules
q. n. Mediocres nūci. q. quodā mō simpli
ces z. in compositi eē vident. Allo pō mō cō
positi. vt. p. b. g. a. l. i. j. c. x. x. v. Nouenari. ei. dū
nō p. p. a. l. fuerit p. m. us est z. in compositus. qz.
nō habet numez. cōm. nisi solū monadicū
Ad. xv. vero comparatus. secundus est z. in
compositus. quia in illis cōmunis est nu
merus pter monadicū. id est. ternarius nu
merus qui nouenarium psummant. vt. ter
trini. xv. z. ter. q. n. l.

De secundā diuisione totius numeri.

Capitulum. CXXV

Itō mō diuidunt nūci. qz. oīs nu
a merus aut p. siderat p. se aut p. alium
Per se est numerus q. sine relatione
aliqua d. vt. iij. iij. v. vi. et. consimiles. Ad
aliud est numerus q. relatōe ad alios cōpa
ratur. p. b. g. a. l. i. j. ad. ij. dūz. em. q. ternarius
ad binariū compar. fuerit duplex d. z. mul
tiplex. similis. vi. ad. iij. z. viij. ad. iij. z. x. ad
v. Itēz. tres ad vniū triplex. sex ad duo z. no
uem ad tria. Equales autē numeri dīcūt
qui s. m. quantitate sunt equales. vt. iij. ad. ij.
z. iij. ad. iij. z. x. ad. x. cad. c. Inequales qui
ad inuicem inequalitate demōstrat. vt. iij.
ad. duo. et. iij. ad. iij. z. z. vniuersaliter quā
do maior minor z. minor maior compar.
d. z. inequalis. Maior numerus est qui ha
bet in se illum minorem numez. ad que cō
paratur. parum plus vt. quaternari. habet in
se ternariū numerū z. eius alias pres du
as. z. sic de alijs. Minor numerus est q. cō
tinetur a maiore ad quem comparatur. cui
aliqua parte sua. vt. ternarius ad quaternariū
continetur ab eo cum duabus partibz. suis
Multiplex numerus est q. habet in se mī
nozem numerū bis aut ter aut quater aut
multipliciter. vt. duo ad vniū dum compa
rati fuerit duplex ē. tres ad vniū triplex. q. tuus
or. ad quadruplicē. z. sic de alijs. Contra
submultiplex numerus est qui intra multi
plicem numez. multipliciter continetur. vt
vniū a duobz. bis cōtinet. a tribz. ter. a q. tu
or. quater. a q. qz. quinquies. z. sic de alijs.

Diuisiones et proprietates

Supparticularis numerus est dum fortior continet in se inferioris numerum ad quem comparatur. sicut et vna pars est eius. ut per bi gra. Ternarius ad binarium comparatur continet in se duo et alium vnum quod est media pars duorum. Sicut. iiii. ad. iiii. comparatur continet in se tres et alium vnum quod est tertia pars trium. Sic quousque ad quatuor: continet quaternarium et alium vnum quod est quarta pars quaternarii. et sic de alijs. Supparties numerus est quod inferioris numerus totus continet et super alteras eius partes duas aut tres aut quatuor aut quousque aut alias. per bi gra. Quousque comparatur ad tria: habet quatuor ternarium et super habet duas partes eius. s. duo. Sed ad quatuor comparatur: habet in se quatuor et alias partes eius. s. duo. Sicut. ix. ad. v. comparatur: habet in se. v. et alias eius partes. s. iiii. Subsuppartiens numerus est quod continet sub numero suppartienti cum aliquo partibus suis duabus aut tribus aut pluribus suis. Ut per bi gra. tria continet a. v. cum alijs duabus partibus suis. et quousque a. ix. cum alijs partibus suis. et sic de alijs. Subsupparticularis numerus est qui continet in inferiori numero cum aliquo parte sua. ut media aut tertia aut quarta aut quinta. Verbi gra. duo ad tria. tria ad quatuor. et quatuor ad quousque. et sic de alijs. Multiplex subparticularis numerus est qui comparatur ad inferioris numerum continet in se totum inferioris numerum multipliciter cum aliqua parte eius. Verbi gra. Quinarius comparatur per binarium in se continet bis binos. i. quatuor et vna pars eius. Et. ix. comparatur ad. iiii. continet in se duos quaternarios et vnitatem quod nouenarius est pars vna Submultiplex supparticularis numerus est quod comparatur ad inferioris sibi numerum continet cum multipliciter cum alijs partibus eius. ut octonarius comparatur ad ternarium continet in se bis trium cum alijs partibus eius. Sicut. xiiii. ad. xii. comparatur continet in se bis sex nos. s. xii. cum alijs partibus eius. Sic. xvii. ad. vii. sic. xxi. ad. ix. continet in se bis nouem cum alijs partibus partibus suis. Submultiplex supparties numerus est quod ad fortioris sibi comparatur continet ab eo multipliciter cum aliquo partibus suis. ut tria comparatur ad octo: continet bis cum duabus partibus suis. Sicut. iiii. ad. vi. comparatur continet bis cum tribus partibus suis. ut dicitur Ipsi.

De Tertia diuisione totius numeri

Laplin. CXXVI

Ratio modo diuiduntur numeri secundum Ipsi.

Numero autem sunt discreti aut continentes. Discretus numerus est quod discretus monadibus continetur. ut per bi gra. iiii. v. vi. et cetera. Continens vero numerus est quod continetur monadibus continetur. ut ternarius numerus in magnitudine intelligatur.

Et diuidit hic numerus in lineale et in superficiale et in solidum. Est autem lineale quod incipit a monade linealiter scribitur usque ad infinitum. Vnde alpha describitur per designationem linearum. quod hec littera vnitatem signat apud grecos. Superficialis numerus est ita. qui non solum in longitudine sed in latitudine continetur. ut trigonus tres tragonus seu quadragonus pentagonus vel circularis. et ceteri qui semper in plano pedem. i. in superficie continentur. Et ideo figure sunt hic ponere de per exemplo. Nam trigonus numerus taliter ordinatur. Quadratus vero numerus est ita. et tetragonus dicitur. Pentagonus siue quinquangulus est ita. circularis numerus est ita. Sphericus vero numerus est et circularis: quoniam circularis numero a se multiplicato surgit et in se conuertitur. Verbi gra. Quinquies quini quinquies. Hic circulus dum in seipsum multiplicatur fuit: in seipsum circulariter redit et spheram facit quod quinquies. x. faciunt generaliter. c. Solidus vero numerus est qui longitudine altitudine latitudine continetur. Placuit nam numerales et numerorum multiplicem diuisionem simplicibus posui simpliciter intendendam. putatque in his beati Ipsi. cuius verba per omnia sum secutus. Ex quibus patet manifeste quod sub numerorum diuersitate diuerso modo latent mysteria diuersarum intelligentiarum autem in canone scripture diuinitus aspirate. Et ideo dicit Boetius. li. i. ca. i. Scientia numerorum maxime est inter mathematicas scientias a sapientibus attendenda. quod de omnibus natura extitit silentio de quibus habet differere perbia pualet per omnibus arithmetica disciplina. quod sine numero nec littera littera coniungitur. nec syllaba syllabe recto ordine copulatur. Sic nec subiectum a predicabili discernitur nec a conclusionem in syllogisticis inter prima media et vltima distinguitur. ubi primum secundum et vltimum siue tertium ratio non habet. Et ideo ut dicit Boetius. Omnes scientias prece dit scientia numeralis. quod sine ternario non subsistit triangulus nec sine quaternario tetragonus siue quadrangulus. et sic de ceteris. Sic etiam in musicis est videre. quod musica est modulatio numerorum notis annotata. ut dicitur Boetius. ut patet in diatesseron in diapente et diapasone. et in alijs consonantijs musicis quod sine numero precedente non denominantur. sicut nec a stroz cursus nec ortus siderum vel occasus. nec temporis nobis pateret varietas vel successus si non numerali adiutorio regeremur. Quia etiam

Liber XIX. De Rebus

creata rōne numerali sūt formata. vt dē idē
Et etiā rōis nūmeral' sūt exēplaritas ī aīo cō
ditors. An sūb certitudine nūeri. creati sūt
et difficultates tres trini ordies āgeloz sub septe
nario z enario distiguunt' putes z potencie
oīm rōnalīū z spiritalīū aīoz. Virtute z sci
entia nūmerali colligūt' elemēta. z vt ita dīcā
nūerōz pūctōes fīgunt' vniūsa tā īpūalia q̄
cor: palia. tāz celestia q̄ trena. nec hūc nūeri
ppositiōes sūt ī se pporcione et alijs q̄ et se
īpīs. vt dē hoc. Flā ī suba nūerōz inueniunt'
par z īpar: et q̄b' pstat oīs nūer' q̄ diuisa q̄
dā potētia cū disparia sūt z ōria. Et ex vna
genitū. s. ex mōde oriūz z ī vna cōpōsitōz z
ī pporciōe filitudinē sine medio pūgūt' An
ps q̄ois nūer' s. b' īpari l' b' parī pphēdit' Est
āt par nūer' q̄ p̄t ī duo eq̄lia diuidi vnitare
nī īne. enietē. 3. par p̄t q̄ nō p̄t diuidi ī
duo eq̄lia vnitare īnecēdē. vl' fm pythago
re dīcīplīnā. Par nūmer' q̄ p̄t sub eadē di
uīsiōe diuidi ī mīmāz matia. mīmā q̄ dē q̄
titate. l. diuīsiōe. matia āt spacio z magnitudo
dē vt sī diuidas L. i. L. z. 2. marim spaciū ē
2. mīmā p̄t q̄ntitas. l. diuīsiō. Flō cū diui
sum ē mīti semel z nulla p̄t fieri mīoz diuīsiō
q̄ ī duas ptes. Flā q̄nto aliq̄ par nūmer' q̄
ī ples ptes diuidit'. tāto mag' nūcūdo pl' mīz
nūit. vt z ī arboze secta ī ples ptes. s. nūerū
diuīsiōis siue q̄ntitas mltitudis pl' augez.
cui' rō ē vt dē idē. q̄ magnitudo p̄t mīnui z
diuidi ī infinitū. s. nūmer' c̄reūcīt z p̄gredi
īfīnitū. Et iō pars nūeri diuīsiō ē fm magni
tudīnē matia. s. fm q̄ntitatē discretā mīmā
ma. 3. par p̄t nūer' ē cui' nūeral' diuīsiō est
ī duas ptes vl' p̄ncipales īneq̄les. Par āt nū
mer' q̄nq̄ diuidit' ī duas ptes eq̄les z q̄niz
īneq̄les. Qñ p̄o ī ptes diuidit' eq̄les si vna
ps diuīsiōis ē par: z reliq̄ crī par. vt q̄n. 3.
diuidit' l. 4. z. iij. z. iij. i. vj. z. vj. s. sic dē alijs
Si p̄o vna ps diuīsiōis eq̄l fuerit īpar z re
liq̄ necessario crī par. vt q̄n. vj. diuidit' l.
iij. z. iij. z. i. i. v. z. i. iij. i. vj. z. vj. An ī
eq̄l diuīsiōe nec paritas īparitatis. nec par
itatis īparitas admīscet' p̄ter q̄s solū ī binario
q̄ p̄nceps paritatis ē z nō recipit īequale di
uīsiōes. q̄z pstat et duplici vnitare z ex p̄ma
duoz paritate. Qñ p̄o par nūmer' diuidit'
ī ptes īeq̄les. si vna ps diuīsiōis ē par z reliq̄
crī par. vt sī diuidit' denarij. i. iij. z. i. iij. vl'
vj. z. i. iij. Et sic q̄n. vj. diuidit' l. iij. z. i. iij. et
vij. i. iij. z. i. iij. zc. Est vna p̄f diuīsiōis fuerit
īpar alia pars necario crī īpar. vt sī diuidit'

denari⁹. l.ij. z. vij. z. viij. l. iij. z. i. v. z. sic d' alijs
Neq; vnq; fieri p't vt si vna ps diuisionis
par fuerit, alia ipar valeat inueniri, aut cum
vna sit ipar alia par possit intelli⁹. Impar
a' numer⁹ q'd diuidit p' pres leges z. sp vna
ps diuisioni paritati alia iparitati deputat⁹.
vt. vij. si diuidas i tria z. iij. alia portio par
alia ipar inuenit. Et h' generalit' oibz iparibz
bus inuenit. Est a' vnitas genitrix ois plus
ralitatis z. ca' iparitatis paritatis. na si ipa
ri addideris vnitate n'ario parē nūez ges
nerabit⁹. z. si d' paritate vnitate d' plet⁹. mox
iparē nūez pcreab' Dm et nūeroz circa se
positoz z. n'ali d' ppositōe sibi inuicē p'mo
ctoz medietas est vnitas Verbi grā. si d' ca
cat. i. ij. iij. vnitas addita binario fac' binari
um inē vni⁹ z. duo est mediu. Itē si d' cat. i.
ij. iij. vnitas addita binario fac' ternariū eē
mediū inter binariū z. q'ternariū. Sili si d' ca
cat. iij. iij. v. vnitas addita ternario fac' q'ter
nariū inē. iij. z. v. eē mediu. z. sic d' alijs ascen
dendo pcedēdū ē. De p'ibz a' z. spēbz nūer⁹
par plet⁹ z. ipar⁹ sup' dictū ē. Itoz a' nūeroz
singlas pcreatōes ppozōes puenietas et
differētiās pseq' effz lōgū. iō d' nūeroz p'p'ri
etatis h' sufficiat Hoc solū a' sciam⁹ q' me
diū inuenire i numer⁹ difficile ē. vt d'. Jsi qz
nūeros eē infinitos certissimū ē qz q'ntūcūq;
aliquē p'p'riatē z. finē faciēdū putauer⁹ p
additionē vnitate totū nūez. parē v' iparē
plōgabis Rationē a' p'p'ietate mediū nūez
ratis sic aduertere poter⁹. p'io cūq; extre
ma z. diuidet inuenies mediu. h'bi grā. pone
p' extremis. vij. z. ij. si lūge. viij. p're eqliē
z. erit lēz. z. e analogici i arithmetica vt me
di⁹ nūer⁹ q' monadibz supat b'mū totidē sū
peret ab extremo. supat enī nouē sex in tribz
monadibz z. totidem ab vndecim nouenas
rius superat. vt d'. Jsi. l. iij. vñ super⁹ poss
ta sunt excepta.

De Vensura et pondere
Capitulum CXXVII

Ensure autē 7 pondera sepiſſime lo-
m cū obſtinent in ſcripturis, quozum ra-
tiones et ꝑꝑletates ortum habent a
geometria diſciplina. Nā vt dicit Aſidoꝝ
li.ij. Geometria eſt meſurandi ſcīa q̃ con-
tinet in ſe linēamenta 7 ſpacia ſiue interu-
la figuras 7 magnitudines 7 in figuris nu-
meros ac diſmeſiones, vt in circulis trian-
gulis q̃drangulis pentagontis et alijs inſi-
ſtitis, de quibz om̃ibz non eſt p̃iſtis negotiū




earumque proprietatibus et differentiis




multa diffinire sed pauca tangere, propter simplici-
ces, sed quod facit. In mentione dicēs sic, Geo-
metrie quod dicitur a dimensio in planū in magni-
tudine numeralē, in magnitudine rōnālē, et in
solidas figuras. Plane figure sūt quae longitu-
dine et latitudine continentur, quae sūt iuxta platos
nō numero quoniam. Numeral magnitudo est quae
diuiditur per finem numero quod in arithmetica edocet.
Magnitudines rōnāles sūt quae mēsurā scire
possumus per iudiciū rōnis, sic irrōnāles quae
mēsurā quāntitas cognita nō habent. Figure autem so-
lide sūt quae longitudine, latitudine, et altitudine
continentur, ut est cubus. Sunt autem plane figure
plures species, ut dicitur idē, quod prima plano pede est
circulus quod vocatur circūducta, in cuius medio
punctus est quod cuncta puerunt, et punctum illum
geometrici cētrum vocant plano pede, ita. **Q**
Quadrilatera figura est in plano quadrata, quae sub
quatuor rectis lineis iacet, ita. **□** Dia-
crate congruam non figura est plano, ita.
O Orthogonū, id est, rectangulū figura pla-
na est, id est, triangulū. Et habet angulū rectū ita.
Δ Hīperbolos figura est planar recta sub
ter in solidū constituta, ita. **■** Sphera est fi-
gura in rotundū formata quae in cunctis partibus in so-
lidū est aequilis, ita. **O** Cubus est figura propria
solida quae in magnitudine, latitudine et longitu-
dine continentur in solidū. **■** Cilindrus est figu-
ra quadrata hīs superius semicirculū, ita. **Δ**
Conus est figura quae ab amplo in angustū fi-
nit, ita. **▲** Pyramis est figura quae ad modū
ignis ab amplo in acutū surgit, ita. **▲**
Uti autem haec disciplina primo puncto cuius per
nulla est. In oīa quae mēsurari possunt est minimū
dimensionē et tū maximū potestatiue, quod oīum
linearum est principium et quod oēs incipiunt et p-
grediuntur, et in quod oīa finiunt. Secundo utitur linea quae est res-
cta longitudo sine latitudine eam ex eam iacet in
suis punctis, quod a puncto incipit et in puncto fi-
nit. Supercies hoc est longitudo cum latitudine
Spissitudo autem habet trīnam dimensionē, scilicet, latitudi-
nem, longum et profundum sine altitudine. Ex istis tribus dime-
nsionibus constituit omne corpus, scilicet, ex longi-
tudo, lato, et profundo. Et ex his tribus p-tingit oīum corpo-
lentia sub hīs modis: numero, et mēsurā. Po-
teris autem finem artē numerandi medius geome-
trici inuenire. Nam ex extrema multiplicata
tanti faciunt quantum et media duplicata. Verbi
gratia, vi et ix, faciunt septuagesies dupodum, me-
dia po, scilicet, viij, et x, multiplicata tanti faciunt, ut
dicitur. In li. iij. Circulū itaque est linea a puncto, ut
quod ad punctum et ceterum in eam spaciū circūducta

Est autem circulus figura simplicissima, capacis-
sima ab oī angulositate remotissima, ceteri-
eneca, interius pueria, motui aptissima et suo
lutoi congrua, cuius circūferētia a suo punctuali
cētro ē remotissima in oēs figuras pfectis-
sima. Oēs figuras et figurabilia ambiens,
oīa potestatiue intra se continet, et a nullo ex-
tra se pter quod a se est p-nta, ut patet in circulo ce-
li quod ambit oīa et nō ambitur, continet oīa et nō ab
alio extrinsecus continetur, ut dicitur. In li. sic infra, et ē
oīs numerus, ita infra circulū oīm figurarum
claudit ambitus, ita. **A** Et ut breuiter dicam
cuius pfectionē et rōnē circularē quodā natu-
rali emulatōe oīa mirabiliter imitatur, nam circu-
larē formā celū sibi vēdicat et motum. Sic
planetarum orbes in se circulariter reflectunt. Sic
sides cursus annorum et mēsiū et diuersorum tēp-
anfractus a se incipit et in se redire continue p-
cursant. Sic elementa iuice agunt et patiuntur et quod p-
corruptōes desinere videntur, p- g-atiōes ite-
reuerunt. Sic et primū mariū fluxus et refluxus
fluunt et refluunt, et cū desierint ite-
herbe et arbusta fructus et semina vice recipi-
ca a se exiunt et in se p-uertunt. Sic celestes spūs
a deo exeunt p- creatiōes et in deū mouent p- affe-
ctiōes, a deo emittunt p- formatiōes et ad deū res-
uertunt p- g-actiōes. Sic et aīa rōnalis ab
Arī, copat circulo rōne sue pfectionis et capax
citatur. Dim ei figurarum isoperimetraz, id est, eam
les ambitus hūitū maior est circuli, et idē totus
modus sphericus habet formā, quod ad hū creatus est, ut
eā capiat aīa p- intellectū. Uniuersitas et cō-
ditor, scilicet, deus in circulo designatur. Nam ut dicitur ter-
megistis, monas monade genuit et in se suū re-
flectit ardorē, id est, amorē. Nam p- generat et ge-
nuit ab etno filiū, et p- filiū spirat spūm scilicet, quod
ē ardor, id est, amor utriusque atque ner. Nam deus p-
ab etno se intelligit pfecte et intelligēdo pfecto
se diligit, quod dilectio ultra se ad aliud nō exten-
dit, sed potius ad intelligēdū et intellectū, id est, p-
et filiū a quo pcedit ipsa dilectio ad modū cir-
culi se reflectit. Un idē ē deus essentia p- in-
telligēs et intelligēdo filiū gignēs, et filiū a pa-
tre genit et intellectus et amor a p- p- filiū p-
cedēs et in utroque se reflectēs, scilicet, spūssctus. Ex
quod patere potest quod pfectio est in diuinis psonis,
quod earum pluralitas trinitatis numerus nō ex-
cedit. Idē etiā Scōs phis interrogat, quod ē de-
us, sic rōdit. Deus inquit est intellectualis circula-
lis, cuius cētrum ubique ē, circūferētia hoc nūscit.
Et quod patet quod ratio circuli relucet in qualibet
creatura,

Liber. XIX De Mensuris

De figura triaguli **Ca. CXXVIII**

Triangul⁹ e figura hñs tres anglos
rect⁹ alia determinat. Eōpat⁹ at ania
vegetabil⁹ q bz tres potēcias in se. f. genera
tiua. nutritiua. z augmētatiua triagulo. q p
mus e oim figuraz geometricaz. qz aia ve
getabil⁹ est por oim aniaz hñs in se ternari
um potētiar. Est at triangulus inē figuraz
angulares pñ⁹. qz solidā hñs lōgitudine.
altitudine z latitudine. Et iō ois figura ha
bēs ples āgulos: vt tetragon⁹. i. qdrāgul⁹
pētagon⁹ zc. tot i se pcludit triāgulos qz li
nec ab angulo i angulū perabūt. vtz i qdrā
gulo q duos pñet triāgulos si ab vno an
gulo ad aliū angulū oppositū linea reducat
vt h.  Esti ab alto angulo alta linea ad
oppositū perabāt. qtuor āgulos pñebit. vt
hic.  z sic i oibz figurz alijs totidē diuis
diū triaguli qz ipaz figurā angulos hñe pñ
git. vt qdrāgul⁹ qtuor deducit lineis trian
gulos qtuor pñebit z pētagon⁹. v. heptago
n⁹. vi. z heptagō⁹. vii. z sic d alijs. vt d⁹ Bo
eti⁹ li. ij. arithmetice ca. vi. Atvero triagula
figura sic p angulos diuisa in alias figuras
nō resoluit nisi in seipam In tres ei āgulos
diuidit. vtz h.  Adeo ei est hec figura la
titudis pñceps vt cerere supficies in hac re
soluat. Ipa pō qm null e pñcipijs obnoxiā
neqz ab alia latitudine sumpsit initium in se
ipam soluit. vt d⁹ idē ibidem. Nulla autē p⁹
excogitari figura angular⁹ q nō habet ortū
z pñcipiū a triagulo. Nā triagul⁹ oim aliaz
formaz z figuraz est pñcipiū z elemētū. z h
pñz in numerz. Nā qternari⁹ nascit ex terna
rio q triangul⁹ est siue trigon⁹. Et ex vno q
ptate trigon⁹ est generat. Nāz hāc dignitatē
bz vñtas q mater est oim numeroz vt in
se vñ obtineat nō actu s potestate oim nu
meroz q ab ipa generat. vt dicit idēz Boe.
li. ij. c. viij. sic z pētagonus ex qternario su
pra se posito z vñtate q vicē supplet triaguli
generat. z sic de oibz alijs numeralibz figu
ra pñt oñdi. qz sp ex figura triagula q libz nu
merus generat. sicut ibi i terminis Boe. d⁹
emīnat māifeste ponēs exēplū i tetragonis
pētagonis. heptagonis. heptagonis. z i alijs
is mltis. bz z alijs singular⁹ pñetari⁹ figura
triagular⁹ qz ois alia figura sibi pñt eē basis.
z ex base supposita pñt surgere figura triagularis.
qz ois alia figura pyramidal⁹ hñs i se
formā triangulare toti se cōtinet triāgulos

qz continet āgulos i seipā basis Verbi grā
si ponat qdrangula p base pñt supsurgere fi
gura pyramidal⁹. tot in se pñtēs triangulos
qz in se tetragon⁹. i. qdrangul⁹ diuiscit āgu
los pñtere. vt pñz hāc figura  Si hñs
basis fuerit pētagona pyramis iurgēs triā
gular⁹. v. triāgulos repñtare poterit sup ba
sim. vt pñz in figura pyramidal⁹ posita sup
basim pentagonale  Sic et sup basim
hexagonā pñt surgere pyramidal⁹ figura sex
pñtēs triāgulos māifestet sic d alijs Ipa
etā figura triaguli poterit pyramidalis eē
basis. vt d⁹ idē. et in ipō triangulo pyrami
dal⁹ triplex angul⁹ fin tres anglos poterit
inuenti. vt pñz h.  Hāc itaqz videt⁹ dō
utna dispositio i qibz. s potissime in nñeris
et figurz. d alijs autē figurz taz numeralibz
qz geometricz. mō videt⁹ supsidendū pñt dñf
ficatē et in finitā figuraz diuersitatē. sed
aliquaz cōsideratio maximā pñt vt vñtate
theologicē disciplinē. vt pñz i quadrāgulo q
est iter figuras et nñerus solidissim⁹. equū
lateribz distinct⁹. z euāgelicā repñtans dōs
ctriā. q p. iij. pñes orbis imobiles obñet
pñtate atqz firmā. vt d⁹ Beda sup Gen. An
gul⁹ autē multaz figuraz eē cōe subiectū. qz
oēs pñdicte figure sub diuersitate anguloz
termināt. Est at angul⁹ duaz lineaz alter
nus pñtact⁹. fin modū autē pñtēdū se vari
atur angul⁹. qz nñc rect⁹ nñc obliqu⁹ vel re
flex⁹ nñc acut⁹ nñc obtusius. Hāc itaqz pñt⁹
pñstet i angulo recto qz i ipō tota pñt q cōst
itit in lineis a basi pñtētibz ad angulū forit
ficut pñtē lineaz pñtūsum partē et pñtctū. vt
pñz in oculo q oia cōphēdit sub angulo. nā
radij q linealē veniūt a re vñsa faciūt vñaz
pyramidē. cul⁹ con⁹ est i pupilla z basis i re
vñsa. z hī radij inangulāt in cētro pupillēz
p angulū illū pyramidalē formāt vñsus. vt
d⁹ autor pñspectiue. qñe s li. iij. d nāsa vñsus
et in li. d natura oclor. Partes itaqz opposi
te inē se ab inuicē separe in angulū pñtēnt
z partē in vñū finitū. Pauca itaqz d natura
figuraz et anguloz. exēplū grā sūt h dicta.
vt sciam⁹ qz illoz rō est necessaria ad diuer
sa mysteria diuic pagine cognoscēda q sub
nñeroz z figuraz metaphorz multiformitē
sūt velata Nā sic circul⁹ signat aīam rōnālē
z triangul⁹ aīam vegetabilē. sic qdrangul⁹
aīam sensibillē. Nā sic qdrangul⁹ linea duaz
cta ab angulo vsqz ad angulū oppositū dñz
os pñtēt triāgulos. sic aīa sensibill⁹ duplicē

ear q3 proprietatibus et differentijs

in se bz trīgulū potētiā seu pūtiū. Nā aīa sensibīl pter tres potētiās vegetabiles bz pūte appchēsiuā, cupiscibīlē z irascibīlē qz aīa sensibīl est vegetabīl z nō ecōuerso, z sic de alijs figuris diuerse rōnes mystice et spūales eliciūt, z spūalia corporalibz adaptāt Sub istz at figurz pphēdunt mēsuraz z pō derū rōnes

De mēsuris corporū mēsurabilū.

Cap. CXXIX

St at mēsurā vt dī Jñ. li. xvj. c. p. e. nul. res aliq mō suo vl tpe circūscri pra. Et hec est aut corpis aut tēpis aut spaciū localis. Corpis mēsurā est vt ho mīnū seu lignoz aliarūqz rez corporaliū bz: ultas vl lōgicudo. Qm̄ em corpz dīmēsiō nē habz pūtiā z mēsurā. Prope at mēsurā ē vocata eo q fruges z liqres ceteraqz sicca z humida ea mētunt vt modi? vna: ampho ra z sextari? Mēsuraz aut mīma ps est co cleariū qd est dīmīdiā ps drachmē pōnde: rās filiūqz. it. q triplicat? cōculā fūc. Nā cō cula drachma vna z dīmīdiā adīplet. Clat? at pōnd? pūnet. x. drachmaz. qbz si qnqz ad dīderz dī orīfal. Acetabul? qrtā ps ē emi ne. xij. drachmas pūnes. Cotula est emīna pūnel ciatos. vij. q iō cotula dī. qz cote gre co fmōe lācio dī. z emīna sextariū i duo eqz lia incidat z cotula noīat Emīna at appēdit libā vna q geminata sextariū facit. Est aut sextari? mēsurā duaz libraz. qbz assūptis bilibris noīat. Assūpt? at qter greco ser mōe fit cent. Quīdēqz aut cōplicat? qnāz rē siue gomoz facit. Adūce sextū: qgiū red dit. Nā qgi? sex metū sextarijs a q sextariū nomē sumpsit. Lōgi? a qgiēdo. i. p augmētiū crescēdo vocat. Un? pecūia grā bñficiū data qgiariū est vocata. Unūqzqz em im pator fauorē ppli captās adīciebat ad mē surā vt in domis largior videret. Lōgiariūz aut est specialit mēsurā liqdoz cui? rē z no mē sil? a rhomanis ipositiū inuenim? De preta liqdoz est mēsurā. a metron greco sic vocata. z est cōe nomē ad dēs mēsuras liq da pūnetes. Dodi? ē dīct? eo q ex suo mō sic pfect? Est at mēsurā libraz. cliū. i. sextar ior. xij. z iō opationū pfectaz dei typ? est z figura. Vigintiduo opa facit deus infra opa. vij. dīez. Nā pmo die fecit deus. vij. s. materiā informē. angelos. lucē siue ignē ce los superiores. aquā. terrā z aerē. Secūda firmamētū sol Tertia die qtuor. maria se

mīna. latōes. z plātaria. Quarta die fecit tria scz solē lunā z stellas. Quinta die tria. s. pi sces. reptilia. z volucres. Sexta die fecit. s. hēctas. lumēta. reptilia terre. z hoīem. z fa cta sunt vigintiduo rez genera in dieb? sex. Et vigintidue generatōes sūt ab Adā vsqz ad Jacob. ex cui? semīe nascit oīs gens isrl. Et. xij. sunt libz veterz testamētū vsqz ad he ster Et. xij. s. fāz elemēta qbz tota tradit ol uīne legz disciplīa His igit exēplis mod? mēsurā vigintiduo z sextariū pūnet fm Moy? traditōz. Et ē mod? a modo dīct? qm mēsurā moderata. vt dī Jñ. Sacū ge nus est mēsurē iuxta morē pūde palestine vni z dīmīdiū modū caplēs vl pūnes. cu ius nomē est ex hebraico sūptū. Sacū ei apd eos sūptio siue leuatio noīat eo q q mētē eandē mēsurā sumat atqz leuet. Sa tū tamē aliqū pōit p modto. xij. sextariū vt dī Idē Bar? est mēsurā caplēs sextaria. s. z est bar? in liqdis sic in siccis chor? z ephē. Amphora ab ansis ē vocata qbz hīcūde le uat. z recipit frumētū vel vīni modios itāl cos tres. Cad? est amphora pūnes tres ve nas. Urna aut est mēsurā quā qdā vocāt quartariū. z ē pple dicta vna q p dēndis ofunctorz cineribz adhiberi soler De q poe ta Lucan? Celo regit q nō bz vna. Arta bo mēsurā est apud egyptios. lxxij. sextariū pposita sic dicta ex numero. ppe. lxxij. lin guas gentiū q orbe īpleuerūt. Gomoz ē mē surā. cli. modioz. vt dī Jñ. vl dī mēsurā sū. modioz. vt dī glo. sup Eto. c. xvj. Cho rus est mēsurā. xxx. modioz. z est sic dīct? a coaceruatōe. coaceruat? ei modij. xxx. istar collis vident z on? cameli efficiūt. Hucul? qz Jñ. li. xvj. Sūtz multa alia mēsuraz ge nera qz noīa nō sine grandī mystērio sacre scpture sunt inserta. nā qdlibet vasculū rez mēsurabilū pūtiū sub mēsure noīe cōit net. vt pz i diuersis exēplis. Acetabulū em dī vasculū i q vīnū dō offerēdū i sacrificio pbat debuit an eēt pūz vl corruptū. Vās aut vbi pbat z acceptabat acceptabulū dī cebat. Vasculū i q acetosum z corruptum ponebat acetabulū vocabat vt dī Jñ. li. x. Ampulla ē modica liqris mēsurā dīctā qm ampla bulla. s. i. s. ei est in rotūditate bullis q ex spūmis aquaz sūtz exvērī subtracōe excidunt subtilitate nō modica z instantur Alabastrū est vās vngētariū a suo genere sic vocatū. qz ex sua pūetate omīa vngēta

R

Intus posita pseruat diuissime incorrupta
ut pz s in tractatu de lapidibz, Area vas e
repositoriu z mesuratiu in q res reposita a
vlu arcen ne passim ab oibz videat Inde
etia dr arcanu. i. secretu qd a cognitoe mul
titudinis ex industria e artatu. Amphora e
determinata mesura ab ansis siue auribz no
miata, ut pz s. Bat⁹ est mesura reboliqdis
mesuradis fin legis continentiaz deputata.
Bacchia e mesura bacchi. i. vini vsibz gna
liter deputata. Calic⁹ determinata est potus
portio z mesura a calo qd e lignu dicta. qz
italia vasa pus de vinibz lignels copone
bant sic z calat. Latium est vas fictile ct
bis vel portio deputatu. z dr mell⁹ neutrali
ter qz masculine. sic z salinu. i. salis vasculu
fictilibz dr Jsi. Lacabo est vas coqnartuz
diuersis vsibz z decoquedis carnibz depu
tatu. id e etia vas cotula noia. Cad⁹ id e est
qd doliu puu. ptnes modios tres. ut dr s.
Calat⁹ aut est vasculuz vinnicu vult z flu
cubz deferedis appropriatu. Cribz e vascu
lum rotundum multis foraminibz oculatu
sic dictu qd currisse. eo q i eo currat triticu
z frumentu. Na in cribzo cocutit triticu vt
a lapillis z paleis sepe. Na grana q se par
ua transeunt p foramia. paleis i cribzo rema
nentibz ac lapillis Cista arca e modica Un
diminutue dr cistula z cistella a costis can
ne vt vinnis qbz texti noia. Lophin⁹ e
vasculu ex virgulis ptextu ad deferendu ster
cora deputatu. sic dr in ps. man⁹ e i cophi
no seruiert. Celata sunt vasa aurea vel ar
gentea signis euidetozibz int⁹ vt extra exps
ta. a celo dicta qd est gen⁹ ferrameti. qd vul
go cilion vocat. ut dr Jsi. Cymbra sut po
culoz genera i extremitatibz obloga. z i me
dio lata ad modu cymbe nautis. Cochlear
e instrumentu modicu mesure oris portio
natu q varia ciboz genera z marie liquida
ori man⁹ officio deferut. hinc est illud dictu
Barcial. Sum cochleis habil⁹ z nec m
nus vult ouls. nuq d scis pot⁹ cur cochlea
re dicoz. Jsi. Disc⁹ id e est qd scutella lata et
rotunda. ab isco. i. scuto sic vocata. dr ardis⁹
quasi das efcas. i. appones. a q discubetes
dicti sunt. Doliu vas est pcauu a dolando
sic vocatu q ex plbo sit asseribz artificiose
parie colligatu. Emicadiu est vas oleartu
ptnes dimidiu cadu. Enophoz e vasculu
ptnes vinnu. eno em vinnu dr. de q dr. Ver
tutur enofori fundus snia nob. ut dr Jsi.

Enustis e spes poculi siue vasculu qd ebs
bit vno spu. i. haustu. ut dr Jsi. Phiala est
dicta a vitro. na hialin grece vinnu dicit. z e
vasculu infer⁹ latu hns collu stricu i q vt
nu discernit potissime p colore Phylateru
est puu vas vitreu vt crystallinu in q scd⁹
reliquis pseruat. Phylateru aut aliud est. i.
membrana vel breuitell⁹ in quo sudet scribes
bant legere religiosi videret. supra illud. di
latat em phylatera sua zc. Fiscus sac⁹ est
public⁹ que habet exatores. z i eo imittit
publicu debitu qd reddid regibz. supra illud
Qd n accipit chrs caput fise. Fiscella e va
sculu modicu ad modu alueoli ex vinnibz
cotextu z bitumine vel pice circulintu. sic
fuit vas i q reponcbat moyses qn flumini
exponebat Bauata e scutella maris pcaua
z pfunda sic dicta qn cauata g. p. clisa pos
ta. ut dr Jsi. Gazophylatu e vas reposito
riu. arca scz vbi colligunt ea q ad indigeno
tum cura in templo offerut. et est arca sic dis
cta qst gazaz. i. diuitiaz custodia. naz phy
lare grece custodie dr latine. ut dicit Jsid.
vñ gazophylarta fuit arca vt dom⁹ repuas
coes oblatdes oiz sic musac regu z corban
sacerdotu. ut dr gl. ff. l. l. Regu. Hydrta
vocat vasculu aque vsibz deputatu. bydor
ei i greco. aq dr in latino. Canistru e vascu
lu ex vinnibz siue canis arduis ptextu
fructibz deferedis deputatu. Cartallu e co
simile vasculu ex virgis albis z flexis arta
fictaliter paratu. Lapas est vas vitreu. tes
nue. subtile. fragile. planu. pspicu. diapba
num. sup⁹ patulu rotundu. infer⁹ aut stric
tum z oblongu. igni nutritio deputatus
z dr a labo. bis. eo q ad nutritum flama
oleu lambere videat. vñ o e vasculu in sum
mitate lucis lapas dici pr. ut dicit Hug. q
re sup in li. ry. de metallis. z in ca. de vitro.
Laterna dr eo q sit in ea infer⁹ lux inclusa
fit em ex vitro vel ex cornu lucido siue qcu
q pspicu recluso int⁹ lumie. vt veri flatus
adire no possit. z ad lum e vndiqz pbdu fa
cile vbicuqz circulerat. ut dr Jsi. Lucerna
a lucinio est dicta Un breuis est syllaba lu
pma. Un Pers⁹. Dispositio pigne nebulu
vomere lucerne. Si em lucerna a luce di
cere falsus esset versus. ut dr Jsi. Lichn⁹
aut q z lichn⁹ est dictus candela est lucerne
vt dicit id e. Lagena est vasculu vinnferum.
a lagenis grece sic vocatu. ut dr Jsi. Laga
na aut. vulgarit vocat barillu siue costrellu

earz q3 proprietatibus et differentiis

cul⁹ diminutivū ē: lagūcula quā nos dicit⁹
mus barfellū. fm aut naturā lagene v^l ba-
risselli mutat⁹ sapor⁹ z virt⁹ ips⁹ vini. Un si la-
gena fuerit corrupta vinum fit corruptum.
Optime aut lagene sūt de tamarico a q⁹ v^l
nū hbt saporē. z p⁹ tūc hz oppilatōes sple-
nis dissoluēdi. vt d⁹ Lōitan. Lauatorū s⁹
ue labz d⁹ vas plūbeū siue ereū aquaz ad
ablutionē manuū fistulis z cōductibz rece-
ptū. z d⁹ labzū nō solū qz ad lauandū est
factū. v⁹ etia a labio labz d⁹ qz q⁹ orificiū
repāsum solet fieri ad modū labij z reflectū
Lauatoria etiā talia luterēs dicunt⁹ in. iij.
li. Regū. c. vj. in q⁹ sacrificia tēpli a sacer-
dotibz lauabant. Lūcula est vas oleaz ex
ere v^l argēto factū a lūfēdo dictū. Oleo ei
sacro in talibz vasculis refuato reges z sa-
cerdotes lūiebāt. vt d⁹ Jsi. Lebes est vas
eneū ad vsum coquēdi carnes pparatū. vū
ex frēqnti vstione ingredine cōtrahit⁹ imū
dictā z indiget frēqnti p⁹fricatōe z extērio
ne. ex vicio at metalli lebetes sic z caldaria
inficiunt cibaria diu in eis reposita nisi ab
eis cit⁹ extrahant. Locul⁹ est vas reposito-
rium in q⁹ pecunia q⁹ in puato loco refuat⁹
z est idē q⁹ bursula vel marsupij. vt dicit⁹
Jsi. Marsupij est vasculū repositoriū. scz
saccul⁹ nūmoz. z est a marsippa in greco in
latinū derivatū. Vulgaritū est vas in q⁹ pe-
corz lac mulget⁹ vt d⁹ Jsi. Boela est scutel-
la maxia pfunda a rotunditate sic pmitus
notata. Hā omia rotūda dicunt⁹ mala ap⁹
grecos. Nola modica cāpanella d⁹ a nola
ciuitate cāpanie sic dicta. vbi pmit⁹ est inue-
ta. z est modici vasculū sonoz. dictū tintin-
nabulū sic id q⁹ sepi⁹ collis canū z pedibz
auū est appēsus. vt d⁹ Hug. Olla est dicta
eo q⁹ ebulliat i ea aq⁹ ignis subiecta. vt vapor
alt⁹ emittat. Un z bulla d⁹ eo q⁹ int⁹ q⁹ i aq⁹
venti spū eleuant⁹ sup aq⁹ supficie distēdēte
veto p morā aliquā sustērant⁹. Parapsis est
quadrangulū vas z q⁹ drillatū dictū quasi
paribz absidis. Patena ē q⁹ fit dispāsis z pa-
tentibz lācis oz. vt d⁹ Jsi. Parera gen⁹ est
phiale sic dicta. eo q⁹ ea potare solē. Vel qz
sit patēs dispersis labijs. vt d⁹ Jsi. Poculū
a potādo est notatū. Est em omne vas i q⁹
est bibēdi cōsuetudo. Patella d⁹ q⁹ parula
olla. os em hz magis patēs q⁹ olla. nā orifi-
ciū fm latitudine fundi hz latū. z est vascu-
lum eneū vel ferreū mult⁹ v⁹libz necessariū
Peluis ē dicta eo q⁹ pellis man⁹ v⁹ pedis

in pelui ablui p⁹suevit. Pyxis est vasculū a
buxo factū. vū pyxis est vocatū. nā q⁹ nos
buxū. greci pyxim vocāt. Fit at pyxis nūc
ō metallis. nūc d⁹ eboze. nūc d⁹ lignis. z ē va-
sculū varijs v⁹libz deputatū. z maxie l⁹is de
ferēdis p⁹uadi. qz electuarijs. odoribz liq⁹ri-
bus pulueribz z vnguētis. Quisquilariū
est vasculū v^l q⁹ d⁹ cūqz receptaculū vbi q⁹ s⁹
quille. i. frumtoz purgamēta refuāt. vt d⁹
cit⁹ Pap. Sargago a strepitu soni ē vocata.
qū in eo ardet oleū. Est em gen⁹ patelle i q⁹
cum pinguedine butyro v^l oleo fit frictura
Siphon vas est appellatū eo q⁹ sufflādo
aqz fundat. nā talibz vasibz fungunt⁹ orietā-
les. Currūt em cū siphonibz plenis aq⁹ qū
sentiūt domū ardere z extingunt incēdia.
cū etiā etiā mūdant aras aqz expēsis ad
supiora. vt d⁹ Jsi. Rapatorū est vasculū
in q⁹ rapule siue rape terra effosse recipiunt⁹
custodiunt⁹ vel etiā decoquunt⁹. vt d⁹ idē
Cyphus ē vasculū ligneū v^l argenteū siue
vitreū in q⁹ bibim⁹. v^l de q⁹ man⁹ lauamus
vt d⁹ Jsi. Situla a siti est dicta. eo q⁹ apra-
sit sitiēdo ad bibēdū vel qz aquas sūt. dū
eas nūc recipit nūc effundit. dū em vna sit-
tula effundit alia adimplet. Sistaricia bur-
sa est vel saccul⁹ itineratū in q⁹ solēt deferre
panē z reponere ea q⁹ ad v⁹aticū necessaria
sunt in via. Spozta est dicta in quo portāt⁹
panes z alia q⁹ domus sunt necessaria. v^l sic
d⁹ qz ex sparto fieri p⁹suevit. Scorcia ē vas
oleariū sic dictū. eo q⁹ de corio sit factū. vt
d⁹ Jsi. Scutella a scuto p⁹ diminutōem est
dicta. nā scuto puulo z rotūdo silis ē. vt d⁹
Jsi. Scrinij est pua cistula corioz clausibz
circūtecta in q⁹ pecunia z alia familiaria re-
seruant⁹. Salinū est saltica. i. vas ap⁹ū sa-
li q⁹ salifica vt d⁹ Jsi. Trisilis est q⁹libet
vas q⁹ ex tribz pedibz sustētat⁹ vt dicit⁹ Jsi.
q⁹ q⁹truo⁹ pedibz sūt abusiue trisil nuncu-
pat. Thuribulū est vasculū eneū siue argē-
teū siue aureū duplicatū. infer⁹ clausū. su-
per⁹ p⁹o multiplici p⁹foratū cremādū thur⁹
ad thurificādū offi⁹cia deputatū. p⁹ cul⁹ fora-
mina sup⁹ hum⁹ thur⁹ ignis incēdio resolu-
tus in aera euaporat. Partes aut ei⁹ due tri-
bus catenulis parit⁹ cōninent⁹. Ventilabrij
est vasculū siue instrūm q⁹ palce a tritico i v⁹
to ab inuicē sepan⁹. z hz v⁹tilabz istō ap⁹ū
q⁹ illō q⁹ est leui⁹ z v⁹l⁹ pus en⁹ci⁹. z q⁹ est
grau⁹ intrinsec⁹ occultat. Uter est vas v⁹
nariū ex corioz aialū p⁹artificium pparatū

Liber. xix De Spacii localis mensura

Et ideo vter ab vtero est vocal? vt dicit Cō
stant. Vna est amphora de q̄ sup̄ eodem
Arceol? ab vna dīminutīue est dicit? et est
vasculū nūc vīnū nūc aq̄s effundēdis cō
munit assignatū. pprie tñ soler vocari vascu
lum in q̄ ponit aq̄ ad lymphādū vīnū i mē
sis et pūiūis dñoz a q̄ et orion dī fm fabu
las. qz deoz manibz ifundit aq̄s i nup̄ijs
philologie. vt dī i Bacī. et i Bar. Sūt et
mīta altavāloz genera q̄ fm dīuerfas mē
surādī capacitates i dīuīnis scriptur̄. ppter
allegoricas significatōes sepi? sunt inserta
h̄ pposita cēpti gr̄a. tantūmō sunt exp̄ssa
Sūt iūp̄ alte mēsure spacii localis d̄ q̄bz
in Jñ. narrat in hūc modū

De Mensura spacii localis Capitū. CXXX.

Mensura inq̄ est q̄qd p̄dēre capax
m cūitate lōgitudine altitudine latitudine
ne aīoq̄ finit. Vñ et maiores nōtrī
totū orbē mēsurauerūt in pres. et pres in p̄
uīncias et pūiciās i regiones. q̄s in loca. q̄
loca in territoria. et illa i agros. et illos in cē
tūrias. q̄s in iugera. et illa i climata. et illa i
acē. et pūicias in passus. gradus. cubitos. pe
des. palmos. vīncias. et digitos dīuīserūt. ita
qz eoz solertia a mario vsq̄ ad mīnū nīhīl
immēiurātū penit? reliq̄rūt. Vocat aut dī
git? ps mīnima agrestīū mēsuraz. Vīncia ē
pūs. iij. digitos. palm? q̄tuor h̄z digitos.
pes. xij. digitos. passus pedes. v. pūicia pe
des. xx. pes. x. Dī at pūicia q̄si portica a por
tādo. qz oēs p̄cedētes mēsure in eī corpore se
sūt palmus. pes. passus. et. sola p̄o portica
portat. ē ei. et pedū ad iūstar calami. ezechē
elis templū mystice mēsurātis. d̄ q̄ habet
Ezech. xl. Al? vo cat mēsurā latitudie pe
dū. iij. et lōgitudine. cxx. Clima ē spacīz q̄
dīlatrītū. hīs in oī latere pedes. xl. Actus
quadrat? vīdīq̄s finit? pedibz. cxx. Ita acē
duplicat? iugerū facit. et ab eo qd ē iūctū nō
mē accepit. Iugerū at actū stat lōgitudine
pedū. cxx. et latitudine. cxx. Sūt et alia mīta
mēsuraz genera de q̄bz nīl ad pūs. vt dicit
Idem. S̄ h̄ attendendūz ē qz stadīa? a
ger h̄z passus cxxv. i. pedes sexcētos. Lat?
mēsurā octies cōputatā miliarīū facit. q̄ cō
stat ex pedibz vigītmīlibz. vt dicit Jñ. Ibiō
Centuria at ē ager dūcētoz iugerz. q̄ sic vo
cabat a cētū iugeribz ab āriq̄s. h̄z postea du
plicata nomē retinuit sp̄ pūmū. vt dicit Jñ
li. xv. in. c. penk. de mēsurz. Mēsure at vī

arū dīuersīmo de nōiant a dīuerf. Nā Lat?
nī vocant miliaria. Greci stadia. Gallī leu
cas. Egyptij signes. Perse parasāgas. Nā
mīrū qz singula spacīa pūijs p̄tinent tēnis
et mēsuris vt dicit Idem. Nā miliarīū mille
passibz tēminat. qz mille passus p̄tinet. et pe
dū q̄nqz milia. Leuca finit? passibz mille q̄n
gentz. Stadīū octaua ps miliarīū ē. et stans
ex passibz cxxv. Hoc pūmū Hercule statūss
se dicit. eo qz ipse tantū spacīū sub vno spū
cucurrit. Et iō qz p? tāti itiner? spacīū ite
rit. ipz narrat cxxv. pedū spacīū. stadīū appel
lasse vt dicit Jñ. Ibi Vīa ē spacīū q̄ p̄tre ve
hiculū Sic dīcā ē ab inuenītur occurfu vehi
culoz. Nā duos actus capit p̄tē cūctū et ve
nientīū vehiculoz occurfū mutū et p̄curs
sum. Nīs aut vīa aut ē publica aut pūata.
Publica ē q̄ in solo publico ē. que iūf acē?
p̄lo patet Hec aut ad mare. aut ad oppida
ducta. Que etiam vīa strata ē dīcā q̄ vulgī
pedibz trita. Vñ Lucret? Strataqz iā vul
gi pedibz detrita viaz. Ipsa debz cēmūda
solida. lapīdibz strata. recta. pacifica. oībus
coīs. libera sine obstaculoz offensa vt dicit
idem Lucret?. Pūata ē vīa que vicino
municipio data ē. Hec soler eē cōpendiosa
gramīnosa. qz pedibz itinerātūz mīn? trita.
cxxv. qz p̄tre vīe arboribz p̄sita. Agger ē me
dia strate emīnētā coaggregat? lapīdibus
strata. ab aggerē. i. a coacervatōe dīcā. quā
hīstorici vīa mīltare dīcūt. De q̄ dī Qual
sepe vīe deprensus in aggerē serpens. Iter
itiner? est vīa q̄ ab hoīe q̄cūq̄ p̄tī p̄t. Dīne
at iter et itiner. Iter em̄ est loc? transitū faci
lis. et iō appellat? ē iter. Itiner aut est iter lō
ge vīe. et ipse labor ambulādī vt q̄ vellis p̄
uenīas. Semita aut ē mediū itiner?. a semī
tu dīcā. Semita aut hoīm. Callis p̄o pe
cudū vel feraz Callis em̄ est iter pecudū in
ter mōtes angustū et trītū. a callo pecudūz
trītū et p̄duratū. et iō a callo ē vocatū. Tra
mites sūt in agrīs trāsuerfā itīnera. Sic dī
cā. eo qz ad rectā vīā trāsīnītāt. Dīuersū sūt
ue dīuersorū ē flexus vīaz. vīa. scēndēs in
dīuersa. Dīuerticulū ē dīgestio a latere vīe
publice vel pūate. Bīnū ē duarū vīaz
p̄ncipiū. quarū vna tendit ad dexteraz. alia
ad sinīstraz. Et est lo? vt sepi? p̄culosus et
suspect?. Nā in bīnīis insīdiant fures et rāo
prores. In bīnīis et expectat? l? puenīūt me
refces. Est et lo? ambigu?. qz q̄ vīa sit tenē
da sepi? dubitat. Et ideo ponunt in bīnīis

De Ponderū proprietatibus

Imagines siue crucez vt scilāt quā ptem vīe tenere debeāt transeūtes. Compta est loc⁹ in quo vīe cōuentunt sicut triuīez q̄drinīe, z est locus pīculosus z dubi⁹ sicut bīsum. Ambit⁹ est inter vicinorū loca z edificia loc⁹ cus duorū pedū z dīmidij ad circūeundū fa cilitatē derelict⁹, z ab ambitēdo. i. circūeūdo sine ab ambulādo sic est dict⁹. Orbita est ve stigij rote cantī sic dicta ab orbiculari figu ra rote que vīā cōprimēdo cauāt z pfūdāt. Actus dīr loc⁹ q̄ pecus agi solet. Cluofum est iter flexuosus. Vestigij pedis signū plā ta in terra vī in puluere impīsum. sic voca tum. qz p vestigij vīe peuntij inuestigāt z impīmunt. Relinquit aut pedes animalij in suis vestigijs quoddā odoris indicij q̄ a canib⁹ venaticis, z ab alijs feris sepi⁹ dep hēdunt. qd scīes leo delet sua vestigia cau da sua ne ab inseq̄ntib⁹ cognoscatur. Hec de mensuraz p̄rietatib⁹ z differētijs dicta sufficiant z que sup̄ius dicta sunt de Jīd. li. xv. ca. vīe, sunt sumpta.

De Ponderibus Capitulum. CXXXI

Ponderū etiā vt dīr Jīd. sicut z men⁹ p surarū expedit scire modū. Cunctis em corporeis reb⁹ nature potentia pōdus suū dedit. qm̄ regit omīa pōdus, z ideo pōdus a ponēdo est dictū. Omīa em ponit pondus z collocat in suo loco, qz nī bil aliud est pōdus nīlī impet⁹ rei tendētis ad locū suū. Duplex at est pōderis pncipi um effectiū. i. leuitas z grauitas. Unde le uitas i simplici materiā subtili mouet sur sum nec q̄scit donec veniat ad locū suū z iō ignis suo pōdere mouet sursum. nec q̄ escit donec veniat ad spherā suā. Econtrario grauitas dominās in materiā corpulēta z terrestri mouet deorsus nec q̄scit donec cē truz iueniat ad qd tēdit. z iō oīa gūta suo pondere centz petūt. vnde oīs materiā ra ra z subtilis duplicē habet causam leuitatē. Plā tal materiē ptes cū sint subriles mouē tur a cētro vsqz ad circūferentiā nec q̄scūt quousqz tangāt eā. Talis etiā materiā ppter partū rarefactionē plurimū ē porosa. z ei⁹ ptes subintrat virtus ignea que ptes terre striores dissoluit z cōlūmī. z sic totū corp⁹ lenigat z sursum ducit. Vñ calor maximā ē causat potissima leuitatis. sicut frigiditas. cui⁹ motus est a circūferētia vsqz ad centrū causa est cōpactionis partū z coadunatio

nīs z p consequens grauitatis. Vñ omne corp⁹ quāto est solidius z cōpacti⁹ tāto gra uius, z q̄nto rari⁹ tāto leuius inuenit⁹ z cuz pōdus respiciat tā leue q̄ graue rōe īclina tions virtusqz ad locū suū sibi a natura na turaliter deputatū. nomē tamē ponderis si bi vulgariter vedicat rō grauitatis, nā q̄ de scendū ppter suā grauitatē dicunt pōderos sa. q̄ vō ascēdunt sursum leuia dicunt. et p oppositū ptra pōderosa vsualiter dīuidunt. Et ideo dīr Jīd. li. xv. qz pōdus dictū est pē sum. eo qz in statera pendeat tam libratum. Scdm aut istū modū sumēdi vsualiter soz titur nomē pōderis aliqū res in q̄ sit pon deratio. aliqū res ponderata. aliqū massa circa quā res pondere iudicāda ponderat.

Instrumētū itaqz in quo pōderatio fieri cōsuevit dīuersimō de nuncupat, dicit em trutinā q̄ em Jīd. est gemīa ponderū lanx equali examine pendēs facta ppter maiora ponderāda vt sunt centenaria z talēta. sicut momētana p qua modicaqz pecunia appen dēda Statera a stādo est dicta eo qz duab⁹ lancib⁹ in vno medio stilo librata equaliter stet. Lances dicūt aut cyphī enei duo tenu issimi in quaz vna ponit pōdus pōderās. z i alia res pōderāda. Est itaqz iustū pōd⁹ qm̄ ambe lances cū suis ponderib⁹ equalitē sibi inuicē correspōdent. Scil⁹ aut siue lin gua seq̄ns lancē magis ponderantē momē tū statera nominat. Vocat filū medij quo trutinē statera regit z lances adequant exa men. vt dīr idē. Vnicuiqz aut pōderi certus est mod⁹ noib⁹ p̄rijs designat⁹. vt dicit Jīd. Calcul⁹ em dīr mīnima ps pōderis z est q̄r ta ps oboli p̄stans ex pōdere duorū granorū lentis. z vocabat calcul⁹ ppter paruitatē. qz calcul⁹ est ita modic⁹ vt sine molestia cōcul cetur. Siliqua. xx. ps est solidi. cui⁹ nomē a fructu arborū est sumptū. Obolus siliqz trib⁹ appendit. Fiebat ei olim ex ere ad mo dū sagitte. vnde z nomen accepit. Sagitta em obolus a grecis dīr. vt dīr idē. Scrupu lus sex siliquaz pōdere p̄stat. z apd grecos drachma vocat⁹ z ē dicit⁹ sic diminutiue a la pillo breui q̄ scrup⁹ vocat⁹ Drachma ē octa ua psyncies denarij. pōdus argēti trib⁹ cō stat scrupulis. i. decē octo siliquis Denari⁹ aut est dictus quia. p decē nūmis reputat⁹ vt dīr idē. Solidus est vocatus quia nihil ei deesse videt. nā veteres integrum solidū dicebant atqz totū. Pūmīma idē est qd de

narlus noie z effigie pncipis insignit. naz
ab initio numisma num. argente erat. vt di
cit J. i. Sectula idē est qd solid. sic dicitur
eo qd bis sex vncijs ppleat. Hac vulg. aure
nm solidū vocat. cui certā prē tremissim
vocāt. eo qd solidū facit tremissis. Sectula
bis assumpta duellā facit. ter posita staterē
reddīt. vt dī J. i. ibidem. Stater est medie
tas vncie appendēs aureos tres. vñ z voca
tus ē stater. qī tribz solidis stet. h z semitun
cia dī. qz semis hz de vncia h z semissis. qz
pōderis semissis est. qī semis assis. vt dicit
idē. Est autē as assis minimū in ponderibz
sicut vnitas in numeris. vt dī glo. ibi. Nō
ne duo passerēs asse venciūt. Quadrās qz
tā prē vncie pōderat. z do drās dī in hebra
co. Sicl. in latino. sicl dī i hebreo. habēs
apud eos vncie pondus. Apud grecos po
quēadmodū apud latinos sicl. qz ps vn
cie ē. z stater medietas. drachmas appēdēs
duas. vñ sicl. i lris diuinis vncia ē. z apud
latinos quarta ps vncie. vncia est dicta. eo
qz vniuersitatez minoz pōderz sua vnitāte
vinciat siue vnlat z cōplectat. Cōstat autē
ex drachmīs. viij. id est. scrupul. xxiij. qz p
legitimo pōdere habet. qz nūer. scrupuloz
ē phozas diei z noctis metit. vñ qz libzā efflē
duodecies cōputata. Libzā duodecim vn
cijs pficiē. z iō gen. pfecti pōderz reputatur
qz tot vncijs pītat qz mēlibz ann. Est autē
libzā dicta qī libera qz cūcta intra se pōde
ra pōdicta pīnet z cōcludit. vt dī J. i. ibidēz
Bilibris duas pīnet libzās. Est ei bilibris
libzā duplicata. Vna. c. drachmīs appēdit
z est nomē grecū. Talentū summū pōdus
ēē dī apud grecos. nā nīhil calculo mīnus
siue asse. qd ei fac vnitas in numeris. h fac
as siue calcul. in pōderibz. talēto po nīhil ē
maius. Sz h pōdus variat in gētes. Nā
apd romanos talentū est. lxxij. libzaz. sic
Plaut. oīdit qd dī duo talēta esse. C. xliij.
libzaz. Est autē talentū triplex. minimū. me
diū. z summū. Vñ est. l. libzaz. Mediu
lxxij. Summū. c. xxiij. libzaz. pītat. z illō tal
lentū fuit talentū sanctuarij. Centenarium
numeri nomē est z est summū. eo qz. c. libzā
rū pōdus pīneat. qd pondus ppter pfecti
onē numeri centenarij inlītuerūt romani
Zuculqz J. i. l. xv. in. c. de pōderibz z men
suris
De Musica siue Modulatione cantus.
Capitulum. CXXXII

Icut autē subseruit theologicce disci
pline ars numerādī z mēsurādī. sic eis
dem famulaf scia modulādī. Nā mus
fica qz modulatio i sono z i cantu est pīta
sacre scripture mysterijs valde ē necessaria.
Nā ipe mūdus quadā armoniaca portioe
fert esse cōposit. vt dī J. i. l. iij. z celū ipm
i b. psonāte modulatioe dī circūagi z fuolul
nā musica mouet affect. i diuersos habet
puocat sensus. In pīijs qz tube pcent. pu
gnātes accendit ac qnto vehemētor fuerit
clangor tāto fit animus ad certamē fortior
Siquidē z remiges cāt. horat. ad tolerā
dos quoslibet labores. aim enī mulz z sin
guloz opey fatigatioes vocz modulatio cō
solatur. excitatos qz anīmos sedat musica.
sicut legit de Dauid qz a spū sūmūdo saulē
arte modulatiois liberauit. Ipas qz bestias
necnon z spētes volucres atqz delphīnes
musica puocat ad auditū. Si cūcne. sic ner
ui corpis z corp. pulsus. sic omīs corpis art
virtute armoniaca pariter sociant. vt dī J. i.
J. i. Musice autē tres sunt ptes. i. armonia
ca. ritbmica. metrica. Armonia pō est qz
discernit in sonis acūmē z grauē fm arsm
z thesim. i. eleuationē z depressionē z propor
onalē soni z vocz mutationē. z est armonia
aca dulcis cantuū psonātia pueniēs ex p
portioe debita in diuersz vocibz. statibz. pul
sibz siue sonis. Nā vt dī J. i. aut voce edit
sonus sicut p fauces. aut flatu sic p fistulas
atqz tubā. aut pulsu vt p cimbālū. aut claba
ram z hmoi. que pculsa sunt canora. Et dī
armonia ab ad z monos. i. vñ. qz ad vnaz
cōcordiam tendūt in cantibz omnes voces
vt dī Hug. Nā in omī melodia epigū plu
res voces siue soni et hī p cordes. qz vbi est
vō vna tāti aures nō placat. sic est vō cu
culi siue cātis. vbi autē plurū est dissona di
uersitas nō delectat. qz talis diuersitas per
discordā nō cantū sed vlulatū pcreat. Sz
vbi est vocum plurimaz z diuersaz cōcor
vñio. ibi armoniaca pposito est z modulatio
siue dulcis symphonia. Vñ J. i. Sympho
nia inqz est dulcis modulatiois tēpamēnū
p cordās sonis in grauibz z acutis. et p hāc
armonia voces acutiores et gūiores cōue
niunt z p cordāt. ita vt siqs ab eo dissonue
rit sensum audit. offēdat. z talis cōcordia
vocū dī euphonia qz ē vocz suauitas. que a
suauitate z melle dī melodia. cui pītrana est
diaphonia. i. vōz dissonās siue discrepās z

proprietatibus et differentijs

deformis ad melodiam Ad armoniacam faciem
 das requirunt. diastema. diesis. tonus. hyper
 ludi. podori. arsis. thesis. et suavis. vox si
 ue sonus triptus. Diastema itaq; dicitur vocis
 spatium ex duobus vel pluribus sonis aptatum.
 Diesis dicitur spatium et deductio modulandi
 atq; vergendi de uno in alterum sonum. Tonus
 est acuta enunciatio vocis. est enim armonie
 differentia et quantitas que in vocis accento vel
 tenore consistit. cuius genera in quindecim po
 sitio musici differunt. ex quibus duo hyperludi
 notissimum. scilicet acutissimum. podori autem os
 minutum est gravissimum. ut dicitur Ipsi. Arsis est vox es
 lenatio. id est. interruptio cantus. Thesis est vox
 positio. et hic est finis. ut dicitur Ipsi. Unde
 cantus est vocis inflexio. Nam sonus dicitur
 rectus est. ut dicitur idem. et sonus precedit cantum
 Omnis enim vox est sonus sed non e converso
 Nam sonus est obiectum auditus quod quicquid
 auditu percipitur sonus dicitur. ut fragor arborum
 et collisio lapidum. strepitus fluctuum et vento
 rum. garritus avium. mugitus animalium. vo
 ces clamores et clangores hominum. et percussio
 nes organorum. Vox autem proprie dicitur sonus ab
 ore animalis. platus Et ex aere autem percussio
 et ad suspensum duri corporis allisso generatur
 sonus. cuius allisionis percussio citius et facilius
 visu percipitur quam eius sonitus audiri. et ideo
 citius videtur procedens cornu carlo quam tonitruo
 aures hominis perfundant. Vox autem est aer tenuis
 et spiritus ignis. plectro ligneo formatus. Et
 est quedam vox significatio naturaliter. ut
 garritus avium et gemitus infirmorum. et alia si
 gnificatio ad placitum ut vox hominis articula
 ta et ad aliquod verbum perferendum ratio
 imperio lingue organo informata. Vox ei
 verbi vehiculum est nec potest conceptum ver
 bum in mente exterius exprimi nisi vocis ad
 ministerio mediantem perferatur. Unde intellectus
 primo verbum in mente gignit. quod per voces
 postea ore promittit. Unde verbum a mente ge
 nitum et conceptum per vocem quasi per organum
 se exterius ostendit. Vox autem disposita ad can
 tum et ad melodiam habet duas proprietates. ut
 dicitur Ipsi. Suaves inquit voces sunt subriles
 et spiritus et clare acute et perspicue. Subriles
 sunt in quibus spiritus non est fortis. qualis
 est in infantibus et in mulieribus et in alijs non
 habentibus nervos grossos et fortes et spissos
 Nam subriles corde emittunt voces suaves
 et tenues et subriles. Pingues vero voces
 et spiritus sunt quando spiritus multus egreditur. ut

est vox viro. Clare quoniam bene timule et sonore om
 raucedine impingere. Acute sunt valde alte
 Perspicue voces sunt que longius pertrahunt.
 ita quod continuo impleant omnem locum sicut clago
 tubarum. Dura vox et rauca est quoniam violenter ex
 mittit sonum suum sicut tonitruum. et sonus tardus
 quoniam percussit ferrum durum. Aspera vox est rauca et
 que dispergit per minutos et dissimiles pulsus.
 Leca vox est que morum cum emissione fuerit con
 cescit atque suffocata nequaquam longius producit
 ut patet in fictilibus. Vinolenta vox est mollis et
 et flebilis atque levis. Et hec est dicta vinolenta
 a vinno. hoc est. a titinno molliter reuera.
 Perfecta autem vox est alta. suavis. fortis. et
 clara Alta. ut in sublimi sufficiat Clara. ut
 aures impleat Fortis ne trepidet et deficiat.
 suavis siue dulcis ut auditum non deterreat. sed
 potius ut aures demulceat. et auditum animos
 blandiendo ad se alliciat et puertat Si ex his
 aliquid defuerit vox perfecta nequaquam erit. ut
 dicitur Ipsi. Est preterea armonia organica que
 ex flatu constat. quando scilicet aliqua instrumē
 ta artificialiter preparata flatu debito perfusa
 tur. Ex cuius flatu quantitate et organi varia
 qualitate diversi soni artificialiter precreantur.
 ut patet in organis: tubis: fistulis. et similibus
 que omnia varios sonos promunt. Organum
 est generale nomen vasorum omnium musicorum
 specialiter tamen appropriatum est instrumento
 ex multis composito fistulis. cui folles ad
 hibentur. Et hoc solo musico instrumento
 videtur iam ecclesia in profanis. in sequentijs et
 hymnis. propter abusum histrionum reiectis ali
 is fere instrumentis

De Tuba

Capitulum CXXXIII.

Tuba a tyrhenis promittitur est inuenta. de
 quibus Virg. Tyrhenuisque tube mugire
 per ethera clangor. Trebant autem anti
 qui tubis in prelijs et ad hostium terrificationem
 ad comilitonum aitionem. ad equorum bellicorum
 in pugnam provocandem. et bellicorum invadendam agres
 sionem. et signandam in certamine cum victoria ves
 nerationem. ad fugitivorum reuocandem. Item tre
 bant tubis in festis et in divinijs propter populi pro
 cationem. propter excitandem ad dei laudem. et propter le
 ticiam et gaudij preconizationem et iuvationem. Prece
 ptum ei fuit iudeis ut in tubis sacris clangeret
 et etiam in initio nove lune buccinarer et ut an
 num iubilum qui annus erat remissionis tubarum
 sonitu pronuntiarent. et gaudium et quietem

oibz pmulgarē. Est atq; ppe tuba vt de Jsi.
li. xviij. istm bellicz certamibz adhibitu ad
denūcianda sūz belloz. vt vbi exaudiri pco
nō potat p tumultu sonitū tube clāgentis atq;
tigeret. Et tuba dicit qū tona. i. cana. iterū ei ē
pcaua z valde plana. ppe ampliorē flatū rece
ptionē. exteriū atq; rotūda. circa tubatū orifi
ciū valde stricta. Sz i pte antiori mltū am
pla manu clāgentis ad os ponit. regit. erigit
depmū z tenet. cui sonū variū ē. vt dicit Jsi.
Flaz inēdū canit vt bella cōmittat. interdū
vt eos q fugiūt insequit. iterdū vt exercitū in
tra se recipiant.

De Buccina

Cap. CXXXIII

Uccia dicit qū vocina. pua. s. tuba cor
nea vl lignea siue enea q signū dabat
antiq; hoites. Nam vt dicit Jsi. li.
xviij. pagani agrestes ad oēm sū pte sono
buccine pūocabāt. Qū ppe buccina agre
stibz signū fuit. de q Perit. Buccina coges
bat pscos ad arma qrites. Huius clāgor buc
cinū dicit vt dicit idē. Buccinis atq; cornicis vres
bant hebrei. pcpue i kaledis i memoriā li
beratois Isaac. p eo cornuto ariete i sacris
ficio imolato. vt dicit glo. sup Gen.

De Tibia.

Capit. CXXXV

Tibia dicit esse dca eo q de ceruinis ti
bis z binuloz credit pmit fuisse fca
Hinc tibicen dicitur tibiaz cat. Al
fm Hug. tibia dicit a tibiū qd ē scirp vl cala
m. qz a qbusdā calamis tale instrū antiq;
fiebat. Et hinc dicit h tibicen. b. tibicinis. ille
q tibia canit. Et fuit qndā instrū lugubre q
vrebāt hoies i funeribz mortuoz vt dicit glo.
sup Bar. ix. Cū audisset tibicines zc. i. car
men lugubre canētes.

De Calamo

Capit. CXXXVI

Alam a calēdo est dicit. i. a funden
do voces. z est generale nomē fistula
rū. Nam fistula est dicta eo q voces
emittat. Nam fos grece vox latine. stolia fo
emissa. vñ fistula qū emittēs sonū siue vo
cē. Hac vñ venatores. qz ei sonū cerni li
bāt audiūt. sz dū vñ venatorz fistulatōe cer
uus ad audiū alliciet mox ab alio de q nō p
cauet sagittat. Uox aut fistule decipit vo
lucres dū canēdo eaz simlat z fingit voces
Unde dicit. Fistula dulce canit volucrem
duz decipit auceps. Fistula insup delectat

oues. Et tō fistulis vtunt pastores dū vigi
lant sup gregē suū. Qū z quidaz nōie pan
dicebat esse de pastoralis. q pmiū dīspares
calamos ad cantū adaptauit z studio sa ar
te cōposuit. de q Virgil. dicit. Pan pmos ca
lamos cera pūgere plures. Instituit pan
curat oues ouitq; magistros. z ideo qz ins
trumentū fistulaz ab eo inuentū padorū
est vocatū. vt dicit Jsi. Adhuc fistulis se exci
tant vigiles z eaz melodie suauitate ad dor
miendū. citius z suauit pūocant in lectulis
quiescentes.

De Sambuca Ca. CXXXVII.

Ambuca est genū ligni fragilis cui
rami sunt pcaui z vacui atq; plant.
vñ tibiē cōponūt z quedā spēs sym
phonie. vt dicit Jsi.

De Symphonia Ca. CXXXVIII

ymphonia est instrumentū musicū
qd fit ex ligno pcauo pelle contenta
in vtraz pte sua quā musicū hincins
de virgultis fertur. Fitq; in ea ex cōcordia
grauis z acuti suauissimū cantū. vt dicit Jsi.
Symphonia tū dicit collatio z pcordia quo
rūcūq; signoz. sicut chorus dicit cōcor
yntas diuersaz vocum. vt dicit glo. sup
Luc. xv.

De Armonia Ca. CXXXIX.

Armonia rithmica est canora mes
a lodia ex pulsu z percussioe neruoz z
tintu metalloz generata. z hūc ar
monie diuersa subfuit instrū. vt tympanū
cymbalū. lyra. cithara psalteriū atq; sistrū

De Tympano Ca. CXL

ympanū em pellis siue coriū ligno
ex vna pte extēdū. Est em ps media
symphonie i similitudine cribri z pgu
la pcurtur quēadmodū pcurt symphonia
vt dicit Jsi. cui si iuncta fuerit fistula dulciore
reddat melodiam

De Cithara Capit. CXLII

Cithara ab apolline ē repta fm grez
coz opinionē. Est aut cithara sistrū
pectorū bñano. eo q sicut vox ex pec
toze ita ex cithara cantū pcedit. z tō sic apo
pellata. nā pectōzica lingua cithara appel
latur. Paulatim aut plures eius spēs extē
terūt. vt psalteria. lyre. z hmoi. z aliq babēt
formā quadratā. aliq trigonālē. Chordaz
etiā numerus multiplicatū est z cōmutatū
genus. Veteres autē vocauerūt citharam
fidiculam vel fidicem. qz tā bene pcurtunt

proprietatibus eorumque differentiis

int se chorde ei⁹ bñ puenit int q̄sides fit
Debat at cithara. vii. chordas. Uñ Virg.
Septē sūt soni. septē disceria vocū. Discer-
mīa at sūt dca iō: qz nllā chorda vicie chor-
de silem sonū reddit. Jō at sūt. vii. chorde.
Uñ qz totā vocē iplent. vñ qz. vii. motibz so-
nat celū. Chorda at ē dca a corde. qz sic pul-
sus cordis ē i pectore. ita puls⁹ chordaz est
in cithara. Has pmo mercur⁹ excogitauit
idēqz por in nervos sonū strinxit. vt dī Jñ.
Chorde at qnto magis sūt sicce z etiā magis
tēse tāto ampli⁹ sūt sonore. Plectz at dī in-
strumētū q tpanē chorde z tēdunt

De Psalterio

Capitulum. CXLII

Salteriu a psallendo. i. a cādo est
p notatū. eo q ad ei⁹ vocē chor⁹ psonā
do rñdeat. Est autē silitudo cithare
barbarice i modū delre lre. Sed psalterij z
cithare hec ē differētia. q psalteriū lignū cō-
cauū vñ son⁹ reddit sup⁹ bz. z deorsuz ferū
tur chorde z desup sonant. Cithara vñ oca-
uitatē ligni infer⁹ bz. psalterius hebrei hñt
decachordē. i. decē chordaz fm nūez decē
pceptoz. Fiūt at optie ei⁹ chordule de auri
calcho z etiā de argēto.

De Lyra

Capitulum. CXLIII

Lyra a varietate vocū est dicta. eo q
l diuersos sonos efficiat. vt dī Jñ.
Lyra pmo a Mercurio fuisse inētā
dicūt: h mō. Cū regrediēs nll⁹ in suos mea-
tus varia i capis aialia reliq̄set. relicta est
etiā z testudo q cū putrefacta eēt z nerui ei⁹
remāsisent extēti infra cōchā. pculsa a mer-
curio sonū ddit. z ad ei⁹ spēm lyra fecit z tra-
didit orpheo q bñdī rei marie fuerat stus
diosus. Uñ dicebat eadē arte nō solū feras
sed etiā faya z siluas cār⁹ modulatiōe appli-
cuisse. Hāc. s. lyra ppe studiū amorē z carmi-
nis laudē int sidera locatā esse musici fabu-
lant. vt dī Jñ.

De Tymbalo

Capitulum. CXLIII

c Tymbala sunt qdaz musica instrumē-
ta q pculsa inuicē se tīgūt z sonū faciūt
z tinnitum.

De Sistro

Capitulum. CXLIV

Sistrum est instrumētū musicū sic ab
s inuētrice notatū. Hā Jñs regīa egypti
prior sistrū inuenisse pbat. Uñ Ju-
uenal. Jñs z irato feriat mea limina sistro.

Jō mulieres h vtunt instrō qz ei⁹ inuētrig
fuit mulier. Uñ z apud amazones sistro ad
bellū sciaz exercit⁹ aduocat.

De Tintinabulo

Capitulum. CXLVI

Tintinabulū a tinniedo est dictū Est
t z parua nola vel cāpanella. Quere s
de vasis de lra U. Habet autē cāpas
na hoc ppiū q duz resonādo alijs pficit ex
frequenti ictu se cōsumit. Hec z multa alia
instrumenta deservūt musicē discipline. cu
p̄scia tractat d vocibz z fontis. Cōsiderat
autē nihilomin⁹ rerū naturalū dispositōes z
numerorū pportiones. sic exemplificat Boe.
de nūero duodenario cōparato ad. vii. z ali-
os nūeros intē medios dicēs sic. Inuenim⁹
inqt h omīs musicas psonantias. Hā. vii.
ad. vii. z nonē ad. xij. cōparati sesq̄tertiāz p-
portionē reddūt z sūt faciūt diatesseron pso-
nantiaz. Sex vñ ad. ix. z. vii. ad. xij. cōparati
reddūt sesq̄alterā pportionē z diapēte effi-
ciunt symphoniā. x. vñ ad. vii. p̄siderati duz
plicē qdem reddūt pportionē. sed diapason
symphoniā cantāt Qcto igit ad. ix. ipi ptra-
se mediū p̄siderati: epogdonū iūgūt: q musi-
ca modulatiōe ton⁹ vocat q oīm mulicorū
sonorū mēsurā est cōis. oīm ei sonoz est par-
uissim⁹. Uñ notandū est q inter diatesserō
z diapēte psonantiaz ton⁹ differētia toti⁹ est
sicut int sesq̄tertiā z sesq̄ualteram pportio-
nem: sola est epogdolis differētia Hucusqz
Boe. in lib. arithmetice ca. vii. Dicit etiā
idē in plogo. j. li. sic. Musica inqz qz prior
sit numeroz vis. ex hoc pbari potest qz pos-
ra sūt illa naturalit⁹ q p se pstant qz illa q ad
aliqd referunt. z ipa musica modulatio nūe-
roz noībz adnotat. vt pz. Diatesseron em z
z diapente z diapason ab antecedentis nū-
meri nominibz nuncupāt. Jpoz qz sonozū
aduersum se pportio solū z nō alijs numeris
inuenit. Hā q sonus in diapason sympho-
nia est: idē duplici numeri pportōe colligit
qz diatesseron ē. modulatio epitrita colla-
tiōe. i. sesquitercia colligit vel cōponit. quā
diapēte symphoniā vocāt. hemiolia mediā
te pūngit q in numeris epogdonus. id est.
supra. vii. dicit. z est ton⁹ in musica. vt dicit
idem ibidē. sesquitercia pportio in arithme-
tica dī diatesseron in musica. z que hemio-
lia. i. sesq̄ualtera pportio i arithmetica dia-
pēte dī i musica. Est at diapēte z diapason

Personalia quoniam maior vox habet minorem notulam
duplo et ei medietate. Sequenti numero est
numerus numero copiarum huius tertia pre minor
si duo habuerit. iij. sequenti. xli. v. sequenti
et sic ulterius. Un sequenti est quod minori pro
tus habet cum se et tertia pre. Verbi gratia. si. iij.
copares tribus habebit in se quaternarij totum ter
narij et ternarij tertia pre. s. j. xli. viij. ad. vij.
octonarij habebit totum senarij et tertia pre
ei. s. binarij. xli. xij. novenario duodenari
us continet totum novenarij et ei tertia pre
s. ternarij. Sic si. x. p. pauer ad. x. z. x.
ad. x. v. z. x. iij. ad. x. viij. et ita de alijs. sic
sp. inuenies. Numerus quo sequenti est quoniam nume
r. maior copiarum minori continet totale numerum
minorem et ei medietate. ubi gratia. Ternarius
copiarum binario habet in se duo et eorum medietate.
scilicet unitate. sic. vij. continet in se. iij. et eorum medi
etate. s. duo. sic. x. senarij in se claudit et eo
rum media pre. s. iij. sic. xij. ad. viij. z. xv. ad. x.
et sic de alijs. Hec siquidem pro in se sunt profunda
plurimum et obscura nisi his quod in arithmetica in
structi sunt et etiam in musica et disciplina. Nam arith
metici geometrici et musici sunt luce plima
clariora quam nunc exercitatus in binomio penitus
sunt obscura. Et ideo quod predictorum pro et pro
tionum tam numerorum quam vocum et sonorum hinc noti
cia desiderat arithmeticoz et geometrozu et
musicorum industria plulere non poterat. Tanta
enim (ut dicitur in li. iij.) est prout in numeris fi
guris et musicis symphonijs quod ipse homo sine eis
non potest. quia musica perfecta omnia comprehendit.
Recollige itaque ex predictis quod ars musica siue
armonia tria et dispersa conciliat. gravia acui
tis et acuta gravibus modificat et adaptat. af
fectiones trias et aduersas reconciliat. malici
osos animi morum reprimat et refrenat sensus debis
litatos reparat et confortat. unitatem exemplaris di
uini in opibus hominis et diuersis maxime pro
nizat. tenebris celestibus et celestibus tenebris posse
viri in concordia manifestat. Letos animos ma
gis letificat. et tristes magis tristificat. quia ut
dicit Augustinus. Ex quodam occulta anime et armonie possi
ppetate melodia animi affectionibus se reformatur.
Et inde est quod dicunt auctores quod infra musica
letum reddit letioz. et triste tristioz efficiunt.
Residuas armonie proprietates que super in eodem.
ubi ista et alia pro. Ihs. recitant.

Conclusio libri

Sta autem quod breuiter de rerum naturalium
accidentibus interseruimus. ut puta de
coloribus. liquoribus. ponderibus. mensuris

sonis et vocibus ista dicta sufficiant. quia estimo
rudibus et parulis in christo mihi illud quod dicitur
taribus rebus naturalium in. xix. particulas sunt dis
gesta sufficere debet ad aliquam inueniendi si
multitudinaria rationem. quod de causa diuina scri
ptura rebus naturalium et earum proprietatum tam ex
tis symbolis utitur et figuris. Propterea autem in
fine hominis opusculi quodammodo in principio. quia
in omni quod finem diuersas materias in tracta
tu continent parum vel nihil de meo appositum. s.
simpliciter. scilicet pro et pro dicta pariter et com
meta veritate breuiter suis secutus ut simplices
et paruulorum propter librorum infinitatem singularem res
rum. proprietates de quibus tractat scriptura sue
stigare non potest in promptu inuenire valeat sal
tem superficialiter quod intendat. Simpliciter siquidem
denu se et rudia quod excerpserit. villa tamen mihi tri
duz mei assilbo eadem indicant. Et ideo suadeo
simpliciter ut si simpliciter non contemnatur. s. cum
hec plene intellexerint ad subtiliora intelli
genda inuestiganda ad maiorem et doctorum idu
striaz recurrere non differant nec omittant. quia
prudencie et arbitrio hec relinquit ut minus suffi
cienter dicta vel excerptra corrigant. et aliquid
supaddere iudicauerint finem gratiam eis. data
desuper addant ut illud quod per me pauperem rudem
et simplicem aliquoties fuit inchoatum perducatur
eorum solertia ad perfectum. ad ipsius honorem et glo
riam quod est alpha et omega principium et finis omnium
bonorum quod est deus sublimis et gloriosus virtutes
et regnas in secula seculorum Amen.

Explicit liber de proprietatibus rerum editus
a fratre Bartholomeo Anglico ordinis fratrum
Minorum Impressus Argentine Anno
domini. M. d. v. Finitus altera die ante
festum sancti Laurentii martyris.

Forme de venant

